ANNALES ECCLESIASTICI

AB ANNO MCXCVIII.

UBI DESINIT

CARDINALIS BARONIUS,

AUCTORE

ODORICO RAYNALDO

CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTERO.

Accedunt in hac Editione

NOTÆ CHRONOLOGICÆ, CRITICÆ, HISTORICÆ,

QUIBUS RAYNALDI ANNALES ILLUSTRANTUR, SUPPLENTUR, EMENDANTUR,

AUCTORE

JOANNE DOMINICO MANSI

LUCENSI

CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

TOMUS PRIMUS.

LUCÆ

Typis LEONARDI VENTURINI MDCCXLVII.

De Superiorum Licentia.

ANNALES
ECCLESIASTICI.

(a) Jer. 1. 8.

ARDUAM provinciam suscipere jussus Jeremias, (a) suavissimis hisce verbis: *Ne timeas: tecum ego sum*, recreatus, jacentem animum excitavit, qui ad divini majestatem imperii metu perhorruerat. Cujus ego oraculi memor, impositum difficillimum munus perducendi ad nostrum usque sæculum Ecclesiasticam historiam, quam Cardinalis Baronius duodecim voluminibus est prosequutus, quibus tot veluti sideribus Ecclesiam Dei illustravit, eamque firmissimis propugnaculis contra hæreticorum impetus communivit, divinæ opis spe confirmatus suscepi, quamvis operis difficultate initio depressus animus langueret. Numquam enim illud attingere essem ausus, nisi congregationis nostræ patres, quibus Baronius absolvendæ Ecclesiasticæ historiæ provinciam amplissimæ hereditatis loco se relinquere testabatur, non modo precibus, verum imperiis etiam vim intulissent. Rem igitur aggressurus, divini numinis, cujus gloriæ elucubrationum mearum labores devovi, opem supplicibus votis expeto, Beatissimæque Virginis, intercedente S. P. Philippo Nerio, ipsius cultui, dum in terris ageret, addictissimo, suffragia imploro. Cum enim condendorum Ecclesiasticorum Annalium auctor Baronio extiterit, atque ita scribentem suis apud Deum precibus juverit, obiicientes sese illi difficultates submoverit, levarit labores, ac sub onere interdum fatiscentem confirmarit, ut jure (fatente ipso Cardinali) operis parens dici posse videatur; me quoque illud assumentem, eadem studii contentione, qua olim Card. Baronium, nunc provecturum spero.

JESU CHRISTI ANNUS 1198.	INNOCENTII PAP. III. ANNUS 1.	VACAT. IMP. OCCID. 1. ALEXII ANGELI IMP. 4.

1. Innocentii III. creatio.

PEperit novum anno supra millesimum centesimo nonagesimo octavo indictione prima splendorem Innocentius III. in augustissima Petri sede collocatus, qui rerum gestarum magnitudine plurium Romanorum Pontificum in augenda Christi gloria, revocandis ad Sedis Apostolicæ obsequium schismaticis, proferenda ad exteras gentes religione, amplificandaque Ecclesiæ majestate, labores æquavit. Extulere ipsum ad amplissimam dignitatem præclaræ virtutes, insignia doctrinæ ornamenta, adiumentaque naturæ, quibus non impar ad sustinendas totius orbis curas animi robur adiecerat, ob quæ licet ætatis suffragio careret, annos triginta septem tantum natus eadem die qua exequiæ Cælestino Tertio sacro ritu persolutæ sunt, nimirum VI. id. Januar. prætermissis Cardinalibus senioribus inter se de Pontificatu certantibus, (b) secunda omnium gratulatione, Apostolicis Infulis invitus, ac renitens decoratus est. Gesserat antea Cardinalitios apices sub titulo diaconiæ SS. Sergii & Bacchi, ac magnos ad amplissima quæque munera capessenda spiritus e claris natalibus comitum Signiæ hauserat, fueratque a Trasimundo patre optimis moribus excultus, atque in celeberrimis postea academiis, scientiis perpolitus, cujus vitæ primordia depingit anonymus auctor, qui ejus gesta accuratissime ac summa fide, ut testatur Baronius, usque ad annum ejus Pontificatus undecimum tradidit. Quæ cum nos una cum Innocentii epistolis contu-

(b) Reg. & Baron. hoc anno.

lissemus, in nullo a veritate deflectere comperimus, extabant antea in bibliotheca nostra Vallicellana, in manuscripto codice ex pervetusto volumine Avenionensis tabularii descripto; nuper vero una cum ejusdem Pontificis regestis, XIII. XIV. XV. & XVI. ex MS. bibliothecæ collegii Fuxensis Tolosæ, sodalium illius opera typis mandata fuerunt. Hæc igitur auctor de primis Innocentii vitæ auspiciis, corporis forma, animi egregiis dotibus, claritate generis, delibavit:

II. Natalium claritas.

Innocentius III. ex patre Trasimunda de comitibus Signiæ; matre vero Clarina de nobilibus viris; fuit vir perspicacis ingenii, & tenacis memoria, in divinis, & humanis literis eruditus, sermone tam vulgari, quam literali disertus; exercitatus in cantilena, & psalmodia; statura

Forma corporis.

mediocris, & decorus aspectu; medius inter prodigalitatem, & avaritiam, sed in

Animi virtutes.

eleemosynis, & victualibus magis largus, & in aliis magis parcus, nisi cum necessitatis articulus exigebat: severus contra rebelles, & contumaces, sed benignus erga humiles, & devotos: fortis, & stabilis, magnanimus, & astutus, fidei defensor, & hæresis expugnator: in justitia rigidus, sed in misericordia pius; humilis in prosperis, & patiens in adversis; naturæ tamen aliquantulum indignantis, sed facile ignoscentis. Hic primum in Urbe, & deinde Parisiis, tandem Bononiæ scho-

Educatio.

lasticis studiis insudavit, & super coætaneos suos tam in philosophica, quam in Theologica disciplina profecit, sicut ejus opuscula manifestant quæ diversis temporibus edidit, & dictavit, &c. Percenset ejus elucubrationes, de quibus nos extremo Pontificatus ipsius anno opportunius disseremus. Utriusque etiam juris scientia effloruisse, non modo Baronius in schedis, quæ apud nos extant, observavit, verum ejusdem Pontificis sapientissima responsa ac decretales ab eo datæ epistolæ in omnium oculis collocarunt: quæ Jordani antiqui historici verbis cujus ingens opus antiquitus exaratum in bibliotheca Vaticana asservatur, (a) confirmanda videntur: *Hic subtilis fuit valde, tam in jure, quam in theologia, & factus Cardinalis, in moribus & scientia gratus fuit nimis.* Pergunt gesta:

(a) Bibl. Vatic. n. 1960.

III. Gesta, dignitas cardinalitia.

Hunc sanctæ memoriæ Gregorius VIII. Papa in subdiaconum ordinavit, & Clemens III. Papa promovit in diaconum Cardinalem, vigesimum nonum ætatis annum agentem, assignans ei ecclesiam sanctorum Sergii, & Bacchi, cujus ipse fuerat diaconus Cardinalis. Proficiebat autem sicut ætate, sic & probitate coram Deo, & omni populo, ita ut omnes de sui sublimatione præsumerent, & sperarent; infra biennium autem, postquam promotus fuit in Cardinalem, præfatam sanctorum Ser-

Instaurata ab eo ecclesia SS. Sergii & Bacchi.

gii & Bacchi ecclesiam, quæ nimis erat deformis & ruinosa, ut magis crypta, quam basilica videretur, suis sumptibus restauravit, parietes erigens, & renovans tectum; super novos gradus construens altare, novaque pectoralia faciens ante chorum; statim autem postquam fuit ad Apostolatum assumptus, jussit fieri ante ipsam ecclesiam porticum columnatam de bonis quæ in Cardinalatu contulerat sibi Deus, malis mirantibus in novitate sua tantas invenisse expensas, cum manus suas ab omni

Illius integritas.

turpi munere excussisset, nullam a quoquam donationem, vel promissionem accipiens, antequam ejus esset negotium terminatum, nihil exigens a quocunque; via regia semper incedens, non declinans ad dexteram vel sinistram; inter fratres sine querela conversans.

IV.

Quod ad diaconiam pertinet SS. Sergii & Bacchi, cujus Innocentius titulum in Cardinalatu gessit, ea adeo temporum injuria eversa est, ut nulla pene illius rudera supersint. Sita erat inter Severi Imp. triumphalem arcum & Capitolium, quam Baronius multis ante annis collapsum ac profanatam se vidisse asserit, quæ quanta magnificentia ac cultu assurgeret, ex ejusdem Innocentii ad clericos illius ecclesiæ data epistola (b) colligi potest. Præterea Innocentium, antequam Cardinalis diaconi dignitate fulgeret, in basilica S. Petri canonicum extitisse, ipse testatur (c) in epistola ad canonicos illius data, cum jam Pontificias infulas adeptus esset. Emensus etiam erat alios honorum gradus, ac munera obierat, in quibus divina illum providentia ad omnium augustissimum pro dignitate gerendum expoliebat: de cujus creatione ac nonnullis illius præsagiis hæc vitæ illius auctor monumentis propagavit:

(b) Innoc. l. 1. ep. 94.

(c) lib. 1. ep. 296.

V.

*Defuncto igitur Cælestino cum quidam Cardinalium se contulissent ad * septa Solis monasterii, ejus causa ut liberius & securius ibi possent de successoris electione tractare, ipse cum quibusdam aliis apud basilicam Constantinianam voluit decessoris obsequiis interesse: quibus honorifice celebratis, ipse cum illis ad præfatum locum accessit, missarum solemniis in honorem sancti Spiritus a solis ibidem Cardinalibus celebratis, cum ad tractandum de substitutione Pontificis consedissent, placuit omnibus in commune, ut ad terram humiliter inclinate singuli pacis osculum sibi darent, & oratione præmissa examinatores fuerunt secundum morem electi, qui sigillatim votis omnium perscrutatis, & in scriptum redactis, examinationem factam retulerunt ad fratres: & quoniam in eum plurimi convenerunt, licet tres alii fuissent ab aliquibus nominati, post disputationem inter eos super ætate habitam, quia tunc erat annorum triginta septem, omnes tandem con-*

* septem Solia.

Eligendi Pontificis antiqui ritus.

sen-

Ante pontificatum dictus Lotharius.

senserunt in ipsum propter honestatem morum, & scientiam literarum, eum in summum Pontificem eligentes, flentem, ejulantem & renitentem, vocantes ipsum Innocentium, cum prius Lotharius vocaretur: & publicata electione cum hymnis, & laudibus ductus est a multitudine cleri, ac populi, qui inferius expectabant ad Constantinianam basilicam, & inde ad patriarchatum Lateranensem perductus, peractis omnibus secundum ritum solitum, & antiquum.

VI. *De illius Pontificatu præsagia.*

Cum autem celebraretur electio, hujusmodi signum apparuit, quod videlicet tres columbæ frequentabant volatus in locum, in quo Cardinales sedebant congregati, & cum ipse post nominationem fuisset a cæteris segregatus, una illarum, quæ candidissima erat, ad eum volitans, juxta dexteram insidebat. In visione quoque nonnunquam ostensum est, quod ipse matrem suam duceret in uxorem, & aliæ multæ revelationes factæ sunt viris religiosis de ipso, quas scribere prætermittimus; quoniam, & ipse nolebat hujusmodi præsagia indicare. Ob ista atque alia jure de Ipso, veluti de Timotheo Apostolus affirmavit, (*a*) secundum præcedentes divinitus factas prophetias ad Pontificatum evectum, usurpari possit. Equidem in objecto cuidam sacerdoti cœlesti viso, D. Petrus significavit se Innocentium singulari amore a teneris ejus annis complexum, perque varios honorum gradus ad Sedem suam extulisse. Sed de his rursum aptiori loco. *Celebrata est ejus electio sexto Id. Jan. anno Incarnationis Dom. MCXCVII. & quia tunc diaconus erat, dilata est ejus ordinatio in presbyterum usque ad sabbatum quatuor temporum IX. Kal. Martii, &c.* Enumerat auctor Redemptoris annos non ab ejus nativitate, ut consuetudo recentior invaluit, sed ab annontiatione ut multi ex antiquioribus auctoribus usurparunt. Insequenti post die quam Apostolicum fastigium attigerat, Innocentius encyclicas literas ad fideles dedit, (*b*) quibus inopinæ promotionis suæ eos fecit certiores, utque demisse de se admodum sentiebat, pluribus aliis qui meritis ac virtutibus præcellebant, omissis, in se unum omnium oculos conjectos ac suffragia concurrisse scripsit; dignissima quidem epistola est, quam ob styli elegantiam & sententiarum majestatem in nostros Annales producamus; sed potius particulam tantum excerpere visum est, cum jam in lucem edita sit: nostri enim consilii est, ea breviter delibare, quæ ante typis mandata fuerunt, eaque fusius adducere monumenta, quæ hactenus lucem non aspexere, atque ex iis epistolarem historiam, quam longe cæteris præferendam ostendit sæpe Baronius, contexere, ut quæ errorum periculis minus obnoxia habenda videatur.

(*a*) 1. Tim. 1.

(*b*) Innoc. l. 1. ep. 1.

Innocentius &c.

Felicis memoriæ Cælestino patre ac prædecessore nostro, VI. Id. Jan. viam universæ carnis ingresso & in Lateranen. basilica (sicut moris est) honorifice tumulato, fratres nostri, videlicet episcopi, presbyteri, & diaconi Cardinales, & nos ipsi cum eis simul in unum sedissimus, ut tanto licentius & tutius de substitutione Pontificis tractaremus, quanto tractatus ipse majorem deliberandi copiam & amplioris circumspectionis consilium requirebat. Cumque missarum solemnibus in honorem sancti Spiritus celebratis, requisitæ fuissent omnium voluntates, ad insufficientiam nostram oculos extenderunt: humano forsan æstimantes arbitrio, in sacculo Beniamin scyphum argenteum invenire, licet plures ex ipsis ætatis, ordinis & meritis ratione potuissent ad tantæ dignitatis apicem dignius evocari; cujus siquidem dignitatis onus cum insufficientia nostra penitus recensaret, utpote nostris debilibus humeris importabile, sub illius tamen confidentia & exemplo, qui infirmitatem beati Petri trina prius negatione probatam, post trinæ confessionis vocem in gubernatione suarum ovium confirmavit, quod personæ nostræ multiplex imperfectio denegabat, in ipsius consensimus voluntatem, fratrum nostrorum acquiescentes instantiæ, ne reluctatio diuturna dissidii pareret detrimentum, aut dispositioni divinæ videretur aliquatenus obviare; sperantes quod ille, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: qui novissimum fratrem, virum utique secundum cor suum in regem de postfœtantes assumpsit, de lapidibus suscitabit filium Abrahæ, vocans ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, ut infirma eligens, fortia quæque confundat, &c. Dat. Laterani v. Id. Jan. VII.

Demissio animi in adepta dignitate.

Simillimis literis Gallicanum clerum adepti pontificatus certiores factos admonuit, ardentissimis apud Deum precibus insisterent, ut susceptam Ecclesiæ administrationem pro modulo suo gereret (de quo etiam ad Cistercienses & Præmonstratenses datæ litteræ (*c*) tum suam ipsis operam ad tuendam eorum dignitatem explicatorum pollicetur. (*d*) In exaratis vero Philippo Regi Francorum literis, (*e*) quarum sententia superioribus consentiens erat, adjecit, se ob singularem Regni Francorum cum Ecclesia conjunctionem adductum, ut ipsi literarum suarum primitias veluti speciali (ut loquitur) Ecclesiæ filio offerret, hortatusque est, promissa criminum condonatione, in fide & amore Ecclesiæ adhæresceret, pulcherrima Ludovici Septimi exempla coleret, suum Apostolicæ Sedi auxilium porrigeret, mutuis se quoque amoris amplexibus officiisque eum prosequuturum. Nec mora, quam Regi Francorum benevolentiam promiserat; VIII.

(*c*) Ib. ep. 175.

(*d*) Ib. ep. 3.

(*e*) Ib. ep. 2.

Gesta Innoc. ante consecrationem.

explicuit: antequam enim tiaram pontificiam solemni ritu exciperet, ut Regem a pellice, cujus amoribus erat irretitus, monitis suis divelleret, incumbere cœpit; cum nullæ sint amoris illustriores notæ, quam cum amans alterius vitia increpat, ac fœdiores maculas ab eo detergere atque amovere meditatur. Jam quidem ante Cælestinus Apostolicas curas prodegerat, atque involutus in libidinis cœno Philippus Inseburgim Reginam sacrarum Deo virginum monasterio incluserat, inductamque Mariam regio luxu diffluentem in palatio alebat. Quod cum gravissimum omnium oculis scandalum injiceret, Philippo teterrimam labem inureret, divinam iram lacesseret, quæ etiam continuis angustiarum aculeis, ut e vitio excitaret, ipsum torquebat; Innocentius Parisiensi episcopo vitæ probitate, prudentia, doctrinaque conspicuo partes injunxit, (*a*) pontificio nomine rogaret Regem, ut ejecta pellice, Reginam reciperet; perpenderet ipse, quod cum contra Ecclesiæ imperia induxisset, suscipiendos ex ea filios sceptro Francorum nunquam successuros, & si ipsius filius Ludovicus ex humanis eximeretur, diadema in exteras manus devolutum iri: intueretur cœleste numen flagellis sui terrorem incutere, jam Gallias fame attrivisse, nec leviora alia mala glomerare, se quidem quantumvis cupiat, nullam ipsi molestiam facessere, ex impositi a Deo sibi muneris religione, tanta mala inerter & impune non toleraturum.

Pro abducendo a pellice Rege Fr. laborat.

(a) In lib. 1. ep. 4.

IX. *Qui quoniam*, inquit, *eidem Reginæ sui negavit corporis potestatem, ipsius promerentibus culpis, multis angustiis irruentibus nunquam optata potuit felicitate gaudere, sed præter alias afflictiones tota Gallica provincia famis fuit sterilitate percussa, & nisi quantocyus resipiscat, flagellum Dei contra se potest gravius formidare.* Confirmat Rigordus, (*b*) qui ait tum hoc anno ac duobus præcedentibus ea nimia imbrium eluvione corruptis segetibus diram famem in Galliis sæviisse, maximasque tempestates inhorruisse, adeo ut a Trembacio ad Kalam monasterium segetes, vineas, nemora vis procellæ everterit, pluisse e cœlo lapides ad nucum & ovorum magnitudinem, populumque similibus prodigiis exterritum, jam natum in Babylonia Antichristum, ac finem mundi imminere existimasse. Auxere ea mala clades a Ricchardo Anglorum Rege illatæ, qui numeroso collecto exercitu Francorum Regis terras diripuit, Corcellas æquavit solo, igne obvia quæque delevit, venientem Philippum Francorum Regem fudit, qui vix e prælii discrimine maxima suorum parte vel cæsa vel capta effugit; nec levius aliud periculum adiisse adiicit Parisius: (*c*) *In hoc congressu Rex Francorum pondus prælii ferre non valens, coactus cum suis ad Gisortis castellum aufugit, & cum fugiendo pontem de Gisort ascendissent fugientes, confractus est ille pons præ multitudine intrantium tum impetu pontem, & ipse Rex cum equo & armis cecidit in fluvium de Cethe cum aliis innumeris de Regno Francorum: ubi Rex ille in cœno jacens volutatus a mortis discrimine vix ereptus est;* ut non vana Christi vicarii præsagia fuisse constet, cum hæc mense septembri dicat Rigordus contigisse; is vero mali causam refundit in Regis facinus, quo Judæos paulo ante Parisios reduxerat: verum cum ob illud, tum ob Inseburgim uxorem ab illo repudiatam, ut prædixit Innocentius, plecti a Deo meruit. At de iis rursus inferius.

(b) Rig. in Phil. Aug.

Insolita in Galliis fames.

Periclitatur Philipp. in bello.

(c) Paris. hist. Ang.

Nunc alia quæ ante susceptas solemni pompa Apostolicas infulas gesserit, cumulare juvat, quibus magnam sui hujusmodi auspiciis expectationem concitavit: ac maxime quam alte ipsius animo impressum fuerit, reparandis Terræ sanctæ rebus insistere, cujus subsidio primas curas, ex ejus ad Germanos principes ac viros nobiles, qui superstitibus Cælestino Pontifice, atque Henrico Imperatore spe evertendæ Sarracenorum potentiæ cum exercitu instructissimo Syriam petierant, datis literis (*d*) addixisse constat; sed cum de his pluribus iterum agendum sit, nunc supersedendum iisdem arbitror, atque alia ante consecrationem gesta delibanda. Apostolicam etiam solicitudinem ad ferendam aliis regnis laborantibus opem exporrexit, ut ob id nonnullorum cruce insignitorum profectionem in Terram S. instruentium, in aliud tempus differre necesse fuerit. Exardescente enim intestino & civili bello in Ungaria, cum Henricus Rex sedi Apostolicæ significasset, gravissimo terrore seditiones in suo regno erumpere, precesque adderet, ne crucesignati suarum partium in tanto periculo discedere, regiamque causam deserere cogerentur, Innocentius archiepiscopo Strigoniensi, qui crucis militare signum sibi impresserat, ut votum differret, imperavit, (*e*) nequaquam enim illud hujusmodi facto violatum iri. Cum vero ineunte pontificatu hæc scripserit Innocentius, Regis literæ ad Cælestinum missæ videntur, atque is interea temporis, morte oppressus fuisse: exortam sane vivo adhuc Cælestino in Ungaria discordiam liquet, cum ipse Cælestinus in eos omnes anathema jaculatus esset, qui Andreæ ducis fratris Ungariæ Regis partibus faverent: quare Innocentius abbati S. Martini, qui eo se scelere vinculisque anathematis implicuerat, nulla impetita salute scriptis literis (*f*) in censuras a Cælestino districtas impegisse monuit, X.

Innoc. curæ pro reparandis reb. Terræ S.

(d) lib. 1. ep. 13.

Studet Ungariam pacare.

Cur differant Ungari Crucesig. profectionem

(e) Ib. ep. 5.

(f) Ib. ep. 7.

nuit, præcepitque, ut Apostolico solio ad facti rationem reddendam se sisteret.

Frater Reg. turbarum auctor.

Præcipua fax illius belli, quo flagrabat hoc tempore Ungaria, Regis Henrici frater erat, qui cum suscepto Hierosolymitanæ expeditionis voto se cruce insignivisset, extincto patre Bela arma sacra in fratrem converterat: illum enim antea pater, cum in extremo mortis discrimine versaretur, objecta incurrendæ paternæ maledictionis pœna ac religione obstrinxerat, ut votum, quod ipse nuncuparat, exequeretur, fueratque obtestatus, voti a se suscepti religionem in filium transfudisse. Quare Innocentius cum, ut Ungariam pacaret, tum ne dux votum infringeret, exaratis Apostolicis literis (a) votum solvere, atque ex Ungaria in Terram sanctam discedere imperavit. Quid vero dux postea gesserit, inferius cum cæteris rebus Ungaricis collocabimus, reliqua Innocentii pontificatus primordia decurramus.

(a) Ib. ep. 10.

XI. Providet rebus Italicis.

Cæterum non ita ad extera regna studia diffundebat Innocentius, ut negligeret Italiam, ac suis non consuleret: cum enim basilicæ duodecim Apostolorum & S. Petri ad vincula presbyteri Cardinales legati cum episcopis, urbibusque Hetruriæ fœdera, quæ Romanæ Ecclesiæ detrahebant dignitati, inivissent, ad ea dissolvenda conficiendaque alia, quæ Tusciæ & Romanæ Ecclesiæ rationibus magis conducerent, ipsos jussit (b) incumbere. Egerant etiam Perusini & Viterbienses, de contrahendo illo cum Tuscis fœdere, atque utrorumque magistratibus jussit (c) Pontifex, inchoatum tractatum intermitterent, donec nova ipsis ab Apostolica sede provincia demandata fuisset; Cardinalibus vero qui conciliando illi fœderi desudabant, aliis literis (d) præcepit, ut si Tusciæ præfecti imperia ab Apostolica sede prioris S. Fridiani opera sibi delata perficerent, a Pisanis interdicti sententiam non amoverent, si vero iidem magistratus Hetruriæ jussa denunciata non capesserent, ea lege Pisas interdicto exolverent, si magistratus exhibita cautione sponderent, pontificia jussa pro eorum libertate, atque Ecclesiæ Romanæ dignitate ipsis injuncta exequi; cum vero ea respublica certo rectore careat, arrepta honesta aliqua occasione illam sacris restituant, adactis prius sacramento civibus, se ineundæ societatis leges, quas alii Hetruriæ rectores admisissent, statim amplexuros.

(b) Ep. 15.

(c) Ib. ep. 93.

(d) Ib. ep. 95.

Quid circa Pisanos gestum.

(e) Ib. ep. 22.

Initiati a Roman. Pont. ab alio episc. sine licentia non promoveri possunt

Petenti inter hæc archiepiscopo Mediolanensi, (e) ut eos qui a Romano Pontifice sacrum aliquem ordinem susceperant, quorum maxima erat multitudo, ad diaconatum, & sacerdotium promovere posset, cum ipsius ecclesia ea de causa ministrorum penuriam pateretur, indulsit; ea tamen lege, ut ipsi consentirent, eoque gradu digni essent, quorum nomina sibi significaret.

XII.

Hæc atque alia Innocentius sanciebat, antequam solemnibus cerimoniis tiara pontificia esset redimitus, ne, ut ipse loquitur, eo temporis intervallo marcesceret otio, suæque promotionis primitias Deo surriperet, cui universa opera consecrare tenebatur. Tunc vero dimidia tantum bulla diplomata consignabat, quorum auctoritas ne ab aliquo revocaretur in dubium, atque infringeretur, encyclicis ad præsules datis literis (f) ejusdem fidei esse decrevit, ac reliqua quæ bulla integra postea communita forent. Cur vero tam diu suam consecrationem distulerit, ea ratio fuit, sive quod ipso die festo cathedræ S. Petri in ea primum solemni pompa sedere ex pietate vellet, unde illius sensu delibutus in media celebritate lacrymis temperare non potuit; sive quod cum diaconatu tantummodo insignis esset, cum renuntiatus est Pontifex, atque sabbato quatuor temporum presbyterio decorandus foret, ea celebritas citius quo decebat apparatu, commode agi non posset; cujus magnificentiam ac pompam ita vitæ illius auctor describit: *Et quia tunc diaconus erat, dilata est ejus ordinatio in presbyterum usque ad sabbatum quatuor temporum nono Kal. Martii, & sequenti Dominica, in qua tunc occurrit festum cathedræ S. Petri, fuit apud sanctum Petrum in episcopum consecratus, & in ejusdem Apostoli cathedra constitutus, non sine manifesto signo, & omnibus admirando. Interfuerunt autem consecrationi ejus, quam ipse cum multa cordis compunctione, & lacrymarum effusione accepit, quatuor archiepiscopi, & episcopi viginti octo, sex presbyteri, & novem diaconi Cardinales, & decem abbates, cum quibus omnibus, & tam priore cum subdiaconis, quam primicerio cum cantoribus, nec non judicibus, advocatis, & senatore, & cæteris scholis processit solemniter coronatus per Urbem a basilica sancti Petri usque ad Lateranense palatium, comitantibus præfecto, & senatore cum magnatibus, & nobilibus Urbis, multisque capitaneis, & consulibus, ac rectoribus civitatum. Coronata est tota civitas, & clerus cum thuribulis, & incenso, populus autem cum palmis & floribus utrinque cum hymnis & canticis, sparsis de more missilibus obviam illi catervatim venerunt, factaque laude tam infra ecclesiam sancti Petri, quam ante Lateranense palatium, postquam ascendit in domum majorem, quæ Leonina vocatur, presbyterio per ordinem distributo, solemne convivium celebravit;* hæc quæ ex actis audivimus, iis simillima sunt, quæ de aliis Romanis Pontificibus refert Baronius.

Ejusdem roboris ante & post consecrationem gesta.

(f) Id. ep. 83.

Illius consecratio.

Celebritatis pompa.

Jam

XIII. Jam alia, quæ postquam Pontifex sacratus est gesserit, prosequamur. Ajunt ipsius acta, Romanis magnis clamoribus congiarium eaposcentibus, statim atque electus est, cum tamen Ecclesiæ opes exhaustæ propemodùm, atqae ab Henrico Imp. qui Siciliam, regnum illius stipendiarium, atque patrimonium B. Petri usque ad portas Urbis occuparat, attritæ essent; quin etiam a Benedicto dissipatæ, qui maritimam ac Sabiniam ab ejus dominio alienarat, post inunctionem pontificiam votis eorum obsequutum.

(u) Anony. nost. ib.

*Statim (u) post electionem ipsius Romanus populus cæpit apud eum vehementer instare, supplicans & deposcens, ut eos ad fidelitatem reciperet, & consueta sibi dona conferret; ipse vero induci non potait, ut ante consecrationem super hoc eis vellet præbere consensum, sed post consecrationem, cum turbulentius conclamarent, deliberavit super hac petitione populi diligenter. Et quoniam status Ecclesiæ Rom. pessimus erat, pro eo quod a tempore Benedicti charissimi senatum Urbis * prodiderat; & idem Benedictus seipsum faciens senatorem subtraxerat illi Maritimam, & Sabiniam, suos justitiarios in illis constituens. Henricus autem Imperator occupaverat totum regnum Siciliæ, totumque patrimonium Ecclesiæ usque ad portas Urbis præter solam Campaniam, in qua tamen plus timebatur ipse quam Papa; in hoc devenit consilium, ut petitionem populi exaudiret, quatenus & tempus redimeret malum, & patrimonium recuperaret amissam: verum antequam populo responderet, volens scire, utrum thesaurus Ecclesiæ sufficeret ad hoc opus, usus est hac cautela quod per singulas parrochiales ecclesias fecit singulos parrochiales occulte describi, ut sciret & numerum & quantitatem ipsorum; & ita veritate comperta jussit illos recipi per singulas regiones, sed nunquam tanta potuit adhiberi cautela, quin fraus committeretur.* Subdunt acta, præfectum Urbis qui ad huc tempus Imperatori fidei sacramento obstrictus fuerat, in verba Innocentii jurasse, atque etiam Pontificem patrimonium amissum recuperasse.

* perdiderat

Usurpata ab Henrico Imp.

Datum plebi ab Innoc. congiarium.

Adactus in Pont. verba urbis præfectus.

*Sequenti die post consecrationem suam Petrum Urbis præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & per mantum, quod illi donavit, de præfectura eum publice investivit, qui usque ad illud tempus juramento fidelitatis Imperatori fuerat obligatus, & ab eo præfecturæ tenebat honorem. Sed & ab aliis baronibus * circumquaque juramentum fidelitatis recepit, missisque nuntiis per totum ecclesiæ patrimonium fecit sibi fidelitatem ab omnibus exhiberi, & exclusis justitiariis senatoris, qui ei fidelitatem juraverat, suos justitiarios ordinavit, electo per medianum suum alio senatore, tam in Urbe, quam extra patrimonium recuperavit nuper amissam.* Quibus consentiunt, quæ in regesto pontificio habentur, secundo a celebritate consecrationis die præfectum in Cardinalium consistorio fiduciarii viri officia Innocentio detulisse, ac scypho argenteo, accepti gratissimi obsequii ergo donatum fuisse.

* quibuscunque

Senatur illi se subjicit, & patrimonium recuperatur.

XIV. Ad revocanda etiam alia Ecclesiæ jura quæ divulsa atque occupata improborum potentia fuerant, legationes decretæ in Picenum, cui Marcualdus vir opibus potens, & dolis instructissimus incubabat, cumque Cardinales ad obsequia Ecclesiæ populos traducere, ac fidei sacramenta exigere cœpissent, ut prædam retineret tyrannus, missis oratoribus spopondit se in fide ac potestate Innocentii futurum; sed cum fraudes suas a Pontifice detectas præsagiret, promissa infregit; omnes dein conatus suos elusos intuitus, populosque ad Ecclesiæ obsequium excusso depulsoque servitutis illius jugo concurrere, oblata ingenti pecuniæ vi, promissoque censu annuo tentavit Innocentium, ut fiduciario titulo Marchiam ipsi relinqueret, sed respuit infidi hominis preces Pontifex, Picenumque Ecclesiæ reddidit. *Reducta est igitur* (inquiunt acta) *tota Marchia præter Asculum ad dominium, & fidelitatem Ecclesiæ; videlicet Ancona, Firmum, Auximum, Camerinum, Fanum, Aesinam, Senogalliæ, & Pisaurum cum omnibus diœcesibus suis.*

Missi pro revocanda ad Eccles. Marchia legati.

Marcualdi artes.

Urbes ecclesiæ redditæ.

Dum ita Piceni Germanicæ tyrannidis pertæsi, ad partes Ecclesiæ certatim confluerent, Marcualdus iras omnes in eos, quos in servitute continere non poterat, effudit; contracto enim exercitu quacumque ibat, ferro flammaque urebat agros, spoliabat templa, oppida excindebat; quem ita furentem monuere Cardinales legati, ut ab urbium excidio, vastitate agrorum, templorum incendio, deprædatione domorum absisteret, monitaque & imperia sibi facta contemptu elidentem anathemate perculere, cujus vinculis licet ob detentam Ecclesiæ ditionem longe prius irretiri meruisset, dilata tamen res fuerat, donec in apertam contumaciam erupisset. Incussam Marcualdo a Cardinalibus sententiam confirmavit Innocentius, ac Piceni episcopis mandavit, (b) vibratum in eum ac sequaces anathema promulgarent.

Marcualdi impetus.

(b) Lib. 1. ep. 38.

Prodiere mox in lucem nefaria Marcualdi consilia, qui enim honoris Ecclesiæ cupidissimum se finxerat, jactaratque se Ecclesiam magis, quam ulli Imperatores auxissent, amplificaturum, abjecta larva, hostis crudelissimus evasit: *Nihil enim* (ut Christus in Evangelio docet (c) *est opertum, quod non revelabitur,*

(c) Matt. 10.

ac-

neque occultum, quod non sciatur. Cumque avulsam ex unguibus Marchiam Ingeret, in Siciliam impetus convertit. Sed de eo inferius.

XV. Quid nunc Innocentius ut præpotentem alium Germanum ex Ecclesiæ ditione detraheret, intueamur. Is erat Conradus Spoleti dux & Assisii comes, qui cum populos ad libertatem, qua sub Ecclesiæ imperio suavissime fruebantur, excitatos videret, maleque sibi metuens, ne ex ditione injuste obtenta everteretur, Pontificis gratiam colligere conatus est, ac datis filiis obsidibus fidem suam illi obligare, arcesque omnes præsidio militari suis sumptibus muniendas, tradere, censum etiam pendere, milítesque pro tuendo patrimonio alere pollicitus est. Egregiæ visæ sunt conditiones Pontifici, sed cum Italos a Germanis, sub quorum jugo diu gemuerant, abhorrere videret, eas respuit: unde Conradus sub nullis conditionibus Innocentii arbitrio se permisit, populos sacramenti sibi præstiti religione liberavit, arcesque nonnullas dedidit, quæ vitæ illius auctor fuse prosequitur. Exarsit vero non levis controversia in reddendæ Assisii arcis causa, quam tamen jussisse bona fide Conradum, ut Pontifici dederetur, testatur Innocentius ad præfectos Hetruriæ in apologeticis ad eos datis (a) litteris: ii enim cum in Ecclesiæ gratiam admissum Conradum vidissent, atque insuper arcem Assisii non fuisse Innocentio restituram, levitatis arguere ac traducere Pontificem cœperant, quod cum ad pellendos Germanos consilia iniisset, jam ipsorum potentiam recepto Conrado aleret, ipsique arcem Assisii asserere moliretur; quam calumniam Innocentius depulit, rem non dolo & collusione factam, sed Assisinates & Perusinos deditionis illius successum disturbasse; quod etiam his verbis Pontificis vitæ auctor asserit: *Sed Assisinates, qui eam tenebant obsessam, non permiserunt illam reddi, quin captam protinus dextraxerunt*; imposito quippe arci præsidio injectum erat ipsorum libertati frænum, qua ut poterentur, illam deleverunt. At querentem de obloquutorum susurris Innocentium, atque hæc gravissima in Pontificiæ majestatis detractores pronuntiantem audiamus: *Licet peccatores simus & nati de peccatoribus; illius tamen vices exercemus in terris, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus; qui cum sit Dominus omnium, habens in vestimento & in fæmore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium: in nobis honoratur, cum honoramur; & contemnitur cum contemnimur, ipso testante, qui ait: Qui vos spernit, me spernit; & qui me spernit, spernit eum, qui misit me, &c.* Pergit rei gestæ seriem, quam ex actis in pauca coegimus, recensere, ut Conradum percussisset anathemate, qui cum Ecclesiæ se subiiceret, omniaque erepta restitueret, Fulginium & Interamnam redderet, atque arces alias dedere contenderet, Ecclesiæ conciliari meruisset.

Conradus se Innocentio submittit.

(a) Ep. 88.

Cur non tradita Innocentio Assisii Arx.

Hinc enata calumnia.

Quantus honor Pontifici deferendus.

Purgat calumniam Innoc.

XVI. Confirmant dicta Pontificis ipsius gesta: (b) *Recuperavit ergo Romana Eccl. ducatum Spoleti, & comitatum Assisii, videlicet Reate, Spoletum, Assisium, Fulginium, & Nuceriam cum omnibus diœcesibus suis. Quia vero mora prædicti Conradi erat valde suspecta, de mandato domini Papæ rediit in Theutoniam. Recuperavit etiam Perusium, Eugubium, Tudertum, & Civitatem Castelli cum comitatibus suis, recepto juramento fidelitatis a civibus, baronibus, & Catanis. Fecit etiam destrui castrum montis sanctæ Mariæ, in quo tempore prædecessoris sui Conradus, qui musca in cerebro dicebatur, captum detinuit præfatum Octavianum episcopum Hostiensem de Francia redeuntem, ut esset hæc demolitio in titulum memoriæ sempiternæ.*

(b) Innoc. vit. auct.

Redeunt ad ditionem Ecclesiæ ducatus Spoleti & comitatus Assisii. Recepiæ aliæ urbes.

XVII. Provolavere ad imperium Ecclesiæ circa hæc tempora una cum aliis Montis Belli oppidani, quorum magistratus, qui antea inviti ab Apostolicæ sedis obsequio Imperatorum Romanorum potentia injuste divulsi fuerant, occasione captata, cum Italiæ populi extincto Henrico, qui ipsos durissimo jugo atteriverat Germaniaque divisa, ad libertatem assurgerent, summoque studio ad novi Pontificis, qui sedis Apostolicæ subditos in pristinum statum vindicare studebat, obsequia se converterent, Innocentio fidei sacramento se astrinxere, utpote qui comitatus ambitu comitissæ Mathildis contenti, Ecclesiæ obnoxii esse deberent; e quorum litteris (c) hæc decerpsimus, quæ redeuntium ad Ecclesiæ dominium, populorum gaudium ac triumphum illustrent: *Non est opus insinuare quod luce clarius constat, nec unquam ab aliquo negari poterit, quod non fuerit* (nimirum Mons Bellus) *de comitatu comitissæ Mathildis: sed prævalente adversus Ecclesiam Dei publica olim potestate, dominationem suam in ipso castro Ecclesia non valuit exercere. Nunc vero quia omnipotens Deus sic disposuit, ut tempore vestro filiorum dispersiones ad sinum Catholicæ matris redeant, patris imperium per omnia servaturi. Hinc est, quod unanimes uno voto omnes quærimus, & diligenter petimus dominium vestrum, vestræque sanctitati tanto devotius fidelitatem facere cupimus, quanto indubitanter vos credimus spiritum Dei habere, atque ideo accepisse potestatem, ut omnia in statum rectitudinis, vestra sapientia reducatis.*

Mons Bellus ditioni ecclesiæ adjectus.

(c) Apud Innoc. ep. 47.

Ut divulsus ab ea fuerat.

XVIII. Erigebant ita se se indies res sedis Apostolicæ, Innocentiique studio atque opera efflorescebant, qui non modo in

re-

Innoc. cæteros excitat ad sua recuperanda.

recuperandis Romanæ Ecclesiæ bonis industriam collocavit, sed cum etiam omnium aliarum ecclesiarum curæ ipsius humeris incumberent, ad eas in pristinum splendorem ac jura asserendas animum convertit, suoque exemplo inertiam præsulum excitavit; demonstrant hoc ejus literæ ad Neocastrensem, (*a*) Aquinarem, (*b*) Melirensem (*c*) episcopos, & archiepiscopum (*d*) Montis Regalis exaratæ, quibus præcepit, a prædecessoribus alienata bona ad ecclesias suas revocarent; quorum postremo secandis etiam literis imperavit, ne res ecclesiæ, eæque maxime quæ ad episcopum spectarent, distraherentur. Plures aliæ eo argumento datæ, quas percensere supervacaneum sit; atque ita inter cæteros Strigoniensem & Colocensem archiepiscopos eorumque suffraganeos ad tuendas ecclesiarum immunitates, quæ admodum obsoleverant, excitavit: (*e*) de quo ad Regem Ungariæ eadem sententia scripsit, (*f*) quem etiam Sclavos ad solvendas Colocensi archiepiscopo decimas compellere jussit. (*g*) Nec prætereundum videtur, Innocentium a Catenensi & Orchadiensi comite certiorem factum, ab ipso in Catenensi comitatu singulis domibus unius denarii vectigal tempore Alexandri Papæ impositum, ut Romanæ Ecclesiæ, eleemosynæ ergo pro illius perducendo opere mitteretur; eique rei episcopum A. Catenensem consensisse, quo ex humanis exempto, ipsius successore censum illum solvi vetante, Orchadiensi & Rosmarchensi episcopis provinciam dedisse, (*h*) si ipsorum monitis Catenensis episcopus non obsequeretur, remota omni provocationis cujuscunque mora, ut de eleemosynis subductis faceret satis, factamque prohibitionem rescinderet, Apostolica auctoritate adigerent. Ita vigilantissimus Pontifex recuperandis ecclesiarum, ac maxime Romanæ juribus operam dabat: ad cujus subditos, qui ad illius obsequium, ut supra vidimus, nuper redierant, in fide confirmandos adeuntem, ac varias ecclesiasticæ ditionis urbes & loca perlustrantem nostra sequatur oratio, quidve in singulis gesserit cum ejus vitæ auctore percenseat:

(*a*) Ib. ep. 249.
(*b*) Ib. ep. 191.
(*c*) Ib. ep. 203.
(*d*) Ib. ep. 205.
(*e*) Ib. ep. 386.
(*f*) Reg. post eand. ep.
(*g*) Ib. ep. 495.

Datus a Catenensi comite Rom. Ecclesiæ census.

Coercet Innoc. episcopum ne solveretur impedientem.

(*h*) Id. ep. 217.

Innoc. itinera per Italiam.

Celebrato ergo Apostolorum festo Dominus Urbe exivit, & in ducatum Spoletanum accessit, quem ad fidelitatem Ecclesiæ nuperrime revocaverat, ut illum personaliter visitaret; venitque Reate, ubi receptus cum ingenti gaudio & honore consecravit ecclesiam sancti Eleutherii martyris, & ecclesiam S. Joannis Evangelistæ. Neque omittere hic possumus Pontificem, dum consecrandis iis sacris ædibus vacaret, ad Octavianum Hostiensem episcopum datis literis (*i*) imperasse, ut quædam in basilica S. Petri altaria, in quibus peragebantur divina, sacro ritu dedicaret, ad quod objectum sacerdoti cæleste visum, patratumque in eo miraculum, ut ferebatur, induxit:

(*i*) Lib. 1. ep. 517.

Octaviano Hostiensi episcopo vicario nostro.

XIX. Quid de consecratione altarium S. Petri jusserit.

Paucis diebus ante nostrum ab Urbe recessum, sacerdos quidam ætate longævus, timoratus, ut creditur, ad præsentiam nostram accessit, secreto proponens quod in visione nocturna per somnium ei apparuit B. Petrus Apostolus dicens: Accede ad Pontificem Innocentium, & ex mea sibi parte significa, quod a nativitate sua quasi filium illum dilexi, & per diversos gradus promotum in mea tandem sede constitui. Quapropter & ipse decorem, & honorem domus meæ debet diligere, studioque vigili promovere. Sciat ergo quod in ecclesia mea pauca sunt altaria consecrata; unde contingit, quod in altaribus dissecratis divina mysteria celebrantur. Faciat igitur ea saltem cum debita reverentia consecrari, super quæ novit frequentius officium celebrari divinum. Verum cum semel & iterum eadem sibi fuisset visio revelata, nec ipse quod mandabatur, impleret, tertio tandem idem Apostolus velut offensus intulit dicens: Quia meum obaudisti mandatum, ego autem tibi tollam auditum; ex tunc ita surdus effectus est, ut penitus non audiret. Gemens ergo vehementer, & plorans ad confessionem B. Petri devotus accessit, cum lacrymis postulans, ut misertus sibi restitueret auditum, quia mandatum ipsius illico adimpleret: quo per Dei misericordiam exaudito, quod acciderat ei nobis per ordinem indicavit. Licet autem secundum Apostolum non sit credendum omni spiritui, quia tamen in tali negotio Angelus Sathanæ non transfiguraret se in Angelum lucis, & melius est pie credere, quam temere dubitare, cum honestum sit, quod proponitur faciendum: & si verum non esset quod asseritur revelatum, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta mandamus, quatenus altaria Philippi & Jacobi, Simonis & Judæ, B. Gregorii & S. Andreæ, quæ dissecrata dicuntur, tu ipse consecres, vel per alios auctoritate nostra facias consecrari. Credimus enim quod ex hoc nobis fructus æternæ retributionis accrescet.

Quam charus B. Petro Innoc.

Pœna in detrectantem sacerdotem Apostoli imper.

Obtinet pœnitens veniam.

Quid in ea re decernat Innoc.

XX.

Adjungere hic aliud ad ritus sacros pertinens visum est, quod ante scriptis ad Wormatiensem episcopum literis statuerat pro celebrando in ejus Ecclesia Divi Pauli conversionis festo die. Acceperat enim Innocentius in ea quidem ejus mortis festum agi diem, non vero conversionis ipsius, cum tamen is mos in Romana Ecclesia sanctissime susceptus esset. Mandavit ergo, ut in ea re cum Ecclesia Romana congrueret, egregiisque argumentis ac doctis antithetis non minus conversionis, quam martyrii diem religio-

sis-

(a) Ib. ep. 44.

Jubetur festus dies convers. S. Pauli celebrari.

fissime colendum illustravit: (a)

In conversione siquidem Saulum ab impugnatione fidelium revocavit dispensatio Jesu Christi: in passione vero Paulum ob prædicationis officium Neronis crudelitas interfecit; ibi dextera Domini fecit virtutem, hic tyranni gladius intulit passionem; ibi Dominus animam persequutoris salvavit & corpus, hic servus nequam Apostoli prædicantis corpus sine animæ læsione peremit. Praterea non paucioribus ejus conversio contulit, quam passio profuit, cum plures sint, ad quos prædicationis ejus sonus exiverit, quam qui ejus exemplo subierint passionem: nobis enim vivendo profuit, sibi contulit patiendo; nobis etiam jam conversus, ut similes ejus essimus exceptis vinculis cupiebat, sibi aut dissolvi, aut esse cum Christo affectabat ardentius moriturus; nec ipsius fuisset passio gloriosa, nisi sancta conversio præcessisset.

XXI. Reate cum esset, exaravit plures alias epistolas, quibus totius orbis utilitati consulebat: e quibus, cæteris alio loco reservatis, nonnullas decerpemus. Traduxit (b) Faventinum episcopum ad Papiensem sedem, a civibus suffraganeisque summis votis ob egregia doctrinæ & virtutum ornamenta expetitum. Cumque de translationibus sedium agere cœptum sit; adnectimus, quo zelo Innocentius in eos exarserit, qui sua auctoritate, non implorata Apostolica, ad aliam sedem transilirent, vel qui hanc Romano tantum Pontifici debitam in transferendis episcopatibus invaderent. Bambergensi ille episcopo, & P. Scholarum magistro interdicendi munere Hildesemensem episcopum, qui sine auctoritate Apostolica ad Herbipolensem transvolarat, privandique canonicos Herbipolenses electionis faciendæ jure provinciam injunxit; (c) de quo ad Hildesemensem episcopum & clerum, atque Herbipolenses laicos & ecclesiasticos graviores literas (d) dedit; cumque tentatum male facinas audacissime tueretur episcopus, pontificiumque munus exercere præsumeret, ad comprimendum illius tumorem Innocentius rebellem anathemate perculit, & Coloniensi, Salisburgensique archiepiscopis, eorumque suffraganeis præcepit, (e) illum e fidelium consortio ejectum promulgarent; ut vero ille tandem superbiam fregerit, & quam demisse incussam pœnitentiam exolverit, suo loco dicetur.

(b) Ib. ep. 304.

Pœna in Hildesemen. episcopum ad aliam sedem transeuntem.

(c) Ib. ep. 339.

(d) Reg. post eand. ep.

(e) Ibid.

Similem severitatem in archiepiscopum Turonensem atque electum Abricensem exercuit; quorum alter, nimirum archiepiscopus, electum ex Abricensi, in qua fuerat confirmatus, ad Andegavensem traducere propria auctoritate erat ausus; alter iniquo imperio paruerat: archiepiscopo enim Bituricensi imposuit, (f) ut, si veritas rumori ad se delato consentiret, Turonensem confirmandi & consecrandi episcopos munere interdiceret, Abricensem pontificali officio exercendo submoveret, donec Apostolica sedes aliud de ea re statuisset; cumque ferret fama archiepiscopum Rothomagensem facinori consensisse, ut ex Abricensi ad alteram demigraret, inquisita rei veritate, pari pœna plecteret; ubi de ea ad Romanos tantum Pontifices spectante auctoritate hæc graviter disserit: *Ne si universis universa licerent, par videretur in singulis jurisdictio singulorum, & ex hoc Petri navicula sine remige fluctuaret, Dominus noster eam ad humani corporis similitudinem figuravit, ponens Romanam Ecclesiam caput ejus, & ad suum & ipsius obsequium, cæteras secundum varia officia dignitatum ei pro membris adaptans, non ut omnia membra eundem actum haberent, sed dum permanerent in unius corporis unitate, sic ad implendam legem Christi alter alterius onera supportaret, ut capiti suo, in quo est plenitudo sensuum, suis vicibus deservirent, nec ejus sibi officium alicujus præsumptionis audacia usurparet. Hujus autem Domini & magistri omnium magisterium sancti patres diligentius attendentes, majores Ecclesiæ causas, utpote cessiones episcoporum, & sedium translationes sine Apostolicæ sedis licentia fieri vetuere, ut ea, quæ sola obtinet plenitudinem potestatis, de his disponeret, nec liceret alicui, de episcopatu ad episcopatum sine ipsius auctoritate transire.* Ne vero Pontificem eas pœnas in eos tanta severitate distringere, tanquam ad novum aliquid miraretur Bituricensis archiepiscopus, subjecit quibus pœnis Patriarcham Antiochenum perculisset. Sed de his satis, reliqua Innocentii itinera ex actis persequamur.

Districtæ ob idem facinus in alios episcopos censuræ.

(f) Ep. 317.

Cur tanta severitas in ea re ab Innoc. adhibita.

Exempla ejusdem ecclesiast. severitatis.

XXII. *Inde profectus Spoletum, dedicavit ecclesiam cathedralem, ibique quoddam miraculosum evenit, quod cum cives anxiarentur super aquarum penuria, cœperunt circa civitatem studiose perquirere, ubi fodiendo possent aquarum copiam invenire, quæ sufficeret equorum multitudini adaquandæ, ac subito sub muro civitatis viderunt aquam scaturire de rupe, quæ fossas ibi factas replevit, ita exiens abundanter, quod omnibus equis sufficiebat ad potum, vocataque est fons Papalis. Processit inde Perusium, ubi majoris ecclesiæ consecravit altare: veniensque Tudertum altare sancti Fortunati solemniter consecravit; & ad ornatum omnium altarium, quæ propriis manibus consecravit, obtulit serica pallia pretiosa, & pallae subtiliter operatus, & statuens rectorem in ducatu Spoleti, & comitatu Assisii, terrisque vicinis, videlicet Gregorium S. Mariæ in Aquiro diaconum Cardinalem.* Probant exte-

Innoc. Spoletum petit.

Casus novus de fonte ibi scaturiente.

Consecrat Tuderti altare S. Fortunati.

Imponit rectorem Spoleto & Assisio.

extrema hæc ejusdem Innocentii literæ, quibus Spoletinos, (a) Reatinos, (b) Fulginates, Assisinates, Eugubinos, Tudertinos, Castellanos, Cardinalis a Romana Ecclesia magistratui præfecti imperiis obtemperare jussit, quorum ultimis (c) datæ aliæ literæ, ut fidei sacramentum, quo sese præsenti Pontifici astrinxerant, ejus subdiacono & capellano renovarent, gauderentque importunum Germanorum jugum, sub quo diu luxerant, dejecisse. Simillimis literis Faliscos (d) hortatus est, oppidum & certa bona restituerent Ecclesiæ, ac pro ejus causa strenue dimicarent. Augebat populorum erga sedem Apostolicam amorem, quod ipsorum privilegia corroboraret, vel augeret novis Innocentius, atque ipsos in clientelam Ecclesiæ admitteret; quo beneficio Agathinos, (e) Tudertinos, (f) Perusinos, (g) atque etiam prænobiles viros Uguitionem (h) & Guidonem marchiones, eorumque fidei obnoxios ornavit. Devinctis igitur sibi Apostolicis beneficiis populis, quos peragratis eorum terris ad constantiam in fide Ecclesiæ excitarat per Ameliam, Ortam & civitatem Castellanam, ut tradit vitæ ejus auctor, ante festum omnium SS. in Urbem reversus est.

(a) Lib. 1. ep. 354.
(b) Reg. post eand. ep.
(c) Ib. ep. 387.
(d) Ib. ep. 359.
(e) Ep. 363.
(f) Ep. 424.
(g) Ep. 573.
(h) Ep. 576.

Innoc. ad urbem redditus.

XXIII. Hetruscorum cum Spolet. fœdus Innoc. vit. auct.

Eo tempore aliorum exemplo recepti etiam in Apostolicum patrocinium Hetrusci, qui ad recuperandam libertatem cum Spoletanis fœdus inierant, sanxeranteque se armorum societatem ad tuendam Ecclesiæ ditionem & jura sanctissime servaturos, nec ullum principem agnituros, nisi quem Romanus Pontifex approbaret; vicissim pollicitus est literis suis Innocentius se ab oppressorum injuriis ipsos vindicaturum. De quo plura ejus vitæ auctor, qui etiam Innocentii literas (i) ad eos datas adducit, e quibus hæc delibavimus: *Licet ad universas Provincias nostræ provisionis aciem extendere debeamus, specialiter tamen Italiæ paterna nos convenit sollicitudine providere, in qua Christianæ religionis fundamentum existit, & per Apostolicæ sedis primatum, sacerdotii simul, & regni præeminet principatus. Hujus autem provisionis officium laudabiliter exercemus, si per nostræ sollicitudinis studium procuramus, ne filii a servis, neque minores a majoribus opprimantur, ut servata moderaminis æquitate sic isti serviant, quod illi non sæviant, ut nec isti subesse contemnant, nec illi prodesse. Volentes ergo vos tanquam speciales filios Apostolicæ protectionis brachiis amplexari, firmum gerimus in deliberatione nostra propositum ad divini nominis gloriam, & Apostolicæ sedis honorem, quantum cum nostra possumus honestate, vobis adversus oppressionis incursum, & gravaminis insolentiam nostrum patrocinium exhibere.*

(i) Extant in gest. Innoc.

Hetrusci in tutelam Ecclesiæ admissi.

XXIV. Pisani a superiori fœdere abhorrent.

Cæterum recusarunt Pisani ad illud fœdus accedere, ac nulla ratione adduci potuerunt, sive pertimescerent, ne cum novus Imperator creatus foret, fœderatos obtereret armorum suorum potentia, sive ab Ecclesia, in cujus commodum cedebat, animis abalienati essent, quamvis illos Innocentius egregio beneficio sibi devincire meruisset, atque adducere ad sedis Apostolicæ tuendam dignitatem, a qua eorum civitas ingens ornamentum acceperat: archiepiscopi enim primatum non in Turritanam modo provinciam Sardiniæ ab Adriano, Alexandro, Clemente & Cælestino concessum confirmavit, verum etiam ad Calaritanam atque Arborensem provincias hoc diplomate exporrexit, tum ut nonnulla insignia ad Pisarum augendum decus, cujus cives profligandis infidelibus egregiam operam sæpius locassent, præferret indulsit. (k) *Denique ut Pisana*, inquit, *civitas, quæ favore cælestis numinis de inimicis Christiani nominis victoriam frequenter obtinuit, & eorum urbes plurimas subjugavit, amplius honoretur, equo albo cum naco albo in processionibus utendi, & crucem, vexillum scilicet Dominicum per subjectas vobis provincias portandi, & per spacium illud Vulteran. episcopatus, quod de Pisan. episcopatu ad Populonen. transitur, tibi tuisque successoribus licentiam damus. Pallii quoque usum fraternitati tuæ concedimus; ut videlicet eo secundum consuetudinem Pisan. ecclesiæ perfruaris, & in consecrationibus trium episcoporum in Corsica, Alerien. videlicet Ajacen. & Sagonen. ac prædictorum duorum in Sardinia, & Populien. episcopi, quorum metropolitanus existis, &c.* Non eo privilegio aliisve Pisani evicti sunt, ut ad ineundum cum aliis Hetrutiæ populis fœdus pro defendenda Ecclesia se converterent: sed nec minus Innocentio sine Pisanorum ope in recuperandis aliis, felicissimi exitus processerunt, quos vitæ ejus auctor sequenti oratione enumerat:

(k) Ib. ep. 56.

XXV. Innoc. vit. auct. Recuperatæ arces ab Innoc.

Post hæc (nimirum sancita Hetruscorum & Spoletinorum fœdera) *dedit operam ad recuperandam Radicofanum, Aquampendentem, Montemflasconem, atque Tuscanam, quæ tandem recuperavit non sine laboribus & expensis, liberans Aquampendentem ab Urbevetanis, qui eam acriter impugnabant. Misit præterea nuncios & legatos ad recuperandum * marchionatum Ravennæ, Britenorium, & terram Cavalcacomitis; sed archiepiscopus Ravennas asserebat * marchionatum antiquitus fuisse concessum a Romanis Pontificibus ecclesiæ Ravennati, & privilegia ostendebat, Britenoriam quoque concessum de novo ab Alexandro Papa, dum Venetiis moraretur. Supersedit ergo dominus Innocentius prudenter ad tempus magis, quam super hoc vellet aliquid experiri: permisit tamen, ut*

* exarchatum
* exarchatum.

Prætenta arch. Raven. jura

ar-

In march. Raven. Ut se gesserit Inn.

*archiepiscopus Ravennas salvo jure Apostolicæ sedis recuperaret Brittenorium, & teneret. Cum autem per legatos suos ad hoc specialiter destinatos requireret terram comitissæ Mathildis a civitatibus detinentibus eam, licet ipsæ civitates vellent eandem per Romanam Ecclesiam sub certis pactionibus recognoscere, ac tenere; quia tamen pactiones illæ convenientes non erant, noluit ex ipsa terra quicquam concedere præter id, quod concessit episcopo Mantuano, differens in aliud tempus idoneum, quia tunc ei solicitudo gravior supervenit ex divisione Imperii, & turbatione regni Siciliæ, quibus eum principaliter intendere oportebat. Has autem munitiones ad manus suas dominus Innocentius detinebat, & custodiri faciebat per proprios Castellanos; in Tuscia Radicofanum, Motemflasconem, & Ordam; in ducatu Spoletino, Gualdum, & Cese; in Sabina Roccham, Auticoli; in Campania, Lasianum, & Castrum in maritima, Roccam * Euregii*, Subdit Radicofanum ab eo novis muris cinctum, ac Faliscorum oppidum novo templo exornatum: *Ad planum Montisflasconis fecit fieri cappellam, & removeri domos post palatium usque ad muros castri, constituens hinc inde parietes a palatio usque ad muros illos, in muro faciens largam portam, ut haberet ipsa munitio ingressum non solum communem per castrum, sed etiam proprium specialem per illum locum. In roccha de Radicofano fecit exaltari veteres muros, & novos construi, cavari fossatum, & locum bene muniri. Roccham vero Guergii redemit a Rolando Guidonis de lecculo, cui Oddo, & Robertus Frajapani in feudum concesserant, quamvis eam ab Ecclesia Romana tenerent solius custodiæ ratione. Patrimonium autem Apostolicæ sedis in Tuscia diversis temporibus commisit regendum diversis personis, a quibus faciebat annuatim colligi feudum per civitates & castra; in aliis autem Regionibus proprium accipiebat affictum.* Subiicit, duos viros nobiles Guidonem & Nicolaum, sed qui nobilitatem suam factorum turpitudine, grassando diu in prætereuntes, qui ad aulam pontificiam commeabant, fœdissime corruperant & inquinarant, ad imperia Innocentii demisse venisse. Obtinebant ii cum aliquot prædonibus arcem fortissimam, cui Rispampani nomen erat, atque ad reprimendas eorum eruptiones rectoribus patrimonii jusserat, ut collecta valida militum manu, adductisque operis munitissimam turrim proxime excitarent; nec segnius ii jussa capessiverant, cum illi metu se sponte dedidere, ac sacramento Pontifici parituros se devinxere; tum de compressis Narniensibus, qui Utriculum everterant, dictus auctor hæc addit: *Idem vero Pontifex justus & fortis fecit exercitum contra illos tam de Romanis,*

Reposcit terras comitissæ Mathild.

* Sirtigii

Munitum ab eo Radicofan.

Rispampanum recipit a prædonibus.

quam de forinsecis congregari, per quem graviora sunt, quam intulerunt, damna perpessi, & tandem reædificato Castro bannum mille librarum ab illis accepit jurantibus ejus stare mandatis, faciens ducentas libras præstari pro restauratione murorum. Quia vero longum esset explicare per singula, quam diligens, & studiosus extiterit circa patrimonium Ecclesiæ reformandum, sufficiat dixisse pauca de multis, quia multa possint excogitari de paucis, quamvis hanc solicitudinem quodammodo haberet exosam, unde sæpe dicebat: Qui tangit picem, coinquinabitur ab ea maxime quia labor erat magnus, & fructus parvus, & propter excrescentem malitiam hominum non poterant facile coerceri.

Edomiti Narnienses.

Pœna iis imposita.

Dictum Innoc. invite terrena curantis.

XXVI. Quamvis igitur tot curis ad reparanda Romanæ Ecclesiæ jura ac bona distentus esset, longe magis in summi Pontificia implendis cæteris partibus, ut in administranda justitia, contundendis hæreticis, perpoliendis moribus, adducendis schismaticis, infidelibus expugnandis operam studiumque collocavit. Insedit alte ipsius animo, arrepto primum Ecclesiæ clavo, ut vitæ ejus auctor testatur, avaritiam, quæ æquitatem corrumpere solet, excindere: *Inter omnes pestes venalitatem habuit exosam, cogitans qualiter eam posset a Romana Ecclesia extirpare. Statim ergo fecit edictum, ut nullus officialium curiæ suæ quicquam exigeret præter solos scriptores & bullarios, quibus certum modum præfixit, districte præcipiens, ut singuli suum officium gratis impenderent, recepturi gratanter, si quid eis gratuito donaretur.* Eandem integritatem in aliis clericis desiderabat; unde cum rumor ad ipsum affluxisset, prælatos Longobardiæ, cum ex delegatione Pontificis causas pertractandas susciperent, super decima litis vel parte alia, præter expensas victualium pro mercede convenire, ac pignora recipere, gravissime eos increpuit, (*a*) imperavitque ab iis sordibus abstinerent, quæ fœdissimam labem ecclesiasticæ dignitati aspergerent: *Licet* (inquit) *nostræ solicitudinis labor generaliter debeat ad omnes extendi, quia sapientibus sumus & insipientibus debitores; specialiter tamen ad clericos, qui dormire debent a vitiis, ut sint pennæ columbæ deargentatæ, ne quid in illis appareat, quod offuscet candorem ecclesiasticæ puritatis.* Ad comprimendos vero pontificiarum bullarum adulteratores, gravissimis propositis pœnis a scelere eos deterrere conatus est, de quo tum ad archiepiscopum & canonicos Mediolanenses, (*b*) tum ad Remensem archiepiscopum, (*c*) S. Sabinæ Cardinalem, quod illud malum grassaretur in Galliis, litteræ pro detegendis sontibus exaratæ. Perdebat etiam Gallias alia non levior pestis, usurariorum scilicet, quos a præsulibus Gallicanis coer-

Coercita fori pontificii officialium avaritia. *Anon. vit. auct.*

(*a*) *Ib. ep.* 334.

Contra cleric. avarit.

(*b*) *Ib. ep.* 347.

Contra falsarios.

(*c*) *Ib. ep.* 334.

(a) Ib. ep. 397.

ceri, jussit. (a) Ne vero remotus longe vitia percellere, vicinis vero, quæ in ipsius aula committebantur, connivere videretur, emendandæ suæ aulæ incubuisse Rogesius consentit cum vitæ ejus auctore, qui subiicit, ipsum ostiatios a notariorum cameris amoveri jussisse, ut liber omnibus pateret accessus, atque exemplo Domini e palatio Lateranensi trapezitas aurificesque depulisse.

XXVII.

Addit ipsum pro impertienda omnibus justitia consistorium ter in hebdomada coegisse, moremque qui penitus obsoleverat, revocasse, tantumque in ferendis sententiis sapientiæ doctrinæque specimen explicuisse, ut omnes admiratione sui percelleret; unde ex universo fere orbe ad illum pro excipienda in suis controversiis sententia confluxere: pro eo vero quo ardebat impertiendæ cuique justitiæ, abscindendarumque litium, quæ annis pluribus partes adversas torserant, desiderio, Turonensem archiepiscopum ac Dolensem præsulem ad suum tribunal accersivit, ut difficillimæ de primatu causæ definiendæ sententiam exciperent, quæ ut secundum Turonensem lata fuerit, suo loco dicetur. Eodem justitiæ zelo inflammatus erepta Petro S. Mariæ in via lata diacono Cardinali, dum e provincia, in qua legationem gesserat, rediret, ut restituerentur operam dedit.

Turon. & Dolen. citati. *Lib. 2. ep. 265.*

Palavicini filii latrocinium

Diripuerat opes Cardinalis Palavicini filius aliorum prædonum comitatu succinctus; in quos postea ille anathema atque in circumvicina loca interdictum fulminavit; dein cum Placentinis, in quorum ditione prædones versabantur, agi ab Innocentio cœpit, ut eos ad reddenda, quæ rapuerant, cogerent, ac ni parerent intra certum tempus, ecclesiam Placentinam Ravennati se subjecturum, imo eorum urbem episcopali dignitate exuturum, daturum literas (b) ad Constantiam Augustam, Francorum & Anglorum Reges, comitem Campaniæ, Burgundiæ ducem, comitem Maurinensem atque alios principes, ut Placentinorum mercatorum in suis terris degentium fortunas detinerent, comminatus est; Placentinos prærerea magistratus, Parmensiumque præfectum, nisi intra tempus a Cardinale præstitutum factum esset satis, anathemate vinciendos, de quo ad Placentinum episcopum litteras (c) dedit, eodemque exemplo ad Parmensem episcopum & clerum exaravit, e quorum auctoritate Suburbium S. Domini subduxit, vetuitque ne Huberto Palavicini filio quidquam ecclesiasticorum proventuum traderent, tum arguit quod in servando interdicto se negligentes & remissos gererent; quid vero in eos animadvertisset, Ravennatem archiepiscopum certiorem fecit (d) ut contumaciam ipsorum infringeret atque edomaret.

In Placentinos illi conniventes minæ pontificiæ

(b) Ib. ep. 321.

Et in Parmenses.

(c) Ib. ep. 322.

(d) Ep. 323.

Subjecere se Pontificis imperiis Parmenses, & direptæ pecuniæ partem mediam restituere spoponderunt, centumque marcis persolutis ad sarcienda reliqua intra certum tempus se adstrinxere, & Cardinale vibratas interdicti & anathematis in quosdam sententias relaxante, remisit etiam alias pœnas Innocentius, de quo ad episcopum, senatum, populumque Parmensem scriptæ literæ; (e) tum archipresbyterum & clericos Burgensis Ecclesiæ, (f) quos ex dominio episcopi exemerat, donec Cardinalis sua recuperasset, pristino statui reddidit, ejusque auctoritati subesse imperavit.

Parmenses faciunt satis.

(e) Ep. 391.
(f) Ep. 401.

XXVIII.

De Innocentii judiciis satis, nunc aliqua illius sapientissima responsa in dubiis propositis data proponemus. Consuluerat Nidrosiensis archiepiscopus Innocentium, an altare in quo sacerdos anathematis reus divina celebrasset, iterum consecrari deberet; an ulla consuetudo liceret haberi cum fidelium communione ejecto, qui quidem excipiendi Ecclesiæ imperia cautionem dedisset, nondum tamen absolutionem adeptus esset; an aliqui, & quinam cum anathematis reo versari atque agere teneantur; quæ pœna iis incutienda, qui vel inviti vel volentes a fidelium communione segregatis commiscentur; quid statuendum in presbyteros, qui naves inter pugnandum regunt, vel confligunt ipsi, vel in prælio pugnantes incitant. Ad quæ ita Innocentius: (g) Neque iterum altare consecrandum; nec cum reo anathematis consuetudinem habendam ab ea tamen lege nonnullos a Gregorio PP. excusari; extremam vero difficultatem ita solvit: *Quia vero tam sacerdotes, qui gubernant naves ad pugnam, quam qui personaliter exercent pugnæ conflictum, & hi qui alios incitant ad pugnandum, omnes quidem enormiter peccant, de rigore canonum credimus deponendos.*

Nidrosiensis archiep. in dubiis sedem Apostol. consulit.

(g) Ib. ep. 379.

Subdit aliorum solutionem dubiorum, quæ nos hic congeremus; eos qui sacerdotium sibi collatum laico traderent, ac postea ab eo idem reciperent, sacerdotio illo exuendos, quamvis ea cessio nullius roboris extitisset. Præterea altare, in quo tabula consecrata mota fuerit, vel immaniter diffracta, iterum consecrandum; non negare se, quin oleum non consecratum alteri sacro misceri non possit; clericos, qui anathematis vinculis irretiti sacris ordinibus initiati fuissent, vel quos præsules Ecclesiæ communione ejecti sacris inaugurassent, ab ordinum sacrorum munere depellendos, deturbandosque.

Aliorum solutiones.

Nec minus prudenter definivit, quid Trecensi episcopo agendam esset; qui cum profectionem Hierosolymitanam vovisset, ut de maximi momenti negotiis ad Ecclesiam suam spectantibus cum Campaniæ comite ageret, susceptoque itinere, in

He-

Hetruria acceperat illam ex humanis discessisse; cumque spes suas elusas videret, sine Apostolicæ tamen sedis consilio remeare in Gallias noluit, habitoque consilio Innocentius re in utramque partem agitata hæc decrevit: (a) Cum olim in veteri lege permutare vota licuerit, eaque auctoritas sedi Apostolicæ tradita sit, se ex lege ipsum voti religione liberare, ut quos sumptus facturus esset, in Terræ sanctæ subsidium derivaret. *Cum in lege veteri, in qua non minus præceptum Domini obligabat, quam votum hodie obligat in Ecclesia, primogenita quæ Domino mandabantur offerri, quædam redderentur Domino, ut primogenita Levitarum, quædam redimerentur, ut aliarum tribuum, quædam commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, quod ove commutabatur: ex hoc attendentes, quod votum etiam commutari possit in opus aliud pietatis, præsertim cum bonæ memoriæ A. Papa prædecessor noster votum peregrinationis etiam redimi posse, vel in aliud commutari responderit requisitus.* Et infra. *De communi fratrum nostrorum & tam archiepiscoporum quam episcoporum, & aliorum prudentum consilio, quos per Dei misericordiam multos nobiscum præsentes habuimus, licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutare, ut omnes expensas, quas fueras in eundo, morando & redeundo facturus, alicui religioso committas in necessarios usus terræ illius sine diminutione qualibet transferendas.*

(a) Ep. 69.

XXIX. Circa conjugium ejus, qui duas uxores duxerat.

Propositum etiam illi est, quid de illius conjugio sanciendum foret, qui cum primo mulieri, quam ante alius cognoverat, impudice consuevisset; dein susceptum ex alia soluta filium eidem mulieri e sacra baptismi fonte efferendum dedisset, ac postea ejusdem mulieris amore incensus, eam clandestino matrimonio sibi junxisset; demum parentis objurgationibus ab ejus contubernio divulsus, ac peregre profectus aliam Eugubii uxorem duxerat, e qua prolem sustulisset. Ad hæc statuit Innocentius, (b) ut Lincolniensis episc. inquisita rei veritate divortium cum prima pronuntiaret, ut an cum secunda versari posset, decerneretur. Longe gravius Innocentio in Francorum Regis conjugii quam attigimus, causa desudandum fuit; mixtis enim precibus imperiis ac minis sæpius illum urgebat, (c) ut quam superinduxerat, rejecta, veram conjugem in gratiam admitteret; se quidem quanto altioribus titulis ad ipsius dilectionem astrictus sit, tanto vehementius ad curandam illius animæ salutem incitari; pareret rationi, non libidini, expedita in suum caput divinæ vindictæ tela averteret, sciret sui exempli perniciem ad alios emanare; accusari inertiæ sedem Apostolicam ac passim jam de ea detrahi, quod tantum scelus impunitum dimitteret; se constantissime animo decrevisse, nullis minis, nullis precibus, nullo amore, nullo dignitatis regiæ ac potentiæ intuitu, a religione officii declinare, severitatemque, ubi suavitas non juverit, adhibere.

(b) Ep. 378.

Philippi Franc. Reg. causa.

(c) Ep. 270.

Innocentius &c.

Gravis admonitio ad Philipp.

Memor esto conditionis tuæ, & novissima juxta verbum Sapientis attendens, quod scandalum in Ecclesia parit, quod nobis destructionem generat, quod in perniciem tuæ salutis vertitur, & in dispendium totius regni redundat, alios simili corrumpens exemplo, corrigas per te ipsum, superinductam de finibus regni Francorum removeas, & eum reducas in regnum, & Reginam appelles, ac facias appellari; mandans ei ab omnibus tanquam Reginæ deferri, quam a te minus rationabiliter abjecisti. Quod si postmodum usque adeo serenitatem tuam oriens ex alto respexerit, & cor tuum lux illa fuerit illustrare dignata, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ut prædictam Reginam, quam ex testimonio plurium, quibus est religionis & dignitatis ratione credendum, miræ sanctitatis, & honestatis audivimus esse, retineas in gratia conjugali, præsertim cum vix nobiliorem ducere possis, & id tibi plurimum expedire noscatur, in his facilius, & ad votum tuum celerius exequendis, quæ serenitati tuæ diebus istis incumbunt, gaudebimus plurimum, & in agendis tibi gratiarum actionibus assurgemus. Quod si forsan (quod absit) desuper datum non fuerit, sicut de jure tenemur, juris tibi licentiam non negamus, quo minus facta prius restitutione audiamus, & exaudiamus, quod rationabiliter duxeris proponendum. Si autem (quod non credimus) nec famæ tuæ, nec honori consuleres, nec mandatis nostris, nec monitis obedires, quantumcunque nobis molestum existeret te in aliquo molestare, contra te tanto amplius moveremur, & manum curaremus apostolicam aggravare, quanto serenitatem tuam sincerius diligimus, & quos amamus, severius arguere intendimus, & durius castigare. Cum (inspirante Domino) immutabilem animum, & inflexibile propositum habeamus, nec prece, nec pretio, nec amore, nec odio declinandi a semita rectitudinis, sed via regia incedentes, nec ad dexteram declinabimus, nec deviabimus ad sinistram, sine personarum acceptione facientes judicium, quia non est personarum acceptio apud Deum. Non ergo posses, quantumcunque confidas, de tua potentia subsistere ante faciem, non dicimus nostram, sed Dei, cujus (licet immeriti) vices exercemus in terris cum auctore justitiæ, qui est veritas, pro justitia, & veritate pugnante inimici tui in te, ac Regnum Franciæ præ-

vi-

valerent, nec valeret temporalis tuus, & exiguus potentatus divinæ, ac æternæ repugnare omnipotentiæ majestatis. Facias ergo, fili charissime, de necessitate virtutem, & nobis in hoc, imo creatori tuo, per quem vivis, & regnas, humiliter satisfacias, quatenus & ipsum tibi reddas propitium, & nos tibi constituas amplius debitores, sciturus pro certo, quod nisi mandatum nostrum hac vice curaveris adimplere, non differemus ulterius, quin officii nostri debitum exequamur. Dat. 16. Kal. Junii.

XXX. Secunda Philippi uxor. Similia de Innocentii monitis, studioque ad convellendum illicitum illud conjugium adhibito differit vitæ ejus auctor, ac retexens illius historiam refert, ut extincta Philippi prima uxore Balduini comitis Hannoniæ filia, e qua Ludovicum sceptri postea heredem susceperat, Inseburgim Danorum Regis sororem ardentibus votis expetitam in uxorem, perductamque in Gallias Ambiani matrimonio idem Rex sibi junxerit, dieque insequenti in principum circumfuso cœtu corona redimiri a Guillelmo Rhemensi archiepiscopo jusserit: ac tunc in ipsa regiæ Philippi in eam odium. inunctionis media celebritate Rex, qui antea illius amore exarserat, quasi fascino aliquo percitus, aversissimo ab ea animo esse cœpit, horrere ad illius aspectum, toto vultu impallescere, celebritatis moras non ferre, neque perfecta de solvendo conjugio mota controversia est, & quæsito honestatis colore jactatum ab aliquibus, secundam hanc conjugem primam quarto consanguinitatis gradu attigisse; cumque ancipiti amoris odiique æstu angeretur Rex, postmodum ipsi consultum est, poneret metum, ad eam accederet, omnem illum mœrorem uxore cognita ex animo deletum iri: paruit ille, ac paulo post ab ea egressus tantum horrorem concepit, ut ipsius conspectum, ne quidem nomen ferre posset; ac tum serio de divortio agere cœpit. Negabat ille se cognoscere uxorem potuisse, contra illa cognitam se a viro contendebat, coactoque præsulum concilio, cui Rhemensis archie-

Pronuntiatum a conciliabulo divortium. piscopus Apostolicæ sedis in sua provincia legati munere auctus præfuit, divortii sententia lata est, Regina Inseburge Pontificis fidem implorante, provocanteque ad Apostolicam sedem.

XXXI. Opposuit se Cælestinus III. Facti rumore audito Cælestinus III. sententiam a conciliabulo pronuntiatam rescidit, Regique vetuit, ne alteram induceret. Urgebat querelis vehementissimis Danorum Rex Pontificem, ne tantam sibi sororique injuriam inferri pateretur; at Philippus spretis Pontificis jussis, Moraviæ ducis filiam, [1] Inseburge in sacrarum virginum monasterium relegata sibi conjunxit. Nec in eum Cælestinus vehementius exarsit, animadvertitve. Quo defuncto Innocentius arrepto Ecclesiæ clavo Dein remisit decœptorum constantia. fœdissimum scandalum, ne plures exempli improbitate corrumperet, tollendum ratus, nervos omnes contendit, ut Inseburgim regio thoro restitueret, nec ab incœpto destitit, donec felicissime illud in opus perduceret: non enim modo illum hoc anno Parisiensis episcopi opera monuit, tum literis, quas supra attulimus, miserum Regem increpuit, verum etiam Petrum S. R. E. diaconum Cardinalem tituli S. Mariæ in via lata legatum in Gallias misit, ut male contractum cum Moraviæ ducis filia conjugium dissolveret, Regemque districtis ecclesiasticis censuris ad recipiendam Reginam compelleret. Extant de iis ad Regem literæ, (*a*) quibus jam tertio commonitum ait, atque adeo in suscepta sententia miratur obduruisse, necdum advertere quantam nomini suo labem inurat; tum hortatur, ut Petri Cardinalis legati, quem mittit, monitis obsequatur: provinciam vero legato injunxit, (*b*) ut nisi Rex intra mensem post commonitionem factam, Reginam honori regio & thoro restitueret, ipsius ditionem Ecclesiastico interdicto percelleret, *adeo ut præter baptisma parvulorum & pœnitentias morientium, nullum divinum officium celebraretur*; atque ea de re Galliarum præsulibus, ut interdictum, ubi vibratum foret, religiosissime servarent, scripsit.

(*a*) Ib. ep. 346.

(*b*) Ep. 344. 345.

Ad decernendam illam legationem Innocentium alia etiam consilia moverant, XXXII. ut nimirum dissidentes Anglorum, & Francorum Reges ad mutuam pacem adduceret, & Cruce signatorum turmæ ad reparandas Terræ sanctæ res conficerentur, quod vitæ Innocentii auctor testatur: & quidem Philippi in eo bello res depressas, quod alia occasione recensuimus, fuisse ex Pontificiis ad ipsum literis colligitur: *Ingemiscimus & dolemus, quæ de serenitate tua sæpius ad nostram audientiam referuntur, tum quod dolentes referimus, tam super facto carissimæ in Christo filiæ nostræ Reginæ Francorum illustris uxoris tuæ, quam etiam super discordia, quam cum carissimo in Christo filio no-*

NOTÆ [1] Errore communi aberrant Annalista Moraviæ ducis filiam assignat Mariam, seu potius Agnetem, ut Gallica monumenta, teste Spondano, perpetuo illam appellant; Moraviæ, inquam, ducis filiam assignat, cum potius ducis Meraniæ filia extiterit. Est autem Merania tractus ad Athesim fluvium, ubi nunc, ait Spondanus ad A. 1122. l. principatus Tyrolensis consistit. MANSI

nostro illustri Rege Anglorum exerces taliter te habere dicaris, ut æmulis tuis non solum repugnandi tibi materiam præbeas, sed etiam audaciam expugnandi, quod serenitati tuæ manifestum tribuit argumentum, quod Dominus noster tuis sit peccatis iratus. Non levibus bellis appetebatur Rex, ad quæ sopienda Innocentius operæ non pepercit: initum quidem fœdus a Philippo cum Flandriæ comite confirmavit, (*a*) atque Ricchardum ad pacem, vel quinquaennales inducias inflecteret, Petro Cardinali legato injunxit, (*b*) & quos proclives ad pacem conciliandam atque idoneos præsules cognosceret, ex Anglia Apostolica auctoritate ad rem cum iis tractandam evocaret. Hic adiiciendum reor, quod tradit Rogerius, (*c*) Fulconem virum sanctissimum prophetiæ & miraculorum gloria celebrem, dum inter se conciliare utrumque Regem niteretur, comminatum, ni ab armis discederent, alterum e vivis sublatum iri; quæ prædictio vera in Ricchardo extitit, qui in obsidione Chaluti anno insequenti telo confossus obiit; quamvis enim inducias admisisset hoc anno, proximo tamen magno suo malo bellum movit.

(*a*) *Ib. ep.* 230.
(*b*) *Ib. ep.* 344.
(*c*) *Rog. hist. Ang.*
Prædictio mortis Riccardi.

XXXIII. Laborat Inno. pro dissolvendis incestis nuptiis Regis Legionensis.

Ad pacandas Hispanias, atque inducias, quas Navarræ Rex fregerat, cum Rege Castellæ reficiendas, tum incestas nuptias Regis Legionensis, qui neptem suam Castellani filiam duxerat uxorem, dirimendas, parem attulit diligentiam novus Pontifex, atque Rainerio rerum gerendarum peritia præclaro tanti muneris provinciam commisit, (*d*) quam antea pro dignitate gesserat G. S. Angeli diaconus Cardinalis Apostolicæ sedis legatus, ac Navarræ Regem percusserat anathemate, ejusque terras sacris interdixerat. Quare nunc Innocentius præcepit Rainerio, ut facti veritatem inquireret, num violatis induciis Castellani arces occupasset, atque in eum cum Saracenis conjurasset, eaqua comperta, latas sententias Apostolica auctoritate confirmaret, summaque religione servati operam daret.

(*d*) *Ep.* 92. *Marian. de reb. Hisp. lib.* 11. *c.* 19.
Commissa Rainerio in Reg. Navarræ inquisitio

Quod ad incestas Legionensis Regis cum nepte nuptias attinet, dirimere illas districtis in Regem censuris Cardinalis legatus conatus fuerat: non enim modo in ejus regno templa clauserat, verum etiam Regem atque Astoricensem, Salamantinum, Legionensem, & Zamorensem episcopos sceleris fautores anathemate perculerat, iisque veniam flagitantibus, præcepit (*e*) Innocentius Rainerio, ut excepta parendi sedi Apostolicæ cautione, episcopos, Regem, regnumque sacris restitueret: verum cum imperia Adelphonso imposita duriora visa essent, in cœno hæsit, suisque muneribus Pontificem conatus est delinire; sed illa Innocentium respuisse, ac Regem cœtu fidelium submovisse Rogerius testatur. (*f*)

(*e*) *Ib. ep.* 92.
(*f*) *Reg. hist. Ang.*

XXXIV. Ovetens. episc. restitui jubet Innoc.

Cum vero Legionensis Rex Ovetensem episcopum regno atque ecclesia sua depulisset, quod interdictum a Legato Apostolico fulminatum servasset, Rainerio antequam interdictum amoveret injunxit, (*g*) episcopum dignitati & ecclesiæ restitui juberet: fuisse vero episcopum virum pietate ac religione præstantem ejus gesta demonstrarunt, cum eversa metu regiæ potentiæ plurium præsulum constantia, regno prius quam sententia sua depulsus est, atque exilii pœnam triumpho duxit, verum etiam ad restituendam pietatem collapsam, egregiam operam navavit: cum enim sanctitatis splendor in quodam monasterio emarcuisset, in quo seculares canonici fuerant instituti, ille disciplinæ antiquæ revocandæ cupidus potestatem ejus rei ab Innocentio sibi fieri expetiit, qui piis ejus desideriis lubentissime morem gessit.

(*g*) *Ib. ep.* 125.

Ad sanciendam etiam confirmandamque in reliquis Hispaniis pacem subiicit, imperatque (*h*) Rainerio, si Castellæ & Legionis Reges ad officium redierint, injustumque matrimonium divulserint, ad coeundam cum Rege Portugalliæ, aliisque Hispaniarum Regibus concordiam incumbat. *Volumus etiam nihilominus & mandamus, ut, si dicti Castellæ & Legionis Reges ad mandatum nostrum & commonitionem tuam dictum contractum illicitum retractarint, eos ut aliter inter se, & cum Sancio Rege Portugalliæ honeste conveniant, & cæteros Reges, ut inter se pacis studeant fœdera reformare, super quo te præcipue volumus esse solicitum, per excommunicationis & interdicti sententiam appellatione remota cogere non omittas, &c. Dat. Rom. apud S. Petr. 16. Kalen Maii Pont. an.* 1. Aliis etiam literis Rainerium paci inter Portugalliæ & Castellæ Reges conciliandæ, incusso iis censurarum terrore, operam dare jussit: (*i*) accepisse enim se, aliquos pacis invidos utrumque Regem ad fœdera antea pacta & jurata rescindenda exasperare, de quo ad Lusitanum etiam datæ literæ: (*k*) illum porro atque ejus regnum, utpote sedis Apostolicæ stipendiarium, in B. Petri clientelam accepit. (*l*)

(*h*) *Ep.* 92.
Labores Innoc. pro Regibus Hisp. ad concordiam reducendis.
(*i*) *Ib. ep.* 148.
(*k*) *Reg. post eand. ep.*
(*l*) *Ep.* 439.

XXXV. Lusitania Ecclesiæ stipendiaria.

Cum Lusitaniam Romanæ Ecclesiæ stipendiariam ex literis superioribus indicatum sit, non omittemus Innocentium ab eodem Rege censum quatuor unciarum auri poposcisse, (*m*) ad quas persolvendas Alphonsum ipsius parentem se suosque astrinxisse in regestis pontificiis reperisse ait; repetiit etiam centum byzantios annuos: cum enim idem ipsius pater ad tempora Alexandri Pontificis ducis titulo tantummodo decoratus fuisset, ab Apostolica sede eblanditum, ut regio nomi-

(*m*) *Lib.* 1. *ep.* 99.

ne insigniretur, eumque ad reponendam grariam centum byzantiorum censum annuum Rom. Ecclesiæ pollicitum: quos tamen nec pater suscepta regia dignitate, nec ipse adhuc persolvissent: ande Cælestinus commotus ad eos exigendos Michaelem Notarium in Lusitaniam miserat.

Illustri Regi Portugalliæ.

A Rom. Pont. in regnum redacta. *Serenitatem Regiam volumus non latere nos in regestis bonæ memoriæ Lucii Secundi Romani Pontificis reperisse, quod recolendæ memoriæ A... pater tuus quatuor auri uncias annuatim Romanæ Ecclesiæ constituit censuales: ad quorum solutionem se, & heredes suos in posterum obligavit.* Baron. an. 1144. n. 9. 1179. n. 16. *Cæterum cum idem pater tuus usque ad tempora felicis memoriæ A.... Papæ prædecessoris nostri, ducis esset nomine appellatus, ab eodem meruit obtinere, ut tam ipse, quam ejus heredes regio nomine vocarentur. Ut autem idem pater tuus sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem suam honore debito præveniret, & ut devotionem, quam circa ipsam habebat,* Census illi impositus. *ostenderet in effectu, centum byzantios annuatim Romanæ Eccl. constituit censuales; quos post susceptionem regis nominis nec ipse solvit, nec tu postmodum curavisti. Cumque id felicis recordationis Cælestino Papæ prædecessori nostro relatum fuisset, magistro Michaeli tunc Ecclesiæ Romanæ notario, quem ad partes Hispaniæ destinarat, per suas dedit literas in mandatis, ut te ad exolvendum censum annuum monere diligentius, & inducere procuraret, & si opus esset, auctoritate fretus apostolica compellere non differret. Tu autem eidem, prout placuit, respondisti, quod dictus pater tuus præfato A... antecessori nostro pro annuali censu decem annorum mille aureos miserat, & cum non illi decem anni essent expleti, ipsos centum aureos iterum solvere minime tenebaris, licet illos eidem prædecessori nostro non pro censu, sed devotione, quam ad eum habebat, liberaliter donavisset. Rogamus igitur regiam serenitatem, monemus, consulimus, & hortamur per Apostolica scripta mandantes, quatenus prædictum censum dilecto filio fratri Rainerio persolvere non postponas: alioquin noveris nos idem dedisse firmiter in mandatis, ut te ad solutionem illius diligenter moneat, & inducat, & sicut expedire viderit, appellatione remota compellat. Dat. Romæ apud S. Petrum 8. Kal. Maii.*

Ejusdem Rainerii concionatoris egregii magnisque virtutibus præditi viri opera non in Lusitania modo, Castella, Navarra, ut supra attigimus, est usus (a) Innocentius: verum in provincia quoque Narbonensi aliisque locis ad hæresim comprimendam; diffuderat illa adeo virus suum, populosque corruperat, ut ministrorum sathanæ vox avidissime exciperetur, atque ab Evangelicis concionatoribus infestissimis animis abhorrerent, unde ex ea animarum funestissima clade tantum mœrorem Carcassonensis episcopus concepit, ut cum pestem illam edomare atque excindere non posset, gerendæ episcopali dignitati se imparem ratus, honore cedere decreverit, atque ab Innocentio supplicibus votis expetierit, ut alium in suo gradu collocaret, qui excolendæ Christi domini vineæ felicius operam navaret: at Pontifex Narbonensi Archiepiscopo & Rainerio provinciam imposuit, (b) at si episcopum annis gravatum, atque animi virtutibus pascendo gregi inferiorem reperirent, abire episcopatu permitterent; tum religiosissime imperavit, at studium omne diligentiamque in hæreticis e provincia Narbonensi ejiciendis ponerent: cumque invalesceret adeo malum, ut non modo verbo divino, sed etiam ferro coercendum esset, Auxitano archiepiscopo præcepit (c) Innocentius, ut vires omnes ad grassantis mali propulsandos impetus intenderet, principumque auctoritatem, et ferrum ad vindictam improborum exererent, imploraret. Eidem etiam archiepiscopo injunxit, at cum non leve damnum Ecclesiæ aliquorum avaritia crearet, qui occupatis pluribus sacerdotiis, ministrorum plurium obsequiis illam defraudabant, eos omnes qui plures archidiaconatus, personatus, dignitatesque obtinerent, retento quod optarent sacerdotio, cæteris se abdicare in sua provincia cogeret: (d) quod maxime eo tempore necessarium erat, quo pluribus Ecclesia ministris ac pugilibus egeret, qui cum hæreticis, qui eo tempore pravarum opinionum virus populis afflabant, generose decertarent. XXXVI.

(a) Ep. 92.

(b) Ep. 491.

Contra nascentem hæresim in Galliis Ina. insurgit.

(c) Ib. ep. 81.

(d) Ib. ep. 82.

Ingens quidem erat hæreticorum collu- XXXVII

NOTÆ [1] Annalista noster in annalibus suis contractis, de quibus in præfatione egimur, huic numero post voces illas: *Cathari & Paterini*, hæc addit; *Inter quos eminebant Bonomii, ita per antiphrasim dicti; qui monasticam disciplinam ementientes vita austeritate externaque virtutis pompa subornabant infelices peccatores, ut in eorum meritis salutis suæ spem collocarent, quamvis in omni flagitiorum cœno volutarentur. Ut vero fallaci ea spe delusi ruerent in inferos salubri viso in somnis ostensum est Guillelmo Episcopo Albiensi* (Guillel. de Pod. Laur. chron. cap. 3.) *visus enim ei est vir prænobilis ipsius affinis e lecto in fornacem ardentissimam udrepere, quem nulla virium contentione continere posset: & hoc meditanti allatus est nuntius affinem extremo morbo confici, ad quem cum se contulisset, nulla illum ratione ab hæreticorum communio-*

luvies, sed præ cæteris errorum infamia atque scelere insignes erant Waldenses, Cathari, & Paterini, ad quos prosternendos visum est Innocentio, ita severitatem ecclesiasticam exercendam, ut quos ipsius legati Rainerius & Guido anathemate perculissent, atque hæreticos pronuntiassent, principes e sua ditione ejicerent, bonaque eorum fisco addicerent; si vero illi in iis terris ulterius morarentur, morte afficerentur, utque principes concesso sibi in plectendis sceleratis munere fungerentur, ea auctoritate Rainerium instruxit, ut incussa in ipsos anathematis, atque io obnoxias iis terras interdicti religione adigeret. Fulminavit etiam in eos pœnas, qui vel hæreticos recipere, vel auxilium aliquod iis præbere præsumerent; contra vero propositis indulgentiis aliorum zelum incitavit, qui legatis suis operam, auxiliumque in persequendis hæreticis præstarent: Aquensem in primis, Narbonensem, Auxitanum, Viennensem, Arelatensem, Ebredunensem, Terraconensem, Lugdunensem archiepiscopos, eorumque suffraganeos, tum principes viros, comites, barones, ac populos literis (a) Apostolicis ad id ardentissime est adhortatus: aliis etiam literis tertio id. maii datis (b) Innocentius ecclesiastica ac sæculari dignitate conspicuos viros incitavit, ut ad frænandam hæresim studium impenderent, faverentque Guidoni, ejusque sententias exequerentur; etiamdum Rainerius quem in Hispanias ad agenda maximi momenti negotia, de quibus jam ante egimus, mittere meditabatur, ab eorum provinciis abesset.

Jussi principes hæreticos in exilium pellere.

(a) Ib. ep. 94.

(b) Ib. ep. 165.

XXXVIII. Præter Apostolicos legatos missos ab Innocentio, in aliis Galliarum partibus opposuit divina providentia perditissimis sathanæ satellitibus viros sanctissimos, qui doctrinæ luce ac miraculorum fulgore offusas ab hæreticis tenebras discutere ac disjicere conabantur. Insignis inter cæteros fuit Fulco sacerdos, ad quem etiam datæ ab Innocentio literæ, (c) qui divino incensus zelo populos e vitiorum cœno abduxit, Regum potentiam non expavit, generose sua illis vitia objecit, plura miracula patravit: de cujus viri sanctitate ac gestis hæc Rogerius: (d) *Eodem anno erat in Gallia quidam sacerdos nomine Fulco, quem magnificavit Dominus in conspectu Regum, deditque ei potestatem cæcos illuminare, claudos, mutos, & alios diversis languoribus oppressos curare, dæmones effugare; hic autem meretrices, relicto impudicitiæ fræno, ad Dominum convertit*. Eadem de Fulconis miraculis & piis operibus Rigordus, (e) & Jordanus (f), qui ajunt plures ex iis mulierculis, quæ in prostibulis latebant, ad conjugalem continentiam studio suo revocasse; alias, quæ conjugium respuebant & Deo soli vivere cupierunt, sumpto regulari habitu in nova abbatia S. Antonii Parisiis, quæ causa illarum eo tempore condita est, fuisse collocatas, alias diversis peregrinationibus & laboribus nudis pedibus incedendo se exposuisse, quæ a Jordano (g) ad hunc annum confirmantur. Id malum non in Galliis modo, sed in reliquo orbe maxime tunc vigebat: unde Innocentius in perditas illas mulieres, quæ pudicitiam quibusque obviis, animas dæmonibus prostituebant, miseratione ductus, e cœno facilius abducendas ratus, (h) si viros, qui eas ducerent, nanciscerentur, infamiam quæ in jungenda sibi matrimonio meretrice erat, amovere conatus est, atque indulgentias iis proposuit, qui ex Christiana pietate hujusmodi meretriculas uxores ducerent, quo maritali fræno coercitæ a scelere impudicitiæ sibi temperarent. Subdit Rogerius de Fulcone: *Usurarios etiam ad cælestem thesaurum invitans, quem nec ærugo, nec tinea demolitur, nec fures furantur: fecit omnem substantiam, quam usura & fænus devoraverat, in usus pauperum distribuere*. Et infra: *Quia in illo tempore messis quidem erat multa & pauci operarii, conjunxit ei Dominus viros sapientes verba salutis æternæ prædicantes, magistrum Petrum, & dominum Robertum, & dominum Eustachium abbatem de Flay, & cæteros quosdam, qui missi per orbem terrarum prædicaverunt, ubique domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis*.

(c) Ib. ep. 396.

(d) Roger. hist. Ang.

Fulco miraculis clarus.

(e) Rig. in Phil. Aug.

(f) Jord. MS. cod. Vat. bibl.

Meretrices pœnitentes.

(g) Jord. ubi sup.

Meretrices ducentibus datæ indulgentiæ.

(h) Ib. ep. 112. Hab. e. inter opera de sponsal. & matr.

XXXIX. Cum de prodigiis mentio sit edita, hic nonnulla congeremus, quæ ab auctoribus hoc anno patrata recensentur: & quidem divini fuit consilii, ut dum glisceret hæresis, quæ populum suo veneno infectum a pietate & fide abducebat, plura Deus miracula ad confirmandos suos ac veritatem Dominici corporis in sacramento Eucharistiæ, quam maxime hæresis petebat, illustrandam patraret; hæc enim

NOTÆ *munione revocare potuit, neque hypocritas illos perditissimos convertere*. Paulo inferius post illa verba: *Rainerius, & Guido*, addit parenthesi inclusam hanc animadversionem (*is erat Hospitalariorum ordinis conditor ob eximiam sanctimoniam Innocentio charus, ut beati nomen promeritus, oriundus e monte Pessulano, qui patriam hæresi inquinari ferre non poterat*) Huc usque Annalista. Porro inter Albigenses hæreticos selecta quædam erat hominum portio qui se *bonos homines*, quod majori virtutum fuco splendesceret, appellabant. *Boni* illi *homines* apud nonnullos corrupte *Bonomii* nuncupati. Vide Ducangium in Glossario v. *Boni homines*. MANSI

(a) Rig. in Phil. Aug.

Rigordus tradit (a): *Apud Rosenum in Bria, in sacrificio altaris vinum visibiliter mutatum est in sanguinem & panis in carnem.* Pluta alia similia miracula a Deo in Germania atque Italia pattata annis sequentibus videbimus; historiam suam prosequitur memoratus Rigordus: *In Vermendesio miles quidam, qui mortuus fuerat revixit, & multa futura multis postmodum prædixit; in Gallia circa festum S. Joannis Baptistæ in nocte ros de cælo cadens mellitus, spicas segetum infecit ita, quod multi spicas in ore ponentes saporem mellis manifestissime percipiebant.* Alia non minus nova scribit Parisius: (b) *Undecimo Kal. julii & idibus maii pluit sanguis undatim super ædificantes turrim apud Andeliacum in Normannia, mortem fortasse Regis Ricchardi denuntians in brevi futuram.*

(b) Paris. hist. Ang.

XL. Subiicit Rogerius, ut Fulco ob acerrimum zelum in reprehendendis sceleribus Ricchardi Regis aliorumque improborum odium collegerit, a quibus conjectus in carcerem & vinculis constrictus, divina ab iis virtute salvus & liber avolarit. Convenit aliquando Ricchardum, monuitque, ut tres sceleratissimas filias citius viris locaret, eoque subsannante, cum nullas suscepisset, adjecit illas esse superbiam, cupiditatem, luxuriam; rem facere prosequitur Rogerius: *Prædictus autem Fulco quadam die accessit ad Ricchardum Regem Angliæ, & ait illi: Dico tibi, o Rex, ex parte omnipotentis Dei, ut tres filias tuas, quas habes pessimas, citius marites, ne aliquid deterius tibi contingat. O digito compesce labella, accusator erit, qui verum dixit: Nemo sine vitiis nascitur, beatus qui minimis urgetur; & alibi: Nemo sine crimine vivit. Cui fertur Regem respondisse: Hypocrita, mentitus es in caput tuum, quia filiam non habeo ullam. Ad quod Fulco respondens ait: Certe non mentior; quia, ut dixi, tres habes filias pessimas, quarum una est superbia, altera cupiditas, tertia luxuria, &c.*

Roger. ubi sup. Fulco Ricchardum acerbe reprehendit

XLI. *Itaque prædictus Fulco relicto Rege abiit prædicans verbum Dei, e civitate in civitatem: cumque prædicanda verbum Dei, civitatem Lexoviensem esset ingressus, clerici civitatis illius, quorum vitam immundam vir ille plenus Spiritu sancto, & operibus bonis reprehenderat, injecerunt manus in illum, & vinculis constrictum in carcerem miserunt. Sed neque vincula, neque carceres eum tenere potuerunt. Et sic permissus abire, venit Cadamum, prædicans præceptum Domini; & in conspectu plebis multa signa faciebat: custodes autem castelli existimantes, quod placeret Regi, injecerunt manus in eum, & vinctum miserunt in carcerem; & ruptis carcere & vinculis, exivit illæsus. Ibat gaudens, quoniam dignus habitus est contumeliam pati pro nomine Christi, & exiens a castello excussit pulverem pedum suarum in testimonium supra illos.*

Fulco vinculis divinitus liberatus.

XLII. Dum ii concionatores egregii, Fulco sociique vitiorum sentinam, e qua solet emergere hæresis, e Galliis sacris concionibus exhaurirent, non torpebant otio Franciæ prælati; cum enim non modo Galliam Narbonensem, aliaque circumjecta loca hæresis infecisset; verum in reliquas Gallias venenatas radices propagaret, eæ præsulum diligentia excisæ atque amputatæ fuerunt. Mali auctor Terricus, qui diu in specu abdita Corbiniaci delituit, ubi ad se venientibus pestiferum & lethale virus afflabat, tandem e tenebris productus in lucem, ultricibus flammis injectus est. Meritas etiam alii pœnas luere, alii ad fidem sinumque Ecclesiæ felicissime revocati; hæc enim Roberti chronicon Antissiodorense (c) ad annum 1198. postea Trecis anno 1608. editum tradit: *De hæresi Populicana omnium hæreseon fæculentissima, quæ virulentas radices suas late quidem, sed latenter hoc tempore propagarat, multi ad fidem conversi sunt, eorumque confessione plures ex eadem hæresi sunt detecti. Inter eos hæresiarcha Terricus magnus diaboli laqueus, qui apud Corbiniacum in specu subterranea diu latuerat, pluresque subverterat, tunc productus e latebris & convictus incensus est. Apud urbem quoque Nivernensem abbas S. Martini & decanus majoris ecclesiæ de hoc pestilentissimo errore notati, episcoporum sistuntur concilio Senonis convocato, ibique abbas deponitur, decanus suspenditur, & sic ad sedem Apostolicam destinantur. Apud vicum quoque, qui dicitur Charitas, quidam viri prædivites hæresis prædictæ notabiles, cum se absentassent die, quo citati fuerant, ut ab hac infamia se purgarent, ab Ecclesia sunt præcisi & expositi publicæ potestati.* [1]

Terricus hæresiarcha flammis traditus.

(c) Rob in chron. Antissiod.

In alios pœnæ statutæ.

Al-

NOTÆ [1] Concilium hoc Senonense ad exordium sequentis anni 1199. referendum esse, deduco ex lib. 2. epistolarum Innocentii III. epist. 90. ad Petrum Capuanum apostolicæ sedis legatum, qua illum fecit certiorem, se *nuper* ex literis, & nunciis Archiepiscopi Senonensis comperisse, Raynaldum abbatem S. Martini Nivernensis depositum fuisse ab eodem archiepiscopo & suffraganeis in concilio Senonensi, qua de sententia abbatem ad sedem apostolicam appellasse. Mandat vero legato pontifex, ut ipse per se pontificii nomine de causa & appellatione illa cognoscat; nam ait archiepiscopus, *etiam diutius* expectatus pauciora documenta Romam transmisit, quam quæ ad eamdem causam plenius ibi discutiendam necessaria erant.

Da-

XLIII. Afflixere etiam Gallias per ea tempora aliæ pestes Coterelli, & Bascli, quorum opera magno sceleris exemplo Claramontanus episcopus, iracundia furens in fratrem suum Alverniæ comitem usus est, ut illius terras incendiis, rapinis, cædibus popularetur: ad cujus furori injiciendum frænum, literis supplicibus exoravit Innocentium comes, ut partes suas adhiberet, atque ad Apostolicam clientelam obtinendam oppidum recens a se excitatum pietatis ergo Romanæ Ecclesiæ donavit, (a) aurique unciam pro censu dedit; ad eam liberalitatem explicandam incitarant egregia parentis exempla, qui prænobile aliud oppidum eidem Ecclesiæ obtulerat.

(a) Apud Innoc. l. 1. post ep. 493.

XLIV. Flagitanti comiti opem Apostolicam attulisse Innocentium probabile est, cum labentissime hujusmodi conciliandæ inter dissentientes pacis, administrandæque justitiæ onera susciperet, & contra potentiorum injurias etiam inferioris conditionis viros tueri ac defendere soleret: ita enim Walterum (b) archiepiscopum Rothomagensem colligere animos jussit, suaque juris dicundi auctoritate, spretis Philippi Francorum ac Ricchardi Anglorum Regum minis, uti certissimum ipsi præsidium sedem Apostolicam allaturam, ita monachos Cantuarienses contra Huberti archiepiscopi Cantuarien. & Anglorum Regis gratiam protexit, atque ecclesiam Lamelich dissensionis fontem everti imperavit: de qua controversia fuse Parisius. (c)

(b) Ep. 159.

(c) Par. hist. Ang.

XLV. Conventrensem episcop. admiranda pœnitentia. Par. hist. Ang. hoc anno. Cum de monachorum Cantuariensium oppressione mentionem fecerimus, hic admirandum Conventrensis episcopi, qui monachos ecclesiæ suæ gravissime fuerat persequutus, iisque etiam ejectis sæculares canonicos induxerat, pœnitentiæ genus afferemus. Dum ille Romam contenderet, morbo lethali in Normannia implicitus, divinoque actus timore, religiosos plures viros ad se evocavit, iisque præsentibus omnia sua crimina, alta voce multis intercisa suspiriis patefecit, petiitque, ut sibi pœnam aliquam ad ea eluenda infligerent, omnibusque ad tantum illius dolorem de peccatis exactæ vitæ conceptum stupore perculsis, obtestatus est eos, ut pœnitentiæ loco sibi, salvo divinæ misericordiæ beneplacito, flammis purgatoriis ad extremum judicii diem scelera expiare juberent: tunc commissi in monachos criminis, quos crudelissime exagitarat, memor, abbatem quendam intuitus, magno lacrymarum imbre effuso expetiit, sibi monasticum habitum conferret, ut patronos haberet, quorum persequutor extitisset: dein erogatis in pauperes opibus suis, animam piissime efflavit. Quam historiam ex Parisio affert Baronius (d), atque adeo consulto nos, licet in præsentem inciderit, exscribere prætermittimus, tum fabellam deridiculam, quam a Parisio in Romanos Pontifices noto odio imbuto confictam idem Cardinalis demonstrat.

(d) Bar. an. 1199. n. 34.

XLVI. Studium Innoc. pro vita monastica restituenda. Alienum hic non fuerit paulo amplius excurrere, ut emicuerit Pontificis zelus in revocando primævo veteris sanctitatis flore, qui in monasteriis emarcuerat, astringendaque nimia religiosorum, qui e claustrorum septis evagabantur, libertate; de quo acriores ad R. tituli sanctorum Marcellini & Petri presbyterum Cardinalem abbatem Cassinensem literas dedit, utque ad purgandos suorum monachorum deformatos mores incumberet, stimulos admovit. Perstrinxit (e) enim ipsi non levem maculam aspergi, si subditi parum religiose viverent, quibus frænum injicere deberet: *Super hoc tu non videris alienus a culpa, qui cum tibi sit ipsius ecclesiæ cura commissa, culpam negligis corrigere subditorum: quia juxta verbum sapientis: Ubi non est gubernator, populus corruit, pastoris incuriam dissolutione ovium accusante*. Et infra gravissimum hoc monitum religiosis viris altissime pectori insculpendum, ut cælestibus quam terrenis opibus cumulandis, quarum postea mole primæva sanctitas opprimitur, magis incumbant, pronuntiat.

(e) Ep. 384.

XLVII. *Si quasi ad excusationem in temporalibus tuæ studium intentionis expendis, ut ecclesia tua in possessionibus dilatetur, illas omnibus debes præferre divitias, quibus inter filias Sion tua supergredi valeat universitas, quæ videlicet in spiritualibus attenduntur. Primum namque jubemur quærere regnum Dei, & sic nobis adjici omnia promittuntur: unde si Marthæ studium laudabiliter retinens partem Mariæ, quæ non auferetur ab ea tibi eligere voluisses, de spiritualibus solicitius meditando, scanda-*

NOTÆ Datæ sunt literæ illæ die XIII. Kal. Julii, anni profecto sequentis 1199. nam Petrus nonnisi exeunte decembri anni 1198. in Galliam venit, teste Rigordo. Quibus ita se habentibus, patet concilium nonnisi anno 1199. celebratum fuisse, alias plus nimis dilata fuisset delatio appellationis ad Romanam pontificem. Quia vero asserit pontifex post literas illas, *nuper* ab archiepiscopo Senonensi acceptas, se *diutius* expectasse, at plenius ab eo edoceretur; hinc non inepta deduceretur Februario, vel Martio mense anni 1199. concilium habitum fuisse; atque hinc factum, at Galli scriptores, qui annum ab exita martii exordiantur, anno 1198. illud assignaverint. Ex his etiam literis intelligimus concilio huic Petrum Legatum non præfuisse, quod Spondanus ad hunc annum sine ullo teste asseruit; alias enim pontifex causam in eo concilio tractatam eidem non remisisset. MANSI

lum illud potuisset evadere, per quod Cassinensis ecclesia in observantiis regularibus adeo inferior prædicatur, ut quæ mater religionis extiterat & magistra, vix filia sive discipula jam meruerit appellari. Subiicit, ut cæteris eos præficiat, in quibus religionis amor adhuc hæsit, & lilium viret (ut ait) inter spinas, ut si exemplo virtutis cæteris præluxerint, facilius aliorum mores excolant ac perpoliant. Nec Cassinensium monachorum singulare illud malum erat, ut liberius evagarentur, sed cum aliis monachis in cæteris regnis commune. Perragoricensi enim episcopo in Galliis injunxit (*a*), vagos monachos in monasteria detruderet, aliisque pluribus, ut Æduensi episcopo & Ungiacensi, & S. Margaretæ abbatibus, (*b*) ut restituendæ in cœnobiis pristino splendori religiosæ disciplinæ operam navarent.

(*a*) Ib. ep. 444.

(*b*) Ib. ep. 233.

XLVIII. Privilegia viris religiosis data.

Ut in reprimenda eorum insolentia, qui pravis moribus ab instituta vitæ professione desciverant, severum se exhibuit ita benevolentiam in veræ sanctitatis cultores explicuit. Exoriente enim in Ecclesia nova familia, cui S. Trinitatis de redemptione captivorum nomen est, ac pio illius conditoris Joannis consilio diligentissime discusso, nascentem novum religiosorum ordinem sua auctoritate fulcivit (*c*). Quorum ea professio fuit, ut tertiam bonorum, quæ sibi erogarentur, partem in redimendis Christianis, qui sub Sarracenorum servitute lugebant, collocarent. Efferente se ac piorum liberalitate bonis aucta nova familia, quam M... comitissa Burgundiæ multis redditibus atque ædibus Cervi frigidi amplificarat, illam Innocentius, bonaque ejus sedis Apostolicæ clientelæ credita voluit (*d*), aliaque plura beneficia Apostolica in religiosos viros contulit (*e*). Cumque maximæ inter Virgiliacenses religiosos viros, & Nivernensem comitem circa procurationum obligationes arsissent controversiæ, certisque legibus ab Ostiensi episcopo (*f*) & Francorum Rege temperatæ essent; quod gestum in ea re fuerat, probavit Pontifex, ac Senonensi archiepiscopo, Æduensi, Lingonensi, Antissiodorensi & Nivernensi episcopis provinciam injunxit, (*g*) ut ad servandas conventiones partes cogerent.

(*c*) Ib. ep. 479.

(*d*) Ep. 251.

(*e*) 283. &c.

(*f*) Ib. ep. 241.

(*g*) Ib. ep. 242.

XLIX.

Cum imparis conditionis viros contra principum potentiam ad defendendam æquitatem sustinentem Innocentium suspexerimus, æquum est, ut justas Regum causas adversus alios Reges ab iniqua tyrannide vindicantem intueamur. Equidem id munus pro Anglorum Rege Ricchardo suscepisse constat, partesque suas interposuisse, ut Navarræ Rex duas arces, quarum alteri Rochabrum, alteri S. Joannis de Pedeportæ nomen inditum, a Navarri parente in dotem filiæ Ricchardo in matrimonium collocatæ concessas restitueret: Navarroque significavit (*h*), se Narbonensi archiepiscopo provinciam demandasse, ut incusso censurarum terrore ipsum compelleret. Passus etiam erat gravissimam injuriam Ricchardus ab Henrico Imp. dum enim e Terræ sanctæ expeditione rediret, ab illo interceptus, & per summum scelus ingens pecuniæ vis ab eo extorta erat, quod cum non modo magno Regis damno, verum Ecclesiæ opprobrio, cujus clientelæ commissus fuerat, verteretur, Innocentius extincto jam Henrico incubuit, ut Philippus Sueviæ dux, in cujus manus Imperatoris ærarium devenerat Ricchardo pecunias refunderet, ejusque rei provinciam Magdeburgensi archiepiscopo commendavit (*i*), significaret duci, ad quem vel successionis, vel tutelæ jure bona pervenerant, ut nisi Anglo faceret satis, Romanam Ecclesiam, injuriam acceptam æquo animo amplius non laturam, sed censuras meritas tum ipsi, tum ejus ditioni inflicturam. Commissi in Ricchardum sceleris particeps fuerat Austriæ dux, qui ab eodem pecuniæ vim exegerat, factique pœnitens, dum morbo implicitus in extremo vitæ & mortis confinio versaretur, divinique numinis vindictam pertimesceret, filium atque adstantes proceres jurejurando adegit, ablatam a Ricchardo pecuniam ipsi restitui curarent. Sed eo extincto sacramenti religionem filius contempsit, quem Innocentius literis (*k*) arguit, similiterque monuit sedem Apostolicam illatam injuriam ferre non posse, seque archiepiscopo Salisburgensi munus imposuisse, ut censuris ad reddenda ablata eum compelleret: de quo etiam ad eundem archiepiscopum literæ exaratæ (*l*). Quid vero Innocentius apud eos principes, Regem scilicet Navarræ, Austriæ & Sueviæ duces egisset, Ricchardo significavit: (*m*)

(*h*) Ib. ep. 210.

(*i*) Ib. ep. 235.

Ut extorta a Ricchar. reddantur, elaborat Innoc.

(*k*) Ib. ep. 242.

(*l*) Reg. post eand. ep.

(*m*) Ib. ep. 229.

L.

Super eo, quod prædicti tui nuncii postularunt, ut nobilem virum N.... filium ducis Austriæ ad restituendam pecuniam, quam pater suus in periculum animæ suæ ad se dum redires ab obsequio Jesu Christi, pro redemptione tua violenter extorsit, & in ultima voluntate pœnitentia ductus per eundem filium suum tibi restituendam mandavit, voluntate Apostolica cogeremus. Noveris nos eisdem nostris literis injunxisse, ut prædictam pecuniam sine difficultate qualibet restituere non omittat, alioquin venerabili fratri nostro N.... Salzburgen. archiepiscopo literis nostris injungimus, ut ipsum ad restitutionem ejusdem pecuniæ faciendam moneat diligentius, & inducat, & per severitatem ecclesiasticam appellatione remota compellat. Verum quia circa personam nobilis viri N..... ducis

Sue-

Sueviæ quædam audivimus immutata, eidem ad præsens scribere cautela probibente nequivimus, ut juxta postulationem pecuniam tuam, quam a te Henricus quondam Imperator frater ejsius contra Deum, & periculum animæ suæ extorserat violenter, dum de transmarinis partibus remeares, deberet tibi restituere, præsertim cum ejusdem fratris sui thesaurus ad eum esset ipso mortuo devolutus, & ipse vel heres sit, vel tutor heredis. Veruntamen scripsimus venerabili fratri nostro Magdeburgen. archiepiscopo, ut ducem ipsum ad restituendam pecuniam ipsum moneat diligentius, & inducat: alioquin tantam injuriam non poterimus sub dissimulatione transire, quin in eundem ducem, & terram ejus sine cujuslibet acceptione personæ officii nostri debitum, & severitatem curemus ecclesiasticam (sicut justum fuerit) exercere. Insuper scribimus carissimo in Christo filio nostro N.... Illustri Regi Navarræ, ut pecuniam & castella sancti Joannis de Pedeportæ, & Roccabrunæ, quæ pater suus tibi cum filia sua concessit in dotem, sine aliqua difficultate restituat: alioquin venerabili fratri N..... Narbonen. archiepiscopo, cui jam alia vice (si bene recolimus) super hoc scripsimus, nostris damus literis in mandatis, ut ipse eum per censuram ecclesiasticam ad hoc monitione præmissa sine appellationis obstaculo justitia mediante compellat.

LI. (a) Ep. 220. Postularant (a) præterea Ricchardi oratores ab Innocentio, ut Philippum Francorum Regem objecto censurarum terrore cogeret ad eas arces restituendas, quas antequam e Terræ sanctæ expeditione reversus esset, invasisset, cum maxime sub clientela sedis Apostolicæ versaretur. Sed illius petitis Regis Francorum legati obstitere, Regem suum ad id nulla religione teneri posse, cum Anglus inita ante fœdera primus infregisset, sororem etiam Philippi accipere respuisset, aliamque sibi conjunxisset; tum quod instructa ornataque in Terram sanctam profectione, cum ex pactis omnia quæ ab ipsis parta forent, æqua forte inter utrumque dividi debuissent, acceptam a Tancredo Rege pecuniam, atque e Cypro obtentum thesaurum Ricchardus cum Philippo non divisisset: addidere, Ricchardum Philippo graves injurias in Terra sancta intulisse, atque ab ejus obsequio plures viros principes subduxisse: quæ res Philippum permoverat, ut non sine dedecore in Gallias regrederetur: quin etiam subjecere, postquam Ricchardus in libertatem assertus fuisset, cum eo de omnibus illatis illi damnis, quæ accepisse se a Philippo querebatur, transegisse, conciliatoque fœdere plura liberaliter contulisse. Objectis iis a Philippi legatis, Ricchardi oratores respondere, Francorum Regem junctum fœdus & sacramento confirmatum apud Messanam priorem violasse, cum Siculis in Ricchardum consorgentibus Philippus non modo auxilium petitum denegasset, verum ad arma etiam contra ipsum prosiliisset, ac tres Angliæ Regis milites contorta balista propria manu peremisset: pacato postea tumultu, fœdereque novo contracto, Philippum accipiendæ sororis suæ in uxorem religione Ricchardum liberasse, ac promissis sibi decem marcharum millibus omni in Gisortium & Ulcassinum jure discessisse. Quod ad thesaurum Cypri, atque a Tancredo acceptam sororis suæ defunctæ dotem spectaret, Francorum Regi abunde satis factum fuisse, adeo ut Philippus Ricchardo e Terra sancta discessurus pollicitus esset, se nullas ipsius terras occupaturum, nullumve hostilem impetum illaturum, nisi quadragesimo die postquam in terras suas rediisset. Hæc coram Innocentio ab utriusque Regis oratoribus ardentibus animis jactabantur, quam causam ventilare magis ac definire pro concilianda inter utrumque pace paratus erat Pontifex, sed cum oratores standi illius judicio provinciam sibi traditam negarent, causa hæsit, rescripsitque Ricchardo Innocentius, quid coram se Francorum Regis oratores postularis ipsius objecissent, induxisse se in animum transilire alpes ad eas controversias extinguendas, ut primum Patrimonii & Siciliæ res composuisset; quod si occasio non permitteret, legatos Apostolicos summa auctoritate ad concordiam adducendam instructos transmissurum: verum exorientium in dies novarum curarum moles non permisit Innocentium ex Italia discedere; quare legatum, ut supra tetigimus, misit qui inducias quinquennales inter utrumque Regem confecit. Sed de eo anno sequenti.

Transmisit hoc anno Innocentius ad Anglorum Regem, ut eximium suum erga eum amorem mirifico aliquo munere commendaret, quatuor annulos, in quibus quatuor lapides pretiosi, smaragdus, saphirus, granatus, topazius auro inclusi radiabant, quos ad ipsum non ob pretium, quem hujusmodi opibus circumfluere sciret, sed ob illorum mysterium se misisse ait: illud vero subjecta hac epistola elegantissime illustravit: (b) LII. Munera Ricchardo a Pontifice missa. (b) Ep. 205.

Illustri Regi Angliæ.

Inter opes terrenas, quas mortalis oculus concupiscit, quasi cariora desiderat aurum obryzum, & lapides pretiosos; licet autem his, aliisque divitiis excellentia regalis abundet, in signum tamen dilectionis, & gratiæ quatuor annulos aureos cum diversis lapidibus pretiosis tuæ magnitudini destinamus, in quibus te volumus spiritualiter intelligere formam & numerum, mate- Illorum mystica interpretatio.

teriam, & colorem, ut mysterium potius, quam donum attendas. Rotunditas enim æternitatem significat, quæ initio caret, & fine. Habet igitur regalis prudentia quid in annuli forma requirat, ut de terrenis transeat ad cælestia, de temporalibus ad æterna procedat. Quaternarius autem, qui numerus est quadratus, constantiam mentis insinuat, quæ nec deprimi debet adversis, nec prosperis elevari. Quod tunc laudabiliter adimplebit, cum quatuor virtutibus principalibus fuerit adornata, videlicet justitia, fortitudine, prudentia, temperantia. Intelligas igitur in primo justitiam, quam exerceas in judiciis; in secundo fortitudinem, quam exhibeas in adversis; in tertio prudentiam, quam observes in dubiis; in quarto temperantiam, quam in prosperis non dimittas. Per aurum vero sapientia designatur, quia sicut aurum præminet universis metallis, sic sapientia donis omnibus antecellit, Propheta testante, qui ait: Requiescet soper eum spiritus sapientiæ, & intellectus, &c. *Nihil est, quod magis oporteat Regem habere. Unde Rex ille pacificus Salomon solam a Deo sapientiam postulavit, ut populum sibi commissum sciret provide gubernare. Porro smaragdi viriditas fidem; saphiri serenitas spem; granati rubicunditas charitatem; topazii claritas operationem significat; de quo Dominus ait:* Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *Habes igitur in smaragdo quod credas, in saphiro quod speres, in granato quod diligas, in topazio quod exerceas, & de virtute in virtutem ascendas, donec Deum Deorum videas in Sion. Dat. Romæ apud S. Petrum IV. Kal. Junii.*

LIII. Acceptis hisce ab Episcopo Lexoviensi muneribus, ingentes Ricchardus redditis literis Innocentio grates egit, nec eos annulos sui pretio sibi gratissimos modo, sed longe chariores, quod tam pulchre ab illo descripti distinctique fuissent: tum nepotis sui Othonis, qui in Germania in Regem Romanorum electus fuerat, causam ardentissime commendavit; suum ac nepotis obsequium se Apostolicæ sedi certissime polliceri, atque ea laude cæteros omnes Reges principesque, quantumvis se suaque Ecclesiæ devoverint, multis partibus superaturos.

Libell. de negot. imp. bibl. Vat. ep. 4.

Commendat Innocentio Othonem nepotem.

Excellentissimo Domino suo, & universali Patri Innocentio Dei gratia catholicæ Ecclesiæ summo Pontifici, devotissimus suæ majestatis filius Ricchardus eadem gratia Rex Angliæ, dux Normanniæ & Aquitaniæ & comes Andegaviæ salutem & debitum in omnibus cum reverentia & desiderio famulatum.

Quanto de Apostolicæ gratia majestatis, tum per literas speciales, tum per fideles nuncios, tum etiam per signa munerum vestrorum in interiorem sinum & cubiculum animæ nostræ plenior certitudo devenit, tanto præcordiis nostris major exultatio, vestræque fiducia charitatis innascitur, qua non solum ad referendas grates, verum & ad exhibenda totius devotionis obsequia jugi responsione tenemur, &c. & infra: *Qualescunque etenim reges & Principes vestræ se paternitati exhibeant, nos & devotissimum filium vestrum, nepotem nostrum, regnum, & coronam regni Alemanniæ ad perpetuam devotionem vestram, & Ecclesiæ Romanæ nuper adeptum, præceptis vestris utque obsequiis invenietis omnifariam mancipatos. Nec vivunt in mundo duo principes Christiani, qui adeo desiderabiliter vestræ dominationi studeant deservire, & quorum ministerio facilius possitis totius Christianæ pacis adversarios expugnare. Huic accedit, quod inter omnia, & præ omnibus, quibus spiritus noster majori sollicitudine studiosius invigilat, & ad quorum efficientium favorem Apostolicum indulgentius inclinandum suspirat ipsius est Othonis negotium, ut scilicet de beneficio Apostolicæ pietatis ad promotionem ipsius dexteram dignemini sublevationis extendere, filium vestrum devotissimum Imperialis munere diadematis insignire. Nos enim in quantum fides Christiana, & regalis devotio apud Deum, & apud vos, ipsamque Romanam Ecclesiam cavere potest, aut poterit, quisquid ad nos spectat, in anima & corpore & honore terreno, pro ipso vobis in perpetuum fœdus astringimus, atque juxta dispositionem vestram, & beneplacitum astringemus, quod vobis tanquam unico, sub Deo, domino suo & Ecclesiæ Romanæ debitam & juratam fidelitatem impendet, & quæcunque ab aliis Imperatoribus detracta sunt, & diminuta, restituet, restituta quoque inviolabili firmitate servabit, omnemque pravitatem secularis potentiæ juxta consilium vestræ paternitatis eliminare curabit;* & infra: *Super præmissis autem & super annulis, quos nobis per Episcopum Lexoviensem vestra tam nobilis, quam liberalis magnificentia destinavit, super literis & qualitates lapidum designantibus, easque reddentibus, licet admodum pretiosi existant longe amplius pretiosos tanquam a supremo & superexcellenti descriptore distinctos grates totius cordis affectione referimus, & de tantæ dignationis vestræ gratia gloriamur, cui utinam vota cordis nostri, quæ ad plenum per literas, aut nuncios explicare non possumus, viva voce permittente Deo* (injecerat enim spem Innocentius descendendi in Gallias, ut Ricchardum Angl. & Philip. Francorum Reges conciliaret) *& devotis obsequiis reserare possemus: in cujus utique rei spe & desiderio spiritus noster assiduis vexationibus debellatus conti-*

Grates agit ob acceptos annulos,

ti-

tinue refovetur, & salutari suspensus expectatione quiescit. Dominus personam vestram Ecclesiæ suæ diu servet incolumem.

LIV. Nec semel Othonis causam commendasse Innocentio contentus, repetitis literis, ut Pontificem ad suas partes induceret, egregia sua erga Ecclesiam studia parentis Othonis ac majorum merita; contra a Philippo Suevo ac progenitoribus incussas sedi Apostolicæ injurias, & damna proposuit.

Sanctissimo in Christo patri Innocentio, Dei gratia summo Pontifici, Riccbardus eadem gratia Rex Angliæ, dux Normanniæ, Aquitaniæ, & comes Andegaviæ, salutem & sinceram semper devotionem.

(a) Ib. ep. 5.

Othonis parens de eccl. bene meritus.

Sanctitatem vestram credimus non latere, totius & curiæ Romanæ (a), sicut credimus, tenet memoria, quanta non minus antecessorum nostrorum, quam nostri devotio sanctæ Sedis Apostolicæ, & Romanæ præceptis Ecclesiæ, affectu semper benignissimo fuerit alligata: illud & paternitatis vestræ novit discretio, quanta ducis Saxoniæ pridem sublati de medio, Romanæ fuit Ecclesiæ semper devoto studio dilectionis astricta: e contrario vero Imperatoris ultimi antecessorum suorum sequentis vestigia, & in vexationibus S. Romanæ Ecclesiæ non minori, quam potes suus repugnantia patsissimis, cura fuit, sicut & antecessorum suorum præcepta Apostolica non curare, & jura ipsius curiæ non servare. Inde est, quod in sanctitatis vestræ conspectu devotionis nostræ spiritum totum supplicationibus exhaurimus, quatenus Othoni nepoti nostro prælibati ducis filio, quem ad regnum Alemanniæ celebris eorum vocavit electio, quorum interest Regem eligere, & quem eorundem consensus in loco ad hoc debito sublimavit in Regem, favore velitis Apostolico consentire, & regnum sibi Alemanniæ auctoritatis vestræ munimine confirmare electionem ipsius, & coronationem approbantes, & propositum ducis Sueviæ & sequentium suorum super hoc reprobantes.

Richard. illum insinuare nititur in gratiam Innoc.

LV. *Velit itaque Sanctitas vestra omnes, qui eidem duci in hac protervia sua consenserint, anathematis, si placet, vinculo innodare, & terræ magnates Apostolica commonitione ad hoc inducere, ut ei tanquam domino sine difficultate adhæreant, quem electio debita in loco debito coronavit; hoc siquidem vobis in spiritu, quo vestri sumus, pollicemur, & nos super hoc fidejussores statuimus, quod idem nepos noster, dum nostro consilio sequiescet, non solum sanctæ Romanæ Ecclesiæ jura conservabit præsentialiter possessa, sed in præterito habita ad statum debitum revocabit teste meipso; apud Barneiull. 18. die Aug.* Hæc Riccbardus, qui summa cupiditate promovendi ad Imperium Othonem ardebat cum in spem magnam efferretur, conjunctis postea Imperii viribus ingens aliquid in Gallias moliri, cumque a paciscendis cum Francorum Rege induciis abhorreret, neque a legato Apostolico, Petro nimirum Capuano, cui ea provincia data fuerat, infringi posset, ait Parisius (b) legatum remotis arbitris cum Rege colloquutum, ipsi certam spem injecisse, ut si in ea re Innocentio obsequeretur, Pontificem in aliis ipsius voluntatibus se accommodaturum; atque ita Ricchardum in spem Othonis, opera Innocentii ad Imperium evehendi elatum, conficiendis induciis assensisse.

(b) Paris. hist. Ang. hoc an.

Induciæ a Ricchardo admissæ.

LVI. Formidabat sane periculum, quod Galliis creabatur, Philippus Francorum Rex, si Otho, cum quo gerebat inimicitias, Imperio augeretur, atque adeo viribus omnibus ac nervis contendebat, ut ejecto Othone Philippus Sueviæ dux Imperio potiretur. Qua de re suas ad Innocentium literas dedit, quibus ipsi pollicebatur Suevum in omnibus Ecclesiæ pariturum, si quæ illius bona injuste occupasset, mox restiturum, utque Ricchardus fidem suam pro Othone Pontifici obligabat, illum fidum Ecclesiæ & obsequentem futurum, ita Francorum Rex pro Suevo idem spondebat, & si a promissis resiliret, se pro defendenda Ecclesiæ causa in eum arma conversurum, meminisset obsequiorum, quæ Francorum Reges Ecclesiæ præstitissent, nec Othonem cum tanto Galliarum periculo ac dedecore ad Imperium admitteret; tum subiicit se ex Apostolico imperio & consilio inducias quinquennales contraxisse:

Laborat Phil. Franc. Rex pro Suevo.

Sanctissimo patri & domino Dei gratia sacrosanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ summo Pontifici charissimo consanguineo suo, Philippus eadem gratia Francorum Rex salutem, & tam debitæ, quam devotæ subjectionis obsequium.

Libell. Vat. ep. 13.

*Novit sancta paternitas vestra, novit & mundus, quomodo nos & progenitores nostri Ecclesiæ Romanæ obedientiam, reverentiam, & in omnibus, & per omnia exhibuimus famulatum, nec unquam cessavit devotio nostra, nec cessabit, quod non solum tempore * sinceritatis, sed etiam adversitatis, nos & regnum nostrum efficaciter comprobavit. Inde est quod nos de meritis regni nostri, & prædecessorum nostrorum, & nostris plenius confidentes, sanctitatem vestram quanta possumus affectione rogamus, & attentius supplicamus, quatenus devotionem nostram, & patrum nostrorum, regni etiam nostri sincerius intuentis: inde mutua nos & regnum nostrum & negotia honorem nostrum contingentia oculo benignitatis vestræ dignemini contemplari. Ad hæc cum Rex Angliæ per fas & nefas pecunia sua mediante, nepotem suum ad Imperialem apicem conetur intrudere, vos nullatenus intrusionem illam, si pla-*

* prosperitatis.

Commendat Innocentio Francorum merita.

Queritur de Ricc. Othonem promovente.

placet, debetis admittere, quæ in opprobrium & detrimentum coronæ nostræ cognoscitur redundare: nec nos credimus, quod vos quidquam in præsenti casu in præjudicium nostrum debeatis sustinere, cum nos vel nostri nihil unquam contra Romanam Ecclesiam attentaverimus, nec unquam per Dei gratiam curabimur attentare.

Periclitari Gall. si Otho imperet.

LVII. Vult conciliare Suevum Innocentio.

Porro de Philippo Rege Alemanniæ noverit sanctitas vestra, quod si aliquando pater ejus vel frater Romanam Ecclesiam in aliquo offendit, nos dolemus. De querelis autem quæ inter Ecclesiam & Imperium agitatæ sunt, prædictus Rex Alemanniæ Philippus consilio nostro, sicut asserit, paratus est acquiescere, & pro vestra gratia & Ecclesiæ obtinenda in terris, castellis, possessionibus, pecunia etiam competenti, de consilio nostro se perpetuo fœdere vobis, & Ecclesiæ obligare. Quod si ipse in hoc consilio nostro non acquiesceret, ipse nos nullatenus amicum inveniret. Ad hæc de mandato vestro & auctoritate usque ad quinquennium treugnas dedimus & fiduciavimus, tamquam qui nolumus in his vel in aliis voluntati Apostolicæ contraire; & sicut lator præsentium, & alii vobis poterunt intimare, mandatum vestrum firmiter fuimus prosequuti. Ex harum literarum calce suspicione laborat Parisius (a) erroris, dum ait Philippum post cladem acceptam a Ricchardo suis oratoribus ursisse Innocentium, ut ad pacem vel inducias Anglum adduceret, legatumque Ricchardo remotis arbitris, ut arcanum ac reticendum aperuisse, missum se a Rege Francorum Pontificem urgente, ut pacem inter utrumque conciliaret. Si enim ita res esset, gratias ageret Philippus Innocentio, quod ad inducias Anglorum Regem pellexisset, non autem pro captanda illius gratia se paruisse imperiis pontificiis jactaret.

Spondet facturum satis.

(a) Paris. hist. Ang.

LVIII. Phil. Suevus pro colligenda gratia Innoc. negligentior.

Dum ita Anglorum & Francorum Reges ad æmulos Imperii promovendos apud Innocentium officiis ac promissis certarent, quid Philippus & Otho apud Pontificem agerent, intueamur. Neglexit magno suæ dignitatis damno, initio Philippus Suevus sedis Apostolicæ gratiam colligere, ut qui ditionis Ecclesiasticæ partem non exiguam detinebat, ac si tulisset occasio, recuperata ab Innocentio jura ipsi eripere meditaretur. Contra Otho omni officiorum ostentatione Innocentium est prosequutus, suisque literis, quo sedis Apostolicæ gratiam prolectaret, ubi immensos labores, quos ipsius pater Henricus Saxoniæ dux a Friderico I. Imperatore, Ecclesiæ Romanæ tuendæ gratia pertulisset, a quo etiam ditione sua exutus, ejectusque in exilium fuisset, proposuit; mollissime insinuavit, divinam providentiam filium, quo parentem præmio digno in posteris afficeret, ad Imperium suffragiis principum extulisse, se ab Adolpho Aquisgrani feliciter corona cinctum omnia Ecclesiæ jura confirmasse, suamque illi defendendæ operam devovisse, tum supplicibus precibus expostulat, ut cum familiæ suæ de sede Apostolica optime meritæ studiis Friderici, Henricique Imperatorum, atque ipsius Philippi injurias conferat, se ad excipienda Imperii insignia Philippo repudiato evocet, omnes, qui fidei sacramento Philippo se devinxerint, suscepta religione liberet, ictumque anathemate Suevum promulgari in Germania jubeat.

Illam ambit Otho.

Sanctissimo in Christo patri ac Domino spirituali I. sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ summo Pontifici Otho divina favente gratia Romanorum Rex & semper Augustus salutem & devotionis filialis affectum cum debita reverentia.

LIX. Othonis litera ad Innoc.

Libell. Vatic. de neg. imp. ep. 3.

Navicula Petri quibusdam retro temporibus persecutionum fluctibus est agitata; & nisi Ecclesia Dei in petra a Christo fundata fuisset & solidata, jam pravorum persecutionibus inclinata funditus corruisset. In ipsa etenim persecutione progenitor noster Henricus dux Saxoniæ in fide sanctæ Romanæ Ecclesiæ indesinenter perseverans, & voluntati atque iniquæ dominationi Frederici quondam Imperatoris nullatenus acquiescens, matrem suam spiritualem, sanctam videlicet Romanam Ecclesiam, in omnibus est imitatus: ideoque prævalente impiorum persecutione, honoris sui dignitate privatus, exilio cum liberis & familiaribus suis addictus fuit & expositus. Volens igitur Dominus Ecclesiæ suæ statum in melius reformare, & fidem ac devotionem jam dicti patris nostri in suis posteris remunerare, sua ineffabili clementia effecit, quod nos ab optimatibus & principibus Imperii, ad quos de jure spectat electio, ad regni gubernacula ex inopinato vocati sumus & electi, in sede quoque Augustorum apud Aquisgranum locati; consecrationem & coronationem a manu Adolphi Coloniensis archiepiscopi, præsentibus principibus ea, qua decuit, solemnitate cum plenitudine regiæ dignitatis accepimus.

LX. *Cupienter igitur gressus nostros ab ipso dirigi, per quem Reges regnant, & potentes scribunt justitiam, dignum duximus ipsius electionis nostræ bono juramento firmare, quod possessiones & jura Romanæ Ecclesiæ, aliarumque ecclesiarum Imperii firma & illibata servabimus, & quod consuetudinem illam detestabilem, qua episcoporum, abbatum, & principum de hac vita migrantium bona, tempore mortis relicta, quondam nostri antecessores hactenus occupabant, omnino in posterum dimittemus, & de beneficentia nostra principibus Ecclesiasticis in perpetuum relaxamus. Petimus ergo, & cum instantia paternitati ve-*

vestræ supplicamus, quatenus fidem ac devotionem nostram considerantes, merita quoque patris & avunculi nostri Regis Angliæ, qui nunquam ab obsequio Ecclesiæ Romanæ recesserunt, ad memoriam revocantes, injurias etiam Philippi ducis Sueviæ quondam ducis Tusciæ, & patris & fratris ejus non dissimulantes, nos regiam dignitatem adeptos, ad Imperii consecrationem vocare dignemini. Et de legatis ad Apostolicam sedem a se missis addit: *Ad hæc paternitati vestræ significamus, quod dilectos & fideles nostros, legatos videlicet G. principem nostrum abbatem Inden. B. præpositum Bunen. H. sancti Gereonis in Colonia scholasticum, H. priorem Vvdinen. & H. Aquilegensem gloriosissimi Regis Angliæ avunculi nostri capellanum, & fidelem nostrum M. de villa*

LIX. Othonis *literæ* ad Innoc.

Libell. Vatic. de neg. imp. ep. 3.

civem Mediolanensem, pro consummatione honoris nostri, ad vestram transmittimus sanctitatem. Quicquid igitur cum præfatis legatis nostris a vestra tractatum vel ordinatum fuerit providentia, id majestatem nostram in omnibus, & per omnia ratum & firmum habituram præsentibus literis sanctitati vestræ significamus. Hæc Otho; ut vero historiæ multorum principum contentione implicatæ atque obscuræ lucem afferamus, totius rei gestæ atque altius repetitæ seriem ex regestis (*a*) Pontificum atque auctorum libris hauriendam proponendamque arbitramur.

(a) Cit. eod. ep. 4. & deinceps.

LXI. Extincto anno superiori Henrico Imp. in Sicilia, magna animorum contentione a Germaniæ principibus divisis in plures competitores Imperii studiis de creando Cesare certatum est: Henrici quidem filius Fridericus Siciliæ Rex, successor Imperii electus a principibus erat, sed ea electio Henrici potentia ac metu extorta fuerat: tum ipse Henricus moriens principes sacramento fidei, quo se Friderico devinxerant, solverat; illum etiam imbellis ætas tanto oneri ferendo imparem reddebat: alienumque a ratione erat, eum qui se regere non posset, tot regendis populis præficere. Non defuere tamen, qui ipsum promoveri ad Imperium affectarent. Et quidem (*b*) Otho de S. Blasio tradit Philippum Henrici fratrem ex Italia in Germaniam reversum, egisse cum magnatibus, ut quam antea de Friderico, electionem celebrarant, confirmarent; sed verisimilius est diligentem operam navasse, ut sibi, non nepoti viam ad Imperium muniret, cum illi non Sueviam modo, verum & Siciliæ regnum, ut videbitur, eripere conatus sit. Abbas Urspergensis (*c*) certe tradit illum Imperii insignia a fratre relicta secum in Germaniam extulisse. Conciliabat illi principum gratiam avita nobilitas plurium sceptris decorata, opum magnitudo, cum Henrici thesauros obtinuisset, nec non egregiæ aliæ dotes, quibus a natura ornatus fuerat, atque adeo Erfordii a majori principum parte primus in Regem Romanorum electus est. (*d*) [1]

Æmuli Imp. Frid. Phil. Bertolphus & Otho.

Frideric. ante mortem patris electus.

(b) Otho de S. Blasio.

(c) Ursperg. in chron.

Philippus Erfordii eligitur.

(d) Godef. monach. in annal.

Convenerant ex alia parte Andernaci LXII.

NOTÆ [1] EX Godefrido monacho S. Pantaleonis apud Coloniam, qui per hæc tempora scribebat annales a Prehero vulgatos discimus cœtum ex principibus Germaniæ collectum convenisse Coloniam dominica III. quadragesimæ. Ibi vero dum de electione Bertolphi Zaringiæ ducis in regem Germaniæ principes deliberarent, perlatum ad eos fuisse, ducem Saxoniæ cum Magdeburgensi archiepiscopo, aliisque principibus Erfordium venisse, ut & ipsi pariter de rege creando agerent. Quare legatus ad eos missus Herimannus Monasteriensis episcopus, ut moneret ne quid novarent; sed frustra ille; nam eo veniens comperit electorum suffragia in Philippum Sueviæ ducem jam consensisse. Quod ut ad Coloniensem cœtum delatum est, cum Bertolpho convenerunt, ut ipse in patriam suam remeans exercitum cogeret, ac dein certa die Adernacum rediret, spondentes futurum, ut *eum ibi Regem crearent*. Sed cum statuta die episcopus Coloniensis, aliique Adernacum adissent, compererunt Bertolphum cum Philippo concordasse, ut accepta ab eo pecunia, & ducatu, *electioni & regno renunciaret*. Ea spe frustrati principes Otonem elegerunt, qui *in albis paschalibus* (nempe octava paschæ, quæ anno illo in diem III. aprilis incidit) *VVormatia coronatus progressus fuit*. Dein vero Aquisgrani, quam urbem a Philippo occupatam obsedit, & deditione recepit, ab Adolfo Coloniensi archiepiscopo *consecratus inthronizatur*. Ex tota hac Godefridi narratione intelligimus Bertolphum non quidem electum, sed electionis spem certam habuisse. Philippum vero circa quadragesimam assumptum fuisse in regem; ac dein Ottonem non quidem bis coronatum, ut sentit Raynaldus, sed Wormatiæ coronam regni, Aquisgrani vero consecrationem recepisse, quanquam & ibi pariter coronari iterum potuit. Verum quoad dissidium in electione regis Germaniæ peculiaria tradit Reinerus monachus coævus in continuatione chronici Lamberti Parvi deducta usque ad an. 1230. quæ una cum eodem chronico prodiit in collectione Monument. veterum Martenii tom. V. narrat ille conventum Coloniensem condictum fuisse non quidem in tertiam, sed in secundam dominicam quadragesimæ, qua in Missa canitur *Reminiscere &c.* ibi vero electum Bertolphum, cum interim alii principes regni prætulissent *Rogerium* (lege Fridericum) *filium Henrici imperatoris trium annorum, cui legatarium* (an forte tutorem, seu regni administratorem) *avunculum suum Philippum ducem Suevia dederunt*. Quæ asserit Reinerus, electum fuisse Bertolphum, non de electione propria accipiendum est, sed de consensu & pollicitatione facta ab electoribus, prout supra ex Godefrido notavimus. Pergit autem Reinerus, & narrata electione Ottonis notat illum regem renunciatum statim Aquisgranum obsedisse, ac dein cepisse *idibus julii*. Ex quo habes diem consecrati Ottonis in regem, id enim eadem die peractum credo, cum die sequenti teste eodem historico, idem Otto filiam ducis Lovaniæ desponsaverit: quas nuptias consecrationem ejus præces-

Coloniensis, & Trevirensis archiepiscopi, aliique principes, qui Bertolphum ducem Zaringiæ cognita Philippi electione, quæ rescindenda videbatur, cum ob invasum Ecclesiæ patrimonium anathemate defixus esset, Regem creaverunt; sed ille potentiam Philippi veritus, ne tandem purpuram suo sanguine cruentaret, ignave suorum causam prodidit, acceptisque a Philippo undecim millibus marcharum ac ducatu, cessit Imperio, & Philippum Regem salutavit. Accepta turpissimæ rei fama ipsius electores, metuentes ne Ecclesia in Philippo non advocatum, sed persequutorem haberet; tum maxime ne ipsum infestum experirentur, si regno præter ipsorum voluntatem potiretur, suffragia in Othonem Henrici quondam Saxoniæ ducis filium contulere, qui delatum sibi regnum avide amplexus principum ambire gratiam cœpit, tum Aquisgranum cum exercitu advolavit, urbemque, licet Philippi præsidio munitam, ad deditionem compulit, in qua ab Adolpho Coloniensi regiis insignibus decoratus est, cum antea apud Vangionum urbem in albis paschalibus fuisset iis redimitus. De illius electionis dissensione atque utriusque principis sequacibus hæc auctor vitæ Innocentii: *Coloniensis archiepiscopus, & quidam alii principes tam ecclesiastici, quam mundani videntes se in electione Philippi fuisse contemptos, vocaverunt Othonem filium quondam Henrici ducis Saxoniæ comitem Pictaviensem, & apud Coloniam elegerunt in Regem, eumque Coloniensis archiepiscopus coronavit solemniter Aquisgrani; & sic facta est divisio in Imperio longo tempore duratura. Nam Othoni adhæserunt Coloniensis archiepiscopus & suffraganei universi, præterea Cameracensis, Padeburgensis, & Ildesemensis episcopi, necnon Bremensis archiepiscopus, dux Lovaniæ, dux Limburgi, comes Palatinus Rheni, Langravius Thuringiæ, multique comites, ita quod terram obtinuit ultra Mosellam a Cameraco usque in Daciam pene totam: Philippo vero reliqua terra cum cæteris principibus se submisit, quamvis nec isti nec illi firmiter adhærerent, sicut ex post facto patebit.* Efferebant maxime Othonis causam Ricchardus Angliæ Rex, ut dictum est, atque Innocentius Rom. Pontifex: Anglus quidem, quod illius avunculus esset; Pontifex vero quod ex iis genus Otho duceret, qui Romanæ Ecclesiæ semper studuerant, tandemque obtinuit Innocentius, ut ille ad Imperium eveheretur, cujus parens ob defensam Pontificis Romani causam Saxoniæ ducatu depulsus fuerat; contra Philippus ob Ecclesiæ nonnullas occupatas terras Imperium amisit.

Bertolph Andernaci.

Otho Bertolpho succedit.

Ab Adolpho coronatur Aquisgrani.

Siffrid. in abr. Stad.

Innoc. vit. Auct.

LXIII. Redeundi quidem in Ecclesiam animam Philippus præ se tulerat, cum adipiscendo Imperio anathematis, quo erat a Cælestino percussus, infamiam sibi impedimento futuram præsagiret, atque Cælestino, dein Innocentio se factarum satis detulerat, qui Sutrinum episcopum atque abbatem S. Anastasii in Germaniam commisso legationis munere misit, ut Philippum ea lege sacris restituerent, si archiepiscopum Salernitanum (*a*) in libertatem vindicaret, atque Ecclesiæ imperiis se pariturum sacramento sponderet: licet enim a Pontifice Romano iis vinculis irretitus sedi Apostolicæ, ut solveretur, sistendus esset, condonavit tamen itineris laborem, si archiepiscopum ex ergastulo, in quo diu luctu contabuerat, eximeret: ad quem liberandum præterea Innocentius Spirensi, Argentinensi & Wormatiensi episcopis navare operam jussit, (*b*) ac monere Wil. de Berc, qui ipsum detinebat, ut quantocyus ad sedem Apostolicam dimitteret, ni pareret, in eum ecclesiasticam severitatem exererent, ac loca, ad quæ transferretur, interdicto subjicerent, se quoque cum Sutrino episcopo

Poscit ille in gratiam Ecclesiæ admitti.

(*a*) Ep. 23.

(*b*) Ep. 24.

NOTÆ cessisse, vix credo. Designat etiam author iste diem coronationis Philippi subdens: *Circa festum S. Remigii* (quod Kalendis octobris celebratur) *P. Dux Sueviæ Maguntiæ cum uxore coronatur, duci Bohemiæ coronam regalem imponit.* Ex verbis historici hujus coævi subobscure licet insinuari suspicor Philippum primo electum fuisse non quidem in regem, sed in tutorem & administratorem pupilli, quod & perspicue asseritur ab Ottone a S. Blasio scriptore coævo, & ab anonymo scriptore qui Ricobaldi Ferrariensis, sæculi XIV. scriptoris, historiam imperialem Italice vertit vulgatam Rer. Italic. to VIII. tradit enim Sueviæ ducem imperium Germaniæ pro Friderico puero administrasse. Vicariam hanc suam administrationem obtrusisse Philippum, ne regni usurpator videretur notat F. Franciscus Pippinus coævus scriptor in suo chronico ad annum usque 1247. perducto, & vulgato ibidem: *Dicebat*, ait, *se ideo imperium gubernare, ut nepos ejus puer Fridericus illud possideret, sicut disposuerat pater ejus.* Verum non diu post Philippum regnum sibi jure proprio usurpasse suspicari non immerito quis posset cum & Octobris initio regis diadema sumpserit, & instrumentum fœderis ab eo initi cum Philippo Francorum rege vulgatum in collectione Martenii tom. I. col. 1017. datum III. Kal. Julii anno MCXCVIII. suo nomine, assumpto regis Romanorum titulo, signaverit.

Animadversione etiam dignum censeo Philippum epocham regni sui ante susceptam regni coronam Maguntiæ deduxisse, quod eruo ex ejus diplomate signato *anno MCXCIX regni anno II. dato Maguntiæ III. Kal. octobris*. Ferret enim annum regni primum, si epocham illam calendis octobris anni 1198. statuisset. Extat diploma in Spicilegio ecclesiastico Lunigii inter Salisburgensia num. XXVI. MANSI

po commendasse. Eduxit demum e carcere Philippus archiepiscopum, quod Innocentii vitæ auctor testatur, additque una cum eo ejus fratres liberatos, quos oculis orbatos ab Henrico tradit Urspergensis una cum aliis nobilibus Siculis atque ad creandam Germanis invidiam ab Innocent. ostentatos, sed ad terras Ecclesiæ, ob quas occopatas fuerat e fidelium cœtu ejectus, reddendas mentem non flexit, quem tamen Sutrinus episcopus, sive muneribus corruptus, sive illius blanditiis delinitus, ducem nec præstita cautione, sacramentove recepto temere non servato Ecclesiæ ritu occulte absolvit: quem ob improbe gestam legationem
Non servato ritu male absolvitur. Innocentius postea episcopali dignitate exutum in monasterium conjecit, ut lacrymis commissum facinus deleret, sed id postea contigit. De ea legatione hæc ejus vitæ auctor: *Illi ergo in Theutoniam procedentes invenerunt supradictum Philippum a quibusdam principibus electum in Regem, qui Guarmanam ad ipsos accedens de facto se fecit absolvi non publice, sed occulte, nec præstito juramento secundum formam Ecclesiæ, sed promissione facta per stolam.*

LXIV. Interea eidem Sutrino episcopo, atque abbati S. Anastasii legatis suis committit, ut Sibiliæ olim Reginæ Siciliæ Tancredi Regis uxori, filio ejus ac filiabus liberandis incumberent, (a) quos Henricus expugnata Sicilia mancipandos servituti in Germaniam amandarat: qui cum injuste detinerentur (Imperator enim post inita fœdera in suam potestatem eos redactos immani proditione oppresserat) anathematis sententiam legatos fulminare jussit in eos, qui ipsos in vinculis tenerent, atque loca & diœcesim, in qua vincti essent, interdicto percellere, Maguntinensique clero præcepit, ut latam ab iis sententiam religiosissime servaret. Hæc vero scribit de Siculis debellatis & excisis opibus Nortmannorum quorum potentia, quæ in ea insola adeo effloruerat, vindice tandem numine, cum in vitia sese effudissent, enervata ac penitus prostrata, & ipsi vel gladio, vel crudelissimis suppliciis, vel funestæ traditi fuerant servituti.

(a) Ep. 26.

Liberandæ Sibiliæ filiisque studet Innoc.

Sutrinensi episcopo & abbati Sancti Anastasii.

Inter cætera, quæ Dominus in nobis mirabiliter, & misericorditer operatur, magna reputandum est miserationis indicium, cum eis pœnam accelerat temporalem, quibus ultio debebatur æterna, sicut in regno Siciliæ diebus nostris intelligitur accidisse. Cum enim Siciliæ populus & cæteri de eodem regno effœminati otio & pace nimia dissoluti de suis divitiis gloriantes, sese in voluptatibus corporis lascivius exercerent, ascendit in altum fœtor eorum, & traditi sunt ob multitudinem peccatorum suorum in manibus persequentium: usque Cor Siculi ab Henr. Imp. victi
adeo autem in eos, quod dolentes dicimus, furor exarsit hostilis, ut quidam eorum turpi morte damnati in tribulatione cordis, & corporis animas exhalarent, quidam membrorum mutilatione deformes, fierent abjectio plebis & ludibrium populorum; majores vero ipsorum compedibus & nobiles manicis ferreis alligati, captivi & exules in Theutonia macerentur: reliqui hereditates suas in extraneis transferri videntibus, & domos suas subiici alienis.

Hæc ex Innocentii gestis illustrare licet. LXV.
Defuncto Rogerio filio Tancredi Regis Siciliæ, quem pater in vita sua Regem constituens, fecerat coronari, eique filiam Isachii Constantinopolitani Imperntoris duxerat in uxorem, consequenter etiam pater ejus præ nimio, sicut dicebatur, dolore defunctus est, relinquens tres filias, & unicum filium parvulum nomine Guillelmum, Clodis Siculæ series.
quem mater ejus Sibilia coronari fecit in Regem. Regno igitur taliter destituto, Henricus Imp. aspirans ad illud occasione Constantiæ conjugis suæ, filiæ quondam Rogerii primi Regis Siciliæ avi prædicti Tancredi, congregavit exercitum maximum de pecunia, quam extorsit pro redemptione Ricchardi Regis Anglorum nequiter Præceps Henrici victoria.
capti, dum rediret de terra promissionis ab obsequio Crucifixi. Hic igitur regnum ingressus sine pugna illud obtinuit nemine resistente: præfata vero Sibilia cum filio suo, & filiabus, Salernitano quoque archiepiscopo, & fratribus ejus recepit se in quodam Castello Siciliæ, cum qua Imperator fecit de pace tractari, & concordaverunt Pacis leges.
pariter in hunc modum: quod Imperator imposito juramento concessit Guillelmo filio ejus, & heredibus suis comitatum Licii, quem pater ejus Tancredus habuerat ante regnum; & addidit ei principatum Tarenti, promittens salvare personas, & res. Mox autem postquam eos in sua potestate recepit, occasione captata, cepit illos, & Perfidia Henriel Imp.
quosdam alios nobiles regni, eosque captivos in Thentoniam destinavit, faciens fratres prædicti archiepiscopi, aliosque nonnullos privare luminibus oculorum; archiepiscopum vero, Reginam, & filium ejus ac filias in arcta custodia detineri; pergunt Innocentii literæ:

Verum ne compassionis nostræ solatium, LXVI.
qui patientibus ex susceptæ administrationis debito compati volumus & tenemur, penitus subtrahatur, quibus ipse Dominus jam videtur ex parte placatus, venerabilibus fratribus nostris universis archiepiscopis & dilectis filiis nobilibus viris marchionibus, ducibus, baronibus, & aliis Alemanniæ principibus dedimus in mandatis, ut dilectam in Christo filiam nostram nobilem mulierem Sibiliam, filium, ac filias ejus & cætero de regno Siciliæ, qui in Theuto-

tonia detinentur a detentionis suæ vinculis ad nos liberos excusatione & dilatione cessante remittant. Inde est quod discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus si mandatum nostrum forte non fuerit adimpletum, vos in detentores eorum excommunicationis sententiam proferatis, &c. Fuisse tandem Sibiliam defuncto jam in vinculis Guillelmo filio, quem Henricus antea excœcarat, atque exsecuerat, ut tradunt Siculorum rerum auctores, una cum filiabus carcere exemptam, atque in Gallias profugisse tradit idem auctor (*a*), ac Philippum Rogerii Regis defuncti uxorem Constantinopolitani Imperatoris Isachii, quem frater Imperio luminibusque orbarat, filiam sibi conjunxisse.

(*a*) *Innoc. vit. auct.*

LXVII. Cum in lugubres Siciliæ calamitates ac funestas conversiones incurrerit oratio, percensendum est nobis, quanto belli turbine hoc tempore fuerit concussa, quantamque diligentiam in eo tuendo Ecclesiæ stipendiario regno Innocentius collocarit. Flagitarat primum quidem Constantia Imperatrix & Regina Siciliæ ab eodem Pontifice, ut eo regno Ecclesiæ fiduciario una cum filio Friderico indueretur, ad novarum rerum cupidos coercendos, concessitque (*b*) Innocentius gratis Rogerii ipsius patris, fratris Willelmi erga Ecclesiam officiis, ejusque nominis recordatione adductus, spe quoque quam dabat promptissimi obsequii impulsus ipsi, heredibusque, qui Regis Willelmi ejus fratris Adriano Papæ fidei sacramentum deferentis exemplo, sedis Apostolicæ fiduciarios se profiterentur, legesque sibi dictas observarent, seque vicissim Pontifex ad eam contra omnes invasores defendendam obstrinxit, cumque illa coram Ostiensi episcopo, ab Innocentio ad excipiendum ipsius fidei sacramentum misso, beneficiarium regnum suum esset professa, adjecit Innocentius, ut ipsa, cum occasio ferret, sibi ac successoribus ligium homagium exhiberet: census vero pro regno attributo mille squifatorum impositus est.

(*b*) *Inn. l. 1. ep. 408.*

Constantia Imp. regno Sic. a Pont. induta.

Constantiæ Imperatrici gloriosæ Reginæ Siciliæ; ac charissimo filio illustri Regi Siciliæ eorumque heredibus.

Super gentes, & regna &c. Et infra: *Credentes quod prædictorum Regum vestigia vestra regia serenitas in devotione, ac obsequiis ecclesiæ imitetur: vobis, & heredibus vestris, qui sicut dictus Rex Vuillelmus quondam frater tuus felicis memoriæ Adriano Papæ prædecessori nostro exhibuit nobis, & successoribus nostris, & Ecclesiæ Romanæ fidelitatem & hominium exhibere, ac quæ subscribuntur, voluerint observare: concedimus regnum Siciliæ, ducatum Apuliæ, & principatum Capuæ cum omnibus pertinentiis suis; Neapolim, Salernum, & Amalfiam cum pertinentiis suis: Marsiam, & alia quæ ultra Marsiam habere debetis, & reliqua tenimenta, quæ tenetis a prædecessoribus vestris hominibus sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ jure detenta, & contra omnes homines adjuvabimus honorifice manutenere.*

Pro quibus omnibus coram venerabili LXVIII. *fratre nostro Octaviano Episcopo Ostiensi Apostolicæ sedis legato, quem ad juramentum tuum filia Imperatrix recipiendum transmisimus, fidelitatem nobis, nostrisque successoribus, & Ecclesiæ Romanæ jurasti, sicut continetur in duobus similibus capitularibus, quorum unum penes te sigillo nostro, alterum penes nos sigillo tuo aureo signatum habetur. Firmiter repromittens, quod quia præsens præsenti debet hominium exhibere, quandocumque nos, aut successores nostri te in aliqua parte regni, quam secure possis adire, ad nostram præsentiam vocaverimus, reverenter accedes ligium hominium præstitura, nisi certum impedimentum, aut necessitas evidens interveniat, quibus cessantibus sine fraude venies ad ligium hominium faciendum. Cum autem tu fili Rex favente domino ad legitimam ætatem perveneris, nobis, & successoribus nostris, ac Ecclesiæ Romanæ fidelitatem & ligium hominium exhibebis: censum vero sexcentorum squifatorum de Apulia, & Calabria, quadringentorum vero de Marsia, vel æquivalens in auro, vel argento vos, ac heredes vestros statuistis Ecclesiæ Romanæ annis singulis soluturos, nisi forte impedimentum aliquod interveniat, quo cessante census ex integro persolvetur. Electiones autem secundum Deum per totum regnum canonice fiant, de talibus quidem personis, quibus vos, ac heredes vestri requisitum a nobis præbere debeatis assensum.* Quod ad Siciliæ præsulum electiones spectat, quarum causa ingentes contentiones exarsere; de iis ita definivit Innocentius, ut cum sedes aliqua vacaret obitu episcopi, Romano Pontifici atque Constantiæ, vel heredibus denuntiato, de præficiendo ecclesiæ episcopo deliberaretur, eoque electo, regius consensus flagitaretur, antequam ecclesiæ administrationem adiret. Quid porro Constantiæ Imperatrici ob egregia majorum erga Ecclesiam merita in præsulum electionibus concessisset, Siculum clerum certiorem fecit (*c*), præscripsitque, ut in electionibus celebrandis se gerere deberent, nec minis metuve debilitari se, vel frangi promissis, ac spe paterentur: scirentque omnes electiones, quæ ex imperata forma non fierent, rescindendas. Jussit etiam, ut in agitandis litibus libere, si ita vellent, ad sedem Apostolicam provocarent, legatisque Apostolicis, cum ad eos missi essent, religiose obsequerentur.

Census pro Sicil. regn. impositus.

(*c*) *Ep. 410.*

Dum

LXIX. Dum hæc ageret Innocentius, Siciliæ regno inhiabat Marcualdus, cujus perfidiam & scelerata consilia, quæ in se & filium suum in regno conflabat, agnoscens Constantia, bellum ipsi denuntiavit, ac regio diplomate hostem promulgavit, jussitque subditos ab ipso ut scelesto proditore cavere: sinistram etiam Imperatrix de Gualterio episcopo opinionem concepit, regiumque sigillum, quo ut regni Siculi cancellarius utebatur, eripuit, quod ipsius fratres Marcualdum in regnum duxissent: conciliavit tamen illi Innocentius Gualterium, atque adeo in ipsius gratia constituit, ut Augusta e vivis discessura filium ei regendum committeret. Cum eos tumultus increbrescere ac fluctus sensim extolli atque infremere videret Innocentius, Octavianum Ostiensem episcopum, legatum in Siciliam misit (a), ut impendentis belli minas discuteret, populosque in Constantiæ Augustæ ac Regis Friderici ejus filii fide contineret; utque archiepiscopos, episcopos, priores, abbates, aliosque ecclesiarum in Sicilia prælatos legato obtemperare jussit.

(a) Ep. 411.

LXX. Constantia moritur. Adierat Siciliam Octavianus, cum Imperatrix Constantia 27. novemb. diem suum obiit, scriptoque testamento Romanum Pontificem regni moderatorem (quam dignitatem regni balium vocabant) ac Friderici tutorem designavit, triginta millia tarenorum, quod monetæ erat genus, ex Regis Siculi redditibus pro defendendo regno attribuit; si quos vero ampliores sumptus alendo militi sustinendoque demandato oneri desideraret, omnes illi ex regio ærario refundendos decrevit: educandum vero Fridericum Panormitano, Montis Regalis, & Capuano archiepiscopis, ac Gualterio cancellario commisit. Ut vero contra Marcualdi tyrannidem affectantis ac se balium Siciliæ ex testamento Henrici Imp. mentientis impetus certandum Innocentio fuerit, sequenti anno differetur, nunc breviter quid de eo Ricchardus de Sancto Germano in suo Chronico afferat, perstringamus; pauca tamen de eo auctore, cujus manuscriptum pervetustum in bibliotheca Cassinensi extat, atque ex eo delibatum summa fide exemplar habuimus, sæpius a nobis adducendo, ad illius laudem, quam silentio obruere ac deterere nefas esset, præmittemus; illum, sive veritas spectetur historiæ, sive diligentia, qua præcipua quæ in orbe universo, maximeque in utriusque Siciliæ regno, e quo oriundus erat, gererentur collegit, primis etiam annalium scriptoribus conferendum. In suo ille historiæ procemio testatur notari se officio functum in oppido, cui a sancto Germano nomen inditum: ea suis annalibus commendasse, quæ vel hausisset oculis, vel a viris fide dignissimis accepisset; ca-

Innoc. vit. auct.

Marcuald insidiatur Siciliæ.

que ad scribendum ratione permotum, quo sequutura posteritas veterum factis erudita aliquam utilitatem delibaret. Suam porro ille historiam a tempore, quo Guillelmus secundus Siciliæ Rex fatis cessit, suique ingens desiderium reliquit, & Clementis Papæ anno secundo est auspicatus. Is vero auctor de Constantia Augusta hoc anno ex humanis exemptam & Marcualdi consiliis hoc prodit: *MCXCVIII. Imperatrix ipsa processu temporis S...... obiit & prædictum filium unicum Fridericum, & regni balium Innocentio Papæ ex testamento reliquit: dictus vero Marcualdus cognito de morte Imperatricis, congregato malignorum exercitu, quos prece, pretiove conduxerat, regnum non sine illorum, qui erant de regno, auxilio & ductu intravit, & veniens in comitatum Molisii, in quo fidei suæ reliquiæ servabantur, ad dictum Cassinensem abbatem pro pace legatos misit, per quos etiam ipsum, ut sibi regni juraret balium, quod sibi Imperator reliquerat, ut dicebat, requisivit. Quia vero a prædicto abbate hoc obtinere non potuit, nam primo regni ipsius balium dicto Innocentio Papæ juraverat, qui contra ipsum Marcualdum ad jam dictum abbatem duos miserat Cardinales, cum exfortio militum Campanorum & auxilium terræ suæ eundemque Marcualdum excommunicationis vinculo innodaverat, & sequaces illius: ipse sui furoris impatiens cœpit more Theutonico in terram monasterii desævire.* Hæc auctor de tyranni conatibus & Innocentii sese illi opponentis constantia. Nunc quid contra alterum ferocissimum tyrannum, qui in Septentrione sæviebat, actum fuerit, perstringamus.

Innoc. relictus tutor Frid. & Balius Sic.

Felicior in concepto scelere Marcualdo Tyrannus Suero extiterat, qui tumida ambitione consilia in opus perduxerat, ac Norvegiæ coronam legitimi heredis sanguine stillantem rapuerat, crudelitatemque exquisitissimam in eos, qui ejus tyrannidi restiterant, exercebat: alios spe corruperat, alios ferro prostraverat, alios in exilium exegerat, alios etiam suis fraudibus circumvenerat, ut enim pios ad obsequium alliceret, Clementis Pontificis literas adulterarat, inque sui favorem corruperat, licet vero in omnes nullo discrimine ferociret, maxime tamen in ecclesiasticos immanem se præbebat: qua in re divinæ vindictæ æquitas se depromebat, ut præsules, qui illum improbis natalibus infamem antea ad sacros ordines contra Ecclesiæ canones promovissent, ultorem facinoris experirentur. Insurrexit adversus illum Innocentius repulsisque oratoribus, quos ad sedem Apostolicam miserat, provinciam injunxit (b) Nidrosiensi archiepiscopo, aliisque Norvegiæ præsulibus, ut terras, quæ tyranno parebant, interdicto percellerent, defigerent anathe- LXXI. Suero Norvegiæ tyrannus.

(b) Ep. 380.

themate ejus partibus implicitos, ac tyrannidis fautores literasque Apostolicas, quas depravatat, adulterinas promulgarent.

Innocentius &c.

In vestrorum & totius populi Norvagiæ criminum ultionem permittente Domino credimus accidisse, quod absque adeo in vos & totum regnum Norvagiæ tyrannica Sueri crudelitas & violentia detestanda prævaluit, ut & regnum nec electione principum, prout accepimus, nec ratione sanguinis occuparit, & in viros ecclesiasticos ipse quondam

Sacris initiatus.

ecclesiastico (sicut dicitur) functus officio debacchetur, ecclesias opprimat, clericos persequatur, affligat pauperes, & seviat in potentes: ita ut divino credatur accidisse judicio; at qui secundum etiam suam assertionem illegitime natus, ad sacros

In Ecclesiasticos fævit.

non fuerat ordines promovendus, contra sanctiones canonicas assumptus ad eos, fortius in illos desævias, qui in ordinatione ipsius statuta canonum non servarunt. Consentit Crantzius (a) illum sacerdotium

(a) Albert. Crantz. Norvag. l. 6. c. 13.

gessisse in Pherogia, additque natione Suecum fabro patre genitum fuisse, atque fugientibus ab Erlingo fusis casu per deserta obvium, se illis ducem præbuisse, fregisse victores, mentitaque origine Haraldum Hyberniensem avum sibi vendicasse, ac Sivvardo procreatum se finxisse, mox vulgo errori suffragante, totam Norvegiam cædibus, ferro, flammis, ut tyrannidem firmaret, corrupisse. Et infra: *Miramur autem non de Deo, qui ad correptionem vestram ejus tyrannidem hactenus toleravit, nec de ipso, cujus spiritus obstinatus in malo, malum dediscere, assuetus iniquitati, non potest: sed de his qui apostatam, sacrilegum & nefandum adhuc etiam sacrilegæ temeritatis ausu sequuntur, & ei præbent auxilium & favorem, cujus tyrannidem persequi potius pro viribus tenebantur, &c. Dat. apud civit. Castell. 11. non. octob.*

LXXII. Solicitati adversus illum finitimi Reg. (b) Ep. 381.

Earum literarum exordium præfigit literis ad Reges Daniæ, & Suetiæ missis, (b) ut ipsos ad profligandam Sueronis tyrannidem incitaret, cum nec suffragiis Norvegorum electus, nec sanguinis jure succedere posset, atque impudicis tantummodo natalibus e stirpe regia se procreatum jactaret, consurgerent ad eruendum ex ejus crudelitate miserum populum, defendendas ecclesias, liberandos pauperes, servandos nobiles. Cum vero Sueronem Innocentius membrum diaboli ac monstrum appellet, quod his solis pareat, quibus nocere non possit, constat immani quodam furore pereitum tyrannum fuisse. Illius partibus magna dignitatis suæ labe ac dedecore Bergensis episcopus sese irretierat, sceleri que consentiebat, quem Pontifex (c) rei veritate indagata, atque excussa, ab Archiepisco-

Bergensis episc. tyranni fautor. (c) Ib. ep. 382.

po Nidrosiensi e gradu dimoveri atque anathemate ritu solemni feriri jussit. Hujus vero fortem animum collaudavit, qui nullo terrore a tyranno objecto infringi, nullis blanditiis flecti, nullis promissis corrumpi potuerat, ut Sueronis crimen patentesque sua auctoritate augeret, atque exilium improbæ felicitati prætulerat. Tradit Innocentii vitæ auctor, illum Pontificis jussu a Lundensi archiepiscopo benigne exceptum, regnique invasore extincto ecclesiæ suæ felicissime restitutum.

LXXIII. Islandi Sueroni student. (d) Ib. ep. 319. Eorum vitia.

Nec Norvegos modo premebat Suero, verum & Islandos, etiam præsules, & clericos partium suarum studio infecerat: quos Innocentius acerrime coarguit (d), quod Sueronis e sacris ejecti, & apostatæ, & Deo ac sanctis ejus (ut loquitur) ob scelera sua inimici societate se implicuissent; objecit etiam plura alia crimina ut ex eorum turpitudine concepto horrore, ab iis sibi temperarent, pervicaciam erga præsules projectam verecundiam, homicidia, incendia, stupra, aliaque scelera, quæ dicenti ruborem injiciant. Eadem (e) ad principes & populos Islandiæ scripsit, adjecitque se eorum salutis maxima cura uri, proinde hortari, ut præsules colerent, eorum præceptis obtemperarent, immo ipsi numini in eorum persona id obsequii deferrent, dederent se bonis operibus, ac præsertim eleemosynis, quæ instar aquæ crimina, ut Scriptura commendat, extinguant. Præsules vero alloquens, ita pergit eorum ignaviam carpere, qui animas in exitium æternum ruentes a præcipitio non revocarent, justis censuris scelera non insectarentur, populorum sanguinem ex eorum manibus a Deo exactum iri; pastorem enim eos tacendo occidere, quos peccantes non arguat; tum legatum ad eos se missurum pollicetur, qui omnia in meliorem statum restituat. Ac justissimi sane ob maximam animarum stragem concepti doloris querelas de ignavis iis præsulibus effundebat Innocentius, cum ex eorum negligentia veluti ex funesto quodam fonte tot mala emanarent in eas regiones, quæ tandem successorum pari vel majore inertia, hæresi contaminatæ profligatæque fuerunt.

(e) Reg. post eamd. ep.

LXXIV. Laborat pro Urlandia.

Incubuit etiam Innocentius excindendis vitiis, quæ submotas alias ad Septentrionem regiones turpi dæmonum servituti addixerant, & bonis consuetudinibus, quæ sensim abolebantur atque obsolescebant, confirmandis, inductisque improbis extirpandis. Traditus fuerat mos a primis in Urlandia insula religionis Christianæ satoribus, ut præpositus, qui vices episcopi gerebat, in parochiis perlustrandis synodos cogeret; eos qui scelerum publicorum nota aspersi erant, se sistere juberet, fateri crimen, penitentiamque

Im-

Piæ consuetud. restitutæ. impositam excipere: si accedere contemnerent, vel scelus emendare, contumaces obfirmatosque in crimine anathemate feriret: quam piam consuetudinem tollere populi meditabantur, & cum iis qui fidelium consortio depulsi erant, familiariter agere non verebantur. Præterea pullularant aliæ improbæ consuetudines ut in gradu vetito matrimonia pecuniis erogatis contraherent, ac pro damnis quibuscunque illatis, non nisi ad marcham unam solvendam cogi possent. Ergo ad restituendas probe institutas consuetudines, ac nefarias & injustas antiquandas, præposito de Serand, atque aliis Urlandiæ præsulibus scriptis literis operam, incusso rebellibus censurarum terrore, collocare imperavit; (a) ne vero pontificia jussa eluderentur, Absaloni archiepiscopo Lundensi (b) imposuit, si præpositus ac prælati data imperia exequi negligerent, in eos animadverteret.

(a) Ep. 418.
(b) Ep. 419.

LXXV. Consulente eodem archiepiscopo sedem Apostolicam, ac deferente, quod cum in Dania more aliarum gentium testamenta non conficerentur, sed ubi aliquis Ecclesiæ vel monasteriis pro animæ suæ salute bona conferre cuperet, sive in extremis ageret, sive bona valetudine uteretur, modicum terræ panno involutum altari imponere, vel in extrema pallii ora quod episcopus vel prælatus sustineret, collocare, adbibitisque testibus eam donationis formam pronuntiare solitum quæ scotatio dicetur, demum consurrexisse quosdam cavillatores, qui eas donationes infringere ac revocare niterentur; idcirco supplicem rogare Innocentium, ne spoliari Ecclesias perturbarive pateretur, quibus hujusmodi donationes collatæ fuissent. At rei æquitate adductus Innocentius, datis ad archiepiscopum eundem & clerum Lundensem literis (c) censuras in eos distringere mandavit, qai aliquid in ea re novarent, cum hujusmodi consuetudo non tam factæ donationis qaam possessionis traditæ evidens (ut ait) argumentum foret.

Donationum faciend. ratio in Dania.

(c) Ep. 420.

LXXVI. Exaratis aliis eidem archiepiscopo literis (d) Pontifex ea omnia quæ Adrianuu ipsius prædecessor in confirmando regno Suetiæ decreverat, ex Cardinalium sententia, sua auctoritate, ut firmam ad sequaturas ætates esset, munivit. Corroboravit præterea primatam Lundensi archiepiscopo in regnum Suetiæ, adeo ut tam Absalonus, quam successores, Suetiæ archiepiscopum consecrarent, qui fidei sacramento, salva suprema pontificis Romani auctoritate, ipsis se adstringeret. Ad obtinendam vero pallium utrumque archiepiscopum legatos ad sedem Apost. transmittere, palliumque ad Lundensem ecclesiam deferri jussit, ac tum Lundensis archiepiscopus, adacto in fidem & obsequium Romanæ Ecclesiæ archiepiscopo Suetiæ illud daret, quod quidem antea ab Escillo Landensi erga Stephanum Upsalensem sub Alexandro Papa usurpatum fuerat, ne vero is usus temporum sequutorum injuria obrueretur, quæ a prædecessoribus Adriano, Alexandro, Lucio, Urbano, Clemente, & Cælestino sancita erant, stabilivit. De quo ad eundem Landensem diploma amplissimam dedit Innocentius; nunc quid Gnesnensi archiepiscopo scripserit intueamur.

(d) Ep. 417.

Lundensis arch. primas Suetiæ.

LXXVII. Ad comprimenda hostium suorum consilia, refrænandosque impetus, ad sedis Apostolicæ præsidium confugiendum ratus Boleslaus Wratislaviensis dux obtinuerat, ut Polonis præsulibus provincia ea imposita esset, ut Apostolica auctoritate in eos censuras expedirent, qai bellum ipsi inferrent; sed ii cum pontificia jussa negligerent, questus est apud Apostolicam sedem, nullam hactenus auxilium ea Apostolico patrocinio se percepisse: unde Innocentius ad Gnesnensem archiepiscopum ac suffraganeos datis literis (e) demandatum ipsis munus exeqai, atque in Boleslai impugnatores anathema jaculari jussit. Tradit vero Longinus (f) Boleslaum a filio suo Jaroslao Wratislaviensi ducatu facta cum proceribus conspiratione ejectum. Ardens enim ambitione juvenis id scelus in odium Adleydis novercæ ausus est, quod filios ex ea susceptos præferri sibi a patre conspiceret; dein vero patri conciliatus Wratislaviensi episcopatu ornatus est, suamque ecclesiam donato Nissensi agro auxit. In aliis etiam Poloniæ regionibus nonnihil turbarum extitit: exempto enim e vivis Waladimiro Haliciensi duce qui a Pannoniis sua ditione dejectus, Casimiri Polonorum ducis beneficio, & armis (g) restitutus fuerat, plures Russiæ principes, inter quos Romanus defuncti nepos ardentius cæteris principatum illum affectabat; contra quos movens Cracovia Lestko albus Halicienses obviam officiose factos perhumaniter excepit; dein mutatis animis in arma coortos fudit, arcemque ad deditionem compulit, demum magnis controversiis agitatis, quamvis illam in provinciæ formam redigere, ac Poloniæ conjungere percuperet, beneficiario jure Romano tradidit, ne si id negarer, impendente jam a Miecziflao majoris Poloniæ duce bello hostium numerum augeret, atque a fronte & tergo peteretar.

(e) Ep. 45. *Boleslaus a filio ejectus.*
(f) Long. hist. Pol. hoc anno

(g) Long. hist. Pol. hoc anno.

Lestko tribuit Halicien. provinciam Roman.

LXXVIII. *Turbæ in Ungaria.* Nec pacatæ adhuc erant in Ungaria res; quamvis enim in suscepto primum, ut vidimus, Pontificatu Innocentius curas in eo regno ad pacem adducendo posuisset, mota tamen inter Regem, fratremque discordia nondum sopita erat, ad quam iterum componendam literas Apostolicas Andreæ duci scripsit, quibuu post exornatum multis laudibus Ungariæ re-

regnum, quod semper sedi Apostolicæ fidissimum extitisset, atque etiam ipsius Bela pater, dum schismatis funesti tempestate concuteretur Ecclesia, pro illius dignitate periculosissimum bellum in schismaticos suscipere non veritus esset, significavit (a) incredibili se conciliandæ inter ipsum, ac Regem pacis cupiditate ardere, atque ad eam amplectendam paterne adhortari, quam si respueret, sciret se Strigoniensi, & Colocensi archiepiscopis provinciam tradidisse, ut in ipsum fautoresque anathema fulminarent. Subditur in regesto, eodem exemplo literas Strigoniensi, & Colocensi archiepiscopis scriptas: nimirum ut in regni perturbatores intentato censurarum ecclesiasticarum terrore insurgerent. Ob hos tumultus Ungariæ Regi Innocentius indulsit, (b) ut comitem Mozonem, atque alios viginti viros nobiles, qui cruce erant insigniti, ac profectionem Syriacam voverant, in Ungaria ad servandam pacem, frangendosque rebellium impetus retinere posset.

(a) Inn. l. 1. ep. 270.

Conceduntur Regi crucesignati aliqui.

(b) Ep. 269.

LXXIX. Defluxit ad Terræ sanctæ res oratio, quarum lugubrem statum descripturi ex literis Innocentii nonnulla præmittemus. Exempto ex humanis Henrico comite Campaniæ, eodemque Rege Hierosolymitano Aimericus Rex Cypri ducta in uxorem ab eo relicta vidua Regina Hierosolymitana sacri regni sceptrum capessivit; ad quem in Terram sanctam adducendum cum Tyri episcopus expetente Christiano exercitu, nec tum reluctante Patriarcha Hierosolymitano profectus esset, celebrandis regiis nuptiis Patriarcha vehementius affinitatis objecto impedimento obstitere, Tyrique episcopum in odium, & invidiam apud Romanum Pontificem literis aculeatis vocare conatus est; mutata dein voluntate Regem, Reginamque matrimonio jam perfecto corona redimivit: Patriarcham Innocentius perstrinxit literis (c) suis, quod vel male prius contradixisset, vel ignave postea assensisset, se vero post excussam rei veritatem, juste in ipsum animadversurum; carpsit etiam quod tum ipse, tum alii Syriæ præsules mutuis se conviciis lacesserent, alerent odia, invicem famam alienam roderent, atque obscurarent, unde pravum exemplum in populos emanabat, divinaque iracundia exasperabatur, quam potius orationibus, vigiliis, jejuniis, aliisque, ut ait, operibus charitatis, mollire debuissent.

Res Terræ sanctæ.

(c) Epist. 517. Objurgatur Patriarch. Hierosol.

LXXX. Elegerant porro in Regem Aymericum Transmarini principes concurrentibus certatim omnium studiis, ut Innocentius ad Tripolitanum comitem datis (d) literis testatur, quod magna spes de promovendis Terræ sanctæ rebus, magnisque ex Cypro ad debellandos Sarracenos (conjunctis iis regnis) auxiliis eliciendis, contrahendisque affulgeret: ne vero interim laboraret Cyprus, dum Hierosolymitanis rebus subveniretur, rogavit Pontifex Tripolitanum comitem, cum Cypri Rex e regno suo tuendæ Terræ sanctæ causa discessisset, ac deserta, qua fruebatur quiete, adeundis laboribus, penetrandisque periculis caput objecisset, ut si qua necessitas postularet, ad defendendam Cyprum advolaret. Ad similem ferendam opem principem Antiochenum, magistrum, & fratres militiæ templi (e) est adhortatus. Consuluit etiam novi Regis Hierosolymitani, Reginæque auspiciis, ipsosque, ac regnum, & omnia, quæ in suam ditionem redacturi essent, in Apostolicam clientelam admisit. Ne vero dissiparentur vires transmarinarum regionum, quæ maxime ad frangendos Sarracenorum conatus erant necessariæ, si orientales in occidentem, ut consueverant, ad lustranda Apostolorum limina transfretarent, nuncupati voti religione eos liberavit, (f) modo aliquam pecuniam in bellum contra Sarracenos insumendam elargirentur.

Rex Cypri electus Rex Hierosol.

(d) Ep. 436.

Rogati principes Cypro adesse.

(e) Regest. post eand. ep.

(f) Ep. 437. Orientales liberati voto.

Proposuit vero Aymerico egregia præcepta Pontifex, quibus mores regios perpoliret, regnumque optime administraret, ubi enim ipsius oratorem se excepisse, ac perhumaniter audivisse præfatus, gratulatusque est, quod elidendis Sarracenorum conatibus se accinxisset, hortatus est (g), ut quanto altiore fastigio emineret, tanto magis demitteret superbos spiritus, divinam opem imploraret, sine qua ipsius impetus inanes reciderent, demum certissimi subsidii spe implevit.

Præcepta hier Regi tradita.

(g) Epist. 485.

LXXXI. Nec vana pollicebatur, toto enim pectore cogendis ex Gallia, Ungaria, Anglia, Italia, auxiliis incumbebat, ut demonstrant literæ ad Narbonensem archiepiscopum, & suffraganeos datæ Reate XVIII. Kal. Septemb. quæ etiam ad alios præsules, principesque orbis Christiani missæ fuere: iis enim, ubi Hierosolymæ sub Sarracenico jugo calamitosissimum statum, sepulchrum Domini, quod Propheta gloriosum prædixerat, prophanatum descripsit, induxitque Sarracenos Christianis insultantes, enarrat, quid Germani in Terra sancta egerint, ut Berythum a Sarracenis desertum ceperint, auditaque Henrici Imperatoris morte, metu perciti in occidentem intempestive redierint; Sarraceni vero erectis, & confirmatis animis magna Christianorum trucidata multitudine expugnarint Joppen, ac per reliquas terras diffusi omnia vastent, tantoque terrore perfusi sint Christiani, ut ex urbibus pedem efferre non audeant. Quare ipsos hortatur, (h) ut zelo incitati in arma contra ipsos prosiliant.

(h) Inn. l. 1. ep. 334.

Existente quondam in castris arca Domini Sabaoth, Urias domum suam ingredi

re-

recusavit, a licito etiam uxoris se compescens amplexu: nunc vero principes nostri gloria Israel, de loco suo in injuriam nostri translata vacant adulterinis amplexibus, delitiis & divitiis abutentes, & dum se invicem inexorabili odio persequuntur, dum unus in alium suas nititur injurias vindicare, non est quem moveat injuria Crucifixi, non attendentibus ipsis, quod jam insultant nobis inimici nostri dicentes: Ubi est Deus vester, qui nec se potest, nec vos de nostris manibus liberare? Ecce jam prophanavimus sancta vestra: ecce jam ad desiderabilia nostra manum extendimus, & ea loca impetu primo violenter invasimus, & vobis tenemus invitis, in quibus superstitionem vestram principium fingitis suscepisse. Jam infirmavimus, & confregimus hastas Gallorum, Anglorum conatus elisimus, Theutonicorum vires compressimus; nunc secundo Hispanos domuimus animosos, & cum omnes virtutes vestras in nos duxeritis concitandas, vix adhuc in aliquo profecistis; ubi ergo est Deus vester? exurgat nunc, & adjuvet vos, & fiat vobis, & sit protector. Theutonici siquidem qui se præsumebant inauditum de nobis reportare triumphum, ad nos vehementi spiritu transfretarunt, & cum solum castrum Baruth nullo defendente cepissent, nisi eos, sicut & alios principes vestros fugæ beneficium liberasset, in se potentiam nostram graviter fuissent experti, & eorum stragem ipsorum soboles perpetuo deploraret. Reges enim, & principes vestri, quos dudum de terra fugavimus Orientis, ut timorem suum audendo dissimulent, ad suas latebras, ne dicamus regna, reversi, malunt se invicem expugnare, quam denuo vires nostras, & potentiam experiri. Quid igitur superest, nisi ut his, quos fugientes in excusationem vestram ad terræ custodiam dimisistis, gladio ultore peremptis, in terram vestram impetum faciamus, nomen vestrum, & memoriam perdituri? Qualiter ergo, fratres, & filii, opprobria exprobrantium repellemus, qualiter eis poterimus respondere, cum eos pro parte verum prosequi videamus, sicut nuper ad audientiam nostram certa significatione pervenit: recepimus enim literas de partibus transmarinis, quod cum Accon navigio pervenissent, castrum Baruth obtinuerunt nemine defendente.

LXXXII. Capitur Berythus a Germanis. Chron. Slav. l. 5. c. 4.

Berythum appellat Lubecensis, adiicitque Coruthum a Germanis cinctum obsidione, quæ cum in longum tempus traheretur, cœpto deditionis tractatu sæpius aliquorum temeritate discusso, annonaque in castris ingravescente, percrebuisse advenientis Saphatini, qui maxima e Perside, Media, Damasco contractas copias secum rapiebat, terrorem, habitoque bellico consilio, ipso Purificationis B. Virginis pervigilio indictum omnibus, ut sequenti die omnes ad conferendas cum hoste manus expediti, succinctique essent, cumque omnes magno ardore impetum in hostem facere paratissimi essent, disseminatos cæcos susurros cancellarii Imperii familiam, aliorumque principum supellectile tota, aliisque impedimentis collectis versus Tyrum iter arripuisse, moxque exorto tumultu omnes in præcipitem fugam se effudisse, relictis iis tantummodo, qui morbo impliciti, vel sauciati erant, quos barbarica rabies absumpsit. Nec mirum si hostilis exercitus Christianos solo terrore difflarit, cum ii criminibus gravissimis divinam iracundiam lacessivissent; plures enim, inquit auctor, qui divini nominis defendendi amore uxores proprias reliquerant, meretriciis blanditiis delinititi sceleri indulgebant; unde & divinum numen in eos, quos crimen instabiles fecerat, iras laxasse visum est, cum fugientes fulguribus, tonitruis, fulminibus, grandine, pluvia, eluvionibusque maximis fatigaret.

Adventu Saphatini fugiunt.

LXXXIII. Joppe occupata a Sarracen.

Sarraceni vero in Joppem facientes impetum, ex adverso eam per violentiam occuparunt, & cæsis multis Christianorum millibus eam funditus destruxerunt. Verum Theutonici, rumoribus de morte Imperatoris acceptis, non expectato passagii tempore, naves reduces ascenderunt; unde Sarraceni, qui ad resistendum eis exercitum paraverant copiosum, in terram Christianorum adeo debacchantur, ut Christianis nec sine periculo civitates egredi liceat, nec in ipsis sine formidine remanere, immo eis gladius foris imminet, metus intus. Eadem confirmantur a Lubecensi, qui ait (a) Joppe a Sarracenis obsessa Henricum Regem Hierosolymitanum eo accurisse, Christianosque plus æquo generosos præcipiti eruptione temere in hostem facta primo impetu cæsis pluribus, vertisse alios in fugam qui tandem collectis animis conglobati Christianos repulere, quos cum persequerentur atrocius, cives metuentes, ne Sarraceni permixti fugientibus ingrederentur Joppen, portas occlusere, atque ita Christiani in civium conspectu trucidati; illos Germanos fuisse refert auctor, atque Italorum, & Anglorum, qui in urbe erant, in eos invidia, & odio hostili gladio expositos, nec multo post urbem a Sarracenis expugnatam. Regem vero Henricum magno mœrore ob ingentem Christianorum stragem editam perfusum Acconem revertisse: subditque de funesta illius morte, dum solus cum altero ad colligendam frigidiorem auram super exedras staret, subito cecidisse, & fracta cervice expirasse; cui Stadensis consentientia tradit, his verbis (b): *Rex Hierusalem nocte surrexit, ut urinam proiiceret, & de fenestra cadens fractis cervicibus expiravit, & cliens similiter qui*

Redeunt Germani audita Imp. nece.

(a) Chron. Slav. l. 5. c. 2. & c. 3.

Clades in Joppensi obsidione.

Funesta mors Henrici Regis Hier.

(b) Stad. in Chron.

eum retrahere curabat, hæc Stadensis. De successore vero agens Lubecensis, appellatum asserit a principibus Regem Tyri, & cum vidua Regina nuptias contraxisse. Sed jam nos Cypri Regem illum fuisse ex literis Apostolicis vidimus; de discessu vero Germanorum præcipitato, eadem quæ Pontifex refert: tristi allato nuncio de obitu Henrici Imperatoris, qui in Sicilia anno superiori diem clauserat, principes commotos reditum protinus adornasse, post solutam Coruthi obsidionem, atque appetente Martio paucis relictis mare conscendisse, ita formidanda initio illa Germanorum expeditio evanuit, cum Sarracenum Imperium ab iis evertendum videretur, iisque abeuntibus arctius a Sarracenis Christiani premi cœperunt; ad quos juvandos egregia hac adhortatione Occidentales incendit Innocentius: *Si Deus subiit mortem pro homine, dubitavit homo mortem subire pro Deo; cum non sint condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis: negabit etiam servus Domino divitias temporales, cum Dominus servis divitias largiatur æternas, quas nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt.*

LXXXIV. Subiicit Pontifex se duos Cardinales ad instruendam cruce signatorum expeditionem promovendamque, Romanæ Ecclesiæ sumptibus sustentandos mittere, atque alterum Petrum S. Mariæ in via lata diaconum Cardinalem in Gallias ire jussum de induciis inter Francorum, & Anglorum Reges conciliandis acturum, ut ex utroque regno vires cogantur, de quibus nos supra; alterum vero Siffridum tit. S. Praxedis presbyterum Cardinalem Venetias ad classem adornandam destinare: tum profecturis sedis Apostolicæ clientelam, reliquas criminum labes post exceptum exomologeseos sacramentum delendas, aliasque prærogativas pollicetur; tum remittendas iis, qui ære alieno obstricti sunt pecuniarum usuras, creditoresque ad eas relaxandas, restituendasque pro eo tempore, quo arma gesserint, compellendos; tum addit animos, ac bona spe implet suis divinum numen cœlesti ope non defuturum.

Legatus Venetias pro classe missus.

Antequam vero superiores literas daret, ac Germanos ex Syria vela fecisse didicisset, accepto imminentis eorum reditus nuncio, ex Italia colligere vires satagerat, ne omni auxilio Terra sancta destitueretur, ac lugubres literas (*a*) per Siciliam, Apuliam, Calabriam, Thusciam sparserat, quæ Syracusano episcopo, atque abbati Sambuciensi inscriptæ sunt, quibus proposito infelicissimo Terræ sanctæ statu, quæ sanguine Christiano furore barbarorum fuso madebat, elegantissime adductis pluribus sacræ Scripturæ oraculis depicto edisserit, ut Apostolica sedes sæpius fideles incendere conata sit, ut filios (sic enim loquitur) in injuriæ paternæ vindictam, & fratres armaret in fraterni excidii ultionem, ac licet plures Reges, principesque correptis sacris armis in Syriam ad reparandas illius res profecti essent, tamen quia, ut eventus docuit, turgerent superbia, atque humana magis quam divina potentia freti essent, omnes illorum conatus a barbaris fractos, debilitatosque fuisse, qui si æterno numini divino amore conjuncti fuissent, tanto robore cœlitus fuissent induti, ut vel unus Christianus mille, & duodecim millibus Sarracenorum profligandis par extitisset: non ideo tamen abiiciendos animos, tandem enim placidum, ac propitium Deum futurum, ne partas victorias Sarracenus potentiæ suæ adscribat, & Christo procaciter insultet; tum hæc gravissima librat, subjungitque. *Quis igitur in persona propria pro eo laborare recuset, imo etiam extrema pericula sustinere, qui pro nobis crucis patibulum subire voluit, ut inimici a nobis expelleret potestatem. Quis sua deneget illi, qui nobis & esse contulit, & habere; qui centuplum retribuit in præsenti, & in futuro præmia pollicetur æterna: nam & secundum Apostolum, pietas promissionem habet vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Quis pro eo mori deneget, qui factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, qui habet potestatem corpus & animam perdere in gehennam, & secundum multitudinem miserationum suarum brevi temporis spatio mortis compendio vitam istam in æternam potens est commutare.* Addit se omnibus Siculis imperasse, classem comparent, commeatuque illam instruant: cum enim Germani, ut accepit, reditum apparent, rem plenam periculi futuram, si nulla in Palæstinam auxilia submitterentur, ac non modo amissa non reparatum iri, sed quæ supersint, gravissimum discrimen aditura: tum hortatur episcopum Syracusanum atque abbatem Sambuciensem, ut urbes, oppida, & pagos Siciliæ obeant, & Christianos ad arma pro tuendo Christi nomine, infringendaque Sarracenor. tyrannide corripienda incendant, amplissimam criminum veniam crucem induturis proponant; subditurque, eadem sententia per Apuliam, Calabriam, ac Tusciam literas Apostolicas sparsas fuisse.

(a) Ib. ep. 901.

Aliis etiam eloquentiæ Christianæ gloria florentibus viris Liddensi episcopo (*b*), Tranensi archiepiscopo, episcopo Capersanensi, priori S. Andreæ de (*c*) Benevento, abbati de floribus, aliisque pluribus provinciam demandavit, sacrum bellum in Sarracenos pro concione promulgarent, se Cardinales Pisas, Januam, Venetias pro ornanda classe misisse, magna LXXXV.

(b) Epist. 341. & 342.

(c) Reg. post eand. ep.

ex

Instructa plurima navigia.

ex Galliis & Anglia conciliatis Regibus auxilia sperari: jussit etiam variis in locis ab archiepiscopis concilia provincialia cogi & celebrari, in quibus de comparandis pro milite stipendiis ageretur, quod

(a) Ib. ep. 404.

probant literæ (a) ad Ebredunensem, Arelatensem, Aquensem archiepiscopos datæ: ne vero sinistra suspicio aliquem imbueret, Pontificem indictas in Terram sanctam pecunias ad sua commoda derivaturum, præcepit, ut eæ ab episcopis

Episcopi collectas pro bello sacro agunt.

dioecesanis cogerentur, atque e Templarii unius, alteriusque hospitalarii consilio pro stipendiis non effuse, sed frugaliter erogarentur, de quo ad Pisanum archiep. Episc. Urbinatem, Camalduli, & S. Fridiani priores extant literæ. (b)

(b) Ib. ep. 407.

Studuit etiam Pontifex impios in Crucifixi obsequium traducere, atque ad condonationem criminum obtinendam imponere consuevit, ut sumptis armis in Terram sanctam proficiscerentur, ita Vv... comitem Folcarcariensem virum scelera-

Restituitur Ecclesiæ Folcar. comes.

tum, qui Ecclesiæ fideles oppresserat anathemate percussum, jam nobilis viri R. de Ago opera ad officium redeuntem in arma sacra prosilire jussit, atque ab R. Massiliensi præposito ea lege communioni fidelium restitum iri est pollicitus. (c) Similia

(c) Ep. 405.

Remundo comiti Tolosano viro scelesto ad Ecclesiam, a qua amputatus fuerat,

(d) Ep. 395.

reducto proposuit (d), egregiaque avi ipsius in Terra sancta facinora edita, ante oculos constituit, ut tum præteritis criminibus susceptam labem detergeret, tum ad æquandam majorum gloriam defensa

Sollicitatur Remundus.

Christi causa se incitaret. In excitando etiam ad bellum sacrum Alexio Græcorum Imp. omnes conatus suos collocavit.

LXXXVI. Provocatur Alexius adversus Saracen.

Reparare Terræ sanctæ res, atque Saracenorum potentiam evertere poterant Græci, si suas cum Latinis vires conjunxissent, tum quod armis, opibusque florerent, tum quod facile in Syriam trajicere possent. Ad eos ergo in opus adeo pium, atque ad Ecclesiam revocandos conatus suos Innocentius contulit. Porrexerat illi tractandæ rei occasionem Alexius, qui ut Innocentii vitæ auctor enarrat, Pontifici recenter ad solium Apostolicum evecto, suos oratores muneribus pretiosissimis onustos miserat, rogaratque ut per legatos Imperium lustraret, qui adeo urbane invitatus Albertum, & Albertinum cum literis ad Alexium misit quibus ip-

(e) Epist. 351.

sum hortatus est, (e) ut cæterorum principum, qui Christiana religione imbuti erant, exemplo ad Mahumeticam superstitionem excindendam præsto esset, atque ad conciliandos schismaticos operam navaret, nec se ignave illatam Romanæ Ecclesiæ injuriam, e cujus obsequio se Græci subduxerat, toleraturum.

Imperialis excellentiæ magnitudo, si se coram eo humiliaverit, qui humilia respicit, & alta a longe cognoscit, & super eo sua stabilierit Imperii fundamentum præter quod aliud poni non potest, quod est ipse Jesus, & super quo ipse Dominus noster nascentis Ecclesiæ posuit fundamentum, super hanc petram (inquiens) ædificabo Ecclesiam meam, exaltabitur, & elevabitur; quoniam omnis, qui se humiliat, exaltabitur secundum testimonium veritatis, & firmabitur, & non flectetur: quoniam ædificium, quod super hoc fundamentum consistit, nec casum timet, nec ad machinas formidat hostiles. Ut autem firmius, & fortius Imperium tuum in hujus fundamenti firmitate persistat, oportet ut Deum universis tuis affectibus anteponas & sponsam ejus Romanam Ecclesiam, cujus ipse fundamentum, & fundator existit, præcipue venereris, ut dum in dilectione sponsi, & sponsæ persisteris unitate, ex nulla parte celsitudinis tuæ sublimitas quatiatur. Verissima hæc oracula extitere: cum enim monita pontificia obtrivisset schismatico fastu Alexius, aliquot post annis in odium schismatis a Gallis & Venetis crucesignatis Imperio depulsus est, quam perniciem, si obsequutus fuisset Innocentio, a suo capite propulsasset; pergit Innocentius.

LXXXVII.

Verum non ut ad detractionem, sed tuam potius correctionem loquamur, miramur non modicum, murmurat etiam adversum te populus Christianus, immo & ipse Jesus, ubi ille te increpat: Hospes fui, & non collegisti me, infirmus, & non visitasti me, in carcere, & non venisti ad me.

Probatur Ecclesiæ unitas.

*Cum enim peccatis nostris exigentibus venerint gentes in hereditatem Domini, & coinquinaverint templum sanctum ejus, immo & ipsum Jesum Christum quodam modo captivaverint, lignum sancta Crucis, in qua salus mundi pependit, & delevit chirographum mortis antiquæ, in qua etiam Apostolus se asserit gloriari: Mihi absit, (inquiens) gloriari nisi in Cruce Domini Nostri Jesu Christi, nec Christo exuli subvenire, nec ad liberationem Terræ nativitatis ipsius intendere hactenus, sicut debueras, curavisti: cum tamen ex vicinitate locorum, & abundantia divitiarum tuarum, & potentia, qua inimicos Crucis munere divino præcellis, id potueris commodius, & expeditius aliis principibus adimplere. Est etiam aliud propter quod * solum adversus te, immo adversus Romanam Ecclesiam, quæ id hactenus, quasi sub dissimulatione transivit, murmurat populus Christianus. Cum enim Dominus noster unam sibi sponsam elegerit non habentem maculam, neque rugam, juxta quod in Canticis protestatur:* Una est (*inquiens*) dilecta mea, sponsa mea, columba mea: *& in Evangelio dicit:* Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, ut fiat unum ovile, & unus pastor: *Cum etiam inconsutilis tunica Christi divisa non fuerit, & in symbolo contineatur expresse:* Credo in

* non

unam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam; *Græcorum populi ab unitate Apostolicæ sedis, & Romanæ Ecclesiæ recedentes, quæ disponente Domino cunctorum fidelium mater est, & magistra sibi aliam ecclesiam confinxerunt, si tamen quæ præter unam est, ecclesia sit dicenda.* Adjecit alias ad Patriarcham Constantinopolitanum litteras (*a*) quibus postquam disseruit ut divinum numen repudiata synagoga, Ecclesiam ex gentibus sibi condiderit, eamque beato Petro & successoribus regendam commiserit, hortatur, ut suas partes in tollendo schismate adhibeat, atque ad recuperandam Terram sanctam Christi imbutam sanguine, ac Sarracenorum flagitiis, & sacrilegiis contaminatam Christiano cultui asserendam Alexium Imperatorem permoveret.

(a) Lib. 1. ep. 352.

LXXXVIII. Hæsit in perfidia Alexius & Romanæ Ecclesiæ conjunctionem, ac Terræ sanctæ reparationem sprevit, cui dispar admodum Armeniæ Rex, qui cum pro singulari studio ab Ecclesia Romana, & Imperio Occidentali insignia regia poposcisset hoc anno, a Maguntino Archiepiscopo iis est redimitus, de quo hæc Chronicon Slavorum: *Remansit dominus Moguntinus & dominus Vverdensis, & quidam de nobilioribus cum populo Dei, misericordiam ipsius, & consolationem expectantes. Moguntinus tamen tunc aberat in Armenia constitutus pro coronando Rege ejusdem terræ, ad quod tamen negotium cancellarius deputatus fuerat, qui ut dictum est, in Cypro similia perpetraverat* (de eo auctor c. 2. egerat, ubi ait Cypri Regem tunc a Græcis, quorum erat stipendiarius, descivisse.) *Sed cum esset apud Baruth, visum est principibus, ut remanente cancellario, Moguntinus vicem ejus suppleret, & ipsum Regem diademate imposito ad titulum Romani Imperii coronaret.* Subdit auctor perfecta regiæ consecrationis celebritate, Maguntinum archiepiscopum pacem inter Armeniæ Regem, & principem Antiochiæ magno Terræ S. commodo conjunxisse. [1] Inter Arm. Reg. & Princ. Antioch. pax.

Of-

NOTÆ [1] IN exitu anni hujus hæc addenda suppetunt ex annalibus contractis. *Condita est hoc anno nova familia religiosa, quæ a permutandis captivis S. Trinitatis nomen accepit, cujus magister B. Joannes de Matha sanctitatis exemplis divinisque illustrationibus conspicuus institutus est ab Innocentio cum inter divinum peragenda sese obtulisset Dei angelus in altari qui niveu veste amictus, distinctoque pectore cruce cujus recta linea purpureo, transversa cæruleo colore intermicabat, consistentibus in utroque latere hinc christiano, inde æthiope, in quorum vertices cancellatas manus demittebat: quod divinum ostensum non modo ad posteros veteri traditione dimanavit, verum etiam insigni Petri II. Aragonum regis diplomate, quarto Innocentii pontificatus anno consignato* (extat in regio archivio Barchinonensi) *confirmatur. Singulari vero benevolentia studio insignibus beneficiis Innocentius hunc ordinem, cujus princeps monasterium fuit in Gallia cui Cervi frigidi nomen inditum est in quo B. Felix Valesius regia stirpe satus socia[illegible], complexus est, ut ex ejus literis 431. & 459. constat.* Hæc Annalista.

Ordinis SS. Trinitatis redemptionis captivorum exordia cum hoc anno vulgo chronologi componunt, quibus fidem adstruit eorum temporum scriptor Albericus monachus in suo chronico a Leibnitio vulgato Accession. historic. to. II. cujus Alberici verba inferius dabo. Nec ego quidem his testibus refragor si de ipso operis suscipiendi consilio agatur. Quod vero ajunt quidam S. Johannem de Matha primum ordinis illius authorem hoc anno Romam venisse ejus confirmationem petiturum, quam & impetrasse beneficio angeli cujusdam qui sacra operanti Innocentio die festa S. Agnetis januarii die XXVIII. per visum apparuit; id ego ad annum sequentem 1199. revocandum censeo. Hoc enim anno 1198. die illa januarii pontifex nondum sacerdotio initiatus erat, ut Annalista num. 6. notat. Nec est cur reponant ex fide veteris breviarii ordinis SS. Trinitatis constare venisse illum Romam anno 1198. Innocentii pontificis anno primo; nam vulgari ejus ætatis more, Gallis præsertim familiari, annus novus a pascha sive a die XXV. martii exordiebatur; & Innocentius annorum suorum epocham non ab electione sed a die consecrationis ducebat. Ex quo fit ut annus 1199. januario mense & annum 1198. & primum Innocentii annum tunc referret. Hanc rationem difficultatis expediendæ si nosset Pagius ad annum 1198. IV. melius profecto lectoribus persuasisset, quam obtrudendo mirum illud paradoxum, nempe *Missam celebrare* perinde esse rudi ætatis ejus stylo ac *Missam auscultare*. Ceterum de novo ordine SS. Trinitatis, juvat hic proferre celebre testimonium Alberici, qui ad hunc annum 1198. ita scribit: *Hujus* (Innocentii) *anno primo surrexit novus ordo fratrum domus S. Trinitatis per quemdam Magistrum Joannem de Francia cooperante sibi Papa, & iste magister apud Cerfroy juxta VVandelur in possessione cujusdam militis Rogerii miraculose de Halopia liberati primam domum suam instituit. Ibi itaque sub obedientia prælati domus suæ, qui minister vocatur, in castitate, & sine proprio debent vivere, omnes Ecclesiæ hujus ordinis intitulantur nomine S. Trinitatis. In unaquaque tres erant primo clerici & tres laici præter suum dispensatorem, qui, ut præmisimus, minister est appellatus. Hujusmodi parvas congregationes habent in Francia, Lombardia, & Hispania, & etiam ultra mare usque ad sexcentas, sed sunt aliquæ personis multis jam abundantes. Generale capitulum apud Cerfroy habent diœcesis Meldensis in octavis pentecostes. Omnes res suas undecumque licite veniant, debent in tres partes æquales dividere, quarum duabus habent vivere, & supervenientibus pauperibus dividere; tertiam vero partem ad redemptionem captivorum, qui sunt incarcerati pro fide Christi reservare. Redimunt autem non solum christianos a Saracenis, sed & Saracenos a Christianis* (hinc ordinis stemma Christianum & Æthiopem captivum exhibens) *ut ipsum pro Christiano captivo possint commutare Saracenum. Ordo quidem commendabilis est, sed multam habet materiam evagandi, quod asinos, & mulos equitant, primo fuit institutum causa humilitatis, & causa etiam paupertatis.* MANSI

I. Offert sese nobis annus Christi millesimus centesimus nonagesimus nonus indictione secunda, felix quidem Ecclesiæ, si ipsam novis duobus sanctitatis luminibus collustratam, si ejus gremio Dioclios Dalmatasque receptos, Bulgaros ad conjunctionem provocatos, in obsequio confirmatos Armenos, Livones Christi cultu imbutos, Occidentales triumphali Crucis signo ad res Terræ sanctæ reparandas insignitos spectemus; verum luctuosus, si hæreticos passim in diversis provinciis se efferentes, tumultuantem Angliam, Germaniam competitorum Imperii studiis laceratam, Siciliam a Marcualdo, atque ab aliis proditoribus ferro flammisque fœdatam intueamur. A Siculis vero rebus ducturi exordium, revocamus in memoriam, Pontificem arrepta Friderici tutela, cum ob imploratam ab Augusta matre Apostolicam fidem, tum ob stipendiarii Ecclesiæ regni tuendam pacem, curas suas ad moderandam legatorum opera Siciliam contulisse, de quo ad mœrentem Fridericum sunt literæ, (a) quibus luctum illius permulcet, commendat legatos, orbitatemque Apostolico patrocinio fulcire pollicetur; subjungitque: *Monemus Serenitatem tuam & exhortamur in Domino, quatenus omni penitus mœrore deposito, effugatis tristitiæ tenebris, exultes in Domino, & in eo consolationis suscipias medicinam, qui pro temporali spiritualem tibi patrem providit, & in matris obitu matrem Ecclesiam materna sollicitudine tuæ indoli deputavit, ut factus postmodum vir, & in Regni solio solidatus eum amplius venereris, per quam te cognoveris, exaltatum.*

(a) In. l. 1. ep. 561.

II. Urgebat ea res Innocentium ad legatos mittendos, quod Marcualdus secundum a Rege in Sicilia magistratum, cui balii nomen erat, affectaret, ut susceptis tutoris vice, Siciliæ habenis, ea imbellibus pueri manibus sceptrum eriperet: ad cujus discutiendas insidias, munerisque suscepti Constantiæ precibus partes implendas, quid fecerit Pontifex, ex ejus actis delibemus: *Marcualdus autem regressus in regnum ad occupandum illud totis viribus intendebat, prætendens quod ex testamento Imperatoris ipse debebat esse balius Regis, & Regni. Statim ergo D. Papa Gregorium S. Mariæ in Porticu Diaconum Cardinalem legatum in Siciliam destinavit, ut ibi cum familiaribus Regis de Regni negotiis ordinaret.* Extant de illo Innocentii literæ ad eundem hoc eodem anno datæ, de quibus paulo post dicemus. *Qui profectus recepit ab iis balii juramentum, & fecit illud ab aliis per Siciliam exhiberi; verum quia non bene intendebatur ei a familiaribus Regis, & præsertim a cancellario* (erat is Gualterius Trojanus episcopus) *qui dedignabatur eum superiorem habere, cum & omnes non regiis, sed propriis utilitatibus insudarent: post non multum tempus ad sedem Apostolicam est reversus, nunciis cum literis Regis per regnum transmissis, ut ab omnibus D. Papæ juramentum balii præstaretur.*

Siculi in Pontificis verba adacti.

III. *In terram vero Laboris D. Papa direxit Joannem tituli S. Stephani in Cœlio monte presbyterum, & Gerardum S. Adriani diaconum Cardinales, ut civitates, comites, barones inducerent ad resistendum perfido Marcualdo, qui congregato exercitu intendebat in primis capere monasterium Cassinense, ut ingressum regni liberum obtineret.* Agit de hac legatione idem Pontifex ad L. Aquilanum comitem scribens; ubi postquam meritis eum laudibus ob servatam Constantiæ Augustæ fidem ornavit, pontificii auxilii expectatione ad propulsandum hostem erigit, mitti legatos ad continendam in officio Siciliam, tum quod supremo jure ad Ecclesiam spectet, tum quod ex testamento Augustæ Fridericus tutelæ Apostolicæ fuerit commendatus. Prætermittendum vero non est, Pontificem ipsum supradictis regiis familiaribus hoc anno aliis literis significasse, (b) ejusdem se Augustæ testamentum ab eorum nunciis deferendum expectare, addiditque de Gregorio S. Mariæ in Porticu diacono Cardinali, quem egregiis ornat laudibus, eum se Apostolicæ sedis legatum in Siciliam sui vice mittendum duxisse, ut populos in Regis fide, & sedis Apostolicæ studio, ac veneratione contra Marcualdi perversa consilia, fraudesque contineret. Reperiuntur Innocentii (c) ad eundem Gregorium Cardinalem datæ, quibus ipsi Regis adhuc infantis tutelam, regnique administrationem creditam voluit, & commendatam. Verum ad acta redeo.

(b) Innoc. l. 1. ep. 560.

(c) Ib. ep. 558.

IV. *Cum vero Cassinensis abbas in instantis necessitatis articulo summi Pontificis auxilium imploraret, misit nobilem virum Landonem in Monte longo consobrinum suum rectorem Campaniæ cum quingentis pene militibus, & centum arcbariis conductis ad solidos.... qui cum præfatis Cardinalibus receperunt se in villa S. Germani, ut eam defenderent contra impetum Marcualdi.*

Lando Cassinum missus.

Sed rei gestæ seriem ex probatissimo auctore (d) ejus temporis ex eodem loco oriundo præstat decerpere: ait ergo ineunte anno Marcualdum contractas perditorum hominum copias per Venafrum in D. Benedicti ditionem infudisse, castrum S. Petri metu ab incolis derelictum igne delevisse, S. Victoris oppidum vi cepisse,

Oppidum S. Germani captum.

(d) Rich. de S. Ger. in Chron.

Marcualdi progressus. ac diripuisse; inde Cervario, ac Teroclo desertis a populo, exustisque, ad oppidum, cui sancti Germani nomen est, defixis castris, plures insultus hostiles intulisse, ejusque impetus strenue a Campanis initio exceptos, elusosque, verum cum Diupuldus copias adduxisset, atque editiore loco urbi infestas immineret, abbate occasione muniendi monasterii vallum noctu egresso, Cardinales, atque incolas paulo post metu perfusos urbe se subduxisse, Marcualdum illa capta, direptaque, in eos, quos repetit, immaniter sæviisse (quibus fossæ novæ chronicon consentanea tradit) eumque belli molem contra monasterium convertisse, ac frustra impressis variis assalribus tentasse: in spem tamen hostis venerat, ut annonæ defectu obsessos ad deditionem compelleret: licet enim Pontifex Jordanum tit. S. Pudentianæ presbyterum Cardinalem, atque Octavianum subdiaconum cum anciis auri mille quingentis ad Petrum comitem Celanensem misisset, ut commeatus obsessis suppeditaret, comes maximam pecuniæ partem, ut tradit Innocentii vitæ auctor, in suos usus averterat, ac parum frumenti submiserat, non tam ad substinendam vitam, quam famem producendam: urgeri etiam obsessi

Cassinum insigni miraculo liberatum. aquæ penuria cœperant, cum die S. Mauri festo recurrente (is vero in decimum quintum januarii diem incidit) repente aspetato nubibus cœlo, procellaque mixta grandine gravissime detonante, tantam imbrium vim depluisse, ut cisternæ monasterii implerentur, ostes vero eversis dejectisque tentoriis, pluribusque tempestatis impetu occumbentibus in fugam effusos obsidionem deseruisse, quasi Deus in hostes procellas armasset (eadem quoque in laudato fossæ novæ chronico referuntur, additurque plures ex hostibus cecidisse, nimirum ab insequentibus nostris cæsos; ut ex recitatis Innocentii literis audisti) redditasque numini pro tanto beneficio a Cardinalibus, ac religiosis viris justas gratiarum actiones; Marcualdum vero frementem ira, vindictam in nonnulla proxima oppida effudisse, eaque ferro, flammaque vastata, ac S. Germani exustas portas, ac mœnia plerisque in locis solo adæquata.

V. Divina in sacrilegos vindicta.

Affert idem auctor æternæ commendanda memoriæ duo præclara miracula quibus Deus illatas sibi injurias ultus est. Prophanabant ecclesias Marcualdi milites, atque in iis nulla loci habita ratione, velut in prophanis domibus suas obibant stationes, ludoque indulgebant, pereitique interdum furore sacra altaria, & imagines gravioribus ludibriis afficiebant, e quibus perditissimus miles, cum sacras reliquias ab aliis ex altaribus raptas videret, in beatæ Deiparæ atam manum sacrilegam injecit, quam Deo vindice debilitatam, arefactamque mox sensit. Alter hoc scelerarior dæmone afflatus cum in pendentis Christi e cruce effigiem, in S. Germani templo propositam lapidem vibrasset, deinde immani sacrilegio Judæis nequior, qui olim in Christum expuere, effusa impura urina illam prolueret, subito in furorem versus linguam dentibus laniavit, corporeque exarescente infelicem animam evomuit. Offusus erat non levis terror iis præsulibus, qui res Siculas administrabant, quod Marcualdus oppidum, cui S. Germani nomen inditum, cepisset, belliqae molem in Cassinum vertisset; sed eos Innocentius felici alio rerum successu recreavit, consumptos, elusosque in obsidendo Cassino hostiles impetus, contractis Pontificis opera magnis copiis ingentes hosti clades impressas, Marsiam interea subactam, atque munitissimas Marcualdi arces funditus excisas, deletasque fuisse, sunt hæc ejus verba: (a) *Marcualdo circa obsidionem Cassinensis monasterii inaniter occupato, comites, barones, cives, & alii Regis, & regni fideles ex magna parte in singulis provinciis convenientes in unum, ad resistendum ei, sibi mutuo subvenire juramento firmarunt: immunita munientes, & villas, & casalia reducentes ad civitates, & loca munita, & contra eum etiam exercitum congregantes. Interim etiam non cessavit manus Domini flagellare tyrannum, cum milites nostri sæpius in exercitu Marcualdi facientes insultum, multos ex eis occiderint, multos ceperint, plures etiam vulneraverint, & obsessi de obsidentibus frequenter victoriam reportarint.* Fractus Marcualdus.

(a) Inn. l. 1, ep. 553.

VI. *Nec cessavit etiam manus nostra effundere super eum vasa iræ, non solum spiritualiter, sed & temporaliter nostram super eam, immo potius divinam potentiam exercenda, cum per dilectum filium nostrum I. tit. sanctæ Priscæ presbyterum Cardinalem A. S. L. tota fere terra, quam idem Marcualdus habuerat in Marsia, sit divino munere in manu forti, & brachio extento ad dominium Ecclesiæ revocata, munitionibus ejus in quibus spem suam posuerat, redactis in cinerem, & favillam, &c.* Tam adiicit, ut ærarium suum in bellicos sumptus liberaliter effuderit, horraturque thesaurum regium aperiant, atque ad crudelissimi hostis discutienda consilia, opes viresque conferant, qui si victoria potiatur, laxatis barbaro furori habenis, quam atrociter in eos grassaturus sit demonstrat, cum jam plura crudelitatis exempla ediderit, alios vivos terræ infoderit, alios flammis injecerit, alios liquenti adipe perfuderit, alios in maris fluctus præcipites detarbarit; nec hominis perfidiam immanitati imparem, cum jam sæ- Marcualdi immanitas.

pius

pius illius dolos experti sint. Ad crudelem ergo perfidum istumque ecclesiastico anathemate non depellendum modo, verum etiam elidendum florentissimum se exercitum ex Longobardis, Tuscis, Campanis instruere: quamprimum vero suas ipsi copias adornent, quas si cum suis conjunxerint, certissimum triumphum de hoste reportatum iri.

VII. Diupuldus a Casertæ comite capitur.

Excitati sunt hisce monitis plures principes, inter quos strenue se gessit Casertæ comes, quem ideo plurimum commendat Pontifex, cum accepisset ab eodem comite summa prudentia captum, atque in vincula conjectum Diupuldum olim occulte, postea aperte Regis, regnique opibus inhiantem, qui Marcualdo adeo potentior erat, ut sine ejus auxilio ille nec in regnum pedem inferre, nec progressum ullum facere potuisset. Cum hæc, inquam, de Diupuldi, aliorumque vinculis agnovisset Innocentius, eidem comiti provinciam demandavit, ut eos tam caute, arcteque custodiendos curaret, ut nec e vinculis evolare, nec ejus probitati, diligentiæque illudere possent. Dum vixit Casertæ comes, in vinculis Diupuldum tenuit, sed eo sublato ipsius filius Guillelmus, ut tradit (a) Ricchardus, parentis virtuti dispar, ducta in uxorem Diupuldi filia, ipsum e vinculis emisit.

(a) Ric. de S. Germ. in chron.

VIII. Marcualdus Pontificem promissis delinire nititur.

Quid vero deinde actum sit, Innocentii gesta enarrant, Marcualdum elusos impetus suos cernentem, ad artes & dolos confugisse, Innocentiumque muneribus corrumpere ac promissis subornare conatum, ut Fidericum, quem partum suppositium ajebat, destitueret; sed Pontificem nefanda promissa cum horrore repudiasse: *Sperans autem* (nimirum Marcualdus) *quod eum posset inclinare* (Pontificem scilicet) *misit per Conradum Moguntinum archiepiscopum de Hierosolymitanis tunc partibus redeuntem, ut sæpe per alios secrete fecit & caute tentari, utrum eum posset oblatione munerum mitigare, promittens, quod si solummodo ab ejus impedimento cessaret, quamvis nullum sibi præstaret auxilium, in continenti daret ei valentiam auri viginti millium unciarum, & postquam obtinuisset Panormum, totidem sibi auri uncias exhiberet legitimam sibi fidelitatem præstaret, duplicaret censum, & multiplicaret obsequia, quæ Romani Pontifices de regno Siciliæ consueverunt habere, ipsumque regnum ab Apostolica sede immediate teneret. Nec debebat obstare, quod summus Pontifex Regem infantulum in sua cura susceperat, quod, sicut ipse firmiter asserebat, puer ille nec Imperatoris nec Imperatricis filius fuerat, sed suppositus partus, quod testibus astruere promittebat. Porro summus Pontifex, tantam ipsius iniquitatem attendens, promissiones & oblationes ipsius execrabiles judicavit.*

IX. Marc. ficte gratia Ecclesiæ ambit.

Subjiciunt gesta, Marcualdum, cum primæ artes imbutæ scelere non succederent, alias explicuisse, ac pietatis specie circumveniri posse Innocentium arbitratum; religionis arrepta larva, Ecclesiæ conciliari postulasse, cum plures ideo a se abhorrere videret, quod fidelium cœtu depulsus esset: *Cumque non posset hoc modo proficere, ad aliam se fraudem convertit, proponens quod reconciliari vellet ecclesiasticæ unitati; sed cum fuisset illi responsum, quod oportebat cum juramento firmare, ut super omnibus, pro quibus excommunicatus erat, mandatis Apostolicis obediret: respondit, quod in spiritualibus absolute pareret; in temporalibus autem, istis mandatis parendi præstaret juratoriam cautionem, quod cum sibi fuisset assensum, quia propter eum consueta forma jurandi nullatenus mutaretur, promisit tandem in scriptis, quod super omnibus, pro quibus excommunicatus erat, juraret absque pacto quolibet & tenore, se universis mandatis Apostolicis pariturum.* Latere aliquam sub religionis specie fraudem subodoratus est Innocentius, ne tamen suo deesse officio videretur, ac poenitentem repellere, illius rite absolvendi munus legatis imposuit, quos Marcualdus obsequiis subdolis delinitos in locum iniquiorem pellexit, at duriora ipsi imperia imponere non auderent, ne si id facerent, vinculis traderentur, sed ii collectis animis, licet se circumventos & Marcualdi militibus circumfusos viderent, mandata pontificia constantissime exposuerunt. *Licet autem D. Papa fraudem ipsius haberet suspectam valde, quia tamen redire volentibus non est aditus Ecclesiæ obserandus, misit Verulas in Campaniam Octavianum Ostiensem episcopum, & Guidonem S. Mariæ trans Tyberim presbyterum, ac Ugolinum S. Eustachii diaconum Cardinales, ut dictum Marcualdum illuc ad eorum præsentiam accedentem sub forma reciperent supradicta: qui cum venissent, post multas altercationes præscripto modo juravit rogans episcopum, & Cardinales prædictos, ut ad faciendum mandatum descenderent ad monasterium Casemarii memoratæ civitati vicinum, ut coram sociis suis, quorum illic remanserat multitudo, audiret, usus hac fraude, ut cum a loco munito ad locum descenderent immunitum, non auderent ei grave proferre mandatum.*

X. Legati in locum iniquiorem pellecti.

Acquievit episcopus Ostiensis, seductus consilio nobilis viri Leonis de monumento consobrini sui, qui reconciliationis hujusmodi fuerat mediator: acquieverunt & alii licet improvide, ipsius Ostiensis episcopi persuasione seducti, cumque ad prædictum monasterium descendissent, paratum est illis convivium, in quo præfatus Marcualdus eis accuratissime deservivit, & circa finem convivii submurmuratum est quod ca-

pi

pe deberent: ut sic territi, mandatum, quod displiceret illi, facere non auderent. Vehementer ergo confusi, quid facerent ignorabant; sed præfatus Ugolinus S. Eustachii diaconus Cardinalis, resumpto spiritu fortitudinis, coram omnibus, qui cum eo erant ad audiendum, mandatum protulit scriptum, bulla D. Papæ munitum, in quo mandatum, quod illi faciendum erat, continebatur expressum, & ait: Ecce mandatum D. Papæ, nos aliud facere non valemus. Hanc autem cautelam summus Pontifex adhibuerat, tum propter se, tum etiam propter illos. Mandatum est ergo illi, sicut continebatur in scripto, sub debito præstiti juramenti, ut ab aliqua regni invasione ac molestatione per se ac suos omnino desisteret, nec ipsum ut patrimonium B. Petri aliquatenus molestaret, universaque quæ regno per se, vel suos fraudulenter, ac violenter invaserat, restitueret, quæ haberet: quæ vero detinerentur ab aliis, pro posse suo restitui faceret bona fide. Super damnis autem & injuriis irrogatis, præsertim Ecclesiæ Romanæ, ac monasterio Cassinensi, satisfaceret competenter, secundum dispositionem summi Pontificis, & proprias facultates; in clericos & viros ecclesiasticos manus de cætero non immitteret, nec immitti faceret violentas. Cardinales & legatos Apostolicæ sedis nec spoliaret, nec caperet, nec spoliari, nec capi faceret, aut etiam obsideri; nisi forte impugnatus ab eis in defensionem propriam id facere cogeretur, non quod ei diceret, tunc licere, sed quia hoc ei non interdicebat, ex debito juramenti.

Ugolini Card. constantia.

Mandatum Pontificium.

XI. Exposito pontificio mandato inclinabant ad seditionem animi, sed Marcualdus strepitum audaciamque suorum compressit, & Cardinales rogavit, ut Innocentii mandatum differretur, dum ipse coram eo causam egisset: *Audito mandato factus est ingens tumultus in populo, sed ipse Marcualdus quamvis valde commotus, non tamen permisit, ut in Cardinales committerent aliquid inhonestum, quin potius usque ad Verulam eos in propria persona conduxit, proponens quod ad præsentiam summi Pontificis vellet accedere, ut ei quædam secretissima patefaceret, quæ nulli alii revelaret, unde petebat, ut prædictum mandatum interim suspendere dignarentur: literas tamen suo sigillo munitas in testimonium destinavit, quod præscriptum juramentum præstiterat, & mandatum receperat suprascriptum: sed ad vomitum rediens, post absolutionem suam literas D. Papæ direxit, in quarum salutationis alloquio fraudem ejus perpendit, in eo quod salutatio talis erat: Reverendo Episcopo patri & domino Innocentio, Dei gratia sanctæ Romanæ sedis summo Pontifici, Marcualdus Imperii Senescalcus, &c. Salutem & obedientiam tam debitam, quam devotam, & in aliis sic erat expressum: Marcualdus Imperii Senescalcus, & id quod est, devotum obedientia famulatum; tamquam nec ex toto supprimeret, nec exprimeret manifeste, quod regni balius & procurator existeret, sicut se prius in suis literis consueverat appellare.* Extant literæ ab Innocentio Romano Pontifice ad Marcualdum post ejus absolutionem datæ (a), quibus ostendit, si tanta ac gravissima sua flagitia animadverteret, eum sedis Apostolicæ mandatum non modo justum, sed etiam pium fuisse cogniturum; ac postmodum ipsum a balii titulo abstinere jubet.

Marc. adire Pontificem proponit.

Marcualdi fraus.

(a) Innoc. l. 2. ep. 159.

XII. De Marcualdi absolutione episcopos, comites, omnesque Siculos data ad eos epistola (b) docuit, cui etiam adjecit lati antea anathematis formam in ipsum Marcualdum, ejusque fautores omnes; specialiter vero in Diupuldum, Othonem, Sifridum, & Othonem e Laviano, Hermannum, & Sorellæ arcis præfectum, utque eum receperit, declarat; nimirum publice Marcualdum sine ulla pactione, cruce, & evangelio tactis jurejurando sese obstrinxisse Pontificis dicto audientem in posterum futurum in iis omnibus, ob quorum prævaricationem e fidelium cœtu motus pulsusque fuerat. Quæ vero post hæc egerit Marcualdus, acta percensent, ipsum grassari fraudibus cœpisse, & literis suis longe, lateque circumferre se fidelium communioni restitutum, atque adeo sibi devinxisse Innocentium, ut etiam administrandæ illum Siciliæ præfecisset. Sed ne aliquem suis dolis caperet Pontificem ad eos disturbandos sparsisse literas, (c) quibus perfidi hominis scelus, reique cum ipso gestæ seriem patefecit, præcepitque ab eo omnes veluti publico hoste, proditore, ac perjuro caverent, & comminatus anathema, si qui ab ejus societate non abstinerent.

(b) Ib. ep. 158.

Qua ratione Marcuald. absolutus.

(c) Inn. l. 2. ep. 171.

XIII. Cum disjectas ita fraudes, abscissosque dolos videret Marcualdus, aperte conceptum scelus effundere decrevisse, & conflata cum aliquibus nobilibus Siculis qui arces in Siciliæ limite, atque aditu obtinebant, conjuratione in regnum perrupisse tradunt acta; moxque Innocentium Siculorum clamoribus impulsum, legatum, ac Jacobum consobrinum strenuissimum ducem magna militum manu succinctum submisisse: *Ipse vero cognoscens se sua intentione fraudatum, cœpit subtiliter machinari, qualiter posset in Siciliam transfretare, suam ibi nequitiam liberius impleturus: & cum quosdam sibi comparasset fautores transivit* (ipsum copias in Siciliam trajecisse chronicon fossæ novæ tradit) *& cœpit mala, quæ poterat operari, dimittens suæ iniquitatis complices, & fautores Diupuldum, Othonem, & Sifridum fratres ipsius, Conradum Sorel-*

Sicilia contra Marcuald. defensa.

la,

la, Othonem de Laviano, & Fredericum Malviti, & quosdam alios, multas ex hac parte Phari munitiones tenentes, qui omnes cum illo de vanitate convenerant in id ipsum. Cum ergo per illum mala cœpissent per Siciliam multiplicari, familiares Regis ad summum Pontificem clamare cœperunt, ut eis cum exfortio mitteret protectorem. Misit igitur C. tit. S. Laurentii in Lucina presbyterum Cardinalem, Apostolicæ sedis legatum, & nobilem virum Jacobum consobrinum suum & Marescallum cum ducentis militibus pecuniaria mercede conductis, quibus adjunxit Anselmum Neapolitanum, & Angelum Tarentinum archiepiscopos, viros industrios, & prudentes, quorum studio, & consilio niterentur, qui profecti Fredericum in Calabria compresserant totam provinciam devastantem, & inde pervenere Messanam civitatem Siciliæ fidelissimam, quæ numquam in hac tempestate a via regia declinavit. Hactenus acta de Marcualdi in Siciliam reditu, ac impressione, de quo Godefridus (a) hujus temporis auctor eum Marquardum appellans, ita mentionem fecit; ipsum jussu Philippi Regis (ita vocat Philippum Suevum, qui Germaniam invaserat) patrui Friderici pueri, Apuliæ regnum eidem puero Regi servandum reliquisse: verum enimvero tyranni potius color, quam ratio esse potuit.

(a) Godef. in annal.

XIV. Ad elidenda Marcualdi consilia Pontifex impigre se accinxit, & comitibus, cæterisque omnibus Siculis literas (b) misit, in quibus inter alia hæc sequuntur.

(b) Inn. l. 2. epist. 213.

Innocentius &c.

Cæterum nos fraudes ejus, & versutias attendentes, ipsum cum universis fautoribus suis nominatim autem Dtupuldo, & fratribus ejus Odone de Laviano, Vuillelmo Crasso, & sequacibus, & fautoribus ejus excommunicationis curavimus vinculo innodare, & universos a juramento fidelitatis, societatis, vel hominii ei præstiti absolventes, omnem terram, ad quam ipse, vel aliquis de principalibus fautoribus ejus devenerit, sententiæ subjecimus interdicti, & mandavimus prædictos omnes per fratres, & coepiscopos nostros, & alios ecclesiarum prælatos singulis diebus dominicis, & festivis excommunicatos publice nunciari. Dictus vero Marcualdus a simili sibi quærens auxilium, a pirata prædo, & raptor, a marino non jam latrunculo, sed latrone, Vuillelmum Crassum quem ei tam pœna, quam facinus coæquabat, adscivit, & quasi non sufficeret ei, quod charissimus in Christo filius noster F. Siciliæ Rex illustrissimus suo fuerat patrimonio spoliatus, nisi eum faceret etiam matris possessione privari, sicut nobis ex transcripto literarum, quas Philippus mittebat, innotuit, Siciliam est ingressus, & non regni, sed Regis etiam, oblitus beneficiorum patris, qui eum erexit de pulvere, & de stercore suscitavit, excidium meditatur, quasi suis dicens fautoribus: Hic est heres, venite occidamus eum, & habebimus hereditatem ipsius: si nobis non creditis, operibus credite. In ipso namque ingressu suo quibusdam Sarracenis confœderatus, eorum sibi contra Regem, & Christianos convocavit auxilium, & ut eorum animos ad stragem nostrorum amplius excitaret, & sitim augeret eorum, jam ipsorum fauces Christiano sanguine cruentavit, & mulieres Christianas captas per violentiam eorum exposuit voluntati, &c. Inflammare nititur Siculos, ut adversus tyrannum in arma prosiliant, qui Sarracenos in perniciem Christianorum armaverat: indulgentias arma sumpturis pollicetur, quas Hierosolymas profectura adipiscerentur, cum utrobique causa par versaretur: nec enim commode parari in Terram sanctam expeditio posset, si Sicilia Sarracenorum dominatione præmeretur; extat eodem exemplo ad Capuanos hoc anno data Innocentii epistola (c), in qua ad retundendos hostes, ac tuendos Christi fideles vices suas C. tit. S. Laurentii in Lucina presbytero Cardinali viro nobili, provido, & honesto commisisse ait, utque eas melius implere possit, Neapolitanum, & Tarentinum archiepiscopos, atque Jacobum Marescalcum suum, atque Odonem de Palumbaria, nobiles, prudentesque viros consanguinitate sibi conjunctos, super executione balii, ut ipse loquitur, adjungendos existimasse, eidem Cardinali legationis onus per totum Siciliæ regnum injunxisse: postremo imperat, ut quicquid, vel omnes simul, vel singuli ipsorum cum legato conjunctis studiis ad publicæ rei administrationem, ac sedis Apostolicæ, regiæque celsitudinis dignitatem tuendam, augendamque decernerent, reciperetur ab omnibus, ac servaretur. Eadem prorsus Pontifex ad Siculos episcopos, pluresque populos, qui post recensitam epistolam enumerantur. Dum ita insolescerent in Apulia Sarraceni, atque habenas furori laxarent, nonnulli perditissimi Christiani, in quibus flagiria præterita fidem extinxerant, Sarracenorum ritus amplexi religionem jurarunt, adversum quos, atque alios nihilo istis meliores, qui ad hæreticorum partes desciscebant, Innocentius insurrexit, provinciamque Syracusano episcopo imposuit (d), ut ecclesiasticas in eos pœnas distringeret, principumque imploraret opem, ne cuiquam, ut ait, impune a fide catholica resilire liceret: ne vero Sarraceni alii, qui in Sicilia versabantur, cæteris sese conjungerent, quos Marcualdus (ut antea vidimus) impio fœdere contra Regem & Christianos sibi adsciverat, prudentissimus Pon-

Censuræ in Marc.

Marc. Sarracenos sibi conjungit.

(c) Inn. l. 2. epist. 237.

(d) Inn. l. 2. epist. 307.

Pontifex eodem rempore Sarracenos in Sicilia constitutos monuit, (*a*) ne contra legitimam Regem tyranno adhærerent.

(a) Inn. l. 2. ep. 218.

XV. Porro qui tanta cum sedulitate, ac providentia pro Siculo Rege ab hostibus undique impetito laborabat Innocentius, operam dedit, ne quid ab ejus familiaribus occupari, distrahique pateretur. Quare cum accepisset supradictos antistites, qui Siculo regno præerant, plura, quæ ad Regem pertinerent, diversis beneficii loco assignata divulsisse, præcepit (*b*), ut quæ minus utiliter distraxerant, revocare, & convellere studerent: vetuitque, ne quid præterea hac ratione dissiparent, atque alienarent; ac demum regni, Regisque custodiam gravissime commendavit. Neque ille ingratus erga Innocentium visus est extitisse, qui Faliscos hortatus est, (*c*) ut in fide Pontificis perstarent, acceptaque ab eo beneficia colere se religiosissime significavit. *Cum charissimi in Christo patris nostri D. Innocentii summi Pontificis, & Ecclesiæ Romanæ circa nos, & regnum nostrum, non modica beneficia jugiter sentiamus, in quibus possumus, grata sibi volumus filialis devotionis vicissitudine respondere, & tam regaliter, quam humiliter ejus implere beneplacitum voluntatis. Gaudemus autem, quod, sicut accepimus, ad fidelitatem matris vestræ, & ipsius summi Pontificis humili curastis devotione redire, & in ea fideliter, & firmiter permanetis. Ne autem de juramento, quod nobis præstitisse dicimini, in posterum dubitetis, præsentes vobis duximus literas destinandas, quibus & affectum nostrum exprimimus, dum id gratum scribimus nos habere, & tanquam Ecclesiæ filii vos ad fidelitatem ejus regaliter exhortamur, monentes ut sic in ea persistere procuretis, ut non ex temeraria levitate, sed ex deliberatione discreta potius ad id videamini processisse.* Utinam ille in hac mente, atque optima de Romano Pontifice existimatione semper perstitisset.

(b) Ib. ep. 179.

(c) Ep. 176.

Faliscis relaxat jusjurandum Frideric.

XVI. Antequam e Siculis rebus alio sermonem convertamus, quid summa prudentia, altissimoque consilio præditus Pontifex, Romanæ juribus Ecclesiæ regnique, ut exitus comprobavit, utilitati prospiciens, ac cum Gualterio Bremensi comite inter hæc egerit, intexamur. Accesserat comes ad Innocentium, ut jura, quæ uxoris nomine in comitatum Licii, & principatum Tarentinum obtinebat, repeteret: duxerat quippe majorem natu filiam Tancredi Siciliæ Regis, ac Guillelmi, cui Henricus Imperator erepto regno, eam ditionem ex initi fœderis legibus contulerat, sororem. Æstuavit initio Pontifex consilio ancipiti, quid tandem sibi agendum esset, cum grave Siciliæ periculum imminere videretur, ne eam Gualterius occuparet, hinc suaderet justitia, ut petita admitteret, quæ si respueret, non levius discrimen impendebat, cum plures Galliarum proceres Gualterio affinitate conjuncti, ejus causæ æquitatem armis persequi paratissimi essent, ac tandem re diligentissime librata, Innocentius in eam partem flexit, ut Gualterium Friderico conciliaret, concessisque iis, quæ peteret, sacramento illum solemni astringeret, se Regi puero, atque Ecclesiæ fidem servaturum; quo facto, & suas partes confirmavit, ducemque fortissimum hosti opposuit, quæ ex literis (*d*) Innocentii ad eos, quibus Siciliæ, & Friderici cura erat demandata, exaratis, ne factum in invidiam vocarent, accipiamus.

Gualterio comiti uxoris jura repetenti annuit Innoc.

(d) Extant in actis.

Comiti &c.

XVII. *Procuravimus igitur, & obtinuimus apud ipsum studio diligenti, multa consilii deliberatione præhabita, quod exhibuit nobis supra crucem, & reliquias juratoriam cautionem, quod nec per se, nec per alium machinabitur quicquam contra personam Regis, honorem ipsius, & regnum Siciliæ, sed cum assequetur principatum, & comitatum prædictos, vel justum escambium, ad mandatum nostrum præstabit eidem Regi fidelitatem, & homagium exhibebit, & nobis tam Regis tutelam, quam regni balium assecurabit proprio juramento, & quod bona fide pro posse suo ad defensionem Regis, & regni studebit contra hostes ipsius, nominatim contra Marcualdum, Diupuldum, Oddonem de Laviano, & fautores ipsorum. Similiter autem S. uxor, & filia quondam Regis Tancredi, uxor ipsius comitis juraverunt, quod id quantum in eis est, fideliter observabunt, & procurabunt apud eumdem comitem, ut inviolabiliter observetur. Quod si forsan contra præstitum juramentum idem comes, vel uxor ipsius per se, vel alium, quacumque tentarent occasione venire, præter reatum perjurii, excommunicationis in personas, & interdicti sententiam in terram incurrerent, & ab omni jure, si quod eis non solum in prædictis terris, sed in regno etiam competeret, cadent omnino. Super quibus omnibus fideliter observandis fidejussores idoneos idem comes nobis, quos poterit exhibebit, &c.* Commendat ipsis virtutem comitis, hortaturque ejus opera ad hostem retundendum utantur, & causæ ejus faveant æquitati.

Jurejurando adactus Gual. amicum Regi futurum.

XVIII. Nec sagaci conjectura a rei veritate aberrabat Innocentius; cum enim Marcualdus post obsessum Avellinum, Vallatam Apuliæ oppidum direptioni traditum, Iserniam expilatam, obtentam Salernum, comparataque classe, ut ante diximus, in Siciliam trajecisset, ac receptus Panormo inito fœdere cum comite

Ricch. de S. Germ.

Gen-

Gentili de Balear, quem Gualterius regni Siciliæ cancellarius Regi custodiendo præfecerat, Fridericum, urbemque in suam potestatem redegisset, Gualterius e Galliis, quo se contulerat, ut vires cogeret, sequenti anno reversus una cum Jacobo Andriæ postea comite, ac legato pontificio contra Marcualdum sequenti anno operam Regi puero summa fide atque animo explicuit. Quid vero gesserit acceptis pontificiis literis Gualterius alter Trojanus videlicet episcopus, Siciliæ regni cancellarius, maxima audacia vir præditus, ac rerum novarum cupidus, quem ad turbandam rempublicam invidia, ac ambitio stimulabant, operæ pretium est ex actis cognoscere:

Cancellarius invidiam comiti Pontificique conflat.

Cum autem Gualterius Trojanus episcopus regni Siciliæ cancellarius apud Messanam has literas recepisset, commotus vehementer, & convocato populo intentionem summi Pontificis in impetu spiritus, modis quibus potuit, studuit depravare, magis sibi timens, quam Regi, quia ipse cum omnibus suis semper opposuit se Regi Tancredo; verebatur, ne præfatus comes, qui filiam ejus duxerat in uxorem, si potens efficeretur in regno, in eum, & suos acriter vindicaret. Denique de Gualterio comite hæc subduntur: *Memoratus vero comes, uxore, ac socru dimissis, in Franciam est reversus, ut exercitu congregato veniret ad obtinendam terram præscriptam, & ad hostes regios expugnandos.* Illum vero, atque ejus comitatum Licii in sedis Apostolicæ clientelam acceptum (a) literæ Apostolicæ confirmant. Quæ vero ille in Italiam reversus contra hostes præclara facinora ad miraculum explicuerit, sive potius, quæ ejus beneficio concesserit, ac præstiterit divinum numen, proximo anno afferemus.

(a) Inn. l. 2. epist. 174.

XIX. Studet Innoc. Marchiam in Ecclesiæ fide confirmare.

At Innocentius, qui tanta cura, ac studio regni Siciliæ tuendo, conservandoque incumbebat, neutiquam Ecclesiæ jura defendere, dignitatemque ejus amplificare neglexit: hoc enim anno pro confirmanda in Romanæ Ecclesiæ ditione Marchia laborans, ad consules populumque Esinum scripsit. (b) Præterea Pisano archiepiscopo, & clero mandat (c), ut cives ad pacem, quam reliquæ Tusciæ civitates servabant, demisso animo amplectendam, custodiendamque cohortentur. N. Leodiensi injungit (d) abbati, ut una cum Mediolanensi archiepiscopo, & aliis, quos enumerat, episcopis, Placentinos, atque Parmenses ad concordiam adducere studeat. Viterbienses initam cum Romanis pacem servare jubet (e). Aretinis consulibus, populoque vetat (f), ne castrum montis S. Mariæ ipsius, Pontificis jussu ob illatam Ostiensi Episcopo injuriam funditus dirutum reficiant, neve ab aliis instaurari permittant. Cumque atrocia facinora, ut fama erat, a Beneventano archiepiscopo commissa ad se perlata fuissent, archiepiscopo Neapolitano, & C. S. Laurentii in Lucina presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato demandavit, (g) ut in eum quam diligentissime inquirerent. Insuper electionem Pennensis episcopi, qui confirmationis beneficium nondum ab Apostolica sede assequutus, episcopale munus obire fuerat ausus, irritam fecit, convulsitque (h) Tarvisinum prætorem, populumque, quorum civitas interdicto supposita fuerat, acriter reprehendit, (i) quod cum olim Feltrum sacris ædibus igne consumptis penitus delevissent, & cum Feltrensem, Belunensem, & Cœnetensem diœceses vastassent, exinde Belunensem episcopum crudeliter enecassent, Opitergii castrum, & alia loca occupassent; nuper etiam cum Vicentinis, & Veronensibus conspiratione facta in diœcesim Cœnetinam, spreto, violatoque jurejurando, ingenti exercitu comparato irruissent, ipsaque Cœnetensi urbe, ac tam principe ecclesia, quam aliis concrematis & sacrilegis manibus eversis altaribus, sacras reliquias avexissent. Hæc, aliaque flagitia Tarvisinis exprobrat Innocentius, ac gravissimas minas jacit, ni resipiscant, & inusta, illataque damna resarcire contendant. Permolestum sane sub ipso scribendi initio in hæc patriæ flagitia incurrisse, sed veritatis studium, quam præ aliis omnibus nobis ob oculos semper propositam consectamur, non patitur ea silentio præteriri. De his Innocentius Aquilejensi patriarchæ, (k) & Ferrariensi episcopo scriptis literis, quæ extant, partes imposuit, ut cathedralem Cœnetensem ecclesiam a Tarvisinis flammis deletam, in loco tutiore excitari juberent. Quemadmodum vero æquitatis amantissimus Pontifex in contumaces, ac pervivaces magnis spiritibus insurrexit, ita resipiscentes alacri animo sinuque excepit, eorumque scelera clementissime venia delevit. Quapropter cum Vejorum civitas, quæ nunc Castellana appellata (quod ad Romanæ Ecclesiæ patrimonium pertineret (l) ob rectorem invito Pontifice sibi præfectum interdicto subjecta fuisset, civesque ad saniorem mentem reversi, hujusmodi electionem ut in mandatis acceperant, publice revocassent, ecclesiasticas censuras laxare episcopum, ac amovere jussit. Cæterum quod ad urbanas res attinet, hoc anno idem Pontifex suam erga canonicos basilicæ S. Petri benevolentiam, dato diplomate patefecit, (m) cujus hic ego partem adscripsi: *Exproper dilecti in Domino filii tam redditum, quem de signis plumbeis sive stanneis Apostolorum Petri, & Pauli imaginem præferentibus, quibus eorum limina visitantes in argumentum propriæ devotionis, & testimonium itineris consuum*

(b) Inn. l. 2. ep. 4.

(c) Id. l. 2. ep. 352.

Pluribus Italiæ populis Inn. consulit.

(d) Id. l. 2. ep. 30.

(e) Ib. ep. 299.

(f) Id. l. 2. ep. 260.

(g) Ib. ep. 228.

(h) Id. Ib. ep. 277.

(i) Ep. 29.

In Tarvisinos animadvertit.

(k) Id. l. 2. ep. 8.

Castellanos censuris solvi jubet Inn.

(l) Id. ib. ep. 33.

S. Petri canonicis ejus SS. imagin. conflandarum jus tribuit.

(m) Id. l. 2. ep. 535.

flammati scripsos insigniunt, prædecessores nostri, & nos ipsi percipere consuevimus, quam auctoritatem fundendi ea, vel quibus volueritis fusoribus concedendi, qui vobis tantum de ipsis respondeant, vobis, & per vos canonicæ vestræ præsentium auctoritate concedimus. Effudit plures in alios prærogativas confirmatas literis Apostolicis, quæ cum typis excusæ sint, atque eas quisque consulere possit, ad graviora mole, dignitateque augustiora nos rapit oratio.

XX. Si aliquorum paulo supra recensitis sceleribus Italia fœdabatur, duorum sanctitatis clarissimorum luminum Homoboni, & Parentii splendore fulgurabat, maximisque eorum opera editis miraculis illustrabatur, quorum primum Innocentius a Cremonensibus rogatus, instituto de ejus sanctitate, & miraculis sacro examine, quæ duo Pontifex necessaria asseruit, ut quis in militante Ecclesia sanctis annumeretur, solemni ritu cœlestium cathalogo adjecit, ac diploma Apostolicum ad Cremonensem clerum, populumque edidit, (a) in quo post collocatam in luce ipsius pietatem, tantum orationis studium, ut callosa genua ob crebras genuflexiones haberet, atque opus quodlibet (ut ait) faciendo, stando, sedendo, jacendo, ad orationem labia continuo movere videretur; subdit pium ejus mortis genus, qui enim dum viveret, continuis fundendis precibus incumbere consueverat, inter medias preces sanctissimam animam efflavit.

(a) Inn. l. 2. ep. 527.

Innocentius &c.

* ad S. Homoboni mors & miracula.

*Deducto vitæ sanctæ curriculo, cum * matutinale officium in festivitate S. Bricktii surrexisset, circa missæ primordia idem se ante crucem dominicam more solito in oratione prosternens, dum cantaretur hymnus angelicus, beato fine quievit. Quæ vere, quot, & quanta miracula fuerint subsecuta, & quot advenientibus ad sepulcrum ejus sanitatis beneficia sint impensa, cum longum sit enumerare per singula, unum inter cætera ad assertionem catholicæ fidei duximus expressius annotandum. Cum enim quædam dæmoniaca mulier ad sepulcrum ejus deducta fuisset, ne aliqua fraus lateret, eadem primo fuit aqua non benedicta respersa, quæ se patienter aspergi permittens, aquam secundo respuit benedictam; & ut res evidentiori experimento pateret, oblatam non consecratam absque aliqua præsentia sibi recipiens, præsentatam eucharistiam consecratam subsequenter abhorruit, nec recepit; quæ & meritis ejusdem sancti liberata recessit. Ut autem virtus morum, prout est superius prælibatum (licet omnis dubitatio amoveri ex subsecutione signorum, per divinum judicium videretur) fide apud nos claresceret pleniori, ne miraculorum etiam virtus aliqua fraude possit vel figmento juvari, veritatem rei sollicitius duximus inquirendam. Fidem namque quam super conversatione ipsius absque figmento hypocrisis fraudulento divinum judicium (ut dictum est) manifeste ostendere videbatur, per testimonium dilecti filii Oberti presbyteri S. Ægidii, Cremonensis præsentis cum episcopo memorato, recepto ab eo firmavimus juramento, sub cujus obtestatione, videlicet juramenti, ipse qui patrinus ejus existens, per 20. annos, & amplius confessionem ejus sæpe receperat, quæ de illius sancti conversatione præmisimus, cum ipse episcopo, & aliis supradictis juratis similiter asseruit esse vera, & de obedientia, quam in orationibus, vigiliis, & aliis pœnitentiæ fructibus, in qua sibi ab eo imposita erat, plus injuncta satisfaciens exhibebat, nos reddidit certiores.*

XXI. Miraculorum testes sacramento obstricti.

Ea etiam quæ de miraculis ipsis fuerant nobis exposita, per juramentum omnium prædictorum, qui propter hoc venerant, fide suscipimus, pleniori assertione ipsius episcopi sub firmo verbo sacerdotis requisita, in virtute obedientiæ concurrente, ut sic divinum, & humanum secuti judicium, cum majori procedere securitate non possemus. Cum igitur hæc omnia tam de probitate morum, quam virtute signorum, ad favorem petitionis, pro qua episcopus memoratus, & alii supradicti ex parte vestra vehementer instabant, concurrere videremus, de fratrum nostrorum consilio post multam deliberationem habitam cum eisdem archiepiscopis, & episcopis, quos super hoc ad consilium nostrum admisimus, de divina misericordia, & ejusdem sancti meritis confidentes, ipsum sanctorum cathaloga duximus ascribendum, statuentes ut in die depositionis ipsius, ejusdem festivitas devote a vobis, & aliis Christi fidelibus annis singulis de cætera celebretur. Inde est quod universitatem vestram rogamus in domino, & monemus, per Apostolica scripta præcipienda mandantes, quatenus ejusdem sancti memoriam (prout dictum est) cum celebritate debita venerantes, ejus apud Deum suffragia humiliter imploretis, per cujus merita ad gaudia æterna pertingere valeatis. Datum Lateran. II. idus januarii. Hactenus Innocentius. Recitatur etiam hujusmodi diploma in Bullario (b) nuper edito, corrigendus tamen est collector, qui datum ponit vigesimosecundo superioris anni die, quem adnotavit: ubi enim in regesto II. idus januarii habetur, legit ipse undecimo Kalend. januarii, deceptus vel quod ita legatur in exscripto a Surio exemplo, vel quod datum dicatur Pontificatus anno primo. Innocentii Pontificatus annos ab VIII. Kal. Martii quo die consecratus fuit, numerari cœpisse nulli dubium est, sicque II. idus januarii anni Domini 1199. in primum Inno-

(b) Laert. Cherub. t. 1. p. 85.

nocentii incidit. Cæterum S. Homoboni festum XIII. Novembris celebratur, quo feliciter ad Deum migravit, ut in ejus (a) actis scriptis a canonicis ecclesiæ Cremonensis habetur. Atque hæc de indulgentis hoc anno ab Innocentio III. impertitis dixisse suffecerit.

(a) *Apud Surium 13. nov.*

XXII. Petrus Parentius Urbiveteri præficitur.

Verum illustrissimo confessori fortissimum Christi martyrem adjungamus, qui eodem anno pro fide catholica Urbe veteri mortem oppetiit. Fuit is Petrus Parentius, cujus res gestæ ab ejus temporis auctore conscriptæ in tabulario illius ecclesiæ asservantur, e quibus decerptum delibatumque exemplum in Vallicellana bibliotheca nostra extat. Rem vero, uti gesta fuerit, adducemus, cum præsertim hæc nondum, quod sciam, in lucem emanarint. Manichæorum impura hæresis adeo Urbevetere invaluerat, civesque corruperat, ut illius nefarii sectatores non solum insultarent catholicis; verum etiam aperte in eos minas jactare, irasque effundere auderent. Quare orthodoxi ad Apostolicam sedem firmissimam contra hæreticorum vesanos impetus arcem, ac præsidium confugere, atque ab Innocentio missis in Urbem nuntiis supplices postulant, ne periclitanti, & ruenti civitati magistratum præficeret, cujus opera hæretica nequitia præfocaretur, ac radicitus evelleretur; quem autem, quantumque virum hoc ipso anno acceperint, quidve ipse præstiterit, sic tradit auctor: *A populo itaque Romam transmissi nuntii Urbevetanorum, accepere Petrum Parentii exultanti animo in dominum & rectorem, quem & summus Pontifex approbavit, injungens eidem in remissionem peccatorum suorum civitatem Urbevetanam a fermento hæresis expurgare, denuntiando eidem, quod si propter hoc mortis sustineret periculum cælestis regni acquireret præmia sempiterna. Hic autem erat ætate juvenis, sensus canitie senex, sermone facundus, proposito constans, ingenio perspicax, memoria tenax, verum communium diligentissimus custos, in tenenda unicuique justitia firmus, in fide catholica defendenda firmissimus, largissimus in eleemosynis exhibendis, ita quod quando contingebat ipsum per civitatem Romanam cum aliquo equitare, si rectores poterat hospitalium invenire, inquisito pauperum numero diligenter ad eorum emenda cibaria occulte pecuniam exhibebat, & postmodum bora comestionis solus revertens, pauperibus quasi famulus Domini serviebat. Hic etiam decimas exsolvebat, præter Romanorum, Tuscorum, & aliorum consuetudinem improbandam. Vocato itaque Petro Parentii ab Urbevetanis in dominum, & rectorem, anno Domini 1199. mense Februarii receptus est ab Urbevetanis magnue, & immunis * cum olivarum, & lauri ramis, cum gaudio, & honore*; plane pacificæ olivæ filio pacis, triumphalesque lauri triumphum de hæreticorum perfidia acturo debebantur.

Parentii virtus, inque pauperes amor.

* *magnis & juvenibus.*

Et quia venerat pacem subditis ministrare, ipsius officium a pace sumpsit initium commendandum: prohibuit enim Urbevetanos in carnisprevio a bellorum conflictibus abstinere, quia eo tempore sub ludi occasione multa consueverunt homicidia perpetrare. Prosequitur auctor, ut zelo in hæreticos, a quibus demum trucidatus, laureaque martyrii decoratus est, incensus in eos poenas severissime distrinxerit, ad foedissimam pestem excindendam. Manetis enim insania toties extincta, in ea urbe revixerat, pluresque infecerat.

Tumultuantes compescuit Parentius.

*Ut autem melius posset hæreticos de agro Ecclesiæ falce justitiæ resecare, cum episcopo Riccardo frequenter habebat consilium in majori Ecclesia, circa eum locum adhærendo, * sepulcrum, in quo ejus corpus modo permanet tumulatum. Postmodum autem plurimorum habito consilio sapientum, in publica statuit concione, ut si quis infra diem statutum, ad Ecclesiam, quæ gremium suum non claudit redeuntibus, remearet, & episcopi obediret mandatis, veniam & gratiam mereretur: qui autem redire ante præfixum diem contemneret, pœnam exciperet legibus, & canonibus constituta.*

XXIII. Hæresim excindere aggreditur.

* *ubi*

NOTÆ [1] Literæ hic indicatæ Innocentii ad Viterbienses integræ recitantur in annalibus contractis in hanc sententiam:

Clero & populo Viterbiensi.

De communi fratrum nostrorum consilio, assensu quoque archiepiscoporum & episcoporum apud sedem apostolicam existentium districtius inhibemus, ne quis hæreticos acceptare quomodolibet vel defendere, aut ipsis favere vel credere quoquomodo præsumat: præsenti decreto firmiter statuentes, ut si quis aliquid horum facere forte præsumpserit, nisi primo secundove commonitus a sua super hoc curaverit præsumptione cessare, ipso jure sit factus infamis, nec ad publica officia vel consilia civitatum, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittatur: sit etiam intestabilis, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi cogatur super quocumque negotio respondere: quod si forsan judex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur; si tabellio, instrumenta per ipsum confecta nullius penitus sint momenti; sed cum authore damnato damnentur, in similibus idem etiam præcipimus observari. Si vero clericus fuerit ab officio & beneficio deponatur, & in quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati contempserit evitare, anathematis

se

stitutam. Distrinxit sane eo tempore Innocentius severissimas leges in hæreticos, quæ in litteris (a) ad Viterbienses datis continentur. Subdunt gesta quo zelo episcopus hæreticos Parentio detulerit; ille vero eos mox variis pœnis affecerit: *Episcopus vero exardescens contra Manichæorum perfidiam, vehementer testimonia hæreticorum ab hæresi ad catholicam redeuntium unitatem recepit solicitudine pastorali, & Petro Parentii præsentavit: hic alios alligavit ferreis nexibus compeditos, alios censuit publice verberibus flagellandos, alios extra civitatem coegit miserabiliter exulare, alios pœna mulctavit pecuniæ, quæ amissa veris lacrymis ab avaris possessoribus deploratur; ab aliis accepit pignora copiose, domos etiam fecit dirui plurimorum. Rector itaque nostræ civitatis via regia incedendo, nec ad sinistram nec ad dextram declinabat*. Hæc zelo Catholicæ fidei æstuans novus Phinees, hoc ipso anno quadragesimali tempore peregit.

(a) Lib. 2. ep. 1.

XXIV. Dum ita ad convellendam, obruendamque hæresim impetus suos divinæ asserendæ gloriæ zelo inflammatus converteret, subiit animum visendæ patriæ cupiditas ut resurrectionis Dominicæ festum cum suis celebraret; cumque Innocentio III. suum deferre obsequium in votis gereret, eidem ab Ecclesia D. Petri ad Lateranensem eunti prope D. Danielis Basilicam occurrit, cui Summus Pontifex sereno, atque exporrecto vultu: *Volumus, Petre, ut nobis exhibeas fidelitatis juramentum, ex quo nostræ civitatis regimen suscepisti*. At Parentius mox ad pontificia exequenda imperia paratissimum se exhibuit, significavitque ita se exagitasse hæreticos, ut sibi mors ab iis pertimescenda videretur, cui tum Innocentius, si is casus contingeret, Apostolica auctoritate omnium criminum veniam impertiit: quam vocem Parentius veluti suæ mortis præscius gratissimo animo provolutus in genua excepit, ac domum profectus concepto incredibili subeundi martyrii ardore testamentum condidit: qua re cognita, uxor, materque repentino luctu obrutæ, in gemitus, suspiriaque sese effuderunt; mox ille divino actus spiritu, fundendi pro Christo sanguinis cupiditate incensus, Urbemveterem se contulit, atque a catholicis magnificentissima pompa exceptus est: contra hæretici urgere nefaria meditata consilia, insidiasque ejus vitæ moliri cœperunt; eo enim vivo stare hæresis non poterat, omnesque ejus radices ac fibræ excindendæ penitus, atque evellendæ erant.

Parentius suam mortem præsagit.

XXV. Corrupere hæretici promissa ingenti vi auri servum nequissimum, Radulphum nomine, alteri Judæ perfidia simillimum, qui in tempesta nocte dominum crudelissimis ipsorum manibus prodidit: mox illi furiis perciti Martyrem circumdedere, utque pignora ab hæreticis accepta redderet, atque hæreticas partes se defensurum sacramento polliceretur, incusso crudelissimæ mortis terrore adigere reluctantem sunt conati, quibus ille pignora quidem restituturum spopondit, nullo vero metu de catholicæ fidei constantia dejectum iri respondit. Cumque ipsum frustra concutere hæretici niterentur, alii in iras efferati ictibus caput contundere, alii gladiis latera perfodere, quam sibi inflictam mortem generoso animo pertulit, seque divinæ victimæ instar numini obtulit. Expleto furore hæretici exanime corpus in proximum puteum dejicere, lapidibusque obruere meditati sunt, sed divina providentia nullo conatu sacras exuvias loco dimoveri passa est, atque ad illustrandam Martyris gloriam ingens aliud miraculum explicuit, ut nux arbor arida cui Martyris augustæ reliquiæ incubuerant, eo anno bis fructum afferret.

Ejus martyrium.

XXVI. Mox divina ultio in omnes ejus mortis conscios sese effudit, ut brevissimo tempore tristissimo mortis genere consumerentur, sed maxime in Radulphum proditorem desæviit, cujus nefandum cadaver cum sepulcro mandatum fuisset, adeo intumuit, ut terræ grave admodum esset, effusisque visceribus ita inficeret aerem, ut crudelissimo pestis genere correpti incolæ passim letho absumerentur, quo illi animadverso, funestum cadaver inde effodi, atque alio procul abiici jussere, quo facto truculenta illa pestis grassari desiit. Sed a lugubribus scelestorum suppliciis ad Martyris præmia, ac gloriosissimos triumphos oculos convertamus. Inventum a catholicis sacrum ipsius corpus ingenti pompa funebri elatum est, ac post multos dies non gravem modo ullum odorem afflavit, sed corruptionis expers, atque ita tractantibus molle, ac si viveret, repertum, quamvis tunc maxima æstas arderet, ac levi panno serico

Divina in cædis auctores ultio.

NOTÆ *se noverit sententiam incurrisse. In terris vero temporali nostra jurisdictioni subjectis bona eorum statuimus publicari; & aliis idem fieri statuimus per præsentes; & principes sæculares quos ad id exequendum si forte negligentes extiterint per censuram ecclesiasticam remota appellatione compelli volumus & mandamus. Dat. Later. VIII. Kal. Aprilis pontificatus nostri anno I.* Hæc Annalista quem tamen extra suas sedes has literas retulisse ex adscriptione temporis quo consignantur exploratum est. Annus enim Innocentii primus cum *VIII. Kal. aprilis* conjunctus annum præcedentem denotat, quo epocham suam a consecratione die IX. Kal. martii inchoavit. Mansi

Data resurgendi optio martyri.

co tegeretur; quod vero majorem longe admirationem concitare potest, recipiendæ pristinæ mortalis vitæ a numine data optio est, cujus miraculi ædituus vir pius testis extitit, qui vocem hanc cœlitus missam: *Vis resurgere Petre* inaudiit, atque aliam respondentem, nolle se præteritæ vitæ pericula adire. Sed ne hæc levia ac commenticia putentur, quæ unius vel paucorum testimonio fulciantur, edidit Deus, ad Martyris sui in luce collocandam gloriam plura prodigia, ut cum præsentibus interdum tribus vel quatuor hominum millibus, qui ex variis locis confluxerant, in gentilitio Martyris scuto in ecclesia appenso divinitus nova fulgere lumina visebantur; interdum extinctæ faces subito spectante maxima populi multitudine accendebantur, plures ægri e morbis, quorum pertinacia omnia remediorum genera eluserat, pristinæ valetudini restituebantur; alii vero qui Martyris collectam apud Deum gratiam irriserant, justis ac repentinis poenis afficiebantur.

XXVII. Hisce atque aliis prodigiis, ad quæ spectanda maxima undique populi multitudo concurrebat, oppressa est extinctaque Urbeveteri hæresis, quæ trucidato Martyre majori furore grassatura putabatur: nec non ad eam evertendam Innocentius acerbissimas leges fulminavit, quæ in literis ad Viterbienses datis (*a*), in quorum urbem sese ea pestis insinuarat, continentur.

Inn. infectatur hæreticos.

(*a*) Lib. 2. ep. 1.

Nec in finitimos modo, sed in remotissimos quosque hæreticos Apostolica sollicitudine pugnandum Innocentio fuit, maximeque adversus Metenses quosdam, qui ut pravarum opinionum virus imperitæ plebeculæ sub scientiæ fuco infunderent, sacra Biblia in linguam vernaculam traduxerant: unde mox scientiæ opinione inflati quique e fæce populi, atque in audaciam elati, sacerdotes contemnere, detrectare eorum imperia, clandestinos cœtus celebrare, prædicandi verbi divini munus sibi arrogare cœperant; adversus quod malum, salubre adhibiturus remedium Innocentius, legatos ad Metenses misit, qui versionis novæ auctorem, atque ejus consilium inquirerent, tum literas Apostolicas ad cives dedit, (*b*) quibus commendato sacrarum literarum studio monuit, ne se impostorum nequitia in fraudem induci paterentur, qui in auro poculo instillare errores solerent, tum eorum laicorum arrogantiam damnavit, qui ab Ecclesiæ præsulibus non missi promulgandi verbi divini provinciam invaserant; non esse cujusque in id officium ac munus se ingerere, qui si divinitus missos se esse jactarent, vel sacris oraculis, quæ in ipsos congruerent, D. Joannis exemplo vel editis miraculis comprobarent, alioquin in numero impostorum habendos, qui temere ad circumveniendos simplices, suisque imbuendos erroribus se divino agi spiritu effutire consueverunt.

(*b*) Lib. 2. ep. 32.

Disseminandæ hæreseos occasionem arripuerat zizaniorum auctor cum gravi dissensione Imperium Germanicum, ad quod tunc Metæ spectabant, arderet. Eruperat enim anno præterito civile bellum, cujus in dies incendium magis magisque grassabatur, motusque crebris populorum gemitibus Innocentius malo afferre remedium decrevit, atque Conrado Maguntiæ archiepiscopo & Sabinensi episcopo Cardinali, qui magna apud Germanos auctoritate florebat, ac nondum ex Oriente, quo ad Leonem Armeniæ Regem corona ornandum se contulerat, erat reversus, scripsit, ut qua fide & constantia olim Ecclesiæ fluctuanti adhæserat, nunc illi adesset, atque in causa exortæ Philippum inter Othonemque discordiæ sedis Apostolicæ sententiæ se accommodaret, ac sibi obnoxios populos ad eum Imperatorem salutandum obstringeret, quem Romanus Pontifex jure electum agnovisset. XXVIII.

XXVIII. Germanicas turbas pacare nititur.

Archiepiscopo Maguntino, Episcopo Sabinensi.

Solidata in devotione (*c*) *sedis Apostolicæ fides tua, & in obsequio ejus probata tempore juventutis, non deficiet, immo proficiet fortius in ætate matura, nec frigescet etiam frigescente corpore, sed de die in diem amplius incalescet. Qui enim, cum Petri quondam navicula jactaretur fluctibus, & venti & mare insurgerent contra eam, ita ut nunc de scopulosis fluctibus pendere videretur in praeceps, nunc inter intumescentes undas, imas formidaret arenas, cum Reges terræ ac principes astitissent in unum adversus eam, & Christum ejus, illi fideliter, & inseparabiliter adhæsisti, pro ea in mortem & in carcerem ire paratus, nec minas Principis, nec latentes insidias, nec proprium exilium expavescens; jam nunc cum cadentibus fluctibus, & vento spirante propitio æquora noscitur sulcare pacata; & Petrus veteri timore deposito, super undas maris incedat, quis te poterit a charitate sedis Apostolicæ separare? Sane nec persecutio, nec gladius, nec fames, nec aliud te ab Ecclesiæ devotione divellet, in qua post summum Pontificem locum nosceris præcipuum obtinere: fortis est enim ut mors dilectio, & dura sicut infernus est æmulatio, nec aquæ multæ possunt extinguere charitatem.*

(*c*) Cod. vatic. de neg. imp. ep. 2.

XXIX. *Unde cum inter cæteros fratres nostros apud nos primus existas, licet a nobis, etsi non mente, corpore tamen multo sis spatio separatus; in arduis tamen negotiis, quæ nobis incumbunt, tuo uti volumus*

mus consilio, & favore. Noveris igitur, immo jam nosti, quod post Henrici quondam Imperatoris decessum vota se principum diviserunt, ita quod quidam eorum Othonem H. quondam ducis Saxoniæ filium, quidam vero Philippum quondam fratrem dicti Henrici Imperatoris nominarunt in Regem: venerabilis autem frater noster Coloniensis archiepiscopus, & alii, qui in nominatione prædicti Othonis favorem præstiterant & assensum, congregato exercitu obsederunt pariter Aquisgranum, & eo capto, prædicto Othoni in sede posito Augustali dictus archiepiscopus regni coronam imposuit, sicut ad ipsum de jure dicitur pertinere, qui in die electionis suæ apud Coloniam de conservando jure Romanæ Ecclesiæ, & aliarum etiam ecclesiarum per se ipsum præstitit juramentum, & postmodum etiam se astrinxit juratoria cautione, quod ecclesiis & principibus, quæ dicti Imperatores injuste abstulerant, restitueret universa: pravam etiam consuetudinem relaxavit, per quam iidem Imperatores bona ecclesiasticorum principum decedentium occupabant. Dictus vero Philippus & qui eum nominarunt Regem, venerabilem fratrem nostrum Tarantasiensem episcopum vocaverunt, qui regalem imposuit eidem Philippo coronam, & licet ipsi duo, Philippus scilicet, & Otho semel, & iterum inter se invicem dimicarint, neuter tamen plenam victoriam est adeptus.

Philip. a Tarant. arch. coronatus.

XXX. *Nos autem, qui non ad destructionem Imperii, sicut quidam pestilentes homines mentiuntur, intendimus, sed ad conservationem, & provisionem ipsius potius aspiramus, cum etsi quidam Imperatores persecuti fuerint ecclesiam, alii tamen multipliciter honorarunt, expectavimus hactenus & in neutram partem voluimus declinare; licet uterque de favore nostro, & benevolentia glorietur, expectantes si forsan principes redirent ad cor, & Imperio super tantæ dissensionis incommodo providerent; sed quidam eorum adhuc in sua obstinatione persistunt, & non minus, quam nominati prædicti partem, quam fovent, juste vel injuste tuentur: ex quo spoliantur ecclesiæ, pauperes opprimuntur, strages corporum provenit, & periculum animarum. Cum igitur non expediat de cætero populo Christiano, nec nobis etiam dissimulare incommoda tantæ dissensionis sit tutum, tibi facti seriem duximus intimandum, ut cum non tam Maguntinus archiepiscopatus, quam Sabinensis episcopatus consideratione per Romanum Pontificem maximum Ecclesiæ Dei membrum existas, in tam arduo negotio favorem tuum habeamus pariter, & assensum.*

XXXI. *Quia vero necessitates terræ Orientalis & quid ei expediat plenius cognovisti, super mora vel reditu tuo fraternitati tuæ nihil expresse mandamus, quam credimus id acturam, quod magis viderit expedire. Monemus igitur fraternitatem tuam, & exhortamur attentius per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus cum huic tractatui non possis personaliter interesse, arbitrium tuum nobis per literas tuas apertas committas, ratum habiturus, & firmum, quod in tanto negotio, prout Dominus nobis dignatus fuerit inspirare, ac de fratrum nostrorum consilio, & voluntate processerit, statuemus: universis cum officialibus tuis canonicis, prælatis, comitibus, baronibus, & aliis tibi, & ecclesiæ Maguntinensi subjectis per literas tuas districte præcipiat, ut eum cujus nominatio per sedem fuerit Apostolicam approbata, in Regem recipiant, & partem ejus potenter foveant, & viriliter tueantur. Credimus enim, quod sic dante Domino in hoc negotio procedemus, quod Deo & hominibus erit acceptum, & apud Deum meritum, & apud homines ex hoc gloriam consequemur. Tuum etiam, & tuorum profectum pariter, & honorem in ipso negotio diligenti curabimus studio promovere; nec erit de facili, qui se statutis nostris opponat, si tuus nobis suffragetur assensus, & devotio tuorum accedat, cum & tanta sit per Dei gratiam Apostolicæ sedis auctoritas, ut quasi certum ab omnibus habeatur, quod ille prævalebit omnino, cui suum dignata fuerit favorem præstare. Datum Laterani 5. Nonas maii Pontificatus nostri anno secundo.*

Mox apud alios Germaniæ principes gravissime questus est, quod tamdiu ob duorum principum electionem lacerato Imperio, ad sedem Apostolicam, cujus erat controversiam illam dirimere, ob supremam sibi a Christo collatam auctoritatem, non confugissent: tum eos hortatus est, discordiam quanto citius extinguerent, ne si eam alerent diutius, Imperium in gravissimum periculum adducerent, alioquin se ob emergentia inde discrimina, ex officio remedium, quod suaderet æquitas, adhibiturum; atque ejus partes, qui majoribus studiis principum niteretur, evecturum. XXXII.

Universis tam ecclesiasticis, quam sæcularibus principibus Alemanniæ.

Quanta (a) debeat esse concordia inter regnum, & sacerdotium, in seipso Christus ostendit, qui est Rex Regum, & Dominus dominantium, Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, qui & secundum naturam carnis assumptæ de sacerdotali pariter, & regali stirpe descendit. Ad quod etiam designandum beatissimus Petrus ad fidem Christi conversis dicebat: Vos estis genus electum, regale sacerdotium; & ad Christum in Apocalypsi clamatur: Fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotium. Hæc enim sunt duo cherubin, qui versis vultibus in propitiatorium super ipsum duabus alis conjunctis mutuo se describuntur

(a) Ib. ep. 2. Innoc. ad Germ. princ. lit.

re-

respicere: hæc sunt duæ mirabiles, & speciosæ columnæ positæ juxta ostium in vestibulo templi, quas umbit linea duodecim cubitorum: hæc sunt duo magna luminaria, quæ Deus in firmamento cæli constituit; luminare majus ut præesset diei, & luminare minus, ut nocti præesset: isti sunt duo gladii, de quibus Apostoli responderunt: Ecce gladii duo hic. Quorum omnium rationem, aliorumque multorum, quæ de sacris libris excepta concordiam expresse significant inter Ecclesiam & Imperium, exponere prætermittimus, cum utilitas ex ipsa proveniens expressius hanc exponat.

XXXIII. *Per hanc enim concordiam propagatur fides, hæresis confutatur, plantantur virtutes, vitia succiduntur, servatur justitia, iniquitas propulsatur, viget tranquillitas, persecutio conquiescit, cum pace populi Christiani paganorum barbaries subjugatur, cum incremento Imperii Ecclesiæ libertas accrescit; cum incolumitate corporum salus proficit animarum, & tam clero, quam populo sua jura servantur; & licet Romanam Ecclesiam, quasi matrem universa regna respiciant, in quibus nomen colitur Christianum, Romanum tamen Imperium eam arctius debet ac devotius amplexari, ut & ipsa per illud accipiat defensionis auxilium, & illud per ipsam in suis necessitatibus adjuvetur. Ille vero, qui paci semper invidet, & quieti, sicut Romanam tunc divisit Ecclesiam, ita nunc Romanum divisit Imperium, & tantam inter vos discordiam seminavit, ut duos vobis in Reges præsumpseritis nominare, quibus inter vos ipsos divisi pertinaciter adhæretis, non attendentes quot, & quanta discrimina per hoc non solum Romano contingant Imperio, sed universo proveniant populo Christiano. Et ecce per hujus dissensionis materiam Imperii libertas minuitur, jura depereunt, & dignitas decurtatur, destruuntur ecclesiæ, læduntur pauperes, principes opprimuntur, universa terra vastatur, & quod est longe deterius, strages corporum imminet, & periculum animarum: ex hoc etiam inimici fidei Christianæ non modicam audaciam contra fideles assumunt.*

XXXIV. *Nos igitur hujusmodi auditis, & cognitis, tacti fuimus dolore cordis intrinseco, & nimio mærore turbati; quia non ut quidam pestilentes homines mentiuntur, ad Imperii destructionem, vel depressionem intendimus, sed ad conservationem & exultationem ipsius potius aspiramus, cum etsi quidam Imperatores Ecclesiam vehementer afflixerunt, alii tamen eam multipliciter honorarunt. Expectantes autem hactenus expectavimus, si forte vos ipsi saniori ducti consilio, tantis malis finem imponere curaretis, videlicet ad nostrum recurrentes auxilium, ut per nos, ad quos ipsum negotium principaliter & finaliter noscitur pertinere, vestro studio mediante tanta dissensio sopiretur: verum quia vos in hac parte negligentes & desides hactenus extitistis, nos qui juxta verbum propheticum constituti sumus a Deo super gentes & regna, ut evellamus, & destruamus, ædificemus etiam & plantemus, officii nostri debitum exequi cupientes, universitatem vestram monemus attentius, & exhortamur in Domino per Apostolica scripta mandantes, quatenus Dei timorem habentes præ oculis, & honorem zelantes Imperii, ne libertas ejus depereat, & dignitas annulletur, ad provisionem ipsius melius intendatis, ne fovendo discordiam per vos Imperialis sublimitas destruatur, quæ per vestrum deberet studium conservari: alioquin quia mora de cætero trahit ad se grave periculum, nos quod expedire noverimus procurantes, ei curabimus favorem Apostolicum impertiri, quem credemus majoribus studiis, & meritis adjuvari. Dat. Laterani, &c. Pontificatus nostri anno secundo.*

Arguit non confugisse ad Apost. sedem.

Paulo post Philippus oratores suos ad Innocentium misit, ut se ad coronam Imperii excipiendam evocaret, quibus Pontifex post longam orationem, qua regnum & sacerdotium mutuo fœdere arctissime conjungi debere exemplo Christi, qui utramque dignitatem in se conjunxisset (ut in literis supra allatis egit) illustravit, tum sacerdotium Imperio augustius, cum rebus divinis aliud humanis præsit, atque a sacerdotibus Reges, non contra a Regibus sacerdotes consecrentur; atque ob officii majestatem etiam in scripturis sacris Dii appellentur: nec modo officii amplitudine, verum & temporis antiquitate sacerdotium præcellere, atque illud institutum a numine, regnum vero ex tyrannide & scelere originem in Nembroth hausisse: permissum vero in populo Dei ob illius pervicaciam, & quidem apud Hebræos aliquanto tempore regnum cum sacerdotio coaluisse, indeque bona ingentia emanasse, alias ab eo divisum, atque ex eo fœdam malorum colluviem emersisse, Regesque improbos sacerdotio infensos sceleris pœnam tulisse: idemque apud Christianos in lege Evangelica accidisse, in qua sacerdotii hostes, schismatisque auctores nil nisi pudorem, atque dedecus ex suis omnibus consiliis ceperunt. De quo ultimo disserentem Innocentium audiamus: XXXV.

Porro (a) quod accidit in veteri testamento, contigit in novo, & ne longe petantur exempla, divisum est simul regnum, & sacerdotium tempore Innocentii Papæ, & Regis Lotharii; contra Innocentium intrusus est Anacletus, contra Lotharium vero Conradus; sed prævaluit uterque catholicus, Innocentius videlicet, & Lotharius; quoniam Innocentius coronavit Lo-

(a) Ib. ep. 18.

Schismatici confusi.

ibarum; & succubuit uterque schismaticus, Anacletus videlicet, & Conradus, quia veritas præjudicat falsitati. Deinde schisma divisit Ecclesiam tempore Alexandri, Imperium in unitate permansit tempore Frederici; sed idem Imperator, non ut defensor, sed ut persecutor Ecclesiæ schisma fovit, & favit schismaticis. Porro schisma cum schismaticis, & fomentum cum fautoribus est confusum. Concludit demum non ita sacerdotium regni dissidium alitutum, ut Reges enatas in sacerdotio discordias fovere, se Imperio bellis civilibus lacerato compari, deliberaturum cum Cardinalibus, atque Philippo responsum daturum, quod sibi numen cœleste afflaret.

XXXVI. *Nunc autem Ecclesia per Dei gratiam in unitate consistit, & Imperium peccatis exigentibus est divisum: verum Ecclesia non sic illi retribuit, quemadmodum illud Ecclesiæ, quia super ejus divisione condolet, & compatitur, pro eo maxime quod principes ejus maculam posuerunt in gloria, & infamiam in honore, libertatem, & dignitatem ipsius pariter confundentes. Verum ad Apostolicam sedem jampridem fuerat recurrendum, ad quam negotium istud principaliter, & finaliter dignoscitur pertinere; principaliter, quia ipsa transtulit Imperium ab oriente in occidentem; finaliter, quia ipsa concedit coronam Imperii. Verum verbum tuum audivimus, videbimus literas domini tui, deliberabimus cum fratribus nostris, & dabimus tibi responsum; inspiret autem nobis omnipotens Deus honestum consilium, & revelet nobis beneplacitum suum, quatenus in hoc negotio ad honorem ipsius, ad utilitatem Ecclesiæ & salutem Imperii procedamus.*

Inn. respondet oratoribus se maturius deliberaturum.

XXXVII. Dum utriusque electi oratores apud Innocentium officiis ad ejus colligendam gratiam certarent, non minus inter se il principes armis dimicabant; prodit enim Godefridus monachus (*a*) Othonem ducta in uxorem filia ducis Brabantiæ, partes suas auxisse, & Coloniensis archiepiscopi, ac generi sui viribus fretum æstate eas in hostem duxisse Confluentia aliisque oppidis exustis in hostiles terras grassatum, cumque frustra plures nobiles, qui se ipsi conjuncturos erant polliciti, expectasset, ob commeatuum inopiam abscessisse. Philippum vero re cognita Mosellam magnis succinctum copiis trajecisse, Coloniensem episcopatum vastasse, ac tum Brabantiæ ducem in eum movisse, sed nullo congressu commisso hostiles exercitus hinc inde se recepisse. His similia, nimirum Philippum Mosella trajecta, in Colonienses fines fecisse excursionem, & ingentem vastitatem intulisse, habet in Hirsaugiensi chronico Joannes Trithemius, qui subdit Philippum secum novum Bohemorum Regem tunc adduxisse, Odacherum scilicet, de quo Lubecensis (*b*): *Bohemo etiam major dignitas accessit, ut cum antea ducatum teneret, titulo regio a Philippo sublimatus, ibi & ipse procederet coronatus, & gladii regii bajulus.* De quibus etiam Hirsaugiense chronicon tradit, Philippum quo Bohemos sibi devinciret, prædictum eorum ducem Regem creasse, tributis ipsi, atque uxori coronis: quem autem Odacherum, alii Odacharum vocant, Martinus Chromerus (*c*) agens de regali a Philippo ipsi dignitate, collata, Premislaum, sive Othocharum appellat. Subdit Godefridus eodem anno Conradum Maguntinum archiepiscopum ex Italia, quo ex Syria reversus appulerat, in Germaniam una cum Bonifacio marchione de Monte ferreo transiliisse, ut excitatam discordiam sopiret, regnoque utrumque cedere persuaderet, quod si fieri non posset, ut induciæ ex communi principum consilio inirentur, dareturque opera, ut alter diadema abiiceret; invitatum vero a marchione Othonem, ut Bopardiam veniret abnuisse; non leve enim dedecus suscepturum se arbitratum, si accepta Imperii ornamenta deponeret; cujus res ut extincto Ricchardo, atque Joanne avunculo ipsum deserente inclinatæ fuerint, inferius dicemus, ubi funestum tanti principis obitum attingemus. Cæterum Conradum Coloniam se contulisse, ut cum archiepiscopo Coloniensi, & civibus colloquium de ea re agitaret, ait Godefridus, sed infecto negocio discessisse; ut vero in Ungaria felicius, quam in Germania pacem adduxerit, mox delibabimus.

(*a*) Godef. in annal. hic ann.

Irriti Othonis conatus.

Philippi in Colonien. archiep. irruptio.

(*b*) Arnol. Lubec. chron. Slavor. l. 6. c. 2.

(*c*) Hist. Polon. l. 7.

Frustra tentata a Conrado concordia.

XXXVIII. Mutuis ita sese cladibus conficiebant Germani atque Imperii coronam parriti ferro flammisque contendebant, quos longe satius fuisset conjunctis armis, animisque barbaros comprimere, qui Livones Christi religione imbutos excindere in susceptæ fidei odium moliebantur. Conatus equidem est Innocentius ipsos ad tam sacrum bellum, in quo gloriosissima vulnera accepturi, atque in ipsa morte triumphaturi essent, incitare quem neophytorum tuendorum cura ac solicitudo urebat: cum præcipue conversionis illius gentis, ut refert Jordanus proximis verbis, maximus extitisset. *Livonia provincia confinis Dacis & Polonis pro majore parte conversa est ad fidem per ejus solicitudinem*; subditque: *Ibi dominantur fratres Alemanni, quoniam ipsi expugnaverunt terram.* Testes vero ejus solicitudinis sunt ejus literæ tertio nonas Octob. Laterani datæ ad universos Saxoniæ, ac Westphaliæ Christi fideles, quæ cum scitu dignissima contineant, earum partem afferre visum est: (*d*) *Accepimus quod cum bonæ memoriæ M. episcopus Livoniensis fuisset provinciam Livoniensem ingressus, in verbo Domini laxans prædicationis suæ retia in*

(*d*) Inn. l. 2. ep. 183.

ca-

capturam inter populos barbaros, qui honorem Deo debitum animalibus brutis, arboribus frondosis, aquis limpidis, virentibus herbis, & spiritibus immundis impendunt, usque adeo Domino concedente profecit, ut multos a suis erroribus revocatos, ad agnitionem perduceret veritatis, & sacri baptismatis unda renatos doctrinis salutaribus informaret. Verum inimicus homo qui tanquam leo rugiens circuit quærens, quem devoret, invidens conversioni eorum pariter, & saluti, persecutionem paganorum circumadjacentium in eos iniquis suggestionibus excitavit, cupientium eos delere de terra, & de partibus illis Christiani nominis memoriam abolere. Ne igitur negligentiæ nostræ valeat imputari, si hi qui jam crediderunt, retro cogantur abire, ne præsumant aliqui fidem nostram recipere, si illi qui jam receperunt, a paganorum incursibus remanserint indefensi, &c. Hortatur ut in arma contra paganos generose prosiliant, iisque criminum veniam, sedisque Apostolicæ clientelam pollicetur; eademque ad Sclavos, & Transalpinos scripsit.

XXXIX. Sollicitabat ita Innocentius Germanos finitimosque populos ad tuendos Livoniæ fideles, utque districta in mutuas cædes arma in paganos verterent, cum Conradus Maguntinus frustra pacem Germaniæ afferre meditatus, transgressusque in Ungariam Hemenradum, sive Emericum Regem, quem Henricum alii vocant, cum Andrea fratre conciliavit, sanxitque fœdus iis legibus, ut ambo in Sarracenos gladios stringerent, Pannoniaque Lupoldo Austriæ duci commendata, mare traiicerent, & si in transmarinis regionibus alter mortem oppeteret, alter superstes regnum obtineret, quæ Godifredus (*a*) suis annalibus prosequitur. Conatus erat anno superiori ipsos dissidentes conjungere Innocentius, atque Andream, si fratrem armis lacesseret, censuris percelli jusserat; neque Emerico, qui se atrociori scelere devinxerat, ignavo silentio pepercit; effractis ille templi foribus, Vaciensem episcopum, quem claves sacrarii tradere, atque facessere jusserat, dum una cum canonicis divinam opem imploraret, atque hæc cum lacrymis decantaret: *Aspice Domine de sede sancta tua, & cogita de nobis*, e summo altaris gradu ad solum vi detraxerat, ac templo ejecerat; ob quod facinus eum acerbioribus literis (*b*) XI. Kal. Jul. datis perstrinxit, ubi hæc gravissima intorsit: *Audivisti, quod cum Heliodorus ærarium, quod erat Hierosolymis, spoliaret, percussus ab Angelo expirasset, nisi pia ei subvenisset oratio sacerdotis. Balthasar, dum spoliato templo vasis sacris in convivio uteretur, articulos manus regni sui terminum notavit in pariete depingentis. Pompejus non quia spoliavit, sed quia intravit solummodo sancta sanctorum, de semper victore victor effectus, commissum jugulo expiavit;* subjungit, ut sponte suæ errata emendet, ne censuras in eum jaculari cogatur: qua de re ad Colocensem archiepiscopum etiam scripsit, (*c*) ut Regem ad pœnitendum adduceret.

(*a*) Godif. in annal.

(*b*) tom. 1. n. ep. 89.

(*c*) Reg. post cand. ep.

XL. Legion. Regis damnatæ nuptiæ.

Verum majores contra incestas principum nuptias ipsi labores adeundi fuerunt. Mirum quomodo occidentales plerique Reges ecclesiasticæ, immo divinæ disciplinæ excusso jugo iis temporibus adeo ab humani generis hoste illecebris nefariis pellecti in transversum acti fuerint, ut quis merito Davidicum illud eis occinere, atque obiicere potuerit: *Et nunc Reges intelligite, & erudimini, qui judicatis terram, apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.* Commonente scilicet, ac docente eos summo omnium parente, ac doctore, ad hoc a Christo in suprema Ecclesiæ cathedra constituto. Innocentius itaque hoc secundo sui Pontificatus anno, Compostellano archiepiscopo, cunctisque Legionensis regni episcopis onus injunxit, ut Legionis Regem, & Castellæ Regis filiam in prohibito gradu copulatos divellere ab invicem, ac segregare niterentur; extant ea de re ad eos datæ literæ, quibus facti atrocitatem describit, atque in similia scelera divinas iras effusas demonstrat. *Sane in oriente una duobus fuit incestuoso conjuncta, in occidente vero unus sibi duas præsumpsit jungere per incestum; & incestui quidem in oriente commisso, non solum consensus, sed & auctoritas clericorum ibi consistentium intercessit; sed in detestabili copula in occidente contracta, licet non absque quorumdam ecclesiasticorum virorum assensu fuerit forsitan attentata, auctoritas tamen Ecclesiastica nullatenus intervenit. Volens autem Deus majus peccatum vindicare celerius, & a similibus alios deterrere, tam * C. quondam marchionem, qui N. Reginæ Hierosolymitanæ prius adhæserat per incestum, gladio, quam Henricum quondam Campaniæ comitem, qui ei, & in culpa quodammodo, & in pœna successit, præcipitio, utrumque vero morte imprævisa peremit. Nondum autem in hujus iniquitatis auctores in occidente suam exercuit ultionem, sed quanto longanimius sustinet, tanto forsan severius vindicabit.* Subdit, ut Raynerium virum incorruptæ integritatis misisset, qui Legionensem Regem pervicacem, regnumque sacris interdixerit, qui nullas tamen in Regem Castellæ censuras intorserat, eum imperia Ecclesiæ excipere paratus esset. Et infra: *Nuper autem venerabiles fratres nostri Toletanus archiepiscopus, & episcopus Palentinus ex parte ipsius Regis Castellæ, & ex parte Regis Legionensis venerabiles fra-*

Divina in nuptias incestas ultio.

* Conradum.

Reges gradum in nuptiis vetitum remitti flagitantes repulsi.

frater noster Zamorensis episcopus ad sedem Apostolicam accedentes postulabant, ut cum eodem Rege Legionensi, & filia dicti Regis Castellæ deberemus super tam incestuosa copula dispensare; propter quod nisi specialis illa gratia, quam ad devotionem dicti Regis Castellæ habemus, motum animi nostri temperasset, in ipsos ita curassemus severitatem ecclesiasticam exercere, quod nulli de cætero temporibus nostris ad nos repudiatas toties, & damnatas petitiones afferrent, cum ipsi etiam noverint, quod id ab eodem prædecessore nostro sæpius postulatum fuerit, & ab eo inhibitum, non indultum. Tandem vero intelligentes archiepiscopus, & episcopi memorati, quod non solum indulgentiam super hoc a nobis, sed vix etiam possent a nobis audientiam impetrare, interdictum in terram dicti Regis Legionensis prolatum tandem a nobis postulavere remitti, asserentes, quod ex eo triplex toti regno periculum ab hæreticis, Sarracenis, & Christianis etiam imminebat, &c. ab hæreticis, dum illi suum virus evomerent, tacentibus sacerdotibus; a Sarracenis, ob intepescentem populorum ardorem; a Christianis, ob sacerdotes ab iis male habitos quod sibi sacramenta denegarent; subdit argumenta contraria, censuras justissime ad divini numinis tuendam gloriam magno zelo latas, atque in populos commissorum a principibus criminum pœnas derivari, verum quia multitudinis miserendum sit, se de severitate ita remittere, ut interdictum amoveri permittat, ubi tamen Rex, ac Regina interfuerint, templa claudantur: *Relaxavimus ergo non totum, sed in una parte solummodo interdictum, nec perpetuo, sed ad tempus, quamdiu scilicet nobis placuerit, & viderimus expedire, ut probemus interim spiritus, si ex Deo sint, & an (sicut iidem archiepiscopus, & episcopi asseverunt) sperata inde utilitas sequeretur, sic videlicet, ut in regno ipso divina celebrentur officia, sed decedentium corpora sepulturæ ecclesiasticæ non tradantur, in quo tamen clericis gratiam facimus specialem, in eo videlicet, ut in cœmiterio ecclesiastico, cessante solemnitate solita tumulentur, &c. Quia vero castra quædam, quæ idem Rex Legionensis dictæ filiæ Regis Castellæ in dotem tradidisse proponitur, ita ut si eam aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in jus ejus, impedimentum præstare videntur hujusmodi copulæ dissolvendæ, cum castra ipsa non tam ob turpem, quam ob nullam potius causam sint data, utpote cum inter eos matrimonium non existat, & ideo nec dos nec donatio propter dotem, ne ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam ejus potius retorqueri, castra ipsa restitui volumus, & ad id puellam ipsam per excommunicationis sententiam coarctari, auctoritate Apostolica decernentes, ut si ex tam incestuosa, & damnata copula proles est, vel fuerit quæcumque suscepta, spuria & illegitima penitus habeatur: quæ secundum statuta legitima in bonis paternis nulla prorsus ratione succedat. Datum Laterani per manum Rainaldi, domini Papæ notarii, cancellarii vicem agentis VIII. Kal. junii indictione II. incarnationis Dominicæ anno 1199. Pontificatus vero D. Innocentii Papæ Tertii anno II.*

Hactenus Innocentius, quæ iisdem fere verbis in ejus vita leguntur: auctor enim hanc ejusdem epistolam exscripsisse videtur. Cum accepisset præterea Pontifex de aliis itidem incestis nuptiis inter Christianos Reges conciliandis agi, rem discutere, ac præpedire diligentissime incubuit; vi namque (ut ipse ait) regnum Navarræ Regis superiori anno invadentibus Castellæ, & Aragoniæ Regibus sororem Navarri, quantumvis tertio consanguinitatis gradu conjunctam uxorem Aragonio expetente, Castellanus ab eodem Navarræ Rege sibi timens, de sorore ei nuptui danda juramentum extorsit. Id vetuit Innocentius, ad Navarrum hæc scribens (a): *Nos igitur attendentes, quod juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum, & quod in malis promissis fides sit penitus rescindenda, serenitati tuæ districtius inhibemus, ne si vera sunt, quæ præmisimus occasione juramenti præmissi, quod perjurium est verius nominandum, procedas ad incestuosam coniunctionem complendam. Datum Laterani III. Idus febr.* Cum vero de Aragoniæ Rege inciderit mentio, silentio hoc non est prætereundum. Cum nonnulli ipsum induxissent ad jurandum, non petito populi assensu, monetam patris sub ipsius obitum de legitimo pondere diminutam in eodem se ad tempus conservaturum, Rexque a jurisjurandi religione se liberari, absolvique postularet; respondit Pontifex (b) non tam absolutione, quam interpretatione hic opus. quandoquidem jusjurandum concipiens monetam aut legitimam aut illegitimam putabat; si legitimam, sacramentum illicitum, nec servandum: si vero illegitimam existimabat, licitum omnino fuerat, atque ideo conservandum. Quapropter consulit, mandatque, ut pro diminuta illa moneta alia pristini, ac legitimi ponderis patris nomine cuderetur; hæc atque alia in hanc sententiam Innocentius.

XLI. Illicitæ Regis Aragonum nuptiæ Pontificis opera impeditæ.

(a) Inn. l. 1. ep. 552.

(b) Idem l. 2. ep. 28.

Verum his graviora Francorum Rex Philippus perpetravit; cum enim vivente Cælestino III. legitima uxore ejecta, pellicem induxisset, pessimo exemplo, ac scandalo toti regno creato, summoque probotum omnium luctu, in tanto scelere impure jaceret: nec paternis Romanorum Pontificum precibus, nec minis flecte-

XLII. Innoc. contra Philip. Gall. Reg. adulterum insurgit.

ſteretur, Innocentius divino zelo ſuccenſus, cum ipſo durius ac graviſſime agere cœpit, ut ejus literæ ad eunctos Galliæ archiepiſcopos, cæteroſque præſules docent, quas velut majoris ponderis, utpote quæ geſtorum hactenus ſeriem amplectantur, lectori fore gratiores arbitramur: *Anxiatur* (inquit *a*) *in nobis ex amaritudine ſpiritus, & cor noſtrum præ dolore turbatur, dum in cauſa matrimonii chariſſimi in Chriſto filii noſtri Philippi Francorum Regis illuſtriſſimi declinare ad ſiniſtram, vel dexteram pertimeſcimus, ne videamur plus homini deferre, quam Deo; & rurſus regia via in Regem ipſum procedere moleſtamur, cum in eo propter prærogativam dilectionis, & gratiæ nos ipſos reputemus offendi. Movet enim, & movet nos vehementius contra eum, & debitum paſtoralis officii, & fortius Phinees zelantis legem Domini notum vobis exemplum inducit: ſed angit nos plurimum, & retrahit aliquantum gratia ſpecialis, quam ad eundem Regem habemus, & quam non ſolum circa ipſum, ſed circa totum regnum Francorum opportunitate conceſſa propoſuimus exhibere. Reducentes enim ad mentem, & infra nos ipſos ſæpius recolentes beneficia, nobis olim in ſuo regno ſcholaſticis inſiſtentibus diſciplinis impenſa & a Deo donum ſcientiæ quantæcumque collatum præter debitum officii paſtoralis, quo ſumus ſingulis debitores, nos tam Regi, quam regno ſpecialiter teneri fatemur, & non ſolum a regiis gravaminibus, quantum licet manum retrahimus, ſed ad honorem ipſius & regni ejus augmentum ardentius aſpiramus. Cæterum attendentes, quod nos Dominus (licet immeritos) in ſede juſtitiæ collocaverit, & vicarios ſui, & Apoſtolorum principis conſtituerit ſucceſſores, ne videamur acceptorum beneficiorum ingrati, ſi ei, qui nos de pulvere ſuſcitator, inter principes, immo ſuper principes ſedere voluit, & de principibus judicare, hominem præferamus, ne ſine cauſa etiam accepiſſe dicamur ligandi, & ſolvendi per B. Petri merita poteſtatem, diſſimulare non poſſumus, quin exhibeamus juſtitiam poſtulantibus; & errantes ad rectitudinis tramitem revocemus, ferrum etiam apponentes vulneribus, quæ fomentorum non ſentiunt medicinam. Conſiderantes præterea, quod ſalus animæ præferenda ſit corporis voluptati, & utilitati quam voluntati potius deferendum cum multa beneficia præſtentur invitis, ne vel odiſſe filium, ſi virgæ parcamus, vel ægro videamur cauſam interitus præſtitiſſe, ſi vulneribus fotis oleo vinum ſuper infundere differamus, ſaluti Regis ipſius conſulere diſpoſuimus & honori, credentes quod quantumcumque contra nos, immo licet injuſte forſitan moveatur, ad mentem tamen reverſus, cum remedium ſenſerit medicinæ, tanto nobis reddetur, & Apoſtolicæ ſedi devotior, quanto in corrigendo exceſſu, per quem Deum ſibi reddit offenſum, per quem ad excuſandas excuſationes in peccatis, & in contemnendis Eccleſiæ ſacramentis factus eſt aliis prævaricationis exemplum, per quem etiam fama ejus eſt apud bonos, ne dicamus penitus, plurimum offuſcata, majorem in nos ex charitate fuerit ſeveritatem expertus. Ecce enim Dux Bohemiæ, ſicut accepimus, ipſius ſecutus exemplum, uxore relicta legitima, ſimili modo adulteram ſuperinducere non expavit, ſed alii principes, & privatæ perſonæ judaizare, dando libellum repudii ſuis uxoribus ſunt parati, niſi principiis citius occurratur.* Id etiam Arnoldus Lubecenſis ejus ævi ſcriptor tradit, aſſerens Odacherum Bohemum, uxore ejus legitima repudiata aliam ſibi copulaſſe. Aliis præterea literis (*b*) ad Magdeburgenſem archiepiſcopum, duoſque abbates ex A. nobilis mulieris querimoniis ſibi innotuiſſe aſſerit, quod cum ipſe princeps rite ductam, ſuſceptis ex ea liberis, ut legitimam uxorem annis plus viginti habuiſſet, eam tandem rejeciſſe, atque Ungarici Regis ſorore ſibi conjuncta, ad impuras nuptias convolaſſe. Quapropter mandat, ut in ipſum inquireret, ſeque hac de re faceret certiorem; pergit Innocentius: *Univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, & ex parte Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, auctoritate quoque beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & noſtra in virtute obedientiæ diſtricte præcipimus, quatenus ſententiam, quam idem Cardinalis in Regem, ſuperinductam, & eorum familias vel in regnum etiam duxerit proferendam, & vos ſublato cujuſlibet appellationis obſtaculo firmiter obſervetis, & faciatis ab aliis inviolabiliter obſervari. Si quis enim cujuſcumque dignitatis, vel ordinis eis poſt interdictum noſtrum, vel officia celebrare divina, vel eccleſiaſtica præſumpſerit impendere ſacramenta, ſe noverit ipſius dignitatis, & ordinis periculum incurſurum. Cum enim ex hoc quæramus ſolicite ſalutem Regis ipſius, & amplius eum, quam ipſe ſe diligat, diligamus, utpote quem nos in domino diligimus ad ſalutem, ipſe ſe in animæ ſuæ perniciem diligit contra Deum, non timemus, ſi quod pro veritate, ac juſtitia contra nos ſcandalum oriatur: quoniam ſi Deus nobiſcum, quis contra nos? nec poterit adverſus nos aliquorum machinatio prævalere, quia veritas, & juſtitia nos defendent.*

(*a*) Inn. l. 2. ep. 189.

Dux Bohemiæ eodem crimine implicitus.

(*b*) Ib. ep. 180.

XLIII. Hactenus Pontifex, qui præterea hac de re ad Petrum diaconum Cardinalem legatum ſcripſit (*c*). His conſentanea afferunt ejus vitæ acta, ubi legatione in Gallias ſuperiori anno miſſa, eam ipſi provinciam impoſitam tradunt, ut cruce inſignitas copias congregaret pro Terræ ſan-

(*c*) Regeſt. poſt cit. ep.

sanctæ reparandis rebus, pacem vel inducias Francos inter, & Anglos conciliaret, ac Philippum uxorem, quam iniquissime repudiarat, recipere cogeret: felici vero adeo successu rem promovisse, ut maxima Christianorum multitudo in arma sacra concurrerit, & ad inducias admittendas Anglorum Regem repugnantem adegerit. Habes lector hoc ipso anno ab Innocentio datas literas, cum ad Petrum ipsum (*a*) III. Kalen tum VII. Kal. April. ad Francorum Regem, (*b*) quibus ab eodem Cardinali legato factas ad quinquennium inter Galliæ, & Angliæ Reges inducias approbat, atque Apostolica auctoritate confirmat, ipsius Petri sinceritatem, fidem, sollicitudinemque plurimum commendat, & Philippum Regem easdem inducias observare adhortatur, Cardinali de pace agenti faciles aures daret; harum denique induciarum Rogerius hoc pariter anno meminit. *Circa tertium vero capitulum* (inquiunt acta) *notandum*, &c. Pergunt de Philippi conjugiis petito primo rei exordio narrationem exponere, legatum Apostolicum Divione concilium coegisse, ut ecclesiastica severitate insanis irretitum amoribus percelleret, ac Philippum urente conscientia, meritamque sibi pœnam præsagiente, ad sedem Apostolicam, ut legati sententiam eluderet, provocasse: illum vero, cum tuto in Philippi ditione tantam rem agitari non posse pertimesceret, Viennam se contulisse, indictoque alio concilio interdicti sententia Gallias percussisse.

(a) Inn. l. 2. ep. 25. & sup. ep. 23.
(b) Ib. ep. 24.

Legatus Divione concilium cogit.

XLIV. In quam sententiam ita Rigordus hujus temporis scriptor: *Eodem anno* (hoc ipso scilicet) *mense decembri, in festo S. Nicolai convocatum est concilium apud Divionem a Petro prædicto Cardinali, omnium episcoporum, abbatum, & priorum totius regni. Sed quia contra Regem Franciæ regnum ipsius sub interdicto ponere moliebatur, a nuntiis Regis ad Romanam sedem est appellatum, tamen ipse Cardinalis appellationi non deferens*, (id ipsum namque jusserat Pontifex, ut ejus perhibent acta) *in eodem loco astantibus episcopis universis sententiam protulit, sed usque ad 20. dies post nativitatem Domini non esse publicandam præcepit*; hæc ipse. Quæ S. Antoninus (*c*) exscripsisse videtur, & Jacobus Meyerius, (*d*) qui paulo post Rigordum floruit, ista adiicit: MCXCIX. *Philippus comes Namurcensis Balduini frater, circumventus Gallorum insidiis, prope Lutosam capitur una cum viris aliis nobilibus duodecim, in quibus, & Petrus sedis Apostolicæ legatus, patria Duacensis, Cardinalis tituli sanctæ Mariæ in Via lata, qui non diu post dimissus e custodia, Divione oppido Burgundiæ coegit episcoporum conventum, in quo Philippo Regi sacris interdixit, propterea quod Ingeburgæ justæ uxori Mariam superduxerat filiam ducis Moraviæ.* Cur autem solius Divionensis synodi uterque mentionem fecerit, ea fortasse non incongrue ratio reddi posset: quod Viennensis, de qua acta, cœpti Divionensis complementum, potius quam novum concilium videri potuerit. Quid vero in ea synodo ad colligenda pro bello sacro pecuniarum subsidia actum sit, inferius dicetur. Quod vero ad Philippum Namurcensem comitem, aliosque captos attinet, de quibus Meyerius supra, Rogerius, Matthæus Parisius ac Rigordus de his sermone facto, ne tenuissimam quidem de Petro Cardinali comprehenso mentionem edidere; sed Rogerium audiamus: *Interim Henricus comes de Namur, frater Philippi comitis Flandriæ* (Rigordus comitem hunc in vincula conjectum, non Henricum, sed Philippum cum Meyerio vocat) *& Petrus de Dovay miles optimus, & familiaris comitis Flandriæ, & electus de Cambray, frater prædicti Petri, capti sunt a familia Regis Franciæ, & traditi sunt illi. Petrus autem de Capua Cardinalis, & Apostolicæ sedis legatus in Francia, in adventu suo interdixit Franciam propter captionem prædicti electi de Cambray, & Normanniam propter retentionem Philippi Belvacensis episcopi, & antequam sententia illa relaxaretur, Philippus Rex Franciæ dimisit præfatum electum abire liberum, & Johannes Rex Angliæ* (de quo infra) *dimisit Philippum Belvacensem episcopum abire, datis duabus millibus marcis argenti pro expensis in ipso, & per ipsum factis tempore Ricchardi Regis Angliæ, & post mortem Ricchardi Regis, usque ad diem liberationis suæ. Præterea idem episcopus Belvacensis juravit, coram prædicto Cardinali, & aliis viris ecclesiasticis, quod de cætero in vita sua nunquam arma gestabit contra Christianos.*

(c) S. Ant. 2. par. tit. 27. c. ult.
(d) Jacob. Meyer. an. Flandr. l. 7.

Legatus captus a Francis ac mox liberatus.

Comes Namurcensis a Gallis captus.

Belvac. episc. liberatus.

XLV. Cum in Gallicis rebus nostra verseretur oratio, hic aliqua ex Cæsario (*e*) Cisterciensi monacho adducere prodigia alienum non putavi, quæ Parisiis in homine ab humani generis hoste in immanissima flagitia acto, ac novo, ingentique miraculo veniam a misericordiarum patre consecuto hoc anno evenisse videntur, cum ille in exomologesi facienda tantum dolorem animo conciperet, ut vox singultibus abscissa, crimina sacerdoti detegere non posset, eaque chartulæ mandasset, ut ex scripto sacerdos recognosceret, manente charta integra divino miraculo abrasa penitus, ac deleta reperta sunt: *Annus modo vigesimus est secundus plus minus, * eo tempore, quo ad ordinem veni, qui fuit ab incarnatione Domini millesimus ducentesimus uno minus, in quo tale quid a viris religiosis, & literatis, ut sunt* ab-

(e) Cæs. l. 2. c. 10.

Pœnitentis scripta crimina divinitus deleta.

* ab

abbates & scholastici, contigisse Parisiis veraciter intellexi. Erat ibi juvenis quidam in studio, qui suggerente humani generis inimico, talia quædam peccata commiserat, quæ obstante erubescentia, nulli hominum confiteri potuit, cogitans tamen quæ malis præparata sunt tormenta gehennæ, & quæ bonis abscondita sunt gaudia perennis vitæ, timens etiam quotidie judicium Dei super se, intus torquebatur morsu conscientiæ, & foris tabescebat in corpore: quid plura? tandem miserante Deo, timor ille servilis verecundiam vicit; qui sicut seta filum, charitatem inducere consuevit. Veniens ad sanctum Victorem, priorem vocavit, & quia confitendi gratia venisse indicavit: ille paratus ad tale officium, sicut omnes sunt fratres ejusdem monasterii, statim venit, in loco ad hoc deputato sedit, præmissaque exhortatione juvenem confiteri volentem expectavit. Mira res, tantam hora eadem pius Dominus, cujus natura bonitas est, cujus voluntas potestas est, cujus opus misericordia est, cordi ejus contulit contritionem, ut quoties confessionem inciperet, toties singultibus interrupta vox deficeret: in oculis lacrymæ, suspiria in pectore, singultus erant in gutture; hæc ut vidit prior, dicebat scholari: Vade scribe peccata tua in schedula, & defer ad me; placuit consilium juveni, abiit, scripsit, die altera rediit, & si confiteri posset, iterum tentans, ut prius defecit: & cum nil proficeret, schedulam priori porrexit. Legit prior & obstupuit, dixitque juveni: Non sufficio tibi solus dare consilium, vis ut ostendam abbati, & licentiavit ei: venit prior ad abbatem, & porrexit schedulam legendam, rem ei per ordinem exponens. Quid deinde gestum sit, audiant peccatores, & consolentur desperati, & recreentur; mox enim ut abbas chartulam ad legendum aperuit, totam ejus continentiam deletam invenit; impletumque est in eo quod Dominus per Isaiam dicit: Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua; & paulo post advocantes scholarem, ostenderunt schedulam, dicentes ejus peccata esse divinitus deleta, quam cum perspexisset, & ex signis bene cognovisset, in tantum cor ejus ex magnitudine gaudii est dilatatum, in quantum prius ex magnitudine tristitiæ fuerat angustiatum, & nullam ei injungentes satisfactionem, monuerunt, quatenus Deo de perceptis beneficiis gratias ageret, atque de cætero cautius viveret; huc usque Cæsarius.

Eximia pœnitentis contritio.

Peccata e scripto divinitus deleta.

Is. 44.

XLVI. Innoc. cura pro restituendo Gaufrido ep.

Sed ad Innocentium Regum delicta insectantem revertamur. Ricchardus Angliæ Rex Gaufridum fratrem Eboracensem archiepiscopum vehementer divexarat; justitiæ observantissimus Pontifex pro eodem præsule omni opera enixus (a) est, ut eum in Regis gratiam, pristinamque restitueret dignitatem: eodemque argumento ad Regem, ac Rhotomagensem archiepiscopum scripsit, commendavitque, ut inter hos principes pacem omni ratione conciliare studeret; graviori etiam ad Regem epistola data sic eum compellat (b): *Ne culpa tua nobis, & in præsenti ad detractionem, & in futuro imputetur ad pœnam, eidem Cardinali dedimus in mandatis, ut magnificentiam tuam ad hoc per interdictum totius Eboracensis provinciæ appellatione remota compellat; & si nec sic infra tempus, quod idem legatus tibi statuerit, effeceris, quod mandamus, ex tunc totam Angliam sublato appellationis obstaculo subjiciat sententia interdicti*. Præterea circa hoc negotium Petro Cardinali legato literas misit (c), quibus contra Eboracensis ecclesiæ sacerdotia dignitatesque occupantes sententiam tulit. Quomodo vero Ricchardi Regis obitu res Gaufridi ad meliorem statum adductæ fuerint, paulo infra dicetur. Hoc namque ipso anno Ricchardi necem contigisse hujus temporis scriptores testantur, atque Innocentii literæ ostendunt; cum eodem anno, & ad Ricchardum, & ad successorem ejus, ac fratrem Joannem scripsisse reperiatur: cecidit enim plane in Ricchardum divinum illud oraculum (d): *Multos perdidit aurum & argentum*; dum enim investigando thesauro avide inhiat, in mortem inopinatam incurrit; qua vero ratione hæc contigerint, a Rogerio, (e) qui hisce temporibus historiam conscribebat, accipiamus: *Interim Vvidomarus vicecomes de Limoges invento magno thesauro auri, & argenti in fundo suo, misit inde Ricchardo Regi Angliæ domino suo partem non modicam* (de quo Rigordus ad annum 1199. in vita Philippi Augusti hæc ait: *Thesaurus prædictus, ut ferebatur, fuerat Imperator quidam de auro purissimo cum uxore, & filiis, & filiabus ad mensam auream residentibus, qui posteris quo tempore fuerant, certam dabant memoriam*) *sed Rex eam refutavit, dicens se debere totum illum thesaurum habere de jure dominationis suæ, quod prædictus vicecomes nullo modo concedere voluit*. Subdit auctor Ricchardum potiundi thesauri cupiditate æstuantem, rapto exercitu oppidum (cui apud Gallos Chaluz nomen est) obsidione cinxisse, cumque inclusi deditionis, & pacis leges exposcerent, superbe, & inhumaniter a Ricchardo ipsis denegatas; quare illi ex desperatione sumptis animis ad propulsandas hostiles impressiones se comparavere, inter quos Bertramnus de Gurdun expetendæ ultionis avidus misso telo Ricchardum, dum in arcem assilire moliretur, brachio transfixit. Ita Ricchardus, cui Fulconem anno præterito mortem, ni ab armis quiesceret, commina-

(a) Lib. 2. ep. 55.

(b) Lib. 2. ep. 56.

(c) Regest. post eand. ep.

(d) Eccl. 8.

(e) Roger. hist. Ang.

Inventus ingens thesaurus.

Ricch. sagitta ictus.

natum vidimus, letho proximus; temere enim chirurgus, ut ferrum avelleret, brachium inciderat. Joanni fratri Regnum testamento reliquit, opus suarum partem tertiam Othoni Regi Germaniæ divisit; adiicit auctor egregium erga percussorem clementiæ exemplum, cum jam id oppidum a Marchadeo expugnatum fuisset: *Deinde fecit coram se venire Bertrammum de Gurdun, qui eum vulneraverat, & dixit ei: Quid mali tibi feci, quare me interemisti? cui ille respondit: Tu interemisti patrem meum, & duos fratres meos manu tua, & me nunc interimere voluisti. Sume ergo de me vindictam, quamcunque volueris: libenter enim patiar, quæcunque excogitaveris majora tormenta, dummodo tu interficiaris, qui tot & tanta mala contulisti mundo. Tunc præcepit eum Rex solvi, & dixit: remitto tibi mortem meam.* Subiicit Rogerius percussorem e vinculis laxatum, atque centum solidis donatum a Rege, sed abeunti Marchadeum manus injecisse, atque post Ricchardi mortem exutum pelle in crucem egisse, ac Philippum Regis spurium vindicandæ parentis necis cupiditate ardentem, vicecomiti Lemovicensi mortem intulisse.

Audax responsum percussoris ad Reg.

Richardi clementia in percussorem.

XLVII. His consentanea de Ricchardi cæde, [1] deque tempore obitus habent Robertus de monte (a), Addens ipsum decem annis regnasse, Rigordus (b), Albertus abbas Stadensis (c) Jacobus Meyerius (d), Martynus Polonus (e) ac demum, ut cæteros omittamus, Matthæus Parisius (f), quem Ricchardi mortem Christiano principe dignam referentem audire juvat: *Rex sapientissimus cum periculum sibi cerneret imminere, exitum suum cordis contritione, oris pura confessione, corporis & sanguinis Domini communione munivit, & necis suæ auctori mortem suam condonavit, atque liberatum a vinculis abire præcepit; corpus vero suum apud fontem Ebraudi secus pedes patris sui, cujus proditorem se confitebatur sepeliri jubens, Ecclesiæ Rhotomagensi inexpugnabile cor suum legavit;* Et paulo post: *Tumore ad cor ejus subito perveniente, octavo idus aprilis, die martis (vir martio operi deditus) apud castrum prædictum spiritum exhalavit. Sepultus est autem apud fontem Ebraudi, sicut ipse vivens ordinaverat, cum quo multorum judicio decus & honor militiæ pariter sepulta sunt.* Addit auctor epitaphium:

(a) Rober. Append. ad Sigeb.
(b) Rigor. in Philip. Aug.
(c) Albert. Stad. in chron.
(d) Jac. Meyer. in annal.
(e) Mart. Pol. in chron.
(f) Math. Par. hist. Ang. in Riccar. 1. & alii.

Ricch. sepultura.

Pictavus exta ducis sepelit, tellusque Chalutis
Corpus dat claudi sub marmore fontis Ebraudi,
Neustria tuque tegis cor inexpugnabile Regis.
Sic loca per trina sparsit se tanta ruina.
Nec fuit hoc funus, cui sufficeret locus unus.

Quæ autem de Ricchardi obitu S. Hugo Lincolniensis episcopus præsenserit, ejus vitæ auctor sic literis (g) prodidit: *Nocte quadam cum graves curæ & solicitudines præter morem animum ejus distraherent, & infestarent, eusque præ tumultu earum, & importunitate excutere non valeret, admodum cœpit animo perturbari. Sed illico ad se reversus, pectus percutit, graviter ingemiscit, primo mane confessarium accersit, valde se peccasse pronuntiat, quod non ita ut decet hominem Christianum, omnem curam suam jactasset in Dominum; sed perinde ac si propriis adinventionibus ipsi fidendum foret, discruciari & angi inaniter cœpisset; revera tamen in tam periculoso tum erat itinere, ut si præ curis caruisset, mirum videri non debuerit. Compertum est postea, illa eadem nocte mortuum fuisse Ricchardum Regem. Nec mysterio vacavit viri sancti turbatio tam insolita tam vehemens.* His vero opportune attexenda est ex Godefrido visio de Ricchardi morte cuidam episcopo Romæ divinitus ostensa: *Dum*, inquit (h), *quoddam castrum, Limogiæ scilicet, obsideret, & circuiens quæreret, ubi assultus opportunos faceret, telo lethaliter percutitur, quod non sine judicio Dei factum hoc modo probatur. Siquidem episcopus quidam dum sine causa offensum ejus incurrisset, in tantum eum est persecutus, ut a propria sede eum exturbaret, præcipiens ei ne deinceps ejus se oculis offerret. Ille Romam progressus, ad Apostolicum se contulit, qui dum quadam die astaret altari, ipso momento, quo Ricchardus obiit telo, videt ipsum telum secus altaris crepidinem lapsum, cui charta fuerat innexa, secundum vaticinium Merlini olim prædictum: Telum Limogiæ occidit leonem Angliæ.* Quæ autem de Ricchardi anima e purgatorii poenis erepta narrant historici, suo loco (i) reddemus.

(g) Apud Sur. t. 6. die 16. novemb.

S. Hugo Ricchardi obitum præsentit

(h) Godef. in annal. an. 1198.

Epis. exul selum quo Ricch. cæsus, Romæ videt.

(i) Ann. Christi 1232.

XLVIII. Defuncto Ricchardo Rege, Joannes comes Moretonii, qui ut tradunt Rigordus

Joannes Ricchardi successor.

NOTÆ [1] Diem obitus Richardi regis Angliæ diligenter adnotavit Radulphus Abbas de Coggeshale, quæ erat Cisterciensis ordinis in Anglia abbatia; asserit eum obiisse *illum die VII. idus aprilis*, quæ XI. erat a vulnere accepto, additque regnasse IX. annis, mensibus VII. & diebus XX. (legendum IV.) ductis a III. Non. Septembris anni 1189. quo a Balduino archiepiscopo Cantuariensi coronatus fuit. MANSI

dus Martinus Polonus, & post eos S. Antoninus (*a*) sine terra dicebatur, in illius locum successit (*b*), atque e Nortmannia in Angliam profectus, apud Londinium in S. Petri Apostolorum principis, ipso dominicæ ascensionis festo, sexto Kalend. junias ab Huberto Cantuariensi archiepiscopo magna episcoporum, comitum ac procerum frequentia, inter quos S. Hugo Lincolniensis versabatur, qui omnes ad ornandam ac cohonestandam pompæ celebritatem fuerant accersiti, consecratus est & corona redimitus. Hæc pluribus Rogerius, addens (*c*) principes cismarinarum regionum post Ricchardi interitum non Joanni, sed Arthuro ejus nepoti adhæsisse: *Convenerunt in unum* (inquit auctor) *principes Andegaviæ, Cenomanniæ, & Turoniæ, & adhæserunt Arthuro duci Britanniæ, sicut ligio domino suo, dicentes judicium & consuetudinem terrarum illarum esse, quod filius fratris senioris debet ei succedere in patrimonio sibi debito, videlicet in hereditate, quam Gaufridus comes Britanniæ pater ipsius Arthuri esset habiturus, si supervixisset Ricchardum Regem Angliæ fratrem suum, & ideo tradiderunt Arthuro Andegaviam & Turoniam & Cenomanniam. Constantia vero mater Arthuri comitissa Britanniæ venit Turonum, & tradidit Philippo Regi Franciæ Arthurum filium suum*; nimirum custodiendum tuendumque, quod & præstitit, ut subdit auctor; eadem refert Parisius. Hæc vero consulto præterire noluimus, ut quæ infra (*d*) de Arthuro dicenda melius percipi possint. Addit Rogerius Joannem ipso die, quo regia corona cinctus, prædicto Huberto archiepiscopo cancellariæ munus contulisse, cumque ille auctoritatem, qua floreret, regiamque familiaritatem, qua decoratus esset, effuse jactaret, sic illum redarguit: *Domine (salva pace vestra loquar) certe si bene consideraretis nominis vestri potentiam, & honoris dignitatem, non deberetis jugum servitutis vobis imponere: quia nunquam audivimus, vel vidimus de archiepiscopo fieri cancellarium, sed de cancellario vidimus fieri archiepiscopum*. Exciderat Huberto Apostolica sententia, (*e*) ecclesiastico viro præ oculis semper habenda: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus: ut ei placeat, cui se probavit*.

(*a*) S. Ant. par. 2. tit. 17. §. 32.
(*b*) Id. ib.
(*c*) Rog. ubi sup. & Matth. Par. eod. an.
Angli Cismarini Arthurum salutant.
Arthurus Regis Franciæ clientelæ a matre commissus.
(*d*) Ann. Chr. 1202.
(*e*) 2. Tim. 2.

XLIX. Quod pertinet ad Gaufridum Eboracensem archiepiscopum, cujus nuper meminimus, Ricchardi obitu percepto, dum peractis negotiis, ut subdit Rogerius, ab Urbe in patriam reverteretur, iterum ad Innocentium Pontificem rediit, rebus suis melius prospecturus, & consulturus, quibus ea sententia confectis, in Nortmanniam regreditur, ibique a Joanne Rege fratre, qui eo se ex Anglia contulerat, honorifice excipitur, ac multi, qui præbendas ad Eboracensem ecclesiam pertinentes hactenus retinuerant, ardente ac impellente conscientia ultro cesserunt. Interea quomodo imminentia Angliæ mala divinitus fuerint propulsata, ex Rogerio addiscemus: *Eodem*, inquit, *anno, cum VVillelmus Rex Scotorum esset in proposito veniendi in Angliam cum exercitu, accessit* * *feretrum sanctæ Margaritæ quondam Scotorum Reginæ, quod est apud Dunesermelin, & pernoctavit ibi, & divino oraculo in somnis monitus, ne Angliam cum exercitu invaderet, permisit exercitum suum domum redire*. Cum vero de gestis in Transalpinis partibus sermonem instituerimus, haud prætereunda videntur, quæ Rigordus hoc itidem anno monumentis consignavit (*f*): *Mense novembri Michael Senonensis archiepiscopus, vir theologus & Deo placens migravit ad dominum. Cui successit Petrus de Corbolio, quondam Innocentii Papæ discipulus: per cujus manum & auctoritatem primo Cameracensem episcopatum, secundo Senonensem meruit obtinere*. [1] At Petrum Innocentii Papæ non discipulum, sed magistrum extitisse ipsius Pontificis res gestæ, dum de eo ad hujusmodi episcopatus dignitatem ab Innocentio promoto mentio incidit, semel iterumque testantur. In quam sententiam tradit S. Antoninus (*g*) Senonensi archiepiscopo viro, ut ait, Deo pleno ad Deum migrante, Petrum Innocentii Papæ olim didascalum successisse; itemque de eodem Petro Martinus Polonus hoc facetum ac lepidum scribit (*h*): *Tunc floruit P. de Corbolio* (sic enim eum vocat) *Senonensis archiepiscopus quondam Innocentii Papæ didascalus, de quo dicitur, quod cum Papa illi objiceret: Ego te episcopavi; respondit: Ego te papavi*.

Gaufridi ad Eboracensem ecclesiam reditus.
* ad
Rex Scotus admonetur divinitus ne Angl. invadat.
(*f*) Rig. in Phil. Aug. Franc. Reg.
(*g*) S. Ant. par. 2. tit. 17. c. ult. §. 30.
(*h*) Mart. Pol. chron. l. 4. in Inn. 3. par.
Facetum responsum.

L. Cæterum Ricchardi morte res Othonis non modicum labefactatæ ac perturbatæ fuerunt, quod ille, dum vixit, omnibus nervis contenderet, ut eidem Othoni nepoti suo Imperium compararet. Quapropter Otho ad Innocentium Pontificem scri-

Othonis res post mortem Ricch. inclinatæ.

NOTÆ [1] PEtrus de Corbolio anno tantum sequenti in archiepiscopum Senonensem assumptus fuit; nam præterquam quod ejus translationem e Cameracensi ad Senonensem ecclesiam anno 1200. refert auctor coævus chronici Turonensis vulgatus in Collectione Martenii to. V. asserit pariter in Episcopale illud folium evectum fuisse ab Octaviano episcopo Ostiensi, qui nonnisi septembri mense anni 1200. in Gallias venit. Forte autem a novembri mense anni 1199. quo Michael Senonensis obiit, successoris electio ex interdicto (quod interim Gallicanum Regnum afflixit) usque ad septembrim sequentis anni dilata fuit. MANSI

(a) Vatic. Cod. sup. cit. ep. 99.

Otho Pontificis opem implorat.

scribens (a) hæc inter alia: *Testis sit nobis Deus, quod post mortem avunculi nostri Regis Ricchardi, unicum nobis estis solatium, & adjutorium, quia scimus veraciter, dum tantum vos habeamus propitium, negotium nostrum promovebitur, & ad finem bonum, felicem & optatum auxiliante Domino producetur; unde vos sicut patrem charissimum & dominum modis omnibus honorare proponimus, & omnia jura nostra, sicut audivistis in literis nostris, proximo conservare. Negotium enim nostrum vestrum reputetis, quia vobis in adjutorio nunquam deesse volumus, & omnia negotia nostra, quæ vestra sunt secundum consilium vestrum terminabimus.* Ad quæ forsitan videtur spectasse Godefridus, dum ait (b): *Constabat quia Otho Rex omni pene terreno auxilio, & humano solatio destitutus, quantum ad respectum adversæ partis, regnum, aut Imperium nunquam obtinere posset, nisi adjutorio solius Dei, qui dominatur in regno hominum, & cuique voluerit, dabit illud.* Quamvis enim Joannes Rex initio ipsi favere visus sit, cito tamen eum deseruit, quod Innocentius postea ipsi hisce verbis objecit. (c)

(b) Godef. in an. hoc anno.

(c) Innoc. l. 5. ep. 160.

Pontifex Joannem provocat, Othoni faveret.

Innocentius, &c.

Cum inclytæ recordationis Ricchardus Rex Angliæ frater tuus sedi Apostolicæ cum multa precum instantia supplicarit, ut promotioni charissimi in Christo filii illustris Regis Othonis nepotis ejusdem Regis & tui in Romanum Imperatorem electi efficaciter intendere dignaremur, promittens se ad id operam efficacem impensurum eodem Rege, prout Domino placuit, sublato de medio, tu qui eidem in regni solio successisti, non solum precibus, sed etiam promissionibus per literas plures, & nuntios apud nos, & fratres nostros pro eodem negotio instare curasti, asserens te, & terram tuam expositurum omnino ad ejusdem negotii complementum. Nos vero credentes, ut quod promittebas verbo, curares opere adimplere, promotioni ejusdem Regis solicitius intendere procuravimus, sicut per Dei gratiam effectus operis manifestat. Sed qualiter tu postmodum deseruis nos, & Romanam Ecclesiam, eidem Regi manum auxilii tui subtraxeris, & juraveris contra ipsum, utinam nescirent alii, quia non potuit nos latere. Hæc ille. At de jurejurando Joannis inferius. Cæterum Othonem, dum ab omnibus pene derelictus esset, ab Engilberto cœco, qui divino numine afflatus futura prædicebat, erectum, ac meliorum spe recreatum testatur Cæsarius (d): *Tempore quodam invitatus a ducissa Saxoniæ uxore Henrici ducis matrona valde religiosa, inter alia multa, quia unus ex filiis ejus Imperator esset futurus, prædixit, quod postea impletum vidimus in Othone, qui Henrico successit in Imperio. Hic enim post electionem in maximis fuisset tribulationibus, & pene omnibus desperatus, ab eodem cæco confortatus est, eo asserente, quia omnibus modis forent implenda, quæ a Deo fuerant præordinata.*

(d) Cæs. l. 6. c. 10.

Prædictum Othonis Imper.

Sed rursus ad Innocentium, qui in solio justitiæ disponente Domino constitutus (ut ejus utamur verbis e) ad Apostolicam sedem allatas quæstiones perpendit diligentissime, sapientissimeque diremit. Extant complures ejus epistolæ (f) ad Compostellanum & Bracharensem archiepiscopos, aliosque hoc ipso anno datæ, quibus in eorundem præsulum causa a se latam sententiam confirmat. Sed præstat hic adnotare, quæ Pontifex ad Martinum Bracharensem archiepiscopum scribens de crucis usu sanxit (g): *Ne præ multitudine & magnitudine quæstionum quæ inter se ac venerabilem fratrem nostrum Compostellanum archiepiscopum vertebantur importabile vobis gravamen incumberet, super quæstione de usu crucis aliquando ventilata, vos ad concordiam duximus invitandos: qui nostris acquiescentes consiliis, in hunc modum concorditer convenistis, ut uterque per provinciam alterius universam, crucem ante se faciat sine contradictione deferri. Volentes igitur, ut hæc forma concordiæ nostro mediante studio procurata inter vos & successores vestros inviolabiliter observetur, eam auctoritate sedis Apostolicæ confirmamus, statuentes, ut nulli omnino hominum, &c. Datum Lateran. 2. non. Julii.* In eandemque sententiam ad Petrum archiepiscopum scripsit, ad quem item paucis interjectis diebus diploma dedit (h), quo decessorum suorum vestigia sectatus, Compostellanam ecclesiam ob B. Jacobi Apostoli ibi quiescentis reverentiam privilegiis ornavit & communivit, eidemque archiepiscopalem sedem ex Emerita quam Sarraceni occupaverant, compostellam translatam in omnes sequuturas ætates confirmavit: decrevitque Emeritanum episcopum, cum ea urbs ex Sarracenorum manibus, servituteque in Christianorum potestatem, libertatemque dante numine esset vindicata, Compostellano archiepiscopo obnoxium futurum. Tum subdit de annuo censu, quem Catholici Reges solvendum Compostellanæ ecclesiæ decreverant: *Illum etiam censum qui vota dicitur, quem Hispanorum Catholici Reges ex singulis boum paribus a flumine Pisorga usque ad mare occidentale, & per totum Lusitaniam provinciam, atque etiam in Toleto, & Transserram annuatim persolvendum pro salute totius terræ liberaliter statuerunt, eidem ecclesiæ confirmamus, & omnimodo interdicimus, ut nulli fas unquam sit, eum ipsi ecclesiæ qualibet occasione subtrahere. Dat. Lat. per manum Rainaldi Acheruntini archiepiscopi cancellarii vicem agentis 2. idus julii, indict.*

LI.

(e) Inn. l. 2. ep. 97.

(f) Id. ib. ep. 95. 124. 125. 126. 127. 140.

(g) Inn. l. 2. ep. 98.

Archiep. sedes ex Emerita Compostellam translata.

(h) Ibid. ep. 130.

Census a Regibus cathol. solutus Compostell. ecclesiæ.

dict. 2. incarn. Dom. MCXCIX. Pontificatus vero D. Innoc. Papæ III. ann. 2. De hoc censu alibi etiam Pontifex (*a*)

(a) Ibid. ep. 137. 138. 140.

LII. Sed ad sapientissima Innocentii judicia, unde deflexit, revocetur oratio; pergunt acta: *Eodem quoque tempore veterem illam, sed necdum inveteratam querelam, quæ de metropolitica dignitate super totam Britanniam inter Turonensem & Dolensem ecclesias vertebatur, tam prudenter examinavit, tamque subtiliter definivit, ut licet per prædecessores suos multoties fuerit definita, nunquam tamen, nisi per eum finem fuerit sortita finalem*. Habes lector, de his prolixiorem Innocentii epistolam (*b*) ad Bartholomæum Turonensem archiepiscopum; ubi in primis hæc contenta, quibus Dolensem ecclesiam Turonensi ut metropolitanæ subjecit, sanxitque, ne in posterum Dolensis episcopus pallii usum affectaret, ac licet post latam sententiam instrumenta aliqua pro Dolensi ecclesia producerentur, se Apostolica auctoritate vim omnem illorum rescindere atque elidere, ne lis sæpius sopita iterum reviviscerct.

(b) Id. ep. 79.

Innocentius, &c.

Dolensis ecclesia postulabat, ut cum in libertatis semper possessione fuisset, electum Joannem per dilectum filium nostrum Jor. tit. S. Pudentianæ presbyterum Cardinalem, tunc Apostolicæ sedis legatum auctoritate Apostolica confirmatum consecrare in archiepiscopum, & ei usum pallii curaremus de solita sedis Apostolicæ benignitate conferre. Ceterum ex parte Turonensis ecclesiæ fuit ad prædicta responsum, quod cum olim tota Britannia fuisset Turonensi ecclesiæ tanquam metropoli suæ subjecta, Britannis tandem conspirantibus contra Regem Francorum, & proprium sibi constituentibus Regem, occasione B. Sansonis quondam Eboracensis archiepiscopi, qui dum in partibus Britanniæ pateretur exilium, in Dolensi ecclesia cum archiepiscopalibus insignibus ministrarat, Dolensis ecclesia contra Turonensem supercilium elationis assumpsit: Britannis volentibus sibi novum archiepiscopum, sicut novum Regem creaverant suscitare. Unde bonæ memoriæ Nicolaus Papa prædecessor noster Salomoni tunc Regi Britanniæ scribens, quod omnes episcopi regni ejus suffraganei essent ecclesiæ Turonensis per literas suas expressit, adjiciens tandem ut si contentiosus agere vellet ad sedem Apostolicam destinaret, atque esset sedes metropolitica per ejus judicium appareret. In aliis etiam literis directis eidem Turonensi ecclesiæ metropolim esse Dolensis ecclesiæ, sicut ex prædecessorum suorum monimentis & exemplis priorum patere docebat, asserait, &c. Demum post adductas Urbani II. Lucii II. Eugenii, Anastasii, atque Alexandri Pontificum auctoritates, qui apostolica sententia metropoliticæ dignitatis jura Turonensi ecclesiæ asseruerant, ita litem dirimit Innocentius:

Turonen. ecclesia Britanniæ Metrop.

Britanni novum Regem & metropolitanum sibi constituunt.

Audientia ergo sibi propter hoc publica in consistorio bis indulta, quia præter præmissa nihil ad commodum partis suæ potuit allegari: cum quasi prænosceret quod deberet in causa succumbere electioni renuntiare voluit in manibus nostris: & a commissa sibi & sociis suis a Dolensi capitulo super eadem causa procuratione cessare. Nos autem nolentes hominum malitiis indulgere, nec renunciationem recepimus, nec passi fuimus, ut a commisso sibi, & sociis suis a Dolensi ecclesia super eadem causa procuratoris officio resiliret. Ipso igitur, nihil quod ad causam suam faceret postmodum proponente, cum ipsum negotium diu quidem cum multa diligentia nos & fratres nostri sufficientissime discussimus, præmissis & aliis multis rationibus, per idoneos advocatos, ab utraque parte prudenter inductis: quas propter prolixitatem superfluam, in hac pagina prætermisimus annotare: de communi fratrum nostrorum consilio, auctoritate Dei omnipotentis & beatorum Apostolorum Petri & Pauli & nostra, utraque parte præsente, prædictas prædecessorum nostrorum sententias confirmantes, decernimus, statuimus & sancimus, ut Dolensis ecclesia perpetuis semper temporibus suffraganea plene subjaceat ecclesiæ Turonensi, & debitam ei suæ veræ metropoli reverentiam & obedientiam, cum aliis suffraganeis ecclesiæ Turonensis impendat, nec unquam Dolensis episcopus, ad pallii usum aspiret: & ne causa toties definita, de cætero valeat in contentionis scrupulum refricari, si qua posthac instrumenta vel argumenta pro parte Dolensis ecclesiæ possent quomodolibet inveniri, nos auctoritate Apostolica nil ea penitus valitura censemus. Nulli ergo, &c. definitionis, &c. Dat. Lateran. per manum Rainaldi D. Papæ notarii, cancellarii vicem agentis. Kal. Junii indictione 2. Incarnat. Domini ann. MCXCIX. Pontificatus vero D. Innocentii Papæ Tertii anno 2. At de abdicatione, quam electum Dolensem pertentasse ait Pontifex; hæc Rogerius: *Cum Dolensis electus contra se sententiam datam audivisset, turbatus, nec immerito, ac tristis plurimum ad præsentiam D. Papæ accessit, & se volens dimittere, ipsi domino Papæ Dolensem ecclesiam resignavit. Cui dominus Papa, cum hoc vidisset, absque mora respondit: Tu sponsus es, & te sponsa tua exigit. Istud facere absque nostra licentia, quod nolumus, tu non potes: tibi in virtute obedientiæ præcipimus, ut post vocationem factam ab archiepiscopo Turonensi, infra quadraginta dies ad ipsum, omni excusatione postabita, tamquam ad metropolitanum tuum recepturus ab eo munus consecrationis accedas.* Sic ille. Innocentius porro alias ejusdem exempli cum pau-

Dolensis ecclesia Turonensi subjecta.

paulo ante recensita epistola misit archiepiscopo & capitulo Turonensi (*a*), Francorum Regi (*b*), clero & populo Dolensi, Rhotomagensi archiepiscopo, atque aliis, quorum Rogerius meminit. [1]

(*a*) *Inn. l.* 1 *ep.* 80. (*b*) *Ib. ep.* 81.

LIII. Ut vero Innocentius Dolensem sua dignitate discedere meditantem munere abire non permisit, ita Conradum Hildesemensem sedis Herbipolensis invasorem e dignitatis gradu reluctantem dimovit: plurimum enim adversus superbum præsulem fuisse laborandum, ipsius epistolæ, tum vitæ acta declarant, in quibus hæc leguntur: *Excommunicavit Conradum * Uldesemensem episcopum Imperialis aulæ cancellarium, virum utique nobilem, divitem, & potentem, ingeniosum, industrium, & astutum; quia videlicet ad Herbipolensem ecclesiam sua præsumpsit temeritate transire, monitusque contempsit resipiscere ab errore; prætendens quod a Cælestino Papa sibi fuerat indultum, ut invitatus majorem posset assumere dignitatem, sed hæc indulgentia eum non poterat excusare, quoniam Herbipolensis ecclesia, quamvis ditior, non tamen dignior, quam Hyldesemensis existit, & majoris est indulgentiæ, ut quis transeat ad parem, quam ad majorem dignitatem ascendat; & ideo cum post admonitionem contemptam præcepisset eidem, quatenus utramque ecclesiam dimitteret, quia cautum est in canonibus, ut qui ad majorem se plebem contulerit, & a cathedra pelli aliena, & careat propria, ne illis præsideat, quos per superbiam sprevit, vel illis quos per avaritiam concupivit, ipse tamen excommunicari fecit eundem, & per totam provinciam publicari.* Hæc ibi quæ & ejusdem Pontificis literis comprobantur, quandoquidem hoc ipso anno ad eundem Conradum prætermissa salutatione scribens (*c*) invehitur in eum graviter, quod Apostolicæ sedis auctoritate contempta (ad quam, ut ait, episcoporum cessiones, depositiones, & translationes spectare compertum est omnibus, eadem dixerat in epistola ad Andegavense capitulum paulo ante data *d*) ab Hyldesemensi ad Herbipolensem ecclesiam transire præsumpsisset. Quapropter & præcipit (*e*) Hyldesemensi capitulo, ut alium sibi eligant episcopum, & Magdeburgensi archiepiscopo (*f*) & suffraganeis ejus, pluribusque aliis episcopis, ut illius anathema promulgarent. *Ipsum*, inquit, *in festo principis Apostolorum proxime præterito præsentibus nunciis ejus, inter missarum solemnia excommunicatum publice nunciavimus & mandavimus ab omnibus evitari. Ideoque universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus latam in eundem C. a nobis excommunicationis sententiam publicantes, ipsum singulis diebus dominicis, & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis denuncietis excommunicatum: & ab omnibus tanquam contemptorem Apostolicæ jussionis arctius evitandum.* Ut vero post imploratam Innocentii Papæ misericordiam episcopatum recuperarit, suo loco dicemus.

* *Hildesemensem.*

(*c*) *Ibid. ep.* 370.

(*d*) *Ibid. ep.* 319. *c.* 2.

(*e*) *Inn. l.* 2. *ep.* 59. *ibid.*

(*f*) *Inn. l.* 2. *ep.* 596.

LIV. Cum nostra oratio in episcoporum caussis versetur, non est prætereundum, Innocentium hoc eodem anno Hierosolymitano patriarchæ & dominici sepulcri canonicis demandaile (*g*) ut ad certum diem procuratores suos ad Apostolicam sedem mitterent, de Tyrensi, & Petertensi archiepiscopatibus caussam adversus Antiochenum patriarcham dicturos. Quid demum in Balduini Comitis Flandriæ caussa egerit, exponamus. Exarserant antea inter Philippum Francorum Regem ac Flandriæ comitem nonnullæ controversiæ ad quas extinguendas ad certas leges descenderant, quas sacramento servaturum Balduinus spoponderat; sed cum subditorum voluntates ad eas admittendas flectere non posset, a Philippo obtinuerat, ut ipsum juramenti religione liberaret, at Philippus paulo post facti pœnitens, eas pacis leges C. Pontifici confirmandas obtulerat, sed comes cum se iis solutum ostenderet, sedes Apostolica comitem liberum penitus censuit: evecto postmodum ad Pontificatum Innocentio, tacitis fraudibus ab eo elicuit, ut legatus Apostolicus anathemate, interdictoque incussis Balduinum ad juratas primo pacis leges servandas adigeret, mox comite rei iniquitatem exponente, Innocentius censuras a legato revocandas, convellendasque imperavit (*h*). Qua de re (*i*) ad Ambianensem etiam, ac Tornacensem episcopos scripsit, quod autem Regi Francorum suo nomine significare, jubet archiepiscopum, eidem Regi per literas exposuit (*k*). Ad hæc Balduinum & Mariam

(*g*) *Lib.* 1. *ep.* 503.

Connoe. Regis Franciæ & Flandriæ comitis caussam agnoscit.

(*h*) *Inn. l.* 1. *ep.* 40.

(*i*) *Inn. reg. pon. cit. epist.*

(*k*) *Ib. ep.* 41.

NOTÆ [1] IN Annalibus contractis hæc addita sunt: *Consultus hoc anno Innocentius ab archiepiscopo Bissanensi de variis dubiis, ita ad ea respondit*: Tibi duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, ex eorumdem viri videlicet, & uxoris conjugio nulla prorsus est affinitas contracta, propter quam inter eos debeat matrimonium impediri; quamvis etiam vir & uxor alienum puerum teneant in Baptismo, nulla tamen inter eosdem virum & uxorem contrahitur comparernitas, cum una caro sint per copulam conjugalem, & ideo sibi reddere debitum non prohibentur. *Quærenti etiam archiepiscopo de sacerdotum Latinorum cœlibatu responsum est, ut ad dimittendas concubinas eos cogeret* pro suspensione, *inquit* officiorum, & beneficiorum subtractionem. MANSI

riam ejus uxorem, tanquam peculiares, ut ait (a), Ecclesiæ filios protegere, tuerique volens, omnino vetat, ne quis sine justa manifestaque causa ipsos, eorumve loca ecclesiasticæ censuræ subiicere audeat, irritam faciens, si qua in eos sententia ferretur, dum illi ad Apostolicam sedem appellassent. Hæc de tanto principe haud silentio prætetiisse oportuit.

(a) Ib. ep. 43.

Judæi ab injuriis vindicati.

Reticendumquoque non putavi, æquissimum Pontificem non solum dilectos filios, verum etiam exteros ipsos, cæteroqui immeritos ab injuriis vindicasse; cum enim exagitati Judæi patrocinium ejus implorarent, dato pro ipsis diplomate hæc jussit (b): *Ex Christianæ pietatis mansuetudine prædecessorum nostrorum felicis memoriæ, Calixti, Eugenii, Alexandri, Clementis, & Cælestini Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, ipsorum petitionem admittimus, eisque protectionis nostræ clypeum indulgemus. Statuimus, enim, ut nullus Christianus invitos, vel nolentes eos ad baptismum per violentiam venire compellat, sed si eorum quilibet sponte ad Christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, sine qualibet efficiatur calumnia Christianus, verum quippe Christianitatis fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptisma non spontaneus, sed invitus cognoscitur pervenire, &c.* Vetat ne ulla Judæis injuria aut damnum eorum rebus a Christianis inferatur. Sed qui pervicaces homines defendit, eos amantissimo sinui excipiebat qui ad fidem Christi transvolabant: ita Æduensem episcopum arguit (c), quod Judæi conversi, ejusque filii curam neglexisset, atque abbatem & conventum S. Mariæ de Leycestre quendam Judæum qui susceptis Christianis sacris, ex summis opibus & florenti fortuna in abjectam atque egentem defecerat, alere jussit. (d)

(b) Inn. l. 2. ep. 302.

(c) Lib. 2. ep. 198.

(d) Ibid. ep. 226.

LV.

Incendebat nimirum illum zelus lucrandarum Christo animarum, quo inflammatus ex Apostoli monito ingenium ad omnia flectebat, ut omnes, sive Judæos, sive gentiles, sive hæreticos, sive schismaticos ad Christum adduceret. Is vero emicuit, cum Wulcano Diocliæ atque Dalmatiæ Rege divinitus ad Romanæ Ecclesiæ obsequium revocato, ad populos ipsi obnoxios convertendos Joannem capellanum & Simonem subdiaconum in eas regiones misit, provinciamque ipsis imposuit, (e) ut omnia male antea statuta, atque a vera pietate abhorrentia emendarent. De quo Regi, Reginæque, tum spectatissimo in iis regionibus viro S... magno Jupano, uxorique ejus, tum Dioclensi Archiep. tum denique regionum illarum archiepisc. episc. abbatibus, atque clericis literas (f) misit. Extant itidem a Wulcano redditæ ad Innocentium literæ quas ex parte afferre, ut quæ tanti principis pietatem redoleant, illustrentque, haud molestam fore putavi.

(e) Lib. eod. ep. 324.

(f) Inn. Reg. post ant. ep.

Beatissimo (g) atque sanctissimo Patri & Domino Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, & universali Papæ Voulcanus eadem gratia Diocliæ atque Dalmatiæ Rex salutem, & devotionis affectum.

(g) Lib. 2. ep. 167.

Literæ Regis Diocliæ & Dalmatiæ ad Innoc.

Venientibus ad nostram præsentiam domino Joanne Capellano, & domino S. religiosis, & discretis sanctæ catholicæ & Apostolicæ sedis legatis amodo jucundati sumus, qui sicut solis splendor in virtute sua radians totum orbem videtur illustrare, ita illorum sancta, & salubri prædicatione totum regnum nostrum creditur fore illustratum. Unde merito dicimus: Visitavit nos oriens ex alto. Illorum itaque probitate, & scientia nos informati Deo, & Paternitati vestræ innumeras grates rependere curamus, quia tales ad nos misistis, quales in voto habuimus suscipiendos, divino munere præditos, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est. Præsentatis igitur literis vestris intelleximus, quia postulationibus nostris Apostolatus vestri beatitudo misericorditer acquievit. Unde nos cum magna animi devotione præcipimus, ut per totum regnum nostrum, omnia, quæ secundum Deum sunt, ordinent, & confirment, &c.

Hæc ipse Christianis principibus, summæ in Apostolicam sedem, ejusque ministros observantiæ & obedientiæ egregium ad imitandum exemplum præbens. Rescripsit præterea ad Innocentium, tum magnus Serviæ Japanus (h); tum Joannes Dioclensis & Antibarensis archiepiscopus in hæc verba: (i) LVI.

(h) Inn. l. 2. ep. 168.

(i) Ibid. ep. 169.

Sanctissimo Patri, & domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Joannes Dioclensis & Antibarensis ecclesiæ humilis minister, tam debitam, quam devotam obedientiam.

Gratias uberes refero sanctissimæ Paternitati vestræ de honore pallii, & pontificalis officii plenitudine, quam mihi per dominum Joannem, & dominum Simonem familiares & legatos vestros concedere dignati estis, & infra: *Ego vero in proximo nuncios meos ad pedes vestræ sanctitatis transmittam, qui devotionem meam Paternitati vestræ plenius declarabunt.* Hactenus Joannis epistola ad Innocentium, post quam synodalia acta leguntur, ubi nonnulla decreta ex sanctorum Patrum conciliis quod legati profitentur, renovata. Primo contra simoniacos sancitur, ut tam episcopus, qui pecunia allectus sacros ordines contulerit, quam qui prudens ac sciens susceperit, perpetuo deponatur.

Literæ archiep. Diocl.

Eorum dein conjugia, qui sacris ordinibus initiati sunt, damnantur: præterea subditur: *Prohibemus etiam, ne aliquis episco*

Statuta varia ecclesiastica de cœlibatu sacerd.

scopus, nisi in quatuor temporibus juxta sanctorum Patrum constitutionem, aliquem ad sacros ordines promovere præsumat; solus enim Romanus Pontifex dominicis diebus subdiaconos ordinare potest. Cum autem episcopus ordinationem fecerit, non nisi

De collatione ordinum.

unum ordinem a subdiacono, & supra conferre præsumat; ordinatus autem in subdiaconum, ad minus per annum in eodem officio deserviat, & diaconus similiter faciat. Quicumque autem episcopus contra hoc venire præsumpserit, tamdiu a conferendis ordinibus abstineat, donec a Romano Pontifice misericordiam consequatur. Prætermimus silentio alios canones in ea synodo sancitos, quod in lucem editi sint, atque omnibus nota complectantur.

LVII. Dum Joannes ac Simon in Dioclìæ partibus legationis munere fungerentur, accusatus est homicidii Dominicus Saocensis episcopus, celebratoque concilio, ut illius causa agitaretur, convictus solummodo est homicidam scienter ad sacros ordines promovisse, ob quam culpam ultro mithra abjecta se episcopatu abdicavit, dein facti pœnitens repetitis dignitatis insignibus, ad sedem Apostolicam provocavit, reque discussa hanc tulit sententiam Innocentius, quam archiepiscopo Antibarensi literis (a) significavit: *Cum secundum Apostolum episcopus bonum testimonium debeat & ab his qui sunt intus, & ab his qui sunt foris, habere, qui ad curam positus aliorum, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Domini oporteat conversari, nec præferens memorandi criminis labem, lucidam gerat sacerdotii dignitatem. Nos attendentes quod satius sit in Domino in inferiori ministerio deservire, quam graduum sublimitatem appetere cum scandalo aliorum, episcopum monuimus diligenter, ut postquam episcopalia insignia resignarat, citra pontificale fastigium creatori suo devotum impenderet amodo famulatum, quod in humilitatis spiritu & contrito animo visus est acceptasse.* Subdit, ut certos episcopatus redditus ad vitam sustentandam attribuat, atque in eos, qui ipsum exagitarent, anathema fulminaret. Qua vero ratione Dominicus temere dignitatem recuperare pertentarit, sequenti anno videbimus.

(a) Lib. 2. ep. 172.

LVIII. Pro Bulg. convertendis laborat Innoc.

Aggregatis felicissime Romanæ Ecclesiæ, a qua diu discissæ schismate fuerant, Dalmatia ac Dioclia, convertit animum Innocentius in Bulgaros ad Christi ovile instar soliciti pastoris revocandos, cui sese egregia obtulit tentandæ rei, quæ demum postea in opus perducta est, occasio: excusserat enim Bulgarorum princeps per hæc tempora Græcorum jugum, atque e Romanis veteribus genus suum ducere gloriabatur, ob quæ missis legatis, literisque ipsi gratulatus, ut ad Romanæ Ecclesiæ obsequium rediret, provocavit; de quo hæc ejus acta: *Direxit Dominicum archipresbyterum Bisuntinum, virum in Græca & Latina lingua peritum, ad Joannem dominum Blancorum, & Bulgarorum, qui a Græcorum dominio se subduxerat, per quem tales ei literas destinavit.*

Innocentius &c.

Innoc. literæ Regi Bulgar.

Respexit Dominus humilitatem tuam, & devotionem, quam erga Romanam Ecclesiam cognosceris hactenus habuisse, & te inter tumultus bellicos, & guerrarum discrimina, non solum potenter defendit, sed etiam mirabiliter, & misericorditer dilatavit. Nos autem audito, quod de nobili urbis Romæ prosapia progenitores tui originem traxerunt, & tu ab eis & sanguinis generositatem contraxeris, & sinceræ devotionis affectum, quem ad Apostolicam sedem geris, quasi hereditario jure, jampridem te proposuimus & literis & nunciis visitare, sed variis Ecclesiæ solicitudinibus detenti, hactenus non potuimus nostrum propositum adimplere: nunc vero inter alias solicitudines nostras, hanc etiam assumendam duximus, immo consumendam potius jamdudum assumptam, ut per legatos, & literas nostras te in laudabili foveamus proposito, & devotione sedis Apostolicæ solidemus, &c. Hactenus Innocentii epistola, quæ etiam in ejus cuso regesto (b) habetur. Quomodo autem princeps ille Romani Pontificis legationem, literasque summa gratulatione ac reverentia exceperit, atque humanioribus verborum officiis rescripserit, suo loco exponemus. Jam ad Græcorum res, quorum conversionem ardentissime sitiebat Innocentius, nos conferamus.

(b) Inn. l. 2 ep. 257.

Miserat anno superiore Constantinopolim Innoc. Papa nuncios quod ejus acta testantur, Albertum subdiaconum, & Albertinum notarium ad Alexium Imperatorem, adhortaturos, ut Terræ sanctæ suppetias ferret, Græcorum ecclesiam ad Apostolicæ sedis obedientiam, a qua contumaciter tamdiu defecerat, revocandam operam daret. Præterea Constantinopolitanum patriarcham admonuerat, quod supra tetigimus, ut principem ipsum ad id impellere atque inducere omni studio niteretur. Quid autem exinde factum, missæ ultro citroque literæ significant, quæ in pontificio hujus anni regesto asservantur. Visus est Camaterus patriarcha Pontificios legatos humaniter excepisse, atque Innocentii zelum commendasse, qui ipsum de conjungenda Romanæ Græcorum ecclesia provocasset, tum perfidiam suam in modum dubii exposuit (c), cur tandem Romanam Ecclesiam universalem appellasset Innocentius, atque ecclesiarum matrem, & cur is dignitatis titulus Hierosolymitanæ attribuendus non sit cum ex ea fides Christiana emanarit. LIX. Legati Constantinopolim missi.

(c) Apud Inn. l. 2. ep. 200.

In-

Innocentio sanctissimo PP. Rom. & in Christo domino dilecto fratri nostro.

Patr. schism. Const. ad In. literæ

Quod mihi in tua sanctitatis scripto non modicam superinduxit ambiguitatem, non abscondam. Nam & pro miro habeo, quomodo unam, & universalem Romanorum vocasti Ecclesiam, ut quasi jam divisam in species quasdam specialissimas, & hæc uno existente grege, ovilium Christi nobis quodammodo pastoribus sub eo constitutis pastorum principe communique doctore. Et quomodo erit, quod apud vos Romanorum Ecclesia mater (ut dixisti) communis aliarum Ecclesiarum, & secundum quas aliquas rationes, & per quas unquam causas quaro addiscere dubitans. Quod autem mihi, & plus extendit ambiguitatem, dicam, & indulge mihi sacerrime Papa, si nunc primo hunc patriarchalem sacrum thronum me ascendentem, condum de tali hac dubitatione diligentem solutionem addiscere accidit. Audiens enim quis in psalmis David dicentem: Mater Sion dicet homo, & homo natus est in ea, secundum verum utique verbi, & justitiæ æquitatem, Hierosolymitanam ecclesiam matrem aliarum Ecclesiarum nominabit, prærogantem secundum fidem tam tempore, quam & dignitate. In ea enim utique ut novissimus omnium Christus & natus est secundum carnem, & conversatus, &c. Posthæc vero de schismate, quod a Pontifice Græcis fuerat exprobratum, se suosque purgat in hunc modum: *Reprehensionem autem a tua sanctitate nobis superinductam silere nequeo, ut scindentibus quasi unam, & desuper contextam Christi vestem, & sic a vobis usque nunc, & discissis, &c.* Hæc Constantinopolitanus patriarcha in rebus certissimis, notissimisque vel dubius ac anceps, vel ignarus; nec mirum, qui enim ab Ecclesia catholica schismate discissus aberrat, ubi solummodo veritatis sol Christus affulget, cœcutiat necesse est, altissimisque tenebris sit involutus.

LX. At qui ipsius Christi vices gerebat in terris Innocentius, doctrinæ micantes adeo radios e Petri cathedra in tenebricosum orientem jaculatur, ut iis omnes etiam Græcorum ignorantiæ tenebræ difficile discutique possent, ni posuissent, ut scriptum est (a), *tenebras lucem & lucem tenebras*. Præstaret equidem tanto Pontifice dignas literas (b) iisdem verbis adducere, sed cum studeamus brevitati, ea tantum, omissis cæteris, afferemus, in quibus vis potissimum sita est.

(a) Is. 5.

(b) Lib. 2. ep. 201.

Innocentius &c.

Huic Dominus (nimirum Petro) *oves suas pascendas, vocabulo tertio repetito, commisit, ut alienus a grege dominico censeatur, qui eum etiam in successoribus suis noluerit habere pastorem. Non enim inter has, & illas oves distinxit, sed simpliciter inquit: Pasce oves meas, ut omnes omnino intelligantur ei esse commissæ. Jacobus enim frater Domini, qui videbatur esse columna, Hierosolymitana sola contentus, ut ubi semen fratris præmortui susci-taret, ubi fuerat crucifixus, Petro non solum universam Ecclesiam, sed totum reliquit sæculum gubernandum, &c.* Postquam plura in hanc sententiam ex sacris scripturis congessit, subdit ista:

Ipse quidem primus Judæos, ipse quoque primus gentiles post ascensionem Christi convertit ad fidem, ut super utrosque fideles se primatum accepisse monstraret. Cum ipso die Pentecostes ad verbum exhortationis ipsius circiter tria millia Judæorum baptismi receperint sacramentum, ac deinde Cornelium centurionem, & suos quasi primitias gentium ad revelationem angelicam baptizavit. Cum autem inter Apostolos ad consultationem credentium magna fieret conquisitio, utrum oporteret circumcidi fideles, & legem Mosaicam observari, Petrus principali fretus auctoritate respondit: Quid tentatis Deum imponere jugum super cervicem discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? Cujus sententiam subsecutus, apostolicum super ipsa quæstione decretum Jacobus promulgavit. Paulus etiam postquam abiit in Arabiam, & iterum rediit in Damascum, deinde post tres annos venit Hierosolymam, ut Petrum videret, cum eo Evangelium, quod in gentibus prædicaverat, collaturus: ne forte in vacuum curreret, aut etiam cucurrisset, &c.

LXI. Respondetus dubiis Patriarchæ.

Cæterum ad illa, de quibus Joannes edoceri cupiebat, hac ratione respondit: *Quæsivisti etenim dubitans, & addiscere volens, qua ratione Romanam Ecclesiam unam & universalem in nostris literis vocaverimus, velut in quasdam species specialissimas jam divisam, cum & unus sit pastor, & unum ovile, licet sub uno pastorum principe Christo plures sint constituti pastores. Nos autem inquisitioni tua taliter respondemus, quod Ecclesia duabus de causis universalis vocatur: intelligentia namque dictorum ex causis assumenda dicendi, cum non res sermoni, sed rei sit sermo subjectus. Dicitur enim universalis Ecclesia, quæ de universis constat ecclesiis, quæ græco vocabulo Catholica nominatur, & secundum hanc acceptionem vocabuli, Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesiæ, prima videlicet, & præcipua velut caput in corpore, quoniam in ea plenitudo potestatis existit: ad cæteras autem pars aliqua plenitudinis derivatur; & dicitur universalis Ecclesia illa una, quæ sub se continet ecclesias universas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia universalis nuncupatur, quoniam ipsa sola singularis privilegio dignitatis cæteris est prælata, sicut & Deus universalis*

do-

dominus appellatur, non quasi jam divisus in species, aut specialissimas, aut etiam subalternas, sed quoniam universa sub ejus dominio continentur. Est enim una generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et sunt multæ particulares ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: Instantia mea quotidiana sollicitudo omnium ecclesiarum, ex omnibus una consistit, tanquam ex particularibus generalis, & una præeminet omnibus quoniam cum unum sit corpus ecclesiæ, de quo dicit Apostolus: Omnes unum corpus sumus in Christo, illa velut caput cæteris membris excellit.

Hierosolymitana ecclesia quomodo mater dicatur.

Quæsivisti etiam, & te asseruisti non modicum dubitare, cupiens addiscere causam, quam acceptabis sine contradictione rationem habentem, cum David de Jerusalem dicat in Psalmis: Mater Sion dicet homo, & homo factus est in ea, utpote in qua Christus dignatus est conversari, prædicare pariter, & docere, ac nostram operari salutem, in ea nostræ ponens fidei fundamenta, propter quod merito mater debet nuncupari, cum ex ea doctrina processerit salutaris. Cur mater omnium ecclesiarum Ecclesia Romana dicatur, quæ ab Hierosolymitana ecclesia orthodoxæ fidei sacramenta recepit, cum Apostolus etiam inquiens se usque ad Illyricum Evangelium prædicasse, quod quasi a Jerusalem inceperit evidenter ostendas. Licet autem ex præmissis intelligatur, & huic inquisitioni responsum, cum Ecclesia Romana mater dicatur non ratione temporis, sed ratione potius dignitatis. Nam etsi secundum Joannem Andreas prius venerit ad fidem, quam Petrus, prælatus est tamen Petrus Andreæ, cum & in Apostolorum catalogo semper primus quasi præcipuus præmittatur, non quod Petrus sit prior tempore, sed potior dignitate. Ad omnem tamen dubietatem tollendam tua fraternitas debet distinguere secundum diversos nominis rationes inter Romanam, & Hierosolymitanam ecclesiam, quod illa dicenda sit mater fidei, quoniam ab ea sacramenta fidei processerunt; ista vero dicenda sit mater fidelium, quoniam privilegio dignitatis universis fidelibus est prælata, &c. Quod ad concordiam conciliandam attinet, in quam pacis amantissimus toto pectore incumbebat, proposuit se concilium œcumenicum celebraturum, ad quod ipsum invitabat. Ad extremum vero habetur: *Datum Laterani 2. id. novemb.* recitatur etiam in Innocentii vita.

LXII. Extat præterea Alexii Imperatoris epistola (*a*) Innocentio sanctissimo, ut ipse ait, Papæ Romano per Joannem Georgium Venetum nuncium suum data mense februarii, die, & indictione 2. ex qua idem Pontifex ad Joannem patriarcham recitat, quæ de cogenda synodo dicta sunt: Innocentii vero responsio continetur pariter in ejus regesto (*b*) tum vitæ actis. Quoniam vero Alexius innuere videbatur, quod nondum pro Terra sancta e Sarracenorum manibus eripienda elaborandum foret, seque timere addiderat, ne si illi liberandæ præfinitum a Deo tempus antevertere auderet, frustra opus pertentaret, atque adeo sibi a Domino propheticum illud obiiceretur: *Sibi regnaverunt & non per me: dominati sunt, nec me noverunt.* Innocentius ita ipsum informavit atque erudivit.

(*a*) *Apud Innoc. l. 2. ep. 202.*

(*b*) *Inn. l. 2. ep. 203.*

Innocentius &c.

Innoc. ad Imp. Constantinop. literæ.

Ut non tam ad reprehensionem, quam instructionem loquamur, si diligenter consideres, & inspicias veritatem, longe aliter intelliges sentiendum. Bonorum enim omnium dator, qui reddet unicuique secundum opera sua, cui servitia coacta non placent, liberum homini concessit arbitrium ut super his, in quibus humanum posset invenire remedium, dominum non tentaret; scriptum est enim: Non tentabis Dominum Deum tuum. Est igitur in tanta necessitate populi Christiani, vel potius Jesu Christi tam tibi, quam universis sacri baptismatis unda renatis libero utendum arbitrio, & subveniendum exuli crucifixo: ne, si redemptionis ejusdem terræ tempus ignotum hominibus expectare volueris, & nihil agere per te ipsum, sed universa relinquere dispositioni divinæ, sepulcrum dominicum a Sarracenorum manibus præter tuæ subventionis auxilium liberetur, & inde per negligentiam Imperialis magnificentiæ divinam incurrat offensam, unde per sollicitudinem suam, gratiam Domini poterat promereri. Nunquid enim sensum Domini cognovisti? nunquid consiliarius ejus es? Ut certus in dispositione divina, tunc primum arma moveas in Paganos, & ad liberationem Hierosolymitanæ provinciæ accingaris, cum Dominus misereri disposuerit populi Christiani, & hereditatem suam de Sarracenorum manibus liberare. Ineptissimum quidem in consulendis astrologis Alexium fuisse, cum aliquid suscepturus esset, notat Choniata (*c*) adeo ut cum aliquando Chalcedone Blachernas perituturus, dictum ab astrologo tempus expectaret, subito magno hiatu dehiscente terra in periculum ingens adductus fuerit, ipsius gener Palæologus una cum aliis male cruribus affectus, eunuchus vero infossus, atque voragine haustus perierit: *Deo monstrante* (ut subdit auctor) *se esse horarum & temporum Dominum, & a se itinera hominum vel prosperari vel impediri.* Insanientem ergo principem astrorum observationi, superstitionique addictissimum pluribus monuit Innocentius, ut libero arbitrio, quo pollebat, in tanta re perducenda uteretur. Pergit Innocentius:

(*c*) *Nicet. Chon. l. 3.*

Alexius dum paret astrologo periclitatur.

Gau-

LXIII. *Gaudemus autem quod super Ecclesiæ unione, pro qua Imperatoriæ magnificentiæ specialiter literas nostras direximus, & legatos, sicut ex literis tuis accepimus, promptum videris habere affectum, & ad consummandum, quod scripsimus, intendere diligenter, &c.* Agit postea de generali concilio, quod ad consulendum Ecclesiæ commodis ac utilitatibus decreverat celebrare, ac demum hortatur, ut Joannem capellanum, familiaremque suum & Apostolicæ sedis legatum, quem ipsi mittebat, benigne exciperet, atque honore prosequeretur; data est hæc epistola Laterani idibus novembris. Præterea ejusdem mensis decimo sexto Kal. ad magistrum L. vicarium suum Constantinopolim scripsit Innocentius; cum enim accepisset quosdam ibi in sacerdotali tantum gradu constitutos confirmationis sacramentum conferre, ne id fieret, graviter vetuit; eodemque die Latinis omnibus clericis, atque laicis ibidem agentibus imperavit, ut eidem Apostolicæ sedis legato obtemperarent.

Imp. & Patr. resiliunt a promissis.

Quid autem tam Imperator, quam patriarcha Pontificiis acceptis literis egerint, tradit Innocentii gestorum scriptor: *Cum autem* (inquit) *Imperator, & patriarcha literas hujusmodi recepissent, & eas sibi fecissent diligenter exponi, non minimum doluerunt de iis, quæ prius scripserant pœnitentes; quoniam Imperator ex promissione sua cognoscebat se obligatum, quod cum Romanus Pontifex convocaret concilium generale, ipse debebat Græcorum ecclesiam ad illud concilium destinare, statuta concilii accepturus. Patriarcha vero ex responsionibus Apostolicis super suis consultationibus factis cognoscebat, se tam rationibus, quam auctoritatibus, coarctatum ad obedientiam Romano Pontifici exhibendam.*

LXIV. *Imperator igitur habito cum Græcis longo consilio ad ultimum sic respondit, quod si Romanus Pontifex faceret in Græcia celebrare concilium ubi quatuor antiqua concilia fuerant celebrata, illuc Græcorum ecclesia suos mitteret responsales, & fingens se longius ire, ad aliam materiam se convertit, mittens summo Pontifici literas, in quibus nitebatur probare, quod Imperium Sacerdotio præpollebat, ad quas & dominus Papa respondit.* Recitare pergit Innocentii ad Alexium redditam epistolam, qua falsissimam imperiti principis opinionem confutat, confirmans apertissimis rationibus imperiali dignitati sacerdotalem antecellere, post quæ addit:

Hæc si prudenter attenderit Imperatoria celsitudo, non faceret, aut permitteret venerabilem fratrem nostrum Patriarcham Constantinopolitanum magnum quidem & honorabile membrum Ecclesiæ juxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, cum alii Reges & principes archiepiscopis, & episcopis suis, sicut debent, reverenter assurgant, & eis juxta se honorabilem sedem assignent. Nam & piissimus Constantinus, quantum honoris exhibuerit sacerdotibus, tua, sicut credimus, prudentia non ignorat. Tulere postea Græci perfidiæ suæ pœnas, cum divino numine permittente crucesignati Imperium Constantinopolitanum invasere; si enim Alexius Innocentii monita audiisset, nunquam Latini ipsius nepotis partes adversus ipsum suscepissent.

LXV. At si nimio fastu turgidi Græci subdere se Christi vicario respuerunt, longe sapientiores Armeni, qui jam ante anno Christi MCXLV. Eugenio se submiserant jugum illius suavissimum excipere gloriæ ac triumpho duxerunt. De his enim Innocentii vitæ scriptor ista prodit: *Audita fama nominis ejus Gregorius Armeniorum Catholicus* (ita vocabatur eorum patriarcha) *& Leo Rex minoris Armeniæ, nuntios, & literas cum muneribus domino Innocentio transmiserunt ad devotionem & obedientiam ejus se humiliter exponentes.* Insertæ sunt hujusmodi epistolæ hujus anni regesto.

Innocentio &c.

Vobis, (a) *qui estis caput post Christum consecrati ab eo, & caput catholicæ Eccl. Romanæ matris omnium ecclesiarum adeo prudentius, & sanctius, quod debetis esse in loco Apostolorum sublimes Papa, & vobis sanctis archiepiscopis, episcopis, Cardinalibus, presbyteris, clericis, & omnibus, qui sunt de vestra sancta Ecclesia salutem & fraternitatem. Pax Dei sit inter vos. Gregorius homo Jesu Christi per gratiam Dei, Catholicus totius ecclesiæ Armeniorum, filius vestræ sanctæ Ecclesiæ, quæ est fundamentum legis totius Christianitatis.* Quod intellectu difficile videbatur Constantinopolitano patriarchæ, Romanam scilicet Ecclesiam matrem esse omnium ecclesiarum, pleno ore, ut notissimum certissimumque, hic & infra Armenorum Catholicus profitetur, qui & de Maguntino episcopo, deque Rege diademate solemni pompa redimito, ut supra vidimus, hæc subiicit: *Noveritis domine, quod ad nos venit nobilis, sapiens, & sublimis archiepiscopus Maguntinus, qui nobis attulit ex parte Dei, & ex parte sublimitatis Ecclesiæ Romanæ, & ex parte magni Imperatoris Romanorum sublimem coronam, & coronavit Regem nostrum Leonem, & nobis reddidit coronam, quam nos perdidimus a longo tempore, unde nos fuimus elongati a vobis, & nos recepimus tam libenter, & cum magno gaudio, & inclinamus, & regratiamus Deo, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & alto Imperatori Romanorum. Sciatis domine, quod ipse nobis monstravit vestra præcepta, & nos ea* mul-

(a) Lib. 2. ep. 209.

Coronà a Pontifice, & Imp. missa Rex Armeniæ redimitus.

multum libenter audivimus, & libenter volumus legem, & fraternitatem sublimis Ecclesiæ Romanæ, quæ est mater omnium ecclesiarum, & nos solebamus eam habere, & nunc eam habemus, & libenter volumus esse ad vestrum mandatum, & firmiter sunt ad mandatum etiam vestrum omnes archiepiscopi, episcopi & omnis clerus nostræ ecclesiæ, qui sunt in multis terris, & sunt multi per Dei gratiam.

LXVI. In quam sententiam Leo Armenorum Rex eundem Pontificem sic alloquitur:

Innocentio, &c.

Literæ Regis Armen. ad Innoc. *In vestri vero luminis gratia salutaribus monitis reverendissimi patris nostri archiepiscopi Maguntini instructi, & informati omne regnum nobis a Deo commissum amplissimum & spatiosum, & omnes Armenios hue illuc in remotis partibus diffusos, ad unitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, divina inspirante clementia, revocare cupimus, & exoptamus.* Et infra, contra Sarracenos subsidium flagitans adiicit, quæ sequuntur: *Vestram flexis genibus imploramus pietatem, quatenus lacrymabilibus domini Maguntini precibus, & nostris divino intuitu aures misericordiæ porrigatis, & miseriis Christianitatis compatientes subsidium Christianissimum nobis accurrendo mittatis, &c. Datum Tharsis anno ab incarnatione MCXCIX. mense majo, die vigesima tertia.* De Armeniæ Rege per Maguntinum archiepiscopum corona exornato agit etiam Arnoldus Lubecensis (a) cujus tamen textus, ut bene notavit Cardinal. Baron. tom. 12. ann. 1197. num. 11. labefactatus est expuncto a novatore aliquo Romani Pontificis nomine, quo potissimum auctore, ut audivimus, ista peracta fuere. Credi vix potest quam optimi patris animum pro Ecclesia Dei tanta negotiorum mole gravatum, tamque filiorum prævaricationibus flagitiisque afflictatum hæc levarint, recrearintque, quandoquidem totis viribus, studiisque omnibus contendebat, ut catholicos in officio contineret, aberrantesque ad Ecclesiam catholicam revocaret, nil optatius, jucundiusque ipsi accidere potuit, quam ut hujusmodi læta nuncia exciperet. Igitur quem gementem sæpius vidimus, par est, uti ingentibus gaudiis delibutum, deque his gratias largitori bonorum Deo referentem audiamus. Extant ejus ad Catholicum, Regemque Armeniæ redditæ epistolæ, cum in regesto, tum in ejus vitæ actis, ac primo ad Gregorium Catholicum scripsit (b) 9. Kal. decemb. hoc anno. *Ex eo* (inquit) *te radicatum in fide catholica, & esse catholicum non tam nomine, quam merito experimur, quod Apostolicæ sedis magisterium recognoscens, eam ecclesiarum omnium matrem, & nos caput universorum fidelium confiteris, sicut ex tuarum nobis innotuit serie literarum.* Ubi postquam de primatu Apostolicæ sedis aliqua disseruit, subdit quomodo in pastorali munere se gerere debeat; multa paucis amplectitur; quæ utinam Ecclesiæ præsules ob oculos sibi proposita haberent, atque implere niterentur: *Esto*, inquit, *circa subjectos magister, ut doceas, ut corrigas pater, mater, ut foveas, doceas minus doctos, superbos corrigas, humiles foveas & devotos: justitiam misericordia temperans, & æquitatem in judicio non relinquens.*

Contra Sarracen. auxilium implorat.

(a) Arnol. Lubec. l. 5. in fin.

(b) Lib. 2. ep. 210.

Innocentii literæ ad Patriarch. Armen.

PP. documenta ad Patriarch.

LXVII. Eodem fere argumento ad Leonem Regem scribens, ipsum præceptis optimis imbuit. (c) [1] Sed hæc aliaque ab ipso de Christi aucta gloria triumphante hauriamus.

(c) Ib. ep. 212.

In-

NOTÆ [1] TOtam hanc historiam de successione in Antiocheno principatu fusius scribens Annalista frequenter labitur, corrigendus ex ipsa Leonis Armeniæ regis ad Innocentium epistola fidelius expressa, ac denique ex codice diplomatico Melitensi, quem nuper vulgavit e Melitensi Tabulario P. Sebastianus Pauli congregationis meæ Clericorum Regularium Matris Dei decus eximium. Boemundo III. Antiochiæ principi liberi fuerunt duo Raymundus natu major & Boemundus (ita enim in diplomatibus perpetuo appellatur). Raymundus ex nepte Leonis Armeniæ Regis filium genuit, qui modo Rupinus, modo Raymundus Rupinus in Diplomatibus nuncupatur. Raymundus vero iste letalis morbi violentia, acerba se morte rapi sentiens, Boemundum III. patrem suum adhuc superstitem rogavit, ut quem sibi destinaverat Antiochenum principatum in Rupinum filium suum transferret: *Ut jus hereditarium sibi pertinens filio suo* (Rupino) *reservaret*. Spopondit pater, fidemque suam, defuncto mox Raymundo, liberavit. Nam eidem nepoti suo *jurari, & ligium hominium fieri fecit, salva tamen fidelitate sua quoad viveret*. Hanc rem narrat Leo in eadem ad Innocentium epistola. Graviter id ferens alter Boemundi filius, comes Tripolitanus, qui de patris nomine Boemundus pariter appellabatur, in urbem Antiochiam valida suorum manu perrupit, exactoque inde patre principatum invasit e *Dominum principem Boemundum exclusere*. Sed brevi res in pristinum restituta; qui enim antea filio rebelli faverant equites Templarii, & Hospitalarii, versis pro patre armis usurpatorem vicissim expulere. Ex his ergo intelligimus I. errasse Raynaldum dum asserit principatus Antiocheni jus non Rupino, sed filio ejusdem Rupini quæsitum a Leone Armeniæ rege fuisse. II. scribentem Rupinum ante hunc annum immaturo fato interiisse; nam Rupinus in diplomate anni 1215 adhuc vitam spirasse legitur; quique immatura morte raptus fuit, non Rupinus filius, sed Raymundus pater dicendus erat. MANSI

Innocentius &c.

Innocent. Regi Armen.

Gaudemus autem, quod tu sicut princeps catholicus Apostolicæ sedis privilegium recognoscens, venerabilem fratrem nostrum Maguntinum archiepiscopum, episcopum Sabinensem unum ex septem episcopis, qui nobis in Ecclesia Romana collaterales existunt, benigne, ac hilariter recepisti, & non solum per eum institutis salutaribus es instructus, quibus juxta continentiam literarum tuarum totum regnum tuum licet amplissimum desideres informari, & universos Armenos ad Ecclesiæ Romanæ gremium revocare, sed ad honorem, & gloriam Apostolicæ sedis, quam constitutam esse novisti super gentes, & regna diadema regni recepisti de manibus ejus, & eum curasti devote ac humiliter honorare, & nos per ipsum, & literas tuas ad orientalis terræ subsidium invitasti. Post hæc tradunt acta: *Rex quendam militem cum literis suis ad summum Pontificem destinavit, rogans, & postulans, ut eum super injuriis quas super successione principatus Antiochiæ comes Tripolitanus cum hospitalariis cuidam nepoti suo Rupino nomine irrogaverat, ad sedem Apostolicam appellasset, faceret ei justitiæ plenitudinem exhiberi.*

Armen. Rex appellat ad Pont. pro Antiocheno Principatu.

Emerserat vero ingens ea discordia ea immatura Rupini majoris natu filii Remundi Antiochiæ principis morte: is enim suscepto ex Aliza uxore Leonis Armeniæ Regis nepte filio, in extremis vitæ confiniis patrem obsecravit, ut principatum Antiochenum, qui naturæ jure in se transfundendus erat, si superstes foret, in filium, eundemque ipsius nepotem transmitteret. Sublato in ipso ætatis flore Rupino, tristis pater, filio justis persolutis, nepotem suum, qui filium ipsi redivivum referebat, Antiocheno principatu ornavit, atque ut heredi legitimo nobiles, populumque sacramento adegit; rem tulit graviter Tripolitanus comes defuncti frater, atque ad invadendum principatum Hospitalariis, ac Templariis fultus se comparavit; subornatis civibus Antiochiam occupavit: eosque priori sacramento abjurato, novo alio sibi devinxit: quo facto non modo Remundo parenti, verum etiam Leoni Armeniæ Regi, cujus neptis filius patria hereditate exuebatur, gravissimam injuriam intulit. Armenus igitur Templariis atque Hospitalariis paulo post Tripolitanum deserentibus ejectum a filio restituit atque Innocentium rogavit, ut Apostolicam in tanta re auctoritatem adhiberet, ac jura Rupini defuncti filii avumque a Tripolitani conatibus assereret ac vindicaret: cui Innocentius ut melius dubia explicarentur, & æqua ferri posset sententia, legatos in orientem se missurum respondit.

LXVIII. Habes lector eandem Innocentii epistolam (a) inter alias hoc anno datas typis excusas: ubi etiam recitatur illa, quam ab ipso Rege acceperat. (b) Pergunt gesta: *Per eundem militem misit ei D. Papa vexillum, quod postulaverat ab eodem.* De quo Innocentius hæc ad eundem Regem (c): *Nos igitur de tuæ devotionis sinceritate confisi, ad petitionem dilecti filii Roberti de Margat militis, nuncii tui, in nostræ dilectionis indicium, vexillum B. Petri tuæ serenitati dirigimus, quo in hostes crucis dumtaxat utaris, & eorum studeas contumaciam cum Dei auxilio, suffragantibus Apostolorum Principis meritis refrænare. Datum Laterani XVI. Kal. Jan.* Quo item die ad Paganum, & Arzonem comites, universosque Armeniæ optimates, milites ac populum scribens, (d) eadem de vexillo habet, cohortaturque eos ad strenue in Sarracenos cum Rege, uti cœperant, dimicandum.

(a) Inn. l. 2. ep. 245.

(b) In. l. 2. ep. 244.

(c) In. l. 2. ep. 247.

Inn. mittit Regi Armen. vexillum B. Petri.

(d) Ibid. ep. 246. recitatur item in Innoc. vita.

Monuit (e) præterea, hortatusque est Innocentius Regem, ut castrum Haston nuncupatum, quod cum Sarracenis metu principum, qui jam ante in transmarinas regiones copias trajecerant, dimissum fuisset, ipse detinebat, Templariis omnino restitueret, qui antequam ab illis occuparetur, ut Pontifex acceperat, pacifice ipsum possederant: demumque addit, si quid in hac se proponere voluisset, liberum ipsi fore coram se vel legatis in orientales partes quamplurimum profecturis jus experiri. Quid vero Rex ad Innocentium, alibi videndum.

(e) Inn. l. 2. ep. 258.

LXIX. Flagitaverat inter cætera oratorum opera ab Innocentio Armenus, ut crucesignatus exercitus in orientem contra Sarracenos submitteretur, cum rei bene gerendæ pulcherrima occasio affulgeret. Et quidem anno præterito Pontificem in tam pia expeditione instruenda sanctissime occupatum vidimus: ob id inter alia Petrum Cardinalem in Gallias miserat, Goffredum vero Venetias, quos insignierat cruce, ut exemplo cæteros allicerent: qui ambo hoc anno summo zelo operam suam expilcuerunt; de Goffredo enim hæc acta: *Misit Goffredum presbyterum Cardinalem ad ducem, & populum Venetorum, ad cujus exhortationem ipse dux, & multi de populo crucis characterem acceperant, marchioque Montisferrati, episcopus Cremonensis, & abbas de Lucedio, multique alii nobiles de provincia Lombardiæ cum multitudine plebis innumera devoverunt se ad officium Crucifixi*; de Petro vero hæc tradunt: *Adeo divina gratia favente profecit, quod innumera tam militum, quam peditum multitudo ad verbum exhortationis ipsius signum crucis suscepit ad obsequium Crucifixi, cum quibus etiam quidam episcopi, & abbates, & alii multi clerici peregrinationis propositum acceperant, inter quos principales fuerunt Theobaldus comes Trecensis, Ludovicus comes* Bar-

Auct. vit. Innoc.

Barrensis, *Balduinus comes Flandriæ & Hannoniæ*, *& comes de S. Paulo*, *Suessionensis*, *& Trecensis episcopi*, *& quidam ordinis Cisterciensis abbates*. Atque eodem Cardinale in concilio Divionensi ab ipso indicto agente, aliqui præsules Galli trigesimam reddit/uam partem pro alendo milite spopondere; alii solvendæ quadragesimæ, ut ab Innocentio Imperatum erat, se astrinxere: sed cum ii a promissis resilire vellent, Parisiensi, & Suessionensi episcopis, atque Vallis Sarnei, & S. Victoris abbatibus præcepit, ut eos, qui Petro trigesimam polliciti erant, ad quadragesimam saltem persolvendam incussa censurarum religione adigerent; pecuniarum pariter ex aliis regnis subsidia cogerentur, operam dedit, de quo ad Syracusanum episcopum, atque abbatem de Sambacia datæ literæ, (*a*) quibus etiam, ut pro voto suscipiendæ ad D. Jacobi templum peregrinationis permutando datæ pecuniæ, atque vacantium sacerdotiorum redditus, parte tamen vicario sustentando reservata, in iis quibus animarum cara conjuncta esset, in eamrem converterentur; ne vero cæteros gravioribus oneribus, quæ ipse attingere recusaret, arterere videretur, qui ecclesiasticis quadragesimam imposuerat, (*b*) se & collegium Cardinaliam ad decimam solvendam devinxit, atque etiam navim propriis instructam sumptibus, frumentoque onustam ad levandam Syrorum pauperum egestatem submisit, de quo suo ardentissimo rerum Terræ sanctæ reparandarum studio ad Patriarcham scripsit (*c*).

(*a*) Inn. l. 1. ep. 506.

(*b*) Id. ep. 340. & Innoc. vit. auct.

(*c*) Lib. 2. ep. 181.

LXX.

Deinde bene cœpta studiosissime prosecutus, hoc ipso anno Francorum Regem vehementer hortatus est, (*d*) ut universos regni sui crucesignatos non solum admoneret, sed transfretare compelleret, atque insuper suis ipse impensis eodem copias quam citissime traiiciendas curaret, cumque ab Aymerico Jerosolymitano Rege operam atque auxilium flagitante legatos accepisset, ex iis unum ad Philippum ire jussit, qao plenius de orientalium catholicorum depressis rebus faceret certiorem. Cumque Constantinopolitanus Imperator ob Cypri regnum Jerosolymitano Regi bellum minaretur (defecisse enim a Græcis Cypri Regem Germanis in Terram sanctam vela facientibus anno 1197. atque a cancellario Imperii corona redimitum tradit Lubecensis (*e*)) velle se ait, ut apud Imperatorem literis agat, ne cum totius Christiani populi detrimento bellum moveret, sed potius juvaret, atque in re Christiana promovenda operam explicaret. Eodem pariter exemplo ad Angliæ Regem scripsit, ut in regesto subditur, in quo habentur etiam pontificiæ literæ (*f*) ad universos catholici orbis episcopos, & clericos circa idem negotium missæ, ad hujus anni finem datæ, quas pariter (*g*) Rogerius totidem verbis reddit: easdem, utpote Terræ sanctæ miserrimum statum, & tanti Pontificis studia exponentes, ex parte in medium proferendas arbitramur.

(*d*) Inn l. 2. ep. 243.

(*e*) Arnol. Lubec. chron. Slav.

(*f*) Ib. ep. 260.

(*g*) Rog. in annal. Angl.

Innocentius, *&c.*

Innoc. ad universos Episc. literæ.

Graves orientalis terræ miserias, *& necessitates urgentes*, *jam potius peccatis exigentibus deflere cogimur*, *quam referre*, *cum ad eum statum* (*si status tamen dicendus est casus*, *quod dolentes dicimus*) *eadem terra devenerit*, *ut nisi citius ipsius fuerit necessitati succursum*, *& occursum conatibus paganorum*, *pauci Christiani*, *qui se defensioni hereditatis Domini*, *& Crucifixi obsequiis devoverunt*, *hostiles sagittas sui sanguinis effusione inebriaturi credantur*, *& paganorum gladios suis jugulis placaturi*, *reliquias desolationis illius terræ sine spe humani subsidii perdendis totaliter*, *& ab hostibus occupandis*, *cum de partibus illis pene omnes jam redierint peregrini*. *Id autem hactenus Dominus Jesus Christus*, *ut probaret adhuc fortius fidem nostram*, *& intelligeret plenius*, *qui sunt ejus misericorditer impedivit*, *manus eorum in ipsos convertens*, *& eos inter se multiformiter discordantes*, *permittens*, *ad invicem desævire*, *ne Christianis interim ad ipsius Terræ subsidium oscitatis facilior daretur facultas recuperandi perdita*, *& de hostibus triumphandi*. Tum subdit *egregiam rei gerendæ occasionem se præbere diffidentibus inter se*, *ut ex Aymerici Hierosolymorum*, *& Leonis Armeniæ Regum literis accepit*, *tum agit de quadragesima Ecclesiasticis imposita*, *& decima ad quam se*, *& Cardinales astrinxit*, *de qua nos antea*. Pergit ipse:

LXXI. Truncus in ecclesiis eleemosynarius in id expositus.

Ad hæc in singulis ecclesiis truncum concavum poni præcipimus, *tribus clavibus consignatum*, *prima penes episcopum*, *secunda penes ecclesiæ sacerdotem*, *tertia per aliquem religiosum laicum conservandis*: *& in ea fideles quilibet*, *juxta quod eorum mentibus Dominus inspiraverit*, *suas eleemosynas deponere*, *in remissionem suorum peccatorum moneantur*, *& in omnibus Ecclesiis*, *semel in hebdomada pro remissione peccatorum*, *& præsertim offerentium Missa publice decantetur*. Et infra: *Quia vero summa necessitas exigit*, *& communis requirit utilitas*, *ut populus Christianus non solum in rebus*, *sed etiam in personis contra paganos in succursum Terræ sanctæ sine dilatione succurrat*, *fraternitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus*, *quatenus ad exhortandos*, *& inducendos fideles*, *per vos ipsos*, *& alios viros idoneos prudenter*, *& diligenter insistetis*, *ut qui sufficientes fuerint ad bellum Domini præliandum*, *in nomine Domini Sabaoth signum Crucis assumant*; *alii vero juxta suarum sufficientiam facultatum*,

pias

piis eleemosynas largiantur; nos enim de Dei misericordia, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus (licet indignis) ligandi & solvendi contulit potestatem, omnibus qui laborem hujus itineris in personis propriis subierint, & expensis, plenam peccatorum suorum de quibus cordis, & oris egerint pœnitentiam, veniam indulgemus, &c. Idem beneficium ad eos porrigit, qui partem bonorum belli sacri sumptibus addixerint, & cruce signatos, eorumque res in sedis Apostolicæ clientelam admittit. Audisti querentem, & deplorantem Innocentium, quod peregrini paucis ibi derelictis Sarracenorum crudelitati objectis reversi essent, de quo anno superiori questus fuerat; id vero etiam Albertus Stadensis (*a*), tum Arnoldi Lubecensis supra a nobis allato testimonio comprobatur. Addit præterea idem Stadensis hoc eodem anno reversum quoque archiepiscopum Hartvvicum sacras B. Annæ reliquias, gladiumque Petri, quo Malco auriculam amputaverat, Bremam detulisse.

Explicatæ cruce-signatis indulgentiæ.

(a) *Arn. hist. Slav. l. 5. c. ult.*

Reliquiæ Bremam ab oriente delatæ.

LXXII. Quo studio ad fideles illos defendendos incubuit Innocentius, ne in Sarracenorum servitutem abducerentur, vel eorum exponerentur furori, eodem fategit illos, qui in Mahometanorum servitutem ceciderant, ab ea vindicare; non enim modo institutum pium virorum, qui liberandis e Sarracenico jugo fidelibus, quorum fides in servitute periclitabatur, se suaque devoverant, collegium Apostolica auctoritate firmavit, verum ad barbaros Reges, ut ad permutandos captivos faciles se præberent, solicitavit, tum pro eo, quo incensus erat zelo, ad Redemptorem orbis agnoscendum ipsos provocavit (*b*).

(b) *Inn. l. 2. ep. 9.*

Innocentius, &c.

Lit. Innoc. ad Miramonolin.

Viri quidam, de quorum existunt numero præsentium portitores, nuper divinitus inflammati, regulam, & ordinem invenerunt; per cujus instituta tertiam partem proventuum omnium, quos vel nunc habent vel in futurum poterunt obtinere, in redemptionem debent expendere captivorum, & ut melius valeant suum propositum adimplere, cum sæpe facilius per commutationem, quam per redemptionem de captivitatis ergastulo valeant liberari, ut paganos captivos a Christianis rediment, est concessum quos pro liberandis Christianis debeant commutare. Cæterum quoniam opera quæ præmisimus, & Christianis expediunt, & paganis, hujusmodi vobis duximus per Apostolicas literas intimanda. Inspiret autem vobis ille, qui via veritas est & vita, ut agnita veritate, quæ Christus est, ad eam venire quantocyus festinetis. Dat. Lat. 8. id. mar. Pontif. nostri ann. 2.

Alterius etiam religiosæ familiæ, cui Calatravæ nomen erat, instituta, ac pias consuetudines confirmavit, (*c*) vitæque rationem definivit, ut una cum bellica virtute, quam in Sarracenos explicabant, monasticæ vitæ pietatem conjungerent. Nec taciti prætermittere possumus privilegium, quo idem Pontifex Falconem Corbejensem abbatem ornavit, usu annuli ipsi impertito, cujus mysteria his verbis aperit, atque illustrat (*d*): *Inter cæteros siquidem sacramentales ornatus prælatis ecclesiarum conceditur annulus, qui est signaculum fidei, juxta quod pater filio revertenti dare annulum in manu præcepit, ut videlicet ecclesiam sibi commissam prælatus ipsius, intemerata fide custodiat, ad quam fideliter observandam per visibilem speciem jugiter admonetur.*

(c) *Id. ib. ep. 51.*

Abbati Corbejensi usus annuli datus.

(d) *Lib. 1. ep. 518.*

I. Millesimus ducentesimus Redemptoris annus indictione tertia obsignatus, *felix* Ecclesiæ alluxit, cum Innocentius Romanus Pontifex post ingentes ut vidimus, pro Ecclesia susceptos impensosque labores, cui immerito congruere possint illa Domini verba: (a) *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam;* a patre misericordiarum, & totius consolationis Deo tandem erectus, recreatusque est. Ac primo quidem de profligatis Rom. Ecclesiæ perduellibus, illius jura iniquissime obtenentibus, Marcualdo scilicet ac sectatoribus victrices Altissimo laudes cecinit. Qua vero ratione hæc prospera successerint, jam enarrare aggrediamur. Traduxerat tyrannus sævissimus in Siciliam, ut dictum est, exercitum, non alio consilio, quam ut regnum illud, Rege puero e medio sublato, sibi vendicaret, idque sine dubio, ut ostendit eventus perfecisset, ni Pontifex vesanos ejus conatus elisisset; C.... tituli S. Laurentii in Lucina presbytero Cardinali, Apostolicæ sedis legato, Anselmo Neapolitano, & Angelo Tarentino archiepiscopis, atque Jacobo consobrino suo, & marescallo cum militari manu in Siciliam, ut supra enarravimus, destinatis, quos Innocentius III. non. februarii scriptis ad Siculos literis, damisse, severenterque axcipi jubet, hortaturque eos populos, ut conjunctis cum illis copiis ad communem hostem arcendum, propulsandumque generose sese comparent. Cinxerat valida obsidione Panormum Marcualdus, ac Sarracenorum princeps Magadæo fortissimas cum eo copias conjunxerat, & Monte Regali capto in spem capiendæ orbis efferebatur, cum legatut Apostolicus regio succinctus exercitu laboranti Panormo suppetias tulit. Tum hostis pacem flagitare cœpit, ut longiore mora copiæ dissolverentur, iisque dissipatis perfidia postea vinceret, quos aperto bello superare non potuisset, sed a pontificiis discussæ fraudes, atque eo anathemate percusso pax omnium consensu denegata, commissoque prælio, ingenti clade Marcualdus fusus & profligatus est; Magadæo cæsus, & magna Sarracenorum multitudo ferro deleta: quæ tanta victoria Jacobi consobrini Innocentii virtute potissimum parta est. Ut autem Marcualdi contusa superbia, quæ in dies præferocior, insolentiorque reddebatur, ex Innocentii actis, atque ex epistolis ad ipsummet Pontificem tunc datis, rei gestæ veritatem continentibus audire præstabile.

(a) Apoc. 2.

Contra Marcuald. legati missi.

II. *Interea Marcualdus attractis sibi Sarracenis Siciliæ, multisque sibi nobilibus sociatis, in tantum profecit, quod obtentis multis civitatibus, & castellis venit usque ad Panormum, & civitatem ipsam fortiter impugnabat, unde oportuit legatum, & marescallum summi Pontificis, qui Messanæ cum præfato cancellario morabatur, accelerare Panormum. Quid autem de ipsorum adventu provenerit, literæ Anselmi Neapolitani archiepiscopi ad D. Papam transmissa testatur, quarum tenor est talis:*

Marcualdus Panormum obsidet.

Innocentio, &c.

Bona quæ vestrarum orationum intervenientibus meritis operatus est Dominus his diebus, volui domino meo, sicut vidi propriis oculis, declarare, & infra: *Factum est itaque, ut tum pro mandato vestro, tum quia totus exercitus, & populi Panormitani tumultus nimis crescebat, & murmur post diem quartum inter Panormum, & Montem Regalem, quem Marcualdus acceperat, & tenebat, ab hora tertia usque fere nonam fuit hinc inde fortissime præliatum, & tandem sicut Domino placuit, promerentibus sanctis orationibus vestris, post multas partis adversæ strages, mutilationes, & cædes, peregregii viri domini marescalli vestri subsidium, qui cum suis in extremo locatus castellum tenebat ipse, optatum habuimus de inimico triumphum: ut enim aliquantulum plenius loquar, primi nostri, qui erant in prima belli acie constituti, licet in primis viriliter fecerint, licet complures prostraverint, & occiderint, multitudinem tamen illorum, qui insimul in eos irruerunt, non valentes sustinere, bis terga dedisse coacti sunt, & benedictus a domino marescallus bis eos recepit, & defendit incolumes, & dum nimis urgeret, & premeret Teutonicorum, & Agarenorum pars alia, benedictus a domino marescallus, & sui unanimiter, & * furiose congressi in hora una, & puncto uno castra verterunt, fugaverunt, ceperunt, ceciderunt, occiderunt, sequentes, & persequentes, donec illi, qui gladium evaserant, loca castrorum cum omnibus tentoriis, & rebus suis desererent, & se per aspera montium, per concava vallium, & defossa terrarum dispergerent, & in viam perditionis abirent. Quidam autem Pisani, ut dictum est, numero quingenti, & amplius, quibus quidam præerat nomine Benedictus, qui & ipse Pisanus Montis Regalis montana tenebat, & infinita Sarracenorum multitudo erat ibi cum eis, ad custodienda loca debilia constitute.*

Commissa cum Marcualdo pugna.

* animose

Marescallus Pontifex fundit hostes.

Sed cum primo nuntiatum est bellum, pedites nostri cum comite Gentili, & comite Malgario, & quibusdam aliis militibus potenter ascenderunt, transcenderunt, & obtinuere montana, & omnes fere, quot ibi inventi sunt, in ore gladii posuerant. Benedictus autem ille, qui præerat, cum paucis

tis dicitur evasisse, sed & quidam Sarracenus nomine Magadao, qui omnium erat magister, & dux, ibi quoque truncatus, & mortuus fuit; Morcualdus vero quo, & cum quot, aut quibus de suis aufugerit, adhuc nescitur. Scimus autem, quia ille nuper hominum, & diaboli mediator prædictus Rainerius de Manente captus est, & in carcere positus, & multi alii de majoribus, & melioribus, quorum nomina nescio de exercitu Marcualdi, quot autem, & qui sint occisi, nescimus. Scimus autem multos, & optimos fuisse. Spolia eorum multa, & pretiosa fuerunt, ita quod totus ille dies vix ad exportandum sufficit. Hæc est ergo domine dies, quam fecit Dominus, dies optatæ redemptionis, & lætitiæ dies, in qua magnificatum, & benedictum est nomen vestrum, dies, inquam, quæ & nobis de hoste victoriam contulit, & viro egregio marescallo cum omnibus suis nomen acquisivit æternum; faciat Deus, ut ei respondeatur secundum merita sua bona, immo præclara opera sua, vobis autem non commendo, quia opera sua valde bona eum apud vestram magnificentiam recommendant. Hactenus Anselmus ad Innocentium Pontificem, qui de eadem victoria reportata, ut ejusdem verbis utar, faciente nobiscum Domino signum in bonum ad Apulos omnes fecit. (a)

(a) Ib. l. 3. ep. 21.

IV. Collata a Pontifice in Marescallum præmia.

Optabat Anselmus, ut egregia beneficia a Jacobo marescallo Siciliæ regno præstita paribus beneficiis compensarentur, cujus votis ultro morem gessit Innocentius, atque amplissimo munere Jacobum ornavit.

Innocentius, &c.

Attendentes qualiter in te circa nos, & Romanam Ecclesiam sincere vigeat devotionis affectus, qualiter nostris te hactenus exposueris beneplacitis, & mandatis, de communi fratrum nostrorum cons. ecclesiam sanctorum Nerei, & Achillei, quæ inter titulos Urbis Cardinalatus gaudet honore, tuæ fraternitati concedimus, confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus, non quod sufficienter ex hoc nos credamus tuis meritis respondisse, sed ut in eo saltem ex aliqua parte dilectionis propositum, quod circa te gerimus, exprimamus, licet tale sit, quod concedimus, quod paucis unquam fuerit ab Apostolica sede concessum, immo sæpius multis, & magnis viris petentibus denegatum; hæc Innocentius.

Sed ad ejus acta redeamus, quæ addunt Marcualdum in hac turpi, atque infami fuga, omni supellectili exutum, repertumque in Henrici Imp. scrinio testamentum, cujus ibidem fragmentum redditur, atque id suo loco in ejusdem scilicet principis obitu a Baronio recitatum sic consulto prætermisimus. Quodnam autem Jacobus Marescallus Innocentii Papæ consobrinus virtutis præmium a Siculis tulerit, sic tradunt: *In tantum autem præfati Marescalli strenuitas, & prudentia, non solum Regis familiaribus ejus, verum etiam universis comitibus, & baronibus, & omnibus tam indigenis, quam extraneis grata extitit, & accepta, ut communi consilio, & favore * comitatus Andriæ donaretur, regali privilegio aurea bulla munito super ipsius sibi concessione collato.* Verum qui illi meritos honores decrevere, legitimos sumptus refundere denegarunt; ibidem namque adiicitur: *Quia vero familiares Regis necessaria sibi, & suis denegabant expensas, & propter nimium æstatis ardorem milites sui jam cœperant graviter infirmari, compulsus est ad propria remeare, multamque pecuniam D. Papa fecit militibus elargiri, tum pro stipendiis, & muneribus, tum pro equis & armis, quoniam præter quasdam expensas, quas fecerant in Sicilia, nihil penitus a regiis familiaribus exceperunt.* Queritur Innocentius nuper citatis literis, (b) quod pro ingentibus sumptibus, quos in tuendo regno suppeditarat, nihil sibi penitus repensum esset (eadem repetit etiam ad Fridericum Siciliæ Regem scribens, ut sequenti anno constabit) deque marescalli reditu mentionem facit, ut paulo post aperietur, sed quanto cum sui, totiusque regni periculo regii ministri abire permiserint Jacobum, immo coegerint potius victui necessariis denegatis, rei exitus illustrabit. Nam Sicilia tanto destituta viro, animos, viresque redintegravit Marcualdus, ac nova in perniciem regni conflare, moliri que cœpit. Omnium autem malorum auctor extitit Gualterius Trojanus episcopus, ac regius cancellarius, qui cuncta ad se, suosque per fas, & nefas derivabat; de quo acta:

Baron. an. 1197. n. 9.

Comitatus Andriæ Marescallo a Siculis datus.

* comitatu

(b) In. l. 2. ep. 270. & l. 3. ep. 21.

V. Cancellarius Panormit. archiep. affectat.

Tum temporis defuncto Panormitano archiepiscopo, metropolitana Panormitana vacabat, ad quam præfatus cancellarius vehementer aspirans, usque adeo laboravit, quod fecit se in archiepiscopum postulare, eandemque postulationem per præfatum legatum admitti, summo Pontifice penitus inconsulto, & quamvis nondum pallium recepisset, needum etiam postulasset, Panormitanum tamen archiepiscopum re, & nomine se gerebat. Quod cum ad summi Pontificis notitiam pervenisset, redarguit valde legatum, quod in tanto negotio circa talem personam processerat, antequam suum beneplacitum perquisivisset, ut tamen illi deferret, de multa benignitate concessit, ut idem cancellarius tam in spiritualibus, quam in temporalibus procurationem ageret metropolitanæ antedictæ, sic tamen ut se, sicut prius, Trojanum episcopum appellaret, & si velles ecclesiæ Panormitanæ procuratorem, sive ministrum; sed ipse spiritu elationis inflatus, hujusmodi gra-

tiam

Pontific. carpit.

tiam dedignatus est acceptare, quia potius ad infamandum summum Pontificem de facto Brenensis comitis, nec linguam, nec calamum voluit cohibere. Quonam vero pacto summus Pontifex ejus improbitatem atque arrogantiam retuderit, sequenti anno narrabitur, cum etiam de aliis ab Innocentio reportatis in Italia victoriis dicetur. Quemadmodum enim opera Jacobi consobrini sui in Sicilia copias hostium fudit, & nequissimum tyrannum Marcualdum fregit, fugavitque, ita illius nequitiæ ac tyrannidis participem ac socium Diupuldum virtute Gualterii strenui ducis in Campania auxilio cœlitus immisso vicit atque subegit; at de his suo loco. Interea pergunt gesta cœptam de Gualterio episcopo narrationem; *Gualterius autem Trojanus episcopus, & regni Siciliæ cancellarius, quasi totum sibi usurpavit inter familiares regios dominatum. Itaque tanquam Rex esset, conferebat, & auferebat comitatus, & baronias instituebat, justitiarios & camerarios, secretarios, & stratigotos, vendebat & pignorabat dohanas, & bajulationes accipiebat, & expendebat reditus, & proventus, quin etiam familiares instituebat regios, quos volebat immemor Apostolicæ jussionis, quam ipse cum aliis sibi fieri postulaverat, in hæc verba:*

Mala cancellarii administratio.

Innocentius &c.

VI. Pontificis pro regenda Sicilia jussio.

*Probibemus, ut dominium Regis nullatenus distrahatur, nec titulo quolibet obligetur; nisi evidentissima urgenti necessitate, utpote si exercitum terra, vel mari oporteat congregari, & tunc de redditibus propter hoc pignori obligatis accepta pecunia in obsequia regio per manus secretariorum expendatur. Præsentium quoque tenore duximus inhibendum, ut nullus vestrum qui Regi familiariter adhæretis, nisi ex communi omnium voluntate, vel ex majori saltem parte consilii sanioris, aliquod arduum regni negotium audeat explicare, vel percipere quicquam de fisco præsumat. Regis quoque patrimonium minime * consumetur, nisi assensu nostro primitus requisito. Præcipimus etiam, ut nullus secretariorum alicui personaliter de familiaribus Regis intendat, aut aliquid ei de fisco persolvat, nisi omnibus assentientibus, vel majori parte volente, per quas thesaurum nuper inventum jubemus studiosius custodiri. Gravat etiam nos admodum, & perturbat, quod cum perfidus Marcualdus sit per vires nostras, & regias domino Deo faciente contritus, & ad nihilum fere redactus, quidam, ut audivimus, in dispendium Regis, & regni, contra nostri formam mandati pacem cum ipso moliuntur, ut qui judicio jacet divino prostratus, hac dolosa pace resumptis viribus resurgat concitus ad nocendum, &c.*

* consumatur.

VII. Addunt gesta de Gualterio episcopo illum superbia elatum obteritis contemptu Apostolicis imperiis, res novas molitum, pacemque cum Marcualdo iniisse, atque affinitate nova confirmasse; sed cum Marcualdus eo modo viam sibi ad tyrannidem munire vellet; contra Gualterius Marcualdi potentia fratrem suum Gentilem fulcire niteretur, ut ipsum, si posset, ad regnum vel summas opes efferret, pugnante invicem utriusque ambitione gravissimis discordiis dissensere: *Ut autem idem cancellarius præconceptam malitiam posset liberius adimplere, callide procuravit, ut Apostolicæ sedis legatus rediret. Vocaverat autem idem cancellarius Gentilem fratrem suum comitem * Metrupelli, & familiarem regium constituerat, ad sublimationem ejus ardenter aspirans; cœpitque cum Marcualdo tractare de pace contra proprium juramentum, & Apostolicum interdictum, contradicentibus aliis domini curia, nisi quos ipse creaverat, ut sibi faverent, & quanquam eundem Marcualdum sciret a domino Papa cum omnibus suis fautoribus excommunicatum & maledictum, quem & de ipse mandato Apostolico cum omnibus suis fautoribus excommunicaverat, & maledixerat ore proprio, composuit tamen cum eo, in regiam eum familiaritatem admittens, immo inter universos familiares majorem constituens, dividens sibi regnum cum illo, ut unus in Sicilia, & alter in Apulia Regis & regni negotia procuraret, mandans sub nomine regio universis, ut pacem illum reciperent, & secundum eam intenderent Marcualdo, etiamsi summo Pontifici displiceret. Verum etsi uterque intenderet decipere reliquum, affinitatem tamen contrahere firmaverunt per conjugium inter nepotem unius, & neptem alterius. Porro cum uterque deprehendisset fraudem alterius, revoluta sunt abscondita tenebrarum, quoniam Marcualdus per nuntios, & literas suas publicavit ubique per regnum, quod cancellarius machinabatur hoc & hujusmodi, ut comitem Gentilem fratrem suum ad regni solium promoveret: cancellarius autem e contra, quod Marcualdus resumere vires, & crudelius solito debacchari;* hæc ibi.

* Metrapelli

Cancellarius cum Marcualdo pacem affinitatemque iniit.

VIII. Cæterum de inita a Gualterio contra pontificium interdictum cum Marcualdo pace, graviter expostulat Innocentius in supra citatis ad Apulos literis; (a) ubi in eandem sententiam urget ista:

Pontifex Apulos cum Marcuald. pacem servare vetat.

Innocentius, &c.

Verum Marescallo ipso ad præsentiam nostram propter infirmitatem militum, & expensarum defectum victore reverso, cancellarius, ut accepimus, contra prohibitionem expressam ei factam sub nomine nostro contradicentibus venerabilibus fratribus nostris Montis Regalis archiepiscopo, & episcopo Cephaluden. familiaribus regiis, & aliis multis magnatibus, qui se, & mu-

(a) In. l. 3. ep. 22.

nitiones suas optime paraverunt, cum Marcualdo compositionem inivit, quam timemus in Regis perniciem, & regni periculum attentatam, nisi ei fortiter obvietur, & cum majora dicuntur eidem Marcualdo jam de bello fugato per hanc compositionem concessa, quam ipsemet peteret ante fugam. Ne igitur idem perfidus Marcualdus qui per vires superare non potuit, immo qui nostris est viribus superatus, per fraudes valeat superare, sed magis in suis fraudibus superetur, monemus universitatem vestram, & exhortamur in Domino, & per apostolica vobis scripta tam ex parte nostra, quam Regis districte præcipientes, mandamus, quatenus eidem Marcualdo qui ad oppressionem vestram revertitur citra Pharum, non respondeatis in aliquo, sed sicut hactenus potius, immo fortius, quam hactenus potenter, & viriliter resistatis, quia si resistere volueritis, non poterit prævalere, cum virtus ejus sit penitus enervata, nec moveamini ad literas, si quæ vobis fuerint sub sigillo, & nomine regio destinatæ, cum non Rex sit auctor earum, sed is potius, qui compositionem inivit. Nec credatis, quod ob utilitatem nostram ista scribamus, cum parati sint illi, si consentire vellemus compositioni prædictæ, mandatis Apostolicis obedire. Sed ad ista movemur potius, ne fiant novissima vestra deteriora prioribus, & ad extraneos deveniant domus vestræ, & vobis in exilium destinatis, vel variis cruciatibus interemptis, matres, & natæ vestræ, uxores pariter & sorores dehonestandæ tradantur in manibus exterorum, sitque pejus eis, qui fuerint in regno relicti, tam turpiter vivere, quam exulare, vel mori. Noveritis autem, quod licet hactenus pro regni defensione multas subierimus anxietates, sollicitudines, & expensas, exponentes pro ipso fratres nostros, consanguineos, & fideles, nunquam tamen circa defensionem ejus tepescimus, sed solicitius solito vigilamus, sicut in proximo dante Domino per experimentum operis sentietis. Datum Later. Atque hactenus de rebus Siculis ab Innocentio summa prudentia confectis.

IX. Innocentius ab adultera Franc. Regem abducere aggreditur.

Verum haud hic egregii Pontificis præclaris triumphis finis impositus; qui namque feros tyrannos Marcualdum, ac Diupoldum opera invictorum ducum profligavit, intolerandam refractarii Regis lasciviam ecclesiasticis censuris expugnavit. De his dicturi, videbimus primum, quid Galliæ episcopi gesserint, post Divionense, ac Viennense concilia a Petro tituli sanctæ Mariæ in via lata diacono Cardinale, & Apostolicæ sedis legato sub anni superioris finem celebrata, quid libidinis agitatus stimulis Philippus pertentarit, atque moliri ausus fuerit, memoria repetendum. Petrus Cardinalis legatus, ut ex Rigordo narravimus, de universa Gallia ecclesiastico interdicto subjicienda, sententiam ferens vetuit, ne ante vigesimum a Domini nativitate diem promulgaretur. Dum igitur tradit Rogerius Petrum Capuanum Cardinalem, & Apostolicæ sedis legatum hoc anno januario mense statim post Christi natalitia sententiam interdicti dedisse, de promulgatione intelligendum est. Addit præterea Petrum lata sententia inde recessisse, clericisque pro imperio præcepisse, ne divina celebrari permitterent, baptismatis, ac pœnitentiæ administratione excepta. *Præteritis itaque* (subdit Rigordus) *viginti diebus tota Regis Francorum terra interdicto subjacuit.* At Innocentii acta id sigillatim enarrantia in medium adducamus: *Receptis igitur*, nimirum episcopi, *literis ejus*, hoc est Petri Cardinalis Apostolicæ sedis legati, *quidam in auditu auris obedire cœperunt; sicut canonici Senonenses, Parisiensis episcopus, Sylvanectensis, & Suessionensis, Ambianensis, Atrebatensis, & quidam alii sententiam interdicti firmiter observantes: alii vero distulerunt observare sententiam, sicut Rhemensis archiep. Laudunensis, Noviomensis, Belvacensis, Morinensis, Meldensis, Carnotensis, Aurelianensis, Antissiodorensis, & alii forte perpauci nuncios suos ad sedem Apostolicam destinantes, per quos quasdam excusationes licet frivolas prætendebant, sed promittebant, quod si illis expositis placeret summo Pontifici, sententiam observarent. Cum igitur summus Pontifex excusationes illas evidentissimis rationibus improbaret, præcepit eisdem, ut & ipsi pariter observarent sententiam interdicti, qui audito præcepto, humiliter paruerunt, sicque tota terra Regis Francorum arctissimo est interdicto conclusa; ita ut clausis ecclesiis nusquam in cœmeteriis sepelirentur corpora mortuorum, quin etiam super terram servabantur ubilibet insepulta.* Addit Rogerius Innocentium post confirmatam Petri sententiam, cunctos qui ad Hierosolymitanam obeundam peregrinationem crucem susceperant, lege exemisse, ac præterea indulsisse, ut missæ sacrificio interesse possent, atque ecclesiastica sepultura fruerentur.

Percussa interdicto Gallia.

Exempti ab interdicto lato cruce signati.

X.

His acceptis Philippus quid egerit, acta produnt: *Rex autem in tantam indignationem excanduit, ut episcopos, & alios clericos, qui primo servaverant interdictum, ab ecclesiis suis faceret violenter expelli, & bona omnia occupari;* idem tradit Rigordus (a), atque ex eo S. Antoninus, Regem in iras efferatum, episcopos qui jaculando interdicto assenserant, e suis sedibus deturbasse, sacerdotes, qui templa clauserant, bonis exuisse, atque Insebergem Reginam optimis moribus, virtutibusque ornatam apud Stampas arctiori custodia inclusisse. Verum ad Innocen-

(a) Rig. in gest. Phil. Aug.

Interdictum tolli per nuncios postulat.

centii vitam revertamur: *Sed cum plebs universa clamaret, Rex non valens tantum Ecclesiæ severitatis sustinere vigorem, nuncios suos quosdam, videlicet clericos, & quosdam milites ad summum Pontificem destinavit, conquerens multipliciter de dicto legato, sed tamen offerens per eosdem juratoriam cautionem, quod coram legatis, vel delegatis judicibus staret juri. Quibus ipse prudentissimus Papa respondit, quod distinguendum erat, utrum stare vellet juri dictato, aut juri dictando, si juri dictato, videlicet secundum jus, quod dictaverat, superinductam a suo removeret consortio, & Reginam acciperet antedictam, libenter reciperet cautionem oblatam, immo sine cautione qualibet, si hoc faceret, relaxaret sententiam interdicti, dummodo prius episcopi, & clerici destituti plenam fuissent restitutionem adepti. Si vero juri dictando, videlicet ut secundum jus, quod dictaret, affinitatis decideretur articulus, cautionem oblatam reciperet ad cautelam, dummodo superinducta remota, Reginam prius reciperet memoratam.* De Philippi ad Innocentium legatione, deque ejus decernendæ causa ait Rogerius (*a*) Philippum plures oratores, alios atque alios ad Innocentium misisse, ut interdicto amoto templa Gallis restitueret, ac primo, iterumque repulsam passum, demum in eam concordiæ speciem descendisse, ut Rex repudiata adultera Inseburgem reciperet, eamque regio more haberet, si vero de ea dimittenda experiri judicio vellet, id Regi Danorum, atque aulæ pontificiæ significatum iri, ut ex utraque parte a viris prudentibus res discuti, atque ex æquitate definiri possit.

(*a*) Rog. hist. Ang.

Propositæ a Pontifice conditiones quibus tollendum esset.

XI. Cæterum quæ post legatorum in Galliam reditum Rex egerit, Innocentii vitæ scriptor exactissime exponit: *Hoc autem cum per nuncios suos a sede Apostolica revertentes audisset, spiritus ejus cœpit multipliciter anxiari, quia nec illam volebat recipere, quam habebat vehementer exosam, nec istam dimittere, quam habebat nimis acceptam; verum convocatis quibusdam principibus, tam ecclesiasticis, quam mundanis, cœpit deliberare cum illis, quid ei foret in hoc articulo faciendum, quibus unanimiter respondentibus, quod parendum erat Apostolicæ sedis mandatis; quæsivit ab avunculo suo Rhemensi archiepiscopo, qui sententiam divortii promulgaverat, utrum verum esset quod dominus Papa scripserat, videlicet quod illa non erat divortii dicenda sententia, sed ludibrii fabula nominanda, qui cum respondisset verum esse, quod scripserat summus Pontifex (non enim audebat aliud respondere) statim Rex intulit dicens: Ergo tu es stultus & fatuus qui talem sententiam protulisti.* Hæc auctor. Plane quidem ii stultitiæ nota infames comperti, ut Philippus ipse lancinante criminis conscientia vel invitus fassus est, qui fœdissima perpetranti non modo non obstiterint, verum indulserint, variisque coloribus, fucisque infame flagitium oblinire, ac subornare non erubuerint, ut jure in eos cadat illud propheticum: (*b*) *Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens.* Nec plane alienum in hac re a Philippo Pharaonis nomen, ut qui in suscepto flagitio tamdiu perstaret, cujus in tantam pertinaciam cor obriguerat, ut in illud divinas iras detonantis Pontificis minæ hactenus penetrare non potuerint. Quare Rogerius de eodem Philippo sermonem instituens: *Cum induratum esset* (inquit) *cor Philippi Regis Franciæ, nec blandis nec asperis posset emolliri, ut adulteram suam dimitteret, &c.* Verum quoniam spiritus ubi vult spirat, & obduratos peccatores ad pœnitentiam inflectit, emollitum tandem Philippi cor pertinaciam posuit, & ad Romani Pontificis voluntatem sese infregit, ut in eo illud Sapientis oraculum comprobetur (*c*): *Cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud.* Ut vero hæc evenerint, acta memorata prosequuntur, quæ post enarratam primam Regis legationem, de altera tum ipsius, tum Innocentii hæc scriptis tradidere: *Remissis igitur nunciis instabat, ut prius quod videlicet remisso interdicto cognosceretur de jure, sed cum nec minis, nec precibus, nec promissis animus summi Pontificis flecti posset, in fundamento justitiæ solidatus ipsius arbitrio se submisit, qui Octavianum Ostiensem episcopum, legatum in Franciam destinavit.* Hanc legationem Rigordus (*d*) male in sequentem annum conjecit, qui tum ex mox subiiciendis literis 11. Kal. novembris anno pontificatus Innocentii tertio datis arguitur, tum quod interdictum hoc ipso ineunte promulgatum octo menses tantummodo tenuerit; subiiciunt gesta, quas Innocentius leges legato dederit: *Talem ei formam præfigens, ut ante omnia satisfactionem plenariam de damnis, & injuriis clericis irrogatis faceret exhiberi; ita quod hi, qui propter obedientiam & reverentiam Apostolicæ sedis graves perpessi fuerant contumelias, & jacturas, per Apostolicam sedem sibi sentirent, & gauderent congrue satisfactum; deinde superinductam præciperet a regio consortio tam localiter, quam carnaliter removeri, ut non solum a Regis amplexibus, verum etiam a regni finibus faceret illam excludi, & præfatam Reginam ab ipso Rege solemniter recipi, & regaliter pertractari, recepta publice juratoria cautione, quod eam sine judicio Ecclesiæ non dimitteret & sic relaxaret sententiam interdicti.*

A Philippo convitium in Archiep. Rhem. jactum.

(*b*) Isa. 19.

(*c*) Prov. 21.

Philippus Pontifici paret.

(*d*) Rig. in gest. Philipp.

XII. Confirmant superiora literæ Apostolicæ (a) quibus Inseburgi Reginæ significat Innocentius, Ostiensis episcopi legati opera Philippum priorem animum fregisse, sedis Apostolicæ excepisse imperia, & ad sarcienda ecclesiis illata damna, ipsamque, ejecta inducta, ut Reginam & uxorem habendam paratum, seque eadem re a legato, Parisiensi, Suessionensi, & Trecensi episcopis certiorem factum.

(a) Lib 3. ep. 10.

I. Reginæ Francorum Illustri,

Intellexisse te credimus hactenus, & nunc plenius percepisse, quantam solicitudinem, & diligentiam in negotio tuo curavimus exhibere, cum etsi Charissimum in Christo filium nostrum Philippum Francorum Regem illustrem ad receptionem tuam juxta juris ordinem prius curavimus per literas, & nuncios commonere, tandem vulneribus fotis oleo vinum cum Samaritano duximus infundendum, in terram Regis ipsius interdicti sententiam proferentes, & licet Rex ipse læsum se reputans, in clericos, & ecclesias manus suas duxerit aggravandas, nunc tamen faciente Domino signum in bonum, de mandato nostro per ministerium venerabilis fratris nostri Oct. Ostiensis episcopi Apostolicæ sedis legati, quem propter hoc specialiter in Regnum Francorum direximus, cor suum ad obediendum mandatis apostolicis inclinavit, ita quod tam clericis, quam ecclesiis satisfaciens plene de injuriis, & damnis illatis, & superinducta remota, te velut uxorem suam & Reginam Francorum receperit, & jurari fecerit in animam suam, quod regaliter te tractabit, & præter Ecclesiæ judicium non dimittet, sicut idem legatus, & venerabiles fratres nostri Parisien. Suessionen. Trecen. & alii quidam episcopi, qui præsentes fuerunt, per suas nobis literas intimarunt. Extant in pontificio regesto ejusdem Octaviani legati literæ (b), quibus rei gestæ seriem enarrat Innocentio una cum aliis Suessionensis (c) episcopi, archiepiscopi (d) Rhemensis, Trecensis, Catalaunensis, & Carnotensis episcoporum eo argumento exaratis, quibus præfixæ aliæ O.... Parisiensis ecclesiæ sacerdotis, qui Innocentio Gallicanæ ecclesiæ triumphum ob Philippi conversum animum, receptam ab eo Reginam, atque damna ecclesiarum restaurata explicat. [1] Verum alieno adhuc a Regina animo erat Philippus, eamque parum honorifice tractasse videtur, cum Inseburges querelarum plenas literas ad Innocentium dederit, qui non sine admiratione ob acceptas ab aliis contrarias literas ita rescripsit:

(b) Ep. 13.
(c) Ep. 12.
(d) Reg. post eand. ep.

Innocentius, &c.

XIII. *Monemus serenitatem Regiam, & exhortamur in Domino quatenus apud eum qui secundum Psalmistam, refugium nostrum & vir-*

NOTÆ [1] Literæ Octaviani hic indicatæ fere integræ recitantur in Annalibus contractis. *Amantissimo patri ac reverendissimo domino Innocentio divina providentia summo pontifici, suus Octavianus Ostiensis episcopus commendationem & devotam in omnibus reverentiam.*

Habito cum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis diligenti tractatu qualiter deberent nobis in facto Regis assistere, eos juxta mandatum vestrum, & voluntatem nostram promptos invenimus & paratos: ipse vero rex cum in colloquio illustrium comitis Flandriæ, ac ducis Brabantiæ apud Compendium moraretur, audito adventu nostro cum velocitate, & lætitia maxima Senonis nobis occurrens, devote & humiliter nos recepit, & cum honore tractavit, cumque familiarem, & diutinum habuissemus cum ipso tractatum, ac super multis prout expedire videbatur eum fuissemus studiose alloquuti, ultra opinionem omnium ita invenimus eum propitium & benignum, ut apud omnes qui animum ejus noverant divinum miraculum videretur, qui utique post longam invectionem, qua ipsum fuimus constanter aggressi, tandem cum multa lacrymarum effusione, & humilitate cordis, mandatis nostris se submisit, ac nostris dispositionibus pariturum promisit. (*Nonnullis interjectis ut de injuriis, damnisque illatis prælatibus, & clero fecerit satis, subdit.*)

Cæterum volentes in cunctis rite procedere injunximus ei, ut superinductam a se tam carnaliter quam localiter separaret, quod & fecit, prout expedire melius videbatur, firmiterque in audientia omnium repromisit, quod eam nec cognoscere debeat nec videre, donec fuerit reginæ negotium ad finem adductum. Injuncto autem sibi mandato, ut Inseburgem reginam reciperet, eam de loco, in quo olim eam statuerat præcepit adduci: *Et infra:* post familiare colloquium (*nimirum regis, & reginæ, præsente legato*) in consistorium exeuntes, ubi erat infinita cleri, & populi multitudo, reginam eamdem a tribus episcopis fecimus honorificentia regali deduci, factoque mandato, ut eam rex tanquam uxorem suam & Franciæ reginam acciperet, & honorifice pertractaret, recepit eam publice, & huic mandato, licet invitus, ac aliis omnibus mandatis vestris se pariturum firmiter repromisit. *His addit legatus sacrorum justitium sublatum maximo omnium gaudio fuisse; cæterum regem adduci non potuisse, ut reginam restitueret thoro, atque conjugem retineret, sed ut controversia de illius conjugio disceptaretur institisse, ac se illi promisisse jus in ea causa ipsi redditum iri.* Certiorem interea fecit rex misso oratore Innocentium se apostolicis imperiis morem gessisse, ac licet ab hostibus ecclesiæ sollicitatus fuisset, ut fœdus armorum adversus Romanam ecclesiam, a qua se acerbius habitum querebatur, cum ipsis iniret, nunquam tamen assentiri ipsis voluisse. *Qua in re certe maximis laudibus efferendus est; a cujus exemplo abfuit postea Henricus Angliæ rex, qui ob pellicis amores, se, & innumeras animas in exitium traxit. Placuit autem divina providentiæ inductam a Philippo ducis Moraviæ filiam e vita subducere, ac tumultuum occasionem ne recrudescerent, tollere.* MANSI

& virtus & in tribulationibus est adjutor, piis orationibus instare procures, ut idem Rex te in gratia retineat conjugali, & maritali affectione pertractet. Quis enim scit si petens accipias, invenias quærens, & aperiatur pulsanti? Pete igitur, quære, ac pulsa, insta opportune, & importune, si forsan propter tuæ petitionis instantiam necessitates, & lacrymas tuas respiciat Dominus miserator, & idem Regi circa te pium inspiret affectum, & ipsum a sua dignetur duritia revocare. Apud charissimum quoque in Christo filium nostrum Ca. Regem Danorum illustrem fratrem tuum, cui etiam de novo nos super hoc scribimus, literis, & nunciis instare procures, ut ad defensionem causæ tuæ cum advocatis, & testibus, & aliis, quæ visa fuerint expedire sufficientes dirigat responsales cum se per impotentiam excusare non possit, sicque ipsi æque facile, vel facilius, dummodo assertioni tuæ veritas suffragetur, obstaculum affinitatis objectæ removere per suos, quam alteri parti, nisi propositioni ejus veritas subsit, legitime comprobare. Noveris autem, & habeas pro constanti, quod nos dante Domino in tua tibi non deerimus ratione, licet Regi postulanti justitiam non potuerimus, nec velimus audientiam denegare. Datum Laterani. XI. Kal. novemb.

(a) Ib. ep. 11. Eadem est literarum sententia, quas ad Danorum Regem (a) Insebutgis fratrem dedit, quem etiam sorori opera non deesse jussit. Reginæ porro querelis excitatus legatum monuit (b) in restituenda (b) Ib. ep. 14. pristinæ dignitati Regina operam navaret; rem tanti momenti sibi videri, ut pro ea causa sanguinem lubentissime profunderet. Regique Francorum significanti se Apostolicis imperiis obsequutum, & querenti a legato se asperius habitum, respondit, ne exulceraret animos, sed ad jussa illius æquissima se se inflecteret.

XIV. Implorante eodem tempore sedis Apostolicæ misericordiam Altissiodorensi episcopo, qui fulminatum a Petro Capuano Apostolicæ sedis legato in Gallias interdictum non servarat modo, sed auctor una cum cæteris fuerat, ut contempu obtereretur, Innocentius severitatem clementia temperandam censuit: cum enim ad Senonensem archiepiscopatum postulatus esset, ad eam dignitatem ob præteritum facinus non admisit, indulsit (c) tamen ut episcopali munere, a quo obeundo submotus legati sententia erat, fungeretur. (c) Lib. 3. ep. 16. Ceterum placuit divinæ providentiæ inductam a Philippo ducis Moraviæ filiam, ob quam tanti tumultus in Galliis commoti fuerant, ex hac vita subducere, ne illius causa Galliarum regnum diutius affligeretur. [1] Antequam vero ex interdicti publica calamitate Gallia emergeret, novo gaudio illius luctum permulsit. Philippus enim & Joannes Angliæ Rex post iterata colloquia pacem, ac fœdus XI. Kal. junias inter se pepigere, ac postridie ejus diei Blanca filia Adelphonsi Castellæ, ejusdem Joannis Regis neptis, quam Alienora Regina Joannis mater in Hispanias profecta receperat, Ludovico Philippi Regis filio apud Purmor in Normannia ab Helia Burdegalensi archiepiscopo matrimonio juncta est; qui cum aliis ipsam fuerat comitatus, adstante celebri episcoporum ac virorum principum corona, qui regias nuptias cohonestarunt.

Pax inter Francos Anglosque inita.

Ludovici filii Philipp. nuptiæ.

Hæc fusius Rogerius, (d) qui pacis conditiones recenset, eademque de fœdere ac nuptiis Robertus (e) de monte, Matthæus Parisius (f) Rigordus, & alii. Porro hanc Regis Castellæ filiam a Ludovico ductam Parisius Blancam, Rigordus (g) Blanchiam nominat, Robertus vero Blandam corpore moribusque honestissimam virginem appellat. Quod ad Ludovicum attinet, Philippus Rex, ut Innocentii acta testantur, ex prima uxore, filia Balduini comitis Hannoniæ, comitisque Flandriæ nepte unicum susceperat, qua postea defuncta, prædictam Inseburgem Canuti Danorum Regis sororem in matrimonium accepit. De Philippo item addit Rogerius, Judæis quos ipse sui principatus initio regno ejecerat, redeundi, commorandique liberam fecisse potestatem. [2]

(d) Rog. in Annal. Ang. (e) Rob. de Mont. Append. ad Sigeb. (f) Matth. Par. in an. Angl. (g) Rig. in Phil. Reg.

Hoc

NOTÆ [1] OBitum Mariæ seu Agnetis, quam Philippus Galliæ rex repudiata uxore sua duxerat, Raynaldus hoc anno recitat; sed anno tantum sequenti assignatum apud diligentissimos horum temporum scriptores reperio. Albericus Monachus trium fontium in Chronico, quod cum anno 1241. quo & florebat, absolvit, ad annum MCCI. scribit, *Eodem anno mater eorum* (Philippi scilicet, & Mariæ, quos Philippus Galliæ rex ex Agnete genuerat) *superintroducta moritur; & juxta Meduntum in Ecclesia S. Corentii sepelitur, ubi rex fecit Abbatiam centum & viginti monialium*. Guillelmus de Nangis, qui Chronicon suum cum sæculo claudit ad eumdem annum, rebus Concilii Suessionensis narratis subdit: *Regina vero Maria quam Philippus rex superinduxerat, auditis divortii sui rumoribus, dolore anxia apud Pissiacum moritur*. MANSI

[2] IN fine hujus paragraphi hæc addunt Annales contracti: *In Narbonensi porro Gallia hoc tempore ecclesiastica res maxime collapsa est, itaut magnates templa invaderent, eaque in castrorum formam redigerent ac præsidiariis militibus munirent. Tum hæresis adeo impune grassata, ut christianam religionem & omnia sacra ut deridicula temneret, ut queritur*

XV. Hoc etiam anno Joannes Angliæ Rex soluto priore conjogio cum Heuvista, quam tertio consanguinitatis gradu ettingebat, Isebellam filiem Ailmari comitis Engolismeusis desponsam Comiti Marchiæ axorem duxit, at tradit Rogerius. [1] De quibus nuptiis etiam Robertus de monte, Matthæus Parisias, & alii, qui post ipsos scripsere. Addit Rogerius Joannem Normannicis confectis negotiis, in Angliem octobris mense cam nova sponsa perrexisse, ibique apud Westmonasterium Londini embos ab Huberto Cantuariensi archiepiscopo regiis insignibus decoratus.

Eborac. archiep. a Rege fratre divexatur.

Hoc interim spatio, quomodo Gaufridus Eboracensis archiepiscopus jussu Regis fratris omnibus episcopatus bonis spolietus in Jecobum Eboraci vicecomitem, ejusque ministros, qui ecclesiesticas possessiones iovaserant, atque in illos, qui Regis animum contra se commoverant, anathemetis sententiam tulerit, totamque Eboracensem provinciam ecclesiastico interdicto supposuerit, ec demum quomodo Joennes, proborum consilio, ablata bona fratri restitui jusserit, iidem qui supra Rogerius & Perisius pluribus tradunt. Crebra vero leguntur inter Regem atque archiepiscopum exorta dissidia, quæ tamen haud difficili negotio composita & conciliata fueruot.

XVI. Quod ad Hubertum pertinet Cantuarien. erchiepiscopum, quem Anglorum Regi atque Reginæ coronam imposuisse vidimus, Rogerius post enarratem concordiam per judices ab Innocentio constitutos inter ipsum initam, atque Cantuarienses ecclesiæ S. Trinitatis monachos, post recensitas amicitiæ conciliatæ leges, quarum præcipuæ fuere, at archiepiscopo secram ædem Lameheeusem, eodem quo antea loco, novis tamen jactis fundamentis ædificari liceret, & ne sæculares canonicos ibidem constituere posset, sed regulares dumtaxet, eosque Præmonstratensis ordiois, ac tredecim minimum, vel ut maxime viginti, demum ait eundem archiepiscopum Londoniis apud Westmonasterium hoc anno generale episcoporum

Concilium Londinense.

concilium celebresse; illud enim ita appellabant olim majores, quod ex provinciis uni primati antistiti subjectis cogebatur, ut Cardinalis Baronius demonstravit (a). Quatuordecim porro canones enumeret auctor, quos in eo archiepiscopus Hubertus promulgevit, decrevitque, ut pie invioleteque a sibi subjectis servarentur, idque jure optimo, cum maximi sint ponderis atque momenti.

(a) An. 347. n. 8.

Atque in primis ut divino cultui mencipati præcipua qua decet reverentie, & animi devotione suum munus obeant, hujusmodi profertur decretum:

Can. quomodo celebranda missa.

Salubri provisione consilii prospeximus, ut a quolibet sacerdote celebraute verba canonis rotunde dicantur & distincte, nec ex festinatione retracta, nec ex diuturnitate nimis protracta, non est enim ibi diu immorandum propter insurgentes cogitationes, quæ ut muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Similiter & omnes horæ & omnia officia aperte & distincte dicantur, ita quod ex festinatione nimia non præcidantur, vel syncopentur. Quod si observatum non fuerit, sacerdotes hoc non observantes, post trinam admonitionem usque ad condignam satisfactionem suspendantur. Salvo in omnibus sacrosancta Romanæ Ecclesiæ honore & privilegio. Quæ postrema verbe singulis adduntur canonibus, licet enim semper in ecclesiasticis statutis subintelligentur, ea tamen suæ in Apostolicam sedem observantiæ monumentum Anglicani episcopi perpetuis exarare notis voloere, ex quibus aliisque tum mox, tum alibi dicendis viderint Angliæ novatores, quam impudenter ejusdem sacrosanctæ sedis Angliæ ipsis reverendæ, obloquendo & latrando auctoritatem obterant. Sed ad canones redeamus.

Can. missa bis in die ab eod. sine necessitate non celebranda.

Observatione etiam dignissimus alter isti proximus, ubi de missarum celebratione, deque sacratissimo Eucharistiæ mysterio hæc hebentur: *Non liceat presbytero bis in die celebrare, nisi necessitate urgente, & tunc idem cum in die bis celebrat, post primam celebrationem, & sanguinis sumptionem, nil infundatur calici. Sane post*

NOTÆ *vitur Innocentius hisce verbis*; Innoc. libr. 4. epistol. 22. Accedit ad hoc damnata & damnanda diversarum hæreseon pravitas, quæ Deum & ministrum Domini Moysem ore polluto blasphemans, damnat tam novum testamentum quam vetus, & ecclesiastica sacramenta contemnens ea prædicat esse sacrilega, & quidquid fidei religionis & divini cultus in Ecclesia solemniter agitur & fideliter observatur inutile ac ridiculosum affirmat. *Et infra*: Ii dicunt bonum malum & malum bonum, vocant tenebras lucem & lucem tenebras, in dulce amarum, & amarum in dulce convertunt, nec Deum timent, nec Deum reverentur, dogmata evangelica prava interpretatione pervertunt. *Tantorum malorum causam tribuit Innocentius præsulum imperitia & avaritia, qui sacerdotia indignis & pueris conferrent, & leges canonicas confunderent. Cumque archiepiscopus Narbonensis magna eorum criminum invidia laboraret, cardinalis S. Priscæ legatus in eum inquirere jussus est.* MANSI

[1] JOannes rex Londionm veniens cum nava uxore, ceremoniam iteratæ coronationis & consecrationis ejusdem reginæ, quæ quasi *duodennis videbatur*, ait Radulphus Abbas de Coggeshale in Chronico Anglicano peregit prima *Dominica post festum S. Michaelis*, idest ipsis Kalendis Octobris, quæ dies anno illo in Dominicam incidebat. MANSI

post primam celebrationem diligentissime absorbeantur stillulæ de calice, & digiti sugantur, vel lingua lambantur, & laventur, reservata lotura in vaso mundo, ad id specialiter deputato, quæ lotura sumatur post secundam celebrationem. Hæc ita se habeant, nisi in prima celebratione adsit diaconus, vel alius minister honestus, qui loturam sumere possit. His adjicimus, ut reponatur Eucharistia in pyxide munda & honesta, & in pyxide munda & honesta deferatur ad ægrum linteo mundo superposito, & lucerna præcedente ac cruce, nisi æger valde remotus fuerit. Renovetur quoque hostia ipsa singulis dominicis diebus.

XVII. De baptis. Quod ad tertium attinet, ubi de baptismatis & confirmationis agitur sacramentis, isthæc inter alia leguntur: *Non liceat diaconibus baptizare, vel pœnitentias dare, nisi duplici necessitate, videlicet quia sacerdos non potest vel absens, vel stulte non vult, & mors imminet puero vel ægro.* Ita patres. Id vero de pœnitentiis non de pœnitentiæ sacramento, cujus legitimum ministrum solum sacerdotem esse Ecclesia catholica profitetur; sed de publicis, quæ publice peccantibus ex ejusdem Ecclesiæ præscripto injungebantur. *Si vero* (pergit synodus) *in necessitate puer baptizatur a laico, quod fieri potest a patre vel a matre absque matrimonii præjudicio; sequentia immersionem, non præcedentia (quæ scilicet peracta sint) per sacerdotem expleantur.* Ex his vides, lector, in Anglia illum morem viguisse, ut infantes, qui baptismate initiabantur, in undas sacras, quod antiquitus fiebat, immergerentur.

(a) Can. 4. De confessionis sacram. Cæterum de confessionis sacramento subdit (a): *Cum pœnitentia, quæ est secunda tabula post naufragium, tanto major adhibenda sit circumspectio, quanto magis est necessaria post lapsum reparatio, nos sacrorum canonum statuta sequentes, præcipimus, ut sacerdotes in pœnitentia diligenter attendant circumstantias, * quantitatem scilicet personæ & quantitatem delicti, tempus, locum, causam, moram in peccato factam, devotionem animi pœnitentis; & ut pœnitentia talis injungatur uxori, unde non reddatur marito suo suspecta de aliquo occulto & enormi peccato: idem in marito conservetur. Nullus etiam sacerdos post lapsum, antequam confiteatur, ad altare præsumat accedere celebraturus. Id adjicimus ad sacerdotum cupiditatem resecandam, ut missæ non injungantur in pœnitentia his, qui non fuerint sacerdotes.* Sacrosanctum missæ sacrificium, utpote præstantissimum religionis actum, maxime idoneum ad id accomodatumque esse in dubium revocari nequit. Attamen ut eorum, qui juxta Apostolicum dictum, quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi, coerceatur aviditas, id jure inhibetur.

* qualitatem.

Consultum est insuper (b) ex Lateranensis concilii præscripto, ne episcopi aliique ecclesiastici Christiano populo graviores forent, in quam sententiam hæc inter alia: *Nos ipsius (nempe modo dicti concilii) instituta humiliter & devote sequentes, decernimus, ut archiepiscopus parochias visitans, quadragesimum vel quinquagesimum evectionis numerum, episcopus vicesimum vel tricesimum nequaquam excedant, archidiaconus vero quinque aut septem, decani constituti sub episcopis duobus equis contenti existant. Nec cum canibus venatoriis aut avibus proficiscantur, &c.* Ex eadem insuper Lateranensi synodo prohibetur: ne quis (c) sine certo titulo ad diaconatus vel presbyteratus ordines promoveatur (d): ne ante canonicam commonitionem præmissam anathematis, aut suspensionis sententia feratur (e); neve quidquam pro sacramentorum administratione exigatur. De non gravandis laicis. (b) Can. 5. (c) Can. 6. (d) Can. 7. (e) Can. 8.

De matrimonio. Adhæc patres alia sanxere de decimis (f) solvendis, de clericorum continentia atque honestate (g), ac de matrimonio, de quo statuere (h): *Nec contrahatur aliquod matrimonium sine trina denunciatione publica in ecclesia, neque si fuerint personæ incognitæ. Sed nec copulentur aliquæ personæ matrimonio, nisi publice in facie ecclesiæ & præsente sacerdote, & si secus factum fuerit, non admittantur alicubi * ecclesia, nisi speciali auctoritate episcopi.* His addidere (i), quod publici criminis infamia inustis, ut confiteantur ac faciant satis semel atque iterum & tertio commonitis confestim canonica purgatio indicatur. Præterea ejusdem concilii Lateranensis institutione fulciti, leprosis (k) sacellum & cœmeterium permittunt. Postremo vetant, ne quisquam a laicis (quod jam sæpissime statutum fuerat) sacerdotia sine episcopi auctoritate recipiat. (l) Atque hactenus de Londoniensi concilio. (f) Can. 9. (g) Can. 10. (h) Can. 12. * in (i) Can. 22. (k) Can. 13. (l) Can. 14.

XVIII. S. Hugo Lincoln. episc. hoc anno moritur. His enarratis Rogerius accuratissimus scriptor S. Hugonis episcopi Lincolniensis obitum refert; eodem anno contigisse non solum Matthæus Parisius, sed ipsius vitæ acta testantur. In primis enim asserunt inter Galliæ Angliæque Reges pacem ipsius opera conciliatam, quam hujus anni mense majo confectam certissime constat, id affirmantibus hujus temporis auctoribus, quos supra memoravimus, Rogerio, Roberto de Monte, nec non Rigordo, Matthæoque Parisio, qui eodem sæculo scripsit, eumque præterea Rogerius oculatus testis asserat, S. Hugonem Lincolniensem episcopum creatum anno post Christum natum millesimo centesimo octogesimo sexto, addant vero acta eum annos quindecim, & quinquaginta octo

dies

dies sedisse, non ante hunc annum obiisse necesse est. Licet mendum in hujusmodi annorum numero in acta irrepsisse ea modo allatis auctorum testimoniis dicendum videatur, atque affirmandum potius, sanctum antistitem sedem Lincolniensem annis quatuordecim (quod Matthæus Parisius (a) asserit) ac dies octo supra quinquaginta ornasse. Tradunt enim acta beatum virum die festo S. Matthæi Apostoli & Evangelistæ sacris episcopalibus initiatum, ac 15. Kal. decembris e vivis ereptum fuisse. Hæc prætereunda noluimus, quibus infrascriptus error exploditur, cum post res gestas D. Hugonis hæc leguntur: *Porro anno Christi millesimo ducentesimo octogesimo, qui fuit a beati viri obitu fere octogesimus sextus, octobris sixto die, sacrum ejus corpus elevatum atque translatum est.* Qua ratione ejus obitus ad annum millesimum centesimum nonagesimum quartum referendus esset. Igitur ne fœdissime vitæ scriptor errasse, secumque pugnare dicatur, affirmandum est, ista de translatione corporis ab alio adjecta, quod ex ipso contextu orationis satis perspicitur. His de tempore stabilitis firmatisque, præclara tanti præsulis funera celebrantur, quemadmodum superioribus annis plura ex Anonymo ejus vitæ scriptore a Baronio nostro reddita accepimus, ita ex eodem aliisque delibabimus.

(a) Paris. hoc anno

XIX. *Cum jam tempus* (inquiunt acta) *adventaret transitus ejus ad patriam, acri febre corripitur* (modo laudati auctores quartana eum laborasse affirmant). *Morbo autem ingravescente, sæpius orando hæc verba repetebat: O pie Deus requiem præsta nobis, bone Domine, Deusque verax donet tandem nobis requiem. Quod quidam de astantibus audiens, quasi pro consolatione dixit ei: Jam domine quiesces. At ille: O vere, inquit, beatos illos, quibus vel in extremo judicii die requies inconcussa donabitur. Dicente rursus eo ipso, illum diem ei futuram, Deo volente, judicii diem, quo esset e vita discessurus, cum magna fiducia dixit:* Non recte sentit; *non enim judicii, sed gratiæ, & misericordiæ dies erit, quo ego defungar. Cum adhuc esset incolumis, & mentio fieret de mortis horrore, dicere consueverat: Male profecto nobiscum ageretur, si nunquam mori deberemus*; hæc de morbo, sanctique viri fiducia, cujus etiam egregium exemplum præbuit, dum a præcipuo amico de datis ab ipso judiciis compellatus est: *Quandoquidem* (inquit) *domine multo tempore, tam ordinarius, tum etiam delegatus permultorum judex fuisti, diligenter oro, studeas ne dum generatim, sed etiam speciatim confiteri, quos & quot privato amore, vel odio aut promoveris, aut depresseris parum juste; respondit ille:* Odio *seu amore, sed nec spe quidem vel timore personæ, vel rei cujuscumque a veritate judicii me unquam exorbitasse penitus memor non sum; si autem de recto deflexi, hoc vel propria ignorantia, aut certe assistentium culpa accidit.* Hæc ipse. Enimvero Romanos Pontifices totius provinciæ negotia Hugoni committere, ipsumque sancta æquitate difficillimas controversias, jure consultissimis mirantibus, dirimere consuevisse fidem faciunt acta, quæ subdunt: *Ad verba autem sua tantam adhibebat cautionem, ne quid contra veritatem proferret, ut nedum in dubiis, sed etiam in certissimis frequenter hanc adjiceret appendicem: Sic modo nobis occurrit. Eadem per omnia cautela in literis sigillo ipsius muniendis ille veritatis amator semper utebatur. Admonitus etiam, ut testamentum pro more faceret: Tædet me, inquit, hujus consuetudinis jam passim in Ecclesiam introductæ, nec habui quicquam nec habeo, quod non sit ecclesiæ, quam regendam suscepi. Attamen ne fiscus rapiat, pauperibus tribuatur totum, quod videor possidere.* Vigebat namque adhuc perversus ille atque sacrilegus mos, Romanis Pontificibus frustra reclamantibus, ut defunctis episcopis ecclesiastica bona fiscus invaderet, atque expilaret. Addunt his Rogerius & Matthæus Parisius tum Joannem Angliæ Regem ad sanctum virum officii causa adeuntem ipsius testamentum confirmasse, & in Domino (ut iidem ajunt) pollicitum, quod deinceps Præsulum testamenta rationi consentanea, rata habiturus foret.

Moricupit.

Illius æquitas.

Heredem ecclesiam instituit.

Ut vero ingravescente morbo morteque imminente sese orationi dediderit, obitumque, tum ingentia, quæ Angliæ ac maxime clero imminebant mala, ob quæ libenter se e vita discedere ajebat, ac prophetico afflatus spiritu præsagierit, enarrat vitæ ejus auctor: *Cum jam autem ille, quem diximus, novembris dies propinquasset, lachrymantibus filiis dixit, ut funeri necessaria præpararent. Facto denique in se spiritu Dei, mala grandia futura prædixit & Regi & regno, in primis autem clero. Dicebat proinde libenter se velle mori, ne tanta cerneret dissidia: & hæc quidem omnia mox ab ejus obitu sicut prædixerat, evenerunt; in quo sicut & in aliis multis apertissime videre licet eum prophetiæ spiritum habuisse. Decimoseptimo novembris die, cum sentiret vires sibi magis magisque deficere, jussit accersiri monachos, & clericos in obsequium funeris sui, & quia episcoporum nullus interesse poterat, ordine instruxit eos, quemadmodum funus ipsum curare deberent. Jussit quoque, ut non Londoniæ, ubi ægrotare cœpit humaretur, sed ut Lincolniam translatum eum in primaria æde sepelirent. Concilium namque universale totius regni Lincolniæ celebrabatur, ad quod episcopi omnes convenerant. Ipsi autem interrogantes*

Imminentia Angl. mala prædicit.

num interesse vellet, respondit, etiam; id vero quomodo accipi voluerit, ex sequentibus patebit. Advesperante ergo die vir pius & misericors sciens, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad patrem totius consolationis, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos; cernensque ubertim flentes charissimos filios, suavissimis eos sermonibus consolari nitebatur, dextram etiam capitibus singulorum diutius imponens, Deo & verbo gratiæ ejus eos omnes commendavit. Demum de extremo ejus vitæ actu: *Deinde* (nimirum postquam amantissimis verbis suos in lacrymas solutos dextera eorum capiti imposita solatus esset) *deficiente voce cum rogarent eum, ut Dominum pro idoneo pastore deprecaretur, tandem respondit: Deus id faciat; quo dicto pavimentum coram eo nudatur; & cinere benedicto in crucis formam sparso, completorii preces inchoaverunt, cum autem versum illum audisset: Clamavit ad me, & ego exaudiam eum; cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum, imponi se cineri poscit* (is mos a sanctis olim religiosissime servabatur, ut in cinere strati, quo pœnitentiæ sacræ magis indulgerent, emorerentur) *psallentibus illis festinantius, vultu placidissimo spiritum sensim colligebat, quem tunc in manus conditoris tradidit, cum illud Simeonis canticum inciperetur: Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Obiit circa annum Domini 1200. cum jam sexagenarius esset, deinceps in sabbato pacis æterna quieturus. Tenuit cathedram episcopalem annis quindecim, & quinquaginta, & octo diebus.* Hactenus gestorum scriptor.

In cinere feliciter animam efflat.

XX. S. corpus lacte candidius, vitroque pellucidius visum.

Recenset postea divinitus ostensa de ejus gloria prodigia, cujus mirabile quoddam vestigium in sacro corpore impressum effulsit: *Cum lavarent capellani videlicet, corpus exanime, lacte candidius foris apparuit: intus vero vitro purius cernebatur.* Jam vero egregium illius funus, vel potius insignem lætissimumque triumphum spectemus; subdunt gesta sacris vestibus adornato corpore incredibilem hominum multitudinem concurrisse, ut feretro gestando collum submitterent (Loudonio enim, ubi dum post tractatam inter Anglos & Francos pacem rediens ex morbo obierat, Lincolniam transferebatur) atque inter alios Joannem Angliæ & Willelmum Scotiæ Reges innumera præsulum procerumque corona stipatos id officium sancto corpori præstare sibi gloriæ & triumpho duxisse. De iis agunt etiam Rogerius & Parisius, quorum prior trium archiepiscoporum, episcoporum plurium aliorumque nomina percenset, asserens, quod ad archiepiscopos attinet, fuisse Hubertum Cantuariensem, Joannem Dublinensem (hujus loco habet Parisius Gaufridum Eboracensem) & Bernardum Raguensem.

Sic sic placuit (loquuntur acta) *remuneratori omnium bonorum glorificare servum suum fidelem, qui toties erga sepulturam aliorum solicitus fuerat*; eademque Parisius. Contigit vero sæpius, ut divinum numen servum suum in eo pietatis genere occupatum ita adamaret, ut fœtorem putridis corporibus halantem percipere non permitteret. Addunt acta: *Cum audisset aliquando quendam ex persecutoribus ejus defunctum, statim præparavit se, ut illo pergeret, hominemque sepeliret. Occurrentibus vero famulis & dicentibus, certissime comparatas esse insidias juxta viam. Tum demum, inquit ille, juste excusabimur, si pedes compedibus constringantur, & incedendi facultas erepta sit. Quo dicto, selectis aliis, cum duobus tantum eo se contulit, ac funus honorifice curavit.* Sed cœptam sacri funeris historiam prosequamur.

Illius charitas erga inimicum.

Quod ad sepulturam spectat, Rogerius & Parisius sacrum corpus in ecclesia, quam ipse in Deiparæ honorem construxerat, juxta altare S. Joannis Baptistæ a prædictis archiepiscopis & episcopis tumulo mandatum esse tradunt. Porro non modo templum illud ædificandum curaverat, verum in cœmentario etiam opere tantus præsul inservire ac desudare voluerat, ac propriis humeris lapides gestare, nec a dignitate Episcopali alienum putabat vilissimum laborem suscipere, quo divina gloria augeretur. Quanti vero apud Deum meriti is labor esset, ingenti miraculo illustratum est, cum æger accepto in humeros corbe, quo sanctus utebatur, pristinam valetudinem, ut testatur Parisius (a), est adeptus.

(a) Par. hist. Angl.

Pluribus autem signis veluti quibusdam gloriæ trophæis ejus feretrum & sepulcrum Deus illustravit: ad gestorum namque calcem legitur toto sex dierum itinere, & post exequias ipsius divinum numen plura miracula sancti sui meritis patrasse, inter quæ illud stupore maximo omnes defixit, quod narrat etiam Parisius, accensas faces, quæ sacro corpori præferebantur, licet vento & pluvia asperaretur cœlum, nunquam diebus quatuor ita extinctas fuisse, quin semper ex iis aliqua arderet. Hæc, aliaque de S. episcopo miracula enarrant acta, quibus adiicienda arbitror, quæ Rogerius scriptis de eo commendavit, virum sanctum, dum in humanis versaretur, dicere solitum, maximum illud sibi videri miraculum, si quis alicujus sancti precibus ex hac vita eriperetur, ut ex illius periculis in cœlum evolaret: quod miraculum ait in eo contigisse, qui cum ad feretrum sancti preces fudisset, ut ex hac vita, ad Christum intuendum

di-

discederet, sequenti nocte animam pie efflavit; addunt etiam infra decimumquintum eb obitu diem D. Hugonem decano ecclesiæ Lincolniensis videndum se obtulisse, monuisseque sibi a Christo concessum, ut e canonicorum collegio unus brevi in cœlum demigraret, proinde imperaret omnibus, ut se ad mortem compararent, quæ sors in Robertum felicissime cecidit, cujus corpus asperrimo cilicio sub veste candide horrere repertum est. Sed ed acta redeamus, quæ cœptam de rebus admirandis narrationem ita prosequuntur: *Mulier quædam cæca ad primum corporis contactum oculorum lumen recepit. Fur quidam cum crumenam pecunia refertam abstulisset a latere cujusdam feminæ orantis ad corpus S. Hugonis, miraculose protinus cæcatus est. Sentiens ergo divinam ultionem, seipsum pablice accusavit, crumenam reddidit, & visum recuperavit.* Rogerius eutem & Parisius ajunt furem fuisse dæmone correptum, verum utrumque contigisse potuit. *Miles quidam, cujus brachium cancer plane corroserat, ad corpus S. Hugonis sanatus est. Puer quidam vita functus meritis illius revixit. Vir quidam languidus a medicis desperatus, ad sanctum beati viri sepulcrum venit, moxque sanus & incolumis surrexit. Denique non longo temporis spatio a sepultura pretiosi thesauri, intra paucos dies ad monumentum ejus sex paralytici sanitatis beneficium adepti, tres cæci illuminati, muti duo loquendi facultatem receperunt; duo quoque contracti pristinæ sunt firmitati restituti, & hydropica femina ejus meritis curata est. Mulier quædam cum quatuor fecisset abortus, admonita est ab ancilla sua, ut puerulum cereum S. Hugoni offerret, quod ubi fecit, non abortivit unquam, sed sex incolumes pueros enixa est. Sunt & alia permulta illustria miracula, quibus sanctum suum Dominus mirificavit. Hæc pauca interim brevitatis studio commemorasse sufficiat in laudem & gloriam præpotentis Dei, qui vivit & regnat in infinita sæcula sæculorum amen.* Huc usque res gestæ S. Hugonis Lincolniensis episcopi, cujus innumera miracula prætermittimus silentio, illius vero memoria, quo e vita discessit die, nimirum xv. Kal. decemb. e catholica Ecclesia coli consuevit. (*a*)

Molti beneficia ingentia S. viri precibus obtinent.

(*a*) *Rom. Mart. eo die ubi Bar. lit. f.*

XXI. Nec taciti prætermittere debemus, quæ admiratione digna de Eustachio ebbate Rogerius (*b*) refert illum viri sanctissimi Fulconis, de quo enno 1198. mentionem edidimus, in convertendis populis laboris socium in Angliam trajecisse, eaque sacris concionibus Anglos magna felicitate & Christi gloria instruere cœpisse, effulsisse miraculis, atque inter eiia apud Wii non longe a Cantuerie quendam fontem sacrasse, cujus beneficio postea cœcis oculorum lumen, enditus surdis, mutis vox, debilitetis incessus heusta ex illo aqua fuerint restitura, adiicitque prodigium in muliere erreptitia, quæ pariter hausta aqua dæmones evomuit: tum de alio fonte divinitus ejusdem viri S. opera scaturiente tradit populi laborantis aquæ inopie epud Rumenel precibus flexum, a Deo obtinuisse, ut in loci ecclesia e rupe percussa perennes equæ exilirent, quæ multis morbis præsens remedium attulere; tum plura pie ab ipso gesta subiicit.

(*b*) *Rog. in Annal. Angl. hoc anno.*

Eadem Parisius (*c*), qui prodigia cœlitus osteusa edjungit, ec lunas quinque cœlo emicare visas historiæ prodidit: *Paulo ante nativitatem Dominicam apparuerunt de nocte quinque lunæ in cœlo, circa primam vigiliam noctis: prima apparuit in aquilone, secunda in meridie, tertia in occidente, quarta in oriente, quinta apparuit in medio illarum quatuor lunarum habens secum stellas multas, quæ cum stellis suis circuibat quinquies, vel amplius præfatas quatuor lunas. Hæc autem apparitio multis videntibus, & admirantibus quasi per spatium unius horæ facta est.* Atque hæc de rebus Angliæ dixisse suffecerit.

(*c*) *Par. hist. Ang. hoc anno.*

Quinque lunæ de nocte visæ.

Jam ad Innocentium Romanum Pontificem redeamus, cui in causis non solum Galliæ, Angliæque Regum, sed Germanorum etiam principum, inter sese de Imperio certantium, plurimum elaborandum fuit. Cum enim singulorum jura ac merite quam diligentissime perpendisset, rejectis Philippo Suevo regni invasore, & Friderico Siciliæ Rege, quorum alter anathemete percussus, alter vero ob ætatem tenro muneri impar erat, Othoni operam suam studiumque porrexit. Quomodo autem hæc se habuerint, nunc discutiendum, ac præcipue supet ee re ex epistolis eb eodem Pontifice hoc anno datis atque acceptis. Primum inter eas locum obtinent Orhonis literæ (*d*) quibus post uberrimas relatas graties de collatis in se e Pontifice officiis ait Inter Inferiores superioresque principes circa Rhenum incolentes, quorum pars altera sibi, eltere vero Sueviæ duci parebat, Maguntini erchiepiscopi opera ad B. Martini festum inducias initas esse, secus autem inter Saxoniæ principes, in quam provinciam decreverat provolare, ut Decorum Regi, sororio suo, euxiliares copias adducenti occurreret, eique sese conjungeret. Addit insuper Maguntino archiepiscopo elaborante principes suos monitis Pontificis consentisse, ut proxime post B. Jacobi Apostoli solemne festum, inter Andernacum & Confluentiam in colloqoium descenderetur, cui ex parte quidem sua Coloniensis erchiepiscopus, Monasteriensis, Leodiensis, Trajectensis, ec Padebornensis episcopi, Corbejensis ab-

In Germania de Imperio dissidium.

Pontifex Othonis partes fovet.

(*d*) *Lib. Vat. ex regest. Innoc. de negot. Rom. Imp. signatus n. 415. ep. 20.*

bus, Brabantiæ dux, & Flandriæ comes interessent; ex parte vero Sueviæ ducis Salisburgensis, ac Treverensis archiepiscopi, Frisingensis, Argentinensis, Basiliensis episcopi, Moraviæ dux, Conradus Marchio de Landisbergo, B.... Ceringiæ dux, Maguntinus vero internuncii partes obiret, quo de summa rerum deciderent, atque omnibus dissidiis finem imponerent, adeo ut quidquid eorum pars major de Imperio decerneret, ab ipsis cæterisque Germaniæ principibus integre inviolateque servaretur. Quamobrem Otho idem, qui Ecclesiæ patrocinium, auxilium atque auctoritatem in omnibus, ut ait, rebus suis optabat Innocentium supplicibus verbis orat, ut prædictis principibus, ecclesiasticis æque ac laicis, aliisque, si quos colloquio interesse contigisset, præciperet, ut sibi adhærescerent, ac præsto essent.

XXIII. Innoc. ad Germ. principes epistola de deligendo in Imp. (a) Ib. ep. 21.

Rogatus igitur ab Othone Pontifex ad universos Germaniæ principes hanc dedit epistolam. (a)

Universis tam ecclesiasticis, quam sæcularibus principibus Alemanniæ.

Cum de discordia, quæ diebus nostris, peccatis exigentibus, super Imperio est suborta, vehementius doleamus, quia non, ut aliqui mentiendo confingunt, ad depressionem ejus intendimus, sed ad exaltationem potius aspiramus, cogitavimus sæpius infra nos ipsos, deliberavimus quoque frequenter cum fratribus nostris, & cum aliis viris prudentibus & discretis, non semel tantum tractavimus, qualiter ad sopiendam dissensionem hujusmodi possemus impendere operam efficacem, fuerunt autem quamplures, qui nobis suggererent, ut cum duo fuissent per discordiam in Reges electi, de studiis eligentium, & meritis electorum inquireremus solicite veritatem, quatenus intelligeremus plenius, cui esset favor Apostolicus impendendus; dicebatur enim de altero, quod receptus esset a pluribus, &

Philippi Suevi jus refellitur.

insignia Imperialia obtineret, sed opponebatur protinus contra eum, quod nec ab eo, qui potuit, nec ubi debuit, fuerit coronatus, cum Tarantasiensis archiepiscopus tanquam extraneus, & ad quem id minime pertinet, evocatus, ei regni præsumpserit imponere diadema. Præterea objiciebatur eidem, quod contra proprium juramentum, super quo nec consilium a Sede Apostolica requisierat, regnum sibi præsumpserat usurpare, cum super illo juramento Sedes Apostolica prius consuli debuisset, sicut etiam quidam consuluere prudenter, apud quam ex institutione divina plenitudo residet potestatis.

Addebatur etiam contra ipsum, quod cum bonæ memoriæ C.... Papa prædecessor noster ipsum pro temeritate sua excommunicationis sententia publice innodasset, & nuntii nostri, quos pro liberatione venerabilis fratris nostri..... Salernitani archiepiscopi quondam in Teutoniam miseramus, datam sibi formam a nobis in absolutione ipsius, qui jam in Regem se fecerat nominari, minime servavissent, contra quam nihil agere poterant, idem profecto excommunicatus electus fuerat in Regem, & adhuc excommunicationis sententia tenebatur astrictus. Unde juxta sanctorum Patrum canonicas sanctiones ei, qui talis existit, non obstante juramento fidelitatis, est obsequium subtrahendum. Proponit etiam eum adhuc anathematis vinculis irretitum cum electus esset, tum subdit: *Hoc quoque contra eumdem non modicum facere proponebant, quod contra libertatem Imperii regnum sibi jure nitebatur hereditario usurpare. Unde si prout olim frater patri successerat, si nunc succederet frater fratri, libertas principum deperiret, cum non per eorum electionem, sed per successionem potius regnum videretur adeptus. Ut cætera benignius taceamus, quæ contra genus ipsius, super oppressione tam ecclesiarum, quam principum opponuntur, ne ipsum persequi videamur.* Hæc in Philippum, quæ indignum Imperio reddebant: unde graviter redarguendi, qui Philippo plus æquo studentes, justissimum Pontificem in crimen vocare ausi sunt, quod illum rejecerat (b), ut taceamus perditissimos novatores (c), quibus solemne est cuncta a Romanis Pontificibus gesta dente maledico carpere, ac traducere. Quod vero ad Othonem spectat, subdit Innocentius: (b) Ursp. & Naucl. in chron. (c) Cent. 13 c. 6. col. 1302.

Cæterum proponebatur pro altero, quod ab eo qui potuit, & ubi debuit, fuerat coronatus, cum a venerabili fratre nostro Coloniensi archiepiscopo, ad quem id pertinet, apud Aquisgranum in solio Augustali fuerit inunctus & coronatus in Regem, sed opponebatur eidem, quod pauciores eum principes sequerentur. Hactenus Pontifex de eorum meritis, quos inter summi honoris, celsissimæque dignitatis certamen erat. Quid vero in tanta re egerit, his docet: *Licet autem nobis fuissent talia sæpe suggesta, & ut sic procederemus, consultum a viris prudentibus, & discretis, volentes tamen honori vestro deferre, universalitatem vestram paterno commonuimus dilectionis affectu, & per Apostolica vobis scripta mandavimus, ut Dei timorem habentes præ oculis, & honorem zelantes Imperii, ne annullaretur dignitas ejus, & libertas etiam deperiret, melius intenderetis ad provisionem ipsius, nedum foveretis discordiam, ne per vos destrueretur Imperialis sublimitas, quæ per vestrum erat studium conservanda. Alioquin quia mora periculum ad se grave trahebat, nos quod expedire sciremus, solicite procurantes, & curaremus favorem Apostolicum impertiri, quem crederemus majoribus studiis, & meritis adjuvari. Gaudemus autem, quod li-*

XXIV. Discutitur Othonis causa.

Pontifex hortatur principes de Imp. consentiant.

licet monita nostra distuleritis hactenus exaudire, nunc tamen redeuntes ad cor, & quid potius expediat attendentes, juxta commonitionem nostram proposuistis, ut accepimus, de Imperii pace tractare. Monemus igitur universitatem vestram, & exhortamur in Domino, & per Apostolica scripta mandamus, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus iis, quæ præmisimus, diligenti meditatione pensatis, ad eum vestræ dirigatis considerationis intuitum, qui merito strenuitatis, & probitatis ad regendum Imperium est idoneus; quod quasi præcipuum in hoc negotio procurare debetis, cum præsertim hoc tempore non solum Imperium probum, & strenuum exigat habere rectorem, sed & Ecclesia non possit, nec velit diutius justo, & provido defensore carere, quem nos possimus, & debeamus merito coronare, ab eo penitus animum removentes, cui propter impedimenta patentia favorem non debeamus Apostolicum impertiri.

XXV. *Alioquin unde crederetis discordiam vos sopire, inde contingeret vos majus scandalum suscitare, quoniam præter id quod, si fieret forte contrarium, Urbi, & pene penitus toti displiceret Italiæ, Ecclesia quoque id ferret graviter, & moleste, nec se dubitaret pro justitia & veritate potenter opponere, quæ Deo desiderat potius, quam hominibus complacere. Essetis etiam perditionis occasio Terræ sanctæ, ad cujus recuperationem totis viribus aspiramus. Hæc autem vobis prædicimus, non ut libertatis, dignitatis, potestatis vestræ privilegio derogare velimus, sed ut dissensionis, & scandali materiam amputemus, cum is sit a vobis assumendus in Regem, quem nos in Imperatorem possimus, & debeamus merito coronare; ne si secus accideret, fieret error novissimus pejor priore. Si vero salubribus monitis nostris, quæ de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta procedunt, prudenter ac reverenter curaveritis acquiescere; nos cum eo pariter, & pro eo, qui rite sic fuerit promotus in principem, ad honorem, & exaltationem Imperii efficaciter intendimus, cum & ipse nobiscum pariter, & pro nobis ad honorem, & exaltationem Ecclesiæ intendere debeat, ut speramus, ita quod eo faciente, qui est Rex regum, & Dominus dominantium, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, regnum & sacerdotium diebus nostris mutuis subsidiis optatum recipient incrementum. Super juramentis etiam illud auctoritate Apostolica statuemus, quod ad purgandam eo famam & conscientiam redundabit, unde non permittatis vos aliquo modo seduci sub specie pietatis ab iis, qui non communem, sed specialem utilitatem inquirunt, quod ad hoc specialiter debet principis electio procurari, non ut provideatur certæ personæ, sed ut reipublicæ consulatur. Quod utique fieri non potest, nisi persona principis provida sit, & justa, strenua, & honesta. Cum is sit a vobis assumendus in Regem, quem nos in Imperatorem possimus & debeamus merito coronare.* Ac postremo de nuntio, quem eis mittebat, adiicit: *Ut autem de nostro beneplacito, & consilio reddamini certiores, dilectum filium E. acolytum nostrum, virum providum & discretum nobis & fratribus nostris merito suæ probitatis acceptum, de cujus plane fidelitate confidimus, ad vos duximus destinandum, cui ea quæ vobis ex parte nostra proponet, indubitata fide credatis.* Rursumque ad ipsos scribens (a) eis qui in Regis electione Apostolicis monitis parerent, maximam a se gratiam inituros pollicetur. (a) Ib. ep. 24.

Aliam præterea Conrado Maguntino archiepiscopo epistolam (b) dedit, ubi in primis valde se mirari ait, quod de Imperii rebus nec literis, nec nuntiis ab eo certior factus esset. XXVI. Lit. Inn. Maguntino archiepiscop. (b) Ib. ep. 22.

Innocentius, &c.

Miramur non modicum, quod cum publice nobis, coram fratribus, promiseris viva voce, quod nihil prius finaliter de Imperii ordinatione tractares, quam per literas & nuntios tuos nostræ consuleres beneplacitum voluntatis, nuper in colloquio quod fuit inter Andernacum, & Confluentiam te procurante, sicut pro certo didicimus celebratum, aliquid diceris quasi finaliter tractavisse, cum facta compromissione, in quosdam principes tam Ecclesiasticos, quam etiam sæculares, quod illi decreverint in colloquio, quod in proximo est condictum, ab universis debeat observari. De inito commissoque utriusque partis concilio Andernacum inter & Confluentiam, ista habet Godefridus (c) monachus hujus temporis scriptor: *Ad quod colloquium se contulerunt Coloniensis archiepiscopus, & Hermannus Monasteriensis, & Trevirensis, & alii quam plures, sed quod consiliati sunt, processum non habuit.* Verum ad Innocentii redeamus epistolam, qui paucis interjectis verbis Conradum urget precibus, ut diligentissime pro Ecclesiæ atque Imperii consulendis rebus navet operam, consiliaque sibi, dum in aula pontificia versaretur, patefacta in opus adduceret, ut extremus illius vitæ actus primo consentiret, nec partam in juventute ob explicitum erga Ecclesiam studium gloriam senex corrumperet, posset que cum Apostolo exclamare: *Bonum (d) certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, ideoque reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex. Datum Lateran.*

...ritu de pace O-thonem inter, & Philippum tractatus.

(c) Godef. in Annal.

(d) 2. Tim. 4.

Aliæ præterea extant Innocentii literæ (e) eidem Conrado hoc anno missæ: cum enim Otho Rex de Thuringiæ Lant- XXVII. (e) Ead. cod Vat. ep. 27.

gravio apud Apostolicam sedem conquestus esset, illum licet juramento devinctum haud fidem sibi servare, Pontifex ipsi Maguntino archiepiscopo, cujus infidus princeps neptem duxerat, in mandatis dedit, ut ad reddenda saltem, quæ ab Othone acceperat, illum hortaretur, & induceret. Post has vero atque alias epistolas, quarum infra mentionem faciemus, de tribus ad Imperium electis Innocentii consilium atque decretum recensetur, quod adducendum a nobis, dignitas argumenti expostulare videtur. Titulus atque exordium hujusmodi est:

Deliberatio domini Papæ super facto Imperii de tribus electis.

(a) Id. ep. 29.

Deliberat quis pro Imperatore agnoscendus.

Probatur eam deliberationem ad Pontif. pertinere.

*In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Interest (a) Apostolicæ sedis diligenter, & prudenter de Imperii Romani provisione tractare, cum Imperium noscitur ad eam principaliter & finaliter pertinere, principaliter, cum per ipsam, & propter ipsam de Græcia sit translatum, per ipsam translationis auctricem, propter ipsam melius defendendam; finaliter quoniam Imperator a summo Pontifice finalem, sive ultimam manus impositionem promotionis propriæ accipit, dum ab eo benedicitur, coronatur & de Imperio investitur, quod Henricus optime recognoscens, a bonæ memoriæ Cælestino Papa prædecessore nostro, post susceptam ab eo coronam cum aliquantulum abscessisset, rediens tandem ad se ab ipso de Imperio per pallium auream petiit investiri. Sicut autem * Imperatores sunt in Reges electi, puer (nempe Fridericus Siciliæ Rex) Philippus, & Otho, sic tria sunt circa singulos attendenda, quid liceat, quid deceat, quid expediat. Circa puerum quidem filium Imperatoris Henrici, facie prima videtur, quod non liceat contra ejus electionem venire, quæ juramento est principum roborata. Nam etsi juramentum illud videatur violenter extortum, non est tamen ideo non servandum, cum licet juramentum, quod Gabaonitis præstiterunt filii Israel, fuerit per fraudem subreptum, illud tamen nihilominus decreverint observandum. Præterea, etsi a principio fuerit sit extortum, postmodum tamen pater ejus intelligens se perperam processisse, juramentum relaxavit principibus, & literas super electione remisit, qui postmodum puerum ipsum, patre absente, sponte ac concorditer elegerunt, fidelitatem ei pene penitus omnes, & quidam hominium exhibentes, unde non videtur contra licita juramenta venire.* De jurejurando hoc, de quo Innocentius, sic ait Godefridus: *Cui* (id est Friderico) *in Regem electo, vivente adhuc patre, principes Imperii fidem & sacramenta fecerant.* Hoc idem alii. Pergit Pontifex de Friderico: *Videtur etiam non decere, ut cum ipse Apostolicæ sedis sit tutelæ commissus, & sub ejus protectione receptus, per eam privetur Imperio, per quam in jure suo fuerat confovendus; maxime cum sit scriptum: Pupillo tu eris adjutor. Quod non expediat contra ipsum venire, illa præsertim ratione videtur, quod cum idem puer ad annos discretionis perveniens intellexerit per Romanam Ecclesiam Imperii se honore privatum, non tantum non exhibebit ei reverentiam consuetam, sed ipsum potius modis, quibus poterit, impugnabit, & regnum Siciliæ retrahet a devotione ipsius, & negabit ei obsequium consuetum.* Hæc Innocentius, nec falsus vates, postea enim Ecclesia Romana Fridericum ætate auctum infensissimum hostem, ut videbimus, sensit.

* tres

Quid justum quid decorum, quid, velle attendit.

Friderici jus ad imperium ponderatur.

XXVIII. Allata pro Friderico argumenta confutantur.

Verum (addit Pontifex) *contrarium e contra videtur, quod liceat videlicet, deceat & expediat venire contra electionem ipsius. Quod liceat, videtur ex eo, quod juramenta illa fuerunt illicita, & electio indiscreta. Elegerunt enim personam non idoneam, nec non solum Imperio, sed nec alicui officio congruentem, puerum videlicet vix duorum annorum, & nondum sacri baptismatis unda renatum; unde non videntur tam illicita, & indiscreta juramenta servanda. Nec obest, quod de Gabaonitis obiicitur, cum juramentum illud potuerit sine Israelitici populi læsione servari, hæc autem servari nequeant absque gravi jactura non unius gentis, sed Ecclesiæ damno, & dispendio populi Christiani. Nec obstat, quod opponitur juramenta illa licita secundum intentionem jurantium extitisse: intelligebant enim, quod etsi eum tunc in Imperatorem eligerent, non tamen ut tunc imperaret, sed postquam ad legitimam perveniret ætatem. Sed qualiter de ipsius idoneitate poterant judicare? nonne potuisset esse stultus, vel usque adeo improvidus, ut esset indignus minore etiam dignitate? Sed pone illos intellexisse, ut tandem imperaret, cum esset idoneus ad Imperium gubernandum, interim autem pater reipublicæ provideret. Casus postmodum intervenit, propter quem non potest, nec debet juramentum hujusmodi observari, de quo nullatenus principes cogitabant, scilicet patris decessus. Unde cum per procuratorem non possit Imperium procurari, nec Imperator debeat fieri temporaliter, nec possit, aut velit Ecclesia Imperatore carere, videtur quod liceat Imperio in alio providere. Quod non deceat ipsum imperare, patet omnibus manifeste: numquid enim reget alios, qui regimine indiget aliorum? numquid tuebitur populum Christianum, qui est aliena tutela commissus? Sed nec obstat, quod obiicitur ipsum esse tutelæ nostræ commissum, cum non sit nobis commissus, ut ei obtineamus Imperium, sed regnum Siciliæ potius defendamus. Patet enim illud idem ex verbo scripturæ di-*

decantis: Væ terræ, cujus Rex puer est, cujus principes mane comedunt. Quod non expediat ipsum Imperium obtinere, patet ex eo, quod per hoc Regnum Siciliæ uniretur Imperio, & ex ipsa unione confunderetur Ecclesia. Nam ut cætera pericula taceamus, ipse propter dignitatem Imperii nollet Ecclesiæ de regno Siciliæ fidelitatem, & hominium exhibere, sicut noluit pater ejus. Nec valet, quod opponitur, quod non expediat venire contra electionem ipsius, ne postmodum molestet Ecclesiam, per quam Imperium se cognoverit amisisse. Nunquam enim vere dicere poterit, quod Ecclesia Imperialem ei abstulit dignitatem, cum potius patruus ejus non solum Imperium, sed & paternam hereditatem invaserit, & maternam possessionem occupare per suos satellites machinetur, ad cujus defensionem Ecclesia Romana non sine multis laboribus, & expensis prudenter, & potenter intendit?

XXIX. Prætensa ad Imperium Philippi Suevi jura.

Quod vero ad ejus patruum attinet: *De Philippo* (inquit) *videtur similiter, quod non liceat contra ejus electionem venire: cum enim in electionibus circa electores zelus, dignitas, & numerus attendatur, & de zelo non sit facile judicare, cum ipse a pluribus & dignioribus sit electus, & adhuc plures & digniores principes sequantur eundem, juste videtur electus, unde contra justam & legitimam electionem non videtur licere venire. Quod non deceat, videtur similiter, ne videlicet videremur nostrarum injuriarum ultores esse, quia pater & frater ejus fuerunt Ecclesiam persecuti; cum persequi nos vellemus, & aliorum culpam in pœnam ejus præter officii nostri debitum immutare, cum potius præcipiatur a Domino: Diligite inimicos vestros, benefacite iis, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos. Quod non expediat, potenter apparet: cum enim potens sit tam terra, quam opibus, & personis, non videtur expedire, ut contra torrentem brachia dirigamus, tam potenti nos taliter opponentes, ut eum reddamus nobis, & Ecclesiæ inimicum, & ne majorem videremur discordiam suscitare, fieretque novissimus error pejor priore, cum nos potius pacem inquirere & persequi, & evangelizare a-lsis debeamus, quæ fovendo illum posset de facili provenire.*

XXX. Rationes quæ Philippum ab Imperio excludant.

Verum e contra videtur, quod liceat nos ei opponere: fuit enim juste, ac solemniter per prædecessorem nostrum excommunicationis sententia innodatus; juste quia beati Petri patrimonium partim per violentiam occuparat, partim damnificarat incendiis & rapinis, & super hoc commonitus semel, & iterum per fratres nostros satisfacere non curarat; solemniter, quoniam in celebratione missarum in ecclesia beati Petri in festivitate non parva, quod ipse postmodum recognovit, cum pro absolutione sua nuntium ad sedem Apostolicam destinavit, & cum tandem per delegatos nostros contra formam mandati nostri post electionem suam se fecit absolvi: unde patet, quod fuerit excommunicatus electus. Videtur quoque forsan aliquibus, quod nondum sit ab excommunicationis vinculo absolutus, cum quondam Sutrinus episcopus in absolutione ipsius formam non servaverit sibi datam, cum forma data eidem fuerit hæc, ut pro absolutione venerabilis fratris nostri Salernitani archiepiscopi, quem ante absolutionem ipsius mandabamus ab ergastulo suæ captivitatis absolvi, ei laborem itineris veniendi ad sedem Apostolicam relaxaret, & postmodum recepto ab eo publice secundum formam Ecclesiæ juramento, quod super iis, pro quibus excommunicatus fuerat, mandato nostro pareret, munus ei absolutionis impenderet, sed ipse nondum archiepiscopo absoluto, & nullo ab eo juramento recepto, non in publico, sed clam ipsum absolvere de facto solummodo, quia de jure non potuit, est conatus. Propter quem ejus excessum, cum ipsum recedens recognoverit, ab episcopatu remotus, in monasterio diem clausit extremum. His consentanea de Philippo anathematis sententia perculso a Cælestino Romano Pontifice, deque Sutrini episcopi legationis munere perfuncti prævaricatione, Innocentii vitæ acta, Urspergensis pluribus sunt prosequuti; pergit Pontifex: *Præterea cum nos Marcualdum & omnes fautores ipsius, tam Theutonicos, quam Latinos excommunicationis sententia sæpius innodemus, & ipse non solum fautor & auctor iniquitatis ejus existat, patet eum excommunicationis sententiæ subjacere.*

Præterea cum notorium sit ipsum juramentum fidelitatis puero præstitisse, & nunc regnum Theutonicum, & quantum in eo est, Imperium occupasse, constat eum perjurii esse reum. Sed objicitur, quod si, quemadmodum superius est expressum, juramentum illud illicitum reputemus, quomodo dicimus eum reum esse perjurii, & transgressorem præstiti juramenti, quod dicitur non servandum? sed respondetur, quod etsi juramentum illud illicitum fuerit, non tamen ab eo temeritate propria resilire, sed nostram prius debuisset consulere voluntatem ad exemplum illius juramenti, quod filii Israel Gabaonitis præstiterant, quod licet fuerit per fraudem surreptum, non tamen sua temeritate resilierunt ab eo, sed Dominum consulere decreverunt. Prætera cum omne, quod contra conscientiam fit, ædificet ad gehennam, quia secundum Apostolum, omne quod non est ex fide, peccatum est; & idem Philippus super hoc negotio taliter se excuset, quod regnum aliter nullatenus accepisset, nisi nosset, quod illud invadere alii disponebant, patet eum XXXI.

cre-

credidisse juramentum illud fuisse servandum, & ex eo quod venit taliter contra illud, ejus esse conscientiam vulneratam. Sic ergo videtur, quod licet nos excommunicato, & perjuro debeamus opponere, & ejus conatibus obviare. Quod ei nos opponere deceat, manifeste videtur ex eo quod si prout olim patri filius, sic nunc immediate succederet frater fratri, videretur Imperium non ex electione ei conferri, sed ex successione deberi, & sic efficeretur hereditarium, quod debet esse gratuitum, præsertim cum non solum Federicus substituerit sibi filium, sed Henricus etiam filium sibi voluerit subrogare, & per hoc forsan in posterum abusio traheretur in usum.

XXXII. *Quod autem expediat opponere nos Philippo, liquet omnibus manifeste: cum enim persecutor sit, & de genere persecutorum fuerit oriundus, si non opponeremus nos ei, videremur contra nos armare furentem & ei gladium in capita nostra dare, &c.* Ostendit quantum ex ea stirpe propagati principes Imperium consecuti Ecclesiæ Romanæ summisque Pontificibus adversi infensique extiterint. *Nempe Henricus IV. Fridericus, & Henricus V. ejus filius (de quibus singulis suse Baronius) Henricus enim, qui primus Imperium de genere hoc accepit, persecutionem gravissimam in Ecclesiam suscitavit, & bonæ memoriæ Paschalem PP. qui eum coronavit, cum episcopis, Cardinalibus & multis nobilibus Romanorum cepit per violentiam, & perfidiam, & tandiu tenere præsumpsit, donec pro liberatione non sua, sed eorum, qui fuerant capti secum, quos minabatur mutilare tyrannus, privilegium quodcumque voluit, ei fecit, cumque postmodum idem Paschalis detentionis suæ vinculis liberatus, prædictum privilegium, quod dicendum erat potius pravilegium, revocasset, dictus Henricus præter Cardinalium electionem hæresiarchas quosdam dati sibi privilegii occasione creavit & Idolum contra Ecclesiam Romanam erexit, & ex tunc schisma usque ad Calixtum tempore longo duravit. Huic de eodem genere successit in Imperium Fredericus, qui cum Tyburtinos tunc rebelles post coronationem suam promisisset ad subjectionem Ecclesiæ revocare, eos sibi postmodum vendicavit, dicens quod civitatem ipsam vellet in specialem Imperii cameram retinere, & sic eos contra ecclesiam Romanam armavit. Qui etiam cum bonæ memoriæ Alexander prædecessor noster, tunc Ecclesiæ Romanæ cancellarius ad eum a felicis recordationis Adriano Papa, qui eum coronaverat, destinatus fuisset, lectis literis, in quibus continebatur, quod Imperator deberet Ecclesiæ Romanæ deferre, cum ipsa ei coronæ beneficium contulisset dicitur cum furore, & iracundia respondisse: Nisi essemus in Ecclesia, jam scirent qualiter Theutonicorum enses incidant, & protinus eum infecto negotio, pro quo iverat, terram suam jussit exire, & eundem Adrianum moliebatur, sed frustra cum quibusdam deponere, opponens ei quod esset filius sacerdotis. Ipse idem postmodum contra eundem Alexandrum longo tempore schisma fovit, & quoscumque potuit, contra eum conjurare coegit in juramento apponens, quod nullo tempore pœnitentiam reciperent de hujusmodi juramento, & ipse idem sub eadem forma juravit. Ipse quoque cum Venetiis terram Cavalcacomitis, quam occupaverat, & alia quædam Ecclesiæ Romanæ restituere per juramenta principum permisisset, ipsam postmodum fortius occupavit, & bonæ memoriæ Lucio prædecessori nostro accedenti in Lombardiam satis fraudulenter illusit, ipsum & successorem ipsius apud Veronam quasi obsessos tenens.*

Suevi principes ob Ecclesiam exagitatam infames.

Henricus autem filius, & successor ipsius in Ecclesiæ persecutionem suæ dominationis execravit primitias, cum beati Petri patrimonium violenter ingressus, illud multipliciter devastavit, qui etiam quosdam familiares fratrum nostrorum naso fecit in injuriam Ecclesiæ mutilari. Ipse occisores bonæ memoriæ A. Leodiensis episcopi, quem ipse coegerat exulare, post interfectionem ipsius, in multa familiaritate recepit, & publice participavit eisdem, & beneficia postmodum majora concessit. Ipse venerabilem fratrem nostrum Auximanum episcopum, quia confessus est coram eo, quod episcopatum per sedem Apostolicam obtinueret, alapis in præsentia sua cædi fecit, & de barba ejus pilis avulsis ipsum inhoneste tractari. Conradus Musca in cerebro venerabilem fratrem nostrum Ostiensem episcopum cepit, & in vinculis posuit, & inhoneste tractavit de mandato ipsius, sicut idem Conradus publice testabatur, & sicut melius apparuit ex postfacto, cum non solum non fuerit evitatus, aut punitus ab ipso, sed honoribus & possessionibus dilatatus. Ipse postmodum Siciliæ regnum adeptus, publice proponi fecit edictum, ut nullus vel clericus, vel laicus ad Ecclesiam Romanam accederet. Nec ad eam aliquis appellaret. XXXIII.

De Philippo isto Henrici V. fratre subjicit: *Ab Ecclesiæ persecutione incepit, & adhuc in ea persistit: olim enim patrimonium Ecclesiæ sibi usurpare contendens, ducem Tusciæ & Campaniæ se scribebat, asserens, quod usque ad portas Urbis acceperat potestatem, & etiam illa pars Urbis, quæ trans Tyberim dicitur, ejus erat jurisdictioni concessa. Nunc etiam per Marcualdum, Diupuldum & fautores eorum nos & Ecclesiam Romanam persequitur, & regnum Siciliæ nobis auferre conatur. Si ergo id facit in arido, in viridi quid faceret, & si adhuc aridus & exanguis, ut* XXXIV.

po-

pote cujus adhuc messis est in herba, nos & Ecclesiam Romanam persequitur. Quid faceret, si quod absit, Imperium obtineret? inde videtur non irrationabiliter expedire, ut prius nos ejus violentiæ opponamus, quam amplius invalescat, quod autem etiam in Regibus filii pro patribus sint puniti, divina pagina protestatur. Quædam congerit e sacra Scriptura deprompta exempla, quæ dicta illustrant.

Nonne propter peccatum Saulis dictum est a Domino per Samuelem: Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi? Quod si non egisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum, sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Salomoni quoque legitur a Domino esse dictum: Quia non custodisti pactum meum, & præcepta, quæ mandavi tibi, dirumpens scindam regnum tuum, & dabo illud servo tuo; veruntamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum, de manu filii tui scindam illud. De Jeroboam similiter dictum fuit a Domino per Achiam: Ecce ego inducam mala super domum Jeroboam & percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem. Et ibidem legitur, quod interfecit Baasa, Nadab, filium Jeroboam, & percussit omnem domum Jeroboam, non dimisit nec unam quidem animam de semine ejus, donec deleret eam propter peccata Jeroboam, quæ peccaverat, & quibus peccare fecerat Israel, & propter delictum, quo irritaverat Dominum Deum Israel. De Baasa quoque scribitur dixisse Dominus: quia ambulasti in via Jeroboam, & peccare fecisti populum meum Israel, ecce ego demetam posteriora Baasa, & posteriora domus ejus. Achab etiam dictum invenitur a Domino per Eliam: Ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem. Nam & Dominus dicit: Ego sum Deus zelotes vindicans peccata patrum in filios usque in tertiam, & quartam progeniem in his, qui oderunt me, id est, in his, qui circa me paternum odium imitantur.

XXXV. Ad respuendum Othonem rationes ad examen adductæ.

Postremo pro Othonis causa subdit: De Othone videtur, quod non liceat ipsi favere, quoniam a paucioribus est electus: quod non deceat, ne videamur non ob gratiam ejus, sed alterius odium ipsi favorem Apostolicum exhibere: quod non expediat, quia respectu alterius videtur pars ejus debilis & infirma. Verum cum tot, vel plures ex iis, ad quos principaliter spectat Imperatoris electio, in eum consensisse noscantur, quot in alterum consenserunt, cum non minus idoneitas, seu dignitas electæ personæ, quam eligentium numerus sit in talibus attendendus, nec tantum pluralitas quoad numerum, sed salubritas quoad consilium, in eligentibus re-

Pro Othone ad Imperium efferendo concluditur.

quiratur, & Otho magis sit idoneus ad regendum Imperium, quam Philippus, cum Dominus etiam puniat peccata patrum in filios usque in tertiam, & quartam progeniem in iis, qui oderunt eum, id est, in iis, qui patrum peccata sequuntur, & Philippus progenitorum suorum peccata in Ecclesiæ persecutione sequatur, cum etsi non debeamus reddere mala pro malis, sed bene facere mala facientibus nobis, non tamen debemus honorem pro injuria in iis, qui in solita perseverant malitia compensare, aut contra nos armare furentes, cum Dominus ut confunderet fortia, humilia elegisse legatur, utpote qui David in Regem de post fœtantes accepit, videtur, quod & liceat, deceat, & expediat ipsi favorem Apostolicum exhibere. Absit enim ut deferamus homini contra Deum, aut timeamus vultum potentis, cum secundum Apostolum non solum a malo, sed ab omni specie mala nos oporteat abstinere; scriptum est enim: Maledictus qui confidit in homine, & qui ponit carnem brachium suum.

Nos igitur ex prædictis causis pro puero non credimus insistendum, ut ad præsens debeat Imperium obtinere: personam vero Philippi propter impedimenta patentia penitus reprobamus, & obsistendum ei dicimus, ne Imperium valeat usurpare. De cætero vero agendum per legatum nostrum apud principes, ut vel conveniant in personam idoneam, vel se judicio, aut arbitrio nostro committant: quod si neutrum elegerint, cum diu expectaverimus, cum monuerimus eos ad concordiam, cum instruxerimus eos per literas, & nuncium nostrum, & consilium nostrum eis duxerimus exponendum, ne fovere eorum discordiam videamur, & dicere cum Ezechia: Sit pax & veritas in diebus nostris, ne si secuti fuerimus a longe, ut videamus finem cum Petro, tandem veritatem, quæ Christus est, negare cogamur, cum negotium istud dilationem non capiat, cum Otho & per se devotus existat Ecclesiæ, & ex utraque parte trahat originem ex genere devotorum, ex parte matris de domo Regum Angliæ, ex parte patris de prosapia ducum Saxoniæ, qui omnes Ecclesiæ fuere devoti, & specialiter Lotharius Imperator proavus ejus, qui bis pro Apostolicæ sedis honore Apuliam est ingressus, & in obsequio Ecclesiæ Romanæ decessit, * ei manifeste favendum, & ipsum recipiendum in Regem, & præmissis omnibus, quæ pro honorificentia Ecclesiæ Romanæ debent præmitti, ad coronam Imperii evocandum. XXXVI.

* Statuimus.

Hactenus Innocentius, qui hoc anno ad Treverensem etiam archiepiscopum pro Othone scripsisse reperitur. Cum enim Adolphus Coloniensis archiepiscopus Othoni eidem studens, apud Apostolicam sedem expostulasset, quod Treverensis eum se pro Rege habiturum interposito

juru-

juramento spopondisset, quem ipse reciperet, idque ut plenius præstare posset, Coloniensis ecclesiæ thesaurum pignori a se accepisset, nec tamen sacramento staret, nec thesaurum redderet, Innocentius data (a) epistola promissa complere jubet, alioquin mandat, ut thesaurum restituat, seque Apostolicæ sedi sistat; suspensionem a pontificali officio comminatus, ni dictis obtemperarit.

(a) Cod. sup. cit. ep. 26.

XXXVII. Adhæc, quæ pro Othone Anglorum Regi Joanni ejus avunculo præcipit, ab ipso auscultemus. (b)

(b) Cit. cod. ep. 28. Innoc. literæ ad Angl. Reg. in gratiam Othonis.

Innocentius, &c.

Sane quid egeris circa charissimum in Christo filium nostram Othonem nepotem tuum, tua te conscientia conveniat & accuset, & utinam ita satagas super hoc tuam errorem corrigere, at infamiam aboleas, & jacturam: quia vero quantamcunque tibi deferre velimus, postulantibus justitiam nolumus denegare, cum secundum Apostolum sapientibus simus, & insipientibus debitores, ad gravem prænominati nepotis tui querelam paternum respectum habentes, serenitatem tuam monemus attentius & exhortamur in Domino, per Apostolica scripta mandantes, quatenus pecuniam, quam inclytæ recordationis Ricchardus Rex frater tuus ei testamento legavit, ad cujus solutionem juramento diceris obligatus, ipsi solvere non omittas, ut sua saltem illi restituas, qui de tuis ei debueras subvenire. Alioquin nos in sua sibi justitia nulla deerimus ratione, quo minus secundum officii nostri debitum procedamus. Atque his de rebus ad Cantuariensem archiepiscopum scripsit.

Cæterum Pontifex gravissima illa verba: *Sane quid egeris, &c.* quibus hortatur, suadetque, ut errorem corrigere, atque infamiam abolere, & resarcire jacturam studeat, ideo mea sententia inculcat; quoniam Joannes cum in Nortmannia agens in Philippi Regis, post anni superioris natalem Domini diem, congressum, colloquiumque descendisset. *Juravit*, inquit Rogerius, *quod nullum auxilium faceret Othoni nepoti suo, neque de pecunia, neque de hominibus ad Imperium Romanum adipiscendum.* Quæ postea Pontifex ipsi exprobravit (c) subditque eodem anno, hoc scilicet, Othonem Imperatorem designatum fratres suos Henricum Saxoniæ ducem, Willelmumque Wintoniensem Joanni Angliæ Regi avunculo misisse, ab eoque Eboracensem, ac Pictaviensem comitatus sibi a Ricchardo olim traditos, duasque partes thesauri ab illo item sibi relictas postulasse, Joannem vero ob jusjurandum datum abnuisse. Ea de causa Innocentius Papa ad Ostiensem episcopum Apostolicæ sedis legatum ista etiam hoc anno scripsisse (d) videtur: *Per Apostolica scripta mandantes quatenus si qua forsan inter se vel cum aliis obligatione tenentur illicita* (Philippus videlicet Francorum, & Joannes Anglorum Reges) *eam secure dissolvas, cum secundum Prophetam dissolvere debeamus colligationes impietatis, & fasciculos deprimentes, illam enim colligationem censemus illicitam, quæ regiæ devotionis obsequium erga sedem Apostolicam impediret, præsertim in illo negotio, quod super Imperii Romani ordinatione versatur.* Porro jusjurandum a Joanne aliisque præstitum, ab Innocentio rescissum proximo anno dicetur.

(c) Inn. l. 5. ep. 160.

(d) Cod. sup. cit. ep 25.

Nec illustris Othonis victoria silentio obscuranda, quam Rogerius historia sua complexus est, eodem anno paulo ante festum S. Petri ad vincula Othonem cum Philippo apud Branesavvichum acies commisisse, ac multis adversæ partis captis nobilibus victoriam retulisse. De Philippo vero tradit Conradus Urspergensis (e) abbas hujus temporis scriptor, Philippum Alsatiam vastavisse, & quasdam arces expugnasse; eadem post illum alii, additque (f) fragmenti historiæ incertus auctor, Othonem comitem ejusdem Philippi fratrem diutina ægritudine confectum, in bona confessione (ut ait) defunctum esse. XXXVIII.

Otho prælio potitur.

(e) Ursperg. in chron.

(f) Nauscl. hoc anno & Germ. chron. l. 19.

Eodem quoque anno e vita migravit Conradus (de quo supra frequens mentio) archiepiscopus Maguntinus ac S. R. E. Cardinalis episcopus Sabinensis, id testantibus tum Conrado episcopo, qui de eo in pervetusto Maguntino chronico hæc prodidit: *Gravi ægritudine fatigatus, & cum de die in diem se convalescere speraret, subito & insperata morte præventus Deo spiritum reddidit* MCC. tum Alberto abbate (g) Stadensi, Henrico Sterone (h) Godefrido (i) monacho, & aliis, quos (k) inter Rogerius (l) ita loquitur: *Eodem anno obiit Maguntinus archiepiscopus, qui in civitate Maguntiæ receperat Philippum ducem Sueviæ in dominum, & eundem ibidem in Regem coronaverat.* Verum sicut Rogerio omnes Germanicarum rerum ejus temporis scriptores de Conradi morte, quod in hunc annum ceciderit, ut modo vidimus, assentiuntur, ita quod Conradus Philippum corona exornaverit, altum silentium omnes tenuere. Profecto Conradum pro componenda inter Othonem, & Philippum pace auctoritatem suam interposuisse, ac plurimum elaborasse, cum ipsius Othonis supra redditæ literæ (m) rum ex citatis auctoribus aliqui affirmant. Ast omnium instar unus sit Innocentius Romanus Pontifex, ad Coloniensem archiepiscopum, qui sub anni sequentis initium hæc scribit (n): *Postmodum vero audito, quod per solicitudinem bonæ memoriæ Conradi archiepiscopi Maguntini, a nostra præsen-*

Conradi obitus.

(g) Stad. in chron.
(h) Ster. in annal. apud Canis. antiq. lect. tom. 1. pag. 242.
(i) Godef. in annal.
(k) Siffrid. ep. l. 2. chr. auftral. aliique.
(l) Rog. in Angl. annal.
(m) In reg. supr. cit. ep. 20.
(n) Innoc. ep. 30. cod. Vatic. de neg. Imp.

tia

tia redeuntis, dispositi sunt principes ad colloquium convenire, super ordinatione Imperii tractaturi, ne quid ex contingentibus omittere videremur, literas nostras ad eum per proprium nuncium duximus destinandas, consilium nostram eidem fideliter exponentes. Caterum cum nec sic hactenus inter eos bonum concordiæ potuerit provenire, &c. in quam sententiam præcitatus Conradus Maguntioi chrooici scriptor episcopus deplorat, ardentissimis votis, dum abesset in oriente, Conradum expetitum, ut laceratæ civilibus bellis Germaniæ pacem inferret, remque perfecturom fuisse, ni cœptos conatus mors nimium suis funesta elisisset. Porro inde Rogerio errandi oblatam occasionem existimamus, quod Philippus jam ab electionis suæ exordio Maguotiæ, ut Albertus Stadensis, atque Innocentii gesta testantur, corona redimitus fuerat; quam tamen non Conradus archiepiscopus (quippe qui longe gentium aberat) sed (quod Innocentius papa ad illum scribens (*a*) & ejus res gestæ confirmant) Tarantasiensis episcopus imposuit, atque hactenus de laudatissimo Conrado.

(*a*) *Ib. ep.* 2.

XXXIX. *Dux Bavar. opes ecclesiæ rapit & misere perit.* Reliquum est ut eorum, quæ ejus obitum subsecuta sunt, aliqua proferamus in medium. Refert laudatus auctor (*b*) extincto Maguntino archiepiscopo, ducem Bavariæ ipsius e fratre nepotem, Maguntiam advolasse, atque omnes illius opes, & sacram gazam, quam pretiosissimam habebat, atque ecclesiæ Maguntinæ reliquerat, diripuisse, nec facinus impune tulisse; paulo post enim cæsum turpissime non perceptis sacramentis interiisse. Verum adeo grave facinus perleve existimari potest, si secutæ clades spectentur: exortum namque continuo schisma ecclesiam illam annis pluribus concussit, & ingentia mala invexit. De his Conradus (*c*) Maguntinensis archiepiscopus: *O altitudo, & profunditas judiciorum justi judicis Dei, terribilis in consiliis super omnes filios hominum. Imperator obierat, & surgunt duo Reges pro Imperio litigantes, non est qui a malis imminentibus se abscondat. Maguntinensis archiepiscopus non est, & duo pro eo, quis eorum fiat major, decertant, ex utraque parte amici, & fautores promissionibus, & muneribus acquiruntur; & turpe est dicere, ipsi clerici electores simoniæ vitio maculantur, & multiplicantur mala super terram, & scinditur ecclesia Maguntinensium, qui uni adhærent, cum eo recedunt, alii remanent cum altero, una pars, quæ remanserat canonicorum cum suo electo excommunicatur; sed ipsi hanc excommunicationem se simulantes ignorare, divina celebrare non omittunt. Duravit hæc contumacia annis octo.* At subobscura auctoris verba ex Godefridi narratione illustranda sunt, qui ait (*d*) gravissimos tumultus Maguntiæ incanduisse, dum alii Philippo annitente Lupoldum Wormatiensem in archiepiscopum poposcere, alii Siffridum præpositum elegere, atque ex urbe egressi Bingam se contulere, ubi electionem confirmarunt, eoque audito Lupoldum auxiliis Philippi cinctum, Siffridum sociosque Binga depulisse, hunc vero confugisse ad Othonem; qui mox Bingam cum exercitu advolavit, & Lupoldianos gravi clade affecit. Demum quod ad Maguntinas res attinet, addit Dodechinus ejus civitatis mœnia hoc anno refecta, instaurataque: atque his ad Marianum Scotum appendici finem imponit.

(*b*) *Conrad. in Mag. chron.*

(*c*) *Conr. ib.*

Maguntinæ Eccles. scissa schismate.

(*d*) *Godef. in annal.*

XL. *Conradus Hildesemensis ob contumaciam censuris perculsus.* Antequam vero e Germania revocetur oratio, dicendum remanet, quid Innocentius Papa in alterum Conradum Hildesemensem quondam episcopum refractarium egerit: [1] contra vero quam benigne resipiscentem postea exceperit, atque amplexatus fuerit; extat ejus ad Bambergensem episcopum, atque ad Maguntinum scholasticum hoc anno VII. Kalendas februarii data epistola (*e*), ubi postquam ostendit, etsi cuipiam fortasse videri potuerat, impertitæ sibi a Cælestino Tertio indulgentiæ occasione, ad altiorem gradum transcendendi facultatem habuisse, ad parem tamen transire haud integram fuisse (is vero Herbipolensem sedem propria auctoritate, sicut dictum est, arripuerat) *cum in majori*, inquit Pontifex, *dignitate propter majorem utilitatem facilius soleat dispensari*; deinde post alia recensita, quæ in ejusmodi causa canonici gesserant, ea nos suis locis retulimus, hæc de anathematis sententia in eum prolata subiicit: *Cum postquam alius de mandato nostro fuit in episcopum Hildesemensem electus, & etiam confirmatus, se ipse præsum-*

(*e*) *Innoc. l. 2. ep. 268. c. licet extr. de transl. episc.*

NOTÆ [1] JOannes Fridericus Schannat in suis Viademiis literariis editis anno 1723. ex Moguntino codice vulgavit bullam Innocentii III. *datam Laterani V. Idus aprilis pontificatus ejus anno tertio*, idest hoc anno, in qua pontifex capitulo Hildesheimensi exponit omnia, quæ in causa Conradi gesserat, additque illum supplicem accessisse ad sedem apostolicam, veniam de commissis postulaturum, quam & obtinuisse; ita tamen, ut episcopatum utrumque Hildesheimensem & Herbipolensem penitus dimitteret; quare capitulum monet Pontifex, ut Heriberto ab eodem capitulo in locum amoti Conradi suffecto adhæreat, addens se pariter copiam fecisse Herbipolensi capitulo, ut de novo episcopo sibi provideret. MANSI

sumpserit Hildesemensem episcop. nominare, & electum ipsum, & ejus ecclesiam per suos feceris multipliciter molestari. Habentur ejus literæ (*a*), quæ paucis interjectis diebus, IV. videlicet nones februarii, Padeburnensi episcopo, aliisque misit, mendans, ut H. Hildesemensi electo, adversus Conradi jam cœtu fidelium moti atque exauctorati fautores eucilio essent: *Apostolicæ sedis injuriam dissimulare nolentes, ipsum in festo principis Apostolorum præsentibus nunciis ejus inter missarum solemnia excommunicatum publice nunciavimus, mandantes sententiam latam a nobis per Teutoniam publicari.* Quoniam vero Ecclesiæ Dei sponsi sui vestigiis insistit, de quo scriptum est (*b*): *Percutit* (superbos nempe, & contumaces) *& manus ejus sanabunt*; dum scilicet qua per est animi demissione obtemperent, Innocentius ejusdem Ecclesiæ post Christum caput addidit, ut literis sedem Apostolicam fecerent certiorem, an imperia pontificia respueret, ut gravioribus pœnis illum percelleret, au pareret, atque eb utraque eccl. Herbipolensi, & Hildesemensi abstineret, ut clementiam, dum uou ecclesiestica disciplina enervaretur, iu eum explicaret.

(*a*) Ep. 278.

(*b*) Job. 5.

At Conradus facti pœnitens cum pertinaciam fregisset, ab Apostolica sede veniem, dignitatemque episcopalem est affecutus: quæ Innocentii res gestæ (*c*) exactissime describunt: *Qui* (nimirum Conradus) *cum ab omnibus vitaretur, tentavit multoties per honorabiles nuncios, si forsan intercessione principum, aut oblatione munerum ejus posset animum inclinare, quod cum nullo modo proficeret, proprium tandem recognoscens excessum, primo coram Magdeburgensi archiepiscopo, & multis principibus, ac secundo coram Maguntino archiepiscopo, & multis aliis magnatibus juramento firmavit, quod mandatis Apostolicis obediret, & exinde nec viarum evitans discrimina, nec incommoda temporis impetrati ad Apostolicum sedem accessit, in multa contritione cordis, & magna humilitate corporis beneficium absolutionis implorans, qui cum fuisset juramento rursus præstito absolutus, depositis calceamentis, & pallio cum corrigia in collo, Apostolico se conspectui præsentavit, & prosternens se totum in terram in modum crucis manus expandit, cum grandi fletu postulans indulgentiam, proprium confitendo peccatum. Commota autem sunt viscera summi Pontificis super eum, sed ne dissolveret nervos ecclesiasticæ disciplinæ, post deliberationem multiplicem in summo consistorio præcepit eidem sub debito præfati juramenti, ut tam Hildesemensem, quam Herbipolensem ecclesiat omnino dimitteret, qui quamvis omnino confusus obedivit, faciens de necessitate virtutem, misitque munera quadam ipsi domino Papæ, videlicet argentea pulchra visu, qui animo hæsit paulisper, hæsitans utrum deberet illa recipere, an potius refutare, sed ne ille de gratia sua penitus desperaret, recepit oblata, & ne putaret, quod munerum posset donatione corrumpi, misit ei per honorabilem nuntium unam cuppam auream pretiosam, majoris quam illa essent vasa argentea universa valoris.* Etenim summa prudentie justitiaque præditus Innocentius, memor divini oraculi eb accipiendis muneribus, quæ etiam excœcaut (*d*) prudentes, & subvertunt verba justorum, prorsus abhorruit: paterna vero charitete nonnihil accipere compulsus, majori relato munere cunctis jus dicentibus ad imitandum pulcherrimum exemplum dedit. *Volens autem oleum infundere super vinum, cum præcepisset, ut Hildesemensis ecclesia idoneum sibi Pontificem per electionem canonicam provideret, ordinationem duxit Herbipolensi ecclesiæ deferendum, ut si forsan eadem ecclesia iterato postularet eundem, humiliatum* * *eligeret, quæ dejecerat exaltatum, sicque post annum factum est, ut prævidit*; ita ecta, quæ de Salisburgensi archiepisc. in eandem sententiam subdunt:

Conradi pœnitentia.
(*c*) Inn. vit. auct.

Hildesem. episc. pœnitentia.

(*d*) Exod. 23.

Pontificis benignitas erga dejectum Hildesemensem.

* erigeret.

XLI.
Transeuntis ad alteram Ecclesiam sine licentia Pontificia pœna.

Ne autem ex aliqua parte suum judicium claudicaret, similem pene modum adversus Salisburgensem archiepiscopum observavit, qui cum esset Brixinensis episcopus, quoniam ad archiepiscopatum Salisburgensem electus, absque licentia summi Pontificis ad metropolitanam ecclesiam transire præsumpsit, electionem ipsius omnino cassavit, & præcepit eidem, ut ad primam ecclesiam secunda relicta rediret, cassans quicquid egerat apud illam; unde Burgensem electum a Burgensi episcopatu removit, quoniam in eum ab ipso fuerat institutus; ipse vero alterius exemplo perterritus humiliter obedivit; cumque postmodum fuisset electus, electionem recipere non præsumpsit, sed cum electoribus suis ad Apostolicam sedem accessit, dispensationis gratiam obtenturus, & quidem obtenuit, ut experimento cognosceret, quod in arca fœderis & virga continetur, & manna. Hoc namque enno VI. idus aprilis defuncto Adalberto Salisburgensi archiepiscopo, Eberhardum Brixinensem episcopum in illius locum subrogatum, tum Henricus Stero (*e*) tum Salisburgense, & Augustense chronice testantur; eddit vero Salisburgense: (*f*) *Perchatoldus præpositus ejusdem ecclesiæ Romam pro pallio ab ipso destinatur, infecto negocio Romæ mortuus est: ipse vero episcopus per se vadens Romam, multo labore, & sudore tandem ab Innocentio Papa pallio honoratur*; postquam scilicet imperanti Pontifici paruit, ut ex recitetis Innocentii vitæ actis eccepimus. Interim funeste, ac perniciose exardescente discordia inter Bavariæ ducem, & Ra-

(*e*) Stero in annal. apud Canis. antiq. lect. tom. 2. p. 242.
(*f*) Salisb. chron. apud eund. to. 6. pag. 1259.

tb-

Inter Ducem Bavarum & Ratisp. episc. dissensio.

eisponensem episcopum, inflammatoque bello dictu immania contigere, quæ Salisburgensis chronici auctor hisce verbis historiæ mandavit: *Discordia facta est inter ducem Bavariæ Ludovicum, & episcopum Ratisponensem Conradum, cui confœderatus dominus Eberhardus archiepiscopus Salzburgensis in manu valida venit in auxilium nullo resistente, & diruta sunt castra aliquanta, & ex utroque facta sunt incendia plurima per universam Bavariam, villarum deprædationes, & ecclesiarum, ita ut non ab altaribus abstinerent, & reliquias sanctorum inde auferrent, aliaque quamplurima nefanda, & inaudita perpetrarent*. Ita ipse, qui eodem anno ait pacem inter illos tandem conflatam, compositamque fuisse.

XLII. Aventini in Rom. Pont. dicterium confutatum.

De his agens recentior historicus (*a*) Eberhardum archiepiscopum malorum omnium auctorem cum collegis proclamat, acerbe, & contumeliose contra episcopos invectus, quod bella moverent, & agitarent. Sane si non servato moderamine, ut ajunt, inculpatæ tutelæ episcopi bella gerant, magna sine dubio objorgatione, atque animadversione digni sunt, cæterum si ecclesiæ juribus consulentes, injuriam vi, & armis, cum opus sit, prohibeant, veram laudem promereri, & colligere omnino fatendum est: id enim prudentissimos æque ac sanctissimos præsules præstitisse, cuilibet vel leviter in rerum ecclesiasticarum monumentis versato luce clarius apertum, & conspicuum est. Porro inter alia, quæ temere, impudenterque vir improbus contra sacerdotes effutiit, hæc habet: *Et ne omnino res divinas floccifacere videantur, magno religionis supercilio Chunegundem August. albo superum adscribunt*. Hæc ipse. Sed nunquid Germaniæ episcoporum id muneris erat; an præcipue vero de sacerdotum principe, Romano, inquam, Pontifice ea intelligi voluit? equidem cœlitum ordini adiicere tum etiam ad summum Pontificem spectasse, ut antiquiora mittamus, recentia testantur exempla, Alexandri Tertii, qui Eduardum (*b*) Anglorum Regem, Helenam (*c*) viduam genere Wisigotham, Canutum (*d*) Danorum Regem, ac Thomam (*e*) Cantuariensem archiepiscopum, & martyrem; Clementis item Tertii, qui Othonem (*f*) episcopum Bambergensem; Cælestini pariter Tertii, qui Ubaldum (*g*) Eugubinum episcopum; ac demum Innocentii, qui, ut vidimus superiori anno, Homobonum in sanctorum numerum retulit, quod vel in synodis, vel de episcoporum, & Cardinalium, qui apud Apostolicam sedem reperiebantur, consilio facere consueverant, mox universæ Ecclesiæ præsulibus, cæteris acclamantibus consentientibusque. Cum igitur dicat ille maledicentiæ veneno suffusa, imbutaque hæc verba: *Ne omnino res divinas floccifacere videantur, magno religionis supercilio Chunegundem Augustam albo superum ascribunt*. Eum perstringere, & percellere maledicto videtur, ad quem ea res pertinebat.

(*a*) Aven. in histor. Bojar. l. 7.

(*b*) Append. ad vit. S. Eduard. Sur. to. 5. apud Bar. to. 12. an. 1161. n. 2.

(*c*) Jo. Olav. l. 13. c. 7. apud Bar. an. 1164. n. 30.

(*d*) Saxo Gra. l. 14. apud eundem loc. cit.

(*e*) Alex. 3. vit. & ep. 92. 93. apud Bar. an. 1173. n. 5. 6. 7.

(*f*) Chron. Bamberg. apud eund. an. 1189. n. 13.

(*g*) Cælest. diplom. ex arch. Eug. apud eund. 1192. n. 1.

XLIII. Aventini insana calumnia.

Verum ne falso coniicere aut calumniam adhibere videamur, reddimus hic, quæ de Innocentio paucis interpositis verbis superioribus adjecit, quæ infensum, odioque imbutum impii hominis adversus Pontificem animum declarant; sic enim ait: *Spectante itaque atque concitante Romano sacerdote Philippus, & Otho cognatas acies committunt, frater adversus fratrem, filius adversus parentem confligere cogitur, atque invicem sanguine se polluunt Argentoracum, Aquæ Graneæ, Agrippinensis Colonia, Edfurdia, pluraque alia oppida obsessa, cuncta luctu, & cæde completa sunt. Quis aliam tantæ discordiæ inter Christianos causam attulerit, nisi Romani Episcopi spectaculum, quasi paria componentis? populus Christianus mutuis se vulneribus, cohortantibus Flaminibus Romanensibus contrucidavit*. Hactenus auctor livore calumniisque perlita oratione, cujus sententiam laudant, comprobantque perditissimi alii novatores (*b*) qui mendaciis, & maledictis pascuntur. At quam falso, & impie in parentem optimum hæc proferat, supra a nobis allata confutarunt; qui enim ab eo pro pace conciliandа, tuendoque Imperio susceptos, aditosque labores, missas literas, decretas legationes attenderit, ea ipsi Prophetæ verba vere affinget: *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei*. Nec enim decuit, quod forte auctori placuisset, anathemate percusso Ecclesiæ perduelli Philippo, ingenti Christianæ reipublicæ damno, ac opprobrio religionis, regnum confirmare, Imperialemque dignitatem in eum conferre. Plura adduci possent ad infringendam vesani hominis calumniam, suoque splendori asserendam veritatem: verum hæc prudenti cuique suffecerint, quæ tamen prætermittere non debuimus, ut Innocentium a calumniis vindicaremus, omnesque perciperent, quam fidem auctor promereatur, cujus jure merito Ecclesia scripta proscripsit.

(*b*) Cent. 13. c. 10. col. 986.

Impius Aventinus refellitur.

XLIV. In SS. Catalogum Chunegunde relata.

Quod autem attinet ad sanctam virginem Chunegundem Augustam, pluribus miraculis effulgentem ab Innocentio Papa inter sanctos hoc anno aggregatam, testatur hac de re ejusdem Pontificis hoc anno datum diploma, quod ex annalibus Bambergensibus edidit Jacobus Gretserus (*i*) Societatis Jesu Theologus, & ex eo Surius (*k*) ac ita inscribitur:

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Theumoni episcopo & dilectis filiis capitulo Bambergensi salu-

(*i*) Jacob. Gretf. de divis. Bamberg.

(*k*) Sur. to. 2. die 3. mart. nova edit.

lutem & Apostolicam benedictionem.

Cum secundum evangelicam veritatem, &c. Nonnulla præfatus, quæ brevitatis ergo prætermittimus subdit: *Nos itaque cognoscentes, quod hoc revera judicium sublimius est inter cætera judicia judicandum, in ipsius examinatione plenarium volumus adhibere cautelam, & ideo prænominatos jurisjurandi religione constrinximus, ut purum nobis super hoc dicerent veritatem. Qui jurati dixerunt, quod, sicut ex celebri fama, & solemni scriptura noverunt. B. Chunegundis S. Henrico Imperatori fuit matrimonialiter copulata, sed ab eo non extitit carnaliter cognita. Unde cum dominus Imperator ageret in extremis, principibus & parentibus inquit de illa: Qualem mihi eam assignastis, talem vobis eam resigno; virginem eam dedistis, & virginem reddo. Suam ergo virginitatem Domino consecravit, & servavit intactam: ita quod, cum aliquando, instigante humani generis inimico, suspicio quædam contra ipsum fuisset exorta, ipsa, ut suam innocentiam demonstraret, super ignitos vomeres nudis plantis incessit, & processit illæsa.*

Henric. Imp. testimonium de virginitate S. Chunegundis.

Comprobatur miraculo.

Ejus pia opera.

Item S. Imperator Henricus, & hæc Imperatrix egregia Chunegundis de propriis facultatibus Babenbergensem fundaverunt Ecclesiam, & dotaverunt: quam cum suis omnibus pertinentiis ex fervore devotionis, quam ad Apostolicum sedem habebant, B. Petro Apostolorum principi obtulerunt, annuum ei censum ad indicium, quod juris sit Ecclesiæ Romanæ, solventem. Sed & alia plurima beneficia piis locis, & venerabilibus ecclesiis contulerunt, Christum sibi facientes heredem.

XLV. Miracula edita.

Hæc & alia retulere de meritis, de miraculis asserentes, quod eis præsentibus & videntibus, ad memoriam hujus virginis cæci visum, claudi gressum, muti verbum, & surdi recuperaverunt auditum, aliisque languoribus impetiti frequenter & evidenter plenam consecuti sunt sanitatem, & quod est mirabilis novitatis, & novi miraculi, pulvis de tumulo ejus assumptus sæpe conversus est in frumentum. Nos ergo de meritis, & miraculis ejus multis & magnis, non solum testimoniis, sed & testibus certiores effecti, cum secundum Prophetam laudandus sit Deus in sanctis (a) suis, de fratrum nostrorum consilio, & pontificum multorum apud sedem Apostolicam existentium, ipsam beatam virginem Chunegundem catalogo sanctorum adscripsimus, ejusque memoriam inter sanctos decrevimus celebrandam.

(a) Ps. 150.

Quapropter universitatem vestram monemus, & hortamur in Domino, per Apostolica scripta mandantes, quatenus quod nos solemniter & caute statuimus, vos humiliter, & devote servetis, ut meritis ejus & precibus apud misericordissimum judicem indulgentiam consequamur. Collectam autem & alias orationes in commemoratione ejus dicendas edidimus, quas in hac pagina duximus subscribendas, &c. Datum Lateran. 3. nonas aprilis Pont. nostri anno tertio. Hactenus Innocentii diploma a memorato Jacobo, sed a novatoribus (b) antea typis mandatum. Hi tamen impie sanctorum cultum, cœlumque blasphemiis impetentes, solemnes hujusmodi albi sanctorum adjectiones, adauctam idololatriam dictitant. Cæterum de Chunegunde ab Innocentio in cœlitum catalogo reposita meminere quoque fragmenti historici incertus auctor (c) Salisburgensis chronici scriptor (d) Stero (e) (qui etiam sacrarum ejus reliquiarum translationem multis præsentibus episcopis factam tradunt) Siffridus (f) presbyter aliique; porro ita in eodem fragmento legitur: *Ossa S. Henrici & S. Chunegundis levaverunt, sicut ab Innocentio Papa canonizati fuerant.* Verum S. Henricus non ab Innocentio, sed ab Eugenio sanctis annumeratus fuit.

(b) Cent. 13. c. 7. cu hist. Bamberg.

(c) Frag. hist. auct. an. 1199.

(d) Chron. Salisbur. an. 1200.

(e) Ste. apud Canis. ant. lect. to. 1. p. 245.

(f) Siffrid. epit. l. 1. an. 1201.

XLVI. Innoc. diligentia in hæret. persequendis.

Antequam vero e Germania discedamus, ad Ungaricas paululum res divertere Pontificiæ literæ nos impellunt. Hoc enim anno cum audisset Innocentius, Culinum Banum magna conspicuum dignitate virum, Patarenos hereticos a Spalatensi archiepiscopo pulsos excepisse, ac fovere, Hemmerado Ungarorum Regi præcepit, ut Banum ipsum, ni resipisceret, cum ipsis hæreticis proscribendum curaret: quas literas cum vigilantissimi pastoris a Dominico grege lupos arcentis, atque insectantis solicitudinem præ se ferant, hic reddendas existimamus.

Accepimus (g) quod cum nuper venerabilis frater noster Spalaten. archiepiscopus Patarenos non paucos de Spalaten. & Traguriem. civitatibus effugasset, nobilis vir Culinus Banus Bossinus iniquitati eorum non solum tutum latibulum, sed & præsidium contulit manifestum & perversitati eorumdem terram suam, & se ipsum exponens, ipsos pro catholicis, immo ultra catholicos honoravit, vocans eos antonomasice Christianos. Ne igitur hujusmodi morbus, si ejus non obsistatur principiis, vicina corrumpat, & in regnum (quod absit) Ungariæ defluat labes ejus, serenitatem regiam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus ad vindicandum tantam Christi, & Christianorum injuriam potenter, & regaliter accingaris, & nisi Banus prædictus universos hæreticos de terra sua potestati subjecta proscripserit, bonis eorum omnibus confiscatis, tu ipsum & hæreticos ipsos non solum de terra ejus, sed de toto Ungariæ regno proscribas, & bona talium, ubicunque per terram tuam poterunt inveniri, confisces, nec parcat oculus tuus Bano præ-

(g) Lib. 3. ep. 2. Innoc. litt. ad Ung. Reg. pro hæret. pellendis.

di-

dicto, quin contra eum jurisdictionem exerceas temporalem, si aliàs ad viam rectitudinis non poterit revocari. Nicolaum quoque quondam Faren. episcopum, qui non solum præter auctoritatem nostram, sed etiam contra prohibitionem expressam Jadertinam metropolim, quam præsumpsit invadere, detinere præsumis; unde suspensus a nobis anathematizari mandatur, ut a suo resipiscat errore, tradita tibi potestate compellas, ne juxta canonicas sanctiones non careas scrupulo societatis occultæ, si manifesto facinori desinas obviare. Dat. Lat. v. id. octob. Hactenus Innocentius, cujus pro catholica fide monita, ac jussa utinam ab Ungaro Rege, cæterisque Christianis principibus nunquam oblivioni traderentur.

XLVII. Innoc. in tollendis schismatibus studium.

Qui modo hæreticæ pravitati occurrere Innocentius studuit, quamlibet imminentis schismatis occasionem removere summopere contendit. Quapropter ad Consanum archiepiscopum scripsit, ut cum duobus aliis episcopis ad certa loca se conferret, in quibus Græci sacris a Latinis sacerdotibus peractis, & vicissim Latini Græcorum divinis officiis interesse respuebant, atque ad utrosque conciliandos, quæ e re divina fore viderentur, constitueret.

Non solum autem Nicolaum, de quo paulo ante audisti, sed & alios delinquentes præsules coercet: etenim præter ea quæ de Gallicanis, Germanisque episcopis antea recensuimus, Pennensem (a) episcopum acriter objurgat, ex Cisterciensi abbate creatum episcopum laxioris vitæ genus instituisse, tum maxime sub B. Laureti, & Cupersanensis comitis fide & clientela se futurum spopondisse, falso asserentem hac de re ab Apostolica sede literas se accepisse. Qua præterea ratione animadverterit in Dominicum, qui Suacensi episcopatu cum se abdicasset, suppressis Apostolicis, atque adulterinis adhibitis literis eandem iterum sibi vindicarat dignitatem, ipse significat (b).

(a) Ib. ep. 9.

(b) Lib. 3. ep 35.

Pœna epis. falsario inflicta.

Innocentius, &c.

Fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus, si forte occasione literarum illarum in aliquo processisti, irritum denuncians penitus, & inane, jam dictum Dominicum si denuo venire ad partes illas præsumpserit, omni dilationis occasione & appellatione postposita, in aliquo facias monasterio districti ordinis ad agendam pœnitentiam arcte retrudi. Prænominatum autem G. episcopum, si præmissis veritas suffragatur, in loco suo, & dignitate sublato contradictionis & appellationis obstaculo restituas, & facias in episcopatu suo pacifice permanere, illos Ecclesiastica districtione compescens, qui se tibi duxerunt temeritate qualibet opponendos. Dat. Later. Non. decemb. Pont. nostri ann. 3.

XLVIII. Novarienses ob episcopum pulsum increpiti.

Quemadmodum contra prævaricatores antistites insurgit, ita eorum, quos injuria lacessitos, & oppressos cernit, innocentiam tuendam defendendamque suscipit. Quamobrem cum Novarienses episcopum suum e sede atque e civitate iniquissime deturbassent, non præmissa salute epistola hac increpuit:

Consulibus, & Populo Novariensi.

Non (c) duritiæ nostræ, sed vestris est excessibus imputandum, quod Apostolicæ salutationis alloquium nos vobis cogitis denegare: vos enim tamquam ingratitudinis filii, immo velut hostes iniqui insurgere non erubescitis in parentes, in patrem exilium, & in matrem excidium, & multiplex in Romanam Ecclesiam opprobrium operati, matrem ancillare volentes, & ejecto patre hereditatem vobis paternam vindicare in quo tyrannidem etiam exceditis viperarum, quæ alterius tantum parentum perniciem operantur, in alterum nihil penitus machinantes. Ecce etenim Novariensem ecclesiam matrem vestram, in qua lavacro estis regenerationis abluti, hostiliter persequentes, eam redigere nitimini sub tributo, & venerabilem fratrem nostrum Novariensem episcopum patrem vestrum, quia sponsæ suæ injuriam non poterat æquanimiter sustinere, de vestris coegistis finibus exulare. Et paulo post aberrantes oves ad caulam revocare satagens subdit: *Licet autem propter hoc jam pridem fueritis excommunicationis vinculo innodati; volentes tamen plenius experiri, an adhuc in vobis alicujus devotionis scintilla remanserit, an in corde vestro dicentis cum insipientibus: Non est Deus; universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, & sub divini judicii interminatione præcipimus, quatenus redeuntes ad cor, & quod perperam egeritis attendentes prædicto episcopo, & ecclesiæ Novariensi super ablatis omnibus, & injuriis irrogatis satisfactionem plenariam impendatis.* Deinde gravissimas in refractarios, pertinacesque minas fulminat, adiicitque:

(c) Lib. 3. ep. 3.

XLIX. Censuræ in eos fulminatæ.

Alioquin præter id, quod vos per venerabilem fratrem nostrum Mediolanensem archiepiscopum & suffraganeos ejus singulis diebus dominicis, & festivis pulsatis campanis, & candelis accensis excommunicatos mandamus, publice nunciari, & civitatem vestram, & terras, quæ vobis responderint, suppositas interdicto. Noveritis nos capitulo, abbatibus, prioribus, universo clero Novariensi per Apostolica scripta in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandasse, ut nisi infra mensem post susceptionem præsentium mandatum fueritis Apostolicum executi, ex tunc in testimonium vestræ perversitatis excutientes pulverem de pedibus suis, civitatem No-

va-

varienfem egredi non poſtponant, & ſicut ethnicos, & publicanos veſtræ vos iniquitati relinquant. Extat hujuſmodi epiſtola
(a) Lib. 3. ep. 6.
(*a*) ubi hæc inter alia: *Nec minus tenemini de civitate in civitatem effugere perſequentes, ut eos fugiendo fugare poſſitis, vel potius ab ſui præcipitio revocare.* Sic ipſe. Nova plane bella elegit Dominus: duce etenim Chriſto, fuga plerumque franguntur, funduntur que hoſtes, deque eorum iniquitate proſtrata clariſſima trophæa ſtatuuntur. Poſtremo pergunt minaces ad Novarienſem populum literæ: *Quod ſi nec ſic ad viam potueritis rectitudinis revocari, eidem archiepiſcopo dabimus in mandatis, ut de civitate veſtra in locum idoneum cathedram transferat paſtoralem, vel Novarienſem diœceſim auctoritate fretus Apoſtolica dividat, & diviſam epiſcopis vicinis aſſignet, ſicque ſitis in fabulam, & opprobrium ſæculorum, & pœna veſtra cauſa metus univerſis effecta deterreat a ſimilibus præſentes pariter & futuros. Nos quoque rectoribus Lombardiæ ſub interminatione anathematis dabimus in mandatis, ut vos tam in colloquiis, quam aliis tanquam excommunicatos evitent, & per univerſa regna, in quibus nomen colitur Chriſtianum, bona mercatorum veſtrorum mandabimus uſque ad ſatisfactionem congruam detineri. Dat. Later. 16. Kal. novemb.*

Sardinia R. E. obnoxia.
Quoniam vero de Innocentii in ſceleribus perſequendis zelo flagrantiſſimo pluribus egimus, ſilentio prætereundum non eſt, ipſum hoc eodem anno in nefaria Calaritani judicis facinora acriter invectum,
(b) Inn. l. 3. ep. 33.
ut data ad eum epiſtola (*b*) oſtendit; ubi habetur etiam Sardiniam peculiari quodam, ac legitimo jure ad Apoſtolicam ſedem pertinere. Eodem anno Firmanis ſcri-
(c) Id. ib. ep. 26.
pſit (*c*) Innocentius, ut cum aliis Piceni civitatibus inducias, ac pacem coeant, ut nondum conceptum fidei jusjurandum Apoſtolicæ ſedis legato deferant, utque per totam diœceſim annuum cenſum Romanæ Eccleſiæ pendendum imponerent; quemadmodum ipſa eorum civitas conſti-
(d) Regeſt. poſt ep. 26.
tuiſſet, eodemve ſere argumento Anconitanis, & Auximanis ſcripſit. (*d*)

L. Fanenſem prærerea populum, ejuſque conſules in fidem protectionemque ſuſcipiens ad eos epiſtolam dedit, quam in medium adducere operæ pretium ducimus, ut inde intelligatur, quam demiſſe populi erga Apoſtolicam ſedem ſe gererent, & quanta ipſa eos benignitate, benevolentiaque complecteretur.

Innocentius, &c.

(e) Lib. 3. ep. 27.
Cum (*e*) *dilectus filius Joannes Ruſtici nuncius veſter, & procurator cum literis veſtris de rato ad noſtram præſentiam acceſſiſſet, nobis ex parte veſtra promiſit, quod tam vos, quam omnes, qui ſunt de veſtro diſtrictu nobis & ſucceſſoribus noſtris, & Eccleſiæ Romanæ fidelitatem curabitis univerſaliter exhibere, expeditionem, parlamentum, pacem, & guerram ad mandatum noſtrum, & legatorum, ac nunciorum noſtrorum per totam Marchiam bona fide juxta proprias facultates veſtris expenſis facere ſine fraude, appellationibus ad nos, vel legatos, aut nuncios noſtros legitime factis, debita veneratione deferre; procurationes idoneas nobis, legatis, & nunciis noſtris impendere; pro annuo quoque cenſu quinquaginta libras uſualis monetæ perſolvere annuatim, medietatem videlicet pro ipſa civitate, & medietatem pro ejus diſtrictu, vel, ſi mallemus, novem denarios pro unoquoque fumante, ut more veſtro loquamur, exceptis clericis, militibus, judicibus, advocatis, tabellionibus, & iis, qui nullas poſſeſſiones habere noſcuntur, qui non conſueverunt aſſictum præſtare, quem videlicet cenſum veſtris expenſis noſtræ Cameræ inferetis, poſtulans humiliter, & implorans, ut vobis conſulatum cum ſua juriſdictione confirmare auctoritate Apoſtolica dignaremur; ſalvis univerſis demaniis, quæ libere ſemper in noſtra, & ſucceſſorum noſtrorum diſpoſitione conſiſtant. Licet autem longe majora conſueveritis aliis exhibere, ut tamen ſentiatis, & gaudentis vos ad illud dominium rediiſſe, quod de ſe vere dicere poteſt: Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve; promiſſionem, & oblationem ipſius factam nobis ex parte veſtra de fratrum noſtrorum conſilio duximus acceptandam, &c.* Hactenus Pontifex, qui in eandem etiam ſententiam ad Eſinum populum, atque Peſaurienſes conſules ſcripſit. (*f*)
(f) Reg. poſt eand. ep.

LI. Hoc anno ex hac vita migraſſe traditur S. Raymundus Placentinus, cujus res geſtas breviter percurrendas duximus, quod præſertim non ita pervulgatæ videantur. Cruce igitur ab epiſcopo, benedictioneque percepta Hieroſolymam profectus, loca ſancta ſumma religione, animique voluptate perluſtravit, reverſuſque poſtmodum in patriam, uxorem ſuadentibus propinquis cum duxiſſet, conſueta pietatis opera non prætermiſit, & quæcunque lucraretur, tum in domeſticis ſumptibus tolerandis, tum in levandis egentibus, jejuniis & orationibus aſſidue intentus, conſumebat. Cumque divini verbi ſemen, cujus excipiendi audivimus erat, in ejus pectore veluti in nitido, ſubactoque ſolo, radices alte egiſſet, ingentes patientiæ fructus attulit, quæ in filiorum ferenda morte uxoriſque diuturniore infirmitate ad miraculum effulſit. Defunctaque uxore rurſus ad ſanctum Jacobum in Compoſtella peregrinationem inſtituit, tum limina Apoſtolorum, aliaque ſacra loca, victu eleemoſynis quæſito, religioſiſſime internis deliciis delibutus inviſit. Romæ cum ageret, atque inde ſanctam civitatem

tem Hierusalem cogitaret, divino monitu Placentiam rediit, ubi nosocomium instituit, ingentique virtutis exemplo administravit. Quare ab ægrotis, egenisque patris & patronis loco habebatur. Tandem lethali febri correptus decubuit, divinisque sacramentis communitus anno salutis MCC. ætatis vero LX. quinto Kal. augusti felicem animam in coelum efflavit. Cujus postea sepulcrum ingentibus Deus miraculis illustravit. Hæc pluribus in pervetusti Placentinæ ecclesiæ breviarii lectionibus, quarum veritatis splendidissimo nitore conscriptarum exemplum in bibliotheca nostra asservatur.

Hæc inter Christianorum res cum in oriente, ut tradunt (a), in deterius laberentur, *dominus Papa Innocentius* (inquit Robertus de monte (b)) *quadragesimum nummum redditum ad subsidium terræ Hierosolymitanæ petiit.* [1] Quæ præterea confirmantur ex literis ab Innocentii vitæ scriptore recitatis, quas hoc anno datas in dubium revocari non potest, cum in iis & de synodo a Petro tit. S. Marcelli presbytero Cardinali tunc Apostolicæ sedis legato apud Divionem coacta, & de interdicto, cui adhuc Philippi regnum suppositum erat, mentio fiat. Divionensem autem synodum præcipitante superiori anno Petrus celebravit, interdicti vero sententia ex ejus præscripto promulgata est sub hujus anni initium atque per octo menses Francorum regnum sub ecclesiasticis censuris ingemuit, ut ex Innocentii gestis vidimus; hæc de tempore dicta sint.

(a) Nauel. Chromer. hist. Pol. to. 2.

(b) Robert. in append. ad Sigeb.

Pro subsidio Terræ sanctæ redditum quadragesima decreta.

Quod vero ad literas pertinet, earum exordium est hujusmodi: *Verendum est nobis, & vobis, &c.* quæ cum prolixiores sint, atque ejusdem argumenti cum iis, quas supra reddidimus (c) ne lectori fastidium ingeramus, hæc dumtaxat afferre nobis soffecerit: *Certa die, quam tamen sacerdos præanunciet populo, missa publice decantetur, singulisque diebus inter missarum solemnia, Deus venerunt gentes in hereditatem tuam, campanis pulsantibus cum oratione consueta dicatur.* Et infra: *Quia vero his, qui divinæ se mancipant obsequiis servitutis, & abstinendum ab illicitis, & licitis parcius est utendum, ne licitum fiat illicitum, si lascive vel illicenter agatur, volumus & mandamus, ut eos ex parte nostra monere diligentius, & inducere procuretis, ut diebus illis, quibus carnibus vesci debent, aut etiam jejuniorum diebus præter pulmenta pluribus ferculis, quam duobus, & eis etiam moderatis utantur, nisi forsan comitibus, baronibus, & aliis nobilibus tertium ferculum, quod vulgo dicitur intermissum, ultra id quod exhibetur familiæ, apponatur; nec de cætero votum peregrinationis adimpleant, herminiis variis, seu grisiis induantur: ad quorum utrumque tam clericos quam laicos, & mulieres, & quæ vel transfretare teneantur ex voto, vel secutura sunt in peregrinationis itinere viros suos. Similiter volumus commoneri armigeros, & alios servitores diligenter, & efficaciter, quantum in vobis fuerit, inducatis, ut coloratis vestibus non utantur, sed contenti sint aliis convenientibus indumentis.*

(c) Ann. 1199.

Indictæ publicæ pro eo preces.

Crucesignatis luxus prohibitus.

Ad hæc etiam tempora spectare videntur, quæ de Rossorum religione ac fortitudine Niceta Choniata memoriæ mandavit, ipsos Christianorum misertos, quos in servitutem infideles populi abducebant, cum Blachi Cumanis conjuncti excursiones in Thraciam gravissimas sæpissime imprimerent, episcoporum hortatu in arma procurrisse, gentemque efferam edomuisse; quibus clarissimis religionis nostræ trophæis huic anno feliciter finem imponimus.

Blachi Thraciam vastant.

Du-

NOTÆ [1] Vectigal istud de quadragesima omnium ecclesiasticorum proventuum in subsidium rerum Orientalium solvenda, ante hunc annum indictum fuisse colligo ex authore gestorum Innocentii, qui impositum antea narrat quam aggrediatur historiam legationis Petri Capuani in Galliam. Nec Raynaldi argumentum contra nostram sententiam urget, licet enim literæ, quas Innocentius ad Gallos dedit pro multa hac exigenda ante annum 1200. dari non potuerint, cum interdicti anno illo in Galliam inflicti meminerint; ex illis tamen non inepte deduci posset vectigal ante annum illum indictum fuisse, sed ejus solutionem ad id usque distulisse Gallos, merito proinde redargutos in ea a Pontifice verbis illis: *Nec manus vestras ad mandatum nostrum sæpius repetitum voluistis hactenus aperire.* Inferius vero subdit: *Plures vestrum non solum quadragesimam juxta mandati nostri tenorem, sed tricesimam juxta promissionem factam in Divionensi Concilio in tam pium opus convertere tenerentur.* Ex quibus verbis innui suspicor vectigal illud ante celebrationem Divionensis Concilii anno 1199. habiti, imperatum fuisse. Posteriores equidem fuisse literas hasce indictioni quadragesimæ demonstrat etiam author gestorum Innocentii, qui cum ante legationem Petri indictionem quadragesimæ, narrasset literas ad Gallos nonnisi relatis iis, quæ ad annum 1200. pertinent, recitat. Demum in literis, quas Innocentius ad episcopos per Europam dedit ad indicendam quadragesimam, interdicti in Gallias lati non meminit; unde argumentum Raynaldi deductum ex interdicti hujus commemoratione ad eruendum annum constituti census corruit. Postremo tandem in literis datis anno 1198. apud Raynaldum ibid. num. 85. Innocentius misisse se Venetias Cardinales ablegatos suos ad scribendos in sacram expeditionem milites asserit. Eo autem missum Soffridum Presbyterum Cardinalem Messana reducem, quo contulerat pecuniam ex quadragesima collectam discimus ex authore gestorum Innocentii. Quo postremo argumento eruimus censum hunc ab Innocentio sub ipsis pontificatus exordiis indictum fuisse. MANSI

1. DUcentesimus primus supra millesimum indictione IV. cum novo sæculo exoritur annus, quo & VI. id. januarii quartus Innocentii Papæ inchoatur: cum vigilantissimus Pontifex de Romano mirum in modum solicitus Imperio, in Germaniam legatione missa, & Philippo Suevo repudiato, Othoni, confirmato ipsi regno, Imperatoriam coronam pollicetur; quæ ut se habuerint, supracitato codice Vaticano uberrimam scribendi materiem suggerente epistolarem jam narrationem aggrediemur. In primis igitur Innocentius Coloniensi archiepiscopo, ac suffraganeis illius, ejusdemque provinciæ principibus literas misit, quæ cum ardens ejus studium reducendæ, firmandæque concordiæ, & Christianæ religionis, ac publicæ utilitatis maximam curam, & in legatis mittendis prudens consilium præ se ferant, adducendæ videntur.

Innoc. literæ ad Germanos Præsules. *Coloniensi archiepiscopo, & suffraganeis ejus, & nobilibus viris principibus in Coloniensi provincia constitutis.*

(a) Libell. Vat. ep. 30. *Nec vos* (a) *nec alios credimus dubitare quin Imperii Romani provectio principaliter, & finaliter nos contingat; principaliter, quoniam per Romanam Ecclesiam de Græcia fuit specialiter pro Ecclesiæ defensione translatum; finaliter, quia etsi alibi coronam regni recipiat, ab Apostolica tamen sede ultimam manus impositionem, & coronam Imperii recipit Imperator. Unde audito quondam, quod vota principum in Imperatoris fuisset electione divisa, tanto magis fuimus de ipsorum divisione turbati, quanto bonus status Imperii ex causis prædictis specialius ad nos spectat, & pro multis, & magnis necessitatibus populi Christiani non solum Ecclesia devotum habere desiderat defensorem, sed & Imperium totum indigere cognoscitur idoneo provisore. Verum quantumcunque grave nobis existeret, & molestum, quod Imperii provisio videbatur in commune religionis Christianæ dispendium ex tali divisione differri, ne tamen principum dignitatem ignorare, vel lædere videremur, expectavimus aliquandiu, si forsan ipsi usi consilio saniori, vel per se ipsos, si fieri posset, dissensioni suæ finem imponerent, vel super hoc saltem nostrum consilium implorarent, ut per eorum studium nobis mediantibus discordiæ malum bono concordiæ purgaretur, & rugam schismatis unitatis simplicitas aboleret. Cum autem expectatio nostra nec nobis nec vobis, immo nec Imperio ipsi prodesset, sed obesse potius videretur, ne dissimulando videremur hujusmodi fovere discordiam, ad concordiam vos curavimus per literas Apostolicas invitare, quas ad multos principum novimus pervenisse. Postmodum vero audito, quod per sollicitudinem bonæ memoriæ C. archiepiscopi Maguntini a nostra præsentia redeuntis, disposuissent principes ad colloquium venire super ordinatione Imperii tractaturi, ne quid ex contingentibus omittere videremur, literas nostras ad eos per proprium nuncium duximus destinandas, consilium nostrum eisdem fideliter exponentes.*

Cæterum cum nec sic hactenus inter eos bonum concordiæ potuerit provenire, aut utiliter Imperio provideri, deliberavimus cum fratribus nostris, quid esset agendum, & qualiter posset malis imminentibus obviari. Tandem vero in hoc resedit consilium, ut venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum Apostolicæ sedis legatum, religione conspicuum, præditum honestate, magnum Ecclesiæ Dei membrum, quem inter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachiis amplexamur, & cum eo dilectum filium magistrum Phil. notarium nostrum, virum providum & discretum, nobis & fratribus nostris merito suæ probitatis acceptum, ad partes Germaniarum ex nostro latere mitteremus. Quia vero quanto negotium istud magis est arduum, tanto majores, & maturiores exigit tractatores, venerabili fratri nostro Oc. Ostiensi episcopo Apostolicæ sedis legato, qui post nos in Ecclesia Romana obtinet primum locum, dedimus in mandatis, ut si a negotiis illis, quibus intendit in regno Francorum, se poterit expedire, cum ipsis pariter & per ipsos nuper a nostro latere venientes instructus plenius ad partes vestras accedat, & ambo episcopi simul, vel alter eorum, si ambo non poterint interesse, cum eodem notario vestrum consilium audiant, & vobis beneplacitum nostræ voluntatis exponant; ideoque universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus cum ab eis, vel eorum altero fueritis evocati, ad præsentiam evocantium, aut evocantis accedere non tardetis. Datum Laterani nonis januarii. II. Legatio in Germaniam missa pro componenda dissensione.

In eundem modum (b) ad Maguntinæ ecclesiæ capitulum, itidemque ad Salisburgensem, Bremensem, & Trevirensem archiepiscopos, & suffraganeos episcopos, atque singularum earundem provinciarum principes scripsit. Quo etiam die, nonis nempe januarii, ejusdem argumenti ad universos tam ecclesiasticos, quam laicos Germaniæ principes epistolam (c) dedit, ad cujus calcem legatos eis commendans hæc addit: *Monemus igitur universitatem vestram, & exhortamur in Domino, & per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus legatos ipsos, vel eorum alterum in Theutoniam accedentem, & eundem notarium recipia-*

(b) Ibid. eand. ep. 30.

(c) Ib. ep. 31.

tis

tis hilariter, & , sicut decet, honorifice pertractetis, ipsorum monita, & consilia recipientes humiliter, & inviolabiliter observantes. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut ad concordiam vestram, & utilem ordinationem Imperii prudenter & diligenter intendant. Datum, &c.

III. Innocent. Othoni Imperium confirmat.

Duobus fere elapsis exinde mensibus Kalendis videlicet martiis, Othoni regnum confirmavit, atque Imperii insignia pollicitus, hæc inter alia adjecit. (a).

Illustri Regi Othoni in Romanum Imp. electo.

Ut non solum dispositio rerum (b), & temporum omnipotentem Dominum demonstraret, sed ipsa quasi conformitas operum, & eventuum ad se invicem eumdem omnium fateretur aucturem, cælestibus Dominus terrestria conformavit, ut dum mirabili quadam similitudine respondere viderimus ima summis, unum & eundem factorem, & actorem omnium cognoscamus. Ipse etenim licet sit magnus in magnis, ut mirabilis tamen & in minimis appareret, sicut circa mundi creationem, & sæculorum inita duo magna luminaria in firmamento cæli constituit, unum quod illuminaret diem, alterum quod in tenebris radiaret; sic processu temporum ad firmamentum Ecclesiæ, quæ cæli nomine designatur, duae magnas instituit dignitates, primam quæ illuminet diem, id est, in spiritualibus spirituales informet, & animas diabolica fraude deceptas a peccatorum catenis absolvat, cum ex privilegio sibi traditæ potestatis, quos ipsa ligat, & solvit in terris, Deus ligatos habeat, & solutos in cælis; alteram quæ in tenebris radiet, dum in hæreticos mentis cæcitate percussos, & hostes fidei Christianæ, quos nondum oriens ex alto respexit, Christi & Christianorum punit injuriam, & ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum materialis gladii potestatem exercet, unde sicut in eclipsi lunæ tenebræ amplius tenebrescunt, & majoris caliginis obscuritas invalescit, sic ex imperatoris defectu hæreticorum vesania, & violentia paganorum contra catholicos, & fideles perfidius, & crudelius malitia multiplicata consurgunt. Hoc autem attendentes solicite, ac volentes malis imminentibus obviare, circa provisionem Imperii solicite fuimus, sicut per frequentes literas directas ad principes, & legatos transmissos ad eos omnibus credimus patuisse, in quo quantum celsitudini tuæ duxerimus deferendum, & tu ipse novisti, & res perhibet testimonium veritati. Novimus enim qualiter inclytæ recordationis Lotharius Imperator proavus tuus Ecclesiæ Romanæ devotus extiterit, qualiter pro defendendo ejus honore, non solum semel, sed & secundo vocatus accesserit, qualiter in ipsius subsidio finierit dies suos, qualiter avus, & pater tuus ejus vestigiis inhærentes prædecessoribus nostris exhibuerint se devotos, qualiter etiam Anglicana domus, ex qua ex parte matris es ortus, in devotione sedis Apostolicæ fere semper persisterit, & persistit, & ei tempore grandis persecutionis obsequium impenderit opportunum. In te igitur progenitorum tuorum devotionem suscitare plenius, & abundantius remunerare volentes, credimus, & quasi pro certo tenemus, quod non solum in ea te verum ostendes hæredem eorum, & legitimum successorem, sed tanto ipsos in hoc præcedes amplius, quanto te a nobis magis intelliges honoratum. Inspiret autem cordi tuo is, qui corda principum habet in manu sua, & per quem Reges regnant, & principes detinent principatum, ut affectum nostrum pensés plenius per effectum, quam nostro tibi explicemus, vel explicare possumus affatu, & ea quæ acta sunt hactenus, & aguntur, & adhuc dante Domino per nos circa te agentur in posterum, fideliter in tuo corde reponas, & ita memoriæ recommendes, ut nec obliviosus videri valeas, vel ingratus, sed ad Apostolicæ sedis exaltationem, & honorem potenter intendas, & ejus plene benevolentiam recognoscas, quia cum defecissent fere penitus vires tuæ, in tua dilectione non tepuit, nec te deseruit in adversis, sed tamdiu fovit, donec juxta tuum te desiderium exaltaret.

Commendatio majorum Othonis ob navatam ecclesiæ operam.

(a) lib. ep. 92.
(b) lib. ep. 33.

Utinam Otho sapientissimi patris saluberrima monita memoria semper coluisset, nec tot tantisque ab Apostolica sede acceptis beneficiis ingratum sese præbuisset. Verum quamvis gratiam postea non retulerit, haud tamen Pontifex redarguendus, Othonem elegisse, cum hujus electio ex prudentiæ præscripto peracta sit: ille enim optimi hactenus principis specimen dederat, atque erga Romanam Ecclesiam obsequentissimum se demonstrarat. Consilia enim, non exitus inspici, laudarique debent: quis enim divinæ Saulis electioni vir sanæ mentis detraxerit, quamvis ille in perditissimum principem desciverit? Sed rursus ad epistolam. IV.

Nos enim serenitatem tuam in eodem consilio fratrum nostrorum honorare volentes, ultra quod in sæculo sæcularis princeps nequeat honorare, auctoritate omnipotentis Dei nobis in beato Petro collata, te in regem recepimus, & regalem tibi præcepimus de cætero reverentiam, & obedientiam exhiberi, præmissisque omnibus, quæ de jure sunt, & consuetudine præmittenda, regiam magnificentiam ad suscipiendam Imperii Romani coronam vocabimus, & eam tibi dante Domino humilitatis nostræ manibus solemniter conferemus. Monemus igitur celsitudinem regiam, & exhortamur in Domino, quatenus spem tuam ponas in illo, qui reprobato Saule David elegit in Regem, & talem te studeas exhibere, ut de te quoque dicere valeat: Inveni virum se-

Othoni coronam promittit.

tundum cor meum. Huc usque Innocentius.

V. Præterea ipsis etiam Kalendis marrii ad universos Germanos principes his de rebus longiorem epistolam scribens, ea recensnit, quæ ad tollenda dissidia, Imperiumque stabiliendum per literas, legationesque peregerat.

Universis tam ecclesiasticis, quam sæcularibus principibus Alemanniæ.

(a) Libell. Vat. ep. 33. Innoc. literæ ad German. princeps pro Othone.

Etsi (a) quondam Imperatores Romanam Ecclesiam in multis affixerunt, multi tamen in pluribus honorarunt, ita quod per devotionem, & liberalitatem ipsorum magnifica beneficia novimus Ecclesiæ provenisse. Unde non est aliquo modo credendum, quod, sicut pestilentes aliqui mentiuntur, volentes inter Ecclesiam, & Imperium immortalis discordiæ materiam suscitare, ad depressionem intendamus Imperii, per quod si bene fuerit ordinatum, Ecclesiam non solum defendi credimus, sed etiam exaltari. Novimus etenim, & vos nostis, quod ejus provisio principaliter, & finaliter vos continget; principaliter quidem, quia per Ecclesiam de Græcia pro ipsius specialiter fuit defensione translatum, finaliter autem, quoniam, etsi alibi coronam regni recipiat, a nobis tamen Imperator Imperii recipit diadema in plenitudinem potestatis. Attendentes autem olim quantum dispendium ex defensoris defectu pateretur Ecclesia, quantumque detrimentum ex Imperatoris carentia sentiret religio Christiana, licet expectaverimus expectantes, si forte vos ipsi saniori usi consilio tantis malis finem imponere curaretis, vel ad divinum, & nostrum saltem recurreretis auxilium, ut per Deum & nos vestro studio mediante tanta dissensio sopiretur, quia vos super hoc negligentes invenimus & remissos, ut nostrum exequeremur officium, vos per literas nostras paterna curavimus solicitudine commonere, ut timorem Domini habentes præ oculis, & Imperii zelantes honorem, ne vel annullaretur dignitas ejus, vel libertas deperiret ipsius, ad provisionem ipsius melius intendere curaretis. Alioquin quia mora trahebat periculum ad se grave, nos quod expedire sciremus, utiliter procurantes curaremus ei apostolicum impertiri favorem, quem crederemus majoribus studiis, & meritis adjuvari. Cum autem nobis ad literas, quas ad multos vestrum novimus pervenisse, nec verbo fuisset, nec facto responsum, expectavimus iterum donec audivimus, quod per studium, & solicitudinem bonæ memoriæ C... archiepiscopi Maguntini a nostra præsentia redeuntis fuerat procuratum, ut quidam vestrum ad commune colloquium convenirent, de provisione Imperii tractaturi: unde ne videremur ab incepto desistere, literas nostras ad vos per proprium nuncium duximus destinandas, consilium nostrum vobis exponentes fideliter & super iis, quæ necessaria videbantur, diligentius instruentes.

Cæterum cum nec per expectationem diutinam, nec exhortationem honestam, nec instructionem plenariam fuit discordiæ prioris incommodum sequentis concordiæ commoditate purgatum, ne quid ex contingentibus omittere videremur, venerabilem fratrem nostrum Prænestinensem episcopum Apostolicæ sedis legatum, virum religione conspicuum, præditum honestate, magnum Ecclesiæ Dei membrum, quem inter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachiis amplexamur, & cum eo dilectum filium magistrum Philippum notarium nostrum virum providum, & discretum, nobis, & fratribus nostris merito suæ probitatis charum admodum & acceptum, ad partes vestras duximus destinandos, qui cum venerabili fratre nostro O. Ostiensi episcopo Apostolicæ sedis legato primum locum post nos in Ecclesia Romana tenente, ut tam ipse a negotiis illis, quibus tenebatur in regno Francorum, se posset utiliter expedire, ad vos simul accederent, & ex parte nostra monerent salubriter, & inducerent diligenter, ut per vos ipsos, cum eorum, si necesse foret, consilio, & præsidio ad concordiam intendere curaretis, vel si forte per vos desiderata non posset concordia provenire, nostro vos committeretis arbitrio, vel consilio, salva in omnibus tam libertate vestra, quam Imperii dignitate, cum neminem magis, quam Romanum Pontificem mediatorem in hoc vos habere deceret, qui voluntatibus & rationibus intellectis provideret, quod esset justum, & utile, vosque per auctoritatem cælitus sibi datam super juramentis exhibitis, quoad famam, & conscientiam liberaret, & ad quem negotium Imperii ex causis superius assignatis non est dubium pertinere. Cæterum quoniam hactenus nec expectationis nostræ modestia, nec exhortationis studium, nec consilii maturitas, nec instructionis discretio vos commovit, nec legatorum nostrorum usque adeo solicitudo profecit, ut vel per vos ipsos sepulta discordia, sicut vos sæpe monuimus, concorditer ad provisionem intenderetis Imperii, vel consilio, aut arbitrio nostro committere vos velletis, cum dispendium Ecclesiæ, quæ diutius nec vult, nec debet idoneo defensore carere, sustinere nolimus ulterius, vel dissimulare jacturam populi Christiani, cum alteri de vestris electis favorem impendere non possimus, propter excommunicationem publicam, perjurium manifestum, & vulgatam persecutionem, quam progenitores ejus, & ipse in Apostolicam sedem, & ecclesias exercere nullatenus dubitarunt. Propter insolentiam etiam, quam exercuerunt in principes, & alios sibi subjectos, & ne libertas principum in Imperatoris electione vilescat, si non per electionem, sed successionem transferri a patribus in filios, & in fratres a fra- VI.

Cur Philippus repudiatus.

fratribus Imperium videatur, consentire in alterum nos oportet.

VII. *Fuit enim nobilis vir Philippus dux Sueviæ a bonæ memoriæ Cælestino Papa prædecessore nostro propter invasionem, & devastationem patrimonii beati Petri commonitione secundo præmissa publice, ac solemniter excommunicationis sententia innodatus, cum in Tuscia moraretur, quod ipse postmodum recognovit, dum per nuncium suum ab ipso prædecessore nostro absolutionis beneficium postulavit, & postmodum a tunc Sutrino episcopo, quem cum abbate sancti Anastasii pro liberatione venerabilis fratris nostri . . . Salernitani archiepiscopi miseramus, contra formam mandati nostri de facto solummodo, quia de jure non potuit, post suam electionem apud Vvormatiam occulte se fecit absolvi, unde patet, quod fuerit excommunicatus electus, & videtur non immerito, quod adhuc sit ex eadem causa excommunicationis sententia innodatus, cum prædictus episcopus eum auctoritate sua non posset absolvere, auctoritate vero nostræ delegationis, nec plus, nec aliter liceret hoc ipsi, quam quod ei fuerat ab Apostolica sede concessum; ex eo etiam excommunicationis sententiæ subjacere creditur manifeste, quod cum perfidus Marcualdus, Dei & Ecclesiæ inimicus, cum universis fautoribus tam Theutonicis, quam Latinis excommunicationis vulgatæ vinculis suæ iniquitatis meritis sit astrictus, sicut jam vobis per literas nostras directas per prædictum Placentinum ipsius Philippi nuncium intimasse meminimus, quas ad ipsius Philippi audientiam credimus pervenisse, ipse nihilominus, quamvis id non tantum ex relatione ipsius judicis, sed etiam per publicam famam ad notitiam ejus devenerit, eidem excommunicato non solum communicat, sed eum in malitia sua fovet, & per nuncios, & literas suas exacuit furorem ipsius, ut charissimum in Christo filium nostrum Philippum Siciliæ regem illustrem nepotem suum, quem jam hereditate paterna privavit, adhuc privet possessione materna.*

VIII. *Idem etiam contra proprium juramentum, super quo nec consilium a sede Apostolica requisivit, ambitionis vitio regnum sibi usurpare præsumpsit, non alium causa necessitatis in Regem eligere, quod utcunque tolerabilius videretur, cum super illo juramento sedes Apostolica prius consuli debuisset, sicut & eam quidem consuluere prudenter, apud quam ex institutione divina plenitudo residet potestatis. Nec valet ad plenam executionem ipsius, si juramentum illud dicatur illicitum, cum nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quam contra ipsum propria temeritate venire, illo præsertim exemplo, quod cum Gabaonitæ a filiis Israel per fraudem subripuerint juramentum, ipsi tamen cognita fraude noluerant contra illud sua temeritate venire;*

Quod autem de genere persecutorum existat, vos non credimus dubitare, cum Henricus, qui primus Imperium de genere hoc accepisset, bonæ memoriæ Paschalem Papam prædecessorem nostrum cum episcopis, Cardinalibus, & multis nobilibus Romanorum præsumpserit captivare: Fridericus autem pater ipsius Philippi contra felicis recordationis Alexandrum prædecessorem nostrum longo tempore schisma fovit; Henricus frater ipsius Philippi qualiter se habuerit circa interfectores sanctæ memoriæ A. Leodiensis episcopi, quem ipse prius coegerat exulare, ac Conradus, qui prædictum Ostiensem episcopum ceperat, satis nostis: qui etiam qualiter venerabilem fratrem nostrum Auximanum episcopum cædi fecerit, & pilos de barba ejus avelli, & tractari eum in pluribus inhoneste, qualiter quoque quosdam familiares Ecclesiæ Romanæ naso fecerit mutilari, qualiter prædictum Salernitanum archiepiscopum captivarit, & quosdam viros ecclesiasticos flammis torreri fecerit, quosdam vero vivos in mare submergi, ad vestram credimus audientiam pervenisse. Hæ sunt paucæ de multis injuriis personales, quas Apostolicæ sedi circa viros ecclesiasticos irrogarunt. Regales autem injurias subticemus, quas ei circa possessiones ecclesiasticas intulerunt, ne cui posset perverse intelligenti videri, quod pro jure, ac honore Imperii defendendo, injurias hujusmodi perpetrarint, cum nos jus, & honorem Imperii conservare velimus per omnia illibatum. Quod idem Philippus Ecclesiæ persecutor extiterit, & existat, ex iis, quæ præmisimus, satis patet. Quod pater, & frater ejus vobis imposuerint grave jugum, vos ipsi perhibete testimonium veritati. Nam ut cætera taceamus, hoc solum quod vobis in substitutione Imperatoris eligendi voluerunt adimere facultatem, libertati, & honori vestro non modicum derogarunt. Unde si sicut olim patri filius, sic nunc immediate succederet frater fratri, videretur Imperium ei non ex electione conferri, sed ex successione deberi. Plura de Philippi anathemate, & flagitiis ingerit, quæ ex ipso Innocentio præterito anno attigimus.

Nos igitur quoniam duobus ad habendum simul Imperium favere nec possumus, nec debemus, nec credimus personæ in Imperio, sed Imperio in persona potius providendum, quia etiam ad hoc dignior reputatur, qui magis idoneus reperitur ex causis prædictis, non amaritudinis, sed rectitudinis zelo, sicut is novit, qui renum est scrutator, & cordium, personam Philippi tanquam indignam quoad Imperium, præsertim hoc tempore, obtinendum penitus reprobamus; & juramenta, quæ ratione regni sunt ei præstita decernimus non servanda,

non tam propter paternos, vel fraternos excessus, quam propriam ejus culpam; quamvis non ignoremus dictum a Domino: Ego sum Deus zelotes, vindicans peccata patrum in filios usque in tertiam, & quartam progeniem in iis, qui oderunt me, id est, in iis, qui contra me paternum odium imitantur. Hæc de rejecto Philippo; de Othone subiicit:

IX. Cur Otho præferatur Philippo.

Cum autem charissimus in Christo filius noster Otho vir sit industrius, providus, & discretus, fortis, & constans, & per se devotus existat Ecclesiæ, & descendat ex utraque parte de genere devotorum, cum etiam electus in Regem, ubi debuit, & a quo debuit, fuerit coronatus, & ipse suæ strenuitatis, & probitatis meritis ad regendum, & exaltandum Imperium idoneus esse nullatenus dubitetur, nos auctoritate B. Petri & nostra eum in Regem recipimus, & regalem ei præcipimus honorificentiam exhiberi, ipsumque ad coronam Imperii, sicut decet, vocare curabimus, & eam ipsi solemniter, & honorifice ministerio nostro, Domino concedente, conferre. Monemus igitur universitatem vestram, & exhortamur in Domino, & in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus ei de cætero sicut Regi vestro in Romanorum Imperatorem electo reverenter, & humiliter deferatis, regalem ei honorificentiam, & obedientiam impendentes, &c. Ex iis autem amplius confirmatur, quod dicebamus, Othonem scilicet cum ad regnum evectus est, dignum prorsus corona Imperii extitisse; demum additur in fine: *Si enim salubribus monitis, & consiliis nostris, quæ de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta procedunt, prudenter ac reverenter curaveritis acquiescere, nos cum eodem, & pro eodem Rege ad honorem, & exaltationem Imperii efficaciter intendemus, cum & ipse nobiscum pariter, & pro nobis ad honorem, & exaltationem Ecclesiæ intendere debeat, ut speramus, ita quod eo faciente, qui est Rex regum, & Dominus dominantium, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech regnum, & sacerdotium diebus nostris mutuis subsidiis optatum recipient incrementum. Super primis etiam juramentis illud auctoritate Apostolica statuemus, quod ad purgandam & famam, & conscientiam redundabit: eis autem, qui super hoc monitis, consiliis, & mandatis nostris humiliter acquieverint, super honoribus, dignitatibus, & possessionibus suis apud prædictum Regem, & suos curabimus utiliter providere. Quod si etiam idem nobilis vir Philippus de plano acquiescere vellet, ac Deo, & Ecclesiæ satisfacere, competenter paterna cum curaremus solicitudine confovere, & ad honorem, & profectum ejus intendere diligenter. Datum Laterani Kalend. martii.*

Quo pariter die Hildesemensi episcopo præcipit, (a) ut Othoni Regi suo in Romanorum Imperatorem electo honorem & reverentiam impenderet, atque ad hoc ipsum quoscunque posset, inducere niteretur: quod etiam Salisburgensi & Coloniensi, plurimisque aliis Germaniæ archiepiscopis, episcopis, ducibus, comitibus, ac nobilibus viris injungit. (b) Scripsit præterea ad Aquilejensem patriarcham, eumque plurimum commendat, (c) in illa altercatione Imperii Apostolicum jussum attendentem, in alteram partem deserto Philippo deflexisse.

Præcipitur Germanis, Othonem Imp. agnoscant.

(a) Libell. Vat. de negotio Imp. ep. 34.

(b) Idem. post ep. 34. & ep. 35. usque ad 45. & ep. 57. & 58.

(c) Ib. ep. 41.

X. Bohemiæ quoque ducem admonuit, (d) faveret Othoni, ac redarguit, ab eo sibi regium diadema imponi poposcisse, qui legitime regiam dignitatem nondum esset consecutus:

(d) Ib. ep. 43.

Inn. Ducem Bohem. hortatur, ut regiam coronam ab Othone postulet.

Etsi commendabilis videaris in eo, quod ad honoris tui profectum, & augmentum intendis, reprehensibilis tamen appares ex illo, quod ab eo imponi tibi petisti regium diadema, qui nondum legitime dignitatem regiam est adeptus. Qualiter enim posset nobilis vir Philippus dux Sueviæ conferre alii, quod nondum ipse accepisset, cum non colligantur de spinis uvæ, nec de tribulis ficus, nec sit facile sugere mel de petra, vel oleum de saxo durissimo, tua nobilitas satis intelligit per se ipsam. Quamobrem his subditis hortatur, ut ab Othone postulet regiæ insignia dignitatis. *Cum autem Apostolica sedes post fundamentum, de quo inquit Apostolus: Fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus, fundamentum totius Christianitatis existat, juxta illud Evangelii: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, nos qui licet insufficientibus meritis ad ejus fumus regimen evocati, procurabimus ex collata nobis plenitudine potestatis, ut quod factum fuerit, etiam posterorum tuorum temporibus obtineat firmitatem: eundemque Regem per venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum Apostolicæ sedis legatum, virum scientia præditum, conspicuum honestate, religione laudandum, quem inter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachiis amplexamur, & dilectum filium magistrum Philippum notarium nostrum virum providum, & discretum, nobis, & fratribus nostris acceptum duximus commonendum, ut se tibi facilem, & benevolum studeat exhibere, quod ex quanta benignitate procedat, industriæ tuæ relinquimus discernendum.* Ita Innocentius.

XI. Non solum autem apud Germanos principes, sed apud alios etiam Reges, ut designato Imperatori præsidio essent, elaboravit. Ac primum datis ad Philippum Francorum Regem multa humanitate, verbisque officiorum aspersis literis (e), ostendit ipsius magis rem agi, si Othoni

(e) Ib. ep. 46.

po-

potius, quam Philippo Suevo Imperium decerneretur. At præstat Pontificem ita Regem compellantem audire: *Ne vel levem maculam in gloria tua poneres, si super ordinatione Imperii Romani, quod ad nos principaliter, & finaliter noscitur pertinere, ne diceremus nostræ dispositioni resisteres, sed nostræ non sequereris beneplacitum voluntatis, & sic cum Apostolica sede regnum Franciæ non sentiret, cui super arduis negotiis semper adhæsit, licet multa & magna nobis, & nostris fuerint utrimque promissa, nec ad munera tamen flecti potuimus, nec ad preces induci, ut alterutram partem præter conscientiam tuam vellemus assumere, cum velimus tecum favere alteri, & cum eodem tecum pariter prævalere. Ut ergo serenitati tuæ nostræ pateat dispositionis arcanum, noveris quod examinantes merita personarum, invenimus quod alterius promotio, præter alias rationes sufficientes, & validas, quibus ejus debet promotio impediri, & quas venerabilis frater noster O. Ostiensis episc. Apostolicæ sedis legatus tibi poterit plenius explicare, nec nobis, nec tibi, nec regno tuo etiam expediret, cum si, quod absit, Imperium obtineret, saltem occasione nepotis ad regnum Siciliæ ardentius aspiraret, cum ad illud jam manifestis indiciis ardenter aspiret. Quod autem hujusmodi unio, vel confusio potius non expediat regno tuo, satis intelligit regia serenitas per se ipsam. Promotionem autem alterius ad honorem, & commodum regni tui credimus pertinere, cum inter eum, & charissimum in Christo filium nostrum Ludovicum filium suum affinitatis vinculum sit contentum, & inter te, & charissimum in Christo filium nostrum Joannem Anglorum Regem illustrem, per Dei gratiam plene pacis concordia reformata.* Quibus amplius comprobantur, quæ superiori anno enarravimus de composita pace inter Philippum Francorum, & Joannem Anglorum Reges, deque nuptiis Ludovici ipsius Philippi filii cum Blanca Castellæ Regis filia, ejusdemque Joannis nepte. Ad postremum vero Innocentius Regem magnopere adhortatur, ut iis, quæ prædictus Apostolicæ sedis legatus honori ejus, atque utilitati consulens proponeret, faciles aures daret.

Innoc. liter. ad Franc. Reg. ut cum Othoni conciliet.

XII. Ut vero Octaviano Card. legato omnia explorata essent, hujusmodi epistolæ exemplum transmisit, ac post laudatam ipsius prudentiam hæc jussit: (a) *Monemus fraternitatem tuam, & exhortamur attentius, & per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus apud Regem ipsum interponas efficaciter partes tuas, ut super hoc monitis nostris, & consiliis acquiescat, cum sufficienter velimus ejus indemnitati caveri, & dispositionem nostram ad honorem, profectum, & gloriam ejus pertinere credamus.* Octavianus enim Innocentio significarat, licet Philippum, utpote ab Anglicanis Regibus multas sibi illatas injurias recolentem, in Imperii causa sibi adversantem reperisset, pontificiis tamen consiliis pariturum sperare, modo ejus indemnitati ab ipso Pontifice prospiceretur. Denique eidem legato mandat Innocentius, ut si res in Galliis ex sententia cederet, in Germaniam proficisceretur, quo una cum Prænestino episcopo Apostolicæ sedis legato, ex suarum præscripto literarum res Imperii statueret, conficeretque. Insuper Joannem Anglorum Regem hortatus est, (b) ut ad Imperium consequendum nepoti sororio faveret, ac pecuniam, quam inclytæ recordationis Ricchardus ejus frater testamento reliquerat, ejusdem legatis quamprimum largiretur. Cantuariensi præterea archiepiscopo Joannem ad id cogeret, compelleretque, imperavit. (c)

(a) Lib. Vat. ib. ep. 47.

(b) Ibid. ep. 48. Inn. apud Ang. Reg. pro Othone navata opera.

(c) Ib. post eand. ep.

XIII. Hæc inter quid sedis Apostolicæ legati egerint, referre ab eorum epistolis accipere, quæ gravioris momenti eum sint, eas prætermittere non possumus, ne officio deesse videamur. Extant igitur tam Cardinalis Prænestini episcopi, quam Philippi Apostolicæ sedis notarii, quos ab Innocentio in Germaniam missos dicebamus, accuratæ literæ continuationem seriemque rerum hactenus ab ipsis gestarum exactissime continentes, ac primum sibi vendicant locum, quas Prænestinus episcopus io hæc verba ad Pontificem scripsit: (d)

(d) Id. ep. 50. Legati ad Inn. lit. gestorum a se seriem continentes.

Innocentio Pontifici, &c.

*Beatitudinis vestræ mandatum devotione debita prosequentes, cum venissemus * Grecas, periculorum eventus, & marium dispendia fere ubique passi, venerabilem fratrem nostrum Ostiensem episcopum, & magistrum Ægidium acolytum vestrum ibidem nos contigit invenisse, quibus communicatis omnibus, quæ a vobis suscepimus in mandatis, de communi consilio magister Philippus & magister Ægidius cum vestris, & nostris literis processerunt locuturi cum Rege pro facto Ecclesiæ, quod novistis, & principibus ad certum locum, & terminum evocandis. Nos vero cum in Galliæ partibus expectandum duceremus, domino Ostiensi similiter ad expediendum suæ legationis officium secedente, donec a vobis & ab antedictis sociis nostris responsum acciperemus, propter sæpissimas inculcationes nunciorum Romanæ Ecclesiæ, ne Gallicis quoque nos essemus oneri, coacti sumus versum Leodium festinare, ubi triduo commorantes, nuncios domini Regis Othonis, & prædictorum sociorum nostrorum accepimus, nos literis pariter, & precibus urgentissime solicitantes, ut quia negotium nullam ulterius capiebat dilationem, & mora irreparabiliter apparebat damnosa, cum omni festinatione ac-*

* Trecas

ce-

celerare deberemus. Cæterum quia dominus Ostiensis huic negotio maxime necessarius erat, directis ad eum tam Regis, quam nostris, & sociorum nostrorum literis, ut veniret, nos accepto itinere Aquasgrani Regi obviavimus, congratulanti nimis de adventu nostro, & cum devotione plurima se nobis offerente: cum quo ingressi Coloniam principes quosdam, ibidem die ipsis præfixa recepimus; ad quosdam enim mandatum nostrum pervenire non potuit, quidam suscepto etiam mandato penitus accedere nequiverunt, & quidam venire noluerunt, & hoc eos noluisse deprehendimus, quia ne nostros reciperent nuncios, civitates, & domos suas clausisse feruntur, Maguntinus præcipue, Spirensis, Vvormatiensis: quidam præterea nuncii super eodem negotio a quibusdam principibus directi, suspendio perierunt. Hoc etiam sanctitatem vestram latere non volumus, quod si negotium dilatum fuisset, quorundam corda principum sic immutata videbantur, quod in odium Romanæ Ecclesiæ tertium procreassent, nec nobis hoc in principio ita patere potuit, sicut postea ipsorum intentio est plenius per assiduam familiaritatem comperta, etiam accepto consilio ab his, qui honorem Ecclesiæ, ac vestrum diligunt, in conspectu omnium, qui convenerunt, literas vestræ sanctitatis Regi, & de ipsius receptione, & approbatione cunctis exhibuimus, & cum de cætero auctoritate vestra publice denunciavimus Regem Romanorum, & semper Augustum, excommunicatis omnibus, qui se ei ducerent opponendos, quod utique tota, quæ aderat, universitas gratanter accepit, & super eo Deo, & providentiæ vestræ benedictionem, & gratiarum vota persolvit.

Otho a legato Pontificis Rex Rom. declaratus.

XIV. *Sane quia factum hoc necesse erat melius solidari, aliud colloquium apud Corbejam indiximus, quo ad taxatum terminum, accedentes coram iis, qui ibidem convenerunt, eodem modo processimus, eos vero, qui se absque rationabili causa jam tertio citati absentaverant, sub pœna suspensionis, & excommunicationis iterum duximus evocandos, quos si non venerint, aut mandato nostro non obediverint, secundum quod vobis placere novimus, auctore Domino puniemus. Ea propter ad factum hoc laudabiliter consummandum, cujus gloriosus finis æternam gloriam pariet Ecclesiæ, nomenque vestrum continuabit in ævum, supplicamus celsitudini vestræ, & quantum possumus, suademus, quatenus ad stabiliendum id, quod factum est, & feliciter expediendum, quod restat, secundum quod providentiæ vestræ melius visum fuerit, & præsentium latores, de quorum discretione confidimus, Fr. Quil. monachus Cisterciensis. Fr F. canonicus Mortariensis nuncii nostri suggesserunt, qui quod in literis minus est, verbo supplere poterunt, manum consilii, & auxilii apponatis, & propositionibus adversæ partis, si accesserit, intendere non * dignemini, istud pro certo scientes, quia si soli Ecclesiæ principes, domino Regi Othoni fideliter adhæsissent, vel adhuc eidem vellent viribus, & animis adhærere, nulla vel modica esset difficultas, in ipsius progressu negotii, finisque desideratis vestris principiis, & nostris laboribus arrideret. Hoc præterea certum sit paternitati vestræ dominum Regem expositum esse, fecisseque liberaliter omnia, quæ imperastis, & facturum libenter singula, quæ vita sua comite sibi duxeritis imperanda.* Ita Cardinalis legatus.

* dedignemini.

Hic vero opportune reddentur, quæ de his breviter tradit in annalibus Godefridus (a): *Venit etiam Coloniam circa festum Apostolorum Petri & Pauli Guido Cardinalis Prænestinus episcopus, a sede missus Apostolica, Philippum & quoslibet ejus fautores excommunicatos pronuncians, & ad determinatum diem ad colloquium omnes episcopos invitans regni Teutonici venientes, ut obedirent Othoni, ex auctoritate præcipiens Apostolica; nolentes autem obedire excommunicans.* Hæc auctor, eodemque ex ipso, ut videtur, Joannes Trithemius in suo Hirsaugiensi (b) chronico; confirmantur hæc nuncupari ab Othone nunciis Apostolicis sacramenti forma, qua ille ad servanda Romanæ Ecclesiæ jura, petendos armis illius hostes, atque judicio Pontificis in causa fœderatorum Hetruriæ, & Longobardiæ acquieturum, pacemque cum Francorum Rege conciliaturum sese astrinxit: quam nos formam ex libello Vaticanæ bibliothecæ tum Romanæ Ecclesiæ jura pia Pontificis adducendæ publicæ pacis consilia illustranda, ac secuturam Othonis perfidiam, ob quam postea Imperio dejectus est, in luce collocandam deprompsimus.

(a) Godef. an. 1201.

(b) Chron. Hirsaug. eod. anno & alii.

Juramentum Othonis Regis illustres in Imperatorem Romanorum electi.

XV. *Ego Otho (c) Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus, tibi domino meo Innocentio Papa, tuisque successoribus & Ecclesiæ Romanæ spondeo, polliceor, promitto, & juro, quod omnes possessiones, honores, & jura Romanæ Ecclesiæ pro posse meo bona fide protegam, & servabo; possessiones autem, quas Ecclesia Romana recuperavit, liberas, & quietas tibi dimittam, & ipsam ad eas retinendas bona fide juvabo. Quas autem nondum recuperavit, adjutor ero ad recuperandum, & recuperatarum secundum posse meum ero sine fraude defensor, & quæcunque ad manus meas devenient, sine difficultate restituere procurabo. Ad has pertinet tota terra, quæ est a Radicofano usque Caperanum, exarchatus Ravennæ, Pentapolis, Marchia, ducatus Spoletanus, terra comitissæ Ma-*

(c) Libell. vat. post ep. 75. Jusjurandum quo se Otho Rom. Pont. obstrinxit.

thil.

thildis, comitatus Brittenorum cum aliis adjacentibus terris, expressit in multis privilegiis Imperatorum a tempore Ludovici. Has omnes pro posse meo restituam, & quiete dimittam cum omni jurisdictione, districtu, & honore suo: verumtamen cum ad recipiendam coronam Imperii, vel pro necessitatibus Ecclesiæ ab Apostolica sede vocatus accessero, de mandato summi Pontificis accipiam procurationes ab illis. Adjutor etiam ero ad retinendum & defendendum Ecclesiæ Romanæ regnum Siciliæ. Tibi etiam domino meo Innocentio Papæ, & successoribus tuis omnem obedientiam & honorificentiam exhibebo, quam devoti & catholici Imperatores consueverunt sedi Apostolicæ exhibere. Stabo etiam ad consilium & arbitrium tuum de bonis consuetudinibus populo Romano servandis & exhibendis, & de negotio societatis Tusciæ, ac Lombardiæ: similiter etiam consilio tuo, & mandato parebo de pace, vel concordia facienda inter me & Philippum Regem Francorum, & si propter negotium meum Romanam Ecclesiam oportuerit incurrere guerram, subveniam ei, sicut necessitas postulaverit, in expensis. Omnia vero prædicta, tam juramento, quam scripto firmabo, cum Imperii fuero coronam adeptus.

Actum Nuxiæ in Coloniensi diœcesi anno incarnati Verbi 1201. VI. *idus junii, in præsentia Philippi notarii, Aegidii acolyti & scriptoris præfati domini Papæ.* Hactenus solemne Othonis exactum redditumque juramentum.

XVI. Coloniæ Otho a legato confirmatus. (a) Ib. ep. 51.

Quidnam vero post promulgatam Coloniæ Othonis confirmationem apud Trajectum eodem super negotio gestum atque transactum sit, Philippus Innocentium certiorem faciens, sic enarrat: (a) *Post pronunciationem excellentissimi domini Othonis, Dei & vestra gratia illustrissimi Romanorum Regis semper Augusti Coloniæ in multorum præsentia solemniter celebratam, quia & nobis, & domino Coloniensi episcopo, & aliis, qui de consilio nostro erant, videbatur quasi modicum profecisse, nisi matrimonii negotium, quod inter eumdem Regem illustrem, & nobilem virum ducem Brabantiæ olim initiatum fuerat, per vigilantiam nostram & solicitudinem compleretur; accessimus & dominus Prænestinus, & ego apud Trajectum super Mosam; ubi multorum principum, comitum, baronum, & nobilium ex remotis partibus multitudine congregata, pronunciatio illa, quæ Coloniæ solemniter facta fuerat, ibidem fuit fere solemnius repetita, & dispensatione præmissa, per juramenta nobilium ex utraque parte matrimonii fuit negotium confirmatum. Ex tunc autem præfatus dux, qui cum domino Rege non æquis passibus ambulabat, ita per gratiam Dei & merita vestra fuit in dilectione ipsius, & benevolentia solidatus, ut & * filium suum*

Trajecti eadem confirmatio simili pompa repetita.

* in

Regem ipsum assumpserit, & negotium Imperii apud quoslibet esse proprium, sub voce præconis protestetur dicens: Quicumque me diligit, & meus esse voluerit consanguineus & amicus, in hujus mihi totis viribus articulo necessitatis assistat, ita quod ex hoc Delos & Gebren. comites viri nobilissimi, & potentes, qui nobis se manifestissime opponebant, & partem Suevi totis viribus tuebantur, incontinenti, ubi eis innotuit de hoc verbo, ad mandatum domini Regis, & beneplacitum sunt reversi.

Fecit etiam præfatus dux edictum generale per totam terram suæ jurisdictioni subjectam, in quacumque domo duo, tres, quatuor, quinque, aut sex homines essent, uno tantum relicto, reliqui secum egrederentur ad pugnam. Omnes etiam amicos suos & consanguineos invitavit ad bellum, in quod, sicut publice dicitur, dominus Rex tam cum duce, quam cum domino Coloniensi & comite Palatino fratre suo, qui in omnibus potior pars consilii Regis, & consilii nostri semper existit, & aliis episcopis, comitibus, & magnatibus terræ in expeditionem producet centum millia armatorum, nec creditur quod eis aliquis resistere valeat, sed dumtaxat omnipotens Deus, a quo factum est istud, quod in oculis omnium est mirabile Ægyptiorum illorum, Suevorum videlicet, castra respiciat, & ea deiciat in profundum, & partis dexteræ justitiam, causam scilicet sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ tueatur. Nam de Suevo, ut verum fatear, sicut testis est Deus, mentio non habetur, nisi quod aliquando adscitis aliquibus episcopis, quos potest difficulter habere, Vvormaciensi videlicet, Spirensi & cancellario suo, Lantgravio etiam & quibusdam comitibus, qui cum eo non ambulant recto corde. Nam dux Bohemiæ potior pars auxilii sui, & dominus Argentinensis, ac plures de superioribus nobiscum sunt, per illius gratiam, qui recte cuncta disponit. Conqueritur autem de vobis, idem dux Sueviæ, de Romana Ecclesia coram ipsis dicens, quod ea sola ratione invehimini contra ipsum, quia sine licentia vestra voluerit imperare, eos intelligere faciens, quod ex hoc deperit libertas eorum, & nemo præter voluntatem Romani Pontificis non poterit imperare, sed sicut per illos, qui in consilio sunt ipsius, frequenter accepimus, nullo modo per Dei gratiam nec proficit, nec profecit, nec potest exercitum congregare. Cæterum dominus Prænestinus, & ego cum magistro Ægidio in itinere sumus, Bingam, quæ civitas est prope Maguntiam accedendi, ubi credimus Maguntinum, Vvormatiensem, multos comites, & barones ad mandatum sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, & vestrum, & ad domini Regis servitium facile per amicos nostros inducere, nec laborare destitimus, nec etiam desistemus, donec negotium

Dux Brabantiæ ad partes Othonis se confert.

Dux Bohemiæ ad Ottonem deficit.

tium Ecclesiæ & Imperii, Deo propitio, feliciter consummetur. Quidquid autem profecerimus apud istos, processum etiam hujus negotii per ordinem cito per alias literas vobis intimare curabo. Vestrum igitur est in Lombardiam honorabiles nuncios, & literas destinare, ut sicut in Alemannia, ita & ibi negotium Ecclesiæ, & Imperii procuretur. Huc usque Philippi legati epistola. At non solum ii tum ad Innocentium scripsere, sed Otho quoque Rex hasce literas omnibus officii & obsequii significationibus respersas eidem Pontifici misit (a).

(a) Ib. ep. 52.

Reverendissimo in Christo patri & domino charissimo Innocentio Dei gratia summo Pontifici, & universali Papæ, Otho eadem gratia Romanorum Rex, & semper Augustus debitam devotionem, & fidelem subjectionem.

XVII. Othonis literæ ad Innoc.

Primitias nostræ promotionis & beneficia paternitatis vestræ mente solicita recolentes, & attribuentes benignitatis vestræ beneficio totum, quod dignitati aut viribus accrevit, vel in posterum accrescere poterit, tam devotas quam uberes sanctitati vestræ gratiarum referimus actiones, quia in boni principii proposito perseverare dignati estis & illud per venerabilem patrem nostrum Prænestinum episcopum laudabiliter consummare; quod ad Deum tantum, & ad prosecutionem mandati vestri, suo respectu habito, ita prudenter & circumspecte in iis, quæ legationis suæ ministerio expedienda erant, se gessit, quod licet factum nostrum nimis implicitum in suo ingressu repererit, Deo & orationum vestrarum suffragio sic per opera studiorum suorum effecit, quod promotionem nostram ex parte maxima solidavit. Siffridum deinde Maguntinum, & Haug. Leodiensem electos ipsi commendat, quod pro Cameracensi proximis literis præstitit (b) ista ad calcem addendo: *Nec miretur sanctitas vestra, si totam seriem facti præsenti pagina non inseruimus; in proximo enim concedente Domino, qui vos plane super omnibus instruant, solemnes nuncios ad pedes vestros duximus destinandos.* Ceterum de Othonis nunciis ad Apostolicam sedem missis meminit Innocentius ad eundem Othonem postea hæc scribens (c): *Ut autem (inquit) celsitudini tuæ plenius pateat Apostolicæ constantia firmitatis, & de ipso non possis in posterum aliquatenus dubitare, quid nuper apud nos, & a nobis sit gestum, qualiter responsum quorumdam principum nunciis, serenitati tuæ venerabilis frater noster archiepiscopus Maguntinus, & nuncii tui plenius intimabunt.*

(b) Ib. ep. 53.

(c) Ib. ep. 54.

XVIII. Igitur acceptis Othonis literis Innocentius episcopo Prænestino Apostolicæ sedis legato, & magistro Philippo notario, & Æ. acolyto suo primum rescribens, (d) eos laudibus ornat, tum quia nec rebus parcendo, nec personis, ut ait, indulgendo, injuncto sibi muneri diligenter incumberent, & quia, ne cui forent onerі, cum Apostolo & abundare scirent, & penuriam pati. Quid autem eis præceperit, ipsum refert Pontificem audire: *Cum ad publicationem super eodem negotio faciendam solemniter processeritis, districte vobis per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus efficaciter insistentes incepto principes, qui Regi favent, eidem in dilectione, ac devotione ipsius fortius radicetis, & ad idem alios prudenter, & efficaciter inducatis. Ut autem os iniqua loquentium penitus obstruatur, nec prævaleant maledicta quorundam, qui nos asserunt libertatem electionis adimere principibus voluisse, in auribus omnium verbis, & scriptis sæpius inculcetis, quod libertati eorum in hoc facto detulimus, & illæsam eam duximus observandam. Non enim nos personam elegimus, sed electo ab eorum parte majori, qui vocem habere in Imperatoris electione noscuntur, & ubi debuit, & a quo debuit, coronato favorem præstitimus, & præstamus, cum Apostolica sedes illum in Imperatorem debeat coronare, qui rite fuerit coronatus in Regem. In eo quoque stamus pro principum libertate, quod ei favorem penitus denegamus, qui sibi jure successionis Imperium nititur vindicare: videretur enim Imperium non ex principum electione conferri, sed sanguinis successione deberi, si prout olim patri filius, sic nunc fratri frater, vel natus patri nullo succederet mediante. Frustra ergo bene facta depravant, quæ falso nos impugnare confingunt, * quam defendimus potius libertatem, sicut facti evidentia manifestat.* * quia Et infra: *In ferendis autem sententiis, præsertim excommunicationis, & depositionis in magnas personas cum non deceat, nec expediat totam districtionem ecclesiasticam pariter exercere, vos volumus, & mandamus cum multa procedere gravitate non ut impunitam rebellium contumaciam dimittatis, sed ut quod ligandum fuit, tanto ligetur fortius, quanto nervus ad hoc fuit fortior exquisitus.*

(d) Ib. ep. 55.

XIX. Deinde de Maguntino archiepiscopo pauca ista subiicit: *Quod autem de venerabili fratre nostro archiepiscopo Maguntino, tu frater episcope secundum formam mandati nostri fecisti, gratum & ratum nos noveris habuisse.* Illustrantur hæc subobscuriora iis, quæ Otho ad Pontificem ipsum scripsit. (c) Ait enim Prænestinum episcop. Siffrido electo Maguntinæ ecclesiæ administrationem concessisse, verum non solum administratione illum auxit Cardinalis legatus, sed primo presbyterum, deinde archiepiscopum consecravit, ut Innocentii literæ sequenti anno datæ testantur, (f) idemque tradit Godefridus, (g) additque ipsum Siffridum cum com-

(e) Ib. ep. 52.

(f) Inn. l. 5. ep. 14. qua etiam habetur C. bon. mem. ext. de elect.

(g) God. in annal. an. 1201.

commendatitiis Cardinalis, Othonisque literis Romam profectum, accepto a Pontifice pallio confirmatum esse, quod in Hirsaugiensi (*a*) etiam chronico asseritur; at de pallio infra. De ipsius autem in urbem adventu quid Innocentius dicat, paulo ante audivimus; sed ut eo revocetur, unde deflexit oratio, eadem epistola Innocentius de victoriis a comite Brenensi de Diupuldo, cæterisque Marcualdi fautoribus reportatis legatos certiores facit, cujus verba infra reddemus, ac postremo subiicit: *De urbe quoque scire vos volumus, quod eam per Dei gratiam ad beneplacitum nostrum habemus, &c. Datum Anagniæ.*

(*a*) *Trit. Hirsaug. chron. ad ann.*

Ubi scripta etiam epistola, quam ad Othonem reddidit hoc titulum insignitam: *Illustri Regi Othoni in Romanorum Imperatorem electo.* Ipsum itaque adhortatur, ut spem maxime in eo constituat, qui deponit de sede potentes, & humiles exaltat, divinam opem, quam expertus erat hactenus, sibi defuturam ne minimum quidem dubitaret, monetque ne temere sese periculis offerat: *Cæterum licet in te strenuitatis virtutem plurimum commendemus, quia tamen audacia nonnunquam in principe solet esse damnosa, si personam suam exponat improvide periculis & fortunæ, sicut nuper fuisses expertus, nisi tibi manus Domini assitisset, personæ tuæ solicite studeas præcavere.* Ita Innocentius; sed quodnam fuerit ejusmodi Othonis periculum, non prodit; fortasse esse potuit, quod Albertus Stadensis abbas notat, (*b*) inquiens Philippum, & Othonem vires suas hoc anno circa Mosellam contulisse. Anagniæ præterea dum moraretur Innocentius, Coloniensem archiepiscopum, ne ab Othone desciseeret, (*c*) impense cohortatus est, quod & sequenti anno iterum, (*d*) ac tertio (*e*) præstitit. Adolphi defectionem quasi præsagiens prudentissimus Pontifex, eam rationibus, consiliis, ac monitis occupare, atque antevertere nisus est; verum quod infra dicetur, actum egit. (*f*) Hæc pro Othone tune temporis gesta.

(*b*) *Abb. Stad. in chron.*
(*c*) *Cit. libel. ep. 54.*
(*d*) *Ib. ep. 66.*
(*e*) *Ib. ep. 79.*
(*f*) *Anno 1203.*

XX. Verum haud defuere principes, qui a Philippo starent, ac non solum in Germania armis, quæ prætermittimus, sed & literis etiam atque officiis, querelis ac legationibus graviter admodum, vehementerque apud Romanum Pontificem agerent: id primum Germani quidam episcopi, & principes præstiterunt, quorum nunc inscriptiones literarum audies; ignosce lector, si in iis diutius moramur, neque enim par est silentio res tantas dissimulare. Extant ergo Germanorum quorundam principum liberiores, atque ardentes ad Innocentium datæ literæ, quibus Philippum de Imperio dejectum falso conqueruntur.

Sanctissimo (*g*) *patri, & domino Innocentio sacrosanctæ Romanæ sedis summo Pontifici universali Dei gratia Magdeburgensis, Bremensis archiepiscopi Vuormatiensis, Pataviensis, Ratisponensis, Constantiensis, Augustensis, Ekstadensis, Havelbergensis, Brandeburgensis, Misnensis, Nuembergensis episcopi, Babenbergensis electus Fuldensis, Herseveldensis, Campidonensis abbates; Rex Bohemiæ, dux Zaringiæ, & rector Burgundiæ, dux Saxoniæ, dux Austriæ ac Stiriæ, dux Aleraniæ, Turingiæ Lantgravius, marchio Moraviæ orientalis, Alesensis, Brandeburgensis, marchiones de Orlamunda de Sumseuberch, de Breuen. de Vuitin. comites salutem & debitam in Christu reverentiam.*

(*g*) *Cit. libell. ep. 60.* Plurium princip. Germ. ad Pont. literæ in Philippi Suevi gratiam.

Extimare non valet ratio, nec rudis simplicitas hoc potest credere, ut inde juris cujusque surgat turbatio, ubi juris soliditas permansit hactenus inconvulsa, quis tam duri etiam, tamque perversi sensus extimet, ut inde emanet superstitio, ubi quiescere debet sanctitas, divina etiam ordinatione, non humano judicio pie, & salubriter est provisum, ut in urbe Romana, ubi olim erat caput superstitionis, illic quiesceret caput sanctitatis, & suppliciter est omnibus orandum, ut ad extremitatem non attrahatur principium, ne Omega dicatur revolasse ad Alpha. Non ergo sacrosanctæ Romanæ sedis sanctitas, & cuncta pie fovens paternitas hoc sentire ullo modo vos permittit, ea, quæ juri dissona, & honestati contraria a Domino Prænestino vestræ sanctitatis, ut ipse asserit, legato, in Romanorum Regis electione sunt indecenter nimium perpetrata, ut de vestræ miræ prudentiæ prodierint conscientia, nec sanctissimam sancti cœtus Cardinalium credimus huc conniventiam accessisse. Quis enim huic similem audivit audaciam? quis verus accedere potest testis, fore hactenus sic præsumptam, cum nec hoc testetur fabula, nec affirmet res gesta, nec cujusque hoc codicis asseveret series? Quamvis acerbo, infensoque forent animo, Romanum tamen Pontificem, atque Apostolicam sedem consuetis gloriæ titulis ornarunt: eos namque prætermittere apud catholicos religio fuit; id autem annotare voluimus, quo impudens, ac blasphema recentioris politici Romanæ Ecclesiæ infensissimi hostis audacia retundatur. Unus enim ex iis, de quibus scriptum est: Posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorum transivit in terra; quemadmodum divini spiritus opera blasphemo ore, ita Christi vicarii dignitatem laceravit.

Verum ad principum literas, unde aberravit oratio, revertamur: *Ubinam legistis, o summi Pontifices, ubi audistis sancti patres totius Ecclesiæ Cardinales antecessores vestros, vel eorum missos Roma-* XXI.

norum Regum se electionibus immiscuisse, sic ut vel electorum personam gererent, vel cognitores electionis vires trutinarent? respondendi instantiam vos credimus non habere. Quid ad hæc Innocentius, paulo post audiemus; addunt: *In Romanorum enim electione Pontificum hoc erat Imperiali diademati reservatum, ut eam Romanorum Imperatoris auctoritate non accommodata nullatenus fieri non liceret.* Verum, ut Cardinalis Baronius pluribus ostendit, tyrannice id sibi principes, Ecclesia Dei in servitutem redacta, arrogarant, quam postea S. Henricus primus æqui amantissimus Imperator in pristinam libertatem vindicavit, constitutione edita, de qua Germani principes dicere pergunt: *Imperialis vero magnificentia, quæ cultum Dei semper ampliare studuit, & ejus Ecclesiam privilegiorum specialitate decorare curavit, hunc honoris titulum Dei Ecclesiæ reverenter remisit* (quin restituit) *quod constitutio primi Henrici evidenter explanat, cujus series hæc est, ut nullas missorum nostrorum cujuscunque impeditionis argumentum in electione Romani Pontificis componere audeat, omnino probibemus.* Extant hæc verba in privilegio, quod idem princeps Romanæ Ecclesiæ confirmavit, & Baronius (*a*) ex autographo in arce S. Angeli asservato typis commisit. Sed rursus ad epistolam.

(*a*) Baron. to. 11. an. 1104.

XXII. Querelæ fautorum Philippi adversus Pontif.

Si laicalis simplicitas bonum, quod de jure habuit, reverenter contempsit, Sanctitas pontificalis ad bonum, quod nunquam habuit, quomodo manum posuit? sed cum vestræ sanctæ curiæ tanquam piæ matris nos tangat opprobrium, cum ad Romani Imperii simus astricti titulum, ejus injuriam cogimur non tacere. Vobis ergo suprascriptorum principum cum dolore aperit universitas, quod Prænestinus episcopus in Romani Regis electione contra omnem juris ordinem se ingessit, nec videre possumus, cujus personam inculpabiliter gerat: gerit enim vel personam electoris, vel personam cognitoris. Si electoris, quomodo quæsivit opportunitatem, qualiter arbitris absentibus mendacio veritatem, & crimine virtutem mutaret? quomodo enim ea pars principum, quam numerus ampliat, quam dignitas effert, injuste nimium est contempta? Et si cognitoris; hanc gestare non potuit: Romanorum enim Regis electio si in se scissa fuerit, non est superior judex, cujus ipsa sententia integranda, sed eligentium voluntate spontanea contuenda; mediator enim Dei, & hominum homo Christus Jesus actibus propriis, & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit, ut & Deo militans minime se negotiis implicaret sæcularibus, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus (Si hi principes superioribus verbis innuere velint summum Pontificem certis justis occasionibus ab uno principe in alium Imperia, ac regna traducere non posse, eos pluribus locis Baronius, tum Perronius, aliique confutarunt.) *Sed si vos judicem confiteamini, factum hoc excusationem habere non potest: vestrum enim in vos possumus exercere gladium, quia absente alia parte, sententia a judice dicta nullam habeat firmitatem. Quid ergo prædicti Prænestini sententiam in Othonem firmare potuit, cum nihil ante in eo factum sit? nam quid erit, aut quas vires habere poterit, quod ab iis fit, quos tenuior compescit numerus, quo minor comitatur auctoritas, quod partis alterius reddit absentia vitiosum? Contra eum ergo, qui talia operatus est minus decentia, vester se rigor exerceat, sit in eum tantum pie sæviens disciplina. Vobis enim pater sanctissime insinuare decrevimus, quia electionis nostræ vota in serenissimum dominum nostrum Philippum Romanorum Regem, & semper Augustum una voce, uno consensu contulimus: hoc spondentes, hoc firmiter promittentes, quod a vestra, & Romanæ sedis obedientia non recedet, & cum Deo, & vobis sua devotio reddet acceptum, & filialis eum timor imbuet, & defensoris eum strenuitas commendabit. Unde petimus, ut veniente tempore, & loco, sicut nostri officii est, unctionis ipsi beneficium non negetis.*

Hæc asperiore animo Philippi fautores ad Innocentium Pontificem, qui inania ejusmodi argumenta validissimis rationibus refellit, data ad Zaringiæ ducem gravissima epistola, cujus pars inseritur juri canonico, extra de electionibus. (*b*) XXIII.

(*b*, C. venerabilem extr. de elect.

Nobili viro duci Zaringiæ.

Venerabilem fratrem nostrum Saltzburgensem archiepiscopum, & dilectum filium abbatem de Salen, (*c*) *& nobilem virum marchionem orientalem quorumdam principum nuncios ad sedem Apostolicam destinatos benigne recepimus, & eis benevolam duximus audientiam indulgendam.* Eberhardum ex Brixiensi episcopo Salisburgensem electum archiepisc. Romam venisse Salisburgense, ut vidimus, testatur chronicon. *Literas quoque, quas per eos quidam nobis principes destinarunt, diligentius perlegi fecimus, & quæ continebantur, in eis notavimus universa: inter cætera vero, quæ dicti principes per easdem nobis literas intimarunt, hac præcipue objectione sunt usi dicentes, quod venerabilis frater noster Prænestinus episcopus, Apostolicæ sedis legatus, aut electoris gessit, aut cognitoris personam. Si electoris in alienam messem miserat falcem suam, & electioni se ingerens, principum derogaverat dignitati. Si cognitoris, absente altera partium videtur perperam processisse, cum citata non fuerit, & ideo non debuit* con-

(*c*) Inn. eod. cod. ep. 61.

Germanorum princip. Philip. faventium querelæ refutantur.

contumax judicari. Verum nos qui secundum Apostolicæ servitutis officium, sumus singulorum justitiæ debitores, sicut justitiam nostram ab aliis nolumus usurpari, sic jus principum nobis nolumus vendicare, unde illis principibus jus, & potestatem eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum recognoscimus, ut debemus, ad quos de jure, ac antiqua consuetudine noscitur pertinere; præsertim cum ad eos jus & potestas hujusmodi ab Apostolica sede provenerit, quæ Romanum Imperium in personam magnifici Caroli a Græcis transtulit in Germanos, sed & Principes recognoscere debent, & utique recognoscunt, quod jus, & auctoritas examinandi personam electam in Regem, & promovendi eam ad Imperium ad nos spectat, qui eam inungimus, consecramus, & coronamus. Est enim regulariter, & generaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Numquid enim, si principes non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcumque, vel excommunicatum in Regem, tyrannum, vel fatuum hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, consecrare, ac coronare hominem hujusmodi debemus? absit omnino. Objectioni ergo principum respondentes asserimus, & adjicimus, quod legatus noster episcopus Prænestinus, nec electoris gessit personam, juxta quod nobis per literas suas, quidam principum opponebant, utpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit, & sic electioni se nequaquam ingessit; nec cognitoris personam exhibuit, cum neutrius electionem, quoad factum eligentium, confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam, & sic jus sibi principum nullatenus usurparit, aut venerit contra illud. Exercuit autem denunciatoris officium, quia personam ducis ejusdem denunciavit indignam, & personam regis ipsius denunciavit idoneam, quod Imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quam propter merita electorum, quamvis plures ex illis, qui eligendi Regem in Imperatorem promovendum, de jure, ac consuetudine obtinent potestatem consensisse: dicatur in ipsum Regem Othonem, & ex eo quod fautores Ph. absentibus aliis,

* contemptis *& * contentis ipsum eligere præsumpserunt, patet eos perperam processisse, cum explorati sit juris, quod electioni plus consensus unius, quam contradictio multorum obsistat. Unde quia privilegium meruerunt amittere, qui permissa sibi abusi sunt potestate, videri non immerito potest, quod injuria hujusmodi non obstante cæteri uti potuerunt jure suo, & quoniam dux prædictus nec ubi debuit, nec a quo debuit coronam, & unctionem accepit, memoratus vero Rex, & ubi debuit, videlicet Aquisgrani, & a quo debuit, scilicet a venerabili fratre nostro Coloniensi archiepiscopo recepit utrumque, nos utique, non Philippum, sed Othonem reputamus, & nominamus Regem, justitia exigente, in reprobatione vero præfati Philippi ducis Sueviæ propter manifesta impedimenta personæ, non accusatione, sed condemnatione potius fuit opus, quia non accusatione, sed condemnatione indigent manifesta.*

Quod autem in electione vota principum dividuntur, post admonitionem, & expectationem alteri partium favere possimus, XXIV. *maxime postquam a nobis unctio, & consecratio, & coronatio postulantur, sicut utraque pars a nobis multoties postulavit, ex jure patet pariter, & exemplo. Numquid enim si principes admoniti & expectati, vel si non potuerint, vel noluerint convenire, Apostolica sedes advocato, & defensore carebit, eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam? Sciunt autem principes, & tua nobilitas non ignorat, quod cum Lotharius, & Conradus in discordia fuissent electi, Romanus Pontifex Lotharium coronavit, & Imperium obtinuit coronatus, eodem Conrado tunc demum ad ejus gratiam redeunte. Nos ergo per nuncios principum memoratorum eos duximus commonendos, ut sicut nos a juris ipsorum cessamus injuria, sic ipsi contra jus nostrum se nequaquam injuriosos ostendant, sed a duce præfato, justo quidem a nobis judicio reprobato recedant, & præfato Regi Othoni non abnuant adhærere, nisi tunc demum contra personam, vel factum legitimum quid ab eis objectum fuerit, & ostensum: sunt enim notoria impedimenta ducis Sueviæ, scilicet excommunicatio publica, perjurium manifestum, & persecutio divulgata, quam progenitores ejus, & ipse præsumpserunt in Apostolicam sedem, & alias ecclesias exercere.* Repetit, quæ in hanc sententiam ex eodem Pontifice recitavimus; deinde sic pergit: *Utrum vero dictum juramentum licitum fuit, an illicitum, & ideo servandum, an non servandum extiterit, nemo sanæ mentis ignorat ad nostrum judicium pertinere. Quod autem Philippus de genere persecutorum existat, principes non credimus dubitare, cum Henricus, &c.* graves principum Suevorum in Ecclesiam persecutiones recenset, quas omnibus notas esse ait; addit infra: *Insuper si supradictus dux, quod absit, Imperium obtineret, libertas principum in electione periret, & Imperii obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur. Nam si prout olim Fridericus Conrado, & Henricus postmodum Friderico, sic nunc, vel Fridericus Philippo, vel Philippus Henrico succederet, videretur Imperium non ex electione sed ex successione deberi. Præterea cum multi principum ex Imperio æque sint nobiles, & potentes, in eorum præjudicium redundaret, si non nisi de domo ducum Sue-*

viæ videretur aliquis ad Imperium assumendus. Cum ergo nos flecti a nostro proposito nulla penitus occasione possimus, sed in eo potius firmissime persistamus, & tu nobis sæpe per literas tuas duxeris suggerendum, ut eidem duci nullatenus faveremus, nobilitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino, & per Apostolica scripta mandamus, quatenus sicut de gratia nostra confidis, & nos de tua devotione speramus de cætero, a præfato duce Philippo recedas omnino, non obstante juramento, si quod ei ratione regni fecisti, cum eo quantum ad Imperium obtinendum reprobato juramentum hujusmodi non debeat observari. Prædicto vero Regi Othoni, quem nos, concedente Domino, ad coronam Imperii disponimus evocare, patenter adhæreas, & potenter, ut cum ei ad commonitionem nostram adhæseris, inter primos gratiam, & benevolentiam ejus obtinere præcipue merearis, ad quod nos pro tuæ nobilitatis amore dabimus operam efficacem. Datum Laterani. Huc usque Innocentius Papa, deque his omnibus Othonem (*a*) fecit certiorem. Adversabatur etiam Othoni Francorum Rex, cum quo inimicitias gerebat, sibique imminens periculum disiicere studebat. Quare Suevum in gratiam Innocentii adducere conabatur, deque Pontifice, quod etiam ante vidimus, ob defensas, auctasque Othonis partes querebatur.

(a) Ib. ep. 64.

Sanctissimo patri, & domino Dei gratia summo Pontifici Philippus eadem gratia Francorum Rex salutem, & tam debitam, quam devotam in Christo reverentiam.

XXV. *Miramur plurimum ex eo, quod vos Regem Othonem, (b) qui sicut vestra novit paternitas, minus legitime electus est, tam per nuncios, quam per legatos vestros modis omnibus in Imperatorem nitimini promovere, præsertim cum ipse, & omne genus suum regno Francorum manifesti semper extiterint inimici. Præterea mirandum est, quod cum pluries nobis per literas vestras mandaveritis, quod vos & honorem nostrum, necnon & regni nostri proficuum plurimum affectetis, vos hominem, & ejus sequaces nobis, & nostro regno inimicos super caput nostrum nitimini imponere, & in Imperium promovere, quamvis regnum Francorum id erga sanctitatem vestram, vel Ecclesiam Romanam nunquam meruerit. Veruntamen vestra noscat sanctitas, quod hujusmodi promotio, quam non considerata ratione intenditis facere, non tantum in injuriam regni Francorum; verum etiam in omnium Regum catholicorum ignominiam noscitur redundare. Præterea gravamina, quæ vos nobis irrogastis, æquanimiter sustinuimus; ista vero, quæ ad detrimentum nostri, & regni nostri exheredationem manifeste imminere videmus, nullatenus patiemur. Quod si in hujusmodi proposito vestro volueritis perseverare, nos ad id competens consilium pro loco, & tempore conabimur adhibere. Insuper multoties vobis mandavimus, & adhuc mandamus, quod si forte de Rege Philippo timetis, ne aliquid contra Romanam Ecclesiam velit in posterum machinari, si ipsum in Imperatorem contigerit promoveri, sciatis, quod nos de nobis, & de ipso, & pro ipso vobis competentem cautionem super istis parati sumus præstare, quod si nostro consilio super iis nollet acquiescere, auxilium nostrum, & consilium eidem Philippo penitus denegaremus; immo potius ei nocumentum inferremus. Super prædictis autem charissimo consanguineo nostro marchioni Montisferrati ex parte nostra indubitanter credatis.* Gallias enim in periculum adduci pertimescebat.

(b) Ib. ep. 62.

XXVI. Graves erant Francorum Regis querelæ, utque eventus docuit, justissimæ, ingruenti vero malo mederi se arbitrabatur Innocentius, si utrumque principem arctiori amicitiæ fœdere conjungeret, atque odia diligentia sua extingueret: quare ab Othone, antequam ipsius electionem approbaret, legatorum opera exegit, ut jurejurando se devinciret ex consilio, ac sententia Pontificis pacem cum Francorum Rege initurum, redditisque Philippo Franco literis, (*c*) quid pro Galliarum fovenda pace egisset cum Othone, certiorem fecit, utque cum ipso fœdus coiret, est adhortatus.

(c) Ib. ep. 63.

Philippo illustri Regi Francorum.

Miramur non modicum, & turbamur, quod unquam de nobis regia serenitas cogitavit, quod super caput ejus, & regni Francorum vellemus imponere hominem inimicum, cum quantumcumque charissimum in Christo filium nostrum illustrem Regem Othonem in Romanorum Imperatorem electum in Domino diligamus, quantumcumque ad exaltationem intendamus Imperii, plus tamen circa te nostræ vigeat dilectionis affectus, & incrementum regni Francorum ardentius affectemus, maxime te regnante, quem scimus in devotione sedis Apostolicæ solidatum, utpote in qua illustris memoriæ Ludovico Regi Francorum patri tuo hereditario jure velut in regno succedas; unde inter cæteros Reges catholicos, & principes Christianos serenitatem tuam prærogativa dilectionis amplectimur, & ad ea quæ honorem tuum, & incrementum regni Francorum respiciunt, propensius aspiramus, utpote in cujus exaltatione exaltari credimus Apostolicam sedem, & in cujus depressione, quod absit, ipsam deprimi crederemus. Quod autem personam nobilis viri Philippi ducis Sueviæ reprobandam duximus quoad Imperium obtinendum, regalis excellentia non miretur, cum impedimenta eidem obstantia sint quasi o-

omni-

mnibus manifesta, & nulla possint tergiversatione celari, videlicet excommunicatio publica, perjurium manifestum, & persecutio divulgata, quam progenitores ejus, & ipse præsumpserunt in Apostolicam sedem & alias ecclesias exercere: fuit enim, &c. In eundem modum, at in ea, quæ scribitur duci Zaringiæ asque pervenisse. (Perpendant Christiani principes, quantam rebus suis perniciem afferant, qui Ecclesiæ violant majestatem, dum se iis honoribus indignos exhibent, qui a Pontificum auctoritate pendent.) Ipse quoque Philippus degenerare se credens, si minus perperam ageret, quam egerant patres ejus, & ejus mensuram in malitia non impleret, in Apostolicæ sedis persecutione suæ promotionis primitias execravit dum terra illa, quam pater ejus, & frater occupaverant, non contentus, ad aliud patrimonium beati Petri, quod pacifice prædecessores nostri possederant, manus violentas extendit, & ducem Sueviæ, ac Campaniæ scribere se præsumpsit, asserens, quod usque ad portas Urbis ita quod in trans Tyberim, etiam ducatus acceperat potestatem: unde propter hoc a prædicto prædecessore nostro post frequentem commonitionem fuit excommunicationis sententia innodatus. Qualiter igitur Ecclesiam Romanam defenderet, qui in ejus delectatur offensa? qualiter eam tueretur ab aliis, qui a seipso eam noluit esse tutam?

XXVII. *Præterea si dux ipse, quod absit, Imperium obtineret, &c. In eundem modum, ut duci Zaringiæ asque assumendus. Cæterum regiæ celsitudinis literæ continebant, quod ne quid contra Romanam Ecclesiam Philippus machinaretur, in posteram de te pariter, & de ipso, & pro ipso nobis paratus erat competenti cautione cavere: sed qualiter illius possemus credere cautioni, qui eorum tam moribus, quam sanguine se exhibet successorem, qui cautiones per seipsos interdum, & per principes suos prædecessoribus nostris aliquando præstitas non servarunt, nisi forte cum opportunitatem non habuere nocendi. Quod autem eidem Regi Othoni favorem nostrum, & Apostolicæ sedis gratiam præstitimus, & præstamus, ea præcipue factum noveris ratione, quod cum duo simul Imperatores esse non possint, & reprobato prædicto duce Sueviæ, per nos creare tertium non possemus, personam Regis ejusdem ad reprimendam reprobati malitiam nos oportuit approbare, tutius reputantes ante tempus occurrere, quam remedium post causam quærere vulneratam. In approbatione vero, immo ante approbationem Regis ipsius, tam regiæ serenitatis, quam regni Francorum memores nos noveris extitisse, cum ab eo tam per scripturam suam, quam per proprium juramentum sufficientem receperimus cautionem, ut super facto tuo consiliis nostris, & monitis acquiescat. Præterea cum charissimo in Christo filio nostro Ludovico primogenito tuo qui in regnum tibi, Domino faciente, succedet, proximæ affinitatis vinculo sit astrictus, & multis principibus tam consanguineis, quam affinibus tuis, tum consanguinitate, tum affinitate conjunctus existat, promotionem ejus regno Francorum credimus expedire. Nec est de facili præsumendum, quod pro charissimo in Christo filio nostro Joanne Rege Anglorum illustri celsitudini regiæ aliquando se opponat, cum in suis necessitatibus eum sibi non senserit adjutorem, quare teneatur eum contra celsitudinem tuam in suis negotiis adjuvare, præsertim ex favore tuo senserit se juvari. Verum præter alias cautiones, quas poteris ab illo recipere, Ecclesia Romana tam te, quam regnum tuum semper faciet ab ipso securum, & ei, si (quod non credimus) maliguari forte præsumpserit, juxta officii nostri debitum se opponet, usque adeo enim regni Francorum diligimus libertatem, ut non solummodo contra eum, sed contra omnem hominem, qui illud molestare præsumeret, pro ejus immunitate staremus, & ejus defenderemus pro viribus dignitatem.*

Sunt aliæ rationes, quæ serenitatem tuam a favore Philippi retrahere satis debent, & ad Regis Othonis auxilium invitare. Nosti enim, quod si Philippus, quod absit, Imperium obtineret, saltem occasione nepotis, cujus curam sibi vellet ratione sanguinis vendicare, regnum Siciliæ occuparet, quod nunc quoque per satellites suos invadere, sed in vacuum, machinatur; quod si super hoc compleret, quod avertat Dominus, votum suum, cum Imperium ei virorum vires, regnum autem divitiarum copiam ministraret, in superbiam jam elatus aliud cogitaret, & regnum Francorum sibi disponeret subjugare, sicut olim obtento regno prædicto disposuerat frater ejus Imperator Henricus, affirmans, quod te de cætero ad fidelitatem sibi compelleret exhibendam. Ad audientiam quoque tuam credimus pervenisse, quod serenitati tuæ in Lombardia paravit insidias de ultramarinis partibus redeunti. Cum ergo Dominus te de manu quærentis tuam animam liberavit, debes totis viribus præcavere, ne te in priorem necessitatem inducas, neve frustra coneris reddere tigridem mansuetam: unde tutius credimus, ut eum cadere patiaris qui si staret, statui tuo proposito fratrum non immemor invideret, & alieno eum ictu prosternas, vel saltem prosterni permittas, quem, si subsisteret, & Imperii monarchiam obtineret, non posses sine multo gravamine sustinere. XXVIII.

Potes autem per Regem Othonem, & hostem illum deiicere, & ab eo nunc talia obtinere, quæ non posses ab ipso, postquam plenius invalesceret, impetrare. Unde festinatione credimus opus esse, cum ad pro- XXIX.

mo-

motionem ejus via sit paratissima, & aperta. Ad hos serenitatem tuam nolumus ignorare, quod super imperii Romani negotio quicquid nobiscum feceris & pro nobis, ratum permanebit, & firmum: si quid autem faceret, & maxime contra nos quam utilitatem, & stabilitatem posset habere, circumspectio regalis advertat. Praeterea sicut damnosum reputares & grave, si Romanus Pontifex contra regnum Francorum cuique & maxime Imperatori faveret; ita grave nobis existeret, & molestum, si Rex Francorum cuique contra Romanam Ecclesiam praesertim super imperio Romano faveret. Absit igitur, ut vel regnum Francorum deserat unquam Romanam Ecclesiam, vel Ecclesia Romana desit unquam regno Francorum, &c Dat. Lateran.

XXX. Pie erant ac prudentissime agitata Pontificis consilia, quæ Otho postea perfidia sua confudit, cum non modo cum Philippo pacem, uti jurarat, colore respuit, sed etiam alia quoque sacramenta Innocentio data infregit. Reliqua ad Philippum *Francorum* Regem spectantia prosequamur. Coactum esse Suessionis celeberrimum episcoporum ac doctissimorum virorum concilium, [1] cui Octavianus Ostiensis episcopus Apostolicæ sedis legatus præerat, tradit Rigordus (*a*), atque diebus quindecim præsente Philippo Francorum Rege de ipsius matrimonio vel dissolvendo, confirmandove magna animorum contentione agitatum, eaque longiore mora tædio affectum Philippum, insalutatis patribus Inseburgem Reginam secum abduxisse, & concilio rei novitate admodum stupore defixo denunciasse, ne amplius tantos excitarent clamores, se Inseburgem propriam uxorem agnoscere, nec jam ab ea divelli ullatenus velle. Recenset idem auctor Philippum excepisse magnificentissime Parisiis Joannem Anglorum Regem, quod etiam tradit Parisius, (*b*) additque Francorum Regem palatio suo Anglo relicto in alias ædes demigrasse, atque arctissimum, ut videbatur, fœdus astrinxisse; cæteris enim legibus eam addidere, ut si Francorum Rex Anglum lacesseret bello, nobiles viri ad Anglum deficerent; si Anglus Francum peteret, Angliæ proceres ad Francum transvolarent: sed ea concordia parum diu, ut sequenti anno videbimus, tenuit.

(*a*) Rigord. in reb. gest. Philip.

(*b*) Par. hist. Angl.

Percusserat antea aliud fœderis genus cum Philippo Joannes Anglorum Rex, se Othonem nepotem nulla in re, ut Imperium sibi assereret, adjuturum (male enim sibi Philippus ab Othone, ut diximus, metuebat) nec invitus illud Joannes pepigerat, cum relicta testamento a Ricchardo fratre Othoni, colore aliquo justitiæ negare posse arbitraretur. Sed Innocentius, qui Othonis partes contra Philippum Suevum attollebat, Othonis æquitatem defendendam suscepit, ac primum precibus apud eum egit, (*c*) ut nepotem tueretur & relicta a Ricchardo largiretur: de quo ad Cantuariensem etiam archiepiscopum literas, (*d*) dedit, ut Joannem ad id, quod maxime Anglorum gloriæ vertebatur, adduceret: postea vero cum eo sacramento Joannem alligatum accepisset, illud ut iniquum rescidit, convulsitque. XXXI.

(*c*) Libell. Vat. ep. 48.

(*d*) Ib. ep. 59.

Cum charissimus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum illustris non potuerit te absolvere a debito, quo teneris inclyto Regi Othoni nepoti tuo in Romanorum Imperatorem electo, quemadmodum nec ipse Rex Otho te posset absolvere a debito, quo teneris præfato Regi Francorum; & ratio dictet & natura deposcat, ut avunculus debeat subvenire nepoti, profecto juramentum, quod eidem Regi Francorum diceris præstitisse, ne videlicet subvenires prænominato Regi nepoti tuo, debet illicitum judicari. Nos igitur & tuæ saluti, & suæ utilitati paterna volentes sollicitudine providere, quia secundum Prophe-

NOTÆ [1] DE *mense*, ac die, quo Suessionense istud concilium *cœptum* fuit, dissidium est in speciem aliquod inter Scriptores, cum Rigordus aprili, Rogerius vero, & Monachus Aquicinctinus *martio* mense habitum ferant. Sed reipsa martio mense, eodemque media sui parte evoluto, ut habet Aquicinctinus incœpit, cum illud in quadragesima coactum tradat Rogerius; anno vero illo pascha in diem XXV martii incidit. Utraque autem hæc sententia facile ex eo conciliatur, quod concilium, *mediante mense martio cœptum*, toto aprili usque ad majum mensem, teste Monacho Aquicinctino, duravit. Adeoque Rigordus recte affirmavit habitum illud fuisse aprili mense. Quod autem addit ex Rigordo Raynaldus, concilium illud diebus XV. durasse, cum testimonio Aquicinctini non pugnat. Nam convocati Suessionia episcopi toto Aprili adventum Joannis de S. Paulo presbyteri Card. tit. S. Priscæ judicia destinati in causa divortii Philippi regis expectarunt, quo demum ineunte majo superveniente, tunc per dies XV. de causa disceptatum fuit.

Spondanus ad hunc annum num. I. persuasum habuisse videtur in eodem Suessionensi concilio ex pontificia authoritate legitimos declaratos fuisse liberos, quos ex Agnete Philippus genuerat, ea scilicet ratione, quod conjugium illud episcopi quidam ratum habuerint. Sed licet concessio illa a pontifice facta est in bulla data hoc anno die IV. novembris, licet, inquam, concessio illa publicata fuit Senonia ab Odone Episcopo Parisiensi; id tamen nonnisi anno sequenti januario mense præstitum docent ejusdem Odonis literæ, eodem mense signatæ, in quibus Odo bullam illam Pontificis legisse se perhibet. Extant literæ illæ in appendice ad opera Petri Blesensis excusa Parisiis. MANSI

phetum debemus dissolvere colligationes impietatis & fasciculos deprimentes, juramentum hujusmodi quantum ad hunc spectat articulum, tam a te, quam ab iis, qui per te taliter juraverunt, decrevimus non servandum serenitati tuæ per Apostolica scripta mandantes, quatenus eo penitus non obstante debitum illi subsidium & favorem impendas.

XXXII. Sed qui parum de electione nepotis sui ad Imperium vocati laborabat, electionibus episcoporum impudenter se ingerebat, atque Angliam ea de causa permiscere cœpit: tradit enim Rogerius ipsum Lincolniam se contulisse pro deligendo illius ecclesiæ episcopo, atque electionis libertatem canonicis adimere voluisse, ea quo plura diffidia emersere.

Eborac. Archiep. a Pontifice increpitus ob censuras injuste fulminatas.

Nec solum inter Regem, ac Lincolniensis ecclesiæ clerum post sanctissimi sacerdotis excessum, sed etiam inter Regem ipsum, & Gaufridum fratrem ipsius Eboracensem archiepiscopum exorta dissidia, quod auctor idem refert, additque Honorium Richmundiæ archidiaconum ob sibi illatas ab eodem archiepiscopo injurias ad Innocentium Papam confugisse, qui ad archiepiscopum scriptis literis sic eum increpat, ac redarguit: *Quia tantæ præsumptionis excessum incorrectum nec volumus, nec debemus relinquere, tuæ fraternitati per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quod taliter, quæ prædicta sunt, corrigas per teipsum, quod adversum te nos non cogas durius commoveri, qui toleravimus hactenus temeritatem tuam in multis, alioquin noveris nos venerabili fratri Eliensi episcopo, & dilecto filio abbati de Balthan per scripta nostra præcipiendo mandasse, ut prædictas excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias taliter a te illatas nullas esse denuncient, & te ad restitutionem eorum, quæ vel a clericis vel ab ecclesiis archidiaconatus ejusdem, post appellationem ad nos legitime interpositam, extorsisti, & recompensationem damnorum per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellerent.* Hanc pluresque alias in Honorii causa Innocentii epistolas recitat (a) Rogerius. Cæterum ejusmodi dissensiones initia fuere malorum, quæ sanctissimus Hugo Lincolniensis episcopus morti proximus divino afflatus spiritu, Anglorum Regi, regno, & clero prænunciaverat: cœpit autem judicium (b) a domo Dei.

(a) Reg. hoc anno.
(b) Auctor ejus vita apud Sur. tom. 6. die 17. nov. super ann. cit.

XXXIII. Diem judicii imminere, concionatores promulgant.

Tradit Rogerius eodem anno populos graviori metu, quasi imminente extremo judicii die, perfusos cohorruisse, quem terrorem publicum augere pii magis, quam prudentes sacri oratores, qui D. Joannis oracula: *Ego Ioannes vidi Angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit draconem antiquum, qui est diabolus, & sathanas, & religavit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit, & signavit super eum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni, & post hæc oportet eum solvi modico tempore;* in eum sensum detorquebant, ut dicerent, jam eos mille annos effluxisse, atque argumenta alia ex Christi domini verbis depromebant, quibus inter cætera impendentis mundi finis signa, ingentibus bellis arsurum orbem, ac terræmotibus concutiendum prædixit, quorum plura accidisse expaverant: quod enim ad bella attinet, iis orbis pene universus conflagrabat: quod vero ad signa, quinque lunæ in cœlo noctu fulserant pluribus stellis circumfusæ, de quibus anno superiori diximus: quod ad terræmotus pertinet, maximos hoc ipso anno extitisse antiqui auctores testantur: de iis enim Longinus (c) superiori anno hæc habet: *Quinta mensis maii die terræmotus in Polonorum regione, vicinisque regnis, & terris, sub meridiano tempore exortus, & frequenti dierum spatio resumptus, pluresque turres, domos, & munitiones attrivit, quæ res raro in Polonia contingens, velut prodigiosa, & apud plerosque in religionem versa videbatur.* Et Fossænovæ chronicon (d): *Terræmotus grandis.* Consonat Rogerius: (e) *Quinto idus januarii auditus est terræmotus magnus in Anglia apud Eboracum, & in finibus ejus.* Similia Henricus Stero: (f) *Terræmotus multis terrarum locis factus est magnus, ita ut multas urbes, & ecclesias destrueret, & mortes hominum fierent: cœpit autem idem terræmotus quarto nonas maii.* Hoc ipsum totidem verbis in Augustensi chronico traditur; præterea Matthæus Parisius (g) hoc literis prodidit: *Hoc anno horrendæ tempestates, tonitrua, coruscationes, grandines, & pluviarum inundationes, mentes hominum concusserunt, & damna multa in locis plurimis intulerunt.* His igitur, atque id genus aliis illi doctores fortasse permoti, supremum judicii diem instare, atque imminere denunciarunt; nec ideo exprobrandi, cum sanctissimi æque ac doctissimi Ecclesiæ patres ea ejusmodi signis idem inferre, prænunciareque consueverint.

(c) Hist. Pol. an. 1200. Chromer. eod. ann. Terræmotus in Polonia.
(d) Chron. Fossænova eod. ann.
(e) Roger. in annal. Angl. an. 1201.
(f) Stero apud Canis. antiq. lect. to. 1. pag. 242.
(g) Par. Hist. Angl. an. 1201.

XXXIV. Quoniam vero de signis, ac prodigiis agimus, videamus quæ de Eustachio abbate de Flay, (cujus supra (b) meminimus) deque admirandis ejus rebus enarrat Rogerius. Recenset ergo virum illum pietate, & miraculis conspicuum pro sacra concione promulgasse populis delapsam e cœlo epistolam, inventamque in altari S. Simeonis in monte Golgothæ, lectamque magna religione a patriarcha adstante populo Christiano, qua ob non servatum ab hora nona sabbati diem dominicum omnia mala, quibus attriti fuerant,

(b) Ann. super.

erant, ulciscente numine, in eos redundasse ferebatur, ac longe graviorum tersor, ni resipuissent, incutiebatur; hanc nos prætermittimus, cum apud Rogerium facile, qui velit, consulere ipsam possit; nullum porro argumentum auctor attulit, quo eam e cœlo potius missam, quam ab aliquo inepto præstigiatore in altari illo ad iniiciendam credulis religionem, collocatam argueretur: quam sane cum ego discussissem, nec enim cuilibet affirmanti illico fides adhibenda est,
(a) Eccl. 19. monente divina sapientia (a): *Qui credit cito, levis corde est*; atque Apostolo proclamante (b): *Omnia autem probate, quod bonum est, tenete*; fictitiam
(b) 1. Thessal. 5. Fictitia illa epistola apertæ fraudis arguitur. illam, & ab aliquo impostore subornatam, compositamque existimo. In primis igitur dominici diei observandi modus præscriptus latentis fraudis suspicionem movet. *Volo iterum, ut nemo ab hora nona sabbati usque ad solem surgentem diei lunæ aliquid operetur, nisi quod bonum est*. Insuetum prorsus, & post hominum memoriam inauditum, ut per literas e cœlo missas Christus Ecclesiam instruat: vicarium namque suum in ea constituit, qui vel ex cathedra, vel consultis episcopis in conciliis servanda decernat. Ipse præterea modus alius ab illo est, quem Christi fidelibus universalis Ecclesia injungit, cui solemne semper fuit Domini, sponsique sui præcepta non modo vel leviter non negligere, verum etiam quam diligentissime custodire, cunctisque adhæc suspicionem iniicit insolita, ac in sacris paginis inaudita isthæc jurisjurandi formula, quæ præsertim paucissimis verbis tot, & tanta juramenta complectatur: *Juro vobis per sedem meam, & thronum meum, & Cherubim, qui custodiunt sanctam sedem meam*. Et infra: *Juro vobis per dexteram meam*. Quid de malis intentatis? *Mittam vobis bestias habentes capita leonum, capillos mulierum, caudas camelorum*; hæc enim argumento sunt, illusorem aliquem simpliciorum piæ credulitati imposuisse. Plura alia congereremus, nisi lectori molestiam exhibere vereremur.

XXXV. Addit Matthæus Parisius, qui etiam has literas historiæ inseruit: *Cum autem patriarcha, & clerus omnis terræ sanctæ hunc epistolæ tenorem diligenter examinassent, communi omnium deliberatione decretum est, ut epistola ad judicium Romani Pontificis transmitteretur, quatenus quidquid ipse agendum decreverit, placeat universis: cumque tandem epistola ad dominus Papa notitiam pervenisset, continuo prædicatores ordinavit, qui per diversas mundi partes profecti prædicaverunt ubique epistolæ tenorem, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, inter quos abbas de Flay nomine Eustachius, &c.* Sed ista facili negotio reiici posse videntur, tum ob ea, quæ paulo ante adduximus, tum quia nullus, quod viderimus, horum temporum scriptor de iis ne verbum quidem fecerit, cum tamen tantum prodigium jure merito omnium stylo celebrari debuisset. Hæc namque ipsa, quæ affert Parisius, ipsam suspicionem augent. Dolemus hujus anni Innocentii regestum, ad quod veluti ad lydium lapidem revocanda forent, non reperiri.

Id fortasse suspicatus etiam Rogerius, haud firmiter asseverat, quod postea Parisius, epistolam e cœlo missam, sed ut audisti, caute, & prudenter ait: *Dicebat enim* (Eustachius scilicet) *quod hoc mandatum subscriptum de observatione diei dominici venit de cœlo*. Post illud vero recitatum subiicit de Eustachio (quem bona fide id promulgasse non inficias eo) egregiam operam pro erudiendo populo Eboraci collocasse, ad quam urbem Joannem Salernitanum tit. S. Stephani in monte Cœlio presbyt. Card. A. S. in Scotia, Hibernia insulisque adjacentibus legatum accessisse, eumque illum fuisse, qui Cælestino extincto electus cum Lothario suæ electioni renuntiarat, licet decem Cardd. ipsum elegissent. *Prædictus vero Joannes* (inquit Rogerius c) *non manducavit carnem, vinum, & ciceram non* (c) Rog.
bibit, nec aliquid quo inebriari potuit, sed b. 2. f.
aurum, & argentum sitivit. Deploranda Angl.
plane est complurium ecclesiasticorum conditio, qui reliquis superatis vitiis, avaritiæ sordibus perliti, insanæ pecuniæ cupiditati summo aliorum scandalo, suæque animæ detrimento turpissime succumbunt.

At longe gravius, atque execrabilius XXXVI. Divina ultio in superbum blasphemumque doctorem. crimen scientia inflati hominis quod novo divinitus repressa est exemplo, ut tradit Matthæus Parisius. Is erat Simon Churnai literis expolitissimus, qui scientiæ suæ opinione adeo omnes imbuerat, ut certatim ad eum audiendum concurreretur: cum aliquando de rebus theologicis dissereret, ac sententiarum, quas protulerat, majestate omnes stupore defixisset, rogantibus, ut tam eleganter dicta scriptis mandaret, subjecit se tam facile quæ de Christi gloria astruxisset, contrariis argumentis si vellet eversurum, ac mox divina ultione perculsus, in amentiam incidit; auctoris enim verba sunt: *Accesserunt quidam ipsius familiariores, & ad discendum avidiores, postulantes a magistro ut eo dictante quæstiones literis commendarent: dixerunt namque indignum esse, & jacturam irrestaurabilem, si memoria tanta scientia deperiret; quibus ipse elatus, & major sibi se, ait oculis sublevatis, temere solutus in cachinnum: O Jesule, Jesule, quantum in hac quæstione con-*

confirmavi legem tuam, & exaltavi, profecto si malignando, & adversando vellem fortioribus rationibus & argumentis, scirem illam infirmare, & deprimendo improbare, & hoc dicto elingnis penitus obmutuit, non tantum mutus, sed idiota, & rediculose infatuatus, nec postea legit, vel determinavit, & factus est in sibilum, & derisum omnibus, qui hoc audierant. Vir igitur intra biennium didicit literas cognoscere, & ultione aliquantulum mitigata, a filio suo quodam diligenter edocente vix potuit pater noster, & symbolum discere, retinere, & balbutiendo pronunciare. Hoc igitur miraculum multorum scholarium suppressit arrogantiam, & jactantiam refrænavit. Hæc vidit magister Nicolaus de Fulti vir magnæ auctoritatis, qui postea episcopus Dunelmensis factus fuit, ex cujus relatu, & certo testimonio hæc literis commendavi, ne vetustas tantum miraculum aboleret, eodem episcopo suadente, & est sermo omni acceptione dignissimus.

XXXVII. His enarratis ad Innocentium Romanum Pontificem redeamus, & quam supra leviter attigimus, de Diupuldo Ecclesiæ perduelli geminam relatam victoriam spectemus. Primum vero, quæ ad rationem temporis pertinent, diligenter investiganda. Sane utramque uno, eodemque anno contigisse expresse testatur Fossænovæ chronicon, hujus temporis auctor infra afferendus, idemque satis indicant recitanda Innocentii verba. Quod autem altera victoria non ante hunc annum reportata sit, docent ejusdem Pontificis gesta, dum post datas literas quinto nonas julii, pontificatus anno quarto recensent, ac statuunt acta; quod vero hoc anno reddita ostendit ab eodem Pontifice epistola Prænestino episcopo S. R. E. Cardinali, & Apostolicæ sedis in Germaniæ partibus legato, ejusque sociis, postquam illi de confirmatione Othonis, & aliis, quæ ibi gesserant, ipsum hoc item anno certiorem fecere: si autem superiori anno obtigissent, non suberat ratio cur de iis eos admoneret Innocentius, cum enim hoc anno, ut vidimus, sint in Germaniam missi, tanta hæc, ipsos minime latere antea potuissent. Memoria igitur lapsus videtur Fossænovæ chronici auctor, qui hujus anni gesta ad superiorem præposuerit, frequens in scriptoribus error, & tolerabilis, si interdum apud quantumvis accuratos reperiatur, cum facillimam sit labilem mortalium memoriam in habenda annorum ratione quandoque hallucinari; atque hactenus de tempore; jam optatissimam narrationem aggrediamur.

Gualterius Brenensis Rom. accedit.

Recenset igitur auctor Gualterium comitem Brenensem collectis exiguis quidem, sed strenuissimis turmis e Galliis transiliisse in Italiam, ac temerarium a pleris-que existimatum, Innocentium vero misertum ejus inopiæ, quingentas auri uncias contulisse, ut milites cogeret, cum hostes arces munitissimas tenerent, ac literas ad Siculos dedisse, ut ipsum exciperent, illumque iis succinctum copiis, quamvis Diupuldus maximum, ut ipsi se opponeret, exercitum comparasset, intrepide regnum ingressum, receptum a Theanensibus, & circa Capuam venientem Diupuldum numerosissimo stipatum exercitu profligasse, cui Ricchardus (*a*) consentit, additque Cælani comitem virtutis illius admiratione percussum cum eo fœdus pepigisse. Subjungit Innocentii gestorum auctor de incusso hostibus metu: *Cecidit terror ejus in omnes, qui suam, & suorum virtutem, & fortitudinem audiebant; compressisque Theutonicis, qui ante adventum ipsius per regnum libere discurrebant, descendit pacificus in Apuliam, & redditæ sunt ei quadam civitates, & villæ pertinentes ad principatum Tarentinum; videlicet Mathera, & Hydruntum, Brundusium, aliæque quamplures; obtinuit etiam Melfiam, Borolum, Montem Pilosum, & quasdam alias civitates, quæ suæ se custodiæ commiserunt, cæpitque pugnare contra Monopolitanos, & Tarentinos, & quosdam alios, qui dominationem ejus recipere noluerunt. Castellanum quoque Licii potenter obtinuit, multaque magnalia potenter exercuit, quæ longum esset per singula enarrare.* Hactenus de prima victoria.

(*a*) Ricchard. in chron. hoc ann.

XXXVIII. De secunda vero dicturi afferenda sunt primum, ut temporis exigit ratio, quæ in rebus gestis Innocentii enarrantur, de Gualterio Trojano episcopo, ac Siculi regni cancellario, adversus quem Pontifici non parum fuit elaborandum; cum enim arrogans & contumax homo Apostolicæ sedis admonitiones, comminationesque contemneret, Innocentius Petri exerens gladium, graviter in ipsum animadvertit, ejusque intolerandam animi elationem, ut prosequuntur acta, dejecit. Exhaustis ille ac dissipatis Siciliæ opibus in Calabriam & Apuliam trajecerat, atque ad conflandas pecunias spoliavit ecclesias omni auro, argentoque, sive in calicibus, crucibus, thuribulis, vel iconibus constaret, nec minori feritate pecunias a populis corraserat, quæ omnia postea inanibus largitionibus consumpsit, nec destitit vocare in odium Pontificem, adversus Gualterium conjurationes inire. Quem ita obfirmatum in scelere, cum malum impunitate cresceret, Innocentius perculit anathemate, a Panormitana & Trojana ecclesia submovit, atque omnes, ut a perfido cavere jussit: mox illum ab omnibus contemptum, qui adeo sui terrorem omnibus injecerat, ait auctor, cumque odio & in-

Cancellarius Siciliæ ob scelera arrogantiamque sacris ejectus.

invidiæ publicæ pateret, se Diupuldo ac sequacibus conjuoxisse, eoque viso Siculi Regis familiares ipsius sceleris conscios Friderici nomine Innocentium rogasse, ut cancellarium in gratiam admitteret; cui Pontifex has literas reddidit:

Innoc. liter. ad Frid. ex gestis.

Utinam puerilibus annis virilem animum Dominus inspiraret, & ætati adhuc teneræ illam sensus infunderet gravitatem, per quam inter fas & nefas discernens, inter fidem & perfidiam judicares, nec fideles damnares pro perfidis, nec perfidos pro fidelibus exaltares, utinam non experimento disceres, sed doctrina, quod in Evangelio legitur: Inimici hominis domestici ejus, & quod sapiens protestatur: Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus existit. Utinam intelligeres quod in ætate quondam & nunc etiam tenera constitutum, & utriusque parentis destitutum solamine, protegendum sedes Apostolica te recepit, & ut manus servorum, qui contra te conjuraverunt in regno, confringeret extra regnum, radicem pestiferæ arboris visa fuerit amputare, ut veneuosi rivi poculum exsiccaret in fonte, nec in regno etiam tibi deficit manus nostra, immo nos per fratres & milites nostros cohibuimus impetus Marcualdi furentis, qui in fideles tuos barbara feritate desæviens non regni balium, ut adulatorce tibi aliqui mentiuntur, sed regni dominium nitebatur sibi per violentiam occupare, te Henrici quondam Imperatoris, & inclytæ recordationis Constantiæ Imperatricis matris tuæ filium esse negans, ut hac occasione tam hos, quam alios a tuo subsidio revocaret. Exponit quantos labores pro ipsius tuenda salute adiverit; deinde valde queritur de regiis ipsis domesticis, qui privatæ dumtaxat rei studentes prædicto Jacobo Marescallo sine remuneratione dimisso, sub specie pacis, quæ, ut rei monstravit eventus, proditio potius dicenda erat, Marcualdum anathematis sententia damnatum, jamque dejectum ad Regis exitium erexerant, pluraque addit pro Gualterio comite, eumque de regno optime meritum ostendit. *Dat. Laterani quinto nonas julii Pontificatus anno 4.*

XXXIX. Missus legatus in Apuliam contra Diupuldum.

Misit igitur (pergunt gesta) *dominus Papa Petrum Portuensem episcopum legatum in Apuliam & terram laboris, præcipiens comitibus & baronibus, castellanis & civibus, ut ad mandatum legati cum dicto comite, contra Diupuldum & cancellarium exurgerent universi qui cum in Apuliam pervenisset, miser ille solo nomine cancellarius ad præsentiam ejus accessit, reconciliari postulans Ecclesiæ unitati, & præstito corporaliter juramento, quod pareret universis mandatis Papæ, absolutus est a legato: sed cum mandaret ei, ut non opponeret se comiti Brenensi, respondit, quod si Petrus Apostolus hoc ei præcepisset, missus ab ipso Christo, mandato hujusmodi non pareret, etiamsi sciret, quod propter hoc deberet in inferno damnari, & ponens os suum in cœlum, cum linguam traheret super terram publice coram omnibus summum Pontificem blasphemabat præsento legato; abiitque ad Diupuldum, & congregatis universis, quos poterant congregare, ad pugnandum contra Brenensem comitem juxta Barolum processerunt.* Hæc novus Sennacherib, alterque Rabsaces, qui cum illis pariter, ut mox audiemus, magno miraculo prostratus ac depressus est: nam subdit gestorum auctor alteram victoriam describens:

Cancellarii perfidia.

Ipse vero comes erat ibi cum paucis, nam de fidelibus Regis pene nullos secum habebat ibi: Barolitani quoque licet præcedente die legato jurassent, cum aspicerent multitudinem esse cum illis, & paucitatem cum istis, non permiserunt ipsos intrare. Videns itaque comes se constitutum in arcto, cœpit multipliciter anxiari, maxime propter legatum, cui tanquam formidoloso plurimum metuebat. Sed confortatus in Domino prosilit ad arma cum suis, & benedictione & remissione a legato accepta, cum idem legatus maledixisset hostibus in nomine Domini, comes alta voce S. Petrum invocans adjutorem processit ad pugnam, & cum acriter dimicare cœpissent, adversarii terga verterunt, & in fugam conversi singuli, prout poterant, declinabant, ex quibus multi sunt capti, plures sunt cæsi, plurimi etiam in stagnis, & paludibus suffocati. Videbant enim plerique crucem auream splendidissimam ante comitem miraculose deferri, fuitque tanta victoriæ, ut prima quasi nulla videretur respectu secundæ. Nam inter alios captus est Sifredus frater Diupuldi, & Oddo de Laviano, qui sanctæ memoriæ Albertum Leodicensem episcopum interfecerant, Petrus da Venere sororius cancellarii, & magister Gerardus Salernitanus intrusus, multique alii nobiles, & potentes. Magnificatus est ergo comes & clarificatus in regno, hostes autem humiliati sunt & oppressi, comes vero Gentilis recepta pecunia, sicut publice dicebatur, turrem ad mare tradidit Marcualdo, abiitque Messanam. Hactenus vitæ Innocentii scriptor. Similia Fossæ novæ chronici auctor, qui cum asserat Gualterium & Rogerium Apuliæ Cardinalem cum Gualterio Diupuldum fuisse aggressos, affirmandum videtur duos eidem duci astitisse S. R. E. Cardinales, nisi ipsum auctorem hic etiam hallucinatum affirmemus. Immo dictum etiam Roffridum abbatem Cassinensem legationis onus cum Petro * Gallone Portuensi episcopo obiisse affirmat Riccbardus (*a*) eandem victo-

Comitis Brenensis insignis victoria.

Ante pugnantem aurea crux ferri visa.

* Galone

(*a*) *Ricchard. autor. in chron. an. seq.*

ctoriam prosecutus: quamvis in sequentem annum coniiciat.

XL. Innoc. ad Germanos literæ de relata victoria. (a) Innoc. sup. cit. eod. ep. 53. * Gualterus.

De utraque demum victoria Innocentius Papa ad prædictum Cardinalem in Germania legatum, sociosque hoc eodem anno Anagniæ cum esset, ita scripsisse reperitur: (a) *Pro certo noveritis, quod nobilis vir* * *Vualterus comes Brenensis cum aliis fidelibus nostris de perfido Diupuldo & Marcualdo fautoribus jam secundo mirabiliter faciente Domino triumphavit. Primo in terra laboris, & in Apulia consequenter, & præter strages hominum, hostium spolia, & recuperationes terrarum, multos cepit, & magnos tum Theutonicos, quam Latinos, ex quibus duos, quos tenet, exprimimus nominatim, Siffridum videlicet Diupuldi germanum, & Oddonem de Laviane, qui sanctæ memoriæ Al. Leodiensem episcopum interfecit. Et cum jam quasi totum regnum citra Pharum nostræ pareat voluntati, comes ipse de mandato nostro contra Marcualdum triumphaturus auctore Domino in Siciliam transfretabit.* Eadem repetit in epistola sequenti anno ad Siculos data (b). Denique de Gualterio adiiciunt Pontificis gesta: *Ut autem dominus Papa majorem impenderet comiti Brenensi favorem, nobilem virum Jacobum consobrinum, & marescallum suum in Apuliam destinaverat, constituens eos pariter magistros justitiarios Apuliæ, ac terræ laboris, fecitque illi castrum Baroli ad custodiam assignari, & reddi montem Pilosum, qui ad comitatum Andriæ pertinebat, regia liberalitate concessum, præcipiens comiti memorato, ut ad obtinendum comitatum prædictum impenderet ei auxilium, & favorem, cum autem multa agerent prudenter & potenter, &c.* reliqua infra. Quod vero pertinet ad Marcualdum omnium turbarum auctorem, Philippo Suevo impulsore, ac fautore, cunctis jam animi tum corporis viribus enitebatur, ut Siciliæ regno potiretur, injecissetque in regem cruentas manus, nisi Gualterium comitem, quod testantur acta, reformidasset. Quamobrem de Philippo queritur Innocentius, data ad Germanos principes epistola (c), cujus supra meminimus: *Eidem*, inquit, *excommunicato* (nimirum Marcualdo, de quo ipsi sermo) *non solum communicat, sed eum in malitia sua fovet, & per nuncios, & literas suas exacuit furorem ipsius, ut charissimum in Christo filium nostrum Fridericum Siciliæ Regem illustrem nepotem suum, quem jam hereditate paterna privavit, adhuc privet possessione materna.* Quomodo autem Marcualdo tyranno e medio sublato Italiæ pax postliminio redierit, proximo anno dicetur. Hoc interim spatio cæteras hujus anni Innocentii res gestas prosequamur. Igitur non solum tranquillitati regni Siculi studuit, sed quietem etiam aliis Italiæ regionibus conciliare sategit. Quapropter data ad Picenates clericos, laicosque universos epistola (d), graviter increpuit, quod postquam in Ecclesiæ ditionem adducti essent, adeo exitiales rixas exercerent, cumque Senogalli, Faventini, & Camertes oppida quædam, & bona ad Romanam Ecclesiam spectantia occupassent, minacibus literis, (e) ut fraudata restituerent, imperavit.

(b) Id. lib. 5. ep. 38.

Pontificis opera plura loca comit. Brenensi reddita.

(c) Inn. cit. eod. ep. 33. Inn. querelæ adversus Philipp. Suevum.

(d) Innoc. l. 5. ep. 46.

(e) Id. ib. ep. 48. 49. 50.

XLI. Innoc. curæ pro succursu Terræ sanctæ. (f) Id. ib. ep. 44.

Verum nil magis Innocentio cordi fuit, quam ut res Terræ sanctæ promoveret, & laborantibus Christi fidelibus opem afferret, nullumque ob id studium, operam, aut industriam prætermitteret; extant ejus literæ (f) nonis februarii Laterani datæ, quibus mandat, ut quinquagesima, quam pro hujusmodi subsidio Præmonstratensi ordini, omnibusque Galliarum abbatiis imperaverat, Templariis transmittatur, quod ad alios plures abbates scripsit (g) In eandem porro sententiam hæc breviter Parisius: (h) *Circa dies istos ad instantiam Innocentii Papæ data est quadragesima pars redditumm omnium ecclesiarum ad subveniendum terræ promissionis.* Duæ hac de re ejus epistolæ recitantur a Rogerio hoc eodem anno, qui breviter præfatur: *Interim Innocentius Papa super afflictos pia gerens viscera, in hac forma scripsit ecclesiarum prælatis.*

(g) Regest. ibid. post ep. 44

(h) Par. hist. Angl. hoc anno. Proventuum quadragesima ad id in Anglia decreta.

Innocentius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus, archiepiscopis, & episcopis per regnum Angliæ constitutis salutem, & Apostolicam benedictionem.

Innoc. hortatoriæ ad Angl. lit. pro succursu illi ferendo.

Voluit Dominus in occupatione Hierosolymitanæ provinciæ punire sic nostros excessus, ut passionis suæ quodammodo mysterium innovando, & pænitentiæ januam & salutis nobis aditum aperiret: qui enim peccata nostra in corpore suo super lignum pertulit, crucifixus iterum in ligno, ad nostrorum absolutionem criminum se quasi permisit affligi, dum crucem, in qua salus nostra pependit, & quam proprio sanguine rubricavit, a Saracenis occupari passus est, &c. Porro solertissimum Pontificem per alias etiam Christiani orbis regiones literas hujusmodi transmisisse par est credere: verum, ut diximus, non extat quartum hujus anni regestum. Subdit autem Rogerius, Hubertum Cantuariensem archiepiscopum die S. Bartholomæo Apostolo sacra Londoniis apud Westmonasterium cum esset, omnibus suffraganeis Romani Pontificis ex præscripto mandasse, ut adhibita per diœceses diligenti inquisitione, si quos sacrum crucis signaculum deposuisse reperissent, ad S. Martini, & beatissimæ Virginis Purificationis proximum festum illud resumere, seseque ad peregrinationem accingere, at-

atque instruere compellerent.

XLII. Quod autem spectat ad Campaniæ comitem, quem una cum Flandrensi, & Blesensi comitibus cruce insignitum in prædicta epistola Pontifex meminit; Theobaldus is erat Campanus, & Trecensis comes dictus, quem hoc ipso anno defunctum testantur Rogerius, (*a*) Rigordus, (*b*) aliique; (*c*) de ejus obitu, ac successore fit etiam mentio in actis Innocentii, dum de bellico apparatu in Terræ sanctæ subsidium agitur: [1] *Cum de subventione Hierosolymitanæ provinciæ tam in Italia, quam in Gallia ingens fieret apparatus, comites Gallicorum crucesignati miserunt nuncios suos in Italiam ad ducem, & populum Venetorum, ut ab eis sibi conducerent navigia opportuna. Tractatum est igitur inter eos de societate pariter ineunda, & postquam sub certis pactionibus convenerunt, & communiter est provisum, ut aliquot in Syriam destinatis, cæteri tenderent in Ægyptum, ut caperent Alexandriam, & finitimas regiones, sicque Terra sancta liberaretur facilius de manibus paganorum: ubi ergo Franci, & Veneti societatem hujusmodi firmaverunt, utrique simul ad sedem Apostolicam nuncios destinarunt petentes, ut summus Pontifex pactiones inter se factas pro subsidio Terræ sanctæ auctoritate Apostolica confirmaret. Ipse vero quod futurum erat præsagiens, caute respondit, quod conventiones illas ita duceret confirmandas, ut videlicet ipsi Christianos non læderent, nisi forsan iter eorum nequiter impedirent, aut alia causa justa, vel necessaria forsan occurreret, propter quam aliud agere possent, Apostolicæ sedis legati consilio attendentes. Veneti autem confirmationem super hoc tenore recipere noluerunt, unde pro certo convincitur, qualis fuerit eorum intentio per effectum operis postea declarata. Contigit interim, quod Theobaldus comes Trecensis qui se ad iter peregrinationis magnifice præparaverat, debitum carnis exsolvit. Unde cæteri comites, & barones consilio Regis Franciæ vocaverunt Bonifacium Marchionem Montisferrati, & eum sibi ducem Christiani exercitus præfecerunt, tradita ei majori ex parte pecunia, quam sibi pro subsidio Terræ sanctæ comes memoratus congregaverat.*

(a) Rog. ann. Angl. ann. 1201. (b) Rig. in Phil. Aug. Franc. Reg. eod. Ann. (c) Joann. Mariana de reb. Hisp. l. 11.

Fœdera Francos crucesignatos inter & Venetos inita.

Campaniæ comes in apparanda expeditione emoritur.

XLIII. Urgebat maxime eam expeditionem Innocentius, ut Rogerius testatur, quod novum discrimen Terra sancta adire timeretur, cum Sultanus Damasci nepote ejecto Babyloniam occupasset; ex altera parte rei gerendæ tempus commodum videretur, cum alii Sarraceni principes ab ipso diffiderent, & Deus eversurus Babylonios nonnullis jam editis signis, ac prodigiis crederetur, cujus rei fidem faciunt literæ magistri hospitalis Hierosolymitani ad Angliæ priorem exaratæ (*d*).

Innocentius, &c.

Vestræ fraternitati declaramus, quod ille Christianorum hostis nequissimus Damasci dominus Saphadinus, Babylonis effectus est dominus, quia nepotem suum & alios, quorum successionem timebat, de regno Babylonis ut perfidus, & perjurus ejecit. Viget adhuc inter ipsum, & Soldanum Aleph, & plures alios nimia discordia, quæ fine careat, & nunquam decidat, vel arescat. Ipse quoque Saphadinus suis odibilis, & infestus domesticas timet insidias, & in nullo loco tutum se credens (utpote, qui nepotibus suis proditor extitit, & perjurus, quos etiam funditus quotidie exhæredare conatur) Babyloniam exire non audet, quæ res nobis hoc anno munimen præstitit, & tutelam: paraverat enim contra nos tumidus, & intolerabilis insilire, & Christianitatis, quæ superfuerant, funditus demoliri reliquias. Percussit etiam Deus virga potentiæ suæ Babylonicus regiones in flumine illo paradisi, quod agros hostium irrigabat, ne flueret, nec anno præterito fluctus emisit, propter quod in fame pereunt, & eorum animalia perdiderunt, nec plures eorum veriti sunt, pater filium vendere, dives pauperem, potens debilem, ut sic vitam suam a fame conservent, quam siccitatem fluminis, si non fluxerit, futurum timent. Hoc etiam quisquis excogitet sapiens, quod si flumen nutu Dei præsenti anno non fluxerit, arva non irrigaverit, in magno discrimine vitæ suæ erunt, quorum jam infinita multitudo necessitate compulsa, & famis austeritate terram nostrum, sicut locustarum agmina, replevit pro sustinendis corporibus suis: ubi quidam terras Ecclesiæ moliuntur, quidam more bestiarum silvestribus herbis vescuntur, qui-

(d) Extant apud Rog. hoc ann.

Saphadinus e Babilonia nepotem ejicit.

Euphrate exarescente Babylonii fame pressi.

NOTÆ [1] THeobaldum Trecensem comitem hoc anno obiisse, affirmant quotquot vidi omnes. Sed mensem æque omnes silent, præter unum, quem norim, Albericum, qui ad hunc annum notat: *Mortuus est in Campania circa Pentecostem Theobaldus Comes*. Pentecostes anno illo in diem XIII. Maii incidit.

Hoc pariter anno diem clausit extremum Joachimus Florensis abbas cujus celebre nomen est inter eorum temporum scriptores. Nec vitæ sanctimonia minus quam scriptis claruit; quanquam enim in eo, quem scripsit, adversus Magistri sententiarum doctrinam de Trinitate libello reprehendendum aliquid damnandumque Innocentius III. coactumque sub eo Lateranense concilium judicavit; nihil tamen de sinceritate doctrinæ morumque viri sanctimonia ex ea damnatione detractum est, ut scite animadvertit Albericus ad hunc annum, & Pagius in Critica Baronii ad A. 1188. 21. ex illo Alberici aliorumque testimonio demonstrat. MANSI

quidam fame necati per loca silvestria mirative reperiuntur vermibus, & avibus comedendi.

Nos igitur in Domino ponentes spem nostram qui quando vult, prælus finem ponit, speramus, quod populo Christiano dat initium miseri... i, eam ipsorum conterit inimicos. Datur etiam gentibus materies admirandi, quod quidam Sarracenus ætate juvenis, origine vilis, inter pastores a pueritia simpliciter nutritus, de novo sic omnibus peritus apparet, ut omnes sapientiam ejus admirentur, & nomen Jesu Christi publice prædicat: ita quod ipsi jam duo millia paganorum, & eo amplius concredentes ejus exhortationibus fidem nostram susceperunt, & fonte sacri baptismatis sunt renati, & circumcisionis suæ condolent se sustinuisse dolorem; immenso tamen inimici nostri exultant gaudio, quia nos paucos sciunt, & pecunia pauperes, & armatorum copia sentiunt derelictos, &c. Subiicit, in maximum discrimen adductæ Terræ sanctæ opem afferat. Si enim ab uno Babylonis, vel Damasci Rege tueri vix se poterat, quid jam existimandum, ubi duorum illorum regnorum vires, & opes conjunctæ fuerunt? *Quibus auditis*, subdit auctor, *dominus Papa Innocentius misit unum Cardinalem ad Regem Franciæ, & ad Regem Angliæ, postulans subsidium fieri de terris eorum ad subventionem terræ Hierosolymitanæ, ad cujus mandatum ipsi Reges concesserunt, se daturos ad subventionem præfatæ terræ quadragesimam partem omnium redditûum suorum de uno anno, & Rex Angliæ hoc ipsum mandavit fieri de redditibus, & excaetis, & Vvardis suis Angliæ, & præcepit, ut omnes laici terrarum suarum simili modo quadragesimam partem redditûum suorum darent in eleemosynam ad subventionem terræ Hierosolymitanæ.* Ita Rogerius, qui Galfridi summi in Anglia justitiæ præfecti Regis recitato imperio, Anglorum annalibus, quos accuratissime conscripsit, finem imponit.

Adolescens Sarracenus plures populares ad Christum divinitus convertit.

Rogerius hoc anno historiam absolvit.

Mille-

I. Millesimus ducentesimus secundus Redemptoris annus exoritur, indictione quinta notatus, quo merito divinum illud Sapientiæ oraculum occini potest:

(a) Sap. 3.

Bonorum laborum gloriosus est fructus (*a*); etenim post immensos ab Innocentio Romano Pontifice ad Marcualdi impetus propulsandos exantlatos labores, maximo Romanæ Ecclesiæ, atque Italiæ commodo nefandissimus, infensissimusque tyranus divina ultione e medio tollitur: cujus antequam infelicem interitum recenseamus, de iis Innocentii laboribus dicendum, quos fuisse gravissimos ejus epistolæ declarant. In primis enim ad Pisanos rescribit (*b*) quarto non. martii, sinceram fidem ab ipsis per literas ostensam, verum haud sibi integre fecisse satis, qui suos e Sicilia non revocassent, ne Marcualdo opitularentur: quapropter imperat, ut eos inde avocent, ne ulla ratione tyranno faverent. Præterea ad universos Siculos missis literis præcepit, ut comiti Brenensi Gualterio, quem in Marcualdum (*c*) eo destinarat, fidem, dexteramque porrigerent. At præstat Pontificem ipsum hæc, aliaque prudentissime decernentem audire.

(b) Innoc. l. 5. ep. 4.

(c) Ib. ep. 48.

Innoc. Siculos comiti Brenensi contra Marc. favere jubet.

Innocentius &c.

Recepimus ab eodem comite super crucem, & evangelia publice juramentum, quod nec per se, nec per alium quicquam contra personam, vel coronam regiam attentabit, sed potius hostes Regis, & regni, nominatim autem Marcualdum, Diubuldum, & fratrem ipsius Oddonem de Lavian. & ejus germanum viriliter impugnabit, quod ipse fideliter executus bis, concedente Domino, mirabiliter obtinuit de Diubuldo triumphum, & prostratis multis ex fautoribus ejus Oddon. de Laviana, & Sa. Diupuldi germanum cum quibusdam aliis adhuc detinet vinculis alligatos. Volentes igitur per eum Regi, & regno plenius subvenire, ipsum contra Marcualdum in Siciliam destinamus, sperantes in Domino, quod desideratam de ipso victoriam citius assequetur. Licet autem usque adeo in obsequio Regis, & regni jam eluceat fides ejus, ut de puritate intentionis ipsius nullus penitus debeat dubitare, at tamen omnis penitus suspicio sopiatur, dilectum filium R. tituli sanctorum Marcellini, & Petri presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum, & nobilem virum Jacobum consobrinum, & marescallum nostrum in Siciliam duximus dirigendos, concessa eis plenaria potestate, ut gerant in illis partibus vices nostras, & personam regiam, si de Marcualdi manu fuerit liberata, faciant per familiares regios fideliter custodiri. Comiti etiam dedimus in mandatis, ut procedat juxta dispositionem eorum, & ipsorum statutis humiliter acquiescat, &c. Dat. Lat.

Landes comitis Brenensis

II. Hactenus Innocentii literæ, quas post alias mense majo datas exhibet hujus anni regestum, quæ vero his adnectuntur, (*d*) ad Petrum episcopum regium familiarem, ac Panormitanum archiepiscopum designatum scriptæ sunt, ubi Innocentius commendata ejus fide, & opera, quam strenue in Siculi regni causa explicuerat, adeo ut exilium defectioni prætulisset, Gualterii comitis accessu consolatur, atque Sarracenis ex ipsius sententia se scripsisse affirmat. Deinde vero 13. Kal. octobris Velitris cum esset, Gualterio comiti, & Apuliæ, Campaniæque præsidi hanc epistolam misit: (*e*)

(d) Ib. ep. 39.

(e) Ib. ep. 84.

Innoc. comitem Brenensem in Siciliam provolare jubet ad perseq. Marc.

Innocentius, &c.

Hoc est consilium, & beneplacitum nostrum, quod tibi sub obtentu gratiæ nostræ mandamus, ut quia tibi locus offertur, & tempus, & tam urgens necessitas, quam evidens utilitas hoc requirit, omni excusatione cessante, festines in Siciliam proficisci contra perfidum Marcualdum, qui procul dubio te non expectabit in campo, sed in aliquo recludetur castello, sicque de facili totam terram tibi faventem invenies, & tam in expensis, quam aliis tibi, & tuis sufficienter poteris providere, tantumque bonum inde proveniet, quantam nec possumus, nec volumus literis explicare. Quod si forte non ires, tantum inde malum accideret, quantum omnipotens Deus accidere non permittat. Dum ergo te fama præcedit, & succedit fortuna, res non solum difficiles, sed pene impossibiles aggredi non formides. Et infra:

III. *In tua præterea ponimus voluntate, utrum velis dilectum filium nobilem virum Jacobum consobrinum, & marescallum nostrum tecum venire, an ad custodiam terræ in Apuliam remanere (hoc ipsum eadem die Jacobo præcepit f). Apud comites etiam, & barones, aliosque fideles, & præcipue nobiles viros Rogerium Theatinum, & Jacobum Tricaricen. comites quibuscunque modis potuimus studebimus procurare, ut Diubuldum impediant, & impugnent, ne terram tuam possit offendere, vel intrare, tuque per treguas, & alias conventiones placabiles componere studeas cum adjacentibus, & vicinis, nec timeas pro terra, quam personaliter deseres, quia si oporteret te damnum incurrere ex hac parte, tanto majus erit commodum, quod consequeris ex illa, ut damnum æquanimiter sit commodo postponendum, &c. Datum Velletri 18. Kal. octob.*

(f) Ib. ep. 85.

IV. Verum, ut scriptum est (*g*): *Manus Domini pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adversarios ejus erit.* Dum

(g) Deut. 33.

enim

enim ab Innocentio Papa hæc decernuntur, pro eo Deus, sævo, ac formidoloso Ecclesiæ, Siciliæque hoste prostrato, pugnam confecit, & Marcualdum non conflatis in eum copiis, non armorum terrore intentato, sed exiguo lapillo peremit, sic enim habent ipsius Pontificis vitæ acta : *Marcualdus vero Panormum obtinuit, & tam palatium, quam Regem in suam potestatem recepit, universam pene Siciliam præter Messanam suæ subjugans ditioni, misissetque manum in puerum, & usurpasset sibi coronam, nisi præfatum comitem timuisset* (nimirum Gualterium de quo paulo ante dicebamus) *ad quem Rege defuncto regnum hereditario jure, ratione conjugis* (erat enim Tancredi olim Regis filia) *pervenisset, ideoque multifariam, multisque modis, & apud eumdem dominum Papam, & apud eundem dominum comitem cœpit agere, ut accepta pecunia regnum exiret : quod cum obtinere non posset, tempus opportunius observabat. Verum ille, qui non dimittit virgam peccatorum super sortem justorum, incepit per se ipsum, ne daret gloriam suam alteri, perfidum graviter flagellare, quia cum jam dudum calculosus fuisset, cœpit ex tunc de vitio lapidis tam vehementer affligi, ut præ nimiis doloribus ingentes clamores emittens, irremediabilibus cruciatibus torqueretur, & cum non posset aliter vehementiam ægritudinis sustinere, secari, vel incidi se fecit : sed subito miseram animam exhalavit*. Hactenus gesta.

Marcuald. Siciliam Regemque in suam potestatem redigit.

Cur Regem e medio non sustulerit.

Marcual. in ipsa vesicæ ob calculum sectione moritur.

V.

Hoc vero inter beneficia maxima cœlitus sibi concessa cum recenseret Innocentius, debitas Deo gratias lætus retulit, atque Montis Regalis archiepiscopo, & Petro episcopo Panormitano Antistiti renuntiato Regis familiaribus triumphales literas dedit.

Innocentius, &c.

Innoc. gratulatoriæ ob sublatum hostem literæ.

(a) Lib. 5. ep. 89.

Benedictus Deus (a), *& pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui post nubilum fecit serenum, & post lacrymationem & fletum, gaudium & exultationem induxit, qui non dereliquit virgam peccatoris super sortem justorum, sed causam vestram discrevit a gente non sancta, & eripuit vos ab homine iniquo pariter & doloso, qui non posuit Deum adjutorem sibi, sed in sua prævaluit vanitate : ut omnipotens Deus vos, aliosque fideles tanquam aurum in fornace probaret, quatenus probatio vestræ fidei multo pretiosior esset auro, quod per ignem probatur, similis grano synapis, quod quanto plus tunditur, tanto fortius inardescit, unde flagellato tandem miserabiliter pestilentiæ viro, qui justo judicio dies suos finivit in malum, nunc fidei vestræ sinceritas invenitur in laudem & gloriam & honorem. Licet enim ad tempus propter nubis objectum solis radius non illuxerit, ex quo tamen nube evanuit, splendor ipsius gratius elucescet : & vos, qui non curvastis genua vestra coram Baal, postquam nefandæ memoriæ Marcualdus interivit, quæ vestræ circa nos voluntatis impediebat effectum, ea tam vigili studio, quam studiosa vigilantia studebitis operari, quæ ad Apostolicæ sedis honorem, & regiæ personæ salutem, totiusque regni commodum magnifice redundabunt, &c. Dat. Velletri* VIII. *Kal. octob.*

Idem de interitu Marcualdi hoc eodem anno ad Coloniensem archiepiscopum literis infra ex parte reddendis significavit. *Marcualdo extincto Guillelmus*, ait vitæ Innocentii anonymus scriptor, *Panormum, palatium ac Regem in sua potestate recepit, & ex tunc se Regis custodem, & magistrum capitaneum Siciliæ appellavit : quidam vero de complicibus nefandæ memoriæ Marcualdi hoc indigne ferentes, se in partem alteram statuerunt. Cancellarius autem* (Gualterius scilicet Trojanus olim episcopus) *opportunum sibi tempus advenisse existimans, per juratoriam cautionem, quod mandatis Apostolicis per omnia obediret, absolutionis beneficium impetravit*, hoc quoque testatur Innocentii ad ipsum literæ (b) proximo anno afferendæ, *regressusque in Siciliam, & adjungens se alteri parti adversus Capparonem agebat, misitque nuncios & literas domino Papæ, ut legatum in Siciliam destinaret, &c.* Sed de legatione illuc a Pontifice missa infra suo loco post sequentem annum dicetur.

(b) Inn. l. 6. ep. 72.

VI.

Aragoniæ Rex de nuptiis Friderici cum inter sororemque suam conciliandis egit.

(c) Inn. l. 5. ep. 51.

Interim antequam Siculis rebus finem imponamus, haud taciti prætermittemus, Innocentium ab Aragoniæ Rege, ejusque matre literas ac nuncium accepisse, ad nuptias inter ejusdem Regis sororem, & Fridericum Siculum Regem ineundas : id enim Innocentius ad Jacobum consobrinum suum per literas testatur (c), ubi etiam quid in hoc negotio egerit, sic aperit, eisdem nimirum Siciliæ Regis familiaribus :

Per Apostolica scripta mandavimus, ut super hoc tam intra se, quam tecum, & cum dilecto filio Rofrido tituli sanctorum Marcellini & Petri presbyt. Card. Cassinen. abbate Apostolicæ sedis legato consilium communicent, & quod ad consummationem hujus negotii statuerint, nobis significare procurent, idoneos nuncios super prædictis omnibus sufficienter instructis per sedem Apostolicam destinantes, ut cum nuncio nostro, quem propter hoc destinare proponimus ad Regem, & Reginam Aragonen. accedant, & sponsalia contrahere non postponant, cæteraque perficiant, quæ super hoc fuerint consummanda. Ideoque discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus familiaribus ipsis studeat

sua-

suadere, uti ad hujus negotii consummationem intendant, & tu ipse ad id des operam efficacem. Dat. Lateran. non. junii. Ut vero ejusmodi sint firmata sponsalia, ab eodem Pontifice infra audiemus.

VII. Sed qui tot curas pro tuendo puero regio suæ fidei a matre commisso consumebat, longe majores pro Ecclesia suæ a Christo solicitudini commendata probe regenda, restituendoque illius splendore collocabat. Cum ergo religiosam disciplinam plerisque in locis defloruisse, summo dolore intueretur, revocare illam satagit: contulit etiam se ad Sublacense monasterium, ut religiosis salubres & pias leges diceret, ut primum sanctitatis florem recuperarent, (a) inter quas ea est: *Quod si proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra monasterium in sterquilinio subterretur, secundum quod B. Gregorius in dialogo narrat se fecisse.* Qua lege rei habendæ cupiditatem, quæ evertere monasteria consuevit, funditus sustulit, ac post multa adjecit: *Nec æstimet abbas quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Cum vero ex his postremis Innocentii verbis: *Quia abdicatio &c.* maxima illa controversia inter auctores (b) cum theologos, tum canonistas exorta, num solemne castitatis votum per religionis professionem emissum relaxari possit, placet communior sententia, qua asseritur, Romanum Pontificem id posse, cum nulla ratio afferatur, quæ contrarium convincat, sine sufficienti autem ratione aliquid auctoritati Ecclesiæ derogare integrum non videtur. Loquitur autem hoc loco Innocentius de monacho, qui in communis & regularis vitæ observantia triplici voto obstrictus maneat. Cæterum potest quis ex tali monacho, ut ajunt, non monachus evadere, & tum ad nuptias ei convolare licebit. Cum vero plurimi abbates, priores atque aliis vitam effrenatam ac sceleratam ducerent, atque episcopis eos corrigere annitentibus, ad sedem Apostolicam provocassent, Innocentius tum A... S. R. E. Cardinali (c) Veronensi episcopo, tum episcopo Wigorniensi, (d) ut posthabitis ejusmodi appellationibus, in eos disciplinæ rigorem exercerent, provinciam commisit. Cumque improbus ille mos induceretur, ut & filii parentibus extinctis in vacantes eorum obitu ecclesias sese nequissime inferrent atque intruderent, & (quod deterius est) sacerdotia dotis loco filiabus quandoque tribuerentur, vigilantissimus Pontifex Oxoniensi episcopo (e) ac Romaricensibus abbatissæ (f) & monialibus, ut tantus abusus omnino tolleretur, in mandatis dedit. Præterea Bisuntino archiepiscopo præcepit, ut laicos, qui clericos ad sæcularia judicia trahere conabantur, coercendos curaret. Eliensi itidem episcopo aliisque in Eboracensem archiepiscopum Anglorum Regis germanum fratrem multorum criminum postulatum inquirendi munus injungit: (g) quarto vero idus maii Bituricensi archiepiscopo, aliisque munus imposuerat, (h) ut de quibusdam civibus hæreticæ pravitatis insimulatis inquisitionem exercerent.

(a) Ib. ep. 82. Habetur c. Cum ad de statu monach.

(b) Theol. in 4. dist. 38. D. Tho. & alii 2. 2. q. 88. art. 12. Canonist. c. de stat. monac. & summistæ verb. votum.

(c) Inn. l. 5. ep. 33. 34.

(d) Ib. ep. 32.

(e) Id. ib. ep. 66.

(f) Id. ib. ep. 67.

Reprimuntur qui clericos ad sæcularia tribunalia evocarent.

(g) Inn. l. 5. ep. 59.

(h) Ep. 136.

Sub ejusdem anni exitu Spalatensi archiepiscopo, atque Joanni capellano suo præcepit, ut Culini Bani una cum asseclis suis hæresis infamia laborantis, regionem lustraret, (i) eorumque mores, ac fidem diligenter perquirerent, seque ad Henricum Ungariæ Regem ea de re nuper scripsisse, quid vero ab eo responsi anno MCCIV. acceperit; sic proditum est (k): VIII.

VIII. Innoc. jubet ditionem Culini Bani perlustrari inquirique.

(i) Ep. 210.

(k) Apud Inn. l. 7. ep. 212.

Venerabili in Christo patri Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici N.... eadem gratia Hung. Dalmat. Ram. Serviæque Rex salutem, & filialem in omnibus reverentiam.

*Licet (l) universi, qui Christianæ fidei religione censentur sacrosanctam Romanam Ecclesiam tanquam piam matrem venerari, ac plurimum diligere teneantur, nos tamen quos inter devotos filios eadem Ecclesia spiritualius fovet, & amplectitur, ipsius honori, & utilitati præ cæteris potius, ac devotius pro posse nostro cupimus intendere. Hinc est, quod cum humilis, ac fidelis sanctitatis vestræ capellanus Joannes ad præsentiam nostram accedens, duos principaliores ex his, qui in terra Culini Bani, prout ferebatur, damnatam hæreticorum sectam *, secum duxisset, nos inspectis orthodoxæ fidei articulis, quos ad ipsius Joannis exhortationem illi, ad quos missus fuerat, jam susceperant, eadem capitula sub sigillo nostro contenta domino illius terræ, filio scilicet memorati Culin. qui tunc apud nos erat, dedimus districte præcipientes, ut ea & alia, si qua Romana sedes eis de cætero secundum Deum transmittere decreverit, ab omnibus in terra sua faciat, inviolabiliter observari. Idem etiam eum hoc juxta voluntatem nostram admisisset, se in manu nostra, ac L.... archiepiscopi Colocen. subsequenter obligavit, quod si de cætero supradictos, vel alios homines in hæresi scienter manutenere, vel defendere in terra sua præsumpserit, mille marchas argenti persolvet, quarum medietas vobis, altera vero fisco nostro medietas obveniet. Illi præterea duo priores, qui cum præfato capellano vestro Joanne venerant, tam pro se,*

(l) Lib. 6. ep. 212.

* fovebant

Quibus pœnis Banus se obliget si hæreticos defenderit foveritque.

quam

quam pro fratribus suis, a quibus missi fuerant, in præsentia nostra juraverunt, quod constitutiones a jam dicto fideli legato vestro promulgatas, & sibi traditas firmiter observabunt in perpetuum.

IX. Extant præterea Innocentii geminæ ad ipsum Henricum Ungarorum Regem hoc anno datæ epistolæ. Cum enim ille Pontifici per nuncium significasset, Meganipani terras in ditionem suam feliciter redegisse, Innocentius earum altera (*a*) ei gratulatur additque: *Monemus igitur magnificentiam tuam, & exhortamur in Domino, quia sicut nos tibi, & regno tuo in hac parte detulimus, sic celsitudo regalis curet nobis, & Apostolicæ sedi deferre, institutiones Ecclesiæ Romanæ in terra ipsa servari præcipiens, & eam plenius ad obedientiam nostram reducens, ut fiat unum ovile, & unus pastor, cum hoc ipsum tibi, & regno tuo videatur plurimum expedire. Datum Lateran.* Id plane principibus plurimum expedit: cum enim reipublicæ fundamentum sit religio, hac pessumdata, omnia prosterni necesse est; quod innumeris experimentis semper compertum fuit. Porro altera, (*b*) ex memoratis epistolia legatos se ab eo accepisse ait, quibus Apostolicam sedem consulebat, num ex voto jam antea nuncupato in Terram sanctam sibi traiiciendum foret, an vero ob regni turbas id differendum videretur, eumque voti fidem solvere jubet.

(*a*) Id. ib. ep. 18.

Innoc. studium in schismaticis ad eccles. revocandis.

(*b*) Inn. l. 5. ep.

X. Nec minus ad alia delenda scelera, quam hæresim expugnandam diligentiæ afferebat, & quidem modo, ut ferebat occasio, benignum se in aperiendo paterno sinu pœnitentibus impertiebatur, ut Messanensem archiepiscopum admissam flagitium lugentem sacris restituit, jussitque, ut regno defendendo incumberet; modo se asperiorem præferebat, ne disciplinam enervaret, & corrumperet, ac majoribus sceleribus majores pœnas infligebat. Ita cum quidam laicus ad sævum, sacrilegumque facinus ab aliis impulsus, Catenensi episcopo linguam amputasset, postea vero facti pœnitens ad Apostolicam sedem accessisset, hæc statuit Innocentius, quæ ab ipso ad Orchaden. arch. scripta refert audire. (*c*)

(*c*) Inn. l. 5. ep. 79.

Innocentius &c.

Ex literis tuæ fraternitatis accepimus, quod Lumberd. laicus lator præsentium cum comite suo Catenesiam in expeditione perrexit, ubi castello ab exercitu comitis expugnato, & interfectis pene omnibus, qui erant in ipso, captus est episcopus Catanesiæ, cujus ut linguam abscinderet, a quibusdam, ut dicit, de exercitu comites est coactus. Quia vero gravis est, & grandis excessus, nos ei secundum formam Ecclesiæ absoluto talem & ad satisfactionem suam, & ad terrorem aliorum injunximus pœnitentiam, ut cum festinatione revertens in patriam, discalceatus, & nudus præter brachas, & laneum vestimentum, curtum, & sine manicis, lingua subtili funiculo religata, & paulisper extracta, ut promineat extra labia summitatibus ejusdem funiculi nexis in collo cum virgis in manu quindecim diebus continuis per terram suam, unde ipse est oriundus, & terram illam, unde erat episcopus mutilatus, ac circumpositam regionem, videntibus universis manifeste procedat, veniensque ad ingressum ecclesiæ, sed nequaquam ingrediens, prostratum in terram disciplinari se faciat cum virgis, quas in manu gestabit, sicque in silentio, & jejunio usque post vesperam diem ducat, & tunc ad sustentationem naturæ pane tantum reficiatur, & aqua. Illis vero quindecim diebus peractis præparet se, ut infra mensem incipiat Hierosolymitanam provinciam proficisci, ubi per triennium desudet in obsequio crucifixi, arma de cætero contra Christianos minime assumpturus, & per undecim annos omnibus sextis feriis in pane, & aqua jejunet, nisi forte per indulgentiam alicujus discreti pontificis, vel propter debilitatem corporis, vel propter fervorem æstatis hæc abstinentia temperetur. Tu ergo redeuntem hoc modo recipias, & injunctam sibi pœnitentiam cum facias observare. Datum apud monasterium Sublacen.

Pœnitentia publica injuncta illi qui episcopo linguam præsciderat.

XI. Parem severitatem in uxoricidam infelicissimum distrinxit; qui cum una cum filia, & uxore a Sarracenis in servitutem abductus fuisset, in summa annonæ inopia imperio principis occisæ filiæ carnibus famem paverat, & crudeli alio Sarracenorum edicto coactus uxorem interfecerat, cujus tamen carnes nimio horrore perfusus non degustarat, funesta tandem illa servitute liberatus multis lacrymis sedis Apostolicæ misericordiam imploravit, cui Innocentius subjectæ pœnitentiæ asperrimum genus imposuit.

Innocentius, &c.

Ad (d) Apostolicæ sedis clementiam lator præsentium Robertus accedens, peccatum suum grande quidem, & grave lacrymabiliter est confessus, qui cum captus a Sarracenis cum uxore detineretur, & filia, mandatum exiit a principe terræ, quem ipsi nominant Admiratum, ut quia famis invalescebat inedia, quicunque captivus prolem haberet, illam occideret, cujus occasione mandati miser ipse, cum eum famis angustia perurgeret, occidit filiam, & comedit. Cumque aliud exisset edictum, propriam interfecit uxorem, sed de carnibus ejus gustare non potuit, cum ad vescendum coctæ sibi fuissent oblatæ. Nos igitur tanti criminis horrore turbati, talem ei pœnitentiam duximus injungendam, ut nunquam de cætero carnibus pro quacunque necessitate vescatur, sed singulis sextis fe-

(*d*) Id. ib. ep. 80.

Pœnitentia inflicta illi qui filiam & uxorem occiderat.

viis in pane, & aqua jejunet, similiter in secunda, & quarta feria quadragesimæ, quæ antecedit Natalem, & ejus quæ Pascha præcedit. Cæteris autem diebus atriasque quadragesimæ devote jejunans, uno tantum sibi pulmento contentus, quod & in sanctorum vigiliis diligenter observet. Discalceatus incedat cum tunica lanea, brevissimo scapulari, pœnitentialem baculum ad mensuram unius cubiti gestans in manu, nihil amplius a quocunque recipiens, nisi quantum ad esum sibi sufficiat uno die, nec unquam per duas noctes in eodem loco moretur, nisi forte articulus necessitatis ingruerit, vel propter infirmitatem, vel hostilitatem, aut etiam intemperiem transire non possit; sicque sanctorum limina visitet per triennium, & cum venerit ad ecclesiam, prostratus non intret, nisi prius cum virga, vel corrigia susceperit disciplinam: sine spe conjugii perpetuo perseveret, & publicis ludis nunquam intersit; orationem dominicam centum vicibus dicat in die, ac toties genuflectat. Peracto vero triennio cum literis istis ad sedem Apostolicam revertatur, misericordiam petiturus, & quod ab ea sibi fuerit injunctum, satagat observare. Vos ergo fratres, filio misero misericordiam impendentes, in necessitatibus aperiatis ei viscera charitatis. Datum, ut supra tertio nonas sept. Ex his videre est ingenti quodam facinore patrato Romanum Pontificem ex diversis orbis terrarum regionibus consuli, ejusque sententiam excipi consuevisse. Nec taciti prætermittemus aliam Innocentii epistolam de pœnitentiis, quæ clericis in gravi scelere deprehensis imponendæ erant, eodem anno ad Lugdunensem archiepiscopum datam, (*a*) ubi exauctoratos in monasterium detrudendos decernit.

(*a*) *Inn. l. 5. ep.* 101.

XII. Dirempta de Sypontino archiepiscopatu controversia.

Quoniam vero in ejus judiciis versatur oratio, aliqua remanent in hanc sententiam in medium adducenda. Sypontinis, Garganique populis inter sese vehementer contendentibus, num ex ecclesiæ singulæ archiepiscopalis sedis dignitate essent insignitæ, an vero ambæ in unum archiepiscopatum coalescerent, Innocentius perspectis antecessorum Romanorum Pontificum privilegiis, unum esse Sypontinum archiepiscopum, Garganos vero Sypontinis subjectos, dato ad Sypontinum capitulum diplomate (*b*) hoc ipso anno Laterani 8. Kal. junias, decrevit. Cumque ad Apostolicam sedem relatum esset Lectorensem episcopum in Archiepiscopum Auxitanum postulatum graviter comitiali morbo laborare solitum, hæc ad Auxitanum capitulum scripsit (*c*): *Nos igitur sanctorum Patrum nolentes institutionibus obviare, qui morbo epileptica laborantes a missarum solemniis arcendos esse decernunt, & præsertim bonæ memoriæ Gelasii Papæ prædecessoris nostri, qui edidit in simili casu canonicum institutam, quod est ultimum septimæ causæ capitulum in corpore decretorum, jam dicto Xantonen. episcopo, & notario, & dilecto filio abbati de Corona nostris damus literis in mandatis, ut veritate diligentius inquisita, quæ secundum institutionem ejusdem Gelasii Papæ viderint facienda, Deum habentes præ oculis faciant auctoritate nostra suffulti, appellatione remota. Si vero propter præmissam occasionem, postulatio jam dicti Lectoren. episcopi juxta institutionem canonicam non fuerit admittenda, ea penitus non obstante, vobis eligendi pontificem auctoritate nostra tribuant facultatem.*

(*b*) *Id. ib. ep.* 42.

(*c*) *Id. ib. ep.* 96.

XIII. In D. Ber. honorem preces institutæ.

Hoc eodem anno I. Lugdunensi olim archiepiscopo petente, Innocentius sacras preces ad S. Bernardi memoriam in missæ sacrificio recolendam dictavit, S Bernardi collectam scilicet, ut vocant, secretam, ac post communionem sic ad ipsum rescribens:

(*d*) *Lib. 5. ep.* 62.

Negare (d) nolumus, quod petere voluisti, cum ex eo tam nobis, quam tibi fructus æternæ retributionis accrescat. Petisti namque rogatus a fratribus, ut ad honorem beati Bernardi primi Claravallen. abbatis, quem Apostolica sedes sanctorum ascripserat catalogo venerandum, nos ipsi collectam, & alias orationes ore proprio dictaremus, tum propter auctoritatem dictantis, tum propter stylum dictaminis, cum majori devotione dicendas. Et ecce sicut potuimus ad instantiam dilecti filii fratris Ranerii petitionem tuam curavimus exaudire.

Perfice quæsumus Domine pium in nobis sanctæ religionis effectum, ut ad obtinendam tuæ gratiæ largitatem beatus Bernardus abbas, & doctor egregius suis apud te semper pro nobis meritis, & precibus intercedat. Per Dominum nostrum, &c. Grata tibi sit Deus hujus oblatio Sacrzmenti, quod in memoriam dominicæ passionis, tuæ offerimus majestati. Per Dominum nostrum, &c. Suum in nobis omnipotens Deus cibus, quem sumpsimus, operetur effectum, ut incorporet sibi nos ejus edentes, qui tecum, &c. Datum Lat. 4. idus junii. Postea vero eidem gravissimas quæstiones proponenti (*e*), sapientissime respondit (*f*), quæ extant in titulo de celebratione missarum, ac licet terantur manibus omnium, nos præter morem adducemus, tum ob rerum, quas continent majestatem, tum quia gratum plerisque erit literas pontificias integras legere, quas nonnulla sui parte mutilas canonistæ exscripserunt.

(*e*) *Ibid. ep.* 120.
(*f*) *Cum Marthæ extr. de celebr. missar.*

Innocentius, &c.

XIV.

Cum Marthæ circa plurima satagentis officia in cura regiminis pastoralis pro majori parte renunciant in domo Domini, quasi abjectus eligens habitare cum illis, qui partem optimam elegerunt, se-

des

det ad pedes Domini cum Maria, ut in ejus lege jugiter meditetur. Lippitudini Liæ, Rachelis pulchritudinem præferentes, eam in te credimus vigere intelligentiam scripturarum, ut non solum parvulis frangere possis panem, sed provectis etiam cibum solidum ministrare, ac nodos solvere difficilium quæstionum. Verum quoniam in primatu Apostolorum principis Apostolicæ sedis magisterium recognoscens, ad eam credis majores causas Ecclesiæ referendas, consultationibus tuis, quas non ob commodum utilitatis terrenæ, cum non civilem contineant quæstionem, sed animarum profectum, ut videlicet in lucem prodeant obscura scripturæ, novimus te movisse; libenter quod nobis inspirat Dominus, respondemus. Quæsisti siquidem, quæ sit forma verborum, quam ipse Christus expressit, cum in corpus, & sanguinem suum transubstantiavit panem, & vinum, cum illud in canone missæ, quo Ecclesia utitur generalis, adjecerit, quod nullus Evangelistarum legitur expressisse. Cum enim in Evangelio sic legatur: Accipiens calicem, gratias egit, benedixit, & dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum; in canone missæ sermo iste, videlicet mysterium fidei, verbis ipsis interpositis invenitur. Unde cum non Evangelista Christum Jesum dixisse testetur, moveris non modicum, & miraris, quod aliquis asseverare tentaverit, eum aliquid plus dixisse, quam Evangelistarum aliquis asseveret. Verum si formam ipsius canonis inspicias diligenter, præter hoc, de quo tua fraternitas requisivit, alia duo, videlicet, elevatis oculis in cœlum, & æterni testamenti, poteris in ipso canone reperire, quæ in textu Evangelico non leguntur. Sane multa tam de verbis, quam factis dominicis invenimus ab Evangelistis omissa, quæ Apostoli vel supplevisse verbo, vel facto expressse leguntur. Paulus enim in actibus Apostolorum sic ait: Meminisse vos oportet verbi Domini Jesu, quod ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere; hoc nullus quatuor Evangelistarum descripsit. Nullus etiam eorumdem expressit, quod Paulus ad Corinthios scribens, ait: Visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est & Jacobo; novissime autem tanquam abortivo visus est & mihi. Ipsi etiam Evangelistæ inter se mutuo supplevisse leguntur, quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus sunt omissa. Unde cum tres Evangelistæ posuerint: Hoc est corpus meum, solus Lucas adjecit: Quod pro vobis traditur; & cum Matthæus, & Marcus dicant: Pro multis, Lucas dicit: Pro vobis. Matthæus autem in remissionem peccatorum adjungit.

Respondetur quæstioni, quæ sit forma verborum in transubstantiatione.

XV. Cæterum ea, quæ adduntur in canone missæ, possunt ex aliis locis Evangelii comprobari. Joannes enim suscitationem Lazari descripturus, Jesum sursum oculos elevasse asserit, & dixisse: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me. Alibi etiam dicit: Hæc locutus est Jesus, & sublevatis oculis in cœlum dixit: Pater clarifica filium tuum. Si tunc igitur oculos in cœlum levavit ad Patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari revocat, probabilius esse videtur, quod tunc oculos levaverit ad Patrem in cœlum cum panem, & vinum in corpus, & sanguinem proprium commutavit. Cæterum sicut superius est expressum, cum in textu evangelico, novi testamenti ponatur, hic interponitur, & æterni. Nam vetus testamentum, quod hircorum, & vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat: novum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit æterna. Et ideo testamentum illud fuit vetus, & transitorium, hoc autem novum est, & æternum; vel ut utamur alia ratione, unde novum, id est ultimum esse describitur, æternum inde, id est perpetuum comprobatur. Novissimum etenim hominis testamentum immobile perseverat, quia testatoris obitu confirmatur, juxta quod Apostolus testamentum in morte asserit confirmatum; alioquin non valere, dum vixerit, qui testatur. Præterea non solum scriptura, sed & promissio dicitur testamentum, juxta quod Apostolus ipse scribit: Ideo novi testamenti mediator est, ut repromissionem accipiant, qui vocati sunt hereditatis æternæ. Sic ergo intelligi debet, quod in ipso canone reperitur: Hic est sanguis meus novi, & æterni testamenti, novæ & æternæ promissionis scilicet confirmator, sicut Dominus repromittit: Qui manducat, inquiens, carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet vitam æternam. Ex eo autem verbo, de quo movit tua fraternitas quæstionem, videlicet mysterium fidei, munimentum erroris, quidam trahere putaverunt dicentes in Sacramento altaris non esse corporis Christi, & sanguinis veritatem, sed imaginem tantum, & speciem, & figuram, pro eo, quod scriptura interdum commemoret id, quod in altari suscipitur, esse Sacramentum, & mysterium, & exemplum. Berengarianos hæreticos notat Innocentius, quorum imperitiam, simulque nostri temporis novatorum paucis refellens, & catholicam veritatem confirmans, adiicit:

XVI. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quod nec auctoritates scripturæ convenienter intelligunt, nec Sacramenta Dei suscipiunt reverenter, scripturas, & virtutem Dei pariter nescientes. Si enim idea quia figura est Sacramentum altaris, veritas esse negatur, ergo nec mors, nec resurrectio Christi, cum figura sit veritas,

est credenda. Siquidem mortem, & resurrectionem Christi similitudinem, & imaginem esse Apostolus manifestat: Christus, inquiens, mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter justificationem nostram. Apostolorum tamen princeps Petrus sic in epistola sua scribit: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Sic ergo tam mors Christi, quam ejus resurrectio est exemplum, ut & nos peccato mortui justitiæ jam vivamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec vere mortuus fuit Christus, nec vere a mortuis resurrexit: sed absit a fidelium cordibus error iste cum ipse Propheta de Christo testetur, quod vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Dicitur tamen mysterium fidei, quoniam & aliud ibi creditur, quam cernatur, & aliud cernitur, quam credatur: cernitur enim species panis, & vini, & creditur veritas carnis, & sanguinis, ac virtus unitatis, & charitatis. Quod autem mysterium fidei dicitur in hoc loco, alibi secundum Joannem spiritus, & vita narratur. Nam spiritus est mysterium juxta illud: Litera occidit, spiritus autem vivificat; fides autem est vita, secundum quod legitur: Justus meus ex fide vivit; propter quod ipse Dominus dicit: Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Distinguendum est tamen subtiliter inter tria, quæ sunt in hoc Sacramento discreta, videlicet forma visibilis, veritas corporis, & virtus spiritualis; forma panis & vini, veritas carnis, & sanguinis, virtus unitatis & charitatis. Primum est Sacramentum & non res; secundum est Sacramentum & res; tertium res, & non Sacramentum: sed primum est Sacramentum geminæ rei, tertium vero gemini Sacramenti, secundum autem Sacramentum unius, & alterius res existit. Credimus igitur, quod formam verborum, sicut in canone reperitur, & a Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperunt successores; nam sicut superius est expressum, multa de verbis, & factis dominicis ab Evangelistis omissa & sermonibus suppleverunt Apostoli, & operibus expresserunt Hæc de prima ex propositis quæstionibus; de altera vero:

XVII. *Quæsisti etiam, utrum aqua cum vino in sanguinem convertatur: super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur, quod cum de latere Christi duo præcipua fluxerint Sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo vinum, & aqua, quæ commiscentur in calice, divina virtute mutantur, ut in hoc Sacramento plenæ sint veritas, & figura. Alii vero tenent, quod aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino licet physici contrarium asserent, qui aquam a vino per artificium posse asserunt separari. Praterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quod vini saporem assumit quod inde conjicitur, quia si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris vini commixtum corpori, quod sub eis latet, undique circumfunditur, non madidans circumfusum. Ipsa tamen accidentia vinum appositum videtur afficere, quia si aqua pura fuerat apposita, vini saporem assumit. Contigit igitur accidentia permutare subjectum sicut & subjectum contigit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec inconveniens creditur, aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cum legatur de ipsius latere processisse. Illud est autem nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, aquam videlicet in flegma converti: nam & de latere Christi non aquam, sed humorem aquaticum mentiuntur exisse, non attendentes, quod de latere Christi duo fluxerint Sacramenta, & quod non baptizantur in flegmate, sed in aqua, juxta quod Dominus protestatur: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei. Verum inter opiniones prædictas illa probabilior videtur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressius eluceat proprietas Sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint populi multi, juxta quod alibi legitur: Beati qui seminant super aquas, ideo vino aqua unitur, ut Christo populus adunetur: per hoc enim quod & suscepit ipse de nostro, & accipimus ipsi de suo, tam insolubili nexu conjungimur, ut qui est unum cum Patre per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiscum per admirabilem unionem, ac per hoc ipso communiter mediante cum Patre unum efficimur. Pater inquit, sancte serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos; non pro eis rogo tantum, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut & ipsi in nobis unum sint, & mundus credat, quia tu me misisti.* Plura afferri possent, quæ cum doctissimus Cardinalis Baronius, aliique fusissime pertractarint, duximus prætermittenda, maxime cum uberrima nobis rerum gestarum messis ex reliquis Innocentii literis hoc anno datis suppeditetur: sed antequam ad illas convertamus stylum, videndum est quid ad tertium quæsitum responderit.

Tertio vero loco (ait) *fraternitas tua requisivit, quis mutaverit, vel quando fuerit mutatum, aut quare, quod in secreta beati Leonis secundum antiquiores* XVIII.

co-

codices continetur, sic videlicet : Annue nobis Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio, cum in modernioribus sacramentariis habeatur : Annue nobis Domine quæsumus, ut intercessione beati Leonis nobis prosit oblatio; super quo tibi taliter respondemus, quod quis illud mutaverit, aut quando mutatum fuerit, ignoramus : scimus tamen, qua fuerit occasione mutatum, quia cum sacræ scripturæ dicat auctoritas, quod injuriam facit martyri, qui orat pro martyre (*verba sunt Augustini ; Pontifex tamen sacræ scripturæ auctoritatem dicere ait, quod ex eadem scriptura infertur*) *idem est ratione consimili de sanctis aliis sentiendum, qui orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfecte beati, omnia eis ad vota succedant : sed nos potius eorum orationibus indigemus, quos, cum miseri simus, undique mala multa perturbant. Unde quod in plerisque orationibus continetur, prosit videlicet, vel proficiat huic sancto, vel illi talis oblatio ad gloriam, vel honorem, ita sane debet intelligi, ut ad hoc prosit, quod magis ac magis a fidelibus glorificetur in terris, aut etiam honoretur*. Atque hæc est probata omnium theologorum sententia, nimirum sanctorum gloriam dumtaxat accidentaliter, ut ajunt, augeri. *Licet plerique* (subdit Pontifex) *reputent non indignum, sanctorum gloriam usque ad judicium augmentari, & ideo Ecclesiam interim sane posse augmentum glorificationis eorum optare. Utrum tamen in hoc articulo locum habeat illa distinctio, qua docetur, quod defunctorum alii sunt valde boni, alii sunt valde mali, alii mediocriter boni, & alii mediocriter mali : unde suffragia quæ fiunt a fidelibus in Ecclesia pro valde bonis, actiones sunt gratiarum, pro valde malis, consolationes vivorum, expiationes pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis, tua discretio investiget : de cætero tuis orationibus adjuvari petimus apud Deum*. Huc usque Innocentius.

XIX. Concessa multis privilegia.

Conspexisti hactenus patrem optimum & æquissimam judicem, e Petri solio nimirum objurgantem, redarguentem, vindicantem; vidisti jura dantem, insuperque docentem, intuere nunc beneficia ac præmia benignissime pro meritis conferentem. Hoc namque anno Ademaro prinsi Grandimontensi (*a*) Waltero præposito S. Petri de monte Sereno (*b*), ac Rogerio monasterii SS. Apostolorum Petri & Pauli, sanctique Augustini in Anglia, eorumque fratribus privilegia confirmavit (*c*). Electo Ravennati archiepiscopo (*d*) indulget, ut ab Imolensi ecclesia ad archiepiscopatum illum traducatus, eique pallium per R. subdiaconum & capellanum suum transmittit; imperatque, ut intra anni curriculum Apostolico conspectui se sistat. P. tit. S. Marcelli presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato testandi potestatem facit (*e*). Ad Dolensem abbatem & conventum scribens (*f*) initam inter ipsos & castri Rodulphi dominum concordiam firmat. Priori & fratribus juxta specum B. Benedicti regularem vitam ducentibus libras sex usualis monetæ de S. Petri camera quovis anno solvendas concessit (*g*). Datum asseritur hujusmodi diploma apud monasterium Sublacense 3. Kal. septemb. quod & alio diplomate sequenti anno corroboravit (*h*).

(*a*) Innoc. l. 5. ep. 2.
(*b*) Id. ib. ep. 9.
(*c*) Id. ib. ep. 104
(*d*) Id. ib. ep. 6.
(*e*) Id. ib. ep. 64.
(*f*) Id. ib. ep. 72.
(*g*) Id. ib. ep. 78.
(*h*) Id. l. 6. ep. 1.

Donationem a Viterbiensibus F. Rainerio Viterbiensi episcopo, ejusque ecclesiæ factam, ratam firmamque habet. (*i*) Siffridi Maguntini archiepiscopi electionem confirmat : ad canonicos enim Maguntinos (*k*) X. Kal. aprilis scribens rem ex ordine narrat, atque inter alia hæc habet : *Prænestino episcopo sedis Apostolicæ legato dedimus in mandatis, ut si eundem episcopum* (Wormatiensem scilicet Maguntini archiepiscopatus competitorem) *quoad temporalia recepisse constaret Ecclesiam Maguntinam, vel ministrasse in temporalibus, aut spiritualibus in eadem, postulationem factam de ipso nunciaret irritam*. De qua confirmatione ad ipsum etiam Siffridum scripsit (*l*) 12. Kal. april. palliumque ipsi concessit. Porro illum hoc anno confirmatum tradit quoque auctor Siffridus (*m*). Præterea Innocentius data ad illum x. Kal. januarias epistola (*n*) injunxit, ut Conrado Herbipolensi episcopo, quem una cum ejus ecclesia Philippus Suevus vehementer insectabatur, & exagitabat, auxilio foret, ejusdemque argumenti pluribus Germaniæ præsulibus literas misit (*o*). Augustanum electum, quod nothus esset, legis rigore solvit (*p*) R. tit. SS. Marcelli & Petri Cardinali, & Cassinensi abbati permittit (*q*), ut ad recuperanda a Roberto de Aquila duo oppida ad monasterium pertinentia alias ei possessiones tradere possit. Ad hæc pactiones inter Henricum Zlesiæ ducem ac Mesconem (quem alii Mieczlavum) patrum firmas reddit (*r*), atque adeo Gnesnensi archiepiscopo, & Cracoviensi & Vratistavensi episcopis imperat, ut illi omnino observandas curent. P. de Stuibaldo sororio ac senescalco suo montem maximum, quem ipsius Pontificis nomine homines de Juliano nuncupati ei tradiderant, annuo censu imposito concedit (*s*).

(*i*) Inn. l. 5. ep. 93.
(*k*) Ep. 14.
(*l*) Inn. l. 5. ep. 15.
(*m*) Siffr. presbyt. epit. l. 2.
(*n*) Inn. l. 5. ep. 134.
(*o*) Reg. post ep. 134.
(*p*) Inn. ib. l. 5. ep. 99.
(*q*) Id. ib. ep. 108.
(*r*) Ib. ep. 111.
(*s*) Inn. l. 5. ep. 127.

Qui autem Augustanum episcopum legitimorum natalium jure ornavit, rogatus a nobili viro W.... de monte Pessulano ejus filios eodem pariter honore afficeret, justis de causis supersedendum censuit. Extat ejusdem Pontificis ad illum XX.

red-

reddita epistola, quam utpote gravioris momenti afferendam duximus. Flagitabat id beneficium a Pontifice, ut ditionem suam nulla ex legitima conjuge suscepta prole mascula, in naturalem filium transfunderet, atque Innocentio, ut eum flecteret, Philippi Regis Francorum, cujus filios natalium dignitati asseruerat, exemplum afferebat: cui Pontifex disparem causam omnino esse respondit, tum quod Philippus Rhemensis archiepiscopi A. S. L. auctoritate uxorem deseruisset, quod propinquitatis impedimenta uxori opponeret, quod jus illius repudii tunc anceps, & dubium foret, quod nulli principi obnoxius esset, ac sine alterius damno sedis Apostolicæ subiicere se posset: ipsum vero nulla ratione, quam sola libidine incensum conculcatis sedis Apostolicæ imperiis repudium uxori impegisse, alterius principis esse beneficiarium, nec sine illius injuria, a cujus sceptro penderet, legitimorum natalium ipsius filiis jus posse conferri.

Innocentius, &c.

(a) Lib. 5. ep. 128. *Per (a) venerabilem fratrem nostrum Arelaten. archiepiscopum ad sedem Apostolicam accedentem tua nobis nobilitas supplicavit, ut filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis quo minus tibi succederent, natalium objectio non noceret. Quod autem super hoc Apostolica sedes plenam habeat potestatem, ex illo videtur, quod cum diversis causis inspectis cum quibusdam legitime genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam dispensarit, sic ad actus spirituales ipsos legitimans, ut possent in episcopos promoveri, verisimilius creditur, & probabilius reputatur, ut eos ad actus legitimare valeat sæculares, præsertim si præter Romanum Pontificem inter homines superiorem alium non agnoscunt, qui legitimandi habeat potestatem; quia cum major in spiritualibus tam prudentia, quam auctoritas, & idoneitas requiratur, quod in majori conceditur, licitum esse videtur etiam in minori. Per simile quoque idem videtur posse probari, cum eo ipso, quod aliquis ad apicem episcopalis dignitatis extollitur, eximitur a patria potestate. Præterea si etiam simplex episcopus scienter servum alterius in presbyterum ordinaret, licet ordinator satisfacere domino juxta formam canonicam teneretur, ordinatus tamen jugum evaderet servitutis. Videretur siquidem monstruosum, ut qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa sæculares actus illegitimus remaneret, unde cum quo in spiritualibus dispensatur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autem in patrimonio B. Petri libere potest Apostolica sedes efficere, in quo & summi Pontificis auctoritatem exercet, & supremi principis exequitur potestatem. Cum ergo videatur ex his legitimandi auctoritas non tantum in spiritualibus, sed in temporalibus etiam penes Romanam Ecclesiam residere, ut super hoc filiis tuis gratiam faceremus ob tua, & progenitorum tuorum merita, qui semper in devotione sedis Apostolicæ perstitistis, humiliter ex parte tua idem archiepiscopus requirebat. Videbatur autem ex eo trahere majorem audaciam postulandi, quod non longe petere cogebatur exemplum, sed in favorem petitionis hujusmodi, quod nos ipsos in causa simili fecisse dicebat, poterat allegare. Cum enim charissimus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum illustris charissimam in Christo filiam nostram I. Francorum Reginam illustrem dimiserit, & ex alia postmodum superducta puerum susceperit & puellam, & tu similiter exclusa legitima superduxeris aliam, ex qua filios suscepisti, sicut cum filiis Regis ejusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate sedis Apostolicæ dispensandum, præsertim cum major id necessitas suaderet, & tu nobis specialius sis subjectus. Siquidem Rex Francorum ex inclytæ recordationis Regina Francorum legitimum olim suscepit heredem, qui ei optatur, & creditur in regni solio successurus; (erat is Ludovicus, qui, ut antea diximus, Blancam Castellæ Regis filiam, & Joannis Regis Anglorum neptem in matrimonium duxerat.) Tu vero ex legitima conjuge masculinum non habes heredem, qui tibi & in devotione nostra, & propria hereditate succedat. Insuper cum Rex ipse in spiritualibus nobis subjaceat, tu nobis etiam in temporalibus es subiectus cum partem terræ tuæ ab ecclesia Magalon. possideas, quam ipsa per sedem Apostolicam temporaliter recognoscit, quare Magalonen. ecclesia mediante, te nobis idem archiepiscopus asserebat temporaliter subiacere.*

Verum si veritas diligenter inspicitur, ees non similis, sed valde dissimilis invenitur. Nam Rex ipse a prædicta Regina per bonæ memoriæ archiepiscopi Rhemen. Apostolicæ sedis legati fuit sententiam separatus: tu vero uxorem tuam a te, sicut dicitur, temeritate propria separasti. Ipse quoque prius, quam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera perveniret, aliam superduxit, ex qua prolem geminam noscitur suscepisse: tu in contemptum Ecclesiæ aliam superinducere attentasti, propter quod ipsa in te gladium exercuit ecclesiasticæ ultionis. Præterea Rex ipse prædictæ Reginæ contra matrimonium affinitatem objecit, & coram præfato archiepiscopo testes induxit, cujus sententia conquassata fuit solummodo propter judiciarium ordinem non servatum, nos enim post restitutionem præfatæ Reginæ super hoc venerabilem fratrem nostrum Octav. Ostiensem episcopum, & dilectum XXI.

filium

filium I . . tituli sanctæ Priscæ presbyterum Cardinalem cognitores duximus concedendos. Tu vero uxori tuæ nihil, quod divortium induceret, sicut asseritur, objecisti, cum etsi fides thori sit unum de tribus boni conjugii, non tamen ipsorum violatio conjugale vinculum violasset. De filiis quoque Regis ejusdem, utrum legitimi an illegitimi fuerint, quandiu pendet quæstio affinitatis objectæ, potest non immerito dubitari. Nam si affinitas fuerit comprobata, prædictam Reginam non esse Regis conjugem apparebit, & per consequens alia videretur sibi legitime copulata, & filios ei legitimos peperisse. De tuis vero, quod sint legitime nati, nec tu ipse proponis, nec ulla præsumitur ratione. Insuper cum Rex ipse superiorem in temporalibus minime cognoscat, sine juris alterius læsione in eo se jurisdictioni nostræ subjicere potuit, & subjecit, in quo forsitan videretur aliquibus, quod per seipsum non tanquam pater cum filiis, sed tanquam princeps cum subditis potuerit dispensare. Tu autem aliis nosceris subjacere, unde sine ipsorum forsan injuria, nisi præstarent assensum, nobis in hoc subdere te non posses, nec ejus auctoritatis existis, ut dispensandi super his habeas potestatem.

XXII. *Rationibus igitur his inducti Regi gratiam fecimus requisiti, cautum tam ex veteri, quam novo testamento tenentes, quod non solum in Ecclesiæ patrimonio, super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem; verum etiam in aliis regionibus certis causis inspectis, temporalem jurisdictionem casualiter exercemus, non quod alieno juri præjudicare velimus, vel potestatem indebitam usurpare, cum non ignoremus Christum in Evangelio respondisse: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, propter quod postulatus, ut hereditatem divideret inter duos: Quis, inquit, constituit me judicem super vos, sed quia sic in Deuteronomio continetur: Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & non lepram, & judicum intra portas tuas verba videris variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniensque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui judicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegit, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, vel ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministraverit Domino Deo tuo, decreto judicis morietur, & auferes malum de Israel, &c.* (Excurrit ad illustrandam multis sacræ scripturæ textibus Romani Pontificis auctoritatem.) *Licet igitur cum filiis sæpe dicti Regis Francorum, de quibus an fuerint ab initio vere legitimi dubitatur, duxerimus dispensandum, quia tamen tam lex Mosaica, quam canonica sobolem susceptam ex adulterio detestatur, testante Domino: Manzer, & spurius usque in decimam generationem in Ecclesiam non intrabunt; canone vero vetante tales ad sacros ordines promoveri; sæcularibus quoque legibus non solum repellentibus eos a successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta, supersedendum adhuc duximus petitioni prædictæ, nec ad præsens super hoc tuis precibus annuendum, donec si fieri poterit, & culpa levior, & juris ratio liberior ostendatur, licet personam tuam specialis dilectionis brachiis amplexemur, & in quibus cum Deo, & honestate possumus, specialem tibi velimus gratiam exhibere.*

Quod vero ad Regem Francorum attinet, de ipsius matrimonio loquuntur Pontificiæ literæ ad Rhemensem archiepiscopum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Apostolicæ sedis legatum, hoc anno 3. nonas junias datæ, (a) quibus Inseburgi Reginæ consulendum ait, ne indefensa maneat, neve ejus causa a suspectis judicibus cognoscatur. Cum vero a Regis nunciis nuper ad se Romam missis Regem ipsum conqueri accepisset, a sede Apostolica severius secum, quam cum aliis principibus agi, ad eum pariter scribens, expostulationes istiusmodi haud æquas esse pluribus demonstrat: XXIII.

(a) Lib. 5. ep. 40.

Doloris (b) aculeus nostræ mentis intima penetravit, & cordi nostro mœror irruit improvisus, cum in eo de nobis serenitas regia, sicut accepimus, conqueratur, super quo ab ipso & meruimus gratiarum, & expectavimus actiones. Proposuerunt enim dilecti filii magistri F . . . Aurelianen. decanus, & VV . . . thesaurarius sancti Frambaldi nuncii tui ex parte regiæ celsitudinis in audientia nostra querelam firmius, ut eis injunctum fuerat, sicut credimus, asserentes, quod de te in causa matrimonii severius tractabamus, quam alii principes in simili casu consueverint pertractari. Nam olim inclytæ recordationis Ludovicus pater tuus, & Frider. quondam Imperator, & nuper charissimus in Christo filius noster Joannes Rex Anglorum illustris coram prælatis in terris propriis constitutis adversus eas, quas habere videbantur, uxores, servato juris ordine, & ecclesiastico ab eis fuerunt judicio separati, quod postmodum sedes Apostolica minime retractavit. Cæterum si verum attendas, Imperator prædictus ab ea, quæ conjux dicebatur, segregatus, licet in regno Theutonico, fuit tamen per legatos sedis Apostolicæ separatus, & nos in Regnum tuum legatos nostros destinare curavimus, ut dum matrimonii causam cognoscerent,

(b) Lib. 5. ep. 50.

& eam

& eam servato juris ordine terminarent: licet autem prædecessor Ludovicus quondam pater tuus, & præsens etiam Rex Anglorum ab his, quos sibi injunxerant prælatorum terræ suæ judicio fuerint separati, super divortio tamen non fuit ad sedem Apostolicam querela delata; unde quod a prælatis ipsis factum fuerat, cum nullus penitus reclamaret, noluit revocare. Utrum autem Apostolica sedes dissimulare valeat querimonias oppressorum, & mulierum præcipue, quæ quanto infirmioris conditionis existunt, tanto sunt amplius in sua justitia confovendæ, utinam intelligeret regia serenitas plenius per seipsam, vel illi eam melius docuissent, qui consiliarii ejus, & familiares existunt, & in utroque sunt jure periti.

XXIV. *Cum autem sententiam illam divortii tanquam inordinate prolatam bonæ memoriæ Cælestinus Papa prædecessor noster duxerit revocandam, nos ne, si causa tua maneret diutius in suspenso, cor regium solicitudo nimia molestaret, per legatos nostros, quos in Regnum Francorum direximus, te voluimus expedire, qui hodie forsan negotium ipsum veritate comperta juxta tuum desiderium terminassent, nisi eorum judicium declinasses. Per te namque recessum est a judicio, præterquam charissima in Christo filia nostra I... Regina Francorum illustris ab appellatione recessit.* Novimus *autem, & in hoc etiam tuæ serenitati compatimur, quod hujusmodi querimonia non ex ratione, sed sensualitate procedit, cum æquitatem severitatem appelles, & justitiam, quasi violentiam ægre feras. Cæterum potuisset Apostolica sedes, si non tuo detulisset honori, non solum prædictam retractare sententiam latam juris ordine non servato, sed in latorem ipsius ultionem canonicam exercere, sicut bonæ memoriæ Nicolaus Papa prædecessor noster in Guntarium Colonien. & Tengald. Treviren. archiepiscopos in casu pene simili legitur processisse, qui & latum ab eis revocavit sententiam, & eosdem archiepiscopos deposuit ab officio pastorali, immo etiam in Lotharium Regem, & superinductam excommunicationis sententiam promulgavit, quam idem Rex occasione sententiæ ab eisdem archiepiscopis promulgatæ, relicta Tebga, quam sibi legitime copularat, Gualdradam, quam superduxerat in conjugem retinebat. Nos autem serenitati regiæ quantum cum Deo potuimus, deferre volentes, nec in eum, qui sententiam tulerat, cum tibi sit consanguinitate conjunctus, processimus, nec in personam superinductæ, vel tuam sententiam aliquam duximus proferendam, sed terram tantum post frequentes commonitiones subjecimus interdicto. Cum ergo non secundum severitatem juris, sed æquitatem potius te duxerimus pertractandum, non demereri, sed promereri potius devotionem tuæ serenitatis credidimus, nec lædi te putavimus, si juste prosequeremur justitiam, sed juvari, &c.* De his satis. Jam ab illius controversiæ, quæ Philippo cum Inseburge erat, contentione, ad difficillimi belli, quod cum Joanne Rege suscepit, narrationem stylum convectamus.

Novæ hoc anno inter Anglorum, & Francorum Reges dissensiones exarsere, [1] quarum causam Parisius (a) in Philippum coniicit, qui in colloquio cum Jo- XXV.
an-

(a) Par. hist. Angl.

NOTÆ [1] QUoad dissidium inter reges Galliæ, & Angliæ nonnulla tradit Nangius, frustra alio quærenda, ait enim: *Alienoride regina Angliæ defuncta, cum rex Franciæ Philippus submonuisset Joannem regem Angliæ filium ejus, ut Parisius venisset, sibi homagium facturus pro ducatu Aquitaniæ, & comitatu Pictaviensium & Andegaviæ, qui sibi post matris obitum obvenerant; & ipse ad diem præfixum minime veniret, nec responsalem sufficientem mitteret, rex Franciæ paratis expeditionibus Normanniam ingreditur &c.* Alienoris filia Guillelmi IX. Aquitaniæ ducis ultimi Ludovico VII. Galliarum Regi nupserat, secumque Aquitaniæ Ducatum in regnum Galliæ invexit. Demum ab eo rege repudiata, quod sanguine sibi conjunctam esse jurejurando probasset, ab Henrico Normanniæ, & Andegaviæ comite, dein Angliæ rege adscita fuit in uxorem; ita tamen, ut Aquitaniæ ducatus Ludovico maneret teste eodem Nangio ad A. MCLII. Sed ex nuper adductis ejusdem Nangii verbis intelligimus, Ludovicum ita retinuisse Aquitaniæ ducatum ut Alienoridi tamen in feudum tradiderit. Quoad Pictaviensem, & Andegavensem comitatus forte eidem Alienoridi ex marito Henrico rege obvenerant. Post hæc subdit Nangius: *Joannes rex Angliæ Arturum Britanniæ comitem filium majoris fratris sui Girardi* (comitis Britanniæ) *defuncti, quem rex Franciæ Philippus miserat ad debellandum Aquitaniam, dum minus caute ageret apud Mirabellum cum pluribus cepit, quem, ut fertur, latenter peremit, super quo a baronibus Franciæ apud regem Francorum, cujus Vassallus erat, accusatus, cum comparere non vellet post multas citationes, per judicium parium exhæredatus sententiatur.* (Hinc forte Joannes sine terris dictus) *Arturo itaque interfecto, & Alienoride sorore ejus in Angliam exilio relegata &c.* Hæc Nangius, ex quo intelligimus, hallucinatos esse cum Raynaldo illos, qui ea, quæ de Alienoride sorore Arturi narranda erant, illi tribuunt Alienoridi matri Joannis regis, quæ nec obsideri poterat in arce Mirabelli, nec in turre concludi, ac dein liberata in Angliam referri, cum ante bellum cœptum obierit, & vicissim Alienoris Arturi soror ad Mirabellum capta, venit in potestatem Joannis, a quo, & in Angliam translata, & forte in turrim conjecta fuit. Hisce omnibus consona tradit Nicolaus Trivethus in chronico, quod ad annum 1307. perduxit, quamquam obitum Arturi in sequen-
tem

Discordiæ inter Angl. & Franc. Reges.

(a) Rig. in gest. Phil.

anne habito ab ipso popoſcerat, ut Arthuro Britanniæ comiti Normanniam, Turoniam, & Andegaviam cederet, quod Joannes constanter se facturum negavit; (a) at Rigordus ait Philippum Joanni diem dixisse, ut objectis intra quindecim post Paschæ festum dies Parisiis tanquam fiduciarius pro Andegaviæ, & Pictaviæ comitatibus, ac ducatu Aquitaniæ responderet, at Joanne imperia sibi facta respuente in Anglorum Regis terras exercitum infudisse, nonnullasque arces cepisse; Arthurum porro fide ab eo accepta instructum non levibus copiis in Pictaviam missum, ut eam sibi subjiceret, Parisius, & Robertus (b) de monte consentiunt, eumque confluentibus nobilibus Pictavis, atque in ejus obsequium procumbentibus Alieonoram Reginam matrem Anglorum Regis apud Mirebellum obsidione cinxisse, atque oppido ad deditionem compulso, ipsam in munitissima turri circumclusisse; interim Joannem discriminis, in quod mater adducta erat, certiorem factum provolasse cum exercitu, atque obviam sibi venientes magna clade fudisse, atque inter cæteros ipsum nepotem Arthurum cepisse, ac matre liberata Turones, atque Andegavum in suam potestatem redegisse. *Elapso deinde aliquo tempore* (inquit Parisius) *Rex Joannes ad castram Falesiæ veniens fecit sibi Arthurum nepotem suum præsentari, qui cum esset coram eo adductus cœpit eum Rex blandis alloqui verbis, & multos honores promittere, exhortans, ut a Rege Francorum recederet, & sibi ut domino, & avunculo fideliter adhæreret. Arthurus vero stulto usus consilio, Regi cum indignatione, & comminatione respondens, exegit, ut redderet sibi regnum Angliæ cum terris omnibus, quas Rex Ricchardus habuit in possessione sua die qua decessit, & quia hæc omnia sibi jure hereditario debebantur, affirmavit cum juramento, quod nisi celerius sibi jam dicta omnia restitueret, nunquam diutina pace frueretur. Audiens autem hæc Rex Joannes perturbatus est valde, præcepitque, ut Arthurus, apud Rothomagum mitteretur, & ibi in arce nova retrusus sub ar*ctiori custodia servaretur: *sed non multo post idem Arthurus evanuit, modo fere omnibus ignorato, utinam non ut fama refert invida.*

(b) Robert. in Appen. ad Sig. an. 1202.

Arthurus responso temerario sibi mortem creat.

Audisti ex Parisio ut Anglorum regnum Arthuro deberetur, in quam sententiam Ricchardus ipse, dum in orientem trajecturus Messanæ, illuc vi ventorum impulsus, subsisteret, publicis in tabulis, quas ad concordiam cum Tancredo Siciliæ tunc imperante ineundam confecit, de Arthuro nepote suo, deque celebrandis inter illum, & Siculi Regis filiam nuptiis, hæc inter alia habet: *Pacis, & amicitiæ fœdus arctiori adhuc vinculo astringentes, inter Arthurum egregium ducem Britanniæ charissimum nepotem nostrum & heredem (si nos decedere sine prole contigerit) & illustrem filiam ejus matrimonium, volente Domino, duximus contrahendum, quod, Domino largiente debitam consummationem accipiet, cum illustris puella nubiles annos attigerit, aut prædicto domino Tancredo Regi placuerit, ut infra nubiles annos illa in uxorem nepoti nostro desponsanda tradatur, nos ipsum nepotem nostrum hoc facturum concessimus, si sancta Romana Ecclesia decreverit similiter dispensare.* Hæc apud Rogerium Ricchardus Rex, qui etiam datis ad Clementem III. Romanum Pontificem literis, quas una cum prædictis tabulis recitat Rogerius (c) repetit confirmatque; sed ad Joannem Regem redeamus.

Angliæ Arthuro Britanniæ duci debita.

(c) Rog. in Ann. Angl. an. 1190.

XXVI. Jo. Regis pœnitentia.

Ille igitur Cantuariensi archiepiscopo admonente, & adhortante, peccata sua pœnitentia expiare, atque adeo milites centum sumptibus suis in Terræ sanctæ subsidium mittere, eosque annum integrum ibidem alere, ac monasterium Cistercienſibus monachis construere decreverat: quod cum Innocentius accepisset, eidem de his per literas (d) gratulari adhortarique, ut injunctam ab archiepiscopo pœnitentiam exequatur. Præterea Rothomagensi, (e) prædictoque Cantuariensi (f) archiepiscopis in Regis perduelles vindicandi, provinciam imposuit: sed in illo plane cernere licuit, quod de divitiarum, ac solicitudinum spinis divini verbi semen suffocantibus monuit Do-

(d) Inn. l. 5. ep. 110.

(e) Id. ib. ep. 31.

(f) Reg. post eand. ep.

NOTÆ tem annum referre videtur, additque obiisse illum Rotomagi, & de *morte ejus* Joannem regem ab æmulis *infamatum fuisse*. Quoad Alienoridem sororem Arturi translatam asserit in Angliam, & in *castro Bristolli honorifice exhibitam, ibidem consenuisse*. Eadem denique de Alienoride confirmat chronicon Turonense ad hunc annum, cujus tamen chronici author, eadem tradit quæ Raynaldus hic quoad Alienoridem regis Johannis matrem, obsessam ab Arturo in arce Mirabelli, ibique eumdem Arturum captum a Johanne asserit in festo B. Petri ad Vincula. Cum autem author iste coævus sit & iis, quæ agebantur vicinus, ideo ejus assertioni fidem detrahere non audeo. Ex eo tamen emendandus est Raynaldus. Neque enim Alienoris mater regis unquam in Arturi manus incidisse potuit, cum puer ille obsidens adhuc Mirabellum in Joannis manus devenerit.

Hæc scripseram, cum forte incidi in breve chronicon Salmuriense, desinens in annum 1236. In eo vero obitus Alienoridis reginæ Angliæ consignatur anno MCCIV. Quare Nangium errasse in iis, quæ supra retulimus, certum est. MANSI

(a) Luc. 8.

Redit ad pristina scelera.

minus: (a) *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt, & a solicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.* Joannes enim ex divino verbo non modo fructum non retulit, verum in deteriora etiam lapsus est. Quocirca cum ad Apostolicam sedem perlatum esset, Lemovicensem episcopum ab ipso injuriis lacessitum, spoliatum bonis, atque in exilium actum esse, valde his commotus Innocentius gravibus literis (b) imperavit, ut a cœptis desisteret, atque episcopum in pristinum statum restitueret, alioqui se Bituricensi archiepiscopo ad eum compellendum munus demandaturum. Cumque Joannes, rogatus licet sæpius ab Apostolica sede, & jussus, Othoni nepoti Imperatori renunciato legatum a Ricchardo Rege defuncto relictum nondum solvisset, aliis ad eum datis literis, (c) ut quamprimum id præstaret, præcipit: *Monemus igitur*, inquit, *serenitatem regiam & exhortamur attentius, quatenus nuncius Regis ejusdem legatum ipsum cum integritate persolvat, & cum nos ei jam publice favorem Apostolicum impendamus, tu quoque in ejus auxilium potenter, & regaliter accingaris: alioquin districtionem, quam venerabilis frater noster Cantuariensis archiepiscopus propter hoc duxerit exercendam, ratam haberi volumus, & præcipimus inviolabiter observari. Datum Laterani 5. Kal. april.* Quomodo autem Anglorum Rex fœdus cum principe nepote suo sanxerit, paulo post ab ipso Othone audiemus.

(b) Inn. l. 5. ep. 68.

(c) Inn. ep. 68. Lib. M. 8. ex reg. Inn. sup. neg. Rom. Imp. signato n. 415.

XXVII. Quoniam vero in mentionem de Othone incidimus, videamus, quæ pro eo insuper gesserit Innocentius. Ex iis igitur, quæ e Germania reversus nuper E. acolytus suus de Adolpho Coloniensi archiepiscopo sibi retulerat, ut nutantem in officio contineret, ejus commendandi occasione arrepta post alia hæc subdit: (d) *Fraternitatem tuam monemus, & exhortamur attentius, & per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus charissimo in Christo filio nostro illustri Regi Othoni in Romanum Imperatorem electo, quem ad regnum præcipue post Dominum tu vocasti, fideliter & potenter assistas, & quoscunque poteris ad devotionem & fidelitatem inducas.* Et paucis interjectis verbis: *Tu ergo cum aliis taliter te accingas, ut Regem ipsum nobis ut decet opportuno tempore repræsentes, quod præmissis iis, quæ solent, & debent præmitti, nos eum in Romanorum Imperatorem, auctore Domino coronemus. Datum Laterani nonis aprilis.*

(d) Inn. cit. eod. ep. 66.

Post hæc cum ejusdem archiepiscopi ab Othone defectionem a pluribus accepisset, ad illum hæc scripsit: (e) *Licet de fraternitate tua diversi nobis per literas, & nuncios suos diversa sæpe significaverint, & adversa, quia tamen ex divinæ paginæ didicimus lectione, quod non omni spiritui est credendum, cum Angelus satanæ se interdum in lucis Angelum transfiguret, non potuimus, sicut non debuimus quicquam de te suspicari sinistri, cum fidem, & devotionem tuam, constantiam & fortitudinem in multis fuerimus jam experti. Nam quis crederet sanæ mentis, quod Othonem contrahendæ affinitatis, vel obligationis cujuslibet causa desereres, & abjiceres, quem creasti, & illi adhæreres pariter, & faveres, qui in Coloniensi ecclesia, ac tuæ personæ contemptum, ad quam specialiter inter reliquos principes electio Regis spectat, per intrusionis vitium nomen sibi regium usurpavit, & in majus tui honoris dispendium, & personæ despectum, cum tu solummodo Reges in Imperatores electos coronare debeas ex antiqua Coloniensis ecclesiæ dignitate, per Tarantasiensem archiepiscopum imponi sibi fecit regium diadema? Quis etiam crederet, &c.* Pergit Innocentius hujusmodi eum interrogationibus lacessere, gravissimaque ac firmissima ingerere argumenta, quibus ejusmodi facinus a ratione admodum abhorrere ostendit, ex quibus illa memoria celebranda, atque indelebili stylo exaranda non in marmorum crustis, sed juxta Apostolicum dictum, (f) in tabulis cordis carnalibus sacrorum antistitum incidenda: *Nec te*, inquit, *inducere illud debet, quod a quibusdam malisloquis in dispendium tuæ famæ confingitur, videlicet quod labores, & expensas hujusmodi solus nequeas tolerare, cum pro tuenda Coloniensis ecclesiæ dignitate non solum terrenam erogare substantiam, sed animam etiam ponere tenearis.* Ad calcem vero epistolæ de rebus Italicis certiorem illum faciens subdit:

(e) Id. ib. ep. 79.

Inn. Adolphum Colon. a defectione revocare nititur.

(f) 2. Cor. 3.

Sane nosse te volumus, quod damnatæ memoriæ Marcualdus, qui nos magis fraudibus, quam viribus molestabat C. dux olim Spoleti, qui ut in locum ejus succederet, in Siciliam accedebat, Otho de Barcisten. qui sanctæ memoriæ Leodiensem episcopum interfecit, & frater ipsius dextera Domini faciente virtutem, miserabiliter expiraverint. Unde cum in eorum decessu pars ipsorum sit pene penitus annullata, pro parte majori a sollicitudinibus regni Siciliæ liberati, super negotio Imperii plenius intendemus; nam etiam charissimo in Christo filio nostro F. illustri Regi Siciliæ soror charissimi in Christo filii nostri illustris Regis Aragonum est de mandato nostro, & assensu suorum familiarium desponsata, & nuncii sunt missi solemnes, qui non solum eam, sed & matrem deducant, ut ipsa puerum nutriat, & puellam. Hactenus Innocentii epistola. Hanc vero in codice alia præcedit eidem Adolpho in Trevirensem archiepiscopum missa. (g) Plures enim hoc anno ab Inno-

Hostes Eccl. male pereunt.

(g) Inn. cit. eod. 77.

nocentio in ejusdem Trevirensis causa datæ, siquidem ad ipsum in primis scribens nonis aprilis incussa anathematis religione imperat, (a) ut quemadmodum juratus spoponderat, Othoni faveret, atque adhæreret, eademque repetit aliis ad ipsum datis literis, Laterani 6. idus novemb. pont. ann. 5. Cumque idem archiepiscopus se ea dignitate abdicandi ab Apostolica sede facultatem petiisset, Pontifex Prænestino episcopo Apostolicæ sedis legato hæc mandavit: (b) *Si pro certo cognoveris, quod talis et valeat sine divisione* (Trevirensis scilicet ecclesiæ schismate) *substitui, qui nostrum debeat adimplere propositum, & curam ecclesiæ Trevirensis utiliter exercere, tu nostra fretus auctoritate licentiam sibi cedendi concedas, provisurus attentius, ut malum non eveniat, quod timemus, & bonum proveniat, quod optamus. Datum Laterani 16. Kal. decemb. anno 5.* Paucis post diebus quas paulo ante memoravimus ad Coloniensem archiepiscopum literas scripsit, mandans, ut in Trevirensi diœcesi ob archiepiscopi, cæterorumque contumaciam spiritualem jurisdictionem exerceat.

(a) Id. ib. ep. 67.

(b) Id. ib. ep. 75.

XXVIII. Inn. Pataviensem ep. contumacem sibi sistere jubet.

Nec solum in Trevirensem, sed in alios quoque refractarios Germaniæ episcopos Inncentio fuit laborandum. Plurima patraverat scelera Pataviensis episcopus atque Apostolicæ sedis mandata contemnebat. Quapropter die dicta Romæ ipsum adesse jussit, atque ad Salisburgensem archiepiscopum post recensita illius flagitia scripsit: (c) si dicto tempore Pataviensis sedem Apostolicam ad objecta diluenda non adiret ipsum ab officio pontificali ac sacerdotali amoveret, & quidquid in ea re gessisset, quantocyus significaret. Distringendæ quoque in alios præsules, qui Philippi partes sustinebant, censuræ fuerunt. Bisuntinus quidem archiepiscopus prodita patria in Burgundiam Philippum exciverat, eamque vastandam ipsi exposuerat; quin etiam instructo religioso agmine admiserat in ecclesiam: ob quæ a Prænestino episcopo legato censuris fuerat notatus. Huic Innocentius indixit (d) diem, & si jussa refelleret, de gradu pellendum denunciavit: iisdemque pœnis involvit (e) Spirensem episcopum, qui Apostolicis imperiis sese opposuerat, & quosdam pontificios cursores male habuerat. Simili severitate in Magdeburgensem archiepiscopum usus e fidelium numero erasum denunciari jussit, (f) donec vel a legato sacris restitutus esset, vel sedem Apostolicam adiisset. Demum contra Tarantasiensem archiepiscopum, qui Philippum Suevum antea corona redimire ausus fuerat, sub pœna suspensionis præcepit, (g) ut (salva sententia, si quam tulisset Prænestinus episcopus Apostolicæ sedis legatus) ad prædictam diem coram se adesset; hæc adversus contumaces Germaniæ episcopos Innocentius.

(c) Inn. cit. cod. ep. 69.

(d) Id. ib. ep. 70.

(e) Id. ib. ep. 71.

(f) Ib. ep. 72.

Tarantasiensem ad suum tribunal evocat.

(g) Id. ib. ep. 73.

Præterea hoc itidem anno apud universos Germaniæ principes questus est (h), tum quod ad eos datæ a se literæ improborum aliquot calliditate supprimerentur, tum etiam quod nonnulli Ecclesiæ Imperiique exosi concordiam, quæ ipsi scripsisset, in pravas interpretationes detorquerent; ac postremo ad annuas inducias hortatur, ut hoc interim spatio de concilianda pace agi posset. Ad extremum silentio dissimulandæ non sunt breves literæ, quibus Otho Imperator designatus Innocentium de rerum suarum statu certiorem fecit. (i)

(h) Ib. ep. 76.

Queritur literas intercipi supprimique.

Rerum Othonis status.

(i) Cit. cod. Vat. ep. 80.

Venerabili in Christo patri, ac domino Innocentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, Otho Dei gratia, & sua Romanorum Rex, & semper Augustus, debitam subjectionem & reverentiam cum filiali dilectione.

Paternitati vestræ pater sancte significamus, quod Coloniensis ecclesia Coloniensem archiepiscopum ita nobis in fidelitata alligavit, quod ipsum nunquam firmiorem aut stabiliorem habuimus, quam nunc habemus, quia si a compromissione facta resilire vellet, non posset. At quam ipsum fefellerit opinio, non ita multo post exitus demonstravit. Subdit idem princeps de Angliæ Rege: *Sciatis præterea, quod nos cum charissimo avunculo nostro Rege Angliæ sumus confœderati, ita quod contra omnes homines in rebus & in pecunia nobis subvenire tenetur, una cum regno suo, & nos ei salvo honore & honestate Romanæ Ecclesiæ, cui nos, & ipse nunquam deerimus. Tenetur enim avunculus noster cum Rege Franciæ facere pacem, sicut & nos de mandato vestro tenemur; alioquin pacem & concordiam cum ipso non fecissemus, nisi vobis & Romanæ Ecclesiæ videremus expedire. Nihil etiam teste legato fecimus in præjudicium Regis Franciæ: in spe sumus cujusdam magnæ nostræ promotionis, de qua cum certificati fuerimus, quam Deo volente breviter sciemus, vobis tanquam patri & domino nostro significabimus, & vos cum tota curia per Dei gratiam gaudebitis. Sciatis insuper certissime, quod omnem promotionem nostram post Deum sanctitati vestræ recognoscimus. Nuncios nostros, vos ad certificandum de statu nostro, vobis sæpius transmittimus; sed si ad vos veniant, ignoramus. Nos enim super omnia prosperum statum vestrum audire desideramus. Ea quæ scripsistis pro nobis in Theutonia, supplicamus idem faciatis in Italia.* Quid ad hæc Innocentius, quidve pro eo in Italia gesserit, proximo anno videbimus.

Porro inter tot offusas septentrioni dissensionum, prævaricationumque tenebras Wil- XXIX.

Willelmi Roschildensis abbatis felix obitus.

Willelmus Roschildensis abbas, [1] qui hoc anno in Dania vinculis corporis solutus ad Deum evolavit, sanctitatis suæ multis miraculis illustratæ splendore effulsit. Evocatus olim fuerat e Galliis in eam provinciam ab Absalone magni nominis viro, tum Roschildensium episcopo, ut collapsam in iis partibus regularem disciplinam restitueret pristinæ dignitati, ut ipsius Willelmi discipulus, qui ejus gesta summa fide historiæ tradidit (a atque ex ipso collegit Baronius) (b) qui post plurima & egregia ejusdem enarrata facinora, ista ad hujus anni periodum spectantia, æternaque memoria celebranda adiicit (post ostensum scilicet illi divinitus sui obitus diem:) *Jam septimus volvebatur annus, & sacrum agebatur, quadragesimum tempus a cunctis fidelibus sancta devotione observandum, eratque vir domini sedulo occupatus commemorandis novissimis suis, & quotidie cum summa contritione cordis & lacrymarum profusione, atque multa cum reverentia sacrificium missæ Domino offerebat, & corporis & sanguinis ejus sacrosancta communione se se præmuniebat: ea autem die, quæ Cœnam Domini proxime antecedit, cum esset in cubiculo cum quibusdam fratribus, conquestus est prior se illam noctem habuisse longe omnium molestissimam: ille contra affirmabat se nunquam potuisse nocte lætiori atque jucundiori: Vidi enim, inquit, D. Jesum, cui duo alii aderant, & ego tertius accessi, & ineffabili sum dilectione affectus. Respondit prior. Forsitan pater sancte, Dominus Jesus te accitum venit ad regnum suum, sicut pollicitus est, prinsquam in hoc regnum te conferres. Tum abbas suspirans, & fletibus ora perfundens: Fiat mihi, inquit, secundum verbum tuum, &c. In sabbato sancto fratres eum hortabantur, ut sacram unctionem perciperet: at ille libenter se illius sacratissimæ noctis vigiliis interesse velle ajebat, mirabili fervore incensus erga cultum divinum: sed neque virium imbecillitas, neque fratres id ut faceret, permittebant. Designati autem sunt certi fratres, qui apud illum ea nocte permanerent: ex quibus unum ad se accersens: Scis, inquit, fili, quia nova adest solemnitas Christianis omnibus veneranda. Itaque & nos debemus novis vestibus indui, affer quæso ad me vestem quam habes, ut illa induar; intellexit ille facile quam diceret vestem, attulitque ei novum cilicium, eoque, prius ablato veteri, eum induit. Rursus autem admonetur ab adstantibus vir sanctus, ut sacram unctionem admitteret; respondit ille: Præstante Domino meo Jesu Christo lucem expectabo; jam aurora rutilante cum canerent in ecclesia fratres, ut venientes ungerent Jesum, prior accitis aliquot fratribus chorum exiit, sacrum oleum secum ferens. Vir sanctus illo veniente tendebat ad extrema, atque hoc solum crebro repetebat: Cito, cito. Peracta inde sancta unctione depositus est super cinerem & cilicium: sic enim decere mori Christianum jam olim dixerat beatissimus Martinus Turonum episcopus, ibi tum feliciter emisit spiritum octavo idus aprilis, anno Christi MCCII. ætatis vero suæ 98. a suscepto vero abbatis officio 40.* Hæc de viri sanctissimi exitu auctor.

(a) Apud Sur. to. 2. die 6. april.
(b) Bar. an. 1161. n. 17. 18.

Illius pœnitentiæ fervor.

Visi sancti exequiæ.

Postea sacrum ipsius funus enarrare pergit, ac plura miracula ipsius beneficio patrata; addit etiam duobus adolescentibus ipsius felicitatem divinitus demonstratam, alteri quidem pio admodum objectum esse Angelis stipatum in cœlum conscendere, ringentibus invidia dæmonibus, quod ipsi aditum intercludere non potuissent; alterum vero haud dispari viso ad meliorem vitam traductum: *Alter ex his Nicolaus nomine a monasterio aufugerat, & dabat operam literis Hildesii, quod est Saxoniæ oppidum. Is vidit personam quamdam sibi ignotam in stola candida cœlum scandere, & intra albicantes nubes ita recipi, ut tantum pedes, & extremæ vestes cernerentur. Stetit igitur affixis cœlo oculis admirabundus, sed mox adest quidam sciscitans, quid ita miraretur? ac deinde subjungens: Hic homo, quem vidisti in cœlum recipi, abbas tuus est, qui multa patientia vicit sæculi persecutiones: nunc autem coronatur, quia fideliter permansit in mandatis Domini sui.* Ex-

Cœleste visum de illius felicitate.

NOTÆ [1] S. Willelmi Roschildensis abbatis obitus ad annum sequentem pertinet; quod ex ipso gestorum ejus Scriptore elicitur. Asserit enim decessisse illum aurora diei paschatis die VIII. Idus Aprilis. Pascha autem in diem illam Aprilis nonnisi anno sequenti 1203. incidit. Qui vero asserunt cum Baronio, & Pagio sanctum illum virum anno 1161. e Gallia in Daniam venisse, illi profecto erroris ex eo arguuntur, quod Alexander III. dum Senonis esset die XV. Kal. Septembris literas dedit ad abbates S. Victoris, & S. Germani Parisiensis, ut ad se cum eodem Willelmo, tunc adhuc S. Genovefæ Canonico, venirent. Extant literæ illæ apud socios Bollandianos ad diem VI. Aprilis, ubi vitam sancti hujus illustrant. Anno vero 1164. Augusto mense Alexander Senonis agebat. Eodem igitur anno Willelmus in Daniam trajecit; obiitque proinde transmigrationis hujus suæ anno 39. quem in gratiam numeri rotundi vitæ ejus scriptor in annum 40 transformavit. Ideo vero Author idem obiisse virum sanctum anno 1202. notat, quia cum novum annum a pascha inciperet, noctem totam paschali diei præcedentem eidem anno 1202. desinenti assignat. MANSI

Expergefactus Nicolaus ducitur pœnitentia, reditque ad suum monasterium, & emendationi se offerens, hanc visionem omnibus enarravit. Atque hæc de Willelmo quem postea Honorius III. Innocentii successor, ut suo loco dicetur, in sanctorum album retulit.

XXX. Viro sancto alterius quoque sancti felicem obitum Fulconis presbyteri, quem miraculis, ac piis operibus coruscasse in Galliis vidimus, conjungimus. Is Innocentii imperiis prædicandæ cruci se devoverat, coactisque maximis copiis Venetias accesserat, ubi sanctissime e vita discessit: crucesignati vero plures cum trajectione arcerentur, partim obiere, partim rediere, alii sua consumpsere. Afflictam porro, & concussam gravissimo terræmotu Syriam hoc anno die 30. maii tradit D. Antoninus; (a) ante Ascensionem Domini, auditam terribilem vocem, magnamque Acconensis urbis partem cum regio palatio corruisse, Tyrum magna ex parte subversam, Accam munitissimam arcem solo adæquatam, Tripolim magna ex parte eversam, populi magnam partem obrutam, Antaradon autem illæsam stetisse, in qua B. Petrus Apostolus primam basilicam B. Virgini excitarat, inde secutam terræ sterelitatem, atque epidemicos morbos grassatos esse. Afflictam ergo Terram S. solaturus Innocentius, ne ab hoste consumeterur, auxiliares ei copias submittere omni animi contentione sategit, jamque expeditione egregie instructa legationem illuc decrevit, cujus obeundæ onus duo S. R. E. Cardinales susceperunt, de quibus præstat Pontificem ipsum audire, ad transmarinos enim patriarchas, episcopos, abbates, priores, & universum clerum scribentem (b habentur hujusmodi literæ post alias datas 8. Kal. maii) ubi quædam præfatus ait: *Verum quia nec cismarini, nec ultramarini hactenus sicut debuerant, Dominum placaverunt, quasi frustra prædecessores nostri Romani Pontifices laborarunt, frustra laboravit etiam populus Christianus, nisi forsan quamplures etsi Hierusalem terrenam recuperare nequiverint, cœlestem tamen, ut credimus, per palmam martyrii sunt adepti. Cum ergo nos prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes fidelium populos ad subsidium Terræ sanctæ duxerimus commonendos, & jam eo faciente, qui actiones nostras aspirando prævenit, & prosequitur adjuvando, multi nobiles, & potentes de regno Francorum; immo etiam multa de diversis partibus multitudo assumpserint signum Crucis, & in subventionem vestram viriliter accingantur, ne (quod absit) inanis sit labor eorum, si zizania inter eos superseminante homine inimico, Angelus, qui de ipsorum medio colligat omnia scandala, non mittatur, dilectis filiis nostris Sophrido tituli sanctæ Praxedis, & Petro tit. S. Marcelli presbb. Cardd. Apostolicæ sedis legatis viris providis, & discretis tam in opere, quam sermone potentibus laborem peregrinationis injunximus, ut uterque, vel alter eorum exercitum Domini cum humilitate præcedat, & eum in concordia foveant, & ad pacem revocent impacatos.* Extat ejusdem Pontificis ad prædictum G.... Cardinalem legatum datum diploma, (c) quo istiusmodi in ultramarinas partes amplissimam provinciam impertit.

(a) S. Ant. 2. par. tit. 17. c. 9. §. 31.

Terræmotus horrendus in Syria.

Auxilia Terræ sanctæ submissa.

(b) Id. l. 5. ep. 26.

Literæ Pontificis de expeditione sacra.

(c) Id. ib. ep. 27.

XXXI. Hic vero depellenda calumnia, refutandaque est, quam expeditionis hujus occasione Matthæus Parisius pro more suo adversus Pontifices, & curiam Romanam malevolentia suffusus optimo Pontifici inurere his maledicentiæ veneno perlitis verbis nititur (d): *Eodem anno cum Innocentius Papa ad expeditionem Terræ sanctæ, ut dixit, ad occultandam suam avaritiam, infinitam pecuniam ab ordine Cisterciensi proposuisset extorquere, a B. Virgine correptus ab exactione cessavit timore percussus.* Hunc sane auctorem Innocentium calumniis proscindere, aliqua interdum pro libidine comminisci, verbaque Romano prorsus indigna Pontifice ex nequitia affingere, Baronius manifesti illum mendacii coarguit observavitque: (e) & certe quemadmodum in tantum pontificem præclaris virtutibus conspicuum, atque adeo proborum omnium ore collaudatum nec mutire quidem debuisset, ita summæ impudentiæ, ac dementiæ fuit, virum munificentissimum avaritiæ sordibus oblinere, ejusque accusare criminis, a quo maxime abhorreret. Hæc vero ad liberalem Innocentii animum demonstrandum malevolique hominis mendacia refellenda suffecerint, quæ illius ævi sinceræ fidei scriptor memoriæ tradidit: *Interea D. Innocentius suum jactans in Domino cogitatum, operibus pietatis plane insistebat: nam valide cum famis invaluisset inedia, ita ut bladum frumenti a viginti usque ad triginta solidos venderetur, & tunc ipse moraretur Anagniæ, protinus remeavit ad Urbem, & cœpit necessarias eleemosynas indigenti populo liberaliter erogare, sic autem fecit illas distribui, ut iis, qui verecundabantur publice mendicare, pecuniam occulte reciperent, de qua sustentarentur per singulas septimanas: illi vero, qui publice mendicabant, singulis diebus panem acciperent ad sufficientiam universi quorum tanta erat promiscua multitudo, ut excederent numerum octo millium personarum, alii autem in eleemosynaria domo reciperent alimenta; & sic famelicum populum ab imminenti periculo liberavit, exhortans divites, & potentes verbis pariter & exemplis ad eleemosynas largiendas.*

Refutatur Parisii calumnia.

(d) Paris. hist. Angl. an. 1202.

(e) Bar. an 1197. n. 16. 17. & 12.

Cæ-

Annonæ caritas.

Cæterum hoc anno id Innocentium præstitisse facile ostenditur, cum Fossæ novæ chronici auctor magnam annonæ caritatem per universam Italiam incanduisse, atque adeo hunc famis annum ab omnibus appellatum testetur: [1] ne autem calumniator aliquis pontificiam ejusmodi liberalitatem cum hoc pariter anno extinctam arbitretur, cœptam de Innocentii beneficentia narrationem ejus gesta persequuntur:

XXXII. Innocentii eleemosynæ.

Ab initio promotionis suæ ad eleemosynas deputavit universos proventus ad se pertinentes de oblationibus basilicæ S. Petri. Præterea de cunctis proventibus suis faciebat integram decimam in opus eleemosynæ separari, & de residuo licet occultas, sæpissime tamen largas eleemosynas impendebat, universasque oblationes provenientes ad pedes ipsius secundum antiquam consuetudinem accipiebat eleemosynarius erogandas; faciebat ergo famelicos refici, nudos vestiri, virgines pauperculas maritari, pueros expositos enutriri, subveniebat frequenter monachis, & monialibus indigentibus reclusis, & eremitis, domosque religiosas visitabat multoties, & a debitis liberabat, circuibat, & investigabat diligenter eleemosynarius ejus pauperes, & debiles, maxime nobiles, dabatque illis sigilla, ut per eos, qui ipsa referrent, singulis hebdomadibus pecuniam destinaret ad victum, & sæpissime talibus quindecim libras per hebdomadas impendebat, exceptis illis, qui quotidie recipiebant aut nummos, aut cibos, aut vestes. Permittebat etiam idem benignissimus Pontifex pauperculos puerulos ante mensam suam post finem refectionis venire ipsius, & de his, quæ coram eo remanserant, victualia exhiberi. Sabbatis quoque faciebat mandatum, lavans, ac tergens, & osculans pedes duodecim pauperum, & singulis duodecim nummos impendens, faciens refectionem omnibus ministrari. Fecit etiam propriis sumptibus ad opus infirmorum, & pauperum hospitale S. Spiritus in Saxia apud S. Mariam in strata publica juxta Tyberim, ante basilicam S. Petri quod quantum ditaverit, & dotaverit ædificiis, possessionibus, & redditibus, thesauris, ornamentis, libris, & privilegiis, per se satis apparet, & ut religiosus cultus, & hospitalitatis gratia, quæ nunc vigent, ibidem semper abundent. Instituit etiam apud hospitale prædictum stationem solemnem dominica prima post octavam Epiphaniæ, in qua populus illic consuevit Christianus ad videndum, & venerandum sudarium Salvatoris, quod cum hymnis, canticis, & psalmis, & faculis a basilica S. Petri ad locum illum processionaliter deportatur, & ad audiendum, & intelligendum sermonem exhortatorium, quem ibi facere solet Romanus Pontifex de operibus pietatis, & ad promerendam, & obtinendam indulgentiam peccatorum, quam exercentibus se ad opera misericordiæ pollicetur, ad quæ ut alios non solum verbo provocet, sed exemplis, egenis omnibus ad illas spirituales nuptias concurrentibus panes, carnes, & denarios constituit elargiri, quorum omnium rationem idem prudentissimus præsul exposuit in homilia quam super illius diei Evangelium exaravit. Quantum vero munificus, & studiosus extiterit circa cultum, & ornatum ecclesiasticum, sequentia manifestant. Multa addunt de innumeris, ingentibusque muneribus, quibus plures ecclesias, monasteria, aliaque sacra loca exornavit, sed ne illa fastidium lectori pariant, consulto omittimus, cum ea præsertim jam in lucem prodierint. Plura de Innocentii effusa liberalitate addi possent, quæ alibi jam dicta, & suo loco dicenda relinquimus. De objecto vero cœlesti, quod a Parisio indicatur, cum idem videatur, quod Cæsarius tradit (a), opportuniori loco dicemus alias, nunc cæteras Innocentii res gestas afferamus.

(a) Cæs. lib. 7. c. 6.

XXXIII. Bulgaria ad Ecclesiam conversa.

Hoc anno magnorum principum literas, & legationes a remotioribus regionibus excepit, de quibus in ejusdem Pontificis vita exactissime agitur, cujus nos ordine servato a Bulgaricis rebus narrationem auspicemur. Meminerit lector vigilantissimum pastorem totius dominici gregis curam gerente legationem cum literis (b) ad Calo Joannem Bulgarorum Regem misisse. *Joannes autem*, inquit gestorum auctor, *nuncios, ac literas domini Papæ devote recipiens, rescripsit hoc modo:*

(b) An. 1199. in fine.

Venerabili (c), & sanctissimo Patri summo pontifici, ego Calo Joannes Imperator Bulgarorum, & Blacorum gaudium, & salutem mando tibi.

(c) Lib. ep. 115.

Notum facimus sanctitati vestræ, quod nos recepimus vestras sacrosanctas literas, quas nobis portavit religiosus archipresbyter Brundusinus, & nos reputavimus eas charas super omne aurum, & quemlibet lapidem pretiosum. Unde multas egimus gratias omnipotenti Deo, qui visitavit nos servos suos indignos secundum suam ineffabilem bonitatem, & respexit humilitatem nostram, & reduxit nos ad me-

NOTÆ [1] Annonæ caritas hoc anno non Italiam tantummodo, sed & *Hispaniam & Gallias, & totum fere orbem* afflixit, ut notat Author coævus chronici Turonensis ad hunc annum. MANSI

memoriam sanguinis, & patriæ nostræ, a qua descendimus. Et nunc sancte pater, tanquam bonus pastor, & caput omnium fidelium Christianorum filios sanctæ catholicæ & Apostolicæ sedis congregare volens in unum, requisisti nos remotos secundum corpus. Et infra: *Sanctissime pater significastis nobis per sacras literas vestras, quod nos significaremus vobis, quid ab Ecclesia Romana petamus; hoc autem petit Imperium nostrum ab Apostolica sede, ut nos simus in Ecclesia Romana sicut matre filialitate firmati. In primis petimus ab Ecclesia Romana matre nostra coronam, & honorem tanquam dilectus filius, secundum, quod Imperatores nostri veteres habuerunt. Unus fuit Petrus, alius fuit Samuel, & alii, qui eos Imperio præcesserunt, sicut in libris nostris invenimus esse scriptum. Nunc autem, si placitum est sanctitati vestræ nobis illud implere, quicquid Imperio nostro duxeritis injungendum, illud ad honorem Dei, & Ecclesiæ Romanæ complebitur.* Et infra: *Verum si placet vobis sanctissime pater, mittite nobis magnos nuncios, de quibus nobis per vestras literas intimastis, & istum destinare cum eis, & tunc certificabimur de prima missione pariter & secunda. Det vobis Dominus multos annos.* Hactenus ad Pontificem Bulgarorum Rex.

Basilius quoque archiepiscopus, subdunt acta, *hujusmodi literas Papæ transmisit:*

(a) Lib. 5. ep. 117.

Honoratissimo, (a) & sanctissimo summo Pontifici Papæ, ego Basilius indignus archiepiscopus sanctitatis vestræ, & pastor de Zagor. salutem, gaudium, & adorationem merito vobis tanquam patri nostro speciali. Quamvis non possimus vos corporaliter adorare, vos tamen spiritualiter adoramus, notificantes sanctitati vestræ, &c. Omni officio, ac humanitate refertæ sunt, & in eandem rationem, ac Regis literæ scriptæ. *Receptis his literis*, pergunt gesta, *dominus Papa transmisit ad eos Joannem capellanum suum cum Apostolicis scriptis habentibus hunc tenorem:*

Innocentius, &c.

XXXIV. *Petisti humiliter, (b) ut coronam tibi Ecclesia Romana concederet, sicut illustri memoriæ Petro, Samueli, & aliis progenitoribus tuis legitur concessisse. Nos ergo, ut super hoc majorem certitudinem haberemus, regesta nostra perlegi fecimus diligenter, ex quibus evidenter comperimus, quod in terra tibi subjecta multi Reges fuerant coronati. Præterea continebatur in eis, quod tempore bonæ memoriæ Nicolai Papæ prædecessoris nostri Rex Bulgarorum, ad quorum consulta sæpissime respondebat, cum toto regno sibi commisso ad prædicationem ejus fuerat baptizatus, & Rex ipse ab eo archiepiscopum postularat. Legatus quoque Michaelis Regis Bulgarici cum donis regalibus Adriano Papæ prædecessori nostro regias literas præsentarat, & postularat ab eo, ut aliquem ex Cardinalibus in archiepiscopum eligendum dirigeret, quem post approbationem eorum ad sedem Apostolicam remeantem ipse postmodum consecraret. Cumque idem Adrianus illuc cum duobus episcopis quendam subdiaconum direxisset, Bulgari corrupti donis Græcorum, & promissionibus circumventi, Romanis ejectis Græcos presbyteros receperunt. Licet igitur tantæ memoria levitatis nos usque adeo induxerit ad cautelam, ut nullum ex fratribus nostris Cardinalibus, scilicet præsentialiter ad tuam præsentiam mitteremus; nihilominus tamen dilectum filium I.... capellanum, & familiarem nostrum Apostolicæ sedis legatum, virum providum, & discretum, quem nos, & fratres nostri suæ religionis, & probitatis obtentu inter cæteros capellanos nostros specialis in Domino brachiis dilectionis amplexamur, ad te duximus destinandum, cui etiam commisimus vices nostras, ut in tota terra tua quo ad spiritualia corrigat, quæ corrigenda cognoverit, & statuat, quæ secundum Deum fuerint statuenda &c.* Hortatur, ut legatum benigne excipiat, ejusque salubria monita, & statuta servanda curet. Data est hæc Innocentii epistola 5. Kalend. decemb. ejusdemque argumenti literas (c) ad archiepiscopum de Zagora reddidit.

(b) Lib. 5. ep. 116.

(c) Ib. ep. 119.

Misit præterea insignem amoris notis epistolam (d) ad nobilem virum Bellotam principem, cujus etiam memorati Dominici Brundusini archipresbyteri opera literas (e) acceperat, quibus Pontificis precibus egregius princeps impense se commendabat; præfixus vero iis erat hic titulus: *Ego Bellota (f) princeps nimis peccator adoro majorem sanctitatem vestram superexaltatam universo mundo.* Hactenus ille. Cæterum quid egerit in Bulgariæ partibus Joannes capellanus, & legatus, suo loco dicetur.

(d) Inn. l. 5. ep. 120.

(e) Ibid. ep. 118.

(f) Lib. 5. ep. 118.

Interea nuncii a Constantinopolitano XXXV.
Imperatore missi ad Apostolicam sedem pervenere, qua vero occasione hæc fuerit decreta legatio, Innocentii gesta sic produnt: *Alexius autem filius Isacii quondam Constantinopolitani Imperatoris de carcere fugiens, venit ad summum Pontificem, gravem de patruo suo querelam deponens, quod videlicet patrem suum Imperatorem Isachium, quem sicut fratrem, & dominum debuerat honorare, crudeliter excæcaverat, & invadens violenter Imperium, tam ipsum, quam Alexium ejus filium incarceraverat, ferreis vinculis compeditum, postulans de eo justitiam exerceri: contra quem idem Imperator nuncios, & literas suas summo Pontifici destinavit, quarum tenor in ipsis responsivis Apostolicis explicatur, & ad alia quibus idem Imperator ei*

Alexius e carcere ad Innoc. confugit.

Contra Alexium ad Pont. Imper. Constantinop. literas mittit.

ei scripserat, respondetur. Recitantur hujusmodi Apostolicæ literæ in iisdem gestis, sed mutilatæ. Nos vero quoniam multa maximi ponderis amplectuntur, integras ex Innocentii regesto hic reddere operæ precium ducimus. (*a*)

(*a*) Inn. l. 5. ep. 122.

Illustri Constantinopolitano Imperatori.

Literas, & nuncios Imperatoriæ dignitatis ea, qua decuit, benignitate recepimus, & tam ea, quæ iidem nuncii proponere voluerunt, quam quæ in literis continebantur eisdem, intelleximus diligenter. Proposuerunt siquidem nobis dicti nuncii tui, & id etiam tuæ literæ continebant, quod cum Christianorum exercitus, qui venturus est in subsidium Terræ sanctæ, proposuerit tuæ magnitudinis terram invadere, & contra Christianos arma movere, nostro conveniebat officio, at eos a tali deberemus proposito revocare, ne forte manus suas de Christianorum nece fœdantes, & Dei exinde offensam incurrerent, ac inimicos Christi debilitati non modicum non possent aliquatenus impugnare. Ex parte insuper tuæ celsitudinis adjecerunt, quod Alexio filio Isachii Angeli quondam Imperatoris, qui ad Philippum ducem Sueviæ accessit, ut Imperium contra te ipsius possit auxilio obtinere, favorem nullatenus præstaremus, quia Imperium non debet ad eum aliqua ratione devolvi, cum illud non per successionem, sed per electionem nobilium conferatur, nisi forte genitus esset post adeptum fastigium Imperatoriæ dignitatis, quod umquam idem Alexius non poterat allegare, cum priusquam pater ejus esset in Imperatorem promotus, natus fuerit, & quia pater ejus tunc privata erat persona, in Imperio non poterat sibi jus aliquod vindicare. Id etiam ex parte tuæ celsitudinis fuit propositum coram nobis, quod cum Fridericus Imperator multum offenderit Romanam Ecclesiam, & eam odio iniquo fuerit persecutus, & filii sui patris vestigiis inhærentes eam non modicum aggravarint, prædicto duci Sueviæ, ut regnum posset modo quolibet obtinere, non præstaremus subsidium, vel favorem. Ad quod efficiendum de facili debebamus induci, cum idem Philippus clericali fuerit charactere insignitus, & personæ hujusmodi nec contrahere possint, nec militari cingulo decorari, vel dignitatem aliquam in populo obtinere, cum sint excommunicationis vinculo innodati.

XXXVI. *Nos autem Imperiali prudentiæ taliter duximus respondendum, quod prædictus Alexius olim ad præsentiam nostram accedens, gravem in nostra & fratrum nostrorum præsentia multis nobilium Romanorum adstantibus proposuit quæstionem, asserens, quod patrem ejus injuste ceperis, & feceris etiam nequiter excæcari, eos diu detinens carcerali custodiæ mancipatos. Et quia ad superiorem nobis non poterat habere recursum, & nos juxta Apostolum eramus tam sapientibus, quam insipientibus debitores, & justitiam facere tenebamur: cumque nos eidem dedissemus responsum, juxta quod vidimus expedire, recessit a nobis, & ad prædictum Philippum sororium suum concitus properavit, cum quo deliberato consilio sic effecit, quod idem Philippus nuncios suos ad principes exercitus Christiani sine qualibet dilatione transmisit, rogans eos, & petens, ut quia pater suus, & ipse fuerant jure suo, & Imperio nequiter spoliati, cum eo Constantinopolitan. deberent regnum intrare, ac ad illud recuperandum eidem præstarent consilium, & favorem, promittens eisdem, quod tam in subsidum Terræ sanctæ, quam in expensis, & donativis eis magnifice responderet, paratus etiam in omnibus, & per omnia nostris stare mandatis, & quod sacrosanctam Romanam Ecclesiam vellet juxta posse suum modis omnibus honorare, ac ea efficere, qua nostræ forent placita voluntati. Cæterum dicti principes deliberato consilio responderunt, quod cum in tam arduo negotio sine mandato, & auctoritate nostra non possent procedere, nec deberent, nos volebant consulere super his, ac exinde præstolari nostræ beneplacitum voluntatis, inducentes dilectum filium nostrum Petrum tituli sancti Marcelli presbyterum Cardinalem, qui cum eis transfretare debebat, ut ad præsentiam nostram rediret, & super prædictis omnibus nostram inquireret voluntatem. Verum idem Cardinalis ad præsentiam nostram accedens, omnia nobis curavit proponere diligenter, & cum nuncii tui ad nostram accesserunt præsentiam, super his cum fratribus nostris habebamus tractatum, & illud statuimus, quod tibi poterit merito complacere, quamquam plures assererent, quod hujusmodi postulationi benignum deberemus præstare favorem, pro eo quod Græcorum ecclesia sit Apostolicæ sedi minus obediens, & devota.*

Alexius a Pontifice ad Philippum Suevum se confert.

Super eo autem, quod de juvando illo ad Romanum Imperium obtinendum, qui Romanam Ecclesiam deberet diligere, & nostris obsecundare mandatis, tua nos celsitudo voluit commonere: noveris, quod licet prædictus Philippus potens sit, & multum abundet, tamen Rex Otho adeo nostro studio, & diligentia mediante per Dei gratiam est promotus, quod contra eum ille hactenus non potuit prævalere, ad quod exequendum, quantum nobis subveneris, licet multa fuerint nobis promissa, Imperialis excellentia non ignorat, quod utique tanto gratius deberes habere, quanto id te non promerente noscitur procuratum. Si enim idem Philippus obtinuisset Imper. multa tibi ex Imperio suo gravamina pervenissent, cum per terram charissimi in Christo filii nostri Friderici illustris Regis Siciliæ nepotis sui in Imperium tuum insurgere de- XXXVII

fa-

facili potuisset, sicut Henricus olim Imperator frater suus per Siciliam tuum proposuerat Imperium occupare. Licet autem a tempore inclytæ memoriæ Manuelis prædecessoris tui Constantinopolitanum Imperium non meruerit, ut talia efficere deberemus, cum semper nobis, & prædecessoribus nostris per verba responsum fuerit, & nihil operibus demonstratum, in spiritu tamen lenitatis, & mansuetudinis duximus procedendum, credentes, ut inspecta gratia, quam tibi fecimus, emendare celeriter debeas quod tam a te, quam a prædecessoribus tuis minus provide hactenus est omissum, cum & secundum humanam industriam id deberes studiosissime procurare, ut ignem in remotis partibus extingueres, non nutrires, ne usque ad partes tuas posset aliquatenus pervenire. Rogamus igitur Imperialem excellentiam, monemus, consulimus, & hortamur, quatenus quicquid super his duxeris statuendum, operibus nobis, & non verbis dumtaxat studeas respondere, quia nos dilectionem, quam ad te habemus, in opere demonstrare curavimus & effectu. Disposuimus autem nostrum propter hoc nuncium destinare, qui si forte tardaverit, tu tamen non tardes super hoc nobis, sicut expedire cognoveris, respondere. Dat. Lat. 16. Kal. decemb.

XXXVIII. Quod vero ad Alexium spectat, qui jam ad Philippum advolarat, Innocentius hujusmodi profectionem confirmat, tum illius anno superiori meminit Godefridus (a) Urspergensis, (b) & Guntherus (c) in Constantinopolitana historia, sed præstat Nicetam (d) hæc monumentis annalium mandantem audire: *Alexius fratrem Isaacium Imperio dejectum excæcarat: sed cum ejus custodia non prorsus negligenda esset, oblitus plerisque muri calamitates, nec deleri posse, & vindictam non perpetuo stertere, sed seris gaudere mutationibus, & celeriter ingruentem tacito eos pede consectari, qui nefaria facinora perpetrent, fratrem juxta duas columnas, quæ in freti littore sunt, libere vivere passus est, neque quemquam ad eum traiicere vetuit. Erat igitur cuivis Isaacium adire: tum vero Latinorum, cum quibus arcana consilia de ulciscendis injuriis, & evertendo fratre Alexio conferebat, literis ad Irenem filium missis, Philippi Alemannorum Regis conjugem, quibus eam ad opem sibi ferendam instigabat, atque inde literas recipiebat, quibus quid agendum esset, monebatur.*

(a) Godef. in Annal. an. 1201.
(b) Ursperg. in chron.
(c) Nicet. annal. l. 3.
(d) Apud Canis. antiq. lect. to. 5. p. 386.

Isaacius a fratre occæcatus carcereque inclusus.

Deinde filius quoque ejus Alexius custodia eductus, libere quo libuit, ambulavit, & ab Imperatore contra Protostratorem exituro, itineris comes est assumptus. Is vero de sententia patris cum Pisano quodam maximæ rotundæ navis domino consilio fugæ inito, navigandi opportunitatem captabat, qua cum contigisset, majus navigium plenis velis ad Hellesponti Auloneam fertur: minus vero Athyræ Alexii recipiendi causa appulit: & quo id consilium lateret, nautæ arenam intulerunt, saburrandi scilicet vacui navigii gratia, qua Alexium Damocrania eo profectus conscenso, ad magnam navem pervehitur. Fuga ejus cognita mittuntur ab Imperatore, qui navem perscrutentur, nec tamen Alexium deprehendere potuerunt, nam coma in orbem rasa & Latina veste induta, ut in turba magna obversans, inquisitores latuit, perductus in Siciliam sorori indicatur: quæ justo præsidio misso, fratrem amplexa, maritum Philippum orat, ut patri suo pro virili opem ferat, simul & Imperio & lumine privato: fratrem quoque juvet exulem & extorrem & errantium stellarum instar vagantem, neque quicquam ferentem secum præter corpus. Hactenus Niceta.

Alexius filius profugus mutatis vestibus tonsaque coma non agnoscitur.

Cæterum ut Philippus Suevus in Alexium se gesserit, in actis Innocentii traditur: *Ipse vero* (nimirum Bonifacius Montisferrati marchio dux Christiani exercitus) *de Francia per Alemanniam transitum fecit, ubi cum Philippo duce Sueviæ, qui se Regem gerebat, dicebatur habuisse tractatum, ut Alexium sororium suum, filium videlicet Isachii quondam Constantinopolitani Imperatoris, cujus sororem ipse Philippus duxerat in uxorem, a fœdo captivitatis ergastulo fugientem reduci faceret Constantinopolim ab exercitu Christiano ad obtinendum Imperium Romaniæ, de quo cum idem marchio ad summum Pontificem accessisset, cœpit agere a remotis, sed cum intellexisset, ipsius animum ad hoc non esse directum, expeditis negociis ad crucis officium pertinentibus ad propria remeavit.* Quæ deinde secuta, infra aperiemus.

Commendatur a Philippo Bonifacio marchioni.

Pontifex a restituendo Alexio alienus.

XXXIX. Reliquum nunc ut de tertia legatione dicamus, quam princeps alter, Armenorum scilicet Rex post aliam anno millesimo centesimo nonagesimo nono, ut vidimus, ad Romanum Pontificem decretam misit, de quo Innocentii vitæ scriptor: *Iterum idem Rex alium militem ad sedem Apostolicam destinavit, per quem talia scripta dixerit.* Pergit prolixiorem ipsius epistolam recitare quæ habetur etiam in hujus anni regesto (e) ubi gratias Pontifici agit, tum quia nuncium suum benigno & honorifice accepisset, tum etiam quia S. Petri vexillum quod petierat, Regi, ut vidimus (f) per eum transmisisset, quod semper ante se in crucis hostes ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ gloriam latum iri pollicetur, additque: *Precari autem & exhortari nos voluistis, ut contra conatus & violentias paganorum nos murum opponeremus ascendentibus ex adverso, quod quidem qualiter hactenus fecerimus, vestra prout credimus, non ex-*

Regis Armeniæ ad Pontificem legatio.

(e) Inn. l. 5 ep. 43. apud Inn. l. 2. ep. 209.
(f) Ann. 1199.

rat incognitum paternitati, atque de cætero pro lege vestra, & defensione fidelis Christiani mandati vestri gratia, fortitudinis nostræ clypeum in manu forti & brachio extenso contra barbaricas nationes opponemus, quousque desideratum nobis nuncium mittatis. Mandastis sæpe & sæpius, quod daremus pacem Antiochiæ & comiti Tripolitano, quod amoris vestri gratia utrumque bene asserimus. Verum nulli veniat in dubium, quod per Dei gratiam bene non habeamus posse Antiochenorum repugnantiam, & audaciam refrænare, &c. Queritur de comite Tripolitano & Antiocheno, missos fuisse ab illis oratores ad Homocodium crucis Christi hostem, ut percusso fœdere ipsum in Armeniam incitarent, multa & gravissima damna rei Christianæ inflicta, se quoque plures labores tribus mensibus in Antiochenorum finibus tulisse, atque invitum ab expugnatione Sarracenorum divulsum: tum rogat, ut crucesignatorum exercitum mittat, egregiam enim ob mutua Sarracenorum bella proferendæ Christianæ fidei spem atque occasionem explicari, & si in mutuam amicitiam coierint, eorum impetus Christianos non laturos; de Rupini vero controversia hæc adiicit: *Super hoc quod nobis scripsistis de negotio Rupini nepotis nostri quod absente alia parte super re incerta non vultis, nec debetis judicium proferre, hoc exigit universale jus; verum pulsati sumus non modica lætitia, eo quod causam nostram in manibus legatorum vestrorum commisistis, & literis & firmis mandatis non in manibus personarum nobis suspectarum, super quo sanctitati vestræ gratiarum exolvimus actiones assiduas, & omnium conditori laudes referimus copiosas: adhoc piissimam paternitatem vestram exposcimus, & flexis genibus flagitamus, quod cum legatis vestris, de quibus non modicam confidimus, venerabilem archiepiscopum Maguntinum, ad succursum Terræ sanctæ futurum in eadem causa nostra judicem constituere dignemini, quia nihil est, de quo magis lætificari possimus* (Conradum intelligit, a quo ut diximus
(a) Ann. 1199. (a) ex Apostolicæ sedis præscripto corona fuerat redimitus: cum enim has dedit literas, priori scilicet anno, de ejus morte nuncium minime acceperat) *scripsistis etiam nobis, quod per literas vestras misistis comiti Tripolitano, ut de alieno jure se subtraheret, quod gratum ducimus & acceptum, & vobis universas gratiarum exolvimus actiones, sed sciatis nihil nobis profuisse, quod insidiatur ut lupus in absconditis, & non cessat diu noctuque sibi, quos potest, Antiochenos & precio & precibus attrahere.*

XL. *Igitur sanctitatem vestram latere nolumus, quod mense julii exercitum nostrum congregavimus contra barbaricas nationes, quas durius cum Dei auxilio lædere sperabamus, propter discordiam inter eos emersam, in quo negotio misimus pro Templariis morantibus in regno nostro, de possessionibus valentibus viginti millia bisantiorum, ut venirent in auxilium nostrum ad honorem & defensionem Christianitatis, qui Antiochiam usque venerunt, nos in propria persona cum gaudio & exultatione usque ad fines Antiochiæ obviam eis exivimus. Ad hoc destinavit nobis literas magister Templi ex parte vestra directas, quas cum vidissemus, eo quo decuit honore suscepimus; quibus perlectis, per earum tenorem intelleximus vos nos precari, ut eis redderemus Gaston, (b) & nos in* (b) Inn. l. 2. ep. 251.
momento pro magistro, & quibusdam fratribus suis misimus secundum preces vestras, causa loquendi cum eis, qui ad nos venientes tractaverunt nobiscum colloquia. Post multas verborum nebulas rogavimus magistrum Templi, ad supplendas preces nostras, ut ipse, & D. patriarcha Antiochenus & nos mitteremus nuncios nostros simul ad sedem Apostolicam, quia per manus vestras ipsum Gaston, sopita omni accusatione Templariis reddere volebamus, & Rupinum dilectum nepotem nostrum ad nutriendum & custodiendum bona fide, & sine malo ingenio in ipso castello eis tradere cupiebamus, & ut deberent semper esse auxiliantes prædicto puero ad acquirenda jura sua, in quantum dignitas ordinis sui permitteret, & ut quodlibet damnum in regno nostro per ipsum castellum non contigisset, & donec nuncii nostri irent, & redirent precum vestrarum obtentu, quantum valebant redditus pertinentiarum ipsius castelli in corpore terræ nostræ Templariis restituere volebamus, &c. queritur Templarios oblatum fœdus respuisse, cum Armenum Sarracenico bello implicitum vidissent, atque rogatos, ut vires suas ad propulsandos infideles conjungerent, vel saltem Armeniam, dum ipse abesset, tuerentur, non modo respuisse preces, verum etiam regnum se absente infestasse: *Præterea nos obedientiæ vinculis de cætero Apostolicæ sedi esse obligatos non dubitetis. Ea propter, si placet sanctitati vestræ, cuilibet, alteri ecclesiæ Latini nec volumus, nec debemus alligari. Hinc est quod sanctitatem vestram humiliter flagitamus, quatenus nobis literas apertas mittere dignemini, ut non teneamur, nec Latini de terra nostra de qualibet conditione, excepta sancta Romana Ecclesia, cuilibet Ecclesiæ Latinæ; & quod non habeat potestatem, nos seu Latinos de terra nostra excommunicandi, vel sententiam in regno nostro proferendi super Latinos qualibet ecclesia, excepta, ut dictum est, sede Apostolica, &c.*

Porro extat Pontificium hoc anno Kal. (e) Extat in vita Inn.
julias datum diploma, (e) quo Innocen-

tius

Armenia sedi Ap. tantum obnoxia. tius indulget, ut quemadmodum rogarat, Armeniæ regnum Romano Pontifici tantummodo obnoxium esset, utque tantum Regem de Christiana re bene meritum gratia prosequeretur, diploma edidit, quo a Romana tantum sede, ejusque legato omnes vel Latinos, vel alterius gentis, qui in eo regno versarentur, pendere jussit, vetuitque ne quis præter Romanum Pontificem in Armenos censuris ecclesiasticis animadvertere posset.

Volentes igitur, quantum cum Deo possumus, tuæ serenitati deferre, & cum honestate nostra petitiones regias exaudire, tuis precibus inclinati auctoritate præsentium inhibemus, ne quis in te, vel regnum tuum, aut homines regni tui cujuscunque conditionis existant, qui mediantibus tantum ejusdem regni prælatis sedi Apostolicæ sunt subjecti, præter Romanum Pontificem, aut ejus legatum, vel de ejus speciali mandato districtionem Apostolicam audeat exercere. Nulli ergo inhibitionis, &c.

XLI. Quanta Armenorum in Apostolicam sedem religio, ac pietas esset, ob quam ea prærogativa gaudere meruerunt, illustrant patriarchæ ipsorum literæ, quem Catholicum ajebant, quibus Romano Pontifici ob collatum Leoni regium honorem gratias egit amplissimas, rogavitque laborantibus, ac periculis undique ab Sarracenis cinctis succurreret, quæ cum Romanæ Ecclesiæ dignitatem commendent, annalibus inserendæ fuerunt.

Literæ Catholici Armeniorum ad dominum Papam.

(a) Lib. 5. p. 45. *Post Deum (a), qui est caput omniam bonorum, Apostolicam sedem tenenti, & summo capiti totius Esclesiæ, & totius terrenæ sedis magno Christi confessori, primæ domui hospitalitatis totius populi, & religionis, & successori beati Petri majoris nati post Christum principis, & patris totius mundi, sedenti secundum Deum, & portanti Christum in corpore suo, Innocentio Dei gratia summo Pontifici, & universali Papæ summæ sedis Romanæ Urbis, qui imperiali triumpho universum mundum suo subjugavit dominio, & nostro in Christo patri spirituali tantæ civitatis gloria sublimato, Gregorius minimus, episcopus catholicus omnium Armeniorum peccator, & servus fidelium Christi, omnesque archiepiscopi, episcopi, abbates, sacerdotes, & clerici sub nostro regimine viventes, orationes in Domino assiduas.*

Quia supra sedem dilecti discipuli Christi sedetis, universæque dominamini Europæ, eo amplius vos de jure venerari debemus, & quia pater estis totius fidei Christianitatis, mandatum vestrum cum amore recepimus, & posuimus super oculos, & faciem nostrum, & referimus laudes Creatori totius mundi, & benedicimus Deum patrem nostrum, qui dignatus est in nos tantum amorem habere, ut ipse amor noster fieret. Et infra: *In Christo igitur gavisi sumus, quia mater ecclesiarum, quæ totum orbem sua claritate irradiat, voluit catholicam ecclesiam Armeniorum bono corde respicere, & consolari, eo namque quod ita nos respexit, gaudemus in Christo, nam oculi nostri nobis non dederunt malum exemplum ad instruendum fratres, & subjectos nostros, ut præcipitarentur, docente Christo, ne ostendamus gentibus malam consuetudinem. Nos vero, qui minimi sumus, certissime scimus, & per nos tota Armenica ecclesia novit vestrum apparentem, & clarum amorem, & immo clarius vestrum recognoscimus amorem, quia diligitis in Christo nostrum dilectum filium Leonem triumphantem Regem Armeniæ, & sic adimpletum est, quod per Apostolum Paulum dicitur: Honorate alterutrum; & Dominus dicit: Quod tibi vis fieri, alii facias.*

De cætero ecclesia Armeniorum per me, & per populum tam majores, quam minores, qui sunt in montibus, & abbatiis simul manibus elevatis pacem a Deo exigimus, & gratiarum actiones vestræ exolvimus paternitati propter honorem, quem Rex noster triumphator a vobis semper recepit. Nostræ itaque parvitatis voluntas fuit, & est, & erit in perpetuum, quod quamdiu Deo volente, hac dignitate freti fuerimus, dilectum in Christo filium nostrum Regem, omnes barones, & fideles suos sub vestro dominio stare faciemus: hinc est, quod precibus assiduis vos precamur, ut non tradatis oblivioni ipsum Regem nostrum vobis devotum, neque orientalem plagam, neque domum Dei, immo succurrite oppressis, prout Deus vobis inspiraverit, & gentibus, & cæteris necessariis. XLII. Armenorum studium in Rom. Pont. Et infra: *Recepimus ex parte Dei, & vestra remissionem peccatorum, & idem mandatum augmentavimus auctoritate Dei & vestra omnibus sub sacerdotio nostro constitutis, & præconium non cessamus alta voce mittere, & prædicare sanitatem infirmis, & remissionem peccatorum, & Dominus dixit contrito: Remittuntur tibi peccata, & quia credidit, recepit sanitatem. Item dixit ei: Tolle grabatum tuum & ambula: quia qui plus diligit, plus accipit, & vos qui consilium Dei scitis, hoc, quod remittitis, remissum est. Idem habemus mandatum præcepto Dei, & vestro remittendi peccata omnibus, qui pro lege Dei fundunt sanguinem. Nam nostra vita alligata est filiis ancillæ Abrahæ, qui crescunt sicut spinæ, nos volentes suffocare & sicut serpentes nos deglutire volentes, & propter inflammationem suam nocte, dieque non cessant mordere creaturas Christi, nec permittunt eas quietem habere, sed semper exasperant, & infestant. Mane dicimus,*

mus, quando veniet vesperum; & sero, quando veniet mane, cum dolore, & anxietate nunc usque sustinuimus, nec est, qui ad lætitiam nos protrahat, &c.

XLIII. Acceptis iis literis Innocentius eodem, quo ad Regem scripserat die officiosissimis verbis rescripsit (a) se Armenos arctissimo semper amore complexurum, omnibusque prosecuturum studiis, ac postquam brevi compendio recensuit, quæ ab eo acceperat, hæc adiicit: *Nos autem, qui diligere debemus proximos sicut nos ipsos, de tuæ fidei puritate gaudemus in Christo, & te velut venerabilem fratrem nostrum, & magnum Ecclesiæ Dei membrum gerimus in visceribus charitatis, ac charissimum in Christo filium nostrum L. Regem Armenorum illustrem honorare disponimus, & universam Armenorum Ecclesiam, utpote filiam sedis Apostolicæ specialem confovere.* At de subsidio hæc subdit: *Ne autem heres sit filius ancillæ* (Agar scilicet a qua Agareni Christianorum infensissimi hostes) *cum filio liberæ; immo ne ancillæ filius heredis liberæ sibi amplius hereditatem usurpet, sed ancilla potius, & ejus filius expellatur, posuimus signum Thau in frontibus gementium, & dolentium, ita quod per Dei gratiam crucesignatorum exercitus Venetiæ applicuit pro parte majori, unde in proximo naves ascendent in Terræ sanctæ subsidium transituri.* Hæc Innocentius, qui longe antea Sisensi archiepiscopo cancellario Armeniæ religiosissime commendarat, ut in reducendis ad Romanæ Ecclesiæ obsequium Armenis operam collocaret; nec frustra ea monita dederat: is enim redditis summo Pontifici literis (b) in illius obsequium non humillime modo procubuit, verum etiam cæteros ad officium impulsurum spopondit, precibusque infimis expetiit, sibi mithram, & pallium mittere dignaretur.

(a) Ep. 46.

(b) Apud Inn. lib. 5. ep. 47.

XLIV. *Quia in remotis partibus inter barbaricas nationes ad Dei servitium sumus constituti, & in propria persona vestram nequivimus, quod moleste ferimus, visitare paternitatem, flexis genibus cordis vestræ supplicamus sanctitati, ut nos non tradatis oblivioni, immo tanquam obedienti vestro mandatum vestrum humeris nostris imponere non dedignemini, scientes nos ad omnia beneplacita vestra promovenda, & exequenda tam mente, quam animo promptos, & paratos esse. Præterea nova vestra planta effectis multa precum instantia exposcimus, ut in memoria dilectionis sanctæ sedis Apostolicæ annulum, mithram, & pallium nobis mittere dignemini, & eamdem remissionem, quam peregrinis transfretantibus pro Dei servitio conceditis, ex parte vestra militibus pugnantibus sub illustri Rege nostro contra Crucis hostes pro honore, & defensione Christianitatis confirmare possimus, qui hujus remissionis gratia sumptis animi viribus in bello fiant audaciores.*

XLV. Egregium illius in Apostolicam sedem studium collaudavit Innocentius, (c) gratulatus divino lumine collustratum primatum Ecclesiæ Romanæ agnovisse, tum mithram, & pallium Soffridi, & Petri Cardinalium opera ad ipsum missurum pollicitus est: *Ei a quo bonum omne procedit, licet exiles, quas possumus tamen gratiarum exolvimus actiones, quod tam pium tibi tribuit intellectum, & animum tam humilem inspiravit. Tibi quoque sicut venerabili fratri nostro magno Ecclesiæ Dei membro deferre proponimus, & preces tuas in his, quæ a nobis secundum Deum postulaveris exaudire. Super eo autem, quod a nobis per tuas literas postulasti, ut fraternitati tuæ pallium destinemus, annuere tuis desideriis cupientes per dilectos filios Soffredum * tituli S. Praxedis & Petrum tituli S. Marcelli presbyteros Cardinales Apostolicæ sedis legatos, quos in Terræ sanctæ subsidium destinamus, pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, de corpore beati Petri sumptum transmittimus tibi, ab ipsis, vel eorum altero juxta formam solitam, quam sub bulla nostra dirigimus, solemniter conferendum, &c. Dat. Lat.*

(c) Ep. 48.

* al. Gosfred.

I. Confluentibus certatim sub Crucis signa Italis, Germanis, Ungaris, Gallis, Belgis, Anglis, aliisque populis, ingentium rerum expectationem, ac triumphorum spe occidentalium erexit animos, atque orientem horrore concussit annus Christi millesimus ducentesimus tertius, indictione sexta: quo Innocentium Romanum Pontificem ad militarem instruendum apparatum, atque exercitum in Terram sanctam transmittendum, omni cura, & cogitatione defixum, atque in eos, qui illi moram, atque impedimenta inferrent, serio animadvertentem cernere licet. Quæ ex ipsius gestis, & epistolis, ejusque temporis auctoribus exactissime describere operam navabimus, & nonnulla breviter, quæ ante hunc annum gesta fuere, perstringemus. Tantum igitur, tamque magnifice bellicum apparatum adornatum, tantamque Venetiis classem comparatam, & Christianos, qui induerant crucem, tanta religione animique ardore prosiliisse in arma, ut non modo Hierosolymitana provincia recuperanda, sed etiam Babyloniæ Imperium eo obtinendum bello putaretur, tradunt hisce verbis Innocentii gesta: *Termino igitur constituto crucesignatorum exercitus ad partes Venetiarum accessit, tam multus & fortis, devotus & timoratus, ut absque dubio crederetur, quod per eum Dominus antiqua miracula innovaret, nec solummodo recuperaretur Hierosolymitana provincia, sed & regnum Babylonicum caperetur: nam & Veneti tam magnifice navigia præparaverant, ut a longis retro temporibus nedum visus, sed nec auditus fuerit tantus navalium apparatus.* Hæc ibi; quæ, ut maximi ponderis, ac momenti ab illius ævi scriptoribus confirmanda videntur.

In sacra expeditione adornanda laborat Innocentius.

II. Quod ergo attinet ad exercitum Venetias profectum, videamus in primis, quæ in Constantinopolitana historia (a) Guntherus Parisiensis cœnobii in Basiliensi diœcesi Cisterciensis monachus, ut a Martino ejusdem monasterii abbate oculato teste acceperat, monumentis exaratum reliquerit. Martinus igitur summi Pontificis jussu, ut scribit auctor, signo Crucis accepto alios ad idem suscipiendum adhortatus, ingentem hominum vim in transalpinis regionibus ad militiam Christi inflammavit, exercitumque omnibus admiratione defixis virum religiosum potentissimas copias ductare, atque obviam certatim effusis populis Venetias perduxit: ob quod facinus tantum decus collegit, ut jam fama illius late se circumferret, ac D. Martino Turonensi hominum sermonibus pene æquaretur; tum adiicit summo ab episcopo Veronensi honore, omnique amoris, ac benevolentiæ significatione exceptum, omnesque eo crucesignatos confluxisse, qui Venetiis Alexandriam petere ad eam expugnandam meditabantur, cum initas in Syria inducias salva fide abrumpere, atque infringere non liceret; ac de ducibus hæc tradit: *Erant autem in exercitu signatorum famosi, & potentes viri quamplures, tam sæculares, quam Ecclesiastici, inter quos* * *Baldinus comes Flandrensis, & Bonifacius marchio de Monteferrato, auctoritate, & viribus, atque consilio præcipui habebantur.* Expeditionis illius præcipuos duces Niceta Choniata nominat, (b) quos ingentis staturæ, & molis giganteæ fingit: *Erant ii* (inquit) *Montisferrati marchio Bonifacius, Flandriæ comes Balduinus, comes S. Pauli Ericus, Pleæ comes Doloicus, & alii complures audaces bellatores, & statura suis hastis propemodum pare.* Plura alia crucesignatorum ducum nomina Jacobus Meyerus in Flandricis annalibus (c) recenset: at de navali apparatu, qui summa magnificentia instructus fuit, in eo comparando annos tres collocatos Nicetas asserit, quibus mille cataphracti equites, & ad triginta millia aliorum equitum, qui scuto utebantur, imposita fuerunt. *Igitur toto triennio Venetiis fabricatæ sunt celeres naves equestres C. & XL naves longæ LX. rotundæ ultra LXX. sunt coactæ, quarum una ob insignem magnitudinem mundus ab eis appellabatur, eas naves constituto tempore conscenderunt equites cataphracti M. scutati XXXM. plurimis armorum generibus instructi, sed plerique sagittarii.* Memorati porro Flandriæ annales tradunt, instructam ingentem classem, quæ ad triremes LX. onerarias LXX. hippagones centum & viginti ascenderet.

(a) Apud Canis. to. 5. antiq. lect. pag. 358.

Martinus abbas innumeros crucesignatos secum trahit.

* Balduinus

(b) Nic. chon. Ann. l. 3.

Crucesignatorum duces.

(c) Jacob. Meyer. an. 1203.

Classis crucesignatorum.

III. Auctiorem paulo etiam fuisse scribit Andreas (d) Dandalus, dum ex trecentis fere navibus conflatam tradit, ac nonnulla de Henrico Dandalo, Venetiarum Duce, elogia præmittit: *Dux, licet senex corpore, animo tamen magnanimus, ad exequendum hoc personaliter se obtulit,* nimirum Gallorum crucesignatorum oratoribus, *& ejus pia dispositio a concione laudatur, & decernitur, ut eo absente vir inclytus Raynerius Dandalo, natus ejus, patris vice fungatur. Sequenti anno,* undecimo scilicet ducatus Henrici, qui in superiorem Christi annum incurrit, *paratis galeis & aliis navigiis, comites Gallici cum militia, equis & peditibus ascendunt naves & Dux cum multitudine Venetorum & Italicorum, portumque de mense octobris feliciter exeunt. Trecen-*

(d) Andr. Dand. hist. Ven. l. 10. c. 3.

E trecentis fere navibus conflata.

Henr. Dand. Venet. Dux illius præfectus.

Quo anno & mense e portu solverit.

(a) *Vit. Innoc. anct.* Petrus Capuan. Card. A. S. L. ab ea exclusus a Venet. & qua de causa. (b) *Gunth. in histor. Constantinop. apud Canis. antiq. lect. to 5. pag. 305.* Objecto anathem. vetat Jaderam oppugnari. Jadera obsidione cincta. (c) *Niceph. Chon. l. 3* (d) *M. S. bibl. Vat. signat n. 1960.* (e) *Meyer. in annal. Flandr.* (f) *M. S. diarium Veneto Andr. Dand. ubi sup. & alii.*

centorum fere navigiorum stolus erat. Consentiunt his Jordani verba: MCCII. *mense octobris exiit de Venetiis*, de Duce loquitur, *& eos usque Jaderam duxit; & ibi erant navigia quasi trecenta.* Transmiserat antea (a) Pontifex Venetias legatum Petrum tit. S. Marcelli presbyt. Cardinalem, ut cum exercitu Christiano iter conficeret: at Veneti cum præviderent eum ipsorum consilia de Jadera excindenda discussurum, ac disturbaturum, noluerunt in naves excipere, ut legari, sed tantum concionatoris sacri munere fungeretur. Quod acerbo animo tulere Franci, legatusque ad Pontificem redire coactus, cuncta ei aperuit, qui literis universos crucesignatos Christianorum terras invadere, intentato anathemate, prohibuit. De quibus agens Guntherus (b) hæc prodidit, crucesignatos incredibili cupiditate petendæ Alexandriæ arsisse, cujus obtinendæ spes ingens affulgebat, cum illa quinque annorum fame, non fluore Nilo, attrita esset atque ingens hominum multitudo periisset, alii imbelles tractandis armis viderentur; sed Venetos naves negasse, ni prius Jaderam, Dalmatiæ urbem, cepissent, cum ipsos incenderet vindictæ cupiditas ob amissas quasdam mercibus onustas naves, quas Jadertini occuparant. Choniata (c) vero violato quodam fœdere, in se Dandalum Venetorum Ducem concitasse tradit; at Jordanus (d) ac Meyerus, (e) Venetique historici (f) Jadertinos a Venetis ad Ungaros tum defecisse affirmant; de cujus urbis expugnatione hæc Andreas Dandalus in Henrici Dandali historia refert. [1]

IV. *Dux illico recedens cum stolo Jadram pervenit, quæ favore Regis Ungariæ in rebellione hucusque permanserat, & * obtemperantibus Francis incolas monuit, ut solita ad eum subjectione redirent: quibus renuentibus, jubet Dux arma capere & contra civitatem insultum facere. Illi integra die renovatis instabant viribus. Jadrenses itaque pondus prælii non ferentes, mane sequenti se voluntati Ducis sine aliqua conditione submiserunt. Dux autem consilio totius populi Veneti tunc præsentis, maritimos muros circumquaque dirui fecit, & ibidem hyemare disposuit. Cives itaque Jadræ, ducis gratiam non mereri formidantes, & de regio favore confisi, ex urbe exiverunt.* Eadem repetit Jordanus: quæ licet exeunte anno superiore contigerint, in hoc tamen inserere visum est, ut eo spectantia conjungeremus. E Jaderæ ergo excidio hausit gravissimum dolorem Pontifex, & crucesignatos ab inferenda nova Jaderæ vastitate absistere jussit, aculeatisque literis (g) perstrinxit, quæ ab hisce verbis ducunt exordium: *Dolemus non modicum, & movemur, quod his, quibus remissionis impendere gratiam solebamus, & æternæ polliceri retributionis argumentum, nunc, quod sine mœrore multo non dicimus, nostræ salutationis alloquium, & Apostolicæ benedictionis præsidium cogimur denegare.*

* *optantibus.*

Compulsa ad deditionem ab Henr. Dand. Ex parte solo æquata. Pont. crucesignatos objurgat ob id censuras contraxisse. (g) *Inn. l. 5. ep. 105.*

V. Permoti (h) his literis Galli Episcopum Suessionensem, Martinum abbatem, ac magistrum Joannem Parisiensem misere ad Innocentium, quem flexere ad clementiam: illiusque jussu censuris soluti sunt, cum sacramento prius se devinxissent, pontificiis omnibus imperiis ad præterita expianda obsequentes futuros eaque de re publicum syngraphum, subjecta verborum forma conceptum, (i) tradidissent.

Crucesi. Galli ad veniam obtinend. oratores mittunt. (h) *Vita Innocentii anct. Gunther. apud Canis. ubi sup. p. 366. & alii.* (i) *Extat apud Inn. l. 6. insert. in ep. 99.*

Balduinus Flandriæ & Hannoniæ Ludovicus Blesensis & Claromontanus & H.. S. Pauli comites; Oddo de Chanliet & Vo. frater ejus omnibus, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem in Domino. Notum fieri volumus, quod super eo, quod apud Jaderam incurrimus excommunicationem Apostolicam, vel incurrisse nos timemus, tam nos quam successores nostros sedi Apost. obligamus, quod ad mandatum ejus satisfactionem curabimus exhibere. Dat. apud Jaderam anno Domini MCCIII. *mense aprilis.* Transmisere illud syngraphum ac inseruere aliis literis (k) iidem principes, quibus significarunt Innocentio, se ad paterna imperia, quamvis duriora, animum fregisse: atque in alia literarum parte ipsum mulcere studuerunt, ut æqui ac boni acciperet, si Apostolicas literas, quibus inserebatur Venetis anathema, suppressissent. Ad-

Innoc. jussu censuris soluti cavent syngrapho damna refecturos. (k) *Ext. apud Inn. l. 6. ep. 99.*

NOTÆ [1] JAdera urbs in Dalmatia princeps una cum reliquis ejus tractus urbibus Venetis parebat. Sed cum ejus urbis archiepiscopus subesse Gradensi patriarchæ agentibus Venetis coactus fuisset, Jaderitani cives acerbe id ferentes, non semel vel jugum excusserunt, vel Hungariæ regum armis non inviti cesserunt. Sæpius tamen Venetorum potentiam experti sunt superiorem. Donec anno, quantum ex Dandulo conjicio, 1188. defectiones iterum factæ fuerunt, & in sua adhuc pertinacia anno 1202. perseverabant. Veneti occasionem hanc Crucigerorum nacti sunt, ut rebelles redigerent ad imperium. Tota hæc classis e Veneto portu solvit *in octava S. Remigii*, idest die VIII. octobris 1202. teste Ville Harduino, qui præsens aderat, & historiam de expeditione hac Constantinopolitana oculatus rei testis gallice scripsit. Jaderam applicuerunt die X. novembris, urbemque obsidere cœperunt die XII. ejusdem mensis, & post quintam demum obsidionis diem, idest die XVII. ut ego interpretor, cives deditionem non alia conditione pacti sunt, quam ut liberi dimitterentur. MANSI.

VI. Student Pontificis in Venetos iras mulcere. (a) Ext. apud Inn. l. 6. ep. 200.

Adjunxit suas Gallorum precibus Bonifacius marchio Montisferrati, præcipuus in exercitu dux, quem Innocentii gesta pontificiis jussis obsequentem a Jaderæ expugnatione abfuisse testatur: datisque Pontifici literis (a) id se præstitisse non ad infringenda sedis Apostolicæ jussa, sed ad illius gloriam tuendam significavit, cum ostensis literis abrumpendus videretur exercitus cujus cogendi, comparandique auctor ipse Pontifex extitisset.

Sanctissimo patri, & domino Innocentio divina providentia summo Pontifici Bonifacius marchio Montisferrati cum osculo pedum paratam ad omne obsequium voluntatem.

Bonifacius suppressarum lit. Apost. excusationes affert.

Paternitatis vestræ literis a baronibus exercitus signatorum acceptis, & cum omni reverentia & devotione, præsertim sine recognito juramento absolutionis beneficium Apostolicæ consecutis, per nuncium venerabilis patris nostri Petri tituli sancti Marcelli presbyteri Cardinalis Apostolicæ sedis legati, communicato baronum consilio, intellexi super facto Jaderæ per eumdem nuncium ad Ducem, & Venetos a sede Apostolica excommunicationis literas emanasse. Attendens igitur, immo tenens pro certo, quod eo loco & tempore literæ vestræ nullatenus possent ostendi, quin statim noster dissolveretur exercitus, & stolium rumperetur; reminiscensque de consilio vestro multa dissimulanda fore loco & tempore, si Veneti ad dissolutionem stolii aspirarent, divini amoris intuitu; necnon & pro sedis Apostolicæ reverentia, a qua stolium & initium habuit, & postea firmamentum; consilium habui literas illas ad tempus supprimendas, donec mandatum vestrum, atque consilium iterata perciperem jussione, easque de manu nuncii vestri cum omni humilitate flexis genibus magno compunctionis, & devotionis spiritu suscepi, viroque religioso . . . abbati Laudensi ad tempus tradidi conservandas, super his potius obedientiæ filialis expectans mandatum, quam Apostolicæ indignationis offensam ex piæ intentionis actu necessario incurrisse. Intellexi etiam a Duce & a quibusdam Venetis familiaribus nostris, quod super facto Jaderæ nuncium proprium incontinenti vestræ transmitterent Sanctitati, qui utrum hactenus ad sedem Apostolicam pervenerit, ignoramus: qua spe suspensus nuncium hactenus distuli transmittendum. Hinc est quod paternitati vestræ cum omni devotionis & humilitatis affectu supplico, ut vestrarum suppressio literarum, quæ quidem humilitatis meæ ministerio facta est, & discretionis ac pietatis vestræ confidentia, pacis vestræ tranquillitatem in aliquo non moveat, vel conturbet: præsertim cum ego & Barones exercitus mandatum vestram parati simus exequi, quicquid iterata nobis injunxeritis jussione. Confidimus enim, quod circumspectioni vestræ magis complaceat ex sustinentia modica stolium simul stare, quam ex literarum vestrarum ostensione subita deperisse.

Demissa illius erga sedem Apost. studia.

Pontifex nonnihil placatus Venetis.

Remisit severiorem in Venetos animum Pontifex ad marchionis Bonifacii & Gallorum procerum gratiam: quibus consulentibus Apostolicam sedem, uti se gerere deberent cum illis in castris, refert gestorum Innocentii auctor, Pontificem respondisse, posse ipsos cum Venetis agere, eorumque uti opera, donec in Syriam appulissent. Ne vero commeatuum laborent inopia, ea de re ad Alexium Imperatorem dedisse literas, eumque pollicitum non defuturos; si vero negarent Græci, subjecto consilio crucesignatos instruxit. (b)

(b) Inn. l. 6. ep. 102.

VIII. Consulit crucesignatis, ut si negent Græci commeatus, parto vivant.

Si forsan ea vobis contingerent denegari, cum vos devoveritis ad commune obsequium Crucifixi, cujus est terra & plenitudo ejus, orbis terrarum & universi, qui habitant in ea, posset utique non absurdum videri ad similitudinem Imperatoris terreni, de quo cautum est in jure civili, quod si ejus exercitus indiguerit alimentis, ea poterit accipere undecunque: possitis & vos cum timore Domini, sub satisfaciendi proposito, ad necessitatem tantum ea sine personarum accipere læsione, &c.

IX. Cardinales legati abducere tentant crucesignatos a restituendo Alex. juniore.

Agitabant alia in Græcos consilia, de quibus agetur inferius, crucesignati, quos cum Petrus tit. (c) S. Marcelli, & * Soffredus (d) tit. S. Praxedis Cardinales legati a restituendis Constantinopolitano Imperio Isacio cœco & Alexio juniore abducere non possent, in Cyprum primum, ac dein in Syriam, ut erant jussi ab Innocentio, (e) applicuere: (f) e quibus Soffredus, qui prior accesserat, cum res Syriacas depressas ob Sarracenorum tyrannidem, non sine lacrymis, significasset Innocentio, illum Pontifex mœrentem his literis est solatus. (g)

(c) Vita Innoc. auct.

* al. Gosfredus

(d) Innoc. l. 6. ep. 47.

S. tit. S. Praxedis presbytero Card.

A. S. L.

Re infecta in Syriam iter intendunt.

(d) Vit. Innoc. auct. ubi sup.

Si aliquando in hoc mari magno & spatioso, ubi reptilia, quorum non est numerus, animalia quoque pusilla & magna terrent sæpius navigantes, mens tuæ discretionis concutitur, incursus fluctuum, & ventorum formidans impulsus, non miramur aliquatenus, nec movemur, cum in mari timeat omnis homo, ita ut ipse Apostolorum princeps, cui concessum a Domino fuerat, ut super undas maris ad eum veniens ambularet, videns ventum validum venientem, non solum timuerit, sed fuerit pene submersus, nisi divina eum dextera erexisset. Fluctuat enim hic mundus ut mare, nec est facile, ut quis in fluctuanti non fluctuet, aut in eo qui in eodem statu non permanet, immobilis perseveret: præsertim cum nec invisibiles etiam hostes de-

Soffredus Card. luget rem Christianam depressam.

(e) Inn. l. 6. ep. 136.

Consolatoria ad eum Innoc. literæ.

desint, qui & per se invisibiliter, & visibiliter per hostes visibiles, quos immittunt, eos maxime non terrere solummodo, sed deiicere moliuntur, qui manum mittunt ad fortia, & posteriorum obliti, ad anteriora jugiter se extendunt. Sane si de mundo fuisses, mundus quod suum erat forsitan dilexisset, ut omnia tibi mundana succederent, & nihil tuum desiderium præteriret. Verum quia non es de mundo, ut mundana sectaris, cum non quæ tua sunt quæras, sed quæ sunt potius Jesu Christi; nec gloriam propriam expetas, sed Crucis, vel verius Crucifixi; cum Apostolo, etsi non exterias voce, tamen interius mente, clamans: Mihi absit gloriari, nisi in Cruce domini nostri Jesu Christi; odit te mundus, & quem per prospera sibi conciliare non potuit, adversis nititur perturbare.

Non est igitur nobis, vel tibi mirandum, si Crucis obsequio specialiter deputatus, & in terra crucifigentium constitutus, mente ac corpore cruciaris; cum non cruciari nequeas Crucis bajulus, dum infirmitati compatitur proximorum, & dolet causam negligi Crucifixi. Ipse siquidem Moyses, qui eduxit populum de Ægypto, & serpentem in eremo exaltavit, murmurationes suorum sustinuit, & insidias hostium est perpessus: & Apostolo, qui gloriabatur in Cruce, angelus sathanæ fuit ad stimulandum deputatus, ne illum revelationum extolleret magnitudo. Quia vero secundum laborem proprium mercedem recipiet unusquisque, nec sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, non debes vel inter nimios labores deficere, vel inter onera, quæ quasi solus in partibus illis sustines, desperare; sed in eo, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, potius consolari, utpote quem dixisse legisti: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos; cum nec ignores, quod non coronabitur, nisi qui legitime decertarit. Si doleas igitur domum Domini factam esse speluncam latronum; & hereditatem nostram, immo verius Jesu Christi, non solum ad extraneos, sed ad inimicos etiam catholicæ fidei esse versam, in hoc ejus imitator existes, qui de seipso asserit in Propheta: Zelus domus tuæ comedit me; & cui hereditas propria est præclara. Si tristaris quod terram passionis & resurrectionis Dominicæ possident Sarraceni, templum coinquinant, & veluti impune sanguinem sanctorum effundunt, ejus inhæres vestigiis, qui deplorat in psalmo: Deus venerunt gentes in hereditatem tuam, contaminaverunt templum sanctum tuum, &c. quæ sequuntur.

Si mæreas quod principes, & alii, qui signaculum Crucis assumpserant, tanquam filii Ephrem, intendentes arcum & mittentes sagittas, sunt in die belli conversi, & a puritate prioris propositi recedentes, negligere videantur reliquias Terræ sanctæ, nobiscum mærebis pariter, & cum illo, qui eis exprobat in Propheta: Filios, inquiens, enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me; illique te succedere te ostendes, qui civitatem Domini ab amicis etiam asserit inter angustias destitutam. Pontificiæ de Crucesign. in Græc. divertentibus querelæ.

Sit igitur tibi hæc tristitia materia gaudii, & mæror in lætitiam convertatur: nec doleas si non omnia tibi succedunt ad votum, cum ex contingentibus nil omittas. Gaudeas quoque si pro eo fatigeris ad tempus, qui pro nobis exinanivit, ut Apostolus asserit semetipsum, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo; si pro omnibus, quæ tribuit ipse tibi, etiam calicem quem biberat, ipse bibas, cum ipse pro te calicem gustaverit passionis. Nos autem, non tantum indigni Vicarii, sed inutiles servi ejus & compatimur passionibus tuis, & doloribus condolemus; & labores tuos, in quibus possumus, intendimus relevare: nec obliviscimur tui, aut reliquiarum terræ nativitatis dominicæ, licet propter locorum distantiam & raritatem nunciorum te non valeamus, ut volumus, per nuntios aut literas sæpius visitare. Nec diffidas ex eo, quod exercitus signatorum in Græciam dicitur divertisse, quoniam nos, quantum possumus, de Terræ sanctæ sumus subventione solliciti, & ad ejus subsidium totis nisibus aspiramus. Nosse quoque te volumus, quod licet dilectus filius Petrus tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis A. S. L. cum Venetis honeste non potuerit transfretare, ante Adventum tamen a præsentia nostra recessit, ita quod, cum literas tuæ devotionis recepimus, navem transfretaturus intraverat. Dat. Fercatini XV. id. augusti. Soffred. ad Patriarchat. Hier. evocatus.

Vocabatur omnium votis Soffredus ad patriarchatum Hierosolymitanum: sed cum dignitatem respueret, electus fuit Vercellensis episcopus. Tentavit vero prius Innocentius subjectis literis Cardinalem ad onus suscipiendum inflectere [1]. Respuit dignitatem. Urgetur ab Innoc. ut eam capessat.

Ut

NOTÆ [1] Electus hoc anno post obitum Monachi in patriarcham Hierosolymitanum Siffredus, seu Goffredus Card. tit. S. Praxedis licet dignitatem illam recusavit, tamen hortante pontifice, literis hic a Raynaldo recitatis, dignitatem illam acceptavit, & aliquandiu tenuit. Etenim in codice Melitensi num. LXXXV. extat. Charta ejusdem Siffredi, qua se patriarcham Hierosolymitanum præscribit. *S. (Sofredus) miseratione Divina patriarcha Hierosolymitanus humilis, & indignus apostolicæ sedis legatus.* Data est illa *Accon anno Domini MCCIII. nonas*

mail

X. *Ut omnem occasionem nobis Dominus tolleret, nec ad excusandas excusationes in peccato negligentiæ locum aliquem reservaret, quicquid servus pati potuisset pro Domino pœnæ, passus est Dominus ante pro servo. Quis ergo terrena omnia non relinquat pro eo, quem descendisse novit a cœlestibus ad terrena? Quis animam suam non ponat pro illo, qui pro eo spiritum emisit in cruce? Siquidem ut retribuamus ei aliquando pro omnibus, quæ tribuit ipse nobis, nec tribulatio, nec angustia, nec mors, nec gladius nos debet aliquatenus retardare, quo minus si necessitas exigat, & deposcat utilitas, gustemus pro eo calicem passionis.* Et infra: *Nunquid ergo tuo te factori negabis, ut recuses onus ecclesiæ Hierosolymitanæ subire, quam, ipse suo sanguine consecravit? Si te sibi dignatus est quodammodo eligere successorem, nunquid non adibis hereditatem ipsius, nec suscitabis semen fratri defuncto, qui per te disposuit forsitan intra peregrinationis, & prædicationis suæ semen evangelicum propagare?* Et infra: *Absit, ut pro eo necessitates effugias, qui pro te, (ut alia taceamus) se in famis, & sitis necessitatem induxit, juxta quod legitur in propheta: Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Subdit se alteri legato pallium mittere, ut ab ipso illud accipiat, ac legationem una cum patriarchatu gerat, suique consilii esse ita ecclesiæ Hierosolymitanæ ipsum conferre, ut tamen Romanæ auferre nolit. Verum de Vercellensi episcopo patriarcha designato infra agetur. De Goffredi electione loquuntur Innocentii literæ (*a*) ad ipsum datæ, quibus hortatur, assensum præberet.

(a) Inn. l. 6. ep. 129.

XI. Hic sane silentio præterire non possum insignem nobilissimi, atque piissimi equitis Christiani sententiam, & in perpetiendis laboribus sub durissimo Sarracenicæ servitutis jugo admirandam constantiam. Cum enim alii defessi laboribus, quibus miseros immanes domini opprimebant, ingemiscerent, atque ad videndam suavissimam patriam anhelarent, ille statim eorum increpita ignavia in genua provolutus a Deo precibus contendit, ut in ea servitute continuis laboribus attritus criminum pœnitentia absoluta emoreretur; quod Thomas Cantipratensis per hæc tempora contigisse tradit (*b*): *Circa illud tempus, quo annus Domini MCCIII. volvebatur, expeditio peregrinorum validissima facta est in Terram sanctam, ut Sarracenos, qui Christianorum fines invaserant, propulsarent. Factis autem congressionibus plurimis, multi ex utroque populo ceciderunt, plurimi etiam in captivitatem deducti sunt: inter quos ex populo Dei duo milites, unus ex Gallia, alter ex Brabantia cum quodam nobilissimo viro in terram gentilium sunt adducti, & contra natales suos, & consuetudinis usum gravissimis manuum laboribus unnitribus addicti: ut igitur mihi unus militum enarravit, die quodam sedebant sub æstu solis gravissimis manuum laboribus fatigati; cumque optarent milites cum gravi cordis suspirio esse in terra sua, ille nobilissimus eorum in pœna socios, segnitiem eorum redarguit, dicens: O miseri quid optatis? redibitis forsitan, & eritis miseriores in injuriis pauperum, quam ante fuistis: hic autem si velletis, possetis utique finem vitæ felicissimum expectare; & hoc dicens flexis genibus ad cœlum manus tetendit, & oculos: Nunquam mihi Deus omnipotens redire concedat ad patrios portus, inquit, sed hic finat me mortem peracta pœnitentia præstolari. Mira respondentis constantia, nec minus mira dispensatio Salvatoris! ambos milites liberatos postea vidimus, & forte malis, quam ante majoribus irretitos: pro illo autem nobilissimo ac beatissimo viro cum Rex Hierosolymitanus, & alii multi nobiles laborassent, nunquam tamen efficere potuerunt, ut eum a captivitate gentilium liberarent. Insuper & hoc ipsum de eo miles socius ejus, qui mihi hæc retulit, referebat, quod tantum post quotidianos labores de nocte orationibus incumbebat, quod ei ad modum camelorum calli in genibus accrevissent.* Infracti in laboribus animi egregium exemplum.

(b) Th. Cantipr. l. 2. c. 6.

XII. Interea marchio Bonifacius cum Philippo Suevo societatem, ac pacta contraxit, ut Alexium ad solium efferrent, quæ acta his verbis: *Philippus autem*, nimirum dux Sueviæ Imperii invasor, *sicut convenerat cum marchione Montisferrati, misit Alexium sororium suum, filium videlicet Isachii quondam Constantinopolitani Imperatoris, & eodem marchione sagaciter mediante tractatum est inter ipsum, & exercitum Christianum, ut idem exercitus reduceret illum in Græciam, & juvaret ad Constantinopolitanum Imperium obtinendum, ipseque pecuniam eis promissam solveret, & alia pacta cum eis initæ cu-* Alexius ad cruce-signat. exercitum se confert.

NOTÆ *maii*; ita enim legendum, interpunctione post III. apposita, non ante, ut errore manifesto chrissimus codicis illius editor legit *MCC. III. non. maii*. Brevi tamen dignitatem illam abdicasse existimo, quo enim tempore Constantinopolim a Balduino vocatus adivit, legatum sedis apostolicæ, non vero patriarcham agebat. Cum enim eo ipso tempore patriarchatus Hierosolymitanus vacaret, ut prodnat literæ pontificiæ ad annum 1205. 12. a Raynaldo relatæ, hinc discimus anno illo, nempe labente anno 1204. Siffredum dignitatem jam deposuisse, nec usque ad annum 1205. de successore provisum. MANSI

custodiret; post quæ Imperium obtineret. De quibus Niceta Choniata ut infensus in Latinos, atque odio imbutus erat, hæc stylo acerbiore exaravit: *Classe ad oram solvendam parata, malum male cumulatur, & fluctus fluctum urget, ut dicitur. Nam Alexius Isaacii Angeli filius, literis veteris Romæ Pontificis, & Regis Alemanniæ Philippi instructus, qui piratiis istis collegis plurimum se debituros profitebantur, si adolescentem in patrium Imperium restituerent, aliquanto post cupidissime ad classem & pervenit, & excipitur, ut qui non tantum latrocinium illud contra Romanos* (sic Græcos suos vocare consuevit) *institutum promovere, & honesta specie fucare, sed & pecuniarum acervis ipsorum avaritiam explere posset.* At tantum abfuit, ut Innocentius id contenderet, quemadmodum calumniatur auctor, ut etiam expresse prohibuerit, sicuti ejus literæ paulo post reddendæ apertissime demonstrant; prosequitur Niceta: *Is*, nimirum Alexius, *non ætate magis, quam animo puer, a viris callidis, & versutis susceptus, pepigit, & sacramento firmavit, ea se præbiturum, quæ perduci ad exitum minime poterant: nec enim mutria pecuniarum dumtaxat illic postulantibus promisit, sed & auxilium contra Sarracenos cum Romanis militibus, & quinquaginta triremibus, & quod majus est, ac longe absurdius, Latinorum depravatam religionem amplectitur, & privilegiorum papalium invocationem, & veterem Romanorum institutorum mutationem pollicetur.* Ita loquitur vir schismaticus, & Romanæ Ecclesiæ hostis: unde patet, quam inconsulte typographus ipsum glorioso beati titulo decorarit, deceptus fortasse a Michaele item Choniata Athenarum metropolitano, Nicetæ hujus fratre, qui ipsum funebri (*a*) oratione Græca, qua pollebat, eloquentia summis laudibus cumulavit, atque ad cœlum extulit.

Ab Alexio promissa ex Niceta.

(*a*) *Extat post Nicet. Annal.*

XIII. Haic ego schismatico Pontificum osori Gantherum (*b*) sincere ista percurrentem antepono: *Factum est*, inquit, *dum adhuc nuncii nostri in curia versarentur, certus rumor insonuit, venisse videlicet Alexium juvenem in castra, Græcum genere, filium videlicet Isaacii Regis Constantinopolitani missum a Philippo Rege Theutonicorum cum nunciis, & mandatis, quibus enixe rogabat exercitum, ut præfatum juvenem in regnum suum restituere niteretur, &c.* Et infra: *Certissime promittens, si ille auxilio ipsorum sedem suam reciperet, peregrinis omnibus tam per Theutoniam, quam per totam Græciam tutam, ac liberam patere viam. Accedebat etiam ad hoc, quod idem juvenis certissime pollicebatur, si viribus eorum restitutus foret, eis in commune argenti trecenta marcharum millia* (de ducentis tantum fit mentio in literis paulo post adducendis) *se daturum* (*c*). Hæc Gantherus: quibus addunt Flandriæ annales Alexium æs omne alienum a crucesignatorum exercitu contractum se Venetis soluturum, simulque Græcam ecclesiam Latinæ subjecturum spopondisse: iisque conditionibus jurejurando firmatis auxilium assecutum, quæ ex literis, quas afferemus illustrabuntur. Equidem gesta vitæ Innocentii pulcherrimam huic historiæ lucem his verbis affundunt: *Verum cum hoc*, Alexium nimirum in patriam Imperium Latinas copias restituendum suscepisse, *ad summi Pontificis notitiam pervenisset, scripsit illic hoc modo:*

Refutatur Choniata.

(*b*) *Extat apud Canis. to. 5.*

Alexius a Philippo Suevo commendatus.

(*c*) *Jacob. Meyer. an. 1203.*

Cum (*d*) *in manu valida, & extenso brachio egressi fueritis de Ægypto, ut vos ipsos Domino in sacrificium offerretis, doluimus non modicum, & dolemus, quod adhuc Pharao vos persequitur fugientes, vel potius vos sequimini Pharaonem, qui vos sibi quadam necessitatis specie, ac velamine pietatis sub jugo peccati vetustæ nititur subdere servituti.* Et infra cumulatis variis rationibus ab invadenda Græcia avocare conatur, cum plures ipsorum adeo retardato adventu delusi, in suas domos se receperint, Sarracenique interim aucti viribus, animisque, ingentes Christianis clades inflixerint, ac licet Constantinopolitanus Imperator per scelus occuparit Imperium, non eorum esse vel de ea re cognoscere, nec ad ulciscendas Isaacii, Alexiive, sed Christi injurias ad arma prosiliisse, nec illa jam crucifixo consecrata, alteri devovere sine flagitio posse: *Pro populo autem Christiano doluimus, & dolemus, quoniam inde humiliatur amplius, unde credebatur potius exaltari. Cum enim multi, qui vos præcesserunt in Terra sanctæ succursum, quod non ascenderetis audito, ad propria sunt reversi de proximo vestro passagio diffidentes: Sarraceni de accessu vestro dubii, & de illorum recessu securi, contra Christianos animos assumpserunt, & qualiter peccatis exigentibus prævaluerint contra eos, referre nolumus, cum sit fere ubilibet divulgatum. Gaudemus autem, quod receptis literis nostris erratum in vobis intelligentes, devote ac humiliter mandatum estis Apostolicum executi, & juramento præstito, vel recognito, absolutionis beneficium percepistis, vos, & successores vestros, filii comites, cum duobus baronibus Gallicanis ad satisfaciendum juxta mandatum nostrum super eo quod apud Jaderam excommunicationis sententiam incurristis, per patentes literas obligantes. Utinam autem pœnitentia vestra sit vera, ut sit pœnitentia videlicet de commissis, quod a similibus de cætero caveatis, quoniam qui adhuc agit quod pœnitet, non est pœniteat, sed illusor, & canis reversus ad vomi-*

(*d*) *Apud Vit. Innoc. & Reg. l. 6. ep. 101.*

mitum comparatur pœniteas redieas ad peccatum; est quoque levias peccatum, quod semel committitur, quam quod commissum semel postmodum iteratur. Nullus itaque vestrum sibi temere blandiatur, quod terrum Graecorum occupare sibi liceat, vel prædari tanquam minus Apostolicæ sedi subjectam, & quod Imperator Constantinopolitanus deposito fratre suo, & etiam excæcato Imperium usurpavit. Sane quantumcumque in hoc, vel aliis idem Imperator, ac homines ejus jurisdictioni commissi delinquant, non est tamen vestrum de ipsorum judicare delictis, nec ad hoc crucis signaculum assumpsistis, ut hanc vindicaretis injuriam, sed opprobrium potius crucifixi, cujus vos obsequio specialiter deputastis, &c.

XIV. Respuere Pontificis monita crucesignati; promissorum enim splendor ipsorum oculos perstrinxerat, ac secundis ventis pro restituendo Alexio Constantinopolim appulere: ut vero urbem, licet firmissimis munitam præsidiis adeo ut præter innumeram peditum multitudinem sexaginta millia equitum numerarentur, obsidione cinxerint, expugnarintque, ipsorum literæ (*a*) ad Innocentium prosequuntur: *Sæpius per nuncios nostros, immo per ipsum exulem nostrum, & barones nostros a civibus postulantes audiri, nec adventus nostri causam, nec petitionis modum potuimus explicare, sed quoties terra, vel mari stantibus in muro sermones obtulimus, toties retulimus tela pro verbis. Considerantes igitur, quod præter spem nostram cuncta contingerent, in eum statum necessitatis impacti, ut statim necesse haberemus aut perire, aut vincere, cum obsidionem ipsam nulla ratione in quindecim dies protelare possemus, quos victualium omnium incredibilis urgeret angustia, non ex desperatione quidem, sed inspirata quadam securitate divinitus suspirare cœpimus ad bella* * *paucissimi periculis nos audacter opponere, & incredibiliter in omnibus obtinere; ad conflictum etiam campestrem sæpius ordinatis inæstimabilem multitudinem fuga in urbe ignominiosa conclusimus.* Eadem de profligatis Græcis Niceta hæc addens. *Actum hoc est mense julio ann. VI.* MDCCXI. scilicet Christi 1203. [1]

(*a*) Extant lib. ep. 201.

* promptissimi. Primo concursu pedestres Græcorum copiæ fugatæ.

XV. *Aptatis igitur interim terra, & mari bellicis instrumentis die obsidionis octavo violenter civitas introitur, grassatur incendium, disponit in campo contra nos acies Imperator, & paratis nobis excipere venientes, constantiam nostram cum paucitate miratus, ignominiose frœna reflectit in urbem retrogressus ardentem ipsa nocte fugam cum paucis aggreditur, suamque in urbe relinquit uxorem,* Euphrosyna nuncupabatur, *& parvulam prolem.* Habes hæc pluribus enarrata apud eundem auctorem, qui asserit ipsum Alexium annos 8. tres menses & dies decem imperasse. *Eadem re comperta nescientibus nobis Græcorum proceres in palatio congregantur, & exulis nostri solemnis electio celebratur, seu potius restitutio declaratur, insperatamque lætitiam copiosa in palatio luminaria protestantur. Mane facto prodit in castra copiosa Græcorum procerum multitudo, suumque cum gaudio quærit electum, restitutam civitati asserit libertatem, & regredienti filio ad fasces Imperii, cum gaudio inæstimabili sublevatum de carcere caput patris Isaacii Imperatoris ostendunt. Præordinatis itaque quæ necessaria videbuntur, ad ecclesiam sanctæ Sophiæ novus Imperator cum solemni processione deducitur, & exuli nostro sine omni contradictione Imperiale restituitur diadema cum plenitudine potestatis.*

Capitur urbs octavo obsidionis die.

Nocte Imp. fugit.

Alexius Imp. salutatus.

XVI. *His peractis ad solutionem promissorum exulis Imperator & promissa rebus accumulat, victualia servitio Domini profutura nobis præbet ad annum, ducenta marcharum millia nobis solvere pergit, & Venetis sumptibus suis stolium prolongat in annum seque juramento astringit, quod erigere nobis debeat regale vexillum & in passagio martii nobiscum ad servitium Domini proficisci cum quantis poterit millibus armatorum, & sub eadem promissione concludit, quod eam reverentiam præstare debeat Rossano Pontifici, quam antecessores sui Imperatores catholici prædecessoribus vestris Pontificibus pridem impendisse noscuntur & ecclesiam orientalem ad hoc pro viribus inclinare, ac toto vitæ suæ tempore milites quingentos cum sumptibus suis in Terra sancta honorifice provisuram ad servitium Redemptoris.*

Alexius promittit sese crucesignatis conjungere.

Hactenus ad Innocentium crucesignati, qui easdem literas Othoni renunciato Imperatori, additis ad calcem aliquot verbis, misere; recitat eas Arnoldus Lubecensis abbas (*b*): alias vero a comite S. Pauli ad Brabantiæ ducem scriptas dictis consentaneas affert Godefridus (*c*) quem avidus lector consulere potest. At

(*b*) Arnol. Lub. chron. Slav. l. 6. c. 20.

(*c*) Godef. in annal. hoc ann.

NOTÆ [1] MEmorabilis hæc urbis Constantinopolitanæ expugnatio contigit die veneris XXV. julii, ac solemnis coronatio imperatoris Alexii celebrata fuit die I. mensis augusti. Hæc ex Ville-Harduino facile deduci possunt, asserente Alexium urbem intrasse die veneris; solemnem vero ceremoniam, qua coronam publice resumeret, & imperator agnosceretur indictam fuisse in diem festam S. Petri, augusti mense ineunte. Dies veneris ante festum S. Petri ad Vincula anno isto in diem XXV. julii audebat. MANSI

de Alexio, qui ob rem male gestam Latinorumque impressos impetus, immani terrore perfusus, de salute Imperioque actum arbitratus, nocte Constantinopoli Debeltum profugerat, locutus Nicetas de gesto ab illo Imperio hanc sententiam tulit, historiæque mandavit, in bello timidom ignavomque fuisse, atque in pace ad res gerendas parum idoneum, cæterum suavitate morum, aditus facilitate, & clementia commendatissimum, adulatorum quorum ingentem alebat numerum, vocibus corruptum, calumniis in aures admittendis proclivem: ob ereptum vero fratri una cum Imperio oculorum lumen conscientiæ facibus arsisse ac insignem aliquam calamitatem semper extimuisse; atque ita cum hostem sentiret in pectore, tum quasi deploratis rebus Debeltum fugisse, cum a nemine fugaretur, atque adiuc res suas confirmare posset. De Isaacio ac filio in Imperium restitutis atque id genus aliis fuse Nicetas Choniata, ubi acerbissimo in Latinos odio invehitur, eosque calumniis insectatur. At ea ex iis quæ crucesignati scripsere, Guntherusque tradit nullo negotio refelluntur.

XVII. Evectus ad Constantinopolitanum Imperium Alexius cum patrem suum Isaacium a fratre excœcatum libertati ac solio restituisset, ad exsolvenda Latinis promissa se comparavit, inter quæ illud præcipuum erat, ut Græcam ecclesiam ad Romanæ obsequium adduceret. Scriptis igitur literis ad Innocentium Romanum Pontificem, ubi in patruo feliciter vindicatum scelus, receptumque ex ejus manibus sceptrum exposuit, consueta olim ab Imperatoribus catholicis Christi Vicario præstari obsequia sobmisse detulit, atque ad perducendos ad conjunctionem Ecclesiæ orientales operam omnem collocaturum, atque Latinorum præsulum, qui Constantinopoli versabantur, consiliis religiosissime obtemperaturum est pollicitus.

Sanctissimo patri, & domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici, Alexius fidelis in Christo Imperator a Deo coronatus, Romanorum moderator, & semper Augustus, reverentiæ filialis devotum obsequium.

Quanta (a) *mibi fecerit Dominus his diebus secundum misericordiam suam, Beatitudini vestræ potissimum credidi breviter explicandum, quam locum ejus in terris noscitur obtinere, in cujus manu sunt omnium potestates, & omnium jura regnorum, tam Deo, & sanctitati vestræ in gratiarum actione devotus, quam merito teneor, & in perpetuum tenebor obnoxius. Novit plenius sanctitas vestra parricidio in fratrem commisso occupatum diutius, & pollutum Imperium, neque ipsum felici exilio detestabilem evasisse tyrannidem, in quo & mibi cœlitus datum est vestram Apostolicam videre personam.* Insigni ingrati animi vitio id scelus patrasse Alexium tyrannum tradit Jordanus (b) cum antea a Turcis abductus in servitutem ab Isacio maxima vi auri liberatus fuisset, qui excepto diademate cætera omnia ejus arbitrio permiserat: hunc vero ex administratione reipublicæ occasionem aucupatum Græcorum voluntates ad se pellexisse, corrupisseque, ut fratri sceptrum eriperet; pergunt Alexii alterius literæ.

XVIII. *Sed nec illud vestrum effugit auditum, quod peregrinorum beata societas crudelitatem abominata sceleris inauditi, amore fraterno, seu potius miseratione paterna exilium meum, & causam justissimam quidem, sed apud homines desperatam tam misericorditer, quam viriliter adorsa fuerit sublevare. Et tunc qualiter in manibus eorum tam mea, quam patris a Domino prosperata sit salus, sublevatum de carcere ejusdem illustris patris mei caput ostendit Imperialibus, ut decet, insignibus decoratum, & restitutum capiti meo cum solemnitate debita Imperii diadema, noctu elapso per fugam detestabili parricida, qui fasces Imperii inaudita tyrannidis incubatione polluerat. Hic profecto suspirantem ad nos urbem regiam sermonibus adeo infecerat venenatis, ut ad subversionem libertatis antiquæ publice Latinos assereret adventare, qui Apostolatui vestro locum, & gentem restituere laborarent, neque in odium traberent amicorum, cujus occasione, & studio opus tam insperatum Latinitas inchoasset. Hæc fateor causa potissimum ad subsidium nostrum peregrinorum animos inclinavit, quod promissione spontanea sub jurisjurandi religione, Christiana sumus devotione polliciti, totius Christianitatis ecclesiasticum caput, Romanum videlicet Pontificem Apostolorum principis Petri catholicum successorem nos humiliter agnituros, & ad hoc ipsam orientalem ecclesiam pro viribus inducturos, si debitum nobis divina miseratio restituisset Imperium, intelligentes profecto, quod accedere debeat plurimum honoris, & utilitatis Imperio, & nomini nostro decus æternum, si tunica Domini inconsutilis suam nostris temporibus, & operibus recipiat unitatem. Ex hoc quidem, ut dictum est, tam peregrinis vestris sub juramento promisimus, quam paternitati vestræ exhibere plenius præoptamus, omnem vobis, & successoribus vestris canonice substituendis devotionem per præsentes literas promittentes, quam antecessores nostri Imperatores catholici prædecessoribus vestris patribus orthodoxis Romanis Pontificibus antiquitus exhibuisse noscuntur. Illud pariter promittentes, quod opportunitate nobis a Domino præstita salutari, ad idem orientalem ecclesiam tam prudenter inclinabimus, quam potenter, super quo prudentiæ vestræ consilio desideramus initi,*

Pollicetur Alexius se Græcos ad Pontificis obedientiam adducturum.

(a) Lib. 6. ep. 210.

(b) Jordan. M. S. Vat. bibl. sign. n. 1960.

niti, ad hæc prædicta inducti præcipue consiliis salutaribus, & monitis venerabilium patrum C.. Halberst. & G... Trecen. & N... Suessionen. episcoporum, abbatis de Luced. & magistri Joannis Novionen. Dat. in urbe regia 8. Kal. septembris. Hæc novus Imperator; quid vero tum ad ipsum, tum ad crucesignatos rescripserit Innocentius, sequenti anno videbimus.

XIX. Quod spectat ad Ungariæ Regem, quem supra insignitum cruce meminimus; cum Jaderam ab aliis crucesignatis impulsu Venetorum excisam inspeximus, dum ille assumpta cruce ad Hierosolymitanum iter sese compararet, regni præsulibus Innocentius præceperat, ut Ladislao ejus filio fidei sacramento obstringi Ungaros operam darent, atque in eos, qui ab ipso desciscerent, anathema vibrarent. Rogatus præterea ab eodem Rege, dum expeditionem appataret, ne Strigoniensem, & Colocensem archiepiscopos suarum occasione ecclesiarum lites agitare permitteret, 11. kalen. martias respondit (*a*), ita se res moderaturum, ut etiamsi lite certarent, nullum in regno dissidium oriretur. Post hæc nonis novembris Anagniæ cum esset, Regem eundem hortatus est (*b*), ut Andreæ fratri duci subveniret, instrueretque necessariis, ut voto Hierosolymitano sese exsolveret, quod pater immatura abreptus morte ad opus perducere non potuerat, ejusque persolvendi in eum munus transfuderat: quo etiam die ad eundem Andream scribens (*c*) compositam inter illum, Regemque fratrem concordiam per G... tit. S. Vitalis presbyterum Cardinalem, Apostolicæ sedis legatum confirmat: præterea dato ad ipsum Hierosolymam trajicientem diplomate (*d*) in suam clientelam admisit, eaque gratia cæteros crucesignatos se affecturum pollicetur (*e*). Cum de Strigoniensi, & Colocensi archiepiscopis mentio inciderit, non prætermittendum silentio, Innocentium Strigoniensis ecclesiæ privilegia corroborasse, ut Ungariæ Metropolitanus sit, Reges, reginæque in illa ecclesia a Strigoniensibus archiepiscopis consecrentur, & corona insigniantur. Datum diploma Præneste 3. nonas maii; paucisque ante diebus, nempe 11. kal. april. Colocensi mandarat, ut W. Meganipanum inviseret, eumque ac Serviæ principes in Romani Pontificis obedientia confirmaret, atque a Constantinopolitani patriarchæ, qui Apostolicæ sedi obtemperare renuebat, jurisdictione liberaret, quo pariter die ad ipsum Meganipanum scribens (*f*) primatum Ecclesiæ Romanæ, atque in cæteras supremum imperium, dignitatemque commendat, ejusdemque argumenti literas Ungarorum Regi, & Serviæ archiepiscopis, episcopis, principibus, atque optimatibus misit. (*g*)

(*a*) Id. l. 6. ep. 6.

(*b*) Id. ib. ep. 156.

(*c*) Ib. ep. 156.

(*d*) Ib. 57.

(*e*) Ib. l. 5. ep. 147.

Strigoniensis archiep. est Reges Ungaros consecrasse.

Laborat Pontifex pro continendis in officio Serviis.

(*f*) Id. ib. ep. 24.

(*g*) Reg. post dict. ep.

XX. E Servia ad proximum Bulgariæ regnum sermonem convertamus. Perlata fuit Innocentio Pontifici hæc Bulgarorum Regis epistola, qua ille Romani Pontificis summam auctoritatem a Deo ipsi collatam agnovit, propterea que poposcit, ut legatos Apostolicos ad se transmitteret, qui ipsum regia corona redimirent, ac patriarcham in Bulgaria crearent; interpellatum quidem ab Imperatore, & patriarcha Græcorum, ut ab ipsis regiæ ornamenta dignitatis acciperet, sed promissa ipsorum aspernatum, cum B. Petri successoribus omni studio, & amore obsequi contendat. Invitarat illum Innocentius Dominici Brundusini opera, reique gerendæ occasionem, & argumentum captarat, ut cum ex prænobili Romana stirpe genus duceret, Romanæ Ecclesiæ adhæresceret.

Calo Joannes Imperator Bulgarorum sanctissimo domino fidei Christianorum ab oriente usque ad occidentem patriarchæ Papa Romano.

Ego cartam mitto tibi, (b) gaudens si nuncius meus inveniet te sanum, & lætum cum omnibus, qui sunt tecum, & omnibus consanguineis, & amicis tuis. Ego sanus sum per virtutem Domini, & beatæ Virginis, & per orationes sanctorum Petri, & Pauli Apostolorum, & per sanctas orationes tuas. Intelligo ego Calo Joannes Imperator Bulgarorum, quod tu habes potestatem a Deo ligandi, & solvendi, sicut habuit beatus Petrus Apostolus, cui dixit Dominus: Quodcunque ligaveris super terram, &c. sic tibi contulit Deus gratiam istam; unde quem ligaveris, ligatus est, & quem solveris, solutus. Notum facio sanctitati tuæ, quod elapsi sunt sex anni, quod ego semel, secundo, & tertio misi ad vos, sed nuncii mei non potuerunt ad sanctitatem tuam accedere, & proponere verbum meum, & referre mihi consolationem tuam. Inspiravit Dominus sanctitatem tuam, ut mitteret mihi Dominicum archipresbyterum Brundusinum, per quem intellexi, quod non es oblitus mei servi tui, quem honoravi sicut hominem tuum, & dedi ei literas, quas tuæ sanctitati deferret, quas utrum attulerit, vel non attulerit, Deus novit. Ex quo sciverunt istud Græci, miserunt mihi patriarcha, & Imperator: Veni ad nos, coronabimus te in Imperatorem, & faciemus tibi patriarcham, quia Imperium sine patriarcha non staret; sed ego non volui, immo recurri ad sanctitatem tuam, quia volo esse servus sancti Petri, & tuæ sanctitatis, & sciat sanctitas tua, quod ego misi ad te archiepiscopum meum cum omni ordinatione, & pecunia, & pannis sericis, cera, & argento, equis, & mulis, ut adoret sanctitatem tuam pro me servo tuo. Et rogo per orationes beati Apostoli Petri, & per sanctas orationes tuas,

(*b*) Lib. 6. ep. 141.

Bulgarus se Romanæ Ecclesiæ submittit.

ut

ut tu mittas Cardinales, quibus præcipiat sanctitas tua, ut me coronent in Imperatorem, & in terra mea faciant patriarcham, ut sim servus tuus tempore vitæ meæ. Subjectæ sunt Basilii Bulgarorum archiepiscopi literæ (*a*), quas cum ad sedem Apostolicam cum ingentibus, ac preciosissimis muneribus deferret, emensoque longissimo itinere pervenisset Dyrrachium, a Græcis, qui invidia perciti Bulgaros a Romanæ Ecclesiæ conjunctione distrahere nitebantur, prohibitus est, ne in occidentem trajiceret, tunc vero tyrannus Alexius ereptum Isaacio sceptrum adhuc tenebat, ob cujus metum archiepiscopus legatione perfungi non potuit, sed fidissimos nuncios ad Innocentium transmisit.

(*a*) Reg. post eand. ep.

XXI. Acceptis hisce literis Innocentius incredibili voluptate delibutus, quod Bulgari ad Ecclesiam Romanam convolare cuperent, bene cœpta ardentius urgere cœpit, redditisque aliis archiepiscopo Basilio de agnita Apostolici culminis dignitate est gratulatus, incitavitque, ut relicto illo ingenti, quo stipabatur comitatu, quandoquidem obeundæ legationis provincia ipsi demandata esset, persequendo itineri generose se accingeret, peteret mari Apuliam ibi honorifice susceptum iri, ardere se magno illius videndi reique perficiendæ desiderio: quid etiam misso Dominico Brundusino antea jussisset, significavit: (*b*) *Dilectum filium Dominicum archipresbyterum Brundusinum ad ejusdem nobilis*, nempe Calojoannis, *duximus præsentiam destinandum, plena ei facultate concessa, ut in tota terra ipsius quoad spiritualia corrigeret, quæ corrigenda cognosceret, & statueret, quæ forent secundum Dominum statuenda. Per ipsum quoque uni archiepiscoporum terræ ipsius pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii duximus destinandum, mandantes eidem, ut si qui forsan in terra illa promovendi ad ordines essent, vel in episcopum consecrandi, per vicinos catholicos dumtaxat episcopos in ordinandorum ordinatione, & consecratione consecrandorum procedere non tardaret. Eidem etiam dedimus in mandatis, ut de corona progenitoribus nobilis sæpedicti ab Ecclesia Romana inquireret diligentius veritatem, & tractaret de omnibus cum eodem, quæ cognosceret pertractanda, ut per ipsum tandem, & nuncios ejusdem nobilis de omnibus redditi certiores, consultius, & maturius super hoc procedere valeamus. Nuper autem idem legatus noster nunciis ejusdem nobilis obviavit ad charissimum in Christo filium nostrum H.... illustrem Regem Ungariæ destinatis, cum quibus ad eorum dominum sine mora se asseruit profecturum. Licet igitur prædictos Constant. presbyterum, & Sergium comestabilem ad præsentiam nostram duxeris destinandos, quia tamen tibi specialiter memoratus nobilis veniendi ad nos laborem imposuit, & onus suæ legationis injunxit moneamus &c.* Hactenus Innocentius, qui eodem die, eademque fere ratione ad Regem Bulgarorum scripsit. (*c*)

(*b*) Ep. 543.

(*c*) Ib. ep. 544.

XXII. Hic forte mirabitur lector, cur in Bulgari Regis, & archiepiscopi literis nulla fiat mentio Joannis Pontificii capellani, cui legationis munus ab Innocentio in iis regionibus, ut supra vidimus, impositum fuit: at inde id contigit, quod Joannes nondum eo pervenisset, ut ejus ad Pontificem datæ literæ ostendunt (*d*). Significavit enim in primis unicum Bosniæ episcopum præesse, illumque jam e vita sublatum, magno divinæ gloriæ incremento futurum, si Latinus episcopus imponeretur, atque etiam plures in iis terris episcopatus instituerentur: *Tractato negotio illorum quondam Patarenorum in Bosna, sicut jam pridem scripsi sanctitati vestræ, fui in Ungaria aliquantis diebus ex voluntate regia. Interim nuncii illius magni viri Calojoannis venerunt ad Regem, cum quibus, Deo duce, spero me ire ad ipsum, & Christianissimus Rex fecit eos super Evangelia jurare in Ecclesia coram altari, quod me securum usque ad præsentiam ejus deducerent.* Et infra: *Noveritis præterea, quod in Regno Bani Culin. de Bosna non est nisi unus episcopatus, & episcopus modo mortuus est, si posset fieri, quod aliquis Latinus ibi poneretur, & aliqui etiam ibi tres, vel quatuor crearentur novi, non modicum exinde utilitati accresceret ecclesiasticæ, quia regnum est ipsius ad minus dietarum decem, & plus. Ad hoc sciat sanctitas vestra, quod nobilis mulier Sibilia uxor quondam potestatis Constantinopolitan. in ultima voluntate de dote sua legatum relinquit Romanæ Ecclesiæ, &c.*

(*d*) Apud Inn. l. 6. ep. 140.

Bosnicæ res.

XXIV. Hactenus Joannis literæ, post quas tabulatum exemplum legitur, quibus Bosniæ monachi schismatici Romanæ Ecclesiæ constitutiones se observaturos pollicentur, atque obstringunt. Perfectum vero illud est ejusdem Joannis opera, & diligentia, cui Pontifex excindendæ in iis regionibus Patarenorum hæreseos provinciam commiserat. Juvit illius studium Banus Culinus Bosniæ princeps, quo præsente in publicis ecclesiasticorum comitiis Schismatici abrenunciarunt, virusque evomuere certi hæretici, qui sub religionis specie per summum aliorum contemptum se Christianos nuncupabant, ac sacramento ad servandos Ecclesiæ Romanæ ritus, & mutato nomine se fratres appellaturos devinxere. *In nomine Dei æterni Creatoris omnium, & humani generis redemptoris anno ab ipsius incarnatione MCCIII. domini vero Inno-*

Legatum Sibiliæ Ecclesiæ relictum.

nocentii Papæ III. anno sexto. Nos priores illorum hominum, qui hactenus singulariter Christiani nominis prærogativa vocati sumus in territorio Bosnæ omnium vice constituti pro omnibus, qui supra de nostra societate fraternitatis in præsentia Domini I. de Casem. capellan. summi Pontificis, & Romanæ Ecclesiæ in Bosna propter hoc delegati, præsente patrono Ban. Culin. domino Bosnæ promittimus coram Deo, & sanctis ejus stare ordinationi, & mandatis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tam de vita, & conversatione nostra, quam ipsius obsecundare obedientiæ, & vivere institutis, obligantes nos pro omnibus, qui sunt de nostra societate, & loca nostra cum possessionibus, & rebus omnibus, si aliquo tempore deinceps sectati fuerimus hæreticam pravitatem. In primis abrenunciamus schismati, quo ducimur infamati, & Romanam Ecclesiam matrem nostram caput totius ecclesiasticæ unitatis recognoscimus, &c.

XXIV. Jam ad res occidentalis Imperii nostra defluxit oratio. Cum Otho, ut vidimus, (a) Innocentium Papam de felici rerum suarum statu certiorem fecisset, idibus ille januariis reddita epistola (b) gratulatur: *Nos autem de tua prosperitate gaudemus, & successus tuos proprios reputamus, utpote qui plantæ nostræ oblivisci non possumus, &c.* Addítque: *Nos enim quantum nobis permittit Dominus, ultra forte quam credas supra promotione tuæ negotio vigilamus.* Et quidem summam ipsius pro Othone vigilantiam, ac solicitudinem apertissime ostendunt apostolicæ hoc anno datæ epistolæ, de quibus nunc dicendum. Igitur cum Trevirensis archiepiscopus Innocentio promisisset, atque jurejurando confirmasset, in Imperii negocio ad ejus arbitrium se accommodaturum, spreta sacramenti religione, Pontificisque dicta ei lege, per summam perfidiam ad partes Othonianas conferre se se renueret, Innocentius ad Germaniæ episcopos 6. Kal. martii scripsit (c) ut diebus dominicis solemni ritu e fidelium consortio ejectus promulgaretur. Quo item die Prænestino episcopo Apostolicæ sedis legato rescribens (d) Germanis archiepiscopis, & episcopis hæc adversus Trevirensem archiepiscopum se jussisse ait. Plurimum autem legatum ipsum commendat, tum quia inter ignotas antea gentes, & populos lingua dissonos, quam non noverat constitutus, talem se verbis, recteque factis exhibere niteretur, ut ejus opera cernentes illum ex quo omne datum optimum (e) & omne donum perfectum emanat, gloria afficerent, sibique laudes, gratesque agerent, quod Angelum pacis eo mittendum duxisset; tum etiam quia renunciato Imperatori plurimorum gratiam comparasset, seque ad Regem Danorum scripsisse, ut cum ipse inter illum, Othonemque fœdus composuisset, confirmassetque, si ob hanc, aliamve causam in Daniam se conferret, veluti Apostolicæ sedis legatum benigno voltu, & perhumaniter exciperet, ejusque consiliis, ac monitis acquiesceret: postea vero pactiones quasdam inter eundem Regem, & Othonem, fratresque confectas Apostolica auctoritate firmavit. Porro ut in perfidum, & contumacem Trevirensem archiep. vidimus Innocentium animadvertisse, ita archiepiscopum alterum, Adolphum scilicet Colonien. quod ab Othone maxima existimationis, gloriæque suæ jactura ad Philippum transvolasset, gravissime arguit, (f) utque ad illius partes iterum se conferat, monet, imperatque. Hoc interim spatio calumniatoribus quibusdam falso spargentibus electionis Othonis, ac Siffridi Maguntini archiepiscopi Innocentium pœnituisse, ad Germanos principes hæc scripsit. (g)

(a) Ann. supr.
(b) Ex reg. Innoc. libellus sup. neg. Imp. ep. 87.
(c) Innoc. eis. Cod. ep. 82.
(d) Id. ib. ep. 83.
(e) Jac. c. 1.
(f) Id. ib. ep. 99.
(g) Ibid. ep. 84.

XXV. Innoc. confutat literas sibi affictas in gratiam Philippi.

Innocentius, &c.

Miramur non modicum, & movemur, quod pestilentes quidam filii tenebrarum, sathanæ discipuli prænuncii antichristi, nobis, & Eccles. Romanæ notam volunt impingere levitatis, tamquam quod cum multa gravitate statuimus, velimus leviter revocare. Nec hoc solo contenti moliuntur innuere, licet frustra, quod inter nos, & fratres nostros zelus sit & contentio, nec sapiamus idem, sed in æmulatione, & contentione ad ea quæ statuimus, procedamus, cum tantus potius per Dei gratiam vigeat inter nos charitatis affectus, & tam insolubile maneat vinculum unitatis, ut sit nobis cor unum, & anima una, secundum Psalmistam, ambulantibus in domo Domini cum consensu. Ipsi autem volentes auctoritati sedis Apostolicæ derogare, ac in dubium revocare, quod fecimus tam super Imperii Romani negotio erga charissimum in Christo filium nostrum illustrem Regem Othonem in Romanorum Imperatorem electum, quam super facto ecclesiæ Maguntin. adversus venerabilem fratrem nostrum S.. archiepiscopum Maguntinum falsas præsumpserunt literas exhibere, volentes quosdam ex fratribus nostris a nobis discordes ostendere, ac animos vestros a consiliis nostris, & monitis revocare. Verum mentita est iniquitas sibi, quia prævalere non potuit veritati figmentum, cum literarum falsitas manifesta sit recte intuentibus per seipsam, cum nec literæ, quæ tanquam sub nomine nostro missæ fuerunt Patavienši, Frisingen. Eisteten. episc. præsentatæ Ecclesiæ Romanæ stylum redoleant, nec illæ, quæ dicuntur a quibusdam nostris fratribus destinatæ, fratrum nostrorum sapiant gravitatem, immo tanta sit inconcinnitas in utrisque, ut nullus sanæ mentis de ipsis debuerit dubi-

bitare. Unde culpabiles se ostendunt, qui earum procedere occasione præsumunt. Cum ergo super Imperii Romani negotio, nec super facto ecclesiæ Maguntinæ a nostro velimus proposito declinare, universitatem vestram monemus, & exhortamur attentius, & per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus super utroque consiliis nostris, & monitis intendatis, scituri pro certo, quod non intendimus ad depressionem Imperii, sicut mendaces aliqui mentiuntur, sed ad exaltationem ipsius propensius aspiramus. Datum Lateran. 9. april. Hactenus Innocentius ad Germaniæ principes. (*a*)

(*a*) Ibid. ep. ...

XXVI. Ad infringendam eandem calumniam, ne in credulorum mentes irreperet, atque Ecclesiæ gravitati derraheret, si tantra levitare suffragia ad Philippum detorsisse crederetur, sacer Cardinalium senatus literas ad Germaniæ principes misit, quibus proposita concepti animo doloris ob Germaniæ dissensiones magnitudine, declaravit Othonis, & Siffridi causas contra æmulos ab Ecclesia, ut æquissimas probari: aliorum vero ut injustas maturo consilio esse proscriptas.

Literæ Cardd. ad universos tam ecclesiasticos, quam sæculares principes Alemanniæ.

Confutatur a Cardd. eadem calumnia.

Tam super Imperii Romani scissura, quam super ecclesiæ Maguntin. discordia pio compassionis affectu dolemus, affectantes utriusque commodum, & honorem. Cum autem & dominus Papa nobiscum, & nos cum ipso simus per Dei gratiam unanimes, & concordes, quoniam ipse nos tanquam fratres, & filios diligit & honorat, & nos eum tanquam patrem, & Dominum reveremur, veneramur, mirari cogimur, & moveri, quod quidam homines pestilentes, illius utique filii, qui ab initio mendax fuit, & in veritate non stetit, sub nomine ipsius domini Papæ, ac quorumdam ex nobis tam super Imperii Romani negotio contra illustrem Regem Othonem in Romanorum Imperatorem electum, quam ecclesiæ Maguntinæ venerabilem fratrem nostrum Siffridum archiepiscopum Maguntinum falsas præsumpserunt literas exhibere, volentes super utroque negotio nos discordes ostendere, ut possent auctoritati sedis Apostolicæ derogare. Quia vero Deus Romanam Ecclesiam super firmam petram stabili soliditate fundavit, cujus idem ipsum fundamentum est, & fundator, frustra quis existimat, ut ab iis, quæ cum multa disponit maturitate consilii, prophana facilitate recedat, præsertim hoc tempore, quo quantum hominibus est concessum, non impetu voluntatis offertur, sed motu dirigitur rationis, ideoque reprehensibiles evincuntur, qui literis falsis utentes, Apostolicum moliuntur impedire statum, præsertim cum hujusmodi literæ tam manifestam exprimant falsitatem, ut nemo sanæ mentis super iis debuerit dubitare. Universitatem itaque vestram rogamus attentius, & monemus, quatenus tam de domino nostro summo Pontifice, quam nobis ipsis nihil velitis suspicari sinistri, nec credatis immissionibus, quæ fuerint per angelos malos, sed salubribus Romanæ Ecclesiæ consiliis intendatis, quæ non ad depressionem Imperii, sed exaltationem ejus intendit. Licet autem aliqui nostrum pro diversis Ecclesiæ necessitatibus sint absentes, quia tamen unum, & idem eos novimus sentire nobiscum, has literas cum sigillis omnium qui apud sedem Apostolicam præsentes existimus, sub universitatis nomine destinamus.

XXVII. Usus præterea alia arte Philippus Sueviæ dux, quo studia principum, qui Othoni favebant, labefactaret, atque infringeret, simularaque Apostolicæ sedis graria suas res stabiliret, spargi lore rumórem curaverat, Pontificem Romanum ad Imperii coronam eum evocandum Camaldulensium priorem in Germaniam misisse. At Pontifex datis ad Salisburgensem archiepiscopum literis (*b*), fraudem detexit.

Philippus serit rumorem se ad coronam capessendam exciri.

(*b*) Ib. ep. 89.

Innocentius, &c.

Innoc. confutat sparsam famam.

Ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod Sueviæ dux Ph. ut corda principum charissimo in Christo filio nostro illustri Regi Othoni in Romanorum Imperatorem electo faventium infirmaret, & ex simulato favore nostro robur aliquod obtineret, fecit per Theutoniam divulgari, quod dilect. fil. priorem Camaldulen. ad ejus præsentiam miseramus, eum ad coronam Imperii evocantes. Cæterum ut coram Deo sub testimonio conscientiæ nostræ loquamur, nec priorem prædictum, nec alium ad ducem ipsum duximus destinandum, sed priorem eumdem ab eo missum recepimus offerentem plura, & plurima referentem sub testimonio literarum, quas dux ipse sigillo fecerat aureo roborari. Cumque idem prior ex ejus parte proponeret coram nobis, quod paratus erat ad mandatum Ecclesiæ Romanæ redire, a nobis non potuit responsum aliud extorquere, nisi quod cum redeuntibus ad Ecclesiæ gremium nolimus aditum veniæ denegare, prompti eramus eum recipere, sicut quemlibet pœnitentem. Monemus igitur fraternitatem tuam, & exhortamur attentius, & per Apostolica tibi scripta mandamus quatenus quicquid malitiose fingatur, quæcunque immissiones per angelos malos fiant, non credas, quod a constantia mentis nostræ tam leviter recedamus. Datum Ferentini 5. id. septemb. In eandemque fere rationem, uti subditur, ad Zaringiæ ducem scripsit. Postea vero cum ipso archiepiscopo (*c*) questus est Innocentius, cum Othoni Imperatori designato adhæreret, illi tamen nec literas, nec nuncios, aut auxilium misisse,

(*c*) Id. ib. ep. 102.

se, quod ut in posterum præstet, hortatur imperatque.

XXVIII. Studuerat etiam Philippus magnis pollicitationibus gratiam Pontificis sibi conciliare. Quænam vero eæ fuerint, Innocentii IV. diploma ex Lugdunensi synodo evulgatum (de quo suo loco dicendum (a) erit) satis ostendit, (b) ipsi enim intexuit inter alia datam ad Innocentium III. prædecessorem suum Philippi epistolam, cujus exemplum infra scriptum est, quo ad aucupandam Innocentii benevolentiam ingentia promissa cumulabat: spondebat nimirum expeditionem ad reparandas Terræ sanctæ res adornare ac ducere, omnia quæ omnibus ecclesiis sive Romanæ vel aliis erepta essent restituere, nunquam se in prælatorum electionibus ingerere, si vel ipse aut levir Constantinopolitanum Imperium obtinerent, orientalem ecclesiam ad Latinæ obsequium flectere, novas leges justissimas toto servandas Imperio condere atque anathemate perculsos in exilium depellere, affinitatem cum Pontifice contrahere, si quæ damna intulisset, sarcire ut ex subjectis patebit.

(a) Ann. 1245.
(b) Extat in cod. Vallic. signato D. 1.

Philip. promissa pro aucupanda Pontificis gratia.

Ego Philippus Romanorum Rex semper Augustus antequam Martinus prior Camaldulensis & frater Odo monachus de Salem venirent ad me tractaturi de pace Ecclesiæ & Imperii, voveram Deo & sanctis ejus me iturum ultra mare ad liberandam terram promissionis a gentium feritate: & iterum post eorum adventum audito verbo eorum super tractatu pacis, de concessione domini Apostolici, in manu prædicti prioris vice domini Apostolici vovi, & promisi Deo & sanctis ejus & eidem priori loco sæpedicti domini Apostolici, me opportuno tempore Ecclesiæ, & Imperio & liberationi terræ prædictæ bona fide absque omni fraude illuc iturum, & opitulante Deo terram illam pro posse meo liberaturum. Hujus voti testes sunt Dictalben. Constantien. episcopus & Berchardus abbas de Salem, Petrus abbas de Burgo sancti sepulcri, frater Odo de Salem, Henricus dapifer de Voalteg. Henricus de Sinalenebbe, Henricus Marescbalec. de Papinberin, Helfric not. Insuper promisi me facturum omnia hic subscripta: omnia bona tam Romanæ Ecclesiæ quam aliarum ecclesiarum, quæ antecessores mei Reges vel Imperatores, injuste abstulerunt vel detinuerunt, vel ego abstuli vel injuste detineo, restituam, & ab eis quiete & pacifice semper possideri ab eis permittam: omnes abusus, quos antecessores mei in Ecclesiis habuerunt, utputa mortuis prælatis bona ipsorum vel ecclesiarum eorum accipiebant, perpetuo relinquam: electiones episcoporum & aliorum prælatorum canonice fieri permittemus: omnia spiritualia summo Pontifici relinquentes: monasteria irregulariter viventia, sicut majestati Imperiali congruit, cum adjutorio domini Apostolici regularibus conventibus, scilicet Cistercien. Camaldalen. Præmonstraten. subiiciemus, & operam dabo, ut tam monasticus, quam clericalis ordo ea qua decet religione vivat & honestate.

Terræ S. res reparare.

Restituere erepta Ecclesiæ Rom. & aliis.

Permittere liberas electiones prælatorum.

Advocatos sive patronos ecclesiarum ab exactionibus, angariis, parangariis, in quantum potero, cessare compellam. Si omnipotens dominus regnum Græcorum mihi vel leviro meo subdiderit, ecclesiam Constantinopolitanam Romanæ Ecclesiæ bona fide & sine fraude faciam fore subjectam, Romanæ Ecclesiæ in omnibus & per omnia fidelis, & devotus atque filius, & defensor semper ero. Generalem legem statuam & observari faciam semper & ubique per totum Imperium, ut quicumque excommunicatus fuerit a domino Apostolico in banno statim sit Imperiali: insuper pro pace & amicitia inter me & dominum Apostolicum semper servanda & omni mala suspitione auferenda, ut ipse semper benignissimus sit mihi pater, & ego ei fidelissimus, & optimus filius, filiam meam nepoti ejus in conjugium dabo & alios vel alias de cognatione mea secundum voluntatem suam generi suo copulari faciam. De omnibus excessibus meis ad mandatum, & voluntatem domini Apostolici Deo, & Ecclesiæ plene satisfaciam. Hæc etiam omnia in præsentia domini episcopi Constant. & domini Martini prioris Camaldulen. & domini Esbuchari abbatis de Salem, & domini Petri abbatis de Burgo sancti sepulchri, & fratris Odonis de Salem præsentium latoris &c. (adiiciuntur alia testium nomina, quæ in superiori instrumenti parte insinuata sunt) me facturum, & observaturum bona fide & sine omni fraude juravi, &c. Hactenus prior Philippi ad Innocentium epistola: ejus vero levir cujus hic meminit Alexius est quem a Latinis hoc anno evectum vidimus ad Constantinopolitanum Imperium, recitatæ vero epistolæ hæc alia subditur.

XXIX. Græcam Ecclesiam Romanæ conjungere.

Excommunicatos exilio damnare.

Affinitatem jungere cum Innocentio.

Facere satis de illatis injuriis.

Reverendo in Christo patri domino Innocentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici Philippus Dei gratia Romanorum Rex & Augustus salutem & filialis obedientiæ sincerum affectum.

Omnium bonorum largitori & vestræ sanctissimæ paternitati gratias referimus quamplures, quod placuit vestræ pietati venerabili priori Camaldalen. concedere, ut ipse ad nostram accederet præsentiam, super tractatu concordiæ, & amicitiæ inter nos, & vos & pro reformanda pace inter Ecclesiam, & Imperium, secundum propositiones & conditiones a viro religioso & honesto fratre Odone de Salem, sanctitati vestræ intimatas: indubitanter namque sciat vestra prudentia nostrum esse domino inspirante firmissimum propositum vobis obe-

XXX. Philippi ad Innoc. blandæ literæ.

V

obedientes & devotos semper existere, & Romanam Ecclesiam totis viribus nostris tueri & exaltare; hoc etiam liquere volentes, quod per nos non stabit, quin de tranquillitate totius Ecclesiæ una cum vestro auxilio affectuosissime cogitare & disponere intendamus. Universas itaque conditiones in chartula ista inclusas bona fide & absque omni fraude semper inconcusse ac inviolabiliter observabimus & executioni plenissime mandabimus. Cæterum pleno rogamus affectu, ut eis quæ latores præsentium antedictus prior & frater Odo vobis ex parte nostra dixerint, indubitatam adhibere cunctis fiduciam, quæcunque enim ipsi cum vestra sanctitate de præsenti negotio tractaverint, nos in totum ratum sumus habituri & inviolabiliter observaturi, &c. Hæc Philippus quem animadvertat lector haud Innocentium asserere Camaldulensium priorem misisse, sed tantum concessisse seu permisisse, ut ad ipsum accederet, quo scilicet resipiscentem ad Ecclesiæ obedientiam revocaret.

XXXI. Sed ad calumniatores redeamus. Conati igitur quos poterant ab Othone abalienare, omnemque concinnandi subornandique dolos occasionem aucupati sunt. Quid vero ægrotante Innocentio confinxerint, ipse ubi e morbo recreatus, universis Germaniæ principibus significavit:
(a) Id. ib. ep. 95. (*a*) disseminarant nimirum per Germaniam Innocentium e vivis sublatum, atque illius successorem, cui Clementis nomen affinxerant, repudiato Othone Philippi causam magno animorum ardore amplexari.

Innocentius, &c.

Crediderant quidam ex infirmitate nostra se nocendi materiam assumpsisse, ac nos mortuos mentientes confinxerunt etiam, quod nobis alius fuerat substitutus, quem, ut eorum crederetur amplius falsitati, vocavere pro sua voluntate Clementem, qui etiam cudentes novam bullam & literas componentes substitutionem illius nisi sunt per Theutoniam divulgare. Sed benedictus dominus Deus noster, quoniam non nobis, sed sibi potius iniquitas est mentita, & qui paraverant proximo suo foveam, ipsi absque illo inciderunt in eam: jam enim manifestatur eorum malitia, & iniquitas publicatur, qui contra Regem eundem sub fratrum nostrorum & contra ven. fratrem Maguntin. archiepiscopum, sub nostro nomine literas in falsitatis fabrica fabricarunt, sic nocere volentes illis, ut nobis impingerent vitium falsitatis. Cum igitur mendaces hujusmodi aperte toties sint mentiti, & toties in suæ testimonium falsitatis literis falsis usi, monemus universitatem vestram, & exhortamur in Domino, & per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus si similia forsan confingant de cætero, non credatis, nec moveamini per sermonem, aut epistolam tanquam missam sub nostro nomine, ad credendum quod usque adeo simus in proposito nostro leves, ut quod mature disponimus, leviter revocemus. Dat. Anagniæ &c. Pont. &c. Ægritudinis ex qua convaluerat, Othonem certiorem fecit, (*b*) tum secundis ac florentibus illius rebus gratulatur. At de Innocentii graviore valetudine rursus infra hoc ipso anno. (b) Id. ib. ep. 90.

XXXII. Innoc. Lombardos Othoni niti tur conciliare. Ad augendas præterea Othonis res Pontifex archiepiscopis, episcopis, marchionibus, aliisque Lombardiæ nobilibus viris missa epistola, ipsos Othonis partibus astringere studuit, (*c*) cum Romani, ut inquit, Imperii negotium speciatim ad Lombardiæ ditionem pertineat, ipsorum consilium auxiliumque per Ferrariensem, Papiensem, & Placentinum episcopos, quibus Mantuanum (*d*) postea adjunxit, exquirendum se duxisse ait. Quapropter monere, adhortari, imperare, ut ab iisdem evocati illos præsules adeant, quibus præsulibus per alias pariter literas præcipit, (*e*) ut quid de transmissis conventionibus Insubres sentiant, veliutque, diligentissime inquirant.
(c) Innoc. cit. eod. ep. 86. (d) Id. ib. ep. 91. (e) Id. ib. ep. 87.

Archiepiscopis, & episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, rectoribus, potestatibus, consulibus, marchionibus, comitibus, & aliis nobilibus constitutis in Lombardia.

XXXIII. (f) Ep. 92. Novit (*f*) *scrutator renum & cordium Dominus Jesus Christus, cui omnium sunt cogitationes, & intentiones apertæ, quod in facto Imperii bono zelo processimus, id solicite procurantes, ut persona talis assumeretur ad illud, quæ pacem Ecclesiæ ac Imperii affectaret, & Urbes honores diligeret, & servaret Italiæ toti, ac Lombardiæ specialiter libertatem. Non enim, sicut pestilentes aliqui mentiuntur, volentes inter Ecclesiam, & Imperium immortalis discordiæ materiam suscitare, ad Imperii depressionem intendimus, sed incrementum ipsius potius affectamus, utpote per quod si bene ordinatum fuerit, Ecclesiam defendendam credimus, & in pluribus exaltandam. Nam etsi quidam Imperatorum Romanam Ecclesiam, Lombardiam, & universam Italiam graviter fuerint persecuti, sicut universitatis vestræ discretio plene novit, novimus tamen, quod aliqui sunt sedem Apostolicam venerati, ditantes, & dotantes eandem amantes Italiam, & diligentes specialiter Lombardiam.*

XXXIV. *Attendentes igitur olim quantum dispendium ex defensoris defectu pateretur Ecclesia; quantumque incommodum ex Imperatoris carentia sentiret religio Christiana, licet diutius expectaverimus expectantes, si forsan principes, vel per seipsos, vel de consilio nostro finem imponerent tantis malis, quia tamen eos super hoc invenimus negligentes, paterna ipsos curavimus so-*

folicitudine commonere, ut Deum præ oculis habentes, & Imperii zelantes honorem, ad provisionem ipsius melius intendere procurarent, ne vel dignitas aumillaretur ipsius, vel libertas per eorum discordiam deperiret: alioquin quia mora trahebat periculum grave secum, nos quod expedire crederemus amplius procurantes, illi favorem Apostolicum præstaremus, quem crederemus majoribus studiis, & meritis adjuvari. Cum autem ad hujusmodi literas, quas ad multos principum novimus pervenisse, nobis nec verbo fuisset, nec facto responsum, audito, quod quidam eorum ad commune colloquium disponerent convenire, per literas nostras consilium nostrum eis duximus exponendum super iis, quæ necessaria videbantur eos diligentias instruentes.

XXXV. *Cæterum cum nec sic potuissemus proficere apud eos, nolentes ulterius Ecclesiæ, ac Imperii dissimulare jacturam, non posuimus carnem brachium nostram, nec acceptavimas vultum potentis, sed in eo ponentes spem nostram, qui non est personarum acceptor, & qui David de postfœtantes accepit pascere Jacob populum suum, & Israel hereditatem suam, pensavimus, & examinavimus, quantum tamen de plano potuimus studia eligentium, cum prius nobilis vir Philippus dux Sueviæ nostrum noluerit super hoc subire judicium, & intelleximus, quod licet major pars principum in electionem ipsius ab initio convenisset, plures tamen ex iis ad quos Imperatoris spectat electio, convenerunt postmodum in charissimum in Christo filium nostrum illustrem Regem Othonem, & quod ex eo, quod fautores præfati Philippi absentibus aliis, & contemptis ipsum prius eligere præsumpserunt, patet eos perperam processisse, cum explorati sit juris, quod electioni plus contemptus unius, quam contradictio plurimorum obsistat, unde quia privilegium meruerunt amittere, qui permissa sibi abusi sunt potestate, videri non immerito poteras, quod injuria hujusmodi non obstante, cæteri postea uti potuerint jure suo. Præterea dux prædictus, nec ubi debuit, nec a quo debuit, coronam & unctionem accepit: memoratas vero Rex & ubi debuit, videlicet Aquisgrani, & a quo debuit, scilicet a venerabili fratre nostro* Colonien. *archiepiscopo recepit utramque. Insuper sufficienter examinavimus merita personarum, cum non dubium existat ad nos examinationem hujusmodi pertinere; est enim generaliter, & universaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat, quod & principes sine conditione qualibet recognoscunt, sicut expresse per venerabilem fratrem nostrum Salisburgensem archiepiscopum, & dilectum filium abbatem de Salem, & nobilem virum marchionem orientalem legatos suos recognoverunt in nostra præsentia constitutos, etiam principes sæpe dicto Philippo faventes.*

*Quod autem cum in electione vota principum dividuntur post admonitionem, & expectationem alteri partium favere possimus, maxime postquam a nobis unctio, & consecratio, & coronatio postulatur, sicut utraque pars a nobis multoties postulavit, ex jure patet pariter, & exemplo. Nunquid enim si principes admoniti, & expectati, vel non potuerint, vel noluerint convenire, Apostolica sedes advocato, & defensore carebit, eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam? Præterea sicut vestra credimus universitas non ignorat, quod cum Lotarius, & Conradus in discordia fuissent electi, Romanus Pontifex Lotarium coronavit, & Imperium obtinuit coronatus, eodem Conrado tunc demum ad ejus gratiam redeunte. Sunt autem notoria impedimenta, quæ præfato duci ad suam promotionem obsistunt, videlicet excommunicatio publica, perjurium manifestum, & persecutio divulgata, quam progenitores ejus, & ipse præsumpserunt in Apostolicam sedem, & alias ecclesias exercere, unde videri non immerito poterat, quod ad reprobationem ipsius non erat ordo judiciarias observandus, cum * actione non indigeant manifesta, fuit enim, &c. Affert causas suo loco supra allatas, ob quas fidelium consortio ejectus fuerat.* XXXVI.

* probatione

XXXVII. *At quid post hæc cum Insubribus Innocentius, cum illi se de Imperii rebus haud satis instructos esse respondissent* (a)? *prolixioribus iisdem literis rerum hactenus gestarum seriem ex ordine exponit; ea ipsi afferemus, quæ ad narrationem historicam maxime spectare videantur. Igitur de Philippi Suevi loquens criminibus, quibus se indignum Imperio reddiderat, hæc adducit. Cum adhuc faveat Capparono, qui Marcualdo in malitia & excommunicatione successit, nec unquam fuerit absolutus, & quod venit contra propriam juramentum, fuit & de persecutorum genere oriundus, & est Ecclesiam persecutas, & qualiter libertas principum deperiret, si ipsum eligerent, qualiter autem Fridericus, & Henricus persecuti fuerint Lombardiam, qualiter eam subiicere voluerint servituti, qualiter Philippus ipse adhuc patrum suorum inhærens vestigiis regnum Siciliæ nobis, & etiam nepoti suo subtrahere moliatur, vestra sicut credimus universitas non ignorat.* Et infra:

(a) Id. ib. ep. 92.

Lit. Inn. ad Lomb.

Monemus igitur universitatem vestram, & exhortamur attentius, & per Apostolica scripta mandamus, quatenus ob reverentiam Apostolicæ sedis, & nostram, & propriæ libertatis obtentu, quod omisistis hactenus, sine dilatione qualibet suppleatis, ex iis, quæ jam fecimus plenius intellectis, qualiter in favorem Regis ipsius debeamus procedere, rescribentes, non so-

lum consilium, sed auxilium vestrum nobis efficaciter tribuatis, ut quod bene incepimus, melius compleamus. Ecce etenim Dominus nostrum videtur approbasse consilium, vel nobis illud misericorditer inspirasse, cum Rex ipse de die in diem fiat se ipso robustior, & regnum ejus jugiter roboretur, & debilitetur quotidie pars adversa, non tam humana manu,
Philippus clades in Thuring. accipit.
quam divina dejecta. Cum enim hoc anno dux Sueviæ supradictus terram nobilis viri Langravii Thuringiæ fuisset ingressus, & quandam civitatem ipsius cum suis fautoribus obsideret, Rex ipse mutantibus etiam quibusdam ex suis cum duce Bohemiæ, & aliis qui auxiliantur eidem in auxilium Langravii properans obsidentes obsedit, & faciente cum eo Domino signum in bonum Ph. de Thuringia in Saxoniam ad majorem exercitum colligendum aufugit, sed nec ibidem illum expectare præsumpsit, immo ad civitatem, in qua sui obsidebantur, occulte revertens, relicto exercitu, & disperso cum paucis in Sueviam latenter abscessit. Cæterum Rex prædictus non paucis castris, & terris, quæ duci faverant, potenter acceptis, in locis, quæ ille prius habuerat, solemnes curias celebravit tam a Langravio quam duce Bohemiæ, quem ipsi Regem appellant, & fratre ipsius marchione Moraviæ, a multis quoque comitibus Juppanis fidelitatis juramenta recepit, & eos de feudis suis solemniter juxta Imperii consuetudinem investivit, &c. Datum Anagniæ 3. id. decemb.

XXXVIII. Porro de Germaniæ rebus, quarum hic meminit Pontifex, Lubecensis, Urspergensis, Stadensis, historiæ de Lantgraviis anonymus auctor, Godefridus, aliique. At de Lantgravio non dandum oblivioni Innocentium dato ad eum diplomate (*a*) ipsum ditionemque in sedis Apostolicæ tutelam suscepisse. Igitur pro designato Imperatore elaborans adhuc Innocentius Saxoniæ ducem hortatur, (*b*) ut tandem ad ejus partes provolet, jacturamque temporis præteriti majoribus officiis resarciat, atque Imperatoris gratiam ipsi conciliaturum pollicetur, datæ sunt literæ *Anagniæ 11. idus decemb. &c.* Idemque ad Zaringiæ, Moraviæ, Austriæ, Bavariæ duces, aliosque principes scripsit. Quo etiam die aliis tum ad Brabantiæ ducem Othonis socerum, tum ad Danorum Regem datis literis illum, ut eundem Othonem non deserat, pluribus monet (*c*) atque hortatur, (*d*) ut quem Ecclesia favore, ipse officiis suis complecteretur:

(*a*) Innoc. l. 5. ep. 41.

(*b*) Libel. de negot. Imper. ep. 97.

(*c*) Id. ib. ep. 98.

(*d*) Id. ib. ep. 100.

Pont. literæ ad Danor. Reg. in gratiam Othonis.

*Licet charissimus in Christo filius noster illustris Otho in Romanorum Imperatorem electus serenitati tuæ sit tam amicitia, quam affinitate conjunctus, nihilominus tamen auxilium, quod inter * tuæ promotionis primitias ei potenter, & viriliter impendisti, nobis reputamus impensum, & ad honorem tuum propter hoc specialius intendimus, & profectum, nam quamvis ad favorem ipsius duplex affinitatis videlicet, & amicitiæ ratio te inducat, ut tamen triplex funiculus non rumpatur devotionis sinceritas, quam ad nos, & Romanam Ecclesiam habere te credimus, prædictis accedens eis confert amplius firmamentum, cum sine conscientiæ læsione, ac famæ dispendio favere valeas, cui favemus, &c.*

* *sua*

Hæc ad Daniæ Regem Innocentius. Præterea cum a pluribus accepisset Bohemiæ Jappanos strenue pro Othone se gessisse, scriptis ad eos gratulatoriis literis (*e*) navatam legato Apostolico operam, præclaramque de fuso, fugatoque hoste victoriam commendavit.

(*e*) Id. ib. ep. 101.

XXXIX. Innoc. lit. Jappanis Bohem.

Devotionem vestram in Domino commendamus, quod sicut veridica multorum relatione comperimus venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum Apostolicæ sedis legatum ob reverentiam Dei, & nostram humiliter recepistis, & curastis honorifice pertractare, ita quod ad commonitionem ejus relictis uxoribus, & filiis vestris in forti manu, & brachio extento cum domino vestro Bohemiam exeuntes, charissimo in Christo filio nostro illustri Regi Othoni in Romanorum Imperatorem electo potenter, & viriliter astitistis: in accessu autem vestro ei plurimum honoris accessit, cum congressum ejus ipsius fugerit inimicus, nec coram vobis ausus fuerit comparere, sed disparuerit potius, & ad propria redierit relicto exercitu, & disperso. Super hoc igitur nobilitatem vestram prosequentes actionibus gratiarum monemus, & exhortamur attentius, quatenus sicut bene cœpistis, eidem Regi de cætero fideliter, & fortiter assistatis, & faveatis, ac promoveatis taliter partem ejus, quod ipsius negocium in brevi dante Domino feliciter consummetur. Nos enim reputabimus nobis ipsis impensum, quicquid gratiæ, & honoris ei duxeritis impendendum. Datum &c.

XL. Postremo Innocentius Magdeburgensem archiepiscopum acrioribus literis (*f*) perstrinxit, quod Romano pontifici de agnoscendo Imperatore Othone non consentiret, ac ni pareat, anathemate perculsum, ac episcopatu dejectum iri comminatur.

(*f*) Ib. ep. 103.

Innocentius, &c.

Inn. lit. ad Magdeburgensem archiep.

Ecce eum idem legatus, de quo fiducialiter gloriamur, quod a muneribus excussit manus suas, & de quo vere dicere possumus: Non fuit qui ditaverit Abraham, tibi ex parte nostra sub debito juramenti, quod in tua nuper absolutione præstiteras, districte præceperit, & nos etiam tibi per literas nostras dederimus in mandatis, ut super Imperii Romani negotio nostræ acquiesceres voluntati, & charissimo in Christo filio nostro illustri Re-

gi

gi Othoni in Romanorum Imperatorem electo, quem nos in Regem suscepimus, tu quoque nobiscum eum in Regem suscipiens, fideliter adhæreres: tu tamen nec ejus, nec nostro mandato deferens, nec præstitum juramentum attendens, noluisti, quod mandatum tibi fuerat, adimplere, immo cum propter hoc excommunicatum te renunciaverit, & perjurum, relaxasti contra eum, & Romanam Ecclesiam linguam tuam, & nescimus, cujus appellationis obtentu deferre sententiæ contempsisti, cum etiam in dubio debuisses viam eligere tutiorem, & donec res nostro diffiniretur judicio, sententiam observare. An forte putas, quod mandatum tibi factum fuerit contra Deum, aut in tali negotio, tanquam ad Apostolicum sedem non spectet, nobis non debeas obedire? Certe multum desipis, si hoc sapis, nam & nos homines sumus, & Deum cœli timemus, nec quicquam vellemus contra ipsum statuere, aut supra nos aliquid arrogare quantum autem in hoc facto delinqueres, & quam merueris ex contumacia tanta pœnam, melius experireris in opere, quam ex canonica teneas lectione, nisi adhuc quantum possumus, tuæ vellemus honestati deferre, sed nisi deferentibus deferas, & deposito corde lapideo carneum cor assumas, & obedias voci nostræ, quanto differtur amplius, tanto gravius inferetur. Sane si fuissemus in facto Imperii personarum, aut munerum acceptores, si potentiam præposuissemus justitiæ, & pervertissemus judicium æquitatis, inobedientiam tuam vel dissimularemus omnino, vel saltem minus moleste ferremus.

XLI. *Verum cum personarum acceptione postposita non attendentes vultum potentis, nec impotentis justitiam contemnentes, secuti fuerimus æquitatem, & etiam Dominus judicium nostrum certis videatur indiciis approbasse, contumaciam tuam nec debemus, nec volumus ulterius in patientia sustinere, cum secundum Apostolum parati simus inobedientiam omnem ulcisci: quam ex hoc etiam tu ipse amplius manifestas, quod expectatus diutius, licet promiseris, nullum tamen propter hoc miseris responsalem. Volentes autem adhuc, si possumus, te ad viam rectitudinis revocare, monemus, & exhortamur attentius, & per Apostolica tibi scripta in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus omni excusatione cessante prædicto legato infra mensem post susceptionem præsentium plene satisfacias de injuriis irrogatis, & sicut idem tibi ex parte nostra præceperit super facto Imperii, nostræ consentias & obedias voluntati, præsertim cum idem Rex sufficientem præstare velit super indemnitate Magdeburgen. ecclesiæ cautionem, alioquin noveris nos venerabilibus fratribus nostris Minden. Verden. & Ildesemen. episcopis dedisse districtius in mandatis, ut ex tunc te singulis diebus dominicis, & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, appellatione remota excommunicatum publice nuncient, & per vicinas diœceses faciant sub solemnitate simili nunciari, suffraganeis tuis, & Magdeburgen. capitulo ex parte nostra in obedientiæ virtute mandantes, ut inobedienti tibi nullam reverentiam prorsus impendant, nec te ut Metropolitanum honorent, sed ut excommunicatum evitent. Quod si nec sic arbor tua satiata stercoribus fructus protulerit requisitos, securim ad radicem ficulneæ infructuosæ ponemus, ut juxta proverbium veritatis, arbor quæ non fecerit fructum bonum, excindatur, & mittatur in ignem, &c.* Hæc de Imperii rebus suffecerint.

Cum de Prænestino episcopo inciderit mentio, perjucundum lectori fore putamus, si hoc loco, quæ de eo memoriæ Cæsarius (a) tradidit, referamus, ac pias consuetudines, quas ad venerandum Eucharistiæ sacramentum induxit: *Tempore schismatis inter Philippum, & Othonem dominus Vvido Cardinalis aliquando abbas Cisterciensis* (Eum Cisterciensi ordini olim præfuisse, ac dignissime Cardinalitiam dignitatem in Ecclesia Dei meruisse, & injuncto legationis munere auctoritate maxime auctum testatur Innocentius b): qui ipsum anno sequenti Rhemensi archiepiscopatui præfecit, ut apostolicæ literæ a D. Ferdinando Ughello, mihi familiaritate conjuncto, in suo egregio de Italia sacra opere adductæ (c) illustrant: *Cum missus fuisset Coloniam ad confirmandam electionem Othonis, bonam illic consuetudinem instituit: præcepit enim, ut ad elevationem hostiæ omnis populus in ecclesia ad sonitum nolæ veniam peteret, sicque usque ad calicis benedictionem prostratus jaceret. Præcepit etiam idem Cardinalis, ut quoties deferendum esset ad infirmum, scholaris, sive campanarius sacerdotem præcedens, per nolam illud proderet; sicque omnis populus tam in stratis, quam in domibus Christum adoraret. Retulit eis eodem tempore casum satis miraculosum: Miles quidam in Francia fuit tantæ devotionis, ut quotiescunque Christi corpus elevari, sive deferri videret, prostratus illud adoraret; contigit, ut die quadam vestibus suis pretiosis indutus intraret civitatem, cumque platea, in qua equitabat, nimis esset lutosa, ex improviso obvium habuit corpus Domini, quo viso, modicum intra se deliberans, ait: Quid facies modo? si in tanta profunditate te prostraveris, perdita sunt vestimenta tua hæc delicata; si vero non descenderis, saluberrimæ consuetudinis transgressorem te semper accusabit conscientia. Quid plura? prævalescente devotione de equo prosiliens in lutum se misit, in quo flexis genibus, elevatis manibus Christi corpus adoravit;*

& quia

XLII.

(a) *Cæs. l. 9. c. 51.* Piæ consuetudines a legato inductæ.

(b) *Innoc. Libel. ep. 108.*

(c) *Tom. 1. in episcopis Pranest.*

Qui in medio luto se ante Euch. prostraverat, vestes non inquinavit.

& quia dulcissimus Dominus honorantes se non solum in futuro remunerat, immo etiam in præsenti nonnunquam rehonorat, hoc egit sua potentia, ut totius luti nec una quidem guttula vestimentis ejus adhæreret, tunc equum cum multa admiratione reascendit, & amplius in fide confortatus Deum glorificavit. Simile contigit cuidam religiosæ feminæ in provincia nostra. Hæc Cæsarius.

XLIII. Quibus opportune ex eodem auctore inserenda videtur de simplicis viri probitate festiva narratio. (a) Cum enim vir nobilis monasterii pecora rapuisset, magna religione jussus monachus accipere quidquid ex iis posset; ad prandium invitatus, cum mensæ appositas ovium monasterii carnes vidisset, avide iis farcire ventrem cœpit, stupentibus aliis, Cisterciensem abstinere carnibus solitum ita opipare gulam saginare: ille abbatis sui imperium animo recolebat, & cum nil aliud, quam quod dentibus raperet, efferre posse putaret, abliguriendis sibi appositis inhiabat. *Dominus Vvido abbas Cisterciensis, postea Cardinalis cum missus fuisset Coloniam ad electionem confirmandam, quæ facta fuerat contra Philippum in Othonem, retulit ibidem quandam sanctæ simplicitatis historiam satis jucundam, satisque mirabilem. Dicebat domum quandam ordinis nostri in terra cujusdam nobilis viri, atque potentis fuisse sitam, quam idem tyrannus, eo quod Deum non timeret, neque hominem revereretur, multis modis sæpe molestavit de annona, vino, & pecoribus quoties & quantum voluit tulit, quantum voluit, fratribus dimisit: cumque hoc ex consuetudine, & quasi pro lege habens actitaret, & conventus querimoniis multis inutiliter tædiati gementes tacerent, die quadam maximam partem rapuit armenti, præcipiens illam ad castrum suum minari. Quo cognito abbas, & fratres satis turbabantur, in quorum consilio quid facto opus esset, satis tractabatur. Visum est eis aliquem ire debere ad castrum, per quem saltem res ei innotesceret, maxime abbatem, qui respondit: Ego non ibo, quia monendo illum nihil proficimus, sed aerem tantummodo verberamus. Simili modo excusante se priore, & cellerario, subjunxit abbas: Est ne hic aliquis, qui adhuc semel ire velit? Tacentibus cunctis, unus divinitus inspiratus, ironice respondit, Monachus ille vadat, hominem senem, ac simplicissimum nominans; vocatus est monachus, si ire vellet ad castrum inquiritur, obedit, mittitur: qui cum ab abbate recederet, ex multa cordis sui simplicitate verbum hoc protulit: Pater, inquit, si aliqua portio mihi fuerit restituta, recipiam, an non? respondit: Quicquid rehabere poteris, accipias in nomine Domini, melius est aliquid, quam nihil. Abiit ille, venit ad castrum nuncium abbatis, & fratrum cum oratione deferens tyranno; & quia simplicitas justi secundum Job lampas est contempta in oculis malorum, tyrannus sermones ejus parvipendens & irridens, ait: Domine expectate, donec pransus fueritis, tunc enim respondebitur vobis.*

(a) Cæsar. l. 6. c. 2.

XLIV. *Hora prandii ad mensam communem positus est & cibaria communia, carnes scilicet in bona quantitate ei sicut cæteris sunt appositæ. Vir sanctus verbi abbatis sui reminiscens, & carnes, quæ laute ministrabantur, de pecoribus monasterii sui esse non dubitans, quantum ex carnibus sumere potuit, cum cæteris, ne inobediens esset manducavit. Dominus castri ex opposito cum uxore residens, & quia monachus manducaret carnes, satis considerans, finito prandio hominem vocavit seorsum, & ait: Dicite mihi bone domine, solet conventus vester manducare carnes? respondente illo, nequaquam. Adjecit: Quid cum exeunt? nec intus, inquit, nec extra carnes comedunt. Tunc tyrannus: Et quare vos comedistis hodie illas? Respondit monachus: Cum abbas meus huc me mitteret, præcepit mihi, ut quicquid ex pecoribus rehabere possem, accipere non recusarem, & mihi constabat carnes appositas fuisse monasterii mei, item quia timui nil amplius mihi fore restituendum, nisi quantum dentibus capere possem, comedi propter obedientiam, ne omnino vacuus redirem. Et quia Deus simplicem non projicit, nec porrigit manum impiis, scilicet contra illum audito ejus verbo, & in simplicitate ejus motus, immo a Spiritu sancto, qui per os senis loquebatur, admonitus, respondit vir nobilis: Expectate me hic, ego consilium habebo. Cum venisset * & senis ei verba per ordinem recitasset, adjecit: Timeo celerem Dei super me vindictam, si vir iste tam simplex, & tam rectus aliquam nunc a me passus fuerit repulsam: similiter & illa respondit, quia eodem spiritu accensa fuit. Reversus ad senem ait: Bone pater propter sanctam simplicitatem vestram, quæ me ad misericordiam reflexit, monasterio vestro quicquid adhuc de pecoribus est, restituam, de illatis a me injuriis in quantum potero satisfaciam, & nunquam ab hac die illud turbabo. Ad quod verbum senex gratias illi referens, cum rapina ad monasterium lætus rediit, & abbate & fratribus stupentibus, verba potentis retulit. Pacem ab illo tempore habentes, quanta esset virtus simplicitatis exemplo didicerunt.* Huc usque Cæsarius.

Faceta viri pii simplicitas.

Illius simplicitate nobilis conversus.

* ad uxorem.

XLV. At ex lepida jucundaque historia ad lugubre funestumque facinus oculos convertamus. Plures ab Innocentio de Conradi Herbipolensis episcopi nece datæ hoc anno epistolæ, de quibus dicturi, ut par

est,

est, in primis ejusdem necis tempus expendamus; & quidem decembri ineunte accidisse Trithemius (*a*) in suis chronicis, & Langius (*b*) affirmant; licet in eo discrepent, quod ille ad superiorem, hic vero ad præsentem referat, sed Langius erroris arguitur ex subiicienda Innocentii epistola, ubi de Conrado inflicta crudeli nece agitur, cum hoc ipso anno x. Kal. febr. data sit, nec prætermittimus alios ad pervigilium S. Barbaræ illius necem rejecisse. Accepto itaque Pontifex de Conradi occisione funesto nuncio, Salisburgensi archiepiscopo & suffraganeis atque illius provinciæ abbatibus, & prioribus lugubres hasce literas (*c*) misit: *Cum sanguis sanctæ memoriæ A.... * Leodien. episcopi adhuc recens de terra clamaret, ecce de novo audita est vox in Rama, ploratus, & ululatus multus, cum, sicut accepimus, filii Belial in Christum domini manus sacrelegas injecerunt, bonæ memoriæ Conradum Herbipolen. episcopum Imperialis aulæ cancellarium nequiter occidentes. Condixerant quidem ad invicem, ut injuste virum justum occiderent, & hereditate sanctuarium domini possiderent, & quia dolorem conceperant, iniquitatem protinus pepererunt, ne quid eorum fraudi deesset, sed osculo traderent filium hominis sicut Judas, vultus deposuerunt hostiles, & præconceptam diutius cordis malitiam, quam exercere non potuerant inimici, simulatæ pacis, & amicitiæ fictæ vellere velaverunt, sicque in vestimentis ovium lupi rapaces intrantes ovile surrexerunt protinus in pastorem, & sanguinem, quem diu sitiverant, effuderunt. Nec sufficit hoc ipsis, sed ut sanguis sanguinem tangeret, & abyssus invocaret abyssum, in corpus jam exanime sævientes, amputata, ut dicitur, ejus dextera, qua frequenter signaverat panem, & vinum in corpus Christi, & sanguinem convertendum, & capite detruncato, coronam etiam, quam in clericale religionis indicium ad imitationem Apostolorum principis deferebat, a reliqua parte capitis strictis gladiis amputarunt, non attendentes, quod in capite ejus, & manus unguentum effusum fuerat sacratissimæ unctionis. Aliter etiam corpus ejus conciderunt in frusta, quasi vellent vel quod mactaverant, manducare, ac exponere, quod ceperant tam impia venatione, venale, vel ponere morticinum ejus escas volatilibus cœli, & bestiis terræ carnes ejus, &c.* Funestam adeo cædem deplorat atque in illius auctores anathema atque in terras ipsis obnoxias interdictum fulminat. *Dat. Later. x. Kal. febr. Pont. ann.* 5. Hoc ipso scilicet, numerari enim incipiunt Innocentii anni (quod alibi annotavimus) a XXII. februarii die, in quam ejus consecratio incidit.

(*a*) Jo. Trith. chron. Hirsaug. & chron. Sponheim. an. 1202.
(*b*) Paul. Lang. chr. Citizen.
(*c*) Inn. l. 5. ep. 155.
* Alberti.

Conradi episc. Herbipol. cædes crudelissima.

XLVI. Post hæc cum impii parricidæ ex scelere admisso, urente eos & lancinante conscientia, ad sedem Apostolicam confugissent, atque temporarium supplicium sibi injungi submisse, multisque lacrymis exposcerent, eos primum variis pœnis mulctavit, quas Innocentius ad universos Christi fideles literis suis recenset (*d*): *Bodonem Henr. Fuson. vassallum ejus milites cum * Enrodo, & Conrado servientibus suis ad nostram præsentiam venientes, ac confitentes se prædictum episcopum occidisse, cum de suis excessibus lacrymabiliter pœniterent, & humiliter postularent pœnitentiam sibi pro tanta sceleris immanitate a nobis injungi, quia pœnitentibus non est misericordia janua præcludenda, de fratrum nostrorum consilio dilecto filio H. tit. S. Martini presbytero Cardinalē commisimus audiendos, qui confessione illorum audita, postquam fecit eos nudos in braccis, tortas habentes in collo coram nobis diebus aliquot in frequentia populorum astare, de mandato nostro talem pœnam illis injunxit, ut nunquam de cætero, nisi contra Sarracenos, vel ad defensionem vitæ suæ armis utantur, varium, grisium, ermelinum, & pannos coloratos non portent, ad publica spectacula non accedant, & conjugati non contrahant post mortem uxorum, eantque quam cito poterunt in Hierosolymitanam provinciam, per quatuor annos ibi contra Sarracenos Domino servituri. Bodo vero, qui major existit, tres, vel duos milites, vel unum saltem in suis expensis secum adducat, & donec ipsi quatuor execrabiles homicidæ Hierosolymitanum iter arripiant, sicut publice pœnitentes discalceati, & laneis induti vestimentis incedant.*

(*d*) Inn. l. 6. ep. 51.
* Heroldo

Quæ pœnitentia pro eo scelere iniuncta.

XLVII. *Secundam, quartam, & sextam feriam, quatuor tempora, vigiliasque sanctorum in pane, & aqua jejunent. Tres in anno quadragesimas, videlicet ante Nativitatem, & Resurrectionem Domini, & post Pentecosten faciant. Carnibus non tantum in eisdem tribus solemnitatibus non vescantur, eaque die, qua prædictus fuit episcopus interfectus, carnes non comedent in æternum. Orationem dominicam decantent centies inter diem, & noctem, & genuflexiones faciant quinquaginta. Corpus & sanguinem Domini nisi in ultimo mortis articulo recipere non præsumant; cum fuerint ultra mare quartam & sextam feriam, sanctorum vigilias, & quatuor tempora (sicut dictum est) in cibo quadragesimali jejunent, carnes comedant die dominica, & quinta feria tantum, orationem dominicam dicant, & genuflexiones semper faciant prætaxatas. Quandocunque aliquam Alemanniæ civitatem poterunt intrare secure, ad majorem ecclesiam nudi procedant, tantum in braccis, cum torta in collo, & virgis in manu, & a canonicis*

ejus-

ejusdem ecclesiæ recipiant disciplinam. Si vero quæsitum fuerit, cur hoc faciant? dicant se hoc facere pro sceleris perpetratione jam dicti, & quando forte in civitate Herbipolen. poterint esse securi in Resurrectione, Pentecoste, Nativitate Domini, ac in solemnitate majoris ecclesiæ, videlicet S. Pauliani exeant civitatem, & tamen nudi cum bracis tantum tortam in collo, & virgas deferentes in manu, in missæ celebratione majoris ad ecclesiam cathedralem accedant, & se ante altare coram episcopo, & canonicis prosternentes in terram, petant humiliter, & recipiant disciplinam ab eis. Cum autem de partibus redierint transmarinis, ad apostolicam sedem accedant, recepturi consilium, & mandatum. Datum Lateran. Apud Trithemium vero additur, Pontificatus nostri anno sexto, Domini vero 1204 at legendum 1203. [t] is enim est Innocentii annus sextus, quo hæc scripta.

XLVIII. Neque his pœnis contentus justissimus scelerum vindex, alias postea addidit, quas ad Salisburgensem archiepiscopum, & suffraganeos scriptis literis, ita decernit (a): *Cæterum ut in homicidas hujusmodi, & fautores eorum per priores literas, quas super hoc vos meminimus destinasse, spiritualiter duximus procedendum, ut tamen temporaliter etiam puniantur, & sicut eorum est excessus notorius, sic memorialis sit in generatione, & generationum sceleris perpetrati vindicta, præsentium auctoritate statuimus, ut tam homicidæ ipsi, quam heredes eorum universis feudis, & beneficiis Herbipolen. ecclesiæ, quam specialiter offenderunt, ecclesiarum etiam cæterarum, cum in ea læserint Ecclesiam generalem, careant in perpetuum, nec illa ullo unquam tempore assequantur, nisi forsan aliquando de sedis Apostolicæ indulgentia secutura posteritas misericordiam mereatur. Adjicimus etiam, ut si beneficia, vel feuda qualibet ecclesiarum ubi fuerint, obtinuerint, universa diœcesis, in qua id attentare præsumpserint, subjaceat interdicto, ita quod nullum in ea divinum officium, vel sacramentum ecclesiasticum præter baptisma parvulorum, & pœnitentias morientium celebretur, sed nec mortuorum corpora tradantur ecclesiasticæ sepulturæ, donec vel illi a sua præsumptione desistant, vel habitatores ejusdem diœcesis eorum conatibus se opponant, &c.*

(a) Id. ib. ep. 23.

Pœnæ aliæ in heredes etiam propagatæ.

Quamvis hactenus dicta de Conrado, deque ejus nece satis superque videri possint, alia tamen, quæ Innocentius affert, velut insignes ejus sepulcri titulos, ac decora hic adiicienda existimamus, quippe Pontifex ad O. Herbipolensem præpositum nobilem virum G. Burgravium, & eorum consanguineos hæc inter alia scribit: *Attendentes siquidem quidam iniquitatis filii quod idem episcopus contrarius esset eorum operibus, nec anima ejus in eorum veniret assensum, qualiter eum perderent, cogitarunt.* In quam sententiam Trithemius (b): *Conradus episcopus Herbipolensis Imperialis aulæ cancellarius cum vitia impiorum constanteus argueret, a Bodone, & Henrico militibus, & servitoribus eorum Heraldo, & Conrado in civitate Herbipolensi in via publica crudeliter occisus est.* Pergit Innocentius: *Quia bonum certamen certavit, cursum consummavit, fidem servavit, de cætero reposita est ei corona justitiæ, quam reddet illi Dominus justus judex. Nam si quid humanæ facis ex humana infirmitate, vel diabolica suggestione contraxit* (Innuit his verbis, quæ jam ante Conradum in Apostolicam sedem admisisse, postea vero supra vidimus emendasse) *hoc in eo sanguinis lavacrum abluit, & supplicium quod pro tuenda ecclesiæ suæ libertate sustinuit, expiavit, &c. Datum Ferentini 8. idus Julii.* Hæc de Conrado, in quem Innocentii verba jure, ac merito adjungi, atque adnecti debuissent sepulcrali ipsius inscriptioni, quam recitat Arnoldus Lubecensis abbas illius temporis auctor, dum ejus necem recenset, laudesque celebrat, (c) ait enim auctor, dum justitiam tueretur, & cum stipendiariis equitibus, qui res Ecclesiæ invaserant, litem exerceret, atque ut tota res ex justitiæ legibus definiretur, nonnullas pacis leges iniisset, ab adversariis Herbipoli cruentam necem illi illatam, & in loco, ubi cædes patrata est, sepulcralem molem erectam esse, atque hoc epitaphium exaratum:

(b) Trith. chron. Sponheim. an. 1202.

(c) Arnold. Lubec. chr. Slav. l. 7. c. 2.

Hic procumbo solo, sceleri dum parcere nolo,
Vulnera facta dolo dent habitare polo.

Conradi epitaphium.

Subdit auctor: *Hæc est vox occisi cum sanguine Abel justi ad Dominum clamantis. Dicunt quidam etiam eum occisum in cilicio inventum, & eum viventem, curam pauperum habuisse, & in eorum eleemosyna fertonem auri omni septimana expendisse, novit Dominus, qui sint ejus. Quis virum*

tam

NOTÆ [t] Literæ istæ pontificiæ ipso fatente Annalista adscriptum ferunt annum 1204. apud Trithemium, adeoque sequenti anno recitandæ erant. Nec est cur mendosam temporis adscriptionem ex eo suspicemur, quod annum pontificatus sextum signant. Cum enim annorum suorum epocham a die VIII. Kal. Martii, qua pontificalia insignia recepit, exordiatur Innocentius ad illam usque diem anni 1204. annum sextum agebat. MANSI

Sub sericis cilicio indutus invenitus.

tam delicatum, sericis ornatum, cilicio crederet indutum? Sed nonnunquam sub forma seculari latet animus spiritualis, & e converso sub forma spirituali occultatur heu! animus carnalis. Atque de Conrado Herbipolensi episcopo satis, jam reliqua prosequamur.

L. Cum accepisset Innocentius magistrum Præpositinum, Maguntinum scholasticum Siffridi archiepiscopi imperia detractare, atque literarum, quas ab Apostolica sede obtinuerat, falsitatem obtendere, graviter illum objurgat, (*a*) atque ad saniorem mentem redire jubet, additque archiepiscopo se in mandatis dedisse, ut nisi infra mensem post acceptas has literas id perficeret, sacerdotiis omnibus spoliaret, aliisque conferret; ejusdem argumenti canonicis, clero & Maguntino populo hortatorias, minacesque literas misit; (*b*) Archiepiscopo jussit, (*c*) quidquid Leopoldus Wormatiensis episcopus in Maguntinam sedem intrusus circa illius ecclesiæ bona, vel jura præstitisset, rescindere, & quoniam Sueviæ dux Philippus malorum omnium auctor extiterat, quippe qui Leopoldum ad illam sedem (quod solius est Romani Pontificis) transferre tentarat, ipsumque licet anathemate damnatum exauctoratumque adhuc fovebat, Innocentius abbatibus de novo Burgo, & de Salem præcepit, (*d*) temerarium principem adirent, suoque nomine commonefacerent, ne in posterum invasori auxilium ferret, atque ut de gradu dejectum deserat, & anathemate perculsum declinet, alioquin subdit: *Denuncietis eidem, quod in ipsum, & terram suam amplius forsan, quam existimet, secundum officii nostri debitum, manum nostram curabimus aggravare, cum id ulterius non debeamus in patientia sustinere.*

(*a*) Inn. l. 6. ep. 38.
(*b*) Id. ib. ep. 39.
(*c*) Id. ib. ep. 40.
(*d*) Inn. l. 6. ep. 160.

LI. Rursus vero ad Siffridum Maguntinum brevem equidem, sed gravissimam epistolam dedit, (*e*) dignamque, quam præsules Ecclesiæ sibi ob oculos proponant: *Ad hoc onus pastoralis officii suscepisti, ubi oves Christi, cujus es ministerio deputatus, verbo pascas pariter, & exemplo, qui cum eas scripturæ paveris sacra pane, vere valeas dici pastor. Ideoque fraternitatem tuam per Apostolica scripta mandamus, quatenus ad officium tuum spectes, diœcesim visites Maguntinam ut & parvulis lac potum tribuas, & solidum cibum provectis apponas. Ne autem corrumpat fermenti modicum totam massam, & inficiat ovis morbida totum gregem, si quos in ea inveneris simoniace institutos, ipsos sublato appellationis obstaculo canonice punias, & si fuerint spoliandi post canonicam destitutionem illorum, eorum beneficia personis idoneis facias assignari. Praeterea tam subditos, quam prælatos super excessibus suis canonice corrigas, & hæreses pullulantes studeas penitus confutare. Dat. Lat.* Hæc monita si proponerent ob oculos præsules, atque in opus perducerent, primævæ sanctitatis splendor in fidelibus emicaret, nec emergerent hæreses, quæ tum in iis turbis non pullulabant modo in Germania, sed in Galliis præsulum negligentia radices proferebant. Cum ergo hæretici in Narbonensi provincia incuria archiepiscopi impietatis virus maximo Ecclesiæ damno evomerent palam, diffunderentque, Innocentius inertem, ignavumque præsulem graviter arguit (*f*) ac privilegium quo indulserat, ut cum archiepiscopatu Narbonensi montis Regalis abbatiam retinere posset, revocavit, jussitque altero munere abire; cumque oppidani Charitatenses hæreticæ pravitatis labe infecti essent, Innocentius hoc eodem anno Bituricensi archiepiscopo atque Antissiodorensi episcopo eorum causam permisit, (*g*) tum eidem archiepiscopo, & Cadurcensi antistiti castri Burgensis clericos, qui hæretica dogmata publice seruerant, corrigendi provinciam imposuit. (*h*)

(*e*) Ep. 42.
Arch. Narb. ob negl. in officio punitur.
(*f*) Inn. l. 6. ep. 81.
(*g*) Inn. l. 6. ep. 66.
(*h*) Id. ib. ep. 96.

LII. Cæterum Antissiodorensis episcopus, cujus modo meminimus, acerbissimam ea tempestate ob susceptam ecclesiasticam immunitatem propugnandam, defendendamque ab Antissiodorensi comite persecutionem sustinebat, ut datis ad illum literis (*i*) Innocentius testatur, quibus acriter perstrinxit, atque episcopum commendavit.

(*i*) Id. ib. ep. 149.

Innocentius, &c.

Tanto ibi districtius punieris, quanto velut nunc omnia impune præsumeres, majoris perditionis exemplum transmittis ad posteros, & famosissimum regnum Francorum infamas, dum ecclesiasticam persequeris libertatem, quam inclytæ recordationis Reges Francorum non solum amplecti consueverant, sed etiam defensare, ibi tantum cogi episcopum exulare, ubi episcopi exulantes solebant hactenus tutum refugium, & honorabile receptaculum invenire. Ut quid miser pallias culpam tuam, & in charissimum in Christo filium nostrum Philippum Regem Francorum illustrem refundis temere crimen tuum? Nam sicut in literis tuis perspeximus contineri, eumdem episcopum regiæ serenitatis nominas detractorem, & tamquam in ultionem injuriæ regiæ contra eum innuis te commotum, cum ex eo potius motus fueris contra ipsum quod iniquitatibus tuis, & excessibus parcere noluit, sed quoniam ecclesiam sancti Adriani everteras funditus, & quemdam vassallum ipsius in ejus odium, & præjudicium ecclesiasticæ libertatis exoculare præsumpseras, & tum in bonis ecclesiasticis, quum aliis deprædationes exercueras, & rapinas, excommunicationis in te senten-

tiam protulit, & tam tibi, quam hominibus tuis probibuit ecclesiasticam sepulturam. Postremo suadet, atque imperat, ut ejectum episcopum honorifice revocet, ac benevolentia complectatur, inustasque injurias resarciat, quæ si respuerit, justissimas Apostolicæ sedis, ac numinis iras vindices intentat.

LIII. (a) Lib. ep. 250.

In quam sententiam Philippo quoque Galliarum Regi literas misit (a) in quibus hæc de Francorum regno, deque ejus antiqua pietate, quæ in profugis excipiendis omni honore Pontificibus summis, aliisque ejectis improborum tyrannide ecclesiasticis viris tuendis, fovendisque semper effulsit: *Meruerat perpetuæ laudis titulos regnum ipsum ex eo, quod ecclesias, & viros ecclesiasticos in suis immunitatibus conservabat, defendebat ecclesiasticam libertatem, & non solum non sæviebat in suos, sed alienos etiam undique concurrentes, qui propter justitiam sustinebant exilium, recipiebat hilariter, & honorifice pertractabat suis copiis eorum inopiam sublevando. Hoc autem Apostolica sedes non solum in membris suis, sed in seipsa etiam est experta, cum in suæ necessitatis articulo refugium ad regnum Francorum habuit, ibique devote suscepta, & honorifice pertractata non parum a suis angustiis respirarit, immo etiam vires resumpserit, per quas faciente tamen Domino, & justitiam in judicium convertente in statum felicitatis antiquæ, quæ cecidisse visa fuerat, fortior resurrexit.* Subiicit Pontifex gravem se animo dolorem hausisse, quod regiam clementiam odio in episcopum exulem corrumpi detractorum vocibus pateretur, ejusque bona fisco Injuste addixisset: tum hortatur pristinæ eum gratiæ, ac bonis restituat, a comitis tyrannide vindicet, nec tantam labem suæ dignitati aspergat. Monet se archiepiscopo Senonensi imperasse, ut in comitem censuras distringat, nil vero in Regem adhuc gravius statuisse ob paternam in eum suavitatem, sed ut ipse male commissa quamprimum emendet, anxie expectare.

Francia ob exceptos defensosque ecclesiasticos commendanda.

LIV. Ignave se gesserat archiepiscopus Senonensis, cui Pontifex percellendi comitis censuris provinciam ait injunxisse: non enim pontificia constantia ad suffraganeum suum defendendum insurrexerat, sed inerti dissimularat silentio, in quem Innocentius asperrime invectus torporem, quo marcescebat, jubet (b) excutere, pœnasque ecclesiasticas in episcopi oppressores fulminare. Oppressum vero a comite episcopum, ac Regis Francorum ope destitutum Innocentius literis suis erexit, (c) auxiliumque sedis Apostolicæ ipsi pollicitus est, hortatus ad constantiam, ne ea persecutione frangeret animos, sed felicem potius se putaret justitiæ causa injuriis appeti, præclaram triumphandi in mediis malis occasionem porrectam ipsi fuisse: *In eo, quod tibi compatimur, Evangelicæ consolationis nos lectio consolatur, in qua novimus esse scriptum: Beati, qui persecutionem propter justitiam patiuntur. Si enim verbum veritatis est verum, immo quia verbum veritatis est verum, cum persecutionem propter justitiam patiaris, beatitudo persecutionem hujusmodi limitabit. Gaudeas igitur, ut & nos tecum pariter gaudeamus, quod dignus inventus es contumeliam pati pro nomine Jesu Christi, cujus ministerium sic geris in terris, ut ad ejus consortium cui laudabiliter in ministerio ipso ministras, assumi merearis in cælis, ipso in Evangelio protestante: Volo Pater, ut ubi ego sum, illic sit & minister meus. Glorіare cum Apostolo in cruce Domini nostri Jesu Christi, gaudens, si quæ desunt passionum Christi, in tuo corpore supplentur, quoniam si compateris, conregnabis. Sciens ergo quod unusquisque secundum suum laborem accipiet, nec sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, gaude quoniam felici commercio terrena in cælestia commutabis, & pro temporalibus recipies sempiterna. Cæterum super insania comitis persequentis tristamur quodam modo inconsolabiliter, & ex intimo corde dolemus, quod datus in reprobum sensum Pharaonem in contumacia sequitur, in Ecclesiæ persecutione Neronem. Cum enim elatus in superbiam contra stimulum non timeat calcitrare, veremur, ne cum in profundum venerit vitiorum, contemnat, ne adiiciat, ut resurgat, sed tempestas demergat eundem, & os suum puteus urgeat super eum. Monemus igitur fraternitatem tuam, & exhortamur attentius, & per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus non deficiat, sed proficias potius, nec movearis a constantia tuæ mentis, sed in ea potius perseveres, non timens, quod faciat tibi homo, cum Deum habeas adjutorem. Stes sicut stetisti hactenus pro Ecclesiæ libertate, & pro ea murum te defensionis opponas, nec cedas ascendentibus ex adverso, sed viriliter procedas in eos animam tuam, si necesse fuerit, pro ovibus positurus.*

(b) Ibid. ep. 251.

(c) Ibid. ep. 252.

Quod spectat ad Francorum Regem; misit hoc anno Innocentius abbatem Casemarii legatum, eique trium fontium, & de Duno abbates adjunxit, quo Philippum inter & Angliæ Regem pacem conficerent, ut testantur ejus literæ, tum ad Philippum (d), atque archiepiscopos (e) cæterosque Galliarum præsules, quibus mandavit, ut nuncium perhumaniter acciperent, atque pro componenda pace elaborarent, tum etiam ad Joannem Anglorum Regem, (f) ejusque regni

Legati ad pacem componendam missi.

(d) Inn. l. 6. ep. 68. Rigord. & S. Ant. ann. 1202.

(e) Ep. 70.

(f) Inn. l. 6. ep. 69. & 267.

(a) Id. ib. ep. 70.

gni antiſtites (*a*). Cæterum de bello inter utrumque Regem agunt Robertus de Monte, & pluribus Matthæus Pariſius, qui eiuſdem Joannis præcipitem, temeritatem paucis biſce verbis ſatis ſuperque teſtatam reliquit (*b*): *Venientibus ad Regem nunciis, & dicentibus: Rex Francorum terram veſtram hoſtiliter ingreſſus, cepit jam illa, & illa caſtella, & caſtellanos veſtros caudis equorum turpiter alligatos abducit, atque de rebus veſtris pro lubitu ſuo ſine contradictione diſponit; Rex Joannes tale dedit reſponſum: Sinite illum facere, ego quicquid modo rapit una die recuperabo. Sic nec iſte nec alii ſimilia denunciantes aliud habere potuerunt reſponſum. Videns tandem Rex Joannes* (addit auctor) *defectum ſuum, ſeſeque omni militari ſubſidio deſtitutum, naves ſub celeritate conſcendit, & in die ſancti Nicolai apud Porteſmue applicuit, deinde in comites, & barones occaſiones prætendens, quod ipſum inter hoſtes reliquerant in partibus tranſmarinis, unde caſtella, & terras ſuas pro eorum defectu amiſerat, cepit ab eis ſeptimam partem omnium mobilium ſuorum: nec etiam ab hac rapina in eccleſiis conventualibus, vel parochialibus manus coercuit violentas. Siquidem habuit hujus rapinæ executores in rebus eccleſiaſticis ſcilicet Hubertum Cantuarienſem archiepiſcopum, in rebus autem laicis Ganfridum filium Petri Angliæ juſticiarii, qui in executione jam dicta nulli pepercerunt.* Hæc Pariſius.

(b) Matth. Pariſ. hiſt. Ang. an. 1203.

Regis lacertis arrogans reſponſum.

LV. Sed de his, ac ſimilibus paulo inferius, ubi de zelo Innocentii Regum ſcelera inſectantis agemus. Dum ſuos Joannes ſpoliaret, victoriam latius Philippus proferebat, rerumque ſecundarum ſucceſſu tumidus, cum abbas Caſemarii Apoſtolicum imperium denunciaſſet, armis temperaret, induciaſque cum Anglo ob reipublicæ Chriſtianæ ſalutem paciſceretur, primum reſpondere diſtulit, deinde in conſilium re adducta ſubjecit, non eſſe Pontificis Regum controverſiis ſe ingerere, nec teneri imperia ſedis Apoſtolicæ excipere in iis, quæ ad regni ſtipendiarios ſpectarent: cujus reſponſi Innocentius Papa ab eodem abbate certior factus, (*c*) ut Regis dicta refellerit, & coarguerit, ab eodem Pontifice audire operæ precium erit.

(c) Inn. l. 6. ep. 165.

Innocentius, &c.

Inn. refellit querelas Regis.

Utinam conſideraſſes ſalubrius, & diligentius attendiſſes, quod Apoſtolica ſedes nec tibi, nec progenitoribus tuis, aut regno Francorum damnoſam hactenus, ſed utilem potius ſe ſtuduit exhibere. Utinam in die bonorum malorum immemor non fuiſſet, & cum bellorum dubius ſit eventus, inconſtantiam proſperitatis humanæ non tantum ex ſtatu præſenti, ſed ex eo etiam, qui variis modis, & ex cauſis diverſis præſenti poteſt ſuccedere, menſus eſſes, & caviſſes ſolicite, ne reſponſio tua contra te, vel poſteros tuos poſſet in poſterum allegari. Nec hoc dicimus, tanquam nobis poteſtatem velimus indebitam uſurpare, vel quicquam injungere, quod ad officii noſtri non pertineat poteſtatem. Quid enim monuimus? quid ſuggeſſimus? num quid inhoneſtum? num quid injuſtum? Certe ſi bene recolimus, ut faceretis pacem, vel treguas, ſalva juſtitia utriuſque: licet autem cauſam tecum intrare nolimus, & ſuper hoc in judicio litigare, ne tamen reſponſio regia ex noſtra ſortiatur taciturnitate valorem, ei breviter cogimur reſpondere, nihil contra eum tanquam primum confingentes, ſed inducentes potius ex armario ſancti Spiritus validas rationes. Quod enim evangelizare pacem ex injuncto nobis officio teneamur, Pſalmiſta nos docet: Inquire, inquiens, pacem, & perſequere eam, id eſt, donec inveneris, inſequaris, & Angeli, qui Dominicæ nativitatis primitias paſtoribus intimarunt, per novæ laudis canticum expreſſerunt in ortu ejus, cujus vices in terris licet immeriti gerimus, pacem hominibus bonæ voluntatis nunciantes. Ipſe quoque Dominus Jeſus Chriſtus, quod naſcens per miniſterium fecerat Angelorum, guſtaturus calicem paſſionis, executus eſt expreſſius per ſeipſum, cum diſcipulis ſuis inquit: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis; & reſurgens hac voce primum ad Apoſtolos ſuis uſus: Pax vobis, & iterum dico pax vobis. Idem quoque cum diſcipulos de forma prædicationis inſtrueret, pacem eos evangelizare præmonuit, dicens eis: In quamcunque domum ingreſſi fueritis, primum dicite: Pax huic domui, & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper eum pax veſtra: quicunque autem non receperint vos, nec audierint ſermones veſtros, exeuntes foras excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illius. Exire præcipit foras, ut eis eccleſiaſtica communio denegetur; pulverem illum excutiendum denuncians contra eos, qui non recipiunt verba pacis, qui Moyſe cinerem de camino ſpargente, fuit ad plagam vulneris ſuper omnem terram Ægypti.

Pontificis officium pacem inter principes conciliare.

LVI. *Quam gravis autem diſtrictionis ſententia in ultimo ſint examine feriendi, qui non recipiunt pacis nuncios, nec audiunt ſermones eorum, per ſe ipſam veritas conſequenter oſtendit, non ſimpliciter, ſed cum quadam affirmatione proponens: Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati, in civitate cives intelligens, a quibus non excipit ipſos Reges. Præterea nullus dubitat ſanæ mentis, quin noſtrum ſit de his, quæ ad ſalutem, vel damnationem animæ pertinent judicare. Numquid autem non meritorium eſt damna-*

tionis perpetuæ, ac demeritorium salutis æternæ fovere discordiam, fidei domesticos impugnare, domos religiosas destruere, bona religiosorum virorum necessitatibus, & utilitatibus deputata exponere voluptati prædonum, virgines Deo dicatas opprimere, cogere illos, qui posteriorum obliti ad anteriora se jugiter extendebant, abire retrorsum, & denuo se sæcularibus negotiis immiscere, qui Domino cœperant militare, affligere pauperes, depauperare potentes, sanguinem humanum effundere, ac ecclesias prophanare? Et infra: *Audi denique fili charissime verbum, non nostrum sed Verbi potius, quod erat in principio apud Deum, & quod tandem caro factum est, & habitavit in nobis, in Evangelio protestantis: Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, si te non audierit, adhibe tecum duos, vel tres, ut in ore duorum, vel trium testium stet omnem verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ, quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Ecce conqueritur Rex Angliæ frater tuus, frater inquam non cognatione carnis, sed fidei unione, quod pecces in eum, & in gravamen ipsius extendas, & extenderis manus tuas; corripuit te inter te aliquando, & se solum, cum tam literis, quam viva voce non semel solummodo, sed frequenter commonuit, ut ab ejus desisteres læsione. Adhibuit quoque non solum duos, vel tres testes, sed multos magnates induxit, ut inter te ac ipsum rupta pacis fœdera reformarent, & apud te, ut ab ejus cessares offensa, interponerent partes suas. Verum quia hactenus apud celsitudinem tuam penitus nil profectum, quod in eum peccaveras, Ecclesiæ juxta verbum evangelicum nuntiavit; Ecclesia vero uti circa te maluit affectione paterna, quam judiciaria potestate, ideoque serenitatem tuam per prædictum abbatem non potestative corripuit, sed benigne commonuit, ut a fratris cessares injuria, & cum eo vel in veræ pacis fœdera, vel congruentes treguarum inducias convenires. Quid igitur restat de cætero, nisi quod si Ecclesiam non audieris, sicut hactenus non audisti, te sicut ethnicum, & publicanum, quod dolentes dicimus, habeat & post primam, & secundam correctionem evitet? cum si offendere nos oporteat te vel Deum, velimus ipsum ex tua potius offensione placare, quam per divini Regis offensam Regi bonitas complacere. Sed dices forsitan, quod non peccas in eum, sed & ille replicabit in contrarium, quia peccas. Quid ergo in hujus contradictionis articulo faciemus? Nunquid inquisita plenius, & cognita veritate procedere juxta mandatum Domini omittemus? Nunquid dissimulabimus stragem corporum, & perniciem animarum, nec annunciabimus impietatem suam impiis, & cohibebimus a violentia violentos? &c. Dat. Anagniæ 2. Kal. novemb.*

Monuit (a) Innocentius legatum suum abbatem Casemarii, quæ ad Philippum Francorum Regem & Galliarum præsules scripsisset, atque imperavit Francorum Regem ad pacem vel inducias cum Anglo ea literarum forma, quas ad utrumque Regum dederat, conficiendas adduceret, & ad id præsulum auctoritatem adhiberet, si emollire ac flectere non posset, publice illi anathematis terrorem, ni pareret sedi Apostolicæ, incuteret; aliisque literis imperavit, (b) ut cum Francorum Rex Anglo inducias concessisset, *de querela Regis Anglorum & ejus exceptione utrum sit justa, interim cognoscatur; non ratione feudi, cujus ad eum spectat judicium, sed occasione peccati, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura*, una cum archiepiscopo Bituricensi abscisso sibi principis utriusque respectu diligentissime cognosceret; et si querelam Regis Anglorum justam esse deprehenderet, amputata omnis provocationis mora, procederet; si secus Francorum Regi jura sua persequenti, ut ea obtineret, opem suam explicaret. Quæ vero belli illius inflammati causæ fuerint, quas Angliæ Rex porrexit, ex Pontificis literis illustratur, quibus Innocentius Joanni Anglorum Regi querenti injuste se a Franco lacessitum objecit, attenderet num potius ipse prior injuriam Franco inflixisset: accepisse enim se ex Philippi literis illata ab eo Turonensi ecclesiæ, cujus bona Franco obnoxia essent, damna gravissima; ipsum plures nobiles suis possessionibus pro sola libidine pepulisse, eumque ille eorum querelis pulsatus, utpote ad quem supremo jure dominium spectaret diem ipsi dixisset, illum repetitis vicibus judicium elusisse, admonitum a Franco perhumaniter, ut debitum ipsi officium exhiberet, rem contempsisse.

LVII. (a) Ib. ep. 165.
(b) Ib. ep. 166.

Innocentius, &c.

Nosse (c) te volumus, quod Rex ipse non se, sed te potius culpabilem esse dicat discordiæ suscitatæ, ac quod non occasionem solummodo, sed causam præstiteris dissensionis affirmet. Nuper enim nobis per suas literas, & nuncios intimavit, quod cum ecclesia beati Martini Turonen. quæ ab eo quicquid habet in temporalibus recognoscit, damna non modica, & quamplures injurias intulisses, & homines tui quendam ipsius hominem occidissent, licet requisitus super hoc sæpius, ut id faceres emendari, tres, vel quatuor terminos petieris, & acceperis successive, & Rex ipse semper ad datam diem suos nuncios destinasset, nunquam emendationem a te potuit obtinere, immo per dilationes hujusmodi ultra unius anni spatium ejus animum suspendisti. Præterea

LVIII. (c) Lib. 6. ep. 167.

cum

cum hominibus, qui spectant ad feudum ejus, castella, & terras suas, sine ratione pro motu voluntatis propriæ abstulisses, ipse tanquam superior spoliatorum querela pulsatus, tibi non semel solummodo, sed sæpe mandavit, ut id faceres emendari. Quod licet promiseris te facturum, non fecisti tantum, sed gravatos amplius aggravasti, quod ipse sustinuit ultra annum satisfactionem expetens, & expectans. Cumque communicato cum baronibus, & hominibus suis consilio, certum tibi terminum statuisset, ut in ejus præsentia compareres, quod jus dictaret, sine retractatione facturus: licet esses ligius homo ejus, nec fuisti tamen ad diem statutum, nec misisti aliquem responsalem, sed mandatum ejus penitus contempsisti. Consequenter vero personaliter te convenit, & super his commonuit viva voce, cum non haberet in votis, ut faceret tibi guerram, si talem te circa eum, qualem tenebaris, ex debito exhiberes.

Verum cum nec sic satisfacere voluisses, licet te de baronum, & hominum suorum consilio diffidasset, mota tamen guerra ad te quatuor ex militibus suis misit, volens certificari per eos, si velles ea, quæ in ipsum commiseras emendare. Alioquin notum tibi esse volebat, quod ex tunc contra te fœdus cum hominibus tuis, ubicunque posset, iniret: tu autem a facie te quærentium abscondisti, & captasti absentiam, ita quod te videre nullatenus potuerunt. Homines vero tui occurrentes quærentibus nunciarunt se præscire, quid eis a Rege ipso fuisset injunctum, & quod non poterant loqui tecum. Adjecit insuper, quod eo tempore cum nullo ex hominibus tuis confœderationem inierat, nec hominia receperat ab eisdem, sed postmodum confœderatus est cum quibusdam eorum, & a quibusdam recepisse hominia se fatetur, quod contumaciæ tuæ asserit imputandum, licet adhuc paratus existat in curia sua, si volueris, tibi justitiæ plenitudinem exhibere sufficienti tamen cautione recepta, quod judicio curiæ acquiescas. Monemus igitur serenitatem Regiam, & exhortamur in Domino, quatenus ad ea, quæ pacis sunt, devotius intendas, & non solum recipias pacem, vel treguas, si tibi forsitan offerantur, sed eas etiam offerre nullatenus erubescas. Caveas autem sollicite, ne cum injuriosum tibi asseras dictum Regem, tu ei potius injuriosus existas, & debitam ei reverentiam subtrahas, & honorem, quoniam cognita veritate, sicut ita tua tibi assistimus ratione, sic ei non possemus in sua justitia non adesse. In eodem fere modo scriptum est Senonen. archiepiscopo & suffraganeis ejus; in eodem, &c. Capitulo Rhemen. & suffraganeis Rhemen. ecclesiæ; in eodem, &c. archiepiscopo Bituricen. & suffraganeis ejus. Hactenus Innocentius, eademque ratione ad Casemarii abbatem, (*a*) Senonensem (*b*), ac Bituricensem (*c*) archiepiscopos, eorumque suffraganeos scripsit, necnon ad Rhemense capitulum, ecclesiæque illius suffraganeos: sequenti vero anno ad cunctos (*d*) Galliæ archiepiscopos & episcopos. Cum porro non ad Rhemensem archiepiscopum, sed ad capitulum scripserit, illius ecclesiæ archiepiscopi Guillelmi innui videtur obitus, qui a Jacobo Meyero superiori anno recensetur (*e*). At de Casemarii abbatis legatione in gestis quoque Innocentii proximo anno reddendis mentio fit.

(*a*) *Lib. 6. ep. 165.*
(*b*) *Ep. 164.*
(*c*) *Ep. 166.*
(*d*) *Lib. 7. ep. 42. habetur tit. de judiciis c. Novit ille.*
(*e*) *Ann. Flan. lib. 7.*

Neque his Innocentii apud Philippum labores finem accepere, nam interpella- LIX.
tus Pontifex hoc pariter anno ab I.... Regina illius uxore, pessime ab eo habita, operam atque auctoritatem suam apud eundem Regem pro officii munere interponere coactus est; extant Reginæ ad Innocentium literæ (*f*), quæ siccis oculis vix legi possent, cumque miserrimum ejus statum exprimant, & quæ perlegantur dignissimæ, eas inserere historiæ duximus.

(*f*) *Apud Innoc. l. 6. ep. 85.*

Spirituali patri ac domino suo Innocentio Dei gratia summo Pontifici filiarum ejus minima Inseburges Franciæ nomine solo Regina seipsam ad pedes in omni humilitate.

In spiritu humilitatis, & in animo contrito sæpissime vestræ piæ paternitati miserias meas tam per me, quam per meos explanare curavi, & quia conversa in ærumna mea jugum Domini non grave, sed gravissimum assidue porto adhuc pater sanctissime, recogitabo vobis omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, in qua jugiter permanens dilectum meum fasciculum myrrhæ mihi factum, inter ubera commorantem sustineo, remedium amaritudinis per vos Christi Vicarium desiderans obtinere. Vos siquidem per Dei gratiam estis successor Petri collega Pauli, qui Corynthium gladio spiritus trucidare minime formidavit, Phinees imitator, mons in vertice montium positus, ad quem oculi levandi, tutela oppressorum, refugium miserorum. Unde ad vos patrem sanctissimum confugio, & utinam mihi datum fuisset desuper, ut pedes Elisei mihi compatientis amplecti valerem, lacrymis rigarem, capillis extergendo, angustiam animi mei expressius opere, quam literulis exponeremus. Eripite itaque me pater juste, ut non infigar, libera me ab his, qui oderunt me, & de profundis aquarum, quæ gratis persequuntur me. Persequitur me dominus maritus meus Philippus illustris Rex Francorum, qui non solum me sicut uxorem non videt, sed solitudine carceris meam desiderans fastidire juventutem opprobriis, & calumniis, per suos satellites me irritare non cessat ad indignationem spiritus, ut ei

con-

contra matrimonii jura, & legem Christi consentiam per præambulos antichristi, qui speciem pietatis habentes virtutem ejus abnegant, me provocare nullatenus erubescit. Sciatis autem pater sancte, quod in nostro carcere nullum est mihi solatium, & innumeras, & importabiles molestias patior, nec enim me audet aliquis ibi visitare, nisi aliqua religiosa persona ad me consolandam accedere, nec de ore alicujus verbum Dei ad reficiendam animam meam possum audire, nec copiam habeo alicui sacerdoti confessionem meam faciendi; missam raro audire possum, alias horas nunquam; insuper nulla persona, vel nuncius de terra nativitatis meæ cum literis, vel sine literis ad me venire, vel mihi loqui permittitur; victus mihi aliquando arctus nimium ministratur, pane tribulationis, & potu angustiæ quotidie utor, nil medicinale prout expedit fragilitati humanæ, nec qui de salute corporis mihi consulat, vel faciat, quod mihi prosit possum habere. Balneum intrare non sinor, si volo minuere mihi sanguinem, facere non possum, & propterea timeo mihi de visu, & ne graves infirmitates mihi superveniant: vestimentorum copia non adest, nec talia sunt, qualia deceret habere Reginam.

LX. *Accedit ad cumulum miseriæ meæ, quod illæ personæ admodum viles, quæ mecum ex voluntate regia conversantur, nunquam bona mihi verba proponunt, sed contumeliosis sermonibus, & injuriosis affligunt, de quibus etiam audivi, & scio, quod præterquam a me recesserint, mihi compatiuntur, sed inde nihil mihi consolationis impendunt, sed tristem jugiter me compellunt remanere, in quadam domo sum clausa, nec inde possum exire. Quid plura? miserias meas non possem per singula prosequi, quia ea mihi denegantur, quæ nulli Christianæ mulieri deberent denegari, & ea mihi fiunt, quæ nulli fieri deberent quantumcunque abjectæ personæ. Literas, quas sanctitas vestra mihi mandavit, habere non potui. His namque & similibus, quæ vestræ ad præsens non valeo exponere sanctitati vestræ, ita quod tædeat me vivere, afflicta, cum ignorem quid agere debeam, oculi mei ad vos sunt pater sanctissime, ne peream. Præterea dico non corpore, sed spiritu: cum enim quotidie morior per gloriam vestram, & propter jura matrimonii illibata servanda, quam dulcis, quam jucunda, quam suavis mihi miseræ, mihi desolatæ, mihi ab omnibus repudiatæ, & ejectæ unica mors corporalis adveniret, qua tot mortium discrimina aufugere possem. Verum quoniam angustiæ mihi sunt undique, quia si contra Deum egero, mors mihi est, si autem non egero, non effugiam manus persecutorum, a vobis, qui pater estis consolationis, consolationem peto. Hoc vestræ, ut jam per me, & clericos meos insinuatum est, significans sanctitati, & rogans, & protestans, quod si minis, ac terroribus compulsa feminea fragilitate contra jura matrimonii mihi aliquid proposuero, non sit in præjudicium prænominati matrimonii, & a vobis qui persecutor estis confessionis extortæ, nequaquam recipiatur, sed in manu forti, & brachio extento ab hac me curetis absolvere miseria pater benigne, ut si forte dominus meus Philippus Rex Francorum illustris diabolica fraude deceptus, contra me super sæpe fato matrimonio denuo agere tentaverit, tali loco me procuret sisti vestra paternitas, in quo pristinæ libertati, & primis parentibus restituta libere meam possim in omnibus declarare voluntatem, & si fide interposita, vel sacramento interveniente hoc, quod prædixi, fuero timore intercedente confessa, ab illa obligatione Apostolicæ miserationis obtentu me liberare dignemini. Ita vero faciatis pater sancte, ut consolationem vestram sentiam, & justitiam, quam omnibus exhibetis, mihi nullatenus subtrahatis, & in extremo examine præmium condignum ab omnipotenti Deo recipere valeatis. Valeat pater sancte.* His mœrentis Reginæ acceptis literis permotus, flexusque ad misericordiam Pontifex, ut illam in viri pristinam gratiam restitueret, omnem curam, diligentiamque adhibuit. Quapropter geminas hac de re eodem anno ad Regem scripsit epistolas, quarum (*a*) alteram mense junii Ferentini cum esset; (*b*) alteram ad eumdem Regem dedit, qua ad exuendam inveteratam peccandi consuetudinem hortatur, ne qui hactenus iras continuit Deus, in ipsius tandem caput effundat.

(*a*) *Lib. 6. ep. 86.*
(*b*) *Ep. 182.*

Mirum sane ea tempestate occidentales principes adeo in transversum actos, ut merito Davidicum illud ipsis occini potuerit: *Adstiterunt* (*c*) *Reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus* (Romanum scilicet Pontificem summum Dei in terris Vicarium) *Dirumpamus vincula eorum, & projiciamus a nobis jugum ipsorum,* divinam scilicet, atque ecclesiasticam legem. De prævaricatoribus crucesignatorum principibus, deque Philippo Sueviæ duce supra diximus, de Philippo Francorum Rege modo dictum est, de cæteris mox videbimus, utque de Philippi æmulo, nempe Joanne Anglorum Rege susceptam orationem prosequamur nefanda ejus facinora recenset, arguitque Innocentius Papa (*d*): *Illud autem gravissimum reputamus, quod cum in regno tuo causas ecclesiasticas committimus cognoscendas, tu prohibes delegatis, ne in earum cognitione procedant, jurisdictionem nostram impediens, cum nos, si bene memineris, jurisdictionem tuam curaverimus confovere. Circa clericos autem, & ecclesias postquam* LXI.

(*c*) *Ps. 2.*

(*d*) *Lib. 6. ep. 160.*

Innoc. literæ increpatoriæ ad Regem Angliæ.

re-

regni solium suscepisti, qualiter te habueris in multis, & mansuetudine regali postposita, eis feceris inhoneste tractari, &c. Arguit pepulisse Lemovicensem episcopum atque archiepiscopum Dublinensem, Pictavensem vero, & Sagiensem episcopos crudelissime exagitasse. Et infra: *Nisi præmissas offensas corrigere curaveris per te ipsum, & a consimilibus abstinere, nos qui forsan in his ultra quam oportuerit nostrum pro te distulimus officium exercere, propter quod de taciturnitate nostra divinam offensam incurrisse timemus, nullatenus negligemus, quin post expectationem diutinam, & admonitionem paternam nostram, sicut convenit, officium exequamur. Datum Later. 10. Kal. martii.* Novas postea admonitiones, minasque ob injuste oppres-
(a) Ep. 63. sum antistitem eidem Regi adjecit, (a) atque in eandem sententiam ad Cantuariensem archiepiscopum, atque Eliensem
(b) Ep. 64. episcopum scripsit. (b) Rothomagensi præterea archiepiscopo imperat, (c) ut
(c) Ep. 73. Sagiensem episcopum non solum benevolentia complectatur, sed etiam in Anglorum Regis gratiam recipiendum curet, eundemque Regem inflicta anathematis, atque interdicti sententia (si opus sit) archiepiscopo, & canonicis ablata restituere compellat. Denique missis
(d) Ep. 194. ad Joannem literis (d) arguit, quod cum B... Anglorum Reginæ impetratis post Ricchardi Regis viri sui obitum Apostolicis literis super dote, ac bonorum mobilium dimidia parte sibi testamento relicta composuisset, ille non solum non stetisset pactis, verum & Reginam regno exturbasset, quæ Trecensem comitissam sororem suam adiit.

LXII. Antequam vero ex Anglia revocetur oratio, ut tam pravis facinoribus enarratis fatigatum lectoris animum recreemus, inserere lubet hoc anno Innocentium Papam beato Vulstano olim Wigorniensi in Anglia episcopo sanctorum honorem, cultumque decrevisse, dato ad Wigorniensem episcopum, & capitulum diplomate, cujus exemplum ex parte infra
(e) Innoc. ep. 62. scriptum est (e): *Sane cum ad audientiam nostram sancti viri merita, & miracula pervenissent, maturius procedere cupientes, cum divinum sit judicium hujusmodi potius quam humanum, venerabili fratri Cantuariensi archiepiscopo, & episcopo Elien. & dilectis filiis sancti Edmundi, & de Vviburn. abbatibus dedimus in mandatis, ut ad Vvigornien. ecclesiam pariter accedentes universo collegio vestro, & populo civitatis jejunium indicerent triduanum, infra quod omnes unanimiter peteretis ab eo, qui via, veritas est, & vita, aperiri super hoc viam veritatis ad vitam, ac deinde non per testimonia tantum, sed per testes, & famam vulgatam, & scripturam authenticam de virtute morum, & virtute signorum, operibus videlicet & miraculis diligenter inquirerent veritatem, & nobis fideliter intimarent. Ipsi ergo cum ad Vvigornien. ecclesiam accessissent, juxta mandatum Apostolicum processerunt, & quæ pauca de multis miraculis ejus, super quibus testes deposuere jurati, & in quorum testimonio tota civitas acclamabat; scripturam quoque authenticam de vita ipsius ante centum annos Anglicana lingua conscriptam, sub sigillis suis per te frater episcope nobis dirigere procurarunt. Qui postmodum in nostra præsentia constitutus, nobis humiliter supplicasti, ut prædictum episcopum adscriberemus sanctorum catalogo venerandum. Patuit ergo nobis per scripturam authenticam, & depositionee testium, quod ad sepulcrum ejus muti loquelam, leprosus mundationem, hydropicus, & paralyticus receperant sanitatem, & quod quam plura miracula Dominus invocantibus nomen ejus, & prædicti episcopi, jugiter operatur: quare de meritis, & miraculis ejus multis, & magnis non solum testimoniis, sed & testibus certiores effecti, cum secundum prophetam laudandus sit Dominus in sanctis suis, de fratrum nostrorum consilio ipsum beatum Pontificem, & confessorem Vulstanum catalogo sanctorum adscripsimus, ejusque memoriam inter sanctos decrevimus celebrandam. Quapropter universitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, per Apostolica vobis scripta mandantes, quod nos solemniter & caute statuimus, vos humiliter, & devote servetis, ut meritis ejus, & precibus apud misericordissimum judicem nos & vos indulgentiam consequamur. Collectam autem in commemorationem ejus dicendam edimus quam in hac pagina duximus subscribendam: Spiritum nobis Domine tuæ charitatis infunde, ut intercedente beato Vulstano confessore tuo, atque Pontifice tuam mereamur dulcedinem in æterna felicitate gustare. Per, &c. Datum Ferentin. * secundo idus maii.* * septimo.

Sed ad Innocentium Reges arguentem LXIII.
redeamus; extant ejus ad Castellæ Regem
literæ, (f) quibus in eum invehitur, quod (f) Ep. 80.
incestarum nuptiarum inter filiam suam, & Legionensem Regem auctor esset: *Quia tantum Apostolicæ sedis, immo Ecclesiæ generalis opprobrium dissimulare ulterius nec volumus, nec debemus, monemus serenitatem regiam, & exhortamur, & sub divini judicii obtestatione mandamus, quatenus omnes colligationes iniquitatis hujus omnino dissolvas, quæ fasciculos habent annexos usque in infernum inferiorem animas deprimentes, & recipias, immo revoces etiam natam tuam, ut seductam incestuosis amplexibus, cui vis, tantum in Domino, matrimoniali possis fœdere copulare. Alioquin ne tam anima tua, quam filia tua, ac regis ipsius de nostris manibus requira-*

vatur, in te, ac terram tuam, ficut expedire viderimus, procedemus, & admonitionem acrior sequetur vindicta, quam credas. Datum Ferentini nonis junii.

LXIV. Scriptis insuper ad Danorum Regem literis (*a*) questus est Waldemarum Salesvicensem episcopum proscripsisse, qui tandem Pontificis opera, aliorumque studio e vinculis, in quæ fuerat conjectus, evolavit, de quo Lubecensis: (*b*) *Quia idem VValdemarus vir nobilis erat Regis Canuti filius, magni patrimonii heres, & contra Canutum Regem, & fratrem VValdemarum tunc ducem, nunc autem Regem senserat, suspecta multis ejus videbatur liberatio. Unde consilio habito, ipsum consilium communicatum est domino Apostolico. Ipso ergo per suos nuncios mediante tali modo liberatus est, ut nunquam in tali vicinia esset, ubi Regi VValdemaro cognato, & æquivoco importunus existeret.* Sed qui peccantes principes redarguit, cæterorum culpas reprehendere, punire, ac pro viribus emendare nullatenus prætermisit: nam ad montis Regalis monachos criminis contagione notatos, insalutatos scribens (*c*), acerrime in ipsos invectus est, contra archiepiscopum quædam oppida occupasse, infanda commisisse scelera, secreta detexisse, unde mala ingentia per Marcualdum perpetrata erupissent. Guamensem archiepiscopum, ac Duacensem, & Fernensem episcopos anathematis sententiam adversus Watafordensem antistitem ferre jussit. (*d*) Is enim Lesmorensem episcopum, dum ad urbem se conferret, in carcerem detruserat, ac manibus in eum crudeliter injectis, ipsius ecclesiam occuparat: præterea graviter eum increpat, (*e*) quod canonicum quendam contra Apostolicæ sedis imperium oppressum teneret.

(*a*) *Lib. 6. ep. 181.*
Innoc. pro liberando Waldemaro apud Danorum Regem laborat.
(*b*) *Lubec. chro. Slav. l. 6. c. 18.*
(*c*) *Lib. 6. ep. 93.*
(*d*) *Inn. l. 6. ep. 162.*
(*e*) *Id. ib. ep. 72.*

LXV. Prætores etiam, cæterique Insubres magistratus ecclesias, elericosque gravissime presserant, impositisque exactionibus maximis afflixerant, ad quos Pontifex ad tuendam eorum libertatem, dignitatemque hæc scripsit (*f*): *Ne igitur sacerdotium deterioris hodie conditionis existat in populo Christiano, quam olim apud Judæos fuerat, vel gentiles, universitati vestræ sub obtestatione divini judicii districte præcipiendo mandamus, quatenus a prædictis exactionibus, & injuriis abstinentes, clericos, & ecclesias ad hujusmodi onera nullatenus compellatis, sed recipiatis humiliter cum actionibus gratiarum, si quis forsan episcopus simul & clerus tantam necessitatem, vel utilitatem inspexerint, ut absque ulla coactione ad relevandas utilitates, & necessitates communes, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesiasticos duxerint conferenda. Alioquin cum & Lateranen. concilium talia sub excommunicatione prohibeat attentari, & utique justum existat, ut laicis spiritualia subtrahantur, qui temporalia clericis subripere non verentur: si qui vestrum de cætero contra mandatum nostrum venire præsumpserint, excommunicationis se noverint vinculis innodatos.* Hæc Innocentius, quæ haud silentio prætermittenda fuere, ut perditissimorum hujus temporis politicorum impietas refellatur, qui religioni, Ecclesiæ Dei, Deoque ipsi dominandi libidinem anteponunt; at non solum ipsos reprehendit magistratus, sed Galliæ etiam Cisalpinæ præsules graviter objurgat, (*g*) illis sese strenue non opposuisse, sibique & Ecclesiæ durissimam passos esse inuri servitutem.

Innoc. oppressam libertatem ecclesiasticam asserere in Insubria studet.
(*f*) *Id. ib. ep. 44.*
(*g*) *Lib. 6. ep. 43.*

LXVI. Invalescentem præterea in dies in iis ecclesiis damnatum quendam morem vigilantissimus Pontifex convellendum citissime operam navavit. Cum enim sacerdotia in posteros hereditario quodam jure propagari cœpissent, ne id fieret, datis ad Mediolanensem archiepiscopum, atque ad Novariensem episcopum, & capitulum literis (*h*) graviter vetuit, prohibuitque, idemque in Hibernia Joannis tit. S. Stephani in Cœlio monte presbyteri Cardinalis Apostolicæ sedis legati beneficio præstitit: extat namque Innocentii ad ipsum reddita epistola, (*i*) ubi ab eo se accepisse testatur, inter alia quæ inibi flagitia vigerent, sacerdotia & episcopatus ad filios, nepotesque transfundi, atque ob id Guanensem electum, altero in ejus locum suffecto, ipsum exauctorasse, cui pallium transmitti postularet; quibus se assentiri respondit. Data est hujusmodi ad Joannem legatum Innocentii epistola 10. Kal. martias, [1] paucis vero ante diebus, nempe ad 6. kalendas cum monasticam disciplinam pluribus in locis collapsam, labefactatamque accepisset, omni studio restituere contendit ad Castellanum in primis episcopum aliosque literis exaratis. Post hæc subditur in regesto Tusciæ, Spoleti, aliarumque Italicarum regionum abbatibus, conventibus, &c. Apostolicæ sedi proxime subjectis ea de re scriptum, atque ex hujus

Excisa prava consuetudo de transfundendis in posteros sacerdotiis.
(*h*) *Id. ib. ep. 122.*
(*i*) *Id. ib. ep. 158.*

NOTÆ [1] EX Epistola, cujus argumentum hic exhibet Raynaldus, intelligimus Joannem cardinalem S. Stephani de monte Cœlio, quem hoc anno legationem in Scotia obiisse ex eadem epistola discimus, concilium Perthum hoc vel præcedenti anno habuisse: Ex literis enim pontificis quibus ejus epistolæ respondet, exauctoratum ab eo fuisse Guanensem electum, atque alia præstita ad Cleri reformationem discimus. Reformationem vero cleri agitatam fuisse in Concilio illo Dempsterus lib. XVI. Hist. Scot. asserit. Ex anno igitur 1202. cui concilium Perthusanum

jus epistolæ formula alias ad plures episcopos missas.

LXVII. Privilegia ab Innoc. imperti-ta. Verum ex his, quæ hactenus in medium attulimus, ne quis Innocentium in arguendis percellendisque vitiis dumtaxat gravissimum censorem arbitretur, ingentia beneficia, privilegiaque, quibus plurimos hoc anno ut parens optimus auxit, producemus, ut virgam & manna in arca pectoris continuisse asserere possimus, atque de ipso id propheticum Ecclesia occinere posset: (a) *Virga tua* (nimirum in improbis comprimendis) *&* *baculus tuus* (in probis sustentandis) *ipsa me consolata sunt*. Nam præter quæ retulimus supra, ecclesiæ S. Lupi Trecensis abbatem, ejusque fratres in S. Petri tutelam recepit, (b) eorumque jura, ac privilegia confirmavit, idque Aldafonso Aurienli episcopo benignissime impertitus est; (c) dato ad Petrum Compostellanum archiepiscopum diplomate (d) ejus ecclesiæ privilegium a Cælestino Papa de præscriptione votorum aliquot, quæ Hispania S. Jacobo sanxerat, firmum reddidit, eidemque antistiti indulsit (e) absolvere laicos judices posset, qui errantes clericos mulctarant, tum sexu, vel ætate debiles, (f) qui injectis in clericos manibus vel leviter eos læsissent. Corroboravit (g) etiam monasterii S. Pauli jura ac privilegia, illudque in Apostolicæ sedis clientelam in D. Pauli honorem accepit, cui factum illud ita devovit: *Domino sancto, meritoque beato prædicatori præcipuo, egregioque doctori Paulo apostolo Innocentius indignus episcopus servus servorum Dei reverentiæ votum cum devotione perenni. Cum aliqua tibi beatissime Paule vas electionis, & gratiæ prædicator per privilegii paginam conferre videmur, non nostra concedimus, sed tua potius confirmamus, quia bona omnia, quæ habemus tuis intervenientibus meritis a patre luminum, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, nos accepisse fatemur, ideoque magis tua reputamus esse quam nostra, & utinam ita nostra sint tua, ut tua quoque sint nostra, quatenus qui tuum officium exequendum suscepimus, ad tuum etiam suscipiamur consortium obtinendum. Sacratissimum itaque monasterium, in quo tuum venerabile corpus celebri memoria requiescit, ad jus, & proprietatem Apostolicæ sedis jure pertinens speciali sub beati Petri compostoli tui, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus, &c.* Ejus possessiones ratas habet aliaque abbati confert privilegia, ut mitra, annulo, sandaliis, tunica & dalmatica inter missarum solemnia utatur. Aliis quoque beneficiis, ac privilegiis (h) complectitur priorem, & conventum de Bomin, abbatem S. Columbæ (i) de Hay insulæ, ejusque fratres Joannem (k) domus S. Trinitatis Cervi Frigidi ministrum, ejusque fratres, Garganicæ ecclesiæ archidiaconum, & capitulum (l) abbatem, & conventum de Caraceto factam unionem illius ordinis cum Cisterciensi confirmans, (m) Caraceti abbatem, & ejus fratres: (n) Cassinense monasterium datis literis (o) ad episcopos, abbates, aliosque ecclesiarum præsules, in quorum parrochiis monasterium illud, ecclesias, possessionesve obtinebat, privilegium confirmat, quo abbates, & fratres in rerum monasterii invasores excommunicationis sententiam promulgare possint; Corbejensem abbatem, cui annuli, & mitræ usum confirmat (p). Sardiniæ episcopis, cæterisque præsulibus indulsit, (q) ut per literas Apostolicas extra Sardiniam non respondere cogerentur, nisi in iis ejus beneficii mentio edita fuisset.

(a) Ps. 22.
(b) Inn. l. 6. ep. 3.
(c) Ep. 10.
(d) Ep. 24.
(e) Ep. 82.
(f) Ep. 83.
(g) Ep. 88.
(h) Ep. 095.
(i) Ep. 180.
(k) Ep. 918.
(l) Ep. 169.
(m) Ep. 972.
(n) Ep. 173.
(o) Ep. 185.
(p) Ep. 188.
(q) Ep. 16.

LXVIII. In Sardinia jussu Innoc. turbæ compositæ. Quod vero in Sardiniam fluxit oratio, extant Innocentii literæ, quibus Turritano, Calaritano, & Arboreasi judicibus scripsit, (r) ut Turritano archiepiscopo obtemperarent, quo feliciter in pacem coalescere discordes animi possent; sed hæc ab ipso Pontifice audire refert: *Quanto Sardinia specialius ad Romanam Ecclesiam noscitur pertinere, utpote cui tam in spiritualibus, quam temporalibus est subjecta, tanto propensius præcavere volumus, & debemus, ne quid attentetur in ea, per quod & status perturbetur ipsius, & graviter Dominus offendatur.* Et infra: *Monemus igitur nobilitatem vestram, & exhortamur, atque per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsum ob reverentiam sedis Apostolicæ, & nostram recipientes humiliter, & honorifice pertractantes, quæ super judicatu Galluren. & Arboreæ, & nobili muliere ... filia quondam judicis Galluren. tradenda nuptui, cum ad nubilec annoc pervenit, & aliis vobis ex parte nostra* pro-

(r) Ep. 29.

NOTÆ num a Dempstero, & Labbeo in collectione Conciliorum illigatur, ad præsentem, vel forte ad præcedentem referendum. Cum enim literæ pontificis ad Joannem responsivæ X. Kal. Martias consignentur, facile ejusdem legati literæ ad præcedentem pertinent, vel saltem de rebus anno præcedenti habitis pontificem faciunt certiorem. Nec ante biennium concilium istud a Johanne haberi potuisse ulla ratione persuaderemur; alioquin Joannis legatio plus nimis in longum, contra morem earum legationum, in quibus nullum esset diuturnum negocium tractandum, protraheretur. Est vero Pesthum urbs in provincia ejusdem nominis Scotiæ Meridionalis, quæ hodie vulgari nomine Sirevaeshalch appellatur. MANSI

proponet, cum super omnibus plenam nostram noverit voluntatem, credere, & efficere procuretis: ita quod devotionem vestram in hoc plenius cognoscamur, & per ipsius sollicitudinem toti provinciæ pax perveniat exoptata. Hæc Innocentius ad Sardiniæ judices, quibus etiam mandat, (*a*) ut coram eodem archiepiscopo fidei sacramento sese obstringerent, universosque præterea archiepiscopos, episcopos, judices Apostolicæ sedi annuum tributum pendere jubet (*b*).

(a) Ep. 31. & 147.

(b) Ep. 31.

LXIX. Sequaces Marcualdi in Sicilia compressi.

Ar ex Sardinia ad Siciliam progrediamur. Sunt de rebus ad illam pertinentibus Innocentii literæ, ex quibus potissimum afferemus, quæ ad historiam spectare videntur. In primis igitur Messanensi archiepiscopo regio familiari rescripsit, (*c*) gratulatusque est superbum hostem e Sicilia depulisse, ac Messanam in Regis fide continuisse: quisnam vero fuerit iste turgidus arrogantia, & superbus archiepiscopi Messanensis studio e Sicilia fugatus, non proditur; sed nostra quidem sententia Willelmus Capparonus is fuisse videtur, de quo Innocentius Papa ad Insubres, ut vidimus, hoc ipso anno scribit: (*d*) *Cum adhuc faveat* (Philippus scilicet Suevus) *Capparono, qui Marcualdo in malitia, & excommunicatione successit.* Mandat præterea (*e*) Pontifex Messanensi archiepiscopo, ut ab universis comitibus, baronibus, aliisque, qui nondum sibi, ut ait, balii juramentum detulerant, id suo nomine exigere, ac recipere non cunctaretur, quod ut illi præstarent, aliis eisdem literis (*f*) imperavit. Cum porro Gualterius Trojanus episcopus damnatis iis, quæ antea contra Pontificem constasset, ejus jam gratiam ambiret, hæc ad eum Innocentius (*g*): *Ex profectu namque multorum nobilium, & procerum regni, qui nobis, & Ecclesiæ humiliter paruerunt, & ex illorum defectu, qui conati sunt a spiritu superbiæ contra stimulum calcitrare, liquido cognoscere potes commoda, & incommoda, quæ de gratia & offensa nostra tibi, ac tuis & provenerunt hactenus, & poterunt provenire, &c. Datum Ferentini.* Datis præterea apostolicis literis (*h*) ad Petrum Panormitanum archiepiscopum electum, regiamque familiarem, ipsum plurimum commendat, quod inter Siculi regni tumultus, qui tum etiam fervebant, fidem Pontifici, Regique servasset. Cum enim Innocentius gravissimo morbo implicitus teneretur, sparso de ejus morte falso rumore, eoque increbrescente plurium studio, qui illum late difflarunt, defectiones sunt secutæ, bellicique in Sicilia citra Pharum motus excitati, quæ pluribus gesta prosequuntur:

(c) Ep. 32.

(d) Innoc. lib. de Imp. rebus ep. 91.

(e) Lib. 6. ep. 53.

(f) Ep. 54.

(g) Ep. 72.

(h) Ep. 159.

Excitati in Sicilia novi motus sparso mortis Pontificis falso rumore.

LXX. *Cum multa agerent prudenter & potenter* (Gualterius scilicet Brenensis comes, & Jacobus Pontificis consobrinus ab ipso, ut supra vidimus, Apuliæ, ac Terræ laboris præsides cum pari auctoritate constituti) *venerunt tandem in Campaniam visitare summum Pontificem, quem audiverant ægrotare, inveneruntque illum Anagniæ tam graviter ægrotantem, quod a multis mortuus dicebatur. Cum autem de morte ipsius fama volasset, multæ civitates prædicto comiti rebellarunt; quædam vero * expellentes milites suos, alios trucidassent, perdiditque tunc Materam, Brundusium, & Hydruntum, Barolitanque castrum Baroli obsederunt, & coegerunt castellanum, quem ibi dimiserat marescalcus sibi resignare castellum.* Datæ hoc anno ab eodem Pontifice de his literæ (*i*) ad archiepiscopum, abbatem S. Andreæ ac Brundusinum populum, quibus acriter objurgat, a Brenensi comite magna Apostolicæ sedis, Regisque injuria descivisse, eademque ratione, ut subditur (*k*), ad archiepiscopum & populum Hydruntinum, atque episcopum, & cives Gallipolitanos scripsit, cujus præterea argumenti est epistola (*l*), quam Anagniæ archiepiscopis, episcopis, ac reliquis per Apuliam, & Terram laboris constitutis misit, hortatus, ac imperans, ut in proditores, fautoresque insurgerent, censurisque ecclesiasticis animadverterent; sed ad acta revertamur: *Porro cum summus Pontifex convalescere incepisset, comes, & marescalcus in Apuliam redierant, & licet recuperare prædicta nequissent, multa tamen acquirere studuerunt, nam ipse marescalcus Andriam, & Minerbinum civitates obtinuit, & ex tunc se comitem Andriæ appellavit, extruxitque munitionem fortissimam apud Andriam, ubi palatium comitis prius erat: quidam autem filii Belial eis ponentes insidias irruerunt in ipsum putantes eum gladiis interficere, sed quoniam armatus erat sub chlamyde, intentionem suam non potuerunt ducere ad effectum, maxime quia quidam miles ipsius objecit se illis, quem in sua præsentia interfecerunt. Ipse vero quosdam eorum capiens diversis suppliciis interemit, omnium autem bona diripiens confiscavit.* Non his tamen deterriti nefarii proditores, qui novis in Gualterium constatis insidiis crudeliter incautum trucidarunt; longe prudentior Jacobus, qui non sa passus est illis irretiri; at de his suo loco (*m*).

* expulissent

(i) Ep. 191.

(k) Regest. ann. 6. post eand. ep.

(l) Ib. ep. 191.

Jacobus Andriæ comitium adeptus.

Insidiæ Jacobo structæ.

(m) Anno 1205.

LXXI. Nunc finem hujus anni historiæ imponamus adductis sapientissimis responsis, quibus Joannis Lugdunensis archiepiscopi, qui divinæ scripturæ oraculis diligentem operam dabat, ac sæpius Innocentium consulebat, dubia discussit.

Innocentius, &c.

Quod (*a*) *pietatem colendo in mandatis divinis te libenter exerceas, & in lege Domini jugiter meditando consideres vias ejus,*

(a) Ep. 14.

ejus, epistolarum tuarum verba demonstrant, & testantur fortius quoties quibus Apostolicam sedem pulsas, ut pulsanti januam veritatis aperiat, & quæ obscura videntur sui responsionis verbum illustret. Sane per tuas nos duxisti literas consulendos, cur Psalmista tertiæ diei nullum psalmum inscripserit, cum ab eo in laudem operis singulorum singuli psalmi cæteris sint diebus inscripti. Et infra: *Credimus autem quod tertia dies sit inter cætera commendabilis, maxime propter sacrosanctum mysterium Trinitatis.* [De Trinitatis mysterio.] *Psalmographus licet intellexerit super senes, & sicut calamus scribæ velociter scribentis fuerit lingua ejus, ut tamen mysterium illud ineffabile, immo ineffabilissimum demonstraret, laudes tertiæ diei omnino suppressit, malens super hoc prorsus silere, quam tenuiter balbutire; ad quod utique designandum & Paulus apostolus cum usque ad tertium cælum raptus fuisset, audivit arcana verba, quæ non licuit homini loqui. Tacens vero tantum mysterium, altius quidem extulit, & fortius commendavit, unde præceptum legitur Danieli: Signa librum, & claude mysteria, pertransibunt ut plurimi, & multiplex erit scientia. Clausus enim extitit liber, & signata mysteria, donec leo de tribu Juda librum aperuit, & ejus signacula solvit. Triplex autem est Trinitas personarum in Deo, substantiarum in Christo, & specierum in Sacramento. In prima tres personæ sunt in una substantia, Pater, Filius, & Spiritus sanctus: quia tres sunt, qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt. In secunda tres substantiæ in una persona, divinitas, corpus, & anima; nam sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus. In tertia tres species in unico Sacramento, panis, vinum, & aqua, quia nec panis in corpus sine sanguine transit, nec vinum, & aqua in sanguinem sine corpore commutatur, cum neutrum sine reliquo esse possit, sed potius totum in toto, & in * toto totum existat.* [* parte.] *Tertia igitur ineffabilis, secunda ineffabilior, prima ineffabilissima, ut ita loquamur, existit. Sunt a comparatione hujus ineffabilissimæ Trinitatis trinitates cæteræ diminutæ.* Et infra: *Quisquis igitur ad notitiam individuæ Trinitatis sine prædicatione, vel lectione pervenit, hanc ei non humana ratio, sed divina inspiratio revelavit, ut ei, qui perhibetur dixisse: Prima monas secundam monadem genuit, prima & secunda suum in se reflectunt ardorem, unde cum Petrus dixisset: Tu es Christus filius Dei vivi, audire promeruit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis. Denique per septem primitivos dies, septem præcipua tempora designantur, Patriarcharum, Judicum, Regum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, & Virginum, quorum assignationem ad præsens omittimus, ne potius librum texere, quam epistolam scribere videamur: unde quia tertio loco tempus Regum occurrit, idcirco David, a quo tempus Regum incepit, tertiæ diei laudes subticuit, nullum ei psalmum inscribens, ne laus in ore ejus sordesceret, si forte seipsum in tertia sabbati commendaret, malens aliena, quam propria lingua laudari.*

Secundo quæsisti cum orationes quædam LXXII.
ad totam Trinitatem communiter, quædam ad Patrem, quædam ad Filium specialiter dirigantur, cur nulla singulariter ad personam sancti Spiritus referatur, cum in hymnis sive metricis, sive rhythmicis, quibus Ecclesia utitur, sæpius invocetur. Et infra: *Ob hoc ad Spiritum sanctum collecta non dirigitur specialis, quoniam antiquitus in Ecclesia primitiva omnes ad solum Patrem collectæ fiebant, propter auctoritatem principii, quam ei Christus in Evangelio totam attribuit, a quo & Filius ipse nascitur, & Spiritus sanctus procedit. Qui credit (inquit) in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Itemque: Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me, quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar. Et iterum: Verba, quæ ego loquor vobis, a me ipso non loquor; Pater enim in me manens, ipse facit opera. Solus enim Pater est innascibilis & ingenitus, quoniam ipse solus a nullo est, & omnia sunt ab ipso sive per generationem ut Filius, sive per processionem, ut Spiritus sanctus, sive per creationem ut mundus; hoc ipsum in præfationibus usque hodie observatur, quæ ad solum Patrem universaliter referuntur. Quia vero quidam hæretici dogmatizare cœperunt, quod Christus non est verus Deus, sed purus homo, inter alias sui causas erroris hanc etiam assignantes, quod collectæ non fiebant ad Filium, sicut fiebant ad Patrem, quia Filius non esset Deus, sicut est Pater, ideo ad confutandam hujus perversitatem erroris Ecclesia prudenter instituit, ut sicut ad Patrem, sic ad Filium dirigerentur collectæ, ad majorem deitatis expressionem talem conclusionis formam adjungens, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivis, & regnas Deus per omnia sæcula sæculorum; & hanc ipsam conclusionis formam ad cæteras collectas extendit, ut in cæteris quoque collectis eadem Patris, & Filii deitas demonstretur. Verum quia fuerunt & alii quidam hæretici, qui Spiritum sanctum Deum non esse dixerunt, sed erraverunt, idcirco in hymnis, & lytaniis sicut ad Patrem, & Filium, sic ad Spiritum sanctum Ecclesia postmodum proprias, & speciales orationes* in-

institut, antiqua, & consueta in collectis forma servata. Inveniuntur autem & aliæ quædam orationes ad Spiritum sanctum directæ, sed non authenticæ reputantur, nec Ecclesia utitur illis in nocturnis officiis, vel diurnis, &c. Dat. Anagniæ II. Kal. januar. Porro ex citatis, citandisque Innocentii literis ipsum præter morem suum non solum hyberno tempore, sed a majo etiam ineunte ad martium usque sequentis anni Roma abfuisse liquet, ac Ferentini maximeque Anagniæ (sunt Hernicorum in Latio civitates) commoratum; cæterum hujusce rei causa innui quamvis subobscure in Fossænovæ chronico videtur, ubi hæc pauca leguntur (a): *Nonis maii indignatione Romanorum dominus Papa venit Ferentinum*. Quænam vero hæc fuerit indignatio, silentio præterit, sed hic in mentem veniunt, quæ Innocentius ad calcem gestorum a Romanis passus traditur, atque hæc illorum præludia dici posse videntur.

(a) Chron. Fossæ novæ an. 1203.

Magnis

I. MAgnis in oriente rerum conversionibus, & Græcorum cladibus insignis extitit Redemptoris annus millesimus ducentesimus quartus indictione septima, quo Alexius Imperator post Isaacii patris obitum a Mursiphilo sævissime occisus, expugnata Constantinopolis, tyrannus merito supplicio affectus, parta a Latinis rapidissimis victoriis magna Græciæ pars, laniatum in plures principatus florentissimum Imperium, Balduinus Flandriæ comes in Urbe principe imperialibus ornamentis insignitus, & Græci, qui Latinorum jugum accepere, ad Ecclesiæ Romanæ obsequium felicissime revocati. De his singulis acturi, inspiciemus primum quid Innocentius tum Alexii Imperatoris, tum crucesignatorum principum superiori anno exaratis, supraque jam recensitis literis responderit (a). Alexio igitur, qui Latinorum armis in Imperium fuerat restitutus, rescribit (b) ac gratulatur, quod Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctionem in votis habere significaret, seque veterum catholicorum Imperatorum exemplo Romanæ Ecclesiæ subjiceret, tum hortatur, ut quo sese illius conjunctionis perficiendæ obstrinxerat, votum ad exitum perduceret, ac demum spem injicit ita ipsius Imperium firmius stabilitum iri.

(a) Apud Inn. l. 6. ep. 210. 211.
(b) Lib. 6. ep. 129.

Alexio Eccl. Roman. Græcam conjungere meditanti gratulatur Inn.

Innocentius, &c.

II. *Recepimus literas, quas nobis Imperialis excellentia destinavit, affectione paterna, & quæ significavit per eas, notavimus diligenter. Gaudemus autem in Domino, & ei qui dominatur in regno hominum, & cui voluerit, dabit illud, gratiarum exolvimus actiones, quod pium tibi propitius inspiravit affectum, ut desiderares ecclesiasticam unitatem, ut membrum ad caput, & filia revertatur ad matrem, & Constantinopolitana ecclesia, quæ Apostolicæ sedi multo tempore devotionis debitam denegavit, reverentiam ei, obedientiam, & honorem exhibeat affectares, sicut & adhuc exul cum esses, in nostra præsentia constitutus asserebas te totis visceribus affectare. Ut autem desiderium tuum plenius demonstrares, & ad id populos tibi subditos exemplo induceres melius, quam sermone, semel exul, & iterum sublimatus juramento firmasti, te omnem devotionem nobis, & nostris successoribus impensurum, quam antecessores tui Imperatores catholici prædictis nostris patribus orthodoxis Romanis Pontificibus noscuntur antiquitus impendisse. Promisso pariter, quod opportunitate concessa, orientalem ecclesiam ad id prudenter inclinabis pariter, & potenter, sicut per Imperiales nobis literas intimasti. Sane si dictis facta compenses, & quod polliceris verbis, operibus exequaris, Deum tibi reddes propitium, quem in honorificentia suæ sponsæ probabis honorare, ac præter id, quod ipse Imperium tuum solidabit in pace, Apostolica sedes illud studebit efficaciter roborare. Cum enim per Latinorum auxilium post divinum sis Imperio restitutus, debes non immerito Romanam Ecclesiam honorare, cujus filii tibi taliter astiterunt, & quæ post Deum tibi, & Constantinopolitano Imperio præcipue poterit accessarium patrocinium impertiri.* Et paucis interjectis verbis: *Monemus igitur Imperialem celsitudinem, & hortamur in Domino, quatenus sic in Apostolicæ sedis devotione consistas, sic efficias, quod jurasti, ne forte quæ de tuis labiis processerunt, irrita facere videaris, sed verax appareas in promisso, & in juramento fidelis. Siquidem si in timore Domini, & Apostolicæ sedis reverentia Imperium tuum fuerit roboratum, non vacillabit, sicut hactenus vacillavit, sed in illius petræ soliditate fundatum, a qua princeps Apostolorum dictus est Petrus, & de qua inquit Apostolus: Petra autem erat Christus, perpetua firmitate consistet, nec ventorum flatus, nec fluminum impetus, nec pluviarum formidabit incursus. Alioquin ne vano decipiaris errore, scire te volumus, quod non solum inimicorum tuorum rebellionem non poteris subjugare, sed ante ipsorum faciem non subsistes. Datum Anagniæ, &c.*

Acceperat antea Innocentius crucesignatorum literas, quibus Græcos se bello appetiisse jactabant, ut a schismate ipsos avellerent, atque apud Alexium institisse, ut Romanæ Ecclesiæ veterum Imperatorum more se subderet; at plerisque visum est, eo propagandæ Romanæ Ecclesiæ colore commissum contra nuncupatum sacramentum lacessitis bello Christianis scelus subornare voluisse; quibus Innocentius, ut cœptum adducendæ orientalis ecclesiæ ad Romanæ obsequium opus promoveret, rescripsit, ambigere admodum, num se novo anathematis crimine contaminassent, atque adeo salutem consuetam non impertiri: si tamen vero zelo perciti præterita gessissent, perficerent promissa instarent apud Alexium, ut literas ad Apostolicam sedem mitteret, quibus insereret se parendi Romanæ Ecclesiæ sacramento devinxisse, perpelleretque patriarcham, ut solemnes oratores mitteret, qui ejus nomine Pontificum Romanorum primatum agnoscerent, ac pallium de beati Petri corpore sumptum ad patriarchale munus rite exercendum flagitarent, ni id fieret, argumento certissimo futurum, ipsos III.

sos crimen pietatis fuco oblinere voluisse, proindeque ingentibus lacrymis illud eluerent: cæterum abscissa omni mora ad Terræ sanctæ subsidium, cui se devovissent, proficiscerentur:

Nobilibus viris Bonifacio marchioni Montisferrati, & Balduino Flandriæ, Ludovico Blesensi, & Henrico S. Pauli comitibus, & aliis baronibus & militibus crucesignatis spiritum consilii sanioris.

(a) Ib. ep. 230. *Quia (a) veremur vos iterato excommunicationis esse labe pollutos, & utinam non incurreritis fidei læsionem, ideo ad cautelam vobis spiritum sanioris consilii loco salutationis, & benedictionis optamus. Licet enim, sicut ex literis vestris accepimus, apud charissimum in Christo filium nostrum Alexium Constantinopolitanum Imperatorem illustrem institeritis, & obtinueritis ab eodem, ut juramento firmaret, se omnem devotionem nobis, & successoribus nostris substituendis canonice impensurum, &c. Valde tamen præsumitur a quibusdam, quod id ad excusationem vestram feceritis, ut per hoc vestrum velaretis excessum, quam ut ad matrem filia, membrum ad caput, & pars rediret ad corpus. Verum quia opera testimonium perhibent veritati, qua id intentione feceritis, melius effectus subsequens demonstrabit, si videlicet Imperator ipse se juramentum hujusmodi præstitisse per literas confiteatur apertas, quas nobis dirigat in testimonium reservandas, si apud patriarcham efficiat, ut per solemnes nuncios Ecclesiæ Romanæ primatum, & magisterium recognoscat, & reverentiam nobis, & obedientiam repromittat, & pallium de corpore beati Petri sumptum, sine quo patriarchale officium exerceri rite non potest, ab Apostolica sede requirat.*

IV. *Quod si forsan hoc devotionis primordium circa suæ promotionis initia denegarit, & noluerit, quod scribimus adimplere, nec oculus vester simplex fuisse videbitur, nec intentio ejus pura, immo primæ transgressioni, quam apud Jaderam incurristis, videmini addidisse secundam, dum arma, quæ in hostes crucis credebamini assumpsisse, in Christianorum excidium iterum convertistis, &c. Dat. Anagn.* Eodem argumento Suessionensi, ac Trecensi episcopis literas (b) misit cumque crucesignati post Jaderinum facinus anathemate hac fuissent conditione soluti, ne quæsito quovis fuco Græcorum terras invaderent, sed in sacrum solummodo bellum, animo ac totis viribus incumberent, ideoque complures vererentur, ne illi rursus ob Alexium in Imperium restitutum anathematis pœnam incurrissent, Innocentius ad eosdem Suessionensem, ac Trecensem antistites scripsit, (c) ut ipsos ad facti pœnitentiam adducere studerent, absolverentque.

(b) Id. ib. ep. 231.
(c) Ib. ep. 232.

V. Constantinopolitanum Imperium occupatur a Latinis.

Jam vero quam polliciti sumus tragicam Constantinopoleos narrationem aggrediamur. In primis Innocentii gestorum scriptor Alexium, atque Isaacium patrem in Imperium restitutos fidem Latinis fregisse, atque adeo expugnatam Constantinopolim, Balduinumque ad Imperialis dignitatis apicem, omnium suffragiis evectum describit, literasque Balduini affert, quas licet prolixiores, quia insignes, graviorisque momenti res continent, inserere historiæ operæ pretium est, cum pulcherrimam illi lucem affundere possint. Referunt ergo Alexium restitutum Imperio cum Latini ex urbe egressi, ne morum dissimilitudo rixas pareret ex adverso urbis castra defixissent, ut quæ promissa sibi fuerant, exciperent repente in contrarium mutatum Latinos inopinato bello aggressum esse, mox coorta in urbe seditione in odium Alexii plebem sibi Imperatorem delegisse (quem Nicolaum Choniata vocat) ea re perterritum ad Latinorum, quos perjurio insigni læserat, opem confugisse, ac Mursiphilum oratorem misisse, qui suo nomine Blachernas (Imperatorium illud palatium erat) polliceretur, ut præsidio militari illud tenerent, donec promissa exsolveret, sed iterum Alexium pollicitis resiliisse, novoque perjurio marchionem Bonifacium repulisse, tum Mursiphilum occasionem aucupatum noctu Græcis aperuisse, de Blachernis tradendis cum Latinis agi, ac tum servitutis frænum ipsis injectum iri, mox illum Græcos hortatos, ut Imperium corriperet, qui scelere grassandum ratus Alexium dormientem invasit, ac vinculis mancipavit, nec multo post alterum Imperatorem Nicolaum Cannabum, quem plebs in D. Sophiæ templo crearat, in suam potestatem redegisse, tentasse missis oratoribus Latinos promissis delinire, qui cum ipsi respondissent cum proditore fœdus percuti non posse, atque institissent, ut Alexium libertati atque Imperio restitueret, insequenti nocte clam illi laqueo fauces elisisse, clava ferrea latera perfregisse, sparsisse in vulgus præcipiti ex alto casu extinctum, magnificentissimamque funeris pompam, ut scelus tegeret, apparasse.

VI. *Sanctissimo patri, ac domino charissimo Innocentio Dei gratia summo Pontifici Balduinus eadem gratia Constantinopolitanus Imperator, & semper Augustus, Flandren. & Han. comes, miles suus cum devota semper obsequii voluntate oscula pedum.*

Cum (d) paternæ solicitudinis zelo, & nostra congregationis in idipsum amore speciali, quæ circa nos aguntur, sanctitas vestra scire desideret, seriatim vobis declarandum esse decrevimus, quam mira circa nos usa sit divina clementia novitate, quamque non nobis quidem, sed nomi-

(d) Lib. 7. ep. 152.

ni

ni suo gloriam dederit omnibus sæculis admirandam. Mirabilibus ejus circa nos semper mirabiliora succedunt, ut etiam infidelibus dubium esse non debeat, quin manus Domini operetur hæc omnia, cum nihil a nobis speratum aut provisum ante contigerit, sed tunc demum nova nobis Dominus procuraret auxilia, cum nihil humani videretur superesse consilii. Et quidem, si bene meminimus, per literas paternitati vestræ transmissas nostri progressus & status narrationem eo usque deduximus, ut urbe populosa capta violenter a paucis, tyranno fugato, ac filii Isaacii Alexio coronato mora nostra promissa foret, & ordinata per hyemem, ut potenter obtinerentur, si quæ resistere videbantur Alexio, & nunc breviter enarranda suscipimus, quæ circa nos postea contigerunt, eo prænotato, quod sicut non opera hominum fuere, sed Dei, quæ Græcis intulimus, ita non hominum opera fuere, sed dæmonum, quæ cum Imperatore novo, Græcoque per omnia Græcia nobis ex perfidia consueta retribuit. Nos siquidem ne discordiæ inter nos, & Græcos fomitem ministraret moribus nostris adversa barbaries, de civitate exeuntes ex adverso civitatis interjacente * porta ad preces Imperatoris castra posuimus, & ex insperato, seu innata malitia, seu Græcorum seductus perfidia, animo recedit a nobis,

Alexius a Latinis resiliens.

cui tanta beneficia contulimus, Imperator, & in omnibus cum patre, patriarcha, & mole nobilium nobis promissis perjuras, & mendax tot incurrit in perjuria, quot nobis præstitit juramenta. Unde nostro tandem destitutus auxilio prælia contra nos meditatur incassum, & navigii, quod eum adduxerat & sublimaverat ad coronam, procurat incendia, sed voto tam crudeli Deo nos protegente fraudatur; fit pars sua per cuncta deterior, & hominum suorum cædes, incendia, & rapinæ proveniunt, imminente foris pugna, intus timoribus coarctatur, Imperatorem ei æmulum parantibus Græcis ea occasione captata, quod nullum ad auxilium nostrum deberet habere confugium. Cumque ei evadendi spes unica restaret in nobis, juratum sibi quendam Marchuflum nomine, sanguine sibi propinquum, de quo pro beneficiis impensis super omnes alios confidebat, mittit ad exercitum nostrum, qui Blacheræ palatium nobis sub Imperatoris, & suo juramento promittit in obsidium, donec nobis cuncta promissa reddantur. Accedit ad palatium recipiendum nobilis marchio, illudit Alexius marchioni, & quos jam nobis dederat, spretis obsidibus, consueta perjuria non veretur.

* ponte

VII. Mursiphilus Alexium prodit.

Nocte insecuta Marchuflus domino suo perjurus, & nobis, Græcis reddendi nobis palatii revelat arcana, atque ex hoc in perpetuum eis eripi libertatem, & ad hoc modis omnibus veniendum esse declarat, nisi dejiciatur Alexius, cujus proditionis merito tertius in urbe Imperator attollitur, in dominum dormientem, & rei nescium sacrilegas mittit manus, eumque carcere tætro concludens, tertium Nicolaum quendam, qui apud sanctam Sophiam Imperiales infulas noviter usurparat, traditum sibi Græcorum, qui eum creaverant, proditione rursus incarcerat, mortuoque postmodum Isaacio, qui animum filii sui a nobis præ omnibus, ut dicebatur, averterat, ne clamante clero Græcorum & populo, ut de terra tolleremur, in brevi tantum sanguinem nostrum sitientibus Græcis prælium contra nos proditor jam dictus instaurat, urbem machinis, & propugnaculis muniit, quorum similia nemo viderit unquam. Cumque murus miræ latitudinis lapidibus minutis, cæmentoque tenacitatis & firmitatis antiquæ constructus, in altum valde consurgens turres haberet amplissimas pedibus circiter quinquagenis, paulo plus minusve distantes inter quaslibet duas a parte maris, quo noster timebatur assaltus; turris lignea erigitur super murum stationibus tribus, aut quatuor multitudinem continentibus armatorum. Nihilominus etiam inter quaslibet duas turres, seu petraria, seu mangonellus erigitur; turribus autem supereriguntur ligneæ turres altissimæ stationum sex super quæ supremam stationem adversum nos porriguntur scalæ appodiationes ex utraque parte, & propugnacula continentes, paulo minus excelsis scalarum capitibus, quam jacere in altum posset arcus a terra, muram etiam ipsum murus circumcingit inferior, duplexque fossatum, ne muris ulla possent applicari ingenia, sub quibus valerent latitare fossores.

Alexium & Nicolaum imperium affectantem in vincula conjicit.

Descriptio civitatis Constantinopolitanæ.

VIII.

Interim terra, marique nos tentat perfidus Imperator, nos semper Domino protegente, & suos frustante conatus: nam præter ordinationem nostram ad prædam victualium procul exeuntibus nostris usque ad mille animas hominum pugnatorum Imperator occurrit in multitudine grandi, primoque congressu dissipatur omnino, cæsis, captisque non paucis sine damno nostrorum, fuga ignominiosa consulens sibi clypeum abjicit, arma deponit, & nostris vexillum Imperiale dimittit, nobilemque quam sibi præferre faciebat iconem, quam ordini Cistercien. nostri dedicavere victores. Iterato navigium nostrum flammis aggreditur, intempestæque noctis silentio sexdecim suas naves incensas, velis in altum expansis, & inferius colligatis ad proram, flante fortiter austro nostras mittit in naves, sed Domino faciente cum multo nostrorum labore custodimur indemnes, & ardentibus navibus, clavis infixis catenis hærentibus, nostrorum remigio trahuntur in pelagus, & ab imminenti mortis periculo

Marsiphilus repulsus.

Frustra immissæ incendiariæ naves in Latinos.

lo a Domino liberamur. Nos igitur terrestrem eum provocamus ad pugnam, & ponte, atque amne transmisso, qui exercitum nostrum separabat a Græcis, aciebus ordinatis ante portam diu stetimus Regiæ civitatis, & palatii Imperialis, quod Blacherna nuncupatur, in nomine Domini, agmina Israel præcedente Cruce vivifica, parati ad prælium Græcos excipere, si eis placuisset exire. Et quidem pro militiæ exercitio exeuntem nobilem quendam nostri pedites trucidarunt, sic in castra reversi, terra, marique sæpius provocamur, sed dante Domino semper, ac triumphaliter obtinemus.

IX. *Mittit ad nos pacis ficta legatos perfidas incubator Imperii, postulat & obtinet cum duce colloquium. Cumque eidem dux magnanimus objecisset, quod nulla cum eo pacis posset esse securitas, qui dominum suum carcere conclusisset, postposita jurisjurandi religione & fidei, ac fœderis inter quantamlibet infideles firmiter obtinentis, & ipsi præripuisset Imperium, eidemque bona consuleret fide, ut dominum suum restitueret, & humiliter veniam postularet, nostras etiam pro se promitteret preces, & quod cum eodem domino suo misericorditer, si vellet, agere deberemus, ac quicquid contra nos egerat venenose, si rediret ad animum, imputare vellemus errato, lapsuive consilii, illa vana verba subintulit, quia quæ responderet rationabiliter, non haberet. Obedientiam autem Romanæ Ecclesiæ & subventionem Terræ sanctæ, quam juramento, & scripto Imperiali firmarat Alexius, adeo refutavit, ut vitam amittere præeligeret, Græciamque subverti, quam quod Latinis Pontificibus orientalis ecclesia subderetur. Nocte igitur insequenti dominum suum latenter laqueo suffocat in carcere, cum quo ipsa die prandium sumpserat Judæ, & clava ferrea, quam tenebat in manu, latera morientis, & costas inaudita crudelitate confringit, casuque vitam, quam laqueo extorserat, confingit ereptam, ac Imperiali sepultura concessa, propalatum omnibus scelus funeris honore dissimulat.* Hæc Balduinus.

Alexius a Mursiphilo laqueo præfocatus clavaque attritus.

X. Sed antequam ejus epistolæ, quod reliquum est, afferamus, opportune nonnulla ex Niceta Choniata (*a*), qui eum temporis, ut mox audiemus, præcipuum apud Imperatorem magistratum gerebat, & Constantinopoli morabatur, decerpenda sunt. Appetierat, ut notat auctor, vigesimaquinta dies mensis januarii septima indictione ann. 6712. ab orbe condito, qui in Christi annum 1204. incurrit, cum plebs in seditionem versa exclamat intolerandum Angelorum jugum e cervicibus depellendum, factoque in templum S. Sophiæ concursu de salutando novo Imperatore tribus diebus agitatum est, cum prudentes quique ac maxime nobiles purpuram, ne suo eam tingerent sanguine, recusarent, & certissime scirent Alexium a Latinis propugnatum iri, sed plebs efferata consilium sumere non poterat, & post rejectos nobiles, plebejos magistratus strictis ensibus oblata corona ac veste hortabantur, ut Imperium capesserent, demum adolescentem Nicolaum Canabum Imperatorem inaugurant. Quo accepto Alexius Bonifacium marchionem accersit ac Mursiphilum de regia ipsi tradenda cum eo agere jubet. Is ex ea re occasionem aucupatus, aperto Alexii consilio Imperatorem in odium adducit, dein noctu adit Alexium, fingit plebem facta conjuratione ingruere, eumque summa perfidia in suum tentorium rapit quasi vitam periclitanti servaret ignota veste tectum in vincula conjicit, tyrannidem occupat, Canabum a suis desertum opprimit, ac demum Alexium veneno necare frustra tentatum mense Imperii sexto, die octavo laqueo præfocat; hæc fusius Niceta, quæ dictis superius consentiunt.

(*a*) *Nicet. Chon. annal. l. 3.*

De Alexii Angeli nece agens Guntherus ait, Murciflum (sic appellat tyrannum, cujus consilio Alexii pater jam ante occœcatus & in carcerem conjectus) suis illum manibus præfocasse; idemque affirmat Meyerus (*b*) qui necatum Alexium, justum Imperatorem vocat. Quæ dum narrat Choniata, subjicit se ab eodem tyranno logothetæ & scrinii præfecturæ munere dejectum, & de certaminibus inter illum ac Latinos collatis agens, hæc de sacra Deiparæ imagine a nostris capta in medium adducit: *Romanis perterritis* (Græcos appellat) *& trepide fugientibus, solus derelictus*, numpe Imperii invasor Ducas, *pene periisset: & genitricis Dei Imago quam Romanorum Imperatores belli sociam asciscunt, ab hostibus capta est*; sed ad Balduini epistolam revertamur, qui prima e navibus in muros impressione facta, Latinos ait propulsatos, secundo vero impetu in muros, scalis e navibus admotis, assiliisse fugientibusque Græcis intra portas ab ingressis exercitum admissum, ingentem Græcorum stragem edidisse, dieque insequenti omnia urbis loca occupata. XI.

(*b*) *Jac. Meyer. annal. Flandr.*

Imago virginis a Græcis fatalis habita a Latinis capta.

Sic nobis hyems tota perficitur, donec navibus nostris scalis aptatis, & instrumentis bellicis præparatis, nos, & nostra recipientes in navibus quinto idus aprilis, hoc est, feria sexta ante passionem Domini unanimiter pro honore sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & subventione Terræ sanctæ navali prælio invadimus civitatem, & ea die sine multo tamen nostrorum sanguine (corrigendum Nicetam ex his constat, qui Latinos plures occubuisse ait) fuimus tanta perpessi, ut inimicis nostris in opprobrium verteremur, quorum ea XII.

die

die pars fuit per cuncta superior, adeo ut tracta in terram Græcis compelleremur bellica nostra machinamenta relinquere, & infecto negotio ad ripam redire cogeremur adversam, ea die, ut videbatur, inutiliter fatigati. Conturbati ego plurimum, & contriti, sed demum in Domino roborati, definito consilio rursum instauramur ad pugnam, & quarto die 2. id aprilis, hoc est, feria secunda post passionem Domini, flante borea rursum applicamur ad muros, scalis navium scalis turrium applicatis cum multo labore nostrorum, permultum resistentibus Græcis, sed ex quo cominus gladios sensere nostrorum, non diu anceps belli duravit eventus. Duæ siquidem naves pariter colligatæ, quæ nostros episcopos Suessionen. videlicet ac Trecen. deferebat, quorum erant insignia, paradisus & peregrina, primæ scalis suis scalas turrium attigerunt, & felici auspicio peregrinos pro paradiso certantes, hostibus admoverunt. Prima muros obtinent vexilla Pontificum, ministrisque cælestium secretorum prima conceditur de cælo victoria. Irruentibus igitur nostris, cedit domino jubente multitudo infinita perpaucis & propugnacula relinquentibus Græcis, nostri audacter militibus portas aperiunt.

Constantinopoleos expugnatio.

XIII. *Quorum cum Imperator, qui procul a muris in tentoriis stabat armatus, conspicaretur ingressum, statim tentoria derelinquit, & fugit nostri cædibus occupantur, civitas capitur populosa, recipiuntur in palatiis Imperialibus, qui nostrorum enses effugiunt, multaque cæde facta Græcorum, nostri sese recolligunt, advesperascente jam die arma fessi deponunt, de assultu palatiorum in crastino tractaturi. Suos recolligit Imperator, & crastinam hortatur ad pugnam, asserens, quod nostros in potestate nunc habeat intra murorum septa conclusos, sed nocte latenter dat terga devictus. Quo comperto Græcorum plebs attonita de substituendo Imperatore pertractat, & dum mane facto ad nominationem cujusdam Constantini procedunt, pedites nostri non expectata deliberatione majorum ad arma prosiliunt, & terga dantibus Græcis, fortissima & munitissima palatia relinquuntur, totaque in momento civitas obtinetur. Diripitur equorum innumera multitudo, auri, & argenti, sericorum pretiosarumque vestium, atque gemmarum & omnium eorum, quæ ab omnibus inter divitias computantur, tam inæstimabilis abundantia reperitur, ut tantum tota non videretur possidere Latinitas, & quemadmodum pauca negaverant, cuncta nobis divino judicio reliquerunt, ut secure dicamus, quia majora his mirabilia circa bellorum casus nulla unquam narrat historia, ut impleta prophetia manifeste videatur in nobis, quæ dicit: Persequitur unus ex vobis centum alienos, quia si inter singulos victo-*

Mursiphili fuga.

riam partiamur, quilibet ex nostris non pauciores, quam centum & obsedit, & vicit. Non autem nobis victoriam usurpamus, quia salvabit sibi dextera Domini, & brachium virtutis ejus revelatum est in nobis. A Domino tamen factum est istud, & super omnia mirabilia mirabile est in oculis nostris.

Insignis victoria Latinorum.

XIV. Hæc ipsa de Constantinopolitana urbe expugnata late prosequuntur Choniata & Guntherus, asseruntque præterea a nostris injectis facibus urbem magna ex parte conflagrasse: quibus insuper idem Niceta adiicit de fuga civium locutus, Ducam Mursiphilum cum omnia ruere videret, Euphrosyna Alexii conjuge, & Eudoxia ejus filia correptis, lemboque impositis fugam capessivisse; dein ab Alexio Eudoxiæ patre captum, luminibus orbatum fuisse, ac demum adductum Constantinopolim judicum sententia ob necatum Alexium ex altissima columna quæ in Tauro stabat, præcipitem dejectum, cum aliquamdiu in pedes descendisset, evoluto corpore in caput allisum miseram animam evomuisse. Hæc pluribus Niceta, Georgius Logotheta, (a) Guntherus, qui etiam ait Latinos principes in regni divisione Alexio, homini licet nefario, quia tamen regia stirpe ortus erat terræ portiunculam tradidisse. Quænam vero hæc fuerit, prodit Choniata, qui appellat Alexium Imperatorem profugum: is namque Alexius erat, qui Isaacio fratre oculis, Imperioque orbato tyrannidem invaserat, Latinisque cum Alexio juniore ipsius nepote accedentibus, noctu Debeltum profugerat, abjecto ignave Imperio, quod scelere pepererat. *Profugus Imperator ad marchionem profectus panis & vini demenso Imperii insignia commutat, cum Euphrosyna conjuge in locum nomine Halmirum (hoc est salsuginosum) fortunæ suæ respondentem, habitatum missus.* At Bonifacius Montisferrati marchio post captum Balduinum, eum una cum Euphrosyna conjuge in Germaniam relegavit, ut idem auctor testatur. Jam ad Balduini epistolam, a qua sumus digressi, redeamus.

(a) *Georg. Logot. hist.*

Alexius senior deposito Imperio Halmirum relegatus.

XV. *Ordinatis igitur diligenter, quæ disponenda rerum poscebat eventus, ad electionem Imperatoris unanimiter, & devote procedimus, & omni ambitione seclusa, cum sex baronibus Venetorum venerabiles viros episcopos nostros... Suession... Halberstaten.. Trecen. dominumque Bethlemitan. qui a partibus transmarinis auctoritate Apostolica nobis fuerat delegatus, Acconensem electum, abbatemque Lucedii Imperatoris nostri sub dominio nostro constituimus electores.* De duodecim electoribus agitur etiam in pactis Francos inter Venetosque confectis, quæ anno sequenti afferentur, ac tot solum fuisse Guntherus

Duodecim ad creandum Imp Latinum electores constituti.

mox citandus testatur. Unde corrigendi Flandriæ annales, ubi quindecim numerantur: (a) *Fuerunt autem quindecim illi electores, Bethlemiticus, Ptolemaidis, Suessionum, ac Tricassium episcopi, cum abbate Lucedii, Flandras præterea, Blesensis, Monferratensis, Fani Pauli, ac Brenæ comites cum quinque primoribus viris ex nobilitate Veneta*. Hæc auctor; pergit Balduini epistola de impositi sibi diadematis solemni pompa: *Qui oratione præmissa, ut decuit, dominica Misericordia Domini personam nostram, quod a nostris meritis procul erat, unanimiter ac solemniter elegerunt, divinis laudibus clero & populo pariter acclamante, sequentique dominica, qua Jubilate cantatur, præcipiente Apostolo Petro Regem honorificari, eique obedire quasi præcellenti, & Evangelio nunciante, quod gaudium nostrum nemo tollet a nobis cum ingenti honore, atque tripudio, more etiam suo applaudentibus Græcis ad honorem Dei & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac subventionem Terræ sanctæ gloriose coronatum ad Imperii fastigia Deo & hominibus amabiles patres memorati pontifices cum universorum applausu, & piis lacrymis sublimarunt*. De qua electione, Balduinoque ad Imperium evecto, Guntherus (b) ait duos fuisse Bonifacium marchionem, & Balduinum comitem in exercitu spectatissimos, qui ita ob eximias virtutes omnium in se convertebant oculos ut difficile admodum videretur, quis alteri ex iis præferendus esset definire, atque judicium duodecim electoribus ob id permissum fuisse. Porro a verisimilitudine alienum est, quod Nicetas (c) de quatuor calicibus, in quorum uno sanguis Dominicus erat, tradit. Reliqua Balduini literæ prosequuntur. [1]

(a) Jac. Meyer. ann. 1204.

Balduinus Imp. salutatur.

(b) Gunth. hist. Const. apud Canis. antiq. lect. to. 5. p. 384.

(c) Nicet. l. 3.

XVI. Græcis objecta scelera.

Aderant incolæ Terræ sanctæ ecclesiasticæ, militaresque personæ, quorum præ omnibus inæstimabilis erat, & gratulabunda lætitia, exhibitumque Deo gratius obsequium asserebant, quam si civitas sancta Christianis esset cultibus restituta, cum ad confusionem perpetuam inimicorum Crucis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ, terræque Hierosolymitanæ sese regia civitas devoveret, quæ tamdiu tam potenter adversaria stetit, & contradixit utrique. Hæc est enim, quæ spurcissimo gentilium ritu pro fraterna societate sanguinibus alternis ebibitis, cum infidelibus ausa est sæpius amicitias firmare ferales, & eosdem mammilla

NOTÆ [1] BAlduinus in literis illis, quas de sua ad imperium assumptione scripsit, & Raynaldus hic recitat, Græcos multis accusat. Præsertim reos illos posuit de sancito cum Saracenis fœdere, cui celebrando secta ab utrisque paciscentibus vena, mutuo sanguinem propinatum fuisse. Alludit hisce Balduinus ad ea, quæ Germani ante aliquot annos expeditione in Terram sanctam suscepta Græcis ex amicis subito in adversarios conversis exprobrabant. Ajebant enim, teste Niceta Choniate in vita Isaacii Angeli, *nihil esse aliud, quod imperatorem* (Isaacium) *ad negligenda Occidentalium christianorum pacta impulerit, nisi quod cum principe Saracenorum pacem fecisset, & ut moris illorum* (Scitharum nempe) *esset in amicitia constituenda uterque vena in pectore incisa suum alteri sanguinem propinasset*. Compertam exprobrasse Germanos vix credo; sed tam prompta consilii mutatio in Isaacio hanc de illo suspicionem ingesserat. Alterum accusationis caput instituit Balduinus, quod ne unum quidem templum Principi Apostolorum concessum apud Græcos animadvertisset. Id autem Balduino, novo tunc in Græcia homini, impositum fuisse ab adversariis Græcorum vix dubito; cum S. Petro Apostolo templum intra palatii imperialis septa dicaverit Basilius Macedo, qui sæculo XI. imperabat; alterum, ab eo forte diversum, SS. Petro & Paulo sacrum ad aulam Hormisdæ steterit Justiniano conditore. Alterum ædi S. Sophiæ adjunctum, vel proximum adjacebat; alterum denique, nisi forte unum aliquod ex duobus postremis fuerit, stabat Constantinopoli S. Petri templum, quod vetus appellatur a Codino Sæculi XV. scriptore. Ex his vel unum aliquod extitisse Constantinopoli, quo tempore in Latinorum manus incidit, nemo prudens negaverit. Vide Dufresnium CP. Christianæ lib. IV. pag. 78. edit Venet. Reliqua accusationum capita perspicua sunt, nec explicatione indigent.

Cæterum Constantinopolim in Latinorum manus devenisse anno 1204. die XII. aprilis feria secunda coævi omnes Scriptores cum Niceta conveniunt. Balduinus vero imperii coronam in æde S. Sophiæ sita solemni recepit die XVI. Maii, quæ dominica erat a paschate quarta, ut ipse Balduinus affirmat in suis literis, quibus etiam palam facit se vetus sigillum immutasse, irritumque se declarasse si quid veteri sigillo suo obsignatum post diem coronationis suæ XVII. Kal. junii exhiberetur. Extant literæ in Anecdotis Martenii to. I. col. 793.

Ad Græcos imperatores quod attinet; Alexius præfocatus interiit post menses a resumpto imperio VI. die octava, teste Niceta, quæ dierum summa reddit annum 1204. diem VIII. februarii. Ante dies aliquot Isaacius ejus pater animam egerat, ut ex Niceta colligo, qui narrata assumptione Nicolai Canabi ad imperium, subdit ejus rei famam perlatam fuisse ad Alexium qui statim de Latinis in aulam adsciscendis tractavit. Tum vero, addit Nicetas, Isaacius Alexii pater animam agebat. Obiit igitur Isaacius die XXVIII. vel XXIX. januarii; Nicolaus enim electus fuit elapso triduo, ex quo Græci ad imperatorem eligendum coiverant. Conventus hujus diem primam XXV. januarii Niceta statuit. Nicolao huic breve imperium fuit (si tamen imperium dixerimus, legitimo adhuc imperatore Alexio in vivis agente). Nondum enim extincto Alexio Murtzuphlus imperium invasit; quamquam ejus exordium nonnisi a die, quo Alexius sublatus fuit ducatur. Hæc omnia ex Niceta hausimus, quæ plane adjicere visum fuit necessarium, ut chronologica *accuratio* annalibus ecclesiasticis restituatur. MANSI.

la diu lactavit uberrima, & extulit in superbiam seculorum, arma, naves, & victualia ministrando. Quid e contrario fecerit peregrinis, magis edocere sufficiunt in omni Latinorum gente exempla, quam verba. Hæc est quæ in odium Apostolici culminis Apostolorum principis nomen audire vix poterat, nec unam eidem inter Græcos Ecclesiam concedebat, qui omnium ecclesiarum accepit ab ipso Domino principatum. Hæc est, quæ Christum solis didicerat honorare picturis, & inter ritus nefandos, quos sibi spreta scripturarum auctoritate confinxerat, etiam lavacri salutaris plerumque facere præsumebat iterando jacturam. Hæc est, quæ Latinos omnes non hominum nomine dignabatur, sed canum, quorum sanguinem effundere pene inter merita reputabant, nec ulla pœnitentia satisfactione pensabant laici, monachive, penes quos sacerdotibus spretis, tota ligandi, atque solvendi consistebat auctoritas. Hæc & hujusmodi deliramenta, quæ epistolaris explicare non valet angustia, impletis iniquitatibus eorum, qui ipsum Dominum ad nauseam provocabant, divina justitia nostro ministerio digna ultione percussit, & expulsis hominibus Deum odientibus, & amantibus sese, terram nobis dedit omnium bonorum copiis affluentem, frumento, vino, & oleo stabilitam, fructibus opulentam, nemoribus, aquis, & pascuis speciosam, spatiosissimam ad manendum, & cui similem non continet orbis aere temperatam: sed nec in his desideria nostra subsistunt, nec ab humeris nostris sustinebimus vexillum regale deponi, donec terra ipsa incolatu stabilita nostrorum, partes debeamus invisere transmarinas, & Deo dante, propositum peregrinationis explere; speramus enim in Domino Jesu, quod qui cœpit in nobis opus bonum, ad laudem & gloriam nominis sui, inimicorum Crucis depressionem perpetuam perficiet, confirmabit, solidabitque.

XVII. Paternitatem igitur vestram propensius exoramus, & obsecramus in Domino, ut gloriæ hujus, atque victoriæ, & spei peroptatæ, cujus ostium magnum nobis apertum est, principes esse velitis, & duces, vestrisque temporibus & operibus ascribatis decus æternum, quod absque ulla vobis dubitatione continget, si Apostolicæ sanctitati devotos vestri præcipue incolas occidentis nobiles, & ignobiles cujuslibet conditionis, aut sexus eisdem desideriis accensos ad veras, immensasque divitias capescendas temporales pariter, & æternas salutaribus monitis accendatis, proposita venientibus omnibus Apostolica indulgentia, nobis, & Imperio nostro aut temporaliter, aut perpetuo fideliter servituris. Universis enim Deo dante, sufficimus, quos nobis Christianæ religionis zelus adduxerit, universos volumus simul, & possumus secundum status suos, varietatemque natalium & augere divitiis, & honoribus amplіare. Specialiter autem Deo amabiles ecclesiasticos viros cujuslibet religionis aut ritus solicitudo vestra paterna potenter inducat, ut adversus populum prædicationibus publicis, & potentibus verbis attendant, & exemplis edoceant, cateruatimque & ipsi venire festinent in locis amœnissimis, & uberrimis non jam in sanguine, sed in multa libertate & pace omniumque bonorum affluentia ecclesiam plantaturi, salva semper ut decet, suorum canonica licentia prælatorum. * Ad laudem etiam, & gloriam Redemptoris & sanctitatis vestræ perpetuum decus, utilitatemque præcipuam generalis Ecclesiæ pertinere credentium nullus ambigeret, si in civitate Constantinopolitana veteribus honorata conciliis, vestra paternitas generale concilium convocaret, beatissimæ personæ vestræ præsentia confirmandum, novamque Romam veteri counires sanctionibus sacris, ac perpetuo valituris. Jam enim ad concilium Græciam rebellem vos didicimus invitasse, quasi qui * nunc videtis tempora præsignando, licet sive pro rebellione Græcorum, sive pro utilitatibus mundi, & variis occupationibus interim videamini distulisse.

* Quæ sequuntur apud Lubecen. & Godef. non extant.

Invitat Innocentium Constantinop. accedat.

* tunc videritis.

XVIII. Ecce nunc tempus acceptabile pater sancte, ecce nunc dies salutis. Cogitasse videtur Dominus temporibus vestris cogitationes pacis, qui scabellum pedum vestrorum vestros posuit inimicos; canite quæsumus tuba sacerdotali in Sion, amantissime pater, vocate cœtum, congregate populum, coadunate senes, & sugentes ubera, sanctificate diem acceptabilem Domino, diem stabiliendæ unitatis, & pacis, & quam ad Dominum custodimus nostræ fortitudini confirmandæ: quantumlibet enim insufficienter simus ex nobis, sperare audemus in Domino quod gaudium Domini sit fortitudo nostra ad evacuandum scandalum Crucis, & subiiciendam in terris omnem adversariam potestatem erigentem se adversus Dominum, & adversus Christum ejus. Recordamini pater sancte cathedræ vestræ sessorum, quorum in cœlo gaudeat animæ, & in terris vivit gloriosa memoria, Joannis, Agapeti, & Leonis, seu aliorum, qui ex variis causis Constantinopolitan. leguntur ecclesiam præsentialiter visitasse, sicut in Apostolicis continetur archivis, & invenietis manifeste, si nos, qui asserunt se legisse non fallunt, quod pro causis longe minoribus eorum quilibet adventarit. Si quid ex ardenti desiderio ultra quam decet, ingerimus, ex benignitate consueta, reverende pater, ignoscite, affectumque nostrum, apicemque negotii ulterius & potius quam verba spectate; illud autem silere nulla ratione debemus, quod reverendi pontifices, & abbates no-

stri, & inferioris status venerabilis clerus tam magnifice, ac decenter, tam honeste inter nos se habuit, ac prudenter, & armis Deo potentibus tam constanter, ac triumphaliter dimicavit, ut coronam victoriæ de manu Domini merito debeant expectare, & eorum in perpetuum esse meruerit in benedictione memoria, & quod eis in ulla gratia desit, Apostolici favoris, & gratiæ cumulum pro tam benemeritis evidentius reportare. Illustrem virum Henricum Dandalum ducem Venetorum dilectum nobis, ac merito diligendum cum amicis, ac sociis nostris Venetis, quos fideles ac industrios per cuncta reperimus, paternitati vestræ pro sua probitatis merito plurimum commendamus.

XIX. Hactenus Balduini epistola, quam encyclicam extitisse, ac titulo dumtaxat, paucisque mutatis ad occidentales Christi fideles missam inde patet, quod ab Arnoldo Lubecensi recitatur sub hac inscriptione: (a) *Balduinus Dei gratia fidelissimus Imperator Constantinopolitanus a Deo coronatus, Romanus moderator, & semper Augustus, Flandrensis, & Hennegoviensis comes, universis Christi fidelibus archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, prioribus, præpositis, decanis, cæterisque ecclesiarum prælatis ecclesiasticisque personis, baronibus, militibus Sarjantis, omnique populo Christiano, ad quos præsens pagina pervenerit, in vero salutari gratiam & salutem.* In Godefridi vero annalibus, (b) ubi pariter ejus exemplum inseritur, data legitur ad Adolphum Coloniensem archiepiscopum. Porro de Constantinopoli a Latinis capta, deque Balduino renunciato Imperatore agunt præter recensitos auctores abbas Stadensis, (c) Robertus de Monte, (d) qui his temporibus scripsere Matthæus Parisius (e) hujus sæculi auctor, Jordanus, aliique. Innocentius vero Romanus Pontifex accepto de Balduini electione lætissimo nuncio, ad Balduinum insignem amoris notis epistolam exaravit.

(a) Arnol. Lubec. chro. Slav. l. 6. c. 20.

(b) Godef. Monach. an. 1205.

(c) Abbas Stad. ann. 1204.

(d) Rob. de Mont. append. ad Sigeb. eod. ann.

(e) Math. Paris. eod. ann.

XX. *Literas Imperatoriæ dignitatis, quas nobis per dilectum filium* (f) *Barrochinum fratrem militiæ templi tua devotio destinavit, paterna benignitate recepimus, earumque tenore plenissime intellecto, gavisi sumus in Domino, & in potentia virtutis ipsius, quod is, qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, magnifica tecum miracula dignatus est operari ad laudem, & gloriam nominis sui, ad honorem & profectum Apostolicæ sedis, & ad utilitatem & exaltationem populi Christiani, ut de tua taceamus magnificentia, & virtute. Illud autem inter cætera nobis gratum est, & acceptum, & super eo tuam prudentiam commendamus, quod potentiæ tuæ parum, aut nihil, Deo auctori & nobis totum adscribis, ut exaltet humilitas, quem superbia non extollit.* Præterea sese ad servandam ejus amplificandamque dignitatem, omnem operam, solicitudinemque collocaturum pollicetur, ideoque tam clericis, quam laicis crucesignatis in oriente commorantibus præcipere se ait, ut ad Constantinopolitanum tuendum retinendumque Imperium, cujus auxilio facilius Terra sancta ex infidelium manibus eripi, atque in libertatem vindicari posset, strenue contra hostes ei operam navarent. Postremo ut Græcorum ecclesiam & Constantinopolitanum Imperium, quod Apostolicæ sedis auxilio divinaque virtute ipsi subegerant, in ejusdem sedis obsequio conservare studeat hortatur & monet. *Dat. Romæ apud S. Petrum 7. idus Novemb.*

(f) Lib. 7. ep. 155.

Idibus ejusdem mensis ad episcopos, abbates, cæterosque in crucesignatorum exercitu Constantinopoli agentes clericos longiorem epistolam scripsit, (g) primumque illis gratulatur, a Græcis ad Latinos traductum esse Imperium, Deoque ob felicem illam rerum conversionem gratias agit, tantique gloriam facinoris in ejus potentiam vimque immensam transfundit. XXI.

(g) Inn. l. 7. ep. 154.

Tempus advenisse videtur, in quo destructis vitulis aureis, Israel revertatur ad Judam, & ad Hierusalem Samaria convertatur, quatenus atrio quod secundum apocalypsim Joannis est extra templum, foras ejecto, non jam in Dan, & Bethel, sed in montem Sion ad dominum ascendatur. Nos igitur ei a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, & si non quantas debemus, quantas tamen valemus gratiarum exolvimus actiones, & ei labiorum nostrorum vitulos immolamus, qui temporibus nostris dedit hanc gloriam nomini suo sancto, & glorioso, quod invocatum est super nos.

Tum de Græcorum errore, quo Spiritum sanctum a Filio procedere negabant, pluribus disserit atque in eo doctissime refutando subjicit: *Quoniam inter humanitatis, & deitatis sacramenta discrevit*, populus scilicet Latinus de quo loquitur, *ut sicut in Deo non distinguit naturam sed distinguit personas, ita in Christo non distinguat personam, sed distinguat naturas. Græcus ergo licet credat tres in divinitate personas, & unam in deitate substantiam, quod tamen Spiritus sanctus procedat a Filio, sicut procedit a Patre non credit, &c.* Et paulo post subdit ad comprobandam illam Spiritus sancti a Patre & Filio velut unico principio processionem, Filium majori amore Patrem quam Spiritum sanctum prosecuturum, iterumque Spiritum sanctum majori Patrem a quo procederet, quam Filium a quo non procederet, complexurum, si ille a Patre tantum, non a Filio etiam procederet, quæ omnia a ratione & scripturarum aucto- XXII.

rita-

tituto aliena sunt ac discrepantia: *Ideo namque Pater summe diligit Filium, quia quicquid habet Pater, totum contulit Filio; & ideo Filius summe diligit Patrem, quia quicquid habet Filius, totum accepit a Patre; pari ratione Pater & Spiritus sanctus summe se diligunt, quia quicquid habet Pater, totum Spiritui sancto dedit, & quicquid Spiritus sanctus habet, a Patre totum accepit. Nisi ergo talis habitudo inter Filium, & Spiritum sanctum existeret, profecto non se summe diligerent, & ita Filius magis diligeret Patrem, quam Spiritum sanctum, & Spiritus sanctus magis diligeret Patrem, quam Filium, quod est inconveniens, & penitus impossibile. Nam cum ipsi tres sint unum & idem, in nullo varium, vel diversum, non est aliquid in uno, quam in alio diligendum, cum inaequalitatem identitas non admittat. Ut ergo summe se diligant ad invicem ipsi tres, oportet, ut Spiritus sanctus sicut procedit a Patre, ita procedat a Filio, quatenus sicut Pater a nullo est, & duo alii sunt ab eo, ita Spiritus sanctus sit a duobus aliis, & nullus ab eo, Filius autem ab uno sit, & alius sit ab eo, ac per hoc sit inter omnes relativa distinctio in personis, sicut est inter omnes substantialis identitas in natura.* Postremo hortatur ipsos, ut Christianum exercitum ad pristinum erga Romanam Ecclesiam amorem retinendum, augendumque inflamment, operamque egregie navent ad Graecorum Imperium ad sedis Apostolicae observantiam addacendum. *Dat. Romae apud S. Petr. id. nov.* Postea
(a) *Inn. l. 7. ep. 164.* vero episcopis iisdem atque abbatibus (a) praecipit, ut Constantinopoli in ecclesiis a Graecis ita darelictis Apostolicae sedis auctoritate suffulti Latinos clericos instituendos curarent, quo dignum Deo obsequium impenderent, atque Ecclesiastica bona servarent, in Romanae Ecclesiae observantia perstarent, divina officia ac mysteria peragerent; tum subdit, ut omnibus Ecclesiasticis viris, qui versentur Constantinopoli, coactis, rogatisque sententiis eum sibi praeficiant patriarcham, in quem suffragia concurrerint, a legatis, vel ab ipso Pontifice confirmandum. Quae post haec ad creatum Imperatorem reliquosque Latinos scripserit, jusseritque, sequenti anno afferemus.

XXIII. Interea silentio praetermittendae non sunt ad Januenses datae literae, cum praesertim Balduini magnificentiam observan-
(b) *Id. ib. ep. 174.* tiamque erga Rom. Eccl. testentur (b).
Missa ad Pontificem a Balduino munera Januenses diripiunt. Miserat ille ad Innocentium ingentia munera, tantoque digna Imperatore, qua praeda allecti Janaeuses aliqui, ea summa Imperatoris Pontificisque injuria invasere; quibus juste permotus praedatores anathemate a Januen. archiepiscopo percelli jussit, civitatem interdicto feriit ac nisi ea ad archiepiscopum afferrentur, graviora intentavit, cum justissimas in eos iras Imperatorem conversurum: *Cum charissimus in Christo filius noster Balduinus Constantinopolit. Imperator illustris per dilectum filium fratrem Barrochium dudum in Lombardia domorum templi magistrum ad exhibendas suae devotionis primitias quadam nobis donaria destinaret, videlicet carbunculum unum emptum, ut asserit, mille marchas argenti, unum annulum pretiosum, examita quinque, palliumque peroptimum ad altaris ornatum, & per eundem ad opus templi trasmitteret duas iconas, unam habentem tres marchas auri, & aliam decem marchas argenti cum ligno vivifica Crucis, & multis lapidibus pretiosis, duas cruces aureas, & inter topazios, smaragdos, & rubinos penr ducentos unam crystallinam ampullam, & duos scyphos argenteos, unam scutellam desuper deauratam, duas capsellas, & unam ampullam argenteas, & insuper quinquaginta marchas argenti, Belamutus, & VV ...... cives vestri cum septem galeis in portu de Mothone, ei supradicta omnia nequiter abstulerunt, quamvis ex parte nostra, & Imperatoris praedicti fortiter reclamaret, & diligenter exponeret, quantam civitas Januen. propter hoc posset incurrere detrimentum; qui cum nullo modo proficeret apud illos, tandem eis videntibus universa distinxit, ostendens quae ad domum templi, & quae ad sedem Apostolicam pertinerent. Cum igitur Apostolicae sedis injuria, & praedicti Imperatoris offensa, vobis nec ad honorem proficiat, nec ad profectum accedat, devotionem vestram monemus, & exhortamur attentius, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus praenominatos cives vestros ad restituendum ablata efficaciter compellatis, &c. Dat. Romae apud sanctum Petrum 11. non. novemb.*

Quod ad res Terrae sanctae pertinet; XXIV.
ipse Pontifex ad Petrum tit. S. Marcelli presbyterum Cardinalem in iis regionibus Apostolicae sedis legatum scriptis literis gratulatur, abusus, qui in Cypro inoleverant, delevisse, bellumque Pelusii Pisanos inter, ac Januenses accensum extinxisse; illum porro superiori anno Acconem versus navigasse testatur Guntherus, (c) dum de Martino abbate illac profecto agit, subditque ipsum funestissima peste liberatum, quae anno superiori civitatem, ingentemque peregrinorum multitudinem consumpsit, una cum Conrado quodam missum ipsa circumcisionis dominicae die Bysantina littora appulisse, hunc vero minime acceptum ob nostros in Graecis subiiciendis districtos atque occupatos, quam poscebat opem adversus barbaros consequi non potuisse, atque ita infecta re Acconem rediisse.

(c) *Gunth. apud Canis. antiq. lect. to. 5. pag. 369.*

Haec

Hæc fuſe Guntherus. Cæterum Pontifex legato proponenti, qua ratione cum Venetis anathematis vinculis irretitis ſe gerere debeat, hortatur, ut ſi poſſit, ad flagitandam abſolutionem pelliciat, ſi vero eum ob rerum, temporumque difficultates cum iis in prophanis communicare neceſſe fuerit, pro ſua ſapientia ſtatuat, nec in eo ullius criminis labem ſuſcepturum: *Tibi breviter reſpondemus, ut ducem, & Venetos diligenter moneat, & inducat, quatenus pœniteant de commiſſo, & ſecundum formam Eccleſiæ abſolutionis beneficium conſequantur. Quod ſi forſan in contumacia ſua duxerint perſiſtendum, tibi, qui orientalis provinciæ neceſſitates, circumſtantias negotiorum, & perſonarum qualitates tanquam præſens poteris intueri, melius duximus relinquendum, ut ſine labe peccati hoc agas, quod magis noveris expedire, cum ſit etiam cautum in jure, quod ſi quiſquam per terram hæreticorum, aut quorumlibet excommunicatorum tranſierit, communicare in emendis, & recipiendis neceſſariis poſſit eis, & ſuper participatione patrisfamilias excommunicati familia excuſetur, neceſſitas etiam, maxime cum inſiſtitur operi neceſſario, multum, & in multis excuſat, &c. Datum Anagniæ 10. Kal. febr.*

XXV. Paucis vero interjectis diebus, nempe 16. kal. martias ad Venetorum ducem ſcribens, in benedictionis locum hæc verba præfixit: *Spiritum conſilii ſanioris*, hortatuſque eſt, ut cum ſuis ad officium rediret, animumque, ac vires in Terræ ſanctæ ſubſidium converteret; ipſos porro ab eodem Petro Cardinali abſolutionem tandem conſecutos teſtantur Innocentii geſta, quamvis ii in nullo feciſſent ſatis, impertitam tamen ob alios, quos vivere cum iis conjunctiſſime temporum neceſſitas flagitabat: *Tunc demum dux &*
Veneti ad cœtum fidelium ſine ſatisfactione admiſſi. *Veneti, qui erant in Græcia, miſerunt nuncios ad Petrum tituli ſancti Marcelli presbyterum Cardinalem Apoſtolicæ ſedis legatum, abſolutionis beneficium implorantes, qui miſit ad illos cum literis ſuis theſaurarium Nicoſienſem de Cypro, & recepto ab eis ſecundum formam Eccleſiæ juramento fecit illos abſolvi, quamvis adhuc in nullo ſatisfecerint de commiſſo, malens eos habere claudos, quam mortuos, præſertim ne ipſorum contagium cæteros inquinaret*. Hæc ibi, quæ hoc ipſo anno peracta Innocentii literæ ſub anni ſequentis initium ad eundem ducem, (*a*) ac Ferrarienſem epiſcopum miſſæ demonſtrant. (*b*) At de his modo ſatis.

(*a*) *Id. ib. ep.* 100.
(*b*) *Ib. ep.* 206.

XXVI. Sacrum oleum ex imagine virginis defluens. Verum antequam ab oriente revocetur oratio, adducamus, quæ enarrat Matthæus Pariſius (*c*) prodigia de oleo ex imagine Virginis, quod in phialam limpidiſſimum conjectum in carnem concrevit, cultelloque perſtrictum guttas ſanguineas effudit: *Eodem anno feria tertia ante Paſchalem ſolemnitatem contigit miraculum omni laude digniſſimum, de oleo imaginis Matris Dei apud Sardenai* (a Damaſco is locus ſex milliarium intervallo diſtat, ut paulo poſt idem auctor affirmat) *in hunc modum: Accidit in carcere militum Chriſtianorum in caſtro Damſceno, quod miles quidam extraheret de armario ſuo phialam unam, in qua poſuerat de oleo illo, quod de icone Dei Genetricis apud Sardenai diſtillat, ſed cum diligenter phialam illam inſpexit, in qua oleum repoſuerat lucidiſſimum, & velut aquæ fontis perſpicuum, apparuit in ea oleum incarnatum, ſed in duas partes diviſum hærebat, namque una pars olei in inferiori parte phialæ, & altera in ſuperiori, miles autem accipiens cultellum ſuum, voluit conjungere partem ſuperiorem cum inferiori: ſed continuo ut acies cultelli oleum illud incarnatum tetigit, videntibus capellanis, militibuſque captivis, & cæteris univerſis, guttæ ſanguinis inde cunctis admirantibus effluxerunt*. Admirabile oleum in carnem concreſcens. Pluribus enarrare pergit, quanam ratione Deiparæ imago a quodam monacho multis ejus beneficio patratis miraculis ad pientiſſimam ſanctimonialem Conſtantinopolim delata fuerit, ſubditque imagine incredibili atque admirando modo carne indutam, e qua liquor ſacer continuo emanaret: *Procedente denique tempore res dictu mirabilis contigit, & hactenus inaudita: nam imago præfata admirantibus cunctis, cœpit paulatim mammillas carnis emittere, & mirabiliter carne veſtiri: unde huc uſque a mammillis deorſum carne videretur induta, a qua liquor ille inceſſanter diſtillat, quem liquorem fratres templi ad domos ſuas deferunt, cum inducias habent a paganis, ut peregrinis orationis gratia adventantibus inde diſtribuant, qui honorem Dei Genitricis in diverſis mundi partibus reverenter attollant.* Imago carne induta.

(*c*) *Matth. Par. hiſt. Angl. an.* 1204.

Admiranda etiam de ſacris imaginibus memoriæ tradit Cæſarius (*d*) quæ circa hæc tempora contigiſſe teſtatur, quamvis certum annum non prodat: nimirum dum Philippo atque Othone certantibus ſancti Goari eccleſia a Vernero obſidione cingeretur, crucifixi imaginem e feneſtra appenſam eſſe, ut illi loco parceretur, quo facto indignabundum militem ſagitta in collocantem jacta, transfixiſſe imaginem, atque ex ea cruorem effluxiſſe: *Tempore diſcordiæ inter Othonem & Philippum in oratorium ſancti Goari confeſſoris, quod ſitum eſt in territorio Trevirenſi, & eſt firmiſſimum tum propter ſitum loci, tum propter ſtructuram, provinciales ſe ſuaque tranſtulerunt. Quo cognito Vernerus de Boulant vir potens & dives, cum ad expugnandum illud arietes, machinaſque applicuiſſet,* XXVII.

(*d*) *Cæſar. l.* 10. *c.* 19.

ſet, nec tamen profeciſſet, imaginem Crucifixi ligneam hi qui devictus erant, contra hoſtes in quadam feneſtra poſuerunt, ſperantes, quod ob illius venerationem loco parcerent. Quidam vero ex baliſtariis de Cruce non curans, immo locanti illam indignans, telum miſit, & ſacram iconem in brachio profunde ſatis vulneravit; mox mirum in modum antiqua renovantur miracula, & ad inſtar venæ humanæ ſanguis de loco vulneris cœpit ſtillare: timore tanti miraculi poſtea prædictus Vernerus cruceſignatus eſt. Audiens tanta mirabilia dominus Philippus abbas Ottirburgenſis locum adiit, de rei veritate inquiſivit, cui cum ab omnibus hoc quod prædictum eſt, diceretur, Judæus, qui tunc caſu adfuit, abbatem in partem traxit, dicens: Vere Domine veriſſimum eſt, quod audiſtis, & ſicut ipſe mihi retulit, multo amplius delectabatur in teſtimonio inimici. Adhuc telum ibi reſervatur, adhuc vulnus & ſanguinis ſtigmata illic oſtenduntur, utraque abbas noſter ſe vidiſſe teſtatur.

Sanguis e percuſſa Crucifixi imagine emanat.

Hæc ille, ac ſimile miraculum ſubiicit: (a) militem nimirum dum eccleſia diriperetur conſpecta Chriſti e Cruce pendentis ſolida imagine linea tunica induta, ejus detrahendæ cupidum haſta diverſis ictibus ad eam avellendam, imaginem pupugiſſe, ac mox ex iis cruorem ingenti horrore perculſis ſacrilegis ſtillaſſe: *Circa idem tempus Otho contra Philippum aſcendens, cum exercitu uſque ad Vvirzimburch pervenit, ubi ſatellitibus ejus eccleſiam quandam intrantibus, unus ex illis crucifixum in eminenti loco poſitum tunica linea, & cum multo ſtudio conſuta tectum vidit, & concupivit, quam cum manu non potuiſſet attingere, lancea niſus eſt extrahere, & quia firmiter imagini connexa fuit, in diverſis locis illam pupugit. Dominus vero, ut ſibi factum oſtenderet, quicquid ejus imagini injuriæ, vel contemptus irrogatur, egit ſua potentia, ut de ſingulis punctionibus ſanguis ubertim emanaret.*

(a) Id. ib. c. 20.

Simile in alia effigie miraculum.

XXVIII. Jam ad alia ſtylum convertamus. Occurrunt Bulgaricæ res, de quibus plura in Innocentii geſtis, literiſque; meminerit lector Innocentium duobus abhinc annis Joannem capellanum ſuum in Bulgariam legatum miſiſſe, qui impoſito ſibi munere pro dignitate perfunctus, non modo archiepiſcopo illius regionis mitram & pallium detulit, verum permittente Rege duos metropolitas creavit: quin etiam idem Bulgarorum, & Blachorum princeps edictum edidit, quo omnes Imperii ſui terras Rom. Eccl. in ſacris obnoxias eſſe ſanxit, cum ad id etiam ea ratione permotus eſſet, quod Bulgarorum Imperatores coronam, benedictionemque a Romana ſede ſuſcepiſſe hiſtoriarum monumentis commendatum reperiſſet, quæ Innocentii geſtorum auctor ita prodidit: *Ille vero profectus pallium, mitram, & annulum præfato archiepiſcopo aſſignavit, recepto ab eo juramento fidelitatis, & obedientiæ ſummo Pontifici & Eccleſiæ Romanæ in perpetuum exhibendæ, cumque a præfato Joanniccio, ſive Calojoanne domino Bulgarorum, & Blachorum fuiſſet honorifice ac devote ſuſceptus, de ipſius conſilio, & aſſenſu duos alios metropolitanos in illo regno conſtituit, videlicet Belesbulnenſem, & poſt Clavenſem, quos præfato Zagozanenſi tanquam primati ſubjecit, & apud Trinovum nobiliorem ipſius provinciæ civitatem conſtituit primatiam. His igitur bene geſtis Joannicius ſe ac regnum ſuum & Imperium Eccleſiæ Romanæ ſubjecit per privilegii paginam aurea bulla ſignatam, cujus tenor talis eſt.*

Blachorum Rex ſubditos Pontifici parere imperat.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti amen. Cum placuit Domino noſtro Jeſu Chriſto, me dominum, & Imperatorem totius Bulgariæ, & Blachiæ facere, inquiſivi antiquorum noſtrorum ſcripturas, & libros & bonæ memoriæ Imperatorum noſtrorum prædeceſſorum leges, unde ipſi ſumpſerunt regnum Bulgarorum, & firmamentum Imperiale, coronam ſuper caput eorum, & patriarchalem benedictionem, & diligenter perſcrutantes in eorum invenimus ſcripturis, quod bonæ memoriæ illi Imperatores Bulgarorum, & Blachorum Simeon, Petrus, & Samuel noſtri prædeceſſores coronam Imperii eorum, & patriarchalem benedictionem acceperint a ſumma Dei Romana Eccleſia, & ab Apoſtolica ſede, principe Apoſtolorum Petro, ſed Imperium noſtrum voluit benedictionem, & Imperiale firmamentum coronæ capitis Imperii ſui ſuſcipere, & patriarchalem benedictionem ab Eccleſia Romana, & ab Apoſtolica ſede, principe Apoſtolorum Petro, & a ſanctiſſimo patre noſtro, & univerſali Papa tertio Innocentio, & a quocunque patriarchalis benedictio, & mandatum in civitate Imperii mei Trinovi data & conceſſa fuerit a domino Papa faciendi, & conſecrandi archiepiſcopos, metropolitas, & epiſcopos, & reliquas eccleſiaſticas, obſervationes ſacramentales concedit Imperium noſtrum, ut pleniſſimam in omni tenimento & Imperii mei pertinentiis ipſi habeant poteſtatem. Ecce etenim omnes totius Imperii mei tenimenti, & patriarcha meus metropolitanus archiepiſcopi, epiſcopi & cuncti ſacerdotes Romanæ ſubſint Eccleſiæ, & teneant legem, conſuetudinem, & obſervationem, quas tenuerunt beatæ memoriæ Imperatores totius Bulgariæ, & Blachiæ primi illi noſtri prædeceſſores, & nos eodem modo veſtigia eorum imitantes. Subſignat autem Imperium meum ad ſecuritatem chryſobolum ſuum, quod nunquam ab Eccleſia Romana, & Apoſtolica ſede

XXIX. Edictum Joannitii Bulgari.

prin-

principe Apostolorum Petro ipsam videlicet Imperium discedet, neque alii mei Imperii principes disgregabuntur, sed ut vocatus dilectus filius sacrosanctæ, & Apostolicæ Romanæ sedis principis Apostolorum Petri ero, & deinceps quascumque terras Christianorum, seu paganorum meum acquisiverit Imperium, sub potestate, & mandato ejusdem sacrosanctæ & Apostolicæ sedis Romanæ erunt, & ut præsens chrysobolum Imperii mei ratum, & firmum habeatur, dedi Imperium meum in manibus reverendissimi viri Joannis sacrosanctæ Romanæ sedis legati, & domini Papæ capellani, in quo & nostrum pium, & a Deo promotum subjugavit Imperium anno sexmillesimo septingentesimo duodecimo, indictione septima, nimirum ab orbe condito, inciditque in annum in quem hæc conjecimus; extat idem fidei sacramentum inter Innocentii epistolas (*a*) eodem anno datas.

(a) Inn. l. 7. ep. 4.

XXX. *Misit præterea Blasium Brandizuberen. episcopum cum præfato Joanne capellano, per quem & quædam donaria in signum devotionis domino Papæ transmisit, literasque hunc tenorem habentes.*

Sanctissimo dominatori & universali Papæ sedenti in sede beati Petri, & domino patri regni mei, tertio Innocentio Papæ sedis Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ, & magistro totius mundi.

(b) Ibid. ep. 6.

Spero (*b*) *in Deum Salvatorem hominum, quod bene, & multum bene valeat sanctitas tua cum omnibus sedentibus circa thronum sanctitatis tuæ Cardinalibus sanctæ Ecclesiæ Romanæ. Noverit magna sanctitas tua, quod filius tuus, & Romanæ Ecclesiæ Imperator omnium Bulgarorum, & Blachorum cum omnibus principibus Imperii mei multum bene sumus per Deum, & sanctam orationem tuam. Multoties misit Imperium meum nuncios suos ad sanctitatem tuam, sed non invenerunt opportunitatem transeundi ad sanctitatem tuam.* Et infra: *Verum Deo adjuvante, & intervenientibus orationibus sanctitatis tuæ, venit ad me præsens nuncius Apostolicæ cathedræ, & primæ sedis principis Apostolorum, & sanctæ, & universalis Ecclesiæ Romanæ Joannes capellanus, & detulit mihi pallium ex præcepto sanctitatis tuæ, & Apostolicæ sedis, & palliavit dictum archiepiscopum, & fecit eum primatem, & archiepiscopum totius Bulgariæ, & Blachiæ, & portavit Imperio meo literas sanctitatis tuæ & exposuit quicquid ei sanctitas vestra mandavit, & repletum est cor meum gaudio magno, quoniam secundum voluntatem Imperii mei donavit mihi Deus, & sanctitas tua: & rogo, & deprecor magnam sanctitatem tuam, ut compleat desiderium Imperii mei, & mittat virgam pastoralem ad congregandas oves, & cætera, quæ patriarchæ consuevit habere, & faciat præsentem primatem patriarcham in sancta, & magna ecclesia Trinovæ primæ civitatis totius Bulgariæ, & habeat ecclesia ipsa post mortem istius patriarchæ, patriarcham in perpetuum ex præcepto sanctitatis tuæ. Et quoniam grave esset propter longitudinem viæ, & guerram hominum in obitu cujuslibet patriarchæ recurrere ad Ecclesiam Romanam, concedatur ecclesiæ Trinovæ, ut sibi possit eligere, & consecrare patriarcham, ne ex ejus absentia terra illa sine benedictione remaneat, & tua consecratio imperfecta, & redundet peccatum in sanctitatem tuam.*

Nunc autem petimus, ut fiat chrisma ex XXXI.
præcepto sanctitatis tuæ in sancta & magna ecclesia civitatis Trinovæ pro baptismate Christianorum. Sciat sanctitas tua, quod cum scirent Romæi, quod recepimus consecrationem Apostolicæ sedis, a sanctitate tua non dabunt mihi chrisma. Et aliud peto a sanctitate tua, ut mittas Cardinalem ad Imperium meum, seu istum, qui venit ad me, sive aliam a sede Apostolica, & des ei diadema, & sceptrum secundum Apostolicæ sedis & Apostolorum principis benedictionem, & mittas privilegium bullatum auro ad exemplar ipsius servandum perpetuo in ecclesia Trinovæ, & hæc omnia dent Imperio meo, & consecrent, & coronent Imperium meum. Omnia autem prædicta quæ mitti debent ad Imperium meum a sanctitate tua, videas præsens nuncius episcopus Brandizuberen. Blasius, ut possit referre, quod tu scripseris manu propria, & si hæc omnia compleverit sanctitas tua, ita reputabo cum prosapia Imperii mei, & omnium Bulgarorum, & Blachorum, quod sumus dilecti filii orthodoxæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ; & de confinio Ungariæ, Bulgariæ, & Blachiæ relinquo judicio sanctitatis tuæ, ut dirigas negotium istud recte, & juste, ut non habeat peccatum anima sanctitatis tuæ, & ita habeat Imperium meum justitias Bulgariæ, & Blachiæ, quod Rex Ungarorum habeat justitias Ungariæ, & cessent occisiones Christianorum in me, & ipsum. Sciat autem sanctitas tua, quoniam quinque episcopatus Bulgariæ pertinent ad Imperium meum, quos invasit & detinet Rex Ungariæ cum justitiis ecclesiarum, & episcopatus ipsi sunt annihilati, & si justum est, hoc fiat. Quicquid dicturus est præsens nuncius Imperii mei episcopus Brandizuberen. Blasius sanctitati tuæ, habeas vera, quoniam ex parte mea dicet. Misi sanctitati tuæ examita dupla tria, & cuppam aureum, & yperperorum libras quatuor, & scutellas argenteas tres, & gradale argenteum. Imperator Bulgariæ Calojoannes.

Pervenerat archiepiscopus ille Dyrra- XXXII.
chium; ut ante vidimus, ac Græci malevolentia suffusi tum in Bulgaros, tum in

Romanam Ecclesiam, ne in Italiam trajiceret prohibuere, ac ni divina illum providentia e crudelibus eorum manibus eripuisset, mari submersissent. Dum ille itaque tantis difficultatibus esset irretitus, ab Imperatore Bulgarorum revocatus, quod jam pontificius legatus eo accessisset, rediit in Bulgariam, receptoque pallio sedi Apostolicæ sacramento obsequentem se futurum spopondit, Innocentiumque delati demisse obsequii certiorem fecit, (a) utque ipsum ad Bulgaros rite baptismo abluendos, ac religione informandos erudiret, enixe contendit: *Multas inclinationes, & magnas preces domino, & gloriosissimo, & cathedrali Apostolicæ sedis, patri totius Christianitatis, & domino meo Innocentio tertio Papæ archiepiscopus Basilius de minoribus, & humillimis totius Bulgariæ, & Blachiæ vestram perfectum benedictionem. Adoro clementissimum Deum, & beatissimam Dei genitricem, ut sanam, & gaudentem vestram sanctitatem meum inveniat scriptum, & quod mea anima desideravit per octavum decimum annum, ecce hodie dedit nobis Deus, & sancta tua oratio benedictionem sedis beati Apostoli Petri, & tuæ sanctitatis. Noscat sanctitas tua, qualiter ego conversatus sum, tuam quærens benedictionem. Mota est per mensem Julii quarta die sexmillesimo septingentesimo undecimo, indictione sexta, mea humilitas ad sanctissimum & gloriosissimum patrem nostrum Innocentium Papam Romanum, & feci dies triginta in* * *Durachio juxta mare, & cum vellem introire navim gratia transfretandi, tunc retinuerunt me Græci, & non dimiserunt transire.* Et infra: *Literæ mihi ex parte domini Imp. venerunt dicentes: Revertere cito, quia huc pervenit Cardinalis a Domino Papa. Legens ergo literas Imperatoris, & videns quoniam me vocabat, reversus sum, & perveni Drinanum per mensem septembris, & inveni virum sanctum, justum, & rectum a tua sanctitate directum, nomen ejus Joannes capellanus, & dedit mihi omnes literas ex parte vestra sanctitatis, & perlecta mihi fuerunt.*

(a) *Apud Inn. ep. 5.*

* *Dyrrachio*

XXXIII. *Unde valde anima mea est lætata, & manus meas ad cœlum extendens, gratias Deo egi, quia visitavit Dominus plebem suam, & pater noster beatus Papa quærens ovem, quæ perierat, ut & eam reducat in sanctum ovile; & sicut continebatur in literis vestræ sanctitatis, sic dominus Joannes capellanus fecit secundum edictum magnæ vestræ sanctitatis, vestram mihi dedit benedictionem, & largiens pallium ad plenitudinem pontificialis officii mense septembris octavo die in festo nativitatis sanctissimæ nostræ Dei genitricis. Et ego cum multa devotionis humilitate recepto pallio, exhibui fidelitatis obedientiam præsentibus episcopis, qui scribunt sanctitati vestræ, & principe nostro, & multis aliis in ecclesia assistentibus. Et iterum pater sancte vestram rogo sanctitatem, ut dispenses, & adimpleas ordinem ecclesiasticum, & qualiter debeam regere ovile, quod mihi est commissum a Deo, & sanctitate tua. Sanctum chrisma non habemus, imo a Græcis recepermus, sed de cætero nos tamquam & vos Græci exosos habent. Et sciatis domine mi, quoniam hæc omnia in sanctitate tua remanserunt, quæ debeat in omnibus dispensare, & de sancto chrismate nos doceas, qualiter gentem baptizare debemus, & ne remaneat gens absque chrismate sancto, & erit peccatum. Sed in omnibus nos filios tuos perditos, & pereuntes moneas, & mittas mihi pater bone pallia ad opus duorum metropolitanorum Prislblavæ, & Belebusdii, & quicquid aliud noverit vestra sanctitas, quod sit ad opus mei pontificialis officii plenitudinem, mihi illud vestra dirigat sanctitas. Colla eorum sui domini brachio supponentes, ut sanctissimo patri, & domino Papæ prona cervice, flexisque poplitibus inclinationem.* Hactenus Basilii archiepiscopi ad Innocentium epistola, quæ regesto etiam inserta (b) cum aliis pariter, quas, ne eadem sæpius repetendo lectorem tædio afficiamus, in margine adnotabimus.

Bulgarorum Patriarcha recepto a Pontifice pallio obedientiam pollicetur.

(b) *Id. ib. ep. 5.*

Prosequuntur gesta Innocentium, ut piis Bulgarorum principis votis morem gereret, Leonem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem misisse, qui ipsum Romani Pontificis nomine regio diademate insigniret: *Cum autem episcopus, & capellanus prædicti ad sedem Apostolicam pervenissent, dominus Papa eos benigne suscepit, & super petitionibus sæpedicti Joannini per eundem episcopum præsentatis, habito diligenti tractatu, constituit eum Regem Blachorum, & Bulgarorum, mittens ad eum Leonem tituli sanctæ crucis presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum, & per ipsum sceptrum regni, & regium diadema, ut eundem vice summi Pontificis ungeret, & coronaret in Regem, transmisso Apostolico privilegio, cujus tenor talis est: (c) Calojoanni illustri Bulgarorum, & Blachorum Regi, ejusque posteris ei tam in regno, quam in devotione sedis Apostolicæ successuris in perpetuum, &c.* Post confirmatam plurimis fortissimis argumentis sedis Apostolicæ dignitatem, cui supremam Deus in humana quæque auctoritatem attribuit, atque Ecclesiæ unitatem, a qua qui divulsus fuerit, pereat, æternisque incendiis addicatur, subdit: *Cum licet immeriti ejus vices geramus in terris, qui dominatur in regno hominum, & cui voluerit, dabit illud, utpote per quem Reges regnant, & principes dominantur cum Petro, & successoribus ejus,*

XXXIV.

Pontifex ad Bulgarum ornamenta regia mittit.

(c) *Extat etiam in regest. Innoc. lib. 7. ep. 1.*

jus, & nobis in eo noverimus esse dictum: Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos; cum ex præcepto Domini oves ejus pascere teneamur populis Bulgarorum, & Blachorum, qui multo jam tempore ab uberibus matris suæ alienati fuerunt, in spiritualibus & temporalibus paterna solicitudine providere volentes, ejus auctoritate confisi, per quem Samuel David in Regem inunxit, Regem te statuimus super eos, & per dilectum filium Leonem tituli sanctæ crucis presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum virum providum, & honestum nobis inter cæteros fratres nostros acceptum, sceptrum regni, ac regium tibi mittimus diadema, ejus quasi nostris tibi manibus imponendum, recipiendo a te juratoriam cautionem, quod nobis, & successoribus nostris, & Ecclesiæ Romanæ devotus, & obediens permanebis, & cunctas terras, & gentes tuo subjectas Imperio in obedientia, & devotione sedis Apostolicæ conservabis.

XXXV. *Ad petitionem insuper venerabilis fratris nostri Blasii Brandizuberen. episcopi, quem ad sedem Apostolicam destinasti, publicam in regno tuo cudendi monetam tuo charactere insignitam liberam tibi concedimus facultatem. Venerabili etiam fratre nostro . . . archiepiscopo Trinovitan. in terris, quibus imperas universis privilegium concedimus primatiæ, cujus successores tuos in posterum successores simili ab eis juramento recepto Apostolicæ sedis auctoritate coronent, & in terra tua primatus obtineant dignitatem, eique metropolitani tam in Bulgariæ, quam Blachiæ provinciis constituti subjaceant, & juxta formam canonicam reverentiam primati debitam exhibeant & honorem. Sic ergo fili charissime gratiam, quam apostolica sedes mater tua tibi facit, agnoscas, sic retribuas nobis pro omnibus quæ tribuimus ipsi tibi, sic regnum tuum in Apostolicæ sedis subjectione, ac devotione confirmes, ut cum sub Petro in illius petræ fuerit firmitate fundatum, de qua inquit Apostolus: Petra autem erat Christus; nec pluviarum imbres, nec impulsus ventorum nec fluminum formidet incursus. Tu quoque præter auxilium Apostolicæ sedis, quod juxta devotionem tuam senties in præsenti, de temporali regno ad regnum perveniat sempiternum. Decernimus ergo, ut nulli omnino, &c. Hoc privilegium nostræ constitutionis, & concessionis infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Anagniæ per manus Joannis S. R. E. subdiaconi, & notarii sexto Kal. martii, indictione septima incarnationis Dominicæ millesimo ducentesimo tertio, Pontificatus vero domini Innocentii Papæ tertii anno septimo.* Hic scilicet Christi annos computando ab incarnationis die 8. Kalend. aprilis ducentesimus quartus supra millesimum esse comperitur. In eandem sententiam alia rursus ad ipsum data epistola (a) Leonem Cardinalem legatum plurimum Ipsi tum, universis (b) Bulgariæ ac Blachiæ archiepiscopis, episcopis, clero, & populo commendat.

(a) Ib. ep. 8.
(b) Ep. 9.

XXXVI. Ferunt etiam acta ejus, legati opera Regi vexillum, in quo signum crucis, & claves geminæ præferebantur, misisse, quorum insignium abdita mysteria in datis hisce literis illustravit: (c) *Tuæ serenitati dirigimus per eundem vexillum, quo contra illos utaris, qui honorant labiis crucifixum, cor autem eorum est longinquum ab ipso, ad petitionem venerabilis fratris nostri B.. Brandizuberen. episcopi tibi duximus destinandum; prætendit autem non sine mysterio crucem, & claves, quia beatus Petrus Apostolus, & crucem pro Christo sustinuit, & claves a Christo suscepit. Repræsentat itaque signum crucis, utpote in quo Christus, qui vincit, regnat, & imperat, debellavit aereas potestates, & in quo capiens præda prædonem absorbuit moriens vita mortem, & Behemot cepit in suis oculis, quasi hamo. Clavem autem geminam repræsentat, discretionis alteram, reliquam potestatis, ut cum discreveris inter bonum, & malum, lucem, & tenebras, sanctum, & prophanum, commissum tibi materialem gladium ad vindictam malefactorum, & laudem bonorum exerceas, & arma contra illos apprehendas, & scutum, qui non posuerunt Deum adjutorem sibi.* Huc usque literæ.

(c) Lib. 7. ep. 1.

XXXVII *Constituit etiam*, inquit Innocentii gestorum scriptor: *Trinovianum archiepiscopum primatem totius Bulgariæ & Blachiæ, misitque illi privilegium hujusmodi per præfatum legatum: Archiepis. Trinoviano Bulgarorum & Blachorum primati, illiusque successoribus canonice substituendis, in devotione sedis Apostolicæ successuris in perpetuum Rex Regum (d) &c.* Eadem quæ in missis ad Regem literis præfatur: *Te quoque in Regno Bulgarorum, & Blachorum primatem statuimus, & ecclesiæ Trinovitan. præsenti privilegio auctoritate concedimus primatiæ, statuentes, ut tu & successores tui, qui tibi in Apostolicæ sedis devotione successerint cæteros metropolitan. Bulgariæ, & Blachiæ præcellatis ratione primatus, & ipsi tibi & eis juxta formam canonicam reverentiam primati debitam exhibeant, & honorem, fraternitatem tuam scire volentes, quod apud nos hæc duo nomina, primas & patriarcha pene penitus idem sonant, cum primates, & patriarchæ teneant unam formam, licet eorum nomina sint diversa. Præsenti quoque privilegio tibi, & per te tuis successoribus inungendi, benedicendi, & coronandi Reges Bulgarorum, & Blachorum in posterum liberam concedimus facultatem: obeunte*

Archiepiscopus Trinovian. Primas Bulgariæ creatus a Pontifice.

(d) Id. ib. ep. 2. bullar. to. 1. pag. 37.

ante vero te nunc ecclesiæ memoratæ primatæ, nullus tuis qualibet subreptionis astutia præponatur, nisi qui canonice fuerit electus ad eam secundum consuetudinem approbatam. Electus autem per metropolitanum, & alios suffraganeos ejusdem ecclesiæ, qui poterunt interesse, in episcopum solemniter consecretur. Consecratus vero ad sedem Apostolicam nuncios suos mittat, pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, petentes, in cujus susceptione juramentum illud nobis, & successoribus nostris, & Ecclesiæ Romanæ præstabit, quod alii primates, & metropolitani secundum generalem consuetudinem nobis præstant, & tu ipse in susceptione pallii præstitisti, cujus formam bulla nostra signatam ad perpetuam memoriam destinamus, exprimentes in ea, ut cum in Regem quemlibet ex prædicti Regis successoribus coronarit, præscriptum ab eo recipiat juramentum.

XXXVIII. *Cum autem aliquis metropolitanorum, qui tibi jure subjacent primatiæ, viam fuerit universæ carnis ingressus, confirmabis electionem canonicam de persona idonea celebratam, & personam electam in episcopum consecrabis; pro pallio vero nuncios tuos cum nunciis ecclesiæ, cui præest, ad Apostolicam sedem mittes, nosque illud tibi per eos libenter, & hilariter transmittemus, per te metropolitano episcopo juxta formam, quam sub bulla nostra recipies solemniter conferendum, ita tamen, quod si legatum, vel nuncium nostrum contigerit interesse, id cum eo pariter exequaris. Chrisma vero, & oleum catechumenorum, & infirmorum singulis annis in cœna Domini tam in ecclesia tua, quam in qualibet cathedrali ecclesia Bulgariæ & Blachiæ fieri secundum consuetudinem Ecclesiæ Romanæ concedimus, ut quoties necesse fuerit, qui baptizandi fuerint baptizentur, & confirmentur per diœcesanos episcopos qui fuerint confirmandi, nec episcoporum consecratio, nec ordinatio sacerdotum propter defectum hujusmodi vel impediatur penitus, vel diutius differatur, quia licet hactenus apud vos nec in sua ordinatione presbyteri, nec in consecratione sua episcopi consueverint sacram recipere unctionem, volumus tamen, ut deinceps non tam ritum nostrum, quam mandatum divinum sequentes, per quod in lege præcipitur, ut Pontifices & sacerdotes ungantur, manus eorum, qui ordinandi sunt in presbyteros, & tam manus, quam caput eorum, qui consecrandi sunt in episcopos, solemniter inungantur. Præterea crucem, vexillum videlicet dominicæ passionis ante te per totam Bulgariam, & Blachiam deferendi fraternitati tuæ licentiam impertimur. Decernimus ergo, &c. Datum ut supra.*

XXXIX. Subiiciunt acta: *Quia vero secundum consuetudinem Bulgarorum & Blachorum nec in ordinatione presbyteri, nec in consecratione Pontifices fuerunt inuncti, fecit quod tam præfatus Brandizuberensis episcopus, per Joannem episcopum Alvanensem assistentibus ei duobus episcopis, quam metropolitani, & universi episcopi, ac presbyteri sacram reciperent unctionem, ac deinde nulli sine unctione ordinarentur presbyteri, aut consecrarentur episcopi,* Episcopi ac presbyteri Bulgari inungi jussi. *assignans super iis rationes in literis memorato primati directis, cui etiam insignia universa per prædictum legatum liberaliter destinavit, taliter ei scribens.*

Innocentius, &c.

Cum venisset ad Apostolicam sedem venerabilis (a) frater noster ... episcop. Brandizuberen. clara nobis insinuatione monstravit, quod in consecratione sua sacram non acceperat unctionem, quoniam apud vos non consuevere pontifices, cum consecrantur, inungi. Nos ergo quod illi defuerat, mandavimus in ipso suppleri, facientes caput ejus, & manus per venerabilem fratrem nostrum Joannem episcopum Albanen. assistentibus ei duobus episcopis secundum morem ecclesiasticum sacro chrismate deliniri. Hæc enim catholica tenet Ecclesia non solum ex præcepto divino, verum etiam Apostolorum exemplo. In Exodo quippe legitur præcepisse Dominus Moysi, ut Aaron, & filios ejus ungeret, quatenus ei sacerdotio fungerentur; & Anacletus origine Græcus, qui a beato Petro fuit in presbyterum ordinatus, & postea in apostolatus officio Clementi successit, tradit in ordinatione sua ungendos episcopos more Apostolorum, & Moysi, quia omnis sanctificatio in Spiritu sancto consistit, cujus invisibilis virtus sancto chrismati est permixta. Unde scire te volumus duas esse species unctionis exteriorem, quæ materialis est & visibilis, & interiorem, quæ est spiritualis & invisibilis. Exteriore visibiliter ungitur corpus, interiore invisibiliter ungitur cor. De prima Jacobus Apostolus ait: Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum. De secunda Joannes Apostolus inquit: Vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, & non necesse habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio ejus vos docet de omnibus: Unctio visibilis & exterior signum est interioris & invisibilis unctionis, nec solummodo signum, sed etiam sacramentum, quia si digne sumatur, vel agit, vel auget, absque dubio, quod designat.

(a) Extat etiam in reg. lib. 7. ep. 3.

Ad exhibendam igitur exteriorem & visibilem unctionem benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum, vel infirmorum, & conficitur chrisma, quod ex oleo fit, & balsamo mystica ratione; per oleum e- XL. Sacræ unctionis mysterium.

nim nitor conscientiæ designatur, juxta quod legitur: Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Per balsamum autem exprimitur odor famæ, propter quod dicitur: Sicut balsamum aromatizans odorem dedi. Hoc igitur chrismate ungi debet episcopus non tam in corpore, quam in corde, ut & interius habeat nitorem conscientiæ quoad Deum, & exterius habeat odorem famæ quantum ad proximum. De nitore conscientiæ dicit Apostolus: Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ; nam omnis gloria filiæ Regis ab intus. De odore famæ idem Apostolus ait: Christi bonus odor sumus in omni loco, & aliis sumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem. Debet enim episcopus bonum habere testimonium, & ab his qui sunt intus, & ab his qui sunt foris, ut cortina cortinam trahat, & qui audit dicat: Veni. Hoc unguento caput & manus episcopi consecrantur; per caput enim mens intelligitur juxta illud: Unge caput tuum, & faciem tuam lava; per manus opera designantur secundum illud: Manus meæ distillaverunt myrrham. Manus igitur unguntur oleo pietatis, ut episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem inungitur balsamo charitatis, ut episcopus diligat Deum ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, & proximum suum sicut seipsum. Caput inungitur propter auctoritatem, & dignitatem, manus propter ministerium, & officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius repræsentare personam, de quo dicit propheta: Sicut unguentum in capite ejus, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Caput enim viri Christus, caput Christi Deus, qui de se dicit: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me. Manus unguntur episcopo, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi, & consecrandi, unde cum eas consecrator inungit: Consecrare, inquit, & sanctificare digneris Domine manus istas per istam unctionem, & nostram benedictionem, ut quæcunque consecraverint, consecrentur, & quæcunque benedixerint, benedicantur, in nomine Domini. Verum in veteri testamento non solum ungebatur sacerdos, sed & Rex & propheta, sicut in libro Regum Dominus præcepit Eliæ: Vade, & revertere in viam tuam per desertum in Damascum, cumque perveneris illuc, unges Azael Regem super Syriam, & Jehu filium Namsi unges Regem super Israel, Elisæum autem filium Suphat, qui est de Abelmeula unges prophetam pro te. Sed ubi Jesus Nazarenus, quem unxit Deus Spiritu sancto, sicut in actibus Apostolorum habetur, unctus est oleo præ consortibus suis, qui secundum Apostolum est caput Ecclesiæ, quæ est corpus ipsius. Principis unctio a capite ad brachium est translata, ut princeps ex tunc non ungatur in capite, sed in brachio, vel in humero sive armo, in quibus principatus congrue designatur, juxta quod legitur: Factus est principatus super humerum ejus. Ad quod etiam designandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite vero Pontificis sacramentalis est delibutio conservata, quia personam capitis in pontificali officio repræsentat.

XLI. Unctionis Pontificum & principum discrimen. Differt autem inter Pontificis, & principis unctionem, quia caput Pontificis chrismate consecratur, brachium vero principis oleo delinitur, ut ostendatur quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis, & principis potestatem. Quia vero Christus in sanguine suo fecit nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, propter quod Petrus Apostolus ait: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, idcirco in novo testamento non solum sacerdotes, & Reges unguntur, sed omnes etiam Christiani bis ante baptismum, sed oleo benedicto primum in pectore, deinde inter scapulas, & bis post baptismum, sed chrismate sacro, primum in vertice, demum in fronte. In pectore namque ungitur baptizandus, ut per Spiritus sancti donum abjiciat errorem, & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam, quia justus ex fide vivit. Inter scapulas autem baptizandus inungitur, ut per Spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est, ut per fidei sacramentum sit munditia cogitationum in pectore. Per operis exercitium sit fortitudo laborum in scapulis, quatenus fides per dilectionem secundum Apostolum operetur. In vertice vero baptizatus inungitur ut sit paratus omni poscenti de fide reddere rationem, quia per caput intelligitur mens juxta quod legitur: Oculi sapientis in capite ejus, cujus superior pars est ratio, & inferior sensualitas: unde bene per verticem, qui est suprema pars capitis, intelligitur ratio, quæ superior pars est mentis. In fronte Diversarum unctionum mysterio.
ungitur baptizatus, ut libere confiteatur, quod credit, quia corde creditur, ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem, memor ejus, quod Dominus ait: Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. Ante baptismum vero inungitur oleo benedicto, & post baptismum chrismate sacro, quia chrisma soli competit Christiano: Christus enim a chrismate dicitur, vel potius a Christo dicitur chrisma, non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem; a Christo vero Christiani dicuntur, tamquam uncti deriventur ab uncto, ut o-

omnes

mnes currant in odore unguentorum illius, cujus nomen oleum est effusum. Per frontis chrismationem, manus impositio designatur, quæ alio nomine dicitur confirmatio, quia De confirmationis sacramento. *per eam Spiritus sanctus ad augumentum datur, & robur: unde cum cæteras unctiones simplex sacerdos, id est, presbyter valeat exhibere, hanc non nisi summus sacerdos, id est, episcopus debet conferre, quia de solis Apostolis legitur, quorum vicarii sunt episcopi, quod per manuum impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodum actuum Apostolorum lectio manifestat: Cum audissent, inquit, Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Joannem, qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quempiam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu, tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum, cujus adventus per unctionis mysterium designatur, quia columba in qua Spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vesperam in cataclysmo revertens, ramum retulit virentis olivæ, cujus utique sacramentum David propheta prænoscens, exhilarandam faciem in oleo prædicavit*

XLII. *Unguntur præterea secundum ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, & cum benedicitur calix non solum ex mandato legis divinæ, verum etiam exemplo beati Silvestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat. Præcepit enim Dominus Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret tabernaculum testimonii, & arcam testamenti, mensamque cum vasis, de quibus etiam unctionibus, si forsitan dubitaveris, cum a te fuerimus requisiti, fraternitatem plenius tuam instruemus. Veruntamen unctionis sacramentum aliud quidem efficit, & figurat in novo, quam in veteri testamento. Unde non judaizat Ecclesia, cum unctionis celebrat sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque scripturas, neque Dei novere virtutem. Monemus igitur fraternitatem tuam, & exhortamur attentius per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus ad mandatum dilecti filii nostri Leonis tituli sanctæ Crucis presbyteri Cardinalis Apostolicæ sedis legati tu quoque sacram suscipias unctionem, ne quid tibi desit ad plenitudinem sacramenti, & cum sacro fueris chrismate delibutus, archiepiscopos, & episcopos tuos similiter ungas, & per eos facias manus sacerdotum inungi oleo benedicto, illum de cætero in ordinandis presbyteris, & consecrandis episcopis morem servans, & faciens observari, quem Apostolica sedes observat, quæ disponente Domino cunctorum mater est, & magistra. Mittimus autem tibi per Cardinalem prædictum pontificialia ornamenta caligas & sandalia, amictum & albam, cingulum & succinctorium, orarium & manipulum, tunicam & dalmaticam, chirothecas & annulum, planetam & mitram. Pallium vero per dilectum filium Joannem Capellanum nostrum antea miseramus, & licet Romanus Pontifex non utatur baculo pastorali tum propter historicam, tum etiam propter mysticam rationem: tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo uti; quorum omnium rationem idem Cardinalis sicut a nobis accepit, te poterit edocere. Dat. ut supra, &c.* Addunt gesta Innocentii, missa legari opera duobus archiepiscopis pallia, ut iis in consecrandis episcopis, conferendis ordinibus, ac solemnibus certis diebus, in perficiendo missæ incruento sacrificio uterentur.

Præcepit etiam, ut tam a primate, XLIII.
quam a præfatis archiepiscopis reciperet Forma
hujusmudi sacramentum: *Ego* (a) *Ba-* sacramenti a
silius archiepiscopus Trinovitan. primas to- Bulg. pri-
tius Bulgariæ, & Blachiæ ab hac hora in mate
antea ero fidelis, & obediens beato Petro, præstiti
sanctæque Romanæ Apostolicæ sedi, & do- legato
mino meo Papæ Innocentio, ejusque catholicis Pont.
successoribus. Non ero in facto, vel consilio, (a) Ib. ep.
vel consensu ut perdant vitam aut membrum, 11.
vel capiantur, aut spolientur. Consilium quod mihi crediderint ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam: eorum certum malum si scivero, impedire studebo, quod si non potero impedire, eis quantos cito potero intimabo. Papatum Romanum, honores, dignitates, & rationes Apostolicæ sedis defendam pro posse, salvo ordine meo, contra omnem viventem. Vocatus ad synodum veniam, nisi præpeditione canonica fuerim impeditus. Apostolorum limina singulis quadriennis per me, vel per meum nuncium visitabo, nisi eorum absolvat licentia. Legatum Apostolicæ sedis, quem pro certo scivero esse legatum, devote suscipiam, & in suis necessitatibus adjuvabo. Cum quemlibet de meis suffraganeis in episcopum consecravero, faciam illum jurare, ut Romano Pontifici, & Ecclesiæ Romanæ perpetuam obedientiam, & debitum honorem impendat. Cæterum cum aliquem coronavero in Regem Bulgarorum, & Blachorum juxta indulgentiam mihi, & successoribus meis ab Apostolica sede concessam, ab eo juratoriam recipiam cautionem, quod ei qui tunc Apostolicæ sedi præfuerit, successoribus ejus, & Ecclesiæ Romanæ devotus, & obediens permanebit, & cunctas terras & gentes suo subjectas Imperio, in obedientia & devotione sedis Apostolicæ conservabit. Hæc omnia bona fide servabo, sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia in præsenti, & in futuro. Amen. Adduut gesta legatum cum iter per Unga-

Legato per Ungariam iter interclusum.

gariam haberet, a Rege ac principibus magnis honoribus exceptum, sed cum ad regni limitem pervenisset, Regem missis nunciis transitu in Bulgariam prohibuisse: urebat enim ipsum honoris Bulgaro, cum quo gerebat inimicitias, delati dolor: quam injuriam legato illatam cum accepisset Innocentius, Ungarum ardentioribus literis (*a*) perstrinxit, atque inter cætera hæc objecit: *Heu, heu fili charissime, ubi est regalis clementia, ubi religio Christiana, ubi specialis devotio, quam ad nos & Romanam Ecclesiam prædicaris habere: mutatus est color optimus, & aurum in scoriam est conversum. Parcat igitur eis Deus, qui animum tuum tam pravo consilio seduxerunt, volentibus inter regnum & sacerdotium discordiam seminare. Sed nos pro certo speramus, quod aut per te ipsum jam errata correxeris, aut ad commonitionem nostram taliter debeas emendare, ut injuria transeat in honorem & offensa in gratiam revertatur.* Et infra: *Benignius tibi scribimus, quam instans materia postularet, ne quis forte literas nostras inspiciens existimaret Apostolicæ sedis favorem tibi esse subtractum, quod utique utilitati, ac honori tuo nullatenus expediret; quia multa gesta sunt, & geruntur in regno tuo, quæ si deducentur ad limam, correctionem exposcerent graviorem, non solum de voto tuo, captione fraterna, & electionibus prælatorum, sed etiam multis aliis, quæ ne nimium conturberis, ad præsens duximus supprimenda. Provideas ergo tibi, ne in eam te difficultatem inducas, de qua non facile valeas expediri.* Strigoniensis etiam ecclesiæ suffraganeis mandavit, (*b*) Regem ipsum ad resarciendam injuriam inducere niterentur; scripserat antea ad Ungariæ, (*c*) & Serviæ (*d*) archiepiscopos, cæterosque præsules, ut Leonem presbyterum Cardinalem, quem ad Bulgariæ Regem mittebat, tanquam Apostolicæ sedis legatum agnoscerent, & quo par erat honore exciperent & complecterentur.

(*a*) Extant in act. & in regest. Inn. l. 7. ep. 126.

(*b*) Reg. post eand. ep.

(*c*) Ep. 13.

(*d*) Ep. 14.

XLIV. Ad molliendas justissimas iras Innocentii, quas legato Apostolico itinere prohibito concitarat Ungarus, oratorem cum literis excusatoriis, in quibus querelas certis capitibus distinctas cumularat, ad Pontificem misit, cui Innocentius alias reddidit, quibus jactatas querelas refregit. Objecerat in primis Ungarus majores suos Apostolicam sedem singulari observantia ac religione coluisse, parique Romanos Pontifices ipsos amore fuisse prosecutos, ac de illo amore videri Innocentium remisisse, idque ex eo colligebat, quod Innocentius Bulgarum infensissimum hostem suum regia dignitate decorare vellet: cui Innocentius, verum illud, Ungaros, ac Pontifices Romanos præcipuo amoris nexu fuisse conjunctos, nec tamen amorem illum intepescere videri debuisse, cum ipsius pater Alexandri jussu a Colocensi archiepiscopo corona fuisset redimitus, quo tempore maximas illius adipiscendæ difficultates pateretur, quin etiam circa regni sui primordia cum bello graviore appeteretur, sedis Apostolicæ cura ad pacem atque officium fratrem ipsius, ac sequaces adductos fuisse. Querebatur secundo Jannitium occupasse terras, quæ in dotem sorori suæ Græcorum Imperatrici a patre fuissent traditæ, atque etiam Serviam cum infidelium exercitu populatum, dum ipse in gratiam Apostolicæ sedis conjuncto cum Bohemiæ Rege exercitu pro Othone Philippo bellum inferret: ad quod Innocentius dolere se graviter injuriam ullam ipsi illatam, & curas Apostolicas ad eam sarciendam collocaturum. Opposuerat tertio Jannitium tyrannum esse, cum terras suas ferro, flammaque comparasset, atque adeo regio diademate indignum videri: quibus ita respondet Pontifex, licet aliquas terras invaserit, alias tamen juste obtinere, ipsius majores, Petrum, Samuelem, aliosque sceptrum tenuisse, cumque successores a Græcis perdomiti eorum jugo collum subdidissent, hunc paterna jura recuperasse, atque adeo prædecessorum Pontificum exemplo corona illum insignire meditatum: velle tamen, ut injuste occupata restituat, ac vicissim ut erepta ipsi reddantur, & pax firmissima inter ipsos concilietur, præmittere se quod objici juste poterat, quod cum Stephanus Maganipanus Serviæ sedis Apostolicæ conjunctionem expeteret, atque regiæ ornamenta dignitatis ab ea flagitaret, pollicita revocasse, ea tantum de causa quod ea res ipsi ingrata foret, Serviaque ab ipso victa, ac Vulcano substituto cum æquo animo laturum se significasset, ut Servia ad Ecclesiam rediret, & Vulcanus ab Apostolica sede corona cingeretur, ea provincia Colocensi archiepiscopo imposita, post annos duos rem ad exitum perductam nondum fuisse: quod legatum a se benevole, ac magnifice habitum diceret, longe ipsum majore ignominia præpeditum ne iter prosequeretur, quam susceptus honorifice fuisset, non posse ipsum fœdera inter utrumque jungere, ni utrumque adiret, tantum se animo dolorem haurire, si obstare vellet, ne Bulgaria ad Romanæ Ecclesiæ obsequium rediret, quantum ipse conciperet animo, si Apostolica sedes obsisteret, ne ipsius filius paternum diadema assequeretur: quod demum de Jadera excisa quereretur, quantum in ea re Apostolica sedes, ut ipsi fieret satis, desudasset, significavit; de his acta sermone instituto. Subdunt:

Ex

XLV. *Ex illo autem verbo, quod in præmissis literis continetur, quale denique reputares, si nos impedire vellemus, ac filius tuus carnalis coronari possit in Regem, Rex ipse valde territus fuit, quia cum fecisset curiam congregari solemniter, ut filium suum parvulum in Regem faceret coronari, timuit vehementer, ne coronationem ejus dominus Papa faceret impediri, unde cum præfatus Cardinalis ad curiam illam nuncios destinasset, tunc demum obtinuerunt a Rege licentiam transeundi.* Quod spectat ad principem puerum, quem paulo ante memoravimus, extant Innocentii literæ ad Strigoniensem archidiaconum hoc eodem anno 8. kal. majas scriptæ, (a) quibus provinciam injungit, ut cum Rex pater in Terræ sanctæ subsidium profecturus esset, puerum ipsum, quod idem Rex petierat, corona redimiret, accepto ab eodem Rege patre vice pueri fidei sacramento: id vero munus non archiepiscopo, ad quem cætero qui pertinebat, sed archidiacono imposuit, eum ea tempestate sedes Strigoniensis vacaret: [1] quapropter alia data ad capitulum epistola (b) de exorta controversia novi occasione antistitis agens utriusque partis idoneos procuratores, Apostolico conspectui se sistere jubet; atque de Ungaricis satis: jam ad Germaniam stylum convertamus.

Rex Ungariæ filium corona redimiri procurat a Strigoniensi archidiacono, eique fidem obligat.

(a) Inn. l. 7. ep. 57.
(b) Id. ib. ep. 25. habetur c. postulationem ante. de postulat. prælat.

XLVI. Othonis res prosperæ.

Othonis Imperatoris designati res, nitente atque laborante Innocentio, in dies efflorescebant, cum enim pontificias literas, (c) præcipitante, ac devexo superiori anno scriptas accepisset, quibus Pontifex quam hactenus pro ipso ingenteni impenderat operam, significabat, addebatque animos, ut cum opportune, atque e sententia res fluerent, conatus omnes adhiberet, felicia initia feliciori exitu cumularet: eum, inquam, Otho (d) hujusmodi literas accepisset, immensas ei gratias refert.

(c) Libell. super neg. Rom. imp. signat. n. 415. ep. 104. quæ recitatur etiam a Lubec. chron. Slav. l. 7. c. 4. & Crantz. in Sax. l. 7. c. 25.
(d) Eod. libel. ep. 105.

Sanctissimo patri, ac domino Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici Otho eadem gratia, & sua Romanorum Rex, & semper Augustus salutem cum filiali dilectione.

Cum post Deum pater sancte vos semper habeamus propitium, & benignum, sicut exaltatio, & sublimatio nostri honoris manifeste declarat, honorem nobis divinitus collatum Deo, & vobis semper velimus adscribere, cum in cinerem & favillam negotium nostrum redactum fuisset, si manus vestra, & auctoritas beati Petri in partem nostram non declinassent, hoc semper præ oculis habebimus, quoadusque vixerimus. Utinam ab hujusmodi proposito nunquam deflexisset, postea enim tot, tantisque beneficiis ab Apostolica sede ornatus, Imperiique diadema ejus favore consecutus, in ea prosiliit, ut gremium quo exceptus, ac fotus fuerat, laceraret, ac jure de eo Ecclesia prophetica voce (e) queri posset: Incrassatus dilectus, impinguatus, dilatatus recalcitravit; sed de his cum in ea tempora fuerimus devoluti: nunc cœptam epistolam prosequamur.

Othonis literæ ad Innoc.

(e) Deut. 32.

XLVII. *Sane* (inquit) *innotescere vobis cupimus, quod status noster de die in diem prosperatur, & hoc non excellentiæ nostræ, sed Deo, & vobis, & Ecclesiæ Romanæ adscribimus. Regem Bohemiæ, Langravium Turingiæ, marchionem Moraviæ per potentiam non habuimus, sed per magnam vestram sollicitudinem & frequentem, de qua non dubitamus, sed de die in diem super hoc magis certificamur: curiam enim solemnem habuimus proxima quata feria ante festum beati Martini, in qua multi principes Imperii fuerunt archiepiscopi, episcopi, duces, comites, & alii quamplurimi nobiles. In ea vero talia sunt ordinata & statuta, quæ scriptis committere non audemus, sed latori præsentium dilecto,*

NOTÆ [1] Post illa verba: *Sedes Steigeniense vacaret &c.* Hæc adde ex Annalibus contractis: *Cæterum in re Bulgarica morem gessit pontificiis mandatis Andreas Hungariæ rex, ac Leoni cardinali legato ut in Bulgariam se conferret permisit; Bulgaros enim ab eo Romanæ Ecclesiæ conjunctos solemni ritu testantur data a Basilio patriarcha ad Innocentium littera, quarum pars præcipua hæc est.*

Multas inclinationes, & multas sanitates a me Basilio humili Bulgarorum, & Blachorum primate erga patrem universorum, & dominum & patrem meum magnificentissimum & sanctissimum papam Innocentium &c.

Notum sit magnæ vestræ sanctitati, quoniam Leo cardinalis sanus, & sospes pervenit delegatus a vestra sanctitate, & Apostolica sede, & usque ad magnam nostram civitatem Telnovum tetendit quintodecimo die mensis octobris, & portavit universam plenitudinem patriarchalis dignitatis & paramenta omnia quæ mihi a vestra magna sanctitate fuerant delegata, tradidit similiter & annulum, & privilegium, & scripta, & institutiones, & præcepta vestræ sanctitatis, unxit me chrismate, mihi benedicens, & consecravit me in patriarcham mense novembris septimo die, in festivitate scilicet S. Apostoli Jacobi fratris Domini: & ego illa die duos unxi metropolitanos, & cæteros episcopos magno cum gaudio, & duobus de metropolitanis benedixit cardinalis, & tradidit illis pallium, atque mitras, & reliquis in caput eorum mitras imposuit. Octavo vero die ejusdem mensis in festivitate videlicet S. Michaelis coronavit, & benedixit imperatori Calojoanni domino omnium Bulgarorum atque Blachorum, & superposuit capiti suo regiam coronam, & sceptrum suis manibus impertione &c. Subnexa est hisce literis formula verborum; quibus patriarcha pallium collatum est. At de his satis. MANSI

lecto, & familiarissimo clerico nostro H. de Aquileja memoriter commendavimus, & ei firmiter sub obtentu gratiæ nostræ injunximus, ut vobis omnia per ordinem referat: firmiter enim credimus, quod, quod de nobis incepistis, infra paucos dies, hoc est, in purificatione beatæ Mariæ bono fine consummabitur: principes enim superiores, videlicet archiepiscopus Salzburgen. cum suffraganeis suis, dux Austriæ cum nobilibus terræ suæ, & dux Bavariæ terras eorum a nobis recipient, & fidelitatem præstabunt: ita per Dei gratiam, quod discordia in gratiam convertetur, expedit enim vobis & nobis, ut consilium vestrum & auxilium apponatis, sicut videritis expedire. Rogamus itaque paternitatem vestram, ut solito more benigne legationem nostram audiatis, & consilium vestrum, quod magnum est, apponatis, & latorem præsentium H. de Aquileja, quam citius poteritis, nobis transmittatis, quia in prædicta curia consilio vestro, & auxilio una cum principibus Imperii uti volumus, facturi quod nobis mandaveritis. Ea quæ lator præsentium super iis vobis dixerit, indubitanter credatis; prædicta curia erit apud Vvoldam: dominus legatus non interfuit curiæ Susati, quia pro negotiis ecclesiæ ac nostris ad partes ierat orientales.

XLVIII. Hisce cum literis Othonis nuncius ad Innocentium pervenit mense januario: quo pariter mense, ut Rex postularat, illum cum literis remisit, quarum exordium (a) est: *Serenitatem tuam in Domino commendamus, quod ingratitudinis vitium fugiens, & Ecclesiæ Romanæ benevolentiam recognoscens, nobis post Deum profectum tuæ promotionis ascribis, &c.* Cætera brevitatis captandæ studio prætermittimus, atque hæc aureis sane characteribus exaranda, atque in omnium principum pectoribus altissime defigenda annalibus inserere suffecerit. *Quanto te Deus amplius exaltarit, tanto magis in ejus humilies te conspectu, elationem cordis fugiens & extollentiam oculorum, non solummodo apud Deum, sed etiam apud Imperii principes, & pauperes quoslibet, & minores: beneficia quoque Apostolicæ sedis assidua tecum meditatione recensens, eam sicut debes in capite venereris, & in membris honores.* Data est hæc epistola Anagniæ 8. kal. febr. sequenti autem die ad universos Germaniæ præsules, principesque Othonianos scribens (b) cœptum opus ad optatum finem perducant hortatur, ejusdemque exempli (c) ad Lantgravium Thuringiæ, & ad comitem Palatinum Rheni literas dedit. Cumque Aquilejensis patriarcha in pallii susceptione Pontifici, ac Romanæ Ecclesiæ fidem atque obedientiam juratus spondere deberet, præcepit (d) Innocentius post redditum jusjurandum signo suo munitas literas Apostolicæ sedi mitteret, quibus aperte profiteretur tam in Romani Imperii negotio, quam in rebus aliis Pontifici se pariturum.

Innocentius Othoni rescribit.
(a) Ib. ep. 106.
Quanto Princeps sublimior tanto demissior sit.
(b) Ibid. ep. 107.
(c) Ib. post eand. ep.
(d) Innoc. ib. ep. 113.

At quemadmodum electo Imperatori istorum fidem obstringere magis, magisque studuit, ita infidos qua objurgationibus qua minis ad officium ut revocaret operam dedit. Duo præcipui Germaniæ præsules ab Othone desciverant, Magdeburgensis & Coloniensis archiepiscopi, quorum alterum hoc anno Innocentius graviter literis (e) increpuit, quod priorem insolentiam nova cumulasset, jam enim ante a Prænestino episcopo Apostolicæ sedis legato anathemate perculsus divina mystaria celebrare præsumpserat, ac postea Innocentii jussu, cum graviori illius ætati pepercisset, absolutus, lapsusque in deteriora ab Imperatore designato ad Philippum non sine gravi perjurio transvolavit. Quamobrem ab eodem legato a fidelium communione ejectus, prætexta inani appellatione, sententiæ parere contempserat, atque in eundem legatum Romanamque Ecclesiam procaces voces effuderat. Delirum itaque senem ad resipiscendum sarciendamque culpam hortatus est. XLIX.

(e) Ep. 108.

Quod spectat ad alterum archiepiscopum Adolphum Coloniensem, Innocentius Maguntino archiepiscopo, Cameracensi episcopo, ac Brenensi præposito, ut ad illum pariter Coloniam se conferant, & coram prioribus monitum, ad meliorem frugem adducere studerent, si renuat eum se abdicaturum minatur, quod proximo anno, ut dicetur, perfecit. Initium epistolæ (f) est: *Cum ii qui olim nullam vel modicam nobis & Apostolicæ sedi reverentiam, & obedientiam exhibebant* (Græci videlicet Blachi, Bulgari, & Armeni) *nunc ad obedientiam nostram & devotionem Apostolicæ sedis plene per gratiam Dei revertantur, ut sit unum ovile & unus pastor, dolemus plurimum, & turbamur, quod venerabilis frater noster Coloniensis archiepiscopus, &c. Datum Romæ apud S. Petrum 4. Kal. novemb.* L.

(f) Ib. ep. 112.

Brabantiæ etiam ducem scriptis duobus ante diebus literis asperius perstrinxit, (g) filiam suam Othoni Imperatori renunciato contra interpositum jusjurandum nupti tradere renuisse: qua de re Pontificem ipsum conquerentem, monentem, minasque illi intentantem audiamus: *Nunc autem quod grave gerimus, & moleste, occasionibus frivolis adinventis, ipsam eidem Regi sponso suo tradere malitiose recusas, cum solemniter inter ipsos sponsalia sint contracta, & hinc inde tam per te, quam per homines suos præstito juramento firmata, illicitum habens, ut dicitur, cum nobili viro Philippo duce Sue-* LI.

(g) Ep. 110.
Inn. querelæ de Brabantiæ duce.

viæ

via tractatum, ut eam charissimo in Christo filio nostro Friderico illustri Regi Siciliæ, nepoti suo copules in uxorem, quod utique tanto gravius reputamus, quanto magis ex hoc & animæ tuæ periculum & famæ dispendium procuratur, cum enim prædictus Rex Siciliæ sororem charissimi in Christo filii nostri illustris Regis Aragonum germanam uxorem quondam illustris Regis Ungariæ accipere debeat in uxorem, etiam inter ipsos per dilectum filium R. tituli sanctorum Marcelli, & Petri presbyterum Card. Casinen. abbatem, tunc Apostolicæ sedis legatum de mandato nostro mediantibus, & jurantibus familiaribus utriusque sponsalia sint contracta, præter id quod dicta filia tua ipsum Regem Siciliæ linea consanguinitatis attingit, quare non posset eidem matrimonio copulari, sustinere non possemus aliqua ratione, ut contra hoc, quod hinc inde nobis approbantibus est firmatum, temeritate qualibet veniretur. Nos autem ne sanguis tuus de nostris manibus requiratur, quod tenemur ex injuncto nobis officio de salute animæ tuæ solicite cogitare, nobilitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, & in virtute Spiritus sancti districte præcipimus, quatenus usus consilio saniori eandem filiam tuam prædicto Regi sponso, sicut præstito juramento teneris, tradere non differas in uxorem, famæ tuæ consulens & saluti, &c. Dat Rom. apud S. Petrum 6. Kal. novemb. Pont. nostri anno 7.

LII. Cæterum de Siffrido Maguntino archiepiscopo, cujus modo incidit mentio, dicere non prætermittimus, Innocentium hoc anno XII. Kalend. majas exaratis ad ipsum literis, (a) in Maguntinos, qui eum in præsulem accipere renuebant, animadvertere hactenus se distulisse affirmare. Cumque Bohemorum Rex in ditione sua, quæ a Maguntia longius aberat, cuperet novam metropolim institui, idque per nuncios adhibita Ungariæ Regis auctoritate & gratia peteret, Innocentius ejusdem archiepiscopi hac de re sententiam rogat, Bohemoque Regi ista retulit: (b) *Licet tam te, quam terram tuam velimus, in quibus honeste possimus honorare, quia tamen arduum est negotium, & petitio continet novitatem, mirari te nolumus, & moveri, si non protinus preces tuas duximus consummandas, cum magna deliberatione res egeat, ut quod depositum fuerit, tanto stabilius perseveret, quanto cum majori fuerit maturitate statutum. Siquidem ostendenda nobis est prius & urgens necessitas, & utilitas evidens, quæ fieri hoc exposcat, facultas, & voluntas Ecclesiæ, in qua sedes debet metropolitica stabiliri, & utrum in Bohemia diœceses possint statui competenter, statuendæ metropoli supponendæ.*

(a) Ep. 51.

(b) Ep. 52.

LIII. *Præterea convenienda, & commonenda super hoc est ecclesia Maguntinen. ne si aliter factum fuerit, venerabilem fratrem nostrum Siffridum Maguntin. archiepiscop. quem ereximus, deiicere videamur, si ex hoc concitaverimus plus in eum ecclesiæ suæ odium, & scandalum civitatis, &c. Dat. Later. XI. Kal. maii.* Quo etiam die in eandem rationem ad Maguntinos canonicos & fiduciarios nobiles scripsit (c) nulla impertita salutatione: in antistitem enim suum, inque Apostolicam sedem contumaces & refractarii perculsi anathemate fuerant: quapropter resipiscant hortatur, subditque: *Non nobis, sed vobis merito poteritis imputare, si forte, qui caput abiicitis, membrum aliquod amittatis*, Bohemiam scilicet, quæ Maguntinæ metropoli, ut vidimus, subjacebat.

(c) Lib. 7. ep. 53.

Bohemus a sede Apost. regium nomen obtinet.

LIV. Cum porro Bohemia relicto jam Philippo Suevo, Othoni Apostolicæ sedis imperio, quod testatur Innocentius (d), adhæsisset, hoc anno Pontifex regio illum nomine ornavit hujusmodi dato diplomate: (e) *Licet ante tuæ promotionis tempora multi fuerint in Bohemia regio diademate insigniti, nunquam tamen potuerunt a prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus obtinere, ut Regee eorum in suis literis nominarent. Nos quoque tum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, tum considerantes solicite, quod a nobili viro Philippo duce Sueviæ te feceras coronari, qui cum coronatus legitime non fuisset, nec te, nec alium poterat legitime coronare, Regem te hactenus non duximus nominandum. Verum cum ad commonitionem Apostolicæ sedis, & nostram relicto duce Sueviæ ad charissimum in Christo filium nostrum illustrem Regem Othonem in Romanorum Imperatorem electum te converteris, usus consilio saniori, & ipse habet te pro Rege, tam intuitu precum ejus, quam tuæ devotionis obtentu, Regem te de cætero reputare volumus, & vocare. Tu igitur taliter gratiam tibi factam agnoscas, & sic ingratitudinis vitium studeas evitare, ut tua devotio mereatur, quod & gratia tibi detur ex gratia, & data gratis perpetuo conservetur, provisurus attentius, ut quantocyus poteris, ab eodem Rege Othone te facias solemniter coronari. Datum Later. 13. Kal. maii.* Cumque Otho novo Regi confirmasset, quæ olim Imperatores ejus antecessoribus jura ac privilegia concesserant, Innocentius eadem rata, firmaque esse jussit, (f) ejusque insuper indemnitati consulens, Pragensi & Olmucensi episcopis mandavit, (g) ut si quis damnum aliquod inferre tentasset, censuris ecclesiasticis compescerent; atque hactenus de Bohemorum Rege.

(d) Ib. ep. 55.

(e) Inn. l. 7. ep. 42. & Bul. to. 1. p. 38.

(f) Ep. 54.

(g) Ep. 55.

LV. Reliquas Germaniæ res prosequamur. Christianam religionem in illis regionibus

Crucesignatorum expeditio in Livoniam contra paganos.

Livoniæ episcopus spargebat late, ac propagabat, omne consilium, studium, operam, laborem, diligentiam ad id conferente Innocentio, qui eam ob rem tum sacerdotes & clericos circumjacentium regionum, qui signo crucis accepto Hierosolymitanam profectionem voverant ad annunciandam Christi fidem tum laicos, qui rerum inopia, corporisque imbecillitate Hierosolymam pergere nequibant, adversus barbaros permutato voto in Livoniam mittendos curaret. Extat his de rebus ad Bremensem archiepiscopum, ejusque suffraganeos, aliosque illius provinciæ pontificia epistola, (a) data Romæ apud S. Petrum 6. idus octob. Sæpius etiam hoc anno ad Lundensem archiepiscopum scripsit, ut (b) B. Petri censum per Daniæ ac Sueviæ regna fideliter colligat, & asservet, tum ut vilicum, qui presbytero cum uxore sua turpitera genti nasum absciderat, ac linguam læserat, anathemate solvat, ita tamen sumptus quos ad Urbem iter facturus expendisset, in Terræ sanctæ subsidium impenderet: tum ut in Lundensi & Upsalensi archiepiscopatibus evellat & destruat, disperdat & dissipet, ædificet & plantet, quemadmodum honori divino, amplificationi Ecclesiæ, suorumque saluti conducere cognoverit, tum in fornicarios quosdam clericos animadverteat, (c) denique pallium ad illum transmittit Upsalensi archiepiscopo, ejus quod incendio perierat loco tribuendum. Hildesemensi præterea episcopo, & Magdeburgensi præposito, ut Merseburgensem episcopum a Guidone Prænestino Apostolicæ sedis legato cœtu fidelium amoto, cautione oblata absolvere possint, facultatem præbet (d); atque hæc de Germaniæ rebus.

(a) Ep. 139.

(b) Ep. 156.

Census B. Petri in Dania & Suevia collectus.

(c) Ep. 158.

(d) Ep. 14.

LVI. Superest ut de Gallicis verba faciamus. Cum Innocentius Papa in Senonensem archiepiscopum superiori anno graviter, ut ostendimus, invectus esset, quod Altissiodorensem comitem libertatem ecclesiasticam proterentem minime coercuisset, memor illius se vicem gerere, de quo scriptum: *Vulnerat & medetur, percutit & manus ejus sanabunt;* (e) Mœrentem archiepiscopum suavissimis literis solatur, (f) lætarique ait, se licet tristitiam ipsi injecerit, ad pœnitentiam tamen feliciter injecisse; præterea quorundam calumniam refellit, qui Francorum Regem sibi de hæresi suspectum fuisse, ex literis suis falso eliciebant, ut vero Senonensem archiepiscopum ex præterita incuria dolore affectum solatur ac fovet, ita in Narbonensem contumacem, atque in deteriora labentem animadvertit. Igitur in primis arguit in hæreticis e Narbonensi ecclesia depellendis ignave se gessisse, præcipitque, (g) ut in hac te fratri Rodulpho & fratri Petro de Castro novo Fontis frigidi monachis in omnibus auxilio sit, quod pluribus aliis imperat; (h) postea vero iisdem atque abbati Cisterciensi mandat tum ut in archiepiscopum inquirant (i) diligenter, eumque sua submoveant dignitate, tum etiam (k) ut in hæreticos ipsos tanquam Apostolicæ sedis legati insurgerent, in eandemque Narbonensem, Aquensem, & Arelatensem provincias crucesignatos mittant, in quam itidem sententiam ad Altissiodorensem episcopum scripsit, (l) Philippum Galliæ Regem, principesque ad grassantem impietatem excindendam excitarent, & commonerent. De legationis munere Petro ac Rodulpho ab summo Pontifice adversus hæreticos injuncto in Albigensium quoque historia mentio fit (m); præterea in Narbonensem archiepiscopum vehementer invectus, montis Aragonis abbatiam ab Apostolica sede ejus fidei commendatam ademit. (n)

(e) Job. 5.

(f) Lib. 6. ep. 236.

Narbonensis archiep. ob inertiam in judicium vocatus.

(g) Id. ib. ep. 243.

(h) Reg. post eand. ep.

(i) Lib. 7. ep. 75

(k) Id. ep. 76.

(l) Lib. 6. ep. 239.

(m) Petrus Vall. hist. Albig. c. 2.

(n) Inn. l. 7. ep. 7. 8.

LVII. De Albigensibus hæreticis.

Cæterum hæresis, qua involuti, infectique plerique in iis partibus, ac maxime nobiles in cœno vitiorum demersi jacebant, nefanda Albigensium hæresis erat, quæ ex debilibus initiis, nocturnisque conventiculis in apertum emerserat, suoque veneno non Albigenses modo, sed etiam Tolosanos, Biterrenses, Carcassonenses, Narbonenses provinciales & circumjacentia loca adeo infecerat, ut summo contemptui sacerdotes, venerationique summæ hæretici haberentur, sacrorumque prædicatorum concionibus, ac sedis Apostolicæ legatorum opera contundi, infringique hoc anno cœpit. Dicta vero Albigensium hæresis, quod Albiis maxime virus suum afflasset, nec illa una, sed multiplex in plura capita (ut loquitur Innocentius Papa o) hydræ instar dissecta, alii enim hæretici sanctimoniæ larvam induebant, & carnibus, conjugioque abstinebant, alii in omnes libidines effundi triumpho, & gloriæ ducebant. Quam vero ea hæresis ab omni rationis specie abhorreret, quamque infamis esset, adeo ut audientibus horrorem incutiat, Petrus Vallisernensis (p) monachus Cisterciensis familiæ prodit, quem auctorem in Albigensium historia monumentis commendanda ducem accepimus, tum quod ipse præsens, dum in convertendis hæreticis cum abbate suo Guidone operam navaret, interfuerit, tum quod historiam illam, quam Innocentio Pontifici consecravit, ita accurate exaravit, ut ea tantum proderet, quæ vel hausisset oculis, vel a viris tantæ fidei, ac dignitatis accepisset, ut ea in dubium minime revocari possent. Devota vero propterea Pontifici hæc historia est, quod illius diligentia tot decretis legationibus, tot viris piis ad divini verbi jaciendos satus, tot cruceatis immissis

(o) Apud Pet Valli. serm. post hist. Albig.

(p) Vallis. c. 2.

exer-

exercitibus compressa profligataque fuisset.

LVIII. Blasphemiæ in Deum. *Primo sciendum (inquit Vallisarnensis) quod heretici duos constituebant creatores, invisibilium scilicet, quem vocabant benignum Deum, & visibilium, quem malignum Deum nuncupabant. Novum testamentum benigno Deo, vetus vero maligno attribuebant, & illud omnino repudiabant, præter quasdam auctoritates, quæ de veteri testamento novo sunt insertæ, quas ob novi reverentiam testamenti recipere dignum æstimabant. Auctorem veteris testamenti mendacem asserebant, quia protoplastes dixit: Quacunque die comederitis de ligno scientiæ boni, & mali, morte moriemini: nec (sicut dicebant) post comestionem mortui sunt, cum tamen revera post gustum pomi vetiti mortis miseriæ fuerunt subjecti. Homicidam quoque ipsum nominabant, tum quia Sodomitas & Gomorrhæos incineravit, & aquis diluvii mundum delevit, tum quia Pharaonem, &*

Et in sanctos. *Ægyptios mari obruit. Omnes veteris testamenti patres damnatos affirmabant. Joannem Baptistam unum esse de majoribus dæmonibus asserebant. Dicebant etiam in secreto suo, quod Christus ille, qui natus est in Bethlehem terrestri & visibili, & in Hierusalem crucifixus, malus fuit, & quod Maria Magdalena fuit ejus concubina, & ipsa fuit mulier in adulterio deprehensa, de qua legitur in Evangelio. Bonus enim Christus (sicut dicebant) nunquam comedit vel bibit, nec veram carnem assumpsit, nec unquam fuit in hoc mundo, nisi spiritualiter in corpore Pauli. Ideo autem diximus in Bethlehem terrestri, & visibili, quia heretici fingebant esse aliam terram novam, & invisibilem, & in illa terra secundum quosdam bonus Christus fuit natus, & crucifixus. Item dicebant heretici bonum Deum duas habuisse uxores, Collant, & Colibant, & ex ipsis filios & filias procreasse. Erant alii heretici, qui dicebant, quod unus est creator, sed habuit filios Christum & diabolum. Dicebant & isti omnes creaturas bonas fuisse, sed per filias, de quibus legitur in * apocalypsi, omnia fuisse corrupta, &c.*

* genesi

Qui horrenda adeo in cœleste numen emovere erant ausi, atque insana adeo confingere, non mirum est, si in Ecclesiam pari furore fuerint debacchati. Cæterum animadvertant Calvinistæ, qui ubi eorum sectæ novitas ipsis obiicitur, gloriari interdum solent Albigenses idem cum ipsis sensisse, num eorum fidei forma cum hac, quam describit auctor, qui sæpius cum Albigensibus ad confutandos eorum errores est colluctatus, consentiat, ac desinant simplicem populum conciliata falso suæ haresi antiquitatis fama nefandis erroribus irretire.

LIX. *Fere totam Romanam Ecclesiam speluncam latronum esse dicebant, & quia ipsa*

erat meretrix illa de qua legitur in apocalypsi. Sacramenta Ecclesiæ usque adeo annullabant, ut sacri baptismatis undam ab aqua fluviali non distare, sacrosancti corporis Christi hostiam a pane laico non differre publice dogmatizarent. Simplicium auribus hanc instillantes blasphemiam, quod Christi corpus, & si magnitudinem Alpium in se contineret, jamdudum consumptum a comedentibus, & annihilatum fuisset: confirmationem, confessionem frivolas esse, & inanes omnino reputabant; sacrum matrimonium meretricium esse, nec aliquem in ipso salvari posse prædicabant, filios & filias generando. Resurrectionem quoque carnis diffitentes, quasdam adinventiones confingebant inauditas, dicentes animas nostras esse spiritus illos Angelicos, qui per superbiæ apostasiam præcipitati de cælo corpora sua glorificata in aere reliquerunt, & ipsas animas post successivam qualiumcunque corporum septem, & terraneorum inhabitationem, quasi tunc demum pœnitentia peracta ad illa relicta corpora remeare. Blasphemiæ eorum in Rom. Eccl.

Sciendum autem, quod quidam inter hereticos dicebantur perfecti, sive boni homines, alii credentes hereticorum: qui dicebantur perfecti, nigrum habitum præferebant, castitatem se tenere mentiebantur, esum carnium, ovorum, casei omnino detestabantur, non mentientes videri volebant, cum ipsi maxime de Deo quasi continue mentirentur; dicebant etiam quod nulla unquam ratione debeant jurare. Credentes autem hereticorum dicebantur illi, qui seculariter viventes, licet ad vitam perfectorum imitandam non pertingerent, in fide tamen illorum se salvari sperabant, divisi siquidem erant in vivendi modo, sed in fide & infidelitate uniti erant. Qui dicebantur credentes hereticorum, dediti erant usuris, rapinis, homicidiis, & carnis illecebris, perjuriis & perversitatibus universis. Isti siquidem ideo securius & effrænatius peccabant, quia credebant sine restitutione ablatorum, sine confessione & pœnitentia se esse salvandos, dummodo in supremo mortis articulo Pater noster dicere, & manuum impositionem recipere a magistris suis potuissent. De perfectis vero hereticis, magistratus habebant, quos vocabant diaconos & episcopos, sine quorum manuum impositione nullus inter credentes moriturus se salvari posse credebat. Verum si morienti cuilibet quantumcumque flagitioso manus imposuissent, dummodo Pater noster dicere posset, ita salvatum æstimabant, ut absque omni satisfactione, absque omni alio remedio statim evolaret ad cælum, &c.

LX. Qui perfecti apud eos.

Qui credentes & scelerata eorum vita.

Affert auctor facetas duas narrationes, quibus hæreticorum ineptiæ ac deliria egregie illustrantur. Discesserat e vita hæreticus, cui, dum extremis viribus cum mor- LXI. Inepta hæretici responsa.

morte luctaretur, evocatus magister manum quidem imposuerat, sed æger antequam dominicam orationem pronunciaret, spiritum efflarat; hinc maxima contentione discruciari atque æstuare hæretici cœperunt, an damnatus, an exceptus cœlo esset, cum uterque ritus desiderari videretur: ad solvendum dubium prænobilem equitem consuluere, qui re audita fluctuans animo, gravi demum supercilio edixit, salvandum quidem illum esse, reliquos omnes, quibus ritus uterque impertitus non fuisset, æternis pœnis addicendos. Nec minus deridicula ac faceta altera est. Emungebant hæreticorum magistri pleres pecunias a discipulis, ac legata corradebant a morituris, quibus certissimam salutem pollicebantur. Accidit ergo, ut prædives magnas iis opes relinqueret, quas cum defuncti heres dare nollet, rogavit an ille salvus esset? tum ii magna religione asserere, receptum cœlo, nefas de ea re ambigere: quibus alter facete subjecit: Abunde est, pecuniis opus non est, ut in cœlum admittatur, non enim ita vos improbos puto, ut jam felicitatem adeptum cœlo detrahere ac depellere velitis. Addit auctor insana alia ac blasphema hæreticorum dogmata.

LXII. Fœda hæreticorum impudicitia. *Non credimus autem silendum, quod & quidam hæretici dicebant, quod nullus poterat peccare ab umbilico & inferius. Imagines quæ sunt in ecclesiis dicebant idololatriam, campanas earum tubas dæmonum affirmabant. Item dicebant, quod non peccabat quis gravius dormiendo cum matre, vel sorore sua, quam cum qualibet alia. Illud & inter supremas fatuitates dicebant, quod si quis de perfectis peccaret mortaliter, comedendo videlicet modicissimum carnium, vel casei, seu ovi, vel alicujus rei sibi inhibitæ, omnes consolati ab illo amittebant Spiritum sanctum, & oportebat eum iterum reconsolari: & etiam salvati pro peccato consolatoris cadebant de cœlo.*

LXIII. Waldensium hæresis. Pergit auctor de Waldensium hæresi disserere, qui sub specie religionis omnem religionem & pietatem evertebant, adeo ut suos baptismo ac sacramentis Ecclesiæ abrenunciare cogerent, adeoque de mente dejecti erant, ut inferendis sandaliis maximam collocarent sanctitatem, ut ob id, non susceptis etiam ordinibus, Christi corpus conficere possent: *Erant præterea alii hæretici, qui Vvaldenses dicebantur, a quodam Vvaldio nomine Lugdunensi. Hi quidem mali erant, sed comparatione aliorum hæreticorum longe minus perversi: in multis enim nobiscum conveniebant, in aliquibus dissentiebant: ut autem plurima de infidelitatibus eorum omittamus: in quatuor præcipue consistebat error eorum, in portandis scilicet sandaliis more Apostolorum, & in eo quod dicebant nulla ratione jurandum vel occidendum. In hoc insuper quod asserebant, quemlibet eorum in necessitate, dummodo haberet sandalia, absque ordinibus ab episcopo acceptis posse conficere corpus Christi. Hæc nos de sectis hæreticorum breviter excerpsisse sufficiat. Quando aliquis se reddit hæreticis, ille dicit, qui recipit eum: Amice si vis esse de nostris, oportet, ut renuncies toti fidei, quam tenet Romana Ecclesia; respondet, abrenuncio. Ergo accipe Spiritum sanctum a bonis hominibus, & tunc spirat ei septies in ore. Item dicit illi: Abrenuncias cruci illi, quam tibi fecit sacerdos in baptismo, in pectore, & in scapulis, & in capite de oleo & chrismate? Respondet, abrenuncio. Credis quod aqua illa operetur tibi salutem? respondit non credo. Abrenuncias velo illi, quod tibi baptizato sacerdos posuit in capite? respondet, abrenuncio. Ita accipit ille baptismum hæreticorum, & abnegat baptismum Ecclesiæ. Tunc ponunt omnes manus super caput ejus & osculantur eum, & induunt eum veste nigra, & ex illa hora est quasi unus ex ipsis, &c.* Grassabantur etiam Ruptarii, alias Rotarii dicti, qui non tam hæresi infames, quam sceleribus omnibus contaminatissimi, id nomen ab infestandis obsidendisque viis ac expilandis viatoribus traxerant; crebra de ipsis tanquam sicariis crudelissimis apud Vailisernensem mentio, ac plura ab iis funestis illis temporibus tam apud Innocentii literas, quam alios auctores crimina perpetrata leguntur. Horrebant ejusmodi pestibus infelices eæ regiones, ad quas elidendas legati operam navare cœperunt.

Cum Narbonensis archiepiscopus licet instantibus prædictis duobus Fontis frigidi monachis hæreticos e Narbonensi provincia elicere neglexisset, Pontif. ipse suspensionis in eum sententiam ferri jussit, nec modo Philippum Regem per legatos, sed per literas quoque adversus hæreticos impulit: *Ad sponsæ suæ universalis videlicet Ecclesiæ (a) munimentum, pontificalem, & regiam Dominus instituit dignitatem, unam quæ foveret filios, aliam quæ adversarios expugnaret: unam quæ subditorum vitam verbo instrueret & exemplo, aliam quæ iniquorum maxillas in fræno cobiberet, & chamo, ne pacem Ecclesiæ perturbarent: unam quæ inimicos diligeret & pro persecutoribus etiam exoraret, aliam quæ ad vindictam malefactorum, & laudem bonorum gladium materialem exerceret, & armis quietem ecclesiasticam tueretur. Expedit igitur, ut & spiritualis auctoritas & secularis potestas suæ causam institutionis attendent concurrant ad Ecclesiæ defensionem in unum, & utraque alteri suffragetur, ut quos a malo ecclesiastica non revocat disciplina, brachium sæculare com-* LXIV.

(a) Lib. 7. ep. 79.

pe-

pescat, & nos qui feritate propria confidentes, gladium materialem non timent, spiritualis ultio subsequatur. Ne igitur sine causa portare gladium videaris, oportet, ut apprehendens arma & scutum in adjutorium ejus potenter assurgas, cujus vestis, quod dolentes referimus, in regno Francorum scissuram patitur, cujus vineam vulpis parvula demolitur, & cujus oves luporum insultibus exponuntur. Et infra: *Cæterum quia non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare, ut facientes & consentientes par pœna constringat, si qui comitum, baronum, vel civium eos de terra sua eliminare noluerint, aut eos receptare præsumpserint, aut ausi fuerint confovere, ipsorum bona confisces, & totam terram eorum dominio regio non differas applicare, &c. Dat. Lateran. v. Kal. jun.* Additur in regesto: *Scriptum est Senonen. archiepiscopo & suffraganeis ejus, ut eum ad hoc efficaciter moneant, & inducant.*

LXV. Omissa sacerdotiorum provisio devoluta ad Pontificem.

Post hæc significantibus Pontifici Petro & Rodulpho monachis, Apostolicæ sedis legatis in nonnullis Ecclesiis legationi suæ subjectis, sacerdotia ac dignitates aliquot tamdiu vacasse, ut prælati & capitula ex Lateranensis concilii præscripto ea conferendi jure excidissent, ubi vero eorum innotuisset adventus, minus idoneos promovere præsumpsisse, hæc legatis rescripsit: (*a*) *Discretioni vestræ mandamus, quatenus si beneficia vel dignitates noveritis personis idoneis assignatas, eas de patientia permittatis ab ipsis pacifice possideri, alioquin personas amoventes prorsus ab ipsis, eas de personis auctoritate nostra suffulti non differatis quantocyus ordinare.* Cum de sacerdotiis inciderit mentio, silentio obruendum non est Innocentium hoc eodem anno sancivisse (*b*) Apostolicæ sedis legatum patronis etiam inconsultis eadem conferre posse. Decreta etiam fuerat in Gallias alia legatio: cum enim inter Philippum Francorum, ac Joannem Angliæ Reges gravia, de quibus supra dissidia arsissent, Innocentius Papa abbati Casemarii, illis in partibus pro Apostolica sede legatione fungenti in mandatis dedit, (*c*) ut pacem vel inducias iniri operam navaret. Cæterum quid ille perfecerit, illustrat Innocentii vitæ scriptor:

(*a*) *Id. ib. ep. 165. habetur e. lat. de suppleud. neglig. prælat.*

(*b*) *Lib. 6. ep. 141.*

Inn. ad conciliandam Angl. inter & Franc. pacem studium.

(*c*) *Lib. 7. ep. 44.*

Hic, Innocentius scilicet, *ad reformandam pacem, vel componendam treugam inter Philippum Regem Francorum, & Joannem Regem Anglorum abbatem Casemarii destinavit* (qua de re superiori anno). *Qui cum ad hoc per annum integrum laborasset, de Francia in Angliam, & de Anglia in Franciam discurrendo, videns tandem se non posse proficere, convocavit archiepiscoporum, & episcoporum, & abbatum concilium apud civitatem Meldensem, in quo * præsens Rex Franciæ per eosdem archiepiscopos & abbates fecit ab eo ad sedem Apostolicam appellare, quorum appellationi noluit ipse deferre, nisi jurasset, quod in termino, quem illis præfigeret, appellationem ipsam in propriis prosequerentur personis. Sed summus Pontifex ab hujusmodi juramento illos absolvit, indulgens eis de speciali gratia, ut aliquot ex parte omnium ad prosequendam appellationem venirent. Venerunt igitur in termino constituto Senon. & Bituric. archiepiscopi, Parisien. Melden. Cathalaunen. & Nivernen. episcopi, & multi honorabiles clerici procuratores omnium aliorum, quibus diutius expectantibus, prænominatus Rex Angliæ pro se neminem destinavit, negligens prosequi causam suam, ex qua negligentia quantum ei damnum provenerit satis patet; cum in brevi tempore totam Normandiam, & Audegaviam, & Aquitaniam perdiderit pene totam. Prædicti vero Archiepiscopi, & episcopi post expectationem diutinam in publico consistorio sub verbo veritatis tanquam pontifices sunt professi, quod ipsi non appellaverant ad mandatum Apostolici eludendum: sed quia sua interesse credebant, maxime cum crederent in hac parte suum Regem justam causam habere; sed si nec istud sufficeret, & in aliquo essent domino Papæ suspecti, purgationem canonicam offerebant, quam eis dominus Papa remisit.* [1] Hæc ibi. Ingentem illam jacturam, quam Joannes ditionis suæ passus est, tradunt pariter Robertus, (*d*) qui Sigeberto appendicem adjecit, Matthæus Parisius, (*e*) ac Flandriæ annales.

* *præfatus*

Joanni Angliæ Regi Normannia, Andegavia & Aquitania ereptæ.

(*d*) *Rob. de Monte app. ad chr. Sig. ann. 1204.*

(*e*) *Matth. Par. hist. Ang.*

NOTÆ [1] Post illa verba: *Dominus papa remisit*, hæc adde ex Annalibus contracta: *Intentarat porro, ut antea dictum est Joannes Angliæ rex litem Philippo Francorum regi apud sedem Apostolicam, quod Gallum regem iniquo bello ditionem suam invasisse quereretur, vicinisque in jus Philippus rex pontifici eterum respondit non esse pontificis juris de lata in beneficiarium coronæ Gallicæ principem sententia cognoscere, cui hæc Innocentius rescripsit:* Non intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat judicium nisi forte juri eorum per speciale privilegium vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum, sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus, & debemus. Non igitur injuriosum sibi debet regia sublimitas reputare, si super hoc apostolico judicio se sistat, cum Valentinianus inclytus imperator suffraganeis Mediolanensis dixisse legatur: talem in pontificali sede constituere procurate, cui & nos qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, & ejus monita dum tanquam homines deliquerimus, suscipiamus necessario velut medicamenta curantis, ut illud humiliter omittamus quod Theodosius statuit imperator, & Carolus

les. (a) Verum quid tantarum cladium sibi inustarum, raptarumque provinciarum nuncio accepto socors & effœminatus Joannes egerit, subdit Parisius: *Quod cum Regi Anglorum fuisset nunciatum, omnimodis cum Regina sua vivebat deliciis, cum qua simul se credidit omnia possidere*. Post hæc de portento, quod hoc anno contigit, hæc addit: *Eodem anno Kalendis aprilis in prima noctis vigilia tantus rubor in cœlo apparuit in parte aquilonari & orientali, ut verus ignis ab omnibus crederetur*.

(a) Jac. Meyer. in Flan. ann. Prodigium in cælo visum.

LXVII. Postremo, ut Gallicanis rebus finis imponatur, extant Innocentii literæ tum ad (b) S. Crucis de Stampis decanum, & canonicos ipsos, eorumque ecclesiam in tutelam accepit, quam Philippus Rex Judæis ejectis ex Synagoga, prophanoque cultu in sacros usus verterat, construxeratque, tum ad Rhemense capitulum (c) de archiepiscopi electione agens, ob quam magnæ exortæ discordiæ, tum Arelatensem archiepiscopum Auraciensi episcopo gravi atque incurabili morbo laboranti socium & adjutorem adjungi jubet, (d) tum ad alios, (e) quibus in archiepiscopum Burdegalensem, de quo turpiora ferebantur, inquirendi munus injunxit, tum ad Ebredunensem archiepiscopum, & Rhoscaudun. abbatem, quibus imperat, ut in Ventiensem pariter inquirerent, atque ob commissa scelera exuerent dignitate, denique ad Magalonenses S. Petri clericos, (f) quibus rescripsit quoties in dominicum diem pervigilium incideret, sabbato jejunandum, atque pridie S. Matthiæ festo die, jejunii religionem servandam decrevit.

(b) Innoc. ep. 30. Synagoga in ecclesiam Stampis conversa. (c) Ep. 116. (d) Ep. 134. Habetur, cap. ex parte tua ex de cleric. ægrot. (e) Lib. 6. ep. 216. (f) Lib. 7. ep. 84.

LXVIII. Quod ad Anglorum Regem, quem paulo ante memoravimus, attinet; illatas sibi a Francorum Rege clades merito accepit, juxta dominicum illud: (g) In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis (h); qui enim Dublinensem archiepiscopum inique bonis spoliatum e regno ejecerat, eismarina sua ditione exutus est. Extat Innocentii epistola pro eodem antistite ad Regem missa, (i) ubi in primis studia, officiaque sua erga illum perstringit. *Novit regia celsitudo, & satis potest memoriter retinere, quoties suavibus verbis, & blandis eam pro ipso archiepiscopo duxerimus commonendam & per alios fecimus commoneri, & quot & quantas preces tibi porrexerimus, ut eum qui per septem annos extra Regnum exulare fecisti, & in afflictione non modica, & officii erubescentia pastoralis per partes ignotas aliorum suffragia mendicare, in gratiam tuam reciperes, & ei ablata restitui faceres universa. Quid autem super hoc nostra valuerint monitiones, & preces, subsequens rerum effectus evidenter ostendit, cum exauditi non simus, &c.* De his queritur de Rege ipso, iterumque eum rogare, monere, hortari, denique minas jacere. Cæterum Innocentius non hoc solum, sed alia quoque munera hoc anno Eliensi episcopo commisit: ipsi (k) enim una cum Cantuariensi archiepiscopo ac Wigorniensi episcopo de controversiis, quæ dotis causa Regem inter, ac B Ricchardi ejus fratris defuncti uxorem erant, diligenter cognosceret, seque certiorem fieri jubet, eique præterea injungit, (l) ut cum duobus pariter aliis de dissidiis inter Eboracensem archiepiscopum, & canonicos inquirat. Nec prætermittimus eundem Pontificem, hoc itidem anno antiquum Londoniensis ecclesiæ privilegium confirmasse, (m) quo ejus antistes in subscriptionibus præ aliis provinciæ illius episcopis potiorem locum haberet; atque hactenus de Britanniæ rebus.

(g) Id. ib. ep. 150. habetur etiam c. ex parte ex de observ. jejun. (h) Matth. 7. (i) Inn. l. 7. ep. 175. (k) Ep. 35. (l) Lib. 7. ep. 168. (m) Id. ib. ep. 182.

LXIX. Jam ad Innocentii gesta revertamur; post enarratas Regis Legionensis cum Castellæ Regis filia incestas nuptias, ob quas fidelium communione ejecti, ut vidimus, fuerant, de ipsis postmodum resipiscentibus, ac solutis anathemate hæc breviter adiciunt: *Licet autem aliquanto tempore in sua contumacia perdurassent, demum tamen redeuntes ad cor, incestuosam copulam dissolverunt, & cum fuissent ab invicem separati, præstito secundum formam Ecclesiæ juramento meruerunt absolvi*. Extant Innocentii literæ (n) tt. kal. junias ad Toletanum archiepiscopum, & Burgensem ac Zamorensem episcopos datæ, quibus præcipit, ut B. . . quæ ab illo recesserat, absolutionisque beneficium poscebat, absolvant juramenti cautione accepta Apostolicæ sedis mandatis parituram, eisdemque fere verbis ad Compo-

Castellæ rex dissolutis nuptiis incestis reconciliatus Ecclesiæ.

(n) Lib. 7. ep. 67.

NOTÆ rolus innovavit, de cujus genere rex ipse noscitur descendisse; quicumque videlicet litem habens, sive petitor fuerit, sive in initio litis, vel decursis ipsorum curriculis sive cum negotium peroraretur, sive cum jam cœperit promi sententia, si judicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiamsi pars alia refragaverit ad episcoporum judicium cum sermone litigantium dirigatur; cum non humanæ constitutioni, sed divinæ potius legi innitamur quia nostra potestas non est ex homine, sed ex Deo. *Obsurduit ad hæc victor, ingentemque Joannes jacturam ditionis suæ passus est, ut tradunt auctores: verum quid raptarum provinciarum nuncio accepto soccors, & effeminatus Joannes egerit*, subdit Parisius: Commodis, *inquit*, cum regina sua vivebat deliciis, cum qua simul se credidit omnia possidere. MANSI

postellanum archiepiscopum ac Zamorensem, & Palentinum episcopos 13. kal.
(a) Ep.94. Julias scripsit, (a) præcepitque, ut Legionensi Regi, ejusque consiliariis fautoribusque præcipuis absolutionis gratiam impertirentur, latamque in regnum interdicti sententiam relaxarent: postridie vero ejus diei Compostellano, ac Toletano archiepiscopis, aliisque duobus e-
(b) Ep.93. piscopis in mandatis dedit, (b) monerent, juberentque oppida, quæ sive dotis titulo, sive donationis propter nuptias, vel quoquomodo ipsi Legionensi Regi tributa essent, eidem restituere, vel saltem si quid res haberet quæstionis, eadem oppida ipsis traderet, donec ab electis utriusque partis consensu arbitris, vel ab ipso Pontifice decerneretur.

LXX. Aragonii accessus ad Innocentium. (c) Surita l.2. c.5.

Recensitis Castellæ rebus occurrunt Aragonicæ, quæ ob sui dignitatem, majestatemque non leviter delibandæ sunt. Scribit Surita (c) veteres Aragonum Reges solemni olim pompa redimiri corona non consuevisse, sed cum nuberent, aut viginti annorum ætatem attingerent, equites creari solitos, ac tum susceptis regni habenis, regium nomen gessisse, Petrum vero Regem cum reputasset animo suæ fore dignitatis, si Regum cæterorum more ungeretur, quo majori pompa novæ rei initium daret, Romam profectum ab Innocentio regiis insignibus decoratum. Sed pietate potius, ac religione ductum, quam inani ambitione constat, cum insigni animi demissione regnum sedi Apostolicæ stipendiarium esse jusserit, regiæque ornamenta dignitatis divo Petro in ejus ara consecrarit. Tantæ nos rei historiam, quo tutius veritatem assequamur, ex pontificio regesto decerpemus.

Ordo coronationis Petri Regis Aragonum.

Anno septimo pontificatus domini Innocentii Tertii Papæ mense novembris, (d)
(d) Lib.7. ep.229. *Petrus Rex Aragonum ad Apostolicam sedem accessit, ut ab eodem domino Papa militare cingulum, & regium acciperet diadema: venit autem per mare cum quinque galeis, & applicuit apud insulam inter Portum, & Hostiam, adducens secum Arelaten. archiepiscopum, præpositum Magalonen. cum quibus interfuit electus montis majoris, & alii quidam clerici nobiles, & prudentes. Proceres quoque secum adduxit Sanctium patruum suum, Ugonem de Bancio, Rocelinum de Marsilia, Arnaldum de Fotian. & alios multos nobiles & potentes. Missis autem ad illum equitaturis, & somariis pene ducentis, fecit eum apud sanctum Petrum ad præsentiam suam idem dominus Papa venire, mittens in occursum ipsius quosdam Cardinales, senatorem Urbis, & alios multos nobiles, & magnates, fecitque illum apud sanctum Petrum in domo canonicorum honorabiliter hospitari. Tertio vero die in festo videlicet sancti Martini præfatus dominus Papa cum episcopis, presbyteris, & diaconibus Cardinalibus, primiserio, & cantoribus, senatore, justitiariis, judicibus, advocatis,* * *scrivariis, multisque* [* scriniariis] *nobilibus, ac populo copioso ad monasterium sancti Pancratii martyris prope transtyberim est profectus, ibique præfatum*
Regem per manum Petri Portuen. episco- [Inungitur a Portuensi episc.] *pi fecit inungi, quem postmodum ipse manu propria coronavit, largiens ei regalia insignia universa, mantum videlicet & colobium, sceptrum & pomum, coronam & mitram, corporale, ab eo recipiens juramentum, cujus tenoris est talis:*

LXXI. Aragonii sacramentum.

Ego Petrus Rex Aragonum profiteor, & polliceor, quod semper ero fidelis, & obediens domino meo Papæ Innocentio, ejus catholicis successoribus, & Ecclesiæ Romanæ, regnumque meum in ipsius obedientia fideliter conservabo, defendens fidem catholicam, & persequens hæreticam pravitatem. Libertatem & immunitatem ecclesiarum custodiam, & earum jura defendam. In omni terra meæ potestati subjecta justitiam, & pacem servare studebo; sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia. Deinde præfatus Rex cum multo laudis præconio, & favoris applausu coronatus rediit juxta dominum Papam ad basilicam sancti Petri super cujus altare sceptrum & diadema deposuit, & de manu ejusdem domini Papæ militarem ensem accepit, regnumque suum beato Petro Apostolorum principi obtulit, illudque sibi constituit censuale per privilegii paginam, quam eidem domino Papæ tradidit super ipsum altare, cujus tenor est talis:

LXXII. Fiduciarium se Rom. Eccles. constituit.

Cum corde credam, & ore confitear, quod Romanus Pontifex, qui est beati Petri successor, vicarius sit illius, per quem Reges regnant, & principes principantur, qui dominatur in regno hominum, & cui voluerit, dabit illud. Ego Petrus Dei gratia Rex Aragonum, comes Barcinoniæ, & dominus montis Pessulani cupiens principali post Deum beati Petri & Apostolicæ sedis protectione muniri, tibi reverendissime pater, & domine summe Pontifex Innocenti, & per te sacrosanctæ Romanæ Apostolicæ sedi offero Regnum meum, illudque tibi & successoribus tuis in perpetuum divini amoris intuitu, & pro remedio animæ meæ, & progenitorum meorum constituo censuale, ut annuatim de camera Regis ducentæ quinquaginta massæ * *mutinæ Apostolicæ sedi reddantur, & ego,* [* mutina] *ac successores mei specialiter ei fideles, & obnoxii teneamur. Hoc autem lege perpetua servandum fore decerno, quia spero firmiter, & confido, quod tu & successores tui me ac successores meos, & regnum prædictum auctoritate Apostolica defendetis,*

præ-

præsertim cum ex multo devotionis affectu me ad sedem Apostolicam accedentem tuis quasi beati Petri manibus in Regem duxeritis solemniter coronandum. Ut autem hæc regalis concessio inviolabilem obtineat firmitatem, de consilio procerum curiæ meæ præsenti venerabili patre meo.... Arelaten. archiepiscopo, & Sanctio patruo meo, & Ugone de Bautio, & Arnaldo de Fotian. baronibus meis sigilli mei feci munimine roborari. Actum Romæ apud sanctum Petrum anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo quarto, * 111. *tv. idus novembris, anno regni mei octavo. His omnibus rite peractis fecit eum dominus Papa per Urbem ad ecclesiam sancti Pauli deduci, ubi galeas inveniens præparatas intravit, & Apostolica benedictione munitus ad propria meruit cum prosperitate redire.*

LXXIII. Hæc ibi; quæ postmodum sequuntur, proximo anno in medium afferemus. De Petro Romam adveniente, atque ab Innocentio Papa corona redimito meminit Rodericus Toletanus, (*a*) deque his, ac de Aragonia ab ipso Petro vectigali Pontificibus facta, Surita (*b*) ac Joannes Mariana, (*c*) aliique agunt, quod vero regio diplomati adscriptus est annus 1204. novembri mense, non modo habetur in manuscriptis Innocentii actis, quæ apud nos extant, verum in pontificio quoque regesto, & in literis ab Innocentio 4. Lugdunensi concilio approbante evulgatis (de quibus suo loco dicendum erit *d*) ubi idem Petri jusjurandum recitatur, atque ita omnino legendum esse ex epistola, quam Innocentius ad Regem anno sequenti 16. kal. julias dedit, evidenter colligitur. De his enim ibi, ut jam ante peractis expressa mentio fit, quæ adnotasse voluimus, ut corrigatur mendum, quod in cusa gesta irrepsit, ubi datum legitur anno Dominicæ incarnationis 1205. longe autem gravius, quod attinet ad temporis rationem, errant novatores, dum ex epitome mundi hæc tradunt: (*e*) *Petrus Rex Aragonum, comes Barcinonsæ, & dominus montis Pessulani regnum suum obtulit anno 1214. Innocentio III. Papæ, illudque sibi & successoribus suis in perpetuum pro redemptione animæ suæ, ac progenitorum suorum constituit censuale, ut annuatim de camera ipsius Regis certi redditus Apostolicæ sedi reddantur, ac ipse & ejus successores eidem specialiter fideles, & obnoxii teneantur.* Cæterum antequam Petrus se ad Urbem conferret, Innocentius Papa cum literas ab illo accepisset, quibus legatum in Hispanias mitti poscebat, qui principum voluntates contra Sarracenos conjungeret, supersedendum rescripsit; eo magis quod barbari tum temporis fortioribus viribus pollerent, cum Marrochetanus Rex ex Majoricarum item Rege, ut acceperat, triumphum egisset, ac regna duo in unum coiissent, Petrumque hortatur, ut adolescentiam suam Deo devoveat. Cum autem in Hispaniarum rebus decurrat oratio, silentio obruere non possum, Innocentium hoc eodem anno prædictis Burgensi, & Zamorensi, ac præterea Oxonensi episcopis Astoricensis episcopi nefariis sceleribus notati causam demandasse. (*f*) His in medium adductis, ad Innocentii vitæ acta recurramus, quæ de Gualterio Siciliæ cancellario, deque sedis Apostolicæ legato in Siciliam misso hæc narrant. Venientem in Siciliam legatum Ecclesiæ conciliasse Capparonem, atque ab ipso exceptum Panormo regni administrationem suscepisse: cancellarium vero Gualterium, qui legatum mitti in regnum poposcerat, ursisse Innocentium, ut ipsum vel Panormitanæ, vel Trojanæ sedi restitueret, repulsamque passum, cum Innocentius de suscepti consilii constantia dimoveri nollet; addunt gesta de Diupuldo: *Diupuldus autem Panormum accedens apud Guilielmum Capparonem usque adeo laboravit, quod Regem reddidit in manibus legati, & cancellarii, securitate ab illis accepta, promittens quod & palatium eis redderet, ut de cætero Rex & regnum pacem haberent; cumque de palatio Regem adducens perduxisset in civitatem cancellarium, & legatum, facto convivio epulabatur cum illis. Interea rumor insonuit, quod operaretur in fraudem, ut cum illos reduceret in palatium, paratis insidiis caperet universos, quod a multis creditur falso fuisse confictum, ut hac occasione caperetur ab illis, & sic captus est, & detentus, sed minus perinde custoditus, per fugam evasit, rediitque Salernum filio in captivitate dimisso.* Hactenus gesta.

(*a*) *Roder. Tol. de reb. Hisp. l.6. c. 4.*
(*b*) *Surit. l.2. c. 51.*
(*c*) *Jo. Mar. l.11. c.21. an. 1204.*
(*d*) *Ann. 1245.*
(*e*) Cent. 13 c.7. col 701. Error centuriator.
(*f*) *Lib. 7. ep. 70.*
Frid. legati custodiæ traditus.

LXXIV. De Gerardo vero Cardinali legato agit Innocentius in epistola hoc anno tv. non. octobris ad Fridericum Siciliæ Regem data, (*g*) ubi se Gerardum S. Adriani diaconum Cardinalem nuper destinasse ait, quem de omnibus consulat, de quibus Apostolicam sedem rogaverat, eodemque die ad ipsum legatum scribens (*h*) literas a Vvilielmo Capparone nomine regis scriptas se accepisse ait, remque omnem de regni pace firmanda seu differenda ad ipsum reiicit: quæ repetit in data ad nobilem virum Willelmum Capparonem eodem die epistola. Nondum tamen ille anathematis vinculo solutus fuerat, quamobrem Pontifex insalutatum alloquitur; quod ad pacem attinet; ad eam comparandam L... regium protonotarium (*i*) tum Petrum (*k*) episcopum Panormi archiepiscopum designatum adhortatur. Extant etiam, ut cæteras res Italicas prosequamur, Innocentii literæ ad Pataviensem (*l*) episcopum qui-

(*g*) *Lib. 7. ep. 124.*
(*h*) *Ep. 135.*
(*i*) *Ep. 131.*
(*k*) *Ep. 136.*
(*l*) *Ep. 99.*

quibus Aquilejensem ecclesiam a se petiisse monet, ut ipsum patriarcham sibi ascíscere, ac designare posset: qua de re ejusdem episcopi voluntatem exquirit. Porro Pataviensem episcopum ad patriarchalem sedem evectum hoc ipso anno Henricus Stero testatur: (a) *Pilgrinus Aquilejensis patriarcha obiit, cui VVolfkerus Pataviensis episcopus succedit, pro quo Pappo præpositus Aquilejensis constituitur.*

(a) Ster. in Ann. apud Can. a 11. lect. to. 2. pag. 243.

LXXV. Hoc insuper anno scripsit (b) ad nobiles viros Manuelem, Jacobum, Odonem, Cenrium, & Deodatum Frajapani de Traversa a Tarraciuensibus occupata; cumque de judicio inter se confligarentur, eos ad Apostolicam sedem causam reiicere jubet. Post hujusmodi autem epistolam recitatur ipsorum Tarracinensium fidelitatis sacramentum Romano Pontifici delatum: *In nomine Christi amen. Nos consules, & populus Tarracinen. ab hac hora in antea erimus recti fideles & ligii homines domini Papæ Innocentii & successorum suorum, & Ecclesiæ Romanæ. Non erimus in dicto vel facto, consilio vel assensu, ut perdant vitam, vel membrum, aut capiantur mala captione. Consilium quod nobis crediderint, ad eorum damnum nulli manifestabimus; ipsorum certum malum, si forte sciverimus, impediemus pro posse. Quod si forsitan illud per nos nequiverimus impedire, significabimus illud per nos vel literas, aut nuncios nostros quam cito poterimus eis, vel tali personæ, per quam credamus, quod eis debeat fideliter intimari. Papatum Romanum, & regalia B. Petri, quæ habet tam in urbe, quam extra urbem, & nominatim Terracinam cum omnibus pertinentiis suis adjutores erimus ad retinendum, & defendendum, & quæ non habet ad recuperandum contra omnes homines. Præterea guerram & pacem ad mandatum ipsorum contra omnes homines faciemus. Restituemus ipsi domino Papæ roccam Circegii, & assignabimus quibus ipse mandaverit. Munitiones quoque quas circa civitatem habemus, scilicet Pesclum montanum, & Ferronum, dabimus ad opus, & mandatum ipsius domini Papæ tenendas, nec vi nec dolo auferemus eas illis, qui de ipsius mandato ipsas tenebunt. Reddemus etiam ad mandatum ipsius universa regalia, & jura, quæ in ipsa civitate cum pertinentiis suis Romana Ecclesia consuevit, & debet habere. Si Frangipani institerint, faciemus eis justitiam sub examine domini Papæ, dummodo & ipsi justitiam nobis exhibeant coram eo. Hæc omnia supradicta juramus nos amodo servaturos bona fide & recta intentione, sic nos Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.*

(b) Lib. 6. ep. 206.

Tarracinensium fidei sacramentum Pontifici exhibitum.

LXXVI. Cumque Florentini consules Fesulanum episcopum ad urbem suam transferre niterentur, Fesulanum episcopum eis sese opponere, atque anathemate ipsos percellere jubet (c) in quo versatur argumento literæ ad S. Fridiani priorem Lucensem missæ. (d) Ravennati archiepiscopo præcepit, (e) ut prætorem & Mutinenses consules, clericos, atque ecclesiasticam libertatem violantes fidelium cœtu moveret: Placentinos episcopum suum acrius insectantes tanquam anathematis damnatos vitari jubet (f): Longobardiæ, ac Ravennatis provinciæ prioribus, aliisque præsulibus imperat, (g) ut Placentino episcopo in exilium acto Apostolico censu consulant, atque ad illum scriptis literis indulget (h), ut dum ab ecclesia sua exulat, tam vacantes, quam vacaturas præbendas retinere possit. Qui vero delinquentes Placentinos pœnis justis affecit, resipiscentes Assisinates iis exolvit. Horum civitas interdicto olim supposita, quod Girardum Gilibertum anathemate damnatum prætorem sibi elegissent, resipiscentibus deinde parens optimus ignovit (i) ac peramanter amplexus est. Mantuano vero episcopo, ut terras comitissæ Mathildis ipsius Pontificis nomine recipiat, provinciam tradidit (k): inconsulto Papa vel ejus vicario, ne urbis abbatissæ immobilia vendere, alienare, & in feudum tradere vetat: (l) Casedei abbatem, suosque num in monte Piloso episcopalis sedes restituenda, quæ jam ante ab antecessoribus ablata fuerat, dispicere jubet: (m) Joanni Odoni consobrino suo Montorii, alteriusque castri, cui Caminaras nomen, de urbanorum judicum consilio dominium (n) tribuit: Riccardo etiam germano suo nonnulla oppida ab antecessoribus Romanis Pontificibus ipsimet, posterisque in feudum concessa, a monachorum quorundam insolentia defendit. (o) Reperitur præterea Innocentii diploma (p) datum Guidoni magistro hospitalium S. Mariæ in Saxia, & Spiritus S. in monte Pessulano, ejusque fratribus, cujus exordium est: *Inter opera pietatis*. Quo S. Mariæ in Saxia a se constructum xenodochium, cum xenodochio S. Spiritus montis Pessulani conjunxit; qui plura cupiat excusum jam diploma perlegere poterit. (q)

Florentini a transferendo Fesulano episc. repressi.

(c) Ion. l. 7. ep. 20.

(d) Ep. 21.

(e) Ep. 41.

Mutinenses anath. defixi ob Eccles. libert. violatam.

(f) Ep 73.

(g) Ep. 134.

(h) Ep. 135.

Assisinates Ecclesiæ reconciliati.

(i) Ep. 83.

(k) Ep. 64.

(l) Ep. 167.

(m) Ep. 40.

(n) Ep. 102.

(o) Ep. 133.

(p) Ep. 95.

Conjunctio hospitalis S. Mar. in Saxia com Hosp. montis Pessulani.

(q) Bullar. to. 1 p. 38.

LXXVII. Hoc etiam anno Joannes Anglorum Rex Innocentio postulante, illam eidem xenodochio donationem contulit, quam regium hujusmodi diploma amplectitur.

Donatio ab Anglo hospitali S. Mariæ in Saxia facta.

Joannes Dei gratia Rex Angliæ dominus Hyberniæ, dux Normanniæ & Aquitaniæ, & comes Andeg. omnibus ad quos præsens charta pervenerit salutem.

Sciatis nos divinæ pietatis intuitu, & pro salute animæ nostræ, & animarum antecessorum, & heredum nostrorum, & ob re-

*reverentiam domini Papæ Innocentii Tertii, cujus preces super hoc recepimus, concessisse, & præsenti charta confirmasse hospitali, quod idem dominus Papa construxit apud ecclesiam sanctæ Mariæ in Saxia, quæ Anglorum dicitur, & Anglorum fuit hospitio deputata ante basilicam beati Petri positam secus stratam, centum marchas annuatim percipiendas ad scaccarium nostrum in termino sancti Michaelis quousque ecclesia de Gritile, quam dedimus prædicto hospitali in puram, & perpetuam eleemosynam ad usum, & sustentationem infirmorum, & pauperum ejusdem hospitalis *. Et cum vacaverit prædicta ecclesia, cessabimus in solutione prædictarum centum marcharum, testibus existentibus domino... Cantuarien. archiep. & Helien. I.. Norgicen.. & VV.. Loudonien. episcopis G.. filio Petri com. Essex. com. Gallo marescalco R. com. Leycestriæ. Datum per manum L.. præpositi Boverlacen. & archidiacono VVellen. apud Gestin. vigesima quinta die martii anno regni nostri quinto.* Hactenus Regis diploma literis insertum Honorii Tertii, (a) qui illud postea auctoritate sua communivit.

* devenerit.

(a) Hon. 3. l. 2. ep. 783.

LXXVIII Sardinia Eccl. Rom. obnoxia. Hoc eodem anno Innocentius ad Pisanum archiepiscopum scriptis literis vetuit, ne Calaritanum marchionem sedi Apostolicæ sacramento fidei se astringere prohiberet. *Quod insula* (inquit b) *Sardiniæ juris ac proprietatis Apostolicæ existat, & judices ejus Ecclesiæ Rom. juramentum fidelitatis debeant, & soleant exhibere tua fraternitas non ignorat.* Turritano vero archiepiscopo præcepit, (c) ut Pisano antistiti Sardiniam ex ecclesiæ suæ privilegio statis temporibus lustranti assisteret, & quamdiu in eadem esset provincia, tanquam Apostolicæ sedis legato deferret, secus vero absenti, aliove tempore accedenti; hæc ad illum Pontifex, cui præterea ut perditos & dissolutos clericos, quemadmodum censebat, corrigere posset, facultatem fecit, (d) indulgetque, (e) ne quod contraxerat pater æs alienum, nisi in Ecclesiæ usum converteretur, solvere non teneatur: cumque Turritanus judex & uxor ejus quarto & quinto consanguinitatis gradu conjuncti essent, & grave alioqni scandalum ex divortio immineret, ejusdem præsulis arbitrio hujuscemodi causam committit, (f) archiepiscopos vero, cæterosque Sardiniæ præsules ei pro Romano Pontifice laboranti ad victum necessaria suppeditare jubet. (g)

(b) Inn. l. 7. ep. 109.

(c) Ep. 110.

(d) Ep. 112.

(e) Ep. 341.

(f) Ep. 107.

(g) Ep. 108.

LXXIX. Ecclesiastici incepisti ob aditum sæculare tribunal. At quoniam in eadem insula exemptarum ecclesiarum præsules ecclesiastico contempto foro coram laicis magistratibus inter sese judicio contendebant, Innocentius Papa in ipsos commotus, hæc inter alia exprobrat: (h) *Quia vero in præjudicium ecclesiasticæ libertatis insolentia hæc redundat, universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quod cum inter vos aliquid habueritis quæstionis, ad sæculare forum contra sanctiones canonicas vos invicem non trahatis, nec coram terræ judicibus, vel officialibus eorumdem, præsertim super causis ecclesiasticis contendatis, sed per nos vel legatum nostrum, cum in Sardinia fuerit, aut arbitros electos a partibus vestram persequimini adversus personas ecclesiasticas rationem. Alioquin quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate, quoniam uti libertate nescitis, redigemus vos in perpetuam servitutem.* Hæc ecclesiasticæ immunitatis custos, qui præterea ejusdem argumenti Turritano judici literas dedit, (i) in eumque pariter invectus est, clericos apud laicos causas dicere, judiciaque subire coegisse. [1]

(h) Ep. 112.

(i) Lib. 7. ep. 113.

LXXX. Demum ut rebus ab Innocentio hoc anno gestis finem statuamus, de ejus beneficiis præter illa, quæ cum sese obtulit occasio, jam recensuimus, pauca innuenda remanent; privilegia enim plura largitus est, multosque in Apostolicæ sedis tutelam accepit annuo censu duorum bisantinorum, vel libræ ceræ, aut rei alterius imposito, nempe Consaldo (k) priori ecclesiæ S. Crucis Colimbriensis, ejusque fratribus, priori (l) & fratribus de Thuregano, rectori (m) hospitalis de Pulchicavel, magistro (n) ac fratribus hospitalis de Bekekg, Petro de Parisio (o) rectori (p) & fratribus xenodochii Rivi cenerarii, & priori (q) S. Mariæ Magdalenæ de Vallesares; aliis præterea diplomatibus (r) beneficia impertitur, Romanæque Ecclesiæ patrocinium spondet.

(k) Lib. 6. ep. 207.

(l) Lib. 7. ep. 36.

(m) Ep. 43.

(n) Ep. 63.

(o) Ep. 80.

(p) Ep. 146.

(q) Ep. 160.

(r) Ep. 59.

LXXXI. Episcopalis sedes Luna Sarzanam translata. Cum præterea Cameracensis episcopus pro tuenda adversus Namurcensem comitem, ecclesiastica libertate ære alieno oppressus esset, ut episcopalia aliquot

bona

NOTÆ [1] Post illa verba: *Judiciaque subire coegisse*, adde ex Annalibus contractis: Ut magnis minima comparemus: (*verba sunt pontificis ad alium*) Si deliquerit servus tuus, & merito super commissu crimine fuerit infamatus, nunquid jurisdictio tua devolvetur ad alium, ut qui subditus tuus fuerit ante culpam in servitutem alterius transeat propter delictum ac excessum ejus non valeas vindicare nec animadvertere in eundem quantumcumque te graviter offenderit? *Imperavit etiam eidem principi ne candentis ferri & aqua frigida judicia ut lege canonica vetita admitteret, tanquam reprobum probationis genus, nec sacerdotes iis interesse compelleret.* MANSI

bona, reddituſque creditoribus ſuis at-
(a) Ep.48. tribueret, poteſtatem fecit (a): epiſco-
(b) Ep.24. po & capitulo Lunenſi conceſſit, (b) ut
ſedem illam e Luna civitate populo de-
ſtituta, Sarzanam transferre poſſet, trans-
lataınque auctoritate Apoſtolica confir-
(c) Ep.39. mavit. Venturæ (c) Ariminenſi epiſco-
po, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum
nonnulla, quæ ad S. Petri jus ſpecta-
bant, annuo cenſu conſtituto, loca me-
tropolitano adimit. Ad hæc dato Caſen-
(d) Ep.81. tiois canonicis diplomate (d) de cujuſ-
dam monaſterii olim ab abbate Joachi-
mo conſtructo, tranſlatione, & compen-
Furconienſis itidem Aquilam traducta. ſatione agit. Poſtremo addimus eundem
Pontificem Alexandri III. deceſſoris ſui
(quod ipſemet ait) veſtigia ſectatum Fur-
conii eccleſiam in ellentelam recepiſſe,
ejuſque jura, ac privilegia confirmaſſe;
extant apud nos prolixius his de rebus
diplomata duo una cum aliis ad eandem
eccleſiam pertinentibus, deſumpta ex
Aquilanæ eccleſiæ archivio. Furconio
enim Aprutii in Veſtinis diruto, & Aqui-
la ex ejus ruinis ſub Friderico Secundo
condita Alexander Quartus Furconienſem
eccleſiam illuc tranſtulit. At de his ſuo
loco dicendum erit. Cæterum alteri ex
his diplomatibus appoſita eſt dies 7. kal.
jul. alteri vero ipſæ kalendæ adſcriptæ,
eidemque diplomati hæ ſubſcriptiones
adjectæ:

Ego Innocentius Catholicæ Eccleſiæ epi-ſcopus.

Ego Octavianus Oſtienſis, & Velletrenſis epiſcopus.

Ego Petrus Portuenſis, & ſanctæ Ruſinæ epiſcopus.

Ego Joannes Albanenſis epiſcopus.

Ego Petrus tituli S. Cæciliæ presbyter Cardinalis.

Ego Guido presbyter Cardinalis S. Mariæ traus Tyberim, & Calixti.

Ego Ugo presbyter Cardinalis S. Martini, & Equitii,

Ego Joannes tituli ſancti Stephani in Cælio monte presbyter Cardinalis.

Ego Joannes tituli ſanctæ Priſcæ presbyter Cardinalis.

Ego Conejus SS. Joannis, & Pauli preſbyter Card. & Pammachii.

Ego Benedictus, & ſanctæ Suſannæ preſbyter Cardinalis,

Ego Gratianus SS. Coſmæ, & Damiani diaconus Cardinalis.

Ego Gregorius S. Georgii ad velum aureum diaconus Cardinalis.

Ego Ugo S. Euſtachii diaconus Cardinalis.

Ego Joannes in Coſmedim diaconus Cardinalis.

Dat. Lat. per manum Joannis S. R. E. ſubdiaconi, & notarii Kal. jul. indictione 7. incarnat. Dominicæ anno MCCIV. pontificatus vero D. N. Innocentii Papæ Tertii anno ſeptimo.

I. Confudit luctu Gallorum triumphos, ac defixa in Græcia trophæa magna ex parte evertit, cæso ad Adrianopolim a Bulgaris ipsorum exercitu & Balduino Imp. capto, ac postmodum sublato annus post millesimum ducentesimus quintus indictione octava: & forte ea scelerum justa ultio extitit, quæ in Constantinopoleos expugnatione elatus, & furens victoria miles perpetrarat. Sed antequam lugubrem casum referamus, præmittenda ea videntur, quæ ad Constantinopolitani Imperii res componendas, ac sceptrum fragile confirmandum peregerit Innocentius. Sancita percussaque certis legibus fuerant Gallos inter & Venetos fœdera, quæ ut majori religione servarentur, Balduinus ab Innocentio his literis flagitavit, (a) ut ea Apostolica auctoritate communiret.

(a) Inn. l. 7. ep. 203.

Pactorum inter Venetos & Francos confirmatio a Pontifice petita.

Sanctissimo patri domino Innocentio Dei providentia summo Pontifici Balduinus eadem gratia fidelissimus in Christo Constantinop. Imperator a Deo coronatus Romanorum moderator, & semper Augustus, Flandriæ, Aynæque comes cum debita subjectione obedientiam humilem, & devotam.

Statum & processum exercitus Christiani & nostrum nunciis nostris literis paternitati vestræ plenius explanasse meminimus. Nunc autem conventiones inter nos & peregrinos ex una parte, & . . . ducem Venetorum, & Venetos ex altera ante expugnationem regiæ civitatis, habitas sigilli nostri munimine roboratas vobis curavimus destinare, sanctitatem vestram, sicut tenemus, attentius rogantes, ut dictas conventiones ratas habeatis, & eas auctoritatis Apostolicæ munimine confirmetis: sanctitatem etenim vestram nosse volumus, quod eum memorato duce, & Venetis societatem bonam, & fidelem insimul habuimus, & eos cooperatores probissimos, & efficaces ad honorem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Imperii nostri, sicut ipsa opera demonstrant, invenimus, & in futuro desideramus habere, cum & ad regimen imperii nostri, & ad subventionem Terræ sanctæ, & ad unitatem Ecclesiæ conservandam societas eorum utilis sit, & necessaria, nec sine eorum societate & amore Imperium nostrum ad honorem Dei, & vestræ sanctæ sedis regi valeat competenter.

II. Misit etiam suos oratores Henricus Dandulus Venetorum dux ad Innocentium, ut fœderi contracto Apostolicam auctoritatem adiiceret, datisque literis facti sui in excisa Jadera, atque expugnata Constantinopoli rationem reddidit; eam nimirum urbem longa rebellione suis imperiis post violata fidei sacramenta se subduxisse, ob quam meritas in eam iras effudisset, nec se, ut ferebat rumor, credidisse, ipsius clientelæ commissam, vel inducere in animum potuisse, sedem Apostolicam in fidem suam eos arripere, qui se cruce insigniant, ut eam gestent, non ut iter conficiant; deinde impressisse in Constantinopolim impetus suos, præstita prius cautione ab Alexio de adducenda in Pontificis obsequium Græcia; demum iis fidem frangentibus, ac proditione extinctis, novisque tyrannis exorientibus, qui Latinos lacessiverant, feliciter de iis triumphatum; tum demisse efflagitat, ut oratorum petitis placide obsecundet.

Venerabili in Christo patri, & domino Innocentio Dei gratia sanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici Henricus Dandulus Dalmatiæ, atque Croatiæ dux vester humilis, & devotus, cum omni devotione servitium.

*Notum (b) facio sanctitati vestræ, quod cum crucem assumpserim pro servitio Jesu Christi, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ transmeandi gratia de Venetiis iter arripuerim, necessitate temporis hyemalis ingruente oportuit me cum stolio meo, & peregrinorum apud Jaderam hyemare, quæ cum rebellis mihi, & Venetiis longo tempore injuste per proditionem contra juramenta præstita, * de civitate, & civibus, secundum quod moris est, invicem se inimicantium juste, ut existimavi, sumpsi ultionem. Verum quia ut dicebatur, in vestra erat protectione, quod ideo non credebam, quia non existimo vos, nec antecessores vestros illos sub protectione recipere, qui crucem accipiant tantum, ut eam portent, non etiam iter perficiant, propter quod peregrini solent crucem accipere, sed & aliena invadant, & injuste detineant, paternitati vestræ contra me & Venetos sententiam excommunicationis placuit promulgare, quam patienter & humiliter sustinuimus, usque quo per dominum Petrum tituli sancti Marcelli presbyterum Cardinalem & sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatum præstita condigna satisfactione meruimus absolutionem secundum ordinationem vestrorum nunciorum, & scriptorum paginam vestræ poterit sanctitati clarius innotescere.*

(b) Apud Inn. l. 7. ep. 206.

* esset

Dandulus excusat se de Jadera excisa.

III. *Superveniente autem inspiratione divina magis, quam humano, ut opinamur, consilio Alexio filio quondam Isaacii Imperatoris Constantinopolitani, eundi in Romaniam iter arripuimus, & ipsam, sicut Domino placuit, præstita ab eo cautione de obedientia sanctæ Romanæ Ecclesiæ, expulso Alexio avunculo suo, captaque*

Con-

Constantinopolitana civitate cum magno periculo, & labore curavimus, prius ab Isaacio patre ipsius, & parentibus ejus, & pluribus aliis magnatibus civitatis, eadem securitate accepta, quæ cum in dicta promissione mendaces, & fallaces existerent, ipsos tanquam inimicantes sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Christianitatis proditores diffidavimus, quibus scilicet patre, & filio, per Græcorum proditionem extinctis, aliisque Græculis sublimatis, Græcorum sustinentes molestias, & infestationes assiduas tam per mare mittentium ad nos naves accensas, ut nostrum navigium combureretur, & diuturna bella inferentium, quam per terram multis, variisque modis communicato consilio omnium clericorum, & laicorum exercitus, conventionibus quibusdam inter nos & ipsos præmissis, sicut ex tenore exempli dictarum pactionum sanctitas vestra poterit clarius cognoscere, civitatem Constantinopolitanam ad honorem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Christianitatis subventionem decrevimus debellandam, quod & Christi suffragante misericordia, vestroque merito, nostroque laborioso studio præcipue præ cæteris viventibus contra omnium opinionem perfectum est. Capta igitur civitate, multaque strage Græcorum interveniente, Marcoflus, qui tunc erat Imperator cum suis sequacibus de civitate aufugerunt, & secundum inter nos scriptum constitutum, & sacramentum adimplevimus. Cognoscat igitur sanctitas vestra, quod ego una cum venerabili populo quicquid fecimus ad honorem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ & vestrum laboravimus, & in nostra voluntate habemus similiter laborare. Unde supplices sanctitati vestræ, quatenus petitiones quas nuncii mei viri nobiles, & discreti, scilicet Leonardus Naugajosus dilectus nobis nepos, & Andreas de Mulin. quos ad pedes sanctitatis vestræ transmittimus, fecerint, benigne exaudire dignetur vestra sanctitas, & effectus mancipare.

IV. Quænam vero extiterint pacta contracta, ex Innocentii regesto actisque petenda, nimirum, ut sex ex utraque parte electores ad creandum Imperatorem constituerentur, qui si in æquas partes distraherentur, sortis alea jaceretur, qua ratione dirimenda inter eos præda, cæteraque componenda essent. *In nomine (a) Dei æterni Amen. Nos quidem B... Montisferrati marchio, & Balduinus Flandriæ, & Haanoniæ L... Blesen. & Clarimontis H.... sancti Pauli comites pro parte nostra vobiscum vir inclyte domine Henrice Dandule Venetiarum, Dalmatiæ atque Croatiæ dux & cum parte vestra, ad hoc ut unitas, & firma inter nos possit esse concordia, & ad omnem materiam scandali evitandam ipso cooperante, qui est pax nostra, & fecit utraque unum, ad ejus laudem & gloriam talem duximus ordinem observandum, utraque parte juramento astricta. In primis omnes armata manu Christi invocato nomine civitatem expugnare debemus, & si divina auxiliante potentia civitatem intraverimus, sub eorum regimine debemus manere, & ire, qui fuerint super exercitum prælecti, & eos sequi secundum quod fuerit ordinatum. Totum quidem havere quod in civitate inventum fuerit, a quolibet duci debet, & poni in commune eo loco quo fuerit ordinatum, de quo tamen havere nobis, & hominibus Venetis tres partes debent solvi, pro illo havere quod Alexius quondam Imperator vobis & nobis, solvere tenebatur. Quartam vero partem nobis retinere debemus, donec fuerimus in ipsa solutione coæquales. Si autem aliquid residuum fuerit, debemus per medietatem inter vos, & nos dividere, donec fueritis * apacati. Si vero minus fuerit, ita quod non possit sufficere ad memoratam debitam persolvendum, undecunque fuerit prius havere acquisitum, ex eo debemus dictam ordinem observare; salvis tamen victualibus, quæ debeat observari, & dividi tam vestris, quam nostris æqualiter, ita quod utraque pars possit inde congrue sustentari. Quod autem residuum fuerit, partiri debet in alio havere juxta ordinem prænominatum. Vos etiam & homines Veneti libere, & absolute absque omni controversia per totum Imperium habere debetis omnes honorificentias, & possessiones, quas quondam consuevistis habere tum in spiritualibus, quam in temporalibus, & omnes rationes, sive consuetudines, quæ sunt in scripto & sine scripto.*

* placati

V. De electoribus Imperatoris.

Debent etiam sex homines eligi pro parte vestra, & sex pro nostra, qui juramento astricti, eam personam eligere debent de exercitu, quæ credetur melius scire, & melius posse tenere, & melius scire ordinare terram, & Imperium ad honorem Dei & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Imperii, & si fuerint in uno concordes, illum debemus Imperatorem habere, quem ipsi concorditer elegerint. Si vero sex in una parte, & sex in alia concordaverint, sors mitti debet, & super quem sors ceciderit, debemus pro Imperatore habere, & si plures consenserint in una parte, quam in alia, illum Imperatorem habebimus, in quem major pars consenserit; si vero plures partes fuerint, quam duæ super quem major pars concordaverit, sit Imperator. Debet vero iste Imperator habere universam quartam partem acquisiti Imperii, & palatium Blachernæ & Buccam leonis: reliquæ vero partes per medietatem inter vos & nos dividantur. Cæterum de partito inter eos Imperio hæc Guntherus. *(b) Provinciæ autem ejusdem regni in* trer

(a) Ext. in vita Innocentii. Conventiones de præda dividenda.

(b) Gunth. hist. Const. apud Can. antiq. lect. to. 5.

Quomodo Inter Victores Imperium Orient. divisum.

(a) Jacob Meyer. Annal. Flandr. an. 1204.
(b) Nicethas. Annal. l. 3.

tres partes divisæ sunt, unum quod ad fiscum Regis specialem pertineret, alteram, quam Veneti possiderent, tertiam quæ data est marchioni, Thessalonica, videlicet & fines ejus amplissimi. Flandrenses vero annales tradunt (a) Balduinum Augustum Bonifacium Ferratensem Creta Venetis permissa Thessaliæ Regem creasse. [1] At quomodo Bonifacius cum Balduino, a quo, ut Niceta (b) ait, sese subduxerat, in gratiam redierit atque ab omnibus exceptus Thessalonicam ingressus ac potentissimas urbes facili negotio in suam redegerit potestatem, idem auctor enarrat, qui tamen, utpote Latinorum odio flagrans, ipsum in invidiam conjectis criminibus adducit.

VI. *Sciendum etiam quod clerici, qui de parte illa fuerint, de qua non fuerit Imperator electus, potestatem habebunt ecclesiam sanctæ Sophiæ ordinandi, & patriarcham eligendi ad honorem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Imperii. Clerici vero utriusque partis illas ecclesias ordinare debent, quæ suæ parti contigerint. De possessionibus vero ecclesiarum tot, & tantum clericis, & ecclesiis debent provideri, quod honorifice possint vivere, & sustentari; reliquæ vero possessiones ecclesiarum dividi, & partiri debent secundum ordinem præsignatum. Insuper enim jurare debemus, tam ex nostra parte, quam ex vestra, quod ab ultimo die instantis mensis martii morari debemus usque ad annum expletum ad Imperium, & Imperatorem manutenendum ad honorem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Imperii. Deinde vero in antea omnes, qui Imperio remanserint, ipsi Imperatori astringi debent juramento secundum bonam, & rationabilem consuetudinem & illi, qui tunc Imperio remanserint, ut prædictum est, jurare debent, quod firmas, & stabiles partes & rationabiles partitiones, quæ factæ fuerint, habebunt. Est autem & sciendum, quod a nostra, & vestra parte duodecim homines vel plures pro parte eligi debent, qui juramento astricti feuda, & honorificentias, inter homines distribuere debent, & servitia assignare, quæ ipsi homines Imperatori, & Imperio facere debent secundum quod illi bonum videbitur, & conveniens apparebit. Feudum vero, quod unicuique assignatum fuerit, libere, & absolute possidere debet de herede in heredem tam in masculo, quam in femina, & plenam habeat potestatem ad faciendum inde quicquid fuerit suæ voluntatis, salvo tamen jure, & servitio Imperatoris, & Imperii. Imperator vero reliqua servitia facere debet, quæ fuerint facienda, præter ea, quæ ipsi facient, qui feuda, & honorificentias possidebunt, secundum ordinem sibi injunctum. Statutum est etiam, quod nemo hominum alicujus generis, qui communem guerram vobiscum & successoribus vestris, vel populo Veneto habuerit, recipiatur in Imperio, donec guerra illi fuerit pacificata. Teneatur etiam utraque pars ad dandum operam bona fide, ut hoc a domino Papa possit impetrari, ut si aliquis contra hanc institutionem ire tentaverit, sit excommunicationis vinculo innodatus. Insuper Imperator jurare debet, quod firmas & stabiles partitiones, & dationes, quæ factæ fuerint, irrevocabiliter habebit secundum ordinem superius distinctum. Si vero aliquid in istis omnibus fuerit addendum, vel minuendum, in potestate, & discretione vestra, & vestrorum sex consiliatorum & domini marchionis, & ejus sex consiliatorum consistat. Sciendum est etiam, quod vos præfate domine dux non debetis Imperatori, qui fuerit electus, vel Imperio ad aliqua servitia facienda juramentum præstare, propter aliquod datum, vel feudum, sive honorificentiam, quæ vobis debeat*

Iniqua de possessionibus Ecclesiasticis conventio.

Constituitur hereditarium Imperium.

NOTÆ [1] BOnifacii Ferrariensis rebus lucis plurimum affundit historia Ferrariensis Benvenuti de S. Georgio vulgata Rer. Italic. tom XXIII. in qua instrumentum inseritur, quo Bonifacius vendit Venetis insulam Cretæ, & regnum Thessaliæ. Hanc Cretæ insulam habuisse se testatur *per Alexium imperatorem, filium Isach prædefuncti imperatoris pro centum millibus iperperis, quæ mihi data fuerunt per suprascriptum Alexium imperatorem*, solvi autem sibi a Venetis condicit *tantas possessiones a parte occidentis, quarum redditus decem millia iperperia anuei* in singulos annos referant. Datum est instrumentum in suburbio *Adrianopolitanæ civitatis, indictione VI. anno 1204. die XII. intrante mense Augusti.* Venditionem tamen illam exitu suo caruisse ad Thessaliæ regnum quod attinet, notat historiæ illius scriptor, eo quod, ait, non diu post confectum instrumentum Henricus Dandulus Venetorum dux, quocum Bonifacius transegerat, diem clausit, neque condicta solutio a Venetis præstita fuit. Si venditio ista usque ad Henrici Danduli mortem substitit, errat profecto auctor annalium Flandrensium, qui regis Thessaliæ titulo a Balduino insignitum fuisse Bonifacium testatur; etenim si regno illo cessit in commodum Venetorum, cur regis Thessaliæ titulum sibi arrogaverit. Nec sane usque ad diem illum augusti rex dictus fuerat, cum in eodem instrumento marchio, non rex appelletur. Post illud tempus usque ad captivitatem Balduini Dandulus vitam prorogavit, adeoque & pacta venditio nondum rescissa fuit, si vera prodit Benvenutus in Ferrariensi historia; qua perseverante, nunquam regis Thessaliæ dignitas Bonifacio conferri potuisset. Unum ergo superest, sive venditionem hanc ante obitum Danduli, & Balduini captivitatem abruptam fuisse, sive regis Thessaliæ titulum ab Henrico imperatore primum, non vero a Balduino Bonifacium accepisse. MANSI

beat assignari, tamen illi, vel ille, quem vel quos loco vestro statueritis super his, quæ vobis fuerint assignata, debeant juramento teneri ad omne servitium Imperatori, & Imperio faciendum juxta omnem ordinem superius declaratum. Dat. anno domini 1204. mense martii indict. 7.

VII. Subdunt gesta Pontificem iis acceptis ancipiti animo, ut in re gravissima fluctuantem ad deliberandum non modo Cardinales, verum alios prudentia spectatissimos coegisse. Torquebat enim Pontificis animum, multa in iis fœderis legibus iniqua contineri, ac maxime gravati clericos opprimique; tum gravissima scelera in eapugnatione Constantinopoleos patrata, & crucesignatos Christianorum terras, qui ipsos itinere in Terram sanctam non arcebant, contra Apostolicum imperium invasisse. Contra leniri crimen deierive videbatur ob Græcorum perfidiam, qui ab Ecclesia se divulserant, opemque Terræ sanctæ laboranti ferre rogati ab Innocentio respuerant, atque Alexii tyrannidem defenderant, qui Imperio fratrem injuste depulerat. Sed opponi poterat ipsos ultionem inique aggressos, cum capetendæ illius accipiendæque nulla ipsis potestas ac provincia commissa fuisset. Re ergo utramque in partem prudentissimorum examine librata ad marchionem Montisferrati, qui sedem Apostolicam de ea re consuluerat graves literas exaravit. (a)

(a) Lib. 8. ep. 131. extat etiam in gest. Innocentii.

Innocentius, &c.

Pontifex arguit crucesignatos ob captam Constantinopolim.

Vos nullam in Græcos jurisdictionem, aut potestatem habentes, a puritate voti vestri temere declinasse videmini, dum non contra Sarracenos, sed contra Christianos arma movistis, non intendentes ad recuperandum Jerusalem, sed Constantinopolim occupandum, terrenas opes cœlestibus divitiis præferendo. Illud quoque longe gravius reputatur, quod quidam nec religioni, nec ætati, nec sexui pepercerunt, sed fornicationes, adulteria, & incestus in oculis omnium exercentes, non solum maritatas, & viduas, sed etiam matronas, virgines, Deoque dicatas exposuerunt spurcitiis gartionum. Nec imperiales suffecit divitias exhaurire, ac diripere spolia majorum pariter & minorum, nisi ad ecclesiarum thesauros, & quod gravius est, ad ipsarum possessiones extenderitis manus vestras, tabulas argenteas de altaribus rapientes, & violatis sacrariis, cruces, icones, & reliquias asportantes, ut Græcorum ecclesia quantumcunque persecutionibus affligatur, ad obedientiam Apost. sedis redire contemnat, quæ in Latinis non nisi perditionis exempla, & opera tenebrarum aspexit, ut jam merito illos adhorreat plusquam canes. Tu vero contra jurisdictionem & potestatem indebitam, vel potius usurpatam Apostolicæ sedis legati consilium allegasti tamquam ex eo vobis licuerit cum præfato adolescente ad restituendum sibi Constantinopolitanum Imperium proficisci, quamvis & id potueritis allegare, quod cum vos victualium defectus urgeret, sine quibus non poteratis votum crucis implere, licuerit vobis propter causam adeo necessariam operas vestras illi locare, qui justam causam prosequi videbatur, præsertim cum per hoc intenderitis finaliter ad Terræ sanctæ succursum, & Apostolicæ sedis augumentum: cumque pollicitam vobis, & debitam negaverint illi mercedem, juramentis & pactis penitus violatis, quin etiam armis, igne, dolo & toxico vos sæpius attentaverint, tamquam in arcto positi tracti fuistis, ut contra schismaticos, & perjurios debita vobis injuste negantes exerceretis debitam ultionem. Divinum enim videtur fuisse judicium, ut qui tamdiu misericorditer tolerati, & toties non solum ab aliis, sed etiam a nobis studiose commoniti noluerunt redire ad Ecclesiæ universitatem, nec ullum Terræ sanctæ subsidium impertiri, per eos, qui ad utrumque pariter intendebant, amitterent locum, & gentem, quatenus perditis male malis, terra bona bonis agricolis locaretur, qui fructum reddant tempore opportuno.

Sacrilegia a Latinis commissa.

VIII. *Quia vero judicia Dei nonnumquam adeo sunt occulta, ut a Propheta dicantur abyssus multa, ita ut & Apostolus exclamare cogatur: O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus! quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? nos de tam profundo judicio nolentes temere judicare, præsertim antequam de veritate negotii plenius instruamur, cum & illi potuerint juste puniri propter peccatum, quod commiserant in Deum, & vos nihilominus injuste punire propter odium, quod exercebatis in proximos, si tamen proximi sint dicendi, qui proximare contemnunt, cum & propter justam illorum pœnam forsan injustam Deus dederit vobis mercedem, juxtam quod dixisse legitur in Propheta: Quia servisti mihi in Tyro, dabo tibi Ægyptum: Unde Assur virgam sui furoris appellat; illud omissis dubiis tibi præ cætero duximus respondendum, in uno pariter & eodem tam Terræ sanctæ, quam Apostolicæ sedi, nec non animæ tuæ salubriter consulentes, ut sub timore Domini, & spe veniæ terram divino judicio acquisitam teneas, & defendas, & tenendam, ac defendendam acquiras, populos tibi in justitia regens, sub pace conservans, & religioni conformans; ita ut ecclesiastica bona restituas secundam propriam facultatem, pœnitens & satisfaciens de commissis, &c.* Hæc Pontifex ad marchionem Montisferrati, qui oratorem cum literis

Divina in regnis transferendis providentia.

omni

(a) Lib. 8. ep. 59.

(*a*) omni officio plenis miserat ad Innocentium, ut de rebus gestis faceret certiorem, epistolæ titulus hic est: *Sanctissimo patri, & domino Innocentio divina providentia summo Pontifici suus Bonifacius marchio Montisferrati Dei gratia regni Thessalonicensis & Cretæ dominus, cum optato pedis osculo tam devotum obsequium quam paratum.* Cui (*b*) Innocentius de ejus erga Apostolicam sedem pietatis studio: *Gaudemus in Domino quod progenitorum tuorum vestigiis inhærendo, sicut nobis tuis literis intimasti & dilectus filius de Argemo miles & nuntius tuus nobis retulit plenius viva voce, in Apostolicæ sedis devotione persistis & tam personam quam terram tuam nostris beneplacitis, & mandatis exponis.* Præterea Mariæ ejusdem marchionis uxori est gratulatus, (*c*) quod Græcorum ritibus abjectis Latinos amplexa esset. Fuerat illa nuptui tradita Isaacio Imperatori, de quibus nuptiis agit Niceta, eamque Mariam Pannoniam appellat, ac licet ex Ungarorum regia stirpe sata, ita Græcis ritibus assueverat, ut iis pertinacissime adhæresceret, extinctoque Isaacio post captam Constantinopolim marchioni Montisferrati in matrimonio collocata pristinos ritus exuere recusaret, sed tandem emollita ad Latinam Ecclesiam se traduxit, cui Apostolicam gratiam & clientelam flagitanti Innocentius est pollicitus.

(b) Id. ib. ep. 58.

(c) Ep. 234.

IX. Pacta crucesignatorum justa approbata, iniqua rescissa.

(d) Inn. l. 7. ep. 208.

(e) Regest. post eand. ep.

Quod ad allatas crucesignatorum pactiones attinet; duas ex iis irritas esse jussit infregitque Innocentius (*d*) alteram qua statutum, ut ecclesiarum possessiones, reservata clericis portione, qua honorifice vitam sustinerent, Francos inter Venetosque dividerentur, alteram qua decretum ut ad eam partem e qua delectus non foret Imperator, electio patriarchæ spectaret; & quidem de prima ita Innocentius Dandulo Venetorum duci: *Cum* (*e*) *ecclesiarum thesauros non sine creatoris offensa manus diripuerit violenta, majorem culpam incurrerent, qui spoliatas thesauris ecclesias suis possessionibus mutilarent, nec deceret Apostolicæ sedi illos hoc modo defendere, qui sic ecclesiasticam offenderent dignitatem. Præterea cum ad honorem Ecclesiæ Romanæ hujusmodi fiat istæ petitiones, & fere in singulis hoc expressum, ut ad honorem ejus omnia provenirent, nec debuimus, nec potuimus confirmare, quod contra juramentum ab utraque parte communiter præstitum honori sedis Apostolicæ derogaret.* Flagitanti præterea Dandulo duci, ut ob ætatis graviora incommoda nuncupato expeditionis Jerosolymitanæ voto solveretur, his officiosis verbis suscepta religione ipsum liberaturum negavit Innocentius: *Attendentes, quod tua circumspectio probitatis, subtilitas vivacis ingenii, & consilii maturitas sanioris exercitui Christiano multum sit in posterum profutura, cum Imperator prædictus, & crucesignati studium & solicitudinem tuam vehementer extollant, & inter homines de tua præsertim discretione confidant, petitioni hujusmodi ad præsens non duximus annuendum, ne vel nobis imputaretur ab aliquo, si hac occasione dissolveretur exercitus in Terræ sanctæ subsidium præparatus, vel tibi posset ab aliquo derogari, quod non in obsequium crucifixi assumpseris signum crucis, si tuam & tuorum jam ultus injuriam non ulciscereris opprobrium Jesu Christi, & debellatis hostibus tuis hostes fidei negligeres debellare. Verum cum sicut credimus, crucesignati adhuc peregrinationis propositum differre proponant, & ad solidandum Imperium remanere amplius in partibus Romaniæ, circa statum tuum, & necessitatem exercitus, cogitabimus amplius, & statuemus, dante Domino, quod viderimus expedire.*

X. Retinendum censet Græc. Imp. Innoc.

(f) Ep. 69. Pontifex a Balduino rogatus, ut Latinos ad petendum Constantinop. invitaret.

Parto cæterum a Latinis Græcorum Imperio non mediocri lætitia Innocentius, qui oppugnari illud incussis gravissimis censuris vetuerat, est delibutus, cum debellandæ facilius Mahumeticæ in Syria superstitionis spes egregia arrideret, atque ad illud retinendum conatus suos duxit collocandos, justoque a numine supplicio ob Ecclesiæ Romanæ conjunctionem tandiu spretam perculsos censuit, ut ex ipsius literis (*f*) ad Rhemensem archiepiscopum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum, ac suffraganeos datis patebit. *Postquam Græcorum populus rupto vinculo pacis ab unitate discessit, elanguit, & circa fidem renuens confiteri, quod Spiritus sanctus, qui est unitatis, æqualitatisque connexio procedat a Filio, sicut a Patre procedit. Quia igitur circa processionem Spiritus sancti profiteri renuit unitatem, merito tenebras mortis incurrit, cum ipse Spiritus omnem doceat veritatem, sicut Filius in Evangelio protestatur, spirituali etenim intellectu privatur, quia peccavit in Spiritum, fermentum non ejecit a domo, ut epularetur in azymis sinceritatis & veritatis, sed veteri fermento retento corpus Christi, quantum in ipso est, comedit fermentatum, &c.* Post hæc de Imperii translatione e Græcis schismaticis in Latinos catholicam fidem profitentes agit, additque de Balduino locutus: *Hic igitur sublimatus mirabiliter, nobis humiliter supplicavit, ut Apostolicæ sedis devotos clericos simul, ac laicos nobiles & ignobiles cujuslibet conditionis & sexus Apostolicis dignaremur exhortationibus invitare, ut ad ipsius accedant Imperium, ab eo secundum qualitates, & merita personarum gratas divitias recepturi. Attendentes igitur, quod mutatio hujus Imperii dexteræ mutatio sit*

ex-

excelsi, & ab eo factum sit istud, qui tempora mutat, & transfert regna, cum per illud Terræ sanctæ posset utilius subvenire, quin potius cum per illud ista creditur posse recuperari fraternitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus tam clericos, quam laicos efficaciter inducatis, ut ad capescendas spirituales pariter, & temporales divitias ad præfatum Imperatorem accedant, qui, ut ejus verbis utamur, cum sufficiat universis, quos ad eum Christianæ religionis zelus adduxerit, singulos vult, & potest secundum status suos, varietatemque natalium & augere divitiis, & honoribus ampliare, &c. Cæterum inscriptæ sunt
(a) Inn. l. 8. ep. 70. hæ literæ in hujus anni regesto (*a*) Rhemensi archiepiscopo sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, & Apostolicæ sedis legato, ejusque suffraganeis, atque in eandem rationem, ut ibi subditur, ad Rhotomagensem, Bituricensem, Viennensem, Senonensem, Burdegalensem, Lugdunensem, & Turonensem archiepiscopos, eorumque suffraganeos scriptum. Unde corrigendus est in actis ejusmodi præfixus epistolæ titulus: *Scribitur prælatis Romaniæ*, non enim illis, sed occidentalibus præsulibus has literas misit Innocentius, quod non solum ex modo dictis, verum ex ipso quoque contextu apparet.

XI. Quid vero a Balduino Imperatore rogatus ad universos Galliæ archiepiscopos, episcopos, cæterosque præsules scripserit, ab eodem Pontifice refert audire, qui religiosissimi principis pietatem sempiternis monumentis consecratam reli-
(b) Inn. l. 8. ep. 71. quit (*b*) postularat enim ab Innocentio, ut viros pietate spectatissimos ad excolendum ipsius Imperium, ac libros sacros transmitteret, cui Pontifex ita est obsecutus: *Volentes Imperatorem eundem tanto benignius in suis petitionibus exaudire, quanto majorem in majoribus frequenter sumus ejus fidei sinceritatem experti, vestras universitates rogo, atque hortor per Apostolica vobis scripta moventes, quatenus pium ejus desiderium, quantum in vobis fuerit, promoventes, de singulis ordinibus viros moribus, & scientia commendandos, ac in religione ferventes ad partes illas destinare curetis, per quos novella illa plantatio in disciplina Domini erudita fructum reddat suis temporibus opportunum, & quod in eis est mirabiliter inceptum, ad laudem, & gloriam Re-*

demptoris mirabilius consummetur. Memoratos quoque libros, quibus non solum abundare, sed superabundare vos novimus, ad partes illas saltem pro exemplaribus mittere procuretis, ut & vestra abundantia illorum inopiam suppleat, & orientalis ecclesia in divinis laudibus ab occidentali non dissonet, sed sicut est unus Deus, & fides una, ita uno ore ipsum laudet, & glorificet oriens & occasus. Dat. octavo Kal. Junii. Hæc Innocentius, ejusdemque argumenti ad cunctos Parisienses magistros, atque scholasticos literas dedit (*c*) (c) Id. ib. ep. 70.
ad litterarum studia instauranda, ut plerique Balduino Imperatore id exoptante, atque exposcente in Græciam trajicerent; præterea orientali consulens Imperio, clero ac populo Christiano in exercitu Constantinopoli versanti injunxit, (*d*) ut ad illud in Apostolicæ sedis ob- (d) Id. ib. ep. 64.
servantia, atque in Latinorum fide retinendum moram in Romaniæ partibus ad annum facerent, ni forte aliter res Terræ sanctæ exposcerent; pergunt gesta.

Præfatus autem Balduinus comes Flandriæ postquam ad Constantinopolitanum Imperium extitit sublimatus, per nuncios, & apices suos vocavit ad se præfatum Petrum tituli S. Marcelli presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum in Hierosolymitana provincia existentem, ut accedens in Græciam de personis, & rebus ecclesiasticis auctoritate Apostolica ordinaret. Porro cum sæpedictus Goffredus tituli S. Praxedis presbyter Cardinalis similiter Apostolicæ sedis legatus nollet ibi remanere, post illum ambo pariter recedentes Constantinopolim accesserunt, facta prius sex annorum tregua cum Sarracenis, & tanta eos secuta est multitudo, non solum laicorum, sed etiam clericorum, quod alienigenæ pene omnes, & indigenæ multi Hierosolymitanam provinciam deserentes Constantinopolim adierunt: sed præfatus Goffredus modicam faciens ibi moram per Thessalonicam, ubi cum marchione Montisferrati est aliquandiu commoratus, ad sedem Apostolicam est reversus. [t] De reditu Goffredi mentionem fieri audivimus in supra allatis Innocentii Papæ ad Montisferrati marchionem literis: graviter vero tulit Innocentius legatum ita Syriam in magnum discrimen adductam deseruisse, ipsumque facti arguit destituta provincia, ob quam crucem induerat, Constantinopolim opum cupiditate advolasse. *Ecce quod verebamur accidit, & quod timuimus, jam evenit, nam*

XII. Balduinus e Syria legatum Apostolicum evocat.

NOTÆ [t] Utriusque cardinalis legati Soffredi, & Petri in Græciam adventus pro disponendis rebus ecclesiæ CPtanæ, dissidiisque inter Græcos Latinosque componendis in superiorem annum referendus erat, qua de re dubitare nos non permittit Siccardus Cremonensis in suo chronico vulgato rerum Italic. tom. VII. qui sane episcopos eidem Petro cardinali in ea legatione perpetuus comes adstiterat, ejusque jussu se in templo S. *Sophiæ ordines celebrasse in sabbato quatuor temporum ante nativitatem Domini* testatur. Mansi

Inter Armeniæ Regem & Comitem Tripolitanum bellum.

præter id quod bonæ memoriæ patriarcha Hierosolymitanus tunc te .poris viam universæ carnis ingresso ecclesia Hierosolymitana vacabat, & ex guerra, quæ tunc inter charissimum in Christo filium nostrum Regem Armeniorum illustrem, & Tripolitanum comitem super principatum Antiochenum vertitur, inter Christianos æmulatio quædam erat, postmodum ex inclytæ recordat. A. Regis Hierosolymitani & filii ejus obitu improviso regnum Hierosolymitanum pene penitus omni est regimine destitutum. Eadem repetit alia epistola hoc ipso anno data (a) infra adducenda: at de Regis interitu Robertus (b) de monte hoc anno hæc historiæ tradidit: *Moritur Hamericus magno illius Christianitatis damno.* Queritur postea Pontifex traxisse secum Christianos Syros, atque ad mali cumulum crucesignatos perperam Hierosolymitanæ profectionis voto liberasse ea lege, ut anno integro pro stabiliendis Constantinopolitani Imperii rebus arma gestarent, tum de Ipsorum sceleribus queritur.

Regis Hierosolym. ejusque filii obitus.

(a) Innoc. l. 8 ep. 124.

(b) Rob. de Monte append. ad Sig. an. 1205.

XIII. *Ecce quod cum mærore referimus, & rubore, unde videbamur hactenus profecisse, deficimus, & angustamur, unde credebamus potissimum dilatari: quomodo enim Græcorum ecclesia quantumcunque persecutionibus affligatur, ad unitatem ecclesiasticam, & devotionem sedis Apostolicæ revertetur, quæ in Latinis non nisi perditionis exemplum, & opera tenebrarum aspexit, ut jam merito illos abhorreat plusquam canes. Illi etenim, qui non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi quærere credebantur, gladios, quod exercere credebantur in paganos, Christianorum sanguine cruentantes, nec religioni, nec ætati, nec sexui pepercerunt, incestus, adulteria, & fornicationes in oculis omnium exercentes, & tam matronas, quam virgines etiam Deo dicatas exponentes spurcitiæ garsionum. Nec suffecit eisdem imperiales divitias exhaurire, ac diripere spolia principum, & minorum, nisi ad thesauros ecclesiarum, & quod gravius est, ad ipsarum possessiones extenderent manus suas, tabellas argenteas etiam de altaribus rapientes, & inter se confringentes in frusta, violantes sacraria & cruces, & reliquias asportantes.* Ex his atque ex supra allatis totidem pene verbis Pontificis ad Montisferrati marchionem literis cernere est Nicetam Choniatam (c) ejusmodi facinora in Græcos perperrata jure exprobrare, quamvis ea duces vetuissent, ut idem auctor testatur; etenim nobilem puellam a raptore quodam vindicans sic milites nostros compellavit: *Vos enim edixistis, ne conjugatæ mulieris aut virginis aut dedicatæ Deo puellæ, vel impudico aspectu, si caveri possit, quisquam contaminetur, & jusjurandum ea de re sanctissimum dedistis.* Pergit Innocentius: *Non sit ergo in ore tuo verbum Domini alligatum, nec sis tanquam canis mutus latrare non valens, sed hoc loquere publice, ac coram omnibus protestare, ut tanto te amplius pro Deo, & propter Deum objurgantem inveniant, quanto magis te invenerint hactenus negligentem.* Hactenus Pontificis epistola, sed mutila; nam in hujus anni regesto adjectum: (d) *Super absolutione autem ducis, & populi Venetorum contra formam ecclesiasticam perperam attentata, non arguimus te ad præsens, cum per alias literas super hoc ad te specialiter destinatas te duxerimus arguendum.* Sic ipse; non extat, quod viderim, hujusmodi epistola, inde tamen Innocentii vitæ scriptor ea quæ supra suo loco retulimus, monumentis videtur consignasse; pergunt acta: *Recepto ab eis*, Venetis scilicet, *secundum formam Ecclesiæ juramento, fecit illos absolvi, quamvis in nullo satisfecerint de commisso, malens eos habere claudos, quam mortuos, præsertim ne ipsorum contagium cæteros inquinaret.*

Crucesignatorum gravissima scelera in expugnatione Constantinopoleos.

(c) Nicet. chon. annal. l. 3.

(d) Inn. l. 8 ep. 125.

Arguitur legatus Apost. Venetorum ducem cum suis anathemate liberasse.

XIV. Quod ad Benedictum Cardinalem attinet, quem Constantinopolim misit Pontifex, illum Balduino Imperatori, (e) ac præsulibus (f) in Constantinopolitano Imperio commorantibus plurimum commendavit, ubi nonnulla eleganter præfatus de Ecclesiæ unitate, quæ inconsutili illa Christi tunica adumbrata erat, deque Græcorum erroribus, quibus miserrime erant involuti, subdit translato Imperio Sacerdotium transferri necesse esse, ac se quidem ad ecclesiam illam in optimo statu collocandam, si rerum gravitas, ac moles, quam sustinebat, non obstaret, eo profecturum, sed cum votis morem gerere non possit Cardinali tit. sanctæ Susannæ legato vices suas demandasse. Legato etiam dato hoc ipso anno XIII. kal. junias diplomate (g) multa ad ejus legationem spectantia privilegia concessit, exinde ad eundem Cardinalem legatum de Constantinopolitanis ecclesiis componendis scripsit, (h) quod cum ad concordiam inter Francos, & Venetos servandam Apostolica sedes minus probe instituta confirmasset, ut quæ illicite decreta fuerant pontificia auctoritate justa esse inciperent, atque ob id patriarchatum Veneto contulisset, ita alia sacerdotia, quæ Francis clericis fuerant attributa, si patriarcha obsisteret, iis concedi operam daret. Jam vero quid de patriarcha, ejusque electione Innocentii res gestæ tradant in medium afferamus: *Qualiter autem*, inquiunt, *fuerit ad electionem patriarchæ processum, ex literis (i) domini Papæ colligitur evidenter in hunc modum Imperatori directis: Postquam dextera Domini, quæ glorificata est in virtu-*

Legatus Constantinopolim missus.

(e) Inn. l. 8 ep. 56.

(f) Ep. 57.

(g) Ep. 63.

(h) Ep. 133.

(i) Lib. 7. ep. 204.

te,

te, &c. Nos earum loco contrahendas in pauca eas censuimus, quas ad clerum (a) Lib. 8. ep. 25. dedit, (a) e quibus historiæ veritas pulchrius, ac jucundius efflorescet.

XV. Hortatus est ergo ecclesiasticos, qui Constantinopoli agebant, ut patriarcham debito honore exciperent, deque ejus electione differens eam se diligenti examine discussisse ait, & contra canones celebratam reperisse non vitio personæ, cujus virtus, & doctrina perspectæ, exploratæque sedi Apostolicæ essent, nec ob aliquorum repugnantiam, sed propterea cum viri laici quantumvis pii nulla auctoritate in res sacras polleant nullius principis jussu, Apostolico non expectato eligi jure potuisset: verum cum electus tantæ gerendæ dignitati pares virtutes afferat, atque absens, reique inscius ad patriarchatum vocatus sit, velitque sedes Apostolica, ad quam componendæ illius ecclesiæ jus spectet, idoneum virum præficere, tum devincire sibi Venetos, ut ad obsequium Christi promptiores advolent, cum etiam inter victores conventum fuerit, ut ex ea parte eligeretur patriarcha, e qua Imperator electus non fuisset: se eidem eccl. Constantinopolitanæ administrationem commisisse. Imperatorem quoque parum discre- (b) Lib. 7. post eund. ep. 204. panti litterarum (b) senteotia, ac Dandulum Venetorum ducem excitavit, ut patriarchæ debitum honorem, atque observantiam impenderent, cujus eligendi secuturo tempore normam præscripsit, nimirum ut cum ecclesiam vacare contingeret, conventualium ecclesiarum prælati in ecclesiam sanctæ Sophiæ una cum canonicis convenirent, atque is ad dignitatem efferretur, in quem majoris vel sanioris partis suffragia cecidissent.

XVI. Patriarcha Constantinopol. a pontifice consecratus. Haurienda nobis jam est ex actis Innocentii historiæ veritas, deque Constantinopolitani patriarchæ consecratione Romæ a Pontifice celebrata agendum: *Idem igitur*, inquiunt, *dominus Innocentius præfatum Constantinopolitanum electum sabbato quatuor temporum quadragesimæ in diaconum ordinavit, & in sabbato hebdomadæ medianæ in sacerdotem promovit, & sequenti dominica Romæ apud sanctum Petrum in episcopum consecravit, ac postmodum contulit ei pallium, in signum videlicet plenitudinis pontificialis officii de corpore beati Petri Apostoli sumptum, re-*

cepto ab eo fidelitatis, & obedientiæ juramento sub ea forma jurandi antiqua & approbata, secundum quam primates, & metropolitani solent in susceptione pallii Romano Pontifici, & Ecclesiæ Romanæ jurare, privilegium sibi sub hac forma concedens: Prærogativa dilectionis & gratiæ, quam Apostolica sedes exhibuit ecclesiæ Bizantinæ, cum eam in patriarchalem sedem erexit ecclesiastica plenitudine potestatis quam non homo, sed Deus, immo verius Deus homo in beato Petro Ecclesiæ Romanæ concessit evidenter attestatur, & quod Romanus Pontifex ejus vicarius sit ostendit, qui & primos novissimos, & novissimos facit primos. Sane cum eadem ecclesia, quæ tunc Bizanzena, nunc autem Constantinopolitana vocatur, nec nomen, nec locum inter sedes Apostolicas haberet, Apostolica sedes fecit ei nomen grande juxta nomen magnorum, qui sunt in terris, & ipsam quasi de pulvere suscitatam, usque adeo sublimavit, ut eam tum ecclesiæ Alexandrinæ, quam Antiochenæ, ac Hierosolymitanæ dignitatis privilegio anteferret, atque post se præ cæteris exaltaret; ita quod cum multæ filiæ divitias congregarunt, hæc sola per matris gratiam specialem supergressa fuerit universas. Licet autem eadem ecclesia interdum ab obedientia sedis Apostolicæ declinarit, quia tamen ad eam per Dei gratiam humiliter est reversa, tuis precibus annuentes eandem ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Adjecta sunt in regesto pontificio plura privilegia, quemadmodum a margine adnotantur, (c) eademque die data nempe *Romæ apud sanctum Petrum 3. Kal. aprilis Innocentii Pontificatus anno* 8. Subdit, qui acta conscripsit: *Idem igitur patriarcha Venetias est reversus, ut inde Constantinopolim navigaret: sed a Venetis est compulsus quasdam cum eis facere illicitas pactiones, quæ cum ad summi Pontificis notitiam pervenissent, eas omnino cassavit, sicut per literas eidem patriarchæ directas apparet.* Sed de his fusius anno sequenti. [1]

Constantinopolitanus patriarchat. aliis orientalibus a Pontifice prælatus.

(c) Id. l. 8. ep. 19. 20. 21. 22. 23. 24.

Patriarcha a Venetis ad iniquiora pacta compulsus.

XVII. Felicia & læta hæc, quæ enarravimus, tristes ac funesti casus insecuti confuderunt, quippe divini moniti, in die (d) (d) Eccl. 11. bonorum ne immemor sis malorum, Latini obliti, prosperis secundisque elati,

NOTÆ [1] ADde ex Annalibus contracta: *cum vero inter cæteras pactiones inter Græcos, ac Venetos confectas ad eum inique ventum esset ut possessiones ecclesiasticæ reservata sacerdotibus honesta portione, qua sustentari possent inter eos dividerentur, Innocentius jusjurandum illud perjurii genus rescidit, atque ad Balduinum imperatorem hæc scripsit:* (lib. 7. ep. 208.) serenitatem tuam rogamus attente, ac monemus, & in remissionem sibi tuorum injungimus peccatorum, quatenus illius intuitu, qui te ad imperium sublimavit, ipsius sponsam habens propensius commendatam, ad divisionem possessionum suarum nullatenus procedas, & ipsa ab aliis dividi non permittas. MANSI

insolenter sese gessere, atque adeo reprimi meruere, de quo hæc gesta Innocentii. *Cum autem Latini jam pro majori parte Constantinopolitanum obtinuissent etiam Imperium, & in omnibus eis prospere successisset, ita ut terror ipsorum quasi fulgur de cælo ceciderit, non solum in Græcos, verum etiam in paganos, ipsi prosperitate nimis insolentes effecti, post vanitates suas libere declinare cœperunt, & Dominum ad iracundiam pravis operibus incitare. Unde quid eis merito peccatorum suorum evenerit, ex literis Henrici fratris Imperatoris summo Pontifici destinatis perpenditur manifeste.*

(a) Apud Innoc. l. 8. ep. 129.

Sanctissimo (a) patri ac domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici, Henricus frater Imperatoris Constantinopolitani, & moderator Imperii, cum debita reverentia, humili, & devota pedum oscula.

*Cum universum Christiani exercitus progressum, & laborum peregrinationis nostræ seriem paternitati vestræ per multiplices literas & nuncios frater meus, & dominus Imperator usque ad martium elapsum novissime satis lucide significaverit, eventus nostros ex tunc prioribus multum dissimiles, immo peccatis nostris exigentibus nimis miserabiles, vobis tanquam patri & domino dignum duxi propalare. Contigit Græcos, qui ex innata malitia, & perfidia consueta, post omne genus securitatis, & cautionis proditioni se semper pronos exhibent, statim post dimissionem nunciorum ad vos ultimo directorum proditionem, quam pridem mente conceperant, rebellione contra nos facta, detegere manifeste. Quo comperto frater meus & dominus Imperator opportune paucioribus comitatus, quippe nobis per munitiones & marchias pro magna parte dispersis, contra caput rebellionis, Adrianopolim videlicet, quæ civitas est Græciæ munitissima, & montibus tantum interpositis, Blachorum affinis populis, ulciscendi animum intendens urbem regiam egressus est. Eramus tunc temporis sic divisi; marchio Montisferrati ultra Thessalonicam erat cum multis, ego ex altera parte brachii S. Georgii eram apud Andromiticum cum non paucis, Paganus de Aurelia, & Petrus de Braccel versus Nicæam ex eadem parte, E. de Tric. apud Philippopolim cum pluribus, & alii alibi per loca & munitiones dispersi. Porro audito a Joannitio Blachorum domino, quod Latini in tanta virorum paucitate civitatem prædictam obsedissent: quem etiam Græci in auxilium suum, occulte tamen, ut magis læderet, evocarant, irruit subito Blachus ille Joannitius in nostros cum multitudine Barbarorum innumera, Blachis videlicet. * Commanis, & aliis, quibus etiam nimis improvide obviam exeuntibus nostris, & remotius quam oporteret instantibus, & per inimicorum insidias tandem vallatis undique, proh dolor! dominus Imper. comes Ludovicus, Stephanus de Pertico, & quidam alii barones & milites, quod non sine sanguinearum lacrymarum effusione referre valeo, tanta obruti multitudine, non sine damno tamen illorum, ab inimicis intercepti sunt, nescimus revera, qui capti fuerint, qui occisi: accepimus tamen ab exploratoribus nostris certissimis, & fama veridica, quod dominus meus Imperator sanus teneatur & vivus, qui ab eodem Joannitio satis, ut asseruut, pro tempore honorabiliter procuratur cum quibusdam aliis, quos tamen adhuc expresse nescimus nominare.*

Latini in obsidione Adrianop. a Joannitio fusi.

* Cumanis,

Balduinus a Bulgaris capitur vivus.

Sciatis autem quod ab ea die, qua Græcorum fines ingressi fuimus, usque ad diem infelicis illius congressus, quantacumque nobis & nostris occurreret multitudo, licet aliquando nostri paucissimi fuissent, cum triumpho tamen semper & victoria recesserunt. Inæstimabilem vero jacturam, quam tunc nobis dolemus, & plangimus accidisse, ex inconsulta nostrorum audacia, & peccatorum nostrorum meritis credimus contigisse. Illi itaque qui elapsi a prælio manus inimicorum evaserunt, consilio abreviato cum iis, qui ad tentoria servanda remanserant, absque alio damno ab obsidione recesserunt; quibus tendentibus ad urbem regiam, & tam inopinabiliter desolatis, tantam Dominus subito dedit consolationem, ut quasi in momento omnes simul quotquot dispersi fuerant, tanquam convocati a Domino, apud civitatem quandam quæ dicitur Rodestec convenirent. Marchio tamen feliciter & victoriose in suis marchiis, E. de Tric. in suis partibus per Dei gratiam incolumis morabatur, & indemnis. Inspectis igitur ibidem nostrorum viribus, urbes & castella ex tunc munire cœpimus, quæ contra Græcorum rebellionem tenere posse videbamur, & inter agendum Constantinopolim usque profecti sumus. XVIII.

De Græcorum a Latinis defectione, Adrianopoli a Balduino Imperatore obsessa, principeque ipso a Blachis devicto & capto fuse agit Niceta Choniata, qui ait nostros profligatos quintodecimo aprilis die, indictione octava, anno ab orbe condito sex millesimo septingentesimo tertiodecimo, Christi scilicet millesimo ducentesimo quinto. Quod de Hugone S. Pauli comite nunc, neque posthac mentio fiat, ea est ratio, quia jam ante, ut idem auctor testatur defunctus fuerat, atque in Manganio monasterio, & S. Serenæ Augustæ monumento sepultus. Cæterum alios inter, qui ex hostium manibus evolarunt, seque Constantinopolim recepere, Henricus Dandulus Venetiarum dux aufugit, quem Nicetas more suo carpens omnium Romanarum (Græcarum nempe) cladium præcipuum auctorem, XIX.

ver-

versutissimumque proclamat. Addit Nicephorus Gregoras, (*a*) qui historiæ suæ initio hanc Bulgarorum victoriam, Balduinique captivitatem recenset, eundem ducem, haud multo post ex vulneribus in pugna acceptis diem obiisse. Pergit Henricus alter ad Innocentium.

(a) Niceph. Greg. hist. Rom. l. 2.

XX. Balduinus ex acceptis vulneribus in vinculis obit.

Licet itaque in personis amissis infortunium lugubre nobis acciderit, speramus tamen in domino, & audenter confidimus, quod inimicorum nostrorum insidias, & assultas, deutus, volente domino, sustinere poterimus, & etiam de longinquo subventionem, & auxilium expectare. Ecce tamen quod verebamur hoc accidit, & quod fama canebat publica, quoque per literas ipsius Blachi, confœderationem ipsius cum Turcis, & cæteris crucis Christi inimicis continenter edocti fuimus, quas etiam a nobis cum nuntiis ipsius interceptas Apostolatui vestro in utraque lingua transmisimus, &c. Ardentissimis ab Innocentio contendit precibus, ut Constantinopolitani Imperii patrocinium suscipiat, cum ita illius causa cum Terræ sanctæ recuperatione conjuncta sit, ut inde arma in Sarracenos verti facile possint, & religionis fines latius circumferri, eoque amisso Terra quoque sancta demum a Sarracenis excindenda sit, & Christi nomen in ea penitus interiturum: tum addit hæc, quæ in actis editis vitæ Innocentii desunt: *Legatos igitur cum auctoritate Apostolica a latere vestro in Italiam, Franciam, & Alemanniam, & alias occidentaliam regiones dimitti petimus, qui integram indulgentiæ plenitudinem, in auxilium nostrum, & subventionem ad nos propter prædicta venturis deferant, quæ a sede vestra Apostolica indulta est per annum integrum in servitio Crucifixi in terra Syriæ moraturis. Quoniam autem quæ paternitati vestræ significare cupimus, longum est scriptis inserere, nuncios nostros, & fideles, præcipue venerabilem patrem nostrum Suessionensem episcopum, qui tam fideliter quam constanter pro Terræ sanctæ subventione, & negotio Romanæ Ecclesiæ laboravit, & adhuc tanquam fidelis, & prudens talenti sibi commissi dispensator, sicut vos ipsi cernitis, laborare non desinit, cujus absentia plurimum nobis esset damnosa, nisi cogens rei necessitas, & ipsa negotii arduitas nos ejus præsentia ad tempus carere compellerent, & nobiles viros de Malli, & Joannem Bliaut paternitati vestræ transmitto, rogans, & cupiens, ut eis in iis, quæ de facto isto Apostolatui vestro suggesserint, fidem indubitatam adhibere velitis & firmam, & consilium vestrum, & auxilium sicut Ecclesiæ totique Christianitati, nec non & domini, & fratris mei liberationi, qui se vestrum ubique devotum gerebat, & dicebat militem, expedire videritis apponatis. Datum in palatio anno Dom. millesimo ducentesimo quinto non. jun.*

Bulgari cum Turcis Græcisque fœdere conjuncti.

Eorum igitur infortuniis, subdunt Innocentii gesta, *dominus Papa compatiens, pro liberatione Imperatoris certum nuncium ad præfatam Joanniciam cum hujusmodi literis destinavit: Ex illa gratia speciali*, (*b*) &c. pauca enim prælocutus hæc ad rem nostram spectantia subjungit: *Cum igitur regiam diadema & militare vexillum a nobis per legatum Apostolicæ sedis acceperis, ut regnum tuum B. Petri sit speciale, providere volumus diligenter, ut ab hostium liberatus incursibus undique tranquilla pace læteris. Noveris ergo fili charissime, quod ingens exercitus de occidentalibus partibus est in Græciam profecturus præter illum, qui nuper accessit, unde tibi, & terræ tuæ debes summopere providere, unde dum potes pacem ineas cum Latinis, ne si forte ipsi ex una parte, & Ungari ex altera te studuerint impugnare, non facile possis resistere conatibus utrorumque. Quocirca serenitati tuæ suggerimus, & consulimus recta fide, quatenus cum Balduinum Constantinopolitanum Imperatorem dicaris tenere captivum, ita tibi provideas, ut per liberationem ipsius veram & firmam pacem facias cum Latinis, ut ab impugnatione tua & terræ tuæ penitus conquiescant. Nos enim Henrico fratri ejusdem Imp. qui Constantinopoli præest exercitus Latinorum, per Apostolica scripta mandamus, ut ad pacem tuam pro liberatione ipsius Imperatoris Latinos inclinet, & a tua molestatione cesset omnino. Inspiret itaque tibi Deus, ut nostris monitis & consiliis acquiescas, quatenus regnum tuum, quod beato Petro, & Ecclesiæ Romanæ devotissime dedicasti, ab omni perturbatione servetur illæsum, ad quod diligens studium impendere cupimus, & operam efficacem. Scriptum est . . . Trinovitano archiepiscopo Bulgarorum & Blachorum primati, ut eum ad hoc diligenter moneat & inducat.* Hactenus ad Bulgarorum Regem Pontifex; extant aliæ etiam Henrico Imperatoris fratri perbreves literæ missæ (*c*).

XXI. Pontifex pro liberando Balduino ad Bulgarum scripsit.

(b) Inn. l. 8. ep. 127.

(c) Ep. 132.

Nobilitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ad liberationem fratris tui diligenter intendens veram & firmam pacem stabilias cum charissimo in Christo filio nostro Calojoanne Rege Bulgarorum, & Blachorum illustri, ut inter Bulgaros, & Latinos fidelis, & stabilis amicitia de cætero perseveret breviter scribimus, quia opus est magis opere, quam sermone, multum enim utrique poterit esse amicitia fructuosa. Datum, &c. Addit rerum Innocentii gestarum anonymus scriptor, rescripsisse Joanniccium, is est Calojoannes, de quo alias pluribus egimus, Pontifici, bellum se movisse, quod Latini nullam cum ipso pacem, nisi quas recuperarat terras, Imperio Constanti-

XXII. Scriptæ ad Henricum literæ pro pace cum Bulgaro ineunda.

no-

Respondit Joannicius Pontifici Balduinum obiisse, seque ad pugnam provocatum.

nopolitano restitueret, inire voluissent: quibus ipse respondisset longe justius eas terras a se obtineri, quam ab ipsis Constantinopolis teneretur, cum ipse ea recepisset, quæ ejus progenitores amiserant, ii vero ea occupassent, quæ nulla ad ipsos ratione spectarent; ipse coronam regiam a summo Pontifice accepisset, at qui se Constantinopolitanum Imperatorem dicebat, eam temere invasisset, atque adeo Imperium potiori titulo ad se, quam ad Balduinum pertinuisse, propterea que præeunte vero vexillo a beato Petro accepto, ejusque insignito clavibus prælium audacter in eos suscepisse, qui adulterinas cruces humeris gestabant, atque ita a Latinis lacessitum, de iis gloriosissimam victoriam volente numine, ac superbos obterente retulisse, quam non armorum potentiæ, sed beati Petri Apostolorum principis clientelæ adscribebat. Cæterum Balduinum amplius a se vindicari in libertatem non posse, cum e vivis, dum in carcere teneretur, discessisset.

XXIII. Ante istas vero alias literas Bulgarorum acceperat Innocentius, de quibus ejus gesta: *Profectus ergo*, nempe in Bulgariam, *legatus*, Leo scilicet Cardinalis, de cujus legatione superiori anno, *universa sicut fuerant constituta complevit, & rediens, tales ex parte Regis & primatis Bulgarorum literas reportavit*, &c. Recitantur tum ibi, tum in hujus anni regesto, (a) quas ex parte aliqua afferre gravitas argumenti exigere videtur: *Hoc notum sit sanctitati vestræ pater spiritualis regni mei domine Papa, quod dominus Leo legatus Apostolicæ sedis venit ad Imperium meum secum afferens coronam, & eam benedictam super caput Imperii mei imposuit, & in manibus meis dedit mihi sceptrum, atque vexillum, & benedixit sanctissimo patriarchæ regni mei, & totius Bulgariæ ex præcepto vestræ sanctitatis, & valde Deo, & beatissimæ Dei genitrici, nec non & circumspectioni vestræ sanctitatis glorificavimus*. Et paucis interjectis verbis: *Scribo autem vobis, & de Hungaro, quoniam imperium meum non habet aliquam societatem regionum, vel aliquam rem cum eo, neque ei nocet, immo ipse parvipendit, & nocet regionibus imperii mei, & dominus Leo Cardinalis vidit, & vestræ sanctitati annunciabit justum, vel injustum, quod est ab imperio meo, aut si ego parvipendo Hungarum; vel si ipse meum imperium parvipendit, & scribat ei sanctitas vestra, quatenus distet a regno meo, quoniam imperium meum nec eum habet parvipendere, nec contra terras ejus abire. Si vero ipse venerit contra terras imperii mei, & Deus adjuverit, ut vincatur, non habeat sanctitas vestra imperium meum suspectum, sed sim liber. De Latinis quoque, qui Constantinopolim introjerunt, scribo sanctitati vestræ, ut eis scribatis, quatenus distent ab imperio meo, & sic imperium meum nullum malum eis faciet, neque ipsi nos parvipendant. Si forte ipsi conati fuerint contra imperium meum, & parvipenderint illud, & occidant ex eis, non habeat sanctitas vestra imperium meum suspectum, sed sint universa libera. Misi autem ad tuam magnam sanctitatem pueros duos, unus vero nominatur Basilius, alius Bitblebem, & dentur ex præcepto eis, ut addiscant in scholis literas Latinas, quoniam hic grammaticos non habemus, qui possint literas, quas mittitis nobis, transferre, & postquam ipsi addidiscerint, remittantur ad Imperium meum*. Nonnulla munera, quæ ad ipsum mittebat, recenset. Hisce alia adnectitur epistola, quam Basilius Bulgarorum primas ad eundem Pontificem scripsit, ubi pontificalibus insuper insignibus ac privilegiis, quæ sibi per illum miserat: de consecratione, quam ab eodem legato fuerat consecutus, eodemque die ipse metropolitanis impertierat, deque Rege corona redimito mentionem facit; sed ad Balduinum redeamus.

(a) Lib. 7. ep. 230.

A legato Pontificis Bulgaro insignia regia ab se consecrata tradita.

Bulgarus adolescentes Romam mittit instruendos ut literas Pontificias reddant.

XXIV. Licet nonnulli morte violenta sublatum arbitrati sint, secus tamen accidisse tradidit Baptista Egnatius antiquus scriptor, ut Flandriæ annales plura, quæ attulimus, perstringendo hisce verbis posterorum memoriæ propagarunt: *Hadrianopolis urbs Græcorum firmissima, neque Gallis, neque Venetis parere in animum induxit, eo Græci complures odio nominis Latini refugerunt, accitaque in auxilium Valachorum gente, ita vocat, quos supra ab aliis Blachos appellatos audivimus, tenere urbem contra nostros obstinatissimis perseverabant animis: eam civitatem Balduinus dum obsidet, commisso prælio interceptusne, an occisus parum constat, nunquam posthac est inventus, sunt qui ab Joanne Valachorum Rege captum, ac clam decollatum constanter tradant, Baptista tamen Egnatius fatali refert decessisse morte, Imperio fratri per manus tradito*. Illum porro interfectum ex antiquioribus tradunt, Robertus de monte (b) Balduinum, aliosque complures a Joanne de Blac in bello occisos inquiens, & Niceta Choniata qui hæc prorsus contraria iis, quæ Joannes Rex ad Romanum Pontificem scripsit, annalium suorum monumentis mandavit. *Cæterum Balduini mors ita contigit. Scythico bello captus, & vinculis, ut dixi oneratus longo tempore Ternobi fuit, cum autem Aspietes ad Latinos defecisset, Joannes ira æstuans, & dolore in dies ingravescenti pene in rabiem actus Balduino educto e carcere pedes a genibus, & manus a brachiis Tenedia plane securi amputa-*

(b) Rob. de Monte app. ad Sigeb. an. 1205.

Crudelissima Balduini mors, ex Choniatæ sententia.

putari, deinde ipsam in vallem præcipitari jubet, ubi tertio decimo die esca volucrum miserabiliter expiravit: neque vero hunc solum, sed Romanos etiam captivos eadem crudelitate interfecit, omni voce, & supplice gestu repudiato, &c. Afferenda quoque hic Georgii Logothetæ sententia ex MS. pervetusto a domino Leone Allatio optime de literis merito in Latinum traducti, qui hæc a cæteris diversa tradit:

XXV. (a) Georg. Logoth. *Ut (a) vero Itali universam Macedoniam subegerunt, res eorum, qui primus Constantinopoli Imperium tenuit, regie administrante Balduino, pro deditione Adrianopolitas solicitant; namque Rex Bulgarorum Joannes Philippopolim magna Romanorum clade, prædaque ditatus præripuerat. Cum Italorum jugum Adrianopolitæ detrectassent, Itali in eos copias, quibus Balduinus Imperator & vices ducis Venetiarum Byzantii gerens aderant, educunt, quo Adrianopolitæ in summas angustias adducti ad regem Bulgarorum Joannem, ut suppetias ferret, & e scopulo in tranquillum deduceret, viros delegant; postulatis ille oblectatus, sociosque sibi Scythas asciscens cum palam in acie adversus Latinos prodire non posset, ex insidiis eos opprimere statuit, & ipse quidem longe ab Adrianopoli aberat, Scythas vero in Italos mittit, ut Scythico bellandi modo eos aggrederentur. Italis in more est, equis ferocitate exultantibus vehi, misceríque armis circumquaque toto corpore tecto, ideoque segnes, ac tardos* Victi Latini militari arte. *in hostes ferri, verum Scythæ cum leviat armentur, liberius adversarios impetuat: illud Itali ignorantes a Scythis præter opinionem superantur. Balduinus Imperator* Barbarus cranio Imp. poculi vice utitur. *captus, & vinculis gravis ad Bulgarorum Regem Joannem adducitur, illius caput abscissum, sordibusque internis expurgatum, & ornamentis undique circumseptum, poculi loco barbaro inservivisse fama est. Adrianopolitæ non statim rem perceperant, tunc enim urbe egressi castris adsultassent Italorum, ac bona diripuissent. Reliquiæ tamen Italorum in tentoriis clarissimis luminibus accensis, quasi adessent, media nocte pedem Constantinopolim referunt; eo mane cognito ab Adrianopolitanis, quæ in tentoriis remanserant, prædatum itum est.* Quod ad Balduini Imperii tempus pertinet, cum ipse ad Innocentium scribat se dominica, misericordia Domini, nempe secunda post Pascha superioris anni, quæ in nonum diem maii incidit, Imperatorem electum & sequenti coronatum, tradat vero Niceta quintodecimo aprilis a Bulgaris captum, menses undecim, & dies sex imperasse dicendum est. At capto Balduino ii, ad quos Imperatoris electio pertinebat, neminem in ejus locum subrogandum duxere, nisi comperto ipsius obitu, qui post sexdecim elapsos menses contigit, ut ex Niceta patet, cum Henricus Balduini frater Imperator renunciatus est, quemadmodum sequenti anno disseremus. Interea de Balduino non omiserim, laudatissimum principem extitisse, cujus pietatem observantiamque erga sedem Apostolicam Innocentius epistolis supra redditis testatam reliquit. Verum quid plura? ad ejus in restænandis cupiditatibus temperantiam commendandam, inimici ipsius sint judices: etenim Niceta Choniata, cætero quin infenso in eum animo, veritatis omnibus notissimæ vi adactus, de ipso posteritati transfundit, quæ epitaphii pulcherrimi loco esse possint: *Nondum*, inquit, *Balduinus annum ætatis* XXXII. *excesserat, & alioqui vir erat pius, & modestus, ne impudico quidem aspectu mulierem intuitus, quamdiu a sua conjuge abfuerat: vacabat divinis laudibus, necessitatibus constrictantes sublevabat, suæ sententiæ adversarios æquo animo audiebat, & quod* Balduini insignis castimonia. *maximum est, bis qualibet hebdomada vesperi proclamari jubebat, ne quis in suo palatio cubaret, qui alienam mulierem attigisset.* Hæc Græcus auctor (atque ex ipso novatores *b*) de principe digno plane Imperio, cui illud divinæ sapientiæ aptari posse videtur: *Raptus est, ne malitia mutaret (c) intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* At de Balduino satis, cujus frater Henricus gubernandum Imperium suscepit; quando vero quave ratione, suo loco dicetur.

(b) Centur. 13. c. 6. col. 672.

(c) Sap. c. 4.

XXVI. Exorta nova imperia. Hæc inter, ingentibus belli tumultibus concussa omnia, laceratumque Imperium nobiliores Græci discerpebant magis, cum enim totum ad se traducere non possent, partem quisque veluti ex ardenti incendio rapiebat. Hinc plures constitutæ monarchiæ, ac minora Imperia Trebizondæ ad pontum Euxinum, Prusiæque in Bithynia, Thessalonicæ in Thessalia regnum præter Constantinopolitanum eruperunt, de quibus Niceta: *Unde multorum dominatus orientem depascebat, tricipiti quadam bellua a vecordibus implexa. Nam Maurozomes Manuel Caichosrois auxiliis fretus, cui non multo ante recuperato Iconio filiam desponderat, nihil non conabatur, ut imperatorio nomine potiretur, & omnem Mæandrium tractum cum Turcis vastabat, Theodorus Lascharis nobilissimo genere ortus, & Imperatoris affinitate inclytus, illo profligato, & rubro calceo induto, ab omnibus orientalibus urbibus Imperator consalutabatur. David porro Comnenus exercitu ex Paphlagonia & Pontica Heraclea coacto, & Iberum, qui ad Phasidem habitant, legione conducta, pagos & urbes subigebat, &* Trapezuntini imperii origo. *ut fratrem suum Alexium magnum redderet, præcursorem ejus, & præconem a-*

ge-

gebat. De Theodoro Laschari, qui hoc anno Imperatoris insignia Nicææ suscepit, hæc Georgius Logotheta (a): *Ante direptionem abscedens, & circa Nicæam Nicænos exorabat, ut semet intus reciperent, sibique veluti domino obtemperarent: cum non proficeret, acrius incumbens, vel uxorem solum admitterent, impense deprecans, vix tandem illis hoc persuasit. Quare Nicææ uxore relicta, circa Prusam loca omnia excurrebat eo animo, ut illa sibi subjiceret, & pro socero Alexio ipse velut Imperator res ageret ac ministraret: nec spes eum fefellit, namque interim ad Persarum principem sibi amicitia devinctum profectus atque auxiliaribus copiis auctus, quæ jam diu animo conceperat perfecit. Duobus itaque annis integris cum ab omnibus uti despota Lascaris agnosceretur, conventusque ex viris celeberrimis atque ex Ecclesiæ primatibus Nicææ haberetur, illud inter eos agitatum est, quemadmodum Theodorus ad illa usque tempora despota, Imperator acclamaretur*. Subdit auctor Camaterum patriarcham, qui Didymotechi versabatur, cum excitus accedere respueret, Michaelem Antiryanum [1] in ejus locum suffectum Imperialibus ornamentis Lascarim cinxisse.

(a) Georg. Logoth. interp. Leone Allatio.

XXVII. Superest, ut dum in orientalibus versamur, Terræ sanctæ res percurramus cum Soffredus Cardinalis Apostolicæ sedis legatus Hierosolymitanus patriarcha, ut vidimus, (b) designatus dignitatem illam abnuisset, ac post eum Vercellensis episc. electus esset, concurrentibus in eum omnium suffragiis ob egregias ejus virtutes, ob quas Innocentius legationis provinciam in Insubria illi commiserat, ratam habuit electionem Pontifex, ac munus arduum suscipere jussit. (c) Subdunt acta Vercellensem episcopum muneri demisso animo humeros submisisse, adiisse Apostolicam sedem, promotumque in patriarcham non modo pallio decoratum, verum etiam gerendæ in provincia sua Apostolicæ legationis ad quadriennium munere ornatum, profectumque Januam in Syriam navigasse. (d) Extat Innocentii epistola ad cunctos archiepiscopos, episcopos, abbates, priores, omnesque Christi fideles tam indigenas, quam peregrinos in Hierosolymitana provincia constitutos, ubi se ex communi fratrum consilio venerabilem Hierosolymitanum patriarcham Vercellensem olim episcopum (quem plurimum commendat) mittere, ait, illi ad quadriennium in eadem provincia legationis munus injungendum duxerat. Quapropter omnes eum demisse, atque honorifice sicut seipsum excipere jubet. Data est 16. kal. julii; incipitque, *Mediator Dei, & hominum homo Jesus Christus, &c.* Indulget præterea, ut idem patriarcha in quavis provincia pallio utatur, (e) ab excommunicationis vinculo absolvere possit tum eos, qui cum ipso trajicere vellent, (f) tum etiam omnes in Terræ sanctæ regionibus commorantes, (g) atque clericis iter aggredientibus præbendarum suarum fructus ad triennium percipere liceret, (h) denique pecuniam ipsi in Terræ sanctæ subsidium conferendam mittit, atque ad conflanda e Galliis auxilia hanc exaravit epistolam, quæ sine titulo asservatur, verum ad Galliæ præsules datam esse ex contextu colligitur.

(b) Ann. 1203.

(c) Innoc. l. 7. ep. 221. Vercellensis episc. creatus patriarcha Hierosolymitanus.

(d) Innoc. l. 8. ep. 100.

(e) Ep. 167.

(f) Ep. 168.

(g) Ep. 102.

(h) Ep. 102.

XXVIII. *Inopinata (i) captione Constantinopolitanæ urbis audita tam peregrini, qui erant in Hierosolymitana provincia, quam indigenæ, qui habitabant in ipsa ad Constantinopolitanas partes subito transierunt. Ita quod ipsa Hierosolymitana provincia remansit viris, & viribus pene penitus destituta, quin etiam opibus, & operariis vacuata, quodque periculosius reputatur, cum Hierosolymitanus patriarcha decesserit, nostri recessere legati, & filio Regis defuncto, qui successurus erat in regnum, Rex quoque diem clausit extremum, nec est in ea, qui tempora iter, vel spiritualiter præsit, ac prosit. Ad cumulum autem majoris timoris, & doloris accedit, quod inter comitem Tripolitanum, & Regem Armeniæ, qui pro Antiocheno principatu contendunt, tanta viget discordia, tantaque geritur guerra, ut ille pugillus hominum, qui remansit in terra, quasi totus sit divisus ad pugnam. Nam Templarii fovent comitem, & Hospitalarii favent Regi, Antiochenus populus sequitur viam comitis, & patriarcha prosequitur partem Regis. Filius autem Saladini, qui est Soldanus Aleppiæ, Tripolitanum adjuvare videtur, sed eundem impugnat dominus Denephinus: Sephidinus vero, qui dominatur in Damasco, Babylonia, & Ægypto, postquam Constantinopolitanæ urbis captionem audivit, adeo cum omnibus Sarracenis indoluit, ut maluissent Hierusalem occupatam esse a Christianis, quam Constantinopolim a Latinis, statimque inita treugua cum omnibus inimicis, ipsimet personaliter longe, lateque discurrit, ut contra Christianos confœderet universos.*

(i) Ep. 124.

Pro Antiocheno principatu inter Armenum & Tripolitanum discordia.

Sephad. terretur ex Constantinop. expugnatione.

XXX. *Rex quoque Blachorum, & Bulgarorum cum Cuman. Turcis, & Græcis adversus Latinos pugnantes Domino permittente vi-*

ce-

NOTÆ [1] Quæ hic narrat Rainaldus de Michaele Antonino, seu potius Autoriano, ut scriptores Græci appellant, extra suum locum relata suos. Michael enim iste teste Nicephoro Callisto, sacris præficitur a Theodoro Lascari die XX. mensis martii indictione nona nempe anno 1206. quo pariter anno Theodorus Lascaris imperator a Græcis salutatus fuit, ut ex consensu omnium Græcorum scriptorum constat. MANSI

eerunt, majoribus in bello peremptis, unde cum multitudo sagittariorum redire vellet ad propria, dilectus filius Petrus tituli sancti Marcelli presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus, de quo valde dolemus, at ipsam multitudinem ad Constantinopolitani defensionem Imperii retineret, a voto Crucis absolvit, plenam eis peccatorum remissionem indulgens, qui per annum facerent ibi moram. Quare cum nullus omnino succursus expectetur ad præsens in Hierosolymitanam provinciam profecturus, supra modum timemus, ne Sarraceni ad occupandum residuum Terræ sanctæ fortius animentur, ut ipsa penitus occupata, tollatur Christicolis occasio transfretandi, sicque Constantinopolitanum Imperium recuperetur a Græcis, quod utrique vehementer affectant. Cum igitur in tanto necessitatis articulo non sit nobis aliquatenus dormiendum, profecto nec solicitudinem cordis, nec laborem corporis recusamus, dummodo Terræ sanctæ succurrere possimus: unde cum a charissimo in Christo filio nostro illustri Rege Francorum præcipuum super hoc subsidium expectetur, quem ob hoc Dominus adeo magnificavit, & exaltavit inter universos principes Christianos, ut Regi regum in hac summa necessitate principaliter ipse succurrat, fraternitatem vestram per Apostolica scripta monemus, &c.

XXX. Hactenus Innocentius, qui alteram universis Christi fidelibus ad sacrum subsidium Constantinopolim pergere volentibus epistolam hoc eodem anno misit.

(a) Id. ib. ep. 128. (a) Audisti amantissimum patrem exitialia dissidia de principatu Antiocheno, Tripolitanum comitem inter Armeniæque Regem, cum aliis, quibus Christiana premebatur respublica, funestis malis deplorantem; extant hac de re in hujus anni pontificio regesto (quod licet ante datæ, hoc tamen anno, ut putamus, redditæ sunt) ejusdem Regis ad Innocentium Papam literæ prolixæ quidem, at rerum gravissimarum plenæ, atque adeo mea sententia silentio minime involvendæ.

Reverendissimo in Christo patri, & domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici, & universali Papæ per eundem, & Romani Imperii gratiam Rex Armenus sanctitati suæ devotus & obediens cum salute grata servitia, & pedum oscula.

(b) Ep. 119. *Cum (b) constet nobis celeberrime pater, & domine * totius sanctæ Ecclesiæ, & religionis Christianæ curam, & prælationem dante domino dignissime gerere, constat utique nos ad vestrum refugium tanquam ad tutissimum receptaculum debere recurrere, in quo tota spes nostra, & fiducia post Dominum dependet, & a beatitudine vestra in nostris necessitatibus præsidium postulare. Proinde clementissime pater, & domine ad pedes sanctitatis vestræ genibus flexis, & cum omni supplicatione recurrentes conquerimur, & conqueri non cessamus de domino Petro tituli sancti Marcelli presbytero Cardinali legato vestro nostris in causis suspecto, immo aperto adversario, cum enim ad partes regni nostri tum ex injuncta sibi legatione, tum pro reformatione pacis inter nepotem nostrum, & comitem Tripol. contra justitiam & appellationem nostram ad Apostolicam audientiam factam Antiochiæ principatum, usurpantem, ut credebatur, accessisset, dominus Catholicus venerabilis in Christo pater noster cum quibusdam suffraganeis suis & clero, nos cum baronibus fidelibus nostris, & principalibus nobilibus, peregrinis astantibus, quanta potuimus honorificentia, & veneratione ob vestri reverentiam illum suscepimus. Sequentibus diebus de obedientia Armenæ ecclesiæ ad sanctam Romanam Ecclesiam, ad quam jam diu laboravimus, divina auxiliante gratia deliberavimus, & ad hoc cum multo labore induximus ecclesiam Armenam tempore pontificatus vestri meritorum vestrorum exigentia, ad quod progenitores nostri multis transactis temporibus inducere nequiverunt, ut ipse Petrus Cardinalis, & rerum est testis effectus. Dominus Catholicus cum solemnitate celebri & obedientiam & reverentiam per manus ipsius legati secundum literarum vestrarum formam & mandatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & vobis exhibens, pallium a beatitudine vestra destinatum coram prædictis personis astantibus cum omni humilitate, & devotione suscepit, promittens in ordine suo singulis quinque annis per nuncios suos secundum capitularia Apostolica sanctam Romanam Ecclesiam visitare tanquam matrem, & magistram omnium ecclesiarum, in cismarinis conciliis seu in persona propria, seu per nuncios suos interesse, & quod non deberent celebrari concilia ecclesiastica in cismarinis partibus absente eo, vel nuncio suo ab utraque parte statutum est.* Catholicus Armeniæ admittendos legatos Romam singulis quinque annis se obstringit.

XXXI. *Quibus peractis de reformatione pacis inter nepotem nostrum, & comitem Tripolit. tractatur, in quo tractatu Apostolica scripta de commissione, * ut causam, de qua agebatur, fine debito terminarent, quæ dominis .... tituli sanctæ Praxedis, & Petro tituli sancti Marcelli presbyteris Cardinalibus & legatis delegatis, eidem Petro Cardinali repræsentavimus, confidentes secundum mandatum vestrum causam ipsam per eum fine optato terminari, in quibus dominus .. Cardinalis absens pro negotio Christianitatis Accon erat, quem in tota causa æquitatis & justitiæ invenimus amatorem, repræsentatis Apostolicis scriptis, ut dictum est, causam nepotis nostri ei vices vestras gerenti commisimus, & ab initio causæ semper ad Apostolicam appellavimus audientiam, &* * lecta sunt

* vos

in judicio ipsius causam ipsam commisimus testibus domino patriarcha Antiocheno, Hospitalariis, Templariis, & aliis viris religiosis, &c. De Petro Cardinale queritur secretum fœdus cum Tripolitano comite, Templariis atque Antiochenis iniisse, iisque omnem operam porrexisse, quo animadverso adiicit se ad Apostolicam sedem provocasse, & causam suam armorum vi persequi cœpisse, cumque sub ipsa Antiochiæ moenia noctu accessisset, orbemque capere impetu, & incendere potuisset, Christianæ rei misertum armis temperasse, ac patriarcham Antiochenum excivisse, ut pacem conciliaret ipsum inter atque Antiochenos; interea Templarios, quorum bonis semper pepercerat, in arma prosiliisse, atque Armenos telis impetere cœpisse, atque una cum Tripolitano comite, Antiochenis & soldano Alapiæ percusso fœdere non parum Christiani sanguinis fudisse, se vero eo animadverso Templarios, qui in Armenia agebant, ejecisse, bonaque ipsorum occupasse, tumque Petro Card. urgenti acerrime, ut Templariis sua restitueret, id se facturum lubenter subjecisse, si ipsi nepotem suum ab Antiochia recuperanda non propulsaturos sponderent, quod negantibus Templariis cum pax confici non posset, ait Petrum Cardinalem absente Catholico Armeniæ in celebrato Antiochiæ concilio [t] in Armeniam interdictum ecclesiasticum fulminasse, postquam ad sedem Apostolicam pro ea dirimenda causa appellatum esset: quid vero Armeni denunciata sibi ea sententia egerint, subiicit.

XXXII. *Convenientibus itaque Catholico, & principalibus suffraganeis Catholicatus in unum, communicato diu consilio mirati sunt de tanta & tam subita exasperatione absente Catholico in Armenicam ecclesiam facta, & reducentes ad memoriam hoc quod statutum fuerat inter dominum Petrum Cardinalem, & . . Catholicon Armeniæ, quia de concilio absens fuit ipse Catholicos, & sine consensu suo data est in diœcesi sua a Cardinale interdictionis sententia, censuere patres nostri illam non tenere, nec observari* * *sententiam, dicentes: Qui de mammillis matris nostræ primo lac dulce, & suave sugere sperabamus, nunc autem fel amarum & acetum potamus: sperabamus imbre salutifero irrigari, non a grandinosis procellis tempestari. Qui vero nimium emungit, ut bene scitis, elicit sanguinem. Quæ cum ad notitiam domini . . Cardinalis, & legati devenissent, moleste tulit, & habito consilio cum domino Petro collegato suo ad se accedente, quia instantissime ad audientiam vestram appellabamus, procellam in auram consilio domini . . Cardinalis convertere studuerunt, sicque factum est, ut ex mandato dominorum Cardinalium, illustris Regis . . & Cypri, omniumque nobilium peregrinorum mense septembris ad partes Accon pro reformatione pacis inter nos & Antiochenos & Templarios nuntium nostrum nobilem Constantium de Camardresio dilectum consanguineum nostrum delegavimus, & mediante sapientia & discretione domini Cardinalis juris, & æquitatis amatoris pax reformata est inter nos & Templarios, sicut per literas ipsius intelligere poteritis. Nos vero nunquam a mandatis sanctæ Romanæ Ecclesiæ discessimus, nec recedemus vita comite, quanquam dominus Petrus Cardinalis ab ea nos eliminare laboret. Nos igitur, qui Dei & vestri gratia tempore pontificatus vestri nova sumus planta vestra facti, cupientes ad honorem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ fructus odoriferos & suaves producere, ad pedes sanctitatis vestræ recurrimus, flexis genibus rogantes & deprecantes, ut in judicio domini Petri Cardinalis & legati, quem suspectum, immo & apertum adversarium habemus, causam nepotis nostri non committatis, &c.* Hactenus Rex, ejusdemque argumenti epistolam Joannes Catholicus ad Pontificem dedit. (*a*)

Armeni interdictum a legato vibratum spernunt.

* debere

Inter Armeniæ Regem ac Templarios pax inita.

(a) Inn. l. 8. ep. 120. XXXIII.

Alias postea literas Armen. Rex querelis contra dictum Cardinalem plenas, quibus dolet ipsum ab æquitatis recto tramite deflexisse, eundemque versute egisse arguit, ac Tripolitani comitis, qui judicium sedis Apostolicæ repudiabat, partes sustinuisse.

Reverendissimo (*b*) *in Christo patri & domino metuendo Innocentio Dei gratia sanctæ, & universalis Ecclesiæ summo Pontifici, Leo per eandem, & Romani imperii gratiam Rex Armeniorum sanctitatis*

(b) Extat. in M.S. cod. Vallic. signato B. 12.

NOTÆ [t] CONcilium istud Antiochenum a Petro cardinali legato celebratum, at interdicti sententiam in Armenos infligeret anno 1203. habitum fuisse arbitror. Etenim coactum oportet postquam Petrus venit in Syriam, quod non prius anno 1203. contigisse censeo, cum Innocentius literis ad Soffridum cardinalem legatum datis anno illo, die IV. id. augusti scribat Petrum illum, quo tempore Soffridi ejusdem literæ pontifici redditæ fuerunt, *navem transfretaturum* intrasse. Sed neque post annum 1204. differri potest, cum celebratum fuerit quo tempore ambo legati cardinales Soffridus, & Petrus in Syria agebant; anno vero 1204. excente uterque Constantinopolim adivit, nec exinde Soffridus ultra rediit in Syriam. Cum vero satis multa agitata fuerint postquam desiit concilium illud, ex quo turbæ excitæ sunt plurimæ, hinc ad annum potius 1203. quam ad annum 1204. referendum puto. MANSI

tis suæ servus devotus, & obediens cum debita reverentia grata servitia, & pedum oscula.

Rex Armen. poscit ab Innoc. justitiam sibi exhiberi.

Cum sedes Apostolica omnium pene pulsantium necessitatibus occurrit, ab omnibus filiis injustitiam patientibus, & oppressionem ad eam recurritur, tanquam ad materna viscera consolationis, juris, & æquitatis amatricem, ut ab ea lac parvulis, solidus cibus adultis, injuste oppressis justitia pro necessitate ministretur, ejusque proinde clementissime pater, & domine reverendissime ad pedes sanctitatis vestræ, in qua tota spes nostra, fiducia, refugium, & tutela post Deum dependet, cum omni festinatione recurrimus conquerentes, & conqueri non cessantes de domino Petro tit. S. Marcelli presbytero Card. legato vestro, qui in tota causa, quæ vertitur inter nepotem nostrum, & comitem Tripolitan. semper nobis extitit, postposito mandato vestro de commissione, ut causam ipsam fine debito terminaret, non solum suspectus, immo apertus adversarius jam per alias literas hoc ipsum sanctitati vestræ significavimus, & adhuc instanter cumulatis querelis significamus. Et infra: *Cognitis itaque deceptionibus ipsius & illusionibus semper, ut dictum est, talem nobis fieri justitiam petebamus, qualem nobis faceretis in præsentia vestra constitutis, & ab hoc non recedebamus, nec recedemus vita comite, & ob hoc quancumque excusationem proponat, non processit in causa. Ad ultimum cum de pace nihil profici posset, partem nostram in quantum potuit exasperavit, & prohibuit nobis non movere guerram adversus partem adversam, quod bene observavimus usque quo Antiocheni, & Templarii simul paganis confœderati tuguria nostra de Gastum incendere, sed quid melius comes quærebat, aut cupiebat, quam juxta prohibitionem domini S.... Cardinalis Antiochiæ dominium violenter captum in pace possidere jam de cætero nollet, si fieri posset ab aliquo guerram sustinere, semper utique in nostri perniciem, & comitis meliorationem laborabat.*

XXXIV. *Post hoc ipse P.. Cardinalis reversus est, ac ... ibique simul ambobus Cardinalibus, Rege .. illustri, comitissa Flandriæ (erat ista Maria Balduini uxor, de qua Flandriæ annales anno Domini 1203. tradunt illam cum Joanne Nigellano in Syriam præcessisse, ac post maris superata discrimina Ptolemaidem applicuisse, ac dum virum ibi upperiretur, ex morbo extinctam fuisse, IV. ut quidam notant, kal. sep.) & magistris Templi, & Hospitalariis, & nobilibus peregrinis, qui aderant convenientibus communi deliberatione firmiter statutum est, sicut per literas ipsorum Cardinalium cognoveritis, ut quæcunque partium subterfugeret stare judicio ipsorum Cardinalium, tanquam Christiano nomini adversam eam persequerentur, & spiritualiter, & temporaliter, proinde missus est dominus Cremonen. ad utrasque partes citandas ex parte omnium prædictorum ad ea, quæ statuta communi deliberatione fuerant facienda, ut quicunque hoc non faceret, excommunicationis sententiam in eum promulgaret eo momento per partes inimicorum securitate nobis ab ipsis delegata. Delegavimus nuncium C ... de Camardesio dilectum consanguineum nostram ad partes actionum ad mandatum dominorum Cardinalium, aliarumque personarum, quæ nobis super hoc scripserant, qui in præsentia eorum constitatus ex firmo, & expresso mandato nostro obtulit se de facto Antiochiæ tantum facere quod satis reputaretur, & quicquid faceret, nos ratam & firmum haberemus, comes vero Tripolitan. pertinaci duritia contumax consilio maligno & superbo informatus ad diem statutum non venit, nec quemlibet responsalem misit, nec etiam per nudas literas excusationem vel colorem excusationis scripsit, immo quod consuevit fecit, quia neque mandatis domini S.. Cardinalis in principio, nec etiam cum viva voce locutus est, ei obedire promisit, immo dicebat se nunquam ... judicio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Cardinalisque ipsius, nec postquam dominus P... Cardinalis accessit, ad cujus mandatum quatuor vicibus ad partes Antiochiæ accessimus, & pluribus vicibus nostros delegavimus nuncios, non vidimus comitem Tripolitanum, nec nuncios, ad præsentiam ipsius S.. Cardinalis accedere, & cum de absentia comitis conquerebamur, idem Cardinalis dicebat se binas literas pro eo delegasse, & mirabatur multam, & molesto ferebat comitis Tripolitani moram, & postulantibus nobis justitiam exhiberi, quasi clausis oculis præteribat, & nullam justitiam nobis faciebat, &c.*

Hinc est, quod sanctitati vestræ flexis genibus, & multis lacrymarum generibus effusis supplicamus, ut tam de eo, quam de injustitia a comite vobis & nobis illata secundum juris, & æquitatis tenorem conquerentibus in brevi justitiam diu expectatam fieri faciatis, ac defectu justitiæ, quod absit, cogamur ad illicita declinare, & dominum Petrum Cardinalem, quem vestri reverentia teste ipso semper honoravimus, penitus ab ecclesia Armenica nuper obedientiæ vinculis nobis alligata, & causa nostra amoveatis, cujus mandatis, si salva gratia vestra dicere licet, quia duplex est, de cætero non erimus obedientes. Petimus igitur a sanctitate vestra hos dari in causa judices D ... patriarcham Antiochenum venerabilem S.. tituli S. Praxedis presbyteram Cardinalem, illustrem Regem Hierosolymitanum, & magistrum hospitalis, quibus consuetu- XXXV.

dines patria non ignorantibus firmiter detis in mandatis, ut auditis utriusque partibus justitia mediante causam ipsam postposita omni appellatione & occasione diffinatis, & si aliquis istorum in termino moreretur, non minus qui superessent, causam ipsam diffinirent, & si forte aliquis istorum de patria absens fuerit, nihilominus causa ipsa diffinintur. Multa ex iis repetunt Cardinales in literis ad Pontificem scriptis, quæ cum in ipsius vita in lucem fuerint editæ, a nobis prætermittendæ visæ sunt. *Quin vero*, subiicit actorum scriptor, *legati de partibus illis recesserant, Constantinopolim accedentes, dominus Papa causam commisit de Lucedio & de monte Thabor abbatibus & nobilibus viris comiti * Bertoldo & de * Fovinnali hoc modo: Etsi semper, &c.* (a) Mandat enim præcipitque, utramque convenientes partem eas diligenter commonendas curarent, ut super eodem principatu vel inter se convenirent, vel compromissum facerent, alioqui in contumacem spiritualiter se censuris, temporaliter adhibito cunctorum Christi fidelium auxilio animadverterent; in eandemque sententiam Regi Armenorum rescripsit. (b) Datæ ejus epistolæ Romæ apud S. Petrum 3. non. martias, Innocentii pontificatus anno octavo. Cæterum quid iis de rebus actum sit, ex Armeniæ Regis lætissimis ad Innocentium literis (c) colligitur:

Absentibus legatis ea causa duobus abbatibus committitur.

* Berrohoc

* Firmnallis

(a) Inn. l. 8. ep. 1.

(b) Id. ib. ep. 2.

(c) Extant in cit. cod. Vallic.

XXXVI. Lit. Reg. Arm. de Antioch. adepta.

Reverendissimo in Christo patri & domino Inn. Dei gratia sacrosanctæ & universalis Ecclesiæ summo Pontifici Leo per ejusdem & Romani Imperii gratiam Rex Armeniæ sanctitati sua devotus & obediens cum debita reverentia, grata servitia & pedum oscula.

Sicut de tribulationibus, pressuris, angustiis & discordia exorta inter nos & Antiochenos nunc usque paterno affectu condoluistis, sic de ipsius pacis reformatione & prosperis successibus nuper emergentibus gaudeatis: occasione autem ipsius discordiæ multa & majora provenerant hactenus contraria & pericula universæ Christianitati, & maxime ipsi civitati propter importunitatem comitis Tripolitani subterfugientis stare mandatis vestris & judicio legatorum vestrorum, qui ad sedandam guerram ex Apostolico mandato vestro jam diu & laboraverunt pro viribus & nihil profecerunt, quod dominationi vestræ non extat incognitum, ob quam guerram diu passam habitantes civitatem fame, penuria, calamitate, & miseria, paupertate, & rerum jactura coacti & afflicti pene extrema trahebant, nequeuntes ulterius portare pondus diei & æstus, & ni Dominus sua sancta pietate navi periclitanti ante submersionem manum adjutorii porrigeret, procellosis fluctibus hostium crucis crudeliter agitata vultum cogeretur in terga cum pudore referre, verum omnipotens & misericors Dominus, qui neminem vult perire, sed salvat omnes sperantes in se, ad hoc induxit universum populum civitatis a minimo usque ad majorem, quod facti sunt anima una & cor unum ad requirendum dominum suum Rupinum dilectum nepotem nostrum legitimum principatus heredem.

Rupinus ab Antioc. exceptus.

XXXVII

Communicato inter se invicem sano consilio dominus & venerabilis patriarcha oculos cordis in antea extendens ad evitanda majora & intolerabilia pericula cum universo clero, majori parte militiæ & universo populo nimis perterrito ad nos per literas, & nuntios delegaverunt, rogantes modis omnibus & exposcentes, quatenus cum dilecto nepote nostro ad partes Antiochiæ accederemus promittentes, & spondentes se velle recipere illum tanquam suum dominum, quia bene recognoscebant & nulli veniebat in dubium quin ipse esset legitimus heres domini principis Boamundi avi sui, & ad eum pertinebat habere hereditariam successionem totius principatus Antiochiæ, quod jam justo judicio ventilatum fuerat in publica curia vivente ipso principe. Quod jam requisiti fecimus in momento, atque cum fortunato per Dei gratiam exercitu nostro accessimus usque ad portas civitatis, quæ apertæ sunt nobis, & cum pacis silentio introivimus Antiochiam sine aliqua persecutione illata, sine sanguinis effusione, aut cujuslibet læsione, immo unanimiter corruerunt proni in terram ante pedes ipsius & nostros, sicque cum canticis & organis, cum tubicinibus & aliis plurimis instrumentis in gaudio & exultatione laudantes & benedicentes Dominum duxerunt illum ad sanctum Petrum, sicut mos est principibus; ibique sicut legitimus heres receptus est a domino patriarcha, archiepiscopis, episcopis & viris religiosis adstantibus, &c. nepos noster venerabili patriarchæ tanquam domino suo ligio junctis manibus ligium fecit homagium. Quibus peractis dominus patriarcha dedit ei vexillum principale & saisivit eum de corporali possessione civitatis totiusque principatus; & sic per Dei gratiam constitutus princeps ductus est ad palatium principale, ubi fecerunt ei milites & clientes belligeri ligium homagium, sicut debebant, & qui de ligio homagio ei non tenebantur, spontanea voluntate tactis sacrosanctis Evangeliis jurabant ipsum

Princeps Antioch. patriarchæ Antioch. fiduciarius.

adju-

adjuvare contra omnes homines, qui vivere & mori possent. [1]

XXXVIII. *Dehinc barones, milites Burgen. eliminati de civitate introducuntur, & restituuntur eis justo ordine domus, hereditates, & possessiones & legitima tenimenta sua. Similiter viduis, orphanis & omnibus injustitiam patientibus justitia mediante restituta sunt ablata, spoliati injuste resarciuntur per justitiam, ita per Dei gratiam in pace redacta sunt omnia, postquam vidimus dominum patriarcham fecisse judicium & justitiam, concessimus ei restituere Tarsensem ecclesiam cum omnibus rebus & tenimentis suis, in qua diu suo orbata pastore consecratus est archiepiscopus venerabilis cantor Antiochen. ecclesiæ, concessimus ei etiam reddere Manustanam ecclesiam, quam nostris temporibus, seu prædecessoris nostri non meminimus fuisse de suffraganeis ecclesiæ Antiochenæ, de qua electus est archidiaconus Antiochiæ, cui eleemosynarie largiti sumus tanta bona, quibus regere possit se & ecclesiam sibi commissam, canonicos & clericos sibi Deo servientes. Abbatiæ sancti Pauli, restitutus est fons Gustoni de quo ad aures nostras replicatæ sunt sæpius vanæ querelæ & restituta sunt eidem casalia & tenimenta sua. Similiter abbatiis nigræ montanæ restituta sunt casalia & tenimenta sua sibi ablata, castellum de Gastom, quod super paganos acquisivimus & propter guerram nunc usque detinuimus, restituimus Templariis & facti sumus amici ad invicem.*

XXXIX. *Sicque per Dei gratiam facta est tranquillitas magna per totam terram: cujus rei veritatem per Hospitalarios, Templarios, & alios viros religiosos, si diligenter inquisiveritis, cognoscetis, & super hoc credimus dominum patriarcham vobis scripsisse. De cætero autem flexis genibus supplicamus circumspectæ dominationi vestræ, quatenus dominum patriarcham juris & justitiæ amatorem super hoc recommendare, & gratiarum actiones ei referre velitis copiosas. Atque dilectum nepotem nostrum principem sub alis protectionis vestræ habeatis recommendatum, & in dominatione principatus sui auctoritate Apostolica ipsum confirmare dignemini, ut exinde dictis fidelibus fideliores, & devotis devotiores, nos & ipsum vobis & sanctæ Romanæ Ecclesiæ reddatis. Igitur flexis genibus supplicamus sanctitati vestræ, ut in auxilium nostrum, & principis contra barbaras nationes succursum mittatis, & omnibus ad succursum nostrum accedentibus indulgentiam & remissionem suorum peccaminum concedatis. Per partes nostras, est porta per quam prædecessores nostri introierunt, & sanctam terram promissionis acquisiverunt.*

Hoc eodem anno Martinus abbas, de quo supra frequens mentio, Accone, quo reversus fuerat, solvens patriam repetiit, secumque sanctorum reliquias detulit, quas in direptione Constantinopolitana acceperat, ut tradit Guntherus, (a) qui de colentibus eas Angelis objectum divinitus visum enarrat. *Tertia siquidem nocte, antequam ipse Martinus sui reditus iter arriperet, quidam clericus admodum ei familiaris, Ægidius nomine natus de Bohemia, cujus nullum verbum nisi Latine prolatum abbas ipse intelligere poterat, qui & ipse cum abbate in eadem navi redire proponebat, non dormiens quidem, sed vigilans certissime, sicut ipse penitus affirmabat, vidit Angelos duos in eodem loco, ubi sacræ servabantur reliquiæ, ubi etiam tam ipse, quam abbas cubiculum habere consueverant, abbas quidem ob sacrarum rerum diligentem custodiam, ille vero quid ibidem servaretur, penitus ignorabat. Qui Angeli circa scrinium, in quo sacra Dei munera claudebantur, miræ devotionis officium satagere videbantur, & Deum, qui hæc famulo suo contulisset, omni reverentia collaudare: facto autem illo divinæ venerationis officio alter alterum exhortantes Deum obnixe precabantur, ut eundem virum, cui tanta bona præstantur, cum omnibus, qui ei familiariter adhærebant, sua defensione protegeret. Quam atique certissimam visionem cum ipse facto mane abbati recitaret, subito inter ipsa verba ea multa cordis compunctione erupit in lacrymas: Nescio, inquiens, quis sis, aut unde veneris, aut quid in illo scrinio tuo custodias, sed illud verissime scio, quia manus Domini tecum est. Quapropter in hac maris transfretatione a tua sanctitatis non recedam* XL.

con-

(a) Gunth. hist. Constantinop. apud Canis. antiq. lect. to. 5. p. 388. &c.

Insigne Angelorum sacras reliquias venerantium miraculum.

NOTÆ [1] PAcis conciliatio inter Rupinum, & comitem Tripolitanum de principatu Antiochiæ disceptantes, non quidem hoc anno, sed vel sequenti 1206. vel succedenti 1207 initio facta est. Id ego perspicue colligo ex binis chartis vulgatis in Codice Melitensi; prior legenda num. CLXXV. data est anno MCCVI. & in ea Boemundus Comes Tripolis *Antiochiæ Princeps* nuncupatur, & terras quasdam equitibus Hospitalariis concessisse perhibetur. Nondum ergo anno illo Comes Antiochenum principatum dimiserat. Anno vero sequenti 1207. die 22. mensis maii Rupinus Antochiæ principem se se appellans donat Hospitalariis *Civitate Gibel*. Ex quo intelligimus Rupinum tunc & Antiochenum principatum obtinuisse, & convenisse cum Hospitalariis, qui antea Comiti Tripolitano favebant, ut Charta mox adducta demonstrat. Ex his autem inferas literas illas Leonis Armeniæ regis, in quibus de concordia illa fit sermo ad annum 1206. vel 1207. non vero ad præsentem pertinere. MANSI

consortio, certissime credens me in illa navi, qua tu vehendus es, periclitari non posse. Hæc ipse de Angelico viso, qui aliud eadem nocte abbati objectum recenset, quo significatum terræ, marisque periculis cœlesti ope ereptum iri.

XLI. In Germaniam igitur regressus, Basileam, unde primum peregrinationem susceperat, lætissime ingressus, inde ad Parisiense monasterium suum se contulit, in ejusqua ecclesiæ ara maxima sacrosancta pignora reposuit, vestigium scilicet sanguinis Domini nostri Jesu Christi, qui pro totius humani generis redemptione effusus est; de Dominicæ crucis ligno; sancti Joannis Baptistæ haud modicam partem; brachium sancti Jacobi Apostoli, & alia plura, quæ auctor commemorat. Ex his, ut auctor vocat, cœlestis gratiæ donis Parisiensis ecclesia Philippo Suevo Imperatorem agenti egregiam partem elargita est, rabulam videlicet inæstimabilis fere pretii, auro gemmisqua distinctam, permulta sanctarum reliquiarum genera continentem, quam aurea alligatam catena Græcorum principes diebus maxime festis veluti certum Imperii pignus collo appensam soliti erant circumferre: ejusmodi vero tabulæ præter aurum aliasque gemmas pretiosissimas miræ magnitudinis jaspis hærebat, Christum medium inter beatam Virginem, & Joannem Evangelistam referens, atque admirandæ item magnitudinis sapphirus, ubi divina majestas ea ratione qua humanitus exprimi atque adumbrari potest, insculpta cernebatur. De his omnibus fusius Guntherus, hisque Constantinopolitanæ historiæ a se exactissime conscriptæ finem imponit.

Tabula pretiosissima referta reliquiis Constantinop. exportata Philippo Suevo dono missa.

XLII. Porro de reliquiis Constantinopoli a Martino abbate in Germaniam, aliisque alio translatis, Otho de sancto Blasio antiquus auctor (*a*) historiæ commendavit, illatas occidenti Græcorum divitias, atque Venetos ornamenta templi sanctæ Sophiæ, quod Justinianus augustissimo cultu extruxerat, Venetias cum ingenti auri vi, innumerisque reliquiis advexisse, Martinum etiam abbatem Cisterciensem partem Dominicæ crucis cum multis aliis sacris spoliis in Alsatiam transtulisse, ac plures urbes & provincias iis nobilitatas esse: adöit fuisse divinæ providentiæ, ut Græci qui tot mala alias crucesignatis invexerant, irrogarantque injurias a crucesignatis everterentur, puniereturque eorum scelus, non a Sarracenis, qui reliquias sacras conculcassent, sed a Christianis, qui ipsas toto occidente sparserunt, ut majori honore colerentur. His similia de Cisterciensi abbate reliquias ad suum monasterium transferente Urspergensis afferr (*b*). Cum in Germaniam delapsa sit oratio, quænam gesta fuerint,

(*a*) *Otho de S. Blasio append. ad Oth. Frising.*

(*b*) *Ursperg. abb. in chron.*

videamus hoc nnno in illis regionibus, audiamusque in primis Arnoldum Lubecensem abbatem (*c*) qui iis temporibus scribebat. Tradit auctor Othonis res cum in maximam potentiam obtenta Colonia excitatæ essent, repente defloruisse, dejectasque Willelmi comitis Jullaci proditione fuisse, qui Philippo est pollicitus se omnes Othonis studiosos, atque ipsum Coloniensem archiepiscopum in ejus partes traducturum, si parem promissis obsequiis gratiam repositurus esset, eoque nuncio ingenti gaudio Philippum delibutum, comitem muneribus, majoribusque promissis oneratum ad proditionis consilia perducenda incitasse, illumque mox archiepiscopum, cæterosque Othonis proceres artibus suis in Philippi partes pellexisse.

(*c*) *Arn. Lub. chron. Slav. l. 4. c. 1.*

XLIII. Verum Adolphum a Brunone clerico suo ad hujusmodi defectionem adductum testatur Innocentius. Idcirco mandavit (*d*) Coloniensibus, decano, ac præposito sacerdotiis illum omnibus sine ulla recuperationis spe exuerent; at utrumque contigisse potuit, prædictum videlicet comitem archiepiscopum Brunonis opera ab Othonis amicitia alienasse, præterea ejusdem defectionis auctores extitisse, quos paulo post ex Godefrido audiemus. Pergit Arnoldus, inita conjuratione, collectoque florentissimo exercitu Philippum Aquisgranum petiisse, atque in ea urbe ab Adolpho Colon. archiepiscopo diademate redimitum, quæ Conradus Urspergensis abbas confirmat. (*e*) Addit Godefridus in annalibus eundem Philippum, antequam regni insignia ab Adolpho acciperet, consilio ibi cum suis inito regium nomen, & coronam deposuisse, utque ab omnibus denuo eligeretur petiisse, obtinuisseque, atque adeo a Coloniensi archiepiscopo cum Maria * uxore sua inunctum, & consecratum esse; eadem omnino in chronico Hirsaugiensi (*f*) leguntur. Philippi itaque res adeo effloruere, ut Australis chronici auctor (*g*) tandem regno potitum dixerit; sed ad Arnoldi narrationem redeamus. Ait ergo eam defectionem Coloniensibus, qui in Othonis partibus, ac fide perstabant, ingratam admodum extitisse, ipsumque temeritatis arguisse ob rem adeo novam nullo ab iis petito consilio tentatam, ac precibus institisse factum revocaret, repereret memoria Pontificem ipsius precibus adductum Othonem confirmasse, illumque tantummodo Imperii ornamentis insignire decrevisse: sed cum mentem susceptam archiepiscopus exuere recusaret, Otho, clerus & cives Colonienses tristem Adolphi rebellionem literis Innocentio significarunt, qui justa ira in archiepiscopum motus diem ipsi dixit, ut intra sex hebdomadas ad diluenda objectn

se

Deficit Adolphus

(*d*) *Lib. Vat. super neg. Rom. Imp. ex reg. Inn. 3. ep. 123.*

Adolphus Coloniensis archiep. ab Othone ad Philippum desciscit eumque in Imperatorem consecrat.

(*e*) *Ursperg. ab. in chron.*

* Irene

(*f*) *Trith. chron. Hirsaug. ann. 1025.*

(*g*) *Chron. Austral. an. 1205.*

se Apostolicæ sedi sistere non detrectaret, quæ ex Lubecensi Crantzius (*a*) depromisse videtur.

(*a*) *Crantz. Saxon. l. 7. c. 33.*

XLIV. Clerus Adolpho restitit.

(*b*) *Inn. cit. libell. ep. 137.*

(*c*) *Arnol. Lubec. l. 7. c. 3.*

Plurimum commendavit Pontifex (*b*) Coloniensis cleri, ac populi constantiam, turpiter ab officio Adolpho desciscente, ipsos fidem Othoni servasse; subdit Arnoldus: (*c*) *Archiepiscopus tamen neglecto mandato Apostolici, ejus præsentiæ se non exhibuit, unde dati sunt judices Henricus canonicus ad sanctam Gereonem, Anselmus, & Christianus parochiani, qui eum legitime citatum monuerunt, ut errori suo renunciaret: quod si nollet, eum excommunicatum dejicerent, & aliam idoneum ecclesiæ suæ præficerent, quod & factum est. Cum enim acquiescere nollet salutaribus monitis, sub interdicto positus est, & Bruno Bonnensis præpositus ei est substitutus. Ad quod tamen negotium solemnius exequendum a domino Papa majores personæ sunt delegatæ, ut subjecta declarat epistola: Innocentius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus archiepisc. Maguntino, & episcopo Cameracensi, & dilecto filio scholastico sancti Gereonis salutem, & Apostolicam benedictionem. Ut Adolfus Coloniensis archiepisc. incidat in foveam, quam paravit, &c.* Eam namque recitare pergit auctor, quam Crantzius (*d*) & ex eo novatores decerpsere (*e*); habetur quoque in MS. Vaticano libello, (*f*) nos vero captata brevitate prætermissis, quæ in perjurum, & refractarium archiepiscopum præloquuntur, hæc tantum referemus: *Contra præceptum nostrum, & proprium juramentum corruptus pecunia, sicut fertur, dominum suum temerarius prodidit, & conversus in arcum perversum nobili viro Philippo duci Sueviæ impudenter adhæsit.* De his ita Godefridus in annalibus: (*g*) *Post hæc Coloniensem archiepiscopum per Treverensem, Spirensem, & Constantiensem episcopos apud Andernacum sibi conciliat,* Philippus scilicet, *& ut ducem Brabantiæ, & reliquos Lothariagiæ nobiles fideles sibi efficiat, novem millia marcarum ei donat.* Salevelt *etiam & alia ab episcopio ablata redonat, plurima promittens, rogat. Coloniensis vero archiepiscopus sacramentum, quod dudum Othoni fecerat parvipendens, & perjurium & excommunicationem Apostolici non metuens, post festum sancti Martini,* nempe superioris anni, *ad eundem Philippum cum duce Brabantiæ Confluentiam venit, & ei juramentum fidelitatis cum duce ibidem fecit, ibi etiam Rex Philippus celebrem curiam omnibus, qui aderant principibus in epiphania Domini Aquisgrani indicit, & Coloniensis eum ibidem in Regem consecrari, & ungi promittit, quod & factum est, &c.* Quæ omnia iisdem fere verbis Hirsaugiensis chronici auctor (*h*). Pergit Pontifex.

(*d*) *Crantz. Sax. l. 7. c. 24.*

(*e*) *Cent. 13. c. 8. col. 755. &c. & ex parte c. 6. col. 602.*

(*f*) *Cit. libell. ep. 215.*

(*g*) *Godef. an. 1204*

(*h*) *Trith. Hirsaug. Chron. an. 1205. & seq.*

Ac ne quid ejus præsumptioni deesset, & ne culpa ejus aliquo possit velamine palliari, nuper Aquisgrani, ubi præfatum regem, nempe Othonem, *solemniter coronaverat, memoratum ducem publice coronavit, quamvis excommunicationis sententiam incurrisset, quam in ecclesia beati Petri Colonien. coram multitudine copiosa ipso præsente, ac gerente sacerdotalem stolam in collo & candelam accensam in manu vener. frater noster G. Rhemen. archiepiscopus tunc episcopus Penestrin. Apostolicæ sedis legatus promulgavit, in eos, qui a præfato Rege recederent, & parti alteri adhærerent. Ut igitur Colonien. qui noluerunt in malo caput languidum imitari, sed in ejusdem Regis fidelitate perstiterunt firmius, & persistunt, expurgato fermento veteri, quod voluit corrumpere totam massam, sit nova conspersio, sicut sunt azymi nihil corruptionis habentes, cum juxta canonicas sanctiones accusatione non egeant manifesta, unde nos ejus exemplo, qui absens corpore, præsens autem spiritu Corinthium damnavit absentem potuissemus in eum sententiam promulgare, ad majorem tamen cautelam de consilio fratrum nostrorum, & tam episcoporum, quam aliorum plurium prælatorum discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus cum apud vos sint ista luce clariae manifesta, dictum archiepiscopum pulsatis campanis, & candelis accensis singulis diebus dominicis & festivis excommunicatum publice nuncietis, & faciatis per omnes Colonien. ecclesias & vicinas diœceses sub solemnitate simili nunciare suffraganeos, & omnes vassallos Colonien. ecclesiæ tam clericos, quam laicos absolutos ab ejus obedientia nunciantes, &c.* XLV.

Postea tamen optimus pastor aberrantem ovem ad gregem reducere satagens, XLVI.
(*i*) alia ad eosdem data epistola facultatem dedit, ut a mandatis superioribus literis sibi traditis recedentes, si ita in rem esse judicassent, archiepiscopum admonerent; darent operam intra certum diem in gratiam cum Othone rediret, ab eoque caverent, ne rursus ab ejusdem Imperatoris fide, amicitiaque recederet, atque ita censurarum vinculis absolverent. Sed hujusmodi Pontificis conatus in irritum cecidere: addit enim postremo Arnoldus Lubecensis (*k*) Adolphum e culmine dignitatis præcipitem dejectum, Brunonemque in ipsius locum suffectum & insignia archiepiscopalia a Pontifice adeptum, partesque Othonis amplexum Coloniam obtinuisse: at vero Adolphum qui potentia ob plurium magnatum affinitatem pollebat circumposita loca infestasse. Eadem de exauctorato Adolpho, deque creatione Brunonis pluribus tradit Godefridus, (*l*) & ex ipso quem pene exscri-

Innoc. ad reconciliandum Othoni Adolphum laborat.

(*i*) *Ib. ep. 118.*

(*k*) *Arnol. Lub. chron. Slav. l. 7. c. 3. in fin.*

(*l*) *Godef. in Annal. an. 1205.*

scribere consuevit Joannes Trithemius. (a) Porro in cœlum laudibus Colonienses tollit Innocentius (b) ob Adolphum ex Apostolicæ sedis auctoritate rejectum, Brunonemque, qui Othoni faveret ad archiepiscopalem dignitatem admissum.

(a) *Chron. Hirsaug. eod. ann.*
(b) *Cit. libell. ep. 130.*

XLVII. Bruno in Adolphi locum subrogatus.

Postea datis ad Coloniensem electum literis, (c) ut quæ prius habuerat sacerdotia biennio retinere posset, utque (d) si eum suffraganei sacris episcopalibus initiari neglexissent, alios ad id episcopos convocaret indulsit, denique ejus confirmans electionem capitulo, cæterisque Coloniensibus rescripsit: *Nos igitur veritate negotii comperta depositionem illius*, nempe Adolphi, *& electionem istius*, Brunonis scilicet, *gratam habentes, utramque auctoritate Apostolica confirmamus in virtute Spiritus sancti sub anathematis pœna districtius inhibentes, ne quis huic confirmationi contraire præsumat.* Et paucis interjectis verbis subdit: *Universitati vestræ præcipimus monentes, quatenus præfatum depositum tanquam excommunicatum omnino vitetis, & prænominato electo tanquam prælato vestro debitam obedientiam impendatis. Nos igitur suffraganeis Coloniensis ecclesiæ dedimus in mandatis, ut cum ab eo fuerint requisiti, manus ejus consecrationis imponat, & ut nihil ei desit ad pontificalis officii plenitudinem, pallium de corpore beati Petri sumptum ex consueta Apostolicæ sedis gratia destinamus.* Hucusque Innocentius, atque de Brunone recens creato archiepiscopo Coloniensi modo satis, jam aliqua ad Germaniam pertinentia prosequamur.

(c) *Inn. l. 8.*
(d) *Ep. 170.*

XLVIII. Innocentii in rebus Othonis firmandis opera.

Omnibus nervis, uti superioribus annis, hoc pariter Pontifex contendit, elaboravitque quo Othoni Imperium firmaret, atque adeo stantibus animos addere, labantes atque ab eo deficientes ad pristinam fidem revocare non destitit, atque ob id ad omnes tam ecclesiasticos, quam alios Germaniæ principes, qui in fide Othonis perstabant, scriptis literis constantiam illorum extulit: (e) *Non est*, ait, *amicus hominis, sed fortuna, qui sicut arundo vento, sic fortuitis casibus agitatus ei, cui arridet in prosperis, deficit in adversis: licet enim varii sint bellorum eventus, nec quod semper volvitur, in eodem statu valeat permanere, non debent tamen viri constantes secundum varietates rerum labentium variari, sed stabiles potius permanere, scientes, quod finis pugnam coronat, & non qui cœperit, sed qui perseveraverit, salvus erit, fides etenim in necessitate probatur, & constantia in adversitate clarescit, nec qui cum fortuna rotatur, constans debet, aut stabilis appellari, aut dici fidelis, qui fidem variat cum eventu. Unde miramur non modicum, & movemur, quod quidam principum, qui charissimo in Christo filio nostro illustri Regi Othoni in Romanorum Imperatorem electo sponte hominium fecerant, & fidelitatis juramenta præstiterant non coacti, ex eo, quod nobilis vir dux Sueviæ visus est aliquantulum prosperari, contra honestatem propriam, & fidem præstitam venientes, relicto eo, cui prius adhæserant, ejus adversario adhæserunt, illis merito comparandi, de quibus legitur in psalmista: Filii Effrem intendentes arcum, & mittentes sagittas, conversi sunt in die belli. Verum quanto detestamur amplius in talibus levitatem, tanto in vobis constantiam potius commendamus, qui cum eodem Rege in suis tentationibus fideliter perstitistis.*

(e) *Inn. cit. libell. ep. 119.*

XLIX. Colonia ab obsidione Philippi per Othonem liberata.

Quod ad secundas Philippi Sueviæ ducis res pertinet, quarum causa, ut audisti, nonnulli Germaniæ principes contra delatum fidei jusjurandum ab Othone desciverant, Albertus Stadensis hæc habet: (f) *Philippus & Otho iterum vires suas circa Coloniam sunt experti, ibi Otho est graviter vulneratus.* Sic ille, at Robertus de Monte illius etiam temporis auctor hæc annalium monumentis exaravit: (g) *Otho Rex pugnat cum Philippo duce, & Coloniam ab obsidione liberat.* In quam sententiam Godefridus (h) ita loquitur: *Post nativitatem Mariæ Philippus Rex maximo exercitu congregato Mosellam transivit, & in festo beati Michaelis Archangeli ante mœnia civitatis Coloniæ veniens, eam impugnare cœpit: sequenti vero die in superiori parte civitatis tentoria sua figit, & tota illa die eam impugnat & impetit. His autem qui intus erant fortiter repugnantibus, & adversariis viriliter resistentibus cum per quinque dies eam impeteret & nihil proficeret, sed maximum damnum suorum præcipue equorum ibidem acciperet, relicta obsidione recedit.* Quapropter ne quaquam ducem Sueviæ integra potitum victoria, sed tantummodo prosperis rebus uti visum asserit Innocentius.

(f) *Stad. in chron.*
(g) *Rob. de Monte hoc anno.*
(h) *Godef. in annal. eod. an.*

L. Templariis orantibus Angeli pugnant & Saracenos capiunt.

Cæterum ad hoc tempus Coloniensis obsidionis conjiciendum videtur, quod Cæsarius tradit: (i) *Non est diu, quod sex milites Templi in vicinia Sarracenorum horam quandam canonicam prostrati dicebant, ex inopinato paganis supervenientibus, cum illi surgere vellent & fugere, magister eis innuit, ut jacerent. Mira res, ut Rex cœlestis ostenderet, quantum ei magistri fides & discipulorum obedientia placeret, angelos suos misit, a quibus infidelium turba turbata est, quidam capti, & plures occisi, cumque eos, quos angeli vinxerant, Templarii comprehendissent, & illi dicerent: Ubi est exercitus quem dudum vidimus, a quo capti sumus & occisi, responderunt: Quando necesse habemus, veniunt nobis in auxilium quando non indigemus, revertuntur in taber-*

(i) *Cæs. l. 8. c. 47.*

bernacula sua: intellexerunt enim sanctos angelos illos fuisse, quos ipsi videre non potuerunt, qui laudantibus Deum semper adsunt, ipsosque custodiunt, ipsi vetera sunt castra Dei, qui Jacob cum timore revertenti in terram suam venerunt in auxilium, fueruntque, ei, ut dicit scriptura obviam angeli Dei, quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt hac. Hoc miraculum cum recitatum fuisset Regi Philippo in castris, cum rediret de obsidione Coloniæ, respondit: Certe si habuissem, Legem pone in ore, ego psalmum reliquissem & fugissem. Sed ad institutam orationem revertamur. Cum Pontifex Othonis in H. Palatinum Rheni illius fratrem querimonias audisset, nimirum cum Philippo in eundem Othonem conspirasse, graviter ipsum objurgare, utque quamprimum resipisceret, monere atque imperare non prætermisit; extant de his pontificiæ literæ rum ad Maguntinum archiepiscopum, & Ildesemensem episcopum, (*a*) tum ad ipsum Rheni Palatinum (*b*) datæ. Hermannum insuper Thuringiæ Lantgravium ad ejusdem Othonis obsequium reverti jubet, cum antea necessitate potius compulsus, quam sponte in Philippi castris versatus esset. Othonis partes superiori anno secutus est Lantgravius, quemadmodum Innocentius (*c*) testatur, posteaque ab ipso deficiens, Sueviæ duci adhæserat, qua de re plura in suis chronicis auctores.

(*a*) Cit. libell. ep. 120.
(*b*) ibid. ep. 121.
(*c*) Id. ib. ep. 91. ante fin. & post ep. 107.

LI. Otho carus Bohemus a Philippo diadema accipit.

Porro post epistolam ad Lantgravium ab Innocentio datam; subditur in laudato sæpius libello: *Scriptum in eadem rationem ad Bohemorum Regem*. De quo ista in Steronis annalibus leguntur: *Otakel dux Bohemiæ adhæret Philippo, qui imponit ei diadema*. Insuper Padeburnensem episcopum, (*d*) ac Trevirensem archiepiscopum, (*e*) qui contra præstitum jusjurandum Othonem reliquerat, Pontifex graviter arguere, atque ad illos revocandos incumbere Postremo Joannem Anglorum Regem, Othonis avunculum magnopere hortari, (*f*) nepoti Imperatori electo opem porrigeret, utque a Riccardo Rege fratre suo legatam illi pecuniam (de qua sæpe diximus) tandem aliquando persolveret. Ut vero Othonis rebus, quæ ad præsentem annum spectant, finis imponatur, videamus quid de initis, recensitis supra, inter eum, & Brabantiæ ducis filiam sponsalibus censuerit Innocentius, hanc enim perbrevem illi epistolam misit: (*g*) *Cum inter te, ac dilectam in Christo filiam natam ducis Brabantiæ sponsalia fuerint approbante legato nostro contracta*, (*h*) *nostræ voluntatis existit, ut quod initiatum est, legitime nisi per alium steterit compleatur. Cum ergo puella ipsa ætati nubili sit vicina*, (*i*) *monemus serenitatem tuam, & exhortamur attentius, quatenus usque ad nubilem ejus ætatem expectes, & si pater ejus eam tibi tradere noluerit requisitus, ex tunc libere, cui volueris in Domino tamen nubas*.

(*d*) Arn. Lub. chr. Slav. c. 6. & 8. Ursperg. & Paul. Lang. hist. de Langr. auctor c. 32. 33. Stad. in chron. an. 1204. Godefr. in annal. eod. anno, & alii.
(*e*) Stero in annal. an. 1205. apud Canisi. antiq. lect. to. 1. p. 244.
(*f*) Cit. libell. ep. 125.
(*g*) Ibid. ep. 126. 127.
(*h*) Ibid. ep. 129. 131.
(*i*) Ibid. ep. 128.

LII. Innoc. Philippo Suevo jura Eccles. invadenti sese opponit.

Verum ut Pontifex, quem putabat de Romana Ecclesia bene merentem Othonem fovere, atque defendere, ita competitorem Philippum Sueviæ ducem, quem cernit Apostolicæ sedis infensissimum hostem, ut par est, insectari. Mirum quam refractarius princeps in ecclesiasticis rebus sibi arrogabat: quare Innocentius divino exæstuans zelo contra insurrexit, ut epistola ad Aquilejensem patriarcham, atque ad abbatem de Castro novo data testatur: in ea enim prælocutus plura in Liupuldum, qui sine Romani Pontificis venia ex Wormatiensi ad Maguntinam sedem, ut vidimus, impudenter transvolarat, unde primum anathemate perculsus, deinde exauctoratus fuerat, in prophanum ducem nequissimi hominis fautorem ista (*k*) subiicit: *Cæterum idem dux cum debuisset excommunicatum vitasse, ac depositum abiecisse, tanquam de clavibus Ecclesiæ non recte sentiret, ex eo tempore amplius illum fovit, & non solum in errore suo tanquam primus & præcipuus actor participavit eidem, sed in argumentum gratiæ plenioris in Italiam officium ei suæ legationis indulsit, & ad impugnandum beati Petri patrimonium hostem Ecclesiæ destinavit. Ecce qualiter idem dux Romanam honorat Ecclesiam, ecce qualiter claves Ecclesiæ reveretur, cum quantum in eo est Petri privilegio violato, quod nullus principum, nullus etiam Imperatorum hactenus attentavit, translationem episcoporum sibi præsumpserit usurpare, ac hominem excommunicatum, & damnatum a nobis tanquam non credat testimonio veritatis, quod in collatione clavium de ipsarum viribus protulit ipse Christus, fovere publice, ac honoribus studuerit ampliare: cum enim lepræ judicium secundum legem divinam ad solos pertineat sacerdotes, quibus ut inter lepram dijudicent, est concessum, non debuerat leprosum contingere, aut sacerdotale sibi officium vendicare, ne cum Ozia Rege percuteretur in fronte, fieretque nota omnibus ejus culpa; verum si virum religione conspicuum, literatura præclarum, præditum honestate, ac damnatum injuste foverit, licet ejus non esset de nostro judicio judicare, aliquibus tamen excusabilis videtur, sed cum faveat homini pestilenti, cujus crimen nec peritia literarum extenuat, nec morum minorat honestas, nec religio palliat, nec pœna excusat injusta, excessus ejus nequit ullatenus excusari*. Et infra:

(*k*) Inn. l. 8. ep. 83.

LIII. *Licet igitur ex eo, quod ejusdem ducis notorius est excessus, & ipse jam monitus noluerit ab hujusmodi præsumptione* ces-

cessare, possemus graviter procedere contra eum, adhuc tamen experiri volentes, si nunc saltem tanquam vir catholicus, aut etiam Christianus beato Petro cælestis regni clavigero magisterium universalis Ecclesiæ, ac nobis in eo claves regni cælorum fideliter recognoscat, discretionem vestram per Apostolica scripta monemus, & in virtute obedientiæ districtius præcipimus, quatenus ad eum diligenter, ac excusatione cessante personaliter accedentes ipsum secreto prius, & tandem publice in audientia tam ecclesiasticorum, quam sæcularium principum, quos contigerit interesse, diligentius, & instantius moneatis, ut sæpe dicto excommunicato nullum de cætero tribuat auxilium, vel favorem, sed potius tanquam depositum illum abiiciat, & velut damnatum evitet, ac idolum zeli, quod in templo Dei velut abominationem in loco sancto stantem erexit, de ipso prorsus eliminare procuret, alioquin publice nuncietis eidem, quod nisi usque ad tres menses post commonitionem vestram monitis vestris acquieverit humiliter & devote, in eum, & terram ejus manus nostras curabimus fortius forsan, quam existimet, aggravare, &c. Dat. Rom. apud S. Petr. 11. non. jun. Hæc Pontifex, qui ad eosdem insuper Philippum, nisi infra mensem resipisceret, sacris interdicere jubet: (a) contra vero Magdeburgensi archiepiscopo, (b) & Tullensi (c), atque Halberstadensi (d) episcopis, qui antea variis de caussis anathematis sententia fuerant implicitl, absolutionis beneficium indulsit.

(a) Ep. 84. (b) Ep. 78. (c) Ep. 87. (d) Ep. 207.

LIV. Ordo militiæ Christi institutus ab Alberto Livoniensi episcopo.

Hoc ipso anno militiæ Christi ordinem institutum Dlugoschus, qui Joannes Longinus etiam dictus tradit (e) *Albertus tertius Livoniensis, alias Rigensis episcopus, qui Bartholdo Livoniensi secundo a Livoniensibus prope Rigam interfecto, successerat, ordinem fratrum de militia Christi nuncupatum, qui gladium, & desuper crucem mantello infutam deferebant, apud Livoniam instituit, pro defensione fidelium contra barbaros, & tertiam partem bonorum ecclesiæ Rigensis illis in dotem assignavit, quem Gregorius nonus ordini Theutonicorum univit, & ut in jurisdictione prælatorum Livonien. consisteret constituit.* Eodem anno defuncto Henrico, seu Emerico Ungarorum Rege, ac paulo post Ladislao puero ejus filio, regni relicto herede, Andreas Henrici frater Pannonia potitur, cum prius ex Henrici suprema voluntate Ladislai ejus filii & heredis curam suscepisset: de quo Andreas ipse Innocentium literis suis, quæ in pontificio hujus anni regesto (f) extant, certiorem fecit; cui referibens Pontifex, ut illius res diligentissime administret, etiam atque etiam hortatur rogatque (g): *Regem, ipsum*, inquit, *pueram, cui fidelitatem fecisse dignosceris, promissione facta super administratione regni ac tutela suscepta de ipso, tuæ provisionis industria attentius commendamus, ut nominis tuo præconia veræ laudis accrescant, cum idem Rex benignum patrem in patruo, & protectorem propitium invenerit in patrono, & ab altissimo Rege, cui puero Reges venientes de Saba plena devotionis munera obtulerunt, salus tibi proveniat, & remunerationis æternæ corona. Nec contra ipsum Regem nepotem tuum pravas aliquorum suggestiones admittas, cui tanquam filio pro patre teneris adesse, quem cum sit parvus, & puer, tanto debes chariorem habere, ac pro eo regni negotia diligentius procurare, quanto propensius impensa sibi beneficia recognoscet, cum auctore Deo adultam pervenerit ad ætatem, in qua se patrem non perdidisse cognoverit, sed mutasse. Datum VII. Kal. maii.* Hæc Innocentius.

(e) Longin. hist. Pol. l. 6. an. 1025.

Emerici Regis Ung. mors

Andreæ fratri commissa regni cura.

(f) Apud Inn. l. 7. ep. 226. (g) Inn. l. 8. ep. 36.

LV. Pontifex tuendo novo Ungariæ Regi incumbit.

Præterea toto animo studioque in Regis novi regnique commoda incumbens, aliis ad Andream datis literis mandavit, tum pecuniam, (h) quam defunctus Rex quibusdam reliquerat, erogandam curet, tum (i) redditus, quos Regi, reginæque promiserat, persolvat: atque ad eundem ducem, universosque regni principes scriptis literis, (k) ita pueri Regis curam eos gerere monet, ut regias possessiones nulla ratione abalienare audeant, archiepiscopos insuper, episcopos, &c. fidem Regi servare omnino jubet. (l) Colocensi & Waradiensi episcopis Ladislai Regis, ac Reginæ familiæ molestiam exhibentes, compescendi provinciam injungit, (m) & Colocensis ecclesiæ suffraganeos in fide pueri Regis permanere imperat: (n) ad Andream insuper exaratis literis (o) excusationem affert, tum cur ei pro postulato Colocensi archiepiscopo morem gerere nequeat, aliumque eligi jubet, tum etiam (p) quod ejus postulatis de Papebergensi episcopatu non annuat; demumque 6. kal. Augusti alias ad ipsum, qui Regi demortuo successerat, ut in ejus commorantes regno, qui scrinium cum sanctorum reliquiis crucem auream, in qua vitalis ligni particula includebatur, plura ac pretiosa alia, quæ Portuensis episcopus Romam mittebat, vi abstulerant, quamprimum reddere compelleret, monuit, hortatusque est.

(h) Ep. 37. (i) Ep. 38. (k) Ep. 39. (l) Ep. 40. (m) Ep. 41. (n) Ep. 42. (o) Ep. 88. (p) Ep. 106.

LVI. Ladislai mors.

Quod spectat ad Andreæ regnum; si verum esse affirmemus id quod paulo ante retulimus, Henricum superiori anno kalendis decembris e vita discessisse ac præterea ejus filium Ladislaum vix mensibus sex diebus quinque, ut tradunt, (q) in regno exactis defunctum, non ante mensem junii hujus anni Andream regnare cœpisse dicendum est. Sed videamus, quibus beneficiis novum Regem hoc an-

(q) Bonf. Decad. 1. lib. 7.

Andreas nepoti succedit.

anno prosecutus sit Innocentius, qui cum rogante illo statim post susceptam regni administrationem (quod paulo ante meminimus) ut (a) Colocensis archiepiscopus in Strigoniensem sedem transferretur, tametsi id primo illi concedendum non duxerit, demum permisit, uti pontificiæ literæ testantur: (b) siquidem hoc ipso anno pridie non. octobris Innocentius Strigoniensem præpositum, & capitulum monuisse reperitur, ut archiepiscopum suum e sede Colocensi ad Strigoniensem translatum venerarentur, & colerent. Colocensis vero capituli juribus ex hujusmodi translatione nullum damnum inferri declaravit; (c) atque de Germanicis Ungaricisque rebus hactenus satis.

(a) Inn. l. 7. ep. 226.
(b) Inn. l. 8. ep. 135. habetur ex. de postul. prael.
(c) Inn. l. 8. ep. 136.

LVII. Innoc. ad Judæos comprimendos in Galliis operam navat.

Jam ad Galliarum res sermonem convertamus; plura in illis regionibus composuit Innocentius, quæ nos brevissima oratione libabimus. Igitur gravissima in iis Judæos flagitia perpetrare acceperat, ad quæ retundenda ad Philippum Francorum Regem aliosque principes scripsit, (d) ut perfidum populum coercerent, ne nimia libertate in tyrannulos contra fideles desciscerent: *Etsi non displiceat Domino, sed ei potius sit acceptum, ut sub catholicis Regibus, & principibus Christianis vivat & serviat dispersio Judæorum, cujus tunc tandem reliquiæ salvæ fient, cum in diebus illis salvabitur Juda, & Israel habitaverit confidenter, vehementer tamen oculos divinæ majestatis offendunt, qui crucifigentium filios, contra quos adhuc sanguis clamat in Patris auribus, crucifixi Christi coheredibus præferunt, & tanquam ancillæ filius cum filio liberæ possit, & debeat heres esse; Judaicam servitutem illorum libertati præponunt, quos filius liberavit. Sane ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod in regno Francorum Judæi adeo insolescunt, & sub specie usurariæ pravitatis, per quam non solum usuras, sed usuras usurarum extorquent, ecclesiarum bona, & possessiones Christianorum usurpent, sicque illud impletum in Christianorum populo videatur, quod in Judæorum persona propheta deplorat: Hereditas (inquiens) nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos. Præterea cum in Lateranen. concilio sit statutum, ut Judæi nec sub alendorum puerorum obtentu, nec pro servitio, nec alia qualibet causa in domibus suis habere permittantur mancipia Christiana, sed excommunicentur qui cum eis præsumpserint habitare, ipsi & servos Christianos habere non dubitant, & nutrices, cum quibus eas interdum abominationes exercent, quas te potius punire convenit, quam nos deceat explicare. Insuper cum idem concilium testimonium Christianorum adversus Judæos in communibus causis, cum & illi adversus Christianos testibus Judæis utantur, censuerit admittendum, & anathemate feriri decreverit, quicumque Judæos Christianis in hac parte prætulerit, usque adeo eis defertur in regno Francorum; ut non credatur Christianis testibus contra ipsos, sed ipsi contra Christianos ad testimonium admittantur. Quod si aliquin hi, quibus suam credunt pecuniam sub usuris Christianos testes super facta solutione producant, plus creditur instrumento, quod apud eos per negligentiam, aut incuriam debitor reliquerat indiscretus, quam testibus introductis, immo non recipiuntur etiam testes in hoc articulo contra eos, usque adeo etiam, quod cum rubore referimus, insolescunt, ut Senon. juxta quandam ecclesiam veterem novam construxerint synagogam, ecclesia non modicum altiorem, in qua non sicut olim, priusquam fuissent ejecti de regno, demissa voce, sed cum magno clamore secundum ritum Judaicum sua officia celebrantes divinorum celebrationem in eadem ecclesia non dubitant impedire; &c.* Hæc adversus Judæos; demum in hæreticos subiicit vigilantissimus pastor: *Ad eliminandos insuper hæreticos de regno Francorum potenter insurgas, nec lupos ad perdendas oves sub ovina pelle latentes in terra sua latere permittat Regia celsitudo, sed in eorum demonstret persecutione fervorem, quo fidem prosequitur Christianam. Dat. Romæ apud S. Petrum 17. Kal. februarii.* De his scripsit (e) etiam ad Senonensem archiepiscopum, episcopumque Parisiensem, neque ita multo post 7. scilicet idus febr. eundem Regem rursus hortatus est (f) hæreticorum audaciam atque conatus armis etiam, si opus foret, infringeret.

(d) Id. l. 7. ep. 186.

Decreta Lateran. Concilii in Judæos non servata.

(e) Ib. ep. 220.
(f) Ib. ep. 222.

LVIII. Philippus Galliarum Rex Normanniam suæ ditioni adjungit.

Occupatus tum erat in conjungenda Gallicæ ditioni Normannia Galliarum Rex, cumque populos ad fidem sibi præstandam jurejurando obstringeret, Innocentius Rothomagensem archiepiscopum, aliosque episcopos admonuit, (g) ut hac in re a consuetudine, & a jure non discedatur. At illud patris optimi animum angebat, quod post plurimos impensos a se labores Reginæ piissimæ feminæ Regis gratiam conciliare non potuisset, ut quo par erat eam amore complecteretur: quapropter legatione ac literis mœrentem permulsit: (h) *Novit ille, qui nihil ignorat, quod super articulo matrimonii pro te fecimus quicquid homo facere potuit, sed peccatis exigentibus parum profecimus, quoniam ad exhibendum tibi maritalem affectum animus charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris non potest aliquatenus inclinari, neque nos ejus animo amorem possumus inspirare, cum hoc solus Deus facere possit, in cujus manu cor Regis existit.*

(g) Lib. 8. ep. 7.
(h) Ep. 113.

Pontificis consolatoriæ literæ ad Reginam ejectam.

ſtit. Putat igitur ipſe Rex, & multi etiam opinantur, quod perpetuo ſit maleficio impeditus, unde non ſolum propter affinitatem, verum etiam propter maleficium a te poſtulat ſeparari. Licet igitur tibi deeſſe nolumus, immo quantum cum Deo poſſumus ſemper velimus adeſſe, quia tamen diſpoſitionem Dei mutare non poſſumus, nec expedit, ut in hoc miſerabili ſtatu tu & Rex ipſe diutius maneatis, mittimus ad te dilectum filium magiſtrum . . . . capellanum noſtrum virum providum & fidelem, qui tibi ſolatium noſtræ viſitationis impendat, & animum tuum ſubtiliter inveſtiget, cui ſecure tuam aperias voluntatem nobis fideliter intimandam, ut ea cognita melius tibi providere poſſimus. Dat. 3. non. jul. apud S. Petrum.

LIX. Quod ad Galliarum res attinet, Pontifex Belvacenſem decanum, & capitulum ab injuriis epiſcopo inferendis abſiſtere jubet, (a) Belvacenſique epiſcopo præcipit (b) laicos decimas ex Eccleſiæ præſcripto ſolvere compellat, archiepiſcopo, decano, & archidiacono Bituricenſibus in mandatis dat, (c) ut Burdegalenſem archiepiſcopum ob indigniſſima ſcelera, niſi intra menſem ſe abdicet munere, nulla mora interpoſita epiſcopatu deiiciant, atque exauctorent. Guidoni Rhemenſi archiepiſcopo ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali imperat, tum ut (d) in provinciali concilio archidiaconos, & decanos ad ſacros ſuſcipiendos ordines adigat, tum (e) ne aliquem regularem abbatem fidejubere ſinat, tum (f) in eccleſiis Rhemenſis provinciæ, monaſteriiſque pravos mores corrigat, denique dato ad ipſum, ſucceſſoreſque diplomate, Rhemenſis archiepiſcopi privilegia confirmat, inter quæ præcipuum illud recenſetur, ut ſolus Francorum Regem inungere, & corona redimire poſſit. Præterea Narbonenſi archiepiſcopo mandat, (g) ſe Apoſtolico conſpectui ſiſtat iiſque ſe purget, quæ objecta eſſent: cum Senonenſi archiepiſcopo, nonnulliſque aliis agit (h) de Burgundiæ duce, qui conſanguineam ſibi copularat, factique pœnitens opem, conſiliumque flagitabat.

(a) Lib. 7. ep. 197.
(b) ib. ep. 198.
(c) Lib. 8. ep. 146.
(d) Ib. ep. 7.
(e) Ib. ep. 11.
(f) Ep. 12.
Rhemenſi archiep. datum, ut ſolus Gallicum Regem inungat.
(g) Ep. 105.
(h) Ep. 11c.

LX. Rurſus quod ad res Gallicanas attinet, hiſtoriæ exaratum eſt: *Anno Domini* MCCV. *Philippus Rex Francorum*, inquit Rigordus, (i) *in pignus charitatis, & dilectionis eccleſiæ beati Dionyſii Areopagitæ contulit pretioſiſſimas reliquias, quas Balduinus Imperator Conſtantinopolitanus de ſancta capella Imperatorum, quam os Leonis vocant, cum timore & reverentia, præmiſſis jejuniis, & orationibus acceperat, ſcilicet de ſancta Cruce, in qua Salvator mundi pependit, ad quantitatem unius pedis in longum, in groſſum quantum aliquis claudere manu poteſt juncto pollici indice: de capillis Domini noſtri Jeſu Chriſti pueri: de ſpinea corona Domini ſpinam unam, coſtam unam ſancti Philippi Apoſtoli cum uno dente ipſius, de panno lineo albo, in quo involutus fuit Salvator in præſepio, de purpureo indumento ipſius. Crux in vaſe aureo cum gemmis pretioſis ornamento poſita eſt ad quantitatem eius facto: aliæ reliquiæ prædictæ poſitæ habentur in alio vaſe aureo. Omnes reliquias prædictas Chriſtianiſſimus Rex Francorum Henrico abbati beati Dionyſii propria manu in Pariſiis tradidit 7. id junii: quas prædictus abbas cum gaudio lacrymarum pleno accipiens regali munificentia exhilaratus pſalmos cum orationibus pſallendo uſque in dictum venit. Ubi proceſſio monachorum beati Dionyſii albis, & cappis ſericis induti, nudis pedibus cum univerſo clero, & populo obviam occurrit. Et data in eodem loco cum reliquiis benedictione, cum hymnis & laudibus pulſantibus campanis univerſis in eccleſia ter beati Dionyſii ſuper corpora ſanctorum martyrum in vaſis majoribus auro puro, & lapidibus pretioſis tectis, cum capite ipſius pretioſiſſimi martyris Dionyſii, & ſcapula ſancti Joannis Baptiſtæ habentur recondita. Per omnia benedictus Deus, qui mihi ſervo ſuo licet indigno, & fragili peccatori fere in ſenio jam exiſtenti, divina, pietas videre conceſſit.* Hactenus Rigordus.

(i) Rig. de geſt. Philip. Aug.
Reliquiæ Conſtantinopoli delatæ, eccleſiæque D. Dionyſii a Philippo datæ.

Sed ad res Angliæ exponendas procurat oratio. Funeſtiſſimus, luctuoſiſſimuſque erat hiſce temporibus illius eccleſiæ ſtatus, de quo geſtorum Innocentii ſcriptor, dum de morte Huberti Cantuarienſis archiepiſcopi agit, quæ hoc ipſo anno obtigit, iſthæc literis breviter propagavit: *Licet beatus Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus animam ſuam pro eccleſiaſtica poſuerit libertate, nulla tamen utilitas quoad hoc in ſanguine ejus erat, quoniam Anglicana eccleſia per principum inſolentiam in profundo ſervitutis ancillata jacebat, ita ut Apoſtolicum quoque mandatum in Anglia jam quaſi precarium haberetur, & electiones prælatorum nuſquam libere fierent, ut de cæteris abuſionibus taceatur. Contigit autem, ut defuncto Uberto Cantuarienſi archiepiſcopo, &c.* Verum priuſquam ad ejus enarrandam mortem nos accingamus, quæ primum occurrere, præmittenda ſunt. In primis ergo Innocentius Papa dato VII. idus martii ad Cantuarienſem archiepiſcopum, Hubertum ſcilicet, atque Elienſem, Londonienſemque epiſcopos diplomate imperat, (k) Regem precibus, hortationibuſque omni ſtudio inducant, Vintonienſis epiſcopi eligendi poteſtatem liberam electoribus permittat, poſtea ſcriptis 10. kal. januarii ad Regem literis (l) hortatur, ne S. Trinitatis moniales de Cadomo in jus ad laicos judices vocari patiatur: unde LXI.

Libertas eccleſiaſtica in Anglia oppreſſa.
(k) Inn. l. 8. ep. 5.
(l) Ep. 162.

de perspicuum est rerum Innocentii gestarum auctorem jure conquestum, Anglicanam ecclesiam redactam in servitutem, quæ ex dicendis paulo post patebunt.

LXII. Dum ecclesias Joannes oppugnaret divinum nomen ipsius terras a Francorum Rege, cum quo ex Innocentii literis bellum gessisse constat, subiici permisit: ait enim Parisius ipsum in Gallias expeditionem adornasse, utque a suis desertum, coactum redire paucis post diebus, quam mare conscendisset, a nobilibus, populo, ac religiosis vim pecuniæ innumeram corrasisse, objecisseque eus ad recuperanda amissa eumtem sequi detrectasse, extinctoque Huberto archiepiscopo Cantuariensi cujus mors non ingrata Joanni Regi extitit, apud quem nimiæ cum Francorum Rege conjunctionis suspicione laborabat. Narrat auctor Cantuarienses monachos non consulto Rege Reginaldum superiorem in archiepiscopum elegisse, ac noctu celebratis divinis laudibus primum altari, dein archiepiscopali solio imposuisse, electoque Romam profecto, ac flagitanti ab Innocentio, ut electioni suam adiiceret auctoritatem, respondisse Innocentium rem se diligentius excussurum. Reliquum est ut recenseantur breviter, quæ Innocentius cum Anglis per litteras egerit. Primum, ut ex ejus diplomate constat, Wintoniensis monasterii patrocinium suscepit, (*a*) dein Petro Wintoniensi episcopo (cui etiam patrocinium spondet) (*b*) imperat, (*c*) ut quæ in diœcesi sua emendanda sunt corrigat, postremo cunctis Anglicanis præsulibus mandat, (*d*) ut beati Petri denarium, qui cum fide quidem colligebatur in Anglia, sed ministrorum dolo non integer ad Romanum Pontificem perveniebat, annis singulis exigendum, sibique sine ulla fraude deferendum curent.

Pontifex queritur denarium D. Petri in Anglia collectum a coactoribus alio verti.

(*a*) Inn. l. 8. ep. 4.
(*b*) Ep. 275.
(*c*) Ep. 138. & 142.
(*d*) Ep. 178.

LXIII. Non in Anglia modo verum in Hispania a Regibus appetita dignitas ecclesiastica defendenda suoque splendori asserenda fuit, Regem enim Aragonium semel, iterumque monuit, rogavitque ecclesiam Helenensem vexare desisteret, atque in integrum restitueret, cujus oppida, possessionesque eo nomine usurpatas retinuerat quod episcopi electionem sine sua auctoritate attentasset, occupaverat violenter, populatusque fuerat atque eatenus retinuerat, quoad ecclesia eas imperata pecunia redimere cogeretur; ad hæc ejusmodi verba addidit: *Nos autem, qui tuam nolumus impedire salutem, sed propensius desideramus in Christo, dilecto filio abbati Cisterciensi P. de Castro novo & monachis Fontis frigidi, Apostolicæ sedis legatis injungimus, ut te ad hoc vice nostra diligenter moneant & inducant, & si necesse fuerit, districtione, quam viderint expedire, cessante appellatione compellant. Datum Romæ apud S. Petrum XV. id martii.* Quo etiam die aliis datis ad ipsum diplomatibus, episcopalem sedem in Majorica erecturum pollicitus (*e*) est, si illa armis potiretur, eique liberam rerum possessionem est elargitus, (*f*) quas ab hæreticis, aliisque, qui admoniti illorum conatibus non obstitissent, invasisset, archiepiscopos vero, episcopos aliosque ecclesiarum rectores in Aragonio regno constitutos Regi in expellendis impiis auxilio consilioque præsto esse jubet, (*g*) fratribus de Calatrava eidem adversus Sarracenos opitulari mandat, (*h*) ac demum Cisterciensi abbati, petroque de Castro novo injunxit, (*i*) ut Scuræ castrum eidem Aragonum Regi cum illud Deo juvante ab hæreticis vindicasset, personaliter, ut ejus utar verbis, in feudum concederent, ita tamen, ut Romanæ Ecclesiæ fidem astringeret, quod id castrum supremo jure ad B. Petri patrimonium pertineret, annuum censum Romanis Pontificibus solvendum statueret, idque literis publicis confirmaret.

Arguitur Aragonius quod Helenensem ep. vetet eo inscio electum.

(*e*) Ep. 95.
(*f*) Ep. 94.

Erepta hæreticis bona invadenti Aragonio concessa.

(*g*) Ep. 95.
(*h*) Ep. 96.
(*i*) Ep. 97.

LXIV. Ex Aragonicis rebus ad Castellanas dilabimur: Asperserat regiæ dignitati non levem maculam protrita libertate ecclesiastica, laxatisque temere regni sui infidelibus frænis, Alphonsus Castellæ Rex, quem hoc ipso anno Innocentius Papa a tum a vexandis clericis Judæisque ac Sarracenis fovendis omni studio abducere conatus est (*k*): *Ne charissime in Christo fili ecclesiasticam libertatem deprimere, & synagogam, ac meschitam extollere videaris, neque in ecclesiam sponsam Christi, aut ministros ipsius exerceas, quæ tuæ fidei puritatem offuscent, serenitatem regiam monemus in Domino, & hortamur, quatenus prædicta omnia & in te corrigas per te ipsum, & in aliis corrigi concessa tibi facias potestate. Alioquin quantumcunque personam tuam in Domino diligamus, quia ecclesiarum oppressionem, quarum est nobis cura commissa, pati nolumus, nec debemus, ut regi Deo potius, quam regi homini deferamus, venerabilibus fratr. nostris Oscensi, & Tirasonensi episcopis, & dilecto filio decano Tirasonensi nostris literis nos noveris injunxisse, ut te ab hujusmodi per censuras ecclesiasticas appellatione remota compescant. Dat. III. nonas maii.*

Castellæ Rex ob Judæos ac Sarracenos in honore habitos increpatur.

(*k*) Ep. 50.

LXV. Hactenus Innocentius, qui pariter dedit operam, ut alios in viam reduceret, atque intra disciplinæ ecclesiasticæ terminos compelleret. Placentinis ob patrata crimina sacris interdictum fuerat, cumque Apostolicas literas, quibus solita salutatio præmittebatur impetrassent, atque adeo anathemate se solutos jactarent, ipse ne crimina ab Ecclesia impunita viderentur, Insubres admonuit, Placentinos

Placentini de obtenta absolutione falso gloriabundi coercentur.

nos absolutionem hac ratione non con-
(a) Lib. 7. ep. 224. secutos. Hujus porro epistolæ (a) initium est: *Si aliquando*, & habetur ex. de sententia excommunicationis, cui inscripta est dies IX. kal. martii: quo item die Placentino & Terdonensi episcopis aliis li-
(b) Ibid. ep. 225. teris (b) mandavit, ut Placentinos, si Ecclesiæ secissent satis, absolverent, qua veru ratione in Ecclesiæ gratiam redierint, proximo anno dicetur. Quam prudenter cauteque in his se gerere consueverit Innocentius, amplius, clariusque demonstrant ipsius literæ, quas ad Mutinensem, ac Regiensem episcopos io marchionis Palavicini filii causa cooscripsit. Gravissimis contumeliis Romanem Ecclesiam affecerat, ipsiusque legatum spoliarat: quare sententic anathematis irretitus, solvi non meruir, oi pœnitentia injuriam illatam sarcivisset.

LXVI. Pisanus archiep. ob invasa Sardiniæ suprema jura perstrictus.

Cum iosuper Pisanus archiepiscopus a Calaritano marchione fidei sacramentum sibi, suæque ecclesiæ delatum recepisset, graviter ipsum arguens Pontifex, (c) plurimum hac de re se mirari ait, cum ad Romanæ Ecclesiæ jus, sopremumque dominium Sardiniam pertinere ipsi epi-
(c) Lib. 8. ep. 80. scopo compertum esset, magisque se commotum subdidit, quod eundem virum ab ejusmodi sacramcuto, ut imperarat, absolvere neglexisset, quapropter ne cunctetur amplius monet, minasque intentat; utque cætera crimina inulia non reliquit, ita hæreseos pestem hoc anno

Innocentii zelus in Viterb. hæret.

uti consueverat, delere aggressus est, aliosque ad cam præfocandam incitavit. Fovebant Viterbienses impios viros, honoribusque augebant, atque ex ipsis plures nefariis dogmatibus erant infecti: quare pastor vigilaotissimus lupos a grege Dominico arcere studens ardentem, & aculearam hanc ad ipsos epistolam de-
(d) Ep. 85. dit: (d) *In peccatis excellitis universos facti persidiores Judæis, & crudeliores Paganis. Judæi siquidem semel Dominum crucis patibulo affixerunt, sed vos in membris suis jugiter crucifigentes eandem, opprobriis ipsum, & contumeliis laceratis, & cum illi credant, licet sub cæcitate peccati, Deum Patrem visibilia, & invisibilia condidisse, plerique vestrum a Lucifero visibilia credunt esse condita, & creata. Pagani furebant in perimeadis Christianorum corporibus, & mactandis, sed vos necare intenditis totum hominem, animas fidelium latenter Christo subripientes, & utrumque hominem pariter perimentes. Verum nec isti, nec illi Christum Dominum cognoverunt, propter quod habere videntur excusationem aliquam in peccatis, sed vos tanquam filii Effrem intendentes arcum, Christi fuistis charactere insigniti, & adhuc in publico Christiana vultis professione censeri, corde tamen ubeuntes retrorsum, ac recedentes a fide, conversi estis in arcum perversum hæreticorum laqueis irretiti, ac eorum pravis dogmatibus deformati.* Et infra:

Nos autem vestris miseriis compatientes LXVII. *imminenti ruinæ vestræ occurrere volumus, & viam patulam exterminii vestri præcludere, si valemus, pulsantes Deum precibus, & Abrahæ vestigia imitantes, qui a Domino volente subvertere Sodomam, & Gomorrham, multiplicatis intercessionibus impetravit, quod pro decem justis non perderet universos. Experiri siquidem volumus utrum inter vos aliqui fideles remanserint, qui ante Baal sua genua non curvarint, & Ninivitarum exemplo sacco & cinere prostrati, iram Domini mitigent, & furorem, ut parcatur multis pro paucis, ne simul pereant universi. Si quis igitur Dei est, adjungat se nobis, nam gestare volumus gladium Finees, & animadversionem Mosaycam imituri, ac cum Mathathia punire dæmonibus immolantes, ut auxiliante Domino eliminentur de templo perfidi, & indigni, & fermentum hæreticæ pravitatis de massa conspersionis dominicæ salubriter expurgetur. Ideoque per Apo-* Rescinditur electio hæreticorum magistratuum.
stolica vobis scripta monemus, & districtius præcipimus, quatenus cum quidam vestri concives filii Belial in odium Jesu Christi, & contemptum Apostolicæ sedis & nostrum, post inhibitionem a nobis factam quosdam credentes Patarenorum in consules eligere attentarint, ipsum, & hæresiarcham videlicet . . iniqui perditionis filium, qui exigentibus iniquitatibus suis de mandato nostro jamdudum vinculo extitit excommunicationis astrictus, & adhuc in contumacia sua perdurat, camerarium instituere non timentes in electos ipsos, & electores pariter, ac eorum complices viriliter insurgatis, resistentes eis magnanimiter, & potenter, ac eosdem acriter expugnantes, & ne valeant radicari firma radice, primos ipsorum conatus frustrare, ac contundere laboretis. Ut autem evulsis radicibus stipes arescat penitus, & siccetur, &c. Hæc zelo fidei catholicæ æstuans optimus Pontifex, quæ haud silentio dissimulare voluimus, quo principes cæterique omnes præclaris vestigiis insistant, impiosque universa in Christianam rempublicam mala invehentes persequi, eiicere, ac suis finibus longe amandare discant. Demum Innocentius Viterbiensi, ac Urbevetano episcopis ejusdem argumenti literis (e) mis- (e) Ibid. ep. 204.
sis adversus Patarenos sibi auctoritatem permissam exercere jussit, Viterbium adire, electosque consules magistratu submovere.

LXVIII. Privilegia in plures ab Innocentio collata.

Justissimas iras in improbos detonantem audivimus, nunc æquum est, ut beneficia in pios effundentem conspiciamus; monasteriorum sancti Vincentii Cenomanensis, (f) sancti Petri Cluniacensis (g) (f) Lib. 7. ep. 184. (g) Ib. ep. 185.
san-

(a) Lib. 8. (b) Ib. ep. 27. ep. 52. (c) Ib. ep. 99. (d) Lib. 7. ep. 218. (e) Id. l. 8. ep. 43. (f) Idem l. 7. ep. 190. (g) Ibid. ep. 199. (h) Lib. 8. ep. 66. (i) Ibid. ep. 48. (k) Ep. 49. (l) Ep. 89. (m) Ep. 163.

sancti Sylviani de Leproso, (a) sancti Petri Cabilonensis (b) privilegia confirmat, eademque monasteria in suam clientelam recipit, quod sancti Juliani de Perejo magistro, fratribusque, (c) priori ac fratribus Vallis Caulium, (d) & monialibus de Gandersiem concedit. (e) Compendiensi abbati mitræ & annuli usum permittit, (f) insuperque annuo imposito censu patrocinium fratrum hospitalis sancti Jacobi de Colle Bertanni, (g) & hospitalis sancti Rainerii (h) nobilis viri W. de Giurchia (i) ecclesiæ, (k) quam pia mulier in honorem sanctæ Mariæ Baroli extruxerat, prioris, fratrumque hospitalis Trinitatis de Urnolio, (l) ac Vindocinensis (m) abbatis, ejusque successorum suscepit.

LXIX. Brenensis comitis virtus bellica.

Claudet periodum hujus anni lugubris enarratio de Gualtero Brenensi comite, cujus egregia facinora supra suis locis recensuimus: quippe in rebus gestis Innocentii Papæ hæc de illo anonymas scriptor monumentis mandavit: *Comes autem Brenensis cum multa fuisset magnifice operatus, quæ longum esset per singula explicare, usque adeo compressit Theutonicos, ut vix auderent de castellis exire, quæ cum essent necessariis destituta, sperabatur in omnibus, quod ea non possent diutius obtinere: nam & apud Salernum obtinuerat Terracinam, & Turrem majorem tenebat obsessam. Ipse vero nimis securus effectus personæ suæ custodiam negligebat, de quo cum argueretur a multis, interdum arroganter respondit, quod Theutonici armati non auderent aggredi Francos inermes; unde cum quoddam Diupuldi castrum quod* * *Sarnum dicitur obsideret, Diupuldus ipsius prævidens incautelam summo diluculo armatus cum suis super comitem, & suos nudos in tentoriis quiescentes irruit improvisus, multosque peremit, & cepit ipsum comitem fortiter repugnantem sagittis & lanceis vulneratum, qui captivus deductus ad castrum post aliquot dies recepta pœnitentia, & viatico debitum carnis exolvit.* His consentanea de Brenensi comite capto a Diupuldo, atque haud ita multo post vita functo tradit Richardus e sancto Germano notarius. (n) Illa vero hoc anno contigisse, tum auctor idem, tum Fossæ novæ chronici auctor suis versibus testatur, qui rudi quidem, & incompta musa, sed veritatis amantissima, tum temporis illis in partibus cecinit, quæ instar sepulcralis elogii esse possint:

* Sarnum al. Socclum.

Nimium sibi præfidens capitur, atque ex vulneribus obit.

(n) Richard. in chron. hoc an.

Brenensis comitis laudes egregiæ.

Heu regale genus jubar, & decus omne Quiritum?
Heu genus oppositum vitiis, virtute potitum,
Quod cito sic cecidit, multorum gloria, virtus!
Multis Apulia, caput est a corde recisum,
Et datur, ut culmo viridi cedat Diupuldo.

Hæc auctor imposito carmine; at Gualterus posthumum filium suo appellatum nomine reliquit, cujus uxor postea Tricariensi comiti nupsit, ut ex memoratis Innocentii gestis traditur; atque hactenus de strenuissimo duce. Subdit Richardus victorem Diupuldum Salernum, cujus arcem tenebat, reversum in cives sævisse.

I. Iniquum a patriarcha Constantinop. exortum Venetis sacramentum.

AD tuendam nobilissimæ orientis patriarchalis sedis majestatem, libertatemque defendendam anno *a* salute mundi millesimo ducentesimo sexto indictione nona curæ Apostolicæ convertendæ fuerunt. Diffregerat quidem funesti schismatis vincula Constantinopolitana ecclesia, atque eo ad majorem sese extulerat dignitatem, quo demissius in Romanæ Ecclesiæ obsequium procubuerat: sed cum Veneti patriarcham a sede Apostolica redeuntem ad conventiones compulissent, quæ in cæterarum nationum injuriam redundabant, Innocentius cujus Apostolicum studium non in Venetos modo, sed in cæteras omnes nationes se diffundebat, justitiæ zelo incensus sacramenti vim labefactavit, atque hæc imperia dedit patriarchæ, quem ut timidi animi perstrinxit humanis minis, ac terrori succubuisse.

II. Rescinditur ab Innocentio.

Præsentium tibi auctoritate mandamus & in virtute Spiritus sancti districte præcipimus, quatenus juramentum illud nequaquam observes, cum sanctuarium Dei non sit hereditario jure ab aliquibus possidendum, sed ia omni gente, qui facit justitiam, acceptus sit Deo præcavens diligenter, ne post hoc Apostolicæ sedis præceptum in præmissis articulis ucumque delinquas, quia si de cætero solos Venetos in ecclesia sanctæ Sophiæ canonicos institueris, vel ad hoc impenderis operam qualemcunque, ut semper in eadem ecclesia sit Venetus patriarcha, neminem in ipsa ponendo canonicum, nisi juret, quod nunquam aliunde, nisi de Venetis eliget, aut recipiet patriarcham, nulla deinceps ratione super his poteris excusari. Sed nec illud observes, quod absque juramento diceris promisisse, ut neminem archiepiscopum præter Venetum in tota facies Romania. Et paucis interjectis verbis: *Licet autem plus debueris Dominum timere, quam homines, ne jurares aliquid propter homines contra Deum, si tamen in illo juramento per vim & metum extortu præscriptam adhibuisti cautelam, ut juraveris salvo in omnibus Apostolicæ sedis jure, auctoritate, reverentia, & honore, nos tibi delictum tuum humiliter confitenti de speciali gratia indulgemus, ut hujusmodi juramentum nullum tibi possit prajudicium generare, dummodo præceptum, quod salubriter tibi fecimus ad salvandum jus, reverentiam, auctoritatem, & honorem Apostolicæ sedis, contra cujus statuta ea, quæ sunt jurata redundant, fideliter exequaris, &c. Datum Ferentini.* Hactenus Innocentius, (*a*) cujus epistola in actis ipsius etiam continetur, additurque dat. Ferentini, ubi pariter XI. kal. julii anno nono (hoc scilicet) aliæ ejusdem argumenti Innocentii literæ scriptæ leguntur (*b*) ad Petrum tit. sancti Marcelli, & Benedictum tit. sanctæ Susannæ presbyteros Cardinales, quibus præcipit patriarcham moneant, ac pro viribus inducant beneficia ecclesiastica religiosis, honestis ac literatis viris cujusvis nationis in Constantinopolitanæ urbis ecclesiis, maximeque in sanctæ Sophiæ templo deferat.

(*a*) Innoc. l. 9. ep. 130.

(*b*) Ep. 100.

III. Galli clerici adversantur patriarchæ.

Qui autem tumultus patriarcha Constantinopolim accedente a Francis concitatus, utque tandem per Apostolicæ sedis legatum compressus fuerit, acta enarrant. Et quidem patriarcha antequam urbem ingrederetur, literas ad clerum, & populum dedit, quibus adventus sui factos certiores, officii commonuit, ut ad ipsum debito honore excipiendum se accingerent: sed Franci clerici ipsum excipere, moremve ei gerere respuerunt, & objecere ipsius promotionem mendacio ab Apostolica sede surreptam, & ad ipsam coram Cardinali legato unanimi consensu provocarunt; quorum appellationem admittendam censuit legatus, nec ipsos ad obsequium patriarchæ deferendum adegit. At patriarcba in ipsos, ut contumaces anathematis sententiam distrinxit, quam illi servare contempserunt, quæ discordia tamdiu tenuit, donec Benedictus tituli sanctæ Susannæ presbyter Cardinalis legatus a latere in Imperio Constantinopolitano constitutus Bysantium appulit, suaque auctoritate discordiam extinxit, ac nonnullas patriarcham inter & Francos conventiones confecit, quarum ea princeps extitit, ut ex omnibus terris, quæ armorum vi ab hoste compararentur, decimaquinta pars Constantinopolitanæ ecclesiæ attribueretur. *In nomine* (*c*) *Domini Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi anno Domini millesimo ducentesimo sexto mense martii indictione nona, Constantinopoli. Hæc est forma concordiæ facta inter dominum Benedictum tituli sanctæ Susannæ presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum, & dominum Thomam Maurocenum sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ patriarcham ex una parte, & dominum Henricum, & barones, & milites, & populum ex alia in conquisitis, & acquirendis intra & extra Imperium Romanum. Dominus Henricus de consilio, & assensu omnium principum, baronum, militum, & populi dat ecclesiis, & promittit se daturum in earundem recompensationem possessionum, sicut inferius denotatur, extra muros civitatis Constantinopolitanæ quintam decimam partem omnium possessionum, civitatum, castrorum, casalium, camporum, vinearum, nemorum, sylvarum,*

Conciliata a legato discordia.

(*c*) Ep. 142.

Conventiones inter patr. & Imper.

rum, pratorum, pomeriorum, hortorum, salinarum, passagiorum, teloneorum terræ, & maris, piscariarum in mari, & in aqua dulci, & omnium possessionum, etsi in præsenti scripto non reperiantur insolidum declaratæ: his exceptis, quod de terra, quam habent juxta muros nominata civitatis a porta aurea usque ad portam Blachernæ infra murum ipsius, & mare dare quintamdecimam nullatenus tenebuntur; nec etiam de casalibus monetæ, in quorum recompensationem casalium dominus Henricus, & prædicti secundum eorumdem casalium valorem in prima conquisitione satisfacere de quintadecima ecclesiis tenebuntur.

IV. *De comercio, quod infra Constantinopolim, vel extra nomine civitatis receperint quintamdecimam non dabunt, si in ipsa civitate Constantinopolitana nomine alterius civitatis, aut loci, vel alibi comercium solvetur quintam decimam dabunt Ecclesiæ: si vero cum aliqua civitate, vel castro, vel terra, vel insula, quam dominus Henricus subjugare sibi, & Imperio non poterit, per annuum censum compositum fuerit, quintamdecimam dabunt ecclesiæ: sed si feudare, vel donare, vel alienare voluerit, hoc faciat salva primo ecclesiarum quintadecima parte. Divisiones possessionum inter ecclesiam & prædictos hoc modo fient, quod boni viri post bullatum præsens instrumentum infra octo dierum spatium ab utraque parte eligentur, qui jurati bona fide de possessione cujuslibet terræ & aquæ quindecim partes facient, & sortes mittent, si aliter convenire non possint, & supra quam ceciderit sors ecclesiæ, erit ecclesiæ. Hæc autem usque ad Pentecostes festum proximum venturum bona fide complebuntur. Claustra quoque omnia tam infra civitatem, quam extra libera erunt ecclesiæ, nec in quintadecima computanda. Si de quantitate claustrorum quæstio oriatur, utraque partium eligat virum idoneum post quæstionem motam infra octo dierum spatium, & illi duo per sacramentum suum tertium eligant, & quod illi tres, vel major pars eorum astricti sacramento infra viginti dies super hoc bona fide duxerint faciendum, stabile permaneat. Si pro ardua necessitate terræ aliqua claustra fuerint incastellanda, incastellentur, de assensu domini patriarchæ, vel diœcesani episcopi, qui si cum incastellatoribus concordare nequiverint, sicut supradictum est, de claustris quæstio terminetur. Dabunt etiam decimas Latinorum omnium in perpetuum, videlicet de blado, legumine & omnibus fructibus terræ & vinearum, quas excolent, vel propriis sumptibus excoli facient, & de fructibus arborum, & hortorum, quos pater familias in usus comedendi, & munusculorum bona fide convertet.*

V. *De nutrimentis animalium quadrupedum, & de apibus, & lanis decimæ solventur, & si progressu temporis Ecclesia a Græcis decimas per exhortationem, & admonitionem acquirere poterit, per eos nullum impedimentum præstabitur. Præterea clerici, & ecclesiæ universæ & earum possessiones, & manentes in ipsis possessionibus, & ecclesiis, & religiosæ personæ tam Græcorum, quam Latinorum, & morantes cum prædictis, & claustra ecclesiarum, & habitantes in eis, & qui ad ecclesiam confugerint, liberi erunt ab omni laicali jurisdictione, secundum liberaliorem consuetudinem Franciæ, salva in omnibus auctoritate Ecclesiæ Romanæ, nec non & Constantinopolis & honore, & jure domini patriarchæ, & Imperatoris, & Imperii, & salvis in omnibus capitulis supradictis. De terris vero, quæ Deo volente de cætero conquirentur, primo habebit Ecclesia quintamdecimam partem, antequam alicui distribuantur. Hæc autem omnia dominus Henricus, & barones ipsius bona fide attendent, & curabunt pro posse effectui debito mancipare. Nulli omnino hominum liceat hanc paginam concordiæ, vel pactionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem &c. hanc autem compositionem dominus patriarcha pro se, & successoribus suis se firmiter observaturum promisit, & dominus Henricus, & barones, & milites, & populus similiter pro se, & successoribus suis, & hac excepta communi parte Venetorum se firmiter observaturos promiserunt. Datum Constantinopoli apud sanctam Sophiam 16. Kalend. aprilis. Nulli ergo &c. Hanc paginam nostræ præceptionis infringere &c. Si quis autem &c. Datum Ferentini non. aug. anno* IX. Has conventiones Innocentius cum Ecclesiæ utilitati cederent, Apostolica auctoritate corroboravit, easque uti jacent, diplomati suo inseruit. (a) (a) Inn. ep. 192.

VI. Henricus Imperium regit non obtenta imperatoria dignitate.

Animadvertisti lector Henricum, qui primo semper loco principes inter recensetur, nunquam Imperatoris titulo insigniri, idque dedita opera factum scias: quamvis enim clavum Imperii teneret, & gubernacula reipublicæ tractaret, nondum tamen Imperator renunciatus erat, quippe Niceta Choniata Græcus auctor hæc literis mandavit: *Ipsi Byzantium reversi* (de nostris loquitur) *Henricum Balduini primi ex Latinis Byzantio dominati fratrem Imperatorem declarant.* [1] Cum au-

NOTÆ [1] Eamdem & diem, quo Henricus imperii coronam assumpsit, Henricus ipse prodit in epistola, quam dedit ad Geraldum S. Amati Duaci præpositum vulgata in Thesauro monumentor. Martenii to. I. col. 1073. in qua plura de rebus gestis a Latinis hoc, & superio-

autem unum annum & menses quatuor rempublicam sine Imperatore administrarent, nemini popularium suorum regni inaugurationem condonare voluerunt, nisi Balduini morte prius explorata. Hæc ipse, ubi cum afferat per annum, menses quatuor rempublicam sine Imperatore administratam esse, Balduinum vero quintodecimo aprilis die captum significet, dicere necesse est Henricum hoc anno, sed non ante xv. augusti diem Imperatorem declaratum; sed redeamus ad Innocentii gesta: *Post hæc*, inquiunt, *patriarcha præfatus solemnes nuncios cum gratuitis obsequiis ad Apostolicam sedem direxit, super diversis articulis querelas, consultationes, & preces inculcans. Ad quæ omnia dominus Papa rescripsit eodem hoc modo: Inter quatuor animalia*, &c. affert Innocentii epistolam, qua plura dubia solvuntur, quæ ad regimen illius ecclesiæ spectabant, & quamvis expressum non habeatur, quonam die, vel anno exarata fuerit, in regesto (*a*) tamen additur: Dat. Ferentini 4. non. aug. anno nono; cum vero prolixior sit atque in lucem edita, ne fastidium lectori afferamus, omittendam censemus. Haud tamen taciti præterimus Innocentium ex iis, quæ ibi asserit, hoc eodem anno, Nicosiensem archiepiscopum in jus vocasse, (*b*) quo cognosceretur, an Constantinopolitano patriarchæ, vel non subiici deberet. Nec prætermittendum, Nicetam Choniatam de Thoma Constantinopolitano patriarcha nuper, ut ait, Venetiis profecto mentionem etiam facere, atque hæc in annales suos contulisse: *Is patrio vestitu indutus erat, qui corpus ita constringebat, ut acubus illi assutus videretur, manibus dumtaxat & pectore aperta: malis ita rasis, ut quemadmodum in impuberi puero, nullum pili vestigium cerneretur*. Per hæc tempora Bonifacius marchio Montisferrati ad Innocentium Pontificem cancellarium suum oratorem misit, ad quem Innocentius officiosissimas literas (*c*) reddidit, in quibus summis ipsum laudibus prosecutus est, ejusque postulatis ita respondit:

(a) Lib. 9. ep. 140.

(b) Ibid. ep. 142.

(c) Ep. 188.

VII. Lit. Inn. ad March. Bonif.

Super iis, de quibus nos per tuas literas consulere studuisti, tibi jamdudum curavimus per nostras literas plenarie respondere, sed quia forte nondum ad te illæ literæ pervenerunt, transcriptum ipsarum, de registris nostris assumptum, per prædictum nuncium nobilitati tuæ duximus transmittendum, ut perpendas ex eis quod tibi super iis curavimus respondere. Super facto autem privigni tui ac Thessalonicensis ecclesiæ, quod dilecto filio Benedicto tituli S. Susannæ presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato scribendum duximus, per transcriptum literarum ipsarum, quod ipsi nuncio tuo concessimus, poteris intueri. Extant etiam literæ, quas ad Benedictum Cardinalem misit; ubi post commendatam summam ejus erga Apostolicam sedem observantiam ac fidem hæc addit (*d*): *Nos in iis, quæ ad ipsius redundare debeant commodum, & honorem libenter intendimus, & impendimus operam efficacem. Quo circa discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ea quæ dictus nobilis super statu Thessalonicensis ecclesiæ ac .... filio quondam Imperatoris Isaacii privigno suo tibi duxerit proponenda, diligenter audiat, & exaudiat, quantum cum Deo poterit, & sedis Apostolicæ honestate, ut devotionem, quam hactenus erga sacrosanctam Romanam Ecclesiam habuerit, sibi sentiat fructuosam, & in ea ferventius inardescat, factus devotior ex devoto. Datum apud S. Petrum v. Kal. decemb. anno IX.* Quo etiam die scripta est ea, de qua modo diximus, epistola.

(d) Ep. 189.

Hic

NOTÆ periori anno narrat. Ait igitur Balduino capto in prælio Adrianopolitano *bajulum* imperii ascitum se fuisse. Non diu post ex urbe educto exercitu, civitates & loca regionis ad imperium coegisse, inde rediisse in urbem *circa festum S. Remigii* Kal. nempe octobris. Anno vero sequenti 1206. circa festum Purificationis B. M. nostros insidiis Blacorum ad urbem Rossam circumventos trucidatos fuisse. Inter hæc cives Philippapolis, quibus princeps datus erat a Balduino Rainerus de Thrit conjurationem in eum fecisse, eodemque ejecto, e gente sua imperatorem sibi constituisse. Sed ab imperatore Blacorum obsessa urbs illi cessit. Vicissim autem cives Adrianopolis, & Didimoticho a Blachis, quibus fidem juraverant, ad Latinos transiisse, & cum a barbaris eius defectionis gratia obsiderentur prompte accurrisse Latinos, & dediticios suos liberasse. Tunc vero primum certiorem se factum fuisse, addit, de nece Balduini a Joannicio Blacorum Imperatore interfecti. Qua comperta de imperatore eligendo inter Latinos deliberatum fuisse, & quamquam Venetis cum patriarcha primo repugnantibus; dein & illis pariter assentientibus favore, & opera Benedicti apostolicæ sedis legati, in assumptionem suam convenisse omnes; atque ita rebus comparatis, solemni ritu imperii coronam manu ejusdem Benedicti accepisse die dominica post Assumptionem B. Mariæ Virginis, idest die 20. augusti. Mane alterius diei, ait, cum ad nos perlatum fuisset Blacos obsidere Adrianopolim ex urbe eductum exercitum eo deduximus, sed ad famam nostri adventus barbarus reductis ab obsidione copiis fugit. Hæc Henricus in epistola illa signata Adrianopoli anno *Domini MCCVI. mense septembri*. Porro Blacorum nomine gentem illam designari, quæ hodie Walacorum dicitur Ortelius *in Thesauro* monet. MANSI

(a) Inn. l. 9. ep. 47.

VIII. Hic prætereundum non est, Innocentium hoc itidem anno (a) Antiocheni patriarchæ culpam gratia delevisse, cum ad salutanda Apostolorum limina non accessisset, ac superest, ut antequam ex oriente sermo revocetur, de rebus, Terræ sanctæ aliqua adducamus, quæ semper Pontifici charissimæ extiterunt: quapropter hoc eodem anno Namurcensem marchionem, cæterosque Christi fideles cohortatur, & rogat, quamprimum Constantinopolim proficiscantur, quo Hierosolymitanæ provinciæ recuperandæ operam dare possint, cujus epistolæ (b) partem annalibus adscribemus, cum alia scitu dignissima ad Henrici Imperatoris historiam spectantia perstringant: *Nobilitati vestræ præmissa auctoritate districte præcipimus monentes, quatenus cum dicto episcopo*, nimirum Suessionensi, *ad eumdem portum*, Januensem scilicet, *accedere studeatis, transfretaturi pariter cum eodem, ne, quod absit, exercitus domini occasione qualibet dissolvatur, ipsius episcopi, qui super hoc fideliter, & devote laborat, consiliis intendentes. Præterea præsentibus vobis literis innotescat, quod postquam illustris memoriæ * Constantinus Imperator sub hostili custodia diem clausit extremum, charissimus in Christo filius noster Henricus germanus ipsius Constantini * frater Imperator illustris ab universo exercitu Latinorum unanimiter, & concorditer fuit in apicem Imperii sublimatus, & tam contra ... Blachium, quam contra alios hostes Imperii postmodum sæpius triumphavit, qui etiam ante sublimationem suam victoriosus extiterat contra illos, propter quod firmiter sperare debetis, quoniam ex quo ad partes illas aura vos salutaris impulerit, etiam qui habitant fines Imperii, ad vestrum introitum contremiscent, & facile subjugabitis vobis nationes exteras ad obsequium Crucifixi. Datum Romæ apud S. Petrum III. id. decem. anno IX.* Aliis quoque Terræ sanctæ loca petentibus literas (c) misit, quibus si in Urbem Apostolicam benedictionem percepturi se contulerint, tutum iter Brundusium usque pollicetur, eidemque antistiti tribuit, (d) ecclesiasticas censuras iis qui hastiludia injerant, remittat, ne sacræ expeditioni mora afferretur. Postremo concedit (e) ad Thessalonicensem ecclesiam, retenta Suessionensi, donec Constantinopolitanum Imperium stabiliretur, quo demereretur Imperatorem, traducatur; extant etiam Innocentii literæ (f) ad Hierosolymitanum patriarcham, Apostolicæ sedis legatum, quibus agit de pactis inter Cypri Regem, Henricumque comitem regni Hierosolymitani dominum initis, datæ Laterani 3. Kal. aprilis anno IX. Denique ad Tyrensem archiepiscopum (g) atque ad P..... Yporiensem electum (b) scri-

Excitati Occidentalm ad ferend. Henrico Imp. auxilium.
(b) Ep. 47.
* Balduinus
* Balduini
(c) Ep. 196.
(d) Ep. 195.
(e) Ep. 198.
(f) Ep. 28.
(g) Ep. 138.
(b) Ep. 170.

bens, querimoniam in alterum a duce Venetorum ad Apostolicam sedem perlatam ait, utque mores emendet admonet; alterum vero ad ecclesiam suam, quam in eremum profectus deseruerat, reverti quamprimum jubet; atque de his satis.

IX. Jam ex orientali ad occidentale Imperium orationem traducamus. Otho Rex Imperator designatus nuncium suum Cameracensem episcopum ad Innocentium misit, quem Pontifex benigno vultu excepit, ac quamvis postea idem Rex ab ipso nuncio, eum in Germaniam esset reversus, certior fieri debuisset eum de Pontificis consilio, atque etiam de Imperii statu, ne tamen hoc interim spatio in fraudem ab scelesto aliquo induci posset, prudens ac providus Pontifex suum erga eum studium explicuit; continentur hæc in ipsius epistola, (i) ubi constantiam suam sic testatam reliquit: *Serenitatem tuam præsentibus literis præmunimus, reddentes te de gratia nostra plene securum, quam velut columnam immobilem semper invariabilem comprobasti.* Et quidem Pontificem in hac sententia perstitisse, quemadmodum multis atque perpetuis benevolentiæ suæ in ipsum argumentis conspicuum fuit, ita etiam in his, quæ hoc anno obtulere sese, effulsit. Etenim in sæpe a nobis laudato, laudandoque Vaticano codice, prædictæ ad Othonem epistolæ, alia ad Joannem Angliæ Regem illius avunculum præponitur, quem (uti superiori anno atque alias sæpissime, præstiterat) etiam atque etiam rogat, monetque, Othonem pecuniis juvaret, quam inclytæ (ut ait) recordationis Ricchardus Rex germanus suus eidem debebat; huic epistolæ adscripta est dies 13. kal. martii Romæ apud S. Petrum Pontificatus anno octavo, nimirum hoc ipso, quo 22. februarii die, ut supra vidimus, nonus Innocentii annus incipit numerari. Cæterum hoc super negotio etiam tum ad Eliensem, Dunelmensem, Wigorniensem episcopos scripsit, (k) quibus magna illum adhibita prudentia admonere atque ad id adducere & impellere jussit, & si forte adhortationibus infringi non posset, ecclesiastica ad id disciplina adigi operam darent, ac de iis ad alios episcopos regnique optimates literas (l) misit. Ut vero Joannem Regem in Othonem nepotem suum parum æquum monere, arguere, minisque percellere, ita Eboracensem archiepiscopum ejusque germanum fratrem perstringere, (m) quod nullum omnino subsidium opemque principi nepoti tulisset. Quocirca rogare, monere, perque Apostolica scripta mandare, ut omni ratione illi auxilia suppeditaret. Porro Joannem Regem Othoni legatos suos misisse tradit Godefridus,

(i) Libell. Vat. de neg. Rom. Imp. ep. 135.
(k) Id. ep. 133.
(l) Id. ib. 134.
Rex Angliæ Othoni parum æquus.
(m) Ib. ep. 136.

 dum

(a) God. in Annal. ann. 1206. dum de prælio inter eumdem Othonem ac Philippum Sueviæ ducem hæc memoriæ prodit. (a)

X. Otho per proditionem a Philippo fusus. Philippum ingenti cinctum exercitu Adolphique auxiliis fultum in inferiores Germaniæ partes irrupisse, obviamque occurrisse Othonem, qui secum Brunonem ducebat, atque Henrici Limburgensis proditione ad castrum Vassimberch cum in loca iniquiora & paludosa adductus esset, mox ab hoste undique irruente circumfusum, profligatum, fugatumque, cum Othonem cum archiepiscopo oppidum ingressum ab hostibus circumclusum fuisse, eoque animadverso cum tribus sociis inde se proripuisse, paulo vero post ad deditionem compulsum oppidum ac Brunonem in Philippi potestatem redactum vinculis oneratum, militem vero armis rebusque omnibus fœdissime spoliatum dimissum esse. Eadem de proditione ducis Limburgensis, Othonianorum cæde, fuga Othonis, deque Brunonis captivitate (b) Arnol. Lub. chro. Slav. l. 7. c. 5. breviter Lubecensis (b). De iis hæc tradit Albertus Stadensis hujus temporis scriptor (c): *Philippus & Otho iterum vires suas circa Coloniam sunt experti, & Otho* (c) Alb. Stad. chr. an. eod. *iterum graviter vulneratus*; pergit Godefridus ambos electos opera Henrici de Kaliutbin Coloniam prope in colloquium descendisse, quæ vero inter se egissent, plerosque latuisse; de hujusmodi colloquio (d) Rob. de Mont. eod. ann. Robertus de Monte, (d) Othonem Regem ait cum Philippo duce Sueviæ multa de pace locutum, re infecta Coloniam (e) Stad. ubi sup. reliquisse. Verum Stadensis (e) utrumque sub quadam conditione reconciliationem spopondisse tradit. Cœptam prosequitur narrationem Godefridus, Philippum e colloquio reversum montem, cui Gymnich nomen erat, insedisse, arcemque imposuisse militari præsidio munitam, ut Coloniensibus frænum injiceret, quo illi metu percussi cum toto sibi adversante Imperio Germanico conatus suos elusos viderent, Brabantiæ ducis opera Philippo conciliatos, qui Spirensem episcopum, ut in suam fidem eos adigeret, misit. Otho Angliam profectus ad petenda auxilia. Subiicit Godefridus Othonem afflictis ita suis rebus in Angliam fugisse, magnoque a Joanne Rege avunculo honore susceptum, accepta ingenti pecuniæ vi ad bellum instaurandum rediisse, (f) Naucl. & alii. quibus consimilia alii recentiores (f) historiæ mandarunt. At Robertus de Monte, Matthæusque Parisius adventum Othonis in Angliam sequenti anno recensent, additque illorum alter certis cum Rege contractis pactis, Othonem triginta millia marcharum argenti secum asportasse, atque in Germaniam rediisse; alter vero tradit Othonem cum Joanne fecisse verba, ac quinque millibus ab eo marchis acceptis reversum.

XI. Ad efferendas insuper Othonis partes Innocentius Brunoni Coloniensi archiepiscopo, præterea decano, & magistro H. Scholastico sancti Gereonis, item Coloniensibus imperat (g) dent operam, (g) Ep. 137. ut Monasteriensis episcopus delato jurijurando staret, atque etiam ad id præstandum, si opus foret, ecclesiasticis censuris compellant, idemque ut subditur, in Osnaburgensem episcopum ad eosdem judices scriptum est. Adolphum itidem Coloniensem olim archiepiscopum, Imperii Ecclesiæque perduellem, literis suis resipisceret, hortatus est. (h) (h) Ep. 97.

Adolpho quond. Colonien. archiep.

Quoties te monitis, & consiliis precibus, & præceptis, minis, & terroribus inducere curaverimus, ne conversus in arcum perversum sine causa nobis illuderes, quos ad favendum ill. Regi Othoni, per literas, & nuncios induxisti, parcens saluti, & famæ tuæ, nondum, sic credimus, es oblitus, quamvis exigentibus culpis tuis, sis in reprobum sensum datus. Sed ecce, justo judicio primus ipse in foveam incidisti, quam aliis præparasti, quia cum velles prædictum Regem dejicere, dejectus es ipse prior propter notum perjurium, proditionem vulgatam, publicam excommunicationem, & inobedientiam manifestam. O si diligenter attenderes, quod laici de te sentiant, quod clerici de te dicant, quomodo tuam vilificasti personam, fœdasti ordinem, officium deturpasti, factus tibi ipsi contrarius, & reprobans temetipsum, procul dubio non minus erubesceres de infamia, quam doleas de jactura. Condolemus utique tibi, si tamen tu doleas, non quidem ad exercendam vindictam, sed ad pœnitentiam peragendam, quoniam inutiliter vindicare te studes, posses autem utiliter pœnitere. Quid enim tibi possunt prodesse homicidia, sacrilegia, furta, incendia, & alia facinora, quæ commisisti? putas ne, per illa valeas apud dominum, aut etiam apud nos indulgentiam promereri? facta sunt novissima tua pejora prioribus, dum accumulando peccata peccatis pressus pondere vitiorum, ad inferni ta profunda demergis. Ne putes, quod verba ista de cordis amaritudine proferamus, cum etsi tuam odiamus offensam, diligamus naturam, memores adhuc illius dilectionis antiquæ, qua te inter fratres & coepiscopos nostros affectuosius amabamus; sed ex compassionis affectu, novit dominus, verba ista proferimus, quoniam gemimus, & tristamur, dum audimus te de malo vergere semper in pejus, quia licet graviter lædas alios, gravius tamen lædis teipsum, & inde deficis amplius, unde magis proficere te confidis.

XII. *Memorare novissima tua, si forsan a tanto resipiscas errore, ad illum per humilem pœnitentiam te convertens, a quo te per contumacem inobedientiam avertisti,* quo-

quoniam hæc sola tibi semita est relicta, per quam venire poteris ad salutem. Licet enim redire non possis ad gradum, a quo merito decidisti, si tamen sub potenti manu Dei te humiliare curaveris, adhuc te poterit ejus dextera sublevare; sin autem pravis acquiescendo consiliis, & iniquis operibus insistendo, magis ac magis provocaveris ejus iram, procul dubio non effugies manus ejus, quæ te punient graviter in præsenti, & gravius in futuro. Monemus ergo te, frater, cum lacrymis, & exhortamur in Christo Jesu, qui venturus est judicare vivos & mortuos, quatenus nostris salubribus monitis acquiescens per pœnitentiæ medicinam de morte resurgas ad vitam, & ad ubera matris Ecclesiæ revertaris, quæ pio miserationis affectu recipit filios delinquentes. Quoniam etsi sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem tuam in gravem difficultatem induxeris, de qua per te non posset aliquatenus liberari, quia tamen ille est fundator, & fundamentum ipsius, qui imperat ventis, & mari, dum ipse sit nobis adjutor, non timemus quid faciat nobis homo. Dat. Ferentini VIII. Kal. julii anno IX.

XIII. Ut ferocientis Adolphi elatos animos compressit, ita Echeberto Bambergensi episcopo, qui eum ob defectionem, ab Innocentio ecclesiasticis censuris jam ante irretitus ac munere interdictus fuisset, demum ad frugem reversus, clericum suum Romam ad Apostolicæ sedis implorandam misericordiam miserat, absolutionis beneficium largitur (*a*) atque ad fidem servandam animos addidit; extat episcopi ejusdem rescriptum (*b*) ipsius sigillo munitum ab eoque ad Romanum Pontificem transmissum, quo professus est, se *ex fidelitatis* (ut ait) *obedientiæque juramento olim in consecratione sua concepto, teneri domini Papæ mandatis in negocio etiam Romani Imperii obtemperare. Ego Echebertus Babembergensis episcopus, per hoc scriptum sigillo meo munitum volo fieri manifestum, quod & illo juramento fidelitatis & obedientiæ, quod in consecratione mea corporaliter præstiti, profiteor me teneri ad obediendum etiam super negotio Romani Imperii mandatis domini Papæ. Unde sub illo juramento spondeo, & promitto, quod super negotio Romani Imperii mandatis domini mei Papæ Innocentii sine fraude parebo, & cum ab eo vocatus fuero cessante justo impedimento ad præsentiam ejus accedam. Mandavi præterea Liupuldo clerico meo, & mandatum non revocavi, ut præscripta juret in animam meam.*

(*a*) Id. ib. ep. 14.
(*b*) Id. ep. 15.

Forma sacramen. præstiti Rom. Pont. ab ep. Germ.

XIV. Verum dum principes alii refractarii, de quibus modo diximus, in meritas reprehensiones incurrunt, Philippus Sueviæ dux Othonis in Imperio æmulus, adeo contumax atque in Romanam Ecclesiam contumeliosus, frequentius ab Innocentio monitus, ad se tandem rediens, nuncios literasque pro reconciliatione obtinenda supplex mittit, in omnibus uti profitetur se morem gerere paratum, ut veniam consequatur, ut vero tanta hæc gesta, exactius discutiendum est. Præceperat novissime Innoc. Aquilejensi patriarchæ, ut errantem filium monitis ac minis ad officium revocare studeret, quod ille egregie præstitit, idque pontificiæ ad ipsum redditæ literæ (*c*) testantur, quas, ut magni ponderis referre operæ pretium existimamus.

(*c*) Cit. libel. ep. 139.

Aquilejensi patriarchæ.

Dignas fraternitati tuæ gratiarum referimus actiones, quod circa principem illum, quem nosti, mandatum nostrum fideliter exequi studuisti, credentes quod quantum in te fuit, nihil apud eum omisisti de contingentibus, quamvis ex iis, quæ tibi mandata fuerunt, aliqua videaris apud alios omisisse, responsionem autem ipsius gratam in multis habemus, tum quia sapit catholicam veritatem, tum quia piam devotionem ostendit, verumtamen in facto ecclesiæ Maguntinæ nec juste, nec honeste respondit, quia sicut ex ipsius scripto perpenditur manifeste, sic vult dimittere Liupuldum intrusum, ut & nos Siffridum archiepiscopum faciamus omnino cessare, quod quam sit iniquum, frivolum & absurdum, tua sicut credimus fraternitas non ignorat. Nos igitur postquam correctionem ipsius diutius expectavimus, eumque fecimus frequentius admoneri, super hoc, auctore domino procedemus, sicut videbimus expedire. Illud autem habemus acceptum, quod inter ipsum, & adversarium suum treguas libenter, ut asserit, admisisset, si ad illum nostri potuissent nuntii pervenisse. Cumque nos ad pacem Imperii aspiremus, suggerimus alteri parti, ut treguas non solum recipiat, sed exposcat, & tu venerabilis frater in Christo, sicut pacis amator, suggeras principi memorato, ut cum treguæ postulata fuerint, illas sine difficultate concedat, quatenus nos ex illis occasionem & materiam assumamus, ad pacem Imperii salubriter procurandam, quam utique toti orbi Christiano necessariam reputamus. Hactenus Pontifex, qui de his Othonem Regem certiorem fecit, (*d*) adhortatus, inducias cum Philippo ad annum iniret.

(*d*) Ib. ep. 140.

XV. Ceterum responsio, cujus hic meminit Innocentius, extat in memorato libello (*e*) ubi postquam pluribus ostendere conatus est, se defuncto Henrico Augusto fratre suo totis viribus omnique studio contendisse, ut Fridericus ejus filius Imperio potiretur, verum cum nullum ex principibus in sententiam suam adducere potuisset, tandem non ambitio-

(*e*) Id. ib. ep. 138.

tione, sed illis instantibus atque urgentibus coactum principatum adiisse, de Luipoldo deque aliis quæ Innocentius in reddita modo epistola attigerat, plura affert, e quibus hæc delibanda putavi. *Scriptum Philippi ad dominum Papam, &c.*

De domino Luipoldo hæc scitote. Contigit statim post mortem Conradi Maguntini archiepiscopi, & nos venisse Maguntiam & ejus interesse sepulturæ, & tunc concordi, & unanimi electione cleri accedentibus votis ministerialium, & omnium eorum, quorum intererat & assensu, & mirabili clamore populi, ipse Luipoldus fuit electus, sicque nobis præsentatus, & quia nostrum non est discutere de episcoporum electione tantummodo ut ipsa sit consors, & unanimis, de regalibus eum investivimus postmodum dominus Siffridus apud Pingiuam, ut vere putamus, a tribus, vel ad plus a quatuor se permisit eligi, sed cum nos a dilecto fideli nostro VV. patriarcha Aquilegea. & a latore præsentium venerabili priore voluntatem vestram intelleximus, statim concepimus animum dimittendi Luipoldum ob honorem, & reverentiam sanctitatis vestræ, & ob dignitatem sacrosancta Romana Ecclesiæ, quam nos recognoscimus esse matrem, & dominam omnium ecclesiarum, & quam nos semper revereri volumus, & honorare sicut matrem nostram catholicam, & Apostol. & pro posse & viribus nostris eam semper defendere volumus, & efficaciter suæ intendere exaltationi, ita quoque volumus dimittere Luipoldum ut & vos inspecto honore Imperii, cujus exaltationi & honori vos tenemini plenitudine auctoritatis, quæ apud vos est dominum Siffridum cessare faciatis, & nos tunc ad voluntatem vestram, & pro honore vestro ipsum dominum Siffridum in gratiam nostram recipiemus, quamvis in multis gravissime ipse nos offenderit, & vel in curia nostra honorifice tenebimus eum, vel de bonis nostris honestos redditus sibi assignabimus, quousque nos provideamus ei in loco magna, & honestæ dignitatis, accedente ad hoc auxilio vestro & Apostolica auctoritate, quod ut putamus, fieri posset in brevi.

XVI. *Ad hæc sicut petistis pro reverentia vestra & licet nobis non multum esset honorificum vel expediens, inter nos & dominum Oddonem treguas libenter admisissemus, si præfati nuncii vestri usque ad eum pervenisse potuissent. Præterea pro reformanda pace & concordia inter vos & nos, inter Sacerdotium, & Imperium, quam nos semper desideravimus, subiiciemus nos vestris Cardinalibus, & nostris principibus, qui tales sint, qui ut viri catholici pacem, & concordiam sine omni scrupulo dolositatis debeant affectare. Item si nos in aliquos vos, vel sacrosanctam Romanam Ecclesiam offendisse videmur, nos pro honore domini nostri Jesu Christi, cujus vicem in terris geritis & ob reverentiam beati Petri principis Apostolorum, cujus vicarius estis, & ob salutem nostram nos ad satisfaciendum vobis supponimus: si vero vos in aliquo nos vel Imperium læsisse videmini, conscientiæ vestræ super iis vos relinquimus. Cum enim nos pie credamus, & ante passionem, & post passionem dominum nostrum Jesum Christum B. Petro Apostolo claves regni cælorum contulisse, & tradidisse jus ligandi, atque solvendi, scimus & protestamur, quod vos, qui in locum suum cum plenitudine potestatis successistis, in hujusmodi articulis ab homine non estis judicandus, sed judicium vestrum soli Deo reservatur, cujus judicium, & examen, quod sibi soli debetur, nobis non quærimus usurpare.*

Pontifex ab homine non potest judicari.

Ad hæc pater sanctissime, quod nos putamur a quibusdam æmulis nostris fuisse excommunicatione innodatos ab antecessore vestro, nunquam verum esse scitote, & tantum præsumimus de mira honestate vestra, & prudentia, quod si super hoc testimonium vestrum invocaremus, vos hujus rei diceretis nos esse innocentes, quod utique vere dicere possetis. Et utinam apud Ecclesiam triumphantem ab omni vinculo secreta excommunicationis nos sciremus nos esse solutos, sicut apud Ecclesiam militantem, cujus nos membrum esse confidimus, vere scimus nos nullo modo unquam manifeste fuisse ligatos. Super omnibus autem aliis, quæ nobis obiicere decreveritis, sicut devotus filius vester obedienter nos discretioni vestræ submittemus: confidimus quoque in domino, quod manifestata vobis tota veritate, & cum plene vobis constiterit, quod multa falsa de nobis sæpissime vobis suggesta sunt, vos in intimis visceribus paternæ vestræ dilectionis nos colligendo, pio nos adhuc affectu obligare debeatis, & cum sciveritis obedientiam & devotionem nostram, quam nos vobis, ut charissimo patri nostro spirituali, cum omni humilitate procurabimus exhibere, scimus quoque verissime, quod in omni nostra tribulatione nunquam adhuc vos, vel sacrosanctam Romanam Ecclesiam dictis vel factis offendimus, quod etiam Deo dante nunquam faciemus; cæterum verbis latoris præsentium fidem firmam adhibere dignemini. Huc usque Philippus, qui præterea nunciis ad Apostolicam sedem missis hanc ad Innocentium epistolam dedit: (a)

Philippus purgat se a Cælestino devinctum anathemate non fuisse.

(a) Cit. libell. ep. 142.

Reverendo in Christo patri D. Innocentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, Philippus Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus salutem, & cum omni reverentia filialis devotionis affectum.

Dilectum, ac familiarem nostrum VV. venerabilem Aquilegen. patriarcham, & præcipuum Imperii principem, una quoque

Philippus pro pace oratores mittit.

cum

cum ipso alios fideles, ac familiares nostros G. Buregravium Magdeburgen. Henricum de Smalinecbi, & Evibardum de Lurra, præsentium latores, a latere nostro ad vestram destinavimus sanctitatem, quibus dedimus plenitudinem potestatis, & auctoritatem omnimodam, inter Ecclesiam, & Imperium, & inter vos, & nos pacem, & concordiam reformare, & periculosam regni, & sacerdotii scissuram feliciter restaurare. Prædictos itaque nuncios, quos ad tam excellens factum idoneos reputavimus, ad vos accedentes, a vestra hilariter postulamus recipi paternitate, rogantes attentius, & commonentes, quod omnibus iis, quæ ex parte nostra prudentiæ vestræ intimaverint, fidem, & certitudinem dignemini adhibere, ipsi enim a nostra sublimitate tali modo, & eo fine recessere, quod sacrosancta Romana Ecclesia semper in nobis tanquam mater in filio sinceram dilectionem, & debitum inveniet devotionem, duntaxat nos ejus, & vestrum aliquando sentiemus affectum. Quæcunque præfati nuncii nostri pro nobis polliciti fuerint, ut Romanæ Ecclesiæ benevolentiam habeamus, & favorem, nos parati sumus gratanter eadem affectu prosequente complere, & ipsorum ordinationem per omnia ratam habere & inconcussam.

XVII. Innocentii in conciliandis coniungendisque principibus studium.

At Innocentius, cui nihil antiquius, quam ut Christianos principes Ecclesiæ obsequentes inter se conjungeret, Hugonem episcopum Ostiensem, ac Leonem tituli S. Crucis presbyterum Cardinalem ut pacem inter illos conciliaret in Germaniam legavit. [1] Hoc enim contigisse hoc anno tradit Conradus Urspergensis abbas, (*a*) vel insequenti, uti Godefridus auctor recentior describit, qui paulo ante prædictam legationem recenset, eamque Germaniæ principibus missam ait. De his vero legatis Innocentius ad regionum earum principes ecclesiasticos & sæculares scripsit, (*b*) quibus sensus animi illustrat, paternum suggerit consilium, legatosque suos plurimum iis commendat.

(a) Ursperg. in chr. an. 1206.

(b) Cit. libell. ep. 243.

Innocentius, &c.

XVIII. Legati in Germaniam missi.

Ejus imitando vestigia, qui omnium viscera in se gerens ajebat: Quis scandalizatur & ego non uror, paterno condolentes affectu, si forsan summi sacerdotis exemplo, qui reconciliatio factus est in tempore iracundiæ, hujusmodi possemus reconciliare scissuram ad restaurandam concordiam in Imperio & stabiliendam inter ipsum, & Ecclesiam veram pacem, diligens studium & operam impendimus efficacem, & ad hoc specialiter exequendum venerab. fratrem nostrum Hugonem Ostiensem episcopum, & dilectum filium Leonem titul. sanctæ crucis presbyterum Card. Apostolicæ sedis legatos in Theutonium destinamus. Quocirca universitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus eorum salubribus monitis & mandatis humiliter intendentes, tales vos erga ipsos exhibere curetis, quod nos devotionem vestram debeamus merito commendare, scituri pro certo, quod cum eos inter cæteros fratres nostros merito suæ probitatis specialiter diligamus, quod fuerit eis factum, reputabimus nobis impensum. Huc usque Innocentius. De eadem legatione agit Lubecensis (*c*): quid vero in Germaniam profecti legati egerint, utque Philippum absolverint, proximo anno dicetur.

(c) Arn. Lubec. chron. Slav. l. 7. c. 6.

XIX. Inn. opera pro liberando Waldemaro episc. e carcere.

Nec Philippum solum, sed etiam Waldemarum Danorum Regem sibi dicto audientem reperit, quo mandante, ut Waldemarum Slevicensem episcopum e carcere emitteret, egregius princeps nuncium & literas (*d*) omni officio refertas misit, seque pariturum pollicitus est, quamvis eo dimisso, sibi regnoque magnorum periculorum metus immineret, necemque conjuratione facta sibi conflasset.

(d) Apud Inn. l. 8. ep. 187.

Reverendo in Christo patri, & domino Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ sedis summo Pontifici .... eadem gratia Danorum, & Sclavorum Rex dux Juciæ, dominus Nordalbingiæ filialis devotionis plenitudinem cum affectu.

Regis Dan. ad Inn. literæ.

Cum universi quarumcumque per orbem terrarum diffusi Christianæ fidei sectatores sanctitatis vestræ excellentiam venerari, & diligere non serviliter, sed filialis devotionis obsequiis teneantur, illi tamen si justa paternitatis vestræ meritis voluerint vicissitudine respondere, ad hoc se debent abundantius recognoscere debitores, quos specialis prærogativa dilectionis, & evidentioris gratiæ manifestis indiciis honoratis.

Illius erga Pont. Rom. studium.

Licet enim ad obediendum, & obsequendum sanctitatis vestræ beneplacitis Christianæ professionis generalibus institutis & gentibus universis communibus teneamur, specialis tamen immensæ benignitatis & benevolentiæ vestræ nobis impensæ stimulis urgentioribus excitati ad perficiendum benevole universa, quæ vestræ discretioni noverimus complacere, nos profecto recognoscimus firmius obligatos, quia non solum antecessorum vestrorum, qui antecess-

---

NOTÆ [1] Hugonem & Leonem cardinales nonnisi sequenti anno in Germaniam venisse asserit qui tunc florebat, nec multum aberat a Colonia Rainerus monachus in continuatione chronici Lamberti parvi, qui sequenti anno hæc notat: *Duo cardinales a papa Innocentio in Alemanniam mittuntur, ut concordiam inter Regem Othonem, & Philippum Suevum facerent, sed non profecerunt.* Hinc ergo standum est, cui & Godefridus assentitur, rejecto Urspergensi, qui in chronologia sæpe offendit. MANSI

decessores nostros, & regnum eorum sincere semper charitatis brachiis amplexati sunt vestigiis incedentes vos constituistis dilectionis, quam ad ipsos habuerant successores, verum etiam eam studuistis incrementis spe quoque majoribus adaugere, & ad perficiendum nostrum beneplacitum, & honorem nostrum, & regni pariter promovendum paterna solicitudine laborare. Susceptis autem pietatis vestræ literis, in quibus nos super liberatione Vvaldemari episcopi sincero affectu & benevolo monuistis, cum ut salva dilectionis vestræ plenitudine loquimur, plerisque quod petebatur difficile, vel penitus impossibile videretur, eas gratanter recepimus & benigne, nihil grave, quod vobis facile decreveritis, quantumcumque damnum nobis, vel periculum in persona, vel rebus immineat arbitrantes, tanta nobis ex præcedentibus meritis vestris dilectionis integritate & constantia demonstrata, quod certissimi sumus, quia circa utilitatem, & profectum nostram tam diligenti solicitudine vigiletis, quod ad præcavendum in posterum universa damna & incommoda, quæ nobis pene regni nostri universitas minatur, & metuit imminere, tale debeatis adhibere remedium & cautelam, quod nequaquam super iis oporteat dubitare, ideo ad implendum omne tametsi arduam videatur incunctanter, & omni deliberatione postposita nobis cognoscimus, obsequendum, quicquid vestra providentia nobis viderit imperandum.

XX. Ejusdem in Waldemarum querelæ. Nisi enim projectis post tergum nostram omnibus excessibus, & delictis, quibus in nos deliquit episcopus prælibatus, ad ea oculos nullatenus retorquentes in Domino & vobis spem nostram, & confidentiam poneremus, nos sicut alii pene cuncti, non solum difficile, sed impossibile crederemus, quod nobis modo urgenti præcipue benevolentiæ vestræ plenitudine facile judicamus. Sane licet providentiam vestram pluribus occupatam invitis longis sermonibus molestemus; quod tamen ipsum contra nos maxime excitavit, vestræ dilectioni breviter revelandum per nunciam arbitramur, ut odium pro dilectione, & pro bono malum ipsum nobis reddidisse evidentius declaretur. Cum enim Rex Canutus avunculus noster fuisset ab inimicis suis innocenter & immerito interemptus, quædam de qua adhuc sub judice lis est, utrum eam habuerit concubinam, istam de quo nobis est mensio procreavit. Sed cum de generatione istius tanta esset ambiguitas, quippe post mortem ejus, cujus filiam se affirmat, & de matrimonio illegitimo procreatum, utrum eum filiam prælibati vellet asserere, sive non, patris nostri arbitrio linqueretur, ipse tamen divina retributionis statuta in saniorem partem dubia exponendo, ipsum in genus regale, & suam progeniem dignanter suscepit, & non solum in cognatam, & consanguineum, sed quasi in proprium filium adoptavit. Patre autem nostro de medio sublato, cum frater noster piæ memoriæ Rex Canutus regni gubernacula suscepisset, a patris piis operibus non declinans, se ejusdem dilectionis, quam pater noster ad hunc habuerat, successorem constituit, & heredem, & benevolentiam, & dilectionem illi semper exhibuit pleniorem, tantum gratiam, quam a patre nostro susceperat augmentando. Quod inter cætera ad tempus ducatum, qui nobis debebatur, ei nobis in annis teneris constitutis, concessit, eumque abunde innumeris beneficiis, & honoribus ampliavit, sed unde benevolentiam se credidit plenius promereri, inde ipsius indignationem, & odium contra se & nos sensit graviter, & inexorabiliter excitari. Nam cum nobis annis infantiæ jam transcursis ducatus noster & hereditas patris nostri redderetur, cujus ipse, ut supra dictum, fuerat ad tempus procurator, dilectionis sinceræ vicissitudinem, quam ipsi, & nobis reddere tenebatur, in rancorem, & odium indeficiens commutavit. Quod & postmodum (nam secundum proprium ipsius in die consecrationis suæ prognosticum, nihil occultum quod non reveletur, neque absconditum quod non sciatur) indiciis nimis evidentibus patefecit, omnium enim beneficiorum, quæ a patre nostro, & fratre susceperat, ut de nobis ipsis sileamus, immemor, vel ingratus præmissum fratrem nostrum, & nos regno molitus est, quamvis adjuvante divina clementia *, removere, & Regis, & episcopi minus decenter & juste sibi nominibus maritatis contra nos pugnaturus aciem instaurare. Si itaque brevitatis causa omnibus aliis prætermissis, quæ contra nos relata, & gravia perpetravit, hæc ad memoriam revocentur, etsi vestra in omnibus, & super omnia benevolentia attendatur, quid de illo boni potest conjici, qui etiam in mortem nostram tam innocenter & immerito non timuit malignari?

* non potuerit.

XXI. Rogat Innoc. provideat ne a Woldemaro Danio turbetur. Cum igitur & nos & nostra vestræ per omnia committimus ordinationi, procuret vestra providentia, ut si ipsum admonitionis vestræ intuitu dimittamus, ita disponatis, ut taliter ad vos perducatur, quod ab inimicis non possit in itinere deprehendi, quia quamvis opera nostra id cognoscamus nullatenus meruisse, Philippus tamen dux Sueviæ inimicis nostris magis se sociat quam amicis, & qualiter inter nos & Regem Franciæ res se habeat, vestræ magnificentiæ non convenit revelari. Ideoque si in manus præmissi nostri adversariis deveniret, si possent per eum nobis & regno nostro molestias irrogarent, & tum pervenerit, sicut per litteras vestras & nuncios nostros accepimus, cum in aliquo

alio

alio loco ubi opportunum cognoveritis collocetis; quoniam cum ad dilectionis sinceritatem beneficia, quæ ei prius a fratre nostro, & nobis impensa sunt, nequaquam sufficimus augumentare, timemus quod nullatenus melius moda, quam prius possimus ejus benevolentiam promereri, ideoque magis ejus absentiam, quam præsentiam affectamus, cui formidamus posse sinceri affectus constantia copulari. Quod si nec ipsum secure ad vos poteritis perducere, nec sicut dictum est, ei in alio loco munera providere, cum benevolentia vestra ipsum ne nobis noceat permittatis de cætero retinere; tanto clementius nobiscum facientes, quod fere omnium nobis attinentium consilio prætermisso a vestro nequaquam consilio, & beneplacito volumus declinare. Cætera nunciis nostris vobis committimus enarranda.

XXII. His literis acceptis Innocentius misso ex Cardinalium consilio legato, Regem hortatus est ut solutum vinculis episcopum ad Ungarorum Regem, dein ad Apostolicam sedem perducendum illi traderet; extat hæc Pontificis insignis amoris notis epistola (a) ad Danorum Regem reddita, qua virtutes ejus verbis ornat, commendatque.

(a) Inn. l. 8. ep. 182.

Illustri Regi Daniæ.

Innoc. ad Regem Daniæ lit.

Gratias agimus gratiarum omnium largitori, quod in serenissimo pectore tuo eam virtutum abundantiam cumulavit, ut inveniatur in eo, quod universitas hauriat, nec desit ibidem, quod affectio familiaris assumat. Nos igitur specialis dilectionis tuæ prærogativa gaudentes, tanto securius tibi preces effundimus, quanto ex tua celsitudinis literis nostro nuper Apostolatui destinatis purioris devotionis, quam ad nos habere dignosceris, argumenta tenemus. Sic autem fili charissime convenit, ut per bonorum præteritorum memoriam, quæ tam a nobis, quam prædecessoribus nostris tibi, ac progenitoribus tuis sunt affluenter exhibita, teipsum excites ad majora, nec illa debellatrix virtutum, ingratitudo videlicet ullum, quod absit, in te locum inveniat, quæ cum malorum sit provocatrix, & exterminatrix meritorum, quocunque semel se ingerit, vix sine gravi detrimento recedit. Ex dictarum namque perpendimus serie literarum, quod licet Vvaldemarus Selsvvicensis episcopus pontificalis officiė gravitate, ut in se regnum sacerdotio conniret, contra claræ memoriæ .. Regem Danorum fratrem tuum, cui juramento fidelitatis tenebatur astrictus, temere conjuravit, omniumque beneficiorum, quæ tam a te, quam tuis progenitoribus copiose susceperat, impudenter oblitus multa gravia contra honorem regium perpetrarit, tu tamen tanquam Rex clemens, & princeps catholicus, quique doles quoties cogeris esse ferus, ob reverentiam summi Regis,

Hortatur ad clementiam erga Waldemarum.

& salubrem admonitionem Apostolicæ sedis, quantumcunque idem episcopus te ac tuum regnum offenderit, quantumcunque etiam id tibi grave, multis etiam impossibile videretur, nobis, tamen pro liberatione ipsius exhortantibus & exorantibus incessanter, velociter etiam omni deliberatione postposita duxisti humiliter obsequendum, nihil difficile reputans, quod tibi duximus injungendum, firmam spem & fiduciam obtinens, quod circa utilitatem, & profectum tuum tam diligenti sollicitudine vigilemus, quod ad præcavendum in posterum damna, & incommoda universa, quæ pene universitas Regni tui minatur tibi, ac metuit imminere, tale debeamus providere remedium, quod nequaquam super iis tibi deinceps sit dubitandum.

Nos igitur plurimum acceptantes devotionis regiæ puritatem, ac cupientes tam saluti tuæ, quam tranquillitati regni tui diligenti sollicitudine providere, de communi fratrum nostrorum consilio dilectum filium magistrum P.. clericum nostrum virum providum & discretum, ac suæ probitatis, & honestatis intuitu nobis & fratribus nostris acceptum, ad tuam duximus præsentiam destinandum, celsitudinem Regiam monentes, atque etiam exhortantes in Domino, quatenus juxta preces, & exhortationes nostras memoratum episcopum absolutum, & liberum eidem facias assignari, eidem nihilominus providens in securo conductu, ut usque ad dil. in Christo filium nostrum ... Ungarorum Regem illustrem ab eodem valeat idem episcopus sine cujusquam læsione deduci. Nos enim ex tunc auxiliante Deo curabimus providere, quomodo secure ad nos valeat pervenire. Verum quia tam longum iter perficere, vel apud nos per longum tempus manere idem episcopus sine magnis non posset expensis, quas ipsum credimus non habere, de sui episcopatus redditibus tantum ei tribuat ex mandato nostro regia celsitudo, quod ad sedem Apostolicam veniens, ac permanens apud ipsam decenter & honeste se ac suos valeat procurare. Ad hoc paci, ac tranquillitati tuæ paterna volentes sollicitudine præcavere, dicto magistro dedimus in mandatis, ut convocatis magnatibus regni tui tam ecclesiasticis, quam mundanis, candelis extinctis & pulsatis campanis excommunicationem solemnem auctoritate nostra promulget in eum vel eos, qui te, vel regnum tuum, vel aliquos de suo regno propter hujusmodi causam ausu temerario infestabit, quodque fideliter ad Apostolicam sedem accedet ipsius mandatum humiliter recepturus. Super eo vero, quod dilectus filius .. & nuncii apud nos multipliciter institerunt, ut in locum prædicti episcopi faceremus dilectum filium .. electum per Apostolicæ dispensationis gra-

XXIII.

Rogat legato Waldemarum committat.

Promittit se regni quieti consulturum.

tiam subrogari, noveris regalis prudentia, quod petitionem hujusmodi non potuimus adimplere, cum sanctorum patrum canonicæ sanctiones expresse prohibeant, ne quis locum viventis usurpet, antequam idem ab eo canonica fuerit censura remotus. Cum autem idem episcopus ad præsentiam nostram pervenerit, quia tunc intelligi poterit sua redditus libertati, nos de iis quæ pertinuerint ad cautelam, nihil auctore Domino super hoc negotio dimittemus. In fine autem tuam celsitudinem monemus, atque etiam rogamus, quatenus dictum magistrum sic deceater recipias, & honeste pertractes, ut exinde non immerito tua valeat magnificentia commendari. Datum 13. Kal. februarii.

XXIV. De matrimonio Regis Bohemiæ cognoscit Innoc.
Cum in Germanos reges inciderit mentio, addendum videtur Innocentium, cum Bohemiæ Rex legitima uxore repudiata aliam sibi adjunxisset, ejus causam Salisburgensi archiepiscopo cognoscendam detulisse. (*a*)

(a) Inn. l. 9. ep. 62.

Salzeburgen. archiepiscope, & abbati Salzeburgen. diœcesis, & decano Gutren.

Ex parte dilecti filii nobilis viri..... marchionis Misnensis, & sororis ipsius nostris est auribus intimatum, quod cum charissimus filius noster... Bohemiæ Rex illustris ipsam... duxisset legitime in uxorem, ac eam decem, & octo annis, & amplius velut uxorem legitimam pertractasset, filiis & filiabus ex ea susceptis, tandem suadente humani generis inimico illam a suo consortio separavit; & venerabilis filius noster Pragensis episcopus habito quorundam prælatorum consilio in quodam monasterio ad petitionem, & mandatum ipsius Regis, ipsa volente ad eos accedere, ut suas coram eis proponeret rationes; militibus ejusdem Regis prohibentibus, bis, vel ter ingressum eidem, & ex parte illius appellatione ad sedem Apostolicam interposita, sententiam inter eos non est veritus promulgare, ac deinque ipse Rex quandam aliam.. sororem videlicet charissimi in Christo filii nostri... Regis Ungariæ superduxit. Super hoc autem cum ad nos querimonia devenisset, causam ipsam venerabili fratri nostro Alberstatensi episcopo, & conjudicibus ejus duximus committendam, qui postmodum eandem causam instructam ad nostram præsentiam remiserunt. Cum demum tibi fratri.. Salzeburgensi, & bonæ memoriæ.. Magdeburgensi archiepiscopis, & dilecto filio.. præposito Romano causam commisissemus eandem, ipsi præfatum Regem propter idem negotium citaverant. Sed quoniam idem Rex nuncios eorum, ut asseritur, fecit inhoneste tractari, ipsi non processerunt amplius super causa.

XXV. *Interea vero præfatus Rex correctus a Domino sic ut dicitur, & magna contra ipsum adversitate surgente, reversus ad ipsum dixisse proponitur: Merito hæc patior, quia legitimam uxorem meam sine causa dimisi, & propter hoc filios meos, filiasque confudi. Cumque reatum suum taliter recognosceret, convocatis majoribus terræ suæ nihilominus etiam liberis, & ministerialibus fratres ejusdem uxoris suæ, juravit ipse, fecitque jurari per suos, quod superinductam expelleret, & legitimam revocaret: quod postmodum non implevit, licet illud per literas signatas sigillo proprio confirmaret. Quamvis igitur ex Apostolicæ servitutis officio simus omnibus in justitia debitores, volentes tamen ita prædictorum marchionis & sororis ipsius justas petitiones admittere, ut præfatorum Regis Bohemiæ, ac sororis Regis Ungariæ justitiam non lædamus, discretionem vestram monemus per Apostolica scripta, atque præcipimus, quatenus ad diem, & locum partibus competenter vocatis coram vobis, quos videritis evocandos in ipso negotio mediante justitia usque ad calculum diffinitivæ sententiæ, sublato appellationis obstaculo, procedatis, & causam sufficienter instructam ad nostram remittatis examen, præfigentes partibus terminum congruentem, quo per procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent, sententiam auctore domino recepturos. Testes autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum 6. Kalendas maii anno 9.* Atque de Germaniæ Regibus hactenus.

XXVI. Res Ungaricæ.
Superest, ut de finitimo, nempe Ungaro nonnulla subjiciamus. Erat is Andreas, qui defuncto nepoti puero, ut ex dictis anno superiori apparet, in regnum successerat; cum optimi principis specimen daret, morem ei gessit Pontifex atque universis Pannoniæ archiepiscopis, episcopis, cæterisque præsulibus, cunctis principibus præcepit (*b*), ut ejus proxime feliciter, uti sperabat, nascituro filio fidei sacramento se devincirent; data est hujusmodi epistola Ferentini 7. idus julii anno nono. Post hæc vero accepto de nato filio læto nuncio Bambergensi episcopo Reginæ fratri, Romæ 3. Kal. decembr. rescribens, injunxit (*c*), ut Regem adiret, suoque nomine gratularetur. Cæterum antequam ex illis regionibus sermo revocetur, non est prætereundum de Nidrosiensi antistite Innocentium in hujus, successorumque gratiam dato diplomate (*d*) archiepiscopum constituisse, missoque pallio in Norvegiæ regno metropolitanum confirmasse, clericorum percussores absolvendi facultatem dedisse, (*e*) tum etiam tribuisse, (*f*) ne quis nisi facta ab ipso potestate in ejus metropoli episcopos consecrare auderet, mandasse (*g*) denique, ut beati Petri censum per provinciam colligendum studeret, atque ad se Romam transmitteret. Postremo ne quid septentrionalium rerum ad hunc annum spectantium præ-

(b) Ib. ep. 77.
(c) Ep. 185.
(d) Lib. 8. ep. 205.
(e) Ep. 210.
(f) Ep. 219.
(g) Ep. 218.

præterire videamur, adiicimus Innocentium A.. præpositi, qui Magdeburgensis archiepiscopus fuerat designatus, electionem confirmasse (a).

(a) Ep. 22.

XXVII. Rapiunt ad se orationem nostram Gallicæ res, utque a finitimis Germaniæ ducamus initium, hoc anno Cameracenses cives atrocissimis injuriis episcopum suum affecerant, atque ab eo deficientes civitatem hosti traditam, oppidaque ac possessiones Cameracensis Ecclesiæ ferro, igneque vastatas occuparant, ob quæ cœtu fidelium moti sacris violatis divina officia celebrare præsumpserant. Tantis exasperatus flagitiis Innocentius Rhemensem archiepiscopum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Apostolicæ sedis legatum, ejusque suffraganeos animadvertere in eos graviter jussit: (b) utque contumaces juste insecutus, ita scelerum pœnitentes fovit, amplexusque est: quare abbati Cisterciensi, Petro de Castro novo, & fratri Radulpho Apostolicæ sedis legatis mandavit (c), ne archiepiscopum Narbonensem ob ea crimina, de quibus convictus esset, molestia afficerent, cui jam pœnitentiæ agendæ tempus tribuisset.

(b) Ib. Inn. lib. 9. ep. 131.

(c) Id. ib. ep. 68.

Tulerant ingentes labores legati Apostolici in excolendis iis regionibus, quæ adeo sentibus, spinisque horruerant, ut non tam verbo, quam ferro, flammaque purgandæ viderentur; dejecti erant animis, spemque convertendorum hæreticorum posuerant: quotiescunque enim de divinis verba apud eos facerent, obgannientes statim hæreticos clericorum scelera, moresque obsoletos obtrudentes, sentiebant ne sibi talia, nisi prius emendatis ecclesiasticorum moribus, prædicarent, cum divina providentia Didacus Oxomensis episcopus vir insigni pietate, qui Roma reversus non obtenta ab Innocentio exuendi sese episcopatu potestate, ad infidelibus Evangelii lucem liberius inferendam, adducens secum beatum Dominicum, cujus tum virtus mundo efflorescere cœpit, atque apud montem Pessulanum in Arnaldum abbatem, ac fratres Petrum e Castronovo, & Radulphum monachos Cistercienses Apostolicæ sedis legatos incurrens ad resumendos animos cohortatus est, abjectaque omni comitatus pompa Apostolorum more pedites sine pecuniis incederent, regionemque obeundo, virtutum splendore omnibus prælucerent, respondentibusque id se lubenter facturos, si in re adeo nova vir aliquis magnæ auctoritatis exemplo præiret, vir divinus familia Oxomium missa cum iis monachis sine pompa, ac fastu in erudiendis catholicis, confutandis hæreticis, evellendisque vitiis studium, operamque defixit. [t]

Didaci ad legatos Apost. salubre monitum.

S. Dominicus Didaci episcopi socius.

XXVIII. Cæterum Arnaldus Cistercii abbas cum ad celebranda ordinis comitia perrexisset, iis peractis secum alios duodecim abbates, pluresque ejusdem ordinis religiosos viros adduxit, qui ut ab Oxomensi episcopo edocti erant, summa humilitate, paupertateque more Apostolico eas regiones lustravere, sui cuique limites serendi verbi divini definiti. Incedebant pedibus, victum ostiatim quæritabant, summoque zelo hæreseos errores discutiebant. Inter cæteras porro cum sectariis consertas publicas disputationes celeberrima illa fuit, quæ cum Balduino hæresiarcha, ejusque nequitiæ socio Theoderico in castro Carmano magno zelo, ac veritatis triumpho habita est: argumentis enim episcopi Oxomensis irretitus hæreticus, negans tamen fateri veritatem, ac æstuans: *Scio*, inquit Theodoricus, *scio cujus spiritus sis, siquidem in spiritu Eliæ venisti*. Ad hæc sanctus: *Et si ego in Eliæ spiritu veni, tu venisti in spiritu Antichristi*. Quanquam etiam divinum numen nonnulla miracula ad incutiendum impiis terrorem explicuit, inter quæ illud insigne, quod Petrus Vallisarnen. narrat (d) ex segetibus die festo sancti Joannis a messoribus cæsis sanguinem fluxisse: *Contigit tempore illo prope Carcassonam miraculum, quod præteriri non debet. Metebant hæretici segetes suas in die nativitatis sancti Joannis Baptistæ: ipsum enim non prophetam, sed malignissimum esse dicebant, dum igitur meterent, aspiciens unus ex iis, manum suam vidit, & mani-*

Abb. 12. Cisterc. cum Arnal. aliisque monachis contra hæret. prædicant.

Didaci ad hæreticum elegans responsum.

(d) Petrus Vallissar. hist. Albig. c. 3.

Sanguis e segetibus fluit.

NOTÆ [a] QUæ hic narrat Annalista de adventu S. Dominici cum Didaco Oxomensi episcopo in Provinciam ad superiorem annum 1205. referenda esse demonstrabimus in nota ad A. 1207. I. Porro de exordiis utriusque ordinis prædicatorum, & Minorum, nescio an vetustius aliud testimonium afferri possit eo quod exhibet anonymus scriptor chronici Montis Sereni prope Hallam Saxoniæ quod ad annum usque 1225. perductum legitur inter scriptores rerum Germanicarum Menkenii to. II. Ita vero ille ad A. 1224. *Duo nova conversationis in provincia, & in ipsa civitate Magdeburg haberi cuperant, unus eorum qui sanctos Prædicatores se nominant, alter eorum, qui Minores fratres appellantur, de quibus ferunt quod ante hoc tempus XX. annis instituti, & ab Innocentio papa fuerunt confirmati; & prior quidem clericorum tantum est: sequens vero, & clericos, & laicos recipit, quem dicunt ab institore quodam principium accepisse*. Ex hoc æquali scriptore deduci posset utriusque hujus ordinis religiosi epocham anno 1204. figendam esse; nisi familiaris consuetudo ejusmodi scriptorum obstiterit, qui sæpe in gratiam numeri rotundi addere aliquid, vel demere non recusant. MANSI

pulum suum sanguinolentum, quod videns putavit, quod incidisset manum, sed inveniens eam sanum, exclamavit sociis: Quid ultra? Aspicientes singuli manipulos, quos tenebant, invenerunt eos sanguinolentos, manibus conservatis illæsis. Venerabilis autem abbas vallium Guido tunc erat in illa terra, qui manipulum sanguinolentum vidit, & ipse mihi hoc narravit, &c. [1]

XXIX. S. Dominici miraculum. (a) Cap. 7. Affert etiam (a) auctor illustre aliud miraculum, quod beati Dominici opera ad hæreseos falsitatem evincendam, defigendamque in perfidorum oculis Deus patravit: schedula enim in qua fides catholica a sancto exarata erat, ter flammis injecta ad probandam fidem ter illæsa resilivit. *Disputaverant quadam die quidam prædicatores nostri viri religiosi adversus hæreticos, unus autem de nostris Dominicus nomine vir totius sanctitatis, qui socius fuerat episcopi Oxomensis, auctoritates, quas in medium produxerat, redegit in scriptum; & cuidam hæretico tradidit schedulam illam, ut supra objectis deliberaret. Nocte igitur illa erant hæretici congregati in una domo, sedentes ad ignem. Ille autem cui vir Dei tradiderat schedulam, produxit eam in medium; tunc dixerunt socii sui, ut in medium ignem illam projiceret, & si schedula illa combureretur, vera esset fides, imo perfidia hæreticorum; si vero incombusta maneret; fidem, quam prædicabant nostri, veram esse faterentur. Quid plura? in hoc consentiunt omnes, schedula in ignem projicitur, sed cum in media igne aliquantulum moram fecisset, incombusta penitus ab igne resiliit, stupentibus, qui aderant; unus cæteris durior, ait illis: Projiciatur in ignem iterum, iterum resiliit incombusta; quod videns ille durus, & tardus ad credendum, dixit iterum: Trina vice projiciatur, & tunc sine dubio rei exitum cognoscemus: projicitur tertio, nec tunc quidem comburitur, sed integra ab igne resiliit, & illæsa: hæretici autem visis tot signis, nec tunc ad fidem voluerunt converti, sed in sua manentes malitia, districtissime sibi invicem inhibuerunt, ne miraculum istud per narrationem alicujus ad nostrorum notitiam deveniret: sed miles quidam, qui erat cum illis, qui aliquan-*

Fidei schedula e flammis illæsa exit.

NOTÆ [1] LAciniam hanc in annalibus contractis assuit Raynaldus; *Narrat aliud insigne prodigium a S. Dominico editum vitæ illius auctor, quo novem nobiles Matronæ hæreticorum versutiis irretitæ, fugiente ab iis visibili, ac tetra specie dæmone, fidei orthodoxæ veritatem amplexæ sunt;* cum, *inquit*, in Tolosæ partibus apud castrum quod Fanum Jovis vocant, prædicaret vir Dei, cum aliquando fidem catholicam egregie adstruens hæreticorum perfidiam multis modis confutasset, absoluta concione, more solito in ecclesia precandi causa remansit: & ecce novem matronæ nobiles ex illo castro veniunt, intrant in templum, cadunt ad pedes ejus, & dicunt: Serve Dei adjuva nos. Si vera sunt quæ hodie pro concione dixisti jampridem mentes nostras necesse est spiritus erroris occæcarit: nam istis, quos tu hæreticos vocas, & nos homines bonos appellamus, usque in præsens credidimus, & adhæsimus toto corde; nunc vero prorsus fluctuamus animis: Serve Dei adjuva nos & ora Deum tuum, ut notam nobis faciat fidem suam, in qua vivamus, moriamur, & salvæ fiamus. Tum vir Dei stans, & aliquandiu intra se orans, paulo post dixit ad eas: Constantes estote, & expectate intrepidæ; confido enim in Domino Deo meo, quod ille, qui neminem vult perire, jam declarabit vobis cujusmodi domino hactenus adhæseritis; moxque viderunt e medio sui felem teterrimum prosilire, canis magnitudine, crassis oculis, & igneis, lingua oblonga, lata, sanguinolenta, & usque ad umbilicum producta, cauda brevi, & in sublime erecta, ita ut loci ejus turpitudinem quocumque se verteret hominum oculis ostenderet, fœtore intolerabili inde exhalante; cumque apud matronas illas sese hora una, hac illacque agitasset, ad restim quæ e campana pendebat insiliens, & per eam sursum scandens, tandem disparuit, fœda post se vestigia derelinquens. Conversus autem ad matronas S. Dominicus, nimium territas consolabatur ita dicens: En ex eo quod coram oculis vestris, Deo volente, apparuit, potestis animadvertere, qualis sit ille, cui huc usque servistis. At illæ gratias Deo agentes ad fidem catholicam integerrime se receperunt.

Exantlasse eumdem S. Dominicum gravissimos labores, & contumelias læto animo pertulisse, dum evangelium inter hæreticos prædicabat, singulaque oppida lustrabat, narrat idem auctor qui hæc subjungit: accedit eo tempore ut disputatio solemnis deberet cum hæreticis ventilari, ad quam cum episcopus loci cum multa se pompa præpararet iturum, dixit ad eum præco Christi: non sic, mi domine pater, non sic est contra filios superbiæ procedendum; humilitatis, ac patientiæ, religionis, aliisque virtutum exemplis convincendi sunt veritatis adversarii, non fastu elationis, & ostentatione gloriæ sæcularis. Armemur ergo devotis orationibus, & humilitatis indicia præferentes, discalceati contra Goliath procedamus. Assensit episcopus consilio pietatis, & discalceati sunt omnes: cumque de via dubitarent obviam habuerunt hæreticum, quem catholicum existimabant, qui eos ad locum recto itinere, ut spoponderat non perduxit, sed ad nemus quoddam perfidus malitiose seduxit, ubi inter vepres, & spinas pedes eorum vulnerati sunt, & crura sanguine respersa. Tunc pugil Dei cum omni patientia sufferens, & in jucundam Dei laudem prorumpens, ad collaudandum, & sustinendum cum patientia omnes hortatus est, dicens: confidite in Domino charissimi, quia de cœlo vos manet triumphus, jam enim peccata nostra sanguine expiantur. Cernens malignus ille miram eorum, & lætam patientiam, optimisque sermonibus Sancti compunctus, malitiam confessus, hæresim abjuravit: venientibus autem ad locum rectis corde orta est lætitia, perversis vero confusio, & tristitia. MANSI

tulum consentiebat fidei nostræ, noluit celare, quod viderat, sed pluribus enarravit. Factum est autem hoc apud Montemregalem, sicut ab ore viri religiosissimi audivi, qui schedulam hæretico tradidit suprascriptam, &c.

XXX. Cum superius Arnaldi ad Cistercii comitia profecti mentionem ediderimus, atque inde secum duodecim abbates ad confutandos hæreticos adduxisse viderimus, prætereundum non est Innocentium ad eos religiosos viros coactos Cistercii dedisse literas quibus se eorum precibus impense commendabat, urgebatque ut in divina amplificanda gloria operam strenue collocarent. (a)

(a) Inn. l. 9. ep. 119.

Universis abbatibus in generali Cistercien. capitulo congregatis.

Commendat se Innoc. precibus Cisterciensium.

Postquam vocante Domino ad officium sumus piscatoris assumpti; naviculam nobis creditam duximus supra mare, ut rete nostrum ad capiendos pisces in verbo Domini laxaremus. Verum hoc mare magnum, & spaciosum sævissimæ tempestatis fragoribus concitatum tot & tantis adversus eandem naviculam cœpit fluctibus intumescere, ut non solum impedita sit aliquatenus piscationis industria, verum etiam gubernandi naviculam pene defecerit disciplina, fremunt etenim maris gurgites, & aquarum colles nunc se undis exagitatis extemant, nunc vero alluvionum concursibus, se reinsiliunt. Sævit tota pelagi superficies, & quietis impatiens, nec ad navigandum exhibet se tractabilem, nec habilem ad piscandum, occultis quoque ventorum spiraculis patefactis ad conquassandum naviculam, quasi conjurata societate a quatuor mundi partibus multiplices venti prodierunt, & in circuitu ejus mutuo inter se contrarietate confligunt, nutare compellitur ipse malus crebro elisus spiritu procellarum, ac rudentum regimine, crepitu minante fracturam, quasi scinduntur velorum carbasa, & universa fere torpescunt nautici moderaminis argumenta. Accedit autem ad hujus calamitatis augmentum, quod cum in præjacentis æquoris vastitate reptilia, quorum non est numerus, commorentur, ferales bestiæ inter ipsa discurrunt, quæ nisi mutuo sese devorent, parum putant esse crudele, quod aliorum mortibus non indulgent, præter hæc insuper & piratarum insidiæ non obdormiunt, qui diversas perambulant vias maris, & quos mare, marisque belluæ, rabiesque ventorum incessanter exagitant, ipsi sæviore tir omnibus quotidiana persecutione molestant, ut de charybdi, & scilla, cæterisque maris periculis taceamus. Quamvis igitur tot essemus difficultatibus circumplexi, naviculam tamen ipsam quibuscunque potuimus gubernare curavimus argumentis, ac interdum in mari hoc reti piscatoris extenso, pisces non modicos conclusimus in eodem, quos cum ad portum educere crederemus, eorum aliqui rete ruperunt, & non solum ipsi protinus in ventrem pelagi sunt relapsi, sed & alios post se compulere relabi. Laborantes denique reficere rete fractum aquas etiam, quæ naviculam intraverint, & computruerunt in ipsa, conati sumus ejicere ab eodem, neve præ confusione maris, & fluctuum naufragio possit eam instans procella demergere, oportet nos ipsam in solo Dei nomine per anchoram fidei stabilire. Quæ sint autem hæc dilectissimi filii, & sub quorum vobis stilo dicantur, prudentiam vestram credimus non latere, si ad ea subtiliter indaganda discretæ considerationis aciem extendatis.

Cum igitur inter tot, & tanta pericula constituti vestris indigeamus meritis, & orationibus adjuvari, oramus, & obsecramus vos per viscera misericordiæ Dei nostri, quatenus nobis in maris altitudine fluctuantibus charitatis vestræ suffragium impendatis, & remis orationum vestrarum piscatorem, & naviculam sublevantes, illum, qui mari, & ventis imperat, exoretis, ut per suam misericordiam infinitam super nos illuminans vultum suum, interiorem, & exteriorem tempestatem serenet, compescat undique ventos, & mare circumcunque tranquillet, nosque flamini sancti Spiritus navigationis nostræ vela pandentes, dextera sancta sua dirigat, & conservet, mittatque nobis Spiritum suum a quatuor ventis cœli, quo gubernatore, quo duce, impleta demum sagena piscibus, scopulos valeamus insidiantium monstrorum effugere, ac inter ferventia procellarum discrimina merces dominicas ad portus tutissimos asportare. De plenitudine vero gratiæ nostræ securi ad sanctæ religionis cultum latius propagandum ferventius insistatis, & de vinea Domini Sabaoth vestræ curæ commissa, quæ per ipsius gratiam a mari usque ad mare palmites jam extendit; studeatis eradicare nociva, & utilia plantare curetis, quia bonæ opinionis odorem, & piæ conversationis fructum apud Dominum & homines proferentes de virtute in virtutem ascendere mereamini, donec Dominum Deorum in Sion videatis. Datum Ferentini 5. id. julii anno 9. XXXI.

Eodem anno pridie nonas junii Alam Reginam Francorum Regis matrem e vivis ereptam testatur Rigordus; (b) quo pariter anno & mense, ut auctor idem addit, audiens Philippus Joannem Anglorum Regem magnis cum copiis ad Rupellam appulisse, collecto exercitu Pictaviam ingressus, cum civitatem principem aliaque loca præsidiis munivisset, firmassetque, Parisios rediit, Joannes vero Andegavum admotis castris cepit, vastavitque; cumque Toarcensis vicecomes a Gallo descivisset, fœdusque cum Anglo iniisset, XXXII.

(b) Rig. de gestis Phil. Aug. Franc. Reg.

set, Philippus in Pictaviam reversus atque adversa utrimque acie ad pugnam instructa, Joanne Toarci commorante, vicecomitis ditionem pene delevit; tandem (a) Rob. de Monte an. 1206. (b) Matth. Par. hist. Angl. eod. ann. a festo omnium sanctorum dic ad duos annos conciliatæ inter Reges induciæ, seseque illi domum receperunt; eadem de induciis ad duos annos contractis Robertus de Moute, (a) & Matthæus Parisius (b).

XXXIII. Jam vero quidnam in exorta Cantuariensis archiepiscopatus superiori anno controversia definitum, ex Parisio videamus: *Joannes Rex misit Romam nuncios suos, ut electio de Norwicensi episcopo a Papa confirmaretur: eodem tempore Cantuariensis ecclesiæ suffraganei procuratores Romam mittunt, querentes, quod Cantuarienses monachi sine se archiepiscopi electionem fecissent, monachi vero asserebant, illam ad se solos pertinere. Audit Innocentius utramque partem, præfigit tempus ad dicendam sententiam 12. Kal. januarii.* Hæc ipse; & paulo post sententiam pro monachis latam recitat, cujus initium est: *Majores ecclesiæ causar, &c.* Rejecta enim episcoporum electione, factam a monachis approbat. His recitatis Innocentii literis, narrationem prolixam auctor exponit de ostensis cœlitus sancti Juliani opera cuidam rusticano purgatorii, inferorumque pœnis, sanctorumque immensa gloria, quæ ab ipso lector petere poterit, nec enim instituti nostri est, singula hæc divinitus immissa annalibus intexere. Quod attinet ad res Anglicanas, hoc eodem anno Innocentius datis ad archiepiscopos, cæterosque præsules literis, (c) Inn. l. 8. ep. 182. (c) Salesberiensis decani electionem rescidit, idque, ut ait, ipsius electionis defectu, non personæ. Roffensem episcopum monet, (d) Ep. 202. (d) ne quamvis senio, ac laboribus confectus, a pontificalibus exercendis muneribus abstineret, ac sanctæ Mariæ in Via Lata Cardinalem, Apostolicæ sedis legatum ab inferendis decano Wintoniensi, aliisque injuriis Angliæ Regem revocare jussit. (e) Ep. 204. (e) De Joanne Ferentino Apostolicæ sedis legato meminit Matthæus Parisius, (f) Paris. hist. Angl. an. 1206. (f) dum ait, hoc anno profectum in Angliam, eaque perlustrata ingentem pecuniæ vim coegisse, tandemque apud Rodiagum sancti Lucæ Evangelistæ festo die celebrata synodo, ex Anglia reversum: consuevisse olim Apostolicam sedem legatos ad exigendas collectas in provincias mittere, in ecclesiastica historia frequentissime legitur. Nec taciti prætereamus Rom. Pontificum prædecessorum exemplum eodem anno Innocentium sectatum, dato ad priorem sancti Andreæ Apostoli in Scotia, ejusque fratres diplomate, (g) Inn. l. 9. ep. 85. (g) in tutelam beati Petri, suamque accepisse, eorumque privilegia confirmasse, auxilieque; hæc de Anglicis, Scoticisque rebus suffecerint, jam Hispanicas percurramus.

XXXIV. Innocentius curat res Hispaniæ. Toletano in primis archiepiscopo, & episcopo Zamorensi hanc provinciam tradidit (h) Innocentius, ut Castellæ Regem Hierosolymitani hospitalis fratribus quædam oppida, possessionesque restituere compellat, (h) Lib. 8. ep. 198. cui etiam Compostellanoque mandat, (i) Lib. 9. ep. 2. (i) ut controversias, quas Castellanus, & Legionensis Reges de quibusdam oppidis exercebant, componere studeret; cumque Petri Aragoniæ Regis frater Oxiensi episcopo Regi obsistente, ne ille tum temporis annos decem natus Almodevarensi ecclesiæ præficeretur, multa ac nefaria flagitia perpetrasset, Innocentius (k) Ib. ep. 5. (k) officium suum, partesque interposuit. Quod spectat ad Petrum Regem; Pampilonensi episcopo, & P. de Castro novo, fratrique R. Fontis frigidi monachis Apostolicæ sedis legatis imperat, ut de conjugio inter ipsum, & G... de monte Pesulano filiam (de quo idem Rex ad Pontificem ipsum scripserat) cognoscant, (l) Ep. 92. (l) utque castrum de Siuna, quod ad Apostolicam sedem pertinebat, ipsi Petro traderetur operam adhiberent, si ei adversus hæreticos pugnanti opus sit, dummodo ab jure ejusdem sedis non subtraheretur, cui etiam hæreticorum bona, quæ invasisset, retinendi, potestatem fecit (m). (m) Ep. 102. Producendum vero in lucem putavimus ob rei dignitatem diploma Pontificium, quo Petro Regi concessit, (n) Ep. 102. Tarracon. archiepisc. Reges Aragon. inungendi potestas data. (n) ut ipsius successores Reges, ac Reginæ a Tarraconensi archiepiscopo regia inunctione Cæsaraugustæ linirentur, aliisque ornamentis cingerentur: *Cum quanta gloria & honore, tripudio & applausu regiam regni Romæ de manu nostra in monasterio beati Pancratii susceperis diadema,* (o) Ep. 103. Extat etiam in gest. Inn. De ea ra Pontificiam diploma. (o) *postquam per venerabilem fratrem nostrum P. Portuensem episcopum in Regem fecimus te inungi, tua sublimitas non ignorat. Ut dilectionis autem affectum, quem ad tuam habemus personam, per exhibitionem operis evidentius monstraremus, regalia insignia universa, mantum videlicet, & colobium, sceptrum, & pomum, coronam, & mitram ad opus tuum non minus pretiosa, quam speciosa fecimus præparari, & ea liberaliter tibi donavimus in signum gratiæ specialis. Tu vero tanquam devotus princeps, & catholicus Rex super altare beati Petri Apostolorum principis regnum tuum nobis, & per nos Apostolicæ sedi cum multo devotionis affectu per privilegii paginam obtulisti, illud ei constituens in perpetuum censuale, firmiter promittendo, quod juramentum fidelitatis, & obedientiæ in coronatione tua nobis exhibitum inviolabiliter observabis, & ad illud exhibendum & observandum successores tuos obligari volebas. Nos igitur*

tur gratiam tibi a nobis exhibitam ad successores tuos derivari volentes, præsentium auctoritate concedimus, ut cum ipsi decreverint coronari, coronam a sede Apostolica requirentes, de speciali mandato per Tarraconensem archiepiscopum apud Cæsaraugustum solemniter coronentur, præstita super prædictis cautione idonea. Et quoniam jure civili statutum est, ut mulieres maritorum honoribus decorentur, præsentium auctoritate concedimus, ut per manus ejusdem archiepiscopi eas liceat coronari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem, &c. Adscripta huic diplomati dies in gestis Innocentii non reperitur, in regesto vero ita apposita est. *Dat. Ferent. 15. Kal. jul.*

XXXV. Lusitaniæ Rex erepta restituere jussus. Induenda adversus alterius partis Hispaniarum, nimirum Lusitaniæ Regem severitas fuit Innocentio, conculcata enim æquitate princeps monasterium de Lurban Columbriensis diœcesis, pulsis ejectisque monachis, filiæ ac monialibus tradiderat, quo accepto Pontifex (ad quem de eodem Rege multæ hujusmodi querelæ sæpissime delatæ) monasterium atque omnia alia ad illud pertinentia restitui jussit, Zamorensique episcopo aliisque injunxit, ut si Apostolica imperia respueret, ecclesiasticis censuris reluctantem compellerent. Hæc omnia fusius in literis ab Innocentio hoc anno ad episcopum,
(a) Ep. 97. Responsa Innoc. Hispaniæ præsulibus. cæterosque datis (*a*). Nec vero omittenda Innocentii Hispanis responsa e Petri cathedra data; consultus in primis a Bracharensi episcopo de tribus quæ ambigeret: primum, utrum in singulis Apostolorum pervigiliis jejunium servandum, cum id compluribus placeret, ut solemnis is cultus sex tantum tribueretur: deinde an etiam in sacro Christi Domini adventu ad servanda jejunia obstricti simus, cum
De jejun. de ea re aliud alii sentiant: postremo si festus dies alicujus sancti, cujus pervigilio jejunatur, in secundam feriam incidat, in præcedens sabbatum jejunium reiiciendum sit: propositis hisce, aliisque quæ-
(b) Ep. 3. habetur c. consilium nostrum de observ. jejun. stionibus Pontifex sigillatim respondit (*b*).

Innocentius, &c.

Nos tibi super hoc taliter respondemus, quod apud nos omnium Apostolorum vigiliæ in observatione jejunii celebrantur præter vigilias sanctorum Philippi, & Jacobi & beati Joannis Evangelistæ, quoniam illorum festivitas infra solemnitatem paschalem, istius autem infra natalem Domini celebratur. Jejunium etiam apud nos in adventu Domini agitur, & sanctorum vigilias, quorum festivitates oportet secunda feria celebrari, jejunamus in sabbato præcedenti. Præterea postulasti Apostolicum responsum habere de illis, qui in quadragesima, vel etiam aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri. Quorum quidam promittunt eleemosynam se facturos, quidam vero propter necessitatem infirmitatis urgentis hoc a te sibi quasi ex debito concedi requirunt: super quo tibi duximus respondendum, quod cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum cum urgens necessitas exigit, supportare potes, & debes, ut majus in eis periculum evitetur. Datum Romæ apud sanctum Petrum XI. Kal. martii pontificatus nostri anno octavo. De comedentibus carnes in quadrag. ob valetudinem.

nimirum exeunte. Præterea eidem episcopo rescripsit (*c*) ne virgarum pœnam, (c) Ep. 4.
quæ patrio more de iis, qui alteri injuriam intulissent, sumi consueverat, clericis irrogaret: consultus etiam de canonicis regularibus, qui non solum in causis ecclesiasticis, verum in aliis pro altero postulare audebant, arceri ab eo munere jussit.

Quoniam vero non ingrata esse existimo sapientissimi Pontificis lectori responsa, non abs re erit proximas literas huc afferre, quibus propositis ab Auriensi episcopo egregie fecit satis. (*d*) XXXVI. De testimonio pro consecrandis dando. (d) Eod. l. 9. ep. 33.

Innocentius, &c.

Quæsivisti per sedem Apostolicam edoceri, ut cum episcopi ad consecrationes episcoporum ab archiepiscopo suo, vel etiam alio evocentur, & ipsi metropolitano electum offerant consecrandum, dicentes: Reverende pater, postulat sancta Mater Ecclesia hunc electum in episcopum consecrari, & interrogante archiepiscopo, si sciant illum esse digum, respondeant, quod illum sciunt, & credunt paritee esse dignum, & te in responsione hujusmodi, ne offenderes hominem, Deum existimes offendisse quandoque contra conscientiam respondendo, cum electi conversatio aut minus bene tibi cognita, aut penitus sit ignota; qualiter in hujusmodi interrogationibus salva conscientia valeas respondere; ad quod fraternitati tuæ taliter duximus respondendum. Quod cum nos aliquem in diaconum, vel presbyterum promovemus, prior diaconorum, qui nobis assistit, dicit: Postulat sancta Mater Ecclesia catholica hunc subdiaconum, vel diaconum ad onus diaconatus, vel presbyteratus assumi; & nobis interrogantibus, si eum cognoverit esse dignum idem respondet, quod quantum humana fragilitas nosse sinit, & scit, & testificatur illum ad hujusmodi onus esse dignum. Unde in tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conscientiam non loquatur, quia non simpliciter se scire illum asserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse sinit, cum illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat æstimare. Dat. Romæ apud S. Petrum id. mart. anno. IX. Quo sensu dicatur digni.

Hactenus Innocentius qui Toletano archiepiscopo præcepit, (*e*) presbyterum (e) Ib. ep. 202.

se

ſe indignum axiſtimantem, qui canonem miſſæ recitaret, ejus loco per ſimplicitatem pſalmum Miſerere ſubjecerat abſolveret; atque hæc de Hiſpanicis; jam ad Sardiniæ res orationem traducamus. Quamvis Sardiniu ad jus Eccleſiæ Romunæ ſpectaret, ut ſæpe diximus, extorſerat Piſanus archiepiſeopus ſibi eccleſiæque ſuæ u Maſſæ marehione Calaritano judice fidei jusjurandum, quod ſoli Apoſtolicæ ſedi præſtandum erat; cumque frequenter Innocentius ioſtitiſſet, prædictum marchionem ſaeramenti religione liberaret, nec ille motem gereret, hoc ipſo anno imperia minacibus literis exequi juſſit (a), vel ut ſaltem intra menſem vel ipſe, vel alius procuratoris jure uc nomine ub ipſó miſſus Apoſtolicæ ſedi ſe ſiſteret. Præterea Florentino epiſeopo injunxit, (b) primum ut Piſanum populum inſtrumentu quædum publica juribus Eccleſiæ Romanæ de Sardiniæ inſulæ ſupremo dominio eootraria diſcerpere compellat, deinde (c) Gallurenſem dominam eogat ad viri Pontificis conſobrini conſortium thorumque conjugalem redire.

(a) Ep. 89. & 65.
Piſoni juse in Sard. prætemo juſſi abſcedere.
(b) Ep. 90.
(c) Ep. 247.

XXXVII Verum res aliæ orationem noſtram ud ſe tapiunt, atque hæc de Italicis affert geſtorum Innocentii ſcriptor: *Defuncto apud Conſtantinopolim Henrico Dandulo Venetorum duce Petrus tyrannus apud Venetias eſt promotus * in ducem: qui abbatem ſancti Felicis de Venetiis eligi fecit in archiepiſcopum Jadertinum, & auctoritate patriarchæ Gradenſis confirmari, & conſecrari, mittens ſolemnes nuncios ad ſummum Pontificem pro pallio impetrando, quod ei altera vice fuerat denegatum: memor autem offenſæ quam in deſtructione Jaderæ Veneti commiſerunt, taliter ei dominus Papa reſcripſit: Apoſtolicæ ſervitutis officium laudabiliter exercemus, ſi juxta quod docet Apoſtolus, arguimus, obſecramus, & increpamus in omni patientia, & doctrina, &c.* Extant etiam hæ literæ in Pontificio regeſto, ubi ad calcem additur udſcripta dies, quæ deſideratur in actis. *Dat. Ferentini non. aug. anno nono;* ſcilicet Pontificatus, qui eſt hic idem annus. Porro earum ſummu hæc eſt, Venetos arguit de Jadertino excidio, de quo dictum ſupra, maximum inde Terræ ſunctæ locis illatum damoum oſtendit: quippe Chriſtianum ipſi exercitum ſummo ſtudio utque infinito ſumpru collectum uvertiſſent: *Non ergo*, inquit poſt alia in hanc ſententiam adjecta, *noſtræ duritiæ imputetis, ſed veſtræ aſcribatis offenſæ, quod preces quas pro pallio deſtinando abbati S. Felicis, quem vos Jadertinum appellatis electum, per præfatos nobis nuncios porrexiſtis, non duximus admittendas, quia cum ex iis, quæ per vos acta ſunt contra Jaderam nimis contra nos ſcandalizatus ſit populus Chriſtianus, noluimus propter vos aliquid agere circa Jaderam, pro quo amplius contra nos ſcandalizari poſſit Eccleſia generalis, quod utique fieret, ſi ad petitionem veſtram ei pallium largiendo, abſque omni ſatisfactione factam remiſiſſe videamur offenſam, cum juxta ſententiam Salomonis, in quo quis peccat, in eo ſit puniendus, quamvis hæc dilatio non tam pœna ſit quam cautela, per quam & nobis & vobis intendimus providere.* Hæc ipſe, qui demum admonet, ut Deo & Eccleſiæ faciant ſatis.

* legen. Petrus Zianus.
Negat Inn. pallium Jadertino electo.

Atguit prætetea hoc anno Innocentius (d) tum Spoletinos tabelliones, & judices pro arbitrio conſtituiſſe, tum Ferratienſes a Romana Eccleſia, ſub cujus ditione erant, defeciſſe; qua de re ardentes hujuſmodi ad eos literas dedit (e): XXXVIII.

(d) Ep. 161.
Ferrarienſium ab Eccl. defectio.
(e) Ep. 179.

Innocentius &c.

Quantum fuerit laboratum apud bonæ memoriæ Lucium Papam prædeceſſorem noſtrum Veronæ exiſtentem, ut civitatem veſtram a dominio Eccleſiæ Romanæ transferret in aliam poteſtatem, veſtra, ſicut credimus prudentia non ignorat. Ipſe vero cognoſcens hoc nec ſibi, nec vobis aliquatenus expedire, negavit omnino, quod cum multa inſtantia petebatur, volens vos ſub Apoſtolicæ ſedis dominio retinere, quæ de ſe vere dicere poteſt: Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve, cum fideles ſuos non opprimat ſicut ſervos, ſed foveat tanquam filios, a quibus obſequia non extorquet indebita, ſed gratuita beneficia elargitur. Vos autem, ſicut audivimus, & dolemus, in contemptum ipſius veſtras ſine cauſa cervices alieno dominio ſubmiſiſtis, ut de vobis dicere valeat cum propheta: Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt & claudicaverunt a ſemitis ſuis, &c. Imperat male cœpta emendent, ni faciant juſtarum pœnarum terrorem infligit. Nec refractatios Placentinos inultos teliquit, namque epiſcopalem eis ſedem ademit: (f) Inſubres per literas ad epiſcopos datas ad bellum in eos gerendum cohortutut: ultera vero ad Placentinos miſſa epiſtola (g) ipſis minas incutit, quas etiam ud Vercellenſem epiſcopum ſcribens auget: (h) quibus omnibus ii præceptis moniſque parentis optimi parere ſtatuunt. Quamobrem Pontifex erga Romanam Eccleſium illis obedientiam gratulatus, eximi eccleſiaſticis cenſuris juſſit. (i) Verum Placentinis in veterem gratiam receptis, Sutrinos etiam, qui nullu u ſe poteſtate ſacta magiſtrutum regendæ civitati præfecerant, anathematis vinculis abſolvit (k). Rebus etiam Italiæ componendis ſummopere intentus Innocentius Aquilejenſi patriarchæ mundat (l), abſente paſtore Tridentinæ eccl. curum gerat, tum Emoneoſem, Juſtinianumque epiſcopatus conjungat (m). Firmano e-

Jubentur ab Innoc. redire ad officium.
Placentini increpiti in gratiam revertuntur.
(f) Eod. l. 9. ep. 166.
(g) Ep. 167.
(h) Ep. 168.
(i) Ep. 169.
(k) Ep. 199.
(l) Lib. 8. ep. 178.
(m) Ib. ep. 179.

lecto

lecto tum spiritualem & civilem jurisdictionem delatam confirmat (a), immunitatesque plures ac privilegia ipsi ac successoribus elargitur (b).

(a) Ep. 185.
(b) Ep. 186.

XXXIX. Laborandum etiam in Alexandrinorum, & Aquensium conciliandis dirimendisque controversiis Pontifici fuit, quos demum ad concordiam adduxit, quæ, ut se habuerint, ex ipso Pontifice cognoscemus, literis (c) enim suis pauca præfatus, ita ad Alexandrinos suam orationem convertit.

(c) Lib. 9. ep. 83.

Innocentius &c.

Alexandrini & Aquenses conciliati.

Felicis memoriæ Alexander Papa prædecessor noster, attendens fervorem devotionis, & fidei, quam ei Alexandrinus populus tempore gravis, & grandis necessitatis exhibuit, Apostolicæ sedis auctoritate decrevit, ut quoniam Alexandrina civitas longe major est & populosior, quam Aquensis, episcopalis sedes de illa, cujus diœcesi est contigua, transferretur ad istam. Vos itaque per honorabiles nuntios tam clericos, quam laicos ad nostrum præsentiam destinatos suppliciter postulastis, ut quod idem prædecessor noster provida deliberatione decreverat, nos ejus vestigiis inhærentes, faceremus executioni mandari: volentes autem in tanto negotio cum debita maturitate procedere, prius duximus inquirendum, utrum id absque aliquo gravi scandalo sortiri posset effectum: & quoniam ex hujusmodi translatione non solum Aquensis civitas, sed etiam Papiensis, quæ ipsius defensionem susceperat, scandalizari plurimum videbatur, nos utriusque partis procuratoribus in nostra præsentia constitutis, plenam concessimus audientiam; qui cum super hoc coram nobis cœpissent multipliciter altercari, partes nostras interposuimus ad concordiam, statutum prædicti prædecessoris nostri taliter moderantes, ut Alexandrinam, & Aquensem ecclesias uniamus, præsenti privilegio statuentes, quatenus unus & idem sit pontifex utriusque, unam, & eandem pontificalem sedem obtinens in utraque. Ne autem unio confusionem inducat, ad discernendum specialiter inter eas, ita duximus salubriter decernendum, ut negotia, & causæ, quæ ad ecclesiam spectant Aquensem, episcopus agat cum consilio Aquensium clericorum; quæ autem ad laicos, cum consilio laicorum; infra civitatem Aquensem vel ejus diœcesim, in loco tam ipsis laicis, quam eidem episcopo idoneo, & securo. Quæ vero pertinent ad Alexandrinam ecclesiam eam Alexandrini capituli gerat assensu. Habeat autem duplex sigillum, ab una parte continens imaginem & literas Aquensis episcopi, ab altera vero Alexandrini. Cumque idem episcopus scripserit de Aquen. rebus, aut personis Aquensibus, scribat se tantum Aquensem. Porro cum scripserit de aliis rebus, aliisque personis, si fuerit in Alexandrina diœcesi, scribat se tantum Alexandrinum; si vero fuerit in Aquensi diœcesi, scribat se tantum Aquensem, & e converso, ut eam ejusdem fiat dignitatis neutri per alteram derogent. Chrisma vero uno anno conficiat apud unam ecclesiam, & alio apud alteram, similiter faciat de baptismo: majores vero solemnitates æquo distribuat inter illas, ut, quas uno anno celebraverit apud unam, altero celebret apud alteram, proprias autem solummodo celebret apud illam, cujus sunt solummodo speciales. Ordinationes vero clericorum, qui pertinent ad Aquensem ecclesiam in Aquensi faciat civitate, vel ejus diœcesi, loco tamen idoneo, & securo: apud utramque ecclesiam vel ejus diœcesim, saltem per anni medietatem moretur, nisi forte necessitas, quæ legem non habet, exigat interdum aliter faciendum.

Alexand. & Aquen. episcopatus conjuncti.

XL. Decreta Innoc. ad servandam inter eos conjunctionem.

Castra vero Aquensis ecclesiæ, quæ tenet episcopus, per homines fideles, & non suspectos Aquensibus faciat custodiri, & si forte, quod absit, inter Alexandrinos, & Aquenses scandalum orietur, homines illorum castrorum non juvent Alexandrinos adversus Aquenses, nisi esset causa episcopi specialis. Nolumus enim, ut propter hanc unionem altera ecclesiarum, vel etiam civitatum, auctoritatem, vel potestatem, jurisdictionem, aut dominationem habeat super reliquam; ne quod ad unitatem provisum est, in contrarium aliquando convertatur. Cum autem episcopus ex hac luce migraverit, prædictarum ecclesiarum canonici conveniant apud ulteram, de qua inter se poterunt concordare, vel apud aliam quemlibet locum, & quem omnes concorditer, aut major & sanior pars unius, ac major, & sanior pars alterius elegerint in episcopum, ejus electio per Mediolanensem archiepiscopum confirmetur, dummodo nihil obsistat ei de canonicis institutis. Si vero secundam hanc formam convenire nequiverint, aut eligant electores, qui eis episcopum eligant recipiendum ab omnibus, sic electum, aut ad sedem Apostolicam dirigant procuratores idoneos, per quos recipiant in episcopum, quem Rom. Pontifex eis duxerit concedendum. De primo autem accessu episcopi consecrati ad alterutram prædictarum ecclesiarum, aut etiam civitatum, hoc statuimus observandum; ut sicut episcopi sibi successerint, ita vices alternent, quatenus cum unus post consecrationem suam primo receptus fuerit apud unam, reliquus postmodum recipiatur primus apud reliquam, invidia penitus relegata, ita dumtaxat, ut in iis quæ in utraque ecclesia debet facere alternatim, incipiat ab Aquensi. Probibemus ergo, ne quis in utraque prædictarum ecclesiarum de cætero fiat canonicus aut persona, ne propter hoc possit aliqua confusio generari:

privilegia vero, & alia scripta, quæ pertinent ad Aquensem ecclesiam, in secretario ipsius ecclesiæ reponantur. Licet autem utrinsque partis procuratores in nostra præsentia constituti præscriptam formam duxerint acceptandam, quia tamen privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate, statuimus, ut si forsan Aquenses contra statutum istud venire contempserint, nisi ad commonitionem Romani Pontificis suæ correxerint præsumptionis excessum, episcopalis sedes de Aquensi civitate, sicut præfatus prædecessor noster decrevit, in Alexandriam transferatur: si vero Alexandrini contra idem statutum excesserint nisi ad commonitionem Romani Pontificis satisfecerint de excessu, præscripta unionis vinculum dissolvatur, &c. ad extremum additur: *Datum Ferentini, per manus Joannis S. Mariæ in Cosmedin diaconi Cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii VI. id. junii indict.... incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo sexto, Pontificatus vero domini Innocentii Papæ III. anno nono*. Hactenus Innocentius, in eandemque rationem ad Aquensem clerum populumque scripsit; (*a*) tum Alexandrinis quos ad servan- (a) Lib. 9. ep. 84.
dam erga sedem Apostolicam fidem hor-
tatur (*b*) S. Petri vexillum mittit, præ- (b) Ep. 95.
terea datis ad clerum illum literis, (*c*) (c) Ep. 96.
de prædicta concordia per ipsum inita egit, moneteque ut communi episcopo obtemperent.

XLI. Extant etiam in hanc sententiam literæ, quas Mediolanensis ecclesiæ archipresbyter, ac vicecomes ad Innocentium scripsere, quas, utpote summam populorum erga Apostolicam sedem observantiam redolentes, aliaque scitu dignissima complectentes adducere minime a proposito alienum arbitramus.

Sanctissimo patri, & domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Mediolanensis ecclesiæ archipresbyter, licet indignus, & Arsprandus dictus vicecomes ejus humiles, ac devotus subdiaconus, tam devotam quam debitam in omnibus subjectionem.

Placuit beatitudini vestræ pater sanctissime nobis servulis vestris dare in mandatis, ut ad civitatem Alexandriæ personaliter accedentes, clerum, & populum ad pacem, & concordiam cum Aquensibus faciendam, nec non ad unionem acceptandam, prudenter admonere, & diligenter inducere studeremus. Verum quod super iis fecerimus, & quantum laboraverimus, partes ipsæ & scripta nostra per eas majestati vestræ directa liquido declarabunt; quod autem super fidelitatibus, & censu exigendis fecerimus, audiat sanctitas vestra plenissime veritatem. Convocavimus siquidem potestatem, consules, & consiliarios Alexandriæ, & ostendimus eis, qualiter tenerentur & obligati essent ad censum, & fidelitates Romanæ Ecclesiæ parandas, qualiter insuper in signum hominii se dederant in manibus felicis memoriæ domini Alexandri, a quo ipsa civitas denominationem accepit. Ostendimus etiam eis, & perlegimus instrumentum publicum, in quo omnia ista continebantur, qui verbum nostrum non minus alacriter, quam devote recipientes, & acceptantes, cum omni festinantia præceperunt campanam pulsari, ut multitudo populi conveni- Alexandrini Eccles. Rom. fiduciarii.
ret; qui scientes causam vocationis suæ, concurrerunt quasi ad vocem jucundam, & vix præ gaudio, & exultatione sustinentes verbum sibi proponi, clamaverunt quasi una voce, cum ingenti lætitia, & tripudio maximo: Fiat, fiat voluntas domini nostri; & sic in omni pace recepimus hominium, & fidelitates potestatis, consulum, & consiliariorum, & universorum, qui ad locum illum convenerant, & inde fecimus fieri publicum instrumentum, deinde quosdam honestos viros, qui monitores civitatis vocantur, fecimus nuncios nostros, quos jurejurando nobis astrinximus, ut singulas oras, vicos, & plateas civitatis circuirent, & fideliter ab universis fidelitates, & censum secundum instrumenti tenorem exigerent, & reciperent, & quicquid super iis facerent, totum per publicam scripturam nobis ostenderent, & consignarent, quæ omnia bene & solemniter facta sunt.

Prosequimur alia ab Innocentio gesta. LXII.
Sunt aliæ ejus literæ tum ad Vicentinos Inn. privilegia
scholares, quibus sacram S. Viti ædem confert.
Camaldulensibus patribus ab ipsis inchoatam gratulatur; tum ad Fridericum Siciliæ Regem, (*d*) quibus lætitia se exili- (d) Eod. l. 9. ep. 157.
re ait, dum illum in Apostolicæ sedis gre- Gratulatur
mio educatum, pene ad pubertatis an- Friderico
nos acceperat pervenisse, utque Psalmo- pubertatem
graphi monito cogitatum suum in Do- attigisse.
mino jactet, auxiliumque ad se regnumque optime gerendum imploret, hortatur; tum ad nobilem virum P. Coloniensem (*e*) comitem justitiæ præfectum, quem (e) Ib. ep.
ad servandam Ecclesiæ fidem solicitat; 193.
tum ad cunctos Cistercienses abbates, in generalibus comitiis collectos, quorum precibus Pontifex plurimum sese commen-
dat (*f*). Dato insuper diplomate ad ar- (f) Ep.
chipresbyterum, & canonicos basilicæ S. 189.
Petri, e quorum numero ipse olim fuerat, eorum constitutiones confirmat, eosdemque ad eas tuendas observandasque
cohortatus est (*g*). Tum S. Spiritus in (g) Lib. 8.
Saxia xenodochio prædium quoddam ad- ep. 185.
junxit (*h*). Quoniam vero in hæc data (h) Lib. 9.
ab Innocentio diplomata incidit oratio, ep. 16.
addendum videtur, ipsum hoc eodem anno perantiquum Pultariensis conventus
privilegium firmasse, (*i*) præterea Apo- (i) Ib. ep.
stolicæ sedis patrocinium cum S. Inno- 45.
cen-

centii, & Anastasii monialibus in Gandersem, tum S. Vedasti Atrebatensis cœ-
(a) Ep. 206. & 005. nobii religiosis viris spopondisse (a). Sed
quem hactenus vidimus Innocentium o-
Persequitur hæreticos. ptimi Pontificis, atque pastoris in cæteris omnibus partes obeuntem, nunc lupos etiam a dominico grege sibi commisso diligentia summa vigilantiaque submoventem, Christique fideles in fide orthodoxa confirmantem intueamur. Hoc enim anno Florentinos, ut hæreticos evitent, at-
(b) Ep. 7. que in fide permaneant admonet, (b)
(c) Ep. 8. idemque Pratensibus inculcat, (c) meritasque ob hæreticos pulsos ejectosque laudes impertitur: Faventinosque etiam at-
(d) Ep. 18. & ep. 202. que etiam hortatur, (d) ut alios hæreticos pauperes de Lugduno dictos, Patarenosque e finibus amandarent, ejusdem denique argumenti literas ad S. Proculi, & S. Stephani Bononien. abbates scribit.
(e) Ep. 29. (e) Ad hæc R. fontis frigidi monachum Apostolicæ sedis legatum Narbonam hæretica lue infectam admodum & corruptam catholicæ veritatis præcones mitte-
(f) Ep. 183. re jubet (f). Postremo Macloviensem archidiaconum, atque alios in nascentes
(g) Ep. 206. quosdam hæreticos impellit; (g) hæc adversus truculentos lupos vigilantissimus pastor, qui præterea dominici gregis augendi cupidus abbatem de Lakene Sarracenis illis in regionibus commorantibus, Evangelii promulgandi causa in Poloniam
(h) Ep. 273. mittit, ejusdemque regni archiepiscopos, & episcopos jubet, (h) quibuscunque in rebus possint, auxilium illi afferre, atque de rebus ab Innocentio hoc anno gestis ista dixisse suffecerit.

XLIII. Ubaldescæ virg. obitus. Eodem anno in cœlum migrasse tra-
(i) Ferrarius 28. maii ex vita MS. ditur (i) S. Ubaldesca virgo, quæ in agro Pisano humili & obscuro loco nata

cum annum decimumquintum ageret, Angelico monitu Pisas profecta, & in collegium sacrarum virginum S. Joannis cooptata, divino se cultui mancipavit, ubi postquam virtutum omnium illustria exempla explicuisset, septuagenaria in cœlum evolavit, maximisque miraculis effloruit; hæc pluribus in ejus actis, quæ apud illas moniales in manuscripto codice continentur. Quo etiam tempore S. Franciscus ad profligatos Christianorum mores emendandos, virtutibusque perpoliendos a Deo evoca-
tus, novam vivendi rationem arripuit: D. Francisci constantia.
cum ad Assisinatem episcopum ductus a patre, quo præsente illo se bonis abdi-
(k) Stad. in chron. caret, exutis simul vestibus sua omnia patri jura remisit, illud adiiciens se in posterum majori fiducia dicturum: *Pater no-*
(l) Mart. Pol. an. 1206. *ster, qui es in cælis*. Quæ hoc anno contigisse testatus Albertus abbas Stadensis,
(m) Bern. Guid. chr. Rom. Pont. eod. ann. ejus temporis scriptor (k): *Anno domini MCCVI. B. Franciscus a sæculi vanitatibus se convertit*; præterea Martinus Polonus (l) Bernardus Guido (m), S. An-
(n) D. Ant. 3. Par. tit. 24. c. 7. tonius (n) & cum aliis recentioribus
(o) Lucas Wadingus, qui annales minorum exactissime conscripsit. Cum vero
(o) Vvading. appar. §. 4. natus fuerit anno salutis 1182. ut ex Stadensi tradit Baronius, (p) ipsum vigesimo quinto ætatis suæ anno vitam
XLIV. sanctiorem amplexum, dicendum est,
(p) Bar. an. 1182. quidquid opinentur alii, quos apud Wadingum consulere possis, nec enim in
(q) Rig. de gest. Phil. Franc. Reg. ejusmodi rebus immorari diutius operæ pretium existimamus. [t]

Hoc etiam anno pridie Kal. martii so-
(r) Godef. in Annal. lis defectionem contigisse testantur Rigordus (q), Godefridus, (r) & alii,
(s) Ant. tit. 19. c. 1. §. 3. Jo. Marian. & alii. (s) tuncque plurimi, addit Godefridus, humanum caput in sole se vidisse, testa-

NOTÆ [t] EX annalibus contractis hæc adde. *Cæterum quam pie, & miris illecebris illam divina sapientia pellexerit, pellectumque constrinxerit, narrat S. Bonaventura in ejus vita*. Solitaria, *inquit*, loca quærebat amica mæroribus, in quibus dum gemitibus inenarrabilibus incessantes intenderet post longam precum instantiam a Domino meruit exaudiri, dum enim una dierum sic sequestratus erraret, & præ nimietate fervoris totus esset absorptus in Deum, apparuit ei Christus Jesus, velut cruci confixus, ad cujus conspectum liquefacta est anima ejus, & memoria passionis Christi visceribus cordis ejus adeo impressa medullitus, ut ab illa hora cum Christi crucifixio veniret in mentem vix posset a lacrymis & gemitibus exterius contineri, sicut ipse postmodum familiariter retulit, dum appropinquaret ad finem: *Subdit S. auctor, ut Christus, cælestibus monitis illum sacro Christianæ pietatis propagandæ desiderio incenderit*: Die, *inquit*, quadam egressus cum ad meditandum in agro deambularet juxta ecclesiam S. Damiani, quæ minabatur præ nimia vetustate ruinam, & in eam instigante se spiritu causa orationis intrasset, prostratus ante imaginem crucifixi non modica fuit in orando spiritus consolatione repletus, cumque lacrymosis oculis intenderet in dominicam crucem, vocem de ipsa cruce delapsam ad eum corporeis audivit auribus, ter dicentem: Francisce vade & repara domum meam, quæ, ut cernis, tota destruitur. Tremefactus Franciscus cum esset in ecclesia solus stupet ad tam mirandæ vocis auditum, cordeque percipiens divini virtutem eloqui, mentis alienatus excessu; in se tandem reversus ad obediendum se parat, & totum se recolligit ad perficiendum mandata de materiali ecclesia reparanda, licet principaliter intentio verbi ad eam ferretur, quam Christus suo sanguine acquisivit, sicut eum Spiritus Sanctus edocuit, & ipse postmodum fratribus revelavit. *Illuxit tunc Italiæ novum hoc sanctimoniæ sydus arcano divinæ providentiæ consilio, cum pseudomonachi Valdenses, & Paterini divina pervertentes oracula, ut sanctorum patrum traditiones, hæresi simplices illaquearent. Ad quos comprimendos Innocentius Florentinos, & Pratenses magistratus pro re catholica egregie animatos incitavit, nec non Faventinis præcepit, ut hæreticorum, qui catholicos non haberent heredes, bona fisco addicerent*. MANSI

ti sunt. De hujusmodi solis defectione meminit etiam Cæsarius (*a*) quam ipsis Kal. martii accidisse affirmat, nisi forte dicatur ad proximum annum referendam, cum subdat auctor Philippum anno sequenti interfectum, quo item Parisius (*b*) hæc tradit: *Sol eclipsim passus est ab hora sexta usque ad nonam, nec non Luna eodem anno similiter.* [1] Sed parum refert, quo hæc anno contigerint; rursus superiori mense solem ingenti hominum admiratione defecisse affirmat Cæsarius: (*c*) *Anno domini millesimo ducentesimo* * *septimo, Philippo Rege celebrante curiam solemnem cum principibus, signum magnum apparuit in sole: in tres siquidem partes divisus est, ita ut intervalla essent inter partem & partem, ad instar lilii tres flores habentis, quod ubi notari cœpit, multi concurrerunt, super tanto miraculo disputantes: Hermannus vero Lantgravius interpretatus est, quod unus de principibus Imperii eodem anno moriturus esset, nec erat idonea ejus interpretatio. Post multam horam coierunt partes, & redintegratum est corpus solare; abbas Carolus Vilarensis, necnon & monachus ejus Vuigerus eidem curiæ interfuerunt, quæ dicta sunt viderunt, nobis eodem tempore visa referentes; facta est hæc visio III. Kal. feb.* Hæc Cæsarius, qui etiam quid hujusmodi defectio portenderit, his verbis illustravit: *Sol videtur hoc loco designare Romanum Imperium; sicut sol magnitudine & splendore præcellit universa sidera cœli, sic idem Imperium augustius fulget cæteris regnis mundi. Apud Romanum Imperium quandoque fuit monarchia, ut sicut stellæ lumen habent a sole, ita Reges, ut regnare possent, haberent ab Imperatore. Triplex solis divisio designabat schisma Imperii, in tres principes divisi, qui omnes nomen Romani Regis sibi usurpabant, primus fuit Fredericus, qui adhuc patre vivente fuit in regem a principibus electus; secundus Philippus: tertius Otho fuit a Coloniensi archiepiscopo suisque auxiliariis substitutus: isti ambo Aquisgrani coronati fuerunt in Regem. Horum uno occiso, & altero deposito atque defuncto, Fredericus electus, qui hodie imperat, solus regnare cœpit, & quasi ad suam plenitudinem sol divisus rediit. In quibusdam provinciis eodem die visæ sunt quinque partes: per tres partes, supradictos tres Reges intelligo, per duas reliquas, Bernhardum ducem Saxoniæ, & Bertolphum ducem* * *Thuringiæ, qui satis pro Imperio ambo laborabant, accipio.*

(*a*) Cæsar. l. 10. c. 24.

(*b*) Matth. Par. hist. Angl. ann. 1207.

(*c*) Cæs. ib. c. 23.

Eclipsis Solis.

* al. sexto

Prodigium in Sole visum.

Illius interpretatio.

* al. Zeringiæ

An-

NOTÆ [1] Solis eclypsis pridie Kal. Martii contigit non quidem anno præsenti, sed eo, qui proxime successit anno 1207. quod notat Rainerus monachus in continuatione chronici Lamberti parvi. Nec aversus est Rigordus, aliique, licet illam anno 1206. adscribant, cum novum annum non a januario, sed a die 25. Martii exordiantur. Recte vero illam ab historico signari adstruo ex Calvisio, qui anni illius 1207. die XXVIII. februarii collocat eclypsim, quam Remis in Gallia visam asserit die illa hora 2. & 10. min. 22. ante meridiem errorisque arguit historicos illos, qui vel in præcedentem 1206. vel in sequentem 1208. illam reiiciunt. MANSI

I. Patareni Viterbii grassantur.

ANno Christi ducentesimo septimo supra millesimum, indictione decima Innocentius Rom. Pontifex zelo catholicæ fidei incensus, in extirpanda hæretica pravitate, funditusque tollenda desudavit. Grassabatur hisce temporibus, ac proferebat sese in nonnullis, maximeque Italiæ locis, impura Patarenorum secta, ad quam extinguendam quid egerit, ejus vitæ acta declarant: ipsum anno pontificatus decimo post ascensionem dominicam Viterbium profectum, ut Patarenos, qui eam urbem infecerant, profligaret, ne quis juste Romanæ Ecclesiæ eam labem posset aspergere ipsam in sinu suo fovere hæreticos, quos in remotissimis provinciis persequeretur, Pontificisque adventu cognito hæreticos avolasse. Eorum vero domos, in quibus recepti fuerant, ad æternum dedecus funditus dirutas excisasque, tum clero ac populo in concilium vocatis hanc legem tulisse. [1]

Eo proficiscitur Innoc.

II. Leges ad extirpandam hæresim latæ.

Ad eliminandam omnino de patrimonio beati Petri hæreticorum spurcitiam, servandam in perpetuum legem sancimus, ut quicumque hæreticus, & maxime Patarenus fuerit inventus, protinus capiatur, & tradatur seculari curiæ puniendus, secundum legitimas sanctiones. Bona vero ipsius omnia publicentur, ita ut de ipsis unam partem percipiat qui ceperit illum, alteram curia, quæ ipsum punierit, tertia vero deputetur ad constructionem illius terræ murorum, ubi fuerit interceptus. Domus autem in qua hæreticus fuerit receptatus funditus destruatur, nec quisquam eam reædificare præsumat, sed fiat sordidum receptaculum quod fuit latibulum perfidorum: credentes præterea, ac defensores, & fautores eorum quarta bonorum suorum parte mulctentur, quæ ad usum reipublicæ deputentur. Quod si in hoc modo puniti rursus in similem fuerint culpam prolapsi, de locis suis penitus repellantur, nec unquam revertantur, ad illa, nisi de mandato summi Pontificis digna satisfactione præmissa, &c. Alias pœnas iis incussit, ut audiri in judiciis non possint, publicis muneribus dejiciantur, sacrorum communione priventur, qui ipsos in suas ædes recipere, aut eorum corpora sepulturæ mandare præsumpserit, anathemate percellatur. Sanxit etiam, ut ea lex in legum cæterarum codicem referretur, ac magistratus rempublicam capessituri eam summa religione servaturos sacramento pollicerentur. *Dat. Viterbii IX. Kalend. octob. pontif. ann. X.*

III. Exercuerat jam ante hujus legis severitatem, cum præcepit abbati, (a) ac monachis sancti Hippolyti Faventin. ut hæretici

(a) Inn. l. 9. ep. 255.

NOTÆ [1] LAbbeus in sua conciliorum collectione anno huic assignat Concilium contra Albigenses in provincia Narbonensi, sed loco incerto celebratum. Nomen loci hujus nunc tandem innotuit, ex quo P. P. Bollandiani ad diem IV. Augusti vitam S. Dominici a Jordano ejus discipulo scriptam e tenebris eruerunt. Ita enim legas ibidem cap. I. num. 15. & 16. *Eo tempore dominus Innocentius papa duodecim abbates Ordinis Cisterciensis cum uno legato contra hæreticos Albigenorum ad prædicandum fidem direxerat; qui celebrato, cum archiepiscopis, & episcopis, aliisque illius terræ prælatis concilio &c. Interim dum sic consiliarentur ad invicem, accidit præmemoratum Oxomensem episcopum* (Didacum, cui S. Dominicus socius accesserat) *per Montem-Pessulanum iter agere, ubi concilium agebatur.* En igitur certum Concilii locum. Sed de anno, quo illud habitum fuit, unde pariter, & prædicatio S. Dominici, illustris Ordinis Prædicatorum institutoris cæpit, difficilis controversia est. Vincentius quidem Bellovacensis sæculi hujus scriptor cum Nangio annum 1207. designat. Sed eorum sententia sustineri vix potest. Etenim teste eodem B. Jordano Didacus Oxomensis episcopus post concilium istud prædicationem pro convertendis ad fidem Albigensibus cæpit, & in ea *duobus annis permansit, quibus expletis* rediit Oxomium, & post paucos dies obiit. Obitus ejus annus 1207. ex ipso ejus Epitaphio eruitur. *Hic jacet Didacus Azebes Episcopus Oxomensis. Obiit Æra MCCXLV.* idest anno 1207. Refertur illud a Tamajo in Martyrologio Hispano ad diem VI. Februarii, quem emortualem ejus fuisse asserit. Si ex anno 1207. demas biennium, superest annus 1205. Concilio assignandus. Sed P. Eccardus in sua Biblior. PP. Prædic. tom. I. pag. 8. censet annum hic exprimi juxta stylum veterem, quo annus a Martio incipit; unde annus æræ 1245. stylo veteri februario mense est stylo novo annus æræ 1246. & Christi 1208. Sed an. 1207. Didacum reipsa patriam jam repetiisse colligo ex instrumento donationis cujusdam factæ a Berengario archiep. Narbonensi in gratiam Monasterii Pruliani, in quo Virgines Deo sacras collegerunt Didacus, & S. Dominicus, teste Bernardo Guidonis in libro fundationum Conventuum Ordin. Prædicat. ubi instrumentum illud refert. Extat liber ille in Collectione Veter. Monum. Martenii tom. VI. col. 437. in quo & instrumentum consignatur anno 1207. die XV. Kal. Maii. In eo vero archiepiscopus nonnulla largitur sanctimonialibus Pruliani *noviter conversis monitis, & exemplis fratris Dominici Oxomensis, & sociorum ejus.* Nulla hic mentio de Episcopo Didaco qui monasterii illius potissimus author extitit, cujus silentii nulla idonea ratio excogitari potest, quam, quod Episcopus provinciam jam deseruisset, totamque rerum illius curam in S. Dominicum transtulisset. Anno igitur 1207. nondum media sui parte evoluto Didacus jam redierat in patriam, cujus proinde reditum si statim obitus consequutus fuit, decessisse illum anno 1207. statuemus oportet; adeoque & concilium anno 1205. optime assignatur. MANSI

tici cujusdam Othonis nomine corpus ecclesiastica donatum sepultura, erui, refodique operam darent, & R. Viterbiensi episcopo, (a) & clero imperavit Joanni presbytero a Patarenis odio fidei erepta restitui studerent. Quod pertinet ad Patarenorum, quos sensisse cum Albigensibus conjectura est, errores adeo infames, & horrendi erant, ut Parisius de iis instituto ad annum sequentem sermone dicat, malle se tacere, quam loqui, qui etiam addit in Transalpinis partibus, & Galliarum, Belgiique finitibus eam hæresim grassatam esse, sed minoritarum, & prædicatorum indefessa opera, ac maxime Roberti cujusdam Dominicani instituti, qui ex illa hæresi ad religionem se traduxerat, ardenti zelo fuisse repressam; is enim & doctrina, & principum, ac magistratuum auctoritate armatus, quos vi veritatis confuderat, si in hæresi perstarent, flammis absumebat, adeo ut intra duos, vel tres menses quinquaginta nullo sexus discrimine aut terræ vivos infodi, aut rogis injici jusserit, [1] unde hæreticorum mallei gloriosissimum nomen reportavit, quod munus illi ab Innocentio fuisse demandatum, in dubium revocari non debet. Jam qui persequentem hæreticos Pontificem vidimus, ecclesiasticos defendentem intueamur.

(b) Ib. ep. 057.

Roberti in puniendis hæret. zelus.

Celebrasse illum Viterbii omnium ordinum conventum ex ea ditionis pontificiæ parte, quæ a Roma in Hetruriam & Marchiam excurrit, tradunt ipsius gesta; atque primo die a prælatis, proceribus publicisque magistratibus sacramentum exegisse ipsos Pontificiis imperiis parituros; se- IV.

NOTÆ [1] ISta verba: *Rogis injici jusserit*, ita continuantur in annalibus contractis: *Unde hæreticorum mallei gloriosissimum nomen reportavit: quod munus illi ab Innocentio fuisse enjunctum in dubium revocari non debet. Non tanta apud Tolosates legati apostolici valebant auctoritate ob innumeram hæreticorum colluviem, ita ut cum Manichea, sive Albigensis secta significet hoc anno apud Montemregalem coram laicis controversia arbitrio disceptandum fuerit a Didaco episcopo Oxomensi, ut narrat Guillelmus de Podio Laurentii*: fuit, *inquit*, fundamentum disputationis a parte hæreticorum, quod Arnaldus Othonis appellarit ecclesiam Romanam, quam episcopus Oxomensis defendebat, non esse sanctam ecclesiam, neque sponsam Christi, sed ecclesiam diaboli, & doctrinam dæmoniorum, & esse illam Babylonem, quam Joannes in Apocalypsi matrem fornicationum, & abominationum, ebriamque sanguine sanctorum, & martyrum Jesu Christi; ejusque ordinationem non esse sanctam, neque bonam, neque statutam a Domino Jesu Christo; & quod nunquam Christus, neque Apostoli ordinaverunt, aut posuerunt ordinem Missæ, sicut hodie ordinatur. Quibus in contrarium probaturum se obtulit episcopus novi auctoritatibus testamenti. Proh dolor! quod inter christianos ad istam vilitatem status ecclesiæ, fideique catholicæ devenisset, ut de tantis opprobriis esset laicorum judicio discernendum. *Addit auctor se ab Arnoldo Villanovano, qui disceptationi interfuerat, quæsisse quid tum definitum fuisset, eumque respondisse, nil fuisse definitum, sed centum & quinquaginta hæreticos fidem catholicam amplexos, & alia disputationes ob bella periisse simul cum hæreticis, quos, ait, cæteris blasphemiis eam adjecisse, ut sanctos veteris testamenti æternæ inferorum pœnis addictos, sua vero sectatores impietatis cœlo recipi effutierint: confutatos autem ab eodem Didaco laudatissimo episcopo, quem paulo post reversum in Hispaniam ex hac vita ad immortalitatem brevi migrasse antiquus auctor vitæ S. Dominici narrat hisce verbis*: Transacto in prædicationis labore biennio memorabilis pontifex Didacus, suam volens visitare ecclesiam, sociis ad prædicandum, remanentibus sacerdotem Deo devotissimum præfecit fratrem Dominicum, ut ad ipsum omnium ratio referretur; magnum enim aliquod in eo perpendebat, unde & ipsum specialissime diligebat. Vale dicens ergo omnibus rediit, multoque labore transiens per castella eandem Oxomum pervenit, ubi infirmatus extremitate vitæ temporalis, initium æternitatis accepit cum gloria cœlesti. Claruit post obitum miraculis, qui in vita sua insignis extiterat operibus sanctitatis, & virtutibus multis. *De gestis vero S. Dominici post illius discessum, hæc tradit P. Jordanus*: mansit in illis Tolosanis partibus multo tempore sacerdos Dei Dominicus vir per omnia apostolicus, propagans fidem, & expugnans hæresim, verbis, & exemplis, & miraculis ecclesiam roborans. Insurrexerunt autem in eum testes iniqui synagogæ sathanæ, & fortes quæsierunt animam ejus, eumque atroces sibi sacrilegis linguis interitum minarentur, pleno fiducia pectore dixit ad ipsos: non sum ego dignus martyrio, nondum merui fortem istam; sitiebat ardore inextimabili bibere calicem passionis ideo transiens per loca, ubi paratæ sibi ferebantur insidiæ, cantans, & alacriter procedebat. Admirantes Antichristi satellites tantam viri constantiam tentantes dixerunt ei: nunquid non tu mortis horrore concuteris? quid acturus eras si comprehendissemus te? Tunc athleta Christi amore fervens martyrii dixit eis: rogassem vos ne brevi compendio mortem mihi celerem inferretis, aut repentinis perimeretis vulneribus; sed paulatim, & successive singula membra mutilata meis ostenderetis oculis intuenda; deinde rogassem, ut meos erueretis oculos, permitteretisque sic truncatum corpus in suo sanguine volutari, aut prorsum ad libitum necaretis. O vere beatissimam animam in qua non solum perfecta charitas foras mittit timorem, verum etiam durandi in tormentis inauditum cunctis infundis amorem? Animam quoque suam pro salute proximi dare paratus erat imitator Christi, qui dum hæretica pravitate deceptum quemdam conatetor ad fidem reducere dixit ille: Necessaria, quæ aliunde non habeo ab istis accipio, propter quæ eisdem adhærere compellor; tunc Sanctus ex intimo compassionis affectu seipsum venundare disposuit, ut periclitantis suppleret inopiam, & redimeret venundatum sub peccato. *Hactenus de hæreticis: jam qui persequentem hæreticos pontificem vidimus, ecclesiasticos defendentem intueamur.* MANSI

Defensi ab Innoc. ecclesiastici. secundo omnium petita & querimonias audiisse; tertio omnes leges a laicis adversus ecclesias atque ecclesiasticos latas ferendasve divina & humana auctoritate convulsisse, omniaque sacramenta ad eas servandas præstita rescidisse, ut publicæ etiam paci consuleret, gravissimis incussis pœnis vetuisse, ne populi sedi Apostolicæ obnoxii sua jura armis persequerentur, sed judicio experirentur; addit gestorum auctor ipsum excitando ad pristinum decus monasterio S. Martini de Monte animum adhibuisse, illudque impertita abbati benedictione amplissimis bonis cumulasse: interea subdit auctor felicem nuncium ex parte Lundensis archiepiscopi, quem in Livoniam ad traducendos ad Christum ethnicos legatum miserat pervenisse, nimirum Livoniam in Christi obsequium gloriosissime procubuisse ac neminem superfuisse, qui baptismo ablutus non fuisset. De Livonia ad Christum conversa pluribus agit Arnoldus (a) Lubecensis, meminitque Paulus Langius (b) inque annum superiorem proximum refert.

Consultum publicæ paci.

(a) Arnol. Lubec. chr. Slav. l. 7. c. 8. & seq.

(b) Paul. Lang. chr. Citiz. an. 1206.

Tudertinos inter se conciliat. Pergit auctor enarrare Pontificis sollicitudinem pro concilianda inter subditos Ecclesiæ pace, atque ardente crudelissima Tuderti seditione, in qua nobiles ac plebeii mutuis se cladibus atterebant, adactis omnibus sacramento pontificio imperio parituros, concordiæ certas leges sanxerit omnemque dissensionem sustulerit penitus, atque extinxerit, parique prudentia controversiam Faventinos inter & Ravennatem archiepiscopum de Castro Luci Areoli & S. Potiri lite Ravennati adjudicata definiverit atque archiepiscopum in extremam redactum inopiam sacris ornamentis amplissimoque munere decorarit, perlustrarit etiam loca Ecclesiæ obnoxia populosque recepto ab iis sacramento fidei in officio confirmarit, atque ad Faliscos accedens comitem Ildebrandinum in sua verba adegerit; ac sane hoc anno publicis monumentis consignata reperitur delata ab ipso, ut fiduciario viro obsequii sponsio, quæ in libro (c) censuum extat, ex quo hæc verba delibanda existimavimus: *Ipse comes mense, & die scripta fecit ligium homagium dicto domino Papæ Innocentio, coram episcopis Cardinalibus, præfectis urbis, & multis aliis tam clericis, quam laicis in eodem palatio*, nimirum Faliscorum, *pro castro Montis alti, comitatu de Rossellionis & aliis terris, quas tenet ab eo, sicut apparet per privilegia Romanæ Ecclesiæ & idem dominus Papa investivit dictum comitem de dictis castris, comitatu, & terris coram omnibus per cuppam argenteam, & inter omnes ii interfuerunt*. Subiiciuntur testium nomina, ne fastidium crearemus lectori, a nobis prætermissa. Post adactum jurejurando Ildebrandinum subiiciunt gesta Innocentii: *Postea ivit Tuscanum, & per octo dies in ipsa civitate moratus, accessit Cornetum ubi apud sanctum Nicolaum novum sibi fecerat ædificare palatium, requirens pariter, & recipiens jura, quæ fuerant a quibusdam invasa. Inde per Vetrallam profectus est Sutrium, ubi tribus diebus moratus cathedralem ecclesiam solemniter dedicavit, & sic ad Urbem feliciter est reversus*. Hactenus vitæ auctor de Innocentii itineribus gestisque.

Ravennati arch. Lucum Areolum adjudicat.

(c) Lib. cens. MS.

V. Gratulatur Friderico ex hostibus evasisse. Hoc eodem anno datæ fuere ab Innocentio ad Fridericum Siciliæ Regem reserræ atque insignes amoris notis omnique benevolentiæ significatione literæ, quæ cum illum e custodia, cui traditus fuerat, liberatum Pontificisque optimi immensos pro illo impensos labores ostendant, hic subiicere censui.

Regi Siciliæ illustri.

Quantæ jucunditatis affectus in Apostolici cordis armario se transfuderit, per tuæ serenitatis literas intellecto, quod manus Domini de illorum indigna te custodia liberavit, qui quasi diceret lupa ovi, agnum tuum melius te lactabo, curam a te removerant, quam pia tibi genitrix deputarat. Interim poteris existimare, quod quandiu fuisti, sicut domino placuit, in illo articulo constitutus, cum multarum anxietatum angoribus, circa te se sedulo retorquebat nostræ meditationis aspectus, utpote qui quasi nobis dicere non cessares: In te jactatus sum ex utero matris meæ, vehementissimis nos doloribus tabescere faciebas, quia tibi, quem pietate commoti dicere fingebamus: Domine vim patior, festinato non poteramus auxilio respondere. Nec est siquidem sub admiratione ducendum, quod tua nos ita, & contristavit detentio, & deliberatio jucundavit, cum etiam propter ballii rationem, quod non tam ex dispositione materna, quam jure regni suscepimus exequendum, tuæ propterea non possumus tutelæ, ac defensioni deesse, quia cum a voce prophetæ dicentis nobis: Pupillo tu eris adjutor, aures non deberemus avertere, te pupillum in tuo jure tenemur specialius confovere; hinc est utique, quod pro tua justitia defendenda, sæpe duximus noctes insomnes, & prandium in cœnam convertimus, ut vel cogitando soli, vel cum aliis conferendo pacificandi tibi hereditatem tuam modos utiles invenire possemus: quoties euntium, & redeuntium nunciorum examina sibi invicem obviarunt, qui per varias orbis partes pacis tuæ procuratrices literas detulere: quoties literæ pro tua tuique regni tranquillitate mittendæ notariorum fatigavere calamos, & scribarum atramenta siccarunt: quoties multitudine undecunque de mundi partibus venientium, propter occupationes

Sua erga Frid. studia explicat.

in-

instantes, quibus erga tua commoda versabamur, sua doluere negotia retardata.

VI. *Quid autem de multis, & magnis dicemus expensis, quas pro diversis, & variis regni tui necessitatibus studuimus erogare? sed & fratribus, & consanguineis non pepercimus, quorum etsi fuit labor plurimus, gaudendum quia nonnunquam extitit fructuosus. Nunc igitur, cum jam in tua liberatione, pene nos Deus fecerit præteritorum omnium oblivisci, mulieri evangelicæ comparandos, quæ cum pepererit filium, pressuræ minime recordatur, nobis non restat aliud, quam gaudendum, quia quamvis ad plenitudinem tuæ pacis deesse aliquid videatur, speramus tamen, quod si tuum in domino jactaveris cogitatum, & eorum providis consiliis acquieveris, qui te post violentorum custodiam, in suæ sedulitatis obsequium receperant, ille per quem Reges regnant, & principes principantur, tuum solium confirmabit, & dabit tibi fortitudinem ac virtutem, per quas possis inimicis obsistere, tuumque populum feliciter gubernare. Monemus ergo serenitatem regiam & hortamur attentius, ac per Apostolica scripta mandamus, quatenus elevato ad Deum corde quotidianis precibus ab eo confortari corpore ac mente requiras, gaudensque quod in eorum fideli custodia es repositus, vel quorum curam tua tibi genitrix deputavit, vel qui loco eorum, qui ex ipsis decesserant, successerunt, maturis eorum intendendo consiliis, moralibus satagas imbui disciplinis, nos enim tranquillitati, & paci tuæ sollicitudine intendimus indefessa, regiæque serenitatis augmentum spiritualibus vigilamus, & temporalibus auxiliis promovere, sperantes in domino, quod diligentiam, & benevolentiam sedis Apostolicæ matris tuæ, tanquam devotus filius corde semper & opere recognosces. Dat. Romæ apud S. Petr. iv. Kal. febr. an. ix.* Præterea in literis quibus regis familiaribus de Regis liberatione gratulatur, ait paulo ante quam ipsorum nuncios excepisset, Regis Aragonii legatos pervenisse cum literis, quæ de sorore ipsius Friderico in matrimonium tradenda narrabant, quod ab eorum nunciis etiam accepisset, ac Fridericum plurimum ipsis commendat, quod etiam commendationis officium eidem apud episcopos, comites, optimates cæterosque præstitit: (*a*) postremo ait Friderici literas suasque Aragonum Regi per ejus nuncios transmisisse, cohortatumque ut cuncta quæ pro sorore ad sponsum Regem traducenda opus forent, diligentissime compararet. Quod attinet ad Aragoniæ Regem; Innocentius Pampilonensem episcopum, ac collegas Apostolicæ sedis legatos, causæ de illius ac filiæ G..... Montis Pessulani matrimonio, cujus superiori anno meminimus, instruendæ incumbere jussit (*b*).

(*a*) Inn. l. 9. ep. 249.

(*b*) Ib. ep. 246.

VII. Egregia illius in Othonem voluntas.

Cæterum quanquam in Regis Siculi res omni cogitatione curaque incumbebat, minime tamen perpetua ipsius in Othonem designatum Imperatorem multorum annorum studia interrupit, quod ipse his verbis ostendit: (*c*) *Affectum dilectionis & gratiæ quam ad tuam regalem personam habuimus, & habemus, non oportet nos verbis exprimere, cum hactenus operibus expresserimus, & amodo etiam exprimere intendamus: in tantum, ut nuncii partis adversæ publice conquerantur, quod dominus eorum meliorem potuit tecum pro se, quam possit nobiscum pro te compositionem inire.* Hæc Pontifex, quæ vero eodem anno pro ipso egerit, infra dicetur. At quamvis adeo in Othonem propensus, haud tamen Philippo Sueviæ duci illius æmulo minus benevolum se impertitus est, nam quemadmodum antea peccantem ac refractarium insectatus est, ita nunc resipiscentem atque obsequentem paternæ charitatis affectu amplectitur ac fovet, etenim Hugoni Ostiensi episcopo, & Leoni tit. S. Crucis presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legatis mandat ad bonam frugem, ut anno superiori vidimus, reversum absolvat, quod in laudato sæpe Vaticano libello his verbis habetur: (*d*) *Hic fuit legatorum processus: primo receperunt publice juramentum a Philippo duce Sueviæ, quod pareret universis mandatis domini Papæ super omnibus, pro quibus erat excommunicatus, & sic eum secundum formam ecclesiæ solemniter absolverunt: secundo injunxerunt eidem, ut dimitteret Brunonem Colonien. archiepiscopum, quem in captione tenebat, quem libere absolutum assignavit eisdem ad sedem Apostolicam perducendum: tertio induxerunt illum ad hoc quod ipse accepit regalia, licet invitus a Liupoldo Maguntin. intruso & idem intrusus spiritualia resignavit in manibus legatorum: quarto ad ipsum obtinuerunt cum difficultate non parva, ut permitteret Siffridum Maguntin. archiepiscopum per procuratorem suum in spiritualibus ministrare. Quinto fecerunt ipsum dimittere magnum exercitum, quem congregaverat adversus Regem Othonem. Sexto bis eos ad colloquium perduxerunt tractantes cum ipsis de pace, quam cum consummare non possent, septimo tandem statuerunt inter eos treguas unius anni; & sic tractatum pacis redigentes in scriptis ad sedem Apostolicam redierunt cum nunciis utriusque.* Facili negocio refellitur Paulus Langius, (*e*) qui dum tradit Bertholdum episcopum coram Philippo Rege se abdicasse infert: *Ex quibus liquet investituram episcopatuum eo tempore adhuc fuisse sub potestate atque ordinatione Imperatorum;* etenim contrarium potius inde colligitur, cum Philippus a Liupuldo regalia, spiritualia legati recepissent.

Restituit sacris Philippum Suevum.

Induciæ Othonem inter & Philippum conciliatæ.

(*c*) Libel. Vat. sup. neg. Rom. Imp. ep. 152.

(*d*) Cit. libel. ep. 144.

(*e*) Paul. Lang. chr. Citizen. ann. 1206.

Cæ-

VIII. Cæterum de legatione hac Arnoldus Lubecensis abbas [1] hæc affert (*a*) Innocentium maximo desiderio restituendæ pacis Germaniæ Hugunem ac Leonem Cardinales ad Philippum misisse injunxisseque ea lege in fidelium communionem admitterent, ut Brunonem vinculis laxaret, atque ad coeundam cum Othone pacem descenderet; cæteris quidem assensit, sed Brunonem liberare se posse negavit, cum Adolphi aliurumque quorum upera secundo Aquisgrani corona fuerat redimitus, eo facto odia incurreret; legatos veru muneribus a Philippo corruptos relicto in vinculis Brunone ipsum absulvisse, ac dein ad Othunem profectos rei totius certiorem fecisse, ut de pace cum Philippo ageret: quibus ille subjecit præclare rem agi si Apostolica impersa fuissent caecuti, ac mox literas Innocentii ostendisse, quibus de Philippo absolvendo liberandoque Brunone sermo erat, ac tum efferatum in iras ipsos proditi muneris sui arguisse; at eos metu perculsos rediisse ad Philippum, significasse se lapsos errore, nec tenere ejus absulutionem ni Brunonem vinculis emitteret, ac Philippum ea de causa libertati Brunonem reddidisse; dein vero Philippum & Othonem cum duobus Cardinalibus paucisque aliis proceribus in colloquium pro concordia ineunda defluxisse, indeque re infecta discessisse. Verum de legatorum lapsu nec Innocentius nec quispiam ea antiquioribus quod recorder mentionem ullam fecit; immo Pontifex idem hoc præcipue eis laudi dat quod munera despexerint: *Largitori*, inquit, *omnium* (*b*) *gratiarum grates referimus copiosas, quod tantam vobis tribuit gratiæ largitatem, ut injunctum vobis legationis officium onus non mediocre continentes, prudenter, & honeste geratis, sicut laudabile vobis testimonium perhibetur, & ipse rerum protestatur effectus: licet autem hoc propter Deum principaliter procuretis, quia tamen, & propter nos specialiter vos id agere minime dubitamus, præter retributionem divinam, nostram quoque fiducialiter expectetis, præsertim cum pro certo sciamus, vos manus vestras ab omni turpi munere penitus excussisse.*

(*a*) Arn. Lub. chr. Slav. l. 7. c. 6.
Philippus absolutus.
Legati ex Lubecen. corrupti.
Bruno e vinculis emissus. Frustra inter electos Reges sentatum de concordia.
(*b*) Libell. Vatic. sup. neg. ep. 149.
Integritas legatorum.

IX. Igitur Innocentius de Philippi absulutiune certior factus has ad eum perbreves quidem, sed humanitatis & officii plenas literas dedit: (*c*) *Postquam absolutionis gratiam per Apostolicæ sedis legatos secundum formam Ecclesiæ percepisti, salutationis, & benedictionis tibi literas destinamus gratias referentes super iis, quæ ad exhortationem nostram prompta devotione fecisti, sed & nos ad tuum honorem, quantum cum Deo possumus, promptam gerimus voluntatem, sicut dilectus filius frater S. .... lator præsentium prior domus Camaldulen. vir providus, & honestus tibi poteris viva voce fideliter intimare, & ea, quæ de ore nostro veraciter intellexit, serenitatem tuam rogantes, & exhortantes in Domino quatenus ad pacem Imperii reformandam diligenter intendas. Hac breviter, & simpliciter tibi scribimus sicut expedire credimus ad cautelam. Dat. Corneti Kalend. novembris Pontificatus nostri anno decimo.*

(*c*) Id. ep. 145.
Inn. gratulatus Philippo absoluto.

X. Post hanc vero Innocentii epistolam referuntur in prædicto libello aliæ ad legatos, quibus præcipit, ut accepto a Liupuldu episcopo (*d*) atque ab Adulpho Coloniensi ulim archiepiscopo jurejurando, universis Apostolicæ sedis mandatis parituros, atque in urbem intra unius mensis spatium iter aggressuros, anathemate solverent. Cumque eorumdem legatorum literas accepisset, hæc rescripsit (*e*).

Innocentius, &c.

Ex quo princeps petit, & rogat, subeatis laborem ad nostram præsentiam revertendi monentes eundem, ut animum propensius inclinet ad pacem, quia longe majora de pace provenient, quam flagitentur pro pace. Nuncios autem dirigat providos & fideles, quibus super his quæ spectant ad pacem, & voluntatem aperiat & tribuat potestatem, ad hoc ipsum alterum principem inducentes, ut utriusque nunciis vobis cum præsentibus tractatus pacis possit habere progressum, qui ne valeat impediri procuretis, ut treguæ firmiter ob-

(*d*) Ep. 146.
Philippus Innocentio conciliatus.
(*e*) Ep. 148.
Imperiali legatis data.
De pace inter Philippum & Othonem agitatur.

NOTÆ [1] VEra narrare Arnoldum Lubecensem cum prodit legatos Pontificios Philippum absolvisse, antequam ille Brunonem Coloniensem restituisset libertati quanquam nemo veterum confirmat; tamen ex Rainero in continuatione Lamberti Parvi colligi non ambigue potest. Ille enim ad an. MCCVIII. scribit: *Rex Philippus circa epiphaniam Metis venit, & curiam celebrem tenuit. Aigulfus* (ita enim perpetuo appellat Adolphum Coloniensem) *archiepiscopus, qui a summo pontifice erat destitutus, & Bruno novus archiepiscopus, qui ab eodem papa erat confirmatus, & a rege Suevo hactenus captivus detentus vadunt ad curiam Domini Papæ, discussionem de archiepiscopatu facturi.* Cum igitur Philippus ante Novembrem anni 1207. absolutionem obtinuisset ut perspicue demonstrant literæ pontificis de absolutione illa, datæ eodem anno mense, & die; & ad novum usque an. 1208. Bruno in vinculis perseverarit, ut ex verbis mox recitatis Raineri deduci potest; illud consequitur, Philippum ante a censura, quam Brunonem a vinculis exolutum fuisse. Forte tamen id ad pontificis aures non pervenit, qui proinde ratus absolutionem rite concessam gratulatorias ea de re literas ad legatos dedit. MANSI

serventur. Ad plenariam vero liberationem venerab. fratris nostri Brunonis Colonien. archiepiscopi efficaciter intendatis, & commissatis procurationem ecclesiæ ac diœcesis Maguntinæ alicui viro provido, & fideli, qui ad mandatum nostrum de procurationis officio debeat respondere, congruam redditurus tam de spiritualibus, quam de temporalibus rationem, ut sic interim & necessitati ecclesiæ consulatur & jus archiepiscopi conservetur, ita quod ad suffraganeos, & eorum ecclesias se ipsius procuratio non extendat. De negotio vero Trajectensis episcopi nondum ad plenum deliberare potuimus propter absentiam creditorum, quos tamen in proximo expectamus, & tunc remittemus cursorem pro eodem negotio destinatum. Hæc Pontifex ad legatos, quos paci conficiendæ postea omni studio incumbere jussit (*a*) atque postremo de nequissimo Liupuldo hæc addit: *Liupuldum vero noveritis apud Senas hostilibus actibus implicatum, ad nostram præsentiam non venisse, cujus insolentiam, & stultitiam diligenter principi exponatis.* [r]

(*a*) Cit. libel. ep. 149. 150.

XI. Othonem monet Innoc. suos ad Apost. sedem oratores mittat.

Othonem insuper (cui pariter rescripsit) monet: (*b*) Cum ejus adversarius nuncios cum Cardinalibus ad Apostolicam sedem mittendos decrevisset, ipse quoque suos mittat, ne ejus causa defensione destituta remaneret. Quæ postea Philippo interfecto acta, proximo sequenti anno dicentur. Ex his exploditur fabella inepta insulsaque, quam auctor (*c*) recentior de tanto Pontifice oblocutus inconsulte recenset, eam, ut reor, mutuatus a Conrado Urspergensi abbate (*d*) hoste Romanæ Ecclesiæ infensissimo. [u] Ait ergo ad hoc suggerentibus Germanorum principum nunciis, Innocentium hoc anno legatos ad Philip. Reg. misisse, quo ejus filiam Ricchardo comiti nepoti suo desponsandam curarent, cum fore omnino sperarent, ut is Tuscia, Spoleto, & Piceno hac ratione potiretur: quapropter Pontificem ipsum hujusmodi loca regionesque dedita opera ad Roman. Ecclesiam non revocasse subdit: denique Innocentium hasce nuptias molitum esse referunt etiam novatores, (*e*) utpote, qui nullam de Romano Pontifice detrahendi occasionem prætermittant. Sed hæc longissime a veritate abesse atque abhorrere, ea quæ supra allata sunt, satis superque ostendunt, jam enim anno superiori antequam nuncii illi ad se mitterentur, hujusmodi legationem decreverat, ac postea misit ut pacem Othonem inter ac Philippum conciliarent, quod tum a nobis memoratæ Innocentii aliorumque epistolæ, tum veteres auctores, tum denique res ipsæ testantur. Quanto enim studio urbes ac loca alia quæ ad Romanam Ecclesiam spectabant, in suam ditionem, potestatemque redegerit, ex ipsius vitæ gestis suo loco vidimus; præterea nuspiam legitur (quod scimus) Innocentium ejus nominis neptem habuisse: sed tantum de Ricchardo comite ejus fratre, in literis ipsius fit frequens mentio. Plura occurrunt, quæ ne lectorem fatigemus, consulto omittimus; fingendæ porro subornandæque calumniæ occasionem inde Innocentii infensos hostes captasse existimamus, quod Philippus Suevus, ut ejus gratiam colligeret, esset pollicitus, se Pontificis ipsius nepoti filiam suam in matrimonium traditurum. At prudentissimus Pontifex ducem hæc per simulationem agentem, atque ejus promissa rejecit, ut suo loco dictum est (*f*) sed, ut ad institutum nostrum redeamus, dum ea quæ narravimus geruntur, Innocentius Papa S. Apri Turrensibus monachis, B. Petri suæque clientelæ gratiam defert, Magdeburgensis episcopi, quem ipse consecrarat electionem comprobat (*g*), ac S. Mariæ Magdeburgensis præposito & canonicis jura confirmat. (*h*) antea vero hoc eodem

(*b*) Ib. ep. 151.
(*c*) Naucl. hoc ann.
(*d*) Ursperg. in chron.

Calumniæ in Innoc.

(*e*) Cent. 13. c. 16. col. 1305. Refelluntur.

Unde enata calumnia.

(*f*) Ann. 1203.

(*g*) Inn. l. 9. ep. 2.
(*h*) Epist. 262.

NOTÆ [s] HOc anno, vel forte sequenti ab Episcopis Toronensis provinciæ habitum fuisse Concilium apud vallem Guidonis (qui modo locus appellatur Laval in Cenomanensi diœcesi) disco non quidem a Collectoribus, quorum diligentiam fugit; sed ex actis concilii Salmuriensis habiti a Petro de Lambale Turonensi archiepiscopo anno 1253. legendis apud Labbeum to. XIV. col. 136. edit. Venet. Canone enim IV. ejus Concilii statutum est, ut rerum, & bonorum ecclesiasticorum catalogus in Archivis custodiatur prout *in Concilio apud vallem Guidonis a felicis recordationis Gaufrido prædecessore nostro provida fuit dispensatione statutum.* Gaufridus hoc anno Turonensis archiepiscopus renunciatus anno sequenti 1208. decessit, ut intra hoc biennium Concilium istud, de quo silent omnes statui oporteat. Ad istud forte Concilium referendum est pariter statutum aliud de supplendo in cœnobiis antiquo monachorum numero, quod ab eodem Gaufrido sancitum fuisse in Canone XIX. ejusdem Salmuricensis Concilii legimus. MANSI

[u] URspergensem Abbatem calumniæ manifestæ reum hic tenet Raynaldus, nec sane purgari ab eo delicto potest cum præsertim tantum abfuerit Philippus a destinanda filia sua in conjugem nepoti Innocentii, ut potius hoc ipso anno 1207. in eo qui celebratus fuit principum conventu die prima aprilis, quæ erat Quadragesimæ dominica IV. *de filio Philippi regis, & filio Henrici ducis Brabantiæ matrimonium ordinaretur, & confirmaretur*, teste Reinero in continuatione Chronici Lamberti Parvi. MANSI

dem anno Magdeburgensem decanum & capitulum Othoni Poloniæ ducis nepoti ecclesiæ præposituram tribuendam mandarat. (a).

(a) Ep. 213.

XII. Wladislaus dux arch. Gnesnensem divexat.

Cum de Polonia inciderit mentio, opportune in medium adducenda videntur, quæ ex Innocentii literis ad regiones illas spectantia collegimus. Primo igitur in reprimenda Wladislai ducis insolentia laborandum admodum ei fuit, cum enim Henricus Gnesnensis archiepiscopus (quem Innocentius eximiæ sanctitatis virum appellat) illum ob injectas in clericos violentas manus in latam a canone sententiam incidisse denuntiasset, quodque defuncti cujusdam episcopi bona occupata restituere renueret, ecclesiastica censura perculisset, exardescens ira dux archiepiscopum ipsum ejusque ecclesiam varie divexabat, Gnesnensis ecclesiæ sacerdotia quorum collatio illius provinciæ mose ad ipsarum regionum episcopos spectabat, vel ipse conferebat, vel ab aliis ex sua sententia conferenda curabat: SS. reliquias sacrique templi ornamenta cæterasque res pretiosas, prædecessorum ducum aliorumque fidelium eximia pietatis monumenta, non ab archiepiscopo vel capitulo, ut par erat, sed a suis administrari volebat, immunitates pessumdabat, captivum quemdam eadem in ecclesia tanquam in vinculis haberi mandarat, atque a canonicis custodiri sustentarique jusserat: clericos sacris initiatos in carcerem interdum tradi torquerique imperabat; hæc atque alia duci exprobrare Innocentius (b) utque ad resipiscentiam rediret monere, hortari gravesque minas intentare, ni dicto audiens foret; eademque scripsit ad universos Poloniæ episcopos. (c) Gnesnensi vero archiepiscopo injunxit (d) ducem si resipisceret, absolveret, alioquin tum ipsum tum ejus fautores anathemate feriret, laicosque clericis molestiam exhibentes compesceret, (e) & cunctos Poloniæ episcopos (f) clericosque qui sacerdotia obtinebant (g) Gnesnensi archiepiscopo pro tuenda ecclesiarum libertate auxilio esse præcepit; contra vero in Posnaniensem episcopum in ea re minus archiepiscopo fidelem gravissime invehitur. Poloniæ principibus vetat (h) ne se præsulum electionibus ingerant, sacerdotia conferant, & vi ecclesias ac bona invadant.

In eum insurgit Innoc.

(b) Ep. 215.

(c) Ep. 216. & 225.

(d) Ep. 214.

(e) Ep. 218.

(f) Ep. 220.

(g) Ep. 226.

(h) Ep. 221. 231. & 234.

XIII. Cum ingens vero archiepiscopus pro tuenda ecclesiæ suæ libertate æs alienum contraxisset, ne illius dissolvendi sollicitudo optimi præsulis animum turbaret, rogatus Pontifex tribuit, (i) ut si ante solutionem integram, extremum diem obire contingeret, successor persolvendi debiti onere obstrictus teneretur. Quod vero ad clericos Polonos attinet, de quibus paulo ante memoravimus, non prætereundum silentio ecclesiasticæ disciplinæ solertissimum custodem Innocentium, de illorum corruptis moribus corrigendis, castigandaque libidine, cum prædicto archiepiscopo ejusque suffraganeis per literas egisse. (k) Sed qui peccantes coarguere ac punire erat solitus, idem probos religiososque viros præmiis atque honoribus ornare consuevit. Archiepiscopum namque optime de ecclesia meritum, insigni illo privilegio decoravit, ut crucem eunti sibi præferri juberet, dummodo Apostolicæ sedis legatus non adesset, hæc enim ipsi rescripsit (l): *Quoniam non ignoras, quod in cruce domini nostri Jesu Christi te oporteat gloriari, pie desideras salutare crucis ejus vexillum, de conniventia nostra tuæ venerationi præmittere, cujus mortificationem jugiter in tuo corpore crederis pro divini nominis amore portare. Nos igitur attendentes, quod nequaquam tibi sint armaturæ cælestis insigma deneganda, qui contra fortem armatum in mundi atrio suffultus auxilio fortioris certamine incessanter laboras per arma justitiæ triumphare, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut salvificæ crucis signum per tuam provinciam ante te facias bajulari, nisi cum Apostolicæ sedis legatus in Polonia fuerit constitutus, ut in hoc deferas ei, tamquam a nostro latere destinato. Datum Romæ apud S. Petrum 2. id. januarii anno 9.*

(i) Ep. 239. Concedit Innoc. arch. Gnesn. ut contractum æs alienum successor solvere teneatur.

(k) Ep. 233.

(l) Ep. 236. Permittit ante ipsum crucem præferri. De ea re diploma.

XIV. Cracoviensis etiam ducis, summi Pontificis Romanæque Ecclesiæ studiosissimi, accepto patrocinio diploma transmisit (m) cujus partem edimus. *Exproptèr, dilecte in Domino fili, sinceritatem devotionis ac fidei, quam erga nos, & Romanam Ecclesiam habere dignosceris attendentes, personam tuam cum ducatu Cracoviensi, & omnibus bonis tuis, quæ juste possides, & quiete, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & per scripta &c. auctoritate præsentium districtius inhibentes, nequis te super eis præsumat indebite molestare. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum non. januar. an. 9.* Hæc Pontifex ad principem nimirum Lesconem Album, Casimiri optimi principis filium, quem Cracovienses superiori anno ducem sibi Wladislao rejecto elegerant, ut Polonicarum rerum scriptores tradunt, (n) qui ipsum etiam summis laudibus efferunt. Interfuit comitiis illis Fulco Cracoviensis episcopus, qui postea hoc anno mortem oppetiit: (o) *Genere nobilis*, Longinus inquit, *sed actionibus nobilior, plures libertates, privilegia, & immunitates ecclesiæ Cracoviensi apud sedem Apostolicam, & signanter ut episcopus Cracoviensis omnibus aliis episcopis provinciæ & ecclesiæ Polonæ loco & vice prior sit, & primus Gnesnensi archiepiscopo in consecrando manum imponat, obtinuit;*

XIV. Cracoviæ dux in clientelam Ecclesiæ acceptus.

(m) Ep. 227.

(n) Longin. hist. Pol. lib. 6. an. 1206. chr. l. 7. & alii.

(o) Iidem auctores. Data episcopo Cracov. privilegia.

hæc ille. Porro Fulcone defuncto Vincentius generis nobilitate (quod auctor subdit) doctrina moribusque præclarus Cracoviensis episcopus renunciatus est, & ab Innocentio Pap. confirmatus; hunc Polonorum historiam conscripsisse memorant (a).

(a) Idem.

XV. Receptus a Polonis census Eccl. Roman. debitus.

Jam Polonicis rebus finem imponamus iis, quæ de censu B. Petro persolvendo, decimisque Pontifex hoc eodem anno rescripsit, quippe qui cunctos Christi fideles illos monet, ut sacrum vectigal remota fraude pendant: *Si memoriter teneretis* (b) *Ananiæ Zafiræque supplicium, qui pro culpa fraudati pretii, quod ex agris acceperant, terribili ultione puniti ad pedes Apostolorum principis repentino interitu corruerunt, in solutione census, quem beato Petro debetis, fraudem vitaretis, ut credimus, adhibere. Ad nostram siquidem audientiam noveritis pervenisse, quod cum ex consuetudine regionis usualis moneta per annum apud vos tertio renovetur; & quæ prius in usu fuerat, demum reddatur vilior ajsa alterius succedente, vos eidem Apostolo censum debitum illo differtis tempore persolvendum, in quo moneta, quam solvitis, vilior usus erit: licet ergo bonorum nostrorum Omnipotens non indigeat, quia tamen periculosum est vobis, quod debetis eidem, vel per fraudem imminuere, vel per ingratitudinem retinere, universitatem vestram monemus atque etiam hortamur, & per Apostolica scripta præcipimus mandantes, quatenus censum ipsum, sine cujuslibet fraudis vitio more solito persolvatis: alioquin sententiam, quam venerabilis frater noster .. Gnesnensis archiepiscopus in ejusdem census vel detentores ingratos, vel temerarios fraudatores rationabiliter duxerit promulgandam usque ad satisfactionem condignam firmitatem decernimus debitum obtinere. Dat. Romæ apud S. Petrum non. januarii anno 9.* cui etiam archiepiscopo imponit, (c) ut S. Petri & S. Adolberti canonicos solvere recusantes ad id censuris compellat. Postremo universis Poloniæ ducibus mandat, (d) ne decimarum solutionem impedirent, vel remitterent; atque de Polonicis rebus hæc dixisse sufficiat.

(b) Inn. l. 9. ep. 217.

(c) Id. ib. ep. 237.

(d) Ep. 218.

XVI. Electio utraque arch. Cant. rescissa.

Jam reliqua prosequamur, atque videamus in primis, quid in Anglicana controversia actum sit. Cum igitur Innocentius archiepiscopi electionem tum a suffraganeis tum a monachis factam improbasset, irritamque esse jussisset, quod acta, Parisiusque (e) testantur, Stephanus S. Chrysogoni Cardinalis ea ritu a sacris canonibus perscripto, archiepiscopus creatus est: quomodo vero res gesta sit, acta ipsa declarant, Pontificem monachorum conventui præcepisse, ut quindecim e suis Romam mitterent, atque iis provinciam eligendi archiepiscopi demandarent, si utriusque electionem e jure convelli accideret, ne si iterum ad celebrandam tertii electionem mitterentur, monachi in factiones discederent: qui cum Apostolica excepissent imperia, utraque electione Reginaldi & Episcopi Norvvicensis rescissa quindecim illis monachis imperavit, ut se præsente electionem celebrarent, eumque plura suffragia in Stephanum de Langetuna presbyterum Cardinalem tit. S. Chrysogoni Anglum genere virum doctrina & virtutibus cumulatissimum, quem Innocentius eodem anno e cathedra Parisiensis academiæ (f) ad Cardinalatum evexerat, concurrissent, eam electionem ab Innocentio mox confirmatam fuisse; ingentibus etiam eundem laudibus ornat Parisius: quamvis asserat illos præsenti anathematis metu, quem Pontifex intentabat, invitos atque obluctantes id comprobasse, sed hoc de quibusdam refractariis contingere potuit; quapropter Innocentius ad Joannem Regem scribens uti paulo post videbimus, hæc habet: *Quoniam absque vi & dolo canonica sit electio de persona idonea concorditer celebrata.*

Steph. de Langetum eligitur arch. Cant.

(e) Par. hist. Angl. an. 1207.

(f) Par. hist. Angl.

XVII. Consecratur a Pontifice.

Tulere graviter, inquiunt acta, eam Joannis Anglorum Regis oratores, certiorem & rei totius fecere, qui in graviores iras incanduit, adeo ut nulla ratione eum delinire Pontifex potuerit, sed Innocentius de constantia nil remittens archiepiscopum suis manibus 15. kal. julias Viterbii consecravit, donatumque pallio ad ineundam ecclesiæ suæ possessionem misit. Ut vero Joanne resistente Pontificiis jussis regnum percussum interdicto fuerit, proximo anno dicetur. Interea nihil prætermisit Innocentius, quod ad deliniendum Regis animum pertinere existimaret. Subdit enim Parisius, Innocentium, ut Joannis gratiam captaret, cum eum gemmarum avidum, ac pretiosis rebus exquisitis delectari didicisset eximio munere literas ornasse, quarum erat exordium: *Innocentius Papa Tertius Joanni Regi Anglorum*, &c. Recitat eam auctor, munusculum vero quatuor annuli aurei variis distincti gemmis fuere, de quibus isthæc ibi Pontifex: *Licet autem his & aliis divitiis vestra regalis abundet excellentia, in signum tamen dilectionis, & gratiæ quatuor annulos aureos cum diversis lapidibus pretiosis tuæ magnitudini destinamus, in quibus te volumus specialiter intelligere formam, numerum, materiam, & colorem, ut mysterium potius, quam donum attendas*, &c. Pergit aperire mysteria, quod præstiterat, cum Richardo ejus fratre, cui, ut suo loco vidimus, id genus donum miserat. His ita gestis adjicit Parisius Innocentium literas ad Regem Anglorum dedisse, quibus hortabatur Stephanum sancti Chrysogoni presbyterum Cardinalem canonice archi-

Missa ab Innoc. ad Joann. Reg. munera.

His non delinitur Joannes.

epi-

episcopum Cantuariensem electum, demisse, & pie exciperet, ac tum Regem

Pelluntur monachi Cantuar.

efferatum jussisse monachos Cantuarienses ex Anglia facessere, qui in Belgium se subduxere, quod factum vertit ipsis auctor vitio, cum Rex nullam vim intulisset, pulsisque ita monachis Cantuariensibus addit Joannem acerbas, & ardentes literas ad Innocentium dedisse, quibus querebatur Norvvicensi episcopo inique repulso ignotum hominem, qui diu in regno Francorum hæserat, malæ suspectum Angliæ fidei ad Cantuariensem archiepiscopatum extulisse, violata regni jura, suum consensum a monachis expetitum non fuisse, mirari se, Anglorum

Joann. ad Inn. atroces literæ.

officia in sedem Apostolicam tradita oblivioni, non advertisse aulam pontificiam ex Anglia plures opes, quam ex aliis regnis sibi invehi, intrepide se sua jura defensurum, si Norvvicensis episcopi electio non steterit, se itinera Romam profecturis interclusurum, ne divitiis Anglia exhauriatur, & cum regni sui præsules scientia, aliisque dotibus polleant, ab exteris justitiam non emendicaturum.

XVIII. Refringit objecta Innocentius.

Receptis iis literis Innocentius ferocientem principem emollire conatus est, ut literæ pontificiæ a Parisio adductæ illustrant, quibus primum questus pro benignis, ac suavibus literis aculeatas, & acres sibi redditas, ac si egregia Anglorum Regis erga sedem Apostolicam voluntas sibi necessaria sit, suam pariter gratiam ipsi necessariam videri, detulisse se ipsius juribus, expetitum ejus consensum fuisse literas ea de re missas, sed a suis interceptas, electum non ipsi ignotum cum eum tribus literis in Angliam evocare voluisset, si docuerit Parisiis, non id vitio, sed gloriæ gentis adscribendum; demum addit: *Tu ergo fili charissime, cujus honori supra jus deferri curavimus, secundum jus nostro studeas honori deferre, ut gratiam divinam, & nostram uberius merearis, ne forte si secus egeris, in eam te difficultatem inducas, de qua non facile valeas expediri: cum tandem oporteat eum vincere, cui flectitur omne genu cælestium, terrestrium, & infernorum, cujus nos vices in terris, licet immeriti, exercemus. Dat. Lateran. pontificatus nostri anno* 10. Extorsit præ-

Extorsiones Joannis Regis.

terea ab Anglis Joannes ingentem pecuniarum vim, omnium enim, ut addit Parisius, bonorum cum laicorum, tum ecclesiasticorum tertiamdecimam partem contradicente nemine, uno excepto Gaufrido Eboracensi archiepiscopo fratre suo, corrasit: is enim ex Anglia recedens, in omnes qui ecclesiæ suæ invasissent bona, anathematis sententiam tulit. Postremo subiicit Parisius, Regem hoc itidem anno sancti Remigii festo die susceptum ex Isabella uxore sua primogenitum filium, Henricum nuncupasse.

Hoc anno in cœlum migrasse traditur S. Julianus secundus Conchen. episc. ob effusam in pauperes liberalitatem insignis, episcopatus enim censum omnem illis erogabat, ac Davidico oraculo sibi proposito, labores (a) manuum tuarum quia manducabis beatus es, & bene tibi erit, canistros contexendo sibi, ac beato Lesmo, qui tum ei ministrabat, victum comparabat, ac prope octogenarius obiit, miraculisque ingentibus effulsit, extat in Bibliotheca nostra ejus vitæ brevissime conscriptæ exemplum.

(a) Ps. 127.

Quod ad res orientales attinet, Constantinopolitanus patriarcha in Venetos Constantinopoli degentes ob sacram Deiparæ effigiem ab iis raptam sententiam anathematis distrinxit, quam Innocentius habere ratam ab illo rogatus, confirmavit (b), rescripsitque: XIX.

(b) Inn. l. 9. ep. 241. Veneti imaginem Deiparæ pictam a D. Luca rapiunt.

Patriarchæ Constantinopolitano.

Ex tenore literarum tuarum nostris fuit auribus intimatum, quod cum charissimus in Christo filius Henricus Constantinopolitanus Imperator illustris quandam iconam, in qua beatus Lucas Evangelista imaginem beatæ Virginis propriis manibus dicitur depinxisse, quam ob ipsius Virginis reverentiam, tota Græcia veneratur, & quasdam reliquias, quæ erant in capella majoris palatii, ponendas in ecclesia sanctæ Sophiæ tibi duxerit conferendas; Venetorum potestas cum ipsis Venetis ad tuam accedens præsentiam ipsam iconam a te cum instantia postulavit, asserens eam sibi a præfato Imperatore esse promissam. Tu vero cum cognosceres eos in illa nihil juris habere ipsius petitioni acquiescere noluisti, sed cum ille diutius institisset, tale ipsi dedisti responsum, quod illam ei nec dabas, nec etiam auferebas, ironice addens, quod ipsam acciperet, si tunc eam in ecclesia posset reperire, clausa quippe erat ecclesia, & præfata icona in ea non erat, sed in sacrario sub sera triplici collocata. Verum cum a te nullatenus obtinere potuisset, ut reseraretur ecclesia, in cujus sacrario erat icona prædicta ab ala ipsius ecclesiæ, quendam in ipsa per funem fecit dimitti, qui quærens per ecclesiam sæpe dictam iconam, & non inveniens, de mandato potestatis prædictæ unam de magnis ecclesiæ januis per violentiam reseravit,

Porro Veneti ecclesiam ipsam violenter intrantes, cum locum, ubi erat icona, per quendam Græculum didicissent, sacrarii ostia frangere inceperunt, quod cum ad tuam notitiam pervenisset amaritudine plenus ad illam ecclesiæ accessisti, & desuper aspiciens sacrilegium perpetrantes ex parte omnipotentis Dei sub interdicti, & excommunicationis interminatione inhibuisti XX.

XX. Patriarch. Const. in eos censuras vibrat.

sti eisdem, ne quod male inceperant, præsumerent consummare. Sed cum nec sic a perpetratione sacrilegii destitissent, prædictam potestatem cum omnibus consiliariis, & fautoribus suis, candelis accensis publice, ac solemniter vinculo anathematis, innodasti; ipsi vero tam anathematis, quam interdicti sententia vilipensa ostia sacrarii confregerant, & asportantes exinde violenter iconam, eam in ecclesia, quæ Græce Pantocraton dicitur, collocarunt. Tu vero ad dilectum filium.. tituli sanctæ Susannæ presbyterum Cardinalem sanctæ sedis Apostolicæ legatum accedens ipsi rei seriem intimasti, qui eodem die latam a te sententiam confirmavit ecclesias omnes, quæ sunt in parte sacrilegorum ipsorum subiiciens interdicto; unde nobis humiliter supplicasti, ut utramque sententiam dignaremur Apostolico munimine roborare. Licet igitur nos opinionem illam qua quidam Græci existimant, quod spiritus beatæ Virginis in prædicta imagine requiescat, propter quod ipsam forte plus debito venerantur, tanquam superstitiosam minime approbemus, & pactionem de partiendis reliquiis, & aliis factis initam, tamquam illicitam detestemur, ne tamen sacrilegii crimen remaneat incorrectum utramque sententiam interdicti, & excommunicationis videlicet, sicut rationabiliter sunt prælatæ auctoritate Apostolica confirmamus & præcipimus usque ad satisfactionem condignam, appellatione remota firmiter observari. Nulli ergo, &c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum id. januarii anno 9. Hactenus Innocentius in Constantinopolitanos Venetos, qui pietatis ac venerationis in Virginem, quo flagrabant studio, pietatem læserant. Demum datis ad Suessionensem episcopum literis (*a*) in Suessionensi diœcesi quidquid illo absente tentatum fuisset, rescidit. Cæterum de eodem episcopo Robertus de Monte (*b*) hæc tradit: *Episcopus Suessionum cum magna multitudine Constantinopolim adiit.*

Eas confirmat Innoc.

(*a*) Ep. 250.

(*b*) Rob. de Monte append. ad chron. Sigeb.

Assur-

I. Assurrexerat pene ad votorum cumulum Philippus Suevus, atque Othonis fracta potentia, dissipatis ejus amicis, atque ad se pellectis, tum quod rei caput videbatur, conciliato sibi Innocentio atque Ecclesiæ gratia comparata, agente Pontifice pacem cum Othone agitabat, qua sibi Imperium firmaret atque Othonem juncta illi thoro filia arctissimis vinculis astringeret, cum anno Christi millesimo ducentesimo octavo, undecima indictione, Imperii, quod jamjam consentientibus omnium votis erat consecuturus, spem crudelissimi proditoris scelere cum vita amisit, atque ita cæso Philippo dejectæ Othonis res redintegratæ, Innocentioque annitente confirmatæ fuerunt. Sed antequam aggrediamur, de Philippi necis tempore breviter dicendum est, illam in superiorem annum refert Henricus Streto (*a*): at advertantur cæteri auctores veteres gravissimi videlicet Conradus abbas Urspergensis, (*b*) alter Conradus episcopus Maguntinæ historiæ scriptor, (*c*) Albertus abbas Stadensis, (*d*) Godefridus, (*e*) Siffridus, (*f*) Rigordus, (*g*) Matthæus Parisius, (*h*) Richardus e sancto Germano (*i*) chronicon Fossænovæ, (*k*) aliique plures: ut vero strenuissimi ducis cædes patrata, ex Apostolicæ sedis legato, rem ad Innocentium Papam scribente historiæ veritatem petamus.

(a) Stero in annal. apud Canis. antiq. lect. tom. 1. pag. 244.
(b) Ursperg. in chron. an. 1208.
(c) Conrad. chr. Magunt.
(d) Staden. in chron.
(e) Godef. in annal.
(f) Siffrid. epit. l. 2.
(g) Rigord. hist. Fran. in Philippo Aug. Reg.
(h) Paris. hist. Ang.
(i) Richard. de sancto Germ. in chron.
(k) Chron. fossa nova Otho de S. Blasio chron. Ripoc. scriptor fragmenti historici incert. auctor, aliique eod. ann.
(l) Libell. Vatic. super neg. Rom. Imp. ep. 153.

Sanctissimo patri suo, ac domino Innocentio divina providentia summo Pontifici Hug. miseratione divina Ostien. & Velletren. episcopus, cum debita devotione salutem.

Cum essem (l) Mantuæ, ibique dominum... Cardinalem corporis infirmitate gravatum per dies aliquot expectassem feria secunda proxima post festum Apostolorum Petri, & Pauli de morte domini Philippi graves invaluere rumores. Et infra: *Sabbato proximo ante festum sancti Joannis Baptistæ, quo treguas interpositas Dominus præviderat non sine alterius exterminio terminari, dominus Philippus cum paucis de familia sua exercitu in campo dimisso civitatem Papembergen. intravit, eoque hora nona in palatio episcopi quiescente, dictus Palatinus comes, cui dominus Philippus filiam dederat, & abstulerat, cum duce Bavariæ, & marchione Istriæ fratre ejusdem episcopi, & aliis decem viris armatis palatium, in quo dominus Philippus erat, ingressus, pulsansque ad ostium cameræ more admittitur consueto. A quo cum Philippus verba jucunda & joculatoria, sicut consueverat, expectaret, ille statim cultellum, quo erat accinctus exeruit, & D. Philippo gladio ludere prohibenti respondit: Non erit hic tibi ludus, & incontinenti Dei timore postposito ipsum transfodit gladio, & Henrico imperii senescalco, facinus prohibere volenti, lætale vulnus infligens, eum quem jam occiderat, timens vivere, jugulavit, & sic homicida fautorum suorum auxilio munitus exiliit, ac piaculare flagitium, toto jam dissoluto exercitu adhuc sicut Domino placuit extitit impunitum. Officio igitur legationis injunctæ judicio divini numinis expirante ad vos cum festinatione regredior, a quo invitus, licet obedire non renuens, sum egressus*. Hactenus ille.

Palatinus in Philippum conjurat.

II. Jam pergratum lectori facturos arbitramur, si a legatis enarrata ex iis, quæ paulo ante citati auctores tradunt, confirmare studeamus. Verum audiamus primum, quæ a Philippo postremo peracta Godefridus (*m*) annalium monumentis impressit. Ait ergo Philippum amplissimam legationem ad Innocentium decrevisse, quam Aquilejensis patriarcha, aliique conspicui dignitate viri obiere (de qua ante Godefridum Urspergensis (*n*) egit) ut nimirum cœptum pacis fœdus confirmaret, Adolphum pristinæ restitueret dignitati, atque ab Apostolica sede ornamenta Imperii obtineret: eam vero legationem honorifice susceptam ab Innocentio atque Adolphum benigno vultu exceptum, re tamen certis diebus utrinque jactata, Brunoni archiepiscopatum adjudicasse, deque ea re ad Colonienses literas dedisse; pacis vero leges, quam legati conciliare cœperant approbasse, ac legatos nimirum Hugonem ac Leonem, ut rem perficerent in Germaniam transmisisse: de quorum reditu Urspergensis agit, (*o*) nosque inferius adductis literis, quibus eam ipsis provinciam demandavit, differemus: eos vero cum Alpes transiliissent, infausto interfecti Philippi a comite Palatino rumore percussos fuisse. At legatos non Italia, sed in Germania eum nuncium hausisse ipsi testantur, immo Innocentius litteris suis significat, qui ipsis accepta Philippi nece eam provinciam imposuit, ut cœptum de Philippi filia Othoni in matrimonium collocanda tractatum in opus perducerent, ut hoc pacto pax Germaniæ redderetur,

(m) Godef. in annal. hoc ann.
Oratores a Phil. missi ad Inn.
(n) Ursperg. in chron.
Pacis leges confirmatæ ab Inn.
Legati ad rem perfic. missi in Germ.
(o) Id. ib.

at-

atque utraque pars adversa in mutuam concordiam coalesceret. Sed de ea legatione anno sequenti. [t]

III. Quæ porro causa proditorem in Philippum efferarit, ab (*a*) Arnoldo Lubecensi, qui ea tempestate scribebat in Germania, accipere operæ pretium est: *Sane Philippus Rex filiam suam Othoni, utpote nobili viro desponsare decreverat; sed quia idem Otho nimis erat crudelis, & inhumanus, mutata voluntate propositum desponsationis mutaverat, quod intelligens Otho palatinus pro filia Henrici ducis Poloniæ laborabat, dixitque Philippo Regi: Domine meminisse volumus clementiam vestram, quam devotus vobis semper fuerim, & quanta in servitio vestro in præsenti guerra expenderim, & quanto apparatu nunc contra adversarios vestros vobiscum procedere decreverim. Ideo peto, ut nunc in modico pro me sitis, & literas commendaticias domino duci Poloniæ dirigatis, ut cœptum bene inchoatum, pactum videlicet desponsationis, vestra mediante majestate melius consummetur. Cui Rex: Id quam devotus faciam, & ille gavisus obtulit litteras de tusi inti negotio ordinatas, & Rex: Vade, ait, & post modicum revertere, & invenies literas bullatas. Illo abeunte, mutatæ sunt literæ in contrarium, & signatæ bulla regia. Cumque Palatinus literas accepisset, perspexit in schedula maculam quandam exteriorem, sicque concepit suspicionem, veniensque ad suum quendam familiarem: Aperi, inquit, mihi literas, ut earum sciam tenorem, qui perspectis literis expavit, dicens: Rogo, ut Dei intuitu literas me vobis exponere non arctetis, quia nihil aliud nisi mortem mihi imminere video, si eas exposuero, sicque acceptis literis Palatinus alteri nimis importune insistebat, & ita tenorem ipsarum cognoscebat, unde graviter efferatus, nihil nisi mortem Regis animo versabat. Dissimulata tamen ira ad Philippum quasi jucundans, & congratulans intrabat. Una igitur dierum Philippo secretius in cubiculo consistente, quia medianam in utroque brachio inciderat. Palatinus nudo gladio in atrio regali quasi ludens incedebat, sicque accedens ad cubiculum Regis, ostium clanculo pulsabat, & ingressus simili modo coram Rege se gerebat, cui Rex: Depone, ait, gladium, quia non est hic locus modo. Et ille: Immo est locus, ut tu perfidiam tuam luas. Et statim uno ictu cervicem ejus tetigit, nec secundum vulnus apposuit, cumque qui aderant, eum impetere vellent, ille aperto ostio violenter exiliens * fugam dedit.* Similia referunt Conradus (*b*) Urspergensis & alii. Ex iis quæ a Lubecensi audivimus, facile intelligitur, quid legati ad calcem prædictæ epistolæ significare velint, dum ajunt Philippum nequissimo proditori gladium exerenti, ludicram armorum tractationem vetuisse. In quam sententiam fragmenti historici incertus auctor hæc scriptis mandavit: (*c*) *Palatinus de Vviterbach, qui lubricus erat, & multorum nobilium homicida, veniens sicut diu dolum in corde conceperat, introitum petiit, & impetravit; spata extracta quasi joculator ludum simulans nacta opportunitate Regem circa cervicem percussit, & statim fugere cœpit, & de ictu illo vitam finivit.* Sic auctor pergit Lubecensis.

(*a*) *Arnold. Lubecen. chr. Slav. l. 7. c. 14. Crantz. hist. Sax. l. 7. c. 29.*

Cur filiam suam Palatino desponsam, Philippus abstulerit.

Palatinus Philippum occisurus ludum fingit.

* *se in*

(*b*) *Ursperg. in chron.*

(*c*) *Frag. hist. auctor hoc anno.*

IV. *Philippus tamen non sine ratione literas mutaverat, quia puella, quam Otho desponsare cupiebat, consanguinitate Pilippum ex matre contingebat; ideoque Regi displicebat, ut vir tam crudelis & impius & imprudens tam nobili virgini jungeretur. Idem quoque Palatinus crudelitate nimia quendam de melioribus terræ, Vvolff nomine, occiderat: unde graviter Philippum offenderat, ipsius tamen regnum cessavit tali facta consummatione, quam consummationem cuidam spirituali viro in Racesburg per visionem manifestare Deus dignatus fuit his verbis: Anno MCCVIII. erit consummatio: quæ quidem consummatio ignota fuit, sed circa festum beati Joannis Baptistæ ipso anno tali modo impleta est.* Hæc ille, atque ex ipso alii. Ceterum Philippi necem Urspergensis x. kal. julii, Stadensis, (*d*) Godefridus, (*e*) Siffridus (*f*) & alii xx. accidisse affirmant. Quod ad sepulturam attinet, illum Bambergæ tumulo mandatum Lubecensis & Godefridus, Stadensis tamen ac Siffridus Spiræ asserunt, sed utrumque conciliatur, primo enim Bambergæ, ubi necatus terræ redditus fuit, at postea Spiram a Friderico Imperatore nepote suo translatus, quod Urspergensis (*g*) fragmenti historici incertus (*b*) auctor, aliique memoriæ commendarunt. Verum, ut tanti Principis sepulcrum suis titulis decoretur, sint sepulcralis instar epitaphii, quæ de illo Lubecensis subjicit:

Ce-

Mors Philippi divinitus sed obscure ostensa.

(*d*) *Stad. ubi supr.*
(*e*) *Godefr. in annal. hoc anno.*
(*f*) *Siffr. ubi supra.*

(*g*) *Ursperg. in chron.*
(*h*) *Frag. hist. auct.*

NOTÆ [t] Actum est hoc anno de pace Othonem inter & Philippum, qua de re Annalista hic. Pacis hujus de qua conventum jam inter utrumque fuerat, conditiones, quas a nemine proditas reperi, ideo dare hic visum est ex chronico veteri e libris Pentheon excerptum vulgato a Menkenio Res. German. to. I. Decedendum igitur Othoni fuit a jure electionis, cui vicissim regium nomen cum Arelatensi regno, & quædam alia castra deferrentur. Addita spes nuptiarum Othonis cum filia Philippi. MANSI

Philippi affabilitas.

Cecidit vir nobilis & potens, multis adornatus virtutibus, erat enim vir mansuetus & humilis, & admodum affabilis, & quia literatus erat, divina devotus valde frequentabat. Et cum in ecclesia inter alios lectiones vel responsoria recitaret, clericos sive scholares pauperes a se non removebat, sed quasi conscholasticos eos habebat. De cujus tamen morte turbata est terra: fit mæror omnium, una voce plangentium, heu heu cecidit Princeps noster, cessavit gloria nostra versus est in luctum chorus noster, Imperium a nobis translatum est, & regnum alterius gentis factum est. Denique silentio præteriri, non potest, Philippum male audisse (a), cum pecuniæ ad militum stipendia deficerent, non modo prædia, verum etiam ecclesias pignori tradidisse. Quare Urspergensis, cæteroqui plus æquo illius studiosus, jure ac merito tyranni gladio Deo vindice cecidisse exclamat, qui primus ecclesias tyrannis tradere ausus esset.

(a) Ursperg. & ex ipso Naucl. chron. an. 1208.

V. Demum piaculare crimen quod dum legati scriberent, adhuc (ut ajunt) impunitum, haud diu inultum mansit, meritas luente pœnas sævissimo proditore, præterquam quod nonnulli ex laudatis auctoribus, aliique tradunt (b) ab Othone Rege ob Philippum occisum, proscriptum, dignitatesque ac bona alteri in perpetuum collata, in quo Davidem imitatus Otho egregium Christianis principibus justitiæ exemplum explicuit, utque in similibus se se gerere debeant, documentum reliquit, haud multo post proditor nefarius debito supplicio superstes crudeliter interfectus est, ut plures testantur: (c) ex quibus Cæsarius (d) hæc de ejus sævitia ac nece: *Bertolphus Palatinus de Vuitillimbach, Philippi interfector*, quem alii Othonem appellant ipse Bertolphum nominat: *Judex erat severissimus, ita ut furibus etiam pro damno unius oboli vitam auferret; & sicut a quodam abbate audivi, quotiens exivit, laqueos cingulo suo appendit, ne reorum pœna caperet dilationem. Sic quodam mane surgens, & laqueum cingulo suo solito subnectens, hujusmodi vocem in aere audivit: Bertolphe, quicunque tibi egresso de castro tuo primus occurrerit, hoc laqueo eum suspendas: qui vocem pro omine accipiens, mox ut egressus est, occurrit ei quidam Sculterus suus primo: quo viso, cum satis doleret, eo quod hominem diligeret, dicebat illi: Doleo de occursu tuo, cui ille respondit: Quare? cui ille: Quia suspenderis. Et ille: Quare suspendar? respondente illi Palatino: Nescio, sed præpara te ad confessionem, & ordina de rebus tuis, quia voci divinæ resistere non debeo, ille videns aliter esse non posse, ait: Justus est Dominus, ego plures in domum meam declinantes insequens occidi, multis sua rapui, nec tibi domino meo unquam fidelis extiti, neque pauperibus peperci, & mirati sunt omnes audientes ejus confessionem, & cognoverunt in ejus morte peccati pœnam esse a Deo. Et quia idem Palatinus sine misericordia judicavit, cum in ultionem Philippi Regis, quem occiderat, ab Henrico mareschalco ejus interficeretur, misericordiam quæsivit, nec invenit. Non æquum judicium, nec a Deo preceptum, ut minor & major culpa simili pœna plectantur.*

(b) Arnold. Lub. chr. Slav. l. 7. c. 16. Otho de S. Blasio Godef. hoc anno Crant. hist. Sax. l. 7. c. 29.

(c) Arn. Lubec. ubi supra. Conrad. Ursperg. in chron. Stero in annal. apud Canis. tom. 1. pag. 244. Godef. in annal. frag. hist. auct. & alii Chr. Elwarens. auctor Crantz. ubi supra aliique.

(d) Cæs. l. 6. c. 26.

Divinæ justitiæ insigne exemplum.

VI. Cæterum Innocentius Romanus Pontifex statim, ut de Philippi nece certior factus fuit, ne quisquam maximo Christianæ Reipublicæ detrimento in ejus locum sufficeretur, Othonique Imperium stabiliret, omnibus nervis incubuit, quod datæ hoc anno de his rebus literæ demonstrant, in primisque illam afferemus, quæ in Vaticano libello (e) prior ordine habetur ad Othonem missa: *Novit ille, qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum, quod personam tuam de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta diligimus & ad honorem, & profectum tuum efficaciter aspiravimus, sicut opera manifestant, quæ pro te non dubitavimus exercere. Licet autem te deseruerint quasi solum amici pariter, & propinqui, nos tamen in tua dilectione constantes, ea studio diligenti non destitimus operari, quæ secundum tempus tibi credimus expedire, vigilantes pro te quando tu forsitan dormiebas, quin etiam propter te multa passi sumus adversa, quæ nec etiam tibi voluimus intimare, cum adversitas te premebat, quidam enim civium Romanorum adversariis tui corrupti pecunia gravem seditionem adversus nos commoverunt in urbe, consanguineis nostris multa damna, & opprobria inferentes, nosque non sine multis & magnis expensis seditionem populi potuimus mitigare;* excitatas in urbe plures seditiones describit vitæ Innocentii auctor (f) quarum Joannem Petri Leonis Ranerii, & Joannem Capocium incentores ait, ac populum in Pontificem incitare conatos atque ob recuperatam creandi senatoris auctoritatem Sabinamque & maritimam receptas invidiam conflasse, dein Ursifilios Cælestini Papæ nepotes tumultuatos, demumque urbis potentiores in mutua odia efferatos mutuis se cladibus attrivisse, quos in concordiam Pontifex adducere operam dedit, licet consulerent plerique eos invicem se opprimere sineret, ac licet in admittendis pacis legibus dissiderent initio cum ea inter cæteras inserta esset, ut senatum ad ecclesiam pertinere agnoscerent, tandem bello fessos consensisse.

(e) Libell. Vat. sup. neg. imper. ep. 154.

Romani adversus Pontificem concitati.

(f) Gest. Inn. auct.

VII. *Dixerunt*, inquit, *quod ad summum Pon-*

Romani agnoscunt juris esse Pontificii creare Senatorem.

tificem pertinebat creare senatum, sed quoniam unus reperiri non poterat, qui esset utrique parti communis, consulebant domino Papæ, ut concederet populo quinquaginta sex senatores, qui prædicens illis quod per tot senatores urbs commode regi non poterat quoniam ad invicem discordarent, pro instanti tamen necessitate annuit postulatis.

Senatores 56. Romæ creantur ab Innoc.

Electi sunt igitur quinquaginta sex senatores, qui omnes juraverunt domino Papæ fidelitatem, & fidem, & inter prædictos discordantes talem qualem pacem fecerunt, cœpitque urbs a bellorum strepitu paululum respirare, ac prædicti schismatici contra D. Papam, & Romanam Ecclesiam obloqui cessaverunt.

Gesta male a Senatoribus illis respublica.

In tantum ergo virtus & constantia D. Papæ profecit, ut statum Ecclesiæ, quasi de servitute ad libertatem reduxit, ut non oporteret eam semper a persequutionibus se redimere torquentibus tantum, ut extorquerent, sancta & omnium una vox erat eademque sententia, quod ipse Pontifex flecti non poterat injuriis vel offensis, sed obsequia & honore. Ut vero ingens ille senatorum numerus susceptum munus adeo male administrarit, ut populus unum senatorem flagitare coactus fuerit, subiiciunt acta:

Depositis 56. Senatoribus unus tantum creatur.

Senatores autem, sicut D. Papa prædixerat, tam male in officii regimine se gesserunt, ut a quolibet tam intra urbem, quam extra maleficia committerentur impune, pace & justitia penitus relegatis, unde populus cœpit eos adeo execrari, ut oportuerit D. Papam ad communem populi petitionem, unum eis senatorem concedere, quantumcumque præfatis schismaticis displiceret, qui turbationis tempore publice jactabant, quod nunquam de cætero D. Papa posset in urbe unicum constituere senatorem. Senator ergo per summum Pontificem substitutus pacem & justitiam protinus reduxit in urbem, comprimens rebelles & præsumptores, nullusque contra illum audebat mutire, potentiam summi Pontificis reformidans; hæc auctor. Sed ad institutam orationem, a qua defleximus, redeamus.

VIII. Sublato Philippo Fridericus Imperium affectat.

Pollicitus est Othoni Innocentius, quamvis ejus causa graves Romæ seditiones tulisset, constanter incubiturum, ne Fridericus illi Germanicum sceptrum præriperet: *Nunc autem adversario tuo sublato de medio, ne contra te alius suscitetur, quamvis nepos ipsius jam tibi adversariam se opponat, diligenti studia præcavemus ad promotionem tuam efficaciter intendentes, sicut Apostolica scripta testantur, quæ pro te diversis personis super variis articulis destinamus, &c.* Porro extant ejusmodi Innocentii, quarum ipse meminit, epistolæ, namque pluribus archiepiscopis, Aquilejensi patriarchæ, eorumque suffraganeis missis literis, (a) alium eligere Romanorum Regem, vel

(a) Ibid. ep. 155.

inungere seu corona redimire sub anathematis pœna ipso facto incurrenda vetuit: universis principibus ecclesiasticis aliisque præcepit (b) Othonis partes omnino sequerentur, cumque jam ante Bohemorum Rex nunciis, litterisque Innocentio sæpe significasset, non voluntate, sed necessitate coactum, ab Othonis partibus alienum se simulasse, ita illum Innocentius (c) adhortari atque urgere: *Cum ergo ipsa necessitas divino judicio sit sublata, excusationem non haberes, si ei de cætero non impenderes auxilium & favorem;* & paucis interjectis verbis subiicit: *Alioquin præter divinam offensam Apostolicam quoque censuram incurres, cum eidem Regi nolimus in suo jure deesse, qui sumus omnibus in sua justitia debitores.* Ejusdem argumenti ad Thuringiæ Lantgravium, ad Brabantiæ ducem, aliosque principes, (d) qui prædicto Regi aliquando adhæserant, litteras dedit, Othonemque Salisburgensi, aliisque Germaniæ archiepiscopis (e) Zaringiæ, (f) Moraviæ, Saxoniæ, Bavariæ, atque Austriæ ducibus & Misnensi, Brandeburgen. atque Landesbechen. marchionibus valde commendat atque in eo commendando precibus jussisque minas adjungit. Præterea ad Anglorum Regem (g) ejus avunculum, ut commendatum haberet, gravissime scribit. Post hæc perlatæ ad ipsum fuere Othonis literæ, (h) quæ cum rerum gestarum post Philippi interitum seriem enarrent, in medium videntur adducendæ:

(b) Ib. ep. 156.

(c) Ib. ep. 157.

(d) Ib. post præd. ep.

(e) Ib. ep. 158.

(f) Ib. ep. 159.

(g) Ib. ep. 160.

(h) Ib. ep. 161.

Reverendo in Christo patri ac domino charissimo D. Innocentio Dei gratia sanctæ Romanæ sedis summo Pontifici, Otho eadem gratia & sua Romanorum Rex & semper Augustus debitam subjectionem ac reverentiam cum filiali dilectione.

IX.

Quod hactenus fuimus, quod sumus, aut erimus quantum ad regni pertinet promotionem, totum vobis, & Ecclesiæ Romanæ post Deum debentes, quod & gratanissime recognoscimus, pro omnibus vestræ gratiæ beneficiis uberrimas sanctitati vestræ referimus actiones, erga vos & omnes, quibus bonum vultis, exhibitam nobis benignitatem studiosissime semper merituri. Vestræ proinde paternitati attentissime supplicamus, ut intuitu annis devotionis nostræ, & honoris Dei, ac vestri ipsius, ac promotionis Ecclesiæ Romanæ respectu, ex quo misericordia Dei, ut speramus, consanguineo nostro sublato de medio, tempus vobis contulit faciendi, omne vestræ discretionis consilium, & auxilium nostræ promotioni, quæ sine dubio vestra est, propensius impendatis. Scire præterea vos volumus, quod archiepiscopus Magdeburgen. & Halverstadensis & Mindensis episcopi ad nostrum auxilium, & servitium accesserunt. Habes Innocentii literas (i) ad Magdeburgensem archiepiscopum, quibus ipsi

(i) Ib. ep. 163.

hac

hac de te gratias agit; subdit Otho successus alios prosperos, ducem Bernardum Palatinum comitem proceresque multos atque antistites tam in Suevia, quam in Rhenanis provinciis ad illius obsequium certatim confluxisse; tum rogat, ut Germanos, Italosque, qui nondum se ipsi subdidere, sua auctoritate ad ejus partes pelliciat. Et infra: *Rogamus item, ut si de ecclesia Bremensi & ejus electis vobis, sive per Regem * Dacia, sive per quemcunque mentio facta fuerit, aut petitio ejus negocii executionem usque ad adventum nunciorum nostrorum, quos vobis super eo idoneos quantocyus mittemus, differatis scientes pro certo, quia secunda electio sicut & prior & contra Deum, & contra jus, & rationem facta est, & neutrius promotio, vel vobis vel nobis noscitur expedire*. Ejusmodi electi Waldemarus Slevicensis episcopus, cujus supra meminimus, & Burchardius major Bremensis præpositus fuere, ut Arnoldus Lubecensis testator (*a*). Subdit Waldemarum electoribus suis stipatum Pontificem adiisse, exceptumque honorificentissime ab Innocentio, qui tamen promovere ipsum respuit, ni de ejus electione illustrius constaret, eoque in aula pontificia agente Hamburgensium ac Waldemari Daniæ Regis oratores accessisse, ejusque electioni adversari cœpisse, atque sacramentum exposuisse, quo episcopus se devinxerat, nunquam in eo loco acturum, in quo suspicionem aliquam sui ac molestiam Regi movere posset: hisque acceptis Innocent. Waldemarum electum custodiæ tradidisse, [1] donec quid sibi agendum esset cum Cardinalibus decerneret; illum vero lapsum e custodia ad Philippum Suevum non petita a Pontifice facultate transfugisse, atque ab eo Bremam adductum, tum vero Innocentium lacessitum ea Waldemari audacia, ipsum exaratis ad Germanos literis fidelium communione depulisse.

* Daniæ

(a) Arnol. Lub. chr. Slav. l. 7. c. 12. & 13.

X. Redimus ad Othonis literas, quibus finem hisce verbis imponit: *Super omnia autem nos & causam nostram, imo vestram vestro subjicimus consilio & voluntati certissimi, quod paterne erga nos cœpistis, in quo bene hactenus perseverastis, ad laudem, & gloriam Dei, & Ecclesiæ Romanæ, & utilitatem optime perficere debetis*. Hæc Otho, cui Innocentius in hæc verba rescripsit (*b*): *Priusquam ad nos fili charissime, post occasum Philippi quondam ducis Sueviæ, quisquam ex parte tua nuncius cum literis pervenisset, peregimus universa, quæ post a nobis per tuas literas postulasti, quin etiam scripsimus multis aliis, prout imminenti negotio credidimus expedire, parati semper efficere, quæ ad honorem, & profectum tuum debeant redundare &c. Datum Soræ* XIII. *Kal. septemb. Pontif. nostri anno* XI. Ad id vero quod de cogendo apud Wirceburg. principum conventu Otho scripserat, Innocentius eadem die rescripsit (*c*): *Licet antequam ad nos per diversos nuncios tuæ literæ pervenissent post occasum Philippi, omnia peregimus, quæ per easdem literas postulasti, audita tamen quod principes Alemanniæ apud Vuirceburch, in nativitate beatæ Mariæ debeant convenire de Imperio tractaturi, protinus per nuncium nostrum cum tuo ad eos literas Apostolicas destinavimus, quales promotioni tuæ credimus opportunas executorem mandati nostri constituentes dilectum filium Herbipolen. electum, de quo plenam fiduciam obtinemus*. Extant hujusmodi mandati literæ (*d*).

(b) Cit. libel. Vatic. ep. 162.

Necato Philippo Othonem evehere studet Innoc.

(c) Ib. ep. 163.

(d) Ib. ep. 164.

XI. At quomodo Innocentius morem gesserit Othoni petenti, sicut vidimus, ad se quamprimum Maguntinum & Coloniensem archiepiscopos remitteret, Godefridus significare videtur, dum ait (*e*) Siffridum Maguntinum archiepiscopum capto Brunone metu victoris Colonia exeuntem ad Apostolicam sedem se contulisse atque in ecclesia S. Sabinæ, cujus titulo in Cardinalatu decoratus erat, biennio commoratum, ac Philippo interfecto reversum in Germaniam, Luipuldum, qui sedi Maguntinæ per nefas incubabat, pepulisse, Brunonem etiam archiepiscopum Coloniensem rediisse, exceptumque a suis magno apparatu atque illi Adolphum, cæterosque nobiles se submisisse, provinciamque compositam ac pacatam fuisse, sed paulo post ingenti luctu suorum gaudia morte inopina confudisse. Quod ad Adolphum Coloniensem olim archiepiscopum attinet, extat Innocentii data ad ipsum epistola (*f*) x. kalend. novemb. excusanti enim se flagitantique causam suam in Germania cognoscendam idoneis viris mandaret, Pontifex justis id de causis negat, sedique Apostolicæ sistere se jubet.

(e) Godef. in ann. 1208.

Siffridus Luipuldum Maguntia pellit.

Bruno restituitur Eccl. Coloniensi.

Ejus mors

(f) Cit. libel. Vatic. ep. 166.

XII. Sed rursos eundem Pontificem pro Othone laborantem intueamur; cum enim ab eo poposcisset Philippus Francorum Rex: ne Othoni utpote hosti suo adhæreret, Innocentius non modo non assen-

Phil. Gall. Rex Othoni obsistit.

NOTÆ [1] Ejectio ista Waldemari, itaque in illum excommunicatio ad sequentem annum constanter rejicitur a Danicis Chronologis a Ludevvig. Relig. to. IX. vulgatis. Anonymus ille, qui num. VI. productus est hæc narrat ad eumdem annum 1209. episcopus *VValdemarus ejectus est a sede Bremensi, & tandem excommunicatus*. Author iste chronicon suum anno 1300. absolvit; eumdem pariter annum 1209. assignat chronista alter, qui anno 1308. desinit. MANSI

(a) Ib. ep. 165.

sit, verum hortatus est, (a) veteres cum illo susceptas inimicitias poneret.

Innocentius, &c.

Illum Othoni conciliare nititur Innoc.

Nosse te quidem asseris, quod Romana Ecclesia præfatum Othonem, ut sæpe dictum Philippum posset deprimere, modis procurabat omnibus sublimare, attendens quod Fridericus pater & Henricus frater ejusdem Philippi multa mala ipsi Ecclesiæ irrogarant, & quia omnes filii præfati Friderici cesserunt in fata, nec aliquis de filiis ejus extat, qui possit ad Imperium promoveri, nobis attentius supplicasti, ne ipsum Othonem ad Imperium promovere vellemus, quia nepos est Regis Anglorum, cum quo habes inimicitias capitales, & qui te multoties per satellites suos procuravit occidi, ac idem Otho cum olim comes Pictavien. existeret, terram tuam, ecclesiasque combussit, & tibi ac terræ tuæ mala omnia, quæ potuit irrogavit, nec aliquam inde satisfactionem impendit; siquidem persecutio Friderici ab Ecclesiæ mente non excidit, quæ profecto præter alia impedimenta, quæ Philippo ad Imperium obtinendum obstabant, non ex minima parte nos fecit ab ipsius declinare favore, Dei zelotis exemplo peccata patrum in filios usque in tertiam, & quartam progeniem vindicantis, in iis maxime, qui oderunt eum, id est, in illos, qui contra ipsum paternum odium imitantur. Cæterum providentiam tuam in Domino commendamus, quod ita pia devotionis patrum tuorum memoria delectaris, ut tamen impietatem detesteris illorum, qui sunt Ecclesiam persecuti. Sed cum Ludovicus illustris memoriæ pater tuus zelo Ecclesiasticæ religionis accensus non dubitaverit se opponere Friderico, quando in schismate gemebat Ecclesia, & Imperium in unitate vigebat, quanto securius factus robustior patre tuo potuisti cessare a favore Philippi Suevi filii Friderici, & fratris Henrici persecutorum Ecclesiæ, sæpe monitus, & rogatus a nobis, & maxime tempore quo schisma premebat Imperium, & unitas Ecclesiam extollebat, præsertim cum ille causam foveret iniquam. Unde cum tu ei duxeris adhærendum, qui erat offensus, & indevotus Ecclesiæ habere pro indigno non debes, si nos favimus in partem istius humilis, ac devoti, cum tandem melius nos tibi cavere potuissemus ab isto quam tu cavere nobis potuisses ab illo, eo quod utique nos in isto, tu vero nequaquam jurisdictionem haberes in illo.

Quare Francorum Rex ab Othone alienus esset.

XIII. *Præterea subjunxisti, quod idem Otho numquam posset in Imperium sublimari, quin in tuum ac regni tui, & ecclesiarum dispendium redundaret. Enimvero tanta devotione regnum tuum Ecclesiæ, tantaque dilectione illa illi est conjuncta, ut neutri sine alterius læsione possit contingere detrimentum. Quod utique nos solicite attendentes, non tua requisitione jamdudum, sed affectu, quem circa te gerimus provocati indemnitati tuæ, ac Regni tui super hoc curavimus præcavere, certa promissione ab eodem Othone recepta sub aurea bulla scripto pariter, & juramento firmata, quod de pace, vel concordia tecum componenda, & observanda nostro per omnia parebit arbitrio & mandato, sicut nunciis tuis quibus rescriptum ipsius ostendimus intuendum, tam de ipsa, quam de aliis circumstantiis, de quibus contulimus, cum eisdem tua regali prudentia viva voce poterunt enarrare. Cum itaque videatur rebus taliter se habentibus expedire, ut ad faciendum inter vos pacem, & concordiam intendere debeamus, tu modum, & formam pacis, & concordiæ pertractandæ si eam duxeris acceptandam, nobis poteris intimare, nosque tua voluntate comperta dante Deo ad ipsam quanto certius, tanto efficacius procedemus. Præterea super eo quod de Imperii civitatibus tuo regno vicinis per tuas nobis literas suggessisti, tua regalis prudentia diligenter advertat, utrum tibi, vel tuo regno expediat, ut ad res Imperii manum mittas. Dat. Soræ xv. Kal. octobr. Pont. nostri anno* 11. Huc usque Innocentius. Postea vero nimirum pridie nonas decembris Othoni significavit, se complures principes, ad quos literas pro ipso dederat, quique Apostolicam sedem consuluerant, cui ipsos adhæsuros mallet, semel iterumque hortatum, ipsi pro viribus faverent, in his Aquilejensem patriarcham, Magdeburgensem archiepiscopum, Adolphum olim Coloniensem, Spirensem episcopum, Bohemiæ Regem, Austriæ & Zaringiæ duces; plures ex iis extant Innocentii epistolæ (b).

(b) Ib. ep. 167. 170. &c. usque ad 177.

XIV. At quomodo Othone Philippi ducis filiæ, qua cum consanguinitate erat conjunctus, nuptias cupiente, Innocentius lege ecclesiastica solvendum censuerit, ex Pontificiis literis licet agnoscere (c).

(c) Id. ib. ep. 169.

Dispensatio Othoni data.

Licet eodem duce defuncto dispensandi necessitas ex maiori parte cessaverit, quia tamen adhuc ad illam aspiras sicut per tuas nobis literas intimasti, nos ex illa gratia speciali, quam ad tuam regalem personam & habuimus, & habemus, quod tunc circumspecta deliberatione providimus & nunc provida circumspectione volumus adimplere, committendo legatis nostris duobus, vel uni quos, aut quem ad præsentiam tuam pro negociis Ecclesiæ ac Imperii proposuimus destinare, ut si urgens necessitas, vel evidens utilitas postulaverit, super hoc auctoritate nostra dispensent. Dat. Lateran. non. decemb. Pontif. nostri anno 11. Cæterum tradit Lubecensis (d) Othonem in frequenti principum conventu, qui hoc eodem anno B. Martini festo die Francofurti (at Lubecensis Franckenevorde habet) cele-

(d) Lubec. chr. Slav. l. 7. c. 6.

Pacata Germania Othonis cum Philippi filia nuptiis.

bratus est, rogantibus illis spopondisse Beatricem Philippi filiam uxorem se ducturum, si consanguinitatis impedimenta removerentur, additque: *Suscepit igitur eam cum patrimonio & divitiis multis, & trecentis quinquaginta castris; ibi etiam repræsentata sunt domino Regi omnia imperialia cum plenitudine potestatis, & honoris, & benevolentiæ, & favoris*. Hæc Lubecensis paucisque adjectis verbis finem scribendi facit, ad calcem tamen quædam deesse videntur. Iis similia quæ ea auctore retulimus, tradunt Albertus Stadensis (*a*) Otho de S. Blasio (*b*), Godefridus (*c*) aliique recentiores. Nec tacitii præterimus, quod in Fossæ novæ chronico (*d*) extat, Innocentium tristi nuncio de Philippi nece accepto, duos designasse legatos, videlicet Ugolinum Hostiensem episcopum ac Leonem Brancaleonis S. Crucis presbyterum Cardinalem, eosque in Germaniam misisse, quo Regem Othonem ad insignia Imperii excipienda Romam perducerent. Sed de his anno sequenti.

(*a*) *Stad. in chr. eod. an.* (*b*) *Otho de S. Blasio append. Othon. Frising. an.* 1208. (*c*) *Godef. in annal. eod. an.* (*d*) *Chr. Fossæ-novæ ubi sup.*

XV. Reliquum est, ut de Gallicis rebus sermonem instituamus, de quibus Robertus de Monte pauca hæc literis (*e*) commendavit: *Multi in Gallia crucis in pectoribus acceperunt, pugnaturi contra Albigenses hæreticos*. Sed Rigordus id fusius suis monumentis mandavit; Innocentium nimirum delendæ hæreseos avidum Gualterium S. Mariæ in porticu diaconum Cardinalem legati munere ornatum misisse in Gallias, atque ad Philippum Francorum Regem aliosque principes ardentissimas zelo literas misisse, ut Tolosanam, Cadurcensem, Albigensem, Narbonensem, Biterrensem, aliasque circumjectas regiones hæreti inquinatissimas bello peterent, & invaderent, atque ob id crucem induentibus se auctoritate Apostolica omnium criminum veniam toto vitæ decursu commissorum, de quibus confessi apud sacerdotem essent impertiri. Eadem de amplissima delictorum indulgentia a Dei vicario ea de causa impertita refert historiæ Albigensium auctor. (*f*) [1]

(*e*) *Rob. de Mont. app. ad Sigeb. an.* 1208.

Bellum sacrum in Albigen.

(*f*) *Petrus Vallis. c.* 11.

Petrus de Castro novo in se odium Raymundi concitat.

Movit vero maxime Pontificem ad cogendam sacram militiam, atque in hæreticos effundendam mors F. Petri de Castro novo, qui cum relictis aliis sociis in Provinciam ad componendam pacem se contulisset, et Provincialium ope Narbonenses ab hæresi revocaret, Raymundum Tolosanum ustorem pacis defixit censuris ecclesiasticis, quem nobilibus, provinciæ conjunctis fœdere, atque in arma coortis ad pacem admittendam firmandamque sacramento compulerat, atque ob crebra ejus perjuria durioribus sæpius verbis perstrinxerat: unde illius contracto odio Raymundus subornavit perditissimos satellites, qui legatum Rhodanum trajecturum hasta transfodere. Describit illius mortem, & causam Innocentius in literis Pontificiis hoc anno datis (*g*), quibus in illius necis artificem Raymundum fulminavit.

(*g*) *Recitantur a Petr. Vallis. c.* 8.

Innocentius episcopus servus servorum (*h*) *Dei dilectis filiis nobilibus viris, comitibus, baronibus & universis militibus, per Narbonensem, Arelatensem, Ebredunensem, Aquensem, & Viennensem provincias constitutis salutem & Apostolicam benedictionem*.

(*h*) *Lit. Inn. delegati cæde.*

Rem credulam audivimus, & in communem luctum generalis Ecclesiæ deducendam,

NOTÆ [1] MIssum ab Innocentio hoc anno in Gallias legatum Gualterium diaconum cardinalem S. Mariæ in portico Annalista hic notat. Sed quis iste Gualterius tit. S. Mariæ in portico? Rigordus, unde hæc desumpta, nomen cardinalis his compendiariis notis indicat: *misit legatum Gual. tituli S. Mariæ in portico*. Ex hoc *Gualterium* suum annalista expressit. Ciaconius in vita Clementis III. ab eo Pontifice renunciatum scribit diaconum cardinalem S. Mariæ in porticu Gregorium Galganum, quem dein Innocentius III. ad cardinalem presbyterum S. Athanasiæ transtulerit, ac demum sub eodem pontifice obierit. Oldoinus in additionibus ad eumdem Ciaconium corrigendum illum censet affirmans Gregorium hunc ad annum saltem 1225. vitam prorogasse eodem semper titulo S. Mariæ in porticu retento, cujus rei testem affert bullam Honorii III. eodem anno datam apud Ughellium to. II. in vita Gualterii Ravennatensis. Sed in ea bulla apud Ughellium nomen cardinalis illius compendiariis hisce notis exprimitur G. G. ex quibus nihil certi in rem præsentem deduci potest. Vicissim autem Labbeus in collectione conciliorum recitat ad hunc annum constitutiones a *Gallo*, seu *Gualo* diacono cardinali S. Mariæ in porticu A. S. L. quem ipsum esse legatum apostolicum hoc anno ab Innocentio in Gallias missum Cossartius in nota ad eas constitutiones non dubitat, cum id nomen compendiariæ Rigordi notæ patiantur, atque Gallonis cardinalis obitus ad diem II. Kal. junii in martyrologio S. Victoris Parisiensis adnotatum idem Cossartius legerit. Insuper S. Antoninus hist. par. III. tit. 10. cap. 1. Gallicam hanc legationem Gauloni cardinali injunctam scribit. Denique ex epistolis Gervasii Præmonstratensis nuper vulgatis a Carolo Ludovico Hugone scimus Innocentio III. regnante *Gualum S. Mariæ in portico diaconum cardinalem* A. S. L. in Galliis egisse. Ex his omnibus duo inferas I. Gualterium diaconum cardinalem S. Mariæ in portico nullum per hæc tempora fuisse. II. errasse Oldoinum affirmantem Gregorium Galganum a Clemente III. diaconum cardinalem S. Mariæ in portico ad annum usque 1225. vitam prorogasse, & vera forte scripsisse Ciaconium in eo saltem quod Gregorii obitum sub Innocentio consignarit. Facile enim Gregorio ante hunc annum 1208. vita functo Gallo, seu Gualo successit. MANSI

dam, quod cum sanctæ memoriæ F. Petrus de Castronovo monachus & sacerdos, vir inter viros utique virtuosus, vita scientia, & fama præclarus, ad evangelizandam pacem & confirmandam fidem in provincia Auxitana cum aliis destinatus in commisso sibi ministerio laudabiliter profecisset, & proficere non cessaret: quippe qui plene in schola Christi didicerat, quod doceret, & qui secundum doctrinam & fidelem obtinendo sermonem, in sana poterat exhortari doctrina & contradicentes revincere paratus omni poscenti semper reddere rationem, ut poterat vir in fide catholicus in lege peritus, in sermone facundus, &c. Concitavit adversus ipsum diabolus ministrum suum comitem Tolosanum Raymundum, qui pro multis & magnis excessibus, quos in ecclesiam commiserat & in Deum sæpe censuram ecclesiasticam incurrerat & sicut homo versipellis & callidus lubricus & inconstans pœnitudine simulata fuerat absolutus, tandem odium continere non prævalens, quod cœperat contra ipsum, eo quod erat in ore ejus verbum veritatis ad faciendam vindictam in nationibus & increpationes in populis, ac eo fortius in eodem comite quo magis pro majoribus erat ipse facinoribus increpandus, tam ipsum quam collegam suum Apostolicæ sedis legatos ad villam S. Ægidii convocavit, promittens super cunctis quibus impetebatur capitulis satisfactionem plenariam exhibere.

XVI. *Cum autem convenientibus illis in villam prædictam præfatus comes salutaria monita sibi facta modo velut verax & facilis proponeret se facturum, & modo velut fallax & durus ea prorsus facere recusaret, volentibus illis demum ab eadem*

Ut insidiæ a Raymundo structæ legato. *villa recedere, mortem est publice comminatus, dicens, quod quocumque vel per terram divertant vel per aquam vigilanter eorum observaret egressum: & confestim dictis facta compensans, complices suos ad exquisitas insidias destinavit; cumque vero nec ad preces dilecti filii abbatis S. Ægidii, nec instantia consulum & burgensium furoris sui mitigari insania potuisset, ipsi eos invito comite nimiumque dolente, cum armatæ manus præsidio prope ripam Rhodani fluvii deduxerunt, ubi nocte quieverunt instante quibusdam ejusdem comitis satellitibus ipsis prorsus ignotis hospitantibus cum eisdem, qui sicut apparuit in effectu sanguinem quærebant eorum. In crastino itaque mane facta & missa celebrata de more cum innocui Christi milites ad transitum se fluminis præpararent, unus de prædictis sathanæ satellitibus, lanceam suam vibrans, prænominatum Petrum supra Christum petram im-*

Extremæ martyris voces. *mobili firmitate fundatum, tantæ proditionis incautum, inter costas inferius vulneravit, qui prius ipsum respiciens percussorem, & Christi magistri sui cum B. Stephano secutus exemplum, dixit ad ipsum: Deus tibi dimittat, quia ego dimitto, pietatis & patientiæ verbum sæpius repetendo. Deinde sic transfixus, acerbitatem illati vulneris spe cœlestium est oblitus, & instanti suæ pretiosæ mortis articulo, cum ministerii sui sociis, qui fidem promoverent, & pacem non desinens ordinare post * justas orationes in Christo feliciter obdormivit.*

* juges

XVII. *Qui profecto cum ob fidem & pacem, quibus nulla est prorsus causa laudabilior ad martyrium, sanguinem suum fuderit, claris jam, ut credimus, miraculis coruscasset, nisi hoc illorum incredulitas impediret. De quorum similibus in Evangelio legitur, quia ibi virtutes Jesus non faciebat multas propter incredulitatem eorum, quia quamquam miracula non fidelibus, sed infidelibus sint in signum, Salvator tamen præsentatus Herodi, qui teste Luca valde gavisus est viso ipso pro eo quod signum aliquod ab eo fieri sperabat, & facere dedignatus est signum, & reddere interroganti responsum sciens quia incredulitas signorum, non credulitatis inductio, sed vanitatis illum admiratio delectabat. Licet autem ipsa prava generatio & perversa Provincialium non sit digna; ut tam cito, sicut forsitan ipsa quærit, de suo sibi martyre signum detur, expedisse tamen credimus, ut unus ipse pro ipsa, ut tota pereat, moreretur, quæ contagia hæreticæ pravitatis infecta per interpellantem occisi sanguinem, a suo melius revocetur errore: hoc est enim vetus sacrificium Jesu Christi hoc miraculosum ingenium Salvatoris, ut cum in suis esse victus putatur, tunc vincat fortius in eisdem & ea virtute qua ipse mortem moriendo destruxit, a superatis interdum famulis suis superatorem eorum faciat superari. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, plurimum fructum affert.*

Triumphat martyr. cum occisus putatur.

XVIII. *Sperantes igitur, quod de morte hujus fœcundissimi grani sit fructus in Christi Ecclesia proventurus, cum profecto sit dure culpabilis & culpabiliter durus, cujus animam ipsius gladius non pertransit, nec unquam penitus desperantes, cum utilitas tanta debeat in sanguine suo esse, quod suæ prædicationis nunciis circa memoratam Provinciam, pro qua ipse in corruptionem descendit tanta Deus tribuat incrementa, venerabiles fratres nostros archiepiscopos eorumque suffraganeos monendos duximus attentius, & hortandos per Spiritum sanctum in virtute obedientiæ districte præcipiendo, ut verbum pacis & fidei seminatum, ab eo suæ prædicationis irriguis convalescere facientes & ad impugnandam hæreticam pravitatem, ac fidem catholicam confirmandam, ad extir-*

pan-

panda vitia & plantandas virtutes indefessæ studio sedulitatis instantes, jam dictam Dei famuli occisorem & universos, quorum ope, vel opere, consilio, vel favore tantum facinus perpetravit, receptatores quoque vel defensores illius ex parte omnipotentis Dei Patris, Filii, & Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli & nostra, excommunicatos & anathematizatos per suas diœceses denuncient universos, & omnia loca prorsus, ad quæ ipse, vel aliquis ipsorum devenerint præsentibus ois interdicto faciant Ecclesiastico subjacere: singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis & candelis accensis, donec ad sedem Apostolicam accedentes per satisfactionem condignam mereantur absolvi sententiam hujusmodi solemniter innovantes. Illi autem, qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad vindicandum sanguinem justum, qui de terra clamare non cessat ad cœlum, donec ad confundendum subversos, & subversores de cœlo descendat ad terram Deus ultionum, viriliter se accinxerint adversus hos pestilentes, qui simul in unam pacem & veritatem impugnant, suorum remissionem peccaminum a Deo ejusque vicario secure promittant indultam, ut eis labor hujusmodi ad operis satisfactionem sufficiat similiter illis offensis, pro quibus cordis contritionem & veram confessionem oris obtulerint vero Deo, hujusmodi siquidem pestilentes Provinciales, non tam jam nostra diripere, sed nos perimere moliuntur, nec solum ad perimendas animas linguas acuunt, verum etiam ad perdenda corpora manus extendunt perditores animarum effecti, & corporum peremptores, &c.

Censuræ in occisores.

XIX. Dein in Raymundum anathema intorquet, qui illius criminis infamia ob jactas in martyrem minas aspersus erat, subditos fidei sacramento liberat terrasque salvo supremo dominii jure invadentibus exponit: *Licet autem præfatus comes pro multis & magnis flagitiis, quæ longum esset per omnia enarrare, jamdudum sit anathematis mucrone percussus, quia tamen certis indiciis mortis sancti viri præsumitur esse reus, non solum ex eo, quod publice comminatus est ei mortem & insidias paravit eidem, verum etiam ex eo quod occisorem ipsius in multam familiaritatem admisit, & magnis donis remuneravit eundem, ut de cæteris præsumptionibus taceamus, quæ plenius innotescunt multis. Ob hanc quoque causam, eidem archiepiscopi, & episcopi publice nuntient anathematizatum eundem, & cum juxta sanctorum patrum canonicas sanctiones, ei qui fidem Deo non servat, fides servanda non sit, a communione fidelium segregato, utpote qui vitandus est potius quam fovendus, omnes qui dicto comiti fidelitatis, seu societatis, aut fœderis hujusmodi juramento tenentur astricti auctoritate Apostolica denuntient interim absolutos & cuilibet catholico viro licere salvo jure domini principalis, non solum persequi personam ejusdem, verum etiam occupare & detinere terram ipsius, illius præsertim obtentu quod ab hæresi per suam prudentiam fortiter expietur, quæ per illius nequitiam fuit hactenus turpiter sauciata & maculata, quia dignum est, ut manus omnium contra ipsum consurgant, cujus manus extitit contra omnes. Quod si nec sic vexatio dederit intellectum, manus nostras in eo curabimus aggravare: si quo modo vero satisfactionem promiserit exhibere, ipsum pœnitudinis suæ hæc signa præmittere oportebit, ut de toto posse suo depellat pravitatis hæreticæ sectatores, & se paci satagat conciliare fraternæ, cum principaliter propter culpam quam in utroque noscitur commisisse, in eum ecclesiastica fuerit prolata censura: quamquam si in suas iniquitates Deus voluerit observare, vix posset congrue satisfacere non tantummodo pro se ipso sed pro alia multitudine, quam in laqueum damnationis induxit.*

Pœnæ Raymundo incussæ.

Quia vero secundum sententiam veritatis, timendi non sunt, qui corpus occidunt, sed ille, qui potest mittere corpus & animam in gehennam, confidimus & speramus in eo, qui ut a fidelibus suis timorem mortis auferret, mortuus die tertia resurrexit, quod præfati hominis Dei mors, venerabili fratri nostro Conforanensi episcopo & dilecto filio A... abbati Cisterciensi Apostolicæ sedis legatis, aliisque orthodoxæ fidei sectatoribus non solum timorem non incutiet, sed amorem accendet, ut ejus exemplo, qui vitam æternam temporali morte feliciter est mercatus, animas suas in tam glorioso certamine, si necesse fuerit, pro Christo ponere non formident. Unde archiepiscopis, & episcopis consulendum duximus, admonendo, preces præceptis, præcepta precibus inculcantes, ut legatorum ipsorum salubribus monitis & mandatis efficaciter intendentes tanquam strenuissimi commilitones assistant eidem in omnibus, quæ propter hæc ipsis duxerint injungenda; Scientes quod sententiam quam ipsi non solum in rebelles, sed etiam in desides promulgaverint, nos ratam haberi præcipimus & inviolabiliter observari. Eja igitur Christi milites, eja strenui militiæ Christianæ tyrones, moveat vos generalis Ecclesiæ gemitus: succendat vos ad tantam Dei nostri vindicandam injuriam pius zelus. Mementote quia creator noster nostri non indiguit, cum nos fecit: qui quamquam nostro servitio non indigeat, ut quasi per illud minus in agendo fatigetur, & sua omnipotentia minor sit, obsequio nostro careat, occasionem tamen in hoc articulo nobis XX.

Exhortatio ad crucesignatos.

bis tribuit acceptabiliter serviendi.

XXI. *Cum igitur post interfectionem præfati justi ecclesia quæ in partibus illis est absque consolatore in tristitia & mœrore sedente fides evanuisse, periisse, pax, hæretica pestis & hostibus rabies fortius invaluisse dicatur, ac si potenter in ejus novitate procellæ non succurratur eidem pene penitus videbitur navis ecclesiæ naufragari, universitatem vestram monemus attentius & propensius exhortamur, ac in tanta necessitatis articulo in virtute Christi confidenter injungimus, & in remissionem peccaminum indulgemus, quatenus tantis malis occurrere non tardetis, & ad pacificandum gentes illas, in eo, qui est Deus pacis & dilectionis, intendere procuretis: & quibuscumque modis revelaverit vobis Deus, hæreticam ibi studeatis perfidiam abolere, sectatores ipsius eo quam Sarracenos securius, quo pejores sunt illis, in manu forti & extento brachio impugnando; prænominatum etiam comitem, qui quasi fœdus percussisset cum eadem morte, propria non recogitat; si forte vexatio sibi tribuat intellectum, & impleta facies ejus ignominia incipiat inquirere nomen Dei ad satisfaciendum nobis & Ecclesiæ, imo Deo super eum oppressionem urgendo, ipsum & fautores ejusdem de castris Domini depellendo, & auferendo terras eorum, in quibus relegatis hæreticis habitatores catholici subrogentur, qui scilicet orthodoxæ fidei nostræ disciplinam in sanctitate & justitia serviant coram Deo. Dat. Laterani VI.... martii pontific. nostri anno undecimo.*

XXII. Hic vero attexere lubet quæ Petrus Vallisern. de Raymundo tradit eum a pue-
(a) Ib. c. 4. ritia hæreticis addictissimum (*a*), duos ex
Raymundi mores. iis sob communi habitu semper in suo comitatu duxisse, ut inter eorum manus animam efflaret: ea enim stulta opinione erat imburus, ut si morienti quamvis omnium scelerum probris inquinatissimo illorum manus imposita fuisset in cœlum evolare præfideret; si quando hæretici quædam ad illum munuscula mitterent, ea in sommo pretio habuisse sæpius flexis in terram genibus eos adorasse, libasse oscula, sibique imperitiri benedictionem flagitasse. Præterea celebrabantur noctu in ejus palatio hæreticorum conciones, blasphema sæpius horrenda in mundi conditorem evomebat, adeo ut re ex voto non succedente aliquando sacrilege jactaret vel ex eo constare diabolum orbem molitum; adeo divina spernebat, ut sacerdotem sacris incumbentem, dum se ad populum verteret, diceretque: Dominus vobiscum, mimo præciperet; ut illius gestus per ludibrium adumbraret, adeo hæreticorum ineptiis fascinatus, ut somniis veluti oraculis fidem adhiberet, & Cistercienses salvari non posse jactaret, quod oves alerent, quæ venerem exercebant, ipseque homo salacissimus sorore propria abutebatur ac patris sui concubinas jam ab infantia sua in deliciis habere consueverit; matrimonium pro libidine dissolvebat, adeo, ut auctoris tempore adhuc tres illius uxores vitæ superessent, cæterum lubricæ adeo & inconstantis fidei, ut modo pœnitentiam simularet ecclesiæque reconciliari cuperet, mox declinato periculo ad hæresim deflecteret præstitamque fidem violaret.

Atque ut eo, unde declinavit, redeat XXIII.
oratio, cum Raymundus, (*b*) pontificium (b) Ib. c. 9. 10. 11.
in se vibratum anathema sensisset, solutos fide sibi præstita subditos Pontificis jussu, expeditionem crucesignatorum in eum conflandam, Fulconen. Tolosanum & Navarrum Consoranensem episcopos a præsulibus provinciæ Narbonensis, aliisque ad Pontificem missos Romæ adversus ipsum rem urgere, deque abolenda hæresi cum Innocentio agere, metu perfu- Missi legati ad eum emendandum.
sus oratores misit, ut se in omnibus ad ecclesiæ faciendum satis significarent, rogarentque legatum mitteret, a quo anathematis vinculis liberaretur. Missus est in eam rem magister Milo Pontificis capellanus, cui Theodosius canonicus Januensis collega adjunctus, atque apud Montilum præsulum concilio hortatu abbatis Cisterciensis (de quo dixerat Pontifex Miloni: *Abbas Cistertii totum faciet, & tu organum ejus eris*) celebrato, [1] dies
Tolosano comiti apud Valentiam dicta, Leges Raymundo impositæ.
sistentique sese comiti spondentique in omnibus legato obtemperaturum imperatum est, ut oppida septem, quæ in Provincia obtinebat, cautionis ergo traderet, atque etiam consules Avenionenses, Nemausenses, oppidique sancti Georgii sacramento adigerentur, Tolosano comiti

NOTÆ [1] MOntiliense concilium, in quo Milo apostolicæ sedis legatus de Albigensibus deliberavit, ad annum sequentem pertinere optime demonstravit P. Cossartius in nota concilio huic subjecta in collectione Labbeana to. XIII. col. 794. edit. Venet. Profecto concilium istud non diu ante celebratum fuit, quam Raymundus Tolosanus indicta sibi a legato die Viennæ se stitit ubi resipiscentiam in speciem suam juratus spopondit; Juramentum autem illud signatum est, *Pontificatus domini Innocentii III. anno XII. XIII. Kal. julii*, anno nempe 1209. Numerus quidem annorum pontificatus Innocentii deerat in MS. Labbei codice; sed supplendum esse XII. constat ex formula persimilis sacramenti, quod ea occasione Avenionenses consules exhibuerunt, in qua perspicue legitur Innocentii *annus XII.* MANSI

ti hominii ac fidei jure non futuros astrictos, si legato non pareret, tum comitatus Ingruensis S. R. E. fidei committeretur. Accepit durissimas leges adactus metu Tolosanus dictasque Provinciæ arces magister Theodosius a Milone eo vocatus ipsius jussu præsidiario milite firmans sanctæ Romanæ Ecclesiæ nomine custodivit legatusque in S. Ægidii oppido comitem solemni antiquo ritu absolvit, quem nos ex Petro (*a*) afferimus.

(*a*) Ib. c. 12.

Raymundi pœnitentia publica.

Adductus est comes nudus ante fores ecclesiæ B. Ægidii, ibique coram legato, archiepiscopis, & episcopis, qui ad hoc convenerant plusquam viginti, juravit super corpus Christi & sanctorum reliquias, quæ ante fores ecclesiæ expositæ, cum magna veneratione & in multa copia, a prælatis tenebantur, quod mandatis S. R. Ecclesiæ in omnibus obediret; mox legatus stolam ad collum comitis poni fecit, ipsumque comitem per stolam arripiens absolutum cum verberibus in ecclesiam introduxit. Nec silendum quod cum comes introduceretur in ecclesiam, sicut diximus, S. Ægidii cum verberibus disponente Deo nullatenus de Ecclesia potuit exire præ turba per viam qua intraverat, sed oportuit eum descendere in inferiora ecclesiæ, & per ante sepulcrum B. martyris F. Petri de Castro novo, quem occidi fecerat, nudum transire. O justum Dei judicium! quem enim contempserat vivum, ei reverentiam compulsus est exhibere & defuncto. Addit auctor illius martyris corpus summo Dei miraculo ab omni corruptionis labe purum ac integrum servatum, suavissimumque odorem ex illius corpore vestibusque, cum refossum esset, efflasse: *Illud etiam notandum puto quod cum corpus prædicti martyris, qui in claustro monachorum S. Ægidii prius fuerat tumulatum, post longum tempus in ecclesiam transferretur, ita sanum inventum est & illæsum, ac si ipsa die fuisset tumulatum, mira etiam odoris fragrantia de corpore sancti & vestibus emanavit.* Eadem a Godefrido monumentis consignata fuere (*b*).

Martyris corpus suavem odorem spirat.

(*b*) Godef. in annal. an. 1208.

XXIV. Galli crucem induunt in hæreticos.

Pervaserat interim omnes regiones e Francia venturæ ac imminentis cruce insignitæ militiæ ad excindendos hæreticos fama ac terror, licet enim Tolosanus comes ecclesiæ conciliatus esset, illius tamen nepos Biterrensis & Carcassonensis comes, aliique earum regionum prænobiles viri hæresim alebant. Eam ergo tempestatem a suo capite propulsaturus Tolosanus, ne suæ quoque terræ infectæ hæresi a crucesignatis occuparentur, ad artes confugit, cruceque a legato adversus hæreticos insigniri postulat eamque induit, crucis opus clanculum impugnaturus ac disturbaturus, uti Petrus pluribus docet (*c*). In iis porro, qui adversus Albigenses hæreticos sacrum crucis signum in Galliis sumpsere, S. Guillelmus Bituricensis archiepiscopus fuit. Lectis namque Innocentii literis, ut catholicæ fidei ardentissimo zelo æstuabat, adversus hæreticos accinxit sese, suosque impulit; de quo oculatus testis hæc memoriæ propagavit (*d*): *In iis autem facile primus fuit beatissimus primas noster Guillelmus, qui non sine lacrymis multis magnoque animi mærore, lectis publice sanctissimi Pontificis literis instar Phinees zelo inflammatus est, crucemque vesti assuens, eum voluit virtutum suarum quasi coronidem, vel consummationem relinquere, ut ecclesiasticæ unitatis perturbatoribus eliminatis, pacem ecclesiæ restitueret. Etsi autem esset imbecillis corpore, non tamen illi deerat animi constantia & fortitudo: nec tam erat senio fractus, quam jejunio assiduisque vigiliis confectus. Igitur convocatis subditis suis, exponit illis Christi Salvatoris beneficia humano generi collocata, crucis mysteria explicat: in ea solaque gloriari docet, & ut se gratos declarent, hortatur, ut cruce se signari sinant contra crucis irrisores: profert illam Christi sententiam: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. His ultisque ejus sermonibus egregie animati pollicentur se quocunque intendere velit iter, illum alacriter secuturos. Et illi quidem promissis stetere suis, at sanctus episcopus prius e vivis excessit, quam posset voto suo satisfacere.* Quod ad crucesignatos attinet; plurima crucis signa e cœlo in hominum multitudinem delabentia B. Mariæ Oignacensi divinitus ostensa perhibent. Hæc enim in ejus gestis (*e*) breviter Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Triennio antequam cruce signarentur Christiani contra hæreticos Provinciales, dixit se videre cruces in magnam hominum turbam e cœlo copiose descendentes, cum tamen nulla adhuc in nostra regione hæreticorum illorum mentio haberetur. Crebro tunc ei in spiritu ceu conquerendo dicebat dominus se terram illam fere totam perdidisse, atque ex eis locis tanquam exulem profligatum esse.* Hæc ille; dolendum maxime hujus annique sequentis Innocentii regesta deperiisse, vel tenebris obruta jacere, unde de Albigensium hæresi, Innocentiique in ea extirpanda solicitudine plurima excerperemus.

(*c*) Ib. c. 12.

(*d*) In ejus vita apud Sur. to. 1. die 10. jan.

(*e*) Jac. de Vitriac. l. 2. ejus vit. c. 7. Cœleste ostensum de crucibus.

Raymundi fraudes.

XXV. Hoc eodem anno S. Stephanus, qui prior Chartusiæ præfectus invitus Innocentii repetitis jussis compulsus administrandæ Diensi ecclesiæ imponitur, ut gestorum scriptor pluribus tradit (*f*): ex quo reddemus, quæ ad illius consecrationem, rationemque temporis pertinent: *Quæsitus igitur*, inquit, *Stephanus & repertus*, in latebras enim se conjecerat, *precibus & præcepto cogitur electioni consentire: deductus*

(*f*) Apud Sur. tom. 5. die 7. sept.

ctus vero a canonicis cum multo gaudio & honore Viennam, illic a tribus archiepiscopis solemniter est consecratus anno gratia millesimo ducentesimo octavo; hæc ille, corrigendus tamen dum paulo ante affirmat B. Hugonem Lincolaiensem episcopum fere ante biennium e vita migrasse: ejus enim obitus in annum ducentesimum supra millesimum incidit, ut suo loco vidimus. Interea ea Gallicis rebus ad Anglicanas sermonem convertamus.

XXVI. (a) *Matth. Par. hist. Ang. ann.* 1208.

Sacris interdicitur Anglia.

Hoc anno, ut Matthæus Parisius (*a*) testatur, Innocentius Papa cum Joannem Anglorum Regem nec blandis monitis, nec asperis minis, ad Stephanum novum Cantuariensem archiepiscopum eacipiendum inflectere posset, regnum de Cardinalium consilio sacris interdixit, qua de re hæc Innocentii gesta: *Quod sic denique factum est*, nimirum Anglia interdicto percussa, [1] *Domino mirabiliter operante, ut per totum Regnum Angliæ simul, ac semel curreret interdictum, quod tam districte servabatur ubique, ut præter pœnitentiam morientium & baptisma parvulorum nusquam celebraretur divinum officium, aut exhiberetur ecclesiasticum Sacramentum, ita quod non solum monachorum, & clericorum, aut quorumlibet regularium, sed etiam episcoporum cadavera servarentur extra cœmeteriam inhumata. Quod demum Rex, propter generalem clamorem, sustinere non prævalens, satisfactionem obtulit per nuncios, & literas suas, quam archiepiscopo in Flandria expectanti denunciavit hoc modo.*

Joan. Rex flectitur ad pœnit.

Innocentius, &c.

Charissimus in Christo filius noster Joannes Rex Anglorum illustris nuper nobis per dilectum filium abbatem Belliloci literas hujusmodi destinavit, ut quæ nobis ex parte sua proponeret, crederemus: ipse vero proposuit, quod licet se in negotio Cantuarien. ecclesia reputaret multipliciter aggravatum, ob devotionem tamen, & reverentiam, quam erga Romanam Ecclesiam, nostramque personam asserit se habere, paratus est sicut Cantuarien. episcopum te recipere ac tractare, præstita securitate tam tibi, quam tuis, quæ ad hoc visa fuerit opportuna restitutionem plenariam ablatorum promittens, personis pariter & ecclesiis faciendo. Refert enim Parisius, Joannem Regem, ubi sacra a sacerdotibus in Anglia non fieri vidit, ira percitum, episcopatuum, abbatiarum, ac prioratuum redditus fisco mancipasse; cumque præsules e monasteriis exire renuissent, nisi vi expellerentur, regii vero ministri vim inferre nulli vellent, cum Joannes id minime præcepisset, omnia ipsorum bona fisco addicta, tenuemque illis victum suppeditatum: clericorum etiam horrea imperante Rege clausa ac publicata, postremo plurimas gravissimasque religiosis & ecclesiasticis viris illatas injurias. Pergit Pontifex: *Monachos quoque Cantuarien. permittet ad ecclesiam suam redire, & manere securos, quamquam hoc sibi grave periculum videatur, ex eo quod in ipso negotio contra se credit eos de proditione machinatos, regalia vero in manu nostra posuit per eundem abbatem, ut nos ea pro nostro beneplacito conferamus: interrogatus autem cur non idem ipsa conferret, sed nobis potius traderet conferenda, respondit quod nondum animus ejus potuerat inclinari, ut familiarem tibi gratiam exhiberet, &c.* Subdit Innoc. se Londoniensi & Wigorniensi episcopis provinciam imposuisse, ut ipsi regalia Pontificis vice conferant, atque in ecclesiam Cantuariensem inducant, tum hortatur, ut ad colligendam regiam gratiam curam adhibeat, munusque commissum strenue exequatur. *Dat. Anagnia* VI. *Kal. junii pontificatus nostri anno* XI. At quomodo sublata fuerit interdicti censura, proximo anno dicetur. Addit Parisius. *Eodem anno*, hoc scilicet, *albi monachi in principio interdicti cessantes, postea ad mandatum primarii abbatis divina celebrare præsumpserunt, sed hæc præsumptio cum ad summi Pontificis notitiam pervenisset, ad majorem sui confusionem denuo sunt suspensi.*

Jam vero in Italiam recurrat oratio. MCCVIII. inquit Fossæ novæ chronicon, *XI. Kal. martii anno decimo domini Innocentii Papæ*, quamvis si ejus electio spectetur, annus undecimus volvatur, *Sorella capta est & non. januarii Sora tradita est & a Theutonicorum tyrannide liberata. Factum est hoc per domini Innocentii Papa III. sollers studium & laborem in manu camerarii sui domini Stephani*, cum e Fossa nova fuisse insinuat Richardus notarius, (*b*) *germani sui Riccardi, domini Cardinalis Petri de Sasso rectoris Campa-* XXVII. Sorella expugnata.

(b) *Rich. de S. Germ. in chr. hoc anno.*

NOTÆ [1] DE anno, quo Anglia subjecta fuit interdicto scriptores omnes conveniunt, mensem, & diem, nemo, quem sciam, prodit. Ex tempore tamen quo illud perseveravit certum ejus exordium elicitur. Parisio teste censura illa ligavit Anglos annis sex, mensibus tribus, & diebus quatuordecim. Remissa vero fuit anno 1214. die dominica pridie nonas julii, ex quo deducta supputatio pervenit ad annum 1208. diem 23. martii, quæ tunc dominica erat, & solemni huic sententiæ ferendæ aptissima. Porro die illa pridie nonas julii anni 1214. non vero die 29. junii, ut creditum est hucusque, interdictum ex Anglia sublatum fuisse in nota ad annum 1214. 24. demonstrabitur. MANSI

Germani e Sicilia ejecti.

paniæ. Sora autem tulta est per abbatem Cassinensem Roffridum & Malgerium Sorellum & quosdam alios. Duravit hoc Theutonicorum jugum gravissimum 17. annis, per quos tota regio multifarie multisque modis afflicta est & depauperata per plurimum. Et infra: *In ipso loco*, nimirum in Fossæ novæ monasterio ubi tum Pontifex morabatur, eo namque post celebratum Dominicæ ascensionis festum ex urbe se contulit, postea vero ipsum S. Germanum venisse, ibique a Roffrido abbate cum Cardinalibus honorificentissime exceptum, habitumque docet Richardus: (*a*) *dominus Richardus frater D. Papæ factus est comes Soræ, & exaltatus, & buccina vociferatus per protonotarium a domino Friderico Rege Siciliæ pro hoc delegatum.* Quæ Innocentii vitæ auctor luculenter re a suo petita principio tradidit. Porro Ferentini dum esset Innocentius XI. kal. octob. (eo profectus per mensem ibi commoratus est, ut in Fossæ novæ chronico traditur) Ricchardus Soranus comes ejus frater fidei sacramentum Joanni scriniario hoc eodem anno Innocentii Pontificatus XI. eidem Pontifici successoribusque detulit. Extat juramenti exemplum in libro, (*b*) qui censuum inscribitur: *In nomine Domini anno incarnationis ejusdem* MCCVIII. *Pontificatus vero D. Innocentii Papæ III. anno* XI. *indict.* XI. *mense octob. die* VI. *comes Richardus de Sora juravit fidelitatem, & fecit ligium homagium D. Papæ Innocentio, successoribus suis, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ in præsentia DD. Joannis Albani Joannis Sabinen. Nicolai Tusculan. Ugolini Ostiensis episcoporum, Cinthii tit. S. Laurentii in Lucina, Cinthii tit. SS. Joannis & Pauli, Benedicti tit. S. Susannæ, Rogerii tit. S. Anastasiæ, Petri tit. S. Pudentianæ presbyterorum Cardinalium, & Joannis S. Mariæ in Cosmedin. S. R. E. Cancellarii, Joannis S. Mariæ in via lata, Pelagii S. Luciæ in septem soliis diaconorum Cardinalium. Juravit similiter facere guerram, & pacem ad mandatum ipsorum salva fidelitate & mandato Regis Siciliæ: & idem D. Papa investivit dictum comitem per cuppam argenteam deauratam præsentibus, consentientibus, & approbantibus omnibus præscriptis episcopis, presbyteris, & diaconis Cardinalibus, injungentibus mihi scriniario, ut hujus juramentum publicis literis exararem*, &c. Adjecta sunt testium nomina, quæ ad levandum tædium a nobis prætermissa sunt.

(*a*) Rich. l. c.

Frater Innoc. creatus Soræ comes.

(*b*) Habetur in Bibl. Vat.

Ejus jusjurandum Pontifici datum.

XXVIII. Postea vero Fridericus Siciliæ Rex Richardo comitatus jura firmavit hoc dato diplomate (*c*):

(*c*) Extat ibid.

Fridericus Dei gratia Rex semper Augustus, & Rex Siciliæ dilecto Ricchar. comiti Sorano gratiam suam, & omne bonum.

Confirmatur ei a Frideric. comitatus.

Licet ad retribuenda digna pro meritis beatissimo patri, & domino Innocentio summo Pontifici germano tuo, nos insufficientes & impares reputemur, ne tamen judicari debeamus ingrati, si nihil egerimus, quod gratia sua debeat esse gratum, nos facientes ad præsens, quod possumus, in posterum (dante Domino) majora facturi, omne jus, quod habemus in civitate Sorana cum Rocca Sorella, Arpino, arce Fontana, Pescho, Solido, Brocco, Rocca de Vivo, quas dudum tibi concessimus, & heredibus tuis cum insula, & castelluccio, & terras Joannis Pagani, quas tibi concessimus in baronias sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, a qua prædictas terras fatemur, & recognoscimus nos habere, in posterum concessimus & donavimus, ita tamen quod tu & heredes tui terras ipsas cum omnibus pertinentiis, & juribus suis a Romana Ecclesia dumtaxat de cætero teneatis, de fidelitatis sibi præstito juramento, servientes eidem de ipsis, prout nobis servire tenebamini, &c. Dat. Spiræ 5. id Octobris anno 3. Imperii indict. 4. Christi anno 1215. De his satis; nonnulla nunc ad pietatem spectantia in hujus anni calce congeremus.

XXIX. Jecit hoc anno sanctus Franciscus prima celsioris sanctitatis, ordinisque sui fundamenta, cum enim sacrum faciente sacerdote, illud, ex Evangelio (*d*) audisset: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam.* Sibi eam regulam servandam proposuit, & eremiticam, quam biennio induerat vestem religioso habitu, quem postea suis præscripsit, hoc anno commutavit (*e*). Hæc cum aliis auctoribus Lucas Wadingus, qui de sociis proximo sequenti anno illi mirifice adjunctis, pluribus agit, quæ si cupias ipsum consule, cum ordinis sui annales magna apud doctos laude accuratissime atque ingenti studio conscripserit. [1]

Conversio S. Francisci.

(*d*) Matth. 10.

(*e*) Luc. Vvad. ann. min. ad calcem sparat.

NOTÆ [1] ILlustris ordinis Minorum exordium densis tenebris obvolutum est adeo, ut quo potissimum anno statuendum sit pene jaceat in obscuro. Constat equidem utriusque laudatissimi ordinis Prædicatorum & Minorum epocham vel eodem ipso anno figendam esse vel proxime se invicem contigisse; quanquam neminem legi vetustum scriptorem qui Prædicatorum ordinem Minorum ordini non præferat; quæ sane prælatio antiquioris originis indicium esse potest. Albericus quidem abbas Trium fontium qui chronicon suum cum anno 1241. claudit, anno 1207. cœpisse Prædicatorum ordinem institutore *fratre Dominico Hispano & fratre Renaldo Aurelianensi S. Aniani cantore* affirmat; tum subdit: *Cœpit insuper hoc eodem anno* (1207.) *alius ordo novus*

S. Andreæ reliquiæ Amalphim translatæ.

Hoc eodem anno S. Andreæ Apostoli corpus Constantinopoli Amalphim translatum in illius ecclesiæ monumentis exaratum est, quæ recenset Cardinalis Baronius, dum de eadem translatione in Romani Martyrologii notis mentionem facit; (a) eorum vero exemplum publica auctoritate munitum, in Vallicellana nostra bibliotheca asservatur, sed in aliquibus emendatione eget. Porro eo delatum est sacrum pignus a Petro tituli sancti Marcelli presbytero Cardinali ante in orientalibus regionibus, ut supra dictum est, legationis munere perfuncto, qui Amalphitanus cum esset, patriam tanto munere decorare voluit; ibi vero Petrus Cardinalis laudibus cumulatur tum ob generis claritatem, tum ob bene legationem gestam, tum ob egregias animi dotes, quo nomine, præclaro hoc elogio insignitur: *Petrus sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sancti Marcelli presbyter Cardinalis scientia, moribus, & honestate in Romana Ecclesia velut lucifer inter astra nitebat*. Hæc ibi, quæ proponere voluimus, ut lector, norit jure Innocentium in rebus magni ponderis legationis onus, aliaque tanto viro imposuisse, utque bujusmodi literis Petri sepulcrum decorari posset, de ipso enim uti jam defuncto suis literis post sequentem annum datis Innocentius meminit (b). Emer-

(a) Bar. ad Rom. mart. die 9. mai f.

(b) Inn. l. 13. ep. 157.

NOTÆ *vos in Tuscia apud Assisium &c.* Ex quo non incongrue deduceremus uno eodemque anno 1207. ordinem utrumque cœpisse. Sed præterquamquod in assignando anno exorti ordinis S. Dominici Albericus egregie fallitur; adeoque nihilo accuratiora de exordiis Minorum tradidisse censeri posset; verba illa Alberici ex editione Lebnitii expressa mendosa sunt; cum probatissimus Menkenii codex ex quo variantes dedit Rer. Germanic. to. I. pro illo *eodem anno*, legit *eodem tempore*, unde nihil certi quoad annum institutæ societatis hujus eruitur. Res hic posceret ut de longe præclarissima utraque hac monastica sodalitate fusiori calamo dissererem. Sed Annalistam ago non ecomiastem; cum præsertim celebrandæ essent laudes clarissimorum illorum cœtuum de quibus fama ipsa per ora hominum volitans majora prædicet quam quæ nos calamo exhiberemus. Valuit uterque ordo morum sanctimonia, valuit doctrina & eruditione; ut per infelicia illa tempora si quid antiquæ probitatis, si quid doctrinæ superfuit, id unice apud Prædicatores Minoresque monachos reperiretur. Nihil exortum est hæresum quod ipsi non extinxerint; nihil irrepsit abusus quod ipsi reformandum non susceperint; nihil bellorum sæviit quod ipsi vel non pacaverint, vel pacandum non tentaverint. Si quæ obeundæ erant arduæ a sede apostolica ad principes legationes; si quæ vicissim a principibus ad pontificem e cœtu Prædicatorum Minorumve destinabantur legati. Si quæ barbaræ regiones ad promulgandam fidem excurrendæ, ex alterutra societate viri insignes mittebantur. Si quæ tandem pericula subeunda ipsi se ultro exponebant. Ecclesiæ tandem tunc temporis concussæ regendæ firmandæque a Deo, qui rebus ejus attenta cura invigilat, uterque monachorum ordo datus est, quemadmodum S. Dominico per visum ostensum est, & res ipsa demonstravit. MANSI

I. Otho potitur Germanico sceptro.

EMersit ex civili intestinoque bello Germania, quo tamdiu concussa ac laniata fuerat, cum anno Christi millesimo ducentesimo nono indictione duodecima, sublato æmulo altero, Otho ab Innocentio summo Pontifice Romæ sacratus Imperator ac diademate solemni apparatu redimitus pacem adduxit. Id enim hoc obtigisse anno Innocentii, Othonisque infra adducendæ literæ vetercsque scriptores communi sententia restantur: verum antequam ad eorum narrationem nos comparemus, quæ præcessere pro more nostro in medium afferemus. Igitur Innocentius acceptis primum ab Othone nunciis, paucis rescriptis quibus suam ægritudinem significavit, monuit (a) blande, instruxitque, qua ratione in mittendis ad sedem Apostolicam legationibus se gerere debeat.

(a) Lib. Vat. sup. neg. Rom. Imp. ep. 178.

Illu. Regi Othoni in Roman. Imp. electo.

Mittendi proceres pro corona petenda.

Jucundus tuorum nunciorum adventus ita nos est in ea, qua tenebamur ægritudinis molestia, consolatus, ut ex gratis rumoribus, quos de tuis successibus attulerant, quadam medicinali virtute nos fecerit de languoris doloribus in sanitatis gaudia respirare. Licet autem super negotiis, pro quibus latores præsentium, viros utique providos, & fideles ad nostram præsentiam destinasti, consueverint secundum morem antiquum maxime pro petitione imperialis coronæ magni principes ad sedem Apostolicam destinari, quia tamen hoc fuit magis in modum consultationis, quam petitionis propositam, & quod nondum est factum, adhuc poterit fieri, nos qui, ut tuo deferre possimus honori, hoc æquanimiter ferimus ex gratia speciali, auditis & intellectis petitionibus, quas iidem nuncii tuo nobis nomine porrexerunt, super earum aliquibus literas fieri mox præcepimus, sicut novimus expedire, ac per legatos nostros, quos ad tuam regalem præsentiam e vestigio destinamus, gratum responsum tibi cum Deo tam super negocio matrimonii quam etiam super aliis impendemus, cum eos & ob hoc inter cætera specialiter providerimus destinandos, ut ad negocii tui robur ipsi, qui vice nostra fungentur, circa singula, quæ contingant, auxilium tibi conferant opportunum, ut ex eorum adventu honorificentia tibi major accrescat. Adeo namque tuum zelamur honorem, ut honori nostro reputemus accrescere, quicquid per nos tuo regali accrescit honori, firmam gerentes de tua serenitate fiduciam, quod id ipsum de nobis zelanter affectes. Dat. Later. non. januar. pont. nostri anno undecimo.

II. Hactenus literæ Innocentii, qui alias paucis post diebus xv. kal. feb. ad eundem Othonem misit, ut videat lector, quantam Romani Pontifices circumspectionem maturitatemque consilii adhibere soliti fuerint, in principibus, quantumvis in celsiore fastigio dignitatis collocatis, ecclesiastica lege solvendis; rogante enim Othone matrimonium cum Philippi Sueviæ ducis filia, consanguinitate sibi conjuncta, inire liceret, id responsum dedit (b). Pro adducenda quidem antea pace e re Christianæ reipublicæ fuisse, si Philippi filiæ matrimonio jungeretur, cum vero jam ille e vivis sublatus fuerit, sublatam quoque illius contrahendi & legis ecclesiasticæ relaxandæ causam videri; cum vero in pristino ducendæ illius consilio perstet, ac magna inde utilitatis spes affulgeat, se legatis Cardinalibus de consanguinitaris gradibua inquirendi ac in ea re statuendi provinciam imposuisse. Duobus vero ante diebus, nimirum XVII. Kalend. februar. pontificatus anno XI. ad eundem Othonem literas dederat (c), ubi, commendara primum ipsius pietate, ad perstandum in mutua conjunctione cohortatus, subdit se quædam illi postulata proponere, quæ ad compositam Imperium inter atque Ecclesiam concordiam perpetuo firmandam, atque ad tollendam posthac omnem discordiarum occasionem, & materiem plurimum valeant, quæque uti rationi consentanea, nullo prorsus modo negare deberet. Ad hæc igitur obtinenda, atque ad morem ipsi Regi gerendum in iis, quæ per literas, ac nuncios suos postulaverat, dummodo intra recti honestique fines continerentur, mittere se ait Hugonem Ostiensem episcopum, ac Leonem tituli S. Crucis presbyterum Cardinalem, Apostolicæ sedis legatos, quos tum ipsi, tum Germaniæ (d) præsulibus principibusque plurimum commendavit; seorsum vero eodem die archiepiscopos, atque episcopos illos certiores fecit, (e) se ejus matrimonii negocium iisdem legatis commisisse. Cum vero in primis ad archiepiscopos, atque episcopos ac Germanicum clerum literis pontificiæ solicitudinis magnitudo eniteat, eas annalibus summatim censemus commendandas.

Pontificii consilii maturitas in dispensando.

(b) Ib. ep. 179.

(c) Ep. 180.

(d) Ep. 181.

(e) Ep. 182.

Archiepiscopis, & episcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis in Theutonia constitutis.

III. *Cum (f) acceptam Angelus dudum phialam iracundiæ Dei plenam in populos Theutonicos effudisset, effusa est contentio super principes eorumdem, qui diuturni schismatis hostilitate contriti, quasi de torculari suæ contribulationis expressam calicem iræ Dei profundam, & latam non solum ipsi bibere, verum etiam aliis propi-*

(f) Ep. 181.

Hugo & Leo Cardd. missi legati in Germaniam.

na-

garunt. Dominus autem, qui cogitat consilium non afflictionis, sed pacis, reprobans consilia principum, & cogitationes dissipans populorum, ab eis tandem discordiæ causam abstulit, ipsosque ad viam concordiæ revocavit. Quapropter nos, qui ex officii nostri debito ad hoc scandalum removendum indefessa sollicitudine laboravimus, non possumus non gaudere, quod fidelis Dominus sperantes in se tentari ultra quam possent sustinere non pertulit, & in ira misericordiæ memor factus flagellum dignæ suæ indignationis avertit, faciens ita multos ipsius disciplina proficere, quod exercitatis per eam pacatum videtur fructum justitiæ reddidisse, jam per Dei gratiam non pœnitet nos constanter cursum cœpti cucurrisse certaminis. Jam feliciter Dominus labores nostri consummavit agonis, jam illa Gamalielis sententia nostrum probat a Domino processisse consilium, jam humana vis impedire non potuit cœlestis voluntatis effectum. Nam Altissimus id disposuit, & quis potuit interrumpere? Omnipotens hoc decrevit, & quis valuit immutare? Æmulabaris hactenus te ad invicem Theutonia omnis tu, & in partes divisa, mutuis te animositatum tuarum simultatibus conterebas; immisso namque desuper in te spiritu circumferebare vertiginis, & erroris fræno, quod juxta prophetam erat in maxillis populorum, abducta per graves circuitus ducebaris, filii quippe tui fœdera fraterna dissolverant, & invidiæ sauciati livoribus sese passim alter alterutrum trucidabant, vocaverat enim Dominus exercituum in te tempus, in quo juxta vaticinium sancti viri, vir non parceret fratri suo, & quasi carnem brachii sui, immo quoque voraret Manassen Effraim, & Effraim offenderet Manassen.

IV. Dissensio Imperii cladium Orientis causa.

Hinc igitur non tu sola, quinimo pene totus offendebatur populus Christianus, lugentibus equidem viis Sion, ideo quod non essent, qui solemnitates dominicas visitarent; ora Deo canentium ex permagna parte conclusa torpebant, cultuque divino per usum bellicum minorato, hostilibus impendebatur excubiis quod spiritualibus vigiliis debebatur: denique Terra sancta debita sibi & lugebat, & luget suffragia defuisse, quæ pro peccatis nostris in extremam necessitatem perducta, operas, & impensas, quibus juvari potuerat, in domesticæ cladis excidium frustra pertransisse deplorat, ut de malis cæteris taceamus, quæ præter multiplicem desolationem regni dudum in seipso divisi universam quoque Dei Ecclesiam offendebant. Nos autem pericula tot, & tanta videntes, nimiaque scandalizantium charitate perusti duro compassionis eorum fixorio frigebamur, ac scientes opus justitiæ pacem esse, justitiæ non defuimus, donec Dominus de cœlo prospexit, & multo a nobis studio procurata initia pacis dedit, potens adhuc in tantum eam sua gratia dilatare, ut juxta prophetantis eloquium populus suus in pulcritudine pacis sedeat, & plebs ejus in justitiæ tabernaculis ac requie opulenta quiescat. Quia igitur plagam, quæ de novo circumligata est, negligi non oportet, eo quod custodita potest ad perfectam sanitatem proficere, neglecta vero in deteriorem corruptelam redire, venerabilem fratrem nostrum Hug. Ostien. episcopum, & dilectum filium Leonem tituli sanctæ Crucis presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatos, viros utique providos, & honestos, quos inter cæteros fratres nostros speciali charitate diligimus, ad partes ipsas duximus destinandos, qui more prudentium medicorum, prout quævis morbi cura poposcerit, viam sciant, & oleum superfundere, ac pace jam ex parte in Imperio reformata, satagunt unumquemque perfectius informare: commissa sibi pariter potestate dissipandi, & evellendi, ædificandi nihilominus, & plantandi, quæ utrorumlibet horum opera noverint indigere. Quocirca universitatem vestram rogamus attentius, & monemus per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus eos, immo nos in ipsis, cum debito suscipientes honore providis monitis, & mandatis ipsorum efficaciter intendatis. Alioquin sententiam quam tulerint in rebelles, ratam habebimus, & usque ad satisfactionem condignam auctore Domino faciemus inviolabiliter observari. Dat. Lat. 17. Kal. febr. Pontific. nostri an. XI.

V. Papemberg. episc. Philipp. necis accusatus.

Aspersus fuerat Papembergensis episcopus conflatæ in Philippum conjurationis, ac societatis cum proditore initæ infamia, atque adeo Innocentius nefarii criminis vindex legatis partes imposuit, ut de episcopi causa cognoscerent: *Si super nece*, inquit, (*a*) *claræ memoriæ Philippi ducis Sueviæ accensatore contra eum legitimo comparente culpabilis coram vobis fuerit comprobatus, vos eum sublato cujuslibet contradictionis, & appellationis obtentu, ab omni officio, & beneficio ecclesiastico deponatis. Alioquin indicatis ei purgationem canonicam, in qua si forte defecerit, eadem ipsum censura damnetis. Quod si legitime se purgaverit, denuntietis eum super objecto crimine penitus innocentem, ante omnia providentes, ut si quid contra eum vel ejus ecclesiam est perperam attentatum, in statum debitum revocetur. Dat. ut supra*, scilicet XVII. *Kal. febr.* Quo item die Magdeburgensi archiepiscopo injunxit, (*b*) ad ea feliciter promovenda, quæ Hugo & Leo legati ei proposuerant, diligens studium gratiamque efficacem impenderet. Cum vero Leo alter Apostolicæ sedis legatus ab Innocentio semel atque iterum S. Crucis presby-

(a) Cit. lib. ep. 184.

(b) lib. ep. 185.

byter dicatur, corrigendus est auctor recentior, (a) qui episcopum Cardinalem Sabinensem vocat. De hac vero legatione ex antiquioribus neminem exactius agentem reperimos, quam Othonem de S. Blasio nuncupatum, qui ad Othonem (b) Frisingensem appendicem adjecit. Scribit ergo ad firmandam inter Othonem ac principes, qui Philippo adhæserant, optatissimam concordiam nullum modum aptiorem reperiri potuisse quam ut Otho Philippi filiam duceret uxorem; idemque Godefridus (c) & Urspergensis (d) tradunt. Ut vero legis ecclesiasticæ vis remissa atque obex consanguinitatis amotus fuerit, Otho e S. Blasio prosequitur: *Itaque ad hac exequenda generalis curia a principibus apud Herbipolim indicitur, in octava pentecostes. Principes igitur ex diversis regni partibus ad hanc curiam convenerunt, legatique civitatum Italica subjectionem offerentes interfuerunt, Othonemque regem regali ambitione coronata civitate, cum maximo tripudio susceperunt, ibique in palatium regale congregati, extructo tribunali, Rex conscendit Cardinales habens collaterales, reliquis principibus circumsedentibus. Itaque Hugo Ostiensis episcopus Cardinalis primo exorsus, de causa regalis connubii pro qua convenerant, rationabiliter latino idiomate allegavit, interpretem habens Vvirzburgensem episcopum Regique Othoni, ut pro bono pacis & concordia ad abolendam præteritorum malorum memoriam, cum filia illustrissimi principis Philippi matrimonium contraheret, auctoritate Dei & beati Petri, per Apostolicam obedientiam in remissionem peccatorum suorum præcepit.*

(a) Crantz. hist. Sax. l. 7. c. 30.

(b) Otho de S. Blasio appen. ad Othon. Frising. an. 1209. Crantz. hist. Sax. l. 7. c. 30. 31. & alii.

Modus concordiæ inter Philipp. sequacer & Othonem.

(c) God. in ann.

(d) Ursperg. chron. an. 1209.

Otho Philipp. Suev. filiam ducit.

VI. Quod rursus ad Theodoricum Coloniensem archiepiscopum pertinet, addit Godefridus illum hoc ipso anno octavo Pentecostes die, a Leodiensi episcopo coram suffraganeis suis, Coloniæ sacris episcopalibus initiatum; nec prætereunda silentio quæ Cæsarius de ejus electione posteritati tradidit, objecto cœlesti viso B. Virginem viro pietate ac literis spectato ostendisse, illum dignitatem archiepiscopalem suo beneficio adepturum, atque postea eadem opera dejectum iri quod egregias virtutes honoris fastu labefactaturus esset: *Mortuo (e) prædicto Brunone, & post occisionem Philippi Othone jam in regno confirmato, de successore in ecclesia Coloniensi satis tractabatur; Hermannus decanus Bonnensis, qui vir est, ut nosti, valde literatus, cum Deum ejusque genitricem, sicut ipse mihi retulit, toto cordis affectu deprecaretur, quatenus tantæ ecclesiæ dignus præficeretur, nocte in visu eadem Virgo beata ei apparens, & librum aureis literis scriptum porrigens, ait: Defer librum istum episcopo. Nihil aliud in libro continebatur, nisi Angelicæ salutationes, id est, Ave Maria, gratia plena; per librum intellexit episcopatum, quem cum ferre vellet Joanni episcopo Cameracensi, eo quod tam Rex quam ipsi illi faverent, probitatem illius cognoscentes, revocavit eum beata Virgo dicens: Non Joanni, sed Theodorico sanctorum Apostolorum præposito deferas illum. Quod si in episcopatu non se bene habuerit, sicut per me illum adeptus est, ita per me illo privabitur. Semper in ejus obsequio idem Theodoricus devotus fuerat, & sicut * mihi notum est; quotidie missæ ejus quotidianæ vult interesse, nummum offerens singulis diebus. Tempore electionis, cum Rex pro episcopo Cameracensi intercederet, eique ab electoribus responderetur, quod idioma terræ ignoraret, cessavit. Hoc ipsum prædixerat præfatus Hermannus. Tunc electores personis quatuor vota sua commiserunt, a quibus Theodericus in antistitem electus: qui post dies paucos a malis consiliariis in tantum depravatus est, ut modicam haberet differentiam inter personas laicas & ecclesiasticas, inter rusticos & monachos, æque ab his, ut ab aliis telonia recipiens, indebitis exactionibus utrosque gravans. His aliisque actibus malis Dei Genitrix irritata egit, sicut ex superiori visione colligitur, ut indigne satis a Moguntino deponeretur episcopo emulo ejus per electionem substituto.*

Theodoricus Colonien. a Leodiensi episc. consecratus.

(e) Cæsar. l. 7. c. 41.

Ob pietatem in B. Virg. ad eamdi. gnitatem assurgit Theodor.

* al. sibi

Prædictio de ejusd. privatione ob ingrati animi vitium.

Honoris fastu virtutes corrumpit.

VII. Quod prædictus auctor refert de Italiæ legatis, qui Herbipolensi conventui interfuerunt, quique Imperatori designato sacramento se obstrinxere, Innocentii potissimum studio solicitudinique tribuendum videtur: hoc enim anno februario mense Insubres ad id solicitavit (f).

Potestatibus, consulibus & populis civitatum Lombardia.

Quemadmodum vultis, ut charissimus in Christo filius noster illustris Rex Otho in Romanorum Imperatorem electus jura vestra vobis integra & illæsa conservet, ita vos sibi debetis Imperii jura illæsa & integra conservare: ad quæ utrinque servanda nos, qui summi mediatoris, licet indigni, locum obtinemus in terris, tam ipsum, quam vos debemus inducere studio diligenti. Cum igitur idem Rex venerabilem fratrem nostrum patriarcham Aquilejen. legatum statuerit in Italia pro negociis Imperii procurandis, universitatem vestram duximus rogandam, & monendam per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eis super iis, quæ ad jus Imperii pertinere noscuntur, efficaciter intendatis, ut sicut pro ipso apud vos interponimus partes nostras, ita si necessitas postulaverit, pro vobis apud ipsum partes nostras interponere debeamus. Dat. Later.

(f) Cit. lib. Vat. ep. 186.

Inn hortatur Insubres jura Imperii servent Othoni.

Pat. Aquilei. legatus Imperii in Italia.

ter. v. Kal. martii Pont. nostri anno duodecimo. In eandem rationem, ut subditur, ad Tusciæ civitates, quæ ad Imperium pertinebant, scripsit, idque Aquilejensi (*a*) patriarchæ significavit, dum gratulatus est ob partes Othonianas, uti jusserat, defensas, susceptumque legationis in Italia gerendæ onus ab illo injunctum: mandatque comitissæ Mathildis terram in Romanæ Ecclesiæ ditionem redigendam curaret: *Super eo vero, quod de terra comitissæ Mathildis nobis per latorem præsentium intimasti, hoc tibi duximus respondendum, ut eam ex mandato prædicti Regis repetas nomine nostro, & ad opus Ecclesiæ Romanæ recipias, si fuerit restituta, cum idem Rex eam nobis recuperare promiserit, sicut apparet ex rescripto literarum suarum, quarum tenorem præsenti pagina tibi mittimus interclusum.*

(a) Ib. ep. 187.

Reposcit Inn. terram comitissæ Mathildis.

VIII. Non repulit preces Innocentii Otho, cum illius ope egeret, perlatæ enim hoc tempore ipsius literæ (*b*) fuere, quibus significabat Pontifici, certissime se comperisse, Siciliæ Regem Henrici olim Imperatoris filium, Imperii quietem turbare, ac res novas moliri, propterea que rogare ne opera sua consilioque Fridericum juvaret.

(b) Ib. ep. 188.

Fridericus Imperium affectat.

Innocentio &c.

Paternitati (c) vestræ immeasas exsolventes gratiarum actiones, scire vos volumus certissime, quod optatos eventus nostros post Deum vobis adscribimas & omnem gloriam, qua divina aos dignata fuerit clementia sublimare, cum Romana Ecclesia habere semper cupimus pro eudiviso, non immerito perpendentes, quod ipsa nullo unquam tempore suum nobis subtraxerit auxilium, & favorem; siquidem sanctitati vestra duximus intimandam, a quibusdam veridica nos accepisse relatione, quod filius Imperatoris H.. damnum & malum nobis velit, & ut nostram & Imperii tuebare velit qaietem, idem qaosfauqe petitionibus & precibus, & præmiis al hoc iaducit, & hortatur: unde cum Imperii tranquillitas, & regiæ eminentia finalis promotio a vestra adhuc, sicut hactenus, prudentia peadere videatur; apostolatus vestri æquitatem omni precum instantia rogamus, & monemus supplicantes vobis, quatenus præfato puero consilium, & auxilium vestrum ad sua contra nos subtrahatis negocia & ea quæ sibi ad præsens expedire possint, sicut de vobis confidimus, nullatenus faciatis sicat nobis & vobis utile erit asque dum Deo auxiliante nos ad partes Italiæ, & ad vos veaiamus personaliter vobiscum collocuturi: sicat enim huc usque in negociis Imperii per omnia vestris obtemperavimas consiliis, & mandatis, sic quoque deiaceps quæcunque jusseritis aoa recusabimas; & si Deus aliquaudo optatæ præsentia vestræ copiam aobis dederit, nos juxta consilium vestrum pro communi commodo, & pace Ecclesiæ cum sæpefato puero ad honorem Imperii, & ipsius componere curabimus utilitatem. Cætera præsentium lator dilectas familaris notarius noster magister H... cujus dictis fidem adhibeatis indubitatam.

(c) Ib. ep. 188.

Officiosæ Othonis ad Innoc. lit.

Rogat ne Friderico faveat.

Promittit in omnibus se illius voluntatibus secundaturum.

IX. Confudit postea hæc omnia promissa Otho insigni perfidia, cui futurorum nescius, ut docebat prudentia, respondit Innocentius, ita se Friderici pueri rebus commodisque consulturum, ut nullum Othonis rationibus damnum inferret; at ipsum hæc differenrem Pontificem (*d*) audire refert.

(d) Ib. ep. 189.

Ill. Regi Othoni in Romanorum Imp. electo.

Cum charissimus in Christo filius noster Fredericus Siciliæ Rex illustris tam ex paterna, quam ex materna dispositione finali sit Apostolicæ curæ ac tutelæ relictus, ipseque totum Regnum Siciliæ a Romana teneat, & recognoscat Ecclesia, sicut idem nobis tanquam vassallus domino ratione fidelitatis debet astringi, sic nos idem tanquam domiaas vassallo, ratione legalitatis debemus adesse: unde super iis, quæ ad regnum ipsius pertinere noscuntur, nec volumus, nec debemus ei nostram subtrahere auxilium, vel favorem, cum secundam Apostolum omnibus simus ia justitia debitores. Poreo nec ipsi nec alii nostrum contra te disposuimus favorem, vel auxilium impertiri, quem tantopere studuimus promovere, cum pro certo speremus, quod sicut per tuas nobis literas intimasti, tuos optatos eventus post Deum nobis adscribas, & omnem gloriam, qua te divina dignata fuerit clementia sublimare, cum Romana velis Ecclesia pro indiviso semper habere, absque dubio recognoscens, quod deficientibus cæteris, ipsa tibi nunquam subtraxerit, sed suum semper impenderit auxilium, & favorem. Receptis igitur, & intellectis apicibus, quos per dilectam filium latorem præsentium regalis nobis sublimitas destinavit, hoc tibi duximus rescribeadum, quod de plenitudine gratiæ nostræ securus, de qua nec debuisti, nec debes aliquatenus dubitare, tuam secuadum Deum exerceas potestatem, cum quo si corde puro recte processeris, ipse ia viam salutis, & pacis diriget gressus tuos. Dat. Later. VI. id. martii pontificatus nostri anno duodecimo.

Respondet Innoc. ita Friderico profuturum ut Othoni non obsit.

X. Quo etiam mense sacramentum fidei ab Othone hisce verbis (*e*) conceptum pro Romana Ecclesia exhibitum est (*f*): *In nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis. Otho quartus divina favente clementia Romanorum Rex, & semper Augustus. Recognoscentes ab eo nostræ promotionis donum misericorditer processisse, a quo est omne datum optimum, & omne donum per-*

(e) Cit. lib. ep. 190.

(f) Ball. MS. a Bened. XI. coll.

fe-

Othonis sacram. Inn. præstitum.

fectum, ipsum ejusque vicarium, & sponsam ejus sanctam Ecclesiam disposuimus, & decrevimus magnifice honorare, ut qui nobis in præsenti temporale contulit Regnum, in futuro quoque tribuat sempiternum. Proinde vobis reverendissime pater, & domine summe Pontifex Innocenti, quem pro multis beneficiis nobis impensis sincerissimo veneramur affectu, vestrisque catholicis successoribus, & Ecclesiæ Romanæ omnem obedientiam, honorificentiam, & reverentiam semper simili corde, ac devoto spiritu impendemus, quam prædecessores nostri Reges, & Imperatores catholici vestris antecessoribus impendisse noscuntur, nihil ex iis volentes diminui, sed magis augeri, ut nostra devotio clarius enitescat.

Pollicetur præsulum electiones non invasurum.

Illum igitur abolere volentes abusum, quem interdum quidam prædecessorum nostrorum exercuisse dicuntur, in electionibus prælatorum concedimus, & sancimus, ut electiones prælatorum libere, ac canonice fiant, quatenus ille præficiatur ecclesiæ viduatæ, quem totum capitulum, vel major, & sanior pars ipsius duxerit eligendum, dummodo nihil ei obstet de canonicis institutis. Appellationes autem in negotiis, & causis ecclesiasticis ad Apostolicam sedem libere fiant, eorumque prosecutionem, sive processum nullus impedire præsumat. Illum quoque dimittimus, & refutamus abusum, quem in occupandis bonis decedentium prælatorum, aut etiam ecclesiarum vacantium nostri consueverunt antecessores committere, pro motu propriæ voluntatis; omnia vero spiritualia vobis & aliis ecclesiarum prælatis relinquimus libere disponenda, ut quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo recta distributione reddantur.

Deleturum hæreticos.

Super eradicando autem hæreticæ pravitatis errore auxilium dabimus, & operam efficacem.

XI. Omnes Ecclesiæ possessiones restituturum ibi.

Possessiones etiam, quas Romana Ecclesia recuperavit ab antecessoribus nostris, seu quibuslibet aliis ante detentas, liberas, & quietas sibi dimittimus, & ipsam ad eas retinendas bona fide promittimus adjuvare. Quas vero nondum recuperavit, ad recuperandum pro viribus erimus adjutores, & quæcunque ad manus nostras devenient, sine difficultate ei restituere satagemus. Ad has pertinet tota terra, quæ est a Radicofano usque Ceperanum, Marchia Anconitana, ducatus Spoletanus, terra comitissæ Mathildis, comitatus Britenorii, exarchatus Ravennæ, Pentapolis, cum aliis adjacentibus terris, expressis in multis privilegiis Imperatorum & Regum, a tempore Ludovici, ut eas habeat Romana Ecclesia in perpetuum cum omni jurisdictione, districtu & honore suo: veruntamen cum ad recipiendam coronam Imperii, vel pro necessitatibus ecclesiæ ab Apostolica sede vocati venerimus, de mandato summi Pontificis recipiemus procurationes, sive fodrum ab illis.

Pro continenda in ejus fide Sicil. operam daturum.

Adjutores etiam erimus ad retinendum, & defendendum Ecclesiæ Romanæ, regnum Siciliæ, ac cætera jura, quæ ad eam pertinere noscuntur, tanquam devotus filius, & catholicus princeps. Ut autem hæc omnia memorato sanctissimo Patri nostro Innocentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, ejusque successoribus per nos & nostros successores Romani Imperatores, & Reges observentur, firmaque & inconvulsa semper permaneant, præsens privilegium conscriptum majestatis nostræ aurea bulla jussimus communiri. Signum domini Othonis IV. Romanorum Regis invictissimi. Ego Conradus Spirensis episcopus, vicedomini Siffridi Maguntini archiepiscopi & totius Germaniæ archicancellarii regalis aulæ cancellarius recognovi. Acta sunt hæc anno dominicæ incarnationis millesimo CCVIIII. indictione XII. regnante domino Othone quarto Romanorum Rege glorioso anno regni ejus undecimo. Datum apud Spiram XI. Kal. april.

Extat quoque in libro privilegiorum Romanæ Ecclesiæ, ubi simillimum proxime sequitur ab Othone datum tum temporis jusjurandum, quod in re tanti momenti prætereundum non censemus. *Ego Otho Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus, tibi domino meo Innocentio Papæ, tuisque successoribus & Ecclesiæ Romanæ spondeo, polliceor, promitto, & juro, quod omnes possessiones, honores, & jura Romanæ Ecclesiæ pro posse meo bona fide protegam & defendam; possessiones autem quas Ecclesia Romana recuperavit, quietas sibi dimittam, & ipsam ad eas retinendas bona fide juvabo. Quas autem nondum recuperavit, adjutor ero ad recuperandum & retinendum secundum posse meum, ero sine fraude defensor, & quæcunque ad manus meas devenient, sine difficultate restituere procurabo &c.* recenset, ut in superioris sacramenti forma, terras, quæ ad ditionem pontificiam spectent, ac pollicetur se ad continendam in fide & clientela sedis Apostolicæ Siciliam operam collocaturum, tum subdit: *Tibi etiam domino meo Innocentio Papæ, & successoribus tuis omnem obedientiam & honorificentiam exhibebo, quam devoti & catholici Imperatores consueverunt exhibere sedi Apostolicæ: stabo etiam ad consilium & arbitrium tuum, de bonis consuetudinibus pro populo Romano servandis, & de negocio societatis Tusciæ ac Lombardiæ similiter etiam consilio tuo & mandato parebo; & si propter negocium meum oportuerit Ecclesiam Romanam incurrere guerram, subveniam ei, sicut necessitas postulaverit in expensis.* Hæc Otho; utrumque vero jusjurandum insertum etiam est publicis actis (a) anno Christi MCCLXXII. cum Rodulphi nuncius Romæ in sacro

XII.

Alia confirmatio jurium Roman. Eccl. facta ab Othone.

(a) Extat in lib. privil. Rom.

consistorio ipsius nomine rata omnia privilegia habuit ab aliis Imperatoribus Romanæ Ecclesiæ concessa.

XIII. Othonis iter in Italiam. Post hæc vero Otho, comparatis instructisque omnibus pro Imperii corona obtinenda Italiam ingressus est, cujus iter Otho de sancto Blasio exactissime recenset, atque asserit primum ab eo Augustæ Vindelicorum Imperii comitia celebrata, dein valle Tridentina duxisse exercitum, Bononiamque pervenisse, atque ibi cum Italis principibus habitis aliis comitiis Mediolanum perrexisse, ubi copias Italis sibi conjunctis auxerit. In quam sententiam ait Godefridus, (a) Othonem magno cum apparatu Italiam hoc anno ingressum insubriæque principibus sibi honoris gratia obviam euntibus, honorificentissime exceptum, urbes, oppida, atque infinitam ex vectigalibus terris ab Henrici Imperatoris temporibus coactam pecuniam recepisse. Subdit Otho de sancto Blasio: * *Pyrenæum transiens Tusciam applicuit, nuncios ad dominum Apostolicum patriarcham Aquilejensem, & episcopum Spirensem cancellarium suum Romam præmisit. Qui ex persona regis, compositione imperialis consecrationis cum Apostolico facta, ad regem redeuntur, ipsumque cum universo exercitu ex parte domini Apostolici filiali affectu compositionem consecrationis intimantes, salutaverunt.*

(a) Godef. in Annal. an. 1209.

* Apenninum.

XIV. Videamus quæ ipse de accessu suo, deque legatione quam mittebat ad Pontificem scripsit (b).

(b) Libel. de neg. Imp. ep. 191.

Reverendo in Christo domino, & patri suo dilectissimo Innocentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici Otho Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus salutem in Domino, & totius filialis dilectionis plenitudinem.

Otho gratias agit Innoc. de obtento Imperio.

Cum nos omnem honorem nostrum, quem obtinendo Romanum Imperium, licet cum multo labore, & sudore post Deum vobis adscribimus, non immerito nobis de vobis est præsumendum, & in sanctitate vestra est confidendum, quod vos de omni prosperitate, & salute nostra sub affectu paternæ dilectionis nobis congaudere debeatis. Significamus igitur vestræ sanctitati, quod nos juxta honorem nostrum, & Imperii feliciter dispositis & ordinatis in Alemannia nostris negotiis, cum exercitu forti, & glorioso montes magnos transivimus, & jam ad Paduam transmeavimus processum ad vos, ut recipiamus a manu vestra benedicta benedictionem, & consecrationem diadematis Imperialis. Et infra: *Receptis denique nuntiis vestris quos ad nos transmiseratis videlicet Andrea subdiacono & clerico vestro, & Thurando fratre hospitalis sancti Joannis, auditis quoque omnibus iis, quæ ipsi nobis ex parte vestra prudenter & discrete proposuerunt, & iis plene intellectis habito concilio principum, & fidelium, nuncios nostros honestos, & solemnes latores præsentium dilectos fideles nostros videlicet Conradum Spirensem episcopum, & regalis aulæ nostræ cancellarium Brixinensem episcopum, Joannem Cameracen. episcopum, & Henricum Mantuanum episcopum, & magistrum Henricum scholasticum S. Gereonis in Colonia, Gunzilinum senescaleum nostrum, Cunonem camerarium nostrum H... de Finalnecbe viros utique providos, & honestos ad præsentiam vestræ sanctitatis duximus destinandos, verbum nostrum ad vos deferendum ipsis plenissime committentes, &c. Mandamus igitur vobis, & omni precum vos instantia * ut vos iis omnibus fidem indubitatam adhibeatis, quæ ipsi ex parte nostra vestræ proposuerint paternitati.*

* rogamus

XV. Hactenus Otho, ad quem rescribens Innocentius benigne atque honorifice ejus oratores se excepisse ait, (c) ac Petrum Urbis præfectum & magistrum Ph. notarium suum se mittere, hortaturque fidem illis præstet, suaque imperia exequi non negligat.

(c) Ib. ep. 192.

Illustri Regi Othoni in Rom. Imp. electo.

Gratulatur Inn. Othoni beneficiorum memorem se præferenti.

Quantum auxilii & favoris impendimus tibi charissime fili ad Imperium obtinendum, totus pene orbis agnoscit, & opera protestantur, quæ perhibent testimonium veritati, teste veritate quæ dicit: Arbor ex fructu cognoscitur; idest charitas ab effectu. Licet ergo ferventes, & efficaces fuerimus ad tuum promovendum honorem tam in principio, quam in medio, longe tamen ferventiores, & efficaciores esse desideramus in fine, ut ex omni parte cognoscas dilectionis affectum, quem ad tuam regalem personam habemus, pro certo sperantes, quod tu semper tantæ dilectionis memor existens grata nobis curabis vicissitudine respondere, cum etsi tua nobis devotio valde sit necessaria, nostra tamen dilectio multum sit tibi omni tempore opportuna. Recepimus igitur honorabiles tuæ sublimitatis nuncios honorifice ac benigne, quibus diligenter auditis gratum solito more curavimus dare responsum. Ut autem intentionis nostræ propositum tibi plenius innotescat, mittimus ad tuam regalem præsentiam dilectos filios nobilem virum Petrum Urbis præfectum, & magistrum Ph. notarium nostrum, quibus fidem adhibeas super iis, quæ tibi ex parte nostra duxerint proponenda providens diligenter, ut consilium nostrum exequi non postponas.

XVI. Cæterum etsi palam non exprimit quidnam ab eo exegerit, id tamen fuisse arbitramur fidei sacramentum, quod proxime subjicitur: (d) *Otho Dei gratia Romanorum Rex, & semper Augustus. Notum fieri volumus universis, præsentem paginam intuentibus, quod nos juramentum securitatis venerabilibus patribus nostris Innocentio Papæ, & Cardinalibus sanctæ Ro-*

(d) Ep. 193

Othonis sacramentum de securitate Rom. danda.

Romanæ Ecclesiæ & rerum ipsorum, & totius populi Romani in coronatione nostra illuc eundo, ibi stando, & inde redeundo, quæ principes, comites, barones, nobiles, & alii Imperii fideles de mandato nostro, & in nostra fecerunt præsentia, rata habemus, & ea secundum quod in scripto distinctum, & bona fide utrinque est intellectum, nos observaturos promittimus, & firmiter, & inviolabiliter faciemus observari. Datum in castris in monte Malo 4. non. octobris indict. 13. Sed ad Othonis de sancto Blasio narrationem redeamus: *Qui mox ad urbem tendens exercitum castra metari ante portas urbis fecit: ipseque crastina die dominica ante festum S. Michaelis, quod eo anno 5. Kal. octobris evenit* (a Godefridus id factum ait dominica proxima a festo S. Michaelis III. non. octobris Parisius IV. non. octobris. Verum Fossæ novæ chronicon infra reddendum * kal. octob. obtigisse testatur) *a D. Papa Innocentio, & a Romanis honorifice suscipitur, datoque sacramento coram ecclesiæ se justum judicem, ac viduarum & orphanorum tutorem, necnon ecclesiarum, & præcipue patrimonii S. Petri defensorem pro posse existere, ab Apostolico consecratus coronatur, Imperatorisque & Augusti nomen, nonagesimus sextus ab Augusto*, ponitur ab aliis nonagesimus quartus, *sortitur. Consecrationem igitur desideratam adeptus cum magno tripudio ab urbe recedens, in partes Tusciæ divertit* Hactenus Otho de S. Blasio, hisque finem scribendi facit [1].

(a) Godef. in annal. an. 1209.

* al. 5. Kal.

Othonis in urbem ingressus.

XVII. Cæterum de Othone Imperii corona hoc unno redimito, agunt etiam (b) Richardus notarius, (c) Robertus de Monte, (d) Albertus Stadensis, (e) Conradus Urspergensis, (f) Godefridus (g) fragmenti historici incertus auctor, (h) Matthæus Parisius, (i) & ut alios brevitatis gratia omittamus, Fossæ novæ chronici scriptor, quem maxime, utpote qui ea tempestate in Latio agebat, audire opere pretium est: *Adveniente tempore æstatis post ascensionem dominus Papa Innocentius ivit Viterbium aliquando visitans*

(b) Rich. de S. Ger. in chron.
(c) Rob. de Monte app. pend. ad Sigeb.
(d) Stad. in chron.
(e) Ursperg. hist.
(f) Godef. in annal.
(g) Par. hist. Angl. hoc anno.
(h) Dlugoss. hist. Pol. l. 6.
(i) Fossa nov. chr. an. 1209.

*vicinas terras, tum Viterbium revertebatur, & tamdiu ibi stetit quousque advenit Oddo Rex cum magno, & insitato exercitu; dominus Papa pro sua voluntate cum Oddone Rege multa locutus, reversus est Romam, & Rex Oddo post eum cum exercitu * Kal. octobris; dominus Papa in ecclesia sancti Petri honorifice coronavit dictum Oddonem Imperiali corona; celebrato sacrificio coronationis dominus Papa volens reverti Romam, non poterat propter innumerabiles armatos equites Theutonicos, qui manebant extra januas sancti Petri, usque in portam Romæ pontis sancti Petri. Oddo coronatus Imperator vestitus imperialibus vestimentis sacratis, mitratus & coronatus ivit cum domino Papa usque ad portam Romæ, & dominus Papa ibi eum benedixit, & licentiavit, & rogavit eum, ut alio die adveniente recederet a territorio Romano, quod ipse minime fecit, sed deficiente Romano fodro, & adveniente in castris panis & viæ inopia, volens nolens recessit a Roma.* Cum nunc primo de consecratione Imperatoris egerimus, gratum lectori fore arbitramur, si ritum qui observari solet ex veteribus monumentis in medium adduxerimus. In Vaticano igitur libro censuum, qui sub hæc tempora conscriptus fuit, hæc produntur: *Incipit ordo Romanus ad benedicendum Imperatorem quando coronam accipit.*

* al. 5. Kal.

Coronatus in ecclesia S. Petri. Solemni pompa ex Urbe egreditur.

XVIII. *In nomine Christi promitto, spondeo, atque polliceor ego N. Imperator coram Deo, & beato Petro me protectorem, ac defensorem esse, &c. Dehinc orationem primam * debet Albanen. episcopus ante portam argenteam basilicæ beati Petri:*

Ritus in consecratione Imperatoris servandus.

Deus in cujus manu corda sunt Regum, inclina ad preces humilitatis nostræ aures misericordiæ tuæ, & Imperatori nostro N. famulo tuo regimen tuæ appone sapientiæ, ut haustis de tuo fonte consiliis, & tibi placeat, & super omnia regna præcellat. Per, &c.

* dabit.

*Orationem vero secundam * debet episcop. Portuen. inter ecclesiam beati Petri in medio rotæ:*

* dabit.

NOTÆ [1] OThonis iter in Italiam accuratius percensendum est verisque chronologicis characteribus exprimendum. Igitur Otho circa festum S. Joannis (decollationis scilicet, quod die XXIX. augusti celebratur) Italicam expeditionem suscepit, teste Rainero in continuatione Lamberti Parvi, transgressisque montibus, Mediolanum venit, ubi a civibus ingenti gaudio excipitur. *Paucis evolutis diebus, subjugatis sibi civitatibus Romam venit . . . Consecratusque est IV. nonas octobris.* De certa die, qua Otho corona insignitus fuit dissidium est inter Scriptores etiam coævos, cum alii, ut apud Raynaldum hic cernere licet, diem III. nonas octobris, alii V. kal. octobris assignent; sed vera scripsisse Rainerum, nec alia, quam IV. nonas octobris, quæ dies anno illo in dominicam incidit, Othonem imperii insignia suscepisse certum post hac ratumque esse debet. Cum Otho, in ea, quam ante consecrationem suam dedit sacramenti formula, signata eadem consecrationis suæ die IV. nonas octobris, *Regem se Romanorum*, non vero imperatorem appellaverit, ut ex eadem formula apud Raynaldum hic legenda constat. Non ergo imperii coronam ante hanc diem, adeoque nec die V. Kal. octobris accepit. Vicissim autem dies IV. non. octobris diei III. non. octobr. præferenda est, cum dies illa in dominicam tunc inciderit, & solemnes illi ritus diei dominicæ plerumque ætate illa assignabantur. MANSI

Deus inenarrabilis auctor mundi, conditor generis humani, gubernator Imperii, confirmator regni, qui ex utero fidelis amici tui patriarchæ nostri Abrahæ prælegisti Regem sæculis futurum, tu præsentem Regem hunc cum exercitu suo per intercessionem omnium sanctorum tuorum uberi benedictione locupleta, & in solium regni firma stabilitate connecte, visita eum, sicut Moysen in mari rubro, Jesum nave in prælio, Gedeonem in agro, Samuelem in templo, & illum cum benedictione syderea, & sapientiæ tuæ ratione perfunde, quam beatus David in psalterio, Salomon filius ejus te remunerante percepit a cœlo, sit ei contra acies inimicorum lorica, in adversis galea, in prosperis potentia, in protectione clipeus sempiternus: præsta, ut gentes illi teneant fidem, proceres sui habeant pacem, diligant charitatem, abstineant se a cupiditate, loquantur justitiam, custodiant veritatem, & ita populus ille pullulet cœlitus benedictione æternitatis, ut semper maneant tripudiantes in pace victores; quod ipse præstare dignetur.

XIX Inungendus in brachio & scapulis ab episcop. Ostien.

Deinde vadit ante confessionem beati Petri Apostoli, & prosternit se pronum in terram, & archidiaconus faciat litaniam, qua finita episcopus Ostiensis ungat ei de oleo exorcizato brachium dexterum & inter scapulas, & dicat hanc orationem:

Domine Deus omnipotens, cujus est omnis potestas, & dignitas, te supplici oratione seu devotione atque humillima pace deposcimus, ut huic famulo tuo prosperum Imperatoriæ dignitatis concedas effectum, ut in tua dispositione constituto ad regendam Ecclesiam tuam sanctam nihil ei præsentia officiant, futuraque non obsistant, sed inspirante Spiritus tui dono, populum tibi subditum æquo justitiæ libramine regere valeat, & in omnibus operibus suis te semper timeat, tibi jugiter placere contendat. Per unitatem ejusdem, &c. Sequitur hæc oratio: Deus, Dei Filius Jesus Christus dominus noster, qui a Patre oleo exultationis unctus est præ participibus suis, ipse per præsentem sacræ unctionis effusionem Spiritus paracleti super caput tuum infundat benedictionem; eandem usque ad interiora cordis tui penetrare faciat, quatenus hoc visibili, & tractabili dono invisibilia percipere, & temporali regno justis moderationibus executo æternaliter conregnare merearis, qui solus sine peccato vivit, & gloriatur cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti, &c. Demum vero Pontifex Romanus sursum altare imponit ei diadema, ea dicens: Accipe signum gloriæ in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ut spreto antiquo hoste, spretisque contagiis vitiorum omnium sic judicium, & justitiam diligas, & ita misericorditer vivas, ut ab ipso Domino nostro Jesu Christo in consortio sanctorum æternai regni coronam percipias, qui cum Patre, & Spiritu sancto, &c.

Cingendus corona a Rom. Pont.

Delibutus Imperiali inunctione Otho cum Roma discessisset, in Pontificis congressum & colloquium venire postulavit; verum Innocentius insidiarum metu, jam enim non leviter animi exulcerari cœperant, pluribus de causis recusavit, cum id per internuncios præstari posset; hoc enim datæ ultro citroque literæ ostendunt (*a*). Cæterum Innocentii epistola data est Laterani v. id octob. Pontificatus anno XII. omniumque postrema est, quæ in sæpe laudato libello Vaticano continetur. Addit Robertus de Monte (*b*) nonnullos ex Cardinalibus ac senatoribus pro viribus obstitisse, ne Otho regiis insignibus decoraretur, propterea que tridun bellum in urbe commissum. De pugna etiam inter cives, Germanosque, quamvis de trium dierum spatio taceant, agunt quoque Ricchardus, (*c*) Conradus Urspergensis abbas, (*d*) & Rigordus (*e*) qui in illa pugna Germanos multos cecidisse tradit, tum Jordanus, qui has discordiæ causas affert: *Propter hoc* (nimirum præstitum ab Othone pontifici defendendorum S. Petri adversus quoscunque juriuai sacramentum) *& propter expensas quas ab Imperatore Romani petebant ortu discordia Romani cum eo confixerunt, multique de Theutonicis occisi sunt. Imperator quoque cum de damnis resarciendis ageretur dicebat se* MC. *equos amisisse*. Pergit Fossæ novæ chronici auctor: *Ab ipso tempore Oddo Imperator perjurando cœpit habere irrita & vacua omnia præcepta domini Papæ, & infestare, & minuere omnia jura Ecclesiæ: sed quia Dei judicio exercitus ejus fame consequente decrescebat quotidie, ferocitatem animi sui non poterat perficere: unde dominus Papa cœpit eum monere per archiepiscopum Pisanum & alios episcopos & abbates, ut recederet ab iniquitate & infestatione ecclesiæ, quod facere contempsit, & recognosceret Deum, & viveret secundum legem Dei omnipotentis, & rationem & justitiam, & obedientiam Ecclesiæ observaret, & perficeret, quæ jurejurando promiserat; omnia vilipendens facere recusavit. Tandem dominus Papa eum excommunicavit. Per Lombardiam, & per Tusciam Oddo dictus Imperator hyemavit, &c.* XX.

(*a*) Cit. lib. ep. 194. 195.

Turbæ in urbe motæ.

(*b*) Rob. de Mont. append. ad hunc ann.

(*c*) Rich. de S. Germ. in chron.

(*d*) Ursperg. ubi sup.

(*e*) Rig. de gest. Phil. Aug. Franc. Reg. 1210. Jordan. MS. Vatic. signat. n. 1960.

Othonis post acceptum diadema perfidia.

His consentit Urspergensis, qui scribit Othonem exercitum primum dissolvisse atque Italiæ possessionem iniisse, Mediolanensibus Imperii ornamenta commendata reliquisse, eoque facto eorum gratiam sibi conciliasse: deinde refectis copiis regressum in Hetruriam & Marchiam contra fidei sacramentum datum Pontifici terras ecclesiasticæ ditionis invasisse, præterea violato jurejurando de jun-

Commendas Mediolanensibus ornamenta imperialia

Infestat Eccl. terras.

Siciliam invadit.

juogenda cum Philippo Galliarum ac Friderico Siciliæ Regibus pace, ne Ecclesia bello civili laceraretur, Apuliam ingressum, plures Siciliæ Regis urbes suæ potestati subjecisse, Capuam subegisse, atque in urbis palatio sedem fixisse, cumque crebris oratoribus rogatus ab Innocentio, ut cœptis absisteret, fidemque servaret, monita Apostolica repudiasset, ut contumacem anathemate defixum fuisse. Verum de ejus in Campaniam ingressu, deque anathemate in illum fulminato, anno sequenti referemus. Atque hanc ingratus princeps benemerito de se Pontifici gratiam reposuit, qui hoc ipso anno ad Innocentium scribens, sic illum compellatat (*a*): *Scire vos volumus certissime, quod optatos eventus nostros post Deum vobis adscribimus, & omnem gloriam, qua divina nos dignata fuerit clementia sublimare, cum Romana Ecclesia habere semper cupimus pro indiviso, &c.* Quod aliis etiam literis suis sæpe, ut vidimus, professus est.

(*a*) *Cit. libel. Vat. ep. 188.*

XXI. Bellum sacrum in Galliis adversus hæreticos.

(*b*) *Pet. Vall. hist. Albig. c. 14.*

Raymundi Tolosani artes.

Cum hæretici in Galliis grassarentur, Pontifex illos opera crucesignatorum, quos anno superiori conscriptos vidimus, omnino delendos curavit. Eorum præcipui duces erant (*b*): archiepiscopus Senonensis, episcopus Eduensis, episcopus Claromontensis, episcopus Nivernensis, dux Burgundiæ, Odo comes Nivernensis, comes sancti Pauli, comes Montisfortis, comes Barrensis, Guichardus de bello-joco, Willelmus e rupibus seneschallus Aodegaviæ, [*1*] &c. Imminebant jam Franci cruce insigniti hæreticos ferro deleturi, quos viri religiosi verbo divino convertere non potuerant, quibus Raymundus Tolosanus comes obviam progressus, in omnibus se Ecclesiæ pariturum præsefert: securitatis ergo castra tradit, filium in obsidem, vel sese offert, atque ita iis conciliatus crucesignatis conjungitur, unaque contra nepotem Biterrarum vicecomitem pergit. Confluxerat eo omnium vitiorum sentina, nec adductis eorum criminibus stylum fœdare liber. Percepto illi impendentis belli rumore se ad excipiendos arcendosque crucesignatos comparabant, cum Deus significare iis hoc miraculo voluit frustra impios sese contra hostes munire, cum ex alto Deus ipse vindictam atque iras effundit: *Egrediebatur* (*c*) *die quodam canonicus quidam Biterrensis de ecclesia majori celebrata missa; audiens autem tumultum laborantium in fossatis civitatis interrogavit, quid hoc esset; responderunt qui aderant, tumultus est laborantium ad fossata, quia munimus civitatem contra Francigenas, qui adveniunt, jam enim imminebat adventus peregrinorum, & dum ita loquerentur, apparuit quidam senex venerandæ ætatis, qui dixit eis: Vos contra peregrinos civitatem istam munitis, sed quis desuper poterit vos munire? per hoc innuit quod Dominus de cœlo debellaturus esset eos; quo audito illi vehementer moti sunt, & permoti: cumque vellent in senem insurgere, subito disparuit & nusquam potuit inveniri.*

(*c*) *Id. c. 16.*

Prædicitur cœlitus Biterrarum excidium.

XXII.

Jam ad Biterras castra crucesignati defixerant, atque Reginaldum urbis episcopum præmiserant, ut cives catholici hæreticos, quos ipse in scriptum redegerat, crucesignatis puniendos traderent, vel si id non possent, ex impia urbe discederent, ne pari cum sceleratis pœna involverentur; idque iis negantibus cum nonnulli Biterrenses audacissimi nostros sagittis appeterent, gregarius miles ignorantibus ducibus in muros impetum imprimit, assultu superat, expugnat orbem, nulloque ætatis discrimine ferro in omnes sævit flammisque injectis miseram civitatem delevit. Refert Cæsarius (*d*) capta urbe agnovisse crucesignatos, catholicos hæreticis esse permixtos, atque ambigentibus quid agerent, ne catholici trucidarentur, vel hæretici se catholicos fingerent, respondisse: Arnoldum abb. Cisterciensem: Cædite, novit Dominus, qui sunt ejus; atque ita militem passim in omnes grassatum, quæ sententia ex nimio in hæreticos prolata odio crudelis & parum prudens extitit: *Fuit autem capta civitas sæpe dicta in festo S. Mariæ Magdalenæ. O justissima divinæ dispensationis mensura! sicut in principio hujus libri diximus, dicebant hæretici B. Mariam Magdalenam fuisse Christi concubinam, præterea in ecclesia ipsius, quæ erat in civitate, sicut supra tetigimus, cives Biterrenses dominum suum occiderant, episcopo suo dentes confregerant. Merito igitur in illius festivitate capti sunt & destructi, de qua contumeliosa tot dixerant, cujus*

etiam

(*d*) *Cæs. l. 5. c. 21.*

Biterrensium scelera.

NOTÆ [*1*] POst verba illa *Senescalcus Aodegaviæ*, adde ex Annalibus contractis: *Incitatus divinitus in sacra arma hoc fuisse ex cælesti viso objecto Jacobo de Vitriaco postea cardinale memorat Guillelmus de Podio Laurentii*: mittitur, *inquit*, in Francia a legato dominus Tolosanus episcopus prædicaturus crucem cum aliis, qui mandatum habuerant de eodem, cum quibus fuit magister Jacobus de Vitriaco, vir magnæ honestatis, litteraturæ, & eloquentiæ, qui postea fuit episcopus Acconensis, deinde in Romana curia cardinalis: de quo etiam audivi dominum episcopum Tolosanum referentem, quod ab eo audiverat sibi injunctum fuisse per visionem in somnis a B. Saturnino protopræsule, ut contra suum populum prædicaret: & hoc episcopus referebat quærens ab eo, an ipse prius ignoraret, quod fuerit aliquando Tolosæ pontifex Saturninus nomine, & in ista prædicatione multos crucesignavit. MANSI

etiam ecclesiam sanguine domini sui, vicecomitis videlicet, nec non episcopi fœdaverant canes impudentissimi, in eadem etiam ecclesia in qua, ut sæpe dictum est, dominum suum occiderant cives Biterrenses, ipsa die captionis civitatis fuerunt usque ad septem millia de ipsis Biterrensibus interfecti. Notabiliter est notandum quod sicut civitas Jerusalem 42. anno a passione Domini nostri a Tito & Vespasiano fuit destructa, ita civitas Biterrensis 42. anno ab interfectione domini sui per Francigenas est vastata. Hoc quoque non est omittendum quod sæpedicta civitas multoties devastata fuerit ob causam superius memoratam semper in die festi S. Mariæ Magdalenæ, in cujus ecclesia tantum scelus perpetratum fuerat, dignam recepit sceleris ultionem.

Deletæ Biterræ.

XXIII. Carcassonæ suburbiorum expugnatio.

Deletis Biterris movent adversus Carcassonam crucesignati, quo vicecomes conflata suorum manu sese incluserat. Primum illius suburbium facto impetu episcopis, abbatibus & clero hymnum: Veni S. Spiritus canentibus captum. Ad alterius expugnationem accincti primum ob lapidum ab hostibus effusam grandinem repulsi, ubi milite crucesignato in fossa fracto crure derelicto, Montfortius strenuum virtutis exemplum præbuit: insigni enim vitæ discrimine altero stipatus in fossatum sese injecit jacentem militem liberaturus: suffosso postea muro arctiori obsidione pressa Carcassona, ubi illud memoria celebrandum evenit: *Contingebat in illa obsidione quoddam quod non prætermittendum, sed pro maximo miraculo est habendum. Dicebatur quod in exercitu erant homines usque ad quinquaginta millia, hostes autem nostri omnia in circuitu civitatis molendina destruxerant, ita quod non poterant nostri panem habere, nisi de paucis castris circumjacentibus, & tamen in tanta abundantia erat ibi panis, quod modicissimo pretio vendebatur, inde & dicebant hæretici quod abbas Cisterciensis magus erat, dæmonesque adduxerat in specie hominum, quia videbatur eis, quod nostri non comedebant.* Ut vero nostri abundabant commeatu, contra obsessi rerum penuria adacti deditionem iis legibus fecere, ut nudi exirent, salvis membris ac libertate; vicecomes vero in vinculis teneretur. Eam Carcassonensibus calamitatem olim Berengarius urbis episcopus prædixerat: *Tunc adimpletum est quod dictum fuerat per venerabilem virum Berengarium, qui fuerat episcopus Carcassonæ. Hic cum quadam die in civitate sua prædicaret, civibusque, sicut solitus erat, hæresim improperaret, noluerunt eum audire; quibus ille: Vos me audire non vultis, credite mihi ego tantum mugitum emittam contra vos, quod a remotis mundi partibus venient, qui destruent villam istam. Certissime autem sciatis quod si ferrei & altissimi essent muri civitatis istius, non possetis vos defendere, quia pro vestra incredulitate & malitia condignam recipiatis a justissimo judice ultionem. Propter hæc & his similia, quæ eis vir sanctissimus intonabat, quodam tempore expulerunt eum dicti cives de civitate, inhibendo præconis voce districtissime & sub pœna gravissima ultionis, ne quis in emendo vel vendendo sibi vel suis auderet in aliquo communicare.*

Montfortii virtutis exemplum.

Abundant in castris non sine miraculo commeatus.

Carcassona ad deditionem compulsa.

Prædictio excidii urbis.

XXIV. De præficiendo principe deliberatur.

Coactum postea concilium est prælatorum ac virorum nobilium de præficiendo terræ armis crucesignatorum partæ & comparandæ principe, omniumque suffragia in Montfortium cecidere: quod cum ille recusaret, seque indignum diceret, Cisterciensis abbas legatus Apostolicus atque Oddo Burgundiæ dux in genua provoluti infimis precibus, ut eam admitteret dignitatem, postulavere, eoque adhuc reluctante legatus apostolica auctoritate usus, *præcepit ei*, ut ait auctor, *districtissime in virtute obedientiæ, ut faceret quod petebant. Suscepit igitur terræ gubernaculum vir præfatus ad laudem Dei & honorem Ecclesiæ, & depressionem hæreticæ pravitatis.* Subnectit non vulgare divinæ providentiæ signum, quo ad eam præfecturam cœlitus evocabatur: *Redibat (a) quadam die venerabilis abbas vallium Sarnay Guido nomine supradictus, qui negotium fidei contra hæreticos in quantum poterat promovebat, a duce Burgundiæ, ipsius ducis litteras habens secum continentes, quod dux rogabat comitem Montisfortis, ut eum ipse se accingeret ad militiam Jesu Christi contra hæreticos, ingentia dona offerens, si in hoc acquiescere vellet ei. Contigit autem, ut dictus abbas veniens a duce dictum comitem inveniret in ecclesia cujusdam castri ipsius comitis, quod dicitur Rupis fortis, quibusdam negociis occupatum: cumque abbas vocasset illum in partem, ducis literas ostensurus, transiens idem comes per cancellum ecclesiæ, librum psalterii quem super formulam invenit, apprehendens divino nutu ex industria aperuit digitum suum super primam lineam tenens dixit abbati: Exponite mihi scripturam istam; Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum; quod divina dispositione provisum, rei exitus manifestissime comprobavit, &c.*

Montfortius invitus eligitur.

(a) Ib. c. 17.

Divinæ in illum providentiæ signum.

XXV. Castrum ab eo captum.

Præfectus ergo Montfortius excindendæ earum regionum hæresi, licet exercitu crucesignato ex parte dissoluto, munus non impigre aggressus, plures hæreticorum urbes qua vi qua deditione cepit. Obtenta porro urbe, cui Castro nomen, insigne miraculum obtigit: duobus enim

enim hæreticis, quorum alter pervicax, alter pœnitens erat, sed de cujus conversione an ficta esset dubitabatur, flammis injectis obstinato statim causto, alter illæsus ex flammis emersit. *Præsentati (a) fuerunt duo heretici ipsi comiti, alter autem eorum perfectus erat in secta heresios: alter vero erat quasi novitius & discipulus alterius, habito comes consilio voluit, ut ambo incenderentur: alter vero illorum hereticorum, ille videlicet, qui erat discipulus alterius, tactus dolore cordis intrinsecus cœpit converti, promisitque quod libenter abjuraret heresim, sanctæque Romanæ Ecclesiæ per omnia obediret. Quo audito facta est grandis altercatio inter nostros: quidam enim dicebant, quod ex quo ille paratus erat ea, quæ diximus adimplere, non debebat morte condemnari. Alii e contario asserebant illum esse reum mortis, tum quia manifestum erat ipsum fuisse hereticum, tum quia putabatur, quod ea quæ dicebat, potius timore imminentis mortis promitteret, quam amore Christianæ religionis observanda. Quid plura? acquievit comes quod combureretur hac intentione, quod si nunc converteretur, ignis esset ei pro expiatione peccatorum, si vero ficte loqueretur, reciperet pro perfidia talionem. Ligati sunt ergo ambo stricte duris vinculis & fortissimis per crura, ventrem, & collum, manibus etiam post terga revinctis. Quo facto inquiritur ab illo, in qua fide vellet mori, qui ait: Abjuro pravitatem hereticam, in fide sanctæ Romanæ Ecclesiæ volo mori orans, ut mihi sit pro purgatorio ignis iste. Accensus est igitur ignis circa stipitem copiosus, illo autem qui perfectus erat in heresi in momento combusto, alter statim confractis vinculis fortissimis, ita sanus exivit ab igne, quod nulla apparuit in eo combustionis nota, nisi quod summitates digitorum aliquantulum sunt adustæ.* [1] Non multo post Albia, Lumbers, aliaque loca in Montfortii (quamvis a Burgundiæ duce, aliisque pene omnibus esset, derelictus) potestatem venere, dumque Ptissanum ditionis comitis Fuxensis obsideret accedenre Fuxensi, pollicenteque in omnibus Ecclesiæ pariturum, obsidionem solvit Montfortius.

(a) Ib. c. 21.

Hæreticus pœnitens in flammis illæsus.

Captæ urbes a Montfort.

XXVI. Interea Petrus Aragonum Rex (b), ad cujus supremum dominium spectabat Carcassona, ferens iniquius eam urbem Montfortio traditam, fidei sacramentum apud montem Pessulanum ipsi delatum ab illo accipere noluit: eam enim urbem solus obtinere ambiebat, infestusque Montfortio clam nobiles vicecomitatus Biterrensis & Carcassonensis, qui nondum sese dediderant, monuit, strenue resisterent Montfortio, ipsis auxilium non defuturum: nec modo infestus comiti Aragonius, verum plures indigenæ Fuxensis aliique ab ipso descivere; inter quos Giraldus de Papios (c) qui castrum Podio Soriguer capto quinquaginta milites Monfortii in fossam turris demisit, atque in eos stipulam, ignem, lapidesque, dum extincti putarentur, projici jussit; sed divino miraculo post triduum a Montfortio illæsi, jejunique extracti fuere. Nec dissimile prope arcem, cui Cabareti nomen erat, contigit: percussus enim miles in pectore, ubi affixum crucis signum gestabat, sagitta a ballista collibrata putantibus omnibus extinctum, sagitta non modo ipso sed nec veste læsa non aliter quam saxo percusso licet inermis esset resiliit.

(b) Ib. c. 26.

Rex Aragonum invidet Montfortio.

(c) Ib. c. 27.

Servati divinitus aliquot crucesignati.

Hoc anno Raymundus Tolosanus comes Romam petiit (d), ut a Pontifice sibi ea castra restitui obtineret, quæ cautionis ergo antea legato Apostolico tradidisset; at Innocentius verbis asperioribus excepto de morte Petri de Castro novo legati, & crimine hæreseos purgationem indixit, vicesque suas episcopo Regiensi ac magistro Theodosio imposuit. Tum vero magistro Milone prælatorum concilium Avenionem [2] convocante, percussi anathemate expositique invasoribus Tolosani ob non ejectos excisosque hæreticos, ut crucesignatis erant polliciti, Raymundoque intentatum anathema, si itineribus censum imponere tentaret. Hæc at-

(d) Ib. c. 33.

Raymundus adiit Innocentium.

Male ab eo excipitur.

Coactum Avenione concilium.

Tolosani excommunicati.

NOTÆ

[1] POst illa verba: *Aliquantulum sunt adusta*, adde ex Annalibus contractis. *Contigisse eodem circiter tempore insigne hoc prodigium narrat MS. vaticanum*: quidam, *inquit*, heretici capti, & convicti in partibus Tolosanis, cum redire nollent ad fidem, judicio sæculari traditi, & incendio deputati sunt; inter quos unum aspiciens secretorum Dei conscius Dominicus, istum, inquit, officialibus curiæ reservate, & nullatenus comburatis; & conversus ad illum dulciter ac blande alloquens, scio, inquit, fili, scio quod adhuc licet tarde bonus homo eris, & sanctus. Res stupenda pariter, & admiranda! dimissus ille fere per annos viginti in hæretica cæcitate perduravit, tandem per gratiam rediit ad fidem, ordinemque prædicatorum absumpsit, in quo & laudabiliter vixit & vitam fideliter consummavit. MANSI

[2] PAuca hic Raynaldus de concilio Avenionensi, de quo tamen plura, & accuratius dicenda erant. Concilium istud non Milo tantummodo legatus apostolicus indixit, sed in eo cogendo principem locum tenuit qui legationi huic præerat Hugo Regiensis episcopus; ut ex actis in collectione Labbeana to. XIII. edit. Venet. pag. 797. constat. Convenerunt patres hoc anno VIII. id. septembris. Canones ediderunt XXI. in quibus plura ad mores ecclesiasticorum reformandos tum & ad vindicanda ecclesiasticæ libertatis jura sancita sunt. In canone

atque alia superiora Vallisarnensis.

XXVII. Dum cruce insigniti Franci plura egregia facinora ad divinam amplificandam gloriam præfecto sibi Montfortio gererent, eo læto nuncio ingenti voluptate delibutus Pontifex, ut Aymericum Narbonæ dominum, civesque illis conciliaret, atque ad eadem studia pelliceret, has literas zelo sacro ardentes pietateque multa conspersas exaravit, (*a*) nonnullaque præfatus, amplissimamque criminum veniam pollicitus animos his verbis addidit: *Expergiscimini boni filii, & ad palmam hujus gloriosi certaminis festinate piaque pœnitentia ducti, quantam fœcundis ejus principiis neglexeritis interesse, felicissimo fini vestram studeatis & operam & præsentiam exhibere. Quia cum evangelicus tributor illis æqualiter retribuerit, qui novissime venerunt in vineam, & qui primo, licet ii, qui cœperunt, forsan amplius laborarint, praecedentibus tamen atque sequentibus par merces pro pari devotione reddetur. Dat. Later. id. novemb. Pontificatus nostri anno* XII. Habes lector Innocentii literas (*b*) proximo sequenti anno ad eumdem Simonem in hanc sententiam datas, atque in hunc modum inscriptas: *Nobili viro Simoni de Montforti, comiti Leicestriæ, vicecomiti Biterrensi & Carcassonensi.* Porro, quæ ex Petro Vallis. in medio posuimus, maxime ex iis confirmantur, quæ in S. Guillelmi gestis ejus temporis anonymus auctor scriptis mandavit, dum superiori anno recitatis hæc adjunxit: *At nec sic tamen putandus est sacræ militiæ non interfuisse*, post obitum scilicet qui hoc anno contigit: *Cum enim in Domini exercitu abbas Cisterciensis dux & præceptor esset constitutus* (his similia de abbate Cistercii Bernardus affert, aliique tradunt, (*c*) is vero erat Arnoldus Apostolicæ sedis legatus, creatus postea Narbonensis archiepiscopus, (*d*) ad quem extant Innocentii literæ proximo anno datæ) *sub cujus ille magisterio in habitu monastico diu Christo militaverat, quonam pacto in re tanti momenti illum deserere potuit? Etsi igitur corpore absens, sed præsens erat spiritu, nam visi sunt multis militiæ cælestis exercitus, præcedente crucis signo, quo etiam illi signati erant; hinc illa insignis victoria Christianorum catholicorum, qui illos impios mirabiliter debellarunt.* Quod ad sanctissimi præsulis obitum attinet, eodem anno accidisse ex hoc manifeste apparet, cum superiori anno cruce insignitis nomen adscripserit, antequam exercitus catholicus manum cum hæreticis consereret; defunctus est 4. idus januarii, ut auctor testatur: ex quibus corrigendus videtur Bernardus, qui an. 1207. defunctum affirmat. [t]

(*a*) Extant post hist. Albig. Petr. Vallisar.

Innoc. Narbon. incitat ut Montfortio faveant.

(*b*) Inn. l. 13. ep. 86.

(*c*) Caes. l. 5. c. 21.

(*d*) Id. ib.

Visus in aere exercitus crucesignatus.

XXVIII. Videamus jam, quid de nova hæresi ab inferis emergente, sed protinus ab Innocentio Romano Pontifice, Christianissimi Regis opera repressa Rigordus Cæsarius, & Jordanus prodant, quorum primus de studiis, quæ Parisiis florebant, nonnulla præfatus subdit, (*e*) Almaricum quemdam Carnotensem egregie philosophicis artibus excultum, sed qui suæ sententiæ pertinacissime addictus esse consueverat, ad Theologiam se contulisse; ac docere cœpisse inter cæteros fidei articulos quemlibet credere teneri se esse membrum Christi: qui error cum ab aliis confutaretur, ad summum Pontificem delata causa jussum, ut publice illum damnaret, ex quo tantum concepit dolorem, ut pudori diu superesse non potuerit, ecclesiastico tamen ritu illius corpus elatum fuisse; additque nonnullos ejus doctrina infectos pejora docuisse: *Post mortem ejus surrexerunt quidam venenosa ejus doctrina infecti, qui eo subtilius plus*

(*e*) Rigor. de gest. Phil. Aug. Franc. Reg.

Almarici hæresis damnata. Ea ira moritur Almaric.

NOTÆ

none X. decernitur, ut *Aragones, Brabanzones, Blasfones, & Ruptarii*, per quos *perturbatio & rapina generatur in terris* non secus ac *haretici excommunicentur*. Censebantur iis nominibus prædones quidam, quorum primi authores, cum forte ex Brabantia, Vasconia, Aragonia venissent, nomen hinc suum ad successores transmiserunt. *Ruptarii* dicebantur ex Gallico *Routiers*, quod fere omnes ex prædonum manus ex rusticis constarent. Vide Du Cange V. *Brabanciones*, & *Ruptarii*. Denique animadvertendum est in actis Labbeanis concilii hujus de excommunicatione Raymundi, ne verbum quidem haberi; ideoque Avenionense illud concilium, in quo teste Vallisarnensi Comes ille anathemate intentato territus fuit, a concilio hoc anno celebrato longe diversum est. Vide notas in annum sequentem. MANSI

[t] INferendum hic ex Annalibus contractis: *Hoc anno Avenione a Theodosio episcopo Regiensi, & Milone notario apostolica sedis legatis celebratum est concilium ad excindendam hæresim, in quo anathematum contemptores plecti jussi sunt; inquisitio hæreticorum est imperata, funeratoribus anathematis pœna constituta; sancitum ut funera repeterentur a Judæis; decimarum jus in laicos transferri vetitum, iniqua vectigalia sublata; electionum ecclesiasticarum libertas restituta: praeceptum ne templa in arcium formam redigerentur: pax publica imperata: grassatoribus publicis bellum indictum; judices ecclesiastici lites brevi temporis fluxu dirimere jussi: perjuris irrogata pœna: decretum ne ecclesia diutius orbata pastoribus vacent, neve in ecclesiis comœdia, & ludi fierent; luxuries vestium viris religiosis interdicta, clerici causas in foro agere vetiti; denique in praecipes sedis Petri de Castronovo legati pœna sancita. Cumque hæc decreta a patribus fuissent, Venusini comitatus proceres necnon Avenionenses, & Montispessulani magistratus Miloni pontificio legato ad ea observanda solemni sacramento sese devinxere.* MANSI

plus quam oportet sapere sapienter ad exsufflandum Christum, & ad evacuanda novi testamenti sacramenta, novos & inauditos errores & inventiones diabolicas confinxerant. Inter alios eorum errores impudenter astruere nitebantur, quod potestas Patris duravit quandiu viguit lex Mosaica. Et quia scriptum est: Novis supervenientibus abiicientur vetera, postquam Christus venit, aboleverant omnia testamenti veteris sacramenta & viguit nova lex usque ad illud tempus. Hæreses aliæ. *In hoc ergo tempore dicebant testamenti novi sacramenta finem habere, & tempus sancti Spiritus incepisse, quo dicebant confessionem, baptismum, eucharistiam, & alia, sine quibus salus haberi non potest, locum de cætero non habere, sed unumquemque tantum per gratiam Spiritus sancti interius sine actu aliquo exteriori inspiratam salvari posse: charitatis virtutem sic ampliabant, ut id quod alias peccatum esset, si in virtute fieret charitatis, dicebant jam non esse peccatum. Unde & stupra & adulteria & alias corporis voluptates in charitatis nomine committebant. Mulieribus cum quibus peccabant, & simplicibus quos decipiebant impunitatem peccati promittentes, Dominum tantummodo bonum & non justum prædicantes.* Subiicit Parisiensem episcopum eo rumore orto Guarinum quendam submisisse; qui cum se eorum doctrinæ sequacem fingeret, omnes errores patefecit, ac mox auctores conjectos in vincula, ac sententia Philippi Francorum Regis flammis injectos; tum concilio celebrato, [c] Almaricum licet extinctum, ut hæresiarcham percussum anathemate, ejus ossa refossa atque cineres in ventum sparsos fuisse.

Eadem tradit Cæsarius hujus temporis scriptor, qui plures ab (a) impiis hominibus confictas hæreses breviter indicat: *Dicebant non aliter esse corpus Christi in pane altaris, quam in alio pane, & in qualibet re, sicque Deum locutum fuisse in Ovidio, sicut in Augustino: negabant resurrectionem corporum, dicentes*

(a) Cæs. l. 5. c. 22. Hæreticorum errores.

NOTÆ [c] UNo verbo expedit hic Raynaldus concilium Parisiense, de quo paulo fusius differere juvat. Hoc anno a Rigordo consignatur, qui tamen una narrationis serie refert ea quæ de Almarico ejusque hæresi detecta, ac damnata per plures annos contigerant. Quare non satis constat, utrum hæc omnia ad unum eumdemque annum pertineant, vel potius in plures distribuenda sint. Quod si admiserimus, uti reipsa admittendum censemus, incertum erit, utrum concilium Parisiense huic vel potius sequenti anno tribuendum sit; cum præsertim anno sequenti 1210. ab Autissiodorensi in chronico adscribatur. In eo vero interdictam fuisse lectionem librorum Aristotelis, coævi omnes historici produnt. Quinam vero libri Aristotelis vetiti fuerint, ambigitur, cum alii metaphisicam Aristotelis interdictam asserant, quibus fidem adstruit Rigordus; alii cum Autissiodorensi, & Cæsario censura notatos libros Aristotelis *naturales*, seu de naturali philosophia tradant. Rursus alii vetitos fuisse libros illos; alii vero ad triennium tantummodo suspensos affirmant. Sed Aristotelis libros tum physicos, tum metaphysicos interdictos fuisse mihi penitus exploratum est, cum Robertus apostolicæ sedis legatus anno 1215. vetuerit legi libros Aristotelis de metaphysica, & de naturali philosophia, qua in re præ oculis habuisse legatum arbitror damnationem hanc in concilio Parisiensi latam. Sententiam vero illam ad triennium tantummodo datam censeo, id enim Cæsarius, & Autissiodorensis coævi scriptores asserunt, neque Rigordus negat, quamvis durationem sententiæ illius non exprimit.

Post hæc scripta legendus occurrit vetustus author chronici Turonensis, desinens in annum 1227. quo & floruisse arbitror. Hic vero scriptor Parisiense concilium in annum 1210. confert, & lectionem librorum Aristotelis triennio vetitam asserit. Martenius tandem in Anecdotis to. IV. ex vetusto codice vulgavit capita pravorum dogmatum, quæ hæretici illi in eo concilio damnati sustinebant, ac demum profert sententiam damnationis a Petro Parisiensi episcopo, *& ab aliis episcopis Parisius congregatis* latam, qua Almarici cadaver exhumandum, & comburendum decernitur; sectatores vero ejus superstites alii supplicio, alii vero carceri adjudicantur. Id vero die XII. Kal. novembris executioni mandatum fuisse ibidem legimus. Ex quo eruo concilium illud octobri mense convenisse. Additur in ea sententia: *Quaternalia magistri David de Dinant infra natale episcopo Parisiensi afferantur, & comburantur; nec libri Aristotelis de naturali philosophia, nec commentaria legantur Parisius publice, vel secreto... De libris theologicis scriptis in Romano* (idest vernacule) *præcipimus, quod episcopis diœcesanis tradantur, & Credo in deum, & Pater noster in Romano pariter, præter vitas sanctorum.* Quibus verbis intelligimus libros Aristotelis, non quidem legi, sed explicari in scholis Parisiensibus publicis, vel privatis vetitum fuisse. Alioqui enim excogitari ratio non potest, cur id Parisiis tantummodo, & non potius per totam provinciam prohiberetur. Sed cum scholæ illæ majores Parisiis tantummodo haberentur, ideo urbi tantummodo providendum erat. Discimus pariter censuram illam non libros tantummodo Aristotelis, sed & commentarios feriisse; quod de commentariis Averrois accipiendum censeo, illos enim ætate sua in Latinum jam versos S. Thomas horum temporum vicinus laudat. Animadvertendum est insuper libros sacros vernacula redditos nunc primum vetari cœpisse.

In bullario Ord. Præd. tom. I. pag. 33. extat bulla Gregorii IX. data A. 1231. die 25. aprilis, qua Priori Fratrum Prædicatorum facultatem largitur absolvendi magistros, & scholares Parisienses, qui incurrerant censuras latas in hoc Parisiensi concilio & *ab 2. Roberto bonæ memoriæ tit. S. Stephani in Monte Cœlio presbyt. cardin.* in legentes *libros naturalium* Aristotelis. MANSI

nihil esse paradisum, neque infernum, sed qui haberet cognitionem Dei in se, quam ipsi habebant, habere in se paradisum: qui vero mortale peccatum, haberet infernum in se, sicut dentem putridum in ore. Altaria sanctis statui, & sacras imagines thurificari, idololatriam esse dicebant; eos, qui ossa martyrum deosculabantur, subsannabant, maximam etiam blasphemiam ausi sunt dicere in Spiritum sanctum, a quo omnis munditia est & sanctitas: si aliquis est in Spiritu sancto, ajebant, & faciat fornicationem, aut aliqua alia pollutione polluatur, non est ei peccatum, quia ille spiritus, qui est Deus, omnino separatus a carne non potest peccare, & homo, qui nihil est, non potest peccare, quam diu ille spiritus, qui est Deus, est in eo. Ille operatur omnia in omnibus, unde concedebant, quod unusquisque eorum esset Christus, & Spiritus sanctus, impletumque est in eis quod dicitur in evangelio: Surgent pseudo-Christi & pseudo-prophetæ, &c. hactenus Cæsarius.

Philosophiæ fuco instillatæ hæreses.

En pessimæ pestilentissimæque lacunæ, unde perditissimi novatores impia dogmata hausere. Sed ad Rigordum revertamur, qui id non prætermittendum historiæ adiicit, allatos fuisse Parisios quosdam libros pluribus hæresibus inquinatos, cumque philosophiæ fuco disseminarentur errores, Patrum sententia vetitos fuisse.

XXIX. Joan. Rex percellitur anathemate.

Nec in Galliis modo, verum in Anglia religionis causam in grave discrimen adductam enarrat Parisius, cum regno jam biennio interdicto percusso, atque Joanne tyrannidem exercente, Innocentius ex Cardinalium consilio Regem anathemate perculit, ac Londoniensi, Helgensi, & Wigorniensi episcopis provinciam imposuit, ut sententiam promulgarent. Sed ii metu correpti Apostolica imperia detrectarunt, rumore tamen sparso id solum mussitabatur in circulis, cumque Gaufridus archidiaconus Regis clericus eam protulisset sententiam, sacerdoti salva conscientia in Regis familia, atque obsequio perstare non licere, nec facultate petita abscessisset, adeo in eum Joannes excanduit, ut vinculis constrictum plumbeo tegmine operiri jusserit, ac molis gravitate & victus penuria fatiscere coegerit.

Gaufridi zelus. Crudelissima illius mors.

Addit auctor Alexandrum quendam cœmentarium improbissimum adulatorem ad Regis aucupandam gratiam docuisse, mala quæ in populum spargebantur non ob interdictum, sed ob plebis scelera a Deo immissa, nec Romanorum Pontificem fulminare in Angliæ Regem anathema potuisse: at Innocentium assentatorem illum sacerdotiis omnibus exuisse aliisque censuris affixisse, unde in maximam penuriam redactus, traductusque per omnium ora victum emendicare coactus est.

Nefarius adulator Regem corrumpit. Pœna illius.

XXX. Friderici nuptiæ cum Reg. Arag. sorore.

Addendum de Hispanicis simul & Italicis rebus ex Joanne Mariana, (a) Constantiam Aragonii Regis sororem ex priore viro Emerico Ungariæ Rege, cui Ladislaum perum pepererat, viduam Innoc. Pontifice curante Friderico Regi Siciliæ connubio junctam, [1] atque hoc ipso anno ad virum classe deductam esse tradit. Demum quod ad res orientales pertinet; Theodorus Lascaris Græcorum Imperator bis mille tantum equitibus, ex quibus octingenti Latini strenuissimi milites Jathatinem Turcorum principem viginti fere militum millia ductantem aggressus vicit, licet enim barbari undique Christianos circumfunderent, atque Jathatines Theodorum vibrato ictu ex equo dejecisset, non territus Theodorus collectis animis equi pedes anteriores ense truncavit, effusoque in terram Sultano caput amputavit, quod præfixum hastæ in signum victoriæ divini ope numinis reportatæ circumtulit; hæc pluribus Gregoras (b).

(a) *Mar. l. 11. c. 22.*

Theodori Lascaris de Turcis victoria.

(b) *Niceph. Greg. l. 1.*

De-

NOTÆ [1] QUandoquidem in testem connubii hoc anno celebrati Fridericum inter, & Constantiam recentem tantummodo Scriptorem laudat hic Raynaldus, juvat antiquum & coævum scriptorem id asserentem proferre. Est autem Anonymus Casinensis in chronico a Peregrino vulgato, qui ad annum 1209. scribit: *Fridericus rex Siciliæ duxit in uxorem sororem regis Aragonensis.* In appendice vero ad chronicon Malaterræ, quam ex codice Marchionis Jaratanæ vulgavit Muratorius rer. Italic. to. V. pag. 603. mensis pariter hujus connubii proditur his verbis: *Anno 1208. decimo quinto mensis augusti duodecima indictionis* (lege anno 1209.) *domina Constantia de Aragonia applicuit Panormi, & dominus rex Fridericus in eodem mense desponsavit eam.* Ex hoc anno, & mense epocham quandam regni Siculi duxisse Fridericum opinor cum annum 1212. mense februario regni sui tertium numeraverit, ut demonstrant diplomata, de quibus in nota ad A. 1295. 5. MANSI

I. Otho anathemate ictus.

DElibutus Imperiali inunctione Otho, atque ex adepto honore superbia insolescens, rescisso sacramento, occupatis Ecclesiæ possessionibus, invasaque Sicilia, Innocentii a quo ad Imperium immensis laboribus evectus fuerat, justissimas in se iras provocavit; atque ex illius manibus anathematis fulmen anno a salute mundi ducentesimo decimo supra millesimum indictione XIII. in suum caput extorsit. Hoc enim anno e cœtu fidelium motum tradunt, Albertus abbas Stadensis, (a) Urspergensis, (b) Godefridus, (c) Stero, (d) fragmenti historici incertus auctor Rigordus, (e) Ricchardus de S. Germano (f) Fossæ novæ chronicon, utque alios omittamus, Matthæus Parisius, (g) qui tamen, utpote in Romanam Ecclesiam parum æquus, Innocentiique infensissimus hostis, Othonis suscepta causa, culpam omnem in Pontificem ipsum transfundere audet: natum enim inter eos dissidium ait, quod Papa suo rectore orbato Imperio, plurima oppida, aliaque ad id spectantia occupasset: quapropter dum princeps jus suum recuperare studeret, immeritum in se Innocentii odium concitasse; verum cur non prodit, quæ ab Innocentio oppida occupata? nullum prorsus sane afferre potuit, quod Pontifex æqui amantissimus, ab ejusmodi invasionibus abhorreret. At non sua recuperasse Othonem, sed in Romanæ Ecclesiæ res manus injecisse ostendunt præter alios Rigordus, atque Fossæ novæ chronici auctor, ita enim illorum alter: (b) *Rediens inde*, hoc est ab urbe, *Imperator, sicut dudum in animo conceperat, occupavit castra, & munitiones, quæ erant juris B. Petri Aquapendens, Radicofanum, sanctum Quiricum, Montemflasconis, & fere totam Romaniam & inde transiens in Apuliam, oppugnavit terram Friderici filii Henrici Imperatoris, & cepit civitates multas, & castella in regno Apuliæ, quod totum est de patrimonio & feudo B. Petri, &c.* Similia tradit Jordanus. (i) [1] [2]

(a) Stad. in chron.
(b) Ursperg. in chron.
(c) Godef. in annal.
(d) Stero apud Canis. ant. lect. to. 1. p. 244.
(e) Rigor. de gest. Philip. Aug. Franc. Regis.
(f) Ricch. de S. Ger. in chr.
(g) Matth. Par. hoc ann. hist. Angl.

Excusationes Othonis.

(b) Rigord ubi sup.

Eccl. loca ab Othone occupata.

(i) Jord. MS Vat. signa. n. 1960.

II. At chronicon Fossæ novæ: *Oddo dictus Imperator per Tusciam æstivo tempore permanens, mense novembri prohibitus a domino Papa, & excommunicatus, consilio domini P. comitis de Celano, & consilio Diopuldi ingressus est regnum Apuliæ. Celebrato festo S. Martini super Soram, tota terra usque Capuam redacta est in suo Imperio, & citius quam potuit, ivit super Aversam & obsedit eam usque ad nativitatem Domini non valens eam capere reversus est Capuam, & hyemavit ibi, faciendo machinas ad capiendas civitates, quæ nolebant venire ad suam fidelitatem.* Nullus qui ecclesiasticam historiam vel leviter delibavit, recensita loca juris Romanæ Ecclesiæ fuisse ignorat; id namque Imperialia, regiaque diplomata suis recitata locis apertissime demonstrant, quibus congruunt, quæ de ipso Othone dis-

Aversa frustra tentata.

NOTÆ [1] ANno isto concilium aliud Avenioni coivisse a superiori plane diversum censuit P. Cossartius in nota ad concilium Avenionense anni 1210. collectionis Labbeanæ to. XIII. col. 812. edit. Venet. Id autem ex eo deducit, quod in actis concilii Avenionensis an. 1209. nihil legitur de excommunicatione Tolosanorum, ac de anathemate in comitem Tolosanum intentato, si ea quæ remiserat vectigalia iterum exegisset; quæ omnia in concilio Avenionensi acta docet Vallisarnensis cap. 33. Qui pariter Scriptor postquam narrasset res gestas anno 1209. singulas secundum temporis, quo acciderant seriem, alia memorans gesta in festo S. Magdalenæ, alia S. Michaelis, alia denique in nativitate Domini, tandem sequenti capite XXXIII. concilii hujus meminit, ex quo intelligimus concilium hoc Avenionense non quidem septembri mense anni 1209. quos temporis characteres exhibet concilium superioris anni, sed an. 1210. ineunte convenisse. Ineunte, inquam, nam hyeme anni hujus nondum exacta, Milo (quem concilium hoc indixisse asserit Vallisarnensis, cum Avenionensi anno 1209. Hugo Regiensis præfuerit) decesserit; teste Vallisarnensi cap. 37. MANSI

[2] ANno huic Romanum quoddam concilium assignant collectores, sed cum nullum laudent scriptorem veterem præter unum Palmerium, qui chronicon suum anno 1481. absolvit, ideo ex antiquis res diligentius investiganda est. Igitur Nangius ad hunc annum hæc adnotat: *Papa convocato cardinalium suorum concilio in eum* (Othonem) *excommunicationis sententiam promulgavit. Deinde cum nec sic resipiscere vellet ...... omnes subditos ejus a fidelitate ipsius absolvit, prohibens sub anathemate, ne quis eum imperatorem haberet, aut nominaret.* Albericus in chronico paria fere ad hunc annum scribit: *Papa communicato cum fratribus consilio excommunicavit eum.* Ex his discimus pontificem non quidem concilium proprie ex collectis invitatisque episcopis habuisse, sed rem magni momenti cum Cardinalibus, qui tunc Romæ aderant communicasse, quæ cardinalium consultatio minus propere concilium appellaretur. Præterea anno non suo consultationem hanc tribuunt collectores; cum enim asserat Nangius adhibitam illam fuisse a pontifice cum primum anathema in Othonem pronunciandum fuerat; idque præstitum a pontifice anno præcedenti 1209. ex chronico Fossenovæ constet; ideo concilium istud qualecumque fuerit ibi collocandum erat; ubi & collocat Palmerius, quem unicum concilii hujus scriptorem Labbeus exhibet. MANSI

serit Urspergensis abbas (*a*): *Inde peragratis partibus Tusciæ & Marchiæ contra juramentum, quod fecerat, domino Papæ, manu hostili cœpit invadere terras S. Petri, ad Ecclesiam Romanam pertinentes*. Hæc ipse: quibus similia fragmenti historici incertus auctor (*b*) aliique tradiderunt. Quapropter mitamur recentiorem (*c*) eam pontificiæ indignationis caussam attulisse, quod Otho per Italiam antiqua Imperii jura reposceret, quorum nonnulla ad Ecclesiam derivata fuissent. Dicere prætermittimus de nefandis decimætertiæ centuriæ (*d*) auctoribus, deque altero ejusdem farinæ impio, qui Stadensis chronicon scholiis fœdavit: novatoribus enim solemne est, quo flagrant in Romanam Ecclesiam odio mendaciis contaminare veritatem. Consentiunt superioribus, quæ Ricchardus de S. Germano (*e*) tradidit historiæ, Othonem regni Siculi opibus allectum, spreto fidei sacramento, quo se Romæ adstrinxerat, cum Diupuldo & comite Celanensi inito fœdere ab iis Capuam Salernumque recepisse, Cassinensem abbatem plerisque suorum metu diffugientibus simili perfusum terrore ad Othonem se, ut suam ditionem a belli injuriis vindicaret, contulisse, votique compotem factum. Præterea Diupuldum Capuæ traditis Othoni nonnullis arcibus Spoleti ducem creatum, Imperatoriisque armis fretum, Aquinum strenue loci dominis sese defendentibus frustra tentasse, Neapolim Othoni portas aperuisse, atque in Aversanos concitasse, qui certis cum eo legibus fœderis initis imminenti periculo sese subduxere, indeque in Apuliam conversis signis qua sponte qua metu populis jugum imposuisse. Addit idem auctor Capuanos interdicti sententia ac pœna ab Innocentio implicitos, quod præsente Othone cœtu fidelium depulso sacra fecissent.

(a) Ursperg. chr. an. 1209.
(b) Frag. hist. inc. aut. hoc anno.
(c) Crantz. hist. Sax. c. 5.
(d) Cent. 13. c. 6. 7. 10.
(e) Ricch. in chron. an. 1210.
Othonis in regno progressus.
Neapolis se illi dedit.

Cæterum addit Rigordus Romanum Pontificem non solum anathematis sententiam promulgasse, verum ejus crescente contumacia illius subditos, quo illi obstricti tenebantur, fidei sacramento solvisse; idem habetur in Innocentii epistola (*f*) infra ex parte reddenda: *Sub anathematis pœna vetamus, ne quis eum Imperatorem habere, nominareve audeat;* atque ita ab eo Thuringiæ Lantgravium, Moguntinum & Trevirensem archiepiscopos, ducem Austriæ, Bohemiæ Regem alienatos, pluresque tum ecclesiasticos, tum alterius ordinis recessisse: quibus similia de Germaniæ principibus ab exauctorato Imperatore deficientibus Urspergensis & Jordanus tradunt.

Liberantur fide præstita Othoni subditi.
(f) Inn. l. 13. ep. 185.
Plures eum deserunt.

Quod ad Fridericum Regem attinet, cujus paulo ante mentio incidit; hoc anno cum arguit Innocentius in Cataniensem episcopum cancellarium suum ingratum se gessisse: *Cum etenim*, inquit, (*g*) *venerabilis frater noster Cataniensis episcopus regni Siciliæ cancellarius te custodierit hactenus, & nutrierit, ac pro defensione tua, & regni tui labores, & angores, anxietates, & necessitates multiplices sustinuerit, nunc, si verum est quod asseritur, tot beneficiorum oblitus, a tua ipsum familiaritate recedere permisisti in scandalum, & odium pariter plurimorum, propter quod alii regni nobiles, dum eundem multis meritis prædictum debita intellexerunt remuneratione fraudatum, in tua fidelitate lentescent, & nonnulli se a tuis obsequiis subtrahent, qui ad ea ex ipsius poterant retributionibus provocari, &c.* parciores sumus in referendis hisce literis, quod in cæteris hujus anni ac trium sequentium annalibus servabimus, cum typis mandatæ circumferantur: quarum tamen numeros non ut in excusis libris, sed ut in regesto Vaticano jacent, censuimus annotandos. *Dat. Lateran. VII. Kal. Julii Pontificatus nostri anno tertiodecimo.* paucis vero ante diebus, nimirum XV. Kal. dato ad Constantiam Reginam ejus uxorem Apostolico diplomate, factam a viro donationem propter nuptias confirmavit. (*h*) Asperiora illa monita paterni amoris argumenta extitere: divinum enim numen imitabatur, de quo legitur, quem diligit corripit & castigat, cum pro eodem tuendo rege assidue incumberet, id namque ex ejus literis ad Pisanos, qui Othonis partes erant secuti, datis perspicue cernitur, quibus eos ita compellat (*i*):

III.
(g) Ep. 79. Frider. in Catan. ep. ingratus.
Arguitur ab Innoc.
(h) Ep. 80. Inn. Pisanos ab Othonis obsequio deterret.
(i) Ep. 185.

Innocentius &c.

Ex iis, quod gaudentes referimus, si dictis facta respondeant, intelleximus evidenter, quod beneficiorum Apostolicæ sedis esse non vultis ingrati, nec jurisdictionem vobis in Sardinia vendicare, seu etiam excommunicationis sententia innodari. Verum si proposito illi duxeritis insistendum, ut contra nos, & Romanam Ecclesiam Othoni dicto Imperatori excommunicato, & maledicto, qui qualem post factum benefactoribus suis vicem rependat, opera manifestant, impenderetis auxilium ad regnum Siciliæ occupandum, nec ingratitudinis vitium, neque pœnam ob hoc contra vos, & civitatem vestram statutam, nec etiam excommunicationis sententiam possetis procul dubio evitare, &c. Dat. Later. XI. kalendas Januarii Pontif.

nostri

nostri anno XIII. [1]

IV. Percurrenda alia pontificii zeli exempla, quæ hoc anno explicuit Innocentius. Lacessivit illum Rex Lusitanus, qui episcopum Portugalensem acriter insectabatur, quod incestis filii sui nuptiis interesse renuisset, quare initis cum eo ante pactionibus recesserat, appellationeque ad Romanum Pontificem spreta, quorumdam canonicorum ejusdem episcopi domos dirui jusserat, eorumque bona expilarat, cœtu fidelium motos in ecclesiam intruserat, defunctos interdicti tempore tradi sepulturæ imperarat, aliaque in eundem præsulem gravissima flagitia perpetrarat: quæ recenset Innocentius Papa dum ad Zamorenses episcopum & archidiaconum scribit: quibus mandat (*a*) Regem ipsum, aliosque ad delendum præteritum facinus inducere conentur, atque in obluctantes ecclesiasticas censuras distringant. Datæ sunt hujusmodi Innocentii literæ Laterani 3. idus maii; quo item die ad Portugalensem ipsum episcopum scribens compositionem illam inter ac Sancium Regem ante factam firmam esse decernit (*b*). Qui vero ad Lusitanum Regem errantem corrigendum incubuit, is Ferdinandi primogeniti Alphonsi Castellæ Regis studiis favit: cum enim militiæ suæ prima rudimenta Deo consecraturus, Christiani nominis hostes de paterna hereditate, quam occupaverant, depellere vellet, atque ad eam rem Apostolicæ sedis auxilium reposceret, Innocentius commendato ejus consilio, Hispaniæ archiepiscopis atque episcopis præcepit, (*c*) principes ad ferendam illi opem adducere niterentur.

Lusit. Regis scelera

Illum corripi jubet Innoc.

(*a*) Innoc. ep. 54. & 72.

(*b*) Ep. 76.

Castell. Reg. primogenitus arma Christo dicat.

(*c*) Ep. 179.

Innocentius, &c.

Significavit nobis dilectus filius F.... primogenitus charissimi in Christo filii nostri A... Regis Castellæ, quod ipse militiæ suæ primitias omnipotenti Deo desiderans dedicare, ad exterminandum inimicos nominis Christiani de finibus hereditatis ipsius, quam impie occuparunt, intentionis studium toto conamine satagit impertiri; suppliciter postulans, & devote requirens, ut ei ad hoc opus feliciter consummandum, & nos ipsi Apostolicum impendamus suffragium, & ab aliis faciamus subsidium exhiberi. Nos igitur opportunum pium ejus propositum in Domino commendantes fraternitates vestras per Apostolica scripta monemus, quatenus Reges, & principes vestros, qui non sunt cum illis ad treugas observandas astricti, ad opus simile peragendum sedulis exhortationibus inducatis &c. Dat. Later. XV. id. decemb. anno tertiodecimo. Ad hæc quænam Alphonso Legionensi Regi petenti concesserit, ad Cistercienses monachos datæ literæ, (*d*) declarant. Instaurarat nimirum oppidum, cui Ventosa nomen est, in monasterii limitibus situm, quod cum multo refertum populo esse cœpisset, atque ob id quietem monasticam disturbaret, a cœptis pius Rex destitit, atque edito publico instrumento pollicitus est nullam in posterum coloniam intra possessionum Cisterciensium fines adductum iri, cujus promissis Innocentius ab eo rogatus Apostolicam auctoritatem adjecit.

Juvat illius consilia Inn.

(*d*) Ep. 176.

V. Cum in Hispaniæ rebus versemur, non prætermittendum silentio, Innocentium hoc eodem anno XV. non mart. dato Laterani diplomate (*e*) ad Rodericum arch. Toletanum nobilissimæ ecclesiæ illius primatem, cæteraque privilegia a Pontificibus concessa confirmasse; e quo hæc decerpimus.

(*e*) Eed l. 13. ep. 5.

Innocentius, &c.

Jura nobilis, & famosæ Toletanæ ecclesiæ Apostolicæ sedis propriæ ac specialis filiæ conservare volentes, tuis, venerabilis frater Roderice, quem vero in Christo charitate diligimus, rationabilibus postulationibus paternæ pietatis affectu duximus annuendum. Ideoque per præsentem privilegii paginam, ad exemplar felicis recordationis Urbani, Gelasii, Calixti, Honorii, Eugenii, Adriani, Alexandri primi, Alexandri secundi, Alexandri tertii, Urbani secundi, Cælestini prædecessorum nostrorum primitatem dignitatem per Hispaniarum regna tibi, & ecclesiæ Toletanæ auctoritate Apostolica confirmamus, teque primatem præsules Hispaniarum respicient, & ad te referent, si quid inter eos dignum exortum fuerit quæstione, salva tamen in omnibus Apost. sedis auctoritate. Verum personam tuam in manu nostra propensiori gratia retinentes censemus, ut solius Romani Pontificis judicio ejus causa, si qua fuerit, decidatur, &c.

Primatus Hisp. Tolet. arch. confirmatus.

VI. Comprobavit etiam paucis post diebus S. Jacobi militiam vulgo de Spatba nuncupa-

NOTÆ [1] QUamquam scriptores quidam anno huic assignant exordium Johannis Brenensis regis Jerosolymitani; anticipandum tamen illud ad præcedentem annum censeo, nam Bernardus thesaurarius, qui Terræ sanctæ historiam circa hæc tempora scribebat, quam prior vulgavit Muratorius rer. Italic. to. VII. hæc scribit. *Joannes comes de Brenna assensu prælatorum, & principum omnium rex efficitur, filiamque Conradi marchionis de Monte Ferrato, qui fuit dominus Tyri ab assassinis occisus accepit in conjugem. Amboque de regno coronati sunt apud Accon anno gratiæ Christi* 1209. Hinc vides errasse Jordanum scriptorem, qui chronicon suum multo serius absolvit quam Bernardus scripsit; cum ejus opus ad exitum circiter sæculi hujus perducatur; errasse, inquam, non in anno tantummodo coronati in regem Johannis, sed & in assignanda urbe, in qua solemnis hæc coronatio peracta fuit, non enim id actum Tyri, ut ipse ait, sed in urbe Acconis seu Ptolemaidis, ut ex Bernardo discimus. MANSI

cupatam, privilegiaque ab Alexandro III. illi concessa corroboravit. (a) Plura hic Innocentius affert de optimis hujus ordinis legibus, quas si cupias, ipsum consule; hujus enim anni ac trium sequentium proximorum pontificia regesta, ut diximus supra, typis mandata sunt, quæ Franciscus Bosquetus notis illustravit, deque illo religioso equestri ordine dignissima memoratu adducit.

(a) Ep. 10.

Innocentius, &c.

Equitum S. Jacobi institutio.

Tempore felicis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri in partibus Hispaniarum de divino factum munere gratulamur, ubi nobiles quidam viri, peccatorum vinculis irretiti, & inspiratione illius, qui vocat ea, quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, superna gratia sunt afflati, & tacti super multis transgressionibus suis dolore cordis intrinsecus, & præteritorum agentes pœnitentiam peccatorum non solum possessiones terrenas, sed & corpora sua in extrema quæque dare pericula pro Domino decreverunt; & ad exemplum domini nostri Jesu Christi, qui ait: Non veni facere voluntatem meam, sed ejus, qui misit me Patris, *in habitu, & conversatione religionis sub unius magistri statuerunt obedientia commorari, eo utique moderamine propositum suum, & ordinem temperantes, ut quia universa turba fidelium in conjugatos, continentesque distinguitur, & dominus Jesus Christus non solum pro viris, sed pro feminis quoque de femina nasci voluit, & cum hominibus conversari, habeantur in ipso ordine, qui cœlibem, si voluerint, ducant vitam, & consilium B. Pauli sequantur, qui dicit:* De virginibus autem præceptum Domini nostri non habeo, consilium autem do. *Sint etiam, qui juxta institutionem dominicam, ad procreandam sobolem & incontinentiæ præcipitium evitandum conjugibus suis utantur, & una cum eis ad incolatum supernæ patriæ de convalle lacrymarum & terrena transire peregrinatione nitantur, & lacrymis diluant, & operibus pietatis, si eos super fundamentum suum, quod Christus est, pro cura carnis, & affectibus liberorum ligna, fœnum, stipulam ædificare contingat, cum alii expeditiores, & continentes ædificent aurum, argentum, & lapides pretiosos, & isti tamen, & illi militent uni Regi, & super unum fundamentum cœlestem unam ædificent mansionem, promissione psalmistæ in domino roborati, qui minora quoque membra Ecclesiæ confortat, & dicit:* Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur, *&c.* Edoctus prædecessoris exemplo ad quem Petrus Ferrandus ordinis magister se contulerat, atque Apost. sedis clienteiam obtinuerat, eodem eos beneficio exornat, quæ vero militari huic ordini impositæ essent leges, ita prosequitur.

De conjugatis & continentibus.

VII. Ordinis illius statuta.

Inter ea sane, quæ in professionis vestræ ordine statutum est observari primum est sub unius magistri obedientia in omni humilitate, atque concordia sine proprio vivere debeatis, illorum fidelium exemplum habentes, qui ad fidem Christianam Apostolorum prædicatione conversi vendebant omnia, & ponebant pretium ad pedes illorum; dividebatur quoque singulis, prout cuique opus erat, nec aliquis eorum quæ possederat, quidquam suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Ad suscipiendam quoque prolem, quæ in timore domini nutriatur, & infirmitatis humanæ remedium, juxta institutionem Domini, & indulgentiam Apostoli, qui ait: Bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, & similiter mulier virum suum: *qui continere nequiverit, conjugium sortiatur & servet inviolatam fidem uxori, & uxor viro, nec thori conjugalis continentia violetur. Si autem viri præmortui fuerint, & relictæ ipsorum, quæ ordinem susceperunt, nubere voluerint, denuncietur magistro hoc sive commendatori, ut eum illius conscientia, cui vult ipsa mulier nubat, secundum verbum Apostoli Pauli dicentis:* Mortuo viro soluta est mulier a lege viri. Cui vult nubat, tantum in domino; *quod etiam de viris intelligitur observandum. Una etenim utrique lege teneantur. Statuimus quoque, ut nullus fratrum, sive sororum, post susceptionem ordinis vestri, & promissam obedientiam vel redire ad sæculum, vel ad alium ordinem sine magistri licentia audeat se transferre, cum sint in ordine vestro loca statuta, ubi quisque districtius valeat conversari, &c.*

VIII. Joan. Rex magnas in Angl. opes undique corradit.

At rursus Innocentium monentem Reges, atque increpantem inspiciamus. Inter Christianos hujus temporis principes, nullum immitiorem Joanne Anglo Rege mea sententia reperies, qui tyrannide, quos poterat, oppressisse, hoc eodem anno exempla factaque probaverunt. Mittimus de Judæis dicere, quos omnes in carcerem conjectos, pecunia se redimere coegit, uti Matthæus Parisius testatur; (b) ab eodem accipiamus auctore, quid contra ecclesiasticos hoc anno iniquissime gesserit. Air enim coactis Londini religiosarum familiarum præfectis centium millia librarum sterlingorum ab iis extorsisse; a Cisterciensibus quoque labefactatis eorum privilegiis, quadraginta millia librarum argenti, nec non ab aliis magnam pecuniæ vim corrasisse. Cæterum, qui omnes Angliæ ecclesias præsulesque adeo male habuit, Eboracensem ecclesiam, atque archiepiscopum, quamvis fratrem suum, crudelissime spoliavit de quibus ab eodem archiepiscopo certior factus Innocentius hæc rescripsit,

(b) Par. hist. Angl. an. 1210.

mo-

(a) Inn. l. 13. ep. 64. (a) moneri Regem curaret, ut ablata redderet, injuriasque ac damna sarciret, eoque rennente Eboracensem provinciam interdicto subiiceret. Hæc Pontifex in Joannem: adversus quem præterea ad Roffensem ac Saresberiensem episcopos hoc anno literas misit, (b) cum enim B. olim Anglorum Reginæ, quamvis ab Romano Pontifice sæpissime rogatus, atque admonitus, dotem nunquam restituere voluisset, urbes, oppida, ac reliqua loca, quæ ad hujusmodi dotem pertinebant, atque alia ex causa ecclesiastico interdicto essent obnoxia, novo etiam interdicti vinculo eundem ratione dotis obstrinxit, adeo ut si prius vinculum dissolvi contigisset, hoc non prius diremptum foret, quam rex officio fecisset satis.

(b) Rig. de gest. Phil. Aug. Franc. Reg. an. 1209.

IX. Philipp. duobus episc. infensum mitigare nititur.

Præterea Philippum Francorum Regem, de ecclesiastica libertate cæteroquia benemeritum, Altissiodorensem & Aurelianensem episcopos ob nonnullas causas, quas justas prætendebat, infectantem Senonensis archiepiscopi ac suffraganeorum opera monuit: ac præstat eundem Pontificem Regem alloquentem audire. (c)

(c) Ep. 183.
(d) Ep. 187.

Innocentius, &c.

Cum alii Reges, & principes (d) rationes, & libertates ecclesiasticas persequuntur, nos fili charissime te illis obtreimus in exemplum, quod eas in Regno tuo custodis illæsas, propter quod & Dominus justus judex te ac regnum tuum hactenus custodivit illæsum, qui etiam magnifice augumentavit, nec augumentare, & custodire desistet, quamdiu tu & heredes tui fideliter curaveritis in hoc laudabili proposito permanere, quod & apud Deum est meritorium, & apud homines gloriosum. Nam si ad regna vicina pariter & remota oculos tuæ considerationis extendas, manifeste videbis quam graviter Deus illa contriverit, quæ rationes & libertates ecclesiasticas infringere præsumpserint. Nuper autem, quod dolentes referimus, nostris auribus est intimatum, quod tua regalis sublimitas contra venerabiles fratres nostros Antissiodorensem, & Aurelianensem episcopos indignitatem agi præceperit, non utique sui moris, sed nec etiam sui juris, dum eorum sareiri fecisti regalia, imo etiam quædam alia, præter illa, cum necdum de aliquo foris facto confessi fuerint vel convicti, nec etiam ad satisfaciendum commoniti, vel inducti, levi occasione prætensa, quod quidam eorum milites in suo exercitu constituti, ad locum, quem eos adire præceperas, ire cum aliis noluerunt, absentibus eisdem episcopis per licentiam a te liberaliter impetratam. Ex his corrigendus videtur Rigordus, (e) dum aliam Philippi indignationis causam affert, ipsumque juste illis iratum ostendere nititur, additque: *Rex eorum regalia confiscavit*; scilicet ea tantum temporalia quæ ab eo fiduciario jure tenebant, *decimas & alia spiritualia eis in pace dimittens*; etenim alia etiam abstulit; pergit Innocentius ipsos ad sedem Apostolicam confugisse, quæ cum afflictis deesse non possit, rogare se, ut in pristinum statum ipsos restituat, ac si quam accepisse injuriam putat, regia clementia deleat: *Datum Laterani decimo septimo Kalend. januaris Pont. tertio decimo*. Hæc Pontifex, qui præterea Ingeburgem Reginam literis suis solatus est, quam Philippus iterum receptam indigne habebat.

(e) Rigor. ubi sup. Philippi iratum causæ.

X. Philipp. in hæret. persequendis zelus.

Egregie meritus est eodem anno de catholica religione Philippus, in hæreseos enim extinguenda lue, Christianissimi principis præclarum specimen dedit, ut refert Godefridus (f): *Hoc anno in adventu Domini quidam hæresiarcha Bernardus nomine, cum aliis novem, quorum quatuor sacerdotes erant, Parisios venientes pervertere populum nitebantur: qui episcopo proditi comprehenduntur, & coram magistris & clero statuuntur; sed cum satis cum eis de fide disputatum fuisset, de hæresi convicti, a Rege in vigilia Thomæ Apostoli incendio perire jussi sunt*; hæc ille. De hæreticis hoc anno Parisiis deprehensis suppliciogue affectis meminit etiam Bernardus (g): [1] verum longe aliter, quam Philippus Francorum Rex Raymundus Tolosanus comes se gessit, non enim modo hæreticos non punivit, sed etiam in suo comitatu permisit ac fovit. Quamobrem Innocentius, cui nihil cordi potius erat, quam impios pestiferosque homines exscindere, fideliumque communione arcere, monitorias literas, minarumque plenas dedit: (h) *Nobilitatem tuam*, inquit, *rogamus, monemus attentius, & hortamur, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus exterminare a terris eisdem hæreticos, prout te coram nobis promi-*

(f) Godef. in annal. an. 1210. Hæresiarcha cum sectariis flammis traditur.

(g) Ber. chr. Rom. Pont. an. 1210.

(h) Inn. l. 13. ep. 180.

NOTÆ [1] HÆretici illi, de quibus hoc anno supplicium sumptum fuisse Parisiis in annalibus legimus, iidem sunt Almarici discipuli, de quibus anno superiori idem Annalista num. XX. egerat; quæ proinde historia una licet eademque, male in duas distinguitur. Igitur hæretici Almarici sectatores, non quidem superiori anno, sed præsenti igne perempti, decem erant numero, cæterorumque princeps Bernardus quidam in indiculo hæreseon, quas vesani illi tenebant a Martenio to. IV. Anecdotorum vulgato appellatur. Male vero laudatus hic a Raynaldo Bernardus Guidonis in chron. Roman. Pontif. extinctos illos fuisse asserit in vigilia S. Thomæ, cum in vetusto illo indiculo dies XII. Kal. decembris assignetur. MANSI

misisse recolimus, non postponas. Raymundum in urbem supplicem ad Innocentium se contulisse, quem Pontifex suis pedibus advolutum, ad Regensem episcopum & M. The. rejecit, quo se de crimine hæreseos, ac de nece Petro de Castro novo ob catholicam fidem illata purgaret, Petrus Vallisarnensis, ut vidimus, testatur. (*a*) Denique subdit Innocentius: *Alioquin exterminatoribus eorumdem terras ipsorum noveris esse concessas divino judicio possidendas. Dat. Later. XVI. Kalendas januarii*; ut vero in Raymundum pontificio edicto non audientem animadverterit, proximo anno dicendum.

(*a*) *Pet. Vallisar. hist. Albi. c. 33.*

XI. Catholicorum in hæret. zelus.

Interea quoniam de Albigensibus incidit mentio, videamus quid de catholicis adversus eos ad arma concurrentibus, auctores hoc anno prodant. Plurimos ex universa Gallia, Anglia, & Lotharingia crucesignatos, contra eosdem Galliarum hæreticos confluxisse, prosiliisseque tradunt Albertus Stadensis (*b*) & Godefridus (*c*); ut vero dux exercitus Domini Simon Montfortius comes Albiam civitatem totamque fere Albiensem diœcesim, aliaque hæreticorum loca obtinuerit, docet Bernardus (*d*), quem paulo ante memoravimus; extat Pontificium diploma ad eumdem Simonem hoc anno datum (*e*).

(*b*) *Stad. in chr.* (*c*) *Godef. in annal. hoc anno.* Albis subacti. (*d*) *Ber. chr. Rom Pont. item Tolos. comit. eod. anno.* Inn. Albiam confirmat Montfortio. (*e*) *Inn. l. 13. ep. 86.* Lit. Inn. ad Montfortium.

Innocentius &c.

Habuisse bajulos dominici verbi fidem ad sinapis evangelicæ quantitatem felix tua translatio promotionis ostendit, dum nominationis tuæ non solum, sed & denominationis vocabula bonis interpretatus operibus in auditu auris obedisti secundum nomen tuum in locum peregrinationis exire, ac sicut mons infirmas partes Ecclesiæ muniturus, ad verbum prædicatorum fidelium es translatus &c. Cum in manibus tuis quem zelus Domini contra fidei subversores armaverit, idem Dominus civitatem tradiderit Albiensem, nos super hoc in Domino gratulantes, civitatem ipsam cum omnibus pertinentiis suis sicut tibi est ad divinæ majestatis honorem pro tutela pacis, & fidei defensione concessa, tibi & heredibus tuis in fide catholica, & devotione sedis Apostolicæ permanentibus, auctoritate apostolica confirmamus, &c. Dat. Lateran. IV. Kal. julii anno tertio decimo. Eidem etiam provinciam imposuit (*f*), ut trium denariorum censum, qui ex qualibet domo sita in terra ab hæreticis parta Apostolicæ sedi annis singulis debebatur, colligeret atque ad se transmitteret.

(*f*) *Ibid. ep. 189.*

XII. Minerba expugnata.

Succubuit præter Albios crucesignatorum sub Montfortio duce virtuti Minerba arx munitissima, in qua hæreticorum perditissimi ideo visi sunt se inclusisse, ut in ea veluti in arctissimo carcere justissimo supplicio reservarentur: suorum enim victorias efferente numine, redactoque in catholicorum potestatem oppido, in quod præcedente cruce, & vexillo, comitis subsequente, ingressos ait Vallisarnensis (*g*) hymnum, Te deum laudamus concinentes, omnes hæretici unum in locum coacti atque ad fidem catholicam amplectendam a comite admoniti, e quibus centum quadraginta & amplius, servatis omnibus, qui Ecclesiæ conciliati sunt, in apparatum ardentem rogum summo furore ultro præcipites sese injecere, ut suos dæmon martyres haberet. In ejus porro obsidione miracula duo idem auctor obtigisse historiæ commendavit: *Quando exercitus pervenit ad obsidendum castrum, aqua quædam defluebat prope castrum, & erat modicissima, sed divina miseratione in adventu nostrorum ita subito excrevit aqua illa, quod suffecit abundantissime toto tempore obsidionis hominibus exercitus & equis: duravit vero ipsa obsidio ferme per septem hebdomadas: recedente vero exercitu, sæpe dicta aqua retraxit se, & facta est modicissima sicut prius. O Dei magnalia! O bonitas redemptoris?* Alterum miraculum non minus, ut posteritati transfundatur, dignum est: injectis enim mappalibus militaribus, flammis, casa, in qua sacerdos rem divinam egerat, ardentibus cæteris, & volitantibus circum flammarum globis ignem non corripuit:

(*g*) *Pet. Val. hist. Albig. c. 37.* Injecti flammis hæretici. Fons miraculo scatuvit.

Cum recederet comes a castro Minerbæ, pedites exercitus mansiunculis, quas fecerant peregrini de ramis & frondibus, ignem miserunt: cellulæ autem, quæ erant siccissimæ, ita statim accensæ sunt, & tanta in altum per totam vallem flamma erupit, ac si aliqua civitas maxima combureretur: erat autem quædam cellula de frondibus similiter, in qua sacerdos quidam tempore obsidionis celebraverat, aliis mansiunculis circumclusa, quæ ita miraculose ab igne est illæsa servata, ut nec etiam aliquod in ea adustionis indicium appareret, sicut a venerabilibus personis, quæ præsentes erant audivi. Statim currentes nostri ad mirabilem visionem, invenerunt quod cellulæ, quæ combustæ sunt illi cellulæ, quæ incombusta mansit, undique a dimidii pedis spatio jungebatur. O virtus immensa!

Oratorium inter flammas illæsum.

XIII. Adjungit auctor (*h*) insigne aliud prodigium de crucibus in templo B. Virginis Tolosæ per dies quindecim contra parietes recens dealbatos radiare, moxque evanescere conspectis: *Miraculum aliud quod contigit apud Tolosam, dum esset comes noster in obsidione Minerbæ, hic duximus inserendum: in civitate illa prope palatium comitis Tolosæ est quædam ecclesia fundata in honore B. M. Virginis, parietes autem illius ecclesiæ de novo erant forinsecus dealbati: quodam autem*

(*h*) *Ib. c. 38.*

tem

Prodigium de crucibus Tolosæ apparentibus.

tem die ad vesperum cœperunt videri infinitæ cruces in parietibus ipsius ecclesiæ circumquaque, quæ videbantur quasi argenteæ ipsis parietibus albiores, erant enim cruces semper in motu apparentesque subito statim non videbantur, siquidem multi eas videbant sed ostendere non valebant, ante enim quam posset digitum levare quis, disparuerat crux, cui volebat ostendere, nam in modum coruscationis apparebant, nunc majores nunc mediæ nunc minores; duravit visio ista fere per quindecim dies, singulis diebus ad vesperam. Itaque fere omnis populus civitatis Tolosæ hæc viderunt. Ut vero fides dictis adhibeatur sciat lector, quod Fulco Tolosanus, Raymundus Biterrensis episcopi, & abbas Cisterciensis Apostolicæ sedis legatus, & magister Theodosius, qui in Tolosa tunc erant viderunt, & mihi per ordinem narraverunt. Accidit autem Deo disponente, quod capellanus prædictæ ecclesiæ cruces videre non potuit prænotatas: quadam igitur nocte intrans ipsam ecclesiam dedit se in orationem, rogans Dominum, ut sibi dignaretur ostendere quod viderant fere omnes: subito autem vidit innumerabiles cruces non in parietibus sed in aere circumfuso, inter quas una cæteris major & eminentior cunctis erat, mox egrediente majore de ecclesia omnes egressæ sunt post illam, cœperuntque recto cursu tendere versus portam civitatis: sacerdos autem vehementissime stupefactus cruces illas sequebatur, & dum essent in egressu civitatis, visum est sacerdoti, quod quidam

Præsagium futuræ cedis Regis Arag.

tendens in civitatem reverendus & decorus aspectu, evaginatum tenens gladium, crucibus illis præbentibus ei auxilium, quendam magnum hominem egredientem de civitate in ipso ingressu interfecit: sæpe dictus itaque sacerdos factus quasi exanimis præ timore cucurrit ad dominum Uticensem episcopum, procidensque ad pedes ejus istud sibi per ordinem enarravit. Nec a verisimili abest hoc objecto viso pugnam illam Deum portendere voluisse, in qua postea Petrus Aragoniorum Rex Tolosa egressus ac secum hæreticorum copias adversus Montfortium trahens, dum Murellum obsidione premeret ab illo cæsus occubuit.

XIV. Apud S. Æg. concilium celebratum.

Redierat Roma, ut diximus, Tolosanus comes, atque ut se de hæresi ac Petri e Castro novo Apostolicæ sedis legati nece purgaret, enixe postulaverat. Sed episcopus Regiensis, ac magister Theodisius, quibus Pontifex mandaverat, ut purgationem illi indicerent, cum artibus perjuriisque crimen a se depulsurum facile nossent, indicto in oppido S. Ægidii conventu prælatorum negarunt Raymundo purgationem, ni prius in levioribus pontificiis mandatis, ut hæreticorum expulsione, tollendisque vectigalibus obsequentem se præbuisset. Eo responso percussus Raymundus inhorruit, utque demissi erat animi, lacrymas ubertim effudit, quod recuperandæ ditionis spe concepta dajectum se videret; At Theodisius cum eas lacrymas non ex criminum dolore, sed timore emanare posset, illum scripturæ sacræ textum acute intorsit: In diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt; ut se inanibus comitis lacrymis non mollitum iri significaret. Atque in eo ipso præsulum cœtu ob justas causas ait Albigensis historiæ auctor (*a*) fidelium cœtu submotum. Narbonæ postea Rex Aragonum Petrus, comes Tolosanus, & comes Montisfortis in colloquium descendere (*b*) cui legati Apostolici Uticensis episcopus abbasque Cisterciensis, *qui præcipue post Deum*, ait Petrus, (*c*) *Jesu Christi negocium promovebat*, aliique conspicui dignitate virtuteque viri præsentes affuere; eaque conditio Tolosano comiti oblata est, modo hæreticos ejiceret, ut omnem ditionem suam illæsam, illaque etiam jura, quæ supremi dominii titulo in hæreticorum terras obtinebat, integra servaret; quin etiam quarta vel tertia locorum vectigalium ab hæreticis possessorum pars in ipsius lucrum cederet: quo ille beneficio spreto in magna se discrimina calamitatesque conjecit. Agitatum etiam de conciliando Ecclesiæ Fuxensi comite, illique propositum, si Ecclesiæ morem gerere nec crucesignatos bello petere vel infestare sacramento polliceretur, Apamias a Montfortio ipsi ereptas restitutum iri; sed eo eas leges non admittente Aragonum Rex Fuxo, aliisque terris, quæ ab ipso supremi dominii jure pendebant, præsidia imposuit, pollicitusque est legato nullum inde malum in catholicos erupturum, & si comes Fuxensis ab Ecclesia recederet, Fuxum comiti Montfortio traditurum, atque ea de re literas Montfortio dedit: verum Rex fidem suam postea turpissime corrupit, sibique æternum dedecus inussit. Illud porro prætereundum non videtur, Montfortium antequam Narbonensis cœtus dissolveretur, a legatis rogatum, ut pro Carcassonæ ditione Montfortium in hominem ligium acciperet, tandem eorum precibus adductum admisisse. (*d*)

Quid gestum cum Raymun.

Narbonense colloquium.

(*a*) Pet. Val. c. 39. 40. 41.

(*b*) Id. c. 43.

(*c*) Id. c. 42.

Conditiones Raym. oblatæ.

Montfort. a Rege Arag. in stipendiarium admittitur.

(*d*) Id. c. 47.

XV. Antequam vero id colloquium institueretur, divina providentia Montfortium a maximis periculis liberavit, dum Thermarum obsidionem urgeret, quæ narrat Petrus Vallisarnensis (*e*): *Die quodam comes noster machinam quandam parvam, quæ lingua vulgari catus dicitur, faciebat duci ad fodiendum castri murum. Dum igitur comes esset prope machinam illam & loqueretur cum quodam milite, brachium-*

(*e*) Id. c. 42.

Ereptus e periculis divinitus Monifortius.

que suum super collum illius causa familiaritatis teneret, ecce lapis ingens jactatus a mangonello adversariorum cum maximo impetu veniens ab alto percussit in capite militem prænotatam, mira Dei operante virtute comes, qui militem illum quasi amplexatus erat, illæsus permansit, miles autem ictum mortis suscipiens expiravit. Alia etiam die dominica erat comes in papilione suo missamque audiebat, contigit autem Dei providente clementia dum staret erectus comes, & audiret missam, quod serviens quidam Deo disponente, retro ipsum prope dorsum ipsius staret, & ecce sagitta per balistam ab adversario emissa servientem illum percussit, & occidit, quod divina pietate dispositum nullus debet ambigere, ut videlicet dum serviens ille stans retro comitem ictum sagittæ susciperet, pius Deus Ecclesiæ suæ sanctæ athletam suum strenuissimum conservaret.

XVI. Cum Fuxensis comitis confirmatæ pervicaciæ mentio a nobis paulo supra edita fuerit, hic illius scelera ex Petro (a) Vallisarn. in posterorum oculis defigere visum est, ut Ecclesiæ explicitam in illum mansuetudinem atque in fulminandis adversus perfidum censuris, occupandisque armorum vi terris æquitatem intueri possint. Non ille modo infectus hæresi, sed etiam affines eo scelere imbuti, adeoque in catholicos efferati, ut in carnificum naturam degenerasse viderentur: ex quibus unus canonicum prope Apamias sacra facientem obtruncavit, illiusque sanguinem cum Christi sanguine in altari miscuit, viroque religioso oculos effodit. Nec minus ipsius comitis animum hæresis in feritatem asperabat, adeo ut monasteria disturbaret, sacras expilaret opes, in pias domos meretriculas induceret, fidem datam violaret, reliquias sanctorum sperneret: unde id memorabile aliquando contigit, ut dum solemnem supplicationem, in qua S. Antonini lipsana summa religione deferebantur, nullo cultu exhibito, fastu superbiens præteriret, Cisterciensis abbas de monte sanctæ Mariæ comiti zelo pio æstuans inclamaret: Nullum tu sancto Martyri honorem defers, at scias te hujus urbis dominii honore in pœnam aliquando exuendum; nec a dictis fides abfuit, cum divina tandem ira ipsum e sua ditione ejecerit.

(a) Ib. c. 44. 45.

Comitis Fuxi scelera.

Illius impietas.

Prædicitur ditionis ipsius amissio.

XVII. Hinc sceleratis ejus exemplis ad improbiora pellecti ejus satellites, scelera patrare triumpho vertebant. Diripuerat ille S. Antonini castrum ac S. Mariæ in Urgeliensi comitatu monasteria: ad quæ alludens vir improbissimus, ut refert Vallisarnensis (b): *Ecce, ait ei, destruximus S. Antoninum & S. Mariam, nihil adhuc nobis restat nisi ut destruamus Deum;* atque hæc, ac similes blasphemæ voces joci & sales erant improborum; atque, ut ad eam insaniam prorupisse viderentur, idem comes ejusque furoris socii pendentis e cruce Christi imaginibus crura brachiaque diffringebant, iisque herbas piperemque contrivere; eo, inquit auctor, Judæis carnificibus crudeliores, qui Christo saltem crura non diffregere. Alias ipso sicariis stipato ecclesiam ingresso ex suis vesanus quidam Crucifixi imagini per ludibrium galeam imposuit, scutum manibus inseruit, admovit calcaria, moxque correpta hasta furoreque percitus imaginem transverberare cœpit blasphemaque voce lacessere, ut se ab impetu hostili liberaret. Tanta illius erat perfidia, ut si aliquos deditione caperet, violata mox fide crudelissime enecaret, jactaretque se cruce insignitos omnes si posset obtruncaturum. Inde eo furore actus, quos aperta pugna vincere non poterat, latronum more comparatis insidiis facto in imprudentes impetu trucidabat. Imbuerat etiam ferinos illius mores a patris improbitate non degener Rogerius filius, qui dum Vaurum obsideretur, in incautam ac simplicem crucesignatorum turbam nihil metuentem crudelissimam carnificinam exercuit. Ex illa sacerdos, qui sese fuga subduxerat atque ad ecclesiam confugerat, dum insequenti sacerdotem se profiteretur, ac nudato capite characteris insigne ostentaret, elata securi sacrilegus ictum lethalem capiti incussit, quod immane & crudele facinus Vallisarnensis historiæ commendavit. (c) Ad tantum hæreticorum elidendum furorem strenue desudatum est, scripsitque præterea hoc eodem anno Innocentius ad Aquensem episcopum, & Cisterciensem abbatem, eisque quo hæreticæ pravitati expugnandæ crucesignati studiis majoribus incumberent, vices suas commisit (d) in Gallorum provinciis, ac locis quæ in epistola enumerat.

(b) Ib. c. 46.

Blasphemæ suorum voces.

Eorum sacrilegia.

Comitis crudelitas.

(c) Ib. 50.

(d) Inn. l. 13. ep. 87.

Qui vero totis viribus hæreticos insectatus, resipiscentes atque ad catholicam ecclesiam redeuntes recipi humanissimeque haberi jussit, Narbonensi archiepiscopo ejusque suffraganeis mandat, (e) Durandum de Osca, ejusque socios, qui ad catholicæ fidei castra sese receperant, benigne tractent, ut alii eorum exemplo allicerentur, eosque privilegiis munivit. XVIII.
(f) Præterea missis ad Tarraconensis ecclesiæ archiepiscopum ac suffraganeos literis suis (g) præcepit ejusmodi pœnitentes in Tarraconensi provincia reciperent ex præscripto formulæ catholicæ, quam memoratus Durandus, Guilielmus, Bernardus Biterrensis, cæterique eorum socii Romæ se coram fuerant professi, quam Pontifex epistolæ suæ intexuit:

(e) Ep. 60.

Insignis aliquorum conversio.

(f) Ep. 74.

(g) Ep. 75.

Innocentius &c.

Cognovimus eos fidem sapere orthodoxam

Jusjurandum Pont. ab iis præstitum.

nam & catholicam astruere veritatem: ad majorem tamen expressionem appositis evangeliis, & scripto confessionis eorum imposito super illa recepimus ab eis hujusmodi juramentum: Ego, inquit Durandus de Osca, inter manus tuas consecratas summe Pontifex domine Innocenti, Deum invoco testem in animam meum, quod ita simpliciter, & veraciter credo, sicut in hoc scripto per omnia continetur, & contrarium nunquam credam, & contrarium credentibus pro posse meo resistam. Tibi vero tanquam beati Petri Apostoli successori, archiepiscopis, episcopis aliisque prælatis, in quorum diœcesibus, & parrochiis commorabor, obedientiam, & reverentiam exhibebo tam debitam, quam devotam. Scriptum autem eorum confessionis est tale:

XIX. Illorum fidei professio.

Pateat omnibus fidelibus, quod ego Durandus de Osca, & Guillelmus de sancto Antonino, & omnes fratres nostri corde credimus, fide intelligimus, ore confitemur, & simplicibus verbis affirmamus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, tres personas esse unum Deum, totumque Trinitatem coessentialem, & consubstantialem, & coæternalem, & coomnipotentem, & singulas quasque in Trinitate personas plenum Deum, sicut in Credo in Deum, & in Credo in unum Deum, & in Quicumque vult, continetur. Patrem quoque, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum, de quo nobis sermo esse creatorem, factorem, gubernatorem, & dispositorem omnium corporalium, & spiritualium visibilium, & invisibilium corde credimus, & ore confitemur. Novi, & veteris testamenti unum eundemque auctorem Deum esse credimus, qui in Trinitate, ut dictum est, permanens de nihilo cuncta creavit. Joannemque Baptistum ab eo missum esse sanctum & justum, & in utero matris suæ spiritu Sancto repletum. Incarnationem divinitatis, non in Patre, neque in Spiritu sancto esse factam, sed in Filio tantum, corde credimus, & ore confitemur, ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius Deus verus ex Patre, esset in humanitate hominis Filius, homo verus ex matre veram carnem habens ex visceribus matris & animam humanam rationabilem simul utriusque naturæ, idest, Deus & homo, una persona, unus Christus, unus Filius, unus Deus cum Patre, & Spiritu sancto omnium auctor, & rector, natus ex Virgine Maria vera carnis nativitate, manducavit, & bibit, & dormivit, & fatigatus ex itinere quievit. Passus vera carnis suæ passione, mortuus vera corporis sui morte, & resurrexit vera carnis suæ resurrectione & vera animæ ad corpus resumptione, in qua postquam manducavit, & bibit, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, & in eadem venturus est judicare vivos & mortuos. Corde credimus, & ore confitemur, unum etiam non hæreticorum ecclesiam, sed sanctam Romanam catholicam & Apostolicam, extra quam neminem salvari credimus.

De Deo trino & uno.

De verbo Incarnat.

XX. De Sacramentis.

Sacramenta quoque, quæ in ea celebrantur, inæstimabili, atque invisibili virtute Spiritus sancti cooperante, licet a peccatore sacerdote ministrentur, dum Ecclesia eum recepit, in nullo reprobamus. Nec ecclesiasticis officiis, vel benedictionibus ab eo celebratis detrahimus, sed benevolo animo tanquam a justissimo amplectimur quia non nocet malitia episcopi, vel presbyteri, neque ad baptismum infantis neque ad sacramentum Eucharistiæ consecrandum, neque ad cætera ecclesiastica officia subditis celebranda. Approbamus ergo baptismum infantium, qui si defuncti fuerint post baptismum antequam peccata committunt fatemur eos salvari. Credimus & in baptismate omnia peccata, tam illud originale peccatum contractum, quam illa, quæ voluntarie commissa sunt dimitti. Confirmationem ab episcopo factam, id est, impositionem manuum sanctam, & venerande accipiendum esse censemus. In sacrificio Eucharistiæ, quæ ante consecrationem erant panis & vinum, post consecrationem esse verum corpus, & verum sanguinem domini nostri Jesu Christi firmiter, & indubitanter corde puro credimus, & simpliciter verbis fidelibus affirmamus, in quo nihil a bono majus, nec a malo minus credimus perfici sacerdote, quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur creatoris, & in virtute Spiritus sancti, unde firmiter credimus, & confitemur quod quantumcunque quilibet honestus, religiosus, sanctus, & prudens sit, non potest, nec debet Eucharistiam consecrare, nec altaris sacrificium conficere nisi sit presbyter a visibili, & tangibili episcopo regulariter ordinatus, ad quod officium tria sunt, ut credimus, necessaria, scilicet certa persona, id est, presbyter ab episcopo, ut supra diximus, ad illud proprie officium constitutus; & illa solemnia verba quæ a sanctis patribus in canone sunt expressa; & fidelis intentio proferentis.

De Eucharistia.

XXI. De ordine.

Ideo firmiter credimus, & fatemur, quod quicunque sine præcedenti ordinatione episcopali, ut prædiximus, credit, & contendit se posse sacrificium Eucharistiæ facere, hæreticus est, & perditionis Chore & suorum complicum est particeps, atque consors & ab omni sancta Romana Ecclesia segregandus. Peccatoribus vero pœnitentibus veniam concedi a Deo credimus, & eis libentissime communicamus: unctionem infirmorum cum oleo consecrato veneramur. Conjugia carnalia esse contrahenda secundum Apostolum non negamus, ordinarie vero contracta disjungere omnino probibemus. Hominem quoque cum sua conjuge salvari credimus, & fatemur, nec

etiam secunda, vel ulteriora matrimonia condemnamus; carnium perceptionem minime culpamus, non condemnamus juramentum, immo credimus puro corde, quod cum veritate, & judicio, & justitia licitam sit jurare. De potestate saeculari asserimus, quod sine peccato mortali potest sanguinis judicium exercere, dummodo ad inferendam vindictam, non odio, sed judicio, non incaute, sed consulto procedat. Prædicationem necessariam valde, & laudabilem esse credimus, tamen ex auctoritate, vel licentia summi Pontificis, vel prælatorum permissione illam credimus exercendam. In eis vero locis ubi manifeste manent hæretici, & Deum & fidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ abdicant, & blasphemant, credimus quod disputando, & exhortando secundum Deum modis omnibus debeamus illos confundere, & eis verbo dominico veluti Christi & Ecclesiæ adversariis fronte contraire usque ad mortem libera. Ordines vero ecclesiasticos, & omne quod in S. R. E. sancitum legitur, aut canitur, humiliter laudamus, & fideliter veneramur; diabolum, non per conditorem, sed per arbitrium, malum esse factum credimus. Corde credimus, & ore confitemur, hujus carnis, quam gestamus, & non alterius resurrectionem. Judicium quoque per Jesum Christum esse futurum, & singulos pro iis, quæ in hac carne gesserint recepturos vel præmia, vel pœnas firmiter credimus, & affirmamus; eleemosynas, sacrificium, cæteraque beneficia fidelibus posse prodesse defunctis credimus. Remanentes in sæculo, & sua possidentes eleemosynas, & cætera beneficia ex rebus suis agentes, præcepta domini servantes salvari credimus & fatemur. Decimas, primitias & oblationes ex præcepto Domini credimus clericis esse persolvendas. Quia vero non solum fides recta, sed bona etiam operatio exigitur ad salutem, quoniam sicut sine fide impossibile est placere Deo, ita fides sine operibus mortua est, &c. Subduntur plura de laudabili eorum vitæ instituto, quæ cum cæterorum virorum religiosorum sacræ disciplinæ consentiant prætermittenda censuimus. Quæ porro illius provinciæ præsulibus injunxit, universis postea archiepiscopis, atque episcopis imperavit, (*a*) eos qui ad fidem catholicam redirent, reciperent fidei præmissa confessione, quam Bernardus Romæ emisisset, cujus exemplum ideo literis suis inseruisset. Quod vero attinet ad Narbonensem archiep. cujus paulo ante meminimus; Innocentius memoratis Regensi episcopo, & Cisterciensi abbati Apostolicæ sedis legatis in illum atque Auxitanum archiep. inquirendi munus imposuit (*b*).

De traditionibus.

(*a*) Eodem lib. 13. ep. 90.

(*b*) Ep. 84.

XXII. Cum vero in Galliis nostra versetur oratio, opportune hic addendum videtur, Innocentium non solum pro fide catholica, verum pro collapsa regulari disciplina restituenda elaborasse, testantur priores ejus epistolæ hoc anno datæ, (*c*) quibus de religiosa Corbejensi familia, a laxiore vita ad severiorem disciplinam revocanda agit, atque in id omni studio incumbentibus Rothomagensis provinciæ nigri ordinis abbatibus gratulatus, animos addidit, (*d*) utque adeo singulis annis comitia celebrare possent permittit, atque hæc aliarum litterarum est sententia. (*e*) Cumque immani adeo facinore se devinxissent Cellensis ecclesiæ canonici, ut abbatem suum e medio tollerent, justissimus vindex Innocentius, Turonensi archiepiscopo parricidas exauctorare jussit, (*f*) ni grave scandalum timeretur, singulos arcta custodia perpetuo inclusos, pane tribulationis, & aqua doloris ut ait ad prorogandum jejunæ vitæ supplicium sustentari; alioqui si scandali periculum immineret, sæculari curiæ ultima pœna plectendos tradi. Quemadmodum vero parricidas atque irreligiosos homines puniendos statuit, ita Burgensis & Palentina diœceseon in Hispania abbatissarum insanam ac sacrilegam temeritatem repressit, (*g*) quæ monialium suarum confessiones audire, iis benedicere, publicasque conciones habere ineptissime præsumpserant.

(*c*) Inn. ep. 1. & 2.

Restituitur regularium disciplina

(*d*) Ep. 116.

(*e*) Ep. 175.

(*f*) Ep. 124.

Abbatissæ temeritas sacrilega.

(*g*) Ep. 179.

XXIII. Jam in Germaniam orationem traducamus. Delatum ante fuerat ad Apostolicam sedem Bohemiæ Regis facinus, qui repudiata A . . ., marchionis Misnensis sorore, quam duo & viginti annos atque eo amplius in matrimonio habuerat, ex eaque susceperat liberos, C. Ungarorum Regis sororem uxorem duxerat. Verum cum res primo Romæ coram Petro tituli sancti Marcelli presbytero Cardinali in contentionem deducta esset, deinde in Germania apud alios judices, tum ab H. Ostiensi episcopo, ac Leone tituli sanctæ Crucis presbytero Cardinali legationis ibi munere ea tempestate fungentibus, tum ab Innocentio ipso delegatis ac postremo apud Apostolicam sedem rursus agitata fuisset, tandem Pontifex, ut ex literis ad Misnensis marchionis sororem id. apr. hoc anno datis apparet, litis dirimendæ causa partibus adversis ad dicendam causam diem constituit, atque in eandem sententiam ad Bohemorum Regem atque ad Ungariæ Regis sororem scripsit. Per id tempus cum Austriæ dux filio suo Misnensis marchionis filiam matrimonio conjungere vellet, pro removendo cognationis impedimento ad Innocentium scripsit, qui Salisburgensem & Magdeburgensem archiepiscopos de eo impedimento inquirere, perspicereque jussit, (*h*) quæ ad rempublicam utilitas ex eo conjugio emanare posset.

Rex Bohemiæ uxorem repudiat.

Aust. dux dispensat. pro filio petit.

(*h*) Ep. 111.

XXIV. Waldemar. Rex Dan. crucem assumit.

Cum vero de Germaniæ principibus nobis sermo sit, haud silentio prætereundum, egregium Waldemari Danorum Regis consilium, namque orthodoxæ fidei zelo æstuans, ad reprimendam incredulæ gentis feritatem, crucesignatorum militiæ nomine dato, bello persequi barbaros decreverat: quare summus Pontifex eum laudibus extulit, bonaque omnia in suam tutelam admisit; ut liquet ex Innocentii epistola: *Quod orthodoxæ fidei zelo succensus ad laudem divini (a) nominis, & Christianæ religionis honorem, signo Crucis assumpto, ad reprimendam feritatem incredulæ nationis, regaliter exercere decrevisti gladium potestatis, pium devotionis tuæ propositum in Domino commendamus, illudque favoris Apostolici gratia prosequentes personam & regnum tuum cum omnibus bonis tuis sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus. Statuentes, ut quamdiu vacaveris operibus hujusmodi pietatis, integra remaneant, & a cujuslibet temeritatis incursu quieta consistant, &c. Dat. Later. non. maii pontif. nostri anno 13.*

(a) Ep. 62.

XXV. Osnabur. episc. Bremam translatus.

Hoc interim spatio longe secus se gerebat Waldemarus alter Slevicensis olim episcopus, qui in Bremensem, ut vidimus, archiepiscopum postulatus, ac postea ab Apostolica sede rejectus ecclesiam illam civesque per suos fautores exagitabat. Quare Innocentius Osnaburgensem episcopum, qui jure ad sedem Bremensem vocatus fuerat, quamprimum transtulit, missis ea de re Mindensi electo litteris (b). In eandem sententiam ad suffraganeos & canonicos atque ad episcopum ipsum scripsit; at quid post hæc temerarius & audax Waldemarus tentaverit, quidve Pontifex gesserit, suis locis dicendum erit. Hoc eodem anno nobili viro Alberto Arnestemon. in Odonem subdiaconum antea contumaci, postea veniam ab Apostolica sede demisso animo imploranti absolutionis beneficium largitus est; id vero ab Innocentio ipso præstat decerpere, ut quam gravi animadversione digni existimarentur, videamus, qui in Romani Pontificis ministros contumeliosi extitissent. Ita igitur ad Magdeburgensem archiepiscopum, ejusque capitulum scripsit (c): *Demum tamen ad compositionem hujusmodi pro satisfactione subdiacono ipsi præstanda spontanei devenerint, ut videlicet idem nobilis honorificentiam illi, & sibi verecundiam faciendo cum ducentis militibus a loco, in quo præfatum subdiaconum capturavit usque ad civitatem Magdeburgensem, & per omnes conventuales ecclesias portet opprobrium, quod harinscare vulgariter appellatur, detque sibi centum milites vassallos, qui nunquam a sua fidelitate recedant, ac turris in qua fuit carceratus, funditus destruatur, & quinque libras monetæ usualis, cui vel quibus ecclesiis voluerit subdiaconus antedictus, assignet in perpetuum annualiter persolvendas, petatque ab ipso veniam cum viginti nobilibus reverentiam corporalem exhibendo de more, cum quibus etiam ipse juret, se nequaquam præconcepisse in persona vel rebus eidem subdiacono inferre læsionem, sed ex quadam vehementia & calore animi, quod factum fuerat, evenisse. Datum Lat. 5. non. octob. anno 13.*

(b) Ep. 138.

(c) Ep. 127. Pœnitentia viro nobili inflicta.

XXVI. Adolphus Colon. in gratiam receptus.

Induerat jam ante parem severitatem in Adolphum Coloniensem olim archiep. qui spretis pontificiis jussis Philippi Suevi (ut vidimus) partes fuerat secutus, sed demum in amicitiam pœnitentem receptum non pristinæ quidem restituit (d) dignitati, sed rigore clementia temperato ad spem meliorum erexit.

(d) Ep. 89.

Adolpho quondam Colonien. archiep.

Ad hoc exemplaria cælestis imaginis in divinis voluminibus sunt descripta, ut eam non solum venerari curemus, sed etiam imitari, non tam auditores verborum quam rerum factores effecti; quia non auditores legis, sed factores justi sunt apud Dominum. Sacra quippe scriptura docente didicimus, quod in arca fœderis Domini cum tabula legis virga continebatur & manna, quoniam in pectore summi Pontificis, quod per arcam fœderis designatur, cum scientia legis divinæ debet virga correctionis & manna dulcedinis contineri, ut sciat vulneribus sauciati oleum infundere super vinum, & quem novit ex rigore percutere, sciat etiam ex benignitate sanare, humiliando superbos, & humiles erigendo, &c.

XXVII.

At Germanicis rebus Polonicas annectamus; datis Pontifex ad Gnesnensem archiepiscopum, & suffraganeos literis (e) Poloniæ ducis constitutionem, qua statuitur, ut ejus major natu filius Cracoviensem civitatem obtineat, firmam esse jussit. Cumque Christianus, Philippus, nonnullique alii monachi divinum verbum ab Innocentio accepta facultate, magno cum fructu in Prussia disseminassent, optimatibus quibusdam, aliisque cœlesti lavacro expiatis, Pontifex eidem archiepiscopo mandat (f) tum monachis, tum iis qui Christianis sacris erant initiati, suam opem auxiliumque præstaret, voluitque, ut tandiu in eos pastoris munus exerceret, quoad divino favente numine, efflorescenteque religione, & crescente fidelium numero, episcopus præfici ipsis posset.

(e) Ep. 78. Cracov. majori natu Phil. duc. Pol. attributa.

Religio in Pruss. propag.

(f) Ib. ep. 128.

XXVIII. S. Francisci reg. institut.

Scripsisse hoc anno divum Franciscum religiosæ vitæ præcepta, quibus ad virtutes comparandas sui sodales instruerentur, eamque ab Innocentio Papa divinis visis monito confirmatam tradit Lucas (g) Wadingus, qui ipsum Romæ Cardinalium ac principum gratiam sibi

(g) Luc. annal. mi. hoc ann.

fuis-

suisque conciliasse, res admirandas patrasse, sodalitio suo plures adscripsisse, fuse ostendit; ipsum de his lector consulat, cum per annos singulos S. Francisci, (a) Franciscanorumque res gestas exactissime literis prosequatur. [1] De impertitis vero hoc eodem anno privilegiis, suffecerit literas Apostolicas ea continentes in margine cum numeris in regesto Vaticano appositis annotare. Denique concordiam inter B. Campaniæ comitissam & Philippum Francorum Regem de ejusdem comitissæ filii custodia, ac de clientaris officii sponsione Regi præstanda, quam homagium vocant, ratam, firmamque esse decrevit; (b) utque his similia annectamus, extant data ab Innocentio (c) diplomata, quibus initam inter Rigensem episcopum, & Christi milites Livoniæ compositionem confirmat, ubi de eorum instituto hæc insinuat: *Regularem fratrum militiæ templi servantes aliud in habitu signum præferent, ut ostendant se illis nequaquam esse subjectos.* Præterea alio diplomate concordiam priorem inter fratresque sanctorum quatuor Coronatorum, & priorem, & conventum Lateranensem firmam reddit. (d) Plura id genus alia addi possunt, quæ ne tædium lectori afferamus, dedita opera omittimus, atque de occidentalibus rebus satis.

Privilegii ab Innoc. concessa.
(a) Ep. 20. 21. 33. 45. 48. 76. 77. 91. 85.
(b) Ep. 272.
(c) Ep. 231. 192.
(d) Ep. 297.

XXIX. Ecclesiastici in Oriente oppressi.

Jum ad orientales nos convertamus. Incesserat istis temporibus mos improbus, ut Christiani principes avaritiæ stimulis exagitati, ecclesiastica bona invaderent; quapropter haud mirum videri debet, si nostrorum ibi res in deterius quotidie labentes, non ita multo post corruerint, cum certissimis experimentis sit deprehensum, Christianorum opes Deo permittente labefactari, evertique, cum ipsi Ecclesiam vexant ac lacerant; ut merito divina illa oracula sint inculcanda: (e) *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram; apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.* Occupantibus igitur in orientali Imperio ecclesiastica bona principibus, ad ipsos ab eo scelere submovendos, plurimum fuit Innocentio obnitendum. In primis Henricum Constantinopolitanum Imperatorem, ut Ecclesiæ bona restituat, rogat, (f) monetque: *Ad ecclesiastica bona manus extendere non deberes, cum Ecclesiæ sponsus Christus ampliaverit tibi manus, nec gravare debes ecclesias, quarum credis ministrorum precibus flecti Christum, ut te ab hostium gravaminibus tueatur, &c. Datum Laterani non. julii anno 13.* Hæc Innocentius ad Henricum, cui præterea mandat, (g) revocaret constitutionem illam, qua simul cum principibus suis caverat, ne possessiones ecclesiis dono dari, vel testamento relinqui possent, ad quod præstandum commonere, & censuris ecclesiasticis adigi præcepit Othonem e Rocca Athenarum dominum, ejusque Imperii proceres, qui idipsum edicto vetuerant. Jussit præterea Henricum ecclesiastica bona a se occupata reddere, (h) atque ab aliis similiter inique detenta, restituenda curare, quod literis suis etiam ad ipsos datis præcepit, (i) eosque insuper ab episcopis censura ecclesiastica, si opus foret

(e) Psal. 2.
(f) Li. 13. ep. 96.
(g) Ib. ep. 94.
Iniqua Henr. in eccl. constitutio.
(h) Ep. 105.
(i) Ep. 96. 103.

NOTÆ [1] POst illa verba *literis prosequatur*, adde ex Annalibus contractis: *Rem vero accuratissime recenset S. Bonaventura &c.* nimirum cum S. Franciscus pontifici graviora meditanti, ac deambulanti in loco, qui speculum dicitur, se obtulisset, veluti ignotum non sine indignatione repulsum: at sequenti nocte Innocentium in somnis palmam inter pedes suos sensim succrescentem vidisse, ac divinitus cognovisse per eam palmam exprimi eum pauperem, quem repulerat: cum autem per urbem inquiri diligentissime jussisset, inventum in xenodochio S. Antonii, venientemque humanissime excepit; cumque religiosæ vitæ formulam, quam confirmari a Pontifice flagitabat, exposuisset, eam supra vires humanas nonnullis cardinalibus arduam visam: at Joannem de S. Paulo cardinalem Sabinensem hæc pontifici, & cardinalium cœtui pro S. Francisco dixisse: si petitionem pauperis, tanquam nimis arduam, novamque repellimus, cum petat confirmari sibi formam evangelicæ vitæ, cavendum est nobis ne in Christi evangelium offendamus, nam si quis intra evangelicæ perfectionis observantiam, & votum ipsius dicat contineri aliquid novum, & irrationabile, vel impossibile ad observandum contra Christum evangelii auctorem, blasphemare convincitur. Quibus propositis, *subdit S. Bonaventura*, successor apostoli Petri conversus ad pauperem Christi dixit: ora fili ad Christum ut suam nobis pro te voluntatem ostendat, qua certius cognita, tuis piis desideriis securius annuamus. Omnipotentis autem Dei famulus totum se conferens ad orandum precibus devotis obtinuit, ut quod exterius ipse proferret, & hoc interius papa sentiret; nam cum parabolam de divite rege cum muliere formosa, & paupere contrahente gratanter, & de prole suscepta proferentæ generantis regis imaginem, & per hoc educanda de mensa ipsius sicut a Deo acceperat retulisset, ex illius interpretatione subjunxit: non est formidandum quod fame pereant æterni regis filii, & heredes, qui ad imaginem regis Christi per Spiritus sancti virtutem de paupere matre nati, & ipsi per spiritum paupertatis sunt in religione paupercula generandi; si enim rex cœlorum imitatoribus suis regnum promittit æternum, quanto magis illa subministrabit, quæ communiter largitur bonis, & malis? Hanc ergo parabolam, & intellectum ipsius Christi vicarius cum diligenter audisset, miratus est valde, & indubitanter Christum loquutum in homine recognovit. *His addit VVadingus S. Franciscum Romæ cardinalium, ac principum gratiam sibi suisque conciliasse, res admirandas patrasse, sodalitio suo plures adscripsisse fuse ostendit; quem de his lector consulat.* MANSI

(a) Ep.95. ret, compellendos instituit. (a) Ad hæc
sublevandis religiosis viris, qui a potentioribus opprimebantur, omnem operam
impendit. Constantinopolitanus Imperator quædam Templariorum oppida cum
abstulisset, Innocentius Atheniensi, ac
Neopatrensi archiepiscopis & Davaliensi
(b) Ep. episcopo mandat, (b) cogant dominis
228. 229. erepta restituere, minasque addit, ni obtemperet: insuperque pro iisdem equiti-
(c) Ep.97. bus rescripsit (c) hoc anno adversus in-
98. 104. sulæ Negreponti dominum, & nobilem
106. 154. virum Ni .. de sancto Amero, qui ipso-
155. rum bona injuste detinebant: ne vero recte facta Henrici Imperatoris per invidiam
(d) Ep. silentio præterire videamur, addimus (d)
228. 229. hoc eodem anno Innocentium Papam donationem xenodochio S. Sansonis ab illo
factam confirmasse; hæc enim ad præceptorem, fratresque xenodochii sancti San-
(e) Ep. sonis Constantinopolitani scripsit: (e) *Ca-*
144. 145. *stellum quod Garelis vulgariter appellatum,*
Liberalitas ejus in pauperes. *vobis cum pertinentiis suis charissimus*
in Christo filius noster Henricus Constan-
(f) Ep.17. *tinopolitanus Imperator (f) pro liberalitate*
donavit, domos quoque &c. vobis, & per
vos domui vestræ auctoritate Apostolica
confirmamus.

XXX. Larissensi præterea archiepiscopo, Ci-
(g) id. ep. thoniensique episcopo imperat, (g) ut
152. Latinos laicos votivas decimas solvere
compellant: rursusque ad tuenda ecclesiastica jura Gaufridum Achajæ principem Pa-
rracensi archiepiscopo, qui ecclesiam
suam ad piratarum arcendas incursiones
ædificiis muniebat, Impedimento non
(h) Ep.61. esse jussit, (h) cumque ejusdem archiepiscopi Balivus pro ecclesiæ juribus tuen-
dis naribus crudeliter mutilatus esset,
(i) Ep.59. ecclesiæ bonis alendum rescripsit: (i)
postremo pro archiepiscopo ipso, ejusque ecclesia alias literas hoc eodem an-
(k) Ep.62. no dedit: (k) quo etiam anno ad Atheniensem, Neopatrensem, aliarumque ci-
(l) Ep. vitatum electos, dato diplomate (l) prin-
184. cipum virorum, qui intra Thessalonicensis regni, & Corinthi fines habitabant,
cessionem confirmat. Cesserant ii juri suo
coram Constantinopolitano patriarcha
Henrico Imperatore approbante, quod
in monasteriis fundisque ecclesiasticis sibi
arrogarant vel prætenderant. Præterea
ut amantissimus parer cunctis opem laturus ad Patracensem modo dictum archiepiscopum contra eos, qui fideles in Achaja opprimebant, Græcisque adhærebant, qua de re ab Achajæ principe certior fuerat factus, ardentes literas dedit:
(m) Ep.23. (m) Thebanum archiepiscopum redar-
(n) Ep.24. guit, (n) quod sæpe levi de causa clericos, Christianorum communione arceret, similiterque Achajæ præsules, ne temere viros ecclesiasticos censuris grava-
(o) Ep.26. rent, (o) coercuit; cumque fratres militiæ Templi Cytoniensis episcopi nomen
Pontifici detulissent, quod capellano ip- Cytomen. episcop. facinus violentum.
sorum sodali sacrum Viaticum, & calicem quem cum Eucharistia gestabat, vi
abstulisset, maleque acceptum rapi in vincula jussisset, & cuidam ipsorum famulo ad inurendam ipsius contumeliam, ecclesiastica sacramenta denegari curasset,
unde sine pœnitentia ac viatico mortem
obierat, Innocentius Thermopilensi episcopo, aliisque ejusdem episcopi causæ
cognitionem demandavit (p). Nobilem (p) Ep.
mulierem olim Montisferrati marchionis 142.
uxorem fratres militiæ Templi etiam divexantem repressit, (q) adversus quam (q) Ep.
semel iterumque hoc anno literas dedit. 143.
(r) Henrico Imperatori, ut Dominici (r) Ep.98.
sepulcri priorem & capitulum in pos- 107.
sessione monasterii S. Lucæ de Sciro Apostolica auctoritate concessi fulciret, re-
tineretque, commendavit (s) Thermo- (s) Ep.
pilensi ac Sardicensi episcopis inhibuit, 108.
(t) ne Thessalonicenses clericos, qui ad (t) Ep.38.
Romanæ Ecclesiæ obedientiam redierant,
affici molestia permitterent.

Utque paterno sinu reversos ample- XXXI.
xum vidimus, Ita Corinthios, qui ab ejus Studium
obsequio desciverant, revocare diligen- Innoc.
tissime studuit; (u) nec minus industriæ ad in concilianda
servandam catholicorum concordiam concordia.
adhibuit; quapropter Latinos Achajæ antistites monuit (x), episcopatuum finibus, (u) Ep.6.
quibus Græcorum limites includebantur, (x) Ep.25.
contenti essent, atque simultatibus abstinerent. Cum vero Dunicensis episcopus a
sede sua triennio absuisset, ad illam revoca-
vit. (y) Neque hoc loco reticendum in agris (y) Ep.
oppidisque, quæ O.. de Rocca Athenarum 104.
domino subjecta erant, ubi princeps petierat, Latinis laicis Latinos sacerdotes
præfecisse (z): cumque Thomas Con- (z) Ep.25.
stantinopolitanus patriarcha Venetis dum- Henrici
taxat in ecclesia sua Francis aliisque re- querelæ
jectis conferret sacerdotia, de quo apud in patriarch. sacerdotia
Pontificem questus fuerat Henricus Im- Venetis
perator ne id in posterum fieret, Innocen- tantum
tiusque cavit (a), decano vero de Bla- conferentem.
cherna aliisque imperat, ut patriarcham
ad id inducere curent. Inopiæ præterea (a) Ep.17.
Constantinopolirani cleri, (b) atque in- (b) Ep.44.
super Sardicensis episcopi consulendum & 186.
rescribit, similiterque Vericensi archiepiscopo ad levandam ejus inopiam Medensem ecclesiam orbam suo pastore,
modo intra ejusdem archiepiscopi pro-
vinciæ fines inclusam, concedit (c). (c) Ep.
Quid vero Innocentius adversus Micha- 187.
litium tyrannum, qui ab imperatore de- Fluctuant
sciverat, sævissimaque commiserat flagi- Imperium
tia, ad eundem patriarcham scripserit, Henrico
quidve pro Imperio Henrico firmando firmare
præstiterit, his verbis refert (d). studet.
(d) Ep. 180.

Innocentius &c.

XXXII.
Ex litteris charissimi in Christo filii nostri Henrici Imperatoris Constantinopolitani illustris nostro est Apostolatui relatum,

Templariorum commendatio. *etiam universæ Christianitati magnum & necessarium contulisse succursum contra infinitam paganorum barbariem super nos, & regnum nostrum aggregatam, quam Deus disperdat, pro quo a beatitudine vestra tanquam viri strenui vicem Machabæorum gerentes promeruerunt dignius commendari.*

XXXV. *Expropter reverende pater, & domine celeberrime, pro tam fortunato & necessario succursu nobis, & Christianitati ab ipsis collato, Deo, a quo bona cuncta procedunt, S. R. Ecclesiæ & vobis ipsius vices gerenti, & digne gerenti copiosas exolvimus gratiarum actiones, & a beatitudine vestra illos petimus inde regratiari. Unde quia dignus est operarius mercede, ex regali largitatis nostræ munificentia, pro salute animæ nostræ nostrorumque omnium progenitorum, habentes præ oculis cordis, quia sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum; donamus, & concedimus sanctæ domui hospitalis amodo in perpetuum, respectu, & reverentia sanctæ sedis Apostolicæ, atque bonorum meritorum suorum exigentia civitatem Saleph, Castellum novum, Camard. cum omnibus pertinentiis ipsorum, & divisionibus signatis, & cum omni jure per terram & per mare sibi pertinente, secundum continentiam scripti, inde privilegii sigillo nostro regali muniti, & corroborati &c. Dat. Tarsi Ciliciæ medio mense aprilis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei &c. Dat. Later. III. non. aug. anno tertiodecimo.* Factæ iis donationes a Rege Armeniæ. At æqui amans Pontifex, ut eorum precibus antea annuerat, ita ipsorum temeritatem ob jura Cardicensis episcopi invasa, literis corripuit (*a*). Ad hæc querentibus militiæ Templi fratribus, quibus sedes Apostolica jam ab ipso ordinis exordio alba pallia concesserat, nuper Theutonicorum fratres ejusdem coloris palliis usos esse, mandat (*b*) consuetis vestimentis contenti nova deponerent, deque ea re ad Hierosolymitanum patriarcham Apostolicæ sedis legatum literas mittit (*c*)

(*a*) Eod. l. 13. ep. 113.

(*b*) Ep. 137.

(*c*) Ep. 318.

I. SEnsit perfidiæ suæ pœnas Otho, electo a Germanis principibus in Romanorum Regem Friderico, salutis Christianæ anno millesimo ducentesimo undecimo, indictione quartadecima: dum enim furens ambitione vindictæque cupiditate, ac blandientibus sibi rerum successibus elatus, monitis Innocentii Pontificis maximi conculcatis, occupata ditione ecclesiastica ad invadendam Siciliam belli molem verteret, Germaniæ populi ab eo descivere. Ut vero de felicibus ejus progressibus, qui turpes exitus habuere, nonnulla afferamus, hæc de ipso Urspergensis (*a*) oculatus testis: *Anno domini millesimo CCXI. Otho in Apulia quasdam civitates accepit, & Capuam pervenit, ubi & hyemavit.* Idem confirmat Stadensis (*b*), qui ait eundem Imperatorem civitates & oppida in Apulia obtinuisse, imo Apuliam totam subjugasse scribit Stero (*c*) quio etiam Godefridus subactæ Apuliæ Calabriam addit (*d*): at Fossæ novæ chronici auctor, (*e*) qui in Latio tum degebat, hæc tradidit: *Adveniente tempore æstatis tota Apulia & terra laboris & maxima pars Calabriæ devenerunt ad fidelitatem Oddonis dicti Impe.* Pergit Urspergensis, se eo tempore ad Romanam aulam accessisse, Othoneque hyberna ducente Capuæ, frequentibus legationibus nisum Innocentium ejus animum instingere, proposuisseque se omnia damna Ecclesiæ Romanæ illata inferendaque æquo animo laturum, ut scandalum imminens ab Ecclesia amoveret, modo a Friderico impugnando ac de Francorum Rege vindicta expetenda abstineret, nec ullo modo a sententia pellendi ex Sicilia Friderici, ac doloris ob ereptam avunculo Normanniam, atque alias terras bello partas vindicandi dimoveri unquam potuisse, ac tum Pontificem tria admodum ardua suscepisse, quorum primum extitit Othonem Imperio deturbare; verum de eo deque aliis sequenti anno disseremus.

(*a*) Ursp. in chron. an. 1211.

Othonis in Sicilia progressus.

(*b*) Stad. in Chron.

(*c*) Stero in ann. apud Canis. ant. lect. t. 1. p. 234.

(*d*) Godef. in annal.

(*e*) Chron. Fos. nov. hoc anno.

Pervicacia illius.

II. Interea Pontifex adversus iniquum refractariumque principem ecclesiasticis censuris animadvertit; quippe qui non solum Neapolitano archiepiscopo mandat, (*f*) latam ab ipso in Neapolitanos ecclesiastici interdicti sententiam, ob illius partes sequutas, observandum curet, verum præcipuos Italiæ præsules, in eundem Othonem ejusque fautores anathematis sententiam renovare jussit; ita enim ad Albanensem electum Apostolicæ sedis legatum scribit: *Cum Otho dictus Imperatoe maledictus, & excommunicatus non cessset Rom. Ecclesiam impugnare; venerabilibus fratribus nostris Aquilegensi, & Gradensi patriarchis, Ravennati & Januensi archiepiscopis, eorumque, ac Mediolanensis ecclesiæ suffraganeis, nostris damus literis in mandatis, & in virtute obedientiæ districte præcipimus, ut excommunicationem in ipsum, & fautores ejus prolatam, postposita omni occasione, solemniter innovent, & a suis faciant subditis innovari. Quocirca districtius tibi per Apostolica scripta mandamus, quatenus si aliquis eorum, quod non credimus mandati nostri extiterit negligens executor, tu eum appellatione remota, canonica pœna percellas. Dat. Later. VII. id. jun.*

(*f*) Inn. l. 14. ep. 71.

Renovantur in Othonem censuræ.

III. Præterea gravissime in Bononienses, qui Othonis partibus favebant scriptis literis invectus est, (*g*) cumque Pisani neglectis Apostolicæ sedis mandatis, ad Siciliæ regnum oppugnandum, *quod*, ut ait, *Ecclesiæ patrimonium esse dignoscitur*, navales copias Othoni destinassent, Innocentius Turritano judici imperavit (*h*) ut si illi Sardiniam ingredi tentassent, una cum aliis insulæ optimatibus strenue resistere niteretur. Addit Stero (*i*) plures Germaniæ episcopos Othonem a Papa anathemare damnatum denunciasse; sicque Colmariensium Dominicanorum chronicon hoc anno ipsum principem in universa Germania e sacro fidelium commercio segregatum tradit, (*k*) idque Romani Pontificis jussu gestum esse historici fragmenti incertus auctor, aliique (*l*) affirmant. Quibus assentitur Godefridus, (*m*) refert enim Siffridum Maguntinum archiepiscopum Apostolicæ sedis legatum eum Rege Bohemiæ, aliisque proceribus apud Bavinbergum colloquium de eligendo Friderico iniisse, remque ab aliquibus rejectam; Siffridum tamen in Othonem anathematis sententiam promulgasse, eoque fratrem Imperatoris Palatinum comitem Rheni, Brabantiæ & Lotharingiæ duces archiepiscopi ditionem populatos & circa quadragesimam ex Italia rediisse.

(*g*) Ib. 77. Et in fautores.

(*h*) Ep. 100.

(*i*) Stero in ann. apud Canis. ubi sup.

(*k*) Domin. Colmar. chron. hoc anno.

(*l*) Naucl. & alii.

(*m*) Godef. in annal. hoc anno.

Defectio principum ab Othone in Ger.

IV. Verum Othonis reditum in Germaniam auctores alii in annum proximum conferunt. Quod porro Godefridus asserit Germaniæ principes Fridericum eligere renuisse, de colloquio dumtaxat illo videtur intelligendum, ita enim Fossæ novæ chronici auctor: *Interim nuncii Alemanniæ venerant ad Oddonem dictum Imp. qui dixerunt ei totam Alemanniam rebellatam fore, & omnes archiepiscopi, episcopi, abbates, duces, principes, comites & omnes barones Alemanniæ elegerunt Fredericum Regem Siciliæ in Imperatorem, & mandaverunt in Siciliam nuncios, qui conducerent prædictum Feedericum salvum & in-*

Frideric. Imp. salutatur a Germ.

& incolumen ad recipiendum Imperium in Alemanniam &c. (De hujusmodi legatione ab Germaniæ principibus ad Fridericum missa pluribus agit Urspergensis aliique ex eo.) *Quo audito Oddo prædictus Imp. congregavit comites Apuliæ & terræ laboris, confirmavit cum eis pacem & suam bonam voluntatem, tactus dolore cordis intrinsecus reversus est Alemanniam, insidiando qualiter jam dictum Fridericum Regem Siciliæ capere posset, si ausus foret arripere iter vel per mare vel per terram;* idem de Friderico in Germania hoc anno electo scribit Rigordus, (*a*) idque de Philippi Francorum Regis consilio factum asserit: Quod vero de illius in urbem adventu scribit, proximo cum aliis auctoribus anno in medium afferemus. Interim silentio non involvenda Friderici Siciliæ Regis diplomata regia, quibus episcoporum electiones in regno liberas esse statuit: (*b*)

(a) Rig. in Phil. Aug. hoc ann.

(b) Lib. censuum.

V. Electiones præsulum in Sicil. liberæ esse a Frideric. jussæ.

In nomine Dei æterni, & Salvatoris nostri Jesu Christi amen. Reverendissimo patri & domino charissimo Innocentio Dei gratia S. R. E. summo Pontifici, Fredericus Dei gratia Rex Siciliæ, ducatus Apuliæ, & principatus Capuæ. Ne ulla de cætero inter vos, vel successores vestros, & nos, vel heredes nostros super electionibus celebrandis dissensio suscitetur, quæ nonnunquam inter ecclesiam, & regnum rancoris, & indignationis fomitem ministrabant, modum & ordinem electionis in posterum faciendæ, præsentibus literis curavimus explicare, in quibus sic canonicæ libertati deferimus, ut dignitatem Regiam non lædamus. Sancta sede vacante capitulum significabit nobis & heredibus nostris obitum decessoris; deinde convenientes in unum, invocata Spiritus sancti gratia, secundum Deum eligent canonice personam idoneam, cui requisitum a nobis præbere debeamus assensum, & electionem factam non differant publicare: electionem vero factam, & publicatam denuntiabunt nobis, & nostrum requirent assensum. Sed antequam assensus regius requiratur, non inthronizetur electus, nec decantetur laudis solemnitas, quæ inthronizationi videtur annexa, nec antequam auctoritate Pontificali fuerit confirmatus, administrationi se nullatenus immiscebit. Volumus igitur, & concedimus, ut secundum prædictam formam electionis de cætero per totum regnum nostrum libere celebrentur, nullo prorsus obstante rescripto a sede Apostolica impetrato. Ad hujus autem concessionis nostræ memoriam, & robur perpetuo valiturum præsens rescriptum per manus boni hominis de Gajeta notarii, & fidelis nostri scribæ, & bulla aurea typaria nostræ majestatis impressa præcipimus communiri anno, mense & indictione subscriptis. Datum in civitate Messanensi anno Dominicæ incarnationis MCCXI. *mensis februarii,* XV. *ind. regni vero domini nostri Frederici Dei gratia gloriosissimi Regis Siciliæ ducatus Apuliæ, & principatus Capuæ anno* III. *feliciter amen.* [r]

VI. Fundanus comes Eccles. Rom. instituit heredem.

Cum vero in Apostolicæ sedis juribus versetur oratio, his addimus eodem anno pridie kal. febr. Richardum de Aquila Fundanum comitem Rom. Ecclesiam heredem fecisse, Fundano comitatu atque aliis nonnullis baroniis, ut dicunt, el relictis, assentiente, ut videbitur anno sequenti, Friderico publicæ vero tabulæ jussu comitis confectæ sunt hujusmodi (*c*): *In nomine Dei æterni. Anno Incarnationis ejusdem* MCCXI. *mensis januar. ultimo die, stante indictione* XV. *regnante D. nostro Frederico Dei gratia Rege Siciliæ, ducatus Apuliæ & principatus Capuæ. Quia labilis est memoria hominum, & mens humana solicitudinibus occupata præteritorum facile obliviscitur; sapientum providit discretio contractus hominum literis publicis annotari. Ideo nos Riccardus de Aquila eadem & regia gratia secundus Fundanus comes, attendentes quoquo modo nostræ humanitatis fragilitatem diu in humanis solicitudinibus implicatam multa & varia incurrisse peccata, divina gratia inspirante ad id recurrere festinavimus, quod nobis salutem pariet & remedium peccatorum. Inde est utique, quod cum testamentum sit ultima testatio mentis, nos præsentibus literis nuncupatum testamentum facientes ob reverentiam Dei, & nostræ salutis obtentu, sanctam Romanam Ecclesiam, cui, auctore Deo, D. & reverendissimus pater noster Innocentius* III. *Papa præesse dignoscitur, de civitate nostra Fundana cum omnibus tenimentis suis, & redditibus cum aquis, silvis, pascuis, piscariis, aucupationibus, montanis, maritimis, & omnibus pertinentiis suis heredem instituimus, salvo in omnibus, & per omnia nostris hominibus civi-*

(c) Habetur in eod. l. censuum.

NOTÆ [r] Gemina illa documenta a Raynaldo hic & numero sequenti relata; diploma nempe Friderici, quo statuit episcoporum in Sicilia electiones deinceps fore liberas; sicut & literæ illæ, quibus Richardus Fundanus comes ditionis suæ heredem Romanum pontificem constituit ad sequentem annum pertinent ut probat indictio XV. qua ambæ signantur. Annum vero 1211. ideo præferunt ambæ, quod datæ fuerint, illa quidem mense februario, hæc vero januario, nec annus novus in Sicilia nisi a Martio incipiebat. Chartæ vero illæ annum Friderici tertium signant; idemque ex anno 1209. quo Fridericus nuptias cum Constantia conciliavit, ducitur. Vide notas ad A. 1209. 30. MANSI

civitatis ejusdem privilegio libertatis, & immunitatis, quod eis facimus, & eorum heredibus in perpetuum, salvis etiam omnibus bonis consuetudinibus, quas olim eorum antiqui, & ipsi deinde processu temporum habuerunt.

VII. *Item instituimus Ecclesiam supradictam heredem de baronia castri vallis Cursæ, quam hodie a nobis tenet dilectus frater noster Rogerius, & de quocunque alio beneficio in antea faciemus eidem. Item de baronia castri Picæ, quam hodie a nobis tenet Richardus de Ceperano. Item de baronia castri Ambrisiæ, quam hodie a nobis tenet Philippus de Sonrino. Item de baronia castri Campinelli, statuentes, ut amodo ex supradictis omnibus sæpedicta sancta Romana Ecclesia hujus nostræ prætaxatæ institutionis sit heres in perpetuum. Item de baronia castri Aquævivæ, quam hodie tenet Matthæus de Argento, & quoniam ultima testatoris voluntas secundum leges attendenda est & servanda, ne aliqua nostræ voluntatis mutatione fas sit contra præsens testamentum venire, ecce appositis, & tactis sacrosanctis evangeliis, præsentibus dominis Roberto venerabili Fundano episcopo, Pandulfo domini Papæ subdiacono, & familiari, Sinulpho canonico Ferentino, & supradicto Rogerio fratre nostro juravimus de cætero nunquam contra præsens testamentum venire, vel ausu temerario contra religionem nostri juramenti infringere, seu mutare, sed illud curabimus præstante Domino perenniter inviolatum servare. Illud autem præsenti scripto non est prætereundum, quod dominus Papa, quocunque tempore Deus nos de præsenti luce vocaverit, dabit pro anima nostra C. uncias auri distribuendas per manus dicti Roberti venerabilis Fundani episcopi, & Stephani venerabilis domini Papæ camerarii, &c.*

VIII. Arguitur electus Laudun. ob censuras imprudenter latas.

Sed ad Innocentium revertamur; cum ecclesiastica censura esse non debeat (ut sapientissimus Pontifex docet) innocentum oppressio, sed deliquentium correctio, ita per illam improborum insolentiam coerceri voluit, ut ne insontes indebita pœna afficerentur, prudentissime caverit: quamobrem Laudunensem electum & clerum hoc eodem anno monuit, (a) ne ipsi aliique in Laudunensem populum, vel alium quemlibet anathematis vel interdicti sententiam temere vibrarent. Insuper Albanensi electo eodem anno præcepit, (b) una cum Cremonensi episcopo, & abbate e Columba, Ferrariensi ecclesiæ episcopum præficerent, quamvis Estensis marchio, capta Ferraria, id differri flagitasset; cumque marchio arcis Ferrariæ construendæ potestatem sibi fieri ab sede Apostolica poposcisset, perbrevem ad eundem Albanensem electum epistolam misit (c). *Dilectus filius nobilis vir marchio Estensis nobis humiliter supplicavit, ut in Ferrariensi civitate construendi castrum, per quod ipsam melius defendere valeat, & ad fidelitatem Romanæ Ecclesiæ conservare, licentiam concedere dignaremur. Nos igitur id tuæ prudentiæ committentes, districte tibi per Apostolica scripta mandamus, quatenus super hoc statuas ad honorem, & profectum Ecclesiæ, quod videris expedire. Dat. Later. VII. id jan.* Rursus in ecclesiasticæ ditionis finibus tuendis conservandisque sollicitus Uticensi episcopo, & Cisterciensi abbati Apostolicæ sedis legatis Melgoriensis comitatus, qui ad S. Petri jura spectabat custodiam commisit. (d) Ravennati archiepiscopo mandavit, (e) Argentam oppidum præsidio militari communiret, & si id minus præstare posset, prædicto marchioni traderet, cautione ab eo antea accepta, Ravennati ecclesiæ fideliter se diligenterque servaturum. At de his hactenus.

(a) Inn. l. 4. ep. 60.

(b) Ib. ep. 73.

Permittit Innoc. Marc. Estensi arcem construere Ferrariæ.

(c) Ep. 77.

Melgoriensis comitatus juris Pontificii.

(d) Ep. 53.

(e) Ep. 74.

IX. Jam ad Innocentium cum principibus de gravissimis rebus agentem orationem convertamus; cum ex prophetica sententia sciret se a Deo constitutum super gentes, & super regna, ut evelleret, & destrueret, & ædificaret, & plantaret, errantes principes, Regesque ipsos castigare verbis, monitisque ad officium revocare non destitit. Cum igitur Philippus Francorum Rex Antisiodorensem, Aurelianensemque episcopos insectaretur, monitisque pontificis excusationes opponeret, eluderetque, Innocentius Senonensem archiepiscopum, aliosque præsules, eum ad ablata illis restituenda sedulis cohortationibus jubet (f) compellere. Quæ vero in eos Philippus gesserit, quave de causa fuerit commotus, ex literis (g) apparet, quas Pontifex anno superiori ad ipsum dedit, nosque ibi attulimus. Eam nimirum discordiam pepererat nonnullorum militum temeritas, quos il episcopi possessionum causa quas jure beneficiario a Rege obtinebant, exercitui regio submiserant, in Britanniam enim movere jussi, proficisci recusarunt, factique rationem attulere, quam tradunt recentiores aliqui, ubi nimirum Rex copias non ductaret, se eo pergere non teneri: ex qua re excanduit adeo Philippus, ut non modo episcoporum bona stipendiaria occuparit, verum etiam ecclesiastica invaserit, quorum propterea causam Innocentius Senonensi archiepiscopo defendendam commendavit; (h) arguit vero Regem præcipitis iracundiæ, quod episcopos non citatos nec auditos ob aliorum factum mulcta gravissima affecisset. Quem præterea hoc anno monuit, regios ministros coerceret, qui bona defunctorum publicabant, quos artem fœneratoriam exercuisse calumniabantur;

(f) Ep. 49.

(g) Lib. 13. ep. 182.

(h) Ep. 52.

hæc

hæc ad Philippum Innocentius, qui præterea eidem Regi aliisque in Nivernensem comitem, qui Verzeliacense monasterium gravissime oppresserat, literas misit, (*a*) quemadmodum antea rescripserat (*b*) in Folcarcariensem comitem, & alios, qui acerbissimis exactionibus viatores divexabant.

(*a*) Ib. ep 122. 125. (*b*) Ep. 39.

X. Verum majorem etiam erga Joannem Angliæ Regem severitatem coactus est adhibere, uti Matthæus Parisius testatur: qui prius de legatione ad Pontificem missa ait Pandulphum subdiaconum ac Durandum Templarium ad Joannem accessisse, ut de conellianda pace agitarent, Regemque assensisse, ut archiepiscopus Cantuariensis, episcopi, aliique ejecti restituerentur; ut vero illata sarciret damna ac fisco addicta redderet, adduci nunquam potuisse, atque ita rem ad exitum non perductam. Cæterum de Cantuariensi archiepiscopo allisque in exilium actis addit Rigordus (*e*) *Idem vero sanctus archipræsul* (Stephanus scilicet Cantuariensis quem paulo ante sanctæ opinionis virum nominat) *& alii episcopi a Philippo Rege liberaliter recepti in regno Franciæ exulabant*; verum cum nec ea ratione flectere pervicacem Regem posset Innocen. quibus remediis ejus audaciam furoremque compescuerit, enarrat Parisius, nimirum Anglos omnes præstiti Joanni sacramenti religione liberasse atque objecto anathematis terrore vetitum ne ipsi in consuetudine familiari, mensa, vel consilio communicarent; additque iniquissimis tunc consiliariis corruptum fuisse. His vero auctoribus ac suasoribus innumera ingentiaque flagitia commisit, de quibus sæpe queritur Parisius ut nullo tefellantur negocio impudentissimi novatores, qui cœco furore perciti, in æquissimum Pontificem, Joannis scelera ulciscenrem, iniqua effutiunt (*d*).

(*e*) Rig. de gest. Phil. Aug. Franc. Reg. ann. 1212.

(*d*) Cent. 13. c. 10. col. 987.

XI. Corripitur Rex Lusitanus.

Nefaria etiam facinora eo tempore patrabat Rex Lusitanus, quorum narrationem complectitur Innocentii ad ipsum hoc anno data epistola, (*e*) qua eundem, ut par erat, arguere, minarique non destitit, subditque: *Obsecramus te fili charissime per misericordiam Jesu Christi quatenus illa mensura contentus, quam Deus tibi donavit, ad ecclesiastica jura non extendas aliquatenus manus tuas, sicut nec nos ad regalia jura manus nostras extendimus, relinquens nobis judicium clericorum sicut & nos laicorum judicium tibi relinquimus, quia secundum Apostolum servus suo domino stat, aut cadit, ne si alienum tibi officium usurpaveris, exemplo Oziæ Regis divinam ultionem sentias. Quoniam igitur excessus hujusmodi multipliciter apud homines obnubilant famam tuam, & conscientiam maculant apud Deum, serenitatem tuam rogamus attentius, & monemus salubriter consulentes, quatenus habens respectum ad illum cui nuda sunt qualibet, & aperta, qui etiam nec falli poterit, nec corrumpi, prædictum episcopum propriæ restituens libertati ablata eidem restituas universa, & de damnis, injuriis, & gravaminibus sibi, & ecclesiæ irrogatis satisfacient competenter, ab eisdem & similibus sic desistas, ut majestatem divinam, quam propter hoc graviter offendisti, valeas complacare, ac cum defeceris, in tabernacula recipiaris æterna. Alioquin quantumcumque te in Domino diligamus, & honori tuo deferre velimus, quia magis est Regi Deo, quam Regi homini deferendum, noveris quod in jure suo non decrimus episcopo memorato, qui sumus omnibus in justitia debitores. Dat. Later. VI. Kal. mart. anno* XIV. Hactenus Innocenrius.

(*e*) L. 14. ep. 8. Religiosa ad eum monita.

XII. Ejusdem argumenti literas Compostellano archiepiscopo misit, (*f*) mandavitque ni Rex flecteretur monitis, ecclesiastica in eum censura animadverteret; evenitque, ut divinæ in eum severitatis aculeis excitatus tandem oculos aperiret, adeo verum illud divinum oraculum, (*g*) vexatio dabit intellectum auditui; qui enim prosperis rebus elatus, sui Deique oblitus, plura in Ecclesiam flagitia patrarat, morbo implicitus percussusque a Deo consilia saniora suscepit, ut minime de eo dici possit quod in sacris literis de Rege Asa legitur (*h*): *Nec in infirmitate sua quæsivit Dominum*; ipsi vero supremam voluntatem ab Apostolica sede confirmari expetenti, ita rescripsit (*i*) Innocentius.

(*f*) Ep. 19.

(*g*) Esai. 28. Resipiscit Lusitanus Rex morbo tentatus.

(*h*) 2. Paral. c. 16.

(*i*) Lib. 14. ep. 55.

Illustr. Regi Portugalliæ.

Is qui tangit montes & fumigant, cor tuum tetigisse videtur ad pœnitentiam salutarem, dum corporali ægritudine te affligens, ad sanandas spirituales ægritudines te induxit, quatenus recogitando annos tuos in amaritudine animæ tuæ, pro excessibus tuis, quibus Creatorem tuum multipliciter offendisti, offerres ei sacrificium vespertinum. Unde licet infirmus corpore, animo tamen sanus legitimum condidisti, sicut accepimus, testamentum, in quo pro tuorum remedio peccatorum piis locis & viris religiosis, nec non infirmis, & indigentibus multa legasti, de filiis, & filiabus, nepotibus & neptibus tuis, nec non & aliis quibusdam personis, ac etiam de ipso regno provida deliberatione disponens, quæ omnia suppliciter postulasti, per sedem Apostolicam confirmari, sicut in scriptis autenticis continentur expressa. Et nos autem ipsius seriem testamenti coram nobis perlegi fecimus diligenter, & intelleximus omnia rite disposita; illis dumtaxat exceptis, quæ de quibusdam monasteriis disponere præsumpsisti, nisi forsan de jure intellexeris patronatus, cum juxta canonicas sanctio-

Gratulatur pœnitenti Inn.

Confirmat illius testamentum.

nes

nes nulla sit laicis de rebus ecclesiasticis disponendi attributa facultas: quare tuis supplicationibus inclinati, testamentum ipsum in cæteris omnibus approbantes, illud juxta finale tuæ dispositionis arbitrium statuimus, & præcipimus inviolabiliter observandum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, constitutionis, & præceptionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, &c. usque incursurum. Datum Laterani VI. *Kalend. Jun.* Pridie vero ejus diei ad
(a) Ib. ep. 56. eundem epistolam dederat, (a) ac sexto die kalend. jun. Compostellano archiepiscopo, & Bracarensi, ac Zamorensi epi-
(b) Ep. 57. scopis præcepit, (b) darent operam ne quisquam contra hujusmodi testamentum apostolica auctoritate fultum venire auderet.

XIII. Obitus Lusitani Reg. Porro Regem eodem anno defunctum, Innocentii ad ejus filias missæ epistolæ ostendere videntur, namque hoc ipso anno III. id. octob. scripsisse reperitur M.
(c) Ep. 214. (d) Ep. 216. (c) ac Terasiæ (d) Reginæ & S.. Lusitani Regis filiabus, quibus Apostolicæ sedis patrocinium, quod enixe popoſcerant, pollicetur; qua de re etiam ad Compostellanum archiepiscop. aliosque Hispanos præsules scripsit (e). Cæ-
(e) Ep. 206. 208. terum qui Lusitanum Regem pœnitentem benigne excepit Innocentius, alios Hispanos principes virtute spectabiles commendavit, omnemque eis favorem impendit. Decreverant Alphonsus Castellæ Rex atque Fernandus filius Sarracenos suis finibus arcere, quare Ponti-
(f) Ep. 4. fex utrisque animos addit, (f) proptereaque Hispaniæ præsulibus imperat,
(g) Ep. 3. (g) ecclesiasticis censuris in eos Reges animadverterent, qui pacem & inducias inter ipsos & Alphonsum ejusque filium firmatas violare essent ausi, dum illi adversus Sarracenos bellum gererent. Testantur hæc tum ad episcopos, tum ad Alphonsum Fernandumque datæ literæ. Ne vero interea tumultus aliquis in Hispaniis oriretur, unde hujusmodi expeditio magno Christi fidelium damno perturbari posset, Innocentius quamvis a Toletano archiepiscopo rogatus, nihil de illius sedis primatu decernere voluit, sed supersedendum censuit. Præterea Petro Aragonensi Regi, cui erat in animo Christiani nominis hostes delere, permisit,
(h) Ep. 27. (h) ut quidquid cuiquam ante legitimæ ætatis tempus magno cum detrimento dedisset (majorem namque reddituum partem in largitiones profuderat) rescinderet, ea tamen lege, ut donationes ecclesiis, aliisve piis locis factæ, si quæ revocandæ essent, non alterius quam ecclesiastici judicis decreto revocarentur.

XIV. Vindicantem nunc scelera Innocentium intueamur; extant ejus literæ ad Arelatensem archiepiscopum ejusque suffraganeos, adversus Raymundum Tolosanum comitem datæ (i) quibus latam in eum ab Apostolicæ sedis legatis sententiam promulgari jussit: quibus præterea man- (i) Ep. 34.
dat (k), ut ad recuperanda ecclesiarum oppida aliaque ab impio comite usurpata, viriliter prudenterque incumberent; (k) Ep. 37.
cujus etiam auctoritate suffulti crucesignati in Galliis comite Simone duce, præclara in Albigenses facinora explicaverunt. Hoc vero anno Tolosanus comes vetera scelera Fulcone episc. Tolosano urbe exire jusso, novo scelere cumulavit: cum enim episcopus post mediam quadragesimam, uti mos est in ecclesiis episcopalibus, ordines collaturus comitem sacris depulsum per nuncios rogasset, urbe tantisper ludendi spatiandive captata occasione abesset, dum ipse sacros ordines celebrasset, quos præsente ipso in urbe non poterat: sed comes in iras efferatus viri nobilis opera, ut urbe protinus abiret imperavit, quod episcopus intrepide detrectavit, cujus constantiam ita Vallisarnensis describit: (l) (l) Petr. Val. hist. Albig. cap. 51.
Vir autem venerabilis hæc audiens in fervore spiritus mente intrepida clarissimo vultu tale fertur militi dedisse responsum: Comes (inquit) Tolosanus non me fecit episcopum, nec per ipsum hic ordinatus sum, vel pro ipso, ecclesiastica me elegit humilitas, non intrusit violentia principalis, non exeo propter eum, veniat si audet, paratus sum excipere gladium, ut pertingam ad majestatem per calicem passionis: veniat tyrannus stipatus militibus & armatus, solum me reperiet & inermem: attendo bravium, non timebo quid faciat mihi homo. O constantia animi! O mirificum robur mentis! manens igitur intrepidus ille Dei famulus de die in diem expectabat tyranni gladium. Constantia episc. Tolos. adversus comitis minas.

XV. Cum diutius martyrii palmam expectasset, ad comitem Montfortium Vaurensi obsidioni strenue incumbentem se contulit; id porro oppidum munitissimum divina potius virtute a crucesignatis Francis, Germanisque, quam humana captum, dieque festo sanctæ Crucis debellati crucis inimici, qui in cruces catholicorum papilionibus eminentes deiiciendas tela jaculari solebant, fassique ipsi sunt, Vaurus capitur a crucesignatis.
dum adducta machina impetus in muros imprimeretur, canentium sacerdotum magis vocibus, quam hostilium armorum strepitu fuisse percussos, (m) quod hisce (m) Ib. c. 52.
verbis Vallisarnensis testatur: *Dum autem nostri in expugnatione ista instantissime laborarent, episcopi, qui aderant, & quidam venerabilis abbas curiæ Dei Cisterciensis ordinis, qui de mandato legatorum ipsorum vices in exercitu tunc agebat, universusque clerus congregati in u-*

num cum devotione maxima, Veni creator spiritus decantabant; quod videntes & audientes adversarii ita Deo disponente stupefacti sunt, & vires resistendi pene penitus amiserunt, quia sicut postea confessi sunt, plus timebant eos cantantes quam pugnantes, psallentes quam insilientes, orantes quam infestantes. Muro igitur perforato jam nostris intrantibus, & adversariis cum jam non possent resistere se reddentibus, volente Deo & misericorditer nostros visitante, in festo inventionis sanctæ Crucis captum est castrum Vauri.

Territi hæretici sacro sacerdotum cantu.

XVI. Eadem de expugnatæ Vauri die Bernardus, (a) qui addit quadringentos hæreticos perfectos, ut vocat qui nimirum nullis rationibus, ut virus evomerent, adduci poterant, flammis injectos; Aymericum montis Regalis & Lauriaci dominum, qui arcem defendendam susceperat, cum viris aliquot nobilibus suspendio necatum, octoginta alios gladio cæsos; Gerardam urbis dominam atque Aymerici sororem in odium hæreseos in puteum projectas, ac lapidibus obrutas. Ita divinum numen quas continuerat iras in scelesta capita graviter opera crucesignitorum effudit, quorum se ducem præcipuum, & quam grata majestati suæ eorum mors esset, qui in eo bello sacro crucem sumerent, occumberentve, aliquot miraculis ostendit: apud Vaurum enim addit (b) Vallisarnensis contigisse miraculum, quod sui admiratione multos percussit. Casu namque ardente militis veste redactaque in cineres ea sola pars, cui crux assuta erat, integra remansit.

(a) Ber. chr. Rom. Pont. hoc anno.

Variis affecti suppliciis hæretici.

(b) Ib. c. 53.

Miracula quædam

XVII. Longe illustrius aliud miraculum subdit auctor. (c) Cum enim, dum Vaurum obsideretur, innumeri crucesignati impellente Tolosano comite a Fuxensi ruptariis stipato comparatis insidiis, dum incautius incederent atque ad Montfortium properarent, immanissime trucidati essent, accedente ad locum Montfortio post captum Vaurum, columna ignea in occisorum corpora delabi visa est, quæ manibus postea in crucis formam passis reperta sunt: *Comes igitur noster movens castra cœpit tendere ad quoddam castrum quod dicitur Mons Gaudis, ubi a comite Fuxi peregrini fuerant interfecti. Factum est autem dum exercitus tenderet ad castrum illud & dum aliquantulum longe esset, apparuit in loco illo, ubi occisi fuerant peregrini a comite Fuxi columna ignis videntibus nostris, lucens & descendens super corpora occisorum. Venientes autem nostri ad locum viderant omnes occisos jacere resupinos brachiis in modum crucis extensis. O res mira! istud audivi miraculum ab ore venerabilis episcopi Tolosani Fulconis, qui præsens erat.* Confirmat hæc Bernardus, (d) qui ait, episcopum Tolosanum suis oculis illud miraculum hausisse atque veritati testimonium exhibuisse; his similia de fortissimis Christi athletis tradit Vincentius, (e) innumeram nostrorum multitudinem trucidatam, atque in jacentium corpora igneum globum de cœlo delapsum a pluribus fuisse conspectum; additque illa in cœmeterio ab episcopis atque abbatibus rite dicato sepulturæ esse mandata: atque eodem temporis momento illorum animas lætantium Angelorum cœtu stipatas, in cœlum ferri Mariam Oignacensem longissimo licet locorum intervallo disjunctam, suis oculis suspexisse testatur Jacobus (f) de Vitriaco Cardinalis episcopus Tusculanus, qui ejus gesta conscripsit.

(c) Id. ib.

Columna ignis in cadavera crucesignatorum lapsa.

(d) Bern. chron. Roman. Pontif.

(e) Vincent. Bellov. spec. hist. l. 30. c. 2.

(f) Jacobus de Vitr. libro 2. c. 7. apud Sur. tom. 3. 23. jul.

XVIII. Hoc porro tempore (g) Montfortius cum exercitu crucesignato movere bellum Tolosano comiti cœpit, tum quod Tolosanus ab ipso exulcerato animo discessisset, Vaurum suos ad illud defendendum submisisset, crucesignatorum inermem multitudinem Fuxensis opera trucidasset, vetuisset ne commeatus machinæque ad cruce insignitos adducerentur, maximeque defixus anathemate a legatis, ejusque ditio exposita esset: cum vero Tolosanus episcopus clerum Tolosa discedere imperavit, qui nudis pedibus secum Christi sacrum corpus efferens ex urbe interdicto supposita discessit, nec ita multo post castrum Ferrandi, quod Balduinus Tolosani comitis frater defendebat, Montfortii impetus sensit, excepitque victorem, Balduinus ea lege sese dediderat, ut salvis omnibus sponderet nunquam ecclesiam, aut Montfortium bello lacessiturum. Cumque perrexisset ad fratrem, paulo post regressus Montfortio se conjunxit, atque egregie excindendæ hæresi operam collocavit. Urgebat feliciter victoriam comes, conversisque in Tolosam signis Barensis comitis Germanorumque viribus auctus urbem, in quam hæreticorum colluvies ex aliis locis ejecta confluxerat, obsidione cinxit: sed brevi spes quam in Barensi posuerat, eum fefellit, exercituque commeatus inopia laborante, soluta est obsidio, ac Barensis postea a Montfortio magna suo nomini aspersa ignominia sese subduxit; nec destitit Montfortius hostem debellare, vastare Fuxensis terras, expugnare * Cassutium, Caturcum in suas partes pellicere, aliaque bellicæ virtutis egregia facinora explicare; celebrandum porro æterna memoria illud dictum, quod Cisterciensi cuidam hortanti ipsum animosque admonenti, cum Carcassona castri novi itineri sese accingeret, subjecit: *Totum de Deo præsumens* (refert Vallisarnen.) *putatis*, inquit, *quod timeam? Christi geritur negotium, universa pro me orat ecclesia, scio, quod non poterimus superari.*

(g) Petr. ib. c. 54. 55. &c.

Belli sacri moles in comitem Tolos. versa.

Clerus Tolosa exit.

Castrum Ferrandi captum.

Tolosa frustra obsessa.

* Castutium Caylus.

Aliquot loca accepta.

Egregia Montfortii vox.

Cin-

XIX. Cincto mox obsidione Castro novo a comitibus Tolosæ, Fuxi, Gastone de Bearno, aliisque Vasconibus innumera multitudine stipatis eorum impetus excepit viriliter, ac suorum parte ipsius jussu reversa ex bello contra Mahometanos Hispaniæ, quos Petro Regi in auxilium submiserat, est recreatus. Verum Petrus malam illi retulerat gratiam, qui redeuntibus pro impensa opera insidias conflarat, de quibus moniti alio itinere deflexerunt, hostili quippe in Montfortium animo erat Petrus, hæreticorumque partibus fœdissime implicitus. Hoc fretus auxilio comes ingentem paulo post hostium multitudinem fudit, delevitque: adeo singuli Montfortiani contra triginta hæreticos, quorum dux Fuxensis erat, dimicavere. Hostis vero in fugam actus, ut stragem evaderet, arte usus, Montfortium inclamare cœperat, quasi sub illius signis hostem persequeretur, cui catholicus victor: Si noster es, hunc fugientem obtrunca, hæreticum palabundum demonstrans, moxque cum socium urgente metu trucidasset, ipse cædebatur a nostris, contrariaque hac arte eiusi hæretici innumeri cecidere; cum e catholicis paucissimi fuerint desiderati. Ea relata divinitus victoria reversus comes, ubi castrum ingressus est, desiliens equo, nudis pedibus ecclesiam adiit, gratias solemnes Deo redditurus. Fuxensis tamen ut callidus erat, partam victoriam, & Castrum novum captum ementitus, nonnulla oppida ad defectionem traxit, crucesignati etiam aliqui insidiis interfecti, e quibus Gaufridus ab hostibus undique circumfusus ac suffosso equo exceptus in pedes inclamanti hosti, ut se dederet, strenue respondit: (a) *Christo me reddidi, absit, ut ejus me reddam inimicis*; neque ita ab hostibus cæsus palmam nobiliorem collecturus in cœlum evolavit.

Montfortianorum virtus eximia.

Fraus militaria.

Victoria parta de hæreticis.

Pietas Montfortii.

(a) Ib. e. 58.

Crucesignati fortissima vox.

XX. Dum crucesignatorum armis deleret Pontifex illis in locis hæreticos, fœdum apostatam non solum repressit in Provincia, verum ad bonam frugem revocavit: fuit is Roncelinus, qui monastico abjecto habitu, Massiliæ dominium sibi attribuerat, quique ob apostasiam, incestum, rapinas, aliaque flagitia, cœtu fidelium ab sede Apostolica depulsus fuerat, quocirca Pontifex adversus ipsum, ac Massilienses, qui ejus obsequebantur voluntati, plures epistolas scripsit, (b) cui postca resipiscenti ignovit, ac multis præterea præsulibus Massiliæque populo universo, aliisque postulantibus patrimonii curam, ex abbatis venia permisit. Continentur hæc in pontificiis epistolis, (c) unde plura, si cupias, decerpere possis. Neque hæreses solum, apostasiamque, sed simoniacam etiam pravitatem acriter est insectatus, eamque ab Ecclesia arcuit,

Roncelinus Apostata Massiliæ dominus.

(b) Inn. l. 14. ep. 35. &c.

Pœnitenti permittitur Reipubl. administratio.

(c) Ib. ep. 93. 94.

ut testantur ejus literæ ad S. Stephani Bononiensem abbatem, & Greg. decretorum doctorem in Alexandrinum episcopum hoc ipso anno datæ, (d) illum enim a pontificali sacerdotalique munere removendum decrevit, quod ad gratiam ab Apostolica sede aucupandam, simoniacas pactiones confecisset; postea vero in Bisuntinum archiepiscopum, simoniacæ labis aliorumque criminum postulatum rescripsit (e). Quod Innocentius paulo ante ex Apostolo dixerat, omnem simoniæ occasionem a fidelibus submovendam studuit, quocirca sanxit, ut sacerdotia non vacantia ex Lateranensis concilii præscripto obtineri non possent: (f) nec ea tantum, quæ fœdarent mores, verum etiam quæ Christianos parum decerent, a commissa sibi Ecclesia nisus est propulsare: quocirca Esculano episcopo præcepit, (g) tabellionum officium clericis, qui sacris ordinibus initiati forent, omnino interdiceret.

(d) Ep. 113.

(e) Ep. 124.

(f) Ep. 12. 25. 26.

(g) Ep. 128. habetur c. sicut ne clerici vel mon.

XXI. Cum optime sciret, præsulum vigilantiam, & curam Ecclesiæ Christique cultoribus plurimum prodesse, ita minus idoneorum desidiam ingentia mala afferre, qui essent ejusmodi, episcopatu se abdicarent operam dedit, atque adeo Auxitanum Archiepiscopum tanto oneri, imparem, ultro dignitatem mandat (h) deponere, atque ad Uticensem episc. & Cisterciensem abbatem Apostolicæ sedis legatos scribit, ad id adducere nitantur: idemque Rhuteno episcopo præcipit, (i) cui jam dudum postulanti, abeundi episcopatu fecerat potestatem. Præterea Uticensem episcopum A. S. L. Carcassonensis episcopi votis indulgere jubet, (k) qui etiam episcopali onere levari enixe petierat, quod Turritano etiam archipræsuli, Sorano episcopo, qui idem postularant, permisit; (l) cujus etiam archiepiscopi fidei alia negotia demandavit. Ut vero illi conspicuum erat, nil majores Christianæ reipublicæ clades, quam odia discordiasque conflare, arctiori concordiæ nexu Christianorum animos obstringere contendit. Cum igitur vita functo Suero, qui Norvegiæ regno præfuerat, inter Ingonem illius nepotem, ac Philippum genere moribusque præclarum, magna de rerum summa dissensio flagraret, ad eam extinguendam Nidrosiensi archiepiscopo ejusque suffraganeis scripsit, (m) de utriusque juribus inquireret. Defunctus porro Suero is erat tyrannus, qui sacerdotio abjecto genus suum ementitus sceptrum Norvegiæ invaserat, & cædibus ac rapinis regnum illud funestarat, in quem plures ab Innocentio exaratas literas retulimus in annales (n). Tyranni studiosi nepotem illius regiis insignibus decorare nitebantur, contra alii quendam alium Philippum nomine ex veterum Regum prosapia satum ad regnum efferebant,

Inepti præsules munere amoti.

(h) Ep. 32. Reg. post eand. ep.

(i) Ep. 33.

(k) Ep. 34.

(l) Ep. 50. 102. & 103.

Norvegia regis scissa.

(m) Ep. 70.

(n) Ann. 1198.

bant, belloque civili ardente conventum erat, ut uterque regiam dignitatem in diversis Norvegiæ partibus retineret. Sed paulo post circumventus Philippus ab hostibus cum juberetur regno cedere, respondit se Pontificis judicio stare paratissimum, quod alii respuerunt; in quos discussa melius veritate Innocentius censuras distringere meditabatur.

Nidrosien. archiep. & suff. ejus.

XXII. *Ad nostram noveritis audientiam pervenisse; quod obeunte Suero, qui Norvvegiæ regno præsederat, fautores ejus, qui * Virleibant dicuntur, quendam ipsius nepotem Ingonem nomine sublimare nitebantur in Regem, quorum conatibus viri prudentes, & nobiles, qui genus regium Norvvegiæ plene noverant, resistentes, juvenem quendam Philippum nomine, a claræ memoriæ Magno & Ingone antiquis, & catholicis Norvvegiæ Regibus trahentem originem, insignem genere, ac morum honestate præclarum in regem concorditer elegerunt. Ipsis itaque pro regno certantibus, & destruentibus male terram, tandem divina ex altu prospiciente clementia, per tuam frater archiepiscope, ac venerabilis fratris nostri Aloensis episcopi solicitudinem, & operam diligentem, sic sunt inter eos pacis fœdera reformata, ut utroque dignitatem, & nomen regium retinente, si hoc tamen ex dispensatione noster approbaret assensus, Ingo in quadam, Philippus vero in altera Norvvegiæ parte regnet. Iis igitur ita dispositis, contigit, quod idem Philippus, ad quem regnum, sicut accepimus, hereditario jure spectat, cum adversariis suis colloquium habiturus accessit, quem iidem adversarii sui cum innumera multitudine circumdantes, licet prius fuerit datis obsidibus definitum, cum quantis deberent utrique sociis convenire, asserebant firmiter se cum ipso Philippo pacis fœdus nullatenus inituros, nisi a se nomen regium abdicaret, qui constitutus in arcto, ne nobilitatem sui generis macularet infamia, & fœdus pacis initæ violaret, ad appellationis remedium convolavit; committens causam suam nostro arbitrio terminandam, ut videlicet, quem magis idoneum judicaremus, ille regio sublimaretur nomine ac honore. Quod principes * Virleibanorum penitus renuentes, se nostro nunquam stare velle judicio proponebant. Licet autem super iis quorumdam testimoniales literæ nobis fuerint destinatæ, quia tamen per eas non est facta nobis super tali, & tanto negocio plena fides, per Apostolica vobis scripta præcipimus mandantes, quatenus Deum habentes præ oculis, inquiratis super iis plenissime veritatem, & eam nobis per literas vestras fideliter intimetis, ut per vestram relationem instructi, securius in ipso negocio procedere valeamus. Dat. Later. VII. id. jun. pontificatus nostri anno XIV.* [1]

* al. Virchibani

Compositio inter æmulos regni Norvvegiæ facta.

Violatur ab Ingone Sueri tyranni nepote.

* al. Virchibanorum. Jubetur arch. Nidros. de re inquirere.

XXIII. Ad enascentes vero inter præsules virosque religiosos discordias tollendas non minorem Pontifex curam adhibuit; ita Regem Ungariæ hortatus (a), ut si qua forsitan Strigoniensem inter & Colocensem exoriretur discordia, eos ad concordiam adducere niteretur; atque ad universos archiepiscopos, & episcopos scriptis literis ad mutuam inter Cistercienses & Carthusianos animorum studiorumque conjunctionem servandam, adstringendamque, hæc inter alia (b): *Universitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, cum in diœcesibus vestris aliqua fuerit inter eos materia litis exorta, vos sine mora partes vestras interponatis ad pacem inter eos amicabiliter reformandam &c.* Munivit præterea alios religiosos viros sua clientela, ac pluribus prærogativis contentis in literis pontificiis, (c) quarum numeros in margine apponimus. Eximio etiam suo in Ecclesiam studio promeruit Poloniæ dux, ut Innocentius illius ditionem Apostolico patrocinio committeret, in cujus rei argumentum quatuor argenti marcharum stipendium persolvere est jussus: (d) *Cum a nobis petitur quod justum est, & honestum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per solicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilecte in Domino fili devotionis tuæ sinceritatem, quam circa libertatem ecclesiasticam geris, & quam ecclesiis & personis ecclesiasticis in tuo ducatu recognovisse dignosceris, attendentes, ut ab Ecclesia protectionis gratiam sentias, quam satagis honorare; personam tuam cum universis bonis, quæ impræsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum præstante Domino justis modis poteris adipisci, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus a sede Apostolica protectionis perceptæ quatuor marchas, gratis oblatas, singulis trienniis mihi, nostrisque successoribus ad Poloniæ pondus persolves. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis* in-

(a) Id. ib. ep. 81.

Pro conciliandis ecclesiasticis Inn. curæ.

(b) Id. ib. ep. 117.

(c) Eod. l. 14. ep. 6. 18. 40. 42. 43. 46. 59. 62. 105. 135. 141.

(d) Ib. ep. 44.

Dux Polon. imposito censu in protectionem arripitur.

NOTÆ [1] INnocentii literæ ad Nidrosiensem archiepiscopum in Annalibus pariter contractis referuntur, sed aliam temporis adscriptionem exhibent. Ita enim ibi: *Datum Laterani VII. id. januarii pontificatus nostri anno XIV.* quæ si genuina sit inscriptio in annum sequentem, quem referunt notæ istæ chronologicæ, reiiciendæ sunt. MANSI

infringere, vel ei &c. usque incursurum. Dat. Lat. III. *id. maii anno* XIV. alia Innocentii diplomata possent adiici, sed de his deque occidentalibus rebus satis, ad orientales nos conferamus.

XXIV. Thomæ Mauroceni Patr. mors.

Hoc anno defuncto Thoma Mauroceno Constantinopolitano patriarcha, Innocentius convulsis, quæ minus legitime erant gesta, ab iis ad quos ea electio pertinebat, quorum alii ejus ecclesiæ decanum in locum demortui subrogarant, alii tres alios renuntiarant, electionem ad leges canonicas revocari jussit, (*a*) quo etiam anno de immanibus Neopatrensis archiepiscopi flagitiis inquirendi Saratoriensi episcopo, ac Thebano decano onus injunxit (*b*). Præterea adversus aliena bona ac jura invadentes, ut anno superiori valde elaborandum fuit, compelli decernit (*c*) Bertholdum comitem & Mariam olim marchionis Montisferrati uxorem, possessiones S. Sophiæ, quas averterant, restituere, Henricum Imperatorem monet, (*d*) ut Templarios equites fatigare desineret.

(*a*) Id. ib. ep. 92.
(*b*) Id. ib. ep. 97.
(*c*) Ib. 92.
(*d*) Ep. 208.

Innocentius, &c.

Licet jam sæpe pro restitutione ipsius tibi direxerimus scripta nostra, tu tamen preces nostras pertransisti hactenus aure surda, prout debueras non attendens quam benigne, & efficaciter tuas preces curaverimus exaudire, quantumve nostrum auxilium tibi fuerit hactenus opportunum; quod si tibi forsan tua promerente duritia duxerimus subtrahendum, experimento cognosces, quantum tibi utile fuerit, quantumve subtractum adferat detrimentum. Dat. Later. III. *non. octob.*

XXV.

Quid porro in Armeniæ Regem eorumdem fratrum bona occupantem rescripserit, ab ipso Pontifice accipiamus, qui ad patriarcham Hierosolymitanum literas (*e*) transmisit, quarum partem subiicio. *Nos igitur sustinere nolentes, ut sæpefati fratres suis possessionibus spolientur, quæ ad defensionem Terræ sanctæ sunt potissimum deputatæ; præsertim cum ipsi semper parati fuerint eidem Regi justitiam exhibere, ac ipse contempta justitia possessiones easdem per violentiam occuparit, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Antiocheno & archiepiscopo Tiren. & Sidoniens. Tripolitano, & Anteradensi, Nimotiensi, & Famagustano episcopis nostris damus literis in præceptis, ut auctoritate nostra prædictam excommunicationis sententiam tam apud peregrinos, quam apud indigenas terræ solemniter publicantes, eandem faciant per censuram ecclesiasticam, usque ad satisfactionem congruam, sublato appellationis obstaculo inviolabiliter observari. Charissimum quoque in Christo filium nostrum Joannem Regem Hierosolymitanum illustrem per scripta nostra monendum duximus, & hortandum. Universis etiam tam indigenis, quam peregrinis in Hierosolymitanis partibus commorantibus dedimus in mandatis, ut pro reverentia beati Petri, & nostra, nec non & intuitu Terræ sanctæ fratribus ipsis, quorum subsidium eidem terræ noscitur non modicum profuturum, juxta quod tuo discreto consilio duxeris providendum, ad recuperandum jura sua præstent suum auxilium, & favorem &c. Dat. Later.* XVI. *Kal. jun. pontificatus nostri anno quartodecimo.* Extant ejusdem argumenti literæ aliæ ad Antiochenum patriarcham (*f*) & ad Joannem Hierosolymorum Regem (*g*) quod etiam alias scriptum additur. Rursus Hierosolymitano patriarchæ munus imposuit, G. montis Beliardi Hierosolymitani regni magistrum equitum ab Hugone Cypri Rege in gratiam recipi, ablataque per injuriam restitui studeret. (*b*)

(*e*) Id. ib. ep. 61.
Defendit Innoc. Templarios.
Concordiam adducere nititur.
(*f*) Ep. 62.
(*g*) Ep. 33.
(*b*) Id. ib. ep. 103.

XXVI.

Quod ad Antiochenum patriarcham attinet, de quo paulo ante mentio facta; plura illi alia Pontifex commisit, nimirum duodeviginti canonicis, qui in ejus ecclesia erant, duos adjungeret, (*i*) ut ejusdem ecclesiæ possessiones quasdam, ob bella factas deteriores, in emphyteusim tradere posset, (*k*) ut inquirat, (*l*) num dicti Cypri Regis soror, quam Rupinus Armeniæ Regis nepos matrimonio sibi conjunxerat, antea ab O... de Dempera, quemadmodum apud sedem Apostolicam querebatur, legitime ducta cognitaque fuisset: mœrentem ob Terræ sanctæ clades solatur, (*m*) hortaturque, una cum aliis Christi fidelibus ad spurcitiam omnem, libidinumque sordes extra Terram sanctam amandandas procul totis viribus incumberet, auxiliumque pollicetur; tum ad eiiciendos Sarracenos Avoguiæ Regem excitavit, dum inter alia hæc ad ipsum scribit. (*n*)

(*i*) Ep. 67.
(*k*) Ep. 68.
(*l*) Ep. 104.
(*m*) Ib. ep. 69.
Zelus Innoc. in expugnanda Terra S.
(*n*) Id. ib. ep. 85.

Ill. Regi Avoguiæ.

Rex Avoguiæ Christianus.

Rex noster potentissimus Jesus Christus, qui dominatur a mari usque ad mare, & a flumine usque ad terminos orbis terræ, postquam pro redemptione humani generis semetipsum exinanivit formam servi accipiens, & mortis demum angustias spontanea voluntate subivit in Cruce positus sacratissimi sui corporis extensa brachia tenuit ad signandum, quod non solum postquam assumptus esset, omnia prout promiserat, traheret ad seipsum; verum etiam suæ fidei sectatores, in hereditatis suæ subsidium, in qua salutem fuerat operatus, assidua mutatione vocaret, ut ad ipsius patrimonium defensandum anxia devotione concurrerent, pro quorum redemptione preciosissimi sui sanguinis pretium ineffabili pietate persolvit. Propter quod universos principes Christianos, qui sub ipsius tuitionis umbraculo salubri dispositione proficiunt, tanto solicitius ad Terræ Hie-

Amplitudo ecclesiæ.

Hierosolymitanæ subsidium intendere convenit, quanto ex eo, quod inimici Christianæ fidei conculcantur, non tam apud homines tituli eis laudis accrescunt, quam apud cœlestem Dominum, cui militant æternæ retributionis præmia cumulantur. Cum igitur progenitorum tuorum vestigiis inhærendo, ad patrimonium Jesu Christi, contra perfidos detentores ipsius, tam devote, quam potenter insistas, propter quod devotionis tuæ propositum dignis in Domino laudibus commendamus; celsitudinem tuam rogamus attentius, & monemus, in remissionem tibi, & tuis peccaminum injungentes, quatenus inspiratum tibi divinitus tuæ propositum salutis, per amplius & perfectius prosequaris, ad paganorum perfidiam comprimendam, ut per inquietudinem solicitudinis temporalis, æternæ felicitatis quietem tibi valeas comparare, ac is pro cujus obsequio laboras in terris, in participium sui regni te admittat in cœlis. Dat. Later. VII. id. jun. pontificatus nostri anno quartodecimo.

Animat Inu Reg. Auogniæ contra Sarrac.

XXVII. Soldanus Alapiæ Christianis favet. (a) lib. ep. 66.

Postremo, ut hisce rebus ab Innocentio gestis coronidem imponamus, non prætermittendum, post recensitam modo epistolam, aliam ejusdem Pontificis extare ad Soldanum (a) Alapiæ; ut ad Christum pelliceret, cujus religione licet imbutus non esset, Christianis favebat: cui propterea Antiochenum patriarcham enixe commendavit, ne permitteret ipsius ecclesiam a suis Sarracenis infestari.

Nob. viro Soldano de Alapia.

Sicut veridica multorum relatione didicimus, etsi nondum Christianæ religionis susceperis sacramenta, fidem catholicam tamen venereris, in multis Christi fidelibus deferendo. Unde de illius immensa pietate confidimus, quod te suæ visitationis radiis illustrabit, ut gratia divinæ cognitionis accepta, ad cultum æterni, & veri Dei, qui pro salute hominum factus est temporaliter verus homo, devotus aspires. Quapropter in nomine Jesu Christi te attentius exhortamur, quatenus justitiam excolas, & diligas veritatem, quæ in salutis semitas dirigant gressus tuos. Et venerabilem fratrem nostrum P.. Antiochenum patriarcham, quem suæ probitatis intuitu inter cæteros fratres, & coepiscopos nostros sincera diligimus in Domino charitate, habeas ob reverentiam nostram propensius commendatum; ipsum, & ecclesiam ejus non permittas, quantum in te fuerit, ab aliquibus indebite molestari, quin immo eidem exhibeas auxilium, & consilium opportunum, ut per hoc divinæ majestatis gratiam, & Apostolicæ sedis favorem tibi valeas comparare. Dat. Later. VII. id. jun. pontificatus nostri anno quartodecimo.

Hortatur Soldan. Alapiæ ad Christ. fidem.

Commendat illi patriarch. Antioch.

I. PArtis de Sarracenis in Hispania, de Albigensibus in Gallia, de Othonianis in Germania victoriis, illustris affulget annus a redempto humano genere millesimus supra ducentesimum duodecimum indictione quintadecima, quo tria ardua difficillimaque consilia, ut scribit Urspergensis (*a*), meditatus est Innocentius, exauctorare nimirum Othonem ac frangere quem flectere non potuerat; Sarracenos e Terra sancta eiicere, atque œcumenicam synodum, ad expoliendos Christianorum mores ecclesiamque pristino splendori restituendam, celebrare: sed cum de his anno sequenti literæ datæ reperiantur, eo commodius derivanda videntur, nunc de abrogando Othoni Imperio dicere aggrediamur. Cum plura ab Othone æquitati contraria statuerentur, Pontifex illa convulsit (*b*) inter quæ sententiam in Cumanum episcopum latam irritam jussit esse: vetuit ne (*c*) quis adversus Ravennatem ecclesiam Othonis rescriptis uteretur, quidquid adversus Lunensis ecclesiæ utilitatem tentatum esset, convulsit (*d*). Præterea datis ad Maguntinum, & Magdeburgensem archiepiscopos, sedis Apostolicæ legatos prohibuit (*e*) ne quis eorum sacerdotia munerave, qui ab Othone discessissent, vel essent discessuri, sibi ab Othone delata accipere auderet: in Melphensem episcopum Othonis communione pollutum, nefandissimorumque criminum reum animadvertendum statuit: (*f*) Mediolanensem populum adhortatur (*g*), Othone relicto Ecclesiæ auctoritatem & jussa sequantur, gravissimasque minas fulminat (*h*), ni Pontifici morem gerant: quod Alexandrino etiam Italiæ populo imperavit (*i*). Inter hæc Otho, percepto Germanicorum tumultuum rumore ex Italia discessit, illum enim Urspergensis in Germaniam profectum ait, exercitum comparasse, in Thuringiæ Lantgravium, aliosque, qui a se defecerant, vere atque æstate bellum gessisse. Interea Fridericum Imp. designatum e Tridentina valle per asperrima & invia Alpium loca, Curiensem Rhœtiam petiisse, indeque a Curiensi episcopo, aliisque Constantiam perductum; tum Othonem accepto Friderici adventu, e Thuringia reversum, illumque comprehendere, vel necare cogitasse, tandem a suis destitutum in Saxoniam se recepisse; atque adeo ipso e regno pulso, Fridericum corona Aquisgrani redimitum. Hæc Urspergensis aliique. Porro hoc anno, ut Albertus Stadensis (*k*), & Australis chronici auctor (*l*) aliique testantur Philippi Suevi filiæ celebres nuptiæ, quam Otho uxorem duxerat, brevi illa extincta in lugubres exequias conversæ sunt.

(*a*) Ursperg. chr. hoc anno.

Ardua ab Inn. suscepta consilia.

(*b*) Inn. l. 15. ep. 30. & 36.

Othonis gesta rescinduntur.

(*c*) Ib. ep. 83.

(*d*) Ep. 34.

(*e*) Ep. 19.

(*f*) Ep. 214.

(*g*) Ep. 121.

(*h*) Ep. 287.

(*i*) Ep. 237.

Othonis reditus in Germaniam.

Illius conatus irriti.

(*k*) Stad. in chron. an 1212.

(*l*) Chron. Aust. Naucl. in chr. Crantz. hist Sax. l. 7. c. 34.

II. Quod ad Fridericum attinet, Innocentium Papam, Illum in Othonem concitasse, Pontificisque opera, plures ad illum civitates pellectas Stadensis affirmat, (*m*) additque historici fragmenti scriptor, (*n*) Innocentium nuncios misisse in Siciliam, atque illum ad id induxisse, universisque principibus mandasse, Regis loco illum haberent, ac per suæ ditionis fines iter habentem stiparent. At refert Fossæ novæ chronici verba hoc loco inserere: *Fridericus Rex Siciliæ sola misericordia Dei vocatus in Alemanniam electus Imperator, arripiens iter eundi in Alemanniam, XVI. Kal. Aprilis, quod fuit sabbato palmarum applicavit Cajetam, ibi honorifice receptus, & ministratus mansit per mensem, postea ivit Romam, &c.* Ex sequentibus quorum nonnulla consumpta vetustate, ac deleta desiderantur, colligitur illum a summo Pontifice honorificentissime exceptum, atque magnis opibus auctum, instructumque, demum conscensis triremibus Januam applicuisse. Contulisse se ad Romanam aulam Fridericum testatur etiam regium hujusmodi diploma, quo donationem Fundani comitatus, in Romanam Ecclesiam, uti superiori anno vidimus collatam, confirmavit (*o*). *Sanctissimo patri, & domino Innocentio summo Pontifici Fridericus Dei gratia, & suo Rex Siciliæ, ducatus Apuliæ, & principatus Capuæ, in Romanorum Imperatorem electus, & semper Augustus. De gratia vestra, quam frequentissime sumus experti, indubitatam fiduciam obtinentes præsenti pagina duximus concedendum, quotenus cum dilectum fidelem nostrum R. Fundanum comitem * cedere in fata contigerit, tam de comitatu Fundono, quam universa terra citra Garelianum posita, libere disponatis; ipsam donando, vel obligando, retinendo, vel concedendo, seu committendo cuicunque personæ juxta vestræ beneplacitum voluntatis. Ad hujus autem concessionis nostræ memoriam præsens privilegium per manus Petri notarii, & fidelis nostri scribi præcepimus, & sigillo nostro jussimus roborari, anno, mense, & indictione subscripta. Dat. Romæ anno dominicæ incarnationis* MCCXII. *mense aprilis XV. indictione.*

Frideric. ab Inn. oppositus Othoni.

(*m*) Stad. ubi sup.

(*n*) Fragmen. hist. auct.

Illius in Germaniam profectio.

(*o*) Extat in l. censuum.

Confirmatio Fundani comitatus ecclesiæ dati.

* concedere

III. Digressus Roma Fridericus, pontificia benevolentia munitus hostium insidias evasit, Insubriamque Othoni addictissimam Estensi marchione, ita jubente Innocentio, stipatus, ut scribit monachus Patavinus, (*p*) succinctusque Papiensium copiarum flore penetravit, unde Mediolanenses Papiensibus bellum intulere. At

Mediolanenses Friderico infensi.

(*p*) Mon. Pat. chr. l. 1.

mox

mox Innocentius arrepto eorum patrocinio, quos ceperant, libertati restituere jussit, objecitque grassari apud ipsos hæreticos, quos nisi eiicerent, quantocyus bellum sacrum iis se indicturum est comminatus (a). Interea superatis Alpibus Fridericus pari felicitate Othonis insidias elusit, qua ante Mediolanensium arma declinarat. Si enim paulo tardius Constantiam pervenisset, in hostis potestatem cecidisset; hæc enim de ipso Rigordus, (b) ex quo Jordanus more suo eandem decerpit historiam: *Transivit per Comas, transivit Alpes, & intravit Alemanniam & venit Constantiam; digna res memoria quod omnis qui intendit Ecclesiam Dei deprimere, in brevi deiicitur. Eodem die venturus erat Otho in eandem civitatem, & jam præmiserat famulos suos & coquos, qui jam cibos paraverant, nec distabant a civitate per tres leugas, quando Fredericus cum sexaginta militibus intravit, quem Otho cum ducentis militibus ejus adventum sciens, sequebatur. Sed Friderico recepto clausa est Othoni janua, & ipse cum suis viliter est repulsus, & dicunt quod si Fredericus moram fecisset per tres horas, nunquam intrasset Alemanniam.* [1] Cum in Germaniam sit delapsa oratio, supersunt ad regiones illas quædam spectantia, quæ opportune hoc loco addenda videantur. Tyrannidem in Bremensi ecclesia occupaverat nequissimus Waldemarus, olim episcopus, sed a sede Apostolica exauctoratus, adversus quem hæc Romanus Pontifex hoc anno decernit (c): *Ne igitur idem Va. & fautores ipsius plene valeant de sua nequitia gloriari; fraternitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus in eos latas sententias singulis diebus dominicis, & festivis per vestras ecclesias innovetis, & faciatis per vestras diœceses innovari. Dat. Later. III. Kal. martii pontificatus nostri anno decimoquinto, &c.* Eodem argumento, ut in regesto subditur, ad alios Germanos præsules scripsit, quos etiam ad Bremensem urbem proficisci, latasque in Waldemarum, ejusque fautores, sententias iterum promulgare, ac per totam Bremensem provinciam publice ferre jubet (d). Cæterum hic novatorum non mirari execrarique vesaniam non possumus, qui odio quo in Romanam Ecclesiam imbuti sunt, furiisque agitati, latam in Waldemarum ac Theodoricum, quem paulo ante memoravimus, sententiam in invidiam adducere non verentur.

(a) *Lib. 15. ep. 187.*

(b) *Rigor. in gest. Phil. Fr. Reg. Jord. MS. bibl. Vat. signat. n. 1960.*

Waldemarus Bremensis sedis invasor.

(c) *Inn. l. 15. ep. 3.*

(d) *Cent. 13. c. 6. col. 601. & 606.*

IV. Hoc anno ascensionis Domini pervigilio Adolphus Coloniensis archiepiscopus, ut notat Godefridus, (e) Coloniam accedens Theodoricum censuris defixum a Siffrido Maguntino ob defensas Othonis partes depulit, ac se a Pontifice archiepiscopatu indutum ementiens in eam sedem intrusit: at Theodoricus Romam pudore onustus ad summum Pontificem se contulit. De Theodorici abdicatione agit etiam Cæsarius tum in historiis memorabilibus, (f) tum in Engelberti vita, (g) qui postea illi subrogatus est; addit Godefridus discordiæ causas his verbis: *Rege vero* (de Othone loquitur) *ab Innocentio in Imperatorem consecrato, propter retractionem terræ Mechtildis * quam Papæ contulerat, tum graves inter eos oriuntur inimicitiæ, ut Othonem, quem usque ad hoc tempus paterno affectu fovebat, excommunicaret, eique Fredericum Henrici Imperatoris filium, & Regem Siciliæ adversarium suscitaret, ad cujus promotionem, Siffrido Moguntinensi archiepiscopo plenariam potestatem legationis contulit, qui Theodoricum archiepiscopum, eo quod fautor Othonis esset, indigne satis deponens, Adolphum restituit: neuter tamen illorum episcopatum recuperare valuit, licet in curia Romana ab utroque satis pro illo laboratum sit.*

Adolphus archiep. Colonien. occupat.

(e) *Godef. in annal. an. 1212.*

Theodoricus eiicitur.

(f) *Cæsd. 7. c. 41.*

(g) *Vit. Engebert. ep. Colon. l. 1. c. 3. apud Sur. to. 6. die 7. nov.*

* *Mathildis*

Nec illud silentio involvendum, desudante in paganorum conversione Lundensi archiepiscopo Innocentium ut ei ad tam egregium opus perficiendum animos adderet, Apostolicæ sedis legati dignitatem contulisse. (b)

Lunden. arch. studium in fide propag.

(b) *Inn. l. 15. ep. 14.*

Lundensi Archiepiscopo A. S. L.

Illam de probitate, ac honestate tua fiduciam obtinemus, ut tibi vices nostras secure in arduis negociis committamus, sperantes, quod ad divini nominis gloriam, & Apostolicæ sedis honorem ea satages promovere. Cum igitur Christianæ fidei zelo succensus ad convertendum circumstantes paganos ab errore ad veritatem non modicum laboraveris & adhuc laborare disponas, ut hoc plenius, & efficacius exequaris, nos tibi vices nostras duximus committendas. Venerabilibus fratribus nostris Upsalensi archiepiscopo, & suffraganeis ejus, & episcopis, ac aliis ecclesiarum prælatis per Daciam, & Sueciam constitutis per scripta nostra mandantes, ut tibi ad hoc opus fideliter laboranti tamquam legato Apostolicæ sedis intendant, ut eorum adjutus auxilio talentum tibi commissum cum multiplici nobis lucro resignet,

cum

NOTÆ

[1] DE celebri Friderici in Germaniam ingressu agens Reinerus in chronico mensem rei hujus gestæ, quem alii sileat, ipse unicus prodit, ait enim: *Puer Apuliæ Fridericus Alemanniam ingreditur cum favore domini papæ, & regis Franciæ, & majore parte partis Italiæ, mense septembri . . . . . Haghenou . . . . . ingreditur octobri mense.* MANSI

cum te a prædicationis officio, Deo duce, contigerit remeare. Nos enim liberam tibi concedimus potestatem, ut juxta verbum propheticum evellas, & destruas, & ædifices & plantes, prout utrumque secundum Deum videris faciendum. Datum Laterani 2. non. aprilis pontificatus nostri anno decimoquinto.

Religio in Prussia dilatatur.

Præterea dominici propagandi pascendique gregis studiosissimus pastor, Christiano Philippo, aliisque Cisterciensibus monachis, de quibus supra, (a) in Prussia verbum Dei disseminantibus auxilium explicuit, ac Cistercientibus abbatibus, qui generalia comitia ea tempestate celebrabant, quique illos dicebant acephalos, imperavit (b) ne a fratribus exagitati, traducique permitterent, quos tamen commendatitiis Gnesnensis archiepiscopi literis munitos esse voluit, ne vagandi aliis occasio præberetur; epistolæ adscripta est dies IV. id. augusti, subditurque in regesto, eadem de re ad Poloniæ Pomeraniæque Cistercienses monachos, tum ad Gnesnensem archiepiscopum datas a Pontifice literas. Neque his contentus, pro iis, qui nuper in Prussia Christianis sacris erant initiati, ad Poloniæ Pomeraniæque duces literas tanto dignas Pontifice scripsit, quas hic referre operæ pretium ducimus, ut discant principes cæterique potentes viri, quomodo cum ejusmodi ad Christi fidem conversis se gerere debeant.

(a) Ann. 1210.

(b) Inn. l. 15. ep. 146.

Cistercientium zelus.

Lit. ad Polon. principes, ut faveant conversioni infidelium.

VI.

Innoc. queritur gravari conversos ad fidem.

(c) Ep. 144.

Quidam vestrum, sicut accepimus, quærentes quæ sua sunt, non quæ Christi, quam cito intelligunt aliquos ex gentilibus per Prussiam constitutis, novæ regenerationis gratiam suscepisse, statim oneribus eos servilibus aggravant, (c) & venientes ad Christianæ fidei libertatem, deterioris conditionis efficiunt, quam essent, dum sub jugo servitutis pristinæ permanserunt; per hoc multorum impedientes salutem, qui fuerant credituri, & temporale commodum Angelorum gaudio præferentes, qui super pœnitentiam agentibus gloriantur. Ideoque universitatem vestram monemus, rogamus & exhortamur in domino, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus intuitu ejus, qui venit salvum facere quod perierat, & dare animam suam, redemptionem pro multis, hujusmodi novellæ plantationis filios non gravetis; sed agatis tanto clementius cum eisdem quanto memoria pristinæ conversationis infirmi facilius in anti[...] relaberentur errorem, cum veteres utres vix vinum novum contineant, juxta evangelicam veritatem. Nos enim venerabili fratri nostro H.... Gnesnensi archiepiscopo nostris damus literis in mandatis, ut tales foveat propensius propter Deum, & defendat eosdem a molestiis indebitis, & pressuris, oppressores eorum indebitos monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compescens. Datum Signiæ id. aug. pontificatus nostri anno XV.

VII.

(d) Ib. l. 14. ep. 148.

Antea vero hoc eodem anno 8. Kal. februarias ad magistrum fratresque militiæ Templi in Riga dedit literas (d), quibus Deo gratias agit ob barbaros ibi ad Christi cultum perductos, petitionique de episcopali sede inibi erigenda supersedendum decrevit. Hic vero insinuandum videtur, Innocentium ejusdem militiæ magistro fratribusque concessisse, (e) ut si quis eorum clericis, aliisque religiosis vim attulisset, a diœcesanis episcopis absolvi posset, modo percussio immanis non esset; demum ejusdem ordinis Hierosolymitanis fratribus, in Bremensi diœcesi commorantibus, vetat (f) ne anathemate damnatos homines ecclesiasticæ sepulturæ honore, quod ab ipsis fieri acceperat, afficere auderent; atque de his hactenus; nunc res Ungaricas prosequamur. Gravis ardebat controversia inter Strigoniensem & Colocensem archiepiscopos de conferendæ regiæ inunctionis auctoritate ac prærogativa, quam Rex Ungariæ ita diremerat, ut refert Innocentius (g). *Prima coronatio Regum Ungariæ specialiter spectat ad solam Strigoniensem ecclesiam; verumtamen si Strigoniensis archiepiscopus non posset vel malitiose nollet Regem coronare, vel Strigoniensis ecclesia vacaret, coronet Regem Colocensis, nullum ex tali coronatione jus sibi vendicando in prima coronatione. Secunda coronatio et deinceps æqualiter pertineat ad utrumque, &c.* Convulsit hæc gravissimis de causis Pontifex, ne nova inde pericula ingravescerent, subdit enim: *Nos igitur attendentes, quod olim nobis multa precum instantia supplicaras, ut super jure coronandi Reges Ungariæ Strigoniensi ecclesiæ privilegium concedere dignaremur; nosque tuis precibus inclinati, ei super hoc privilegium concesserimus, fratrum nostrorum subscriptionibus roboratum, considerantes etiam, quod si potestas coronandi Regis Ungariæ, penes diversas ecclesias resideret, toti Regno grave periculum, & heredibus tuis grande posset dispendium generare; cum sicut plenius ipse nosti, frequenter inter Regum Ungariæ coheredes, super obtinenda regni corona, scandalum sit exortum: quod utique posset facilius suboriri; si eos diversos coronatores contingeret invenire, propter contradictiones & rationes præscriptas, compositionem hujusmodi non possumus, sicut nec debuimus confirmare.* Qua de re ad Strigoniensem quoque archiepiscopum, & capitulum scripsit (h); verum ex Ungaria in Gallias orationem deflectamus.

(e) Ib. ep. 128.

(f) Ep. 130.

(g) Lib. 14. ep. 150.

Reg. Ung. coronat. ad Strigon. archiep. spectat.

(h) Id. ib.

VIII.

Petierat Philippus Francorum Rex novissime, ut sæpe antea per nuncios, ab Innocentio Papa, initum cum Regina matrimonium dissolvere liceret; verum

Pon-

Ponrifex divinæ memor feutentiæ (*a*): Quod Deus conjuuxit, homo nou fepa-ret, rebus omuibus cum Cardiualibus diligentiſſime expenſis libratiſque, morem gerere nullo modo poſſe, datis humeniſſimis literis reſpondit, (*b*) idque fratri Guarino, qui upud Regem gratiu pollebat per literas ſignificavit. (*c*) *Cum per quoſdam adulatores, veritatis, & juſtitiæ inimicos in eum ſit errorem inductus, ut credat ſe licite poſſe jurare, quod Reginam uxorem ſuam carnaliter non cognovit; pro eo forte quod etſi commixtio ſexuum eorum carnali commercio intercesſerit, commixtio tamen ſeminum in vaſe muliebri non extitit ſubſecuta, nos confeſſiones ejuſdem Reginæ ſub jurejurando factas ſubtiliter attendentes, & ſalutem ipſius Regis paterno zelantes affectu, per noſtras eum literas exhortamur, ut ſuum de cætero ab hujuſmodi falſis inſaniis avertat auditum, & præfatam Reginam pro Deo, & propter Deum habeat commendatam, quæ pro ſervanda lege conjugii, quam Deus in paradiſo ante peccatum conſtituit, longo eſt martyrio macerata.* Aliis vero literis (*d*) Regi omnem diſſolvendi conjugii ſpem ademit; id uimirum a ſe ſiue umittendi Poutificatus periculo tentari non poſſe: *Si ſuper hoc abſque generali deliberatione concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offenſam, & mundanam infamiam, quam ex eo poſſemus incurrere, forſitan ordinis, & officii nobis periculum immineret, cum contra præmiſſam veritatis ſententiam noſtra non poſſit auctoritas diſpenſare: quamvis & aliæ confeſſiones, ſicut pro certo didicimus ab eadem Regina ſub jurejurando ſint factæ, ſecundum quas conjugium declaratur carnali copula conſummatum, &c. Dat. Lat. v. id. jun. pontific. noſtri ann.* xv. Vicit deuique Pontificis conſtantia, Philippus enim demum divina gratia emollitus Inſeburgem ſequenti anno, ut ſcribit Rigordus, (*e*) e qua annis 16. & amplius diſſenſerat, iu gratiam recepit. Ex quo magna lætitia exiliiſſe Gallos ait, idque ſolum in tanto Rege vitio eb iis verſum, quod ab uxore alienus fuiſſet: verum Inuocentius præterea eundem Regem ad reſtituenda injuria ablata Aurelianenſi, atque Antiſſiodorenſi epiſcopis hoc ipſo anno ſemel iterumque monitis miniſque compulit, in Senonenſem archiepiſcopum graviter invectus, (*f*) quod latam ab iiſdem præſulibus in Gallia eccleſiaſtici interdicti cenſuram perperam revocaſſet, geſtaque ab eo Treceuſi epiſcopo, & Claravallenſi abbati reſcindi imperavit, (*g*) epiſcopis pacem ſuaſit (*h*) cum Rege placide tranſigerent. *Quoniam*, inquit, *arcus qui ſemper eſt tenſus, vires amittit niſi aliquoties extendatur, & nonnunquam Reges & principes melius vincuntur manſuetudine, quam rigore.* At quomodo pax inter eos conciliata, anno ſequenti dicetur; jam proſequamur reliqua, quæ Pontifex in Galliis ſanxerit.

(*a*) Matth. 19. Marc. 10.
(*b*) Inn. l. 15. ep. 104.
(*c*) Ibid. ep. 105.
De Pilippi Reg. matrimonio.
(*d*) Ep. 104.
Regina jurejurando teſtata matrimonium conſummatum.
(*e*) Rigord. in Phil. geſtis.
(*f*) Ead. ep. 207.
(*g*) Ib. ep. 122.
(*h*) Ep. 108.

IX. Cum ſtudiorum cauſa rixæ creberrimæ excitari conſueviſſent, Innocentius Pariſieuſibus academicis expeteutibus S. Victoris abbati eos abſolvendi, qui ob percuſſos clericos in latas a canouicis legibus pœnas incidiſſent, modo iujuria immanis non eſſet, fecerut poteſtatem: cumque ille de quorumdam ſententia aſſereutium beneficia principum latiſſime interpretandu, Pariſienſibus diſcipulis, qui violentas manus alibi etiam in clericos injeciſſent, abſolutionis gratiam impertitus eſſet, de hoc Poutifex ipſum arguit, idque ne iu poſterum facere uudeat prohibet, (*i*) eoſque quos ipſe abſolviſſet, nullo modo abſolutos pronuntiavit, ſi alibi quam Pariſiis eo ſe crimine contaminaſſent. Deinde quereutibus apud Apoſtolicam ſedem ſanctæ Columbæ Senonenſis abbate & conventu, quod cum in eccleſia ſua beati Lupi Senonenſis archiepiſcopi corpus integrum cum capite, ut perſpicuum erat conditum eſſet; ubbas tameu ac monachi ſancti Petri Vivi Senonenſis ſancti caput, atque aliqua ejuſdem membra apud ſe ſervari jactarent, idque per ſuos concionatores longe lateqae circumferrent, Innoceutius ſancti Victoris abbatem, aliuſque eb incepto deſiſtere, intentatis eccleſiaſticis cenſuris, juſſit, (*k*) cum nec ſaluti, nec famæ ipſorum congrueret, de prædicatione meudacii quæſtum turpem aucupari. Ut vero hos mouachos juſte coercuit, ita aliorum clientelam ſuſcepit. Traduxeraut ſe ad fidem catholicam Waldenſes nonnulli inſignes, Durandus de Oſca ejuſque ſocii, qui ab Innocentio eccleſiæ fuerant aggregati, quique ut convertendis hæreticis uti decreverant, operam navare eoque cum catholicis libere agere poſſeut, Pontifex commendatitias pro iis literas dedit Maſſilienſi, Oſcenſi, Barcinouenſique epiſcopis nec uon Narbonenſi archiepiſcopo atque Uticenſi epiſcopo Apoſtulicæ ſedis legatis, ut ſiniſtram omnem de illis ſuſpicionem amoverent. Quo vero Durandus de Oſca ſocios probe ad virtutem excolere poſſet, Pontifex tum illi tum alteri Durando auctoritatem tradidit, (*l*) ut ſodalium uoxas plectere poſſeut. Egregium vero in amplificunda divinu gloria poſuiſſe ſtudium conſtat ex Innocentii ad Helenenſem epiſc. literis, (*m*) ubi de nonnullis agitur ab eodem Durando, ejuſque ſociis ad frugem revocatis, qui peccatorum pœnitentiæ agendæ cupidi, laudabile vivendi genus inſtituere decreverant, idque ab ſede Apoſtolica popoſcerant,

IX. Conſulit Ian. rebus Gallicanæ Eccl.
(*i*) Lib. 14. ep. 149.
(*k*) Lib. 15. ep. 10.
(*l*) Ib. ep. 90.
(*m*) Ep. 81.

rant confirmari. Innocentius vero episcopo mandat, si illud e catholicæ puritatis fonte emanare comperisset, assensum ac favorem Apostolica fultus auctoritate præberet. Decurrit sua jam sponte oratio ad trophæa, quæ de perdomita Albigensium hæresi Christi athletæ hoc anno statuerunt.

X. Non tam e terris, quam e cœlo sacrum bellum Albigensibus illatum, ut Petrus Vallisarnensis testis oculatus, quem in hac historia sequimur, demonstrat, (a) & quasi cœlestis Imperator suas acies cogeret ad sui nominis hostes profligandos, visa sunt illius vexilla in cœlo defixa: dum enim viri religiosi incitandis ad induendam crucem populis incumberent, e quibus abbas Bonavallensis Cisterciensis ordinis dum in Rhutenensi diœcesi pro foribus ecclesiæ, quod loci angustiæ multitudinem non caperent, populum ad crucesignatæ militiæ adscribendum nomen pro concione ardenti zelo inflammaret: *Subito*, inquit Vallisarnensis, *videntibus cunctis apparuit crux in aere, quæ versus partes Tolosanas tendere videbatur*. Quod miraculum auctor ab ipsius abbatis ore affirmat excepisse. [1] In Germania quoque Jacobus e Vitriaco, & in Gallia Guillelmus archidiaconus Parisiensis, plures suis concionibus ad capessendam crucem incensos ad Montfortium traxere, quorum stipatus auxiliis plura loca qua vi, qua deditione in suam potestatem redegit. Quo tempore duo insignes crucis concionatores abbates Cistercienses ad episcopatus dignitatem evecti, Guido nimirum Carcassonensi, Arnaldus Narbonensi præfecti.

(a) Petr. Val. hist. Albig. c. 60. & c.

Crux in cœlo conspecta contra Tolosates tendens.

XI. Ita porro Montfortium virtus bellica commendabat, ut illum magis pietas ornaret quam hostes traducere probrisque lacessere ingenti suo malo gestiebant. Instabat obsidioni castri sancti Marcelli, ad quod propugnandum Tolosanus, Fuxensis & Convenarum comites procurrerant, ac parasceves die in tentorio prætorio divinum officium solemni ritu jusserat celebrari. At hostes auditis celebrantium modulatis vocibus, immanes ululatus per contemptum ac ludibrium, quandiu sacra res tenuit, profuderunt. Unde nil mirum videri debet, si numen ipsum in divinarum rerum contemptores sæpius cœlum armarit, ut in Altipulli expugnatione accidit: ea enim arx munitissima die quarta ab obsidione defixa cœlesti terrore ob densissimam nebulam post occasum solis castrum obruentem perfusis hostibus, ac in fugam erumpentibus, in nostrorum venit potestatem.

Abbates Cistercienses creati episcopi.

Albigen. impietas.

Arx divinitus capta.

XII. Inter cætera etiam (b) egregia facinora Aginnum prænobilem urbem ab episcopo evocatus, atque honorifice exceptus, Tolosano comiti eripuit, atque a civibus fidei sacramento adactis in dominum est susceptus. Spectaverat ea urbs ad Anglum, sed Richardus cum sororem Raymundo comiti in uxorem daret, dotis nomine tradiderat; ac mox Pennæ arx ab eodem Richardo munita, obsidione cincta a Montfortio, confluentibus cruce insignitis militibus, deditione recepta. Inde Mosaicum in quo monasterium nobile olim a Pipino ad alendos mille monachos excitatum, ac tum prophanatum ab hæreticis, expugnatum est: jugumque reliqua oppida, exceptis monte Albano ac Tolosa, accepere. At in ejus obsidione prætermittere non possum, quoties hæretici aliquem e catholicis peremerant, circundare corpus gladiosque in illius sanguine tingere consuevisse, illudve quod impetu facto in secundum arcis vallum, dignum historia refert Vallisarnensis: *Cum fieret autem insultus iste, episcopus Carcassonæ & ego per exercitum discurrebamus nostros exhortantes: archiepiscopus autem Rhemensis & Tullensis & Albigensis episcopi, & Guillelmus archidiaconus Parisiensis, abbas etiam Mosaici cum quibusdam monachis, reliquusque*

(b) Ib. c. 63.

Aginni exceptus Montfortius.

Hæreticorum feritas.

Ritus sacer in pugna coalescit.

NOTÆ [1] HÆc porro crux in cœlo visa plane diversa est a cruce ter diversis vicibus in cœlo pariter spectata, dum ab Oliverio Coloniensi Scholastico, & sedis apostolicæ legato in loco quodam Monasteriensis diœcesis crux in expeditionem terræ sanctæ prædicaretur; qua de re Oliverius ipse epistulam ad comitem Namucensem dedit vulgatam in Collectione Martenii tom. I. col. 1115. Hanc crucem, imo duplicem Crucem primo visam asserit, dum ipse in quadam villa Frisiæ, quam Bethum appellat, pro concione ad populum loqueretur, anno gratiæ MCCXIV. Cœleste visum non quidem omnibus ostensum fuit, sed *plures quam centum* aspexisse ipse ibidem affirmat, inter quos puellam quandam divitem, quæ ætatis ann XI. non excedebat. *Procedente tempore*, addit, *in alia statione ejusdem terræ apparuit* Crux sine forma humani corporis (quæ in priori visu apparuerat) *habens colorem bisie contra solem, quam vidit abbas de valle S. Petri* (ordinis Cisterciensis in Coloniensi diœcesi) *& monachus ejus. & plures de populo quam Bethum* (idest plures quam illi, qui prius visum ad Bethum spectaverant) *Deinde in alia statione in die S. Bonifacii apud portum Frisiæ, qui Vochum nominatur, ubi beatus Bonifacius martyrio fuit coronatus, apparuit Crux magna* (nobis) *qui eramus in statione aprilis plusquam decem millia ut creditur. Albi coloris erat crux quæ paulatim movebatur in aere.* Cruces istæ prædicationem cruciatæ pro Terra sancta confirmabant; quam vero memorat Vallisarnensis crux in Cœlo visa ante duos ab his annos apparuerat, & cruciatam non quidem contra Albigenses, ut illa, sed contra Saracenos commendabat. MANSI

que clerus exercitus, in montis descensu ante castrum stabant induti vestibus albis, & nudis pedibus tenentes ante se crucem cum reliquiis sanctorum voce altissima & devotissima cantabant: Veni creator Spiritus, divinum auxilium flagitantes: nec defuit exorantibus paracletus, sed mox, ut versum hymni: Hostem repellas longius, tertio repetentes incœperunt, exterriti adversarii divinitus & repulsi, dimissis babarcanis ad castrum confugerunt seque intra murorum ambitum concluserunt.

Sacro cantu propulsati hostes.

Exemplum charitatis in pauperes.

Nec pium comitissæ Montisfortis & episcopi Carcassonensis charitatis exemplum silere possumus; qui cum ad comitem pergerent, deficientes ob æstum, crucesignatos pauperes modo in suos equos efferebant, modo desilientes ex equis duos equis singulis imponebant, ipsique pedites incedebant. Commendandum pariter æternitati illud Montfortii facinus ac dictum: cum enim Murellum cum flore exercitus ingressus in altera ripa pedites imbellemque turbam vidisset hosti expositam, redire decrevit, cui Marescallo dicente morti expositum iri subjecit: *Absit a me, ut faciam quod consulitis, pauperes Christi expositi sunt gladio & ego in munitione manebo? fiat de me voluntas Domini, certe ego ibo cum eis*; ac mox cum paucis trajecit hæsitque, donec confecto ponte totus exercitus trajicere posset. [1]

Egregiæ Monfortii voces.

XIII. Continentibus Montfortii victoriis metu percussus Raymundus Tolosanus comes, cum ex una parte ad Murellum,

ex altera apud Verdunum castris defixis ad Tolosæ portas sæpius excurreretur, auxilia aliunde contracturus ad Petrum Aragonium [2] confugit, cujus rei occasione hæc auctor subjungit: (a) *O misericordissimi fratris, videlicet P. de Castro novo veridica sententia! dicebat siquidem vir bonus, sicut ab illis audivi, qui ab illius ore sæpius audierunt: Negocium inquiebat Jesu Christi in partibus istis numquam prosperum sortietur effectum, donec aliquis de nobis prædicatoribus pro defensione fidei moriatur, & utinam ego prior persequutoris exciperem gladium. Ecce miser ille comes Tolosanus cum mortem huic sanctissimo viro videlicet intulisset, eo quod ipsum de perpetratis nequitiis publice & in facie redargueret, vir bonus post hæc se evasisse putavit, post hæc recuperare se credidit terram suam, sed Domino retribuente vindictam, sanguinemque sui martyris vindicante, unde speravit se habere lucrum, nisi dispendium gravissimum inde, ac damnum irreparabile reportavit.*

Raymund. comes fugit in Aragon.

(a) Vallisar. c. 64.

Prædictio P. de Castro novo.

Addit Vallisarnensis a comite martyris carnificem in pretio ac honore habitum, adeo ut illum omnibus ut sui amantissimum ostentaret; cum tamen illum horrerent animalia, ut nec ipse canis ab ejus manu ab eo tempore excipere dignaretur: *Diligenter etiam est notandum, quod dictus comes miser ille occisorem viri Dei in maximo amore & familiaritate receperat, adeo quod per civitates & castella ipsum ducens quasi pro spectacu-*

 lo

NOTÆ

[1] Post illa verba *trajicere posset* additur in annalibus contractis. *De reflorescente vero in Gallia Narbonensi religione catholica litteras dedere ad Innocentium præsules illius provinciæ congregati Aurasia, gratesque illi egere, quod studio apostolico hæresim exscinderet; verum Tolosam totius mali fontem, ubicumque hæreses adhuc stare, atque eam debellandam consuluere ne priora mala recrudescerent: quæ litteræ X. Kal. martii hujus anni consignata sunt.* Forte tamen hæc ad sequentem annum spectant, cum annus 1212. cum die illa februarii conjunctus veteri ejus ætatis Francorum stilo annum novi stili 1213. referat. MANSI

[2] Verba illa: *Ad Petrum Aragonium confugit*, ita continuant Annales contracti: *Cumque idem rex Aragonum proferendi imperii cupidine illectus ad Raymundum comitem & Tolosanos, ut clientes suos armis tuendos se compararet, Andreas Narbonensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus illum litteris præmonuit* (extant apud Duches. tom. 5.) *ex inito cum hæreticis fœdere anathematis infamiam contracturum, ac milites, quos ad ferendas iis suppetias mitteret, ritu solemni a fidelium communione depulsum iri.*

Sprevit infelix princeps salubria legati monita, illiusque auxiliaribus armis falsi hæretici erexere animos; at S. Dominico divinitus ostensum Petrum regem in eo bello periturum, ut narrat ejus vitæ author (vit. S. Dom. l. 2. cap. 12.) egregium fidei catholicæ propugnatorem se præbebat illustris montis fortis comes Simon; sed comes Tolosanus regia Aragonum fretus auxilia acriter homini resistebat, ut non parum hæretici prævalere viderentur. Porro conversus quidam Cisterciensis illic præsens ait ad S. Dominicum: magister Dominice numquam ne finem habitura sunt tot mala? vir autem Dei reticens illo, importunius instante, tandem præsente fratre Stephano ita respondit: finem certe habebit isthæc Tolosanorum malitia, sed procul adhuc abest ille finis: multus interim fundetur sanguis, & rex quidam in hoc bello occidetur. Illis formidantibus, ne rex Franciæ is esset, qui recens Albigense negocium susceperat, beatus vir ait alius quam Franciæ rex erit, ejusque vitam varii belli casus extinguent. Proximo anno cæsus est Rex Aragonum, atque utinam arma ferens adversus Ecclesiam non æternam oppetierit mortem. Non dubium, quin hæc ita eventura prophetici spiritus illustratione sanctus vir præviderit & prædixerit; nec immerito quidem, tota enim illa quadragesima pane solo, & aqua vixit, nec cubavit in lecto suo, adveniente autem paschate sancto, & viribus erat robustior, & facie elegantior. MANSI.

Horrent bruta Martyris occisorem.

lo omnibus dicebat: Iste solus me diligit, iste solus concordat maxime votis meis: ille eripuit me ab inimico: licet autem crudelissimum homicidam illum comes prædictus ita extolleret, ipsam muta etiam animalia abhorrebant. Sicut enim multorum & proborum virorum canonicorum Tolosanæ ecclesiæ veridica relatione audivimus, ab illo die quo prædictus homicida memoratum virum Dei occidit, in detestationem tanti sceleris, nunquam canis dignatus est accipere de manu ejus.

XIV. Solicitatur Innoc. ditionem Raymundi alteri tradere.

Dum Montfortius Raymundi ditionem suæ potestati subiiceret, R. Uticensis episcopus atque electus Narbonensis Apostolicæ sedis legati, qui Raymundi terras prædæ exposuerant, ab Innocentio flagitavere, ut dominii in Tectosages jura in alterum transfunderet, quibus Pontifex hæc respondit (a): *Quia nondum est damnatus de hæresi vel de nece sanctæ memoriæ P. de Castro novo, etsi de illis sit valde suspectus, mandavimus, ut si contra eum intra certum tempus appareret legitimus accusator, indiceretur illi purgatio secundum formam in literis nostris expressam, diffinitiva nobis sententia reservata. Needum est ex mandato illo processum, non intelligimus qua ratione possemus adhuc alii concedere terram ejus, quæ sibi vel heredibus suis abjudicata non est, præsertim ne videremur in dolo castra nobis exhibita de suis manibus extorsisse, cum non solum a malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere.* Subdit se Regensi episcopo & Theodisio canonico Januensi munus demandaturum, ut in causa ex Apostolicis imperiis procedant, & si comes in contumacia perstiterit, ipsi aliisque denuntient Pontificem, ut pacis & fidei causa exegerit, rem acturum: quæ afferre voluimus ad pontificii consilii maturitatem in Raymundi causa adhibitam illiusque vesaniam principis illustrandam; ob recentia enim ac immania ejus scelera a legatis ad purgandam se postea non est admissus.

(a) Inn. l. 15. ep. 125.

Pontifex rem differt.

Cur ita se gesserit.

XV. Sentiebant cum Raymundo Faxi, Convenarum comites ac Beneardi dominus, qui gravissima mala catholicis intulere, inter quos Rogerius Bernardi Fuxensis comitis filius immani quadam rabie efferatus in crucesignatos, quos latrocinio & insidiis ceperat, horrendam carnificinam exercuit, quam ita describit Vallisarnensis.

Traditores in his nequitia sua providebant, quia videlicet lento passu, & per stratum publicam ambulabant, ut non esset, facile advertere, quod non essent de nostris; ut autem appropinquaverunt ad invicem statim crudelissimi carnifices insurrexerunt in nostros, qui pauci erant & inermes, utpote proditionis ignari, occidentesque plures de nostris & membratim delacerantes, reliquos secum duxerunt usque Fuxum, ubi eos tenentes in vinculis tormentis validissimis dilaniabant: cum maximo siquidem studio nova quotidie & inexperta excogitabant supplicia, quibus suos affligerent captivos, sicut enim ab ore cujusdam militis nostri audivi, qui ibi tenebatur in vinculis, qui præsens erat & videbat, captivos suos cruciabant illi tot & tantis tormentis, quod Diocletiano & Maximiano posset æquiparari malitia, vel etiam anteferri: ut enim prætermittamus ibi minima, ipsos sacerdotes & divini mysterii tractatores frequentius suspendebant, quandoque etiam, quod dictu horribile, ligatis ad genitalia membra funibus ferocissime distrahebant. Sed tetra adeo scelera percensere horret oratio: ab impio & scelerato hæretico ad strenuam Christi athletam Montfortium redeamus.

Crudelitas Fuxensis comitis.

Hæret. rabies in Sacerdotes.

XVI. Celebrasse illum hoc anno Apamiis omnium ordinum ditionis suæ conventum refert Vallisarnensis (b) ad nefarias consuetudines excindendas, delendam hæresim, potentiorum tyrannidem comprimendam, informandos bonis legibus populos probisque moribus perpoliendos; utque leges optimæ decernerentur, duodecim dignitate virtuteque conspicuos viros alectos, qui sacramento se devinxere, optimas quas suggessisset prudentia consuetudines, legesque provinciæ impositum iri; quas cum in scripta redegissent, Montfortium ejusque proceres, admota quatuor evangeliis manu, eas se religiose servaturos jurejurando spopondisse; tum episcopos, comitemque, ac viros prænobiles ipsas sigillis suis munivisse. Hæc de eximio religionis defensore suffecerint: jam ad alium præstantissimum fidei contra Maurorum impetus propugnatorem Alphonsum Regem stylum convertamus.

(b) Cap. 65. 66.

Montfortis prudentia in ferendis legibus.

XVII. Perhorruerat Hispania immanissima Maurorum excursione, qui Castellæ se infuderant atque initio graviores clades rei Christianæ intulerant, sed demum horrenda illa procella divina affulgente clementia discussa est, barbarusque concisus; extant vero Innocentii literæ, (c) quibus Regem Alphonsum ad colligendos animos excitat atque in acie cum ipso dimicaturis sacras indulgentias proponit.

(c) Lib. 14. ep. 154.

Innocentius &c.

De infortuniis, quæ nuper serenitati Regiæ acciderunt, paterno tibi condolemus affectu: & ut favorem apostolicum excellentia Regia sentias non deesse, juxta petitionem tuam, & instantiam dilecti filii Segobiensis electi nuncii tui, qui circa promotionem ejusdem negocii extitit solicitus & attentus, archiepiscopis & episcopis, per Regnum Franciæ ac provinciam constitutis nostris damus literis in mandatis, ut subditos suos sedulis exhortationi-

Auxilia contra Sarrac. Hisp. missa.

bus

bus moneant, & inducant in remissionem omnium peccatorum ex parte Dei, & nostra vere pœnitentibus injungentes, ut cum Sarracenis in octavis pentecostes proximo affuturis campestre bellum indixerit, in hoc sibi necessitatis articulo succurrentes, necessariam impendant auxilium in rebus pariter, & personis, ut per hac, & alia, quæ fecerint, cœlestis regni gloriam consequantur. Pari quoque remissione gaudere concedimus peregrinos, qui propria devotione undecumque processerint, ad idem opus fideliter exequendum. Quænam porro hujusmodi adversæ res fuerint, in literis ad Galliarum præsules datis aperit atque illustrat.

XVIII. Castella a Sarrac. invasa. (a) Lib. 14. ep. 155.

Recepimus literas dolore plenas, & timore non vacuas, quibus charissimus in Christo filius noster Alphonsus Rex Castellæ illustris significare curavit, (a) quod Sarraceni hoc anno intrantes Hispaniam, in multitudine gravi quoddam castrum Cisterciensis ordinis fratrum, quod Salva terra vocatur, hostiliter obsederunt: quod bellicis machinis infestantes, ad ultimum occuparunt. Eadem Lucas Tudensis dum de Regis consilio præfatur, Alphonsum gerendi cum Sarracenis belli avidum quoddam oppidum, cui Moya nomen est, in regni limite vastasse, ac barbarum Miramomelinum Abensaco, Mumillinum vero Rigordus appellat, per oratores de injuria questum rapto exercitu oppidum Salvam terram dictum impetu cepisse ac delevisse; his similia Rodericus (*b*) Toletanus archiepiscopus aliique post eum tradidere. Nec solum ad Francos, ut modo audisti verum & ad Hispanos, etiam præsules hac de re scripsit (*c*) Innocentius, imperavitque ut ad pacem induciasque, ea præscripto servandas, Hispaniarum Reges monerent, atque inducerent, utque ecclesiasticis censuris, si opus foret, adigerent, atque ad mutuo sese juvandos tuendosque compellerent adversus Christi nominis hostes, qui non modo Hispaniarum perniciem exitiumque moliebantur, verum alios etiam Christianos ad internecionem, de quibus nos infra delere minitabantur: præterea pro imperio Reges cæteros coercerent, ne suas cum Sarracenis copias & auxilia conjungerent, neve in Christianos, infideles re, opera, consilioque juvarent. In comparando crucesignatorum exercitu ad retundendos Miramomelini impetus multum operæ & laboris præ cæteris Hispaniarum præsulibus Rodericus Toletanus archiepiscopus magna cum pietatis laude contulit. De quo Lucas Tudensis monumentis historiarum commendavit, ipsum Gallias petiisse, instructumque Innocentii auctoritate urbes obire cœpisse populosque ad induendam contra Sarracenos crucem inflammare, ac tum plures Gallos Deo

Alphonsus belli primus auctor.

(b) Rod. de reb. Hisp. l. 7. c. 35. Jo. Mart. l. 1. c. 22. atque alii.

(c) Inn. l. 15. ep. 14.

Studet Inn. conciliare alios Reges Alphonso.

Roderici archiep. zelus.

afflatos in Hispanias ad defendendam religionem procurrisse: tum recenset auctor Ferdinandi Alphonsi Castellæ Regis filii (quem merito ad cœlum tollit) immaturam mortem, quæ interea dum hæc aguntur, magno Hispaniam luctu confecit, de qua etiam idem Rodericus, (*d*) & alii.

(d) Rod. l. 7. c. 36. Marian. l. 11. c. 23.

XIX.

Cum Alphonsus in octava pentecostes Sarracenis prælium indixisset, summus Pontifex, ad divinum implorandum auxilium, solemnes supplicationes Romæ decrevit, quæ in Pontificio hujus anni regesto describuntur: (*e*) *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti amen. Quarta feria infra octavam pentecostes fiat generalis processio virorum, ac mulierum pro pace universalis Ecclesiæ, & populi Christiani. Specialiter autem, ut Deus propitius sit illis in bello, quod inter ipsos, & Sarracenos dicitur in Hispania committendum. Ne det hereditatem suam in opprobrium, ut dominentur eis nationes. Et ad hanc processionem omnes omnino moneantur venire, nec ab ea se quisquam excuset, præter illos, qui habent inimicitias capitales. Summo itaque mane conveniant mulieres apud sanctam Mariam majorem, clerici vero apud basilicam duodecim Apostolorum, & laici apud sanctam Anastasiam; & post collectas, pulsatis simul istarum ecclesiarum campanis, procedant omnes in campum Lateranensem hoc ordine.*

(e) Inn. l. 15. ep. 180. Solemnis supplicatio indicta ab Innoc.

XX. Ordo in ea servatus.

Mulieres omnes & solas præcedat crux dominica sanctæ Mariæ majoris. Et in prima parte processionis sint sanctimoniales, in ultima vero reliquæ mulieres, quæ sine auro, & gemmis, & sericis indumentis procedant orando cum devotione, ac humilitate, in fletu, & gemitu nudis pedibus omnes, qui possunt, & per Merulanum, & ante sanctum Bartholomeum veniant in campum Lateranen. & collocent se ante fellonium in silentio permanentes: clericos autem crux fraternitatis præcedat, & in prima processionis parte sint monachi, & canonici regulares, in ultima vero rectores, & cæteri clerici procedentes prædicto modo per viam majorem, & arcum Basilii, veniant ante palatium episcopi Albanensis, & ibi directe in medio campi se collocent. Laicos autem præcedat crux dominica sancti Petri, & post illam sequantur primi hospitalis, & postremi cæteri laici sicut præscriptum est incedentes, & per SS. Joannem & Paulum, & ante S. Nicolaum de formis in campum veniant & collocent se ab altera parte.

XXI.

Interim vero Romanus Pontifex cum episcopis, & Cardinalibus, & capellanis basilicam ingrediatur, quæ dicitur sancta Sanctorum, & inde reverenter assumpto ligno vivificæ Crucis processionaliter veniat ante palatium episcopi Albanensis, & sedens in scalis, exhortatoriam faciat ser-

monem ad populam universum. Quo finito mulieres sicut processionaliter venerant, ita procedant ad basilicam S. Crucis, & ibi præsto sit presbyter Cardinalis, qui celebret eis missam, dicendo illam orationem: Omnipotens sempiterne Deus, in cujus manu sunt omnes potestates, &c. & sic ipsæ mulieres in pace ad propria revertantur. Romanus autem Pontifex cum episcopis, & Cardinalibus, & capellanis per palatium descendat in Lateranen. basilicam, clerici vero per porticam, & laici per burgum ingrediantur in illam. Et celebrata venerabiliter missa ipse cum omnibus, nudis pedibus, procedat ad S. Crucem, ita quod eum præcedant clerici, & laici subsequantur, & facta oratione unusquisque revertatur ad sua.

Indictum jejunium.

Jejunetur autem ab omnibus ita, ut nemo præter infirmos comedat pisces, aut quodcumque pulmentum, sed qui possunt, sint pane, & aqua contenti: qui vero non possunt, bibant vinum bene lymphatum, & modice sumptum, & vescantur herbis, & fructibus, aut etiam leguminibus, omnesque aperiant manus, & viscera indigentibus, ut per orationem, jejunium, & per eleemosynam misericordia Conditoris reddatur populo Christiano placata.

XXII. Auditæ Christianorum preces. (a) Ps. 77.

Non frustra tot fidelium effusa suspiria, nec sua Pontificem in hoc rei Christianæ discrimine anxium spes in Deo collocatæ fefellerunt, neque ut cum psalmographo (*a*) loquamur, tot pii viri fraudati a desiderio suo. Parta enim de crucis hostibus læta victoria est, ad quam historiæ commendandam nil consultius visum est, quam ipsas triumphales Regis Castellæ ad Pontificem litteras (*b*) nostris annalibus insinuare.

(b) *Apud Inn. l. 15. ep. 179.*

Sanctissimo patri, ac domino Innocentio, Dei gratia summo Pontifici Alphonsus eadem Rex Castellæ, & Toleti, cum osculo manuum, & pedum salutem plurimam.

Victrices literæ Regis Castel. ad Pont.

A sanctitate vestra credimus non excidisse propositum impugnandi Sarracenæ gentis perfidiam vobis per nuncios nostros devote & humiliter intimasse, in omnibus, tanquam patris, & domini nostri subsidium expetentes, quod sicut a patre pio nos recognoscimus benigne, & pie pariter impetrasse. Quocirca cum literis vestris, nuncios nostros, quos ad hoc exequendum idoneos reputavimus, ad partes Franciæ non distulimus destinare, addentes etiam, ut omnibus militibus venientibus ad bellum, & omnibus servientibus, prout decebat, expensas victui necessarias largeremur, quibus possent commode sustentari.

Auxilia e Galliis submissa.

Unde fuit, quod audita remissione peccatorum, quam vos venientibus indulsistis, venit magna multitudo militum de transmontanis partibus, nec non archiepiscopi Narbonensis, & Burdegalensis, & episcopus Nannetensis. Fuerunt, qui venerunt usque ad duo millia militum cum suis armigeris, & usque ad decem millia servientium in equis, & usque ad quinquaginta millia servientium sine equis, quibus omnibus nos oportuit in victualibus providere.

XXIII. Rex Arag. & Navar.

Venerunt etiam illustres amici nostri consanguinei Rex Aragonum, & Rex Navarræ cum potentatu suo in fidei catholicæ auxilium, & juvamen. Quibus nobiscum aliquanto tempore apud Toletum facientibus moram, expectabamus quippe homines nostros qui venturi erant ad bellum, omnia necessaria, prout per nuncios nostros promisimus, non destitimus ministrare, licet expensæ essent propter sui multitudinem importabiles, & onerosæ, non enim solum in iis, quæ promiseremus, verum etiam in pecuniis specialiter, & in dextrariis, quibus fere omnes tam milites, quam servientes pariter indigebant, nos oportuit providere. Sed Dominus, qui multiplicat incrementa frugum justitiæ, ministravit nobis abunde, secundum suæ gratiæ largitatem, & dedit omnia posse perficere perfecte pariter, & abunde. Congregata itaque nostra, & suorum multitudine viam domini cœpimus proficisci, & venientes ad turrim quandam, quæ Magalon nuncupatur satis munitam, ultramontani ante quam nos pervenerunt per unum diem, & illam cum Dei auxilio impugnantes in continenti ceperunt.

XXIV. Arx Magalon. capta a crucesignatis.

Licet ante nos eis in omnibus necessariis largissime provideremus; ipsi tamen attendentes laborem terræ, quæ deserta erat, & aliquantulum calida, voluerunt a cœpto proposito retroire, & ad propria remeare, tandem ad magnam instantiam nostram, & ad Regis Aragonum processerunt usque ad Calatravam, quæ non distabat a prædicto castro, nisi per duas leguas, eamque nos ex parte nostra, & Rex Aragonum ex sua, & ipsi ex sua in Dei nomine cœpimus expugnare. Sarraceni autem, qui intus erant, attendentes sancto Dei exercitui non posse resistere, disposuerunt nobis villam tradere, ita quod personæ eorum salvæ discederent, verumtamen sine rebus. Cumque nos istud nulla ratione vellemus acceptare, Rex Aragonum, & transmontani habentes super hoc consilium, viderunt villam esse munitam muris, & antemuralibus, profundis fossatis, & excelsis turribus, & quod non posset capi, nisi suffoderentur muri, & sic ruerent; quod cederet in grave damnum fratribus Salvæ terræ, quorum fuerat, & non posset si necessitas incumberet retineri.

Calatrava compulsa ad deditionem.

Unde apud nos institerunt firmissime, ut villa salva, & integra cum armis, & magna copia victualium, quæ ibi erant, quibus satis indigebat exercitus, nobis redderetur, & personæ Sarracenorum vacuæ & inermes recedere permitterentur. Nos autem attenden-

dentes eorum in hoc firmam voluntatem, votis eorum annuimus, ita quod medietas omnium eorum, quæ intus habebantur, cederet in partem Regis Aragonum & alia medietas in partem ultramontanorum, & nec nobis, nec nostris aliquid voluimus retinere.

XXV. Recessus Gallorum. *Ipsi autem propositum repatriandi apud se retinentes; licet dominus Deus nobis exhiberet gratiam, & honorem, & nos vellemus omnibus eis sufficientissime necessaria ministrare, desiderio patriæ coacti, omnes pariter signo crucis relicto, cum archiepiscopo Burdegalensi, & episcopo Nannetensi, licet certitudinem de bello Sarracenorum haberemus, ad propria redierunt, exceptis admodum paucis, qui remanserunt cum archiepiscopo Narbonensi, & Tibaldo de Blesona, qui naturalis noster erat cum suis, & quibusdam aliis militibus, qui erant de Pictavia, & ii omnes, qui remanserunt, vix erant inter milites, & servientes centum quinquaginta. De peditibus autem eorum, nullus remansit. Cumque Rex Aragonum apud Calatravam moram faceret, expectando quosdam milites suos, & Regem Navarræ, qui nondum ad nos pervenerat; nos cum nostris processimus, & pervenimus ad quoddam castrum eorum quod * Alarcos dicitur. Illud castrum licet bene munitum esset, cepimus, & alia tria castra, quorum unum dicitur Carocdan, aliud Benaventum, aliud Petrabona. Inde procedentes pervenimus ad Salvam terram, ibique pervenerunt ad nos Rex Aragonum, qui de suis hominibus non duxit in exercitum, nisi tantum milites generosos, & Rex Navarræ, qui similiter vix fuit in exercitu de suis plusquam ducentis militibus comitatus. Et quia Rex Sarracenorum in vicino erat nobis, Salvam terram noluimus expugnare; sed procedentes contra Sarracenorum multitudinem, pervenimus ad quædam montana, in quibus non erat transitus aliquis, nisi in certis locis.*

* al. Alarcos

Oppida alia expugnata.

XXVI. *Cumque nos essemus ad pedem illius montis ex parte nostra, Sarraceni venientes ex parte alia obtinuerunt summitatem montis volentes nobis transitum impedire. Sed milites nostri ascendentes viriliter, quia adhuc pauci Sarraceni ad locum illum pervenerant, eos cum Dei auxilio expulerunt, & castrum quoddam munitum, quod propter transitum impediendum Sarracenorum Rex construxerat, ceperunt, quod Ferrat dicitur. Quo occupato exercitus Domini secure potuit ad cacumina montis ascendere, ubi multum laboravit, propter defectum aquarum, & loci ariditatem. Sarraceni autem videntes, quod transitum illum occupare non possent, alium transitum, qui erat in descensu montis, arctissimum & invium occuparunt. Talis quippe erat, quod mille homines possent defendere ab omnibus hominibus, qui sub cœlo sunt, & juxta transitum illum ex altera parte erat totus Sarracenorum exercitus, & sua tentoria jam fixa. Cumque nos ibi facere moram non possemus ob defectum aquæ; nec procedere propter transitus difficultatem, quidam ex nostris consuluerunt, quod iterum ad pedem montis descenderemus, & alium transitum ad duas, vel tres dietas quæreremus.*

XXVII. Alphonsi constantia. *Nos autem, attendentes fidei periculum & personæ nostræ dedecus, noluimus huic parere consilio, eligentes potius in difficultate transitus mori pro fide, quam faciliorem transitum quærendo, qualitercumque in fidei negocio retroire. Cumque jam quidem propositum firmassemus, ad indicium cujusdam rustici, quem Deus nobis ex insperato misit, in eodem loco alium transitum satis facilem magnates nostri, qui primos ictus in bello habituri erant, invenerunt, & in quodam loco exercitui eorum vicino, licet arduus esset, & siccus, Sarracenis hunc transitum ignorantibus, tentoria posuerunt. Quod cum Sarracenorum exercitus attendisset, processit, ut mansionem illam impediret; nostri autem licet pauci essent, se viriliter defenderunt. Nos autem, & Rex Aragonum, & Rex Navarræ armati cum militibus nostris in loco primæ mansionis, quæ erat in summitate montis, expectavimus donec totus exercitus Domini pervenit secure ad locum, ubi anteriores nostri castrametati sunt: & ita dante domino factum est, quod licet via esset invia, & inaquosa, lapidosa, & nemorosa, nihil de nostris amisimus. Hoc autem factum est die sabbati decimo septimo kalendas mensis augusti; circa serotinam vero horam Sarraceni attendentes, quod omnia tentoria nostra tute fixeramus, dispositis aciebus suis venerunt ante loca castrorum, & ibidem quædam præludia belli in modum torneamenti, cum nostris exercuerunt. Attendentes autem ipsi, quod nos illa die nollemus habere bellum, ad castra sua reversi sunt.*

XXVIII. *Sequenti autem die dominica summo mane venit Sarracenus cum infinita multitudine dispositis aciebus suis; nos autem volentes considerare multitudinem gentis suæ, & dispositionem & statum, & qualiter in omnibus se haberent, habito prudentum virorum consilio, & in iis exercitatorum, expectavimus usque ad sequentem diem lunæ. Ipsis autem sic existentibus, posuimus milites nostros cum peditibus, ut extremos agminis nostri non possent in aliquo molestare. Quod quidem divina dante gratia sic evenit; sequenti die, scilicet secunda feria omnes in Dei nomine armati processimus dispositis aciebus cum eis pro fide catholica pugnaturi. Ipsi autem promontoria quædam obtinuerunt valde ardua, & ad ascendendum difficilia propter nemora, quæ inter nos & ipsos erant, & propter alveos torrentium*

pro-

profundissimos; quæ omnia nobis erant magno impedimento; ipsis vero maximo expedimento.

XXIX. *Verumtamen ille, a quo omnia, in quo omnia, per quem omnia, fecit mirabiliter, & direxit manus sui exercitus contra inimicos suos, & anteriores nostri, nec non & medii multas eorum acies, quæ in minoribus promontoriis existebant, virtute crucis Dominicæ prostraverunt. Cum autem pervenissent ad extremam aciem, eorum infinitæ siquidem multitudinis, in qua Rex Carthaginis erat, ibidem difficillimos conflictus militum, peditum, & sagittariorum invenerunt, quos sub maximo periculo, & vix, immo etiam jam non poterant tolerare. Nos autem attendentes bellum illud eis omnino importabile, impetu equorum processimus, signo crucis dominicæ præeunte, & vexillo nostro, in quo erat imago beatæ Virginis, & filii sui in signis nostris superposita. Cumque nos jam pro fide Christi mori constanter eligeremus, attendentes Crucis Christi, & imaginis suæ matris ignominiam, quas lapidibus, & sagittis irruere impetebant in arma furentes aciem illorum infinitæ multitudinis divisimus, & licet ipsi essent constantes in bello, & firmi super domino suo; Dominus illorum infinitam multitudinem crucis suæ gladio trucidavit: & sic Rex Sarracenorum cum paucis in fugam conversus est. Sui autem impetus nostros interim non sustinebant, sed statim post maximam stragem suorum reliqui in fugam conversi sunt.*

Vexill. Reg. Cast. præfert imaginem Deiparæ.

XXX. *Nos autem insequentes eos usque ad noctem; plures tamen in sequendo interfecimus, quam in bello. Et sic bellum Domini a solo Domino, & per solum Dominum est feliciter consummatum. Deo autem honor, & gloria, qui cruci suæ dedit victoriam per Jesum Christum dominum nostrum. Fuerunt autem milites Sarraceni, ut postea vera relatione didicimus a quibusdam domesticis Regis Sarracenorum, quos captivos cepimus, centum octuaginta quinque millia; peditum vero non erat numerus. Occubuerunt autem in bello ex parte sua centum millia armatorum, & amplius, secundum æstimationem Sarracenorum, quos postea cepimus. De exercitu autem Domini, quod non sine grandi gratiarum actione recitandum est, & quod incredibile est, nisi quia miraculum est, vix vigintiquinque Christiani, aut triginta de toto nostro exercitu occubuerunt. O quanta lætitia! o quot gratiarum actiones? nisi de hoc dolendum sit, quod tam pauci martyres de tanto exercitu ad Christum martyrio pervenerunt. Ut autem magna multitudo eorum credatur: cum exercitus noster in castris eorum post bellum per biduum fecerit moram, ad omnia incendia, quæ necessaria erant, in coquendis cibis, & pane, & aliis, non composuerunt alia ligna, nisi de sagittis, & lanceis eorum, quæ remanserant, & vix potuerunt comburere medietatem. Cumque Dei exercitus propter longam moram factam in locis eremis, & incultis deficeret in victualibus, & aliis, ibidem tantam invenerunt tam ciborum, quam armorum nec non etiam dextrariorum, & aliorum jumentorum copiam, quod accipientes ad suam unusquisque de iis omnibus voluntatem, plus ibi dimiserunt ex magna abundantia, quam ceperunt.*

Horrenda Sarracenorum strages edita.

Paucissimi e Christianis desiderati.

XXXI. *Tertio autem die procedentes venimus ad quædam castra eorum, scilicet Bilche, Barmos, Tolosam, quæ incontinenti cepimus. Tandem pervenimus ad duas civitates, quarum altera dicitur Biacia, altera Ubeda, quibus non erant majores citra mare, præter Cordubam & Hispalim. Quarum alteram scilicet Biaciam destructam invenimus; ad alteram vero, scilicet Ubedam, quia situ loci & artificio fortissima erat, confugerat multitudo hominum infinita ex omnibus villis adjacentibus. Cum enim villa illa nunquam ab Imperatore, vel ab aliquo Regum Hispaniæ expugnata sciretur, vel subjugata, in eadem posse salvare sua corpora se credebant: sed & hanc in brevi divina gratia facien te cepimus, & funditus destruximus, cum non possemus habere tantam multitudinem gentium, quæ ad illas populandas sufficere possent, & bene perierunt ibi sexaginta millia Sarracenorum, quorum quosdam interfecimus, quosdam captivos duximus ad servitium Christianorum, & monasteriorum, quæ sunt in Marchia reparanda. Hæc igitur sanctissime Pater vobis scribenda decrevimus, pro auxilio toti Christianitati impenso gratias, quas possumus exhibentes, & humiliter supplicantes, ut vos, quem Dominus ad summi sacerdotii gradum elegit; ei cum sacrificio laudis pro salute populi immoletis vitulos labiorum.* [1]

Comparata a Sarracenis loca.

Cædes ingens Sarrac. facta.

Oratio instituta in gratiarum actionem.

XXXII. Hactenus Regis epistola, quæ etiam a Jo. Mariana (a) redditur, & cui precatio in regesto adjicitur.

(a) Joan. Marian. l. 11. c. 25. Reg. n. 180.

Ora-

NOTÆ [1] Quid fuerit causæ cur Galli ab exercitu Hispanorum in expeditione Saracenica discesserint, silet quidem Alphonsus rex in epistola, quam ad pontificem dedit & Raynaldus hic recitat; sed exponitur ab Alberico in chronico ad hunc annum. Narrat enim ille in obsidione oppidi Calatravæ cum arx ad extrema redacta esset, cives clam Hispanos adiisse, atque illis, incolumitatem sibi pactis arcem tradidisse. Galli, re comperta, indignati statim signis conversis in patriam remearunt. MANSI

Oratio.

Omnipotens, & misericors Deus, qui superbis resistis, humilibus autem das gratiam, digna tibi laudum præconia, & devotas gratiarum referimus actiones; quod antiqua innovando miracula gloriosam tribuisti victoriam de perfidis gentibus populo Christiano: te suppliciter exorantes, ut quod mirabiliter incepisti, misericorditer prosequaris ad laudem, & gloriam nominis tui sancti, quod super nos famulos tuos fideliter invocatur. Per dominum &c. Antiqua plane renovata miracula, quæ Rodericus Toletanus (*a*) oculatus testis, & Lucas Tudensis hujus temporis scriptor recensent, dum a Rege enarrata pluribus prosequuntur. Sed hæc ad rem nostram satis. Cæterum tantam tamque insignem victoriam alii celebrarunt. (*b*) Ex quibus Rigurdus (*c*) hujus ævi scriptor hæc historiæ consecravit: *Rex Aragoniæ, miles probatissimus in signum victoriæ lanceam & vexillum ipsius Mumilini Romam misit, quæ adhuc in ecclesia B. Petri in loco eminenti posita, &c.*

(a) Rod. de reb. Hisp. lib. 8. Luc. Tud. Joan. Mar. l. 11. c. 23. 24. 25. atque alii.
(b) Stero in ann. apud Canis. ant. lect. to. 1. p. 244. Rig. de gest. Phil. Aug. Franc. Reg. ann. 1212. God. in annal. an. 1212. Paris. hist. Angl. ann. 1213. Bern. chr. Rom. Pont. an. 1212. & alii.
(c) Rig. ubi sup. S. Ant. 3. par. tit. 19. c. 2. §. 4.

Verum Richardus notarius (*d*) ejus temporis scriptor vexillum auro textum ad summum Pontificem a Castellæ Rege cum literis missum testatur: *Idem Rex Castellæ de tanta Christianis principibus cælitus concessa victoria Innocentio Papæ literas mittit. Mittit etiam de acceptis Sarracenorum spoliis eidem honorabilia xenia, tentorium videlicet totum sericum,*
XXXIII. *& vexillum auro contextum, quod in Principis Apostolorum basilica, in laudem nominis Christi appensum est*; consentit aliis Cæsarius, (*e*) qui de Albigensibus locutus ait ab ipsis Miramomelinum Marrochitanum Regem ab iis excitum, cumque tanto exercitu stipatum occupasse Hispanias, ut eas non absorpturus modo, sed longe ulterius victoriam dilataturus videretur, gloriareturque in literis ad Innocentium scriptis se equos suos in porticu ecclesiæ B. Petri stabulaturum, ac vexillum suum in ejus fastigio defixurum iri; quod partim impletum ait, sed magno illius pudore, dum fracto ejus exercitu vexillum ipsius missum Innocentio in eadem ecclesia suspensum est. Eam victoriam xvii. kal. aug. hujus anni partam ait, quam tamen imminuit, dum cæsorum numerum ad sexaginta millia tantum ascendisse collocat, cum longe plures deleti; subdit vero barbarum paulo post ex dolore amissæ victoriæ obiisse.

(d) Rich. de S. Germ. in chron.
(e) Cæsar. l. 5. ep. 21.
Munera a Rege Castell. missa Innoc.
Miramomelini minæ.
Vexillum barbari erectum in Eccl. S. Petri.

XXXIV. Perlectis igitur Regis literis Innocentius, magna elatus lætitia immensas Deo gratias, laudesque egit ob fractam, attritamque barbarorum insolentiam, qui cœlum blasphemis vocibus impetere fuerant ausi: easdemque literas cunctis fidelibus exponi recitarique præcepit. Postremo Regem hujusmodi victoriam exercituum Domino referret acceptam, hortatus est, atque adeo illud meminisset, palamque profiteretur, quod non manus sua excelsa, sed Dominus hæc omnia fecisset, ut videre est ex literis (*f*) ab eodem 7. kal. novemb. ad Regem datis. Ob tantam vero victoriam, quæ potius virtute crucis, quam hostes impugnabant, quam ense vel hasta bellatorum parta est, decretus est in gratiarum actionem dies festus, celebrandus in Hispania quæ Maurorum imminentem excusserat servitutem; de quo Ferrarius in notis appositis ad julii diem 16. hæc tradit: *In Hispania triumphus sanctæ crucis: quod festum institutum fuit ob victoriam ex Mauris ab Alphonso Rege reportatam anno MCCXII. cæsis ducentis millibus hostium.*

(f) Inn. l. 15. ep. 182.
Festum triumphi S. Crucis institutum.

Ex lætissimo Hispaniarum triumpho traducenda est oratio ad lugubres Angliæ res, quæ hoc anno misere depressæ sunt: de quibus Parisius ait per hæc tempora quemdam eremitam Petrum nomine in provincia Eboracensi palam prædixisse Joannem in die dominicæ ascensionis Regem non futurum, sed coronam ea ea die ad alium translatum iri; Joannemque, ipsum in vincula conjecisse, ut si exitus dictis non consentiret, morte mulctaretur. Interea vero fama illius prophetiæ increbrescente nobilitatem Anglicanam, cujus odia in se Joannes conflarat, in eum conjurasse, cumque præstita fide solutos se audissent, communi consensu literas suis sigillis munitas ad Regem Francorum misisse, ut in Angliam accederet, se Angliam ipsi tradituros; Regemque agnituros. XXXV.

Prædictio Petri erem.
Angli Regem Franc. evocant.

Præterea per ea tempora Stephanum Cantuariensem aliosque episcopos ad Innocentium se contulisse, ac mala ingentia, quæ a vibrati interdicti tempore Joannes patrasset, exposuisse, cumque Innocentium Joannem e solio deturbandum, ipsiusque regnum ad alium transferendum censuisse: scripsisse ad Francorum Regem, ut proposita sibi divina gloria rem aggrederetur, capesseret Anglorum coronam, expeditionemque adornaret: tum principibus viris præcepisse induerent pro ea re perficienda crucem, & Francorum Regem ducem sequerentur: ac Pandulphum subdiaconum cum Anglis episcopis in Gallias misisse. Subiicit vero Pandulphum secreto Innocentium adiisse, petiisseque quid agendum, tandem si Anglorum Rex ad pœnitentiam adduceretur; ac tum Pontificem formam pacis præscripsisse, quam si Joannes admitteret, illum pontificiæ gratiæ restitutum iri; quæ porro illa fuerit, suo postmodum loco afferetur. XXXVI.

Joannes exauctoratur.
Inn. transfundit in Phil. Angl. coronam.
Mittit ob id Pandulphum in Gall.

Antequam vero rebus occidentalibus dicendi finem imponamus, nonnulla alia de Innocentii Papæ gestis addenda supersunt; hoc namque anno Pontifex (*g*) lit- XXXVII

(g) Inn. l. 15. ep. 22.

literas adversus eos exaravit, qui Bassanelli, Palatioli, Bassani, & Aliani Romanæ Ecclesiæ oppida per summam injuriam detinebant, castri Melgorii populum, qui supplex Innocentiam rogarat, ne alterum sibi dominum præter Rom. Ecclesiam imponeret, ut in ejusdem Ecclesiæ fide perstarent, amantissimis verbis hortatur. Consultus a Bysuntino archiepiscopo an ecclesia, quæ conflagrarat, non consumptis tamen incendio parietibus, consecranda videretur, hæc respondit: *Ligneis ædificiis (a) ecclesia vestra casu quodam igne consumptis, parietibus tamen illæsis, ac mensa principalis altaris in sui extremitate modicum passa fracturam, quæsivistis per sedem Apostolicam edoceri, si propter hoc ipsius altaris, vel etiam totius ecclesiæ deberet consecratio innovari. Ad quod sic duximus respondendum: Quod cum parietes in sua integritate permanserint, & altaris tabula motu vel enormiter læsa non fuerit, ob casum prædictum nec ecclesia nec altare debet denuo consecrari. Dat. Later. non. octob. pontificatus nostri anno* XV.

Ecclesia exusta si parietes steterint iterum non consecranda.
(a) Ep. 164.

XXXVIII. Superest, ut de privilegiis hoc anno impertitis nonnulla delibemus (b) Corroboravit instituta Bernardi Primi ac sociorum, quorum consilium erat ut operam omnem confutandis hæreticorum erroribus collocarent. Extant plures ejus literæ, in quibus prærogativæ viris ecclesiasticis ac religiosis datæ continentur, quas in margine annotavimus (c) Jacobo consobrino pontificiorum castrorum magistro ob rem in Marcualdum Siciliæ invasorem bene gestam concessit, (d) ut quod supra vidimus, castrum Nymphæ jure fiduciario obtineret. A .... Lusitaniæ Regem ejusque regnum in B. Petri tutelam recepit: *Attendentes tuam personam, ornatam prudentia, justitia præditam, atque ad Regni gubernationem idoneam, eam sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & regnum Portugallense, cum integritate honoris, regni, & dignitate, quæ ad Reges pertinet; necnon & alia loca, quæ cum auxilio cælestis gratiæ de Sarracenorum manibus erepueris, in quibus jus sibi non possunt Christiani principes circumpositi vendicare, ad exemplar felicis memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri, qui hac præfato avo tuo per privilegii paginam concessisse dignoscitur, tuæ sublimitati concedimus, & auctoritate apostolica confirmamus*; & infra: *Ad indicium autem, quod præscriptum regnum B. Petri juris existat, pro amplioris reverentiæ argumento progenitorum tuorum vestigiis inhærendo, statuisti duas marcas auri annis singulis nobis nostrisque successoribus persolvendas. Quem utique censum ad utilitatem nostram, & successorum nostrorum Bracarensi archiepiscopo, qui pro tempore fuerit, tu & successores tui curabitis assignare.*

(b) Ibid. ep. 136.
(c) Ib. ep. 213.
(d) Ep. 9. 31. 33. 78. 110. 119. 149. 129. 184. Ep. 113. Ep. 93.
Rex Lusitan. in clientelam Apost. susceptus.

XXXIX. Hoc anno (e) Clara nobilis virgo annos nata duodaviginti, quos summa cum honestatis laude duxerat, S. Francisci verbis inflammata, terrenis omnibus conculcatis, religiosam Deo vovit servitutem, & uti ille fratrum, ita ipsa sacrarum sororum in S. Damiani æde collegium instituit, ut gestorum anonymus scriptor (f) & Lucas in annalibus latius prosequuntur. Quo etiam anno Assisii S. Ruffini episcopi & martyris celebranda translatio incidit, qui veluti redivivus præclaris tum miraculis coruscavit, ex quibus unum in medium adducemus, unde percipi liceat quanta providentia custodiat Dominus, non solum (quod testatur Psalmographus) omnia ossa sanctorum, verum etiam sepulcralem pulverem. Inter alias igitur res admirandas, quæ ea tempestate obtigere, quasque exscriptas, ex Assisinaris ecclesiæ codice, in bibliotheca nostra asservamus, hæc memoriæ produntur: *Cum reliquiæ sancti Ruffini martyris de novo translatæ fuissent populo, tunc ad ecclesiam ipsius de diversis partibus veniente, quamplures ad sepulcrum, de quo sanctus martyr translatus fuerat, accedentes, de pulvere qui post reliquias extractus remanserat, assumebant, ut illum in honore ejusdem sancti martyris ad propria deportarent, sed cum ab Assisio per milliare, vel non multo amplius revertentes distarent, tunc quidam morbo angariati ita quod ulterius progredi non valentes, quidam vero notitia viarum amissa, per vias erroneas gyro vacantes, tamdiu sic impediti detinebantur, quoad pœnitentia ducti ad ecclesiam sancti Ruffini martyris redirent, & ipsum pulverem in loco de quo assumpserant, postulantes ex eo veniam, resignarent: quod cum vidissent canonici, sicut bona providentia viri, habita tunc inter se super hoc competente deliberatione, ipsum etiam pulverem prout expediebat, ne quis ultra manum illic apponeret, incluserunt &c.*

(e) Luc. Ann. an. 1212.
S. Clara mundo nuntium remittit.
(f) Vit. S. Clar. c. 3. 4. & 5. apud Sur. to. 4. die 12. aug.
Translatio reliquiarum S. Ruffini.
Pulverem ex ejus sepulcro auferre divino prodigio non licet.

XL. Poscit instituti ratio, ut hic attexamus miraculum aliud, quod Trithemius hoc anno IV. kal. mar. in Adelberto oppidano loci cui Mannendal nomen est in Germania ait conteigisse, qui cum ex morbo decessisset, divinæ providentiæ arcano consilio post inspecta alterius vitæ malis proposita supplicia ad vivos excitatus asperrimum pœnitentiæ genus septem annis duxit. Qui plura voluerit, auctorem (g) consulat, qui ab Angelo ipsi objecta fusa oratione prosequitur. Postremo antequam ab Italia orationem deflectamus, addenda, quæ Richardus e S. Germano (h) de Innocentio tradit, ipsum mense junio Urbe egressum Signiam

Mortuus ad vivos revocatus.
(g) Trith. chr. Sponheim.
(h) Ricch. in chron. hoc an.

ve-

venisse, æstivo tempore ibi moratum, denique septembri mense Romam reversum esse; jam ad res orientales stylum convertamus.

XLI. Ecclesiastici ab oppressione vindicati. Labefactabatur in oriente a potentioribus libertas ecclesiastica, ad quam tuendam Innocentius magnam uti cœperat, constantiam præ se tulit. G. de villa Arduini spectantia ad Thebanum episcopum aliosque præsules bona (*a*) episcopatui de Londre villa erepta & Corinthiorum ecclesiæ thesaurum interceptum restitui per literas jussit: præterea cum nonnulli in quos, ob vastatas ecclesiarum possessiones, aliaque perpetrata flagitia, lata fuerat anathematis sententia, resipiscere contemnerent, Henricum Imp. monet, (*b*) nefarios homines non modo patrocinio suo non foveat, verum sua quoque auctoritate compescat. Cumque jam ante Thebano, ac Neopatrensi archiepiscopis & Nazarocensi electo præcepisset, ut manifestos usurpatores de abbatiis, monasteriis, ecclesiis, jure decimarum, aliisque ecclesiasticis possessionibus, quas per summam injuriam occupabant, decedere ac veris dominis relinquere, ecclesiasticis censuris adigerent, illique rem neglexissent, Thessalonicensem archiepiscopum & Cardicensem & Sithoniensem episcopos id omnino perficere jussit. (*c*)

(*a*) Inn. l. 15. ep. 25. 22. 44. 65. 75. 76.

(*b*) Ep. 73.

(*c*) Ep. 74.

XLII. Per id tempus Romanus Pontifex, certior factus, Henricum Imperatorem cum proceribus edicta libertati ecclesiasticæ prorsus contraria edidisse, nimirum, ut nullus in vita supremaque voluntate ecclesiis bona elargiri posset, Cardicensi & Sithoniensi episcopis imperavit, ut edicta illa, utpote a divinis humanisque legibus aliena, rescindi studerent (*d*). Ad alios etiam variis de causis in orientales oras hoc eodem anno literas misit: ad Thessalonicensem enim archiepiscopum scriptis literis (*e*) illius ecclesiæ, atque prædecessorum catholicorum antistitum laudes celebrat, eidemque ecclesiæ privilegia confirmat, augetque: præterea concordiæ leges inter ipsum ac Dominici sepulcri priorem, & capitulum compositas firmas reddidit (*f*). Cumque ad sedem Apostolicam esset perlatum, Thebanos quosdam canonicos in Zaraconiensem episcopum sacrilegas manus injecisse, eundemque pluribus contumeliis onerasse, causæ cognitionem archiepiscopo commisit (*g*). Thebano archiepiscopo præcipit, (*h*) Græcos Corinthiensis diœcesis abbates, ad reverentiam obedientiamque archipræsuli præstandam compelleret. Philippensem archiepiscopum, subditos in observantia erga sedem Apostolicam contineret hortatur, ejusque Ecclesiam privilegiis exornat (*i*). Joanni Rodestonensi episcopo, quoniam ad obsequium Romanæ Ecclesiæ erat reversus, permittit (*k*) eadem privilegia, quibus Latini episcopi potirentur, atque integram in suos juris dicundi auctoritatem indulsit, cæteros pariter Græcos ad Romanæ sedis conjunctionem adducere studeret hortatur (*l*); binæ hæ epistolæ Signiæ pridie idus jul. exaratæ fuere.

(*d*) Ep. 75.

(*e*) Id. ib. ep. 37.

(*f*) Ep. 85.

(*g*) Ep. 30.

(*h*) Ep. 52.

(*i*) Ep. 55.

(*k*) Ep. 133.

(*l*) Ep. 134.

XLIII. Maximus notarius missus legatus in orientem. Postea vero magistrum Maximum notarium suum Constantinopolim misit. Cum enim ecclesia illa patriarcha orbata esset, ac legato careret, ipsi consulturus, suas vices Maximo imposuit, ad quem scriptæ litteræ, (*m*) in quibus pluribus de quatuor ecclesiis patriarchalibus disserit: *Scriptum est in Apocalypsi Joannis, quod in medio sedis, & in circuitu sedis erant quatuor animalia plena oculis ante, & retro; primum animal simile leoni; secundum animal simile vitulo; tertium animal habens faciem quasi hominis; & quartum animal simile aquilæ volanti. Et quatuor animalia singula eorum alas senas habebant. Sedes ista Ecclesia Romana intelligitur; quæ usitato vocabulo sedes Apostolica nuncupatur, utique sedes Agni, sedes viventis in sæcula sæculorum. In medio cujus, quasi filiæ in gremio resident, & in circuitu astant, quasi famulæ in obsequio quatuor patriarchales ecclesiæ, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, & Constantinopolitana, quæ per illa quatuor animalia designantur*, &c. Dein singulis mysteria propria attributa explicat: quas literas cum typis cusæ sint, ex more nostro prætermittimus. Aliis XII. kalen. sept. scriptis literis (*n*) concessit, in Romaniæ partibus anathematis sententia illos solvere posset, qui in clericos violentis injectis manibus, scelerum vinculis liberari flagitarent: *Nisi*, inquit, *excessus eorum fuerint adeo difficiles, & enormes, ut merito sint ad sedem Apostolicam destinandi*. Sequenti vero die scripsit cum ad universum Constantinopolitanum (*o*) clerum, quem jubet a nuncii imperiis non discedere; tum ad Henricum Imp. cui illum plurimum commendavit (*p*). At quomodo Innocentius eo legatum suum a latere miserit, proximo anno dicetur: nunc res Syriacas prosequamur.

(*m*) Ep. 155.

(*n*) Ep. 151.

(*o*) Ib. ep. 153.

(*p*) Ep. 154.

XLIV. Acceptis ab Alexandrino patriarcha, atque ab iis, qui in vinculis tenebantur, tristibus literis, quibus ærumnis gravissimis obruti, opem ab eo flagitabant, rescripsit (*q*) atque ad meliorem spem captivos erexit.

(*q*) Lib. 14. ep. 146.

Innocentius, &c.

Innoc. lit. ad patriarch. Alexand. *Habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, petitionem tam suam, quam captivorum ipsorum favore perpendimus apostolico prosequendam venerabili fratri nostro patriarchæ Hierosolymitano Apostolicæ sedis legato nostris dantes literis in mandatis, quatenus ex parte tam nostra, quam sua præscriptos fratres, ac*

Reges, & principes in nomine Domini exhortetur, consulendo fideliter, & efficaciter inducendo, ut ad redemptionem illorum per congruam commutationem intendant, & contra persecutores fidei Christianæ iis pro fide Christi potentibus armis utantur, quibus utique Dominus sine vim virtutis creditur facilius impensuras. Cumque hoc acceptabile opus populus intellexerit Christianus, ad subactionem eorum liberalius suas manus extendat, &c. Extant vero ad patriarcham Hierosol. literæ, (*a*) quibus, ut de permutandis captivis ageretur, instare jubet; ingens illud pietatis opus futurum & Christi fideles alios perspecto studio in captis bello e Sarracenorum servitute eripiendis ad bellum sacrum ardentius inflammatum iri.

(a) Reg. l. 14. ep. 147.

Innocentius, &c.

Cum ergo captivis hoc humanitatis solatium, & ex officio charitatis, & ex præcepto Domini debeatur, transgressores profecto videntur qui nolant, cum possunt, ad redemptionem intendere captivorum. Pro quibus secundum constitutiones canonicas & legitimas, distrahi debent ecclesiastica bona, quæ in aliis casibus alienari non licet, Verendum est enim ne secundum Apostolum, sint justitia divina subjecti, si qui forsitan contra hoc suam justitiam statuerunt, legem Dei propter traditiones hominum dimittentes, volendo plus rebus consulere, quam personis, pecunias magis, quam animas diligentes, quod irrefragabili videtur argumento convinci, si certe quos liberant pro pecuniis acquirendis; nolint pro redimendis fratribus liberare. Et infra: *Quicquid autem super hoc actum fuerit, nobis non differas intimare, ut per tuam relationem instructi, juxta quod nobis divina suggesserit inspiratio, procedamus. Dat. Later. idib. Januarii Pontificatus nostri anno XIV.*

XLV. Versum est magno prodigio pueros opera dæmonis mentis impotes factos, in arma concurrisse expeditionemque adornasse, ut Hierosolymas, quemadmodum jactabant, ex Sarracenorum servitute liberarent, de qua hæc Albertus Stadensis: (*b*) *Circa id tempus pueri sine rectore, sine duce, de universis omnium regionum villis, & civitatibus versus transmarinas partes avidis gressibus cucurrerunt, & dum quæreretur ab ipsis, quo currerent, responderunt, versus Hierusalem, requirere Terram sanctam. Plurimi ex eis a parentibus claudebantur, in vanum tamen, quia fractis clausuris, aut parietibus, exilierunt. Papa auditis his rumoribus, ingemiscens ait: Hi pueri nobis improperant, quod ad recuperationem Terræ sanctæ eis currentibus, nos dormimus adhuc: quo devenerint, ignoratur: sed plurimi redierunt, a quibus dum quæreretur causa cursus, dixerunt se nescire.* Quo tempore etiam plures mulieres emotas mente nudis corporibus nil loquentes per urbes oppidaque cucurrisse tradit. De eadem expeditione agunt Godefridus (*c*) & alii, qui eam nugatoriam appellant, additque Godefridus, stolidam multitudinem postquam in Italiam pervenit, per civitates atque oppida vagos palantesque se effudisse, pluresque variis in locis in servos ancillasque detentos, alios vero venientes ad littora, seductos a nautis, ad remota loca transvectos, quod etiam Thomas Cantipratensis (*d*) testatur: reliquos veró Romam pervenisse, non tamen Hierosolymitanæ peregrinationis voti religione solutos (plurimi enim simpliciores viri pueris se conjunxerant) nisi eos, qui senio attriti tantum iter conficere non possent. Hæc pluribus auctor; hoc demum anno refert Siffridus (*e*) in Accone Theutonicorum equestris ordinis jacta esse fundamenta. [1]

(b) Alb. Stad. in chron. an. 1212. Puerorum Hierusalem tendentium fervor.

Dictum grave Inn.

(c) Godef. in ann. 1212. Frag. hist. incer. auct. chr. Dom. Colm. & Compilatio chron. Antonin. 3. par. tit. 19. c. 2. §. 4. Matth. Par. hist. Angl. an. seq.

(d) Thom. Cantip. l. 2. c. 3.

(e) Siffr. in epit. l. 2.

Par-

NOTÆ [1] ORdinis Teutonici exordia, quæ cum hoc anno Raynaldus componit, annis ultra viginti retrahenda sunt. Nam cœpisse Teutonicos anno 1191. a Pagio ad A. 1198. 2. egregie demonstratum est, quem proinde adeas legendum in to. XIX. Operis hujus. MANSI

I. Parta divinitus de formidando Albigensium exercitu ab exigua crucesignatorum manu trophæa, Anglia sedis Apostolicæ stipendiaria effecta, indicta synodus œcumenica, comparataque defendendæ Syriæ auxilia annum Christi millesimum ducentesimum decimum tertium indictione prima insignem reddidere. Volvebat animo Pontifex ingentem quandam expeditionem in Terram S. adornare ad proferendos Imperii Christiani fines, ac fideles eo bello occupandos, in quo non modo sperarentur peritura præmia, sed æternæ etiam palmæ colligerentur; extant enim datæ eo argumento encyclicæ

(a) Inn. l. 16. ep. 23. Expeditio in Terr. S. apparatur.

illius ad Christi fideles literæ (*a*) quibus monuit, ut non solum ferro sed divino maxime auxilio se communirent. *Cum longe plus de divina clementia, quam de humana potentia confidere debeamus, oportet nos in tali conflictu non tam corporalibus armis, quam spiritualibus dimicare. Ideoque statuimus, & mandamus, ut singulis mensibus semel fiat generalis processio, seorsum virorum, & seorsum ubi fieri poterit mulierum, in humilitate mentis,*

Indictæ solemnes supplicationes.

& corporis, cum devota orationum instantia postulantium, ut misericors Deus auferat hoc a nobis confusionis opprobrium, liberando terram illam, in qua universa redemptionis nostræ sacramenta peregit, de manibus paganorum; restituendo eam ad laudem, & gloriam nominis sui sancti, populo Christiano. Provisa prudenter, ut semper in ipsa processione verbum salutiferæ Crucis cum diligenti exhortatione populo proponatur. Orationi vero jejunium, & eleemosyna conjungantur, ut iis quasi alis facilius, & celerius ipsa volet oratio ad piissimas aures Dei; qui nos clementer exaudiat in tempore opportuno: singulis quoque diebus intra missarum solemnia post pacis osculum, cum jam pro peccatis mundi offerenda, vel sumenda est Hostia salutaris, omnes tam viri, quam mulieres humiliter prosternantur ad terram, & a clericis psalmus iste: Deus venerunt gentes in hereditatem tuam, alta voce cantetur. Quo cum hoc versu devote finito: Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant a facie ejus, qui oderunt eum, sacerdos qui celebrat orationem istam super altare decantet: Deus, qui admirabili providentia cuncta disponis, te suppliciter exoramus, ut terram, quam unigenitus Filius tuus proprio sanguine consecravit, de manibus inimicorum crucis eripiens, restituas cultui Christiano. Vota fidelium ad ejus liberationem instantium, misericorditer dirigendo in viam salutis æternæ. Per eumdem Dominum nostrum &c. Subditur in ecclesiis locum idoneum designari, in quem fidelium eleemosynæ ad sumptus belli sacri sustinendos conjiciantur. Ejusmodi literarum meminit inter alios Richardus (*b*) earumque summam breviter perstrinxit. Ad hæc vero perficienda, (*c*) atque ad exciendos pro concione ad bellum sacrum populos archiepiscopis, episcopis, abbatibus variis Christianæ reipublicæ in locis degentibus, legationis munus injunxit, eosque spretis muneribus, avaritiæ sordes a se procul submovere jussit.

(b) Richar. de S. German. in chron. hoc ann.
(c) lb. ep. 26.

II. Cæterum in Gallias hujusmodi subsidii contrahendi gratia legatum e latere misit (*d*) Robertum tit. S. Stephani in Cœlio monte, presbyterum Cardinalem, quem Gallicano clero, [1] (*e*) Francorum Regi, & Ludovico ejus primogenito, Blancæque Ludovici uxori commendavit. (*f*) De Roberti legatione, ut infra videbimus, Petrus Valiisarnensis aliique post eum meminere. Nec Gallos modo sed Venetos quoque in sacri belli societatem trahere studuit (*g*). Cumque Petrus Ziani dux Venetorum oratoris opera Pontifici significasset, lætissimo animo apostolicas literas excepisse, expeditionemque florentissimam comparare, ut una cum cæteris crucesignatis, quibus suum ipse nomen adscripsisset, profectionem iniret, Innocentius ingenti gaudio perfusus, jam excitatum ardentemque magis inflammavit. Præterea eos, qui in Germania dato sacræ militiæ nomine adversus hæreticos in Provinciam movere decreverant, ad Hierosolymitanam profectionem hortari statuit, (*h*) consultusque an viri re-

Legatio in Gall. missa.
(d) Ep. 28.
(e) Lib. 16. ep. 27.
(f) Ep. 30.
(g) Ep. 32. Ducis Venetor. pro Terra S. studium.
(h) Ibid. ep. 108.

NOTÆ [1] AB hoc Roberto, dum in Gallia legatione fungeretur habitum fuit Parisiis concilium, cujus canones disciplinam ecclesiasticam reformantes extant in Collectione Labbeana to. XIII. col. 819. edit. Ven. Porro concilium istud a Roberto celebratum fuisse præterquam in inscriptione ejusdem apud Labbeum legitur, asserit etiam Anonymus author chronici cujusdam MS. apud Bessin concil. Rotomag. pag. 110. Ita enim ad annum 1214. notat: *Robertus de Corcione legatus apostolicus celebrato concilio, primum Remis, deinde Parisiis Rotomagum venit.* Quæ verba accipi sic possunt ut legatus non quidem anno 1214. duo illa concilia celebraverit, sed illa eodem vel superiori anno habita, Rotomagum dein anno 1214. accesserit. Licet igitur ex hoc scriptore non satis eliciatur Parisiensis concilii annus certus; constat tamen errasse Labbeum, qui anno 1212. Parisiense concilium sub Roberto legato assignat, cum legationem Gallicam nonnisi anno 1213. Robertus cœperit, ut ex literis Innocentii hoc anno 1213. datis de quibus Raynaldus hic, intelligimus. MANSI

(a) Ibid. Viri invitis uxoribus possunt crucesignari.

clamantibus uxoribus in sacram militiam referri possent, rescripsit (a): *Cum Rex cælestis major sit Rege terreno, & constet quod vocatus ad terreni Regis exercitum, uxorum non impedit contradictio, liquet, quod ad summi Regis exercitum incitatos & ad illum proficisci volentes prædicta non debet occasio impedire, cum per hoc matrimoniale vinculum non solvatur, sed subtrahatur ad tempus cohabitatio conjugalis, quod in multis aliis casibus fieri frequenter oportet.* Antea vero Andreæ Ungarorum Regi triennium concesserat, intra (b) quod votum persolveret: *Ad exequendum votum quo Domino promisisti te ad Terræ S. subsidium profecturum, serenitati tuæ triennium indulgemus, infra quod sic te studeas præparare, ut ad magni Regis obsequium tu quasi Rex magnus, magnifice proficiscens, dilationis incommodum subventionis commoditate restaures, & sequenti doceas apparatu, te non ad voti dilationem emisisse, sed subventionem plenariam inducias postulasse.* Ne quid vero tam necessariæ expeditioni moram, & impedimentum afferret, A... Hierosolymitano patriarchæ mandavit (c) Soldanum Damasci & Babyloniæ urgeret Terram S. restituere; se ad ipsum legatos ac literas ad eum solicitandum mittere, non quod flectere speraret, sed ot divini numinis humilium causam suscipientis gratiam promereretur.

(b) Lib. 15. ep. 222. Inn. Ung. Regem ad profectionem Hierosol. excitat.

(c) Lib. 16. ep. 33.

III. Extant hujusmodi Innocentii literæ, (d) Soldano missæ, quas afferre gratum lectori futurum putamus.

(d) Ep. 34.

Nobili viro Saphadino Soldano Babyloniæ & Damasci timorem divini numinis, & amorem.

Daniele propheta testante didicimus, quod est Deus in cælo, qui revelat mysteria, mutat tempora, & transfert regna, ut universi cognoscant, quod dominatur excelsus in regno hominum, & cui voluerit dabit illud. Hoc autem evidenter ostendit, cum Hierusalem & fines ipsius in manus fratris tui (nimirum Saladini e) tradi permisit, non tam propter ejus virtutem, quam propter offensam populi Christiani, Deum ipsum ad iracundiam provocantis. Nunc autem ad illum conversi speramus, quod ipse miserebitur nostri, qui secundum Prophetam, cum iratus est, non obliviscitur misereri. Unde illum imitari volentes, qui de se dicit in evangelio: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, magnitudinem tuam humiliter obsecramus, quatenus, ne propter violentam detentionem præfatæ terræ plus adhuc effundatur humani sanguinis, quam hactenus est effusum; saniori utaris consilio, restituas eam nobis, de cujus detentione, præter inanem gloriam forte plus tibi difficultatis, quam utilitatis accrescet: ipsaque reddita, & dimissis utrimque captivis, quiescamus a mutuis impugnationum offensis. Itaque apud te non sit deterior conditio gentis nostræ, quam apud nos est conditio gentis tuæ. Latores ergo præsentium ad tuam præsentiam destinatos, rogamus, ut benigne suscipias, & honeste pertractes, dignum illis responsum tribuens cum effectu. Dat. Later. XIII. Kal. maii pont. nostri anno sextodecimo. Eadem a Richardo epistola adducitur, quamvis in annum sequentem conjecerit, cum ad præsentem spectare constet, ut quæ anno pontificatus 16. majo mense fuerit exarata.

Litt. Inn. ad Sold. Babylon. (e) Baron. to. 12. an. 1187. n. 2.

Confuderat inter hæc magno luctu Syros Hierosolymitanæ Reginæ obitus, ac ne ea occasione sacrum regnum a quoquam perturbaretur, Templarios Regis illius terram, & jura tueri jussit (f). Hierosolymitano vero patriarchæ, Apostolicæ sedis legato, ejusque suffraganeis præcepit, (g) populum in Regis fide continerent. Tum Regi magno ex Reginæ obitu se affectum dolore significavit, ipsumque ad Terram S. propugnandam incendit; (h) apposita est epistolæ dies, quinta id. januar. Neque multo post in Armenorum Regem graviter invehi est compulsus, quem ex Antiocheni patriarchæ, aliorumque complurium literis acceperat, adversus inducias illum inter & Antiochenos ipsius patriarchæ studio initas, ac jurejurando confirmatas, Rupinum nepotem suum, in Antiochiæ terram, auxiliis omnibus spoliatam, utpote nil hostile metuentem, immisisse cum exercito, omnibus in eam crudelitatis exemplis sævüisse: inter alia etiam ipsius flagitia, Antiochenum patriarcham recepisse, qui eam dignitatem invaserat, atque apostolico jussu a patriarcha Hierosolymitano, a fidelium communione una cum sequacibus ejectus erat. Quare minas amantissimis monitis temperans cum ipso egit, (i) ut patriarchæ faceret satis, impositaque ecclesiis damna resarciret. Factus postea ab Hierosolymitano patriarcha certior Pontifex, tantorum Regem facinorum pœnituisse, vehementerque cupere cum Deo atque Ecclesia in gratiam admitti, patriarchæ præcepit, (k) Regem, ubi crimen rite expiasset, sacris restitueret. IV.

(f) Lib. 15. ep. 207.

(g) Ep. 208.

(h) Ep. 209.

Increpat Arm. Regem fregisse inducias.

(i) Lib. 16. ep. 2.

(k) Ib. ep. 7.

Alienum minime futurum arbitramur, rem insignem hoc loco afferre, quam Thomas Cantipratensis enarrat, (l) virum sanctitate conspicuum, dum Terræ sanctæ peragrandæ desiderio æstuaret, objecto cœlesti viso voti compotem factum, atque omnium locorum situm memoria adeo præclare complexum, ac si pedibus ea perlostrasset: *Anno circiter ab incarnatione Domini MCCXIII. cum crux transmarina ubique fere terrarum prædicaretur, erat vir in Brabantia inæstimabilis sanctitatis, qui desiderium quidem lon-* V.

(l) Th. Cant. l. 2. c. 40.

gum

gum habuerat terram, in qua steterant pedes Christi, peregrinus invisere: sed retardari a contemplatione divina in corporali exercitio verebatur. In oratione autem existenti in vigilia sancti Petri ad vincula, clauso cubiculo, astitit illi cum ingenti lumine (erat enim nox) Angelus Dei, dicens; Vidit Dominus ingens desiderium tuum, te scilicet velle invisere Terram sanctam, & nunc ad hoc missus sum ad te, ut desiderium tuum compleatur.

Vir pius raptus divinitus in sancta loca.

Hæc dicens Angelus, hominem apprehendit, & in una nocte ad omnia loca specialia Terræ sanctæ transtulit, & eadem nocte retulit. Videbatur autem illi ipsa nox omni die lucidior, ita quod omnium civitatum Galliæ, Burgundiæ, Lombardiæ, Tusciæ, & Terræ sanctæ loca, dispositiones, & situs his qui terras noverant, proprissime designaret. Postmodum vero factum est, ut hortatu quorundam devotorum virorum, quibus hoc negare non poterat, cum illis crucem susciperet, & eorum dux fieret in Terram sanctam, planeque per viarum demonstrationem cunctis ostenderet, quod nequaquam mendax, sed verus Dei nuncius, qui eum duxerat, extitisset. Hic vir beatissimus, postquam reversus est, ut vidit quia in honore haberi cœpit apud convicaneos, dulce solum natalis patriæ dereliquit, & usque in finem vitæ in alienis partibus sancte vixit, &c.

Quod attinet ad Cypri Regem, de quo paulo ante mentio incidit; ipsum quoque gravissime arguit (*a*) hoc anno Innocentius, se temere rebus ecclesiasticis ingerere, atque designandi Nicosiensis archiepiscopi libertatem electoribus ademisse; quin etiam Nicosiensium canonicorum collegium perstrinxit, (*b*) agitato de eligendo episcopo consilio duos communibus suffragiis renuntiasse, ut Rex eorum sibi gratissimum designaret, quem ipsi sibi præficerent; quæ res cum ecclesiasticis sanctionibus manifeste pugnabat, atque adeo jure merito paulo ante a patriarcha, ut Pontifex subdit, convulsa fuerat ac labefactata. Postremo Regem monet, (*c*) ut Hierosolymitani Regis vectigales, quos a Sarracenis ad ipsum confugientes custodiæ tradiderat, inhumaniterque habebat, vinculis eximeret, inter quos etiam O... Hierosolymitano Regi nexu consanguinitatis devinctus versabatur.

(*a*) Inn. l. 15. ep. 202.
Rex Cypri objurgatus.
(*b*) Ib. ep. 204.
(*c*) Ib. ep. 206.

VI. Pelagius Alban. ep. Card. legatus in Imp. Const.

Cypriis atque Hierosolymitanis rebus conjungendæ sunt Constantinopolitanæ, quarum cura cum alte pontificio pectori insideret, Innocentius Pelagium Albanensem episcopum orientalis Imperii legatum Apostolicum creavit, summaque auctoritate instructum misit, ut Græcos, qui Latinis parebant, a schismate abduceret, atque ad Ecclesiæ sinum revocaret. In quam sententiam ita Henrico Imp. cui legatum commendabat, scripsit: (*d*) *Ipse summus angularis lapis Jesus Christus, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, Ecclesiæ fundamentum & fundator existens, inter cætera, quibus salutaria providit remedia populo Christiano, ad consolidandam fidei unitatem, ut & unus pastor esset, & unum ovile, sedem Apostolicam totius Christianitatis caput instituit & magistram, a qua sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron, & ad oram etiam vestimenti, panis intellectus & vitæ ad alias procedat ecclesias cum doctrina fidei, & aqua sapientiæ salutaris.* Et infra: *Cum non solum necessitas Ecclesiæ, sed etiam utilitas Constantinopolitani Imperii postularit illuc a latere nostro destinari legatum, nos ad exaltationem & commodum Ecclesiæ pariter & Imperii, nec non personæ tuæ specialiter intendentes, ut in missi persona mittentis notetur affectus, illum ad partes ipsas duximus destinandum, quem inter fratres nostros speciali diligimus charitate, &c.* Eodem argumento Achajæ (*e*) principi, cæterisque proceribus (*f*) dignitate & opibus pollentibus literas Innocentius dedit, ut legati monitis faciles se præberent. Tum vero archiepiscopis atque antistitibus suum legato studium in reducendis Græcis operam porrigere impetavit (*g*), quibus literis ita Ecclesiæ unitatem commendat: *Inconsutilis Domini tunica uni cessit in sortem, ut in ipsius Ecclesia servaretur unitas illibata. Ad conservandum autem in ea mysterium unitatis, unum eidem, B. Petrum videlicet, Dominus caput instituit, & magistrum, cui oves Christi, dicente Domino: Pasce oves meas; sunt sine distinctione commissæ, alienis ab ovili dominico reputatis, qui Petrum in suis successoribus non agnoscunt esse pastorem, &c.*

(*d*) Lib. 16. ep. 104.
Missus ad revocandos ad Eccles. Græcos.
Romana sedes Christianitatis caput.
(*e*) Ibid. ep. 106.
(*f*) Reg. post eand. ep.
(*g*) Ib. ep. 105.
Ecclesiæ unitas mystice adumbrata.

Functum pro dignitate augustissimo munere Pelagium, ac magno zelo convertendis schismaticis incubuisse ex Græcis auctoribus constat, qui cum ab iis odio vetere in Rom. Ecclesiam imbutis in invidiam adducatur, eo majoribus ornatus laudibus censendus est, quo gravioribus contumeliis ab Ecclesiæ hostibus fuerit proscissus; cujus gesta ita describit Georgius Logotheta, (*h*) interprete D. Leone Allatio viro Græcis Latinisque literis egregie exculto: *Idem Ericus cum Byzantii imperaret, ad Reginam urbium a summo Pontifice præsul, quem ipsi legatum indigitant, Pelagius nomine, Papæ prærogativas omnes referens, ablegatur. Namque calceos rubros induebat, neque diversi coloris indumentis amiciebatur; quinimo equi sagulum, & fræna eodem inficiebantur veneno. Et cum moribus esset inhumanioribus, fastus ac insolentiæ plenus, nimium sævit in Constantinopolitanos, neque propo-*

(*h*) Georg. Logoth. MS. bibl. vat. latinitate donatum a Leone Allatio n. 34. & 35.
Antiquus Card. habitus.

posi-

positum a ratione aberat, omnes enim, ut veteri Romæ colla subiicerent, compellebat. Hinc monachi in carcerem impingebantur, sacerdotes in vincula, & templa omnia occludebantur: nec præter hæc duo tertium statuebat, etenim vel Papam primum omnium pontificum faterentur, illiusque inter sacrorum solemnia memoriam facerent; vel qui id abnuissent, morte penderent pœnam. Ob hoc Byzantii accolæ, & inter eos primas obtinentes angi excruciarique animo, & ad Ericum Imp. profecti: Nos, inquiunt, alio genere orti, aliumque habentes pontificem, nosmet imperio tuo & potestati subjecimus, ita ut in corpora, non in animum & spiritum dominareris. Namque in tui defensionem, dum bellum geritur, arma capere necesse est: at nostris ritibus, & cerimoniis cedere, fieri omnino nequit. Aut itaque nos ab urgenti discrimine libera, aut tamquam liberis ad indigenas aditionem dato. Sic locutis, ille cum tot probis optimisque viris privari nollet, etiam invito legato, ac renuente templa reseravit, & vinculis custodiisque circumventos monachos ac sacerdotes liberavit, & tempestati, qua tum Byzantium jactabatur, subvenit; hactenus Logotheta schismaticus, qui Pelagii severitatem exaggeravit, ut illam crudelitatis notaret. Quanto vero orientalis Imperii malo Henricus a Græcorum precibus se emolliri passus sit, ac schismatici in vetere illo in Romanos Pontifices odio consenescere permissi, ex funesta eorum proditione patuit, cum octingenti tantum (*a*) milites Constantinopolim civium opera occuparunt. Hujus porro legationem Innocentius hoc anno decrevisse eo consilio visus est, ut cœpta Græcorum conjunctio in futura synodo œcumenica confirmaretur.

Schismatici a legato mulctati.

Conqueruntur apud Henricum. Illorum oratio.

Henricus ignoscit schismaticos restituit.

Quantum ex eo malum Imperio conflatum.

(*a*) *Gregoras lib. 4.*

VII. Non ille orientem modo, verum occidentem, imo totum orbem curis apostolicis complexus, œcumenicum concilium celebrare meditabatur, ut hæreses excindere, schismaticos revocare, evertere Sarracenos, Christianos mores perpolire posset: literas enim eo argumento ab Innocentio hoc anno datas non modo Urspergensis tradit, sed chronici Fossæ novæ auctor hæc scribit: (*b*) *Dominus Innocentius III. Papa cum fratribus suis Cardinalibus constituit, & ordinavit concilium, & misit literas per omne sæculum, ut omnes qui debebant venire & interesse concilio, in tertio anno, in mense novembri parati essent Romæ.* Cæterum extant hujusmodi literæ in hujus anni regesto (*c*) quarum partem adducimus: *Universitati vestræ per apostolica scripta præcipimus mandantes, quatenus vos taliter præparetis, quod a præsenti dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo tertiodecimo anno, usque ad duos annos, & dimidium, præfixis vobis pro termino kalen. novembris nostro vos conspectui præsentetis, cum modestia, & cautela. Ita quod in vestra provincia unus vel duo de suffraganeis valeant episcopis remanere, pro Christianitatis ministeriis exercendis; & tam illi, quam alii, qui canonica forte præpeditione detenti, personaliter nequiverint venire, idoneos pro se dirigant responsales, personarum & evectionum mediocritate servata, quam Lateranense concilium definivit, ut nullus omnino plures, quivis autem pauciores adducere secum possit: nec quisquam superfluas faciat, & pomposas, sed necessarias tantum, & moderatas expensas, ostendendo se actu, & habitu verum Christi cultorem; cum non sæcularis applausus, sed spiritualis profectus in hoc sit negocio requirendus. Injungatis autem vos fratres archiepiscopi, & episcopi ex parte nostra universis ecclesiarum capitulis; non solum cathedralium, sed etiam aliarum, ut præpositos, vel decanos, aut alios viros idoneos ad concilium pro se mittant, cum nonnulla sint in illo tractanda, quæ specialiter ad ecclesiarum capitula pertinebunt. Interim vero & per vos ipsos, & per alios viros prudentes universa subtiliter inquiratis, quæ correptionis, aut reformationis studio indigere videntur, & ea fideliter conscribentes, ad sacri concilii perferatis examen; circa subventionem necessariam Terræ sanctæ, ubi Deus Rex noster ante sæcula salutem in medio terræ dignatus est operari, opem, & operam efficaciter impensuri, assistendo fideliter, & prudenter iis, quos deputaverimus ad hoc negocium specialiter procurandum. Nullus itaque se fallaciter excusando, ab executione tam sancti operis subtrahatur, si canonicam vult effugere ultionem. Nemo dissensionum obstacula, vel itinerum impedimenta causetur, quæ Domino faciente signum in bonum ex magna jam parte cessare ceperunt. Nam & quanto imminent majora pericula, tanto potiora remedia convenit adhiberi. Numquam enim navigabit per æquora, qui semper expectat, ut mare non concipiat ex se fluctus. Dat. Later. XIII. kal. maii Pontificatus nostri anno sextodecimo.*

(*b*) *Chron. Foss. nov. an. 1213.* Indicitur œcumenica synodus.

(*c*) *Inn. l. 16. ep. 27.*

Ext. etiam apud Ursperg.

VIII. Hactenus Innocentii epistola, quam Urspergensis & novatores afferunt: (*d*) adjecta vero est in regesto prolixior provinciarum catalogus, ad quarum archiepiscopos, episcopos, abbates, atque priores, missa fuit, subditurque: *In eundem modum illustri Constantinopolitano Imper. vineam Domini Sabaoth usque &c. Cum ergo deceat, & expediat, ut tua imperialis sublimitas ad synodum tam solemnem nuncios dirigat speciales, serenitatem tuam monemus, & exhortamur attentius, quatenus præscripto termino, vita comite, viros idoneos dirigere non postponas, per quos*

(*d*) *Cent. 13. cap. 9. col. 790.*

Litt. Inn. ad Imp. Const.

tua

tuæ nobis aperias beneplacitum voluntatis; quia quantum cum honeſtate poterimus, ad tuum libenter, & efficaciter intendemus commodum, & honorem. Cæterum Reges quibus hujuſmodi epiſtolæ fuere datæ, ibi numerantur, Cypri, Norvegiæ, Chorchajæ, Coraviæ, Suetiæ, Lumbricenſis, Amidienſis, Aragonum, Caſtellæ, Navarræ, Legionis, Luſitaniæ, Galliæ rurſuſque eodem modo magiſtris, fratribuſque militiæ Templi atque Hieroſolymitani xenodochii: ſubjunxit quoque, ut cum plura in generali concilio ad eorum ordinis ſtatum pertinentia pertractanda forent, idoneos procuratores mitterent: præterea Conſtantinopolitano capitulo, abbatibus & conventibus Ciſtercienſis & Præmonſtratenſis ordinis ejuſcemodi literas miſit, peculiares vero tum ad Hieroſolymitanum, (*a*) tum ad Alexandrinum patriarcham, quem etiam mœrore oppreſſum levare ac recreare conatus eſt, monuitque, Chriſtiana apud infideles mancipia ſedulis adhortationibus confirmaret, ne ſub ærumnarum mole ſuccumberent.

Ad quos Reges miſſæ lite. ſynodales.

(*a*) Lib. 16. ep. 35.

IX. Porrexit ſe etiam in ſeptentrionem zelus pontificius, ut barbaros in ſubmotis illis regionibus quas hyems ſæviſſima exaſperat, ad Chriſti fidem traduceret, cum enim humani generis conditor, qui omnes homines (*b*) vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, infelicem infidelium populorum ſtatum miſeratus, plures ea tempeſtate maxime Eſtienſis epiſcopi opera ab infidelitatis tenebris, in admirabile lumen ſuum evocaſſet, Innocentius qui ſalutis animarum zelo æſtuabat, ut præſulem tantum juvaret, univerſis illum Chriſti in Saxonia cultoribus duxit commendandum literis (*c*) ſuis, in quibus hæc inter alia: *Eumdem ſine baculo atque pera portantem coram Regibus, & gentibus nomen Dei univerſitati veſtræ duximus propenſius commendandum, charitatem veſtram monentes, & obſecrantes in Domino, atque in remiſſionem peccaminum vobis injungentes, quatenus ipſum tamquam Jeſu Chriſti legatum recipiatis.* Cumque accepiſſet Monaſterienſem epiſcopum, ſuam cum Eſtienſi epiſcopo conjungere induſtriam ſtatuiſſe, ut Dei nomen coram Regibus & gentibus cum eo circumferret, Innocentius eo conſilio pluſimum commendato, ſuis adhortationibus ſtimulos addidit: (*d*) eandemque ſententiam complectuntur pontificiæ literæ ad Verdenſem & Padeburnenſem epiſcopos tum temporis miſſæ (*e*). Cæterum de Othone Monaſterienſi epiſcopo tradit Godefridus, (*f*) ipſum Coloniam profectum a quibuſdam Imperatoris fautoribus captum, ejuſque juſſu Werdam miſſum, in carcerem conjectum, quamobrem urbem illam a Siffrido Apoſtolicæ ſedis legato ſacris interdictam. Neque his contentus Innocentius, literis ad Saxoniæ abbates, archidiaconos, alioſque eccleſiarum præſules ſcriptis, ut eidem Eſtienſi epiſcopo in Livonia ad ethnicos luce colluſtrandos diſcedenti auxiliares copias ſuppeditent, hortatur ac mandat, (*g*) præterea illius electione rata firmaque eſſe juſſa, per breve 2. Kal. nov. diploma, ad ipſum dedit, illumque nulli metropolitano ſubeſſe voluit: *Cum*, inquit, (*h*) *in memoria hominum non exiſtat, quod Eſtienſis provincia cuiquam fuerit metropolitico jure ſubjecta, præſentium tibi auctoritate mandamus, ne cuiquam, tanquam metropolitano reſpondeas, abſque mandato ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.* Ne vero ii qui Chriſti milites in Livonia dicebantur, eidem epiſcopo, ob terrenas opes magno fidei detrimento obſiſterent monuit (*i*):

Innocentii pro animarum ſalute promovenda, ſtudia.

(*b*) 1. Tim. cap. 2.

Eſtienſis epiſc. utiles labores.

(*c*) Ibid.

(*d*) Lib. 16. ep. 124.

(*e*) Reg. poſt eand. ep.

(*f*) Godef. in annal. hoc anno.

(*g*) Inn. l. 16. ep. 125.

(*h*) Ib. ep. 128.

(*i*) Ep. 127.

Etſi cunctis fidelibus cor unum in domino, & anima debeat eſſe una, ſpecialiter tamen ii, qui ſæcularibus deſideriis abnegatis in medio nationis habitant infidelis, putantes neceſſarium in carne manere ſolummodo propter fratres, ſervare debeat ſpiritus unitatem, ut ſe tanquam Dei miniſtros irreprehenſibiles omnibus exhibentes, ac lucentes ſicut luminaria inter eos ipſos ad æmulationem fidei valeant provocare. Et infra: *Ne igitur, qui Chriſti milites appellamini, militare probemini contra Chriſtum, univerſitatem veſtram monemus attentius, & hortamur per Apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandantes, quatenus attendentes, quod non eſt regnum Dei poſſeſſiones, & villæ, ſed pax, atque juſtitia, & gaudium in Spiritu ſancto extincto prorſus cupiditatis ardore, præfato epiſcopo, & aliis bajulis verbi Dei pro viribus impendatis conſilium, & auxilium opportunum ab eorum impedimento ſic penitus abſtinentes, quod de vobis ad aures noſtras clamores hujuſmodi de cætero non aſcendant. Ne ſi ſecus duxeritis faciendum, conceſſis vobis a ſede Apoſtolica privilegiis, ex quibus aſſumere decimini audaciam excedendi, vos reddatis indignos, & a gratia, quam hactenus vobis exhibere curavimus, exeatis. Dat. Later. 11. Kalendas novemb. Pontific. noſtri anno XVI.* Ut vero Eſtienſis provinciæ novum confirmavit epiſcopum, ac pro iis, qui religioni Chriſtianæ in Livonia recenter nomen dederant, deſudavit, ita Lundenſi archiepiſcopo, iis præficiendi epiſcopi tribuit (*k*) facultatem, qui nuper in SacKela & Hugenhuſen ad Chriſtianorum caſtra ſe contuliſſent, atque Rigenſem epiſcopum, qui nonnullis neophytis moleſtiam exhibebat, compeſcendum ſtuduit (*l*); atque hæc de infidelibus ad Chriſtum converſis dicta ſint; cætera ad Germaniam ſpectantia conjungamus.

(*k*) Ep. 129.

(*l*) Ep. 120.

Pro-

X. Impostor coercitus.

Projecta adeo cujusdam impostoris fuerat audacia, ut episcopi ac legati Apostolici personam indueret ad divitias ex scelere atque emenrita dignitate comparandas: cumque vinculis mancipatus fuisset, Lundensis archiepiscopus, qui Apostolicæ legationis munere fungebatur, de ea re Pontificem consuluit; qui omnia pseudoepiscopi gesta rescindi decrevit, (*a*) illumque perpetuæ custodiæ traditum doloris pane, ut ait, & Angustiæ aqua sustentari jussit. Præterea in Hildesemensem episcopum, qui anathemate percussus divina peregerat, oleum sanctam, & chrisma confecerat, insuperque cum Othoni principi staderet, adversus Thuringiæ Lantgravium, cujus ditionem vastatam ab Imp. scribit Stadensis, (*b*) Romano Pontifici obsequentem arma sumpserat, exemplum statuere decrevit (*c*). Neque illud taciti prætermittimus Innocentium Brabantiæ ducem, modo Othonem desereret, ac Leodiensi episcopo faceret satis, anathemate, uti rogabat, datis 8. Kal. jun. literis absolvi imperasse (*d*). *Ex parte nobilis viri ducis Brabantiæ fuit nobis humiliter supplicatum, ut cum venerabilis frater noster Moguntinus archiepiscopus E. A. S. L. ipsum, contra ecclesiam Othoni reprobo adhærentem excommunicationis vinculo innodarit, & terram ejus supposuerit interdicto, tam prædictas sententias, quam eas quas pro damnis venerabili fratri nostro Leodiensi episcopo irrogatis, relaxari misericorditer faceremus: cum paratus existat super primo articulo nostris obedire mandatis, & super secundo satisfactionem congruam prædicto episcopo exhibere, &c.* dicto audientem in gratiam admitti jubet.

(*a*) Ep. 13.
(*b*) Stad. an. 1213.
(*c*) Ep. 71. 72.
(*d*) Ep. 56.
Thuring. ab Othone vastata.

XI.

Elusit imperia pontificia Brabantiæ dux; bellum enim atrox sub autumnum episcopo intulit, a quo profligatum fuisse Godefridus (*e*) tradit: *Circa autumnum etiam dux Brabantiæ cum episcopo Leodiensi dimicans superatur, ubi omnes fere sui aut occiduntur, aut capiuntur.* Eadem iidem fere verbis Trithemius (*f*) quæ nobis leviter delibare non sufficit ad S. Lamberti gloriam magis in luce collocandam. Extat in Bibliotheca nostra, (*g*) libri tertii de S. Lamberto episcopo martyre probatum exemplum ex pervetusto codice Leodiensi descriptum, unde subiicienda excerpemus. Henricus primus Lovaniensis comes seu Brabantiæ, armis atque opibus suis cum Othone Romanæ Ecclesiæ hoste conjunctis, in Leodienses conspiravit. Subinde collecto exercitu, contra præstitam fidem Leodium Dominicæ ascensionis die cum suis invadit, urbem prædatur ac devastat, sacra templa spoliat, expilatque, sæva in iis infandaque scelera committit, sacrosancta omnia prophanat, funestatque, cunctos denique ad alligandam Othoni jurejurando fidem adigit; hæc anno superiori patrata, ob quæ merito ecclesiasticis censuris perculsus, tum a Siffrido archiepiscopo A. S. L. quod Innocentius testatur, tum ab Hugone Leodiensi episc. in diœcesana synodo, quemadmodum hujus historiæ anonymus auctor tradit, additque: *Interim* (*h*) *ipse pontifex Hugo legatos misit ad Romanam curiam, scripto aperiens causam, modum, quantitatem & ipsum auctorem sceleris: suos absolvi postulans, qui sicut præmissum est, Othoni Regi fidelitatem facere coacti fuerant. Quo audito summus Pontifex, Innocentius nempe tertius, facto isti condolens, absolutionem omnibus de promissis compatiente animo tribuit.* Et infra de nuptiis Henrici ducis cum Galliæ Regis filia.

(*e*) God. in annal. an. 1213.
(*f*) Trith. chr. Hirs. eod. ann.
(*g*) MS. Vallicel.
Henr. Lovanii comes Leodium capit.
Censuris involvitur.
(*h*) MS. l. 3. de S. Lamb. c. 7.

Interea comes Namurcensis Philippus e vivis decessit, quo mortuo dux Brabantiæ convenit Philippum Regem Franciæ defuncti relictam comitis (qua ejusdem Regis erat filia) sibi socians in uxorem. Atque sic fœderatus Francorum principi, longe factus est ab Othone. Intelligens etiam Rex Franciæ in multis ducem sibi necessarium, propter instans, quod in Anglos movere parabat prælium, suas in Leodiensem diœcesim destinavit literas ducem pronuncians suum amicum esse ac generum, & ideo eundem tanquam se ipsum ab omnibus honorandum: in auribus vero totius diœcesis displicuit talis sermo. Porro cum idem Franciæ Rex multas naves non solum apparata bellico, sed & variis instructas divitiis circa hæc ipsa tempora in Angliam, invadendi eam animo, misisset; & illas comes Boloniensis succendisset, inventaque cuncta diripuisset, ac asportasset, ingemuit Rex, cœpitque fateri ac conqueri se multa adversa perpessum, ex quo illi Henrico duci Brabantiæ excommunicato associatus fuerat.

XII. Phil. Rex Franc. Henrico conjungitur.
Ejus classis missa in Angl. incenditur.
Notanda illius vox.

XIII.

At longe graviorem divinam in se animadversionem derivarunt homines sacrilegi, quorum flagitia paulo ante significavimus: *Siquidem in primis*, pergit auctor, *Gerbertus quidam nomine apud * Thenas decani gerens dominium, qui nostræ civitatis deprædationi non solum non defuerat, verum etiam ad majorem ecclesiæ nostræ confusionem quendam ascenderat montem, intransque cujusdam tentorium inventis illic præsulis nostri vestibus, quibus sacro solet altari assistere, eas vestire non timuerat, atque innixus pastorali baculo, & mitra pontificali imposita nefando capiti suis garsonibus, aliisque vilibus mancipiis ad se convocatis, dignitates & officia, quæ ecclesiæ statum fulciunt, ridicule distribuens, istos sibi officiales vel archidiaconos, alios constituerat præpositos, vel decanos, comminatam ista gloriosi*

* Thenæ oppidum Brabantiæ.
Divina in sacrilegos ultio.

mar-

*martyris apparitione ultionem in se persensit immissam: præventus enim morte subita, propriam sibi linguam exedit magniloquam, & sic horrende interiit. Simili modo die quodam cum sedens dux * barbarus cum Rege pranderet Franciæ, præventus morte capellanus ejusdem ducis, de loco decidit videntibus, qui aderant inibi, & horrenda morte expiravit*. Et paulo post: *Præter eas, quas antenominati civitatis & ecclesiæ Leodiensis invasores generaliter cum aliis per concessam divinitus contra eos victoriam infrascriptam divinæ ultionis luerunt pœnas, omnes insuper illi, quorum consilio & instigatione ad tantum facinus dux ipse potissimum inductus est, improvisa morte præventi sunt.*

* Brabantiæ

Plures ex his recenset nominatim Ægidius auct. Wal. monach.

XIV. Nec diu crimen impune tulit Brabantiæ dux, cum enim lubricæ & inconstantis fidei vir modo Galliarum Regi adhæresceret, modo ad illius hostem Othonem desciscceret, ac post exhibita summo Pontifici simulatæ pœnitentiæ signa episcopum Leodiensem, cui illata damna resarcire erat jussus, bello lacessivisset, divina virtute deletus profligatusque est, ut memoratus auctor prosequitur, ex quibus hæc accipe (*a*): *Die itaque dominico venit sacer exercitus in custodia de Steppes, ubi dux cum suis nocte præterita fixerat tentoria, &c.* Et paulo post: *Suas quoque allocutus acies episcopus præcepit omnes genuflectere, atque gloriosam Virginem Mariam, & D. Lambertum devotius exorare, ut ab instanti eos periculo eripere dignarentur: absolutosque a peccatis omnibus hujusmodi paucis animabat verbis: Video charissimi, quod absque certamine transire non possumus: sed securus loco pœnitentiæ instans vobis injungo prælium, in animam meam revera suscipiens, quod quisquis sic ceciderit, B. conjunctus martyri æterna paradisi felicitate potietur. Estote igitur fortes in prælio præ oculis habentes, quæ & quanta mala vobis & vestris, urbi etiam & maxime ecclesiæ intulerit gens hæc sub excommunicationis maledicto adhuc ideo innodata; atque hic prorumpens in lacrymas episcopus, iterum dicebat: Hi ad nos cum multa veniunt superbia usque ad muros urbis nostræ, non timentes non persequi, quos modo, sicut scitis insequimur, tali tantaque angustia compediti. Habeamus ergo fiduciam in eo, qui meritis suæ matris Virginis, & nostri prece martyris a præsenti periculo nos potens est liberare. Et his dictis devotum exercitum non mediocriter reddidit animosiorem. Interim vero cunctis cernentibus columba candidissima pium circumvolavit exercitum, quam fuisse unam cælestium virtutum veraciter arbitramur.*

Henricus ad Othonem desciscit. Ducit in Leodienses.

(a) Ib. c. 11.

Leodiensium in D. Lamberto fiducia.

Columba cœlestis eorum exercitum circumvolitat.

XV. *Ipsa quoque devota mulier*, Odilia scilicet Joannis sacerdotis mater, cui sacerdoti Deus per visa, quæ auctor idem recenset, multa ostendere ac significare consueverat, *quæ virum Dei genuerat, dum intensius vigiliis ac precibus vacaret, vidit in aeris medio gloriosum martyrem armis effulgentem aureis, clypeum in humeris gestare clarissimum, hastam quoque vibrare auream & equo insidentem candidissimo: quem gloriosa Virgo in venerando præcedebat habitu, & ad bellum quantocyus properabant. Sed & quidam ipsum in acie euntem martyrem confessus est se veraciter vidisse. Episcopus vero per turmas transiens, exercitum benedixit. Porro pro eo quod nostri tertio flexissent genua, deridebant eos adversarii; & sese dicebant ab ipsis præ timore adorari; frater autem ducis, Guillelmus nomine, eundem conveniens, bonis, ac sanis consiliis ipsum inducere conabatur, ut erga episcopum suum dominum, in quem ita graviter deliquerat, se humiliaret; ac petita venia, eidem sincere se reconciliaret, ac satisfaceret. At dux divino ipsum perurgente judicio, fratrem indignando respuens: Eja, inquit, miser jam victus es. Ille vero cum lacrymis gloriosum exorabat martyrem, ut per eum ab interitu die ista liberari posset: cujus fusas suscepit martyr lacrymas, ipsum a morte liberans vel hinc etiam maxime, quod (sicut prædictum est) ornamenta majoris ecclesiæ fideliter excusserat de manibus pessimorum. Dux autem super monticulum suas ordinavit acies, ut inde nostros ex descensu gravius possent infringere. Ipse vero propria arma pristina rejiciens (ut si necessitas se offerret, fuga posset incognitus evadere) præstolabatur horam, qua solis radius nostrorum reverberaret oculos, sed nubem misit Dominus horum in auxilium: quæ stetit in aere, quamdiu conflictus exercituum perduravit. Præceperatque dux militibus quinque de suis pedes incedere, ut in comitem Lossensem repente irruerent, & dejectum improvise interficerent; siquidem ille sibi persuasum habebat, hoc comite victo reliquos omnes suis viribus nequaquam resistere posse. Habebat vero ipse dux non minimam copiam militum electorum, peditum quoque magnam multitudinem, insuper & multas acies exercitus peregrini: factumque ex Dei providentia extitit, ut nostris e contra manus esset exigua, quo vel sic etiam subsecuta victoria non humano brachio, sed pio magis martyri deferretur. Illo siquidem tempore licet jam in quingentos, & eo amplius milites diffusa esset Hasbanorum progenies: in hoc tamen pugnæ articulo pene quindecim ex eis cum nostro pontifice adfuerunt &c.* pergit auctor:

D. Lambertus præit Leodiensibus.

Militare hostis consilium divina ope elusum.

Videntes autem hostiles copiæ nostros paratos ad prælium, tanto cum impetu mo- XVI.

tis descenderunt crepidinem ut eosdem retrocedere procul compellerent; prostratusque illico fuit comes Lossensis ab illis quinque militibus, quos, ut dictum est, dux in eum antea præparaverat: quem tamen suus frater nomine Henricus, tunc clericus, in equum reposuit, illorum aliquibus interemptis, totumque prælii pondus versum est in ipsum comitem, & secundo, & tertio sic prostratum quidem, sed semper relevatum, ac equo impositum. Interim Henricus dux Ardemiæ, ut nostris timorem immitteret: Ecquid, ait, agitis miseri? quid hic ultra moramini? Et præsul vester captus est, & comes Lossensis interemptus. Quæ cum ipse comes audiret, ac statim mentiri eum, perfidiam pariter illi suam improperans, respondit, seque incolumem ac equo insidentem, nec non juxta se episcopum ipsum adesse e contra acclamabat; verumtamen sic ducis Ardemiæ mendacium istud Lossensis gentem comitis commoverat, quod tota in fugam conversa est, perseverantibus in prælio Leodiensibus, & pro sua suorumque vita constanter certantibus, de sua quidem virtute nihil præsumentibus, sed patroni sui cum spe & fiducia nomen invocantibus, cujus audito nomine, statim hostes terga nostris dedere fugantibus: ex quorum numero plurimi prostrati sunt, & de suo exercitu tria & amplius millia interempti. Ad nostrorum autem vestigia quos prius nullus æstimaverant, complosis manibus veniebant superstites, sese suamque substantiam pro vita redimenda cum deprecatione offerentes, sed victores sceleris per ipsos apud Leodium perpetrati non immemores, deprecantium lacrymis intendere non volebant. Dux ipse fugit de acie, &c. quod & viro Dei per visum primo mane præostensum fuerat. *Parta est itaque hæc victoria tertia id. octob. hora sexta, dieque illa dominica, qua in Ecclesiis cantabatur pro missæ introitu: Justus es Domine, & rectum judicium tuum, anno domini millesimo ducentesimo tertio decimo;* quid post hæc Henricus gesserit, sequenti anno dicetur.

Ducis Brabantiæ artes.

Parta divinitus a Leodiens. victoria.

XVII. Hic vero nos de profligatis Othonis fautoribus, iisdemque fidelium communione motis simillima annectemus: *Mediolanenses*, inquit Patavinus monachus, (a) *qui partem Othonis fovebant, cum exercitu infinito super districtum Cremonensium irruerunt; quibus Cremonenses, qui exaltationem principis Friderici summo desiderio affectabant, apud castrum Leonis viriliter occurrerunt, inceptoque bello in die pentecostes, Mediolanenses terga vertentes, militum & peditum non modicam quantitatem simul cum carrotio amiserunt;* hæc ille. Quibus consentanea Rigordus atque ex eo S. Antoninus & Bellovacensis tradidere; prælium die ipsa pentecostes initum, cum tamen Cremonenses tam ob diei sanctitatem, tum ob tutelarium martyrum Marcellini ac Petri solemne festum eo die recurrens per legatos flagitassent uti certamen in diem alterum differretur; quorum religionem fucatæ hypocrisis ac socordiæ Mediolanenses damnarunt, quæ Joannes Crottius fuso & eleganti stylo prosecutus, ubi ter fractos Cremonenses depinxit, ducis oratione in gradum restitutos, atque ad novum redintegrandum prælium adductos, Marcellini ac Petri martyrum cœlesti ope pulcherrimam victoriam de potentissimo, jamque toties victore hoste, qui religionem Cremonensium in sanctis illis tutelaribus colendis, auxilioque ab iis flagitando, expectandoque fiduciam irriserat, divinitus retulisse describit: *Hæc dicentem*, ducem scilicet Cremonensium, *confusa militum invicem sese adhortantium, osculantium, complectentium, frendensque murmuratio interpellavit verbo, nutu, signis, brachiisque in aera jactatis, attestantium sese non latam de hostibus victoriam relaturos: condensati omnes & in cuneus conglobati reassumptis viribus in Othonem Mandellum contendunt, velutique bellatores integri pugnam magno spiritu renovare student. Utraque acies non longe distans signo in hostes dato sese vicissim efferatis animis cruentare exardescebat, ecce visitat Cremonam oriens ex alto & tanquam excitatus a somno Dominus, post multiplicem afflictionem, sereno benignitatis suæ vultu, vires Cremonensium procumbentes collabentesque respexit: quippe gemini adolescentes venustissimi, nusquam alias in agmine eorum conspecti, forma mortali augustiores præsto adsunt, qui niveis induti sagulis, & candidissimis insidentes equis, Aribertenses conflicturos præcedebant. Quibus visis abbas Ceretensis voce intonat, martyres Dei sacrosanctos, Marcellinum & Petrum, sub humana specie illa diviniori, in auxilium desuper missos populus Cremonensis oratione Beltrami fiducia plenus, eos juvenes mirabili fulgore nitescentes, tanquam cœlites suos flagrantius invocavit.*

Mediolanenses in Cremonenses exercitum ducunt.

(a) Monach. Pat. chr. l. 1. an. 1213.

Rig. in Phil. Aug. Franc. Reg. S. Anton.

Jo. Crottius lib. MS. in bibl. Vallicell.

Cremonenses S. Petri & Marcellini ope victoria potiti.

Visi in prælio Martyres.

XVIII. *Prosiliunt destituta æqualiter mente in prælium compositæ utrinque catervæ, miles militi barbarica rabie manum consertuus immiscetur. Verum diu hostis noxius præsentiam illorum adolescentium splendore nimio exhorrescendam sustinere nequivit, confestim palpitans, & tremiscens ictus similes tonanti levissimos incutit, genua labant, oculi obtenebrantur, crines rigent, totus denique æstuat, alget, sensu caret, percitus ira in terram collabitur, ut facillime Cremonensis turbas Mediolanenses, majori ex parte geminis impellentibus prostratas tanquam pœnam spreti numinis luituras pro libito capere, & vincere posset. O facinus vix apud posteros fidem habitu-*

turum! O irrefragabile Christianæ veritatis monumentum! O prodigium oraculo testium infinitorum vivaci corroboratum? Insubres triplici palma recentiori intumescentes, ac nihil mali, nervis tantarum nationum subnixi, extimescentes, tanquam hallucinantes suique quodammodo obliti, primum in maximo numero, ut imbelles fœmellæ, catervatim capiuntur, primum terga vertere compelluntur, talisque fugientium pavor, celerque & tumultuosa festinatio, ut uno in modum densæ caliginis alteri conspipato sese invicem impedirent, ac si qui paulo expeditiores præcurrerant, omnibus certavim ad pontem Serii rivi confluentibus miserabiliter in alveum propellerentur: equites palabundi nequaquam commodiorem amnis partem inquirentes tranare festinant, pedites ex citeriori ripa deorsum sese mittentes, ad ulteriorem fluminis sanguine spumescentis oram anhelant: cæterum pars eorum semiviva vix extremam ripæ marginem tangit, pars aquarum verticibus convoluta demergitur, equi dominis excussis, multi hinnientes passim, hac & illac cursitantes, detrimenta accolis vastatis magnifice compensant: hic dilapsus proximis silvis occultatur, ille in saltibus ac paludibus delitescit, alius exanimis perfacile ab insequentibus prehenditur: alius clypeos, torques, loricas, cassides, bucculas, enses, brachialia sponte dimittit: quidam corpora sua manusque ligandas victori supplices dedunt, vitam mollioribus jam verbis suam iniquam sortem excusantibus exorant, &c. Speciosissimi duo & albicantes illi propugnatores, domi forisque accuratius perquisiti, minime reperti sunt, quos Marcellinum & Petrum invictos Dei pugiles extitisse proconstanti omnium judicio habitum est.

XIX. *Inter cætera hujus gratiæ cœlestis indicia, potius oculatissima & apertissima testimonia, proditum est memoriæ, quod eniximt orante imbelli multitudine in æde divi Thomæ, dum prima acies Laurentiana pugnaret, tria luminaria ex duodecim æternam flammam in honorem Apostolorum Christi & martyrum ibi .... nullo spiritu sufflante extincta sunt. Totidem quoque in miseranda turmæ Natsalensis strage, nulla evidenti causa nisi quam postea exitus patefecit, lucem in tenebras commutarunt: etiam non dissimile spectaculum ruinam tertiæ cohortis plebi urbanæ ingemiscenti præmonstravit; cum autem minor Aribertensis legio in aciem descensura foret, & tantum quarta portio lucernarum conflagraret, quæ prius defecerant, lampades novem, iterum superno nutu subitaneo igne coruscaverunt, statimque toto inspectante populo duæ columbæ candidiores nive arcam divorum gloriosissimorum egrediuntur, quæ per anteriores delubri fores, loca versus castrorum volitantes, non multo post ad eumdem tumulum sacrosanctum, lacrymis nobilium plebisque madefactum, reversæ protinus evanuere. Populus Cremonensis, eo signo cœlesti post horam nonam viso, omnes victoriam, victoriam exclamare, gratulatio altissima incessanter fieri cœpta, clamorque ad sidera exaudiri, quamvis fama certior rei feliciter gestæ nondum emanasset. Ita Cremonensis tot cladibus conflictatus partim captus, partim trucidatus, potentiaque mundana quasi effœtus, clarissimum triumphum intercessione sanctorum martyrum assecutus est.* De his satis; jam e lætissima sanctorum opera reportata victoria ad lugubre perditissimi hominis facinus orationem convertimus.

Prodigium de extinctis, reaccensisque facibus.

Ann. Eccl. Tom. XX.

XX. Luxit hoc anno Ungaria Reginæ Gertrudis immanissimam cædem, de qua Stero hæc prodit: (a) *Regina Gertruda Ungarorum, mater S. Elisabeth, sponso expeditionem contra Rhutenos movente, a comite quodam Petro trucidatur: qui & ipse subsequenti nocte in ultionem sceleris cum aliis jugulatur. Cui episcopus de Gran misit in epistola amphibologica: Reginam occidere nolite, timere bonum est, si omnes consentiunt, ego non contradico.* Hactenus Stero. At præstat Longinum audire qui atrocissimum facinus pluribus enarrat, atque a Regina ob filiæ D. Elizabethæ ac sororis B. Hedwigis sanctitatem commendanda calumniam amovet. *Miserando & miserabili casu*, inquit auctor, *Pannoniorum regnum ea tempestate afflictum, & apud Polonos sibi conterminos variisque necessitatibus conjunctos, & apud vicinas exterasque nationes sonorum suæ lamentationis edidit ejulatum: cujus Rex Andreas filius Belæ tertii etsi splendido conjugio, & prolis multiplicatæ felix, & insignis esset, & de consorte sua Gertrude filia Bartoldi Moraviæ & Carinthiæ ducis, sorore germana S. Hedvigis ducissæ VVratislaviensis, & Henrici cum barba consortis, tres filios Belam, Colomannum, & Andream, quartam vero beatam feminam Elizabeth Lantgravio Thuringiæ Ludovico Hermani principis primogenito, in ætate tenera desponsatam, & multa sanctitate refulgentem, suscepisset, tantæ tamen suæ felicitatis fulgorem, fortuna nihil ad plenum tribuens caliginoso eventu repente confudit. Præfatam siquidem Reginam Ungariæ Gertrudim, unus ex majoribus Ungariæ baronibus Bankbanus vocatus, de genere Bor. ortus, mucrone transverberans, funesta occisione, IV. kal. octob. necavit.*

Gertrudis Reginæ Ungar. cædes.

(a) Stero in annal. hoc ann. apud Canis. ant. lect. t. 1. p. 245.

Funesta Reginæ Ung. Gertrudis mors.

Illius necis auctor.

XXI. *Cujus quidem necis duæ a scriptoribus feruntur fuisse causæ. Una quidem, quod præfata Regina Gertrudis, uxorem præfati Bankbani, in sua curia consistentem,*

Calumnia in eam jactata.

Refellitur.

cuidam fratri suo advenæ & hospiti illudendam consenserat. In cujus sceleris ultionem Bankbanus, stuprati conjugii pœnam, quam a patratore non potuit, a conciliatrice exegit. Sed absurdum videtur, ut femina alioqui per se pudica & casta, & quæ sanctam filiam progenuerat, genus quoque ab ingenuis & religiosis parentibus ducebat, stupra & adulteria procurasse credenda sit.

XXII. Probabilior cædis caussa.

Alia vero, quod cum Andreas Ungariæ Rex ad consilium consortis suæ Gertrudis plures Alemannos in Ungariam accersisset, & cum illis rebellium Ungarorum castra & munitiones expugnaret, magistratus quoque reipublicæ Ungaris neglectis, Alemannis mandasset, Ungari contemptum iri se dolentes, ad occidendum Regem Andream conspirant. Et cum præbente illis animum & ducatum Bankbano, conspirationem completuri, in injuriam Regis advenissent, Andreas quidem Rex a Gertrude Regina avisatus, fugiens mortem evasit; Bankbanus vero Rege non comperto Gertrudem Reginam suppliter manus pro vita tendentem, lanceis & contis perfossam obtruncavit. In cujus necis tam horrendæ ultionem, Andreas Rex Bankbanum & omne genus suum ad interemptionem usque & exterminium delevit.

Pœna de cædis auctore expetita.

Corpus Reginæ occisæ in monasterio de Pilis justo cum honore sepultum est. Hæc dum viveret in ecclesiam Vvratislaviensem liberalem se exhibens, & munificam, nobilem coronam auream, quam pro ornamento diebus solemnibus gestare consueverat, eidem ecclesiæ Vvratislavien. transmisit.

Gertrudis pium facinus.

Qua conflata, calix aureus juxta ejusdem Gertrudis Reginæ voluntatem, & desiderium est fabricatus. Hactenus Longinus.

XXIII. De rebus Germanicis.

Fluctuabat eodem tempore gravioribus tumultibus concussa Germania, Othonisque partes in dies debilitabantur, cum certatim populi, ac principes ed Friderici obsequium confluerent, qui vel ut gratiam Pontificiam colligeret, vel pro acceptis a numine ingentibus beneficiis gratum se exhiberet, de restituenda in Siciliæ regno ecclesiastica immunitate, reddendisque locis, quæ sub Apostolicæ sedis ditione erant, aliisque, quæ ad illius jura pertinebant, hujuscemodi diploma dedit; quod extat in libro privilegiorum Romanæ Ecclesiæ intextum publicis actis Romæ confectis sub Nicolao III. quorum supra meminimus, tum in libro censuum. [1]

Sacramentum Frid. electi Imper.

In nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis amen. Fredericus II. divina favente clementia Romanorum Rex & semper Augustus & Rex Siciliæ.

Regnum nostrum tunc stabiliri confidimus, cum altissimum, de cujus manu ea quæ possidemus, bona recepimus, honoramus. Tanto enim Domino, qui bona tribuit nobis ad offerendas hostias operis & devotionis, astringimur, quanto ipsum misericordem in nobis & mirabilem experimur. Cognoscentes igitur gratiam, quæ data est nobis ab ipso. Habentes quoque præ oculis immensa, & innumera beneficia vestra charissime domine & reverendissime pater protector & benefactor noster domine Innocenti Dei gratia summe Pontifex venerande, per cujus beneficium, operam, & tutelam aliti sumus, protecti pariter & promoti: postquam in solitudinem vestram mater nostra fel. mem. Constantia Imperatrix & Siciliæ Regina ex ipso quasi utero nos jactavit; vobis, beatissime pater, & omnibus successoribus vestris catholicis sanctæque Romanæ Ecclesiæ speciali matri nostræ omnem obedientiam, honorificentiam atque reverentiam semper humili corde ac devoto spiritu impendemus, quam prædecessores nostri Reges & Imperatores catholici vestris antecessoribus impendisse noscuntur, nihil exinde volentes diminui, sed magis augeri, ut nostra magis devotio enitescat.

XXIV. De electionibus.

Illum igitur volentes abolere abusum, quem quidam prædecessorum nostrorum exercuisse dignoscuntur, & dicuntur, in electionibus prælatorum, concedimus & sancimus, ut electiones prælatorum libere & ca-

NOTÆ [1] EX hoc anno repetenda est epocha regni Romanorum, quam Fridericus in diplomatibus suis ante cœptum imperium datis signabat. Probat id Friderici ejusdem diploma a Raynaldo hic productum, signatumque IV. id. julii *anno Jesu christi MCCXIII. indictione I. regnante domino nostro Friderico secundo Romanorum rege glorioso, & rege Siciliæ anno regni ejus Romanorum primo, regni vero ejus Siciliæ XVI.* Hæc posterior epocha cœpit ab obitu Friderici I. patris ejusdem Friderici II. anno 1197. die V. octobris. Altera vero epocha ex hoc, anno, & quidem ante diem illam julii cœpit. Quod & confirmat certumque reddit alterum ejusdem Friderici diploma autographum vulgatum in Reliquiis Ludewig to. VII. pag. 506. quod datum est anno 1215. *V. idus maii indictione III. anno regni nostri* (Friderici) *Romani II.* Ex quo eruitur regnum illud cœpisse post majum quidem anni 1215. ut diploma istud probat, sed ante diem V. idus julii ejusdem anni ut ex collatione diplomatis, quod ex Raynaldo mox indicavimus colligitur. An vero ex his inferri possit cornoationem Aquisgraneosem, quæ anno 1215. die festa S. Jacobi apostoli celebrata fuerit, ut nos in nota ad eumdem annum ad num. XXV. non primum extitisse, sed secundam pro recepto ætatis illius more, quo coronatio non semel repetebatur, ignorare me plane profiteor, cum scriptores omnes coævi nullam Friderici coronationem hoc anno memoreot. MANSI

De appellationibus.

canonice fiant, quatenus illi præficiantur ecclesiæ viduatæ, quem totam capitulum, vel major & sanior pars ipsius duxerit eligendum, dummodo nihil desit ei de canonicis institutis. Appellationes autem in negociis & caussis ecclesiasticis, ad sedem Apostolicam libere fiant, earum prosecutionem sive processum nullus impedire præsumat. Illum quoque dimittimus & refutamus abusum, quem in occupandis bonis decedentium prælatorum aut etiam ecclesiarum vacantium nostri consueverunt antecessores committere pro motu propriæ voluntatis, omnia vero spiritualia vobis & aliis ecclesiarum prælatis relinquimus libere disponenda, ut quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ Dei, Deo recta distributione reddantur. Super eradicando autem hæreticæ pravitatis errore, auxilium dabimus & operam efficacem.

XXV. De possessionibus Ecclesiæ tuendis.

Ditio Rom. Ecclesiæ.

Possessiones etiam, quas Ecclesia Romana recuperavit ab antecessoribus nostris seu quibuslibet aliis, ante detentas, liberas & quietas sibi dimittimus & ipsam ad eas obtinendas bona fide promittimus, adjuvare. Quas vero nondum recuperavit, ad recuperandum erimus pro viribus adjutores: & quæcunque ad manus nostras devenient, sine difficultate ac mora eas restituere satagemus. Ad has pertinet tota terra, quæ est a Radicofano usque Ceperanum, Marchia Anconitana, ducatus Spoletanus, terra comitissæ Mathildis, comitatus Bertinori, exarchatus Ravennæ, Pentapolis, Massa Trebaria cum adjacentibus terris & omnibus aliis ad Romanam Ecclesiam pertinentibus cum omni jurisdictione, districtu & honore suo. Veruntamen cum ad recipiendam coronam Imperii, vel pro necessitatibus Ecclesiæ ab Apostolica sede vocati venerimus, de mandato summi Pontificis recipiemus procurationes sive fodrum ab ipsis. Omnia igitur supradicta, & quæcunque alia pertinent ad Romanam Ecclesiam, de voluntate & conscientia, consilio & consensu principum Imperii libere illi dimittimus, renunciamus, & restituimus, nec non ad omnem scrupulum removendum, prout melius valet & efficacius intelligi, concedimus, conferimus, donamus, ut sublata omnis contentionis & dissensionis materia, firma pax & plena concordia in perpetuum inter Ecclesiam & Imperium perseverent. Adjutores etiam erimus ad retinendum & ad defendendum Ecclesiæ Romanæ regnum Siciliæ cum omnibus ad ipsum spectantibus tam citra Farum quam ultra, nec non Corsicam & Sardiniam ac cætera jura, quæ ad eam pertinere noscuntur, tanquam devotus filius & catholicus princeps. Ut autem hæc omnia memorato sanctissimo patri nostro domino Innocentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, ejusque successoribus per nos & nostros successores Romanorum Reges & Imperatores observentur, firmaque & inconvulsa semper permaneant, præsens privilegium conscriptum majestatis nostræ aurea bulla jussimus communiri &c. (sequuntur procerum Germaniæ nomina qui testes adhibiti fuere) Acta sunt hæc anno Domini nostri Jesu Christi MCCXIII. indictione prima, regnante domino Frederico II. Romanorum Rege glorioso & Rege Siciliæ anno regni ejus Romanorum primo, regni vero ejus Siciliæ XVI. Datum apud Ægram per manus Bertoldi de Tuffe regalis aulæ protonotarii IV. idus julii. Violavit postea insigni scelere hæc sacramenta hac perfidia Othonem vicit Fridericus, ubi potentiam auctam confirmatamque vidit; sed de ea re suo *loco*: nunc in Gallias ad suspiciendam divina virtute profligatam hæresim, atque antiqua renovata miracula contemplanda excurramus.

XXVI. Vaurensis synod. in Albigenses. Rex Arag. Tolosam venit.

Celebrabatur ineunte anno Vaurensis synodus a legatis Apost. indicta, [t] ut de extinguenda Albigensium hæresi edomandaque Tolosani comitis, aliorumque procerum perfidia magna consilii maturitate deliberaretur; cum Raymundus ex Aragonia traxit Petrum Regem, ad quem confugerat, magnisque succinctum copiis Tolosam perduxit, ut amissam ditionem vel illius gratia qua plurimum etiam apud

Ro-

NOTÆ [t] Vaurense concilium de quo hic Raynaldus cœpisse circa festum dominicæ Apparitionis idest epiphaniæ tradit Vallisarnensis cap. 66. id est, ut arbitror, die octava ejusdem epiphaniæ, quæ anno illo in dominicam incidit. Actam in ea caussam Tolosani comitis, & sociorum constat. Præfuit patribus ibidem congregatis archiepiscopus Narbonensis; nec defuisse Hugonem Regiensem, & Theodosium Genuensem canonicum apostolicæ sedis legatos, constat ex literis utriusque illius legati ad Tolosanum comitem, relatis a Labbeo concil. tom. XIII. col. 860. edit. Venet. Reliqua hujus concilii satis per se explorata sunt, & latius apud Raynaldum explicantur. Quamdiu vero concilium istud duraverit quæstio agitari potest; nam in eadem Labbeana collectione extant literæ Innocentii datæ hoc anno XII. Kal. junii, quibus potestas facta est Narbonensi archiepiscopo, ut de recipiendo in communionem comite Tolosano & sociis id agat, quod expedire censuerit, ex quibus innuitur usque ad diem illam & aliquamdiu deinceps concilium durasse. Nam juxta pontificiam concessionem deliberatum deinceps fuit in concilio utrum expediret Tolosanum comitem, & socios admittere, ut de impactis criminibus sese purgarent. Verum concilium nonnisi octo diebus perseverasse colligo ex iisdem literis legatorum S. sedis ad comitem Tolosanum; asserunt enim ibi *se per octo dies fecisse moram propter factum* (comitis Tolosani) *in concilio apud Vaurum*. Deliberatio autem il-

la

Romanum Pontificem poterat, vel armorum potentia recuperaret. [t] Primum ergo Aragonius, qui magno dedecore partas de Sarracenis victorias suscepto hæreticorum patrocinio obscurabat, indicto tuto in loco colloquio de conciliandæ pace cum Arnaldo Archiepiscopo Narbonensi legato Apostolico ac Montfortio agitare cœpit, rogareque, ut Tolosano, Convenarum, Fuxensi comitibus ac Gastoni Bearnensi erepta a crucesignatis loca restituerentur: cui legatus in scripta redigere quæ peteret, ac patribus ad Vaurensem synodum coactis transmittere jussit. In eo porro conventu Aragonius, ut urbanitate præditus munitusque artibus erat, omnibus comitatis officiis benevolentiæque significationibus Montfortium est prosecutus, ab eoque petiit, inquit auctor: *Ut octo diebus desisteret a malefaciendo inimicis suis; cui nobilissimus & urbanissimus respondit: Non desistam a malefaciendo, sed ob reverentiam vestram cessabo his octo diebus a benefaciendo.* Adstrinxit etiam sese sacramento Rex hostium nomine nullam cladem, impetumve ab ipsis factum iri: at ii pro insita perfidia in catholicorum terras excurrere, multaque colloquii tempore damna intulerunt. Dissoluto colloquio, regressus Tolosam Aragonius, quæ peteret, scriptis commendata ad concilium Vaurense transmisit; quæ nos ideo præterivimus, quod ex patrum responsis facillime eliciantur. Poscebat nimirum, ut omnia quæ Tolosano, Fuxensi, Convenarum comitibus ac Gastoni Bearnensi erepta fuissent, restituerentur, iique in gratiam Ecclesiæ admitterentur.

Erepta hæreticis restitui poscit.

Agit cum Montfortio de induciis. Responsf. Montfortii venustum. Perfidia hæret.

XXVII. Hæretici comites pœnitentiam simulant.

Patres ergo cum non ignorarent Aragonium Montfortii gloriæ invidere, atque comites Tolosanum, Convenarum, Fuxensem, ac Bearnensem simulata pœnitentia Ecclesiæ in speciem reconciliari cupere, quo liberius postea grassari ac furere possent, coloreque illo Aragonium inani uti se cupere pacem, quo eorum comitum opera contra Sarracenos uteretur, tantis etiam sceleribus sese eos contaminasse pro quibus intercederet, ut omnino indigni essent, quibus justo bello erepta redderentur, cum mox ad ingenium redituri, catholicos immanius oppressuri, fidemque pro viribus eversuri essent, sapienter Petro Aragonio ad singula ejus petita respondere; demumque hortati sunt ab iis fovendis defendendisque desisteret, qui tantis criminibus atque omni dedecore infames essent, non levem ex eo gloriæ suæ maculam aspergere: revocaret in memoriam, quantis ab sede Apostolica ornatus beneficiis esset, cui se fiduciarii principis nomine ad colenda ejus imperia obligasset, a qua diademate insignitus, a qua ipsius tutorius regnum obtineret; nec se ullatenus ejusmodi votis obsequi potuisse: ob summum tamen quem erga ipsum honorem gererent, ea Pontifici Maximo relaturos.

Illustri (a) & dilecto in Christo Petro Dei gratia regi Aragonum, comiti Barcinonensium, concilium apud Vaurum salutem & sinceram in Domino dilectionem.

(a) Petr. Vallis. post c. 66.

Petitiones & preces vidimus, quas pro Tolosano & ejus consilio & Fuxensi & Convenarum comitibus, & nobili viro Gastone de Bearno vestra regalis serenitas destinavit: in quibus etiam literis, inter cætera Ecclesiæ filium dicitis vos devotum: super quo domino Jesu Christo, ac regali vestræ celsitudini gratiarum referimus actiones, & in cunctis quibus secundum Deum possemus, propter illam mutuam dilectionem, qua vos sancta Romana mater Ecclesia, sicut intelligimus, amplectitur, & vos ipsam, nec non & ob reverentiam excellentiæ vestræ regales admitteremus affectuosius preces vestras. Super eo quod pro comite Tolosæ petitis & rogatis hæc du-

Responsf. Concil. Vaurens. ad Petrum Reg. Aragon.

NOTÆ

In utrum expediret admittere Tolosanum ad expurgationem facta est in concilio instantibus Hugone Regiensi, & Theodosio apostolicis legatis, non vero instante archiepiscopo Narbonensi, cui pontifex per literas Majo mense datas similem facultatem dederat excipiendi in communionem Tolosanum comitem, dummodo se ab objectis criminibus purgasset. Igitur duplex quoad hoc potestas a pontifice concessa fuit; primam quidem obtinuerant Regiensis episcopus cum socio, qui proinde ea de re patres Vaurenses consultarunt. Dein vero Narbonensis archiepiscopus per literas apostolicas Majo mense datas eandem facultatem obtinuit, de qua nihil a Vaurensibus patribus quærere poterat cum ante aliquot menses concilium illud jam desiisset. MANSI

[a] POst illa verba: *Vel armorum potentia recuperaret*, supple ex Annalibus contractis. *Atque ut pontificem ipsum deluderet, solemni edito sacramento supremum Narbona, & comitatuum Tolosæ & Provinciæ imperium in regem Aragonum, obstrinxitque se pontificis, regisque Aragonum arbitrio hæreticos compressurum, & fidem orthodoxam in pristinum splendorem restitutum iri; ac pariter Gasto Fuxia comes Bernardus senior & alter junior Convenarum comites, Gasto vicecomes Benearnia, idemque Bigoria comes editis publicis instrumentis se ad Dei, ut ajebant, & S. Matris ecclesiæ, & Innocentii papa III. honorem fiduciarios Petri regis professi eadem promiserunt; quæ omnia instrumenta Tarraconensis archiepiscopus, ac plures alii præsules Aragonii obliti justitiæ suis inclusa literis ad Innocentium transmisere. At inania hæc erant &c.* MANSI.

duximus serenitati Regiæ respondendum, quod tam causa comitis, quam filii, quæ pendet ex facto patris, auctoritate superioris est a nobis exempta, cum idem comes Tolosæ Regensi episcopo & magistro Theodisio a domino Papa negocium suum fecerit sub certa forma committi. Unde sicut credimus, memoriter retinetis, quot & quantas gratias dicto comiti post multos excessus ipsius dominus Papa fecit: nec non & quam gratiam ad intercessionem vestram, & preces venerabilis Narbonensis archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus, tunc abbas Cistercii, apud Narbonam & montem Pessulanum eidem comiti faciebat biennio, si bene meminimus, jam transacto. Volebat siquidem idem legatus omnes dominicaturas, & proprietates eidem comiti remanere integras, & illæsas: & ut illa jura quæ habebat in castris aliorum hæreticorum, quæ de feudo ejus erant, sive alberga, sive quista, sive cavalcata eidem integra remanerent. De illis præterea castris quæ erant aliorum hæreticorum, quæ de feudo ejus non erant, quæ idem comes dicebat esse quinquaginta, volebat præfatus legatus, ut quartalis & tertia pars eorum caderet in proprietatem comitis supradicti.

XXIX. Objecta contra Raymundum Tolosanum.

Spreta vero comes illa magna gratia domini Papæ, ac prædicti legati, & Ecclesiæ Dei, veniens directe contra omnia juramenta, quæ olim præstiterat in manibus legatorum, & addens iniquitatem iniquitati, crimina criminibus, mala malis. & Ecclesiam Dei & Christianitatem, fidem & pacem cum hæreticis & rotariis impugnavit, & damnificavit, adeo ut omni gratia & beneficio reddiderit se indignum.

De convenarum comite.

Quod autem pro comite petitis Convenarum, taliter super hoc duximus respondendum: pro certo intelleximus, quod cum post excessus suos multiplices, & juramente transgressionem fœdus cum hæreticis & eorum fautoribus contraxisset, & ipsam Ecclesiam, licet nunquam in aliquo læsus esset, cum eisdem pestilentibus impugnasset, licet postmodum diligenter fuerit admonitus, ut cessaret a cœptis, & rediens ad cor, tandem reconciliaretur ecclesiasticæ unitati; nihilominus idem comes in sua nequitia extitit, excommunicationis & anathematis vinculo alligatus, de quo etiam, ut dicitur, comes Tolosæ asserere consuevit, quod ipse comes Convenarum eum ad guerram impulit & induxit: unde idem comes, actor per hoc guerræ & malorum, quæ Ecclesiæ multipliciter provenerunt, extitit: veruntamen si talem se exhibuerit, ut absolutionis beneficium mereatur, postmodum cum fuerit absolutus, & habuerit potestatem standi judicio, si de aliquo querelatur, Ecclesia ei justitiam non negabit &c.

Belli contra Cathol. incentor fuit.

XXX. *Petit præterea regia celsitudo pro comite Fuxensi, ad quod taliter respondemus, quod constat de ipso, quod hæreticorum extitit a longo tempore receptator, præsertim cum non sit dubium, quia credentes hæreticorum hæretici sint dicendi: qui etiam post multiplices excessus suos, post præstita juramenta, post obligationes tam personarum quam rerum, post injectionem manuum in clericos, & detrusionem eorum in carcerem, pro quibus causis & multis aliis anathematis mucrone percussus, post illam etiam gratiam, quam idem legatus ad intercessionem vestram olim ipsi comiti faciebat, cruentam cædem exercuit in signatos, tam laicos, quam clericos, qui in paupertate, & simplicitate sua, contra Vaurs hæreticos in Dei servitium ambulabant: qualis autem & quanta erat illa gratia, bene recolit, sicut credimus, regia celsitudo; ad cujus preces cum eodem comite compositionem faciebat dictus legatus; sed quod non fuit facta illa compositio, per ipsum comitem stetit: extant enim literæ ad dominum comitem Montisfortis regali sigillo munitæ, talem clausulam continentes: Dicimus etiam vobis, quod si comes Fuxensis noluerit stare placito illi, & vos postea non audieritis preces nostras pro eo, non erimus inde vobis depacati: verumtamen si dederit operam, ut absolutionis beneficium consequatur, & postmodum, cum absolutionis fuerit gratiam consecutus, de aliquo querelatur, justitiam ei Ecclesia non negabit, &c.*

De Fuxensi comite.

XXXI. De Gastone de Bearno.

Postulatis insuper & rogatis pro Gastone de Bearno, ut restitueretur ad terram suam, & ad fidelitates vassallorum suorum, super quo vobis taliter respondemus, ut alia multa, immo potius infinita, quæ in ipsum Gastonem dicuntur, ad præsens silentio transeamus, confœderatus tamen hæreticis & receptatoribus, seu defensoribus eorum contra Ecclesiam & signatos, & ecclesiarum seu ecclesiasticarum personarum manifestissimus persecutor, venit in auxilium Tolosanorum ad obsidionem castri novi. Interfectorem fratris Petri de castro novo Apostolicæ sedis legati habet secum, rotarios diu tenuit, atque tenet. In anno præterito rotarios in cathedralem ecclesiam Oleronis induxit, ubi amputato fune, de quo pendebat pyxis continens corpus domini nostri Jesu Christi, in terram cecidit, & quod nefas est dicere, ipsum corpus Dominicum est per terram extensum (aliud sacrilegium in eodem templo patratum etiam est a rotariis, ut iidem patres Innocentio significavere: Rotarius quidam in irrisionem & contumeliam ordinis clericalis se induit pontificalibus ornamentis, pontificem cantantem missam repræsentare intendens, qui etiam dicitur prædicasse ibidem, & oblationes rotariorum recepisse.) Transgressus juramenta, manus in clericos violentas injecit: pro quibus & aliis causis pluribus, quas ad præsens tace-

Flagitia illius & sacrilegia.

ce-

temus, idem Gasto excommunicationis & anathematis est nexibus innodatus: verumtamen si satisfecerit Ecclesiæ, prout debet, & absolutionis beneficium consequetur, & conquestus fuerit de aliquo, audietur de jure suo. Aliter siquidem pro prædictis sic excommunicatis, clarissime princeps, vestram Regiam majestatem intercedere non deceret, nec nos pro talibus, & in talibus audemus aliter respondere.

XXXII. Monita synodi data Regi Petro. *Ad hæc serenitatem vestram regalem monemus, & hortamur in Domino, quatenus ad memoriam revocare dignemini honorem, quem vobis fecit sedes Apostolica, & illum quem impræsentiarum illustri Regi Siciliæ sororio vestro facis, quid etiam domino Papæ vestra promisistis unctione, & quid vobis sedes Apostolica dederit in mandatis. Oramus, ut Deus ad honorem suum, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, per multa tempora vos conservet. Quod si per hanc nostram responsionem vestræ regiæ majestati non fuerit satisfactum, nos ob reverentiam vestram, & gratiam Domino Papæ curabimus intimare. Dat. Vauri xv. Kal. feb. &c.*

XXXIII. Petri Regis artes. His acceptis Aragonius cum spes suas elusas vidisset, ad alias fraudes se convertit, induciasque a patribus cum hæreticis contrahi ad certum tempus postulavit. At synodus Vaurensis cum Aragonium id deposcere videret, ut eo nuncio sparso cruce insignita militia dissolveretur, cum etiam hæretici pro innata perfidia induciarum a Rege firmatarum tempore in nostrorum terras excurrerent, & grassarentur, inducias admittere recusarunt; quibus exasperatus Aragonius conjunxit sese hæreticis, eosque ac bona in suam clientelam accepit, atque etiam a Tolosanis, quorum urbs Francorum Regi obnoxia erat, fidei sacramentum exigere præsumpsit, utque commissum scelus subornaret, levibus propositis rationibus ad sedem Apostolicam provocavit: quibus tamen præsules minime detulere, legatusque Apostolicus exaratis ad eum literis hæreticorum se partibus irretire, illisve copias auxiliares submittere intentato anathemate vetuit (*a*).

A Tolosanis præter jus sacramentum exigit. Imperia a legato Apost. illi facta.

(*a*) *Apud Inn. l. 16. ep. 42.*

XXXIV. Tentavit aliam Tolosanus comes artem ad ditionem amissam recuperandam. Obtinuerat jam ante ab Innocentio, ut ab hæresis, atque illatæ Petro de Castro novo necis crimine, cujus infamia ac vehementi suspicione laborabat, se purgaret, atque ita traditas antea pontificiæ custodiæ arces urbesque, cum apud S. Ægidium a Milone legato in gratiam Ecclesiæ admissus fuerat, recuperaret: excipiendæ vero illius purgationis provincia Regensi episcopo, & Theodisio canonico Januensi fuerat demandata. Qui cum in Gallias venissent, Raymundus initio rem cum iis gerere neglexit, cum omnia Petri Regis auctoritate, & gratia sibi restitutum iri præsideret: catholici vero antistites apud legatos institere non posse ipsos sine novo pontificio imperio Raymundi purgationem admittere, cum ab eo tempore immanissimis flagitiis se devinxisset, nec datam antea de pellendis hæreticis fidem servasset, foretque exploratum ipsum pejurio insigni judicibus pontificiis illusurum, ac postea rem catholicam afflicturum, ac perditurum. Quibus monitis edocti legati a Vaurensi synodo consilium in ea re flagitavere, patresque respondere, sine novo pontificio jusso nil tentandum, atque interea oratores ad sedem Apostolicam mittendos. Unde cum perfecta synodo Raymundus urgeret legatos Regensem episc. & Theodisium, ut purgandi sui potestatem facerent, seque ad excipienda Apostolica imperia paratissimum exhiberet: hisce literis rationes exposuere, cur id fieri non posset cujus culpa in ipsum derivanda erat.

Legati Ap. quibus Raymundi causa commissa, non admittunt Raymundi purgationem.

Nobili viro Raymundo (b) comiti Tolosano Hug. Dei gratia Regen. episcopus & magister Th. canonicus Januen. spiritum consilii sanioris. (b) Lib. 16. ep. 46.

XXXV. *Nuper literas vestras per quendam militem Quambonum nomine recepimus, in quibus licet continetur expresse, quod parati eratis mandatis nostris humiliter obedire, vos tamen neque mandatis domini Papæ, secundum tenorem rescripti, quod olim obtinuistis ab ipso, neque mandatis, quæ vobis fecimus in concilio apud S. Ægidium, neque insuper mandatis, & monitis legatorum, & Ecclesiæ, quæ vobis apud Narbonam, & montem Pessulanum postmodum facta fuerunt, obedistis in aliquo, vel etiam obeditis, sicut per evidentiam operis manifeste apparet. Sane postquam recessistis a nobis abjurata padagia, in vestræ famæ, ac animæ præjudicium, multipliciter adauxistis. Et ut in paucis multa breviter concludamus, fere nihil ex iis, quæ diversis temporibus in manibus legatorum jurastis, & præcipue tempore bonæ memoriæ magistri Milonis, prout satis manifestum est, curavistis implere, immo, quod dolentes & inviti dicimus, rotarios, & hæreticos contra fidem, & Ecclesiam, & pacem etiam tenuistis postmodum, & tenetis, a quibus, & aliis complicibus vestris mille signati & ultra clerici, & laici in gravissimam Creatoris injuriam, & contemptum occisi fuerunt. Iniquitatem etiam iniquitati addentes, abbatem de monte Albano longo tempore tenuistis in vinculis, venerabilem patrem Agennensem episcopum civitate sua & aliis bonis spoliatum cum rotariis vestris a sede propria ejecistis. Ad nos etiam aliquando auctoritate domini Papæ citati, contempsistis venire, nec super negotio vestro, quod nobis a sum-*

Cur eam repulerint sine novo Pont. imperio.

a summo Pontifice postulastis committi, fuimus aliquando requisiti a vobis. Quamvis enim sciveritis nos per octo dies fecisse moram propter factum vestrum iis temporibus in concilio apud Vaurum, ad nos neque literas vestras direxistis, neque nuncium specialem. Propter igitur supradicta, & alia multa adeo vos fecistis indignos, quod in negotio vestro ad purgationem secundum mandatum domini Papæ, procedere non valemus, prout fuit coram nobis a toto concilio definitum. Ideoque vobis per præsentes literas protestamur, quod hæc omnia per proprium nuncium literis nostris domino Papæ curabimus diligentissime intimare, ut ipse circa personam vestram, & factum, secundum quod suæ beneplacitum fuerit sanctitati, procedat.

XXXVI. Mox literas (a) ad Pontificem legati transmisere, quibus significarunt, ut se in commissa provincia gessissent, rationesque adduxere, ob quas Raymundum comitem ad purgandum se non admisissent.

(a) Ext. in reg. Inn. l. 16. ep. 37.

Legati rei gestæ Pontificem certiorem faciunt.

Sanctissimo patri, & benignissimo domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Hug. sola Dei permissione Regensis episcopus, & Thedisius Januensis canonicus humiles servi ejus, cum longitudine dierum & vita perenni, ad oscula pedum seipsos.

Sanctitati vestræ insinuatione præsentium innotescat quod de facto comitis Tolosani, quod olim in sufficientiæ nostræ providentia vestra commisit, processimus in hunc modum. Sane prius apud S. Ægidium infra tres menses secundum tenorem Apostolici rescripti concilium habuimus archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesiæ, baronum, & etiam aliorum, quorum præsentiam novimus opportunam. Ante omnia per literas nostras comiti memorato mandantes, ut hæreticos, & rotarios de terra sua expelleret; alia etiam mandata impleret humiliter, ad quæ tenebatur astrictus pluribus juramentis: ne si forte mandata illa implere negligeret, purgationi suæ impedimentum præstaret. Cumque vocatus venisset ad concilium, & per operis evidentiam manifeste nobis, & toti concilio constitisset, quod mandata, quæ de hæreticis, & rotariis expellendis, & aliis causis multis, & negociis, diversis temporibus a diversis legatis, & præcipue a bonæ memoriæ magistro Milone sibi facta fuerant, non impleverat, nec implebat; consilium fuit omnium, & deliberatio communis, ipsum non debere tunc temporis ad purgationem admitti. Non enim verisimile videbatur, quod in tantis criminibus, videlicet super hæresi, & nece legati bene juraret, qui toties in minoribus causis, & articulis sua fuerat juramenta transgressus.

XXXVII *Injunctum itaque sibi fuit a prælatis, qui convenerant ad colloquium, & a nobis, ut hæreticos, & rotarios de suo districtu expelleret, & alia nihilominus impleret humiliter ac devote; de quibus constabat ipsum juramentis plurimis obligatum fuisse, quatenus cum in iis, & aliis dignum se fecisset, requisiti ab ipso circa personam ejus Apostolicum exequeremur mandatum. At ipse recedens a nobis, non solum non implevit, quæ mandavimus, verum datus in reprobum sensum ex toto, & oblitus mult im gratiam, & misericordiam, quam ultra suorum exigentiam meritorum apud Apostolicam sedem invenit, cœpit iniquitatem iniquitati adjungere, ac præteritis criminibus, & abominationibus committere graviora; propter quæ a legatis de communi consilio prælatorum multoties fuit anathematis mucrone percussus, & exposita terra ejus. Nec credat Apostolica circumspectio, nos in exequendo mandato vestro extitisse aliquatenus desides, vel remissos: sæpissime cum dictum comitem ex parte vestra citavimus, & ad præsentiam nostram venire contempsit; nec venerabilibus patribus Carpentoractensi, & Vasionensi episcopis, & clericis eorum, quibus usque ad summam fere mille marcharum per me Regensem, & bonæ memoriæ magistrum Milonem sub pœna excommunicationis quondam fuerat condemnatus, & aliis ecclesiasticis, & miserabilibus personis, quas exheredaverat, voluit satisfacere coram nobis. Quæ omnia per venerabilem patrem Nemausensem episcopum, tunc S. Ruffi abbatem, & literas nostras, & per me Thedisium, qui postmodum ad pedes vestros accessi, benignitati vestræ curavimus diligentissime intimare.*

Raymundus a legatis jussus hæreticos pellere.

Non paret.

Ob id illius ditio prædæ exposita.

Postquam autem a beatitudine vestra hoc anno recepimus super eodem negocio iteratum mandatum; licet a comite ipso nunquam fuerimus requisiti, apud Avinionensem civitatem in Provincia, continuo vocavimus ecclesiarum prælatos, quorum consilio & deliberatione mandatum vestrum tutius exequi valeremus. Verum ego Thedisius gravissima infirmitate detentus, & multi ex prælatis, quia generalis corruptio ibi erat aeris, nequivimus colloquio interesse: sicque factum est, ut necessario negocium differretur. Deinde quando tempus habuimus opportunum, venerabiles patres Narbonensis Apostolicæ sedis legatus, & Burdegalensis archiepiscopi, multi præterea episcopi, & alii ecclesiarum prælati juxta Tolosam apud Vaurum ad citationem nostram ad concilium convenerunt, a quibus, prout tenebamur in tanto negocio, consilium requisivimus diligenter. Ipsi vero post multam deliberationem & diligentem tractatum, consilium suum nobis in scriptis dederunt, quatuor nomine hominum sigillatam sigillis; sicut de verbo ad verbum inferius plenius continetur. XXXVIII.

XXXIX. Transmisere etiam ad Pontificem consilium quod sibi a Vaurensi synodo in re tanti momenti datum erat, cujus hoc exordium est: *In nomine Domini nostri Jesu Christi, amen. Hoc est consilium, quod dominus Narbonensis archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus, & alii ecclesiarum prælati, qui fuerunt in concilio apud Vaurum, dederant Regensi episcopo, & magistro Thedisio canonico Januensi judicibus delegatis a domino Papa super negocio comitis Tolosani. Consuluerunt enim eis, quod comes Tolosanus propter multiplices causas & rationes non debeat ab eis ad purgationem admitti, tam super crimine hæreticæ pravitatis, quam super neco legati, &c.* annectuntur rationes, ob quas ad purgationem canonicam admittendus non sit; quæ eum supra in literis a legatis Raymundo datis insinuatæ sint, ac literis etiam a synodo ad Innocentium exaratis insertæ, prætermittendæ hoc loco visæ sunt; addunt post hæc legati:

Patres legatis auctores sunt ne Raym. purgatio recipiatur.

XL. *Et quia non poteramus ad purgationem injungendam comiti procedere juxta consilium prælatorum, per literas nostras bis protestati fuimus comiti sæpe dicto, quod per ipsum stabat & impedimentum præstiterat, ne factum ipsius posset ulterius habere progressum, absque summi Pontificis licentia speciali.* Et infra: *Volentes igitur finem mandati diligentissime custodire, meram & plenam veritatem, filiorum totius facti seriem, & processum beatitudini vestræ breviter intimamus; cui soli Dominus imponendi finem tantis cladibus plenissimam scientiam, & potestatem concessit. Ecclesiæ suæ omnipotens Deus præsidentiam vestram in longitudine dierum conservet.*

XLI. At patres Vaurenses cum imminens rei Christianæ periculum prudentia sua discussissent, si Raymundo aliisque proceribus lue hæretica aspersis parta crucesignatorum sanguine loca admissa a perjuris hominibus purgatione restituta essent, literas (*a*) atque oratores misere ad Innocentium, qui Regis Aragonum artibus circumventus erat ac persuasus Raymundum aliosque proceres hæreseos labe puros esse, profligatam jam penitus in iis locis hæresim, atque arma in Saracenos convertenda, adversum quos eos principes sibi strenuam operam navaturos pollicebatur. At demum fraus patuit, atque expositis Pontifici Raymundi sceleribus, ut hæresim in sua ditione aleret, millo crucesignatos trucidasset, vectigalia auxisset, viros ecclesiasticos insectatus esset, concessa illi antea purgatio revocata est. Cum vero hujus synodi literæ maximam historiæ lucem allaturæ sint, nullatenus a nobis præteriti debuerunt.

Mittunt ad Innoc. oratores.

(*a*) *Eod. l. 16. ep. 38.*

XLII. *Sanctissimo in Christo patri ac beatissimo domino suo Innocentio Dei gratia summo Pontifici, devoti, & humiles servi ejus archiepiscopi, episcopi ac alii ecclesiarum prælati in concilio apud Vaurum, pro sanctæ fidei congregati negocio cum omni affectione congruum vitæ spatium, & salutem.*

Ad agendas pro paternitatis vestræ solicitudine dignas grates, cum nec lingua, nec calamus nobis sufficiat, retributorem omnium bonorum exoramus, ut nostrum in hac parte suppleat defectum, & abunde vobis retribuat omne bonum, quod nobis, & nostris, aliisque nostrarum partium ecclesiis tribuistis. Cum enim in partibus istis pestis hæretica, ibi antiquitus seminata nostris temporibus usque adeo succrevisset, quod cultus divinus ibidem haberetur omnino in opprobrium, & derisum, & in clerum, & bona ecclesiastica, hinc hæretici, inde rotarii grassarentur, & tam princeps, quam populus in reprobum sensum dati a fidei rectitudine deviarent, tandem vigilantiæ vestræ solicitudine faciente, ita nos ex altis oriens visitavit misericordia, ut per sanctos exercitus signatorum, quos ad emundandas spurcitias pestis hujusmodi sapientissime deputastis, & Christianissimum eorum principem comitem Montisfortis intrepidum Christi athletam, & invictum Dominici prælii bellatorem, Ecclesia, que tam miserabiliter corruerat, caput inceperit relevare: & in parte maxima jam destructis adversitatibus, & erroribus universis, terra dudum a cultoribus falsorum dogmatum conculcata, nunc divino cultui laudabiliter assuescat.

Agunt gratias ob navatam contra hæret. operam.

Restant vero adhuc reliquiæ dictæ pestis, Tolosana videlicet civitas, cum castris aliquot, ubi tanquam sordes in sentina cadentes residuum pravitatis hæreticæ se collegit. Quorum princeps comes scilicet Tolosanus, qui ab antiquis temporibus, sicut multoties jam audistis, hæreticorum & fautor extitit, & defensor, pro viribus, quæ sibi remanserunt, impugnat Ecclesiam, & quond potest pro fidei hostibus, ejus cultoribus se opponit. Ex quo enim a sanctitatis vestræ rediit præsentia cum mandatis, in quibus ultra omnem suorum exigentiam meritorum egeratis misericorditer cum eodem, introivit, sicut manifeste videtur, angelus sathanæ in cor ejus, & gratiæ vestræ beneficiorum ingratus, de iis, quæ coram vobis promiserat, nil implevit. Immo pedagia sæpius abjurata vehementer adauxit, ac si mandatorum ipsorum beneficio renuntiasse intenderet, ad omnes quos scivit vestros, & Ecclesiæ Dei adversarios se convertit. Sane per Othonem Dei & Ecclesiæ inimicum opinatus contra ipsam Ecclesiam vires assumere, sub ipsius confidentia manifeste, sicut asseritur, minabatur, quod ecle-

XLIII. *Accus. capita in Tolos. com.*

Defensa ab eo hæresis.

Calcata Apost. imperia.

Junctum cum Othone fœdus.

clesiam de finibus suis, & clerum radicitus exstirparet, hæreticos, & rotarios, quos multoties abjuraverat, ex tunc ferventius solito fovere studuit, & tenere. Oppugnati crucesignati. *Cum enim catholicorum exercitus obsideret Vaurum, ubi sedes erat sathanæ, ac quasi erroris hæretici primatia: ipse in subsidium perversorum misit milites, & clientes, & in castro suo quod Casseri appellatur, fuerunt inventi & combusti a crucesignatis plusquam quinquaginta hæretici de vestitis, præter credentium eorum multitudinem copiosam.*

XLIV. Exciti hostes Eccles. *Invocavit etiam contra Dei exercitum Severicum Regis Angliæ inimici Ecclesiæ seneschallum, cum quo Christi pugilem, prædictum comitem Montisfortis, apud castrum novum Arii obsidere præsumpsit: sed Christi dextera faciente, cito fuit ejus præsumptio in confusionem conversa; ita ut pauci catholici infinitam Arrianorum multitudinem effugarent. Prædictorum autem Othonis, & Regis confidentia defraudatus, ut qui baculo arundineo nitebatur, cogitavit iniquitatem abominabilem, & catholicis auribus detestandam, & ad Regem Marrochitanum suos nuncios destinavit,* Implorata a Rege Marroch. auxilia. *subsidium ejus non solum in terræ nostræ, sed totius Christianitatis excidium implorando. Sed conatum ejus, & damnabilem intentionem superna pietas impedivit. Episcopum Agennensem a sede propria expellendo, bonis omnibus spoliavit, Abbatem de Moysiaco cepit, & abbatem montis Albani fere per annum tenuit captivatum. Rotarii quoque ipsius, & complices, peregrinos clericos, & laicos innumerabiles variis affecere martyriis, &* Præsules male habiti. *nonnullos detinent, ne diutius tenuere captivos. In omnibus iis non est aversus furor ejus; sed adhuc manus ejus extenta: ita ut fiat quotidie semetipso deterior, & omnia mala, quæ potest per se ipsum, & filium, ac complices suos Fuxensem, & Convenarum comites, & Gastonem de Bearno, viros sceleratissimos, & perversos contra Dei Ecclesiam, operetur. Cum autem ultione divina, & censura ecclesiastica memoratus athleta fidei, comes Christianissimus Montisfortis terram ipsorum, tanquam hostium Dei, & Ecclesiæ sancto & justo prælio occupaverit fere totum, ipsi adhuc persistentes in sua malitia, & humiliare se sub potenti manu Domini contemnentes, nuper ad Regem Aragonum recurrerunt, per quem forte intendunt vestram circumvenire clementiam, & Ecclesiam sugillare.*

XLV. Et certe prudentissimos antistites vera conjecisse apparuit, per nuncios enim suos Pontificem decepit Petrus Rex, Apostolicum pro illis mandatum mendaciis surripiens, uti postea questus est Innocentius literis infra reddendis ad eumdem Regem, (a) mandatumque ejusmodi irritum esse jussit, quod iisdem verbis relatum est in epistola, XVI. Kal. februar. ad Montisfortis comitem missa, (b) ubi etiam ad loca Tolosano comiti ablata restituenda pro imperio ac potestate compellit: postridie vero ejus diei, quo ad comitem scripserat, eadem ad Narbonensem archiepiscopum Apostolicæ sedis legatum atque ad Regensem episcopum & magistrum Theodisium Januensem canonicum scripsit, monitosque esse voluit (c). Pergunt episcopi in synodali epistola de Petro: *Adduxerunt enim ipsum Tolosam nobiscum, qui de mandato legati, & delegatorum vestrorum apud Vaurum conveneramus, colloquium habituri. Qui, quæ, ac qualia proposuerit, & quæ nos ei duxerimus respondenda, ex rescriptis, quæ vobis sigillata mittuntur, plenius cognoscetis.* Habentur ista quoque in hujus anni regesto (d). Igitur primum Tolosani comitis nomine, qui Ecclesiæ pariturum se ac facturum satis præseferebat, petiit Rex, ut pro clementia sua in possessionem rerum, quas amiserat, ipsum vel saltem filium restitueret. Erat is Raymundus junior, quem nothum fuisse ait Petrus Bermundus Andusianus comes in suis ad Innocentium Papam literis (e), quibus postulavit sententiam secundum se ferri de terra, quæ ad uxorem suam Tolosani comitis unicam filiam ac legitimam pertinere constabat: filii vero ex concubina nati nullam rationem habendam esse. Sed rursus ad synodalem epistolam:

(a) Ibid. ep. 48.

(b) Inn. l. 15. ep. 211.

(c) Id. ib. ep. 210.

(d) Lib. 16. ep. 38.

(e) Lib. 15. ep. 220.

Mittitur etiam sanctitati vestræ consilium, quod delegatis vestris super facto comitis Tolosani tribuimus requisiti. Omnes igitur unanimiter, & concordes hæc præmissa sanctitati vestræ intimamus, liberantes animas nostras, ne pro defectu significandi in negocio fidei de contingentibus aliquid omittatur. Demum vero pro animabus nostris, ac commissarum nobis ecclesiarum substantiis vestræ misericordiæ supplicantes exposcimus per viscera misericordiæ Dei nostri, ut liberationis & pacis, immo vitæ nostræ negotium, quod in parte maxima jam feliciter promovistis, cum manifesta justitia, & potentia sit in promptu, feliciori fine digneminí consummare ponentes ad radicem arboris damnosæ securim, & eam, ne noceat ultra, perpetuo succidentes. Pro certo namque sciatis, quod si terra, quæ dictis tyrannis cum tanta justitia, & multa Christianorum effusione sanguinis est ablata, ipsis aut eorum heredibus restituatur, præter scandalum fidelium, qui hoc negotium promoverunt, non solum fieret novissimus error pejor priore, sed excidium exinde clero & Ecclesiæ inæstimabile immineret. Ad hæc quoniam enormitates, blasphemiæ, abominationes, & alia scelera prædicto- XLVI.

rum per singula præstatè pagina non credimus annotanda, ne librum texere videremur, quædam in ore nunciorum posuimus, quæ sanctis auribus vestris poterunt viva voce referre. Hactenus synodalis epistola, ejusdemque argumenti literas (*a*) Burdegalensis, Vasatensis, & Petragoricensis episcopi Innocentio misere.

(*a*) Reg. l. 16. ep. 45.

XLVII. Scripsit (*b*) præterea ad Innocentium Papam Biterrensis archiepiscopus, ac supplicibus votis contendit, ne ab Aragonum Regis fraudibus se irretiti pateretur, qui insolenter jactabat Tolosano comiti ejusque consciis hæreticis, rotariis, sacrilegis, homicidis, omnique flagitiorum genere implicitis, possessiones ac bona ab Apostolica sede sua opera ac precibus restitutum iri; Tolosam vitiorum omnium tum temporis sentinam (quæ nunc magna religionis laude efflorescit) aliaque loca nonnulla, quo toties hæreticæ luis reliquiarum illuvies confluxerat, funditus everteret: *Profecto namque* subdit ex ardenti zelo fidei catholicæ, quo flagrabat, *si dicta civitas*, Tolosa scilicet, *quæ nidus hæreticorum existit, & extitit ab antiquo, ita quod, sicut legitur, ob causam similem fuit olim eversa funditus, & etiam exarata, remanserit pestilentibus memoratis, adhuc flamma egredietur de ipsa, quæ partes nostras & alias circumpositas pejas solito profligabit;* hactenus ipse, pariterque de Tolosa excindenda alii Galliarum præsules (*c*) Innocentium interpellarunt.

(*b*) ibid. ep. 44. Tolosa hær. Albig. sedes.

(*c*) Reg. l. 16. ep. 45.

XLVIII. His acceptis literis auditisque præsulum Montfortiique oratoribus, qui immania Raymundi aliorumque procerum flagitia Pontifici exposuere, Innocentius, cum se delusum ab Aragonum Rege videret, ipsius oratorum petita repulit, jussaque antea Montfortio data, ut Gastoni, & Fuxensi, & Convenarum comitibus ablata restitueret, ut surreptitia rescidit, quod non modo infanda comitum Fuxensis & Convenarum scelera suppressisset, verum eos etiam una cum Gastone Bearnensi ac Tolosanis in sinum Ecclesiæ redire velle insinuasset, Pontifex datis ad Regem Aragonum literis, (*d*) propositis primum ingentibus beneficiis, quibus a se decoratus esset, quorum causa tum potentia, tum fama auctus fuerat, a tuendis Tolosanis, quandiu hæresi imbuti essent, abstinere jussit. Significavit se Fulconi Tolosano episcopo provinciam demandasse, ut Tolosanos pœnitentes fidelium communioni restitueret, quos ipse obfirmatos in scelere reperisset, civitate ac bonis deturbarentur: iniquius se ferre in causa Gastonis Bearni & comitum Fuxensis & Convenarum circumventum; proinde imperia de restituendis illorum bonis rescindere, cum ob hæresim sceleraque anathemate defixi fuissent: si tamen conciliari Ecclesiæ cupiant, eam rem se legato Apostolico commisisse, ac se postea legatum de latere ad omnia componenda, jusque iis proceribus dicendum missurum: imperare se ut inducias cum Montfortio ineat, religioseque observet; a quo tamen pro terris, quæ supremo jure regno Aragonensi obnoxiæ essent, sacramentum fidei acciperet, & si Tolosani & prædicti principes viti perstarent in scelere, se ad eos excindendos cruce induras copias immissurum; atque adeo vetare, ne perfidis auxilium operamque explicaret: alioquin ipsum Dei, hominumque odia, ac justas pœnas incursurum.

Inn. queritur apud Reg. Arag. se deceptum.

(*d*) Ep. 48.

Habito cum fratribus nostris tractatu, atque consilio diligenti, volentes honori tuo quantum ad famam, saluti quantum ad animam, & indemnitati, quantum ad terram, paterna solicitudine præcavere, serenitati tuæ in virtute Spiritus sancti, sub obtenta divinæ, ac apostolicæ gratiæ districte providimus injungendum, ut sine mora prænotatos deseras Tolosanos, & complices eorumdem, non obstante promissione, vel obligatione quacunque præstita, vel recepta in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ. Postremis hisce verbis alludere videtur Innocentius ad jusjurandum a Raymundo Tolosano comite, ejusque filio, atque a Tolosanis consulibus, insuperque a Raymundo Fuxensi, ac Bernardo Convenarum comitibus, denique a Gastone Bearnensi, & a Bigerronum comite, ineunte anno seorsim a singulis præstitum, publicisque monumentis consignatum, ac plura ejus jurisjurandi exempla Raymundus (*e*) Terraconensis archiepiscopus ad Innocentium misit, quo terras suas juraque omnia Petro Aragonum Regi se tradere conceptis verbis profitebantur. Verba vero eorum ad Petrum hæc sunt: *Per detentionem personarum nostrarum, & terræ nostræ possitis compellere, & urgere nos ad omnia illa exequenda, & observanda, quæ dominus Papa & sacrosancta Romana Ecclesia de personis nostris, & rebus decreverit statuenda.* Pergit Innocentius:

XLIX. Inn. imperat Regi Arag. ut Tolos. destituat.

(*e*) Reg. Inn. l. 16. ep. 47.

L. *Miramur insuper, & movemur, quod tu pro terra nobilium virorum Convenarum & Fuxen. comitum, & Gastonis de Bearno restituenda sibi Apostolicum per nuncios tuos, suppressa veritate, mendacium exprimentes, surripi fecisti mandatum, cum præter multa, & magna eorum flagitia ob hæreticorum favorem, quos manifeste defendunt, excommunicationis vinculo sint innodati. Verum cum mandatum pro talibus sic obtentum non teneat, illud tamquam surreptum penitus revocamus. Si vero iidem Ecclesiæ unitati reconciliari desiderant, prout dicunt, venerabili fratri nostro Narbonensi archiepiscopo Apostolicæ sedis legato, nostris damus literis in mandatis, ut re-*

Inn. surrepta ab Arag. Reg. diplomata revocat.

recipiens ab ipsis non solum juratoriam cautionem, cum jam fint sua juramenta transgressi, sed & aliam quam viderit expedire, beneficium eis absolutionis impendat. Et infra: *Interim ergo inter te, & terram tuam, & dictum comitem Montisfortis ac suam volumus, & mandamus firmas treguas fieri, & servari, hereticis prorsus exceptis, cum quibus cum nulla sit societas lucis ad tenebras, nec participatio Christi ad Belial, aut pars fidelis cum infideli, orthodoxæ fidei professores treguas habere non convenit, sive pacem. Mandantes nihilominus comiti ante dicto, ut tibi pro terra, quam a te tenet, reverenter exhibeat, quod exhibere tenetur. Illud autem excellentiam tuam volumus non latere, quod si Tolosani, ac nobiles sæpedicti adhuc quoque in errore suo duxerint persistendum, nos per indulgentias innovatas crucesignatos, & fideles alios præcipimus excitari, ut ad extirpandam pestem hujusmodi, divino freti auxilio insurgentes, tam contra ipsos, quam quoslibet alios receptatores, aut defensores ipsorum, qui plus ipsis hereticis sunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabaoth. Dat. Later. * Kal. jun. Pontificatus nostri anno sextodecimo.* Qua de re etiam, ut subditur, ad Montisfortis comitem, Narbonensem archiepiscopum, & Tolosanum episcopum scripsit; afferuntur etiam hæ Innocentii ad Petrum Regem litteræ (a) a Vallisarnensi: verum corrigendus apud illum qui irrepsit, error, dum adscriptus est iis annus Pontificatus XIX.

* XVI.

(a) Petr. Vall. hist. Albig. c. 66.

LI. At non modo paruit Aragonius Pontifici, verum ut dolis instructus erat, Montfortio insidias conflare cœpit: (b) ineundi quippe prope Narbonam, colloquii prætextu, firmata munitaque præsidio Aragonensium Tolosa, non Aragonios modo, sed rotarios hæreticosque ac suos adduxit, adeo ut Montfortius suæ saluti consulens, ab eo sese colloquio subduxerit. Nec multo post Catalanis in Montfortii terras excurrentibus, ac grassantibus, Montfortius per legatos pacem a Petro flagitavit, ac si ob hæreticorum occupatas terras sibi infestus foret, Pontificiis jussis in omnibus pariturum & discordiam æquitate compositum iri significavit; quas pacis oblatas leges respuente Aragonio res in apertum bellum erupit; cum antea etiam Aragonius comitis dignitati capitique insidias compararet. Sed antequam hujus belli, quod prælio cruentissimo, in quo Petrus Rex occubuit, confectum est, historiam recenseamus, insinuandum videtur a Pontifice, Aragonum Regis consilii perditissimi inscio, datum fuisse IV. non. jul. diploma, quo promissam ab Urbano II. Aragonum Regi Apostolicam clientelam nunquam defuturam pollicetur, adducitque ejus Pontificis privilegium (c) ubi Urbanus hæc inter alia: *Te enim,* Petrum alterum alloquitur, *tanquam Regem B. Petro devotissimum, & omne tuum regnum in tutelam sedis Apostolicæ speciali dilectione suscipimus. Constituimus ergo auctoritate apostolica, sancientes, ut omnes tui successores regnum illud de manu nostra, nostrorumque successorum accipiant, eundem censum, quingentorum scilicet mancusorum rependant, & se B. Petri Reges ministros, & famulos recognoscant, &c. Dat. Placentiæ per Joannem S. R. E. diaconum Cardinalem XVII. Kal. april. ind. III. anno dominicæ incarnationis 1095. Pontificatus domini Urbani secundi Papæ octavo.*

(b) Eadem hist. Albig. c. 67.

Insidiæ Montfortio comparatæ.

(c) Inn. l. 16. ep. 88.

Aragonia sedi Apostolicæ clienteiæ commissa.

LII. Dignissimus quidem erat Apostolico patrocinio Petrus Rex ob eximium antea erga sedem Apostolicam demonstratum studium, cui etiam regium diadema devoverat, ob egregias virtutes, quæ in ipso emicabant, ob partas de Sarracenis victorias, ad quos in Castella profligandos anno superiori maxima bellica facinora explicuisset, nisi tot laudes suscepto hæreticorum patrocinio deformasset; adeo ut ejus calamitas principibus, qui se hæreticorum fœderibus inquinant, exemplo esse possit. Aliam etiam maculam susceperat; Mariam enim Reginam a se repulerat, atque, ut scribit Surita (d), in concubinarum, quas illi hæretici submittebant, amores se effuderat: agitataque tum in Galliis tum Romæ matrimonii, quod Petrus irritum contendebat, controversia, lata est hoc ipso anno sententia pro Regina. Extant ea de re ad ipsam (e), atque etiam ad Petrum (f) pontificiæ literæ; quem Innocentius uxorem gravissimis incussis minis recipere jussit: sed apostolica imperia nil valuere: Regina enim a Pessulanis male habita apud Innocentium questa fuerat, qui Narbonensi archiepiscopo aliisque præsulibus ferendi illi auxilii provinciam tradidit. (g)

(d) Surit. l. 2. c. 63.

Jussus Rex Aragon. uxorem recipere.

(e) Inn. l. 15. ep. 219.

(f) Post eand. ep.

(g) Inn. l. 16. ep. 29.

LIII. Utinam Petrus monentem consulentemque Innocentium audisset: cum enim in speciem se Pontifici pariturum jactaret, graviorem belli molem in Montfortium comparabat, ac ferocius qua vi, qua dolo grassabatur. Potentissimo demum succinctus exercitu Vasconiam irrupit, ut eas regiones crucesignatorum armis partas hæreticis redderet, suæque subiiceret ditioni. Late jam ille sui terrorem circumtulerat, ac plura loca ad deditionem partim metu adduxerat, partim in suas partes pellexerat, cum Murellum tribus leucis Tolosa dissitum fossis murisque debile, sed præsidio forti munitum feria tertia post natalem Virginis diem, ut ait Parisius (h), obsidione cinxit. At Montfortius accepto nuncio Murellum periclitari, ni mature pro-

Petrus Rex Montfortio bellum movet.

(h) Par. hist. Angl.

Murellum obsidet.

procurreret, impigre, exiguas quas habebat, copias corripit: cui jam profecturo (a), percussa metu oxor ait tristibus præsagiis horrere animum, quod dormienti ex utroque brachio sanguis magna vi emanare effundique visus esset. Cui comes: *Certe etsi somniassem hac nocte me interficiendum esse in bello, ad quod propero, securias & liberias irem, at stultitiæ Hispanorum, & hominum terræ hujus, qui somnia curant, & auguria, plenius contrairem.* Cumque Saverdunum perveniffet, ingressus templum ingenti pietate delibutus, zeloque ardens, gladium, quo præcinctus erat, altari imposuit, fususque in preces ait: O *bone domine! o Jesu benigne, tu me licet indignum ad tua prælia elegisti, desuper altare tuum hodie arma accipio, ut præliaturus prælia tua a te accipiam justitiam præliandi.*

(a) Ib. ep. 71.

Spernenda somnia.

Eo provolat Monfortius.

Arma ex altari sumit.

LIV. Condit testamentum.

Moturus Saverduno cum insigni vitæ discrimini se commissurus esset, vitæ maculas confessionis sacramento expiat, testamenti tabulas scribit, abbatique Bolbonæ commendat, ut si in bello caderet summo Pontifici confirmandas deferret; [1] mox acie triplici composita, instructaque, Murellum tendit. In medio itinere id novum contigit, quod auctor miraculo adscribit. Timebatur ne certo iniquiore loco Altam ripam inter ac Murellum hostes occurrerent, copioso tum præsertim imbre effuso: verum cum Montfortius sacrum templum ingressus, preces numini porrigeret, discussis nubibus cœlum clementius ac serenum enituit, atque ex periculo divina virtute evasit.

Precibus obtinet sedari imbrem.

LV. Legati Apost. studium pro pace adducenda.

In eo rerum discrimine Narbonensis archiepiscopus S. A. L. magnam præsulum multitudinem congregari jusserat, ut bellum sopiret: cumque Regem Aragonum solicitasset, ut in colloquium cum præsulibus descenderet, derisit Rex antistitum preces, adjecta in auxiliares Montfortii copias verborum contumelia: frustra ipsos ob quatuor gregarios milites, quos secum adduxerant, colloquium cum regia majestate deposcere: Tolosani vero respondere, sine Aragonum Rege cum iis agere sibi integrum non esse. Feroci hoc responso non deterriti præsules insigni demissionis Christianæ exemplo illius animum emollire sunt aggressi. Communi enim consensu nudis pedibus illum adire decreverunt, ut ab hæreticorum tuenda causa impugnandaque Ecclesia precibus avocarent, præmisereque viros religiosos, qui episcopos hac de causa adventare significarent, quamquam pia eorum industria delusa est.

Superbum illi datum a Rege Arag. responsum.

Captata interim occasione hostes in obsessam arcem irrumpere pertentarunt. Conclamatum itaque est ad arma, atque audacissimi quique cæsi. Cumque frustra præsulum preces consumptæ essent, ad decernendum prælio cum Rege Montfortius se comparavit: in quo si invadendi hostis audaciam mirentur alii, cum octingentos equites cum centum millibus conferre meditaretur, prædicent alii bellicam virtutem, qua cæsis viginti circiter millibus octo (b) tantum e suis amisit, plus ego longe pietatem ardentemque ad fundendum pro Christo sanguinem animum suspicio, de quo hæc Vallisarnensis: *Cum intraret comes munitionem castri, ut se armaret, & transiret ante basilicam suam, subito introspexit, & vidit Uticensem episcopum celebrantem missam, & dicentem: Dominus vobiscum post evangelium, ad offerendum statim cucurrit comes Christianissimus, & flexis in terram genibus, & junctis manibus ante episcopum dixit ei: Do & vobis offero animam meam & corpus meum. O devotio principis! post hæc intrans munitionem armis se munivit, rediensque ad episcopum in prænotata basilica denuo obtulit se ei & arma sua.* His robur & præsidium divinum promeruit, ut quamvis paucis succinctus copiis, numerosissimos Regis Aragonii comitumque Tolosani, Fuxensis, Convenarum aliorumque procerum exercitus prostraverit; utque tanto miraculo major concilietur fides, Vallisarnensis, qui his interfuit, verba adducamus.

LVI.

(b) Jordan. MS. bibl. Vat. signat. n. 1960.

Montfortii commendantis se Deo pietas.

Invictus illius animus.

Consuluit comiti miles quidam, ut numerari faceret milites suos, & sciret quot essent. Cui comes nobilis: Non est, inquit, opus, satis sumus ad superandum per Dei auxilium hostes nostros; omnes autem nostri inter milites & servientes in equis non erat plusquam octingenti, cum hostes centum millia esse crederentur, paucissimos autem & quasi nullos pedites nostri habebant. Insuper & comes nobilis inhibuerat, ne quis pedes egrederetur ad pugnam. Dum igitur comes & milites nostri mutuo loquerentur, & de bello tractarent,

LVII. Octingenti invadere parati centum millia hostium.

Illorum pius fervor in cruce adoranda.

NOTÆ [1] AD illa verba: *Summo pontifici confirmandas deferret*, hæc accedunt in Annalibus contractis. *His addit Guillelmus de Podio Laurentii Monfortium, cum ab eodem abbate deterreretur, ne cum exiguis copiis regem Aragonum bello exercitatissimum, ac viribus præpotentem adoriretur, respondisse non timendum, qui in Dei ecclesiam adultera mulieris amore conjurasset; interceptasque ejusdem literas protulisse, quibus rex prænobili conjugata Tholosana scribebat inter alia verborum lenocinia se illius amore captum ad Gallos depellendos venisse: quas literas, ut testes impietatis Petri regis Montfortius secum deferebat in prælio.* MANSI

rent, ecce archiepiscopus Tolosanus advenit habens mitram in capite, in manibus vero vivificæ lignum crucis; mox nostri cœperunt descendere de equis & singuli crucem adorare: episcopus autem Convenarum vir miræ sanctitatis videns, quod in ista adoratione crucis nimia fieret mora, arripiens de manu Tolosani episcopi lignum crucis ascendens in locum eminentiorem, signavit eos, dicens: Ite in nomine Jesu Christi, & ego vobis testis sum, & in die judicii fidejussor existo, quia quicunque in isto glorioso occubuerit bello, absque ulla purgatorii pœna æterna præmia & martyrum gloriam consequetur, dummodo confessus sit & contritus, vel saltem firmum habeat propositum, quod statim peracto bello super peccatis, de quibus nondum fecit confessionem, ostendet se sacerdoti. Qua promissione ad instantiam nostrorum militum repetita sæpius & multoties ab episcopis confirmata, statim nostri per cordis contritionem & oris confessionem, mundati a peccatis, donantes sibimetipsis, si quis adversus aliquem querelam haberet, egrediuntur de castro, & tribus aciebus dispositis, in nomine Trinitatis contra hostes intrepidi procedebant; episcopi autem & clerici intraverunt ecclesiam deprecaturi Dominum pro servis suis, qui se pro ejus nomine morti exponebant imminenti, sic orantes & clamantes in cælum, quod ululantes dici potius deberent, quam orantes.

Indulgentia iis datæ.

Expiant conscientiam.

Præsulum ardentes preces.

LVIII. *Ibant igitur milites Christi gaudentes ad locum certaminis, * pro ejus nomine non solum contumeliam, sed & mortem pati, qui egressi de castro in campi planitie juxta castrum viderunt hostes paratos ad pugnam quasi totam mundam.* Verum Parisius (a) Regem Aragonum adeo sibi præsisum ait, ut tunc mensæ accumberet, cum erupit Montfortius, cujus facetum hoc dictum affert: *Per exploratores noverat comes Simon, quod Rex Aragonum se paravit (tam securus fuit) ut ad mensam sederet pransurus; unde comes jocose dixit super hoc certificatus cum exiret: Certe serviam ei de primo ferculo. Unde primus ipse Rex Aragonum gladio transfossus, antequam tres buccellas panis deglutiret interemptus occubuit;* cujus rei historiam ex Vallisarnensi prosequamur: *Statim prima acies nostra audacter in hostes insiliit, & in ipsos medios se immisit: mox secunda subsequitur, hostes penetrat sicut prima, in quo congressu Rex Aragonensis occubuit & multi Aragonenses cum eo; ipse enim utpote superbissimus in secunda acie se posuerat, cum Reges semper esse soleant in extrema: insuper arma sua mutaverat, armisque se induerat alienis.*

* *parati*

Hostium prima acies cæsa.

(a) *Par. hist. Angl.*

Facetum comitis dictum.

Rex Aragon. in secunda acie occumbit.

Pergit de Montfortio dicere, ut in sinistrum hostilis exercitus cornu irruperit, quanta subierit discrimina, quamque egregia facinora in penetrandis elidendisque hostibus explicuerit, ac tum maxime, cum ab hoste in capite percussus pugnum ita valide illius mento illisit, ut equo dejecerit; quo viso infinita hostium multitudo perculsa in fugam sese effudit: *Quod videntes nostri, illi videlicet qui fuerant in prima acie, & in secunda, instantissime insecati sunt fugientes, & gravissime prosecuti, extremos eorum cædentes ex ipsis multa millia occiderunt. Comes vero noster, & illi qui cum eo erant, lento cursu post nostros qui eos insequuntur, de industria sequebantur, ut si forte hostes conglobarent se, & resumerent animos resistendi, nostri qui fugientes divisi alter ab altero consequebantur, ad comitem possent habere recursum. Nec silendum quod comes noster nobilissimus non est dignatus in bello aliquem percutere, ex quo fugientes vidit & vertere sibi tergum.*

Periclitatur Montfortius.

Hostes fugat.

Parcit fugientibus.

LIX. Subjungit auctor Tolosanum episcopum visa hostium strage in Tolosanos, qui castro impugnando instabant, pietate permotum virum religiosum ad eos transmisisse, ut ad faciendam deditionem hortaretur, atque in securitatis tesseram cucullum suum (erat namque monachus) traderet. At illos re spreta nuncium vulnerasse, ac mox fusos deletosque: postea Montfortium, parta victoria, ad Aragonii Regis intuendum corpus, quod jam gregarii milites spoliarant, illud adduci jussisse, magnoque dolore e tristi spectaculo affectum: *Piissimus autem comes videns Regem jacentem prostratum, descendit de equo, alterum David super Saul alterum repræsentans; his omnibus rite peractis & de hostibus fidei tam submersione, quam gladio circiter viginti millibus interfectis, Christianissimus comes intelligens tantum miraculum Dei virtute, non humanis viribus factum esse, ab illo loco, ubi descenderat, nudus pedes ad ecclesiam perrexit omnipotenti Deo pro collata victoria gratias repensurus: equum etiam suum & arma dedit pauperibus in eleemosynam.* Discant ex insigni adeo victoria principes, virtutem bellicam pietatis studio non enervari, sed confirmari; de Montfortio enim hæc tradit Rigordus: (b) *Iste Simon propter virtutem admirabilem in partibus illis comes fortis vocabatur, qui cum esset in bellis strenuissimus, omni tamen die missam & horas canonicas omnes audiebat, semper sub armis, semper in periculo, spreta pro Dei servitio patria.* Ad majorem dictis fidem auctoritatemque conciliandam, præsulum de ea victoria gratulatorias ad omnes catholicos, ac triumphales scriptas literas ex Vallisarnensi delibare visum est.

Viginti millia host. periere.

Montf. dat equum & arma pauperibus.

Pietas virtuti bellicæ non contraria.

(b) *Rig. in gest. Phil.*

LX. *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, qui sanctam Ecclesiam bona*

dili-

Præfulum lit. de reportata victoria.

diligunt voluntate. Deus fortis & potens, Deus potens in prælio. Quinta feria infra octavas nativitatis B. Mariæ Virginis, sanctæ concessit Ecclesiæ, devictis miraculose inimicis fidei Christianæ, victoriam gloriosam, & triumphum gloriosum in hunc modum. Post correptionem affectuosissimam, zelo paternæ pietatis a summo Pontifice diligentissime Regi factam Aragonensi, inhibitionemque districtissimam, ne inimicis fidei præstaret auxilium, consilium, vel favorem, sed ab eisdem recederet indilate, & treguas haberet firmissimas cum comite Montisfortis: quibusdam etiam literis, quas ejusdem Regis nuncius per falsissimam suggestionem contra comitem Montisfortis impetrarat de terris reddendis comitibus Fuxensi, Convenarum & Gastoni de Bearno, post veritatis cognitionem, cassatis a domino Papa, & tanquam nullius valoris penitus revocatis: idem Rex correctionem patris sanctissimi non devotione recepit filiali, sed transiit contra mandatum Apostolicum superbe recalcitrans, quasi cor habens durius induratum, licet venerabiles patres Narbonensis archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus, & Tolosanus episcopus sibi literas & mandatum summi Pontificis transmisissent, mala quæ pridem conceperat, voluit postmodum parturire: quia in terram, quæ per virtutem Dei auxilio signatorum contra hæreticos & eorum defensores fuerat acquisita, intravit cum exercitu, eamque contra mandatum Apostolicum subjugare, ac prædictis inimicis reddere attentavit, parte ejus tum sibi aliquantulum subjugata: cum pars multa residui ob ipsius securitatem apostatare intenderet, & se ad apostatandum jam pararet, congregatis insimul comitibus Tolosæ, Fuxi & Convenarum & Tolosanorum exercitu magno valde, feria tertia post nativitatem B. Mariæ Murelli castrum obsedit. Et pluribus interjectis verbis:

LXI. *Christi milites reverendi, ligni dominici signaculo cum insigniis pontificalibus consignati, in nomine sanctæ Trinitatis tribus aciebus dispositis exierunt. Hostes vero e contrario multas habentes acies, & magnas, suis jam muniti armis tentoria sunt egressi. Quos licet multos milites & populum multum nimis clientes Christi de ipsius auxilio confidentes, & licet illorum respectu paucissimi magnam multitudinem non verentes armati ex alto viriliter sunt aggressi. Statim virtus altissimi per manus servorum suorum hostes suos confregit, & comminuit in momento: terga enim vertentes in fugam facti sunt, tanquam pulvis ante faciem venti, & angelus Domini persequens eos erat: hi turpiter fugientes, hi turpi fuga mortis periculum evaserunt, alii vitantes gladios aquæ periculo perierunt: quam plures vero fuerunt in ore gladii devorati. De illustri Rege Arragonensi, qui cum interfectis occubuit, plurimum est dolendum, quia princeps tam potens, & nobilis, qui si vellet, posset & deberet Ecclesiæ sanctæ utilis multum esse, nunc Christi adjunctus hostibus, Christi amicos, & sanctam Ecclesiam improbe perturbabat.* Et infra: *Præscripta omnia, sicut quæ vidimus & audivimus, esse verissima, in verbo Dei perhibemus, consignantes ea nostrorum munimine sigillorum, utpote reservari digna in memoriam sempiternam. Datum Murelli, in crastino victoriæ gloriosæ, scilicet sexta feria, intra octavas nativitatis B. Mariæ anno Domini 1213.*

LXII. Suspiciat hic lector insigne divinæ providentiæ miraculum, quæ suos tuetur, atque in eos asperius animadvertit, qui cum antea ipsios obsequio essent addictissimi, insigni postea perfidia descivorunt. Petrus enim Rex, qui cum paucis copiis sæpius crucis hostes etiam anno præterito cum Castellæ & Navarræ Regibus ad ducenta prope millia trucidarat, nunc cum potentissimo exercitu, dum impiis sese adjungit primo crucesignatorum paucorum impetu obteritus est; cujus corpus diu insepultum jacuit, cum anathemate contracto obiisset, ut ejus soror Constantia Augusta (fuerat illa mortuo primo viro Rege Ungariæ, Friderico tum Regi Siciliæ an. Christi MCCIX. matrimonio juncta) queritur: *Constantia Dei gratia Imperatrix semper Augusta, & Regina Siciliæ, Urgellensi episcopo devoto suo salutem, & dilectionem. Super* (a) *fratris nostri Regis Aragonum, qui tantus erat, casum miserabilem, & causam tristitiæ multiformem eo magis angimur, & movemur, quo eum toto tempore vitæ suæ miles Ecclesiæ fuerit, & pro fide bellator extiterit, limen, & terminus in quo stabat furor ille, ac impetus immanium barbarorum, cum Apostolicæ sanctitatis fuerit filius specialis, peccatis exigentibus, in ultimis suis inventus est alius, ut ejus videatur demeruisse clementiam, multis suis laboribus in longo studio jam quæsitam. Narrare vobis non expedit singula, quæ novistis, & qui nostrorum vulnerum estis participes, & dolorum, ea affectione purissima, qua Regem ipsum, & regnum, ac nos, & domum regiam dilexistis. Nos quidem propter locorum distantiam diu ignoravimus casus illos, qui propter regni nostri causas urgentissimas celabantur, ubi tandem nobis super iis indignantibus detecti, statim misimus ad dominum Papum per F. de Gajeta regium familiarem, devotum, ac fidelem nostrum, preces humiles, & devotas; responsum, & eventum negocii ignoravimus. Quoniam igitur ad concilium audivimus vos esse ven-*

Divina justitia in Petro cæso emicat.

(a) *Extat. hæc ep. in cod. basil. S. Petri.* Constantiæ Aug. ad episc. Urgell. flebiles lit.

tu-

turos, credentes in causa ista, quæ justa est, quæ pia est, quæ vestra est, vestro patrocinio relevari, rogamus attentius, & monemus, quatenus super iis, quæ necessaria sunt, consilium, & auxilium impendatis. Super dolorem siquidem dolor adjicitur, quod ejusdem fratris nostri corpus dicitur insepultum, ut ex eo nobis quotidie moriatur. Erit de studio vestro, ut saltem modico sit dignus tumulo tot provinciarum dominus, & capax animus tot virtutum. Erit nihilominus de solicitudine vestra apud dominum Papam intervenire, suppliciter super statu pupilli regis filii ei salubriter ordinando. Fuisse vero demum Regis Petri corpus sepulturæ mandatum ab hospitalariis equitibus, quos magnis opibus affecerat, scribit Surita (*a*).

Petri Reg. corpus insepultum diu manet.

(*a*) *Sur. l. 2. c. 63.*

LXIII. Ut luctu ea funesta mors oppressit Petri conjunctissimos, ejusque fœderatos, ita diffudit aliorum animos incredibili voluptate: excitati etiam plures ad capessenda in Albigenses arma, ut ea pestis radicitus evelleretur, ipseque legatus (*b*) Apostolicus Robertus e Corceone Cardinalis, qui ad cogendos in Terræ sanctæ subsidium crucesignatos operam navabat, contra Albigenses studium convertit, ac nonnullos concionatores populos ad eam expeditionem incendere jussit, ipseque signo crucis suscepto in hæreticos sese generose accinxit. At hæretici tum ob cladem acceptam angi vehementius, atque ad imminentes novas crucesignatorum copias trepidare: Præ cæteris vero tantæ (*c*) victoriæ nuncio inhorruerant metu Tolosani, oblatisque obsidibus jugum se ac leges accepturos in speciem tulere: utque insita hæresi perfidia est, paulo post recusarunt. At comes Montfortius in comitis Fuxensis terras irruptione facta obvia populatur, Fuxi suburbium flammis delet ac mox in Provinciam excurrens, Ademarum, Valentiæ comitem, aliosque nobiles, partim compescuit & fregit, partim metu armorum ad suas partes adduxit.

(*b*) *Vallis. hist. Albig. c. 75.* Robert. Corceon. A. S. L. concionatur in Albigen.

(*c*) *Petr. Val. hist. Albig. c. 74. 75.* Monfortii facinora alia.

LXIV. Defecere interea a Montfortio nonnullæ urbes, inter quas mons Pessulanus & Narbona, quæ, Aymerico illius domino annuente, Aragonios excepit. Descivit etiam in Caturcensi provincia Olima, quæ insigni proditione Judæque æmula, evocatis ruptariis (erant ii publici latrones omnibus sceleribus inquinatissimi) Balduinum comitis Tolosani fratrem, sed adeo insignem virtutibus fideique vindicem, quam ille hæresi perfidiaque infamis erat, secure noctu dormientem, ut qui inter suos versaretur, cum ejus loci dominus esset, hostium manibus crudelissimis tradidit. Triumphantes ergo sicarii Balduinum ad montem Evæ fortissimam arcem, cui Francorum præsidium imposuerat, duxere, atque imperarunt, ut arcem sibi dedi juberet: at ille egregia indutus constantia præsidiariis id facere vetuit, etiamsi ob id suspendio suffigi intuerentur, sed strenue sese defenderent. Quo audito ruptarii ad frangendam illius constantiam duobus diebus ei omnem cibum potumque subduxere, cumque per confessionem expiata conscientia dominicum corpus postulasset, id permittere noluere; at Balduinus ut refert Petrus Vallisarnensis: (*d*) *Ex quo*, inquit, *mihi divinis sacramentis communicare non permittitur, ostendatur mihi saltem Eucharistia, videlicet salus mea, ut in vita ista videam Salvatorem meum; qua a capellano levata & ostensa, comes eam devotissime adoravit.*

Plures ab eo desciscunt.

Balduinus comes Raymundo fratri dissimilis.

Capitur proditione.

Ejus constantia.

(*d*) *Ep. 75. hist. Albig.* Pietas ac fides.

LXV. Traductus deinde in montem Albanum fratris comitis Tolosani & comitis Fuxi aliorumque manibus expositus est, qui in furorem versi suæ immemores dignitatis ex comitibus in carnifices transfusi crudelissima morte, quam narrat auctor, Christi pugilem affecere: *Mox comes Fuxi & filius ejus a patris malitia non degenerans & Bernardus de Portellis ligaverunt funem in collo viri nobilissimi ipsum de voluntate imo de præcepto comitis Tolosani suspensuri, quod videns vir Christianissimus instanter ac humiliter quæsivit confessionem & viaticum, sed canes crudelissimi utrumque ei penitus denegarunt, quibus miles Christi: Ex quo (inquit) non licet me ostendere sacerdoti, testis est mihi Deus quod prompta voluntate semper & ardenti Christianitatem & dominum meum comitem Montfortium* * *& pro hac & in hac defensione volo mori; vix verba compleverat, ecce tres prænotati traditores elevantes eum a terra ad nucis arborem suspenderunt.* Quis non horreat tantam crudelitatem comitem Tolosanum Caini instar in fratre exercuisse? sed is hæretico spiritu agebatur, qua etiam vesania perciti dæmonumque furore afflati hæretici, modo occiso e crucesignatis aliquo omnes in illius sanguine gladios suos tingebant; modo cadavera transfigebant vulneribus, modo e sepulcris eruebant, ut canibus lanianda exponerent, vel per plateas raptarent; modo feminas ac viros oculis membrisque mutilabant, sæpe deditis arcibus violata fide suspendio enecabant. Sed a funesta adeo ac tetra barbarie stylum revocemus.

Jussu fratris crudelissime occiditur.

* *colui.*

Immanitas hæreticorum.

LXVI. Non injucundum fuerit Albigensium res absolvere adducto ex eodem Vallisarnensi, ac descripto ritu (*e*) sacro, quo Montfortius Almaricum filium baltheo militari ad illum equitum Christi numero adscribendum donari ab episcopo Aurelianensi studuerit: *Ipsa die nativitatis S. Jo-*

(*e*) *Id. c. 70.* Almaricus creatur eques.

S. Joannis venerabilis Aurelianensis episcopus induit se pontificalibus indumentis, celebraturus in papilione quodam missæ solemnitatem. Convenerunt autem tam clerici, quam milites ad audiendam missam. Astante igitur episcopo ante altare & missam celebrante, apprehendens comes Almaricum primogenitum suum per dexteram, & comitissa per sinistram accesserunt ad altare, & obtulerunt illum Domino, rogantes episcopum, ut faceret eum militem ad servitium Jesu Christi. Quid plura? statim Aurelianensis, & Antissiodorensis episcopi flexis genibus ante altare, cinxerunt puerum cingulo militari, incipientes cum devotione maxima: Veni creator Spiritus. Ac ne frustra Almaricus pro Christo arma capessivisse videretur, irruptione in Vasconiam cum patre facta, pluribus locis ad deditionem compulsis vel deletis paternæ virtutis æmulum se probavit. Hactenus de Albigensium rebus: jam cætera ad Gallias spectantia prosequamur.

Sacer servatus situs.

Prima armorum facinora exercita in hæreticos.

LXVII. Innocentius hoc anno dato ad Atrebatensem, Morinensem, (a) & Tornacensem episcopos Apostolico diplomate (b) decrevit, eos qui nec tonsura, nec habitu, nec probis moribus se clericos ostenderent, si semel, iterumque ac tertio admoniti non resipiscerent, fidelium communione arcerentur. Ad Narbonensem archiepiscopum (c) Apostolicæ sedis legatum scripsit, milites Christianos, fusis hæreticis, ad propulsandos Sarracenos, qui in nostros expeditionem parabant, ratione sua hortaretur atque impelleret. Rhemensi archiepiscopo (d) ejusque suffraganeis mandat, nefaria horrendaque juramenta in Francorum regno concipi solita e medio tolli studerent, eorumque consuetudinem & usum penitus aboleri. Pictaviensis episcopi, qui in diœcesi sua Papam se esse jactabat, & S. Radegundis priorem Apostolicæ sedis legatum contemnebat, gravissimeque exagitabat, insolentiam coercet (e).

(a) Inn. l. 16. ep. 29.
(b) Lib. 15. ep. 200.
(c) Ib. ep. 213.
Prædicata crux in Sarracenos.
(d) Lib. 16. ep. 3.
(e) Ib. ep. 15.

LXVIII. Neque silentio dissimulanda est epistola ab eo Senonensi archiepiscopo missa, quæ cum de sacrosanctæ Eucharistiæ sacramento rem mirifice & divinitus gestam referat, opportune videtur adducenda.

Archiepiscopo Senonensi.

(f) Ep. 85.

Operante (f) illo, qui semper suam fecundat Ecclesiam nova prole, dilectum filium N.. latorem præsentium, qui ad nos de partibus tuis Judæus accesserat, ad te remittimus Christianum: cujus conversionis modum, & ordinem, quia delectat Dei magnalia enarrare, præsenti pagina, secundum quod accepimus ab eodem, duximus inserendum. Nuper igitur in domo patris ejusdem habitabat quædam mulier Christiana, quæ a catholica fide adeo facta fuit, Judæis seducentibus, aliena, ut constanter assereret, erroris Judaici tenebris obvoluta, quod Christus sibi nec prodesse poterat, nec obesse, ac tantum valere panem de cujuslibet mensa sumptum, quantum Christianorum hostiam, quæ sumitur in altari. Hac pœnam incurrere metuens, si fidem Christi publice abnegaret, in festo resurrectionis Dominicæ tunc instantis, ad ecclesiam cum Christianis accessit, & acceptam Eucharistiam, ac reservatam in ore, in manu patris prædicti N.. qui tunc Isaac vocabatur, projiciens, in hæc verba prorupit: Ecce salvator meus, ut asserunt Christiani; qui cum in quadam pixide vacua, quam habebat in arca, reponere vellet illam, idem quodam ad ostium suum vocante, formidans, ne inveniretur casu fortuito apud ipsum, in alia pixide in qua erant septem libræ Parisien. ipsa nescienter, præ festinatione reposita, pulsanti ostium reseravit. Et cum expeditus ab eo rediisset ad arcam, & in pixide vacua, in qua se dictam hostiam posuisse credebat, non inveniret eandem, inspecta reliqua, in qua pecuniam posuerat antedictam, eam non utique denariis, sed hostiis plenam vidit.

Apostatæ famulæ facinus.

Nummi præsente Eucharistia divinitus mutati.

LXIX. *Amicos igitur stupefactus, & trepidus convocavit, & eis revelans per ordinem supradicta, cœpit in eorum præsentia hostias vertere cum festuca, ut illam quam viderat aliquantulum humefactam, cum tradita sibi fuit, ab aliis segregaret, sperans denarios ad naturam redire propriam hac amota. Quo eam discernere ab aliis non valente, circumstantes magnitudinem divini miraculi advertentes, deliberaverunt ad fidem accedere Christianam; sed aliis cum Abrahæ pueris expectantibus, idem N.. nobili viro... regio marescallo uxorem suam, filiosque commendans, & rogans eumdem, ut eos omnes faceret baptizari, ad nostram duxit præsentiam accedendum: quem post multas collationes, super lege, ac prophetis habitas cum eodem, venerabilis frater noster Tusculanus episcopus diligenter instructum in fide catholica baptizavit. Cum igitur hujus nova plantatio, non solum vero doctrinæ riganda sit, sed etiam temporalibus beneficiis nutrienda, ut ei Dominus tribuat incrementum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus ei, ac familiæ suæ ad fidem Christianam conversæ taliter facias in vitæ necessariis provideri, quod pro defectu temporalium retro aspicere non cogantur, vel propter hoc ad sedem Apostolicam denuo laborare; inquisiturus super præmisso miraculo plenius veritatem, & eam nobis fideliter rescripturus, &c. Dat. Lat. VI. id. junii.*

Judæi viso miraculo conversi.

Commendatur ab Innoc. Senonensi archiep.

LXX. Suspexit hoc anno Gallia, eximia despi-

Insigne duorum præfulum virtutis exemplum.

picienđarum humanarum rerum exempla, in Sylvanectensi & Meldensi episcopis, qui spretis opibus atque honoribus, quibus affluebant, religiosæ vitæ se addixerunt, quorum primum Gaufridum gesto annis triginta episcopatu, cum se imparem muneri obeundo ob ætatis incommoda censeret, Cisterciensibus aggregatum esse ait Rigordus (a); alterum vero ejusdem nominis ob singulare in macerando jejuniis corpore, ac rebus cælestibus contemplandis studium his verbis commendat: *Gaufridus vir sanctissimus Meldensis episcopus, episcopatui similiter renuntians, in monasterio sancti Victoris Parisiis divinæ contemplationi se arctius mancipavit, qui inter alia sanctitatis opera, quibus viriliter insistebat, abstinentiam admirabilem & cunctis inauditam sæculis observabat: omni anno in quadragesima, & in adventu Domini ter tantum in septimana cibum, potum vero nunquam sumere consuevit: in aliis vero temporibus comedebat & bibebat, sed raro, & talia, quæ sua amaritudine, & insipiditate vix aliquis hominum dignaretur gustare.*

(a) *Rig. de gest. Phil. Aug. Franc. Reg. anno 1213.*

Admiranda Gaufridi episc. Meld. abstinentia.

LXXI. S. Stephani episc. Diensis mors.

Illustratæ quoque hoc anno Galliæ felici ad Deum transitu Stephani sanctissimi episcopi Diensis, in vita ac post obitum miraculis clarissimi, cujus supra meminimus (b). Illum vero dum morbo implicitus esset, alienos morbos curasse magno pietatis exemplo, ut beneficium quod sibi negabat, aliis conferret, tradit vitæ auctor, e quo hæc digna memoria delibamus: *Imminente autem vitæ hujus termino, quo Dominus eum a labore ad requiem perducturus erat, in morbum incidit, & extrema gaudii Diensis ecclesiæ luctus occupavit. Videres tam ecclesiæ suæ filios cursitantes cum multis & religiosis & popularibus, humanitatis studio ei sua officia exhibentes, sui quisque profectus gratiam promereri cupientes circa frequens ministerium solicitos, pharmaca comparantes & fomenta: sed servo Dei nihil horum cura erat, quippe qui sciret adesse migrationis tempus. Urgentibus autem ecclesiæ suæ filiis, ut testamentum faceret: Non est, inquit, necesse, cum omnia sint sponsæ meæ, quam gubernandam suscepi. Benedictionem & consilium petentibus non negabat: de mutua charitate & concordia omnes pariter admonebat. Porro quædam ægrota mulier, quæ nulla medicorum arte poterat curari, ut audivit virum Dei decumbere, pro recuperanda salute ejus benedictionem summopere expetiit; tandem ad illum intromissa benedicitur, & sana recedit. Ita ille vir sanctus, cujus memoria in benedictione est, dum corporis adversa valetudine contabescit, aliis sanitatem impetrat. Videns autem adesse supremum vitæ diem confitetur peccata sua, petit ecclesiastica sibi porrigi sacramenta, cunctisque rite atque ordine confectis, inter verba orationis migrat ad Dominum septembris die septimo, anno salutis millesimo ducentesimo tertiodecimo, ætatis suæ quinquagesimo octavo, episcopatus sexto. Conditus est in ecclesia beatissimæ Mariæ sponsæ suæ, quemadmodum ipse jusserat.*

(b) *Apud Sur. to. 5. die 7. sept. c. 14. 15.*

Episcoporum decedentium bona ad Ecclesias pertinere ait.

Moriturus alienos morbos curat.

Sacramentis se munit.

LXXII. Mariæ Oignacen. obitus.

Eodem etiam anno Christi virgo Maria Oigniacensis migravit ad sponsum, ut testatur Jacobus Vitriacensis, S. R. E. Cardinalis, qui familiaritate ipsi conjunctissimus fuit, morientique præsens adfuit, atque a Fulcone Tolosano archiepiscopo rogatus, qui in Belgium ad contrahenda in Albigenses crucesignatorum (c) auxilia venerat, admiranda illius virginis gesta conscripsit (d): *Anno autem, inquit, incarnati Verbi millesimo ducentesimo tertiodecimo, nono kal. julii, pridie nativitatis S. Joannis Baptistæ die Dominico sub horam nonam, pretiosa Christi margarita, Maria Oegniacensis sive de Oegnies annum circiter trigesimum sextum ætatis suæ, ad Regis sempiterni palatium introducta est.* Ex quibus corrigendus videtur apud Molanum (e) error, ubi eam anno millesimo ducentesimo tertio diem obiisse legitur, denarius enim numerus per typographi incuriam, ut par est credere, excidit. Ut vero prænuntiarit obitum, idem Cardinalis prodit (f): *Eo anno quo migravit ad Dominum, cum ex officio mihi a Pontificis maximi legato demandato, ad prædicandum, & crucesignandos, quibus Dominus eam mentem adspiraret, contra hæreticos me compararem, illa ex me sciscitabatur, quando redire decrevissem; me autem respondente, longas me moras facturum, illa dixit, licet prorsus nulla tam laboraret adversa valetudine: Testamento ego tibi relinquo quædam, quæ post obitum meum tua erunt. Jam enim obitum suum, ut diximus, longe ante præviderat: dicebatque mihi corporis sui dissolutionem imminere, & quia incerta erat, quando essem rediturus, in faciendo testamento properabat: quo me scripsit heredem zonæ suæ, qua cingebatur, & sudarii linei, quo lacrymas detergebat, & quorundam aliorum non magni quidem pretii, sed quæ mihi auro & argento chariora sint.* Commendandum porro historiæ arbitramur, tanto illam sumendæ Eucharistiæ desiderio flagrasse; ut ex divini amoris impetu interdum nullas alias voces fingere posset, quam ingeminare preces, ut augustissimum sacramentum sibi præberetur: eoque porrecto tantis delitiis cœlestibus delibutam, ut plures hebdomadas jejuna traduceret: *Aliquando (g) ad dies triginta quinque in tranquillo & beato silentio, cum Domino suaviter quiescens nulla corporea utebatur esca, & per dies aliquot nullum poterat proferre ser-*

(c) *Jacob. de Vitr. in præfat. & c. 22.*

(d) *Id. l. 2. c. 13. apud eund. Sur. tom. 3. die 23. jun.*

(e) *Jo. Molan. natal. SS. Belg. eod. die.*

(f) *Jac. de Vitr. l. 2. c. 10.*

Illius dies ab ipsa prævisus.

Jacob. de Vitriaco scribit heredem.

(g) *Apud Sur. tom. 3. l. 2. c. 9.*

sermonem, nisi hunc solum: Volo corpus Domini nostri Jesu Christi: quo percepto rursus cum Domino in silentio permanebat: illis vero diebus sentiebat spiritum suum tanquam a corpore separatum, sic esse in corpore ac si in luteo jaceret vase, & ipso suo corpore tanquam luteo vestimento circumdari, ita ergo a rebus sensibilibus abstracta, & supra se in quandam ecstasim rapta, tandem post hebdomadas quinque ad se revertens aperiebat os suum, & mirantibus illis qui aderant, loquebatur, cibumque sumebat.

LXXIII. Hoc ipso anno magni bellici motus inter Philippum Francorum & Joannem Angliæ Reges excitati, qui, resipiscente tandem Joanne, Innocentii Romani Pontificis jussu sedati fuere. De his dicturi, audiamus in primis, quæ Matthæus Parisius hujus anni initio historiæ tradidit: *Galfridus Eboracensis archiepiscopus postquam per septennium pro libertate ecclesiæ, & executione justitiæ exilium passus est, diem clausit extremum. Eodem anno mense januario redierunt a curia Romana Stephanus Cantuariensis archiepiscopus, VVillelmus Londoniensis, & E... Eliensis episcopi, & habito in partibus transmarinis concilio, regi Francorum & episcopis Gallicanis cum clero pariter & populo sententiam, quæ in Regem Anglorum Romæ pro contumacia lata fuerat, solemniter promulgarunt; deinde ex parte domini Papæ tam regi Francorum, quam cæteris universis in remissionem suorum peccaminum injunxerunt, ut omnes pariter ad Angliam hostiliter accedentes, Joannem Regem a regni solio deponerent, & alium qui dignus esset, auctoritate Apostolica subrogarent. Tunc Rex Francorum * diu desideratam intelligens accinxit se ad pugnam.* De expeditione ab eo confecta dicere pergit. His quoque de rebus agens Rigordus ista scriptis mandavit: *Causa quæ Philippum regem magnanimum moverat ad hoc, ut vellet in Angliam transfretare, fuit ut episcopos, qui diu a sedibus suis ejecti in regno suo exulabant, suis ecclesiis restitueret, ut divinum servitium, quod jam per septennium in tota Anglia cessaverat, faceret renovari, & ut ipsum regem Joannem, qui nepotem suum Arturum occiderat, qui & plurimos parvulos obsides suspenderat, & flagitia innumerabilia perpetraverat, vel pœnæ condignæ subiiceret, vel a regno prorsus expellens, secundum agnominis sui interpretationem omnino efficeret sine terra. At ipse Joannes Rex hæc omnia metuens, dum prædicta agerentur, composuit cum clero, missis nunciis ad summum Pontificem, qui Pandulphum subdiaconum suum in Angliam mittens pacem inter Regem & clerum, ut potuit, reformavit. Quæ quidem compositio quantum ad restitutionem possessionum ecclesiæ & cleri valuit; sed quantum ad ablatorum resartionem, nullatenus est servata, licet ipse juramento se astrinxerit ad utrumque.* Hactenus auctor; extant in hujus anni regesto plures de rebus Anglicanis Innocentii literæ, quibus in primis Stephanum S. R. E. Cardinalem cæterosque episcopos exules erigit, (*a*) seque ipsis restituendis suis sedibus incubiturum pollicetur ac significat, additque se utrique literarum exemplum mittere, quas nunciis componendæ pacis gratia tradiderat, de quo postea. [1]

Sententia in Angl. Regem promulgatur in Gallis. Phil. Apost. sedis jussu in Jo. bellum movet.

* beram.

Causæ ob quas illud susceperit.

Qua arte Joannes periculum declinarit.

(*a*) Inn. l. 15. ep. 231.

LXXIV. Quod pertinet ad Joannis Regis nuncios, quorum meminit Rigordus; fuere, ut Innocentius in literis ad Joannem hoc anno III. Kal. mart. datis indicat, (*b*) abbas e Belloloco & frater A... Marcellus atque alii quatuor, qui literas Regis ad Pontificem pertulere, quibus ratum se habiturum pollicebatur, quidquid in Cantuariensis ecclesiæ negocio apud sedem Apostolicam egissent: *Quia tamen ex iis*, subdit Pontifex, *non nisi tres ad nostram pervenere præsentiam, ii sine aliis nihil facere poterant, secundum earumdem continentiam literarum. Præterea non agitur tantum de negocio Cantuariensis ecclesiæ, sed de totius ecclesiæ Anglicanæ, quam impie persequendo niteris ancillare, propter quod anathematis vinculo meruisti innodari. Is vero tres nuncii nobis ad ultimum obtulerunt, quod secundum illam formam satisfacere promittebas, quam per dilectos filios P.... subdiaconum, & fratrem D.. familiares nostros tibi curavimus destinare. Verum cum per te steterit, quo minus secundum eandem formam pax fuerit reformata, & postea pejora prioribus attentaveris, nos ad eam, quæ pro majori parte gratiam continebat, minime jam* te-

(*b*) Ib. ep. 232.

Mittit oratores ad Inn.

Ut se cum iis gesserit Pont.

NOTÆ [1] CONcilium hoc anno in partibus cismarinis ab episcopis nonnullis Anglicanis una cum Gallis celebratum ex Parisio notat hic Raynaldus; sed quo mense & die, & ubi locorum habitum illud fuerit, nec Parisius docet, nec alius unquam investigavit. Mihi vero satis persuaderetur huc spectare illud authoris anonymi chronici Turonensis ad hunc annum. Ita enim ille: *VII. id. aprilis Philippus rex Francorum convocata apud Suessionis multitudine Procerum regni sui habuit cum eis secretum consilium de exercitu ducendo in Angliam.* Hic forte locus concilii fuit; facile enim eo cum Gallis episcopis Anglicani pariter convenerunt, ut de rebus Anglicis cum Rege Francorum deliberarent. Quæ si vera fuerint anno huic concilium Suessionense assignandum erit. MANSI

tenemur, cum ipsa gratia reddideris te indignum. Ut autem vincamus in bono malum, & omnem tibi excusationum materiam auferamus, adhuc eam parati sumus servare; si usque ad kalendas junii proxime venturas, per juramenta quatuor baronum tuorum jurantium te præsente, ac mandante in animam tuam, & per patentes tuas literas repromiseris, quod eam fideliter, & efficaciter adimplebis, secundum expositiones & explanationes, quas ad omnis dubitationis scrupulum removendum duximus adhibendas, & infra eundem terminum hoc totum significaveris per tuas patentes literas venerabili fratri nostro Stephano Cantuariensi archiepisc. & qui cum eo sunt, episcopis suis: alioquin ejus exemplo, qui populum suum de servitute Pharaonis in manu valida liberavit, Anglicanam ecclesiam in forti brachio de servitute tua studebimus liberare: prædicentes nunc tibi veraciter, & constanter, quod si pacem recipere, cum vales, non vis, cum volueris, non valebis, eritque inutilis pœnitentia post ruinam, sicut per eorum exempla potes cognoscere, qui diebus istis similia præsumpserunt. Postremis verbis Pontifex ad Othonem alludere visus est, a quo magna jam principum Imperii pars ob perfidiam pervicaciamque adversus Rom. Ecclesiam defecerat.

Incussæ Joanni minæ.

Subdit Innocentius se concordiæ formam quam nunciis dedisset, Apostolicis literis inclusam ad ipsum transmittere. Prætermittimus has leges, uti in regesto pontificio jacent, adducere, cum lector jam typis cusas consulere possit, eæque in Joannis regio diplomate, quo ad eas religiosissime servandas sacramento se obstrinxit, contineantur, tum in literis (a) Pandulpho subdiacono, cui Durando viro religioso in legatione collega adjuncto dissolvendarum censurarum ac Regis in Ecclesiæ gratiam restituendi provinciam contulerat, repetantur, quarum præcipuæ eæ sunt, ut Rex in primis coram se jurejurando devinciret Pontificiis imperiis pariturum, prælatos exules suis sedibus ac bonis restitutum iri, quibus jussis aliisque sibi injunctis, ut de missione Christiana Anglorum Rex obtemperatum se spoponderit, ex ipsius publico edicto (b) patebit.

(a) Ep. 274.

(b) Ext. in reg. Inn. l. 16. n. 80.

LXXV. Liter. Joan. Reg. Angl.

Joannes Dei gratia Rex Angliæ, dominus Hyberniæ, dux Normanniæ, & Aquitaniæ, comes Andeg. omnibus præsentes literas inspecturis salutem.

Per has patentes literas sigillo nostro munitas volumus esse notum, quod nobis præsentibus & mandantibus ii nostri quatuor barones, scilicet Vv. comes Sar. frater noster R. comes Bononien. Vv. comes Vvaren. Vv. comes de Ferrar. juraverunt in animam nostram, quod nos suprascriptam pacis formam bona fide curabimus per omnia observare. In primis itaque solemniter, & absolute jurabimus stare mandatis domini Papæ, coram ejus legato, vel delegato super omnibus, pro quibus excommunicati sumus ab ipso, & veram pacem, ac plenam securitatem præstabimus venerabilibus viris Stephano Cantuariensi archiepiscopo, Vv. Londoniensi, G... Eliensi, E... Erfordiensi, I ... Batomensi, & H ... Lincolniensi episcopis: priori quoque ac monachis Cantuariensibus, & Roberto filio Gualteri, ac Eustachio de Vesci, necnon cæteris clericis ac laicis hoc negotium contingentibus, præstando simul coram eodem legato, vel subdelegato publice juramentum, quod ipsos cum suis nec lædemus, nec lædi faciemus, vel permittemus, in personis, vel rebus, eisque dimittemus omnem indignationem, & in gratiam nostram recipiemus eosdem, ac tenebimus bona fide. Quodque præfatos archiepiscopum, & episcopos non impediemus, nec faciemus, aut permittemus aliquatenus impedire, quo minus suum libere ipsi exequantur officium, & plena suæ jurisdictionis auctoritate, prout debent, utantur, & super iis tam domino Papæ, quam ipsis archiepiscopo, & episcopis singulis patentes literas nostras exhibebimus, facientes ab episcopis, & comitibus, ac baronibus nostris, quot, & quos præfati archiepiscopus, & episcopi postulaverunt, juramenta, & eorum patentes literas exhiberi: quod ipsi bona fide studebunt, ut hæc pax, & securitas firmiter observetur.

Pollicetur se jussis Pontificiis pariturum.

Ecclesiasticos pristinæ gratiæ restituturum.

Et si forte, quod Deus avertat, per nos ipsos, vel alios contravenerimus; ipsi pro Ecclesia contra violatores pacis, & securitatis mandatis Apostolicis inhærebunt, nosque perpetuo vacantium ecclesiarum custodiam amittamus. Quod si forte nequiverimus eos ad hanc ultimam juramenti partem inducere, videlicet quod si per nos ipsos, vel alios contravenerimus, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis, & pacis, mandatis Apostolicis inhærebunt. Nos propter hoc domino Papæ ac Ecclesiæ Romanæ per nostras patentes literas obligavimus omne jus patronatus, quod habemus in Ecclesiis Anglicanis, & omnes literas, quæ pro securitate prædictorum sunt exhibendæ præfatis archiepiscopo, & episcopis, ante suum ingressum in Angliam transmittemus. Si vero nobis placuerit, præfati archiepiscopus, & episcopi præstabunt, salvo honore Dei & Ecclesiæ, juratoriam & literatoriam cautionem, quod ipsi nec per se, nec per alios contra personam, vel coronam nostram aliquid attentabunt, nobis prædictam eis securitatem, & pacem servantibus illibatam. LXXVI.

De ablatis autem plenam restitutionem, & de damnis recompensationem sufficientem omnibus impendemus, tam clericis omnibus quam laicis universis, ad hoc negocium LXXVII

Ablata cuique redditum iri.

per-

pertinentibus, non solum rerum, sed etiam libertatum, & restitutas conservabimus libertates, archiepiscopo quidem, & episcopo Lincolensi a tempore suæ confirmationis: aliis autem a tempore discordiæ inchoatæ. Nec obstabit aliqua pactio, vel promissio, seu concessio, quo minus & damna recompensentur, & restituantur ablata, tam vivorum, quam etiam mortuorum. Nec de iis aliquid retinebimus prætextu servitii, quod debuerit nobis impendi, sed postea debita nobis pro servitio recompensatio tribuetur, statimque omnes, quos detinemus clericos, faciemus absolute dimitti, & restitui propriæ libertati, & etiam laicos, qui occasione hujus negocii detinentur. Incontinenti quoque post adventum illius, qui nos debebit absolvere, faciemus de parte restitutionis ablatorum, octo millia librarum legalium sterlingorum pro persolvendis debitis, & faciendis expensis nunciis prædictorum archiepiscopi, & episcoporum, ac monachorum Cantuariensium assignari, sine impedimento quolibet, per potestatem nostram, ad eos libere deferenda; ut expediti revertantur in Angliam, honorifice revocati, &c. anno regni nostri quartodecimo.

LXXVIII. Verbis facta consensere: Matthæus enim Parisius hæc ad posteritatem scriptis transmisit: (a) *Rebus, ut jam dictum est, expeditis, convenerunt iterum Rex Anglorum, & Pandulphus, cum proceribus regni, apud domum militum templi juxta Doveram, decimoquinto die maii in vigilia S. dominicæ Ascensionis: ubi idem Rex, juxta quod Romæ fuerat sententiatum, consignavit coronam suam, cum regnis Angliæ & Hyberniæ in manus domini Papæ, cujus tunc vices gerebat Pandulphus memoratus; facta autem resignatione, dedit Papæ & ejus successoribus regna prædicta, quæ & charta subscripta confirmavit*; hæc auctor; qui alio loco ait Joannem frementem ira & disperatione, cum Anglos in se concitatos, fulminantem Pontificem, Galliarum Regem Angliæ cum florentissima classe imminentem, atque in Regem ab ipsis Anglis proceribus & ecclesiasticis expetitum videret, Miramamolinum Marrochi, Africæ & partis Hispaniæ Regem solicitasse, ut in Angliam auxilio veniret, pollicitumque se illum supremum Angliæ dominum agniturum; barbarum vero demissum illius animum, ac promissa contempsisse: demum omni spe deturbatum ad flectendum omnium acerrimum hostem Innocentium vertisse consilia, regnumque illi stipendiarium ea lege obtulisse, ut hostes, quos in se propositis indulgentiarum præmiis efferarat, intentato anathematis terrore comprimeret. Verum Parisium mendacia ad lacerandos Romanos Pontifices subornare solitum ex insito odio hæc finxisse non exigua suspicio esse videtur, nec enim aliæ leges Joanni a Pontifice dictæ ad assequendam Ecclesiæ gratiam, quam ut exules antistites revocaret & damna illis illata sarciret, & cætera quæ perverterat, in pristinam libertatem restitueret: nec illa gravis & odii plena transfundendi in Pontificem regni conditio adjecta est. Id ergo præstitisse ex ingenti pietatis sensu aliorum Regum exemplo, quo erat delibutus, putandum est, ut ipse testatur: vel etiam ex humana prudentia, ut cum in Apostolicam clientelam susceptus esset, Galliarum Regis impetus, quibus sustinendis impar erat, retardaret, eluderetque, cum sine pontificia ope sceptrum retinere non posset. Cæterum in facti ratione exploranda nullius auctoritas major videtur, quam vel Innocentii, (a) qui eam rem Spiritus S. instinctui, ut infra videbimus, tribuit; vel ipsius Joannis Regis, qui hisce verbis suam mentem toti orbi Christiano explicuit.

(a) Matth. Par. hist. Angl. an. 1213. & alii.

Regna sua in Pontificem transfundit.

Calumnia Parisii.

Refellitur.

(b) Inn. lib. 16. ep. 83.

LXXIX. *Joannes Dei gratia Rex Angliæ, dominus Hyberniæ, dux Normanniæ & Aquitaniæ, comes Andegaviæ, omnibus Christi fidelibus præsentem chartam inspecturis salutem.*

Joan. Rom. Eccl. stipendiarius fit. Publicæ de ea rejus literæ.

Universitati vestræ per hanc chartam nostram sigillo nostro munitam volumus esse notum, quod cum Deum, & matrem nostram sanctam Ecclesiam offenderimus in multis, & proinde divina misericordia plurimum indigere noscamur; nec quid digne offerre possimus pro satisfactione Deo & Ecclesiæ debita facienda, nisi nos ipsos habeamus, & regna nostra, volentes nos ipsos humiliare pro illo, qui se pro nobis humiliavit usque ad mortem, gratia sancti Spiritus inspirante, non vi inducti, nec timore coacti, sed nostra bona spontaneaque voluntate, ac communi consilio baronum nostrorum offerimus, & libere concedimus Deo, & SS. Apostolis ejus Petro, & Paulo, & sanctæ Rom. Ecclesiæ matri nostræ, ac domino nostro Papæ Innocentio, ejusque catholicis successoribus, totum Regnum Angliæ, & totum regnum Hyberniæ cum omni jure, & pertinentiis suis pro remissione peccatorum nostrorum, & totius generis nostri, tam pro vivis, quam defunctis: & amodo illa a Deo, & Ecclesia Rom. tanquam feudatarius recipientes & tenentes, in præsentia prudentis viri Pandulphi domini Papæ subdiaconi, & familiaris; fidelitatem exinde prædicto domino nostro Papæ Innocentio, ejusque catholicis successoribus, & Ecclesiæ Rom. secundum subter scriptam formam facimus, & juramus, & homagium ligium in præsentia domini Papæ, si coram eo esse poterimus, eidem faciemus, successores nostros, & heredes de uxore nostra in perpetuum obligantes, ut simili modo summo

Pon-

Pontifici, qui pro tempore fuerit, & Eccles. Rom. sine contradictione debeant fidelitatem praestare, & homagium recognoscere.

LXXX. Vectigal ab eo promissum ecclesiæ.

Ad indicium autem hujus nostræ perpetuæ oblationis, & concessionis, volumus, & stabilimus ut de propriis, & specialibus redditibus prædictorum regnorum nostrorum, pro omni servitio, & consuetudine, quod pro ipsius facere debemus, salvo per omnia denario S. Petri, Ecclesia Romana mille marchas sterlingorum percipiat annuatim, scilicet in festo S. Michaelis quingentas marchas, & in pascha quingentas marchas, septingentas scilicet pro regno Angliæ, & trecentas pro regno Hyberniæ, salvis nobis, & hæredibus nostris, justitiis, libertatibus, & regalibus nostris. Quæ omnia, sicut supra dicta sunt, rata esse volentes perpetuo, atque firma, obligamus nos, & successores nostros contra non venire; & si nos, vel aliquis successorum nostrorum hoc attentare præsumpserit, quicumque fuerit ille, nisi rite commonitus resipuerit, cadat a jure regni, & hæc charta concessionis, & oblationis nostræ semper firma permaneat. Inserta est hæc epistola inter eas, quas Innocentius hoc anno dedit, (*a*), ac reperitur apud Cencium camerarium in libro censuum (*b*); & a Parisio affertur, adjectaque est literis Innocentii quarti, Lugdunensi concilio approbante editis, de quibus suo loco dicemus (*c*).

(a) Lib. 16. ep. 78.
(b) Extat. in bibl. vat.
(c) Ann. 1245.

LXXXI. Sacramentum fidei a Joanne exhibitum.

His adjicit idem auctor mox Joannem fidei sacramento se Apostolicæ sedi ut fiduciarium principem obstrinxisse: *Charta itaque Regis in scriptura ut dictum est redacta, tradidit eam Rex Pandulpho Romam Papæ innocentio deferendam, & continuo cunctis videntibus homagium fecit subscriptum. Ego Joannes Dei gratia Rex Angliæ, & dominus Hyberniæ ab hac hora in antea, ero fidelis Deo, & B. Petro, ac Ecclesiæ Romanæ & domino meo Papæ Innocentio, ac ejus successoribus catholice intrantibus. Non ero in facto, dicto, consensu, vel consilio, ut vitam perdant, vel membra, vel mala captione capiantur. Eorum damnum, si scivero, impediam, & remanere faciam, si potero. Alioquin eis quam citius potero intimabo, vel tali personæ dicam, quam eis credam pro certo dicturam. Consilium, quod mihi crediderint per se vel per nuncios, seu literas suas secretum tenebo, & ad eorum damnum nulli pandam, me sciente. Patrimonium B. Petri, & præsertim regnum Angliæ, & regnum Hyberniæ adjutor ero ad tenendum, & defendendum, contra homines omnes pro posse meo. Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia, teste me ipso apud domum militiæ templi juxta Doveriam, coram domino H.. archiepiscopo Dublinensi, &c.* adjuncta sunt testium nomina. *xv. die maii anno regni nostri* XIV. Extat regium hoc diploma (*d*) in hujus anni pontificio regesto, & consentanea de Joanne regnum Romanæ Ecclesiæ vectigale efficiente tradunt ex Vincentio (*e*) novatores, (*f*) eamque ab Rege conditionem appositam ex Ranulpho (*g*) addunt: si ipse vel heredes promissa non persolverent, regni jure exciderent.

(d) Lib. 16. ep. 131.
(e) Vinc. l. 36. c. 7.
(f) Centur. 13. c. 8. col. 739.
(g) Ranulph. l. 7. c. 33. in polychron.

LXXXII. Petri eremitæ supplicium.

Cæterum Parisius post recitatum diploma de sæva Regis in Petrum eremitam, cujus supra meminimus, animadversione subdit, appetente jam dominicæ ascensionis die omnibus suspecto, cum se vegetum, & bene valentem videret, quasi mendacii convictum caudis equorum alligatum raptari per plateas, distrahique jussisse. Quæ res multorum odia peperit, cum, si superiora subtili examine ponderentur, coronam amisisse putandus esset. Subditque Pandulphum cum regiis literis in Gallias trajecisse, quo exules ecclesiasticos in Angliam revocaret, ac Philippum maximam in Joannem expeditionem parantem a consilio suscepto abduceret; non posse jam Anglo bellum movere, cum Ecclesiæ facere satis paratissimus esset, regnique supremum jus in Apostolicam sedem contulisset. Quæ res ingrata admodum Philippo extitit, qui vehementi spiritu subjecit jam maximas opes in apparatu bellico exhausisse, atque ex imperio Apostolico pro obtinenda criminum condonatione bellum aggressum esse: non destitisset tamen a coeptis, vel Pandulpho paruisset, ni Flandriæ comes, qui fœdus cum Joanne Anglo inierat, Philippum in ea expeditione sequi respuisset.

Aliquo sensu vera illius prædictio. Pandulphus in Gall. trajicit ad revocandos caules. Pandulphus vetat Franc. Regi bellum Angliæ inferre. Responsum Philippi. Flandriæ comes Joannis fœderatus.

LXXXIII. Resipiscenti Joann. gratulatur Innoc.

Sed ad Innocentium redeamus, qui lætissimis Joannis literis acceptis ingentes Deo gratias egit, Joannemque ut promissa perficeret ac legatum, quem ut rogatus fuerat, ad eum mittebat, benigne acciperet, his verbis hortatur: (*h*) *Ei qui de malis novit elicere bona, gratiarum referimus actiones, quod tibi misericorditer inspiravit, ut idonee satisfaceres de damnis, & injuriis Ecclesiæ irrogatis, cum non solum formam satisfactionis receperis, multimoda deliberatione provisam, verum etiam personam, & terram tuam Apostolicæ subdideris ditioni, conferendo in perpetuum jure dominii sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ regna tua per ipsam, & ab ipsa tenenda sub annuo censu septingentarum marcharum de Anglia, & de Hybernia trecentarum; sicut in instrumento tuo legitime inde confecto plenius, & expressius continetur. Quis enim te docuit? quis induxit? nisi spiritus ille divinus, qui ubi vult spirat, & nescis unde veniat, aut quo vadit, dividens dona singulis prout vult, ut tam discrete, tam pie simul in unum, & tibi consuleres, & Ecclesiæ pro-*

(h) Inn. l. 16. ep. 83.

vi-

videres. Ecce sublimius, & solidius nunc obtines illa regna, quam hactenus obtinueris. Cum jam sacerdotale sit regnum, & sacerdotium sit regale, sicut in epistola Petrus, & Moyses in lege testantur. Eja igitur magnifice princeps comple promissa & concessa confirma, ut omnipotens Deus tuum semper & rectum compleat desiderium & propositum confirmet honestum; sicque te faciat per temporalia bona transire, ut non amittas, sed acquiras æterna, &c. subiicit se legatum in Angliam transmittere, atque ut ejus salubribus monitis morem gerat hortatur.

LXXXIV. (a) Id. 16. ep. 82. (b) Ib. ep. 81. (c) Ib. ep. 83. Philippus ad pacem solicitatur. (d) Ib. ep. 90. (e) Ann. 1214.

Eodem argumento ad Cantuariensem (a) archiepiscopum, & suffraganeos, tum ad alios Angliæ præsules, (b) virosque auctoritate, ac nobilitate præclaros (c) scripsit: denique ad periculosissimam extinguendum bellum Philippum Galliarum Regem (d) solicitavit, ut legati pro mutua firmanda concordia intercessuri monitis aures, animumque accomodaret; sed conciliari illa non potuit, nisi anno (e) sequenti, postquam in Belgio, & Andibus parta a Philippo gemina victoria Joannes majoris mali metu pacem expetiit, ac Philippus libens concessit, ne comparatam gloriam adverso casu aliquo, ut incerti sunt bellorum exitus, labefactaret: præsenti vero anno magna a Joanne belli moles parata, cum speraret Othone e Belgio cum principibus fœderatis irrumpente, se vero ex alia parte Anglos, Vascones, Pictonesque ducenta amissa recuperaturum, de qua expeditione Parisius (f) recenset, ut Rex collecto numerosissimo exercitu cum traiicere in Pictaviam pararet, ut Francorum Regem ex ea parte bello urgeret dum alii ex Flandria irruptionem in ejus terras facturi essent, a proceribus suis destitutum fuisse, cum dicerent nunquam una cum ipso ituros, nisi sacris restitutus esset, proinde excitos episcopos & clericos exules in Angliam, quos maximo honore a Joanne exceptos Wintoniæ ita describit auctor.

(f) Paris. hist. Angl. Joannes parat traiicere in Pictaviam. Deseritur a suis ni absolvatur.

LXXXV. Revocati in Angliam exules.

Cum eorum adventum cognovisset, venit obviam illis, & viso archiepiscopo, & episcopis, cecidit pronus in terram ad pedes eorum lacrymis perfusus, obsecrans ut de se ac regno Angliæ misericordiam haberent. Videntes ergo archiepiscopus, & episcopi tantam regis humilitatem, cum lacrymis illum de terra levaverunt, ducentes a dextris, & a sinistris ad ostium ecclesiæ cathedralis, ubi cum psalmo quinquagesimo, videntibus magnatibus cunctis, & ubertim præ gaudio flentibus, sicut mos est Ecclesiæ, illum absolverunt. Et hæc absolutio facta fuit in capitulo Wintoniensi. In hac autem absolutione juravit Rex tactis sacrosanctis evangeliis, quod sanctam Ecclesiam, ejusque ordinatos diligeret, defenderet, & manu teneret contra omnes adversarios suos pro posse suo: quodque bonas leges antecessorum suorum, & præcipue leges Eduardi Regis revocaret, & iniquas destrueret, & omnes homines suos, secundum justa curiæ suæ judicia, judicaret; quodque singulis redderet jura sua. Juravit etiam, quod in omnibus ad interdicti negotium pertingentibus, infra proximum pascha plenariam restitutionem faceret ablatorum; sin autem, in pristinam excommunicationis sententiam revocaretur. Juravit præterea Innocentio Papæ, ejusque catholicis successoribus fidelitatem, & obedientiam, sicut superius in scripto redactum continetur, &c. subdit coegisse iterum potentissimum exercitum, cumque transfretare appararet, alios jam sua consumpsisse conquestos, ac ni ex regio ærario sumptus suppeditaret, sequi non posse: quod cum renueret, mare conscendisse, dissipatisque interim ejus copiis, in Angliam reverti magno pudore coactum.

Joannis Regis demissio.

Ad quæ sacramento se devinxerit.

LXXXVI. Joannes legato diadema solemni ritu offert.

Posthæc idem Parisius pluribus verbis enarrat Tusculanum episcopum Apostolicæ sedis legatum circiter festum sancti Michaelis diem in Angliam pervenisse, summoque honore exceptum, atque ad regnum inter & sacerdotium confirmandam pacem operam collocasse, Regemque omnibus facturum satis pollicitum, atque ante aram ecclesiæ principem, coram clero, populoque diadema regnumque Pontifici Romano in ejus legato obtulisse, ac diploma regium de constitutis Angliæ, & Hyberniæ sedis Apostolicæ vectigalibus renovasse ac non cereo ut antea, sed aureo sigillo obsignatum, ut in pontificio tabulario servaretur, tradidisse.

LXXXVII. Excepti ab Inn. Reg. Angl. oratores.

Dum ista in Anglia geruntur, Norwicensis episcopus, aliique regii nuncii in Urbem pervenere, quos Innocentius magnis benevolentiæ significationibus complexus est, atque eorum postulata perhumaniter accepit, ut ipse datis ad Regem literis testatur; (g) ubi gratum ejus animum laudibus effert, quod ut iis, quos læsisset, omni ex parte faceret satis, se ac sua Deo, & Ecclesiæ detulisset: eundemque hortatur Christi sponsam in suo regno quibuscumque posset honoribus præmiisque decoraret: subiicitque hæc verba, quæ utinam memoriæ Christianorum principum nunquam exciderent: *Quia tunc tibi regalis dignitas integra conservabitur, cum ecclesiasticam libertatem integram conservabis, diligenter attendens, quod principes illi penitus defecerunt, qui ecclesiasticam præsumpserunt infringere libertatem: ii vero semper de bono profecerunt in melius, qui jura studuerunt ecclesiastica confovere;* sic ipse, cui innumera tum antiqua, tum recentiora suffragantur exempla, ut plane mente modi cen-

(g) Ib. ep. 230.

Reges a numine foventur, cum fovent ipsius ministros.

censendi sint perditissimi nostri temporis politici, qui obtritis, vel usurpatis impie ecclesiasticis juribus, reipublicæ consulere arbitrantur. Data est hujusmodi epistola pridie non. novembr. quo etiam die hoc Regi diploma dedit Innocentius, in quo Joannis eximio augendæ Christiani sacerdotii dignitatis, quam regio Anglorum sceptro ornarat, studio collaudato, ipsius donationem admisit.

LXXXVIII. Donationem Joannis admittit Innoc.

Illo misericorditer inspirante, in cujus manu sunt corda Regum, & quo voluerit vertit illa, te ipsum, & tua temporaliter etiam ei subjacere voluisti, cui noveras spiritualiter esse subjecta; ut in unam vicarii Christi personam, quasi corpus, & anima regnum, & sacerdotium uniantur, ad magnum utriusque commodum, & augmentum. Ille utique dignatus est hoc operari, qui cum sit Alpha, & Omega, finem retulit ad principium, & principium pertraxit ad finem: ut illæ provinciæ, quæ olim sacrosanctam Romanam Ecclesiam propriam in spiritualibus habuere magistram, nunc etiam in temporalibus dominam habeant specialem. Tu quippe quem Deus ad hoc idoneum ministrum elegit, tum te, quam etiam regna tua, Angliæ videlicet, & Hyberniæ cum omni jure, ac pertinentiis suis devota, & spontanea volantate ac communi consilio baronum tuorum Deo, & sanctis Apostolis ejus Petro & Paulo, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, nobisque, ac successoribus nostris in jus, & proprietatem sub annuo mille marcharum censu offereas concessisti, sicut in tuo continetur autentico scripto, cujus de verbo ad verbum talis tenor extitit, &c. superius insinuata est a nobis ea scripti forma, ac proinde iterum attexere supervacaneum foret.

LXXXIX. *Nos autem oblationem, & concessionem hujusmodi pie, ac provide factas gratas, & ratas habentes personam tuam, & personas heredum tuorum cum prædictis regnis, & pertinentiis eorumdem, & omnibus bonis aliis rationabiliter nunc possessis, & in posterum possidendis, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus tibi, & ipsis secundum præscriptam formam de communi consilio fratrum nostrorum supradicta regna concedentes in feudum, & præsenti privilegio confirmantes: ita quod quilibet heredum tuorum cum regni coronam acceperit feudum hujusmodi summo Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ publice recognoscat, & eis fidelitatis exhibeat juramentum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ paginam concessionis, & confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem* &c. *usque incursurum* &c. *Datum Later. per manum Raynaldi acolyti, & capellani domini Innocentii III. Papæ* XI. *non. Novemb. indict.* II. *incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo tertio, pontificatus vero ejusdem domini Innocentii anno decimo sexto.*

XC. Redintegrandæ illius dignitati incumbit.

Pollicitum Regi patrocinium, illi exhibuit: etenim hoc ipso anno literis editis vetat, (a) ne quispiam quovis prætextu audeat inconsulto Pontifice adversus Regem prosilire: tum Nicolao Tusculano A. S. L. imperat, (b) simulac sublatum esset ecclesiasticum interdictum, conflatas conjurationes discutere studeret, atque Apostolicas literas, quas archiep. Cantuariensis, atque alii in Regem obtinuissent, conscinderet, vel igni traderet; dein Angliæ, Walliæ, Hiberniæ archiepiscopos, episcopos, cæterosque præsules, ac principes viros in Regis heredumque fide persistere jubet (c). Ejusdemque exempli alias ad W. Scotiæ Regem, atque Alexandrum filium litteras exaravit (d). Postremo R. tit. S. Stephani in monte Cælio presbytero Card. A. S. L. interdicti sententiam in cismarinam Angliæ Regis terram ferre vetat (e). Anglicanæ insuper consulturus ecclesiæ Tusculano episcopo præcepit, daret operam, quo Angliæ orbatis ecclesiis, episcopatibus, abbatiis, in demortuorum locum idonei subrogarentur, ut ex literis ad eumdem legatum datis videre licet (f), quæ a Matthæo Parisio (g) etiam afferuntur: earum initium est: *Cum non possit*, deque ea re ad earum ecclesiarum capitula, de quibus diximus, scripsit. (h) Inserta est pontificio regesto epistola ad Eboracensem decanum, (i) & capitulum in eandem sententiam.

(a) Eod. l. 16. ep. 131.
(b) Ibid. ep. 132.
(c) Ep. 134.
(d) Post eand. ep.
(e) Inn. ib. ep. 135.
Legato pastores ecclesiis præficere jubet.
(f) Ib. ep. 137.
(g) Par. hist. Angl. hoc anno.
(h) Inn. loc. cit.
(i) Ib. ep. 55.

XCI. Ereptæ ab Alphonso Sarracenis diœceses. Illarum cura Arch. Toletano commissa.

Jam ex Anglia in Hispaniam orationem traducamus. Alphonsus Castellæ Rex diœceses quasdam Toletanæ olim ecclesiæ subjectas a Sarracenis nuper vindicarat, quod cum accepisset Pontifex Toletano archiepiscopo illas, donec Apostolica sedes aliter statuisset, tuendas regendasque commisit; (k) ascripta est hisce literis XIII. dies kal. januarii; antea vero duobus abbatibus mandavit (l) Lusitaniæ Regem anathematis sententia implicitum non absolverent, nisi prius ab ipso cavissent exhibiturum se quæ præstare deberet. Ad hæc idem Pontifex controversias inter ipsum sororesque de nonnullis oppidis, aliisque rebus dirimere studuit.

(k) Ep. 152.
(l) Ep. 52.

XCII. Denegatur absolutio Regi Lusitano, ni fecerit satis.

Aldrenandinus Marchiam Ancon. recuperare jussus.

Ne obliti videamur Italiæ, nunc illius res nobis perstringendæ sunt. Premebatur hostium Ecclesiæ tyrannide Marchia Anconitana, ad quam Ecclesiæ restituendam jam ante Azoni Marchioni Estensi jure fiduciario concesserat, modo eam vi armorum sibi compararet, qui cum re non perfecta anno (m) superiori relictis Aldrenandino magnæ spei, & ingentium animorum adolescente, atque Azone puero filiis e vita discessisset, Innocentius Al-

(m) Monach. Paduan. chro. l. 1. an. 1212.

Aldrenandino scripsit eam provinciam, uel promiserat, ad ditionem Ecclesiæ quantocyus revocaret, cum facile eo tempore ecclesia eam recuperatura esset, tum subjecit. (a) *Nobilitati tuæ per Apostolica scripta mandantes, quatenus in negotio ipso procedas; alioquin ne diutius Ecclesia spoliata remaneat, nos procedemus in ipso, sicut viderimus expedire. Dat. Signiæ, v. kal. sep. Pontificatus nostri anno* xvi. Incubuit porro eodem anno Aldrenandino gravis belli moles, cum Ecelinus una cum Patavinis in eum movisset: cui Innocentius periclitanti non defuit, Gradensique patriarchæ hostes coercere jussit, (b) munusque etiam inquirendi in Tarvisinum episcopum, qui bona ecclesiæ dilapidabat, indignisque conferebat sacerdotia, demandavit (c): necnon sacro exarsit zelo in Melphiensem episcopum qui cum anno superiori literis Apostolicis castigatus (d) non resipuisset, dignitate submoveri est jussus (e).

(a) Inn. l. 16. ep. 102.

Ab Ecelino, & Patavinis bello appetitur.

(b) Ib. ep. 196.

(c) ep. 19.

Episcopi suæ dignitatis obliti castigantur.

(d) Inn. l. 15. ep. 113.

(e) Lib. 16. ep. 233.

XCIII. Religiosi ad arctiorem disciplinam revocati.

Pari studio quo mulctati præsules, qui dignitatem fœdarant monasteriorum, quæ a primævo sanctitatis cultu desciverant, abbates increpiti, jussique ad perpoliendos, excolendosque subditorum mores incumbere: ita enim eos, qui Cluniacensibus præerant, objurgat: *Sicut accepimus tam in vobis, quam in aliis curæ vestræ commissis adeo pernicioso facti estis exemplo, quod antiquis patribus loco tantum, & habitu non prærogativa virtutum videamini successisse, sed eo plures contagio corruptionis inficitis quo pluribus illi, quorum loca tenetis, correctionis exempla vitæ magisterio exhibebunt.* Plures aliæ ad adstringendam religiosorum artiorem disciplinam exaratæ epistolæ, (f) quæ pontificiam in ea re diligentiam commendant, atque iterum aliæ & quibus sanctioris vitæ cultores amantissime (g), beneficiis est complexus.

(f) Ib. ep. 213.

(g) Ep. 25. & 61.

XCIV. Gravalonenses divinitus castigati resipiscunt.

Concludimus hunc annum allato divinæ severitatis exemplo in eos, qui censuris ecclesiasticis desixi erant, edito, quorum terræ sterilitate damnatæ fuerunt. Cujus rei testes Gravalonenses, qui hoc anno supplices ab Innocentio flagitarunt, ut censuras olim incussas Apostolica auctoritate amoveret, quo divina ab iis ultio recederet, quorum precibus ita indulsit Innocentius.

Archipresbytero de Gravalona Novarien. diœces.

(h) Ep. 20.

Ex parte (h) *communis de Gravalona Novariensis diœcesis fuit propositum coram nobis, quod licet terra ipsorum fundata sit in solo habili & fœcundo, adeo tamen infortunata est, & infausta, ut nec in rebus multiplicari valeat, nec personis: & cum, fortuna sibi aliquatenus arridente, speratur quod ab hujusmodi debeat infelicitate consurgere, casibus semper opprimitur improvisis: quod ex eo existimant provenire, quia terra eadem olim, sicut fama est, propter excessus dominorum ipsius supposita fuit sententiæ interdicti, quæ non creditur fuisse postmodum relaxata: unde Apostolatui nostro humiliter supplicarunt, ut cum nobis in beato Petro Apostolo ab ipsa fuerit veritate promissum, quod quæcunque solverit super terram, soluta erunt pariter & in cœlis, eos ab hujusmodi vinculo absolvere dignaremur: præsertim cum animarum quoque periculum ex hoc sibi metuant imminere. Cum igitur majores propter minorum offensam, & culpa majorum minores quandoque puniri sacræ scripturæ docemur exemplis, piam eorum solicitudinem, & timorem commendamus in Domino, & speramus, quod fides, quam de clavibus Petri gerunt, ipsis utilis esse debeat ad veniam promerendum, cum paralyticum ad pedes Jesu Christi summissum per regulas fidei salvaverit aliena, &c.*

Terra interdicto percussa infœcunda efficitur.

Inn. censuras relaxat.

Excin-

I. EXcludendæ Mahumeticæ superstitionis zelo exæstuans Christi vicarius, anno a partu Virginis quartodecimo supra millesimum ducentesimum indictione secunda præsules ac religiosos viros evangelicis tubis classicum in Sarracenos canere, ac fortissimos quosque viros, divinæ gloriæ amplificandæ cupidos, ad crucem affigendam vestibus induendaque arma incendere jussit. Ac sane sacros oratores strenue suo munere perfunctos testatur Godefridus (*a*) his verbis: *Innumerabilis multitudo pro amore Christi & liberatione Terræ S. cruce se signat;* ex ea vero multitudine prima agmina hoc anno in Syriam præmittenda censuit Innocentius, (*b*) ut numerosissimis postea secuturis aciebus viam munirent; Grimaldum enim e Monte Silice, atque alios crucesignatos duces ita compellat: [1]

Concitatus in arma sacra occidens.

(a) Godef. an. 1214.

(b) Inn. l. 16. ep. 178.

II. *Gaudere potestis in Domino, vobis esse divinitus, sicut credimus, inspiratum, ut vos ad tanti Regis devoveritis obsequium signo crucis assumpto in subsidium Terræ sanctæ, ibi peregrinaturi pro Domino, ubi Rex regum & Dominus dominantium dignatus est peregrinari pro servis, ut eos supernæ patriæ cives, & æternæ beatitudinis faceret coheredes. Eja igitur viri prudentes jactate in Domino cogitatum, & ipse diriget gressus vestros non in viribus vestris sive prudentia, sed in illius potentia & misericordia confidentes, qui currum & exercitum Pharaonis projecit in mare; gloriosus in sanctis suis & in majestate mirabilis, cujus verbo cæli firmati sunt, & cum imperat mari & ventis, cessat tempestas. Nec est vobis de adversæ partis multitudine desperandum, si puro corde prælium Domini Sabaoth curaveritis præliari: memores quod in Gedeonis prælio sub brevi satis numero suum Dominus*

Exhortatio ad crucesignatos.

NOTÆ [1] P. BEssin in sua collectione conciliorum Rotomagensium acta quædam concilii Rotomagi habiti a Roberto de Corcon apostolicæ sedis legato recitat. Anno isto celebratum colligit idem vir doctus ex chronica MS. SS. Trinitatis de monte Rotumag. in quo ad annum 1214. adnotatur. *Robertus de Corcione legatus apostolicus celebrato concilio primum Remis, deinde Parisiis Rotomagum venit.* Nihil quidem ille de concilio Rotomagi habito; sed forte in eo adventu suo legatus Normannos præsules ibidem ad se excipiendum nactus, quos condiderat Remis primum, deinde Parisiis auctos canones confirmandos illis proposuit. Nam Parisienses canones eosdem plane esse cum iis, quos sub nomine concilii Rotomagensis edidit P. Bessin ex utrorumque collectione intelligimus. Gemina tamen eorum canonum editio in eo profuit, quod vitiatam luxatamque Parisiensium canonum editionem Labbeanam altera Bessini edita, & sanet, & suppleat; quod in editione Veneto-Labbeana to. XIII. diligenter præstitum est, instituta diligenti editionis utriusque collatione. Sed accurati collatoris diligentiam fugit insigne mendum, quod in canone XII. partis prioris concilii Rotomagensis sese offert ex alia ejusdem canonis lectione, prout in concilio Parisiensi exhibetur, emendandum. Ita ergo legit canon Rotomagensis: *Ne superflua multitudine annualium* (Missarum anniversariarum) *se onerent sacerdotes. Nec ut a prædictis se exonerent sacerdotes, suas Missas faciant pro defunctis.* Postremum hoc nullum sensum refert; sed optimam exhibet emendationem lectio canonis XI. Parisiensis: *Nec ut a prædictis se exonerent, siccas Missas faciant pro defunctis.* Igitur sacerdotes ut eo plures anniversarias Missas eadem die celebrarent, Missas siccas legebant, quas pluries eadem die repeti posse vetabat nemo. Quid fuerit Missa sicca exponit Bona Rer. Liturg. lib. 1. cap. XV.

Animadvertere etiam juvat canones Rotomagenses superare Parisienses; nam in Parisiensibus pars quarta, quæ ad præsulum disciplinam spectat, canonibus XXII. absolvitur, in Rotomagensi vero ad canones XXXVI. prorogatur. Demum P. Martene in sua collectione monumentorum to. VI. ex Aquicintinensi codice supplementa ad concilium Parisiense vulgavit, quæ legas ibidem col. 97—106. Porro in codice illo titulus iste præfixus legebatur: *Incipiunt constitutiones domini papæ, & magistri Roberti cardinalis*, tum subduntur canones prout in editis concilii Parisiensis, sed ultra illos alii XXIII. in parte priori adduntur. Parti secundæ, quæ est de regularibus non quidem canones novi accedunt, sed veteres auctiores exhibentur. In additamento ad canonem XX. quo pœna edicitur in clericos, qui infami vitio se polluerint, legitur: *Si autem prælati &c. in hoc summæ infamationis vitium post Remense concilium inciderint, ipso facto sciant se excommunicationis vinculo innodatos.* Remense hoc concilium ipsum est, quod ab eodem Roberto celebratum fuisse discimus ex Anonymo Rotomagensi, cujus verba supra adducta sunt. Cum autem additio hæc, in qua mentio fit concilii Remensis, in canonibus editis concilii Parisiensis, & Rotomagensis non legatur; hinc levis aliqua suspicio suboriri posset, num forte canones, quos sub nomine Parisiensis concilii Labbeus edidit, falso inscripti sint, & ad Remense concilium pertineant. Concilium vero Rotomagense, cum nec additamentum hoc habeat Remense præcesserit. Quamquam enim post concilium Remense, & Parisiense Rotomagum venisse legatum asserit anonymus Rotomagensis, nihil tamen de concilio ibi tunc ab eo celebrato memorat; ideo forte, quod in priori alio adventu suo Rotomagum illud habuerit. Ultra hæc omnia Aquicintinensis codex integrum, novumque titulum addit de *Usurariis, & raptoribus*, isque canonibus XIII. absolvitur. Tum alii canones septem succedunt, in quibus varia disciplinæ capita disponuntur. Tanta hæc in manuscriptis varietas ex eo forte provenit, quod cum Robertus tribus in locis concilia habuerit, prioris concilii statuta ita in secundo, & in tertio confirmata sunt, ut aliqua etiam pro opportunitate provinciæ adjicienda censuerit. MANSI

nus restrinxit exercitum, & de inermis funda David emissi lapides armati Philistæi superbiam depresserunt. Cæterum cum procedatis in Domino parare viam exercitus generali, ea remissionis & immunitatis gratia volumus vos gaudere, quam in generalibus literis duximus exprimendam. Dat. xv. Kal. martii pont. nostri an. XVI. hæc ad crucesignatos Innocentius, qui Venetos ad comparandam classem sollicitavit, (*a*) tum Insubriæ atque Hetruriæ antistibus Grimaldum ac socios iter per eorum terras habituros commendavit (*b*).

(*a*) Ib. ep. 169.
(*b*) Ep. 180.

III. Sarraceni tributum Christianis pollicentur.

Pervasit tunc orientem occidentalium terror, quos Lateranensis concilii ad recuperandam Terram sanctam indicti fama afflaverat: Sarracenos enim bellici Christianorum apparatus metu perfusos Terram sanctam Christianis reddituros præ se tulisse, atque ut a Christianorum armis tuti essent, se patriarchæ Hierosolymitani clientelæ commissuros certamque auri vim, census nomine pensitaturos afferunt literæ (*c*) ad Pontificem Venetorum opera transmissæ, quibus Sarracenorum principis potentia, ut tum temporis florebat, effusæ opes, barbarici mores, ac gesta accuratissime describuntur. Jam enim ante Pontifex, qui Sephadinum ad Christi cultum, quem evangelicis verbis pellicere non potuerat, armis cogere meditabatur, patriarchæ Hierosolymitano, ac Templariis atque Hospitalariis equitibus injunxerat, ut se de Agarenorum potentia literis facerent certiorem: quas propterea nos ut dignas annalibus nostris ex Richardo de S. Germano delibare visum est, ut qui essent ii hostes, contra quos in arma toties cooti Christiani, tot effusi crucesignati exercitus, perspici possit: idque etiam notatu dignissimum non modo Mahumetum ab illis infelicibus populis, ut prophetam habitum, sed etiam immani idololatriæ scelere divinis honoribus cultum.

(*c*) Extat apud Richar. de S. Germano an. 1214.

IV. De filiis Sephadini.

Saladinus, & Sephadinus duo fratres fuerunt. Mortuo Saladino, qui habuit undecim filios, regnavit Sephadinus, qui occidit omnes nepotes suos, præter unum qui vocatur Melchisedech, qui tenet terram istam cum omnibus civitatibus, castris, & villis, & aliis munitionibus, quæ sunt plus de ducentis: Sephadinus vero habet filios quindecim, de quibus hereditarunt septem, scilicet Melkekemme, qui primus est, & major natu omnibus. Hic tenet Alexandriam, Babyloniam, Cairam, & totam terram Ægypti in meridie ac septentrione, qui post mortem patris sui Sephadini de generali constitutione patris, & fratrum debet esse dominus omnium & totius terræ. Secundus filius est nomine Coradinus, qui habet Damascum, sanctam Hierusalem, & totam terram, quæ fuit Christianorum, præter mediam, quam adhuc tenent Christiani, quæ sunt inter civitates, munitiones, & castra plus de trecentis. Tertius filius est nomine Melkafais, id est, grandis, qui tenet terram, quæ dicitur de Tamella cum tota alta provincia, quæ sunt inter munitiones, villas & castra plus de quadringentis. Quartus filius est nomine Melkemodam, id est, magnus dominus, qui tenet regnum Doasiæ cum omni potentatu suo, quæ sunt plus de quadringentis inter civitates, munitiones, & castra. Quintus filius est nomine Melchisalaphat, qui regnat, & tenet terram de Sarco, ubi fuit occisus Abel a Caim fratre suo: in quo regno sunt octingenta inter civitates, munitiones, & castra plana. Sextus filius est Machomettus, qui tenet regnum de Baldach, ubi est papa Sarracenorum Caliphias, qui colitur, timetur, & adoratur, tanquam Romanus Pontifex in lege eorum, qui non potest videri nisi bis in mense, quando tam suis vadit ad Machometh deum Sarracenorum, & inclinato capite & oratione facta, suo more Sarracenico, antequam templum exeant, splendide comedunt, & bibunt; & sic coronatus revertitur in domum suam cum gente sua.

V. De Mahumeto & ejus Caliphio.

Iste deus Machometh visitatur quotidie, & adoratur sicut visitatur & adoratur Dominus Crucifixus a populo Christiano. In ista civitate Baldach est papa Caliphias: civitas ista caput est totius legis Agarenorum. Septimus filius est nomine Salaphat; hic non habet specialem terram, sed semper est cum patre suo Sephadino: iste portat vexillum coram patre suo, quando equitat; cui unusquisque fratrum singulis annis pro certo censu dignitatis suæ transmittit mille sarracenatos, & duos dextrarios bene paratos. Sephadinus quando equitat terram, ac visitat filios suos præfatos, incedit veluto capite de uno examito rubeo; cui omnes filii inclinant quater ad terram, & exeunt ei obviam per sex milliaria, ac osculato pede, cum ipse sit super equum, recipit eos ad osculum, etiam manum; qui cum unoquoque moratur per triduum semel in anno, & sic a primo usque ad septimum filios visitat memoratos; & quilibet omni anno pro certo tributo mittit in fisco patris viginti millia saracenatos: & sic a primo usque ad septimum dat unicuique filiorum unum de anulis suis, in quo imago sua sculpitur, &c.

VI.

Volunt isti libenter reddere in manus domini Papæ Terram sanctam, quam tenent, ad opus Christianorum: & ut certi sint, & securi de alia terra a populo Christiano singulis annis volunt esse sub certo tributo patriarchæ Hierosolymitano, & dabunt inde cautelam Romanæ Ecclesiæ de non impedienda amplius Terra sancta, quam Dominus noster Jesus Christus suis pedibus ambulavit. Prædictus vero Sepha-

De Sephadini moribus. *phadinus de more prædecessorum suorum faciem suam non ostendit omnibus, nisi decies in anno, quando nuntios recipit Pisanorum, Genuensium, Venetorum, civitatum, regum vel principum Christianorum, astantibus centum armatis. Primo die recipit ipsos in prima sala de Cairo, ubi semper est status ejus. Tunc recipit literas a nunciis, sed non audit eos. In secundo die audit in secunda sala, astantibus ducentis Turcis suis bene armatis. In tertio quidem die per turcimannum suum, videlicet interpretem, dat eisdem responsum secundum quod est modus in causa, qui post tertium diem non habent amplius ad illum accessum. Habet Sephadinus uxores XV. in lege sua, quæ sunt* De uxorum numero. *in uno palatio, insimul dormiunt, comedunt, & bibunt. Si aliqua earum habet ex eo filium, Sephadinus vadit ad eam, quando vult, & dormit cum ea, videntibus aliis. Illam vero, quæ non habet ex ea filium, ad se quando vult per eunuchos suos vocari facit in vesperis, & detinet ea per noctem & diem: & sic facit de singulis: quando aliqua istarum moritur, inducit aliam inter alias. In secretiori camera ubi ludit & dormit, nullus habet accessum, nisi unus tantum senex, in cujus cameræ ostio semper existunt armati quinquaginta.*

VII. De ejus potentia. *Quinquagenarius est Sephadinus, potens multum in armis ac gente, eloquens valde in lingua sua, qui præcellit hodie omnes, qui vivunt, paganos, excepto Maximuco, in muro. Jam enim munivit totam terram suam & filiorum, & exercitus congregat infinitos: sed in omnibus ipse cum filiis in prædictum modum cum Romana Ecclesia vult componere pacem. Octo alii filii Sephadini de patris constitutione sic vivunt. Duo ex ipsis custodiunt sepulcrum Domini, ad quos quidquid datur provenit, & dividunt inter se. Quatuor alii habent reditus de Calice fluvio, qui irrigat totam terram Ægypti. Et istis quatuor melius valent isti redditus de viginti millibus sarracenatis. Duo alii fratres minores sunt quotidie in conspectu dei sui Machometh pro castitate, quam habent & totum, quod datur ad pedes ejus, est de ipsis minoribus fratribus. Hæc sanctissime pater, ita esse in veritate sciatis.*

VIII. Ad præpotentem adeo barbarum Christiani nominis hostem infensissimum se accinxisse, Hierosolymitanamque expeditionem, cui jam ante se devoverat, adornasse Andræam Ungarorum Regem testantur ejus literæ per hæc tempora exaratæ; quibus ab Innocentio flagitavit, ut filium Apostolica auctoritate regia corona redimiri juberet, publicæ pacis hostes censuris coerceret, suscipiendæ profectionis voto nonnullos viros auctoritate conspicuos ad regnum administrandum eximeret, jura Strigoniensis ecclesiæ stabiliret. Quas literas nos ob rerum, quas continent dignitatem, ad illustrandam historiam afferre operæ pretium ducimus, atque ex libro privilegiorum Romanæ Ecclesiæ decerpere:

Sanctissimo in Christo patri Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, Andreas eadem gratia Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramæ, Serviæ, Galic. Lodomeriæque Rex salutem, & filialem devotionem.

Consuevit sedes Apostolica se justa petentibus exhibere facilem, & in explendis honestis petentium desideriis non minus efficacem. Hinc est, quod super negociis nostris, justis apud paternitatis vestræ mansuetudinem promovendis non immerito fiduciam nobis repromittimus. Novit igitur sanctitas vestra quod Galic. principes & populus nostræ ditioni subjecti humiliter a nobis postularunt, ut filium nostrum Colomanum ipsis in Regem praficeremus, in unitate & obedientia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ perseveraturis inposterum, salvo tamen eo quod fas illis sit, a ritu proprio non recedere. Verum ne tam expediens nobis & vobis illorum propositum ex dilatione sustineat impedimentum, quod quidem multis de causis accidere posse constat, si legatum ad hoc exequendum a latere vestro destinatum præstolamur, a sanctitate vestra postulamus, quatenus venerabili in Christo patri nostro I. Strigoniensi archiepiscopo detis in mandatis, ut Apostolica fretus auctoritate, dictum filium nostrum eis in Regem inungat, & sacramentum super obedientiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ exhibenda ab eodem recipiat. Petit filium Apost. auctoritate inungi Regem.

IX. *Præterea innotescere volumus vestræ paternitati, nos ad proficiscendum Hierosolymas, sicut & tenemur, studiose intendere, & omni diligentia festinare. Ideoque regni nostri curam, cujus principes ad dissentiendum proni sunt, & filiorum nostrorum tutelam, quorum ætas patrono indiget, & patri nostro in Christo I.. Strigoniensi archiepiscopo, qui & dignitate cæteris præeminet, & fidei constantia probatus est, cum quibusdam aliis, quorum providentia & in recessu, & post recessum nostrum credimus regnum plena tranquillitate potiri immutabiliter, possumus commendare. Quapropter rogamus paternitatem vestram, quatenus compatiendo nostris necessitatibus, ipsum ab onere accedendi ad vos habeatis excusatum; venerabiles autem viros Quinqueecclesiensem & Geuriensem episcopos, nec non præpositum Albensem Cancellarium nostrum, dudum voto alligatos, & signo crucis insignitos, ut nobis itineris socii sint, utpote ex quorum societate non modicas vires constat nobis accrescere, a vocatione vestra diligenter imploramus absolvi.* Hos cum aliis episco-

copis a Pontifice ad Lateranense concilium sequenei anno celebrandum evocatos fuisse arbitramur; pergit Rex:

X. *Deprecamur insuper paternitatem vestram, ut omnes conspiratores, & infidelitatis machinatores, qui propter regni scissuram filium nostrum nobis viventibus, & nolentibus in Regem sibi præficere, vel coronare attentaverint, tam clericos quam laicos sententia excommunicationis* * .... *Meminerit etiam sanctitas vestra anno ante præterito super jure coronationis ad ecclesiam Strigoniensem pertinentis, per venerabilem. R.. episcopum Vesprimiensem nuncium nostrum, vos nobis literas direxisse, continentes laudabile vestrum consilium, & rationem efficacem, quod si coronatio ad plures pertineret, materiam dissensionis & schismatis facile excitaret, dum unus unum, alius alterum in Regem coronaret, quas cum quibusdam aliis a sede Apostolica nobis directis, & continentibus solam Strigoniensem ecclesiam, in officiales domus regiæ jurisdictionem habere in occisione felicis recordationis uxoris nostræ per subreptionem amisisse. Quarum continentiam quia credimus in registro contineri, petimus a sanctitate vestra nobis rescribi.*

Et fersi anathema in conjuratos.

* innodet

XI. Ex his ineptiæ arguitur commentitia fabella, quam refert Bonfinius (*a*) ab eoque novatores mutuantur, (*b*) nimirum Andræam Regem ad sacrum bellum iturum regni administrationem Banebano demandasse, ejusque uxori Gertrudis Reginæ fratrem, qui ad sororis ægritudinem levandam in Ungariam venerat, libidinis ardore impulsum Regina ipsa adjutrice stuprum intulisse; quapropter iratum Banebanum Gertrudem confodisse, moxque profectum ad Regem, qui Constantinopoli substiterat, ferrum quo Reginam interemerat, obtulisse, dixisseque: *Si peccavi, eodem me confice, verum si jure id factum censes, absolve*. At Regem domum ipsum regredi, fideliterque injunctum sibi munus gerere jussisse, se bello perfecto causam cogniturum; denique Andræam in Pannoniam reversum Banebanum in judicium vocasse, probanteque illo stuprum uxori suæ Reginæ culpa illatum, quæstione liberasse. Verum narrationem ejusmodi niti mendacio illud aperte ostendit, quod Regina, antequam Andræas Hierosolymitanum iter arriperet, occisa esset, ut Rex ipse testatur. Eam porro calumniam Gertrudi Reginæ de exercito lenocinio, procuratoque adulterio aspersam, ut longe ab ejus moribus alienam etiam a Longino (*c*) refutatam anno superiori vidimus. Atque de his satis; jam quæ supersunt, ex Andrææ literis in medium adducamus.

(*a*) Bonfin. de reb. Ung. l. 7. decad. 2.
(*b*) Cent. 13. cap. 6. col. 670.
Bonfinii in Gertrudem calumnia diluitur.

Refellitur quoque a Longino.
(*c*) Longin. hist. Pol. l. 6. an. 1213.

XII. *Nec diffiteri possumus nec volumus, quin decima monetæ ubicunque cudatur in tota Ungaria, vel quicquid loco monetæ succedat, ad jus Strigoniensis ecclesiæ pertineat, quod etiam in formatione pacis anno ante præterito a parte adversa publice fuit recognitum, licet minus plene fuerit scriptum quam intellectum. Præstatio quoque sacramentorum Regibus & Reginis Ungariæ, eorundemque heredibus, cum cæteris juribus, sicut in confirmationibus vestris, & antecessorum vestrorum Apostolicorum virorum continetur. Amplius quod admirari non sufficimus, & a notitia paternitatis vestræ alienum fore nequaquam volumus, Colocensem scilicet archiep. hominem pacis nostræ, in quo sperabamus, ob cujus vehementem affectionem & promotionem super alios fere totius regni nostri majorum, & minorum odium incurrimus. Quem etiam nuper a nobis licentiatum peregrinationis causa supra honorem sibi debitum extra regnum cum comitatu duorum episcoporum Geuriensis & Vesprimiensis conduci fecimus, pecuniam quam bonæ memoriæ uxor nostra ad opus & usum filiorum & filiarum nostrarum congesserat, & apud quendam civem nostrum deposuerat, in auro & argento in massa, vasis, & utensilibus aureis & argenteis, ad æstimationem VII. millium marcharum nobis nescientibus abstulisse, & asportasse.*

Andræas queritur de latrocinio Colocen. episc.

XIII. *Petimus igitur a sanctitate vestra, super restituendo quod nobis injuste sublatum est, Apostolicam commonitionem præmitti, qua interposita, & satisfactione non secuta eo tempore, non indigne ferat paternitas vestra, si de ipsius proventibus damnum nobis illatum resarcire studuerimus. Cæteris autem quæ verbo tenus lator præsentium vobis explicaverit, non minus quam literis fidem indubitatam adhibeat sanctitas vestra.* Hactenus Andreas Rex ad Innocentium, ut ad susceptam expeditionem in Sarracenos promovendam Apostolicum ipsi auxilium explicaret; nec regiis votis Pontificem defuisse putandum est, cum singulari ardore animi ac studio crucesignatorum clientelam arripere consuevisset. Hæc de meditata in Mahumetanos expeditione suffecerint; quid in Albigenses ad abolendas illorum reliquias agitatum sit, nunc intueamur.

XIV. Dejecti Montfortii victoriis, & crucesignatorum terrore heretici, ad eludendas meritas pœnas ad Apostolicam, ut certissimum pietatis asylum, magna ex parte confugeraut: ac missis oratoribus Tolosates, Convenarum comes, Gasto Benearniæ dominus, aliique proceres urgebant Innocentium precibus, ut ipsos in gratiam admitteret. Non leves præterea inter catholicos discordiæ erant exortæ, inter Narbonenses maxime & Montfortium. Tum Aragonia magnis tumultibus fremebat, (*d*) cum alii Petri Regis fratribus, qui regnum affectabant, adhærescerent, alii ejus filium Jacobum, postea ob res præ-

(*d*) Surit. l. 2. c. 66. Marian. l. 12. c. 4.

cla-

clare gestas expugnatorem dictum, Regem salutarent, ad quem e Montfortii potestate, in quam ciciderat, regno restituendum, (a) componendas Aragoniorum seditiones, Narbonensium controversias extinguendas, (b) Tolosates (c) ac nonnullos proceres pœnitentes in gratiam recipiendos, (d) imponendum principem comparatæ hæreticorum ditioni, ac denique excindendas (e) hæreseos reliquias, Innocentius Petrum Beneventanum, S. Mariæ in Aquiro diaconum Cardinalem, legati Apostolici munere auctum in Gallias misit, quem archiepiscopis Ebredunensi, Arelatensi, Aquensi, ac Narbonensi illorumque suffraganeis, ut debito honore exciperent, literis (f) commendavit: quibus nonnulla de cladibus a dæmone hæreticorum opera inflictis, quorum improbitatem cum equo rufo Apocalypsis comparat; deque adhibita a se in medendis iis malis diligentia præfatus, de legato hæc addit:

(a) Lib. 16. post ep. 171. (b) Petr. Vall. c. 77. (c) Inn. l. 16. ep. 172. (d) Post eand. ep. (e) Ibid. ep. 162. (f) Id. ib.

XV. *Quia ille, qui paci hominum invidet & saluti, novas illic dissensionis materias seminavit, ne superexcrescente zizania triticum suffocetur, cum labore tanto & studio seminatam, dilectum filium nostrum Petrum S. Mariæ in Aquiro diac. Card. Apostolicæ sedis legatum, virum utique literatum, providum & honestum, quem inter cæteros fratres nostros specialis charitatis brachiis amplexamur, ad partes ipsas a latere nostro destinamus, qui auctoritate, ac vice nostra pacis fœdera jampridem inita corroboret, & confirmet; & ut vir potens in opere & sermone, novellam plantationem irrigans, in fide foveat, & consolidet orthodoxa: & generaliter destruat, & evellat, ædificet, atque plantet, quæ destruenda, & evellenda, nec non ædificanda viderit & plantanda, corrigendo & reformando, quod correctione, & reformationis officio cognoverit indigere. Dat. Later. XVI. kalendas febr. pontificatus nostri anno XVI.* Iisdemque verbis Simoni Montisfortis comiti hoc significavit (g):

(g) Ib. post ep. 171.

XVI. Injuncta (h) etiam est legato provincia, ut Tolosates Ecclesiæ conciliaret, sedisque Apostolicæ clientelæ commendatos haberet, dum in fide catholica perstarent.

(h) Ib. ep. 172.

Tolosates reconciliari jubet Innoc.

Etsi Tolosanorum excessus gravis sit, & enormis; quia tamen sæpe & nuper per dilectum filium P... Guitardum, & B. Gilaberti nuncios suos pulsarunt ad januam, & humiliter pulsantibus non est Ecclesiæ aditus præcludendus, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus sufficienti ab eis, juxta quod videris expedire, cautione recepta, ipsos reconcilies ecclesiasticæ unitati, & sic civitas ipsa reconciliata sub Apostolicæ sedis protectione consistat non molestanda de cætero a comite Montisfortis, vel aliis fide catholicis, dum in fide catholica, & ecclesiastica pace duxerint persistendum. Quod si forte satisfacere noluerint, & in errore suo duxerint persistendum; nos per indulgentias innovatas crucesignatos, & fideles alios præcepimus excitari, ut ad extirpandam pestem hujusmodi divino freti auxilio insurgentes, tam contra ipsos, quam quoslibet alios receptatores, aut defensores eorum, qui plus ipsis hæreticis sunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabaoth. Dat. Later. VIII. kal. febr. pontificatus nostri anno XVI. Eademque pro Coovenarum comite, & Gastone supra commemoratis scripsit. Admissos porro a legato in gratiam Ecclesiæ hos viros principes, atque ad frænum injiciendum audaciæ ac levitati, ne facile a fide resilirent, nonnullas arces præsidiario milite ipsorum sumptibus muniendas tradere jussos esse, tum restitutos sacris Tolosates ac Narbonenses repressos, testatur Petrus Vallisarnensis, (i) ex quo a nobis delibandum est, quæ hoc anno victoriæ de Albigensium pertinacissimis fuerint reportatæ.

(i) Pet. Vall. hist. Albig. c. 77.

XVII. Felices Montfortii progressus.

Narbonensibus ergo imperiis legati pacatis (incutiebat enim illis terrorem illius auctoritas fulta crucesignatorum armis, quos episcopus Carcassonensis & Jacobus de Vitriaco ad Christi defendendam gloriam incenderant) post festa resurrectionis dominicæ Montfortius belli molem versus Caturcensium & Agiunensium partes effudit; expugnatum eversumque Mauriliacum, septemque Waldenses ignibus injecti: mons Pisatus ab hoste trepido relictus vacuus excisus: Marmanda compulsa ad deditionem, Angli vero, qui regiis signis defixis oppidum defendendum susceperant, in Regulam se recepere: obsessum Cassanolium, ubi hæreticorum colluvies erat, cumque Joannes Anglorum Rex Petrachoræ cum ingenti exercitu ageret, hæretici ipsum sæpius interpellavere, ut obsessis opem ferret, ac rumor increbuerat ipsum jam imminere: iniquo enim ferebat animo nepotem, filium scilicet comitis Tolosani, paterna ditione depelli, & confugientes ad se hæreticos magna nomini aspersa labe excipiebat. Sed Montfortius ad arcendos ejus conatus sese comparabat; ac postquam vi in arcem irrumpere sæpius tentatum esset, fatigati perterritique hostes eum imprimendos proxime impetus sustinere non posse vererentur, intempesta nocte diffugere, captumque oppidum eversumque est.

XVIII. Perdomiti etiam alii pluraque loca victorem excepere, diruta Doma (k) Monsfortis solo adæquatus, cujus loci dominus, cui Bernardo Casuacio nomen erat, illiusque uxor vicecomitis Turenæ soror cru-

(k) Ib. c. 80.

Vicecomitissæ Turensæ crudelitas.

crudelissime in catholicos sævierant, inventi enim Sarlati utriusque sexus centum quinquaginta oculis ab eo tyranno orbati: nec impar scelere uxor mamillas, pollicesque pauperibus mulieribus amputare erat solita, ne vel nutrire vel labore vitam tolerare possent; eodemque impetu victoriæ castrum novum, ac Benacium in Montfortii potestatem venere. Fuerant ea munitissima oppida hæreseos sentina fœdissima, e quibus ingentia mala a centum annis superioribus in vicinas regiones inundarant; iisque deletis, pax Caturcensibus, Aginnensibus, Lemovicensibus, ac Petragoricensibus est restituta, quibus Jordanus consentanea scribit his verbis: (*a*) *Eodem anno comes Simon cepit quatuor castra fortissima hæreticorum, ubi securi manebant per annos centum & ultra.* Inde Capdenacum captum ac Rhutenæ admoto exercitu comes Rhutenensis ad dandam Montfortio fidem hominiumque ligium præstandum compulsus. Postea media rigente hyeme occupato Severaci suburbio, urbs aliunde munitissima ob summam rerum inopiam ad excipiendum victorem adducta, frœnatæque latronum excursiones, qui inde frequentibus eruptionibus vicina vastare erant soliti.

(*a*) *Jor. MS. bibl. vat. signat. n. 1960.*

XIX. Appetebant (*b*) natalis domini festi dies, cum a Petro Beneventano legato apud montem Pessulanum celeberrimum præsulum concilium indictum est, cui archiepiscopi quinque, episcopi viginti octo, pluresque abbates, atque optimates interfuere, ut de præficiendo Tolosæ aliisque civitatibus, quæ se fidei ac voluntati legati crediderant, principe agitaretur. eademque tradit memoratus Jordanus, qui Tolosanos ad ambiguam fidem devinciendam legato obsides dedisse ait. (*c*) Montem Pessulanum non est ingressus Montfortius, cum civibus exosus esset; in castro tamen vicino agebat, ut facile cum eo consilia agitari possent. Coacto igitur cœtu hæc verba ad patres legatum habuisse refert Vallisarnensis: *Repeto & requiro a vobis sub obtestatione divini judicii, & obedientiæ debito, quo Romanæ Ecclesiæ tenemini, ut omni gratia, odio, livore postpositis, detis nobis fidele consilium secundum scientiam vestram, cui melius & utilius ad honorem Dei & sanctæ matris Ecclesiæ, & pacem terræ, ad expugnandam vel expurgandam spurcitiam hæreticorum concedi & assignari debeat Tolosa, quam comes Tolosanus tenuit, & aliæ terræ, quas occupaverunt exercitus Christianorum crucesignatorum.*

(*b*) *Ib. c. 81.*

Concilium apud montem Pessulan. celebratum.

(*c*) *Jord. ubi sup.*

Legati Ap. ad patres oratio.

XX. Matura ergo deliberatione discussis vocatisque ad calculum omnibus, rationibus scriptoque commendatis, omnium voluntates in eligendo Montfortio consensere: perpensa tamen legati auctoritate, ac literis pontificiis perlectis, archiepiscopum Ebredunensem oratorem ad Innocentium Papam decrevere, quo omnium nomine Montfortium in principem deposceret. Nec prætereundum conventus tempore in non leve capitis discrimen venisse comitem: cum enim a legato evocatus urbem ingressus cum filiis duobus esset, cives quo flagrabant in eum odio, insidias comparavere; sed iis patefactis, alio suscepto itinere ex iis, emersit. Dissoluto tandem cœtu missus Tolosam a legato episcopus Tolosanus ut urbem potestati legati commissam firmissimo præsidio civium sumptibus muniret. Paruere metu adducti cives, ac Raymundi filium e palatio avito ejecere.

Tolosanus comitatus a patribus Montfortio attributus.

Ut meritas perfidiæ suæ pœnas ob hæreticos defensos Raymundus tulit: ita Philippus Galliarum Rex ob insectatos ferro flammisque hæreticos florentissimas de hostibus potentissimis victorias a Deo est consecutus; nec enim aptius ulli rei, quam defendendæ religionis zelo parta ab ipso clarissima trophæa adscribere possumus. Effulsit vero ad terrorem in Othone divini numinis vindicta: cum enim Pontificiis monitis conculcatis inito cum Joanne Anglorum Rege, Ferrando Belgii comite aliisque proceribus Gallicæ aulæ stipendiariis perduellibus armorum fœdere Philippum Regem bello peteret, fœdissima ad Bovinas deletus clade, moxque a suis desertus in miserum adeo statum redactus est, ut nunquam sese erigere potuerit; ac demum amisso Imperio, dolore contabuerit. Nec mirum a Philippo superatum, a quo pietate longe vincebatur: tradit namque Rigordus magnæ fidei auctor, Philippum ubi imminere hostem, jamque primas acies se lacessere, & concurrere accepisset, proximum templum ingressum preces ad Deum ardentissimas, quas periculi magnitudo accenderat, fudisse, dispositisque copiis signa collaturum hanc ad milites orationem habuisse (*d*): *In Deo tota spes & fiducia nostra est posita. Rex Otho & exercitus suus a domino Papa excommunicati sunt, qui sunt inimici & destructores rerum sanctæ Ecclesiæ, & pecunia qua eis stipendia ministrantur, de lacrymis pauperum, & de rapina ecclesiarum Dei, & clericorum acquisita est: nos autem Christiani sumus, & communione & pace sanctæ Ecclesiæ fruimur, & quamvis peccatores simus, tamen Ecclesiæ Dei consentimus, & cleri pro posse nostro defendimus libertates, unde præsumere fiducialiter debemus, de Dei misericordia, qui*

XXI.

Bovinense prælium inter Oth. & Phil.

(*d*) *Apud Rigord. in Phil. Aug.*

Philippi ad militem oratio.

no-

nobis licet peccatoribus dabit de suis, & de nostris hostibus triumphare. [1]

XXII. Qua arte sibi devinxerit suos.

(a) Jo. Vill. l.5. c. 55.

Philippum vero maxima in eo bello pericula adiisse tradunt auctores, e quibus Joannes Villanus id memoria dignum scribit; (a) Philippi proceres cum adversa hostibus castra defixa essent, pene defectionem meditatos, atque ad eos sibi conciliandos Regem deposita in altari corona præcepisse, ut illam omnium dignissimo traderent, seque ipsi lubentissime pariturum, eoque facto confusos conversis animis fidissimos, ipsi futuros sacramento spopondisse. Nec minus periculum divina ope evasit, cum undique circumfusus hostibus (illum enim omissis cæteris peti Otho jusserat, victoriam in eo sitam arbitratus) suffosso equo in terram dejectus est; ad quod visus est dæmon allusisse, cum ambiguo responso de pugnæ exitu consulenti illusit, qua de re hæc Rigordus: (b) *Sicut etiam famæ loquacitate cognovimus ipsa vetula comitissa Flandria Hispana genere matertera ipsius Ferrandi, filia Regis Portugalensis, unde & Regina comitissa appellabatur, præstigiis & sortilegiis eventus belli scire desiderans, ob angelis, qui hujusmodi artibus præsunt secundum morem Hispanorum tale meruerat habuisse responsum: Pugnabitur, & in ipsa pugna Rex prosternetur in terram, & equorum pedibus conculcabitur, & carebit sepultura, Ferrandus post victoriam cum maxima pompa a Parisianis recipietur. Hæc omnia recte intelligenti possunt interpretari in veram: consuetudo enim dæmonis est semper talibus, qui eum colunt, amphibologice loqui, eorum desideria palliata veritate involvere, ut suos semper cultores decipiat, & ut ipsi de se bona semper credant dici, quæ Deus ad eorum confusionem & aliorum honorem fieri disponit.* Ex cujus infelicis principis casu, qui magna pompa onustus vinculis Parisios adductus est, ut arctissimæ custodiæ traderetur, quam urbem illi Otho, dum Francorum regnum inter suos partiretur, attribuerat, discant homines nunquam fallacibus dæmonum oraculis fidere.

(b) Rig. ubi sup. Paris. hist. Angl.

Periclitatur in pugna, vincitque.

Fallax dæmonis vaticinium.

Ferrandus in triumpho ductus.

Ludovicus Phil. filius Jo. Regem profligat.

XXIII. Ob geminam victoriam templum Deo Sylvanecti positum.

Adscripsit eam victoriam Philippus divino numini, cujus gloria alia etiam insigni victoria, quam ipsius filius Ludovicus de Joanne Anglorum Rege eodem mense in Andegavia reportavit, atque obsidionem qua Rupem monachi hostis præmebat, solvere coegit, cumulata est: utque grati erga Deum animi illustre monumentum ac trophæum statueret, magnificum eidem victori Deo templum Sylvanecti posuit, atque ædes amplissimis opibus auctas religiosis viris excitavit, ut scribit Rigordus his verbis: *Quia pater & filius de magnis adversariis eodem tempore triumphare meruerunt, in ejusdem triumphi memoriam Rex Philippus ædificari fecit abbatiam de ordine S. Victoris Parisiensis juxta Sylvanectum, quæ appellatur Victoria.* Nec stetere hic Philippi secundæ res: Pictones enim sese illi ultro dedidere ac solo terrore de aliis potentissimis hostibus prælium confecit. De superiori Othoniana clade, Philippique victoria (ut eos omittamus, qui Rigordum exscribere consueverunt c) agunt etiam Urspergensis, (d) Stadensis, (e) Matthæus Parisius, (f) Godefridus (g) aliique plures, (h) quos inter supradictæ historiæ S. Lamberti antiquus auctor, qui illam Francorum Regi divinitus concessam ostendit, lepidumque ac facetum hujuscemodi Philippi facinus refert.

(c) Vinc. bellov. & Ant. & a. (d) Ursp. in chro. ann. 1214. (e) Stad. in chron. eod. ann. (f) Par. hist. Angl. (g) Godef. in annal. Jord. MS. bibl. Vat. (h) Lang. chr. Citizen. Trit. chr. Hirsaug. Bern. chr. Reg. Franc. Naucl. in chr. Jacob. Meyer. an. Fland. eod. ann. & alii. Crantz. hist. Sax. l.7. c.35.

XXIV. Facetum Philippi factum.

Dux Brabantiæ Henricus ante dictus, brevi elapso tempore, misit ad Regem Franciæ (quippe socerum suum) legatos plurimum illi se congratulari simulans pro prædicta victoria de Othone obtenta. At Rex, duas sub sigillo regio reclusas dimisit schedulas, quarum dux primam aperiens nihil in ea scriptura reperit; in altera autem sententiam verba hujusmodi continentem legit: Sicut prior schedula scripto fuit vacua, ita & dux fide justitiaque vacuus est. Plane fide atque justitia vacuus, namque Ferrandi Flandriæ atque Hannoniæ comitis, qui Leodiensis episcopi patrocinium sumpserat, metu adductus, Leodium accesserat, atque antistitis pedibus advolutus veniam poposcerat, & crimen expiaturum promiserat; subinde tamen Francorum Regem socerum suum deseruit, ad exauctoratum sacrisque interdictum Othonem iterum transfugit, illum rursus in Leodienses concitavit, quos ut facilius insequi, & opprimere posset, ipsi hujus anni mense majo Mariam filiam suam matrimonio conjunxit (de his nuptiis Flandriæ quoque annales i). Sed genero postea a Francis victo, fractus etiam est Henricus atque a Friderico Imperatore designato sub ju-

(i) Meyer. Fland. annal. anno 1214.

NOTÆ [1] CElebrem hanc pugnam, in qua res Othonis penitus excisæ, Friderici vero confirmatæ fuerunt, die VI. Kal. augusti commissam fuisse veteres omnes notant, inter quos Albericus ad hunc annum, chronicon Turonense ad eumdem annum. Si quis autem fusius illam descriptam legere voluerit, adeat Spondanum ad A. 1214. & inter veteres Albericum. Adnotare hic tamen juvat, Raynaldum cæterosque quos laudat errasse, cum asserit Othonem Coloniæ hoc anno exiisse; nam Reinerus qui per hæc tempora & circa hæc loca agebat, scribit ad hunc annum: *A Coloniensibus Otho detinetur cum sua uxore, sed nunquam domum suam audet exire.* MANSI

jugum missus, subdit namque anonymus scriptor (*a*): *Itaque Fridericus, audito quod Francorum Rex Philippus tanta, ut dictum est, victoria Othonem ejusque principes expugnasset: securus Rhenum maximo cum exercitu transiens, circa Trajectum ad Mosam venit, & quicunque illi hactenus restiterant, statim se eidem in omnibus sub fidei juramento subjecerunt. Peragrata autem omni provincia, cum ad introitum venisset Brabantiæ, sciens dux quod nullam de commissis consequeretur veniam, si ulterius vellet resistere, cauto ductus consilio, se cum filio suo primogenito subdidit per omnia Regiæ ditioni. Quos a suis Rex secum captivos abducens finibus, reversus est ad propria: prius tamen ut præmisimus in omni pacis & libertatis gaudio nostra diœcesi restituta &c.* Hæc ille, qui de Othone subjungit: *Cumque præfatus audisset Otho, quod Fridericus Augustus secum captivos illos abduceret, timens fugit de Colonia una cum conjuge sua ducis illius filia, & apud Brunsvvich multo tempore commoratus est.* Ita Othonianus tumor brevi instar bullæ elisus, est ac partæ a Philippo victoriæ præcipuos fructus Fridericus collegit.

(*a*) Lib. 3. de S. Lamb. c. 16. Godef. in annal. Trithem. chr. Hirsaug. Naucl. in chr. ann. 1214.

Dux Brabantiæ se Friderico submittit.

Othonis fuga.

XXV. Profligato (*b*) igitur penitus Othone, Joannes Angliæ Rex admodum animo est consternatus, quem in eo bello quadraginta marcharum millia a Cisterciensibus exorta consumpsisse, ait Parisius, justo Dei judicio, qui nunquam ex sacris opibus principum res augeri, sed deteri permittit. Cum enim Anglus in se Philippum victrices copias vertere cerneret, de paciscendis induciis egit, quæ demum in quinquennium a Philippo, quamvis opprimendi hostis non exigua spes arrideret, concessæ sunt. Quod vero ad res Anglicanas attinet; cum Stephanus Cantuariensis archiepiscopus acerbe ferret Nicolaum Tusculanum episcopum Apostolicæ sedis legatum, vacantibus in Anglia ecclesiis præsules præficere, suffraganeorum suorum coacto concilio, legatione missa, ne id faceret prohibere conatus est, sed frustra, ipso Cardinale legato per nuncium apud sedem Apostolicam agente. Quomodo vero hæc omnia se habuerint, ex Matthæo Parisio accipere opere pretium est: *Quo cum pervenisset*, nimirum Pandulphus, *famam archiepiscopi Cantuariensis in conspectu summi Pontificis non mediocriter denigravit: Regemque Anglor. tantis ibidem extulit laudum præconiis, asserens se Regem tam humilem, tamque modestum hactenus non vidisse, ut in oculis domini Papæ idem Rex gratiam admirabilem obtineret. Restitit autem Pandulpho ibidem magister Simon de Langetuna, frater archiepiscopi Cantuariensis. Sed quoniam charta Regis auro bullata, dominus Papa de subjectione & tributo regni Angliæ & Hyberniæ, a prædicto Pandulpho nuper delata fuerat, magister Simon in suis contradictionibus non potuit exaudiri. Asserebat præterea Pandulphus memoratus in præsentia domini Papæ archiepiscopum, & episcopum in exactione, & ablatorum restitutione tempore interdicti nimis esse rigidos & avaros: quodque ipsum Regem & regni libertates plus æquo deprimebant, & sic propositum archiepiscopi & episcoporum ad tempus accepit dilationem.*

(*b*) Rigordus sup. Paris. hist. Angl.

Induciæ inter Phil. & Joann. Reges.

Oritur inter legatum Card. & Steph. Cant. dissensio.

Innoc. in legati partem propendet & cur.

Legati de Stephan. querelæ.

XXVI. Hoc quoque anno Innocentius Papa ab eodem Rege, atque archiepiscopo per legatos Romam missos rogatus, ut latam in Angliæ regnum interdicti sententiam revocaret; ea de re ad Tusculanum episcopum literas dedit, quas auctor recitat. (*c*) Quibus etiam concordiæ leges Regem inter atque episcopos approbat, ut nimirum ad sarcienda inflicta damna præter jam data alia quadraginta marcharum millia traderet, atque insuper duodecim, annis singulis, marcharum millia, donec omnino factum esset satis: *Ad hoc fideliter exequendum obligavit, seipsum ipse Rex per proprium juramentum, & per literas patentes, sigillo suo communitas, nec non per fidejussionem Vvintoniensis, & Norvicensis episcoporum, Cestrensis & Vvintoniensis, & Vvillelmi marescalli comitum, ita quod tam heredes ipsius Regis, quam successores eorum tenebuntur astricti. Quocirca per Apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus, quatenus secundum formam præscriptam procedere non postponas, nisi de mera & libera voluntate partes aliter duxerint componendum. Dat. Laterani.*

(*c*) Matth. Par. eod. anno.

Concordia inter episc. & Regem inita.

XXVII. Eodem argumento epistola extat in pontificio regesto ad eundem legatum missa, (*d*) qua munus ipsi demandatum, ut mox atque Regem sacramento adegisset erepta præsulibus a se restitutum iri, atque in resarciendis damnis illatis Pontificis arbitrio pariturum, interdictum dissolveret, sub quo jam diu Anglia ingemiscebat: [1] *Tu receptis ejus patentibus lite-*

(*d*) Inn. l. 16. ep. 164.

Interdicti ex Anglia tollendi legato provincia data.

NOTÆ [1] Hoc anno sublatum fuisse ex Anglia interdictum convenit inter omnes. Sed certam diem, & mensem ignotum reddiderunt ambigua quædam verba Parisii scribentis, Andream Tusculanum sententiam interdicti hujus relaxasse die apostolorum beati Petri & Pauli, quod de die festa illorum huc usque acceptum fuit, nempe de die 29. junii. Sed ambiguitatem verborum Parisii demum sustulit vetus & coævus author chronici Turonensis, qui ad hunc annum notat: *Nonis julii* (nempe pridie nonas, ut ex sequentibus patet) *die dominica laxatum est Angliæ interdictum.* Igitur dies illa, quæ octava erat festi SS. Petri & Pauli a Matthæo Parisio dies festa utriusque apostoli appellatur. MANSI

literis suo sigillo munitis, quibus se profiteatur ad hoc etiam inter alia ex præstito pridem nobis juramento teneri, quod tam super restituendis ablatis, quam super recompensandis damnis mandatis nostris absque refragatione parebit, relaxet protinus sententiam interdicti, & super utrisque inquisitionem fieri facias diligentem, quam nobis mittere non postponas. Prætaxatam vero pecuniam distribui facias, secundum proportionem ablatorum, inter eos, quibus est restitutio facienda. Cum igitur hoc mandatum de certa scientia faciamus, volumus & jubemus, ut illud sublato cujuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo exequaris, nisi jam aliter sit de communi voluntate provisum, vel adhuc convenerit providendum, pro relaxando celeriter interdicto, quia tali ac tanta cautione præmissa servari non decet ob hujusmodi causam diutius circa populum sententiam interdicti, quam circa Regem absque mandato nostro idem archiepiscopus relaxavit, celebrando illi divina, ut alia taceamus, in quibus ipse fines nostri mandati asseritur excessisse: per quæ tamen ecclesiasticæ libertati nolumus impedimentum afferri, pro qua est summopere insistendum. Datum Laterani x. kal. feb. pontif. nostri anno XVI. Quomodo vero Nicolaus acceptis Innocentii literis Londonii apud S. Paulum magnum archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, priorum, comitum aliorumque optimatum collecto conventu Apostolicæ sedis jussa peregerit, ac SS. Apostolorum Petri, & Pauli festo die interdicti latam ante sex annos sententiam in principe ecclesia cunctis exultantibus solemni ritu sustulerit, auctor memoratus tradit.

Solemni ritu dissolvitur.

XXVIII.

Innoc. repetit denarium S. Petri.

Cum vero prælati Anglicani, qui sua a Rege expilata querebantur, vectigal Romano Pontifici pendi solitum, dictum vulgo denarium S. Petri, in suos usus magna ex parte avertissent, illius recuperandi legatis provincia his literis (*a*) juncta est: *Cum sicut vestra discretio plene novit, singulæ domus totius Angliæ singulos denarios pro censu B. Petri annuatim nobis solvere teneantur, prælati Angliæ, qui eum nostro nomine collegerunt, rem invito domino contrectantes, majorem sibi exinde partem non sunt veriti retinere: cum non nisi trecentas marchas nobis persolverint, & sibi mille vel amplius usurparint. Ut igitur jus Ecclesiæ Romanæ servetur illæsum, discretioni vestræ præsentium auctoritate districte præcipiendo mandamus, quatenus prius recipientes ab eis denarium ipsum, prout hactenus exsolverunt, & eos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compellentes, firmiter postmodum ex parte nostra injungatis eisdem, ut residuum cum integritate persolvant, &c. Dat. Lat. v. kal. febr. pontif. nostri anno* XVI.

(*a*) *lb. ep.* 173.

XXIX.

Alph. Regis Cast. mors.

Hoc eodem anno, ut de Hispanicis rebus aliquid dicamus, obiit Alphonsus Castellæ Rex, exactis in regno quinquaginta tribus annis, ut docet Rodericus (*b*) Toletanus archiepiscopus, qui ejus confessionem excepit, defunctoque justa persolvit, atque ex eo Joannes Mariana, (*c*) quorum uterque piissimum principem magnis laudibus ornat. Lucas tamen Tudensis quinquaginta dumtaxat annos ejus regno tribuit, dum hæc de eo posteritati tradit: *Rex autem Castellæ Adelphonsus in Domino roboratus, obsedit fortissimum castrum Sarracenorum Alcalzam, & cepit ipsum, & reversus est in Castellum, cum gloria magna, atque feliciter, vitæ termino consummato, obiit in territorio Arevati, & at tuatum Regem decebat, Burgis in monasterio de Olgio, quod ipse construxerat, gloriose sepultus est; regnavit annis quinquaginta.* Successit parenti Henricus filius undennis, qui imbellibus manibus sceptrum sustinere via potuit: paulo enim post ejus mater Eleonora, quæ regni procurationem adierat, ex viri desiderio vitam amisit, reique publicæ administratio Berengariæ Henrici sorori Reginæ Legionensi delata est, indeque a proceribus, qui femineam imbecillitatem spernebant, summisque rebus præesse ambiebant, magni excitati motus in Castella fuerunt.

(*b*) *Rod. Tol. de reb. Hisp. l.* 8. *c.* 15.

(*c*) *Jo. Marian. l.* 10. *c.* 4.

Henricus fil. illius succedit.

Jordan. MS. bibl. Vat.

Graves motus in Castella.

XXX.

Graviores in Aragonia.

Longe gravioribus Aragonia fluctuavit, cum Sanctius & Ferdinandus Jacobi sexennis pueri ætate contempta, quem etiam illegitimis nuptiis procreatum contendebant, regnum non ambiguis artibus affectarent; ac Sanctius fratrem Ferdinandum ut monachum, & gerendis rebus inutilem excludere niteretur; Ferdinandus vero Ramiri Regis exemplo suam causam tueretur, atque excluso Jacobo se proximum sanguine disputaret. At Aragonii ad declinanda bellorum civilium mala missis ad Pontificem oratoribus expetiere, ut Jacobum Regem, qui a Montfortio Carcassonæ servabatur, sibi restitueret, quod Petri Beneventani Cardinalis legati opera factum insinuavimus, ubi de ejus legationis causis verba fecimus, quibus consentanea Jordanus prodit his verbis: *Mortuo Rege filius ejus parvulus Jacobus tutelæ comitis Simonis relictus est, & ejus filiæ desponsatur, sed quia in bello Regi dederat mortis occasionem, providit sedes Apostolica, ut puer suis naturalibus redderetur, & per Papæ legatum Rex Jacobus fuit suis fidelibus restitutus, & accepit conjugem Alienor;* extant vero Apostolicæ literæ (*d*) ad Montfortium, quibus jubetur Petro legato Jacobum Regem committere: ad quod etiam Aragoniorum minis adduci potuit, quos ipsi bel-

Jacob. expetitus Rex ab Arag.

Jord. MS. bibl. vat. sign. n. 1960.

(*d*) *Inn. l.* 2 *pol ep.* 171.

bellum indicturus fuisse, nisi Regem restituisset scribit Surita (a), addisque Petri Beneventani opera rem perfectam, cum prius Aragonii sacramento devincti fuissent, se Jacobi vitæ ac regno summa fide ac religione prospectaros. E quibus paterna sedis Apostolicæ sulicitudo perspicitur quam in tuendis Regibus ac principibus, quos ætatis infirmitas temeritati versutiæque subditorum exponit, collocare consuevit.

(a) Sur. l. 2. c. 66.

XXXI. Nec defuit Pontifex studio & opera defendendis præsulibus virisque ecclesiasticis, quorum dignitas ab improbis violata fuerat. Strigoniensem enim archiepiscopum (b) cæterosque Pannoniæ episcopos in sacrilegos quosdam animadvertere jussit, qui in Colocensem archiepiscopum, & alios clericos violentas manus injecerant, singulis enim illos festis, pulsatis campanis, accensisque cereis, in eorum diœcesibus, anathemate damnatos publice denuntiari jussit, ac Poloniæ duces, sacrilegos illos, si ad se confugissent, eiicere mandat (c). Cumque archiepiscopus alter, nimirum Lundensis, excusationem ad synodum non veniendi afferre niteretur, gravem hanc epistolam (d) misit.

(b) Id. ib. ep. 159.

(c) Ib. post vand. ep.

Arch. Lunden. se excusat venire ad concil. Arguitur ab Inn.

(d) Inn. l. 16. ep. 85.

Archiepiscopo Lundensi A. S. L.

Inter cætera devotionis obsequia, quæ tenentur episcopi, & præcipue archiepiscopi sedi Apostolicæ tanquam matri fideliter exhibere, hoc unum præcipue debet esse, ut ad concilium veniant evocati, ad quod archiepiscopi juramento præstito sunt astricti; unde plurimum admiramur, quod te super hoc excusare aliquatenus voluisti; cum etiam non vocatus deberes modis omnibus laborare, ut tam sancto concilio interesses, ad quod ex omni parte cum desiderio multo current principes & prælati, & totius cleri generaliter flos & decus, ut tot & tantos patres conscriptos ad ædificationem suam videre valeant, & audire, ac mereantur esse participes orationum suarum, & bonorum omnium, quæ sancta synodus duxerit statuenda. Non ascendat *igitur in cor tuum, vel cujusquam pontificis, aut prælati, ut tam ignominiosam maculam in gloria sua ponat, quod se a tanta solemnitate, ac opere sic necessario, & tam pio qualibet occasione subducat, quia præter inobedientiæ culpam, & pœnam, indignationem Dei, & nostram, & confusionem incurreret, ac opprobrium sempiternum. Ideoque per Apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus tam tu præcipue, quam cæteri ecclesiarum prælati per tuam provinciam constituti juxta primi mandati nostri tenorem a kal. novembris proximo nunc futuris usque ad annum, sive per mare, sive per terram quocumque modo poteritis ad sedem Apostolicam venire pro viribus laboretis. Speramus enim in Domino, quod interim ille qui potenter imperat ventis, & mari frementis freti fluctus sedabit, ut fiat optata tranquillitas navigantibus, & inimicos reducet ad pacem, ut fiat iter agentibus via tuta, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum IX. Kal. martii pontificatus nostri anno XVI.*

Incussæ detrectantibus accedere minæ.

Dolemus non reperiri Innocentii epistolarum librum 17. ac 18. unde annales nostri rebus a tanto Pontifice præclare gestis locupletandi ornandique essent; decerpta itaque ex libro (e) censuum sacramenti formula, ex qua Scarienses Romano Pontifici se obstrinxerunt, hujus anni periodum absolvemus: *Dominicæ incarnationis anno* MCCXIV. *Notum sit præsentibus, & futuris, quod Petrus de Vacbi nuncius militum & proborum hominum Scuriæ ad summum Pontificem asserens se habere mandatum domini Papæ, ut omnes probos homines Scuriæ, ex parte ipsius D. Papæ moneret, & inducere procuraret, quod ipsi D. Papæ, & S. Ecclesiæ Romanæ jurarent fidelitatem, ad cujus jus, & proprietatem, idem castrum Scuriæ ab antiquo dignoscitur pertinere, & ut idem castrum cum pertinentiis ejus fideliter ad honorem Dei, & D. Papæ, & S. R. E. pro posse custodirent, & tuerentur. Milites autem infrascripti, & probi homines ejusdem castri, ipsius monitis & mandatis summi Pontificis fidem, & effectum congruum adhibentes, devote, & benigne ipsi domino Papæ exhibentes fidelitatis sacramentum præstiterunt, & quod idem castrum cum pertinen. suis pro posse fideliter custodient, & servabunt ad honorem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & domini Papæ, & successorum ejus salvo jure omnium eorum, qui jus habent in eodem castro &c.* Adjectæ sunt plurium subscriptiones quas omisimus ne tædium lectori crearemus. XXXII.

(e) Lib. cens. MS. Vat.

Illu.

I. Concilium Lat. œcumenicum.

ILluſtrarunt præſentem annum a Virginis partu milleſimum ducenteſimum decimum quintum indictione tertia, conjuncta in Lateranenſi ſynodo œcumenica totius Eccleſiæ lumina, ad quam Romani Pontificis juſſu antiſtites, Regum ac principum oratores, aliique viri ſcientiæ prudentiæque laude florentiſſimi, ex univerſo orbe confluxerunt; ut ea eo ſolemni conventu, veluti ex arce publicæ mentis optima in rebus dubiis ad temperanda Chriſtiana regna, revocandum ſanctitatis antiquum ſplendorem, reſtituendaſque nomini Chriſtiano Hyeroſolymas, conſilia peterentur. In eodem enim concilio errores contra auguſtiſſimam conficti Trinitatem divinitatemque, mundi corporei conditricem, profligati: abrogatum rurſus Othoni male de Eccleſia merito Imperium: editæ ad excolendos mores ſanctiſſimæ leges; ac denique ſacra in Saphadinum expeditio promulgata. De quibus dicturi primum habitæ ſynodi temporis rationem conſtituamus.

II. Præſenti anno celebratum conſentiunt auctores.

Celebratum hoc anno Lateranenſe concilium veteres ſcriptores, Conradus Urſpergenſis, Albertus Stadenſis in chronicis, Richardus e S. Germano in chron. Foſſæque novæ chronici auctor, Godefridus monachus, & Henricus Stero in annalibus, Petrus Valliſarnenſis in hiſtoria Albigenſium, Matthæus Pariſius hiſt. Angl. fragmenti hiſtorici incertus auctor, Patavinus monachus, ac Bernardus in chronicis, recentioreſque innumeri poſteritati conſecrarunt, ut nullus de eo ambigendi relictus locus videatur. Cæterum habitum novembri menſe aſſerunt, ex auctoribus percenſitis, qui menſis meminere (a) tertioque idus novembris, S. Martini feſto die cœptum, ſicuti Foſſæ novæ chronici auctor mox adducendus, ac Godefridus affirmant. De iſtiuſmodi

(a) *Urſp. Stad. Valliſarnenſis, Par. God. chr. Foſſ. nov. Frag. hiſt. auctor, aliique.*

Prima ſeſſio in feſto S. Martini habita.

igitur ſynodo hæc in Foſſæ novæ chronico: *Tempore domini Innocentii III. Papæ anno ejus* XVIII. *menſe novembri* III. *id. novemb. dominus Papa Innocentius primo aſcendit in thalamum, & ibi celebrata oratione, & benedictione ſuper conventum, ſic exorſus eſt dicens: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam moriar, &c. Interfuerunt huic concilio* CCCCXII. *epiſcopi, primates autem & metropolitani* LXXI. *exceptis patriarchis: abbates vero & priores ultra octingenti exceptis omnibus nunciis archiepiſcoporum & epiſcoporum & aliorum prælatorum, nec non Regum & principum. Initiatum & completum eſt hoc concilium in eccleſia Salvatoris Romæ, quæ Conſtantiniana vocatur*; hæc ibi, quæ aliorum auctoritate ſcriptorum comprobanda ſunt. In primis ergo quod ſpectat ad patres, qui ſynodo præſentes affuere, duodecim ſupra quadringentos epiſcopos enumerant veteres omnes, quos viderim, uno excepto fragmenti hiſtorici anonymo auctore tres addente, de LXXI. metropolitanis idem habent Urſpergenſis, Stadenſis, & Stero; de numero vero inferiorum præſulum ſupra octingentos extitiſſe conſentiunt cæteri: & quamvis Stadenſis ultra DCC. fuiſſe aſſerat, centenarium tamen unum librariorum incuria omiſſum videtur. Demum de loco ubi ſacroſancta ſynodus celebrata eſt, baſilica ſcilicet *Lateranenſi Salvatoris* & S. Jo. Baptiſtæ nuncupata, tradunt memorati, auctores. [1]

Numerus patrum qui interfuere.

III. Qui patriarchæ præſentes affuerint.

Jam vero, quæ in Foſſæ novæ chronico omiſſa, ex aliis ſupplenda manent, ac primum de patriarchis qui interfuere dicendum. De quibus Urſpergenſis abbas, qui ea tempeſtate ſcribebat: *Inter quos*, nimirum antiſtites, *fuerunt de præcipuis patriarchis duo, videlicet Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus, Antio-*

NOTÆ [1] ANni hujus hiſtoriam exorditur Raynaldus inſtituta de Lateranenſi concilio hoc anno celebrato narratione. Concilium die feſta S. Martini XI. novembris cœpiſſe Richardus a S. Germano aſſerit, cui veteres omnes adſentiuntur, nec diſcrepat Reinerus in chronico. Tribus ſeſſionibus abſolutum fuiſſe idem Reinerus cum Richardo a S. Germano teſtatur, amboque conveniunt die feſta S. Andreæ ultimam ſeſſionem habitam, at ſecunda qua die convenerit ſilet quidem Richardus, ſed diligenter adnotat Reinerus his verbis; *Prima dies ſynodi fuit in feſto S. Martini; ſecunda XII. cal. decembris; tertia die feſto S. Andreæ completa eſt ſancta, & univerſalis ſynodus.*

Hujus concilii canones LXX. editi ſunt; nec ſane plures memorat Albericus, qui ad hunc annum ſcribit. *Hæc ſunt capitula hujus concilii numero ſeptuaginta*, eorumque plures recenſet. Sed cum ille excurſa ea his canonibus nonnullis, ſubdat: *Sequuntur alia capitula uſque ad duo & quinquaginta*, & pro *quinquaginta*, ut mendoſe legit textus, *ſeptuaginta* reponendum ſit; hinc ſuſpicio non levis ortus, canones in eo concilio digeſtos, ad duos & ſeptuaginta aſcendiſſe, quamquam in gratiam numeri rotundi ad ſeptuaginta tantummodo Albericus in exordio narrationis ſuæ definivit. Quidquid tamen de diſpoſitione ſit; forte enim conſtitutiones illæ, quæ in numeros ſeptuaginta diſpeſcuntur in editis, aliter diſpoſitæ ad 72. pertingebant; omnes tamen ſunt, nihilque in editis deeſſe colligimus ex ſumma eorumdem canonum, quam coævi plures authores, ut Albericus, & author chronici Turonenſis exhibent.

Præ-

*tiochenus enim gravi languore detentus venire non potuit, sed misit pro se vicarium, Antheradensem * episcopum: Alexandrinus vero sub Sarracenorum dominio constitutus fecit quod potuit, mittens pro se diaconum suum germanum.* Hæc ipse, quæ ill-

* Antidiodensem. Antedonensem.

NOTÆ

Præter canones, plura ibi a patribus disposita sunt, inter quæ non infimum locum tenent, quæ de Tolosæ principatu Monfortio *dimissa, & concesso* (verba sunt sententiæ a patribus latæ) a Raynaldo narrantur. Qua in re prætereunda minime duco ea quæ Albericus in chronico memoriæ prodidit: *In eodem concilio Papa comitem S. Ægidii, qui vocabatur Tolosanus, & ejus filium videbatur velle restituere ad terras suas, quas si catholici, una cum nobili Simone Montisfortis abstulerant, per Dei adjutorium, ac de mandato Romanæ ecclesiæ, & de ejus licentia possidebant, quod ne fieret universum fere concilium reclamabat*, Mirifice his commendatur Innocentius clementia, qui tam multis injuriis a Tolosano affectus, adhuc tamen animum in illum inclinatum gerebat, nec iodnci poterat, ut principatu illum suo exueret. Licet autem Tolosano socium in crimine sese præbuit Raymundus Rogerius, Fuxensis comes, mitius tamen cum illo sese patres gesserunt, sive quod comes ille sponte se legato apostolico submiserit, ut ex Valsarnensi notat hic num. 23. Raynaldus, sive quod defectionis non anthos præcipuus, sed socius fuerit. Utcumque res habuerit sese, constat oppidum Fuxense in custodia apostolici legati relictum fuisse, idque demum anno sequenti eidem Fuxensi comiti, qui legati *dispositionibus & apostolicis mandatis humiliter paruit*, restitutum ab Honorio III. expeditis ea de re literis *Romæ VI. idus decembris pontificatus sui anno primo*, quas literas vulgavit Baluzius Miscellan. lib. 2. pag. 252.

Cossartius in additionibus ad idem concilium ex Parisio scribit, Stephanum archiepiscopum Cantuariensem, quod suo favore & consilio Angliæ principes ad perduellionem in regem suum induxisset, ejusque criminis causa dudum ab episcopo Wintoniensi a divinis suspensum, iterum discussa ibidem causa a pontifice eadem censura revinctum fuisse. Extant ibidem ex Parisio relatæ Innocentii literæ, quibus hanc Stephani censuram servandam, retinendamque pontifex edicit. Signantur illæ *Laterani pridie nonas novembris*. Sed ex hac ipsa literarum adscriptione elicitur, nihil ea de re in concilio discussum fuisse; cum enim concilii sessionem primam actam fuisse constet die undecima novembris, hinc plane discimus confirmationem censuræ in archiepiscopum Cantuariensem, habitam die 4. novembris, in concilio statui non potuisse. Quare Parisius, qui confirmationem illam a patribus factam asserit, impudentissime mentitur. Facile etiam literæ illæ pontificiæ suppositititiæ sunt, cum nec in regesto epistolarum Innocentii extent, & Radulphus abbas de Coggeshale, Anglicus & coævus scriptor de censura illa Stephani agens literarum Innocentii veritatem suspiciosam sibi esse prodit: Scribit enim in libello de motibus Anglicanis: *VVintoniensis episcopus, & Pandulfus Norvicensis electus jam per literas domini papæ, vel veras vel fictas, vel per falsi suggestiones impetratas præmuniti, ad excommunicandum omnes regis infestatores, ipsum archiepiscopum ab officio suspenderunt, acclamantes in mari jam velificanti, eo quod sententiam excommunicationis in quosdam sibi nominatos, qui regem infestabant, denuntiare noluisset, & quia sic ad concilium transiret: quorum tamen sententiam, licet iniquam, ob reverentiam domini papæ non contempsit, sed humiliter, ac devote tenuit.* Ex his verbis coævi, & oculati scriptoris etuimus, literas illas pontificis suspiciosas esse; atque insuper quæ ex pontifice acceptæ, seu veræ seu fictæ literæ ferebantur, longe præcesserunt diem quartam novembris, cum suspensio intimata fuisset archiepiscopo, dum mari se committeret, ut Romam ad concilium veniret. Nec aliam confirmationem hujus sententiæ a pontifice datam Radulphus memorat. Licet ergo suspicari num pontifex re ipsa in Cantuariensem episcopum latam censuram confirmarit; id vero in concilio præstitum fuisse (si forte id factum admittamus) plane negari potest. Angliæ vero principes viros in concilio excommunicatione damnatos fuisse *multis* licet *contradicentibus*, asserit Albericus, & veteres omnes cum illo.

Hispani scriptores quidam tradunt in hoc Lateranensi concilio assertum fuisse Toletano archiepiscopo primatum in universas Hispaniæ provincias, quæ ex Maurorum potestate ad christianos rediissent. Id equidem eruitur e veteri manuscripto codice Toletanæ ecclesiæ, quem Garzias Loaisa in notis ad decretum Gundimari vulgavit. In eo enim scribitur Rodericus Ximenius Toletanus archiepiscopus strenue causam suam in pleno concilio defendisse, frustra iis contra adnitentibus archiepiscopis Bracarensi, Compostellano, Tarraconensi, & Narbonensi. Demum in eodem manuscripto codice tempus rei gestæ ita definitur: *Acta sunt hæc apud Lateranum VIII. idus octobris, anno incarnationis dominicæ MCCXV. pontificatus domini Innocentii papæ III. anno XVIII.* Hæc temporis adscriptio si admittatur, totum illud scriptum manifeste suppositionis arguitur. Quomodo enim agitari hæc omnia potuerunt in concilio, ac dein definiri octavo idus octobris, cum prima concilii sessio nonnisi XI. novembris celebrata fuerit? Insuper Mariana lib. 12. cap. 4. asserit in eodem concilio causam quidem illam discussam fuisse, sed ait: *Lis integra discessum est, neutro inclinatis sententiis.* Suffragatur Surita Annalium lib. 2. cap. 68. quin & ex duplici epistola Honorii III. altera ad Rodericum Toletanum, altera ad Bracarensem archiepiscopum intelligimus Innocentium rem integram reliquisse.

Godefridus monachus coævus in chronico ad hunc annum literis prodidit Constantinopolitanos duos in patriarchas electos Romam venisse, *quos ambos* ait *consilio cardinalium deposuit*, (Innocentius) *& tertium substituit, & investivit, & ad sedem propriam remisit.* Cangius ex nonnullis monumentis in Gallica, quam scripsit, historia imperii Constantinopolitani tradit, præsulem Heracleensem, & parochum S. Pauli de patriarchatu Constantinopolitano litigasse, causamque suam ad Lateranense concilium detulisse, utroque vero in concilio deposito, tertium alium assumptum fuisse. Tertius iste fuit Gervasius quidam Tuscus, qui in epistola relata a Camuzato in promptuario Tricassino fol. 313. ita appellat sese: *Gervasius permissione divina sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ patriarcha*. Datæ sunt literæ illæ *Corinthi anno Domini MCCXVI. quarto Kal. junii, pontificatus anno primo*. De hoc Gervasio legendus Cuperus in tractatu prælimi-

iisdem reddunt verbis Albertus Stadensis, Matthæus Parisius & Fragmenti historici auctor aliique, ut plane ex ipsorum altero cæteri ea exscripsisse videantur. Sunt porro, qui tradunt, Hierosolymitanum patriarcham Thomam nomine (a) ad concilium venisse, cæterum, ut Alexandrinus atque Antiochenus patriarchæ alios legarunt, plurimos aliarum ecclesiarum antistites, Reges, principesque, nimirum Siculum Regem, Imperatorem designatum; Constantinopolitanum Imperatorem, Galliarum, Angliæ, Pannoniæ, Aragoniæ, Hierosolymorum, Cypri Reges aliosque principes suos oratores misisse memorati auctores prodiderunt. Ex dictis ergo pateat synodum istam jure ac merito œcumenicam vocandam; quo etiam nomine appellavere (b), qui hisce temporibus, vel proximis scripsere, atque adeo sic nuncupandam recentiores (c) demonstrant. Innocentius itaque sacro patrum concilio, post fusas ad Deum preces, atque usurpatum evangelicum illud: (d) *Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar*, id est, antequam moriar, hujuscemodi orationem habuit.

(a) Continuator Bell. sacr. l. 3. c. 2. Interfuere principum oratores.

(b) Ursp. Stad. & Parif. hoc ann.

(c) Sur. Praf. ad hoc conc. Binius to. 3. in not. ad concil. Lat. iv. œcum.

(d) Luc. 22.

IV. Innoc. ad Patres oratio.

Quia mihi vivere Christus est & mori lucrum, non abnuo, si dispositum est a Deo, bibere calicem passionis, sive pro defensione Fidei catholicæ, sive pro subsidio Terræ sanctæ, sive pro statu ecclesiasticæ libertatis, mihi fuerit propinatus: quanquam desiderem in carne permanere, donec consummetur opus inceptum. Veruntamen non mea, sed Dei voluntas fiat. Et ideo dixi vobis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Et infra: *Ego autem illius invoco testimonium, qui testis est in cælo fidelis quod non carnali, sed spirituali desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum: non propter commoditatem terrenam, aut gloriam temporalem, sed propter reformationem universalis ecclesiæ, ac liberationem potissimum Terræ sanctæ. Propter quæ duo principaliter & præcipue hoc sacrum concilium convocavi*. Et infra, postquam illius vocis paschæ varias significationes aspersa multis sacræ scripturæ floribus oratione enucleavit, subjicit: *Triplex autem pascha, sive phase desidero vobiscum celebrare, corporale, spirituale, æternale: corporale, ut fiat transitus de loco ad locum, pro miserabili Hierusalem liberanda; spirituale, ut fiat transitus de statu ad statum, pro universali Ecclesia reformanda, æternale, ut fiat transitus de vita in vitam, pro cælesti gloria obtinenda*.

Causæ ob quas celebrata synodus.

V.

De corporali transitu clamat ad nos miserabiliter Hierusalem in Threnis, per Hieremiam: O vos omnes, qui transitis ad

viam

NOTÆ

liminari ad Tom. primum actuum SS. augusti, qui & admonet patriarcham hunc binominem fuisse, cum Everardus appellatur in literis Honorii III. datis anno MCCXVII. quarum excerpta Raynaldus ad annum illum 27. dedit.

Denique in eodem concilio deliberatum fuisse de componendis Cypri ecclesiis scribit Stephanus Lusignanus in ea, quam gallice scripsit rerum Cypriacarum historia. Affirmat autem ex patrum sententia archiepiscopum totius insulæ ex urbe Famagusta Nicosiam translatum fuisse; creatum insuper Latinum archiepiscopum, *qui Latinis tantum præesset, cui & Græci ipsi paruerunt, sublato e vivis Græco archiepiscopo Simone*. Sed quoad concilii dispositionem de rebus ecclesiæ Cypriæ, plus aliquid elucere credo ex epistola Germani II. Constantinopolitani Græcorum patriarchæ ad Cyprios scripta, quæ data legitur anno Græcorum 6731. idest Christi 1223. Patriarcham illum per legatos suos interrogaruot Græci Cypriorum episcopi, num liceret postulatis Latinorum acquiescere, tria enim a Latinis exigi significabant. Primo clientelam, *manus manibus immittere, sacerdotales sacerdotalibus, nostros Latinis*. Secundo, *ut Græcus ad sacerdotalem honorem provehendus nullus omnino absque Latini nutitu constituatur* in dignitate ad se pertinente. Tertio, *ut Græci a suis quidem episcopis cum necesse fuerint judicentur; si quis tamen e judicatis forsan voluerit ad Latinorum archiepiscopum provocare, seu clericus, seu laicus sit, ab illo controversia definiatur*. Quid ad hæc responderit patriarcha schismaticus ad annum 1223. adnotabimus. Has literas vulgavit Cotelerius in monumentis ecclesiæ Græcæ to. 2. pag. 462. hisque ecclesiastica erga Latinos Græcosque in eadem insula disciplina, a concilio, uti credere par est, tradita intelligitur. Ex iisdem pariter literis constat, Simone Græcorum metropolita in eadem insula e vivis sublato, Græcos non statim quidem, uti falso asserit Lusignanus Latino archiepiscopo paruisse, sed alterum sibi assumpsisse nomine Neophitum, quem tamen e sede sua pulsum per Græciam pererrasse Germanus in eadem epistola asserit.

In eodem pariter concilio *quamplures ecclesiarum prælati, magnique testimonii viri suadebant*, ut constitutio ederetur, qua omnes per orbem ecclesiæ vectigal aliquod solverent in commodum curiæ Romanæ; id tamen ne fieret *sedes apostolica distulit*. Verba sunt bullæ Honorii III. qua demum anno 1225. multam hanc ecclesiis Gallicanis indixit. Vide notas ad eundem annum 1225. I. In hoc concilio Lateranensi traditam fuisse Maronitis formam ecclesiasticorum officiorum, asserit Albericus in chronico ad annum 1234. Ejus gentis, Maronitarum nempe, patriarcham Jeremiam concilio per se interfuisse discimus ex commentatione quadam MS. quam in codice quodam evangeliorum Syriaco MS. bibliothecæ Laurentianæ legit P. Petrus Ambarachius, seu de Benedictis Maronita societatis Jesu presbyter. Vulgavit illam Cl. Lamius de erudit. apost. pag. xvv. edit. Florent. Patriarcham istum Jonam appellat idem Albericus in chron. ad a. 1205. asseritque *magno concilio interfuisse*, ac denique in patriarcham Alexandrinum assumptum fuisse. MANSI

De recuperandis Hierosolymis consilium exponit. *viam attendite, & videte si est dolor similis, sicut dolor meus. Ergo transite ad me omnes, qui diligitis me, ut a tanta miseria me liberetis. Ego enim, qui solebam esse domina gentium, modo facta sum sub tributo: quæ solebam esse plena populo, modo sedeo quasi sola. Viæ Sion lugent eo quod non sint, qui veniant ad solemnitatem: facti sunt hostes ejus in capite, loca sancta prophanata sunt universa, & sepulcrum Domini est inglorium, quod solebat esse gloriosum, ubi colebatur unigenitus Dei Filius Jesus Christus, modo colitur filius perditionis Machometus: insultant mihi filii alieni, & improperant lignum crucis dicentes: Confidebas in ligno: ecce nunc adjuvet si potest. O quantus pudor, quanta confusio, quantum opprobrium, quod filii ancillæ, vilissimi Agareni, detinent matrem nostram, matrem universorum fidelium ancillatam. Illam utique, de qua dicit psalmista: Mater Sion dicet homo, & homo natus est in ea, & ipse fundavit eam altissimus, ubi Deus Rex noster ante secula salutem in medio terræ dignatus est operari. Quid itaque faciemus? Ecce ego dilecti fratres totum me vobis committo, totum me vobis expono, paratus juxta consilium vestrum, si videritis expedire, personalem subire laborem, & transire ad reges, & principes, & populos, & nationes. Adhuc autem & ultra, si clamore valido eos valeam excitare, ut surgant ad Domini prælium præliandum, & vindicandam injuriam Crucifixi, qui pro peccatis nostris ejectus est de terra, & de sede sua quam sanguine comparavit, & in qua universa redemptionis nostræ sacramenta peregit. Quicquid tamen egerint alii, nos sacerdotes Domini hoc negotium specialiter assumamus subvenientes & succurrentes in personis, & rebus necessitatibus Terræ sanctæ, itaquod nullus omnino remaneat, qui non sit particeps tanti operis, ne sit expers tantæ mercedis; nam & olim in simili casu per sacerdotes fecit Deus salutem in Israel, quando per Machabæos, utique sacerdotes filios Mathatiæ, liberavit Hierusalem & templum de manibus impiorum.*

Inn. paratum se offert ad Reges Christianos adeundos, ut ad id ipsos trahat.

VI. De revocanda pristina morum sanctitate agit. *De spirituali vero transitu Dominus ait ad virum vestitum lineis, habentem atramentarium scriptoris ad renes: Transi per mediam civitatem, & signa Thau per frontes virorum gementium atque dolentium, super cunctis abominationibus, quæ sunt in medio ejus; deinde dixit sex viris habentibus vasa interitus in manibus suis: Transite per civitatem, sequentes eum: & percutite omnem super quem non inveneritis Thau, nemini parcat oculus vester, & a sanctuario meo incipite, &c.* Eo cœlesti viso egregium præsulem adumbratum demonstrat; tum patres gravissima oratione ad perpollendos Christianorum mores, abigendaque vitia incendit, utque tam arduum consilium in opus perducant monet, ut exemplo cæteris præluceant ac primi in seipsos pie obtruncatis vitiis sæviant, *qui* (ut ait) *per donum scientiæ sibi a Spiritu sancto datam, desideria carnis cohibet & restringit, ut vita non discrepet a doctrina.* Et infra: *Tempus enim est, sicut B. Apostolus ait, ut judicium incipiat a domo Domini. Nam omnis in populo corruptela principaliter procedit a clero: quia si sacerdos, qui est unctus, peccaverit, facit delinquere populum: quippe dum laici vident turpiter & enormiter excedentes, & ipsi eorum exemplo ad iniquitatem & scelera prolabuntur. Cumque reprehenduntur ab aliquo, protinus se excusant, dicentes: Non potest filius facere, nisi quod viderit patrem facientem: & sufficit discipulo, si sit sicut magister ejus. Impletum est illud propheticum: Erit sicut populus, sic sacerdos; quinimo, erubesce Sidon, ait mare. Hinc etiam mala provenerunt in populo Christiano, perit fides, religio deformatur, libertas confunditur, justitia conculcatur, hæretici pullulant, insolescunt schismatici, perfidi sæviunt, prævalent Agareni.*

Ecclesiastica primum disciplina restituenda.

De transitu autem æternali dominus ait: Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis, &c. Incensum obtinendæ divinæ gloriæ desiderium ardentissimis pietate verbis explicat, concluditque: *Præcipue desidero manducare vobiscum hoc pascha, ut transeamus de labore ad requiem, de dolore ad gaudium, de infelicitate ad gloriam, de morte ad vitam, de corruptione ad æternitatem. Præstante domino nostro Jesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum amen.* Hactenus Pontifex ad sanctum cœtum, ad quem aliam orationem habuit in ea Davidica verba (a): *Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ & posteriora dorsi ejus in pallore auri*: quibus magna sententiarum varietate ac majestate explanatis cunctos ad sacerdotis optimi partes implendas inflammavit: quæ oratio una cum superiori cusa est Coloniæ, ac decretis synodalibus præmissa, quo illius legendæ avidum lectorem rejicimus.

(a) Ps. 67.

Jam ad decreta ipsa veniamus, quæ tum in iisdem Innocentii operibus, tum in conciliorum voluminibus leguntur descripta. Cæterum qui Innocentii libros edidit, monet ea non a synodo, sed a Pontifice ipso post synodum conscripta ac promulgata: *Fuerunt quidem hæc decreta in eo concilio constituta, quemadmodum & in prædictis decretalibus ubique* VII.

alle-

allegando adnotatur: verumtamen ab ipso Papa Innocentio in hanc redacta sunt formam, aliquanto post celebratum concilium, id quod cordatus lector facile deprehendet ex capitibus quibusdam, præsertim ex vicesimo nono ex * *trigesimo tertio & quadragesimo primo.* Hæc ille. Sed hallucinatus est, errandique occasionem aliis præbuit, ut Cardinalis Bellarminus (*a*) recte animadvertit. Lateranense namque, cujus in hisce capitulis fit mentio, ab hoc concilio aliud est, peractum scilicet sub Alexandro III. atque ad errorem hujuscemodi depellendum, in Romana editione notantur ad marginem illius canones hic laudati. Hæc ergo vera synodi decreta sunt a synodo ipsa non constituta solum, sed & edita.

* 46. vel 61.

(a) Bell. de script. eccl. in Inn. III.

Damnata ex professione fidei Albigensium hæresis.

In iis primum obtinet locum illud, quo fides catholica maxime adversus hæreticos Albigenses, qui ea tempestate Dei Ecclesiam (quod vidimus) plurimum vexaverant, quorum impia dogmata Cæsarius (*b*) hujus temporis scriptor breviter refert: *Duo credunt*, inquit, *cum Manichæo principia, Deum bonum, & Deum malum, id est diabolum, quem dicunt omnia creare corpora, sicut Deum bonum omnes animas: corporis resurrectionem negant, quidquid beneficii mortuis a vivis impenditur irrident, ire ad ecclesias vel in eis orare nihil dicunt prodesse: baptismum abjecerunt, Sacramentum corporis, & sanguinis Christi blasphemant: credunt quod anima secundum meritum per diversa transeat corpora etiam animalium, atque serpentium.* Hæc de Albigensibus Cæsarius, & ea ipso alii, (*c*) quæ ad præsens institutum suffecerint: ea enim jam nos ante (*d*) ex Petro Vallisarnensi, qui sæpius cum hæreticis certavit, attulimus. Adversus igitur ejusmodi aliasque hæreses, catholicam mentem profitetur S. synodus: *Firmiter credimus* (*e*) *& simpliciter profitemur, &c.*

(b) Cas. l. 5. c. 21.

(c) Ber. Lutzemb. catal. hæret. Gabr. Prateol. lib. 1. Sander. de visibili monarch. & alii.

(d) Ann. 1204. n. 38. &c.

(e) Cap. 1. habetur extr. de summa Trinit. & fide cath. c. 1.

VIII. Joachimi abbatis error damnatus.

Subinde abbatis Joachimi libellus damnatur: *Damnamus* (*f*) *ergo & reprobamus libellum sive tractatum, quem abbas Joachimus edidit contra magistrum Petrum Lombardum, de unitate seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticum & insanum, pro eo, quod in suis dixit sententiis, quoniam quædam summa res est Pater & Filius & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, nec procedens. Unde asserit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem adstruebat in Deo, videlicet tres personas, & illam commune essentiam quasi quartam, manifeste protestans, quod nulla res est, quæ sit Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; nec est essentia, nec substantia nec natura: quamvis concedat quod Pater & Filius & Spiritus sanctus sunt una essentia, una substantia, unaque natura. Verum unitatem hujusmodi non veram & propriam, sed quasi collectivam & similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una ecclesia, juxta illud: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, &c. Nos autem sacro & universali concilio approbante, credimus & confitemur cum Petro, quod una quædam summa res est, incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est Pater & Filius, & Spiritus sanctus, tres simul personæ, ac singulatim quælibet earundem. Et ideo in Deo Trinitas est solummodo, non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, sive natura divina, quæ sola est universorum principium, præter quod aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, nec procedens sed est Pater, qui generat, Filius qui gignitur, & Spiritus sanctus, qui procedit, ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura; licet enim alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud: Sed id quod est Pater, est Filius & Spiritus sanctus, idem omnino, ut secundum orthodoxam, & catholicam fidem consubstantiales esse credantur, &c.* Nonnulla ad veritatem catholicam confirmandam adduntur; recitat hæc quoque Matthæus Parisius, (*g*) dum de eodem libello agit, quem Joachimus in Petrum Lombardum conscripserat; additque eam controversiam, quæ Alexandri Papæ temporibus fuerat excitata, usque ad Innocentium, sedentibus interea in Romana cathedra, Lucio, Gregorio, Clemente, & Cælestino Pontificibus definitam non fuisse. Pergit synodus: *In nullo tamen per hoc Florensi monasterio, cujus ipse Joachim extitit institutor, volumus derogari, quoniam ibi & regularis institutio est & observantia salutaris: maxime cum idem Joachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit, Apostolicæ sedis judicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictans epistolam quam propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ cunctorum fidelium, disponente Domino, mater est & magistra.* Hic vero adnotavit Binius (*h*) Joachimum abbatem errantem, non hæreticum judicatum testaturque Honorius Tertius in epistola ad Lucaniæ episcop. extat vero illa apud Matthæum Parisium, incipitque: *Ad audientiam nostram &c.*

(f) Cap. 2. habetur c. damnamus ex. de sum. Trin. & fide.

Declaratum unicam esse essentiam in Trinitate personarum.

Quando cœperit error contrarius.

(g) Matth. Par. hist. Angl. ann. 1179.

Consulitur Florensi monasterio.

Joachimus erravit non tamen hæreticus fuit.

(h) Conc. to. 3. parte altera.

IX. *Reprobamus etiam*, adiiciunt patres, *& damnamus perversissimum dogma impii* * *Amalrici, cujus mentem sic pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica censenda sit, quam insana.* De Almarico ejusque hæresibus & asseclis supra egimus (*i*). Pœnæ deinde in hæreticos, eorumque fautores constituuntur at-

* Almarici

Damnatur Almaricus

(i) Ann. 1209.

(a) Cap. 3. habetur c. excommunicamus ex de haeret.
(b) Cap. 4. habetur c. licet ex. de baptis.
In Graecos prophanantes Latinorum sacra latum anathema.

(a) atque adversus Græcos illos, qui Latinorum sacra prophanare teorasseut, decernitur (b): *Postquam Græcorum ecclesia cum quibusdam complicibus & fautoribus suis ab obedientia sedis Apostolicæ se subtraxit, in tantum Græci cœperunt abominari Latinos, quod inter alia, quæ in derogationem eorum impie committebant, si quando sacerdotes Latini super eorum celebrassent altaria, non prius ipsi sacrificare volebant in illis, quam ea, tanquam per hoc inquinata, lavissent. Baptizatos etiam a Latinis & ipsi Græci rebaptizare ausu temerario præsumebant, & adhuc (sicut accepimus) quidam agere hoc non verentur. Volentes ergo tantum ab Ecclesia Dei scandalum amovere, sacro suadente concilio, districte præcipimus, ut talia de cætero non præsumant, conformantes se tanquam obedientiæ filii sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suæ, ut sit unum ovile & unus pastor. Si quis autem quid tale præsumpserit, excommunicationis mucrone percussus, ab omni officio, & beneficio ecclesiastico deponatur.*

X.
De ordine sedium patriarch.
(c) Cap. 5. habetur c. antiqua ex. de privil.

Exin patriarchalium ordo firmatur: *Antiqua (c) patriarchalium sedium privilegia renovantes, sacra universali synodo approbante sancimus, ut post Romanam Ecclesiam, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium & magistra, Constantinopolitana primam, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant, servata cuilibet propria dignitate, ita quod post quam eorum antistites a Romano Pontifice receperunt pallium, quod est plenitudinis officii pontificalis insigne, præstito sibi fidelitatis & obedientiæ juramento, licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem canonicam & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem. Dominicæ vero crucis vexillum ante se faciant ubique deferri, nisi in urbe Romana, & ubicunque summus Pontifex præsens extiterit, vel ejus legatus utens insigniis Apostolicæ dignitatis. In omnibus autem provinciis eorundem jurisdictioni subjectis ad eos, cum necesse fuerit provocetur, salvis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum.* Posthæc vero ad Christi fidelium, præcipue ecclesiasticorum emendandos mores expoliendosque, ac disciplinæ robur servandum plura sanciuntur (d). De regularibus hæc inter alia sancta synodus (e): *Ne nimia religionum diversitas gravem in Ecclesia Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero novam religionem inveniant: sed quicumque voluerit ad religionem converti unam de approbatis assumat. Similiter qui voluerit religiosam domum fundare de novo, regulam & institutionem accipiat de religionibus approbatis.*

Restituitur cler. disciplina.
(d) C. 6. &c.
(e) C. 13. habetur c. ne nimia.

XI.
(f) Cap. 21. habetur c. omnis utr. de pænit. & rem. De confess. & euch. sacr. recipiendis.

Nec silentio prætermittendi videntur canones vigesimus primus & vigesimus secundus, in quorum altero hæc scripta sunt: (f) *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio sacerdoti, & injunctam sibi pænitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura.* Ex hoc sanctissimo canone detrahendi Romano Pontifici evomendæque in pœnitentiæ sacramentum a Christo institutum, traditum ab Apostolis, a SS. patribus commendatum, blasphemiæ occasionem per summam vesaniam aucupati perditissimi novatores (g) edendæ apud sacerdotem peccatorum spontaneæ confessionis Innocentium auctorem finxere, quasi cœcitate summa percussi homines, videre non possent non Innocentii illud commentum, sed Christi institutum fuisse, vetustisque temporibus illius sacramenti usum maxime frequentatum; sed cum jam Christiana pietas deflorescerer ac primus ille ardor refrixisset, sapientissime Pontificem decrevisse, ut saltem annis singulis ad illud sacramentum accipiendum ecclesiastica lege fideles obstringerentur. Supervacaneum censeo amplius novatores refellere; cum ii a Baronio doctissime, producta in eos omnium sanctorum patrum acie fuerint profligati. Taceo quod si, ut deblaterant, Innocentius inventor illius extitisset, rem adeo, ut ipsi finguot, novam atque intolerandam, respuere, in invidiam atque odium adducere, memoriæque commendare illius ævi homines non prætermissuros fuisse, quibus colligas novatores insanum hoc mendacium pro solita impudentia mentiendique voluptate captanda subornasse; sed his missis ad alia nos conferamus.

(g) Cent. 13. c. 6. col. 610. & 611.
Calumniantur novat. hinc primum institutam confessionem. Refelluntur.

XII.
Alia salubrites statuta.
(h) Cap. 22. habetur c. cum infirmitas ib.

In altero canone isthæc leguntur: (h) *Districte præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos antea omnia moneant & inducant, quod medicos advocent animarum, ut postquam infirmis fuerit de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, &c.* Hæc patres, qui de ecclesiasticis exinde electionibus atque judiciis, de matrimonio (quod omnino publicum, pœnis clandestino additis, esse jubetur) ejusque impedimentis,

de-

deque decimis latius agunt. Observatione vero dignissimus canon sexagesimus secundus (*a*), quo de sacrosanctis reliquiis ita cautum est: *Cum ex eo quod quidam sanctorum reliquias exponant venales, & eas passim ostendant, Christianæ religioni sit detractum sæpius, ne detrahatur in posterum, præsenti decreto statuimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capsam non ostendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ. Prælati vero de cætero non permittant illos, qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt, vanis figmentis aut falsis decipi documentis, sicut & in plerisque locis occasione quæstus fieri consuevit.* Hactenus canon, cui alii adversus simoniacam pravitatem adnectuntur. Ad hæc Judæos ad immoderatas usuras Christianis restituendas in posterum cogendos esse decernitur (*b*): iisdemque Judæis una cum Sarracenis tum viris tum mulieribus, in Christi fidelium degentibus locis peculiarem habitum attribuendum quo a cæteris dignoscantur. Postremo ne Dominicæ passionis tempore in publico esse audeant; (*c*) atque hæc de canonibus celebertimæ synodi, quos septuaginta omnino apud conciliorum collectores inter Innocentii opera, ac decretalium libro insertos habes, quousque scriptores alii (*d*) in summam redegere.

(a) *Cap. 62. habetur 2. cum ex eo extra de reliq. & ven. sanct.*

De reliquiis.

De Sarrac. Jud. usurariis.

(b) C. 67. *habetur c. quanto ex. de usur.*

(c) C. 68. *habetur c. in nonnullis ex. de Jud. & Sarrac.*

(d) *Barth. Carranze. Miranda Franc. Longin. a Coriolano.*

XIII. Verum non modo hæc inibi sancita, sed ex supra laudatis Apostolicis literis (*e*) ad generale cogendum concilium, tribus ab ea die annis ad universos Christiani orbis episcopos datis, actum est præcipue de sacra expeditione, cujus causa paulo ante synodum ad nobiles Angliæ viros hoc ipso anno scripserat his verbis: (*f*) *Dum apud nos archiepiscopus & episcopi Angliæ extiterint in concilio generali, quod ad expediendum Crucis negocium principaliter intendimus celebrare, procuratores idoneos ad nostram præsentiam destinetis.* De qua expeditione post indicatos canones hæc traduntur (*g*): *Ad liberandam Terram sanctam de manibus impiorum ardenti desiderio aspirantes, de prudentum virorum consilia, qui plene noverant circumstantias temporum & locorum, sacro approbante concilio definimus, ut ita crucesignati se præparent, quod in kal. junii sequentis post proximum, omnes qui disposuerant transire per mare, conveniant in regnum Siciliæ, alii sicut oportuerit & decuerit, apud Brundusium, & alii apud Messanam, & partes utrobique vicinas, ubi & nos personaliter, Domino annuente, disposuimus tunc adesse; quatenus nostro consilio & auxilio exercitus Christianus salubriter ordinetur, cum benedictione divina, & Apostolica profecturus. Ad eundem quoque terminum se studeant præparare, qui proposuerunt per terram proficisci, significaturi hoc interim nobis, ut eis ad consilium & auxilium legatum idoneum de nostro latere concedamus.*

(e) *A. 1213.*

(f) *Apud Matt. Par. hist. Angl. an. 1215.*

(g) *Inter Innoc. opera & apud concil. collect. Extra l. 5. tit. 6. de Jud. & Sarrac.*

Indicitur tempus expeditionis in Syriam. Ubi classis convenire debet.

Ubi terrestris exercitus.

Insinuatum etiam sacerdotibus, quæ crucesignatis pro concione exponenda, ut divina præ cæteris gratia ornari esse studeant, & si funesto casu crimine aliquo se inquinarint, mox e volutabro consurgant. Imperatum præsulibus omnibus ut Reges, principes, virosque nobiles ad opes in bellicos sumptus conferendas, atque ad induendam crucem, incusso divini judicii terrore, incitarent. Quo vero exemplum præberet cæteris, triginta librarum millia ac navem rebus instructam omnibus, quam Romanis crucesignatis attribuerat, præter tria marcharum millia ex eleemosynis coacta se donaturum spopondit. Utque laboris & meriti clericos sibi socios adsisceret, vicesimam clericis, decimam Cardinalibus injunxit. XIV.

Collata ab Innoc. in bellicos sumptus. Vicesima clericis, decima Cardinalibus imperata.

Addidit crucesignatis solita privilegia esse proposita, quo ipsos ad tantum tamque pium opus inflammaret: fautores vero piratarum atque alios nefarios Christianos, qui arma commeatusque hostibus fidei inferrent, gravissimis censuris percussit. Vetita hastiludia: pax inter Christianos principes ad quadriennium promulgata: sacræ indulgentiæ ex meritorum Christi augusto ærario effusæ in cruce insignitos, atque alios qui ipsos juvissent, instruxissentque. Agunt de his Ricchardus (*h*) de S. Germano, Parisius (*i*) Bernardus, (*k*) aliique, necnon novatores (*l*), qui literas Innocentii atque acta synodalia adducunt. Disceptatum præterea in eodem concilio de Imperio a Friderici Othonisque oratoribus, sceptrumque Friderico confirmatum: fulminatum in factiosos Anglos, qui in Joannem Regem conjurarant: exutus Tolosano comitatu Raymundus ob hæreseos notam: sed de his postea opportunius; nunc alias res sacras, quæ ad hujus concilii historiam pertinent, prosequemur. XV.

Pax ad quadriennium promulgata.

(h) *Ricch. de S. Germ. in chron.*

(i) *Par. hist. Angl.*

(k) *Bern. thr. Rom. Pont.*

(l) *Cent. 13. c. 9. ex conc. volumine.*

Excitasse in hac Lateranensi synodo magnam sui admirationem Rodericum archiepiscopum Toletanum scribunt Hispani historici (*m*) cum orationem Latinis verbis conceptam multisque sententiarum, quas Italis, Gallis, Anglis, Germanis, Hispanis patrio idiomate (eas enim omnes linguas apprime callebat) reddidit, luminibus distinctam habuisset: expostulasse etiam gravissime de Compostellano, Bracarensi, Tarraconensi, Narbonensique archiepiscopis, qui sibi tanquam primati parere detrectabant atque ad eam asserendam sibi dignitatem plura Pontificum Honorii, Gelasii, Lucii, Adriani, ejusdemque Innocentii diploma- XVI.

Rod. Tol. disceptat de primatu suo.

(m) *Gar. Loaisa in collt. conc. Hisp. in decreto Gundemari pag. 288. ex MS. eccl. Tol. Sur. l. 2. c. 67. Marian. de reb. Hisp. l. 12. c. 4.*

Confirmatur ab Inn. Hisp. primas.

ta, veteraque monumenta attulisse, de quibus fuse Garsias, qui etiam refert quæ adversarii responderint, ac vicissim Rodericus objecerit, subditque: *Quæ omnia peregit publice Rodericus Ximenius Romæ in sui primatus causa, quam obtinuit. Nam summus Pontifex primatus honorem eidem coram omnibus detulit, sicut ante in diplomate concesserat: idemque Honorius & Gregorius ejus successores probaverunt* (*a*). Verum Surita & Mariana integra ea lite discessum esse tradunt, cum patres negarent ad dirimendas hujusmodi controversias venisse, tum archiepiscopus Bracaren. Roderici orationem refellere aggrederetur, Auseranus pro Tarraconensi se opponeret, alii vero quorum intererat abessent. Fuisse porro Rodericum egregiis privilegiis ornatum scribit Mariana, legati Apostolici in Hispania ad decennium munus suscepisse, concessumque, ut Hispalis, cum piorum armis cederet, Toletano archiepiscopo, sublata omni provocandi contraque disceptandi facultate, subdita esset, tum sacerdotes & episcopos in iis urbibus crearet, quæ in Hispania Mauris eriperentur. Agitatum præterea in eodem concilio de nonnullis ecclesiis: docet enim Stero in annalibus (*b*) Kymensem sedem in eadem synodo erectam, atque * Rugerum sacris episcopalibus initiatum, quod in Salisburgensi etiam chronico traditur (*c*), licet perperam superiori anno gestum affirmet (*d*), in quo etiam chronico additur Eberhardi Salisburgensis archiepiscopi potissimum opera id perfectum.

(*a*) *Hanc controv. vide apud Suritam l. 6.*

Ornatur pluribus privilegiis.

(*b*) *Apud Canis. antiq. lect. to. 1. pag. 245.*

* Rudigerum

(*c*) *Apud Canis. 1215. p. 1239.*

(*d*) *Ib. p. 1238. an. 1200.*

XVII. Cohonestatum vero plurium SS. virorum præsentia concilium illud fuisse addunt auctores, ac S. Dominicum cum Tolosano episcopo ad Lateranse concilium venisse, quo a se ordo conditus ab Rom. Pontifice confirmaretur; sed Theodoricum, (*e*) qui ejus gesta pluribus est prosecutus, audiamus: *Anno Christi millesimo ducentesimo decimoquinto, cum ex omnibus orbis partibus ad concilium generale Romam proficiscerentur episcopi & prælati, venerabili & sancto viro Fulconi Tolosano episcopo eo contendenti piissimus Christi magister Dominicus adjunctus est: quos ita charitas inter se colligarat, & spiritus Jesu moderabatur, ut salutem animarum ardentissimo zelo sitirent. Tempus igitur opportunum rati se adeptos, quod jam pridem conceptum & deliberatum erat de instituenda ordine Prædicatorum, summo Pontifici explicare statuerunt. Cumque ea, qua par erat, humilitate & reverentia Pontifici sua vota exposuissent, visus est initio nonnihil se opponere Domini dispensator. Proxima nocte videt idem Christi vicarius in somnis ecclesiam Lateranensem gravem minitari ruinam. Tremefactus igitur & mœrens, videt e diverso virum Dei Dominicum accurrentem, & suis humeris totam illam ruinosam fabricam sustentantem. Ejus visionis novitatem admirans sapiens Pontifex, & quid ea sibi vellet, sagaciter animadvertens, oblatas ipsi preces hilariter admisit, & pium propositum commendavit. Hortabatur vero beatum Dominicum, ut ad suos rediret fratres, communicatoque cum eis consilio, regulam quandam approbatam deligeret, quam ordo inchoandus sectaretur, atque ita ad ipsum rediens confirmationem ordinis pro voto reportaret.*

(*e*) *Theod. in vit. S. Dom. l. 1. c. ult. apud Sur. to. 4. die 4. aug.*

Cœleste visum objectum Innocentio.

Absoluto generali concilio reversus ad suos vir Dei Pontificis verba eis enarravit. Illi invocato Spiritu sancto regulam B. Augustini, concionatoris egregii, ipsi quoque concionatores sive prædicatores futuri unanimiter elegerunt, adjunctis quibusdam arctioris vitæ constitutionibus. Et ne prædicationis officium impediretur, decreverunt tum terrenas possessiones abjicere, & temporariis redditibus carere. Mox Tolosæ in ecclesia S. Romani, quam felix ille Fulco ejus civitatis episcopus illis attribuerat, extructum est monasterium, & in eo cellæ studiis accommodæ, satisque aptum dormitorium. Erant tunc fratres numero plus minus sexdecim. Eadem ex Vincentio (*f*) novatores, (*g*) quamvis hujusmodi visum derideant, eos imitati, qui Domino, ut refert Evangelista, illudebant. Porro S. Dominicum in Narbonensi provincia decennium exegisse testatur Theodoricus (*h*): quippe vir sanctissimus assumpto gladio spiritus, quod, affirmante Apostolo, (*i*) est verbum Dei, rebus admirabilibus, quas idem auctor refert, præstitis, innumeras hæreticorum acies profligavit evertitque. XVIII.

(*f*) *Vin. l. 30. c. 65. & 67.*

(*g*) *Cent. 13. c. 6. col. 649. 650.*

(*h*) *Theod. ubi sup. c. 9.*

(*i*) *Ephes. 6.*

Hoc eodem anno de rebus religiosæ familiæ a se conditæ acturum S. Franciscum in Urbem venisse, atque eo rogante Innocentium ipsius ordinis institutum patrum auctoritati comprobandum proposuisse affirmant (*k*). Sunt etiam qui tradant (*l*) in eadem synodo Crucigeros approbatos. Hoc loco abs re alienum non erit, sanctissimis viris alium Dei servum conjungere, Simonem videlicet ex Alna, Cisterciensis ordinis laicum, quem ab Innocentio Papa ad synodum evocatum scribit Cæsarius, hæc de occasione, quæ Pontifici se obtulit, prælocutus: *Notarius quidam Romanæ curiæ, cum eundem Simonem ex multorum relatione didicisset spiritum habere prophetiæ, desiderio videndi eum, ab Urbe venit in Alna monasterium, volens illo præsente peccata sua confiteri, sperans ab eo corrigi, si aliquid omitteret; animari, si minus plene diceret: Quem cum non invenisset in abbatia, ductus est in grangiam ejusdem cœnobii, quæ celenies vocatur, in qua ille* XIX.

S. Franc. ordo approbatus & crucigerorum.

(*k*) *Luc. Vuad. annal. min. hoc ann. n. 33. 34. & alii quos citat.*

(*l*) *Sabel. lie. Ennead. 9. l. 6. Naucl. in chr. & Novat. cent. 13. c. 9. & 10. ubi Bergom. & Schedelium citant Cæs. l. 3. c. 33.*

ma-

Simon prophetiæ dono illustris. *magister erat. Quem mox ut frater Simon respexit, causam adventus ejus intellexit.* Et infra: *Misit ad monasterium, petens sibi transmitti confessorem discretum; cui cum præsente converso idem clericus peccata sua satis devote confiteretur, & in diversis locis aliqua per oblivionem transsiliret, quædam etiam propter erubescentiam minus integraliter cum suis circumstantiis exprimeret, interrumpens ejus confessionem jam dictus Simon ait: Quare hæc & hæc peccata subticetis? Ista in tali loco ex levitate, nulla ex necessitate fecistis; ubique eum corrigens, ita ut valde miraretur, & cum Regina Austri mediam partem gratiæ ejus non audisse fateretur; rediens vero ad urbem cum gaudio magno, per totam curiam in tantum suum prophetam magnificavit, ut dominus Innocentius Papa ad concilium suum generale illum vocaret, vocatumque de pluribus interrogaret: a quo tam ipse quam cæteri Cardinales didicerunt experimento, quod spiritu polleret prophetico, &c.* Plura de Christi famulo qui mentium arcana penetrabat, aperiebatque, opportune in medium affert. Præterea hæc memoratu digna addit: *Sicut audivi a quodam ejus familiari, ita eum vexabat, & forte adhuc vexare non cessat spiritus fornicationis per incentiva carnis, ut dicere possit cum Apostolo: Ne magnitudo revelationum extollat me datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet; dicitur tamen adhuc corpore esse virgo.* At de his satis: ad alia quæ superius delibavimus, orationem convertamus.

XX. Cum in Lateranensi concilio de adjudicandis hæreticorum terris, deque Tolosano comitatu controversia maxima Raymundum inter & Montfortium agitata fuerit, commodum videtur attexere, quæ prius hoc anno in Albigenses gesta a Ludovico Philippi Regis Francorum filio crucesignato, tum quid ab Innocentio statutum, ac demum quæ secuta inde bella recensere. Utque a primo ordiamur; anno Domini, ut ait Petrus Vallisarnensis (a) 1215. Ludovicus Regis Galliarum filius debellatis hostibus, ad expeditionem in Albigenses obeundam, implendaque vota, quæ annis tribus imminentium bellorum mole pressus in opus perducere non potuerat (anno enim Christi 1212. ineunte crucis signo in Albigenses se induisse testatur idem auctor b) strenue sese accinxit, tantæque rei expectatione omnium animos commovit; erectæ mox catholicorum res, hæreticorum vero fractæ ac debilitatæ conciderunt. Confluxit Lugdunum resurrectionis festo Gallicæ nobilitatis flos, Viennamque Ludovico venienti comes Montisfortis occurrit, legatusque Apostolicus Petrus Cardinalis Beneventanus eundem Ludovicum similiter excepturus Valentiam accessit. Is antea Tolosanos, Narbonenses, aliosque Montfortii hostes absolverat, atque in suam clientelam receperat, illique ingratus admodum Ludovici adventus erat, cum metueret, ne Ludovicus supremus eorum locorum dominus ea vel excindere vel pro summo in ea jure aliquid agere moliretur. Verum Ludovicus ut suavissimis moribus, pietateque imbutus erat, a legato in nullo dissensurum se pollicitus est.

(a) Pet. Val. hist. Albig. c. 82.

(b) Ib. c. 68.

Ludov. major natu Phil. filius ducit in Albigenses.

XXI. Dum res eo loco staret, oratores a præsulibus missi, ut ab Innocentio comitem Montisfortis in dominum ac principem exposcerent, reversi literas has pontificias comiti reddidere, quibus omnem Tolosani comitis ditionem partasque a crucesignatis terras, aliasque a legato obsidum, præsidiorumque beneficio obtentas ipsius fidei, donec in concilio kal. novembr. Romæ cogendo de illis maturius statueretur, commendabat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei dilecto filio suo nobili viro Simoni comiti Montisfortis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Litt. Inn. ad Montfortium.

Nobilitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, quia pura dilectione, mente sincera & viribus indefessis, tanquam verus & strenuus miles Christi & invictus catholicæ fidei propugnator, prælia Domini laudabiliter præliaris, unde in omnem fere terram tua fides & fidei sonus exivit, propter quod super caput tuum multæ benedictiones effunduntur, ad gratiam tibi amplius acquirendam, & totius Ecclesiæ precamina congeruntur, & multiplicatis intercessoribus, corona tibi gloriæ conservatur, reddenda tibi a justo judice in futurum, quam propter tua merita speramus esse tibi repositam nunc in cælis. Et infra:

XXII. *Cum igitur totam terram, quam comes tenuit Tolosanus, cum aliis terris a crucesignatis obtentis, quæ a dilecto filio nostro Petro sanctæ Mariæ in Aquiro diacono Cardinali, Apostolicæ sedis legato tenentur per obsides vel custodes, usque ad tempus concilii generalis, in quo de ipsis consilio prælatorum plenius possimus salubriter ordinare, prudentiæ tuæ duximus committendas, ut ea conserves, custodias & defendas, concedentes tibi redditus & proventus earum, cum justitiis, & cum aliis ad jurisdictionem spectantibus, cum nec possis, nec debeas propriis stipendiis militare, salvis expensis, pro munitione & custodia castrorum, quæ de mandato nostro tenentur: nobilitatem tuam cum omni diligentia commonemus, totis affectibus in Domino postulantes pro numine, ac sub obtestatione divini numinis obsecrantes in remissionem peccaminum injungendo, quatenus*

tenus non refugias bene pro Christo legationem recipere, cum ipse pro te e Patre legatione suscepta, tanquam gigas cucurrerit usque ad crucis patibulum, & ad mortem. Legato quoque præcipiendo mandamus, ut super his statuat & disponat, quicquid ipsi negocio viderit expedire, impendens tibi consilium & auxilium opportunum, & quod statueris, faciat firmiter observari: contradictores si qui fuerint vel rebelles, sublato cujuslibet conditionis vel appellationis obstaculo, ad id quod viderit expedire, districtione compellens. Dat. Later. IV. non. april. pont. anno XVIII.

XXIII. Narbonenses a Lud. subacti. His legato significatis movit comes crucesignatorum exercitus in provinciam Narbonensem, afflatique terrore Narbonæ cives omnibus Ludovici imperiis se parituros spopondere. Ne igitur in posterum rebellionem facere hæresimve alere murorum firmitate freti auderent, mœnia solo æquare jussi. At Arnaldus archiepiscopus ardenti studio sese opponere cœpit, cum eam urbem ad suum dominium spectare contenderet; coacto vero præsulum, ac nobilium Biterris cœtu, decretum, ut Ludovicus legati auctoritate Narbonæ, Tolosæ, aliorumque oppidorum mœnia, quod illorum opera occasioneque ingentia mala rei Christianæ impressa essent dirui imperaret. (Urbium hæreticarum diruta mœnia.) Quibus perfectis legatus celebrato Carcassonæ præsulum nobiliumque conventu, ex mandato pontificio fidei custodiæque comitis Montisfortis dictam ditionem usque ad concilium œcumenicum tradidit. Neque ita multo post comes Fuxi ad legatum accessit, legatusque Fuxum Montfortio custodiendum commendavit, ac missus Guido Montfortii frater Tolosam, ut fratris nomine eam urbem teneret, atque civibus in ejus verba adactis mœnia everteret. (Et Tolosæ.) Fracta igitur præsentia Ludovici hæreseos cervice, Tolosæque mœnibus dirutis, pacataque ea regione, perfecto peregrinationis nimirum quadraginta dierum tempore, is princeps pulcherrimis onustus victoriis, ac non ferro, sed metu hostibus fidei perdomitis in paternum regnum se recepit. (Compressa hæresi rediit Lud.) Hæc pluribus Vallisarnensis.

XXIV. Celebrata vero, ut subiicit auctor (a) eodem anno Romæ œcumenica synodo, de qua nos plura, de re Albigensi etiam tractatum est. Concurrerant eo comites Tolosæ cum filio, ac Fuxi, ut a concilio amissas terras recuperarent, patresque ad sui misericordiam inflecterent: miserat quoque Montfortius Guidonem fratrem, ut rei suæ agendæ tuendæque strenue operam navaret. At Pontifex, rogatis sententiis, Tolosam aliasque a crucesignatis comparatas terras, salvo supremi domini jure, Montfortio adjudicavit; utque se etiam Raymundo benignum impertiret, veniæque locum aliquem daret, ipsius ditionem in Provincia sitam custodiri jussit, ut Raymundi filio vel integram, vel ex parte, si probis moribus ornatus foret, ac religionis amans, reservaret. (Pars comitatus Tolos. relicta Raymundi filio.) Verum ex ea Pontificis clementia ingentia postea mala emersere, cum ille Provincialium armis fultus, Tolosanos ad defectionem concitavit.

(a) Id. ib. c. 83.

XXV. Tanta ditione auctus ornatusque Montfortius ad Francorum Regem se contulit, ut clientis officia veluti supremo domino exhiberet, ab eoque blande, & honorificentissime est admissus. (Montfortius fiduciarium se Reg. Gall. profitetur.) Quacumque vero pergeret, summa omnium gratulatione exceptus; effundebatur ex oppidis urbibusque catervatim populus, clerusque composito religioso agmine occurrebat, omnesque uti triumphatori hæreseos defensorique fidei occinebant: Benedictus qui venit in nomine Domini; tantaque in eum populi ardebat pietas, ut plerique vel tacta vestis ora ac lacinia felices se prædicarent. (Magna amoris significatione a Gallis excipitur.) Sed de his satis: nunc ad res Anglicanas stylum convertamus.

XXVI. Angli a Rege privilegia vetera renovari petunt. Concitati hoc anno sunt in Anglia gravissimi motus, qui pene illud regnum evertere: [1] proceres enim inito fœdere prærogativas nobilibus & ecclesiis Anglicanis olim ab Henrico primo concessas a Joanne Rege per vim extorquere meditati, oratorum opera expetiere, ut eas confirmaret; quas cum ille, petitis

ad

NOTÆ [1] QUanquam ea, quæ hic Raynaldus narrat de turbis in Anglia commotis vera sunt, diverso tamen ordine ac ille notat, acciderunt. Non enim Joannes postquam Londinensi urbe expulsus fuit, & ad extrema coactus, tunc demum optimatibus ea quæ postulabant regio diplomate concessit; sed exasperatos animos mollire diplomate illo prius tentavit, quam urbem deperderet, & in apertam defectionem res processisset. Namque regium diploma prodiit Londini die XV. januarii hujus anni; Urbs vero in potestatem conjuratorum venit *die XVI. calendas junii die dominica* hoc ipso anno, teste Radulpho de Coggeshale in libello de motibus Anglicanis vulgato in collect. Martenii to. V. col. 875. Ita ergo ex coævo illo & gentili scriptore rem totam componas. Angliæ principes tumultum conciverunt in regem, quod regni libertates & jura atterere accusaretur. Rex primo quidem armis dissipandos tumultuantes censuit; dein vero intercedente archiepiscopo Cantuariensi pacem cum illis composuit, statimque lato diplomate, de quo hic Raynaldus, jura illis omnia restituit. Prodiit diploma die XV. januarii anni 1215. Nec Regis indulgentia sopitum incendium exarsit iterum, cum rex stare promissis recusaret. Quare optimates concursu ad arma iterum facto ad mœnia Londinensis urbis, unde tunc Johannes rex aberat, successerunt, arcanisque pactionibus in suas partes tra-

ctit

Repulsam passi rebellant.

ad deliberandum inducils, regiam auctoritatem labefactari putaret, unquam corroboraturum negavit: quo illi responso efferati in arma coorti sunt, ac paulo post, conspirantibus cum iis Londiniensibus, regia urbe potiti; atque adeo crevit conjuratorum potentia, ut pene ab omnibus Rex desereretur. Qui cum se in discrimen amittendæ digniraris adductum cerneret; ad distrahendas illorum vires omnibus ipsorum tam procerum quam episcoporum petitis annuit, regiisque diplomatibus corroboravit, quæ Parisius historiæ suæ inserit, subditque Regem pontificiæ gratiæ prolectandæ cupidum, quo se in jurata fide constautem demonstraret, sanxisse, ut ad omnem diffidii cum Ecclesia tollendam occasionem omnium prælatorum electiones in posterum liberæ fierent; atque ab Innocentio flagitasse, ut suam decreto adiiceret auctoritatem: cujus piis votis amplissimo diplomate ad Anglicanum clerum dato morem gessit: sufficerit vero nobis ad consecrandam rei tantæ memoriam Joannis regium diploma decerpere (a).

Ea a Rege strepido extorquent.

Joannes liberas præsulum electiones fore decernit.

(a) Ext. apud Paris.

XXVII. *Joannes Dei gratia Rex Angliæ, dominus Hyberniæ, dux Normanniæ & Aquitaniæ, comes Andegavensis, archiepiscopis, episcopis, comitibus, baronibus, militibus, ballivis & omnibus has literas visuris salutem.*

Regium ea de re diploma ab Innoc. confirmatum.

Quoniam inter nos & venerabiles patres nostros, Stephanum Cantuariensem totius Angliæ primatem & sanctæ Eccl. Rom. Cardinalem, VVillelmum Londoniensem, E. Eliensem, E. Herefordensem, Joannem Bathoniensem, & Glastoniensem, & Habertum Lincolniensem episcopos, super damnis & ablatis eorum tempore interdicti, per Dei gratiam de mera & libera voluntate utriusque partis plene convenit, volumus non solum eis, quantum secundum Deum possumus, satisfacere, verum etiam toti ecclesiæ Anglicanæ salubriter & utiliter in perpetuum providere. Inde est quod qualiscumque consuetudo temporibus nostris, & prædecessorum nostrorum hactenus in ecclesia Anglicana fuerit observata, & quidquid juris nobis hactenus vindicaverimus, de cætero in universis, & singulis ecclesiis, & monasteriis cathedralibus & conventualibus totius regni Angliæ, liberæ sint in perpetuum electiones quorumcunque prælatorum majorum & minorum, salva nobis & heredibus nostris custodia ecclesiarum, & monasteriorum vacantium, quæ ad nos pertinent.

*Promittimus etiam quod nec impediemus, nec impedire permittemus per nostros, nec procurabimus, quia in universis, & singulis monasteriis & ecclesiis, postquam vacaverint prælaturæ, quemcunque voluerint, libere sibi præficiat electores pastorem, petita tamen a nobis prius & heredibus nostris licentia eligendi, quam non denegabimus nec differemus. Et si forte accidat quod denegaremus, vel differremus, nihilominus procedant electores ad electionem canonicam faciendam. Et similiter post celebratam electionem noster requiratur assensus, quem non denegabimus, nisi adversus eandem rationale proposuerimus, & legitime probaverimus, * propter quod non debemus consentire. Quare volumus & firmiter jubemus, ne quis vacantibus ecclesiis vel monasteriis, contra hanc nostram concessionem & constitutionem in aliquo veniat vel venire præsumat. Si quis vero contra hoc aliquo tempore veniat, maledictionem Dei omnipotentis & nostram incurrat. His testibus, &c. Dat. per manum magistri Roberti de Marisco cancellarii nostri decimo quinto die januar. apud novum templum Londini anno regni nostri decimo sexto,* XXVIII.

* impedimentum

His ita gestis corroboratisque nobiliorum Anglorum privilegiis, (b) eum omnium gratiam sibi Joannes conciliasset, a perversis consiliariis in contrariam mentem actus est: Insusurrarunt enim illius auribus fractam jam illius auctoritatem; crevisse audacia subditos, regium nomen ægre sustentari, ac satius fuisse de regno, quam de suscepta semel sententia decedere. Quibus vocibus exasperatus, datam fidem rescindere, revocare diplomata, procerum potentiam debilitare atque audacissimos quosque armis perdere in animum induxit, eumque non obscura iracundiæ signa præ se ferret, iis visis proceres ipsum mitigare conati sunt, monuere, ut datæ fidei meminisset, nullam turpiorem maculam ab Rege suscipi, quam cum sacramenti religionem infringit. Sed cum implacabilem ejus animum, atque in XXIX.

(b) Ext. apud eund. Paris.

Joannes concessa privilegia rescindere meditatur.

Monetur a proceribus ut fidem servet.

Res in bellum erumpit.

NOTÆ ctis civibus, in urbem nullo resistente evaserunt, quam dein usque ad obitum Johannis occuparunt. Secundum, hæc pax iterum conciliata per archiepiscopum Cantuariensem; sed non diu post iterum seditio erupit. Hæc Radulphus, ex cujus testimonio convincitur geminam hanc pacem in unam confudisse Raynaldum, vel nihil de priori ante captum Londinum nosse; ea quo factum est, ut regium diploma, quod occasione prioris concordiæ prodiit, secundæ post captam urbem compositæ, tribuerit. Hanc secundam coaluisse credo circa diem XXVII. junii, qua Johannes hoc anno signavit constitutionem a se latam pro regni tranquillitate stabilienda, in qua ingenuos & vulgares homines quid servare quisque debeat præscribit. Constitutionem illam Gallice digestam vulgavit Dacherius Spicileg. tom. I. pag. 579. nov. edit. in fol. MANSI

in alto infixam hærere injuriam agnovissent, ad discutiendum imminens sibi ab irato Rege periculum in arma convolarunt.

XXX. Perterritus Anglorum procerum conjuratione Joannes ad edomandos armis rebelles se accinxit, atque ad comparandam Romani Pontificis gratiam & tutelam oratores misit, qui significarent procerum Angliæ ab eo defectionem, utque iis nonnullas leges iniquas extorquere volentibus repugnanteque Rege ac demum publice profitente stipendiarium esse sedis Apostolicæ regnum, atque adeo se ad Pontificem, ut supremum regni dominum provocasse, ne quid eo inscio aliquid in regno immutaretur, ipsos re spreta Londinum occupasse, prosiliisse in arma, Regemque ad concedenda petita metu adegisse. Addit Parisius his intellectis Innocentium indignatione in proceres Anglos commotum, qui Apostolicæ clientelæ commendatum principem divexarent, ex Cardinalium consilio ea omnia, quæ per vim & metum sancita fuerant, edito amplissimo diplomate, rescidisse; in quo post narratas discordiæ causas, utque Ecclesiæ abunde fecisset satis, crucem etiam induisset, fideique Apostolicæ esset commissus (illam enim hoc anno sumpsisse Parisius ait, sive ex religione, sive ut adversus conjuratos clientela pontificia se muniret) hæc ad rem spectantia adjecit:

Joannis apud Innoc. querelæ.

Pontifex illius causam tuetur.

XXXI. *Quia nobis a Domino dictum est in propheta: Constitui te super gentes & regna, ut evellas & destruas, ædifices, & plantes. Itemque per alium prophetam: Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, nos tantæ malignitatis audaciam dissimulare nolentes in Apostolicæ sedis contemptum regalis juris dispendium, Anglicanæ gentis opprobrium, & grave periculum totius negotii Crucifixi, quod utique immineret, nisi per auctoritatem nostram revocarentur omnia, quæ a tanto principe, crucesignato taliter sunt extorta, & ipso volente ea servare, ex parte Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus sancti, auctoritate quoque Apostolorum ejus Petri & Pauli ac nostra, de communi fratrum nostrorum consilio compositionem hujusmodi reprobamus penitus & damnamus, sub intimatione anathematis prohibentes, ne dictus Rex eam observare præsumat, aut barones cum complicibus suis ipsam exigant observari, tam chartam quam obligationes seu cautiones, quæcumque pro ipsa vel de ipsa sunt factæ irritantes penitus & cassantes, ut nullo unquam tempore aliquam habeant firmitatem. Dat. Anagniæ non. kal. septemb. pontificatus nostri an. decimo octavo.* Quo etiam die ad nobiles Angliæ scripsit, (a) eosque a memoratis conventionibus omnino recedere, Regique inustam injuriam sarcire jussit, quo placatus ille emendaret sponte quidquid contra justitiam, atque æquitatem tentatum videretur: *Ad quod etiam & nos*, inquit, *ipsum efficaciter inducemus: quoniam sicut nolumus, quod ipse suo jure privetur, ita volumus, ut ipse a vestro gravamine desistat, ne per consuetudines pravas & exactiones iniquas sub nostro dominio regnum Angliæ opprimatur.*

Abrogat extorta ab eo privilegia.

(a) Recitat ejusdem literas Paris.

Hæc Pontifex ad conciliandos Joanni Regi Anglos; nec tamen emoti tumultus adhuc Apostolica auctoritate resederunt, quorum auctorem Stephanum de Langetuna archiepiscopum Cantuariensem & Cardinalem cum putaret Joannes, illum Romæ, ubi solemnes episcoporum in Lateranensi ecclesia indicti erant conventus, in crimen perduellionis vocavit, quem Innocentius pene convictum ac veniam deposcentem damnavit, sententiamque a Wintoniensi episcopo in eum latam confirmavit; quanquam paulo post in gratiam restituit, vetuit tamen, ne pedem in Angliam inferret, antequam concordia Regem inter & proceres coaluisset. Suscepit porro in eadem synodo magno ardore Regis clientelam Innocentius, quem Joannis oratores sibi devinxerant, inculcarantque, ut ait Parisius, nonnulla iniquiora capita regio honori contraria, quæ Angli ab ipso extorserant, atque adeo factione illa implicitos solemni ritu anathemate defixit, ut ipse Pontifex testatur in litteris (b) ad Albedunensem, duosque alios abbates exaratis.

XXXII. Stephanus Cant. archiep. Card. per duellionis accusatus.

Damnatur ab Inn.

Dura cautione absolvitur.

Angli factiosi in concil. anathemate percussi.

(b) Extat. apud Par. an. 1216.

Innocentius &c.

XXXIII. *Ad vestram volumus pervenire notitiam, quod nos nuper in generali concilio constituti excommunicavimus, & anathematizavimus ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, ac nostra barones Angliæ cum adjutoribus & fautoribus suis, qui Joannem illustrem Regem Anglorum crucesignatum & vassallum Romanæ Ecclesiæ persequuntur, molientes ei regnum auferre, quod ad Romanam Ecclesiam dignoscitur pertinere. Insuper excommunicavimus & anathematizavimus omnes illos, qui ad occupandum vel invadendum regnum ipsum, aut impediendum euntes in ejusdem Regis succursum operam vel opem impenderunt, & terras eorumdem baronum ecclesiastico subjicimus interdicto &c. Dat. Later. XVII. kal. jan. pont. nostri anno* 18. Viros ecclesiasticos, qui factiosorum partibus fuerint itteriri, suis dignitatibus deturbandos decernit, provinciamque iis abbatibus imponit, ut Apostolicam sententiam in Londinenses, & alios conjuratos, quorum præcipuos duces nomi-

Sententia in Anglia promulgari jussa.

Interdicto subjectæ rebellium terræ.

mi-

minat, sacris interdictos solemni ritu denunciente.

XXXIV. Spretæ a rebellibus censuræ.

At factiosi, ut ait Parisius, censuras pontificias floccifecere, quos, etsi in Romanos Pontifices admodum, iniquus auctor, ea de causa in crimen vocat; cæterum Joannes pontificia armatus auctoritate ad edomandos subditos ex Aquitania tum ex Belgio, Galliisque magnas copias auxillares eaclvit, quibus instructus rebelles in magnas angustias adduxit, eorumque agros, possessiones, ac domos ferro flammaque corrupit. Ut vero illi acti in desperationem ad sua recuperanda Philippi Galliarum Regis majorem natu filium Ludovicum, cujus præclara hoc anno in Albigenses facinora vidimus, Regem salutarint, sequenti anno referemus; jam ad Germanicas res deflectamus.

Joannes in eos sævit.

XXXV. Frid. Aquisgrani inunctus.

Extulere se admodum Friderici res hoc anno quem ait Godefridus Andernaci colloquium cum nobilioribus Germaniæ habuisse, postea profectum Aquisgranum, a Siffrido Moguntinensi archiepiscopo A. S. L. absente Coloniensi solemni pompa inauguratum, regisque insignirum ornamentis: & peracto consecrationis Imperatoriæ ritu, Joannem Xantensem scholasticum de induenda cruce liberandaque ex infidelium tyrannide Terra sancta concionem babuisse; tumque incensum zelo Fridericum una cum multis præsulibus & principibus eam capessivisse: quod etiam plures antea in Andernacensi colloquio egisse ait. Sed quanto Ecclesiæ malo Fridericus sumpta cruce votum nuncupatum infregerit, unde Christiana respublica pessumdata atque afflicta admodum ex ea occasione est, secuturis annis videbitur. Cum vero Coloniensis archiepiscopi, cujus partes erat Fridericum insignibus Imperii exornare, mentio inciderit, prætereundum non est, tunc inter Theodoricum & Adolphum de archiepiscopatu maximam quæstionem motam, atque repudiato utroque Engelbertum electum fuisse, de quibus Cæsarius in Engelberti gestis (a): *Neuter tamen illorum,*

Crucem induit cum nobilibus pluribus viris.

(a) *Cæs. in ejusd. Engel. gest. arch. Col. l. 1. c. 3. apud Sur. to. 6. die 7. novemb.*

nimirum Adolphus & Theodoricus, *episcopatum recuperare valuit, licet in curia Romana ab utroque satis pro illo laboratum sit: sed utique trecentæ marchæ ex redditibus episcopalibus sunt assignatæ; ecclesia vero Coloniensi libera electio remissa est.* Et paucis interjectis verbis: *Post depositionem Othonis Friderico adhærens,* Engelbertus scilicet, *ac per hoc favorem domini Innocentii Papæ conquirens communi consensu in archiepiscopum electus est.* [1]

Engelbertus Colon. arch. eligitur.

XXXVI.

Cum exauctorati Othonis auctor meminerit, de abdicatione illius in Lateranensi synodo confirmata loqui videtur, cujus rei historia ex Richardo de S. Germano nobis petenda est (b). Scribit ergo auctor omnium principum nuncios ad concilium illud confluxisse, in quo non modo de apparanda crucesignatorum expeditione ad impiam Sarracenorum tyrannidem evertendam, verum de Imperii rebus erat agitandum: misisseque oratores suos Othonem ac Fridericum, alterum ut obtenta venia Imperium recuperaret, e quo dejectus fuerat; alterum ut sibi assereret: atque etiam asperioribus animis utrinque certatum; quippe cum Othonis orator Mediolanensis genere omnibus illum Ecclesiæ imperiis demisse pariturum proponeret, atque ut in gratiam cum Ecclesia restitueretur, urgeret, restitit marchio Montisferrati, atque acriter Othonis preces sex de causis non admittendas contendit; primum quod datum Romanæ Ecclesiæ sacramentum infregisset: secundo quod ea ob quæ occupata anathemare desiaus esset, adhuc detineret, nec redderet uti juratus spoponderat: tertio quod episcopum Ecclesia ejectum foveret: quarto quod legatum episcopum summa temeritate atque audacia in carcerem conjecisset: quinto quod per summum Romanæ Ecclesiæ majestatis contemptum Regem Fridericum Regem presbyterorum appellasset: sexto quod virginum Deo devotarum ædes evertisset, ut arcem excitaret.

(b) *Rich. in chron. hoc anno.*

Agitatum de Imperio in concil.

Otho facturum satis pollicetur.

Opponit se marchio Montisferrati. Rationes ipsius cur non admittendus.

XXXVII.

Adjecit Mediolanensium pariter ora-

NOTÆ [1] DEsiderari hic in Raynaldo posset adnotatio diei & mensis, quo magna hæc, quæ narrat, contigerunt. Id autem apte ab historicis suppeditatur. Igitur Fridericus hoc anno insignes conventus habuit duos, alterum quidem *Metis in epiphania*, ait Rainerus in continuatione Lamberti parvi; alterum vero Andernaci, quem calendis maii collectum asserunt Godefridus, & Reinerus, qui & addit ibi decretam fuisse obsidionem Coloniæ, & Aquisgrani. Sed Aquisgranenses Othonis res fere prostratas intelligentes, ab eo opportune ad Fridericum desciverunt. Ille vero ingressus urbem regni Germanici possessionem inivit, ac solemni pompa, die, non quidem S. Mariæ Magdalenæ ut per errorem scripsit Albericus, sed die festa S. Jacobi, ut Reinerus, & Godefridus eorum locorum vicini ac denique author coævus chronici montis Sereni apud Menken. rer. Germ. to. II. col. 244. affirmant, regiam coronam assumpsit. *Nec mora*, addit post hæc Reinerus, *post missam idem rex ex insperato signum vivificæ crucis* (quod erat cruciariorum militum insigne) *accepit*. Ex his deducitur errasse illos, apud Raynaldum hic, qui Fridericum insigne illud sacræ militiæ diu ante acceptam regni coronam in conventu Andernacensi sumpsisse narrant. MANSI

tionem respuendam, tum quod anathematis vinculis ob partes Othonianas amplexas irretiti; tum quod eorum civitas Patarenos hæreticos in gremio foveret. Objecta diluere, ac retorquere aliis nitentibus, exulcerati animi in asperiora verba prorupere: quo viso Innocentius assurgens e Pontificio solio manu silentio indicto sacrum senatum dimisit, cumque a B. Martini ad S. Andreæ festum ter concilium coegisset, electionem principum, qui Fridericum salutarant Imperatorem, confirmavit: quo facto Innocentius Ecclesiæ consuluisse putavit, cum tamen postea Fridericus longe Othonem improbitate vicerit; sed tunc ille ut callidus erat, studiosissimum se tuendi divini nominis fingebat, atque hoc anno ne illius nimia potentia formidinem Romanæ Ecclesiæ incuteret, vel ne Imperio Sicilia conjuncta videretur, supremoque in illam Romanæ Ecclesiæ dominio detraheretur, Henricum filium Siciliæ Regem creavit, seque astrinxit sacramento post adeptam Imperii coronam e patria potestate emissurum, regioque diplomate illud regnum sedis Apost. vectigale esse promulgavit.

Exorta contentio.

Frideric. ab Innoc. Imp. confirmatus.

XXXVIII. Frideric. Henrico regnum Siciliæ transmittit.

Sanctissimo in Christo patri, & domino suo Innocentio, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, Fridericus Dei, & sui gratia Romanorum Rex, & semper Augustus, & Rex Siciliæ, cum filiali subjectione debitam in omnibus Apostolicæ sedi obedientiam, & reverentiam.

Cupientes tam Ecclesiæ Rom. quam regno Siciliæ providere, promittimus, & concedimus, statuentes, ut postquam fuerimus Imperii coronam adepti, protinus filium nostrum Henricum, quem ad mandatum nostrum in Regem fecimus coronari, emancipemus a patria potestate, ipsumque regnum Siciliæ tam ultra Pharum, quam citra, penitus relinquamus ab Ecclesia Romana tenendum, sicut nos illud ab ipsa sola tenemus; ita quod ex tunc nec habebimus, nec nominabimus nos Regem Siciliæ, sed juxta beneplacitum vestrum procurabimus illud nomine ipsius filii nostri Regis, usque ad legitimam ejus ætatem per personam idoneam gubernari, quæ de omni jure, atque servitio Ecclesiæ Rom. respondeat, ad quam solummodo ipsius Regni dominium noscitur pertinere, ne forte pro eo quod nos dignatione divina sumus ad Imperii fastigium evocati, aliquid unionis regnum ad Imperium quovis tempore putaretur habere, si nos simul Imperium teneremus, & regnum, per quod tam Apostolicæ sedi, quam heredibus nostris aliquod posset dispendium generari. Ut autem hæc nostra promissio, concessio, & constitutio debitum sortiatur effectum, præsentem paginam aurea bulla nostra fecimus communiri. Dat. apud Argentinam annò Domini millesimo ducentesimo decimoquinto kal. jul. indictione quarta.

Promittit adepto Imperio emancipaturum.

Id actum ne Siciliam ab Imperio pendere putetur.

XXXIX. Postremo addere liceat haud contemnendum antiquitatis monumentum, solemne videlicet a Salinguerra Romanæ Ecclesiæ vectigali editum fidei jusjurandum in egregio atque a nobis sæpe laudato Vaticano volumine (*a*) hujuscemodi verbis conceptum:

(*a*) Lib. cens.

Anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi MCCXV. *indictione* III. *tempore Innocentii Papæ III. Pontificatus ejus anno 18. die lunæ in vigilia sanctæ Mariæ septimo intrantis mensis septembris in præsentia, & testimonio rogatorum testium infrascriptorum. In nomine Domini amen. Ego Salinguerra de Farraja ab hac hora in antea ero fidelis vobis domino nostro Papæ Innocentio, vestrisque catholicis successoribus, & Eccl. Rom. Non ero in facto, vel consilio, vel consensu, ut vitam, vel membrum perdatis, aut mala capiamini captione. Vestrum certum malum si scivero, pro posse meo diligenter impediam; quod si non potero impedire, significabo illud vobis, aut tali personæ, quam credam vobis pro certo dicturam. Consilium, quod mihi credideritis, ad vestrum damnum me sciente nulli pandam.*

Datum a Salinguerra fidei sacramentum.

XL. *Papatum Romanum & regalia beati Petri specialiter ad totum, quod mihi concessistis in feudum de terra quondam claræ memoriæ comitissæ Mathildis, videlicet Medicinam, & duas partes Argellatæ, Mombaronzone cum plebatu sanctæ Mariæ, Carpum, Carpinetum, Besinatum, Mandrinam, Bibianellum, Castrum Ariani, Foscundum, Mozole, Bondenum, Ardumi, Pipignacum cum universis curiis, & pertinentiis, juribus, & honoribus omnium prædictorum castrorum, & locorum & cuncta jura, & redditus, responsiones, jurisdictiones, & honores, usus, & albergarias, quæ sunt dictæ poderis prædictæ comitissæ Mathildis piæ memoriæ, in iis locis, sive pertinentiis, videlicet in Sablono, Gazolo, Belegaria, Biolotorta, Dianzano, Casale magno, Casale Ligogno, Tregasso, Pregnano, Caviano, Runcaliis, Planzo, Castro Canusia, ejusque Curiæ Fontana, Campogajano, sancto Martino de Rioiustinolo, Padis, Corregia, fossa Canalis, Miliare, Gurgatellis, Fossulis, Brundiono, Soleria, & in toto podere q. Cavaleacomitis, ac universo Imolæ comitatu, & in toto eo, quod est in prænominato podere.*

Quas terras ī re fiduciario a Roman. Eccl. acceperit.

XLI. *In episcopatu Bononiensi, Mutinensi, Regino, Parmensi, cæterisque aliis episcopatibus, adjutor ero ad retinendum & defendendum quæ habet, & quæ non habet ad recuperandum, & cum recuperata fuerint, ad retinendum, & defendendum contra omnem mortalem, eandemque vero terram nec teneo, nec tenebo, nisi a Romana tan-*

tum

tum Ecclesiæ, & pro ipsa solvam ei singulis annis nomine census quadraginta marchas argenti, & serviam ei pro ipsa terra meis sumptibus. In Lombardia, & Romania cum centum militibus. In Tuscia vero, valle Spoletana vel Marchia cum quinquaginta. Ab urbe autem & infra versus Apuliam, per Campaniam, & totum regnum Siciliæ cum XX. per mensem integrum singulis annis quandocumque fuero requisitus, tempore veniendi, & recedendi minime computando, & deinde cum sibi placuerit in suis duntaxat expensis legatos & nuncios Apostolicæ sedis in terram venientes prædictam, devote recipiam, & honorifice pertractabo. Hæc omnia promitto bona fide impleturum, & servaturum, sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia. Actum in castro Carpi in ecclesia sanctæ Mariæ in manibus magistri Pelegrini domini Papæ capellani ad hæc specialiter delegati feliciter. Sequuntur subscriptiones, quas brevitatis gratia prætermisimus.

I. INussit acerbissimum toti orbi Christiano dolorem Innocentii obitus anno Christi millesimo ducentesimo decimo sexto, indictione quarta, qui tanta cum laude pontificium munus sustinuit, Ecclesiæque terminos ea felicitate protulit, ut paucissimos illius virtutibus pares Pontifices orbis suspexerit. Sed ne ante, tempus lacrymis indulgeamus, ea primum sunt afferenda, quibus extremos dies illustravit. Igitur ad componendum Imperii statum, comprimendosque Angliæ motus geminam legationem decrevit: missus enim ab eo est in Germaniam cum amplissima auctoritate Petrus tit. S. Podentianæ Cardinalis, de quo hæc Godefridus (*a*): *Fridericus Rex in festo Apostolorum Philippi & Jacobi, curiam apud Nurimberch habuit: ubi Petrus Cardinalis S. Pudentianæ a domino Papa missus affuit. Huic curiæ Engelbertus Coloniensis electus se exhibuit, & a domino Petro Card. confirmatus, regalia a Friderico Rege suscepit*; eadem alii (*b*). [1]

Petrus Card. in Germ. mittitur.

(*a*) *Godef. in annal. an. 1216.*

(*b*) *Teith. chr. Hirs. eod. ann.*

II. Alteram vero legationem gessit magister Walo [2] (quanquam alii eundem Cardinalem illa functum asserant *c*) ut tradit Parisius, (*d*) qui eo missum ait, quo Ludovici Francorum Regis filii profectionem in Angliam impediret. [3] Namque perduelles Angli, iique fidelium cœtu, & communione abscissi, de quibus antea egimus, fractis rebus suis, ac pene desperatis, Regem sibi Ludovicum hoc anno elegerunt, moxque per literas, & nuncios evocavere; quibus princeps annuit, & quamvis Apostolicæ sedis legatus, ut eum a proposito dimoveret, omnem operam collocasset, ille anathemate percelli, quam ad se confugientibus deesse maluit; de quibus Parisius, insequenti post S. Marci festum die Ludovicum ad patrem Philippum se contulisse, ardentissimisque contendisse precibus, ne iter suum disturbaret, cum sacramento Anglis proceribus se adstrinxisset eorum auxilio non defuturum, ac malle anathemate percuti, quam perjurio fidem infringere; motumque filii lacrymis Philippum assensisse, ut expeditionem in Angliam adornaret: cum tametsi rem periculi plenam cerneret, palam ab eo consilio abhorrere videri voluisse, atque ita Ludovicum magnis cinctum copiis instructa classe in Angliam trajecisse, nulloque labore Joanne cum suis in fugam acto, Londinum pervenisse: ubi ingenti principum omnium gaudio exceptum, plures ab Rege ad se pellexisse asserit. Similia Rigordus, (*e*) Godefridus (*f*) aliique tradunt. Addit Parisius Walonem S. A. L. de Ludovici in Angliam profectione certiorem factum, ad provinciam sibi impositam fungendam inter medios periculorum æstus penetrasse in Angliam, atque ad Joannem Regem agentem Gloverniæ pervenisse. Qui adventu ipsius admodum recreatus spem suam omnem in eum conjecit: hunc vero

(*c*) *Vinc. spec. hist. c. 28. Antonin. 3 p. t. 19. c. 2. & 6.*

(*d*) *Par. hist. Ang. eod. ann.*

Ludovic. VIII. ab Angl. rebellibus Rex salutatur.

In Angliam trajicit. Joannem Regem fugat. Londini excipitur.

(*e*) *Rigor. de gest. Phil. Angl. Franc. arg. ann. 1216.*

(*f*) *Godef. in annal. eod. ann. Antonin. 3 p. tit. 19. c. 2. §. 6. & alii.*

Ludovicus a legato anathemate ictus.

NOTÆ [1] HOc anno concilium Genuæ celebratum fuit, quod eruditos huc usque latuit, nunc vero beneficio Cl. editoris Rer. Italic. to. VI. col. 410. ex Ogerii Panis continuatione annalium Genuensium Caffari in apertam lucem prodiit. Ita enim author ille ad hunc annum: *Die VI. aprilis Otho* (Genuensis) *archiepiscopus cum Albiganensi, & Brugnatensi episcopis, & multis abbatibus, canonicis, præpositis, archipresbyteris, sacerdotibus, & clericis de Januensi archiepiscopatu concilium per tres dies celebravit, exponendo ea, quæ ad Lateranense concilium per dominum papam Innocentium tractata, & ordinata fuerant, in quibus consiliis multi homines, & mulieres in nomine domini ad honorem S. Sepulcri crucem ceperunt.* Hoc ergo concilium in nova, si quæ fiet, conciliorum collectione inferendum erit. MANSI

[2] ANglicanam legationem, de qua hic Raynaldus, Gualo ad cardinalatus dignitatem jam promotus gessit; qua de re ambigentem Raynaldum certiorem facere possunt coævi plures scriptores; Albericus in chronico, Guillelmus abbas in chronico Andrensis monasterii diœcesis Boloniensis, qui chronicon illud absolvit in anno 1234. Spicileg. Dacher. to. II. col. 781. nov. edit. MANSI

[3] ELectio Ludovici in regem Angliæ non hinc quidem anno, ut scribit hic Raynaldus, sed præcedenti consignanda est. Id enim perspicue ex Radulpho, teste, quantum arbitror, oculato, patet. Historiam motuum istorum Anglicanorum accurate describens ille, narrat Roffensem urbem obsideri cœptam a Johanne *quinto die octobris* anni 1215. eamque tandem aggressoribus cessisse. Quem urbis casum accidisse oportet ante diem natalem domini ejusdem anni, cum Savaricus quidam ejusdem arcis custos a Johanne relictus nocte natali domini ex arce clam egressus in hostium castellum quoddam irrupit. *Dum igitur*, pergit Radulphus, *obsidio Roffensis urbis teneretur* (adeoque anno 1215. nondum exacto) *applicuerunt ad Erwelle in vicinis partibus fere septem millia armatorum, quos Ludovicus filius Philippi regis Francorum, quem barones Angliæ in regem sibi elegerant, abjurato, & abjudicato Johanne cum omnibus suis, in succursum baronum transmiserat.* Ex his ergo constat electionem Ludovici anno 1215. labente factam fuisse. MANSI

ro coacto mox præsulum concilio, [1] Ludovicum ejusque partium studiosos anathemate defixisse, ac tota Anglia sententiam promulgari jussisse.

III. Oratores ad Inn. mittit.

Post secundas vero Ludovici res enarratas de oratorum ejus in urbem adventu hæc prodit auctor: *Circa dies istos Ludovici nuncii, quos ad curiam Romanam miserat, eidem scripserunt sub hac forma:*

Excellentissimo domino suo Lodovico, domini Regis Francorum primogenito D. de Corbolio, I. de Monte visito, & G. Limeth, nuncii salutem & fidele servitium.

Orato-rum lit. ad Lud.

Noverit excellentia vestra, quod nos die dominica ad mensem pascha venimus ad dominum Papam salvis personis nostris & rebus, & eodem die intravimus, statim ad ipsum. Quem hilarem invenimus, sed vultu tristem se nobis exhibuit. Et præsentatis literis nostris, & proposita salutatione ex parte vestra, ipse nobis respondit: Dominus vester non est dignus salutatione nostra. Ego vero statim respondi: Pater credo quod auditis rationibus & excusationibus domini nostri, invenietis eum dignum salutatione vestra, utpote Christianum, catholicum, vobis & Romanæ Ecclesiæ devotum. Et sic illa die a præsentia domini Papæ recessimus. Sed in recessu nostro benignissime nobis dixit dominus Papa, quod nos libenter audiret quando, & quoties vellemus. Sequenti die martis, dominus Papa misit servientem quendam ad hospitium nostrum, ut veniremus ad ipsum, & statim venimus ante eum, & ipse multa dixit contra nos, cum proposuissemus causam nostram, & quæ videbantur impugnare factum vestrum, & rationes vestras.

IV. Quæ fuerint pro invadenda Angl. Ludovici argumenta. Joannem suis sceleribus indignum se regia corona reddidisse.

Quæ vero Ludovici argumenta ad asserendum sibi Angliæ regnum proposita sedi Apostolicæ fuerint, ea adducit Parisius ac refellit, quæ nobis perstringenda visa sunt. *Contendebant ergo Ludovici oratores Joannem verum Regem non fuisse, atque adeo Anglis permissum Ludovicum ad sceptrum capessendum evocare: id vero ita astruebant conjectis in Joannem pluribus sceleribus, quæ indignum corona sustinenda reddiderant; Arthurum nepotem suum, de cujus morte supra nos egimus, immanissime necasse, atque ob id crimen in Gallica aula, cujus stipendiarius erat; mortis sententiam in eum latam esse;*

Quid responsum ab Innoc.

quibus a Pontifice responsum Joannem regia inunctione fuisse delibutum, atque adeo inferiorum dignitate, ut erant pares Galliæ, judicio obnoxium non fuisse, nec illius criminis convictum.

V. Alia ratio, partam jure belli, Angliam.

Opponebant etiam iidem oratores, antequam Anglia sedi Apostolicæ a Joanne vectigalis constitueretur, bellum cum Anglo justum, proinde jure belli id teneri, atque ejus possessione potiri Ludovicum adactis in sua verba Anglis proceribus, tum regiis vectigalibus ad se jam derivatis, nec jam alio jure, quam armorum, ex adepta possessione deturbari posse: si anathematis sententia in fautores procerum lata esset, non propterea illa Ludovicum irretitum, cum non ad proceres juvandos, sed ad ius suum persequendum, ad quod obtinendum mala alterius voluntate ut licet, in Angliam transfretasse. At Pontifex contra objecit a synodo œcumenica

Negat Pontifex ob indictas a Concil. Lat. inducias.

inducias ad quadriennium indictas; Joannem etiam crucesignatum extitisse, & Apostolicæ sedis clientelæ commendatum; atque adeo excurrente eo tempore bellum a Ludovico juste geri non potuisse. Ut vero ea concertatio oratorum cum Pontifice soluta sit, ex ipsis oratorum ad Ludovicum literis accipiamus:

VI. Innocentii ex eo bello paternæ angustiæ.

Et statim finito sermone, percusso pectore suo cum magno gemitu, infremuit spiritu & dixit: Heu mihi, quia in hoc facto Ecclesia Dei non potest evadere confusionem, si enim Rex Angliæ vincitur, in ipsius confusione confundimur, quia vassallus noster est & tenemur eum defendere. Si dominus Ludovicus vincitur, quod Deus avertat, in ipsius læsione læditur Romana Ecclesia, & ipsius læsionem propriam reputamus: securo enim semper habuimus & adhuc habemus, quod ipse in omnibus necessitatibus debeat esse brachium, solatium in oppressionibus, & refugium in persecutionibus Ecclesiæ Romanæ: & in fine dixit, quod melius vellet mori quam aliquod malum vobis accideret in hoc facto, & sic illa die recessimus. Præterea de consilio quorundam Cardinalium expectamus diem Ascensionis, ne quid statuatur contra vos, quoniam illa die solet Papa innovare sententias suas. Dixerat enim nobis Papa, quod ipse expectaret nuncios domini Vvalonis. Valete.

VII. Miraculum veronicæ.

Hoc interim spatio: *Dum fortunalis alea*, subdit Parisius, *statum regni Angliæ talibus turbinibus exagitaret, dominus*

NOTÆ [1] DE concilio, de quo hic Raynaldus a Gualone legato apostolico coacto in Anglia loco incerto silent scriptores omnes, præter Parisium, ex quo illud accepit annalista. Sed & quod mireris, a collectoribus conciliorum omittitur, cujus proinde mentio in nova, si quæ fiat, conciliorum editione facienda est. Cum autem habitum videatur postquam Ludovicus in Angliam intravit, applicuisse autem die XIV. cal. julii asserit Rodulphus in libello de his motibus Anglicanis; nonnisi post diem illam collocari concilium istud oportet. MANSI

mus Papa Innocentius, quem vacillantis Ecclesiæ cura solicitabat, effigiem vultus Domini, quæ Veronica dicitur, ut moris est, de ecclesia sancti Petri versus hospitale sancti Spiritus reverenter cum processione bajulat. Qua peracta, ipsa effigies, dum in locum suum asportaretur, se per se gyrabat, ut verso staret ordine, ita scilicet, ut frons inferius, barba superius locaretur. Quod nimis abhorrens dominus Papa, credidit illud in triste sibi præsagium evenisse. Ut plenius Deo reconciliaretur, consilio fratrum in honorem ipsius effigiei, quæ Veronica dicitur, quamdam orationem composuit elegantem, cui adiecit quendam psalmum, cum quibusdam versiculis, & eadem dicentibus decem dierum concessit indulgentiam, ita scilicet, ut quotiescunque repetatur, toties dicenti tantundem indulgentiæ concedatur, &c. His similia tradit Matthæus Westmonasteriensis (a) in suis historiarum floribus, cujus liber Parisii potius epitome appellandos videtur. Verum sicut lo dubium revocari nequit religiosissimum Pontificem hujusmodi de causis solemnes supplicationes indicere, atque alia pietatis opera peragere consuevisse, ita sunt qui immutatam illam imaginem fabellam suspicentur; nos certe rem in medio adductam, cujusque judicio permittemus.

Portendit mortem Innocentio.

(a) Westmonast. flor. hist. an. 1216.

VIII. Postremo silentio involvendum oon est, extare in libro censuum Innocentii diploma ad Magalonensem episcopum, quo Melgorii comitatum fiduciario titulo concessit: *Devotionem, quam tu, & Magalonensis ecclesia retroactis temporibus ad Apostolicam sedem noscimini habuisse, & habere in futurum speramini attendentes, comitatum Melgorii, sive Montisferrandi, qui ad jus, & proprietatem Ecclesiæ Romanæ noscitur pertinere, cum omnibus pertinentiis ejus in feudum concedimus tibi, ac successoribus tuis sub annuo censu viginti marcharum argenti nobis & successoribus nostris in festo resurrectionis Dominicæ persolvendis, salvo nihilominus alio censu, quem pro alia causa Ecclesiæ Romanæ debetis. Itaque tu & successores tui nobis, & successoribus nostris fidelitatem propter hoc specialiter facietis, & per Romanam duntaxat Ecclesiam recognoscetis ipsum, & tenebitis comitatum; & de ipso facietis guerram & pacem ad mandatum ipsius, nec castrum Melgoris seu castrum Montisferrandi, cum sint caput comitatus ejusdem, in feudum dare, seu quomodolibet alienare nullatenus præsumatis absque Apost. sedis licentia speciali. Minora etiam feuda, quæ ad ipsum pertinent comitatum, nulli concedetis omnino extra Magalonensem diœcesim commoranti: nulli ergo &c. Datum Laterani* IIII. *id. aprilis pontificatus nostri anno* XIX.

Innoc. Melgorii comitatum Magalon. ep sc. tradit.

Vectigal viginti marcharum impositum.

IX. Jam immaturum patris optimi funus lacrymis prosequamur: *Anno Dom.* MCCXVI. inquit Conradus Urspergensis abbas, (b) *Innocentius Papa obiit apud Perusium* XVI. *kal. aug. pontificatus sui anno decimonono;* hæc ille. Verum XVII. kal. augusti, dicunt alii. Hoc anno vero defunctum plurimi scriptores (c) affirmant, ex quibus hæc Ricchardus: (d) *Innocentius Papa Urbem exiens Perusium vadit, ubi mense julio* XVII. *kal. augusti languore correptus feliciter expiravit.* Cur vero illoc se contulerit, Martinus Polonus (e) aperit: *Demum,* inquit, *cum Papa propter subventionem Terræ sanctæ, inter Pisanos, Genuenses & Longobardos pacem intenderet facere, in itinere ad hoc constitutus, apud Perusium est defunctus, ibique in ecclesia S. Laurentii est tumulatus.* Hoc quoque iisdem verbis Bernardus, (f) ac similia Dlugoschus (g) sive Longinus, aliique. Unde corrigendus quorumdam recentiorum error, qui in diem alium annumve Innocentii obitum conferunt. Ac sane qui eum superiori anno (h) vel sequenti (i) vita perfunctum asseruere, ex literis ab Honorio Papa iu locom Innocentii suffecto, hoc eodem anoo datis erroris cunvincuotur. Sedit aonis duodeviginti, meosibus sex, diebus novem: creatus enim fuerat Pontifex, quod ipse testatur, (k) VI. id. januar. millesimi centesimi nonagesimi octavi anni, migravitque e vivis, ut dictum est, testaturque Honorius. (l) decimoseptimo kal. aug. hujus anni. Quocirca erravit memoratus Parisius, qui cum asserat Innocentium XVII. kal. aog. sublatum, ejus tamen sedi menses quinqoe, dies quatuot dumtaxat, supra octodecim annos tribuit: Denique scriptores (m) illi, qui ad prædictorum annotum ac dierum summam non sex, sed quatuor meoses adiiciuot, Pontificatus temporis rationem, a die quo sacris Pontificalibus initiatus est, VIII. scilicet kal. martii, inire videntur: sepultos vero fuit, ut dictum est, Perusii iu principe S. Laurentii templo, ubi nunc reqoiescit.

(b) Ursperg. in chr. ann. 1216.

(c) Par. hist. Angl. an. seq. & alii.

(d) Rich. de S. Germ. in chron.

(e) Mart. Pol. chr. l. 4.

Moritur Perusii.

(f) Ber. chr. Rom. Pont. an. 1216.

(g) Long. hist. Pol. l. 6. eod. ann.

(h) Paul. Lang. chron. Citz. an. 1215.

(i) Par. hist Angl.

Sedis tempus.

(k) Inn. l. 1. ep. 98.

(l) Honor. l. 1. ep. 1.

(m) Ursperg. chr. an. 1199. & alii.

X. Lugubre in mottem Innocentii carmen a Ricchardo (n) suæ iusertum historiæ hic adiicere libuit, quo præclaræ ejus virtutes commendatæ, atque in luce collocatæ videntor, qoanquam ab impolitiore poeta conscriptum fuerit, in quo nou metri, sed sensus ratio spectari debeat:

(n) Rich. de S. Germ. in chr. ann. 1216.

Nox accede, quia cessit sol, lugeat orbis,
In medio lucis, lumen obiisse suum.
Lumen obit mundi, quia decessit pater Innocentius:
Iste pater urbis & orbis erat.
Nomen utrumque tenens versum notat, hoc quod habebat
Quid mundo posset reddere, quidve Deo.

Si

Si speciem, si mentis opes si munera linguæ
Attendas, cedet lingua, cadetque stylus.

XI. His contraria atque indigna admodum de tanti Pontificis in altero sæculo animæ statu nonnulli scriptis prodiderunt, e quibus Thomas Cantipratensis in gestis sanctæ Lutgardis hæc scribit: [1] *Hoc fere tempore* (inquit a) *dominus Innocentius Papa III. post celebratum Lateranense concilium ab hac vita migravit, moxque apparuit visibiliter Lutgardi. Illa autem ut vidit eum ingenti flamma cinctum, quisnam sit percontatur. Respondit se esse Innocentium Papam; & illa cum gemitu. Quid hoc est, inquit, communem omnium nostrum patrem tam dire cruciari? Respondit ille: Tres ob causas ita crucior, quæ etiam æternis suppliciis me justissime addixissent, nisi per intercessionem piissimæ Matris Dei, cui monasterium condidi, in extremis me pœnituisset, & æternam quidem mortem evasi, sed pœnis atrocissimis usque ad judicii diem cruciabor. Quod autem ad te suffragia petiturus venire potui, mihi a suo Filio Mater misericordiæ impetravit. His dictis confestim disparuit. Lutgardis vero ejus necessitatem sororibus, ut ei succurrerent, indicavit: porro admodum dolens vicem ejus, mirabili se cruciatu illius causa affecit. Noverit lector nos revelante nobis Lutgarde, tres illas causas non ignorare, sed pro tanti Pontificis reverentia referre noluisse.* Hæc Thomas, ut mittamus dicere de nescio quo Cisterciensis ordinis abbate, quem in somnis, Dominum in excelso throno conspexisse ferunt, (b) ac nudum subinde hominem pontificali infula decoratum, qui sedentem versus velocissime currens clamabat: *Miserere mihi miseri misericordissime Deus*; ac draconem magnum a tergo insequentem & devorare nitentem.

(a) Thom. Cantip. vit. Lutg. Virg. l. 2. c. 7. apud Sur. to. 3. die 16. jun.

De ejus animæ statu visum.

(b) Compil. chr. an. 1216.

XII. Horret sane animus hæc de tanto Pontifice audire, ac facile crediderim illa ab inimicis conficta atque subornata. Quis enim in animum induxerit, Innocentium, cujus laudes boni omnes celebrarunt, animique virtutes ad cœlum tulere, tribus sceleribus fœdissimis fuisse inquinatum, ob quæ æternis inferorum pœnis mulctandus esset, ni in extremo vitæ mortis confinio illum pœnituisset? atque unum ex perditissimis illis prope fuisse, de quibus divinus vates (c): *Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, &c. & super quatuor non convertam eum*; quid enim indignius, quam omnibus leges dare, cunctos commonere, præsulibus ecclesiæ, Regibus principibusque cum opus esset, crimine obiicere, minas fulminare, gravissimis urgere pœnis, crimina denique in omnibus aliis acerbissime vindicare: ipsum vero scelerum ac flagitiorum cœno involutum jacuisse? Certe Dominus pronuntiavit probiteris & sanctitatis simulatores, facili negotio detegi agnoscique posse: *Ex fructibus eorum*, inquit, *cognoscetis eos. Non potest ar-*

In dubium revocatur ab invidia fictum.

(c) Amos. 1. 3.

NOTÆ [1] DE visu S. Lutgardis sanctimonialis Cisterciensis quid sentiamus integrem nobis relinquit Annalista. Ejus veritati deferre Bollandiani patres in actis SS. in nota ad locum illum vitæ S. Lutgardis visi sunt. Mihi vero illusum hac in re fuisse piæ illi mulieri persuasum est, isto plus fidei deferendum omnium gravissimorum ejus ævi historicorum consensui, qui pontificem summis laudibus exornant, quam visui phantastico mulieris illius, quæ pia licet & morum sanctimonia insignis, adhuc tamen femina erat, nec in eis, quæ per visum spectare sibi persuadebat, ab illusione semper immunis fuit. Nescio enim an criticis probarentur ea quæ cœlesti voce sibi revelata fuisse affirmabat de reliquiis nescio cujus B. *Osanna virginis, filia quondam regis Scotiæ, & per miraculum domini ad partes Galliæ adducta, ibique defuncta.* Hæc plane visio fient & quæ de statu Innocentii III. sibi ostensa fuisse afferebat, muliebri potius phantasiæ, quam Deo revelanti optime tribuerentur. Cum enim Innocentius III. plura, & ardua in pontificatu tractasset, quæ ut ab aliis probata, ita pariter & a multis reprehensione, & Dei ulteris animadversione digna videbantur, accidit fortasse, ut ad illius piæ mulieris aures ea quæ de pontifice illo in malam partem jactabantur pervenirent. His fœta conceptibus phantasia ostentum magnum illi pontifici haud plane gloriosum peperit. Similibus per visum ostentis magnia viris invidiam conflari æstate illa consuevisse probant ea, quæ de Joanne Anglorum rege anno isto defuncto narrat author chronici Turonensis; tradit enim defuncto ejus corpori ac sepulturæ tradito in quadam *abbatia, quæ est in ecclesia cathedrali episcopatus VVigornensis*, subito in ipso noctis silentio spectaculum quoddam adstitisse, cujus aspectu territum loci illius custodem abbatem, monachos acciviisse, quibus vix ecclesiam intrantibus, vocem quandam terribilem in aures insonuisse clamantem *se Johannem esse quondam regem Angliæ tormentis variis lacerandum, quamdiu corpus ejus maledictum esset in terra illa benedicta, & maxime in ecclesia tumulatum.* Hæc de Joanne vulgata per eam ætatem sunt, de Joanne, inquam, qui regnum suum ecclesiæ vectigal religionis instinctu effecit, cui ad mortem usque pontifex ejusque legatus adeo favit, ut insectatores ejus diris devoverint. Apage ergo nugas. Neque ia ego sum, ut credam sanctam illam feminam maligno mendacio fictum vaticinium pro vero obtrudisse, quin nec veris ejus oraculis ea phantasiæ illusione quidquam detractum iri censeo. Valet hic, si alias unquam, illa S. Gregorii magni in Ezech. hom. I. regula: *Prophetæ sancti magno usu prophetandi quædam ex suo spiritu proferunt, & hæc se dicere ex prophetiæ spiritu suspicantur.* MANSI

arbor mala bonos fructus facere; quomodo ergo Innocentius, in quem utpote summum inter homines fastigium tenentem conjecti erant omnium oculi, sua crimina tegere, pastorisque optimi personam induere potuit? Cumque, ut affingit fabula, moribus corruptissimis esset, totque in eum odio & invidia flagrantibus, quos ob perpetrata scelera censuris defixerat, nullam commissorum ab illo criminum suspicionem ad eos emanasse, nec enim quin ea illi obiicerent spargerentque, unquam sibi temperare potuissent. Adde, si de visis loquamur, plurima sæpe jactari, quæ mendacii ex pluribus arguantur, nonnullaque id genus gravissimis in rebus, veluti divinitus objecta literis commendari, quæ inter sese pugnate manifeste liqueat, cum veritas divinitus inspirata sibi perpetuo constans reperiatur. Sane ut ait Apostolus (*a*) *Satanas transfigurat se in Angelum lucis*, sensus utiam interdum hallucinatur, mens sibi inania fingit ludibria, ac sæpe divinis visis vel hominum incuria, vel levitate, vel malitia nonnunquam plura adduntur. Cæterum Innocentii animam, Deo permittente, suffragia postulare potuisse, inficias non imus, ignibusque purgatoriis expiandam traditam, cum interdum viri sanctissimi contractas vitæ maculas iis eluant.

(a) 2. Cor. 2.

XIII. Præclara auctorum de eo testimonia.

Possent innumera veterum scriptorum testimonia ad comprobandas ejus animi virtutes produci: sed iis prætermissis pauca dumtaxat Rigordi, qui eo tempore floruit, & S. Antonini archiepiscopi Florentini verba adducere contenti erimus. Ait igitur Rigordus (*b*): *Innocentius Papa celebravit Romæ concilium, vir clari ingenii, magnæ probitatis & sapientiæ, cui nullus secundus tempore suo*. S. Antoninus (*c*) vero: *Post innumera*, inquit, *opera egregia virtutum, demum beato fine quievit*. Hæc ille de Innocentio Papa, qui a pluribus etiam aliis uti vir sanctissimus collaudatur; multa luculenter scripsit, de quibus hæc gestorum ejus anonymus auctor: *Fecit ante pontificatum libros de miseria conditionis humanæ, de missarum mysteriis, & de quadripartita specie nuptiarum, & postillam super septem psalmos: post pontificatum autem libros sermonum, epistolarum, regestorum, & decretalium*. Hæc auctor de editis, dum Pontificis vitam contexebat, quam morte fortasse præventus absolvere nequivit. Verum iis plura Innocentius elaboravit, quæ duobus tomis multis abhinc annis edita fuere. Novissime accessit tomus tertius quatuor ejus epistolarum regesta complectens ut supra dictum; ex quibus aliisque Gregorius nonus decretalium librum potissimum condidit.

(b) Rig. de Gest. Phil. Aug. Franc. Reg.

Elogia Innocentii.

(c) Anton. 3. par. tit. 19. c. 1.

Scripta ab eo opera.

XIV. Addamus postremo nonnulla de ejus gestis ac virtutibus, quæ illius memoriam commendant, coluisse ipsum veræ amicitiæ leges scribit ejus vitæ auctor; liberalitatemque & magnificentiam in familiares exercuisse, quos ad amplissimos honores extulit. Quos quidem iis dignos fuisse putandum est, cum vir tanti ingenii prudentiæque nisi magnorum virorum familiaritate delectari posset. Hæc enim de creatis ab eo S. R. E. Cardinalibus ejus acta tradunt: *Circa familiares suos liberalissimus extitit conferendo illis beneficia & honores: nam de capellanis hos promovit ad dignitates Ugolinum diaconum Cardinalem S. Eustachii, quem præterea fecit episcopum Ostiensem*. Quem postea ad summum pontificiæ dignitatis gradum sub Gregorii IX. nomine exploratæ virtutes extulerunt (*d*): *Leonem in presbyterum Cardinalem S. Crucis, Joannem in presbyterum Cardinalem S. Mariæ in Cosmedin, quem postea fecit Romanæ Ecclesiæ cancellarium; Petrum in presbyterum Cardinalem S. Pudentianæ, Nicolaum in episcopum Tusculanum, Joannem in diaconum Cardinalem S. Mariæ in Via Lata, Octavianum Cardinalem SS. Sergii & Bacchi, Joannem in diaconum Cardinalem sanctorum Cosmæ & Damiani; Paulum Hortanum episcopum, Benedictum in episcopum Fundanum, &c.* De aliis episcopis pergunt dicere.

(d) Greg. IX. vit. anonym. scrip.

XV. A luxu abhorrebat.

Singulare vero modestiæ exemplum in comprimendo luxu præbuit, quo cæteros ecclesiæ præsules ad abiiciendum fastum, atque ad rerum caducarum despicientiam adduceret; hæc enim memoria dignissima vitæ illius auctor (*e*) prodidit, quæ in eusis ejus vitæ gestis una cum nonnullis aliis desiderantur: *Quia vero superfluitas multa nimis abundat in sæculo, maxime in prælatis, ut eos corripere posset liberius & corrigere, illius exemplo, qui cœpit facere & docere, ad talem se mediocritatem reduxit, quod vasa aurea & argentea in lignea & vitrea commutavit; pelles armellinas * & grisias transtulit in agninas. Mensam suam tribus ferculis voluit esse contentam, & capellanorum suorum duobus, nisi magna solemnitas, aut aliqua urgens necessitas amplius postularet; remotisque laicis, viros religiosos adhibuit ad quotidianum ministerium mensæ, ut ei a personis regularibus honestius serviretur; consuetis tamen officiis viris nobilibus reservatis, qui festivis diebus secundum morem deserviebant in eis. Quandam moderatam summam de thesauro Ecclesiæ separavit, & in sequestro deposuit pro urgenti necessitate, si qua forsitan immineret: reliquum vero thesaurum pene totum erogavit hoc modo*. Pergit auctor recensere, ut immensam pecuniæ vim inter plura virorum ac mulierum mona-ste-

(e) MS. bibl. Vallicel.

* in

Ligneis & vitreis vasis utebatur.

Domesticis ministeriis viros religiosos adhibebat.

Ærarium pro temporum difficultatibus reposuerat.

Largissimæ eleemosynæ ab eo effusæ.

fteria, & xenodochia fit partitus. Hactenus de Innocentio, qui universo orbi Christiano ingens sui desiderium reliquit: tum vero maxime Terra sancta in eo gravissimam jacturam passa est, cum illius diligentia ac studio e Sarracenorum servitute ereptum iri speraret: jam enim novus Imperator, Angliæ Rex, aliique principes crucem induerant, quorum ardor una cum Innocentio pariter extingui visus est. Atque de laudatissimo Pontifice de Ecclesia Dei, universoque Christiano orbe optime merito hæc dixisse sufficerit.

XVI. Honorius successor illius.

Erepto igitur ex hac vita Innocentio XVII. kal. aug. ac supremis funeris honoribus postridie illi habitis, proximo die Perusii, ubi Innocentius obierat, sacra comitia celebrata sunt; eumque uno tantum die Apostolica sedes pastore orbata fuisset, Honorius III. xv. kal. aug. Pontifex renunciatur, de quo hæc Urspergensis (a): *Successit Honorius III. qui prius fuerat Centius nominatus, fueratque camerarius Cardinalium, & pecunias ipsis collatas inter eos fideliter, & provide distribuebat, sedit annos decem menses octo*; hæc ille. At de obitus tempore in fine pontificatus dicetur. Quod ad nomen ac munus attinet; cæteri scriptores, ac publica monumenta Urspergensi adstipulantur, illum scilicet Centium, vel Cencium nomine, Ricchardus (b) enim illius temporis accuratus scriptor, S. Antoninus aliique ita vocant, ecclesiastici ærarii summum, præfectum seu ut vulgo ajunt S. R. E. camerarii officio functum, dein in sacrum Cardinalium senatum cooptatum, ac primum S. Luciæ in via Lata diaconum creatum, nam ut auctores qui id affirmant, omittamus, In Vaticano codice liber censuum inscripto, ingenti labore, magnoque Romanæ Ecclesiæ emolumento, ab ipso collecto, sæpe tit. S. Luciæ in Silice diaconus vocatur, ut in publicis quibusdam actis, anno a Virginis partu millesimo centesimo nonagesimo tertio confectis, quibus Leo Frangipanus, Cælestino III. sedente, Romanæ Ecclesiæ bona quædam pignori dedit, hæc scripta sunt (c): *Nos quidem Leo Frangipanus ante præsentiam D. Petri Portuensis & S. Ruffinæ ecclesiæ episcopi, & subscriptorum testium, propria nostra voluntate, pignori ponimus, & obligamus D. Cencio Dei gratia diacono Cardinali, ecclesiæ S. Luciæ in Silice, & D. Papæ camerario, &c.* eademque alibi sæpe repetita in codice ipso: ex quo illud animadvertere non omittimus, duos saltem sub Innocentio tertio camerarii munus gessisse, Octavianum nempe ejus consobrinum, anno MCCIV. ut ex aliis ibidem insertis actis constat, quibus præfixus hic titulus: *Instrumentum de castro Nympharum; & Stephanum basilicæ XII. Apostolorum presbyterum Card. ann. MCCVIII. & MCCXV.* quemadmodum alia plura monumenta ostendunt; sed ad susceptam orationem redeamus.

(a) *Ursperg. chr. an. 1216.* Gesta ab eo munera.

(b) *Ricch. chron. S. Anton. 3. p. tit. 19. c. 3.*

(c) *Lib. censuum.*

XVII. Fuisse Cencium ex diacono Cardinali presbyterum Cardinalem SS. Joannis & Pauli renuntiatum ipse adepto jam pontificatu literis post sequentem annum datis ad Cistercienses abbates, qui generales ordinis conventus habebant, locutus, ita illustrat (d) *Sane nos ad eosdem gloriosissimos martyres specialem devotionem habentes, utpote qui ad eorum titulum sacerdotii gradum accepimus, &c.* eodemque nomine designatur ab Innocentio III. ut infra videbitur (e). Ex quibus erroris Godefridus arguitur, qui Cencium ex Cardinali SS. Quatuor coronatorum ad summum pontificatus apicem evectum affirmat (f). Ipsum porro patria Romanum, Sabella gente oriundum Antoninus (g) atque alii (h) scribunt qui etiam Aimerici seu Americi filium dicunt; consentiuntque sacris pontificalibus IX. kal. augusti initiatum: qui ritus in ecclesia S. Petri Perusii celebratus, ut testatur Pontifex literis quas ad Cistercienses monachos postea dedit (i). Cur vero sacra comitia tam cito peracta, causam affert Bernardus (k): *Vacavit sedes per unum tantummodo diem, Perusinis causa electionis Papæ strictissime arctantibus Cardinales.*

(d) *Honor. l. 2. ep. 1020.*

(e) *Hoc anno.*

(f) *Godef. in annal. hoc ann.* Illius genus.

(g) *Anton. ubi supr.*

(h) *Panvin. in fast. aliique.*

(i) *Ann. 1218.*

(k) *Bern. chron. Rom. Pont.*

XVIII. Postridie ejus diei, quo Honorius consecratus est, Christiani orbis tum præsules ac religiosos viros, quorum etiam precibus plurimum se commendavit, tum Reges ac principes certiores de sua electione fecit. At in pontificio regesto primum obtinent locum literæ, quibus id Hierosolymitano Regi significavit, pollicitusque est omnem se operam ac studium daturum, ut Terræ sanctæ auxiliares copiæ submitterentur; exorsus igitur: *Magnus Dominus & laudabilis nimis*, ac nonnulla præfatus, subjicit (l): *Felicis recordationis Innocentio Papa prædecessore nostro septimodecimo Kal. augusti, soluto debito carnis, ad regionem sanctorum spirituum, ut credimus, evocato, & sequenti die celebratis exequiis, ac cum honore debito collocato ipsius corpore in sepulcro; una cum fratribus nostris ad eligendum convenimus successorem; & die tertio Spiritus sancti gratia invocata, super hoc tractavimus diligenter, & post tractatum diutinum placuit fratribus universis humeris nostris quamvis insufficientibus, imponere onus istud.*

Lit. de sua promotione.

(l) *Honor. l. 1. ep. 1.*

XIX. *Et licet in primis duxerimus resistendam, ne tamen videremur vocationi divinæ resistere, submisimus humeros ad portandum; sperantes in eo, qui linguas infantium facit disertas, quod ipse, qui vo-*

ta fratrum aspirando prævenit, prosequetur etiam adjuvanda. Fiduciam enim talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed nostra sufficientia est ex Deo, qui nos ad suum ministerium evocavit. Non ergo propter obitum præfati prædecessoris nostri consternatur cor tuum, neque formides; quasi propter hoc Terræ sanctæ impediatur succursus, quoniam etsi illius sufficientiæ nostra videatur inferior; ad liberationem tamen ipsius votis non minoribus aspiramus; quibus ipse Dominus qui sperantes in se nullatenus deserit, effectum tribuat, & profectum: ut quod possibilitas nostra non obtinet, ejus nobis gratia largiatur. Serenitatem igitur regiam rogamus attentius, & monemus, & exhortamur in Domino, quatenus de gratiæ nostræ favore securus; utpote qui ad subventionem terræ ipsius tota intendimus voluntate, conforteris in Domino, & in potentia virtutis ipsius, ad conservationem terræ intendens viriliter, & prudenter, præliaturus prælia Domini, cum tempus advenerit opportunum, & ob hoc recepturus ab eo gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Dat. Perusii VI. *Kal. aug. pont. nostri anno primo.*

XX. Restituendæ cultui Christiano Terræ sanctæ incumbit.

Consensisse verbis facta, resque Hierosolymitanas pontificio pectori insedisse illustrant ejus literæ ad Galliarum episcopos, quos religioso pro imperio monuit, crucesignatos Innocentii morte consternatos erigerent, confirmarentque, se ad exitum perducendis prædecessoris consiliis tota animi & operæ contentione incubiturum: atque adeo suscipiendæ expeditioni strenue se accingerent: tum etiam ipsos præsules rogavit, ut suis apud Deum precibus recens impositum onus levarent; vicissimque paternam illis solicitudinem est pollicitus: *Universitatem vestram rogamus attentius, & monemus, & exhortamur in Domino, quatenus insufficientiam nostram apud eum, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, orationibus adjuvetis, & circa commissam nobis dominici gregis curam diligenter & utiliter vigilantes, nostrum satagatis humiliter supplere defectum, & injunctam nobis pastoralis oneris gravitatem vigilanti studio comportetis, & in ecclesiastica unitate, obedientia, & devotione Apostolicæ sedis, quibus hactenus ecclesia Gallicana inter cæteras potissimum floruit, & fructificavit suavitatem odoris, sicut ager plenus, cui benedixit Dominus, firmiter persistentes, ad ea quæ pacis sunt, impendatis studium diligens, & operam efficacem.*

XXI. Attexitur regesto pontificio prolixior catalogus patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, atque abbatum quibus iisdem pene conceptis verbis scripsit: adjectæque ad Imperatorem Constantinop. literæ (a) quibus catholicæ Ecclesiæ gubernaculis se admotum docet, aperitque ingens tuendi divini numinis, edomandi schismaticorum fastus, Imperiique orientalis, ex quo veluti ex arce firmissima in Sarracenos ac Terræ sanctæ invasores excurrendum sit, contra Græcorum impetus firmandi muniendique desiderium, ac demum ad pristinam in Rom. Ecclesiam reverentiam amoremque servandum est cohortatus. Pari ratione, ut subiicitur, Siciliæ Regi designato Imperatori, Poloniæ ducibus, aliisque singulis Regibus, & principibus scriptum est. His Perusii gestis cum solis clementiores radii aerem temperarent, augusto mense exeunte, iter in Urbem est aggressus, pridie nimirum Kal. sept. ut affirmat Fossæ Novæ chronicon his verbis (b): *Nono kal. aug. consecratus est, pridie kal. sept. reversus est apud Romam ad S. Petrum, pridie non. sept. receptus est in ecclesia Lateranensi, cum tanto gaudio & veneratione, gloria & jucunditate, quod omnes videntes dixerunt, quod nullus de prædecessoribus suis in receptione similis ei fuisset.*

(a) Lib. 1. ep. 5.

Consecratur Perusii.

(b) Chron. Foss. nov. hoc ann.

Romam proficiscitur. Magna excipitur pompa.

XXII. Urget expeditionem in Terram sanctam.

Quantum vero studium hoc anno contulerit Honorius ad comparanda in gratiam Hierosolymitani regni subsidia, de quibus paulo ante meminimus, epistolæ ejus demonstrant. Primum namque Burgundiæ & Brabantiæ duces, Barensem & Antissiodorensem comites, aliosque principes, qui sacræ militiæ nomen dederant, ad traiiciendum cum reliquo Christiano exercitu expeditos esse jubet, (c) ubi statutum a synodo Lateranensi tempus appetiisset: dein Cluniacensi abbati mandavit, (d) ut ordinis sui ecclesiarum redituum partem Terræ sanctæ subsidio præsidioque mittendam, ex ejusdem concilii præscripto cogat: tum ad incendendos militari ardore Christi milites, qui se cruce insignierant, missis in Gallias ac Germaniam legatis, literisque sacrum in hostem divini nominis classicum cecinit (e).

(c) Ib. ep. 8.

(d) Id. ib. ep. 52. & 53.

(e) Honor. L. 1. ep 82.

Honorii ad crucesignatos exhortatio.

Honorius, &c.

Cum dicatur nobis a Domino per Prophetam: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta in fortitudine vocem tuam, tacere amodo non debemus, quin ad prælia Domini prælianda Christianos milites compellamus; nam prope est ut veniat tempus pugnæ, quo Rex noster Dominus dominator suæ crucis vexillum explicet, ut suo congregato exercitu, in manu forti, & extento brachio dimicet contra hostes ad faciendum vindictas in nationibus blasphemorum, qui Hierusalem nostram inclytam civitatem in populi Christiani opprobrium sua se jactant desinere fortitudine occupatam.

XXIII. *Videntes itaque Dei potentiam venientem*

tem, vocem extollimus, & clamamus, ut eidem obviam occurratis. Quoniam, etsi filii alieni ad tempus occupaverunt ejus regnum exigentibus culpis nostris, ipse tamen est in Israelitico populo regnaturus, qui nostra crimina sanguine suo lavit, fuit enim hactenus dispositione provida ordinatum, ut dum iter peregrinationis arripere crucesignatorum exercitus retardarent, naves, arma, & alia necessaria pararentur, sed ecce his omnibus pro majori parte paratis transfretandi terminus appropinquat in sacro generali concilio constitutus, qui non debet amplius prorogari. Eja igitur sumite arma viri, acuite gladios, festinate milites Jesu Christi, ut adveniente tempore passagii generalis, in præfato concilio denotato, divino comitante auxilio transfretetis, & congregato exercitu sequamini Regem cœli, cujus vos obsequio devovistis, firmiter confidentes, quia ipse, qui suum traduxit populum per desertum, salvos reddet homines, & jumenta, & vos, si eum secuti fueritis puro corde, non solum faciet triumphare, verum etiam regio coronabit diademate post triumphum. Ad hoc cum venerabili fratri nostro Tyrensi archiepiscopo dederimus in mandatis, ut vos ad id moneat & inducat, universitati vestræ per ap. sc. mandamus quatenus eidem prædicanti verbum Domini pro succursu Terræ sanctæ tanquam fideli nuncio devote, ac humiliter intendatis. Dat.

Providet in eam rem pecuniarum subsidia. (a) Ep. 104. *Romæ apud S. Petrum non. decemb. pontificatus nostri anno primo.* Postremo de vigesima in sacrum subsidium conferenda, persolvendaque, ad Panormitanum archiepiscopum, ejusque suffraganeos (a) extant literæ, tum ad colligendæ illius pecuniæ præfectos, quæ eodem exemplo ad omnes orbis Christiani archiepiscopos, quorum longior texitur catalogus, missæ.

XXIV. Nec silentio prætereundum, religiosissimi cujusdam viri in Christum pro nobis in crucem actum singulare amoris exemplum per id tempus editum, qui vi impetuque doloris ex Christi passione ac morte concepti abreptus, in Calvariæ monte piissimam animam repente exhalavit. Rem gestam ita narrat Cantipratensis:

(b) Cantipr. l.2. c.25. Equitis mors ex amoris divini impetu. (b) *Circa annum ab incarnatione domini MCCXVI. quidam vir fidelis & bonus de oppido Dinantheo mare transiit: & ingressus Terram sanctam loca singula, in quibus pedes Dominus stetisse quibusdam indiciis ferebatur, multa devotione & lacrymis visitavit. Cumque venisset ad locum Calvariæ, ubi Redemptorem nostrum audivit mortis angustias, & crucis supplicium pertulisse, gravissimis suspiriis ingemiscens, cum clamore valido & lacrymis dixit: Quid tibi benignissime domine, quid inquam tibi Christe retribuam pro omnibus, quæ prius amator amabilis mihi mirabiliter tribuisti, vidi prius loca in quibus natus, & inter homines conversatus doctrinam evangelicam prædicasti, & deitatis tuæ indicia per miracula demonstrasti. Hæc quidem ob amorem & reverentiam tui sincero corde complexus sum, hunc vero locum passionis & mortis tuæ æquo animo videre non possum, ubi clavis crucifigi, terebrari lancea, & animam pro nobis tradere voluisti. Hæc ut beatus ille peroravit, exclamans, ruptis vitalibus cordis venis spiritum exhalavit, &c.* Atque hactenus de Terræ sanctæ rebus, e quibus antequam sermonem ad occidentem revocemus, quædam ad orientale Imperium pertinentia adjungenda videntur.

Cohortatus (c) est Apostolicis literis Honorius patriarcham Constantinopolitanum ad pacem, concordiamque cum Imperatore servandam, modo Ecclesiæ juribus detrimentum non inferretur. Præterea Regis Thessalonicensis adhuc pueri, regnique patrocinium sumpsit. (d) Ceterum circa hæc tempora Henricum Imp. e vita discessisse videtur, cum sequenti anno Petrus Antissiodorensis comes e Gallis ad capessendum Imperium fuerit evocatus. Fuisse vero Henricum magnis virtutibus instructum testantur Græci, e quibus Georgius Logotheta (e) illum ita commendat: *Per Ericum res Romana, & Theodorus etiam Imperator multum detrimenti cepit, cum esset fortis, & ad pugnandum præceps & audax*; & infra: *Vel hoc solo res conspicua erit Nymphæum usque cum nullus adversaretur castra posuit, indeque rediens partim præda parta opimus, ac saturus, partim a laboribus feriari optans: neque enim in sustinendis bellorum certaminibus Latina natio perdurat, cum Imperatore Theodoro fœdus iniit, concordatumque est Cimeni, sic enim mons Achirato adjacens appellatur, universa, & ipsum Achiratum a Latinis possideri.* Commendat idem auctor ejus benevolentiam in Græcos: *Romanos*, inquit (ita appellat suos) *& Byzantinos indigenas placidius sedatiusque amplectebatur, & ex illis plures inter primates collocaverat, alios inter milites adnumeraverat, plebem vero veluti proprium populum fovebat.* XXV. (c) Honor. l.1. ep.10. Honor. Patr. cum Imp. conciliat. (d) Id. ib. ep.15. (e) Georg. Logoth. Leone Allatio interprete.

Jam stylum ad ea convertamus, quæ cum Italis novus Pontifex peregerit: quippe vices ejus gerens, qui ait (f): *Ego cogito super vos cogitationes pacis*; omnes curas diligentiamque eo vertit, ut pacem populos inter conciliaret, confirmaretque; atque adeo adversus illos, qui ipsam turbarent, graviter animadverteret (g). Ardebat tunc civili bello Insubria, cum Mediolanenses sociatis cum Placentinis armis Ticinenses hostili ardore insectarentur, eorumque extremo exitio populatis magna vastitate agris imminerent. cujus odii causam inde fluxisse, ut supra retigimus, videtur, quod Ticinenses Fride- XXVI. Studet pacandæ Italiæ. (f) Hierem.29. (g) Honor. l.1. ep.17.

ricum in Germaniam proficiscentem stipassent, atque in Othonis gratiam, cujus partes tuebantur, bellum atrox ipsis intulisse. Jam ante suum ad eos in concordiam adducendos studium Innocentius collocarat, ac post celebratam synodum œcumenicam, in qua toti Christiano orbi publicæ induciæ ad quadriennium erant indictæ, legatos miserat, qui pervicaces incusso censurarum terrore, ad pacem revocarent: quorum industria cum furore improborum clusa esset, Honorius ad perducenda prædecessoris consilia vibratas a Cardinalibus legatis censuras confirmavit, ac literas ea de re Apostolicas ad Insubriæ populos, atque ad omnes (a) qui apud ipsos vel auctoritate ob gestos publicos magistratus, vel claritate generis, vel dignitate ecclesiastica conspicui erant, tum ad Malespinæ marchionem & Sabaudiæ comitem, quos a Mediolanensium partibus divellere est conatus, exaravit.

(a) Reg. pos. eand. ep.

Honorius, &c.

XXVII. *Cum (b) in generali concilio pro Terra sanctæ succursu commodius exequendo provida fuerit deliberatione statutum, ut principes & populi Christiani, saltem per quadriennium, plenam pacem, aut firmam treguam adinvicem inviolabiliter observarent, & ii, qui acquiescere forte contenderent, per excommunicationem in personas, & interdictum in terras arctissime cogerentur, ac bonæ memoriæ Innocentius Papa prædecessor noster volens, ut hujusmodi constitutio in eos, & dilectos filios Papienses debitum sortiretur effectum, dilectos filios nostros L.... tituli S. Crucis presbyterum. & R.... S. Mariæ in Cosmedin diaconum Cardinales, commisso eis legationis officio, ad eos propter hoc specialiter destinarit, ipsi verbo pacis eis a Cardinalibus prædictis efficaciter, & prudenter, proposito non recepto, contemptis monitis, & prohibitionibus Cardinalium, Papiensem terram hostiliter invaserunt, ipsam multipliciter devastantes, in Dei contemptum, Apostolicæ sedis injuriam, & suarum periculum animarum. Propter quod Cardinales prædicti accensi zelo justitiæ, in potestates consules, & principales consiliarios Mediolani, & Placentiæ civitatum auctoritate præfati prædecessoris nostri excommunicationis sententiam promulgarunt, & civitates easdem supposuerunt ecclesiastico interdicto. Verum quia iidem in maris altitudinem venientes, ipsius sunt tempestate demersi; ut oculos suos statuant declinare in terram, & non respicientes ad cœlum adhuc in sua contumacia perseverant; nos præfatas sententias confirmantes, manus nostras in eos duximus aggravandas, præcipientes potestates, & consiliarios, nec non, & societatum magistros civitatum ipsarum per totam Lombardiam singulis diebus dominicis, & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, excommunicatos publice nunciari.*

(b) Ep. 18. Mediolanenses Papiensibus bellum inferunt.

Studet Honorius censuris eos coercere.

XXVIII. Pari studio ad alendam inter Beneventanos Ecclesiæ clientes concordiam, quæ nonnullorum dissidiis periclitabatur, curas defixit atque ad eam servandam insignibus amoris notis aspersis literis est cohortatus, e quibus hæc verba veluti præclara paternæ in eos solicitudinis argumenta decerpimus: (c) *Cum non possit mater oblivisci filii uteri sui, nos qui statum civitatis vestræ cupimus prosperari, tanquam filios vos diligimus speciales & in visceribus gerimus Jesu Christi, dantes operam efficacem, ut civitas vestra desiderata pace respiret, & assiduis proficiat incrementis, quæ continuis molestationibus est afflicta. Dat. Romæ apud S. Petrum non. decemb. pontif. nostri ann. 1.* Paucis vero ante diebus ipsis rescripserat, cum ista civitas ea libertate poti-retur, ut qui in ea urbe habitare cuperet, nuncupato Romanæ Ecclesiæ fidei sacramento, civium numero adscriptus censeretur; caverent, ne eos, qui ad eam urbem se contulerant, ad pristinas sedes amandarent. Egregie etiam in Mutinenses affectum illustrant (d) collata in eos præclara beneficia, quibus publicam rem auxit, illorumque fidei & custodiæ Carpi & montis Baranzonis oppida a Mathilde comitissa Romanæ Ecclesiæ traditis cum omnibus ad ea spectantibus, quamdiu ipsius pontificatus teneret, commisit, subjectisque legibus obstrinxit, ut eorum locorum causa sumerent arma, ponerentve ad Romanæ Ecclesiæ imperium, legatos Apostolicos iisdem oppidis exciperent, ac demum probas consuetudines ac leges, quæ hactenus obtinuerant, nullo pacto temerarent.

Inter Beneventanos pacem adducit.

(c) Ep. 93.

(d) Ep. 171.

XXIX. Rescindenda præterea fuit ab Honorio hoc tempore lata a Patavinis hujusmodi lex, quæ facinorosos homines ad pejerandum prolicere atque illorum cupiditatem irritare videbatur: *Si quis aliquid ab alio ablatum ad se pertinere juratus asseruerit, ejusmodi jurejurando standum;* tum Lucanus episcopus continendus, ne monachis Florensis familiæ, a Joachimo abbate jam ante conditæ, hæreseos notam inureret, neve ab aliis ea contumelia vexari permitteret, quod anno præterito a Lateranensi synodo (e) vetitum vidimus; cum licet nefandus error ab illius religiosi sodalitii conditore contra divinam essentiam esset confictus, suam tamen sententiam Romanæ Ecclesiæ censuræ re nondum bene definita subjecisset; tum etiam religiosa disciplina apud Florenses vigeret. Sed de his deque Italicis rebus satis. Convertenda jam nobis ad extera regna oratio.

Rescindit Patavin. iniquam legem.

(e) Ep. 87.

XXX. Offert primum sese nobis bellis civilibus lacerata Anglia, cujus species non mi-

Angliæ res turbidæ. minus sub Honorii primordiis, quam sub Innocentii exitu fœda extitit. Ut vero demum Honorii studio, atque Apostolicæ sedis legati diligentia recreata fuerit proceresque a Ludovici Galliarum Regis majoris natu filii partibus ad Henricum Joannis successorem traducti, ordine dissremus, ubi primum quæ ad redintegrandas Joannis res gesta percurrerimus. Miserat jam ante Innocentius Gualonem tit. S Martini presbyterum Cardinalem Apostolici legati munere auctum, quo Gallos ab invadenda Anglia deterreret, revocaret Anglos ad officium, ac Joanni Regi operam, & consilium exhiberet, jamque strenue incumbebat provinciæ sibi demandatæ, cum relicta ab Innocentio Ecclesiæ gubernacula Honorius capessivit. Qui ut Anglicanas res alto pectore demisit (intererat enim pontificiæ dignitatis susceptum in Apostolicam clientelam Joannem, atque etiam vectigalem Ecclesiæ factum tueri) mox Guallonem legatum cœpto operi generose jussit insistere. *Quia finis*, inquit, (*a*) *non pugna coronat*, ac dedecori verteretur inchoata cum laude, turpi exitu corrumpere: *Injunctum tibi legationis officium auctoritate nostra, sicut cœpisti, laudabiliter prosequaris, charissimum in Christo filium nostrum Joannem Anglorum Regem illustrem crucesignatum, vassallum nostrum, ex parte nostra confortans, ne ipsius animus consternatur, quia potens est Dominus, qui humilia respicit, & alta a longe agnoscit, humiliare superbos, & humiles exaltare, ac Apostolica sedie non destituetur auxilio, in quantum Dominus permiserit, & suis videbitur utilitatibus expedire. Datum Perusii*. Postea cum ab eodem legato accepisse Pontifex, quot & quanta funesta mala ex Anglicanis discordiis in dies orirentur, conceptum animo dolorem delinire ac permulcere aliis literis (*b*) conatus ast, quibus etiam de rebus ad archiepiscopum ejusque suffraganeos, tum ad Angliæ optimates scripsit, ad concordiam servandam ipsos (*c*) cohortatus.

Guallonem in legationis munere confirmat Honorius.

(a) Ep 6.

(b) Ep. 27.

(c) Ep. 24.

XXXI. Verum hæc inter Rex Joannes dum se undique periculis cinctum videt, nec sustinendis hostibus parem, partim ea animi angustia, partim ex labore bellico vel nimio fructuum esu, ut ait Parisius, (*d*) lethali morbo corripitur: additque auctor in arcem cui Lafort nomen est contendisse, quod probant etiam literæ Joannis ad Honorium ex eo loco exaratæ, (*e*) quibus filium suum Romanæ Ecclesiæ commendavit.

(d) Par. hist. Angl. hoc ann.

Joannis Regis obitus.

(e) Ext. apud Honorii regest. lib. 1. ep. 147.

Sanctissimo in Christo, & domino charissimo Henorio Dei gratia summo Pontifici Joannes eadem gratia Rex Angliæ, & dominus Hyberniæ, dux Normanniæ, & Aquitaniæ, comes Andeg. salutem, & debitam tanto patri, ac domino reverentiam.

Commendatus ab eo Henr. sedi Ap.

Cum gravi infirmitate, & incurabili detineremur, ita quod de nobis penitus desperabatur, multipliciter nobiscum deliberavimus, qualiter regno nostro, si humanitus de nobis contigisset, provideremus, ad honorem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & successionem nostram hereditariam perpetuam, tandem quasi mente prostrati, quærentes nodum in scirpo reversi sumus ad nos, divina inspirante gratia, qui non deserit sperantes in se, ad memoriam reducentes, quod regnum nostrum esset patrimonium beati Petri, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, divina, & Apostolica protectione munitum. Unde convocatis magnatibus nostris nobis assistentibus providimus regnum nostrum, quod est vestrum, necnon & heredem nostrum protectioni vestræ, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ commendandum.

Nos igitur ipsum regnum nostrum, & heredem nostram ipsis præsentibus, protectioni divinæ, & vestræ obtulimus, & nunc per literas nostras præsentes præsentamus, attentius flexis genibus paternitatem vestram humiliter rogantes, quatenus ipsum regnum, & heredem nostrum sub protectione vestra suscipiat piæ paternitatis vestræ devotio, ad ipsius heredis nostri successionem in paternam hereditatem & inimicorum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ adversantium confusionem perpetuam. Credimus enim & indubitanter scimus, quod si more pii patris dexteram protectionis vestræ ad ipsius defensionem porrigatis, efficax ejus successio suscipiet incrementum; ad ipsius provisionem perpetuam, ad laudem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, gloriam, & honorem. Cæterum quoniam misericordia poscentibus, non est deneganda gratia, paternitatem vestram rogamus, ut manus absolutionis in remissionem peccaminum nobis impendatis, ut ope misericordiæ vestræ suffulti, is, qui citra meritum punit, & ultra meritum remunerat, nos oculo misericordiæ suæ respicere, & in numero electorum nos collocare dignetur. Teste me ipso apud Lafford decimaquinta die octobris. XXXII.

Cum ex eo loco Nevercum profectus esset, paulo post vi morbi oppressus interiit, de quo hæc Parisius: *Cum regnasset Rex Joannes annis octodecim, mensibus quinque, diebus autem quatuor, ab hac vita, post hujus sæculi multas perturbationes, & labores inutiles, in multa mentis amaritudine subtractus, transmigravit, nihil terræ, immo nec seipsum possidens. Sperandum est autem, & certissime confidendum, quod quædam bona opera, quæ fecit in hac vita, allegabunt pro eo ante tribunal Jesu Christi.*

At quomodo Henricus extincto patre, justisque illi persolutis coram Apost. se- XXXIII.

dis

Henricus Angliæ regno succedit.

dis legato, episcopis, principibusque Angliæ solemni pompa insigne regni acceperit, idem auctor refert: *Paratis omnibus ad coronationem necessariis, legatus supradictus associatis sibi episcopis & comitibus memoratis, duxerunt eum ad ecclesiam conventualem cum processione solemni, Regem acclamando, ubi ante majus altare constitutus, juravit coram clero & populo appositis sibi sacrosanctis evangeliis & plurimorum sanctorum reliquiis, dictante juramentum Jocelino Bathoniensi, quod honorem, pacem, ac reverentiam portabit Deo, & sanctæ Ecclesiæ, & ejus ordinatis, omnibus diebus vitæ suæ. Juravit etiam, quod in populo sibi commisso, rectam justitiam tenebit, quodque leges malas, & iniquas consuetudines, si quæ sint in regno, delebit, & bonas observabit, & ab omnibus faciet observari. Deinde fecit homagium sanctæ Romanæ Ecclesiæ,*

Regia illius consecratio.

& Innocentio Papæ de regno Angliæ, & Hyberniæ, & juravit quod mille marchas, quas pater ejus Romanæ contulerat Ecclesiæ, fideliter persolveret, quamdiu prædicta regna teneret. Et infra: *Coronatus est autem Henricus tertius anno ætatis suæ decimo, in die Apostolorum Simonis & Judæ, scilicet* XXVIII. Post hæc enarrare pergit bellica gesta Ludovici Francorum Regis filii, qui, ut supra vidimus, Angliam invaserat, ubi hoc anno nonnullis oppidis, quod auctor pluribus tradit, potitus est: *Verum animabat*, inquit Parisius, *eos, qui partes Regis fovebant quamplurimum, quod singulis diebus dominicis ac festivis Ludovicus cum complicibus ejus & fautoribus excommunicari videbant.*

Susceptum ab Ecclesia ipsius patrocinium.

XXXIV. Cum certior mortis Joannis Regis fama ad Pontificiam aulam pervasisset, Honorius non levem ex illius principis obitu dolorem hausit, ipsius filium Henricum religionis vi ac metu, quod maximum apud fideles præsidium erat, defendendum suscepit; legatumque ad partes suas strenue obeundas inflammavit, ac ne adversis ullis rebus animum adiiceret, est cohortatus. (a)

(a) Honor. l. 1. ep. 32.

G... tit. S. Mart. presb. Card. Apost. sed. legato.

Imperia legato data.

Duris nobis rumoribus nunciatis, videlicet quod claræ memoriæ Joannes Rex Angliæ viam esset universæ carnis ingressus; repleti sunt lumbi nostri dolore, & sicut parturientis angustia nos possedit, tum quia ipsum utpote vassallum Ecclesiæ Romanæ, ac ipsius filium specialem sinceræ dileximus charitate in Domino; tum quia tuis laboribus & angustiis, quas multiplicatas non ambigimus ex hoc esse, compatimur affectu paterno; tum etiam quia major nobis instat necessitas subveniendi natis ejusdem Regis pupillis, quorum esse tenemur ex injuncto nobis Apostolatus officio defensores dicente scriptura: Pupillo tu eris adjutor. Et infra: *Licet de tua constantia geramus spem certam, te tamen Apostolicis exhortationibus duximus confortandum, ne cor tuum hujusmodi tribulationibus, & angustiis consternetur, quoniam fidelis Deus, qui te supra id, quod potes, non patietur tentari, sed faciet etiam in hac tentatione proventum, ut valeas sustinere. Et quidem forsitan pius & misericors Dominus mortem Regis ipsius ad bonum filiorum ejus convertet, ut eos qui patris persequebantur personam, ad eorum fidelitatem reducat, cum odii causa sublata de medio, ipsius cessare possit effectus.* Nec sua Pontificem fefellit opinio, scribit enim Parisius Anglos proceres odio, quo in Joannem flagrabant, extincto Joanne, in amorem & misericordiam erga filium verso, studia mutasse, sed de iis suo loco. Pergit Pontifex:

Tuam ergo discretionem monemus, & exhortamur in Domino per apost. tibi scripta mandantes quatenus sicut vir fortis, & constans dilatato animo circa tutelam, & curam prædictorum pupillorum & regni, tanto solicitudine invigiles promptiori, quanto Apostolica sedes ad id fortius nunc tenetur, & tu ipse vice illius &c. XXXV.
Instruit legatum summa auctoritate, quæ ad exequendam tuendorum Joannis filiorum provinciam desiderabatur. Præterea se Apostolica auctoritate vibratas ab eo in illa causa censuras confirmaturum; tum subiicit: *Ad hæc volumus, & mandamus, ut juramenta, quæ barones Angliæ contra Regem prædictum nobili viro Ludovico primogenito Regis Francorum vel aliis præstiterunt, denuncies tamquam illicita non servanda. Dat. Romæ apud S. Petrum III. non. decemb. pontificatus nostri anno primo.* Eodemque fere exemplo (b) Wintoniensi, Wigorniensi, & Oxoniensi episcopis Dublinensi archiepiscopo, nobilibus Angliæ viris, regias partes sequentibus; præterea Burdegalensi archiepiscopo atque optimatibus cismarinis Regi obsequentibus literas misit, præcipue Willelmum regiorum castrorum magistrum, quem vulgo vocitant Angliæ marescallum, cujus supra cum Parisio mentionem fecimus, religioso pro imperio (c) hortatus, ut in regis fide obedientiaque permaneret.

(b) Reg. post eand. ep.

(c) Ib. ep. 44.

XXXVI. *Rebelles Angliæ proceres increpiti.*

Ut continere in officio hos principes viros studuit ita alios qui a Joanne Rege desciverant, eumque bello acriter erant persecuti, revocare objecto religionis metu conatus est, inculcavitque jam ad alendam rebellionem sublato Joanne Rege colorem deesse, proinde ipsorum dignitatis interesse cum Henrico, quem ætas probabat innocentem, in gratiam redire; nec enim ferre legum æquitatem, ut paterni sceleris (si quod fuerit) pœna

in

(a) Ep. 82. in filium transfunderetur: *Etsi (a) hactenus habueritis velamen malitiæ, cum contra claræ memoriæ Joannem Regem Anglorum dominum vestrum arma gerere dicebatis, proponentes ipsum imposuisse vobis jugum intolerabile servitutis, jam nunc excusationem habere non poteritis in peccatis, nec notam proditionis quoquam velamento velare, nisi ad fidelitatem filiorum ejus, qui vos nullatenus offenderunt, protinus redeatis, cum cessante causa, cessare debeat & effectus. Jam enim non videbimini odio habuisse personam, ac vestram injuriam repulisse per sequentem quodammodo persequendo, sed potius malitiam excogitatam sectari, si ejusdem Regis persequimini filios innocentes, quos deberetis defendere potius, & fovere: quibus patris iniquitas obesse non debet, cum juxta verbum Domini, nec pater filii, nec filius patris debeat iniquitatem portare, sed potius anima quæ peccarit &c. Dat Romæ apud S. Petrum kal. decemb. pontif. nostr. an. 1.* Patuere nonnulli proceres apostolicis imperiis, atque etiam ex ipsis Ludovici ducibus ab ejus partibus se subduxere, cum majori damno verterent iras numinis ac sedis Apostolicæ incurrere, quam præpotentis principis gratiam amittere: inter quos comes de Rocejo divino timore percussus, cum se anathemate defixum nosset, damnato iniquo bello a sede A-
(b) Ib. ep. 39. postolica fidelium communioni restitui postulavit, obtinuitque (b).

XXXVII. Pontificia studia, ad Gallos cœptis abducendos. Gravioribus autem curis distrahebatur Honorius, ne ita Henrico Angliæ avitum sceptrum assereret, ut Philippum Galliarum Regem exasperaret, dum in Ludovicum ipsius filium censuras ferre cogeretur; atque adeo amoris ac benevolentiæ vias omnes explorans Cisterciensi & Clarevallensi abbatibus, qui gratia apud Philippum ac Ludovicum plurimum po-
(c) Ep. 83. terant, provinciam imposuit, (c) ut pontificio nomine utrumque adirent, & in genua provoluti per sacra quæque obtestarentur, ab invadenda pupilli Apostolicæ clientelæ commendati ditione temperarent: & parentem quidem, ut filium patria auctoritate a cœptis avocaret; Ludovicum vero, ut si quam eo facto dedecoris labem suscepturum putaret, illius dolorem divino numini, sedique Apostolicæ remitteret, a qua vinci non pudori, sed gloriæ & triumpho ducendum esset, demum si repudiaret preces, denuntiarent divinas humanasque pœnas in eum cumulatum iri.

Honorius &c.

Devotioni vestræ, de qua fiduciam gerimus pleniorem, per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus Regem adeuntes prædictum, vice nostra fusis lacrymis humi prostrati, eundem precet precibus cumulando, moneatis prudenter, & obsecretis per aspersionem sanguinis Jesu Christi, quod pro ipsius reverentia, & Apostolicæ sedis honore dimissa præfatis pupillis offensa, si quam in eum pater commisit ipsorum, ex corde puro impendat studium diligens, & operam efficacem, ut prædictus filius ejus ad propria redeat, & occupata de regno prædicto pupillis restituat ante dictis, quatenus sic & nos, & seipsum expediat a necessitate, quam nobis idem primogenitus ejus ingessit.

Ad eundem quoque nobilem accedatis, ipsum modo simili obsecretis, & intuitu illius, qui dominatur in regno hominum, & cui voluerit, donat illud, a persecutione pupillorum ipsorum desistat, & eis restituat occupata, & sic vincens salubriter semetipsum, se vinci permittat a nobis, Deo ignominiam, & Apostolicæ sedi donans, si quam ex hoc se forsitan existimat incursurum: cum tamen propter Dominum vinci a nobis nequaquam ignominiosum existat; quoniam armis carnalibus non pugnamus, sed spiritualibus potius, quæ sunt potentiora, gladio videlicet verbi Dei. Vivus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, usque ad animæ, ac spiritus divisionem pertingens. Sed & eidem nihilominus protestemini, quod si vestris monitis, immo nostris non acquieverit, cum præfatis pupillis nulla possimus ratione deesse, contra eum cælum & terram curabimus invocare, aggravaturi manus nostras in ipsum in quantum poterimus, secundum quod nobis fuerit desuper inspiratum. Dat. Romæ apud S. Petrum VIII. id. decembris pontificatus nostri an. primo. XXXVIII. Decreta ad Ludovicum abbatem legatio.

XXXIX. Significat Pont. sui non esse consilii Gallorum res deprimere. Defendendam porro Henrici causam Honorium suscepisse non divexandi Ludovici animo, frangendæve Gallorum potentiæ, quæ conjuncto eo regno admodum se extulisset, sed æquitatis zelo, testatur ipse in litteris Gallicanis patribus scriptis quos postquam prudentiæ observantiæque in sedem Apostolicam laude ornavit, suum his verbis in Gallos studium illustrat.

Honorius &c.

Quantum (d) Romana Ecclesia regni Francorum turbationem desideret evitare; immo quantum ejus tranquillitatem affectet, facile poterit intelligere quisquis devotionem ipsius regni ad illam, & grata subsidia, quæ in illo invenit tempore opportuno, intenta mente voluerit cogitare. Quis enim nesciat, quod Reges, & regnum Francorum semper in Apostolicæ sedis devotione firmiter perstiterunt; quod semper in difficilibus, arduisque negociis astiterunt ei studio indefesso; & nunc contra hæreticam pravitatem, nunc contra paganorum barbariem eidem devote, & humiliter obsequendo, illam utrisque formidabilem reddiderunt? Hæc quidem obsequia & alia, quæ recenseri sub epistolari bre- (d) Hon. l.1.ep.21.

Collata in Gallos ab Honorio encomia.

vi-

vitate non possent, & merita nihilominus ecclesiæ Gallicanæ, cujus fides ac devotio nullo unquam tempore defecerunt, pro vobis sufficienter ut credimus fide jubent, quod inter cætera regna mundi illud quadam prærogativa diligimus charitatis, ejusque statum semper tranquillum esse cupimus, & felicem. Absit enim ab Apostolica sede & a nobis, qui ei disponente Domino, præsidemus, ut nobis tantorum veniat oblivio meritorum, & ut tanta ingratitudinis vitio laboremus; quod iis non studeamus obsequiis, sinceris affectibus respondere.

XL. Postremo ut Anglicanis rebus finis imponatur, divinæ sententiæ memor Honorius: *Pupillum & viduam suscipiet*, (*a*) ut pupillo Regi consuluit Berengariæ quoque Anglorum olim Reginæ ope & consilio affuit, primum namque pactiones ab illa cum Joanne Rege de dote initas, auctoritate munivit firmavitque: (*b*) deinde Turonensi archiepiscopo ejusque suffraganeis mandavit, (*c*) ipsam ab iniquorum hominum vi & injuriis tuerentur, ne magno cum sumptu atque incommodo nuncios ad Apostolicam sedem mittere cogeretur: denique eundem archiepiscopum, atque episcopum Cœnomanensem in Berengariæ clientes, causa non cognita, ecclesiasticis censuris animadvertere vetuit (*d*).

(*a*) Psal. 149. Berengaria Angl. Regina defensa. (*b*) Hon. l. 1. ep. 161. (*c*) Ib. 164. (*d*) Ep. 165.

XLI. Complexus est eodem paternæ benevolentiæ studio aliam prænobilem viduam, Blancam nimirum Sanctii Regis Navarræ sororem comitissam Campaniæ, ejusque filium Theobaldum Trecensem comitem in infirma ætate constitutum, quem Erardus Brennensis sua ditione depellere meditabatur; contendebat enim uxoris Philippæ minoris natu filiæ Henrici Trecensis comitis ac Regis Hierosolymitani nomine comitatum ad se pertinere: verum obscura admodum atque involuta ea erant jura, ob quæ Philippus Galliarum Rex, accepto a Theobaldo fidei sacramento, spoponderat eam causam in judicio non discussum iri; donec Theobaldus viriles annos adeptus esset, ne ob id Galliarum pax turbaretur, vel pupillus injuste opprimeretur; tum etiam eas Erardi nuptias ob sanguinis conjunctionem ab Innocentio vetitas fuisse, qui gravissime scripserat Conradum Montisferrati comitem gladio, Henricum vero Trecensem præcipitio obtentatas cum Regina Hierosolymitana nuptias male periisse; similem tamen Erardus occasionem mortis Alberti patriarchæ Hierosolymitani aucupatus, cœca dominandi cupidine, temere inierat: cui obstabat etiam ipsum non majorem natu Henrici filiam thoro sibi junxisse, atque adeo inania penitus atque irrita ipsius jura erant. Quibus permotus Honorius Galliarum præsulibus scripsit (*e*), ut censuris Erardum ac Philippam, si quid novi molirentur, comprimerent; cum maxime id bellum in Terræ sanctæ perniciem, cui subveniendum erat, redundaret.

Erardum Brenensem reprimit. (*e*) Hon. l. 1. ep. 79.

Ipse vero, nimirum Erardus Brennensis, *post obitum prædicti patriarchæ* (is erat Albertus, cui inquirendi propinquitatis partium gradus munus ab Innocentio fuerat demandatum) *captata successoris absentia, non est veritus eam sibi clandestine copulare, ambitiosa cupiditate cæcatus; cum non sit filia primogenita quæ in utrumque succederet, si jus haberet alterutra succedendi. Et cum anno præterito cum multis applicuisset Cajetam, cæteris ad sedem Apostolicam accedentibus, ipse tanquam conscius male sibi, ejusdem prædecessoris nostri declinavit aspectum; sed concito cursu Januam navigavit, ut celeriter transalpinans, contra dilectum filium nobilem virum Th. Trecen. comitem suscitaret schisma si posset, non solum in grave scandalum regni Franciæ, verum etiam in grave dispendium Terræ sanctæ. Sed speramus in Domino, & in potentia virtutis ipsius, quod ejus machinatio non poterit prævalere, cum Philippus Rex Francorum illustris per suas præfato prædecessori nostro literas intimarit, quod cum dictum Th. ad suum comitatum remisit, per privilegium sibi regale concessit, quod auctoritate petiit Apostolica confirmari, quod usque ad legitimam ejus ætatem, nullam de iis contra ipsum querelam audiret.* XLII.

Philippus Theobaldo favet.

Volentes igitur imminentibus periculis obviare; universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus dictos Erardum, & Philippam, si forte occasione præscripta præsumpserint maligniari; Deum habentes præ oculis, sublato cujuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, per censuras ecclesiasticas compescatis, mandatum Apostolicum taliter impleturi, quod de diligentia studiosa mereamini commendari. Dat. Romæ apud S. Petrum. Hæc Honorius, qui aliis literis (*f*) Galliarum præsules Blancæ ac Theobaldo defendendis incumbere tum hoc, tum sequenti anno præcepit: cum enim Erardus bello Theobaldum petiisset, atque in Campaniam factis excursionibus prædas abegisset, Pontifex ab O.. Burgundiæ comite de enascente discordia certior factus, ne sacra expeditio dissolveretur, Sylvanectensi episcopo, & abbati S. Genovefæ sequentis anni vi. nonas martias provinciam dedit, censuris ecclesiasticis Erardum inducias a synodo œcumenica ad quadriennium indictas violantem coercerent: qua in re alios Galliarum præsules, si quis restituendæ cultui Christiano Terræ sanctæ pius ardor ipsos urgeret, strenuam navare operam præcepit. (*g*) XLIII.

(*f*) Ib. ep. 191. (*g*) Reg. post eand. ep.

Dum

XLIV. Dum hæc decernit Honorius, T... Reginæ Lusitani olim Regis filiæ, ac Berengariæ etiam Reginæ, & Castellæ olim Regis filiæ patrocinium flexus earum precibus admisit (eæ vero incestis nuptiis Alphonso Regi Legionis copulatæ fuerant ac postmodum imperiis pontificiis censurarum vi ex vetito thoro divulsæ) præterea initam Apostolicæ sedis jussu concordiam inter Henricum Castellæ, atque Alphonsum Legionis Reges, ratam firmamque esse jussit (a); qua etiam de re ad Toleranum archiepiscopum, & episcopos quosdam scripsit (b), Henricum insuper literis minacibus monet, (c) ut Toletanæ ecclesiæ possessiones, a se regnique principibus usurpatas restituat, aliosque ad id compellat. Neque involvendum silentio, Honorium Legionensem Regem de quo paulo ante memoravi, etiam atque etiam rogasse (d), ut I.. Calvam Apostolicæ sedis subdiaconum Legionensium scholarum magistrum, & Albanensis episcopi nepotem regii sigilli præfectum crearet.

Theresiæ & Berengariæ Regin. patrocinium arreptum. Inita inter Legion. & Castel. Reges pax confirmata.

(a) Ep. 55.
(b) Reg. post eand. ep.
(c) Ep. 69.
(d) Ep. 52.

XLV. Hoc anno cum Pragensis episcopus apostolicam sedem consuluisset, an a gerendis sacerdotiis natalibus illegitimis procreati submovendi essent, carnesve in feria sexta cum in illam festum natalis Domini incurreret, degustari possent, Honorius hæc rescripsit (e): *Quæsivisti, an sæculares canonici minus legitime nati fuit sint renuntiare beneficiis compellendi: cum de jure ad sacros nequeant ordines promoveri, nec in beneficiis secum fuisse probent a Romano Pontifice dispensatum, nec ecclesia taliter indigeat ordinatis. Ad quod fraternitati tuæ taliter respondemus; quod si multitudo est in causa, ut hujusmodi non possint sine scandalo removeri, eos in beneficiis sic susceptis poteris conniventibus oculis tolerare. Explicari præterea postulasti, utrum illis sit licitum, qui nec voto, nec regulari observantia sunt astricti, carnes comedere, quando in sexta feria dies Dominicæ nativitatis occurrit. Ad hoc tale damus responsum; quod illi qui nec voto, nec regulari observantia sunt astricti, in sexta feria si festum nativitatis Dominicæ ipso die venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam uti possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis, nec tamen ii reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere. Dat. Laterani IV. kal. novembris Pontificatus nostri anno primo.*

(e) Ep. 44.

Respondet dubiis Pragens. episc.

XLVI. Eodem anno in plures varia beneficia, præter superius allata conjecit; primum Nepoleoni e Raynaldo, & Brancaleoni de Armaleone, oppidum quoddam Cocojonem nuncupatum, in vitam concessit; (f) dein in fidem recepit, multisque privilegiis munivit, tum Lucam (g) S. Salvatoris Messanensem archimandritam eosque religiosos viros, qui legibus & institutis D. Basilii regebantur, tum Theodisium (h) Agathensem episcopum ejusque successores, tum priorem ac fratres canonicos Lateranensis basilicæ, seu patriarchii Salvatoris, ad quos duplex diploma dedit, In quorum altero (i) his verbis ejusdem basilicæ dignitatem celebrat: *Sane multæ congregaverunt divitias, & auxerunt honores, sed hæc basilica supergressa est universas. Cum enim sit mater omnium, & multas filias habeat de latere consurgentes, ad ipsam veniunt omnes gentes, dantes Domino laudem & gloriam, & ipsam pietatis officio venerantes. Accedit autem ad cumulum honoris ejusdem, quod Romanus Pontifex, qui Jesu Christi vices gerit in terris, apud dictam basilicam, quasi continue residens, ipsam continuis provehit incrementis, ut ex hoc ostendatur inseparabilis unio, & indissolubilis connexio charitatis. Expropter dilecti in Domino filii, qui eidem basilicæ quotidie deservitis, postulationes vestras grato favore prosequimur, & clementer concedimus quidquid vobis cedit ad commodum, & proficit ad augmentum. Inprimis autem ecclesiam ipsam cum personis omnibus ibidem Domini servitio dedicatis, & omnibus bonis, quæ ad ipsam pertinere noscuntur sub speciali sedis Apostolicæ defensione, protectione, ac cura suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut ordo canonicus, qui secundum Deum, & beati Augustini regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus observetur, &c. Dat. Later. per manum Raynerii prioris S. Fridiani Lucani S. Romanæ Ecclesiæ vicecancellarii VII. idus novemb. indictione quinta incarnationis dominicæ anno millesimo ducentesimo decimosexto, pontificatus vero domini Honorii Papæ III. anno* I.

Data ab Honorio beneficia.

(f) Ep. 11.
(g) Ep. 43.
(h) Ep. 106.
(i) Ep. 58.

Lateranensis Basilicæ dignitas.

Collata in canonicos ab Honor. beneficia.

XLVII. In altero vero diplomate (k) hæc inter alia, quæ brevitatis studio omittimus, leguntur: *Medietatem omnium oblationum principalis altaris integram sine expendio aliquo, ex alia vero medietate, septem videlicet unciarum, quæ sunt episcoporum, quoties episcopatus vacant, partes, quæ episcopos contingerent, ex benevolentia sedis Apostolicæ, & paterna benignitate vobis vestrisque successoribus in perpetuum concedimus, & confirmamus. Ita tamen, postquam episcopi fuerint substituti, illas debeant portiones habere, salvo tamen in omnibus servitio Ecclesiæ, quod de ipsis unciis debetur, &c.* Porro episcopi, quorum hic meminit Honorius, episcopi sunt Cardinales, quorum adhuc muneris erat, uti Pontifex paulo infra testatur, sacra ibi missarum solemnia peragere. Cæterum post diplomata a nobis modo laudata, inter plura Lateranensis ec-

(k) Ib. ep. 107.

ecclesiæ jura ac possessiones enumerat Pontifex, tum ecclesiam S. Joannis ante portam Latinam, cum suis, ut ait, capellis quæ variis in locis erant; tum Vallismontonis, Mesellanici, Carpineti, Solfaratæ, aliaque oppida, innumeraque pene bona, quæ recensentur ibi; hujusmodi vero diplomati dies quarta apposita est iduum novemb. & annus dominicæ incarnationis millesimus ducentesimus decimus sextus, pontificatus vero Honorii primus.

XLVIII. Eodem anno institutæ a D. Dominico religiosæ disciplinæ formulam ab Honorio auctoritate Apostolica confirmatam tradit Jordanus (*a*) tum in ejus gestis Theodoricus (*b*) qui etiam memorabile visum sanctissimo viro divinitus objectum enarrat: *Postquam vir Dei Dominicus ex mandato Pontificis ad fratres suos de deligenda regula retulit, iterum Romam profectus est, domino illum comitante, & in omnibus dirigente. Interim vero Innocentius III. Pontifex desiit esse in humanis, & ei succedens Honorius Apostolicæ sedis dignitatem obtinuit. Egit itaque apud illum servus Dei, ut contra hostes Ecclesiæ Prædicatorum ordinem confirmaret. More autem suo nocte in ecclesia orans vir Dei sedentem ad Patris dexteram Filium surgere vidit iratum, ut interficeret omnes peccatores terræ, & disperderet omnes operantes iniquitatem. Stabat vero in æthere aspectu terribilis, & contra mundum in maligno positum tres lanceas vibrabat; unam qua superborum erectas cervices trajiceret, alteram qua cupidorum viscera configeret; tertia qua carnalibus voluptatibus deditos confoderet. Cumque ejus iræ nemo posset resistere, occurrit clementissima Mater ejus, & pedes illius complectens, rogabat ut parceret eis, quos suo sanguine redemisset, & justitiam misericordia temperaret. Cui Filius: An non vides, inquit, quantæ mihi irrogentur injuriæ? Justitia mea tot mala amplius non patitur impunita. Contra Mater: Tu qui omnia, inquit, nosti, bene perspectam habes viam, per quam illos ad te reducturus es. Habeo servum fidelem, quem mittas in mundum, ut verba tua annunciet eis, sicque convertentur ad te omnium Salvatorem. Habeo etiam alium servum quem ei adhibebo adjutorem, ut similiter operetur. Filius dixit: Ecce placatus suscepi faciem tuam: attamen velim videre eos, quos tanto muneri designasti.*

(*a*) *Jord. MS. bibl. vat.*
(*b*) *Theod. l. 2. c. 1. apud Sur. to. 4. die 4. aug.*

Cæleste visum D. Dominico objectum.

XLIX. *Obtulit ergo Mater Filio beatum Dominicum, & ait Dominus: Bene & accurate is faciet, quæ dixisti. Porro beatus Dominicus socium suum in hac visione diligenter contemplans, ad id usque tempus ignotum sibi, postera die in ecclesia inventum agnovit, ruensque in sancta oscula & sinceros amplexus ait: Tu es socius meus: tu mecum pariter curres: stemus simul, & nullus adversarius vincet nos; visionem quoque, quam jam diximus, enarravit ei, atque ab eo die fuit illis cor unum & anima una in Domino, quod etiam a successoribus suis jusserunt perpetuo observari. Hujus visionis seriem & notitiam per S. Franciscum accepimus, cui beatus Dominicus ante ordinis confirmationem eam patefecit. Ex vero visione animatus, certiorque effectus B. Dominicus ad Pontificem accedens, quemadmodum ab ipso & fratribus erat conceptus ordinis Prædicatorii & omnium, quæ obtinere voluit, confirmationem impetravit anno salutis* MCCXVI. *&c.* Hactenus ille; idem de Dominicana familia ab Honorio hoc anno Apostolica auctoritate confirmata tradit inter alios Vincentius (*c*), qui ait S. Dominicum post celebratum concilium Lateranense, Innocentii hortatu ad suos profectum, omnes qui sexdecim numero erant unanimi consensu S. Augustini regulam elegisse, quibusdam additis arctioris vitæ constitutionibus, eademque tradit S. Antoninus (*d*). Extat ea de re pontificium hoc diploma extremo anno datum (*e*): *Dilecto filio fratri Dominico priori S. Romani de Tolosa, & fratribus suis regularem vitam professis, & professuris, salutem & Apostolicam benedictionem. Nos attendentes fratres ordinis tui futuros pugiles fidei, & vera mundi lumina, confirmamus ordinem tuum, cum omnibus castris & possessionibus habitis & habendis, & ipsum ordinem ejusque possessiones, & jura sub nostra gubernatione, & protectione suscipimus. Datum Romæ apud S. Sabinam* XI. *kalend. januar. pontificatus nostri anno primo.* Aliud præterea diploma ad eos dedit, quo ordinem amplissimis privilegiis communivit, quod cum inter Apostolicas constitutiones in lucem editum (*f*) sit, consulto prætermittimus.

S. Dominicus & S. Franciscus mutua amicitia conjunctissimi.

(*c*) *Vinc. spec. hist. l. 30. c. 66.* Honorius ordinem S. Dominici confirmat.
(*d*) *Anton. 3. par. tit. 19. c. 3. & alii*
(*e*) *Hon. l. 1. ep. 149.*

Desudabant ii viri sanctissimi, ut ex literis (*g*) ab Honorio sequenti anno ad ipsos, in tam egregio opere confirmandos, datis constat, in excolendo agro dominico, evellendisque Albigensium hæreseos sentibus, quæ tunc atque aliquot annis sequentibus Raymundi junioris audacia repullulare visæ sunt. Is enim attributæ sibi paternæ ditionis ea parte, quæ in Provincia erat, non contentus, sociatis cum Avenionensibus, Massiliensibus, (*h*) aliisque finitimis, armis, dum procul Montfortius ageret, Belliquadrum, quæ urbs ad Montfortium spectabat, obsidione cinxit: venientemque ad ferenda obsessis auxilia comitem propulsavit. Quæ res mox hæreticorum inflavit animos, ac secutæ plurium locorum defectiones, inter quæ Tolosa ipsa rebellavit. Sed cum in eam reversus comes vi irrumpe-

(*f*) *Bullar. to. 1. in Honor. 3. an 1216.*
L.
(*g*) *Hon. l. 1. ep. 191.*
(*h*) *Vallis. hist. Albig. c. 84.* Raymundus Junior Belliquadrum obsidet. Propulsat Montfortium. Rebellat Tolosa.

te

Metu ad officium redit.

re omnia ferro flammaque delere pararet, Fulco Tolosanus episcopus ad conciliandam concordiam intercessit. Tum vero Monfortio sumptibus bellicis exhausto nonnullos proditores improbum consilium, quamquam specie bonum, suggessisse scribit Bernardus (a), ut Tolosanos triginta millibus marcharum mulctaret: atque circumventus comes, cum in exigenda hujusmodi pecuniæ vi subditorum in se odia incendisset, ditionem amisit; subdit enim auctor: *Qui consilio Achitophel acquievit, & periculum non providit: sciebant enim qui sibi talia suadebant, quod in illa pecunia colligenda multa in offensione universorum & singulorum committerentur, quibus cogerentur affectare pristinam libertatem, & ad se antiquum dominum revocare: facta namque tallia quæ debebatur, cum dura & gravi instantia petebatur, & propter pignorum extorsionem etiam domorum ostia claudebantur, sub qua populus gemebat servitute: interim tractabatur secrete cum comite veteri in Hispania pervaganti qualiter Tolosam rediret, & fieret quod optabat, sicut factum extitit infra annum.*

(a) Bernard. chr. Rom. Pont.

Monfortium proditorum consilia admittit. Ex eo abalienati populi.

Hoc anno (ut in notis quæ apud nos extant, scripsit Cardinalis Baronius) reperta sunt corpora SS. Alexii & Bonifacii in eorum ecclesia Romæ in monte Aventino. Servaturque in illius ecclesiæ archivio recensita historia.

I. Andreas Ung. Rex oblatum sibi Imp. Orient. scribit Honor. Petita ab eo a Pont.

LUgebat adhuc Henrici mortem Constantinopolitanum Imperium, cum redacto perfidia Theodori Comneni in servitutem novo Imperatore, Græcarum artium ignaro, in anceps discrimen adductum est anno Salvatoris millesimo supra ducentesimum decimum septimum indictione quinta; atque ex eo tempore Latinorum res sensim inclinatæ; donec penitus fœdiore alia proditione conciderunt. Consiliam equidem Constantinopolitanorum nonnullorum fuerat ad firmandas res Imperii Andreæ Ungariæ Regi potentissimo sceptrum dare, illeque mox literis Honorio sibi vel socero comiti Antissiodorensi delatum esse diadema significarat; flagitaratque, ut cum ob id expeditio in Terram sanctam, cui jam ante se devoverat, urgenda esset, crucesignatis diem ad sequenda illius signa indiceret. Cui Honorius, oblatum Imperium gratulatus, rescripsit (*a*), ne ob id succurrendæ Terræ sanctæ deesset, quæ de regno & filiis statuerat (Ungariam enim Belæ, Galitiam Colomano transmisisse infra videbimus) probavit, petitis vero aliis annuere distulit, cum res non ita sibi perspecta atque explorata videretur.

(a) Hon. l. 1. ep. 211.

Illus. Regi Ungariæ.

II. Quid responsum ab Honor.

Illa dilectionis prærogativa tuam personam diliximus hactenus, & diligimus, quod libenter admittimus preces tuas, in quantum cum Deo, & nostra possumus honestate, nec tua miretur sublimitas, si usquequaque precibus, quas nuper nobis per tuas literas porrexisti, ad præsens non duximus annuendum, quoniam nobis de iis quæ petebantur, plene constare non poterat, nec de circumstantiis eorumdem, quas in illis attendi potissimum oportebat. Ex ipsarum sane accepimus literarum tenore, quod cum toto desiderio ad Terræ sanctæ liberationem aspires, firmum habuisti propositum iter peregrinationis accipere in termino distincto in concilio generali, sed arduus de novo casus emergens, videlicet, quod universitas Latinorum in Græcia commorantium ad te suos nuncios destinarunt in Imperatorem Constantinopolitanum te, vel nobilem virum comitem Antissiodorensem tuum socerum electuros, prædictum terminum te prævenire compellit, unde nobis eisdem literis supplicasti, ut universis crucesignatis nostris curaremus literis intimare, te per terram, ad ejusdem terræ subsidium profecturum, & moneremus eosdem, ut se tuo comitatui adjungentes tecum votum peregrinationis exequantur assumptæ.

III. *Nos ergo de tua exaltatione gaudentes & illi gratiarum exhibentes multiplices actiones, qui ad præfatæ Terræ succursum voto tua ex clementia suæ bonitatis prævenit, ipsum suppliciter exoramus, ut adjuvando eadem prosequatur, & crucesignatis, qui ad sæpe dictæ sanctæ Terræ subsidium terrestri proposuerunt itinere proficisci, nostris literis exhortamur, ut circa pascha iter arripiant tecum ad sæpedictæ Terræ subsidium profecturi. Tu ergo caveas diligenter, ne per hoc Terræ sanctæ retardetur succursus, qui multa est procuratus solicitudine, ac labore; quoniam hoc in Dei offensam, Apostolicæ sedis injuriam, & tui sempiternum opprobrium redundaret; quod & a nobis non posset in patientia tolerari. Super eo vero, quod de regno, & natis tuis deliberatione provida ordinasti, exultantes in Domino, gratias agimus bonorum omnium largitori, a quo hujusmodi dispositio creditur provenisse. De aliis equidem, quæ a nobis eisdem literis postulasti, venerabilis frater noster H... Ostiensis episcopus, Apostolicæ sedis legatus cum illuc venerit cognita veritate, ac consideratis circumstantiis universis, auctoritate nostra statuet, quod Apostolicæ sedis honori, & tuæ saluti viderit expedire. Dat. Later. 11. kal. febr. pontificatus nostri an. 1.*

Rogat ne ea res Terræ sanctæ fraudi sit.

IV. Andream occupat Petr. Antissiod. comes.

Verum Andreæ Regis socer Petrus comes Antissiodorensis, qui uxoris Jolantæ sororis Balduini primi, ex qua plures liberos susceperat, nomine potioribus suffragiis ad Imperium vocabatur, e Galliis contento cursu Romam advolavit, ut a Romano Pontifice imperatoria inunctione delibutus majorem sibi apud Constantinopolitanos auctoritatem conciliaret; de cujus adventu, regiaque consecratione, hæc Fossæ novæ chronicon: MCCXVII. *mense aprilis quidam comes Francigena nomine Petrus de Alsunia a Græcis vocatus & electus in Imperatorem Constantinopolitanum, applicuit Romam cum uxore & filiis, & alio comitatu; honorifice a domino Papa Honorio, & a clero, & a cuncto populo Romano est receptus, v. id. prædicti mensis in ecclesia sancti Laurentii foris murum cum magna gloria & decore coronatus est a summo Pontifice cum uxore sua.* Hæc illi quibus similia Richardus notarius, (*b*) Jordanus (*c*) & alii, qui etiam eandem Augustam Jolem seu Jolam vocant.

Quæ illius jura. Romam contendit.

Cingitur ab Hon. imperatorio diademate.

(b) Rich. de S. Germ. chr.
(c) Jord. MS. bibl. vat.

V. Peracta celebritate Imperator induit Willelmum marchionem tam ipsius, quam Demetrii marchionis fratris Regis Thessalonicensis pueri nomine universa ea ditione, quæ ab aliis Imperatoribus, Balduino nimirum & Henrico, Bonifacio ipsorum parenti fiduciario jure tradita fuisset, quam rem Honorius Apostolico diplo-

(a) Hon. l. 1. ep. 378. plomate promulgavit (a); celebrata vero ideo extra mœnia regia consecratio, ne quid juris orientale Imperium in occidentale sibi comparasse videretur, ac ne Constantinopolitani patriarchæ juribus inungendi orientis Imperatoris detractum putaretur, Honorius literis Apostolicis illi significavit (b) se maximis de causis, nimirum ad sedandos Imperii tumultus Petrum imperiali diademate cinxisse, nec sui esse consilii, ut ecclesiæ Constantinopolitanæ in consecrando Imperatore auctoritas ullo pacto labefactata, imminutave censeretur. (b) Ib. ep. 505.

Patriarchæ Constantinopolitano.

VI. *Qui statuit terminos gentium, secundum numerum Angelorum, & utrorumque ministeria ordine miro dispensat, sicut choros Angelorum variis dignitatibus, quæ propriis vocabulis teste Apostolo appellantur, mirabiliter insignivit, sic & Ecclesiam adhuc militantem in terra diversis tam spiritualium, quam temporalium distinxit titulis, potestatem penes unum, videlicet Romanum Pontificem Christi vicarium, & Apostolorum principis successorem omnium magisterio pro firmamento fidei remanente, ut pulchra fidelibus, & infidelibus terribilis apparens, ut castrorum acies ordinata procedat prospere, donec Regina tandem a dextris summi Regis in vestitu sedeat deaurato feliciter in perpetuum regnatura. Unde cum constet, quod omnis a Domino est potestas, qui solus potestatem habet in regno hominum, & quæcumque vult, suscitat super illud, nemo illi temere debet resistere; ne secundum Apostolum potestati divinæ resistere videatur, quin potius tenetur quilibet in operibus manuum Domini exultare, quæ semper juxta Prophetam misericordiam, & judicium esse constat.*

VII. Cur Petrum coronavit. *Sane factum est nuper a Domino, quod Imperio Constantinopolitano vacante, vocatus ad illud charissimus in Christo filius noster P.. Antissiodorensis comes ad sedem Apostolicam, cum nobili muliere I.. uxore sua ex insperato veniens nobis opportune importune, in omnimoda humilitatis spiritu supplicavit multiplicatis intercessionibus plurimorum non solum exorantium, sed etiam obtestantium in nomine Jesu Christi, ut dignaremur ipsum in Imperatorem, & uxorem suam in Imperatricem de nostræ potestatis plenitudine coronare. Nos autem licet id pluries denegassemus eisdem, ne quis posset, quamvis de superfluo, suspicari, quod id in ecclesia Constantinopolitanæ præjudicium faceremus; quia tamen timebatur a multis, ne si sic a nobis confusus abscederet, non solum sibi, sed universo Imperio grave dispendium immineret, condescendentes tandem ipsos sine tuo, vel alterius præjudicio, vel contemptu in ecclesia B. Laurentii foris muros Urbis duximus solemniter coronandos. Quod ad hoc divino nutu credimus esse actum, ut cum Imperatores Constantinopolitani, qui fuerunt pro tempore, cornu superbiæ contra Romanam Ecclesiam erigentes, dedignati fuerint recognoscere ipsam matrem omnium Christi fidelium generalem, propter quod ab eis Imperium est translatum, nunc in Ecclesia generali nec vestigium appareat perfidiæ præcedentis: isto tanquam devoto, & humili filio a summo Pontifice coronato: quare generatio, & generatio laudent opera Domini, qui suscipiens mansuetos, usque ad terram humiliat peccatores. Cum igitur beneplacitis nostris te tanquam honorabile membrum capiti obsequi deceat humiliter & devote, fraternitatem tuam rogamus & monemus attentius, per Apostolica scripta mandantes, quatenus quod per nos actum est, immo per ministerium nostrum Dominus voluit operari, gratanter acceptans, Imperatorem prædictum ad solium suum cum nostræ gratiæ plenitudine accedentem suscipias hilariter, & benigne, paternum affectum erga ipsum omnimodis exibendo. Speramus itaque, quod & ipse, qui vir catholicus extitit, nunc a Domino exaltatus, tanto Deum, & Ecclesiam studebit humilius revereri, quanto se recognoscet priorem gratiam accepisse, & qui hactenus per magnanimitatis virtutem, & operum magnificentiam se dignum exhibuit Imperii dignitate, provectus de virtute proficiet in virtutem ad honorem, & gloriam Jesu Christi & totius populi Christiani. Noveris autem, quod nos eidem injunximus, quod tibi, & ecclesiæ tuæ de omnibus juribus, & consuetudinibus debeat plenarie respondere. Dat. Later. 11. id. aprilis pontific. nostri anno 1.*

Ad comparandam novo Imperatori majorem auctoritatem, flectendosque ad illius obsequium adversarios censurarum vi, cum religio sæpius armis potentior sit, legatum illi Apostolicum, nimirum Joannem Columnam presbyterum Cardinalem tit. S. Praxedis, ut scribunt Fossæ novæ chronicon aliique, itineris socium adjunxit. Extant vero pontificiæ literæ (c) de Imposito Joanni hujusmodi munere orientis Latinis præsulibus, principibus Imperii, Venetis ac populis datæ, quibus debitam in legatum observantiam commendat, deque illius virtutibus hæc adjicit: *Ecce dilectum filium nostrum I. tituli S. Praxedis presbyterum, Cardin. virum utique providum & honestum, potentem in opere ac sermone, quem propriis meritis probitatis nos & fratres nostri speciali complectimur in Domino charitate, quia genere nobilis, & geminans animi nobilitate genus se omnibus exhibet gratiosum, pleno sibi concesso legationis officio, illuc tanquam magnum Ecclesiæ Dei membrum* VIII. Legatus Apost. Petro datus comes. (c) Ib. ep. 418.

brum providimus destinandum, &c. Dat. Later. XI. kal. maii pontificat. nostri anno I.

IX. Prærogativæ legato datæ. (a) Ep. 419. Quo majori dignitate demandatum sibi munus Joannes exequi posset, illum Honorius descripta in his literis auctoritate auxit (a): *Si contigerit coram te aliquem episcopum de aliquo crimine solemniter accusari, quod probatum juxta constitutiones canonicas pœnam depositionis inducat, possis contra ipsum probato crimine secundum juris ordinem depositionis sententiam promulgare. Liceat quoque tibi ecclesias dividere, ac unire, cessiones episcoporum recipere, nec non si aliquem ipsorum ad episcopatum alium contigerit postulari, postulatione recepta libere ipsum transferas, si necessitas, & utilitas hoc exposcit; excommunicatos nihilominus, & auctoritate sedis Apostolicæ interdictos absolvas, forma ecclesiastica observata, & eis injungas quod de jure fuerit injungendum. Tu tamen sicut vir providus, & discretus, in his honori sedis Apostolicæ deferas, cum videris expedire. Dat. Later. VIII. kalen. maii pontific. nostri anno I.*

X. Nil Petro legati auctoritas, nil susceptæ tanto apparatu imperatoriæ infulæ profuerunt, quam ut instar victimæ, quæ ornatur corollis, dum ad cædem ducitur, cum pompa periret: Græcorum enim terras ingressus Theodori Angeli Comneni proditione, (b) una cum legato in carcerem fuit conjectus; historia in Fossæ novæ chronico ita describitur: *Incipientes iter transierunt mare euntes per Imperium Romaniæ gaudenter; major potestas Imperii Romaniæ & ditior invitavit prædictum Imperatorem, ut dignaretur ire per terram suam, promittens ei omnes expensas usque in civitatem Constantinopolitanam, callidus insidians, & decipiens Imperatorem: tunc Imperator cum domino Cardinali ingressi sunt terram prædictæ potestatis, quæ potestas & dignitas apud nos dicitur Commento, nomine Theodorus, qui postquam recepit Imperatorem, & dominum Cardinalem, voluit eos occidere; sed responsum est ei ab amicis & fidelibus dicentibus: si istos occideris, semper habebis guerram ab Imperio, & a summo Pontifice, & tu & heredes tui: si servaveris eos vivos, non erit qui te debellet; posuit eos audacter in custodiam, & constricte custodivit eos in ergastulo.* Petrus a Theodoro circumventus.

(b) Hon. l. 1. 2. ep. 544.

XI. Græci in illius obsequia flecte procumbunt. Init fœdus cum Theodoro. Excipitur convivio, & capitur. Exercitus cæsus cum ducibus carceret. His consentit Jordanus cum aliis memoratis supra auctoribus, qui proditionis conflatæ modum, atque Imperatorem in convivio, quo exceptus fuerat, captum describit: *Cum recessisset de Roma*, Petrus nimirum, & *cum eo legatus Apostolicæ sedis Joannes de Colomna Cardinalis de Brundisio in Dyrrachium transit: Imperatrice autem cum filiabus divertente per mare, ipse Imperator cum Cardinali & toto comitatu, recepto baronum homagio, sed proditioso, accepto consilio per terram transiit, & in via cum Theodoro fœdus iniit, a quo proditorie invitatur, & in convivio capitur & paucis fugientibus multitudo prostrata est. Hic Theodorus pro Imperatore se gerebat, quia plus cæteris Emanueli propinquus fuerat, & tenebat totum Zagora a Duratio usque marchiam Blachiæ.*

XII. Georg. Logotheta virtuti Græcorum perfidiam vertit. Ex his refellitur Georgius Logotheta, [1] qui ad extenuandam obruendamve suorum Græcorum perfidiam tradit, Petrum electum declaratumque ab Romano Pontifice Imperatorem (in quo primum errat, non enim ab eo, sed a Constantinopolitanis electum, quamvis Romæ insignibus regiis, decoratus fuerit, testatur Honorius c) in Macedoniam ingressum, ut Constantinopolim contenderet: sed

(c) Hon. l. 5. epist. 2.

NOTÆ [1] Quanquam Logotheta in merandis his, quæ Petro Antissiodurensi in imperatorem Constantinopolitanum consecrato acciderunt apud Dyrrachium errat in multis; in nonnullis tamen congruit veritati. Ita enim historiam hanc narrat coævus auctor chronici Turonensis, cui & Nangius plane congruit. Petrus nona a consecratione die *recedit ab urbe cum uxore, & quatuor filiabus ducens secum circiter CLX. milites, & servientes plurimos ad pugnam armis, & animis preparatos, statimque mari transito urbem Dyrrachium obsidet. Promiserat enim Venetis, & literas inde confecerat, quod dictam urbem, quam sibi olim violentia ducis ablatam dicebant, eidem protinus resignaret, si sibi capiendi eam a domino copia præstaretur. Igitur multis diebus in obsidione consumptis inutiliter, non sine suorum dispendio, obsidionem deserit imperator. Post hæc intuitu Dei, cujus judicia abyssus multa in terram ingreditur cujusdam tyranni, qui Theodorus Commutus* (Comnenus) *vocabatur, & dux erat Dyrrachii civitatis. Cumque fuissent inter montes nemorosos, & fluvios ad meandum difficiles constituti, & victualia eis deficerent, nec non & Theodorus cum suis cominus sequeretur cum Theodoro congredi decreverant. Theodorus ergo videns imminere tempus, quo concepta impietas in partum prodire poterat actionis, loquitur secretius cum legato* (cardinali scilicet Columna) *pacem affectare se simulat, pollicetur imperatori, & suis securum conductum, & competens forum victualium, dummodo coram arma penitus deponantur. Firmata igitur pactione per simulatorium juramentum, & per alterum osculum . . . . simulato arma deposita hostibus committuntur. Paulo post servientibus imperatoris paulatim congregatis imperator, & milites universi legatus archiepiscopus Solonensis, Guillelmus comes sacri-sosarie, & alii nobiles per diversa loca carceribus recluduntur.* Hæc author coævus, cujus narrationi in nullis repugnant scriptores coævi a Raynaldo hic relati, quanquam satis multa omittunt, quæ hic accurate adnotantur. MANSI

Refellitur. sed Theodorum, occupato Dyrrachio, ipsum in fugam effusum avertisse, jamque Dyrrachium prætergressum, adductumque inter Albaniæ angustias tanta clade fudisse, ut ipse Imperator in prælio cæsus sit; impedimenta omnia direpta, Latinique omnes in vincula abducti, aut trucidati. At Petrum non cecidisse in prælio, sed proditione circumventum, convincunt Honorii literæ ad Reges principesque in eo luctuosissimo casu exaratæ ut Petro liberando operam darent. Extant vero ad Theodorum Comnenum scriptæ, (a) quibus ipsum ob conflatam turpiter proditionem perstringit, sollicitatque, ut Joannem Cardinalem, legatum sedis Apostolicæ e custodia dimittat, ac ni pareat, minas gravissimas incutit, utque ad id citius perfidum principem inflecteret, legationem ad eum decrevit, qua Andreas subdiaconus pontificius est functus.

(a) Lib. 2. ep. 543.

Theodoro Comn. spiritum consilii sanioris.

XIII. Honorii ad Theod. literæ. *Rem duram, rem amaram, rem perniciosam exemplo, rem multi dispendii es aggressus, Dominum non metuens, Ecclesiam vilipendens, contemptor famæ, terræ tuæ periculi non provisor. Ecce detestabile facinus, quod in dilectum filium nostrum I.... tituli S. Praxedis presbyterum Card. A. S. L. manus temerarias extendisti, non expavescens eum detinere captivum. Porro credebatur hactenus, quod sapientia regnaret in Græcis, sed tu qua maturitate consilii, qua providentia rationis id nedum in executionem facti, sed etiam in deliberationem propositi deducere præsumpsisti? Prudenter quidem egisses, si conservasses tibi favorem sedis Apostolicæ specialem, cujus aliquando patrocinium claræ memoriæ Michael frater tuus pro te, sicut pro seipso per solemnes nuncios specialiter invocavit: sed ecce paras adversariam, quam deberes recognoscere matrem, & in ea illum tibi opponis contrarium, qui est Regum, & in regno hominum dominator. Sane non erat nostri propositi tibi ac tuis alicujus turbationis moliri dispendia, sed dolemus, quoniam ta compellis. Certe quid facti detestatio exigat, si præsumptionis immensitas in te non abstulit rationis judicium videre poteris per teipsum. Considera, considera, si sedes Apostolica in tantæ præsumptionis excessu manum altionis remittere debeat, præsertim cum in isto negocio atrocem injuriam prosequatur Dei, universalis Ecclesiæ, ac totius ordinis clericalis.*

XIV. *Verum si catholicus esses, opera catholici exhiberes & ad Terræ sanctæ negocium auxilii, non impedimenti manus extenderes, & placares servitio Dominum, non injuria provocares. Sed vidimus evidentem te dare materiam, & manifestam causam, ut ad ulciscendum hoc facinus in te, ac tuos crucesignatorum exercitus convertatur, & sic ultro te periculis, & terram tuam damnis exponis: sed videat Deus, & judicet, quia supersedere non possumus, nec dissimulare debemus, quin super hoc excitemus adversum te tales, & tantos, quod erit tibi sera pœnitentia post ruinam. Verum quia in talibus bonum commonitionis sedes Apostolica præmittere non consuevit, cum illius vicem, licet immeritis, geramus in terris, qui peccatoris quærit reditum, & neminem vult perire, quamvis non exhibueris opera filii; nos tamen nolentes omittere quod est patris, dilectum filium Andream subdiaconum, & capellanum nostrum virum utique providum, & fidelem propter hoc destinantes,* (Andreas ad Theod. missus.) *nobilitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino, quatenus recognoscens Deum creatorem tuum & Romanam Ecclesiam, quæ tibi esse poterit, si per te non steterit plurimum fructuosa, prædictum Cardinalem liberam, & illæsum cum suis vel redire permittas, in hoc tibi, ac tuis salubriter providendo, cum jacere non debeas, ubi ne caderes metuere debuisti; alioquin tibi habes, quod impatis, quem monitio non sine paterna comminatione præmunit. Datum Ferentin.*

Præterea Andream Pannoniæ Regem per literas etiam atque etiam hortatus est, ut Theodorum ad Petrum Imperatorem legatumque ex vinculis eximendos compelleret: XV. Hortatur Pontifex Regem Ungar. ad Imp. injur. vindicandam. Lib. 2. ep. 544.

Illus. Regi Ungariæ.

Cibavit nos Dominus Deus absynthio, & inebriavit amaritudine mentem nostram, quia vox lamentationis, & doloris auribus nostris insonuit, nuntiumque durum recepimus, & amarum, videlicet charissimum in Christo filium nostrum P. Constantinopolitanum Imperatorem illustrem & dilectum filium nostrum I. tituli sanctæ Praxedis presbyterum Cardinalem, Apostolicæ sedis legatum, a nefando, & perfido Theodoro proditionaliter captos esse, multis eorum, qui cum ipsis erant crudeliter interemptis. In quo etsi occisorum multitudinem lugeamus & prædictorum Imperatoris, & legati personis continuis curarum angustiis nostrum augentibus animum anxiemur, cogitamus tamen & alia, quæ nisi ille provideat, qui aspera in vias planas, & prava in directa, ex hoc inopinabili, & lamentabili casu eveniunt detrimenta.

Ex hoc enim Græcorum perfidia insolescet, consternabuntur animi Latinorum existentium in partibus Romaniæ, propter hoc in gravi discrimine positorum. Christiani quoque existentes in partibus transmarinis, qui a Constantinopolitano Imperio personarum, & rerum auxilium expectabant, his auditis rumoribus obstupescent, & as- XVI. Mala ex eo casu orienda.

& assumet audaciam feritas paganorum, & sic dicti casus tristitia totum tangit populum Christianum, qua cum communis sit aliis, nobis ac tibi esse dignoscitur specialis, cum nec Apostolicæ sedis legatus, nec dictus Imperator, qui tibi tam propinquo vinculo est conjunctus, sine nostra, & tua injuria, & opprobrio valeat detineri. Hortamur igitur serenitatem tuam, rogamus, & obsecramus in Domino, quatenus omni mora postposita solemnes nuncios ad præfatum Theodorum cum omni festinatione transmittas, & ab eo Imperatoris, & Cardinalis personas blandis aspera regaliter admiscendo requiras, quia confidimus, quod eos consideratione tua restituet libertati, præsertim metuens tui exercitus apparatum, quem ipsi nuncii tui sibi poterunt insinuare, prudenter innuendo te usurum viribus, si proficere nequiveris precibus apud eum. Dat. Ferentini v. kalend. aug. pont. nostri anno secundo. Hactenus Pontifex, in eandemque sententiam sunt literæ, quas ad Constantinopolitani Imperii bajulum, (*a*) ad ducem populumque Venetum, (*b*) ad Achajæ principem aliosque (*c*) dedit; deinque Senonensi (*d*) ac reliquis Galliæ archiepiscopis, (*e*) eorumque suffraganeis munus imposuit, ut novam crucesignatorum militiam sub duce R.. de Courtenay iterum ad subsidium illis ferendum pararent: ut vero Theodoro in gratiam cum Pontifice redeunte vetitæ fuerint collectæ crucesignatorum copiæ in ditionem Theodori incurrere, sequenti anno dicemus.

(*a*) *Ib. ep.* 545. (*b*) *Ep.* 546. (*c*) *Ep.* 548. 549. (*d*) *Ep.* 212. (*e*) *Reg. post eand. ep.*

XVII. Arrepta ab Honor. clientela Regis Demetrii.

Hoc eodem anno, ut cætera ad orientale Imperium spectantia exponamus, Honorius Demetrii pueri Thessalonicensis Regis ejusque regni patrocinium accepit, eaque de re literas dedit tum ad Regem ipsum, tum ad Joannem Card. Columnam, (*f*) antequam eum in vincula conjectum accepisset; cui etiam præceperat, ut populos illos jurejurando adigeret Demetrio se fidos & obsequentes fore. Admisit etiam in clientelam Cypri Regem (*g*) & Raymundum (*h*) Rupini Antiochiæ principem enixe commendat, tum Albanensi episcopo, (*i*) tum militiæ templi magistro ac fratribus, (*k*) tum majori ac populo Antiocheno, (*l*) tum maxime Armenorum Regi a se laudato, quod eidem Raymundo nepoti suo, jam ante ejus tutelæ commisso, regni gubernacula, quod ad pupillum pertinebat, tradere decrevisset. Denique cum clerus ille Antiochenæ ecclesiæ patriarcha viduatæ præficere optaret Pelagium Albanensem episcopum, idque per nuncios suos ab Apostolica sede postulasset, Honorius justis id se de causis abnuere (*m*) mandareque, ut infra tres menses alium sibi eligat. Ut vero benemeritos beneficiis est prosecutus, ita Philippensem principem qui episcopum suum per summam impietatem, sævitiamque interemerat animadvertit. (*n*) Everardo enim patriarchæ ac suffraganeis provinciam imposuit, ut anathemate ipsum percellerent, ejusque ditionem tandiu ecclesiastico interdicto damnarent, donec crimen rite expiasset; ac si severitatem pontificiam contemptu eluderet, principum potentiam ad pertinaciam infringendam implorarent; atque adeo datis ad magnates orientalis Imperii aliis literis (*o*) excitavit, ut patriarchæ atque episcopis in ulciscendo scelere opera non deessent; sed de his satis; ad alia in quibus Pontificis zelus magis emicuit, nos convertamus.

(*f*) *Hon. l. 1. ep.* 376. (*g*) *Ep.* 377. & *Lib.* 2. *ep.* 539. Et Regis Cypri. (*h*) *Ib. ep.* 556. (*i*) *Ep.* 557. 561. (*k*) *Ep.* 559. (*l*) *Ep.* 562. Pelagius Card. in patriar. expetitus ab Antioch. (*m*) *Ep.* 612.

Philippus princeps ob cæsum ep. anathemate damnatur. (*n*) *Ep.* 575. (*o*) *Reg. post eand. ep.*

XVIII. De expeditione Hierosol.

Suspensus tum erat universus orbis Christianus expectatione exitus sacræ expeditionis in concilio Later. decretæ, ad restituendas Christiano nomini Hierosolymas, magnaque piorum mentes spes erexerat divina ope nunc demum Sarracenos partum præteritis victoriis decus amissuros, nec amplius terram illam Christi sanguine imbutam, hostium pedibus calcatum iri; conspectæ enim in cœlo fuere cruces, quæ populos ad triumphale illud signum assuendum vestibus, corripiendaque arma incenderunt. Ferebat etiam fama coelesti viso præsagitum sedente Honorio Pontifice infideles ex Hierosolymis depulsum iri: quo rumore plures ad dandum sacræ militiæ nomen incitatos fuisse Urspergensis (*p*) testatur. Urgebat etiam expeditionem illam Honorius, qui cum nonnullorum pium ardorem ex morte Innocentii elanguisse cerneret, inflammare illum Apostolicis literis, confirmare fluctuantes legationibus, atque e Petri solio veluti ex summa arce sacrum classicum canere adeo, ut ejus clangor in extremis orbis Christiani oris personaret, tum cumulare preces, promissa exaggerare, indulgentiarum præmia effundere, divinamque crucesignatis opem solemnibus supplicationibus conciliare non destitit.

(*p*) *Ursp. in chron.*

XIX. Cur votis fidelium belli sacri pares exitus non successerint.

Non responderunt tamen votis & expectationi successus, cum sacræ synodi pia consilia funestis casibus præpedita essent, Petro enim Imperatore capto aulla e Constantinopoli auxilia submissa: Germania pendente adhuc Othonem inter & Fridericum de Imperio lite omnes suas vires effundere non potuit: Anglia civili bello laborabat: Hyberniam eadem flamma corripuerat: Scotia armorum societatem cum Ludovico junxerat: Gallia partim in Angliam copias transmiserat; partim de Campaniæ principatu Theobaldum inter & Erardum ambigua, & ancipiti contentione distinebatur; partim Albigensium rebellione fluctuabat: Aragonia pro restituendo Tolosano comite bellum piis movebat: reliqua Hispania Mauris pellendis intenta erat: Italia omni-

Comparandæ Hierosolymæ spes elusæ.

nino peccata non erat, adeo ut ex occidentis Regibus Ungarus tantummodo transfretarit; qui etiam immaturo recessu egregie cœpta afflixit. Præterea eo anno Syria frugum inopia laboravit: quæ omnia conceptas recuperandæ Hierosolymæ spes uc vota Christiani populi fefellerunt. Quamquam ea expeditio utilitates alias ac victorias peperit, de quibus unteqnam agamus, solicitudinem Honorii in accendendis fidelibus, comparandoque bello sacro contemplemur.

XX. Studium Honorii in concitandis fidelibus. (a) Lib. 1. ep. 189. Ostiens. ep. in Insub. missus.

Advertenda in primis contra Sarracenos Insubrum armu, quibus se mutuo petebant, Ostiensem episcopum legatum misit, qui incusso censurarum terrore ad pacem ipsos adduceret. Quos etiam Honorius ita Apostolicis literis (*a*), post descriptam non sine lacrymis miseram regni Hierosol. conditionem, compellavit, ut ardorem illum bellicum defendendæ Christi causæ consecrarent: *Accingantur fideles, & sint filii potentes, tempus est enim, ut faciant vindictam in nationibus, in gentibus scilicet detinentibus, & contaminantibus Terram sanctam, in iis qui stultam faciunt gloriam Crucis Christi, & exprobrant ignominiam Dominicæ passionis. Properare igitur necesse est ad tantæ felicitatis bravium, & tollat fidelis quilibet crucem suam, & sequatur vexillum gloriæ summi Regis, nec excuset se aliquis a servitio Jesu Christi, qui vult regnare cum ipso, quin potius abneget semetipsum & exeat de terra, & cognatione sua, in manu illius dimittens, omnia, qui contulit universa.* Simillimu ad Januenses & Pisunos, quos mutuæ potentiæ livor vexabat, scripsit, (*b*) ot bello sacro strenue se accingerent, partarumque olim de infidelibus victoriarum memoria odium omne in Christiani hostes nominis effunderent.

Pontificia ad Insubres exhortatio.

Januenses Pisani ad pia arma solicitati. (b) Hon. l. 2. ep. 752.

XXI. Accingentibus se bello Colonien. gratulatur. (c) Ib. ep. 797.

Cum vero bellici Coloniensium apparatus ingens fama ad eundem Pontificem pervusisset, divino enim amore accensi trecentas naves ad ferenda Syriæ auxilia instruxerant, eximium illorum zelum commendavit gratulatusque (*c*) est his verbis: *Tam sanctum propositum in corde vestro fuisse firmiter stabilitum opera manifestant. Nempe a vestræ conversionis exordio studuistis, ut audivimus, cum multo desiderio, & fervore acies dominicas instaurare, in navibus, victualibus, armis, instrumentis bellicis, & aliis necessariis opportunis, & more Abrahæ ad deliberationem justi Loth festinatis, assumptis trecentis vernaculis expeditis; hoc est trecentis navibus, quas ad sanctæ Trinitatis honorem, cum perfectione operum, per centenarium designata, in expeditionem exercitus Domini lætanti animo præparastis, proficisci volentes in eis mense aprili proximo nunc futuro, reliquis per terram ad portas properantibus opportunos, &c.* illos sponte animatos propositis divinis præmiis atque indulgentiis magis incendit.

Conflata a Colon. trecentar. navium classis.

XXII. Cur tanta classis ab iis comparata. (d) Par. hist. Angl. hoc anno. (e) Godef. in annal. eod. ann.

Eadem de trecentarum navium a Coloniensibus & Frisonibus constructa classe refert Matthæus Parisius (*d*): illos tamen cum Guillelmo Hollandiæ & Gregorio Wide comitibus, quarta dumtaxat die kal. julii mare conscendisse testatur Godefridus (*e*). Exciti fuerant ii populi ad capessendam crucem florentissimamque illam adornandam classem divinis prodigiis, cum vexilla, Christi Domini cruces nimirum, cœlo fulgurare conspectæ essent, quod miraculum his verbis describit Parisius in sua Anglorum historia: *Sub his diebus mense majo, feria scilicet sexta ante pentecosten, excitata fuit provincia Coloniensis in obsequium Salvatoris. Nam in villa de Bebon Frisiæ apparuit in aere triplex forma crucis: una coloris candidi versus aquilonem: altera versus meridiem, ejusdem schematis & coloris: tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum, & formam hominis in eo suspensi, brachiis elevatis & extensis, cum infixione clavorum in manibus & pedibus, & capite inclinato. Et hæc media fuit inter alias, in quibus corporis humani effigies non apparebat. Alia quoque vice & alio loco, in villa scilicet Frisiæ, qui Fuserhuse appellatur, crux apparuit juxta solem crocærulei coloris; & hanc plures quam priorem viderant. Tertia apparuit in villa de Dockham, in qua B. Bonifacius martyrio coronatus est; ubi in festo ejusdem martyris, cum multa hominum millia convenissent, visa est crux magna, & alba, ac si lignum trabis ex transverso alterius trabis artificialiter construeretur. Movebatur autem paulatim ab aquilone ad orientem, & hanc plurimi homines conspexerunt, &c.* [1]

Christi e cruce pendentis imago in cœlo a populis conspicitur.

XXIII. Compararunt etiam se ud Hierosolymitanum iter multi viri principes Luipoldus Austriæ, aliique duces, qui se Andreæ Ungarorum Regi conjunxerunt: extant

NOTÆ

[1] TRia hæc crucis ostenta, quibus exciti Colonienses & Frisii sacræ militiæ nomen frequentes dabant, apparuerunt, non quidem hoc anno, sed triennio ante, anno scilicet 1214. ut ex epistola illius, qui sacram illam expeditionem pro concione suadebat, Oliverii apostolici legati, edita in collectione Martenii to. I. col. 1115. constat, & nos ad eumdem annum 1214. adnotavimus. Asserit in eadem epistola Oliverius, signatorum numerum *in gente illa*, in qua hæc contigerunt ascendisse ad quinquaginta millia, additis *octo millibus scutariorum, & mille loricatis*. Idem ipse Oliverius in ea, quam scripsit historia de expugnatione

Auftr. & alii duces conjunxerunt com And. Rege Ung. Hier. pergunt. (a) Hon. l. 2. ep. 147. Constituta ab Andr. de regnorum success. ab Hon. confirmantur.

tant vero ad hunc literæ (a) pontificiæ, quibus ipsum crucesignatum Apostolicæ clientelæ commendatum iri pollicetur. Tum subdit se Apost. auctoritate quæ ab ipso de transmissis in filios regnis decreta erant fulcire: *Dispositione*, inquit, *quam de terra tua fecisti regnum Ungariæ primogenito tuo Belæ, regnum vero Galitiæ Colomano relinquens, & eorum alterutri vel utrique sine liberis decedenti Andream instituens successorem sicut juste ac provide facta est, auctoritate Apostolica confirmamus*. Cum vero idem Rex ex pietatis sensu, quo erat delibutus, imprudenter servandi sexta quaque feria panis & aquæ jejunii voto se astrinxisset, flagitaretque eleemosynis aliisve piis operibus commutari, cum negarent medici sine gravi valetudinis periculo austeri adeo jejunii rigorem ab ipso tolerari posse,

Consolitur sedes Apost. ab Andr. de commun. jejun. voto. (b) Ib. ep. 181.

Pontifex rem totam Ostiensis episcopi prudentiæ commisit, ut quod ipsius saluti æternæ conduceret, magis, statueret. Eidem etiam Regi permisit (b) ut quinque vel sex ex ipsius arbitrio ab archiepiscopo Coloniensi absolverentur, qui se ad Hierosolymitanum bellum profecturos voti religione obstrinxerant, ut ad regni tutelam permanerent.

XXIV. Ostien. ep. decidendæ cei data provincia. (c) Ep. 200. 201. & 306. Rex Norveeg. copias adversus Sarac. submittit. Actæ illi ab Honor. gratiæ. Procurantur ab Honor. stipendia crucesignatis.

Nec Andreæ modo patrocinium arripuit, sed nobilis quoque viri C.. de Avenis pariter crucesignati (c) tum etiam I... Norvvegiæ Regis, qui licet crucem non induisset; egregias tamen in regno suo crucesignatorum copias conflari jussetat: *Intelleximus*, inquit, *per literas tuas, quod receptis bonæ memoriæ Innocentii Papæ prædecessoris nostri literis, quibus te ad Terræ sanctæ subsidium hortabatur, etsi non in persona propria, in tuis tamen te potenter ad Jesu Christi obsequium præparasti, pro majori parte milites, & alios homines terræ tuæ in terræ Hierosolymitanæ succursum in præparatis a te navibus transmissurus*. Et infra: *Te ac regnum tuum, crucesignatos quoque prædictos, & omnia bona eorum sub apostolica protectione suscipimus, &c.* egregium adeo in rem Christianam studium commendat, & clientelam pontificiam pollicetur. Post hæc vero modum, qui in distribuenda crucesignatis vigesima ecclesiasticorum redituum parte ab synodo œcumenica ad triennium imperata servandus esset, de consilio Cardinalium præscripsit (d), eam tamen solvere minime cogendos decrevit (e) S. Sepulcri fratres quos aliis etiam privilegiis (f) commu-

(d) Ep. 312. (e) Ep. 495. (f) Ep. 494. 499.

nivit. Ex contrario vero plurimos ecclesiasticos viros, qui vigesimam fructuum ab Innocentio per literas impetratam conferre cunctabantur, nulla interposita mora pecunias persolvere religioso pro imperio coegit (g). (g) Ib. ep. 155.

XXV. Plures crucesignati Messanam confluunt. (h) Ib. ep. 500. Promiserat Inn. se eo ad fauste illis precandum iturum.

Interea crucesignatis Messanam adeuntibus Cusentinum archiepiscopum illuc legavit, ipsos pro concione hortaturum, ut armis se cum spiritualibus, tum militaribus prudenter instruerent, seque invicem Christiana charitate complecterentur, ait namque: (h) *Sane cum felicis memoriæ Innocentius Papa prædecessor noster, inspirante Domino, aspiraret ad subsidium Terræ sanctæ disposuerit hoc tempore personaliter accedere in Siciliam, si Dominus annuisset, ut ipsius consilio, & auxilio disponeretur salubriter populus christianus, cum benedictione divina, & Apostolica profecturus, nos qui eidem in onere successimus, & honore, si viderimus aliquatenus expedire, libenter illuc personaliter venissemus, utpote qui ad promovendum tantum Christi negocium modis omnibus aspiramus, sed cum gens sine duce, ac sine capite procedere videatur, non fuit de fratrum nostrorum vel aliorum consilio, ut nunc in Siciliam accedere deberemus, ne si hac vice non impleretur desiderium populi Christiani, crederetur de cætero res penitus desperata. Ceterum ne ibi omnino reputemur absentes, absentiam nostram per tui præsentiam providimus compensandam, eo tibi fiducialiter committentes Christi negocium promovendum, quo te ad id assumpto crucis signaculo, quam ab olim cum Apostolo gestas in corde, specialius ascripsisti, &c.*

Cur non eo perrexerit Honorius. Id munus archiep. Cusent. imponit.

Præcipit legato ut Messanam se conferat, hortetur crucesignatos ad piratarum & Sarracenorum eludendas insidias, ut conjunctis agminibus iter suscipiant, atque intentato anathemate vetet, ne quis sepulcrum Domini adire audeat, cum ex eo Christiani exuerentur opibus, quibus Sarracenorum potentia cresceret; cum ipsos excitaret, ut æquo animo ad ea se duci loca paterentur, in quibus meliorem divinæ gloriæ operam navare posse crederetur; eandemque Brundusino episcopo, qui una cum aliis in orientem erat trajecturus, provinciam demandavit (i). (i) Reg. post eand. ep.

XXVI. Paucis vero interjectis diebus, nimirum IX. kal. augusti Januensi archiepiscopo significavit (k) Ungariæ Regem ducemque Austriæ atque alios proceres cruce- (k) Lib. 2. ep. 536.

NOTÆ tione Damiatæ, cui ipse præsens interfuit, eadem crucis prodigia ad annum quidem 1217. refert; sed eorum meminit, non quod anno illo acciderint, at sumpta occasione narrandi adventum in Palæstinam militum Germanorum & Frisonum, quos in sacram expeditionem invitatos fuisse asserit ex prodigio crucis in cœlo ter visæ. Ex his nihil inferas de anno, quo prodigia illa apparuerant; ideoque signata in epistola epocha retinenda est. MANSI

Jubentur crucesign. Janua in Cyprum navigare.

cesignatos proximo natalis D. Virginis festo in Cypro conventuros, eoque patriarcham Hierosolymitanum, ac Templariorum magistros proficisci jussos, ut de invadendo hoste quave parte in illius terras irrumpendum esset deliberaretur, atque pro ea qua valebat sacra eloquentia crucesignatos, qui Januam confluxerant, moneret, ut Cyprum peterent, conjunctis animis, ac viribus navigarent, ne a piratis interciperentur. Demum de Albanensi episcopo, cui legationis provinciam injunxerat, adiicit: *Nos enim venerabilem fratrem nostrum P .... Albanensem episcopum A. S. L. de cujus prudentia, & virtute, non tam argumentorum præsagia, quam rerum experimenta nobis fidem faciunt pleniorem providimus illuc auctore Domino destinandum, ut vice nostra Christi negocium, prout idem inspiraverit, ordinet & disponat, &c.* Subiicit, quæ in literis ad archiep. Cusentinum paulo ante citatis leguntur, eodemque argumento, uti subditur, missæ sunt literæ ad electum Pisanum, atque ad episcopos Massiliensem, Castellanensem, & Cajetanum, & ad Brundusinum, & Cusentinum archiepiscopos. Quo etiam die Hierosolymitanum Regem de Andreæ cæterorumque profectione epistola participem fecit (a), hortatus ut Cyprum usque iis occurrat, vel saltem præcipuos nuncios obvios mittat, consilio eos auxilioque juvet. Eodemque argumento (b) patriarchæ Hierosolymitano, ac magistris fratribusque militiæ templi, atque hospitalis Hierosolymitani scripsit.

(a) Ib. ep. 537.

(b) Reg. post eand. ep.

XXVII. Ex Cypro belli moles in Sarracenos versa.

Igitur Andreas Pannoniæ Rex cum Luipoldo Austriæ duce, pluribusque aliis principibus viris Hierosolymitano regno subsidium laturus, crucesignatas copias, uti constituerat, in orientales oras trajecit, id quod non modo plerique scriptores (c) literis tradidere, sed Honorius etiam Papa testatum reliquit. Ubi vero eos illuc pervenisse inque Sarracenorum ditionem ingressos accepit, ad divinum implorandum auxilium solemnem in Urbe supplicationem habuit, paremque a singulis episcopis aliarum civitatum celebrari præcepit. At præstat hæc ab ipso Pontifice accipere. (d)

(c) Godef. in annal. Chr. Aust. Stero in annal. apud Canis. antiq. lect. to. 1. p. 246. Chro. Dom. Colmar. Epitom. belli sacri Chr. Salisb. & alii.

(d) Hon. l. 2. ep. 739.

Indictæ ab Hon. solemnes pro Christi exercitu supplicationes.

Archiepiscopo Arboren. & universis episcopis, ac omnium ecclesiarum prælatis, tam exemptis, quam aliis per Arboren. provinciam constitutis.

Adversus hostes visibiles invisibilibus armis, idest orationibus dimicare veteribus exemplis instruimur, quæ nostris quoque temporibus innovata, quando exercituum Dominus infidelium multitudinem bello Hispanico tradidit in manus paucorum fidelium, gloriamur. Ecce autem tempus, quo universi fideles, ad hæc debent arma concurrere: ecce tempus, quo cinere debent aspergere caput suum: ecce tempus, quo debent in cœlum lacrymarum, & orationum vocibus exclamare, ut ille, qui non in multitudine dimicat, innovatis signis & mirabilibus immutatis secundum omnipotentiam suam, multitudinem in paucitate devincat. Charissimi etenim filii nostri Andreas Ungariæ Rex illustris, & Austriæ, ac Moraviæ duces, viri utique dignitatis honore conspicui, sed non minus fidei devotione præclari cum nonnullis baronibus, comitibus, & alio comitatu suo Dei munere, ventis usi felicibus, littora Hierosolymitanæ provinciæ feliciter attigerunt, qui attendentes, quod non est differentia in conspectu Dei cœli liberare in multis, aut paucis, quia non in exercitus multitudine, sed de cœlo victoria ministratur, terram Babyloniæ in multitudine quidem parva, sed strenua de superno confixi auxilio sunt ingressi. Quis fidelis hoc audito lacrymis, & orationibus indulgere non debeat, ac ad Dominum oris, & cordis vocibus exclamare? cum pars corporis nostri quod est ecclesia, corporis cujus caput est Christus, corporis cujus sumus singuli membra, forsan hac ipsa hora gloriosa pro fide Christi certamina ineat, suisque diffidens viribus, ac de sola divinæ virtutis miseratione confidens, ad eam facilius impetrandam, nostrarum suffragia orationum exposcat.

Fideles in Babyloniæ limitem incurrunt.

XXVIII. Publicæ preces composito religioso agmine ab Honorio Romæ habitæ. Pontifex nudis pedibus capita SS. Petri, & Pauli gestat.

Sane nos, cum ad nostram pervenit notitiam illos terram prædictam intrasse, animam nostram effudimus coram Deo; illum pro eis in lacrymarum affluentia deprecantes; & quia de meritorum nostrorum qualitate diffidimus, tam clerum, quam populum Urbis convocavimus in basilica Salvatoris, atque inde ad venerandam gloriosæ matris ejus Ecclesiam prælatis capitibus beatorum Apostolorum Petri, & Pauli pedibus nudis processionaliter ivimus, ut præfatis Jesu Christi athletis ejus genitricis obtentu supernum impetraremus auxilium, ad quod nostra non sufficere merita sciebamus. Verum quia per eos totius populi Christiani negocium geritur, quare dignum est, ut ad exorandum pro eis Christianus quilibet in oratione humiliter prosternatur, solemnes propter hoc processiones in singulis civitatibus, & aliis locis, in quibus est frequentia populorum, prima sexta feria cujuslibet mensis providimus faciendas, sperantes, quod ille, qui dictatam in Ninivitis sententiam eorum humiliatione inspecta misericorditer revocavit; quique uno Moyse orante pro populo Israel, convertit Amalechitas in fugam, & solem Josue precibus stare fecit, qui denique suos ad se, de quacunque tribulatione clamantes, se auditurum ineffabili pietate promisit; devote pulsatus tot fidelium suorum clamoribus, nequaquam continebit sua viscera pietatis; sed propter semetipsum inclinabit ad preces

servorum suorum propitius aures suas, & effundens iram suam in gentes quæ non noverunt eum, & in regna, quæ non invocant nomen ejus, ad laudem, & gloriam suam confringet cornua peccatorum.

XXIX. Indictæ toto orbe solemnes supplicationes.

Ideoque charitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus hæc cum devotione debita fieri faciatis, ita ut quilibet vestrum, nisi justo impedimento excusetur, intersit, suis indutus insignibus, & pedibus nudis, quatenus exemplo vestro ad idem provocetur devotio subditorum. Religiosis autem in locis solitariis commorantes, hæc in claustris suis eo devotius exequantur, quo magis a mundanis tumultibus sunt immunes. Subditos vero vestros, tam mares, quam mulieres sollicite moneatis, ut ad hæc facienda, non in veste pretiosa seu in alio inani cultu conveniant, sed in eo per quem seipsos ad devotionem mutuo provocent, ac humiliationem internam exterioris habitus humilitate demonstrent. Memores, quod Ninivitæ, de quibus jam sermo processit, in humiliatione sua se saccis a minore usque ad maximum induerunt, adeo ut ipse Rex abjecta regali purpura se sacco induerit, & asperserit cinere, propter quod apud eum, qui humilia respicit, meruerunt misericordiam invenire. Ad hæc crucesignatos omnes ad celerem succursum illorum sedulis exhortationibus animetis, & faciatis per alios ad hoc idoneos animari, ita quod in instanti passagio, Deo duce, transeant universi, iis vestrum qui muniti sunt crucis signaculo cum illis pariter profecturis in nomine Domini Jesu Christi. Ut autem de statu terræ vos certiores reddamus, & ad providendum, quæ sunt necessaria cautiores; tenorem literarum quas nuper a magistro domus militiæ templi recepimus, præsentibus de verbo ad verbum duximus inserendum, qui talis est.

XXX. Magistri Templ. ad Pont. lit.

Reverendissimo in Christo domino, & patri Honorio, Dei providentia, sanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici; suorum subditorum devotissimus frater Vu. de Carnoto pauper militiæ templi magister humiliter debitam cum osculo pedum reverentiam, & obedientiam.

Paternitati vestræ statum Terræ sanctæ, quam Dominus proprio sanguine suo consecravit, præsentibus duximus intimandum. Hoc igitur vobis constet, quod ad discessum præsentium innumera peregrinorum multitudo, tam militum, quam servientium vivificæ crucis insignita charactere, ab Alemmaanici Imperii, & aliorum regnorum variis partibus confluens, apud Accoa adventarat. Sephedinus vero magnus Soldanus in terra Babylonis commorans, ibidemque existens immobiliter de se minime confidebat. Reverebatur etenim Regis Ungariæ, & ducum Austriæ & Moraviæ adventum, qui cum copiosa multitudine militum, ac servientium cleri, & populi apud Accon applicuerunt. Timebat etiam dictus Sephedinus navigium Frisonum, quod apud Accon in proximo applicaturum ferebatur. Coradinus vero filius ejus in marchiis nobis adjacentibus iter suum direxerat, & accessus.

XXXI. Syria commeatus inopia laborat.

Etiam hoc vobis intimamus, quod annis pluribus retro actis, non recolimus paganismum in statu fuisse debiliori, quam nunc extat; quem pater omnipotens de die in diem permittat pejorari. Sed in partibus nostris frumenti, & hordei, & omnium humanæ sustentationis necessariorum caritudo est maxima. Seges autem fallens agricolam in hoc anno, in minima quantitate fuit recollecta: Expectabant etiam indigenæ, quod seges de partibus afferretur transmarinis, sed minimum in hoc anno fuit apportatum. Est & aliud incommodum, videlicet super equitaturis adeo grave, quod equi nullo modo possunt venales inveniri. Quocirca universis crucesignatis, ac signandis bona fide consulatis, quatenus de prædictis se studeant præmunire, de quibus in partibus nostris nullum invenient consilium vel juvamen. Cæterum sciatis, quod ante adventum Regis Ungariæ, & ducis Austriæ provisum fuit a domino patriarcha, & Rege, & peregrinis, & fratribus Hospitalis, & nobis, quod versus Neapolim Syriæ iter arriperemus, cum Coradino, si nos expectaret, pugnaturi. Post adventum vero prædictorum magnatum in hoc omnes unanimiter assensum exhibuimus; quatenus in manu forti, per mare, & terram in Babyloniam proficisceremur, ad obsidendum Damiatam, ut sic cautius, & provisius, versus sanctam terram Hierosolymitanam iter præpararemus. Omnes igitur crucesignati, seu crucesignandi sollicite moneantur, ut quam majorem poterunt, secum ducant copiam victualium, & equorum. Dat. Later. VIII. kal. decembris pont. nostri anno secundo.

XXXII. Germanicæ copiæ in Lusitania subsistunt.

Hactenus Honorii litteræ; quo exemplo alias reliquis Christiani orbis episcopis eum misisse ipsemet indicat. Cæterum prioribus epistolæ verbis significare videtur Honorius, spectabilem victoriam, quam prædicti Colonienses crucesignati, dum apud Ulyssipponem hyematuri substitere, de Sarracenis reportaverunt, quam ipsi, qui interfuere, hujuscemodi literis postea significarunt (a):

Sanctissimo patri ac domino Honorio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici. S.. Ulixbonensis S... Elborensis, & magister in Hispania militiæ templi, & prior in Portugalia hospitalis Hierosolymitani, & commendator militiæ S. Jacobi de Palmela salutem, & pedes humiliter osculari.

Sanctitati vestræ præsentibus innotescat, quod Domino faciente, qui sperantes in se

non

(a) Apud Honor. l. 2. ep. 817.

non desrit, quædam navigii multitudo crucesignatorum de Alemannia, & de Flandria, & de aliis partibus post multa maris naufragia, ac diversa pericula in navigando per quatuor menses laborantes, quod xv. dies solet a pluribus navigari, ad portum de Ulixbona appulit ex insperato. Vnde nos prænominati episcopi considerantes, quod non nisi ut Hispania liberaretur, eosdem peregrinos Dominus tantam in via detinuerat, & ad nos tali tempore adduxerat, quod transfretare non poterat ullo modo cum abbate Alcobatiæ, & aliis viris religiosis, Templariis videlicet, & Hospitalariis, & militiæ S. Jacobi commendatore, aliisque regni magnatibus, dictos ad hoc induximus peregrinos, ut ex quo transfretandi eisdem deerat facultas, hyemarent nobiscum ad Hispaniam liberandum, & ad inimicos sanctæ fidei expugnandos; unde etiam iterum habere possent victualia, & expensas. Quo habito & concesso, & ad verba exhortationis nostræ fere omnibus de diœcesibus nostris, & similiter de toto regno per proprias diœceses signo crucis imposito, insimul processimus ad quoddam castrum obsidendum, quod dicitur Alcazar, quod etiam inter omnia Sarracenorum castella in Hispania erat nocivum Christianis. At plurimos maximeque Frisones cum aliis ibi hybernare abnuisse, ac post festum S. Jacobi diem Ulyssippone cum octoginta circiter navibus recessisse, auctor est Godefridus, (a) qui hæc omnia singillatim ac fuse prosequitur. Addit vero Parisius, qui eadem summatim recenset, illos apud Cajetam & Tornetum * Italiæ loca hyemasse: quibus consentanea tradit Richardus (b); sed ad epistolam redeamus, quæ pergit:

Ea occasione usi Lusitani in Sarracenos consurgunt. Alcazar obsident.

(a) Godef. in annal. an. 1218.

* Cornetum

(b) Rich. de S. Germ. chr.

XXXIII. Quatuor Sarraceni Reges arma in Christ. jungunt.

Consequenter autem ipsis de Alcazar obsessis paganis postulantibus auxilium a Regibus, per totam Mauritaniam citra mare commorantibus, quatuor Reges de Sibilia videlicet & de Gera, & de Badalcuzi, & de Corduba, cum toto posse suo & cum fere omnibus, qui sunt citra mare paganis inopinate venerunt super nos, ita quod sequenti die nobiscum campestre bellum habuerunt inter se jactantes, quod & castrum liberarent, & nos omnes, quos non perderent gladio, ducerent captivatos. Sed omnipotens, cui proprium est superbis resistere, eorum mirabiliter frangens superbiam, dignatus est exercitui suo subvenire, tribus miraculis præostensis. Primum fuit quod cum nos de regno Portugaliæ essemus eadem hora paucissimi, in nocte præcedenti bellum ex improviso, recepimus magnum exercitum de Templariis, & de Hospitalariis, & de magnatibus Regnorum Portugalen. & Legionen. Secundum fuit, quod in aere apparuit vexillum crucis gloriosum exercitui in victoriæ signum. Tertium fuit, quod in ipso belli conflictu, visa est utrique parti divinitus candidatorum turba, quod etiam testati sunt ipsi, qui fuerunt ibidem captivi Sarraceni, interrogantes ubi essent milites candidati, qui super eos compluebant tela, & eorum oculos excæcabant, propter quos etiam terga repente verterunt in fugam, ita quod densissima durante strage per decem, & amplius milliaria, ibique duobus Regibus interfectis, de Geen videlicet, & de Corduba, de cunctis, nisi fugæ præsidio, aliquis non evasit.

Conspectum in aere crucis signum. Visæ quoque cœlestes acies pugnare in infideles. Cæsi duo Reges Sars. cum infinita multitud.

XXXIV. Petitur ab Hon. ut hæreant crucesign. ad pellendos Hisp. barbaros.

*De tantis ergo miraculis, & de tanta victoria exercitui Domini collata divinitus congaudentes, ac de vestræ sanctitatis abundatia præsumentes ad pedes vestræ clementiæ provoluti petimus, quatenus ad Hispaniæ liberationem a sanctitate vestra mandatum exeat, ut & dictus exercitus peregrinorum ad cultum perfidiæ paganorum de tota Hispania penitus extirpandum nobiscum per annum remanseat, & quod tam ipsi, quam nostrates crucesignati, & signandi, illam habeant indulgentiam, quam haberent, si Terræ sanctæ subsidium personaliter exhiberent. Item petimus, ut ex quo guerram habemus cum Sarracenis * .... dominus Papa Innocentius statuit, expendatur eadem vigesima, quæ a clericis in Hispania debet solvi. Item petimus, ut peregrinos, qui propter nimiam moram, vel infirmitatem, vel paupertatem facti sunt impotentes accedere ad Terram sanctam, jubeat hinc reverti ad propria cum plena suorum peccaminum vestra sanctitas remissione.*

* quam

XXXV. Guillel. Holland. comes crucesign. dux.

Hactenus literæ ad Honorium, quem etiam Guillelmus Hollandiæ comes crucesignatorum magister equitum aliis reportatæ victoriæ certiorem fecit, addens (c) Reges Legionis, Castellæ, & Navarræ adventus crucesignatorum occasione inducias cum barbaris initas infregisse, spemque subjiciendæ Christianæ religioni totius Hispaniæ affulgere: urgeri se magnis precibus, ut una cum aliis moram trahat ad Sarracenos excindendos; seque in ea re a sede Apostolica consilium supplicem flagitare, expectareque imperia.

(c) Apud. Hon. l. 2. ep. 118.

Consulit Honor. an debeat subsistere.

Sanctissimo patri, ac domino sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ summo Pontifici Honorio Vuil. Holl. com. crucesignatorum comestabulus ejus devotus miles, debitam devotionem, & ad oscula pedum humilem subjectionem, &c.

Alcazar captum a crucesignatis.

Sarraceni plures baptismo abluti.

Ad aures vestræ sanctitatis cupio venire, quod cum in obsidione castri cujusdam Sarracenorum Alcazar Christianis valde inimicum, & damnosum, moram per aliquod tempus, cum centum navibus faceremus, divina clementia providente, cujus nutu omnia disponuntur, ipsum castrum expugnavimus, duo millia Sarracenorum in ipso captivando; ex quibus ipse dominus castri Avur nomine, natione tam inter Christia-

nos

nos, quam apud Sarracenos præcellens sacrosancto Baptismate cum centum aliis ablutus est. Credo, immo vehementer opinor, quod per eumdem Hispania Sarracenorum in magna parte fidei catholicæ debeat subjacere.

XXXVI. Reges Legionis & Navarræ cruce in Sarr. consignati.

Noverit sanctitas vestra, quod occasione nostri Rex Legionensis & Gal. Rex Navarræ, & alii quam plurimi, tam archiepiscopi, quam episcopi, cum principibus totius Hispaniæ signum crucis, super Sarracenos Hispaniæ susceperunt, & treguas cum ipsis Sarracenis diu habitas infregerunt, proponentes in proximo bella cum ipsis Sarracenis committere. Rogaverunt etiam nos, & cum maxima instantia monuerunt, quatenus in Hispania per instantem æstatem dignum duceremus remanere cum ipsis supra Sarracenos, omnipotenti Deo fideliter ministraturi. Quia igitur, pater sanctissime, spes nostra, consilium ac salus tota in vestra dependeat paternitate, ego tanquam filius obedientiæ mandato vestro paratus sum obtemperare; & cum omne desiderium meum ad vestram pendeat voluntatem & beneplacitum, paternitati vestræ humillime supplico, quatenus per latorem præsentium mihi dignemini demandare, ubi, & quando per aliquem nunciorum vestrorum voluntatem vestram plenius percipiam, per eumdem gratia vestra largitatem uberius accepturus. De hujuscemodi victoria divinitus concessa agit etiam, præter Godefridum (a) & Parisium, supra laudatus, ut recentiores omittamus, Cæsarius hujus temporis scriptor, qui eam ab iis se accepisse testatur, qui certamini interfuerant.

Guillel. offert se paratum excipiendis pontificiis impesiis.

(a) Cæs. l. 8. c.46.

XXXVII Pontifex ob partam victoriam numini gratias agit.

Victricibus præsulum literis acceptis Honorius, ingenti gaudio affectus, immensas gratias laudesque Deo agere, victores ut accepta ei cuncta referrent, atque in divinam ejus potentiam, victoriæ gloriam refunderent, hortari, denique ipsorum postularis respondere; proximo enim ineunte anno hæc rescripsit: (b) *O ineffabilis pietas, o immensa clementia, o inæstimabilis benignitas Dei nostri, qui a servis suis offensis continuis provocatus, continuo adest ipsis in veritate invocantibus nomen ejus, brevis, & quasi momentaneæ devotionis obtentu offensas longi temporis obliviscens, & juxta vocem propheticam ad eos, qui ad ipsum conversi fuerint se convertens.* Et infra, ubi ipsos hortatus est ne ob partam victoriam superbia insolescerent, ejusque gloriam viribus suis, sed divinæ potentiæ adscriberent; tum de conspecta in cœlo cruce, cujus virtute barbaros fuderant, subdidit ut ad divino numini referendas grates magno pietatis sensu se compararent.

(b) Lib. 2. ep. 810.

XXXVIII. *Ad agendas gratias illi, qui signo crucis, quod in cœlo apparuit, præfigente exiit in salutem populi sui, ut salvos faceret Christianos suos pro vestræ possibilitatis modulo assurgatis; quod & nos acceptis vestris literis fecimus in affluentia lacrymarum, ad exolvendas Deo pro tantæ dignationis gratia dignas laudes, Urbis clerum, & populum adunantes. Porro cum Terræ sanctæ succursum impediri occasione aliqua non velimus, petitionem, qua rogastis, ut crucesignatos, qui ad ipsius Terræ sanctæ succursum propter corporum infirmitatem, aut rerum inopiam procedere non valentes, arma vel alia bona sua conferrent, ad reparandum castrum Alcazar, juberemus ad propria libere remeare, concessa eis plena suorum indulgentia peccatorum, non duximus admittendam; ne forte per hoc contra vos ipsos Dominum contingeret provocari, qui sicut credimus, merito devotionis, quam ad ipsam Terram sanctam habent crucesignati prædicti, victoriam contulit antedictam. Ad hæc ipsis crucesignatis per literas nostras injungimus, ut dum eos in partibus vestris morari contigerit, plenam suorum peccatorum veniam indulgeatis, ac si ultra mare morerentur, in servitio Terræ sanctæ. Datum Lateran. 11. idus januarii Pontificatus nostri anno secundo.* Cæterum crucesignatos ipsos Pontificis imperio paruisse, aliisque crucesignatis orientalibus in oris commorantibus, subsidio adversus Sarracenos profectos ostendent ea, quæ sequenti anno dicentur.

Ad agendas gratias Lusitanos excitat.

Imperat crucesignatis iter in Syriam instituerent.

Quid vero egerint hoc eodem anno in Terræ sanctæ regionibus Andreas Pannoniæ Rex cæterique crucesignati, Godefridus (c) atque ex eo ut videtur, Matthæus Parisius, & Jordanus (d) referunt: Christianos, cum jam induciæ pactæ effluxissent, comparato florentissimo exercitu in hostium terras erupisse; in quo Ungariæ, Hierosolymæ, & Cypri Reges, cum duces Austriæ & Bavariæ, una cum aliis Germaniæ strenuissimis nobilibus viris, qui sub signis erant, præeunte patriarcha Hierosolymitano, magna episcoporum multitudine stipato, præferenteque cum sacro cantu partem dominicæ crucis, quæ hactenus a fidelibus recondita fuerat (fuisse enim illam ingruente cum Saladino bello in partes divisam, illiusque partem in prælio amissam, alteram hactenus religiosissime servatam provectorum ætate virorum assertio consentiebat) exhibita ergo sanctissima cruce. *Rex Ungariæ*, inquit auctor, *& dux Austriæ occurrentes deosculati sunt eam, cum tali signo obviam euntes soldano Babylonis, cujus filius Coradinus jactaverat se pugnaturum cum Christianis.* Addit auctor, cum instructis egregie agminibus moveret Domini exercitus, hostem trepidum terga subduxisse, XXXIX.

(c) Godef. in annal.
(d) Jord. MS. bibl. vat. sign. n.1960.

Elata in Sarrac. a patriarch. crucis domini pars.

xisse, nostrisque populandos agros reliquisse, atque ita nostros regionem Christi domini vestigiis olim consecratam perlustrasse, lavisseque in Jordane fluvio: deinde montem Thabor, in quo a Sarracenis arx munitissima, ad infestandam Ptolemaidem, ut supra vidimus, excitata fuerat, magna cum difficultate ascensu superasse, ac Joannem Hierosolymitanum Regem, præcipuum barbarorum ducem, qui ex arce ad abrumpendum nostris iter procurrerat prostrasse, reliquosque in fugam egisse; in descensu tamen, cum jam hostis vires collegisset, fidelium pluribus debilitatis, fauciatisque partum decus amisisse. Ex his Albertus Stadensis (a) refellitur, qui montem Thabor a nostris superiori anno recuperatum tradit.

Pie ab Andrea & Luipoldo adoratur. Illa Præeunte movent in Conradin. Sarraceni fuga subducunt.

(a) Stad. in chron.

XL. Mons Thabor frustra tentatus. Tertia in hostem excursio infeliciter succedit. Intempestivus Reg. Ung. recessus.

Addit Godefridus in tertia adversus hostem irruptione patriarcham cum dominica cruce non perrexisse, & Christianas copias gravissima a Sarracenis ex insidiis damna accepisse, atque ob hyemis asperitatem rerumque ac vestium inopiam, nisi vis frigoris remisisset, in extremum discrimen adductas, postea exercitum in quatuor agmina divisum, Regesque Ungariæ, & Cypri, frustra Ungarum patriarcha retinere nitente, Tripolim abscessisse, [1] quæ Jordanus (b) confirmat, [2] cujus historici verba, cum nonnulla alia afferat, decerpemus: *Exercitus* (inquit) *Domini quadrifariam divisus est & Rex Ungariæ & Cypri Tripolim profecti. Rexque Ungariæ brevi tempore commoratus magno damno Terræ promissionis recessit: peregrinos enim, galeas, dextrarios & jumenta cum armis secum traxit; multum admonitus a patriarcha ne sic recederet, tandem excommunicatus est cum sua sequela.* Fidelium communione ob id ejectum etiam tradit Parisius (c); pergit auctor: *Alia pars timidorum & effeminatorum remansit in Accon. Rex vero Hierusalem & dux Austriæ cum Hospitalariis S. Joannis & episcopis prædictis, & quibusdam aliis castrum* (illud Cæsariense fuisse ait Godefridus (d) cujus beneficio Cæsaream recuperatum iri spes affulgebat) *celeriter & utiliter firmaverunt, licet inimicorum sæpius narraretur adventus, & in ecclesia B. Petri patriarcha celebravit in purificatione B. Virginis: Templarii vero auxiliantibus peregrinis, & Hospitali de domo Theutonicorum, castrum peregrinorum reædificaverunt, quod prius dicebatur Filii Dei; ubi ea in fossione moneta ignorata inventa est, qua labores & sumptus alleviati sunt.* Jam

(b) Jord. MS. bibl. vat. sign. n. 1960. Desciscit a patriarch. anathemate.

(c) Par. hist Angl. In illius fundamen. inventus thesaurus. Arx a Reg. Hierosol. magnis operibus firmata.

(d) Godef. in annal.

NOTÆ [1] Recessus e Palæstina regis Hungariæ & regis Cypri in annum sequentem referendus, nec a Godefrido præsenti alligaretur, nisi ipsi fucum fecisset ratio anni computandi, quam adhibet Oliverius in historia Damiatina vulgata ab Eccardo in corpore Historiæ medii ævi tom. II. col. 1400. Oliverius enim annum a martio incipiens recessum utriusque regis anno 1217. recte consignavit, cum cardinalis de Vitriaco in epistola I. ad Honorium III. scripta, & vulgata in Anecdotis Martenii to. III. col. 288. notet ambos illos reges Accone profectos venisse Tripolim post festum epiphaniæ anni, ut ex contextu epistolæ illius colligitur, 1218. e Tripoli vero Antiochiam perrexisse Hungarus, *& sic deinceps usque Constantinopolim, & ita demum in patriam suam.* Asserit pariter idem Cardinalis tunc episcopus Acconensis profectum fuisse una cum illis comitem Tripolitanum, *ut sibi sororem suam daret in uxorem;* idest ut conjugium celebraret cum Melissena Hugonis regis Cypri sorore. *Nec longo elapso tempore*, pergit episcopus Acconensis, *rex Cypri mortuus est.* Regem hunc obiisse notat Sanutus anno 1219. lib. 3. cap. 3. pag. 208. Sed decessisse anno 1218. ex literis Honorii datis anno illo IV. idus julii certum est: Vide illas apud Raynaldum ad A. 1218. 19. Cum vero idem Acconensis episcopus, sicut & Oliverius in historia, regem Cypri a rege Jerosolymorum Johanne constanter distinguant, inducere mihi in animum haud possum Hugonem regem Cypri regis Hierosolymitani sibi titulum vindicasse, ex quo Johannis Brennensis uxore Maria fatis functa (jam autem obierat, cum anno 1214. data charta quædam relata in codice Melitensi num. XCII. ut probat diligens adnotator ejusdem codicis tom. I. pag. 380.) regni Hierosolymitani hereditas, quam illa ex matre Isabella filia regis Almerici obtinebat, in alteram ejus sororem Adelaidem ejusdem Hugonis regis Cypri uxorem devoluta est. Id equidem probatur eidem doctissimo ejus codicis adnotatori P. Sebastiano Pauli in loco laudato pag. 272. sed viri eruditi sententiæ opponimus tum authoritatem scriptorum quos supra dedimus, qui reges Cypri, & Hierosolymæ alterum ab altero distinguunt; quique pariter narrant regem Cypri anno 1217. adeoque post Mariæ obitum tantum abfuisse, quin regni Hierosolymitani jura Johanni Brennensi contenderet, ut cum illo potius arma sociarit; dein e regno illo secedens, non coactus, nec expulsus reditum in Cyprum sumserit. Insuper in charta quadam ejusdem codicis num. 106. Hugo regis Cypri, non vero Hierosolymæ titulo subscriptus legitur. Data est illa apud Nicosiam X. Kal. augusti anno dominicæ incarnationis MCCXVII. Ex hac charta intelligimus regem Cypri nonnisi sero hoc anno in Palæstinam venisse, cum junio exeunte adhuc in Cypro ageret. MANSI

[2] Post illa verba: *Jordanus confirmat*, addunt annales contracti: *multa porro ab Andrea Hungariæ rege præclare gesta in ea expeditione adversus Saracenos refert Andreas Spalatinus archidiaconus, sed ob insidias veneno illius vita comparatas ruptis desiisse, atque e Syria discessisse addit; in reditu vero transisse per Græciam, atque affinitatem cum Lascare Græcorum rege contraxisse data Belo primogenito in uxorem Lascaris filia; cumque per Bulgariam iter haberet ab Asane rege detentum, nec dimissum, donec ei filiam matrimonio jungeret.* MANSI

XLI. *Fridericus suos ad Hon. oratores mittit.*

Jam ad occidentales sermonem convertamus. Misit ad Honorium eodem anno suos oratores Fridericus electus Imperator, ut de adepto pontificatu Honorio gratularetur, Imperii insignibus ab eo redimiri flagitaret, tum de apparanda alia in orientem expeditione, crucem enim, ut ante diximus sibi affixerat, ageret: cui Honorius, ut rem qua opus erat consilii maturitate tractaret, legatum Apostolicum ad ipsum se transmissurum rescripsit (*a*): *Nos ergo ad ea, quæ Dei, & Ecclesiæ Romanæ honorem, ac exaltationem tuam respiciunt aspicientes, ad te legatum nostrum disponimus destinare, per quem, tam super iis, quæ ex parte tua nobis fuere proposita, quam super Terræ sanctæ succursu celsitudini regiæ secundum quod expedire videbimus, curabimus respondere, &c.* monet ipsum ut se in obedientia erga Romanam Ecclesiam retinenda constantem exhibeat, postremo additur: *Dat. Lat.* VI. *id. april. pont. nostri anno* 1. Postridie vero ejus diei tum ecclesiasticos, tum laicos fidos Friderico obsequentesque esse jussit (*b*). Quamvis vero non constet, quidnam literis ad Pontificem datis postulaverit, verisimile tamen est, ipsum Imperii ornamenta, atque insignia conferri sibi petiisse. Nec prætermitto Honorium initæ Fridericum inter & Waldemarum Danorum Regem concordiæ, Waldemari rogatu, auctoritatem suam adjunxisse (*c*).

(a) Hon. l. 1. ep. 859.

(b) Ep. 860.

(c) Ep. 220.

XLII. Aliam per idem tempus legationem accepit Pontifex ab Rege altero, nimirum Othocaro Bohemo, quem commendavit plurimum, (*d*) quod Apostolicæ sedis, studiosissimus esset, quo etiam nomine nobiles Bohemiæ viros effert laudibus. (*e*) Et quamvis ea pontificiis ad ipsum literis non ita perspicuum sit, quonam ipsius postulata spectaverint, tamen ex iis quas Pontifex ad episcopos Pragensem & Olomucensem scripsit, (*f*) constat Regem rogasse, ut audaciam T... nepotis sui infringeret, qui crucesignatæ militiæ nomine dato, regium quoddam castrum proditione occuparat, ac præstiti a se jurisjurandi religione posthabita, tum Regis tum ecclesiarum bona opesque diripiebat. Quibus Honorius episcopis mandavit, invasorem ad restituendam, quam detinebat, arcem censuris ecclesiasticis compellerent.

(d) Ep. 281.

(e) Ep. 282.

(f) Ep. 280.

Nepos Othoc. Regis in Bohem. seditiones excitat.

XLIII. *Ab Honorio censuris ictus.*

Verum qui Bohemorum Regem ob summam illius erga sedem Apostolicam observantiam extollit, deinde ab officio recedentem arguit (*g*) primum quod clerici in eo regno non solum coram laicis judicibus causam dicere cogerentur, verum extremo quoque, & ignominioso supplicio ab iisdem afficerentur; tum quod latum a Pragensi episcopo interdictum floccifaceret, quanquam eadem sententia cautum esset, ut qui illud violassent, anathematis pœnam continuo incurrerent; postremo quod episcopi aliorum ecclesiasticorum virorum jura invaderent: quocirca admonet, ut quod contra bonum & æquum videretur, etiam a nemine interpellatos corrigeret atque emendaret; apposita est epistolæ dies decimo kal. jul. Agit etiam his de rebus Joannes Longinus, (*h*) additque Andream (ita Pragensem episcopum vocat) primo Regem regnique optimates ecclesiasticam libertatem prorerentes fidelium cœtu abegisse; inde vero, cum illi ecclesiasticas censuras contemptui haberent, universum Bohemiæ regnum sacris interdixisse; denique ipsorum furorem veritum, sede IV. id. april. relicta Romam se recepisse, neque inde postea pedem extulisse. At longe verius est ex recensitis Honorii literis colligi episcopum primo regnum interdicto subjecisse, deinde quod interdictum ludibrio haberetur, in principes illos anathematis pœna animadvertisse. Præterea Pontifex Maguntinum archiepiscopum graviter arguit, (*i*) interdicti sententiam a Pragensi episcopo latam, atque ab Apostolica sede confirmatam, revocare ausum esse.

(g) Ep. 814.

Pontificiæ apud Regem querelæ nonaullæ.

(h) Long. hist. Pol. l. 6. an. 1216.

Objurgatur ab Honor. Mag. arch. Bohemia ob eccles. libertatem violatam a Prag. ep. sacris interdicta.

Interdictum a Magunt arch. perperam sublatum.

(i) Honl. 1. ep. 513.

XLIV. *Rex Bohem. Pontificiis monitis obtemperat.*

Verum cum Rex patris optimi objurgationem ea qua par esset animi demissione excepisse præseferret, Honorius insignes amoris notis ad eum literas exaravit (*k*): *Sicut princeps catholicus redargutionem Apostolicam, qua te paterno affectu, prout ad nostrum spectat officium, corripuimus, non solum patienter, sed gratanter etiam recepisti, sicut nobis eædem tuæ literæ declararunt, tuam nihilominus excusans humiliter innocentiam, super iis, quæ contra ecclesias, & ecclesiasticas venerabilis frater noster Pragensis episcopus te asserit usurpasse. Petitionem ergo, quam nobis fecisti per literas ante dictas, ut videlicet ante adventum solemnium nunciorum tuorum, quos in brevi asseris te missurum, nihil contra te vel terram tuam ad petitionem ipsius episcopi faciamus, eo benignius admittentes, quo inter cæteros mundi Reges te, tuæ devotionis merito, quadam speciali diligimus charitate, nihil contra te, vel terram tuam post receptionem literarum ipsarum, ad petitionem ipsius episcopi fecimus, vel etiam faciemus, quousque nuncii tui venerint supradicti, nisi forsan usque adeo eorum differretur adventus, quod merito videretur eos non debere ulterius expectari. Dat. Later.* XV. *novemb. pont. nostri ann.* 2.

(k) Lib 2. ep. 607.

Honorius blande cum eo agit.

XLV. *Albertus comes in Livon. pro fide tuenda expeditionem meditatur.*

Hoc eodem anno cum statuisset Albertus Alsatiæ comes subsidio proficisci Christi fidelibus Livoniæ, qui ab ethnicis hominibus vexarentur, Honorius ejus animum Apostolicis literis vehementius accendit. (*l*) Præterea cum archiepiscopus

(l) Lib. 1. ep. 197.

pus Magdeburgensis nonnullas infidelium terras imperio Christiano adjunxisset, metropolitico jure subjectas esse jussit. (a) Cumque Christianorum numerus illis in regionibus mirum in modum auctus esset, Livoniensi antistiti novas ecclesias cathedrales ibi condendi, atque episcopos præficiendi partes demandavit (b). Quo item anno plura tribuit privilegia Lundensi archiepiscopo, primum enim potestatem ei fecit, singulos e monachorum singulis ordinibus ad familiæ suæ emendandos expoliendosque mores deligendi: deinde legationis munus in Lundensi & Upsalensi provinciis injunxit (c). Tum concessit (d) ut re necessaria urgente filios non legitime natos sacris initiari posset. Postremo Lundensis archiepiscopi primatum in Sueciæ regnum confirmavit: (e) is enim metropolitanum Upsalensem archiepiscopum consecrare eique pallium a Lundensis & Upsalensis ecclesiæ nunciis obtentum ab Apostolica sede, tribuere consueverat, Upsalensis vero jurejurando interposito, ipsi se fidum obsequentemque futurum polliceri: id ergo Innocentius diploma Andreæ Lundensi archiepiscopo dato, aliorum Romanorum Pontificum exemplum secutus, ratum firmumque jussit esse. Perstrinxit (f) vero acerrime Salisburgensem archiepiscopum ob creatum temere Wolcherum abbatem, cum lis adhuc coram judicibus a sede Apostolica delegatis penderet, præcepitque male gesta evoluto ab acceptis literis mense rescinderet.

[(a) Ep. 430. (b) Lib. 2. ep. 655. (c) Lib. 1. ep. 199. (d) Ep. 246. Lundensi arch. Sueciæ primat. confirmatur. (e) Lib. 2. ep. 727. (f) Ep. 626.]

XLVI. Præerat vero per id tempus Salisburgensi ecclesiæ Eberhardus, qui quamvis hac in re ab religione officii incaute deflexisset, mox tamen quidquid contra justitiam atque æquitatem esse videbatur, emendavit, namque ab eo rogatus Honorius, ut novam Apostolica auctoritate sedem in Sechgobensi urbe erigeret, quo fideles quorum salus ob tenebras ignorantiæ, quibus in iis Stiriæ versus Ungariam partibus erant involuti, periclitabatur, a novo episcopo Christiana religione excolerentur, Eberhardi zelum ac virtutem datis ad ipsum hisce literis laudibus extulit: *Et tibi meritum incomparabile comparas apud Deum, & nobis spiritualium præstas materiam gaudiorum, quia sicut minister Christi, & mysteriorum Dei providus dispensator, familiæ tibi creditæ non plus præesse cupiens, quam prodesse, postponis lucra temporalia profectibus animarum, & in grege tibi commisso non quæ tua, sed quæ sunt Christi requirens, non tam pasci ab ovibus, quam eas pascere delectaris; quin potius, ne quod absit, illas non agnoscere, vel non agnosci ab illis arguaris a Domino, cui es redditurus, de omnibus rationem; nec ipse voce prophetica conqueratur: Factus est sicut grex perditus populus meus, & si eum nequiveris visitare, curam gregis ipsius in plures dividere providisti nuper unum ei præficiendo pastorem, & nunc præficiendi alium licentiam a nobis cum instantia postulando, &c. Dat. Later. IV. non. decembr. pontif. nostri anno 2.*

[Salisburg. arch. flagitante Sechgob. sedes erigitur. Hon. ep. 741. Commendatur ab Hon. arch. zelus.]

XLVII. Ut æquissimis Eberhardi postulatis annuit Honorius, ita ab Wladislao Kaliciæ in Polonia duce precibus solicitatus, ut initam cum Wladislao patruo concordiam auctoritate Apostolica corroboraret, ejus votis morem gessit patrociniumque illius arripuit; (g) de pacis vero confectæ legibus extant literæ ad Gnesnensem archiepiscopum ejusque suffraganeos (h). Porro de ducum discordiis agit breviter Joannes Longinus: (i) archiepiscopo vero, quem modo memoravimus, aliis scriptis literis Pontifex testatur (k) magnum sibi dolorem attulisse mala quæ Poloni ex ethnicorum hominum incursionibus patiebantur, sacri Hierosolymitani voti vinculis absolvere, ac permittere, ut tum ipse, tum alii illius provinciæ crucesignati, in Christi hostes arma converterent; atque hoc argumentum complectuntur Apostolicæ literæ ad Prussiæ episcopum: cui insuper Pontifex permittit, (l) ut eos crucis signaculo insignire posset, qui adversus barbaros dimicare vellent.

[Inita inter Kaliciæ ducem & patruum concordia ab Hon. corroborata. (g) Lib. 1. ep. 249. (h) Ib. ep. 273. (i) Long. hist. Pol. l. 6. an. 1214. (k) Hon. l. 1. ep 266. (l) Ib. ep. 298.]

XLVIII. Neque illud hoc loco reticendum videtur, extare in pontificio hujus anni regesto, (m) Leski Poloniæ ducis literas ad Pontificem, quibus Romanam Ecclesiam omnium matrem esse profitetur, seque ei semper obedientem fore de eo nos supra egimus (n):

[Leskodux Polon. profitetur Rom. eccles. primatum. (m) Ep. 392. (n) An. 1207. ex Longino & Chramer.]

Honorio Papæ L.. dux Poloniæ filialem obedientiam.

Omnes quos aqua baptismatis in unitate ecclesiasticæ disciplinæ solidavit, scire debent, & confiteri sanctam Romanam Ecclesiam esse totius orbis magistram, & dominam. Nam ut ex instructione patrum nostrorum episcoporum, & aliorum ecclesiæ rectorum didicimus, quod hæc Ecclesia est mater nostra, quæ ex uberiori jure cælitus sibi concesso, in solvendo, & ligando plenitudinem habet potestatis; huic sic nos filii ecclesiæ submittere colla humiliter debemus, ut & ipsa maternæ charitatis affectu nos pertractet, & nos ei debitam exhibeamus reverentiam. Ego igitur inspecto tenore vestrarum literarum Deum laudavi, Deo referens gratias, quod singulis prout vult sua dona largitur, & quod vos patrem & rectorem totius orbis constituit. Promitto igitur sanctæ Romanæ Ecclesiæ, omnimodam fidelitatem, & me paratum in defensionem ecclesiarum, quandocunque eas per aliquos invasores opprimi videro. Peto etiam vos, ut in omnibus meis necessitatibus vos meum sentiam

[Illius eadem de re lit. Honorio transmissæ.]

protectorem. Hactenus Lesko cujus pietas illustribus adeo notis exarata novatorum de Ecclesia detrahentium sceleratam impudentiam confundere potest; sed de eo satis: a pio principe ad impios Albigenses sermonem traducamus.

XLIX. Honorii studium in Albigen. ad pietatem traducendis.

Apostolicam in primis solicitudinem, Honorius ad submittendos in eas partes viros scientia, ac pietate excultissimos, ad imbuendos catholica doctrina eos, qui piorum coetui, abjurata hæresi, se aggregarent; tum confutandos errores, collocavit (*a*). Parisienses enim academicos literis suis excitavit, ut in provinciam Tolosanam ad navandam strenue erudiendis populis operam excurrerent: *Universitatem vestram rogamus attentius, & monemus per Apostolica scripta mandantes, quatenus illuc aliqui ex vobis accedant, qui causam Dei agentes, ex animo lectioni, prædicationi, & exhortationi vigilanter insistant, & sicut boni dispensatores multiformes gratiæ Dei, illam in alterutrum administrent, ita quod exterminato exinde veteri Gebusæo populum acceptabilem Deo reddant. Nos enim cuilibet illuc divini amoris intuitu accedenti secundum fervorem devotionis, peccatorum suorum veniam de divina confisi misericordia pollicemur, quam indubitanter quisque sperare potest, etiam nemine pollicente, quia ille, de cujus munere venit, ut sibi a fidelibus suis laudabiliter serviatur, dat virtutes, & præmia largitur, & in pauca fideles constituit supra multa. Datum Laterani* XIV. *Kal. febr. pontificatus nostri anno primo.*

(*a*) Ep. 190. Parisiensis Acad. doctores excitat ad navandam in ea re operam.

L. Desudabat tum felicissime in ea provincia D. Dominicus una cum suis ereptisque ex dæmonis manibus innumeris animabus gloriosissimas palmas non sine magnis exantlatis laboribus colligebat; quem Honorius currentem sponte ab bravium hisce apostolicis vocibus incitavit:

Priori, & fratribus S. Romani prædicatoribus in partibus Tolosanis.

Gratulatur D. Dominico in ea provincia desudanti.

Gratiarum omnium largitori, gratiarum dignas referimus actiones in gratia Dei, quæ data est vobis, in qua & statis, & stabitis finaliter ut speramus, quia interius charitatis flamma flagrantes, exterius famæ fragratis odore, qui & sanas delectat, & reficis mentes infirmas, quibus etiam, ne remaneant steriles, spirituales mandragoras, tamquam studiosi medici, exhibentes, eas semine verbi divini vestra salutari facundia fæcunditatis, sic velut servi fideles talenta vobis credita erogantes, ut eadem reportetis Domino geminata, sic sicut invicti Christi athletæ, scuto fidei & galea salutis armati, non timentes eos, qui corpus possunt occidere, verbum Dei, quod est penetrabilius omni gladio ancipiti, magnanimiter contra fidei exeritis inimicos, sic in hoc mundo vestras animas odientes, ut in vitam æternam custodiatis easdem.

LI. Hortatur ipsum ac socios ad perseverantiam.

Cæterum quia finis, non pugna coronat, & currentibus in stadio virtutibus universis sola perseverantia bravium accipit destinatam, charitatem vestram rogamus, & hortamur attente, per Apostolica vobis scripta mandantes, & in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus magis ac magis in Domino confortati evangelizare verbum Dei studeatis; opportune, importune instantes, & opus evangelistæ laudabiliter adimpleatis. Si quas autem propter hoc tribulationes passi fueritis, non solum eas æquanimiter toleretis, sed gloriemini cum Apostolo, in eisdem gaudentes, quia digni habiti estis pro nomine Jesu contumelias sustinere. Hoc enim leve, & momentaneum tribulationis immensum pondus gloriæ operatur, ad quam non sunt condignæ hujus temporis passiones. Nos quoque intendentes vos tamquam speciales filios favorabiliter confovere, petimus, ut pro nobis offeratis Domino vitulos labiorum, si forte quod nostris meritis non valemus, vestris suffragiis assequamur. Dat. Later. VII. *kal. febr. pont. nostri an.* I.

LII. Bertrand. Card. missus contra Albig.

Ne denique Apostolici officii partes ullas prætermitteret, Bertrandum tit. SS. Joannis & Pauli presbyt. Cardinalem legationis munere auctum ad conciliandos Ecclesiæ hæreticos, sopiendos enascentium bellorum fragores, aliasque controversias æquitate dirimendas misit, [1] datis tum ad ipsum (*b*) literis, tum ad Galliarum archiepiscopos (*c*) Ebredunensem, Aquensem, Viennensem, Narbonensem, & Auxitanum, aliosque inferiores præsules, illi obtemperare jussit. Imposuit etiam legato munus, ut in Massilienses qui (*d*) non sine hæreseos suspicione clerum immaniter oppresserant, atque etiam dum solemnis supplicatio agere-

(*b*) Lib. 2. ep. 241. (*c*) Ep. 283. (*d*) Ep. 286.

NOTÆ [1] A*liasque controversias æquitate dirimendas misit.* Adde ex annalibus contractis: *Cæterum Simon Montfortius humanarum rerum illecebris dellastus ingrati in Deum animi vitium contraxisse visus est, cum jura Narbonensis ecclesiæ invasit, contemptis archiepiscopi censuris, de quo Honorius certior factus Bertrando eidem cardinali provinciam dedit [epist. 314.] ut in ea controversia justam decretoriam sententiam ferret. Dum vero ecclesiastica jura temere invadit Simon divino destitutus præsidio ab hæreticis casus est proximo anno, divinaque providentia consequentibus annis arcano alio ordine ad hæresim excindendam usus est; observat enim Gullielmus de Podio Laurentii cap. 30. Simonem magis affectasse principatum, quam religionem stabilire:* Jam tunc, *inquit*, dominus dabat signum, quod ab ejus via recessisset, superbe imperabat, nec dabat operam purgandæ terræ ab hæretica pravitate propter quod totum fuerat inchoatum. MANSI

retur, in eos fceleratiffime impetum fecerant, diffregerant cruces, laniarant facras veftes, tum fanctiffimam Euchariftiam conculcarant, nifi rite crimen expiarent, anathema atque interdictum jacularetur: tradidit præterea difcutiendæ Narbonenfem inter & Montfortium exortæ controverfiæ provinciam (*a*): quem tamen poftea archiepifcopum, qui fe Narbona injuria pulfum querebatur, atque epifcopum Helenenfem Romam evocavit: Montfortio vero conceffit, (*b*), ne apud aliud, quam legati tribunal, caufas fuas difceptare cogeretur.

(*a*) Ep. 104.

(*b*) Ep. 693.

LIII. Raymundus junior Montfortio bellum infert. Belliquadrum obfidione captum.

Cæterum incubuit hoc anno Montfortio belli graviffimi moles, quæ anno fuperiore proditorum fcelere ac nefario confilio conflata eft, tandemque illum anno fequenti oppreffit: dum enim ex fedis Apoftolicæ imperio e fuo comitatu ad comprimendos nonnullos Provinciales hæreticos irrupiffet, atque Azemarum comitem perfequeretur, Raymundus fenior comes exauctoratus, captata Montfortii abfentis occafione, ex Aragonia prorupit, ac filenti agmine Tolofam muris exutam ingreffus cives ad defectionem traxit, urbemque diligentia fumma aggeribus defixifque palis munivit, tum ad expugnandam arcem, dictam Narbonenfe palatium, in qua Simonis ac fratris Guidonis necnon Almarici & Guidonis alterius filiorum Simonis uxores una cum familia verfabantur, impetus convertit. Exeruit tum Bertrandus in Tolofanos ecclefiæ cenfuras, quas perduelles contempfere: moxque Montfortius eo correptis copiis, exactis prius a Montalbanenfibus admodum fufpectis obfidibus, ad cingendam obfidione Tolofam advolavit.

Deficiunt Tolofates a Montfortio. Eo provolat Montfortius.

Armatus in Garumnam cadit Feliciter emergit.

LIV.

(*c*) Vallif. hift. Albig. c.85.

[1] Diviferat exercitum initio, ut caftra duobus in locis metaretur; fed cum imbelles copiæ viderentur; in unum omnes fuos coacturus, dum fluvium traiiceret, is cafus, quem Vallifernenfis narrat, contigit: (*c*) *Dum comes Montisfortis totus armatus & in equo armato navem intrare vellet, in flumen cecidit, ubi aqua profundiffima cernebatur; qui cum non appareret, timor & tremor, & planctus nimius noftros tenuit univerfos, Rachel plorat filium, infernus dolofe exultans ululat, noftros appellat orphanos vivo patre: fed qui ad preces Heliæ fecurim in aqua fupernatare voluit, noftrum de aquæ abyffo levavit principem, manus conjunctas ad cælum devotiffime extendentem, quem noftri de navigio cum gaudio fufcipiunt, & fanctæ matri Ecclefiæ fervant incolumem.* Periculo liberatus comes, majori ardore conatus omnes in urbem impreffit, quos hoftis audacia fregit: dum vero in ea verfaretur obfidione, Carcaffonenfi atque Aginnenfi prætoribus urbanis D. Dominici res (Romam enim hoc anno divifis per Hifpanias & Gallias fociis fe contuliffe fcribit ejus vitæ auctor, *d*) commendavit his verbis: *Mandamus vobis & præcipimus, quatenus omnes res & domos chariffimi noftri fratris Dominici canonici ut propria cuftodiatis & defendatis. Datum in obfidione Tolofæ idibus decembris.* Quod tacendum non eft vifum, ut fingulare amoris in virum fanctiffimum argumentum; unde non exigua in Montfortium laus redundat.

(*d*) Apud Sur. to. 4. l.2. c.2. Tolofam obfidet. Illius in D. Dominicum ftudium.

LV. Jacobus Rex Arag. Montfortio infeftus.

Conjurarunt interea adverfus Montfortium Jacobus Rex Aragonum, qui magnas copias ad ferenda Raymundo auxilia inftruxit, tum Fuxenfis comes Raymundufque junior, qui in armorum perfidiæque focietatem Avenionenfes, Maffilienfes, Belliquadrenfes, Tarrafconenfes, ac S. Ægidii cives traxit, adeo ut in extremum difcrimen fideles adducerentur; cum licet ii principes non ad tuendos hæreticos profilirent in arma; fed de principatu contenderent: Ex eo tamen religionis caufa non parum labefactabatur. Quæ cum ad Romanum Pontificem emanaffent, mox Bertrando A. S. L. fcriptis x. Kal. nov. literis (*e*) præcepit, ut Ja-co-

Qui populi in Montfortium coierint.

(*e*) Ep. 692.

NOTÆ [1] PAragraphum hunc ita exorditur annalifta in fuo opere contracto. *Dum vero Tolofa ab exercitu crucefignato obfidebatur, quadraginta Anglos e mediis undarum verticibus divinitus ereptos precibus S. Dominici refert Jordanus in ejus vita*: cum, *inquit*, vir chriftianiffimus comes Montisfortis cum crucefignatis obfideret Tolofam, venerunt peregrini de Anglia volentes S. Jacobi limina vifitare, qui propter excommunicationem vitantes Tolofam, navem modicam intraverunt, ut fluvium pertranfirent; præ multitudine autem (nam fere quadraginta erant) abforpta eft navis, & fubmerfi funt omnes, ita ut nec eorum capita apparerent. Erat tunc ibi orans in ecclefia vicina juxta fluvium S. Dominicus, qui ad clamorem pereuntium, & circumftantis exercitus excitatus, feftinus occurrit, videnfque proximorum periculum, compaffione permotus, toto corpore profternitur, expanfifque in modum crucis manibus flens amariffime clamavit ad dominum, ut fuos peregrinos liberaret a morte, & poft pufillum furgens ab oratione, converfus ad fluvium fumpta de Deo fiducia imperavit dicens: Præcipio in nomine Chrifti, ut ad ripam omnes veniatis. Mira res, fed ab eo facta, qui facit mirabilia magna folus! ftatim ad hanc vocem omnes, qui fubmerfi in aquis tanto tempore latuerant cunctis videntibus, qui ad iam trifte fpectaculum aderant, fuper undas apparuerunt; tunc undique accurrentes, & extendentes eis lanceas, & haftas avulfos de fluctibus incolumes eduxerunt, clementiam Salvatoris, & fui almi confefforis Dominici merita prædicantes. MANSI

Vetat Honorius Aragonios Montfortium bellum petere.

eobum atque Aragonios Montfortii ditionem invadere, atque imperatas ab synodo œcumenica inducias violare vetaret; ac si jus aliquod in comitem contenderent, judicio apud sedem Apostolicam & æquitate, non armis certarent: si vero moverent bellum, ipsos anathemate terrasque interdicto sacro feriret; aliis etiam literis (*a*) Jacobum Regem atque Aragonios a ferendo Tolosanis auxilio abducere conatus est, perstrinxitque, magno religionis damno Apostolico legato repugnasse.

(*a*) Ib. ep. 818.

Jacobum ab ea coitione abducere nititur.

Illustri Regi Aragonum.

LVI. *Utinam prava consilia tuam adolescentiam non seducant, nec impellant ad aliquid faciendum, per quod videaris ingratus & immemor beneficiorum & gratiæ, quæ Apostolica sedes tibi studuit exhibere, te de illorum manibus, quos inimicos reputas eruendo, ac reddendo tibi terram tuam, pariter & te terræ. Profecto sic cœpit Apostolica sedes ostendere affectum suæ dilectionis in parvulo, ut merito devotionem invenire debeas in adulto. Ad quod si te aliud non deberet inducere, sufficeret, quod Regnum tuum ad Romanam Ecclesiam noscitur pertinere. Audivimus autem, & audientes nequivimus non mirari, quod civibus Tolosanis, qui negocium pacis & fidei, tantis personarum, & rerum laboribus, & dispendiis in illis partibus procuratum, subvertere moliuntur, ad hoc impendis consilium, & juvamen legato Apostolicæ sedis, in cujus oculis hæc attentant, immo verius nobis ipsis, quorum ibi gerit personam, & vices, eo una cum illis opponere non verendo.*

Increpat cum Tolosanis sentire.

LVII. *Quoniam igitur quanto magis ad bonorem tuum, & exaltationem intendimus, tanto amplius cupimus, ne aliquid facias, per quod circa te nostra gratia tepescere debeat, serenitatem tuam rogamus, monemus & exhortamur, attentius per Apostolica scripta tibi, sicut possumus districte præcipiendo mandantes, quatenus sicut charam habes divinam, & apostolicam gratiam memor literarum, quas super eodem negocio jamdudum direximus tibi, & baronibus regni tui, Tolosanis ipsis per te vel tuos non impendas, vel impendi permittas contra negocium pacis, & fidei, ac legatum ipsum, quem propter illud ad partes illas direximus, consilium, vel juvamen, sed ab eorum civitate revoces omnes tuos, qui ad eam accessisse dicuntur & ad eam propter hoc accedere de cætero non permittas, nec aliam terram, quæ in partibus illis Ecclesiæ Romanæ nomine possidetur, & ad cujus tuitionem legatum misimus antedictum, per te vel tuos impugnes aliquatenus, vel molestes, preces, & præceptum nostrum taliter auditurus, quod in te devotionem speratam, & debitam agnoscentes, ad commodum, & honorem tuum ferventius aspiremus; alioquin ita posses contra te nos, & Romanam Ecclesiam provocare, quod regnum tuum per extraneas gentes comprimere cogeremur. Dat. Later. v. kal. jan. pontificatus nostri anno 2.*

Rogat ut cœptis absistat.

LVIII. Hactenus Pontifex qui sequenti die apud S.. virum principem procurandis Aragoniæ & Cathaloniæ rebus præfectum (nondum enim Jacobus ob ætatem, gerendis rebus imparem, regnum moderari poterat) literis questus est (*b*) Regem, ejus atque aliorum procerum opera, magno fidei periculo Tolosanorum partibus se implicuisse. Pari solicitudine Honorius Tolosanos, qui defecerant, ad officium gravissimis literis (*c*) revocare, tum Avenionenses (*d*) Massilienſesque atque alios fœderatos, qui in Montfortium arma sumpserant, scriptis ad magistratus literis, ab ea nefaria societate divellere tentavit, quos cum Bertrandus legatus Apostolicus ecclesiasticis censuris defixisset, iis pollicitus est, si imperiis ecclesiasticis se accomodarent, vibratas censuras dissolutum iri, atque Ecclesiæ complexu amantissime excipiendos fore.

(*b*) Ep. 823.

(*c*) Ep. 817.

(*d*) Ep. 826.

Civibus Avenionensibus spiritum consilii sanioris.

Cum vestra non ignoret discretio, quantis periculis, & dispendiis personarum, & rerum negocium pacis, & fidei sit in partibus provinciæ procuratum, miramur non immerito, & movemur, quod illud distimini perturbare dilecto filio nobili viro S.. comiti Montisfortis, immo catholicæ fidei, cujus propugnator existit, etiam Apostolicæ sedis legato, qui personas, & vices nostras in partibus illis gerit, vos pertinaciter opponendo.

LIX. *Licet autem idem legatus, vestris provocatus injuriis, in vos, & terram vestram excommunicationis & interdicti ac demum expositionis sententiam promulgarit, nos tamen cupientes vos ad viam rectitudinis revocare; universitatem vestram monemus, rogamus, & obsecramus in Domino, & per apostolica vobis scripta, sicut possumus, districte præcipiendo mandamus, quatenus ab infestatione dicti comitis, immo Dei, & Ecclesiæ quiescentes, erga ipsum legatum tales vos exhibere curetis, quod non solum absolutionis beneficium, sed aliam quoque gratiam ab ipso, & a nobis mereamini obtinere. Nos enim volentes procedere vobiscum in spiritu lenitatis, eidem legato nostris damus literis in mandatis, ut si ad ejus volueritis redire mandatum, ipse a vobis idonea cautione recepta, præfatas sententias sine difficultate relaxet, & vos sicut Ecclesiæ filios benigne pertractans, querelas si quæ obortæ sunt inter vos, & comitem memoratum, amicabili studeat compositione*

Jubet Avenionenses id fœdus damnare.

ne sopire, & si forte aliquid difficultatis vel emerserit in futurum, quod per eum nequeat terminari, illud ad nos referre procuret, ut nos veritate plenius intellecta, procedamus sicut secundum Deum, & justitiam viderimus procedendum. Datum Later. IV. kal. januar. pont. nostri anno secundo. In eodem modo scriptum est super hoc consulibus, & populo Massiliensi, & hominibus Terrasconensibus, Belliquadrensibus, consulibus & populo Villæ sancti Ægidii.

Studet alios ab eo divellere.

LX. Raym. junior hujus conjurationis auctor. (a) Lib. 2. ep. 825. Sollicitatur ab Honorio ut redeat ad officium.

Commoverat hosce populos Raymundus junior alterius Raymundi exauctorati filius, qui beneficio Apostolico male erat usus, cum enim juste ob parentis crimen omni ditione exui potuisset, in concilio tamen Lateranensi iis paternis terris, (a) quæ in Provinciam excurrebant, benigne donatus fuerat. Hunc ergo Honorius ingrati animi adversus Ecclesiam, quam in discrimen in iis partibus conjecerat, vitii arguit, desisteret a male cœptis, paternoque infortunio ad non temere affligendam fidei causam erudiretur.

R . . filio nobilis viri Raymundi quondam comitis Tolosani spiritum consilii sanioris.

Licet pater tuus sic vehementer offenderit, ut non solum ipse, sed etiam ejus posteritas propter ejus offensam exheredationis noscatur sententiam meruisse, Apostolicæ tamen sedis benignitas tuam adolescentiam miserata, quamdam partem terræ quam idem pater tuus citra Rhodanum obtinebat, in sua tenuit potestate, ut de illa tibi paterna non sequenti vestigia gratiam faceret, prout expedire videret. Tu autem, sicut dolentes accepimus, factus paternæ malitiæ imitator, subvertere niteris fidei, & pacis negocium in partibus illis tot personarum, & rerum dispendiis procuratum; terram ultra Rhodanum positam perturbando, in Apostolicæ sedis injuriam, & contemptum, qui domesticis edoctus exemplis satis deberes agnoscere, quam periculosum sit contra stimulum calcitrare. Romana enim Ecclesia non suis fulta viribus, sed divinis, etsi pressuras interdum sustineat, ex quo tamen contra rebelles incipit extendere manum suam, ubi gravius conculcata, & oppressa videtur, ibi mirabilius Deo faciente triumphat.

LXI. *Monemus igitur nobilitatem tuam attentius, & hortamur, ut consilia prava despiciens, quibus fuisti hactenus circumventus, & Apostolicæ sedis benignitatem potius, quam austoritatem satagens experiri, terram ipsam sitam ultra Rhodanum, per te, vel per alios non perturbes, sed ita mandatis nostris te devotum exhibeas, quod effectu Apostolicæ gratiæ non frauderis.*

Incussæ illi minæ.

Patris igitur tui pericula te cautum efficiant, ne ponas Deum tibi contrarium, & te Deo, sed si adversus aliquem pro te, vel tuis adjutoribus, justam te credis habere querelam, illam apud Apostolicam sedem deferre procures, a qua justitiæ recipies complementum. Dat. Later. IV. kal. januar. pont. nostri an. 2.

Jubet controversiam sedi Ap. committere.

XXII. Revocare nititur ad concordiam Fuxensem comitem. (b) Ib. ep. 824.

Compescere etiam studuit Honorius (b) Fuxensem comitem, qui se ob defensam hæresim ditionis suæ parte a Monsfortio spoliatum dolebat, atque ex adversa Vasconiæ parte infesta in illum signa attollebat. Cum vero modica spes esset eos principes Apostolicis jussis frænatum iri, atque scelerate correpta arma posituros, Pontifex Montfortii salutis anxius, ne tot circumventus hostibus sub illorum insidiis atque potentia, ut sequenti anno contigit, satisceret, Philippum Galliarum Regem literis solicitavit (c) ut viro nobili clienti suo stipendiarioque Gallicæ aulæ operam explicaret, in eo bello religionis causam & Francorum rem agi, quos hostes ex iis locis penitus excindere, erecta tot præliis crucis ac fidei trophæa prosternere molirentur, conjunctum cum Montfortii causa regium honorem, cum ab ipso comes principatum magna ex parte (minor enim Aragonum sceptro obnoxia erat) fiduciario jure accepisset: proinde copias ex iis, qui bello sacro sumpta cruce se non devovissent, conflatas auxiliares submitteret; sui enim esse consilii crucesignatos in Terræ S. subsidium mittere. Tum etiam Galliarum episcopos (d) excitavit, ut cum religio in Montfortio, cujus illum sæpius in laudatis supra literis propugnatorem vocat, periclitaretur, strenuam ad incendendos fideles, ut in illius auxilium adversus Tolosanos prosilirent, operam navarent. Hæc de pontificia solicitudine ad recrudescens Albigensium bellum sopiendum dixisse sufficerit: quæ exinde secuta, utque in ea Tolosæ obsidione Simon occubuerit, sequenti anno afferemus: nunc reliquas res Gallicas ad hunc spectantes perstringamus. Postulanti per id tempus Tolosano episcopo ab Apostolica sede, episcopatu sese abdicandi potestatem, vel diœcesim in plures distraheret, annuere recusavit Honorius, (e) ut vero postea anno Christi 1317. a Joanne XXII. justissimis de causis plures episcopatus in eo erecti fuerint ac Tolosana ecclesia archiepiscopali dignitate decorata, suo loco (f) dicetur: nunc vero dissentire potuit Honorius, cum episcopus potentia sua & opibus ad comprimendos hæreticos uteretur, nec permisit Fulconem munere discedere, quod strenue ac pro dignitate gerebat. Lingonensem vero episcopum, abdicationem Virdunensis episcopi ab episcopali munere admittere, cumque anathematis vinculis exolvere jussit (g).

Hortatur Philippum Gall. Reg. Monsfortio succurrat. (c) Ep. 831.

(d) Ep. 829.

Negat ep. Tolos. abdicandi dividendive episcopatus.

(e) Ep. 203.

(f) An. 1317.

(g) Ep. 229.

LXIII. Nec Montfortium modo Honorius Phi-

lip-

lippo ut illi opem ferret, sed Jacobum etiam (*a*) montis Pessulani legitimum heredem commendavit, ne quid in illius dignitatem novaret, tentarive permitteret, cum a matre decedente e vivis sedis Apostolicæ clientelæ commendatus esset; demum Narbonensem archiepiscopum, atque episcopum, ac Pessulanum populum ejusque consules, ab Romana Ecclesia in tutelam acceptos tueri jussit. (*b*) Extant aliæ de Apostolico illo patrocinio ad montis Pessulani magistratus literæ, (*c*) in quibus de vectigali Romanis Pontificibus eo nomine persolvendo agitur: *Ad exemplar felicis memoriæ Innocentii Papæ prædecessoris nostri, personas vestras, & terram ipsam, cum omnibus, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Ad perpetuum autem devotionis indicium duas marchas auri, centum massamutinis computandis pro marcha, quas sedi Apostolicæ liberaliter obtulistis, sicut in ejusdem prædecessoris nostri, regesto noscitur contineri, nobis, ac successoribus nostris singulis annis in festo resurrectionis Dominicæ persolvetis. Nulli ergo &c. Datum Laterani XV. kal. maii pont. nostri anno primo.* Neque illud hoc loco prætereundum est silentio, quod cum apud montis Pessulani clericos prava consuetudo inolevisset, ut nullum sepeliri permitterent, nisi pro terra sepulcrali quædam pecuniæ vis solveretur, id fieri vetuit Romanus Pontifex datis hac de re literis (*d*) ad paulo ante memoratum Magalonensem episcopum loci diœcesanum. Extat hujusmodi decretum extra de sepultura.

(*a*) Ep. 402.

Mons pessulanus fidei Apostol. commendatus.

(*b*) Ep. 401. 403.

(*c*) Ep. 399.

Census a civibus ecclesiæ persolvendus.

Clericorum avaritia coercita.

(*d*) Ib. ep. 400. habetur c. abolenda extr. de sepult.

LXIV. Hoc quoque anno rogatus ab archiepiscopo & capitulo Bituricensi, ut Guillelmum ejusdem archiepiscopi decessorem vita & miraculis clarum sanctorum numero ascriberet, religiosam hujuscemodi causam ad inquisitionem Antissiodorensis episcopi ac duorum Cisterciensium abbatum rejecit; cui rei testimonio sunt literæ de eo negocio ad eos datæ (*e*), ubi memoratum archiepiscopum, & capitulum nuncios suos ad Innocentium Papam iterum, ac sæpius eam expostulatum, misisse testatur; ipsum vero Innocentium supersedendum censuisse, quo servi Dei interim sanctitas magis magisque miraculis effulgeret, atque adeo Apostolica sedes maturius judicium proferret, subditque:

Agitatum de Guill. arch. Bitur SS. catalogo apponendo.

(*e*) Ep. 358.

LXV. *Cum igitur ex parte ipsorum asserentium, quod Dominus postmodum illum plurimis decoravit miraculis, & adhuc per ea ipsius sanctitas elucescit; id ipsum nunc a nobis fuerit postulatum, nos attendentes, quod licet ad hoc, ut aliquis fidelis sanctus sit apud Deum, meritum sufficiat vitæ solum; ad hoc tamen, ut sanctus apud homines habeatur, necessaria sint miracula cum eodem: de utroque duximus inquirendum, eo quod alterum non sufficit sine altero, videlicet meritum si miracula non fuerint subsecuta, neque miracula, si ea vitæ meritum non præcessit; cum multi dicturi sint in die illa:* Domine, *domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & virtutes fecimus in nomine tuo multas? quibus: quia non novi vos, discedite a me operarii iniquitatis,* Dominus, *prout ipse testatur in Evangelio, respondebit. Unde oportet, quod approbentur miraculis opera, & operibus miracula fulciantur &c.* Provinciam imponit Antissiodorensi episcopo instituendi sacri examinis de vita & miraculis illius, eaque in publicas tabulas redacta ad sedem Ap. transmittere jubet.

Quæ desiderentur, ut quis SS. catalogo adscribatur.

Ut vero Guillelmo alium ejus nominis praeclarum Galliarum antistitem adjungamus. Eodem tempore, ut tradit Bernardus (*f*), obiit Guillelmus Nivernensis episcopus, qui duorum millium pauperum inopiam, quotidiano victu alebat sustentabatque. Neque taciti prætermittimus Pontificem per literas ad Galliarum archiepiscopos & episcopos vetuisse, ne anniversariorum pro defunctis occasione missarum solemnia sanctorum vel de feria prætermittantur: *Mandamus* (*g*) *quatenus nullum in vos negligentiæ torporem obrepere permittatis, quo minus, & pro anniversariis defunctorum, & pro festo, vel feria, secundum temporum congruentiam, missarum solemnia conventualiter celebretis. Dat. Anagniæ IV. nonas julii.* Habetur hujusmodi decretum extra de celebratione missarum (*h*). LXVI.

(*f*) Ber. chron. Rom. Pont. an. 1217.

Guil. Nivern. ep. mors.

Alebat duo millia pauperum.

(*g*) Hon. l. 1. ep. 530.

(*h*) Cap. cum creatura extra de celebrat. missarum.

Affluxit ineunte hoc anno ad sedem Apost. certior fama Henricum regia inunctione fuisse in Anglia delibutum ac labantem patris coronam non modo in suo capite generosissime firmasse, verum etiam se ad Hierosolymitanam profectionem, cujus voto Joannes bello & morte oppressus se non exsolverat, obeundam induta cruce devinxisse, ut primitias regni pietate consecraret: quare Honorius luctui adhuc indulgenti literis significavit, quantum ex Regis Joannis obitu dolorem hausisset, ætatis ipsius imbecillitate moveri, tum ad meliorum spem erexit luctumque permulcere jussit, nunquam illi sedis Apostolicæ clientelam defuturam, atque optime de divino se numine sperare brevi illius opera omnia pericula ab illius capite propulsatum iri (*i*). LXVII.

Anglicanæ res.

Henricum Regem consolatur.

(*i*) Hon. l. 1. ep. 164.

Henrico illustri Regi Angliæ.

Audito inclytæ recordationis Joannis Re-

gis

gis Angliæ patris tui obitu deplorando, tacti sumus dolore cordis intrinsecus, & usque ad animam ipsius doloris gladius pertransivit, inhærente animo nostro illo devotionis affectu, quod idem Rex regno suo spiritualiter Apostolicæ sedi subjecto, ad Jesu Christi obsequium ejus munitus signaculo devoverat, & magnifice præparaverat semetipsum, ac statu nihilominus regni tui, & tua, tuorumque fratrum puerili ætate tantis periculis tanti patris solatio destituta se mentis oculis nostræ jugiter ingerente, ita ut te ac illos videremur quodammodo intueri ad Apostolicæ sedis auxilium parva brachia protendentes, ac dicentes nobis: Attende in nos Domine, & vide tribulationem nostram, & exurgens adjuva nos, quia tu es relictus adjutor orphanis, & pupillis.

Illius orbitatis dolore afficitur.

LXVIII. Implet meliorum spe Henrici animum.

Nobis igitur in hujusmodi mæroris angustia tabescentibus, lætus nuncius de tua coronatione receptus, non modicum nos refecit, & dedit consolationem in illo, qui nos in omni tribulatione nostra misericorditer consolatur sperantes; quod ipse, qui justitiam diligit, & malitiam execratur, faciat misericordiam suam tecum, te ab instantibus periculis suæ virtutis potentia liberando, & sicut voluit, ut ipsi patri tuo in regni gubernatione succederes, ita ipso volente, illi etiam in Apostolicæ sedis devotione succedes, eo nostram hanc fiduciam plurimum roborante, quod ætatis tuæ primitias dedicans Domino Deo tuo, ad exequendum pro ipso patre tuo votum, quod emiserat, de subsidio Terræ sanctæ, te suscepto crucis signaculo, sicut gaudentes accepimus, obligasti; unde merito est sperandum, quod ille in cujus manibus reges, & regna consistunt, per hoc adolescentiæ tuæ celerius gratiam suæ benedictionis infundet, & te ac regnum tuum oculo benigniori respiciens, tribulationes, quas injustissime pateris, simul ætatem, & devotionem tuam miseratus, avertet.

LXIX. Patrocinium illius felici successu arripit.

Explicuit sane in tuendo Henrico Honorius paternam, ut erat pollicitus, diligentiam, exitusque docuit plus ad recuperandum regnum pontificiam benevolentiam, quam florentissimum exercitum Henrico profuisse, ut immerito Romanam Ecclesiam in invidiam vocet Parisius ob factam a Joanne Rege Angliam sedis Apostolicæ stipendiariam, cum illius patrocinio ab exterorum imperio fuerit vindicata. Quæ ergo hoc anno Honorius ad asserendum Henrico sceptrum gesserit, intueamur. Actum sane de Henrico erat, ni Philippum Galliarum Regem armorum potentia bellique gloria florentissimum ab effundendis in Angliam omnibus suis viribus sedis Apostolicæ minæ continuissent: is enim princeps adeo Ecclesiam coluit, ut ipsi sedis Apostolicæ gratia quam transfusa in filium Angliæ monarchia potior videretur, quem Honorius hoc anno filium Ludovicum a cœptis avocare imperavit (*a*).

Imperat Philippo filium ex Anglia revocet.

(*a*) Ep. 404.

LXX.

Tristitia nobis est, & dolor continuus cordi nostro, quod nobilis ille L. natus tuus, a patrum suorum semitis, tanquam columba seducta recedens, cor suum contra Dominum obfirmavit, avertit enim oculos suos, ne respiciat cælum, & ne judiciorum Domini recordetur, dum contra Romanam Ecclesiam matrem omnium fidelium arma movens Christi exhæredare nititur cohæredem pupillum, & orphanum Apostolicæ sedis auxilio derelictum, ac crucis charactere insignitum a sede propria depellendo. Debuerat utique primitias militiæ suæ Domino dedicare, ut vires potentiæ suæ primum exerceret contra inimicos fidei Christianæ, ut debellaret gentes, quæ nobis exprobrant gloriam Dominicæ passionis, & funiculum hæreditatis suæ, terram scilicet suo sanguine comparatam misericorditer, detinent in opprobrium populi Christiani. & infra:

LXXI.

Quamquam videatur in sua malitia nimium obstinatus, impleas tamen patris officium circa ipsum, & eum nunc blandimentis inducas, nunc verbis deterreas pungitivis, comminando sibi divinum judicium, Ecclesiæ scandalum, fidelium imprecationes, quorum propositum impedit & vota retardat, ne possint, sicut tenentur & cupiunt, terram Domini liberare. Non enim credimus superiorem vim rationis sic in illo depressam, ut non sit memor operum Domini, & ad discretionis judicium non assurgat. Quis scit, si respiciente Domino, cor ipsius percutiat illud, ut pænitentiæ lamenta producat, & in stillicidia profluat lacrymarum, ut sit in spiritu contrito, & humiliato delicta defleat juventutis, & reversus ad patrem, tanquam filius prodigus, dato in manibus ejus annulo recipiat stolam primam, &c. Dat. Later. XI. kal. maii pont. an. 1.

LXXII. Nititur Regem Scot. a Lud. ad Henric. traducere.

Singularem etiam ad abducendum a partibus Ludovici Regem Scotiæ atque Henrico conciliandum, operam adhibuit Pontifex. Is enim princeps, ut narrat Parisius, (*b*) juncta cum Ludovico armorum societate Northumbriam ad illius obsequium compulerat, ejusque potentia in quamcumque se partem verteret, maximum ad sceptrum firmandum momentum afferebat. Corripuit ergo illum principem Honorius; magnum sibi dedecus secutis rebellium castris inussisse. In quibus literis (*c*) cum Angliæ Regem naturalem illius dominum vocet, aut nomine vectigalis alicujus dicionis, quæ in Anglia consisteret, putandum est, vel fatendum contrarium Bonifacio sensisse, qui Scotiæ Regem nunquam Angliæ stipendiarium fuisse cum Eduardo contendit (*d*).

(*b*) Par. hist. Angl.

(*c*) Lib. 1. ep. 169.

Illust. Regi Scotiæ & complicibus suis spiritum consilii sanioris.

(*d*) Ann. 1299. Bonif. l. 5. ep. 466.

Mul-

LXXIII. Objurgat a supremi domini fide resiliisse.

Multum famæ vestræ derogat, & saluti, quod a fidelitate vestri domini naturalis, & a devotione Romanæ Ecclesiæ matris vestræ secuti conspiratorum perfidiam recessistis; non erubescentes simul utrumque relinquere, qui pro eorum utrolibet observando debueritis, si exegisset necessitas, carceres, & exilia sustinere. Monemus igitur discretionem vestram, rogamus, & obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta firmiter præcipiendo mandantes; quatenus charissimi in Christo filii nostri Henrici Regis Angliæ illustris innocuam respicientes ætatem, & ad ipsam Romanam Ecclesiam, in cujus injuriam est hujusmodi conspiratio attentata, debitum respectum habentes, ad ipsius regis fidelitatem, & devotionem Apostolicæ sedis relicto impiorum consilio redeatis, non obstantibus juramentis illicitis præstitis Ludovico, quia si conversi ad dexteram revocaveritis provide, quod improvide attentastis, vobis nostram ac Apostolicæ sedis gratiam, & favorem specialiter pollicemur; nihilominus ad gratiam ipsius Regis integre rehabendam, & jura vestra insuper consequenda, Apostolicum vobis auxilium promittentes. Dat. Later. XVI. kal. febr. pont. nostri an. 1. Eædem literæ (a) ad plures viros dignitate & opibus pollentes missæ.

(a) Regest. post eand. ep.

LXXIV. Henrici studiosos in fide confirmat.

Hæc ad revocandos ad officium Henrici hostes Honorius, a quo plures literæ aliis, qui in Henrici fide perstabant, datæ, quibus ipsos in illius obsequio confirmabat, atque hortabatur, ut Gualoni Cardinali, cui pontificias vices in exercenda Regis tutela commiserat, operam suam commendarent. Quo argumento Pambrochium comitem summum in Anglia justitiæ præfectum ita compellat. (b) *Licet de tua constantia geramus spem certam, & indubitatam fiduciam habeamus, te tamen Apostolicis exhortationibus confortandum duximus, & hortandum, ne cor tuum in hujusmodi tribulationibus consternetur; sed quanto fortuna videtur asperior, tanto exurgas constantior contra eam; cum virtutis sit proficere in adversis. Tuam ergo nobilitatem monemus, & exhortamur in Domino, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus, sicut vir constans, & fortis in fidelitate ipsius Regis firmiter perseveres; circa regni defensionem, & curam ejusdem Regis invigilans solicitudine circumspecta, & Cardinali prædicto, cui plenam contulimus potestatem, ut ea, quæ ad defensionem, & utilitatem sæpe dicti Regis, & regni expedire viderit, exequi valeat vice nostra intendens humiliter, & devote; sciturus, quod ipsi Regi, & adjutoribus suis auxilium nostrum non deerit, quantum ille permittet, qui superbis resistit, & humilibus gratiam impertitur. Dat. Later. XIV. kal. febr. pont. nostri anno 1.* Iisdem etiam pene verbis alii Henrico addictissimi ad perstandum in fide excitati.

(b) Lib. 2. ep. 170.

Corripuerat eadem belli civilis flamma Hyberniam, in qua cum plures ad Ludovici partes transvolasse accepisset Pontifex, ad extinguendum grassans incendium Dublinensi archiepiscopo Apostolicas in ea insula vices demandavit, ut censuris perduellionis reos perelleret. Gualonem (c) præterea S. Martini Cardinalem legatum in Anglia summa auctoritate instruait ad submovendos suis dignitatibus præsules, qui conjuratorum partibus impliciti essent, ad præficiendos ecclesiis Angliæ, Scotiæ, & Walliæ viros strenuos, qui fidissimi Henrico essent futuri, ad cavendos adeptis sacerdotiis eos, qui censuris devincti divina celebrassent, nisi a Ludovici partibus abscedere jussi obtemperassent, ad prorogandam crucesignatorum, qui in fide Henrici perstarent, vel ad ejus castra transirent, quam voverant Syriacam profectionem, donec bello confecto publica pax adducta esset ad rescindenda eorum sacramenta, ut vitio plena, & illicita, qui a Joanne ad Ludovicum antea desciverant, atque illorum obsides, qui ad officium redire cuperent, intentato custodibus anathemate subjectisque illorum terris interdicto, sive in Anglia, Scotia, aut Flandria sitæ essent, libertati restituendos: demum, ut nullas paterni officii in Henricum partes prætermitteret, de quærenda illi principi uxore, ut prolem ex ea suscipere, atque regnum confirmare posset, in iisdem datis legato literis adjecit:

LXXV. Archiep. Dublinensi continendæ in officio Hyberniæ provincia data.

(c) Ep. 267.

Auctoritas Gual. in gratiam Henrici demandata.

LXXVI. Quærendæ Henrico uxoris legato cura committitur.

Fuit nobis ex tua parte suggestum, ut cum sæpedictus Joannes Rex Anglorum positus in extremis, nobis, & Ecclesiæ Romanæ commiserit regnum, filios, ac omnia bona sua, de matrimonio contrahendo inter charissimam in Christo filiam nostrum Henricum natum, & heredem ipsius, & personam, per quam ipsi, & regno ejus possit utilitas provenire, cogitare solicite dignaremur. Cum autem tu, & fideles ipsius super hoc melius deliberare possitis, utpote de personis, quarum affinitas potest ipsi Regi, & regno existere utilis certiores, id tuæ ac illorum providentiæ duximus relinquendum, ut super hoc habeatis, prout videbitis expedire, tractatum; & nos postmodum, si necesse fuerit, favorem Apostolicam, sicut erit conveniens, impendemur. Dat. Later. XVI. kal. febr. pontif. nostri an. 1.

LXXVII. Paternæ aliæ erga Henric. Pontificis curæ.

Henrici etiam incolumitatis, illiusque optimis institutis informandi ac perpoliendi solicitus, tum ut regiam dignitatem qua par erat pompa sustineret hæc eidem legato scripsit: (d) *Ad ipsius Regis custodiam, & doctrinam, cum consilio prælatorum, & magnatum sibi fidelium de-*

(d) Lib. 1. ep. 496.

deputes viros industrios, & fideles, ut per eos solicite informetur in dicendis pariter, & agendis, ipsumque per regnum incedere faciens sicut Regem, prout pensatis temporum & locorum circumstantiis videris expedire, proprium sibi sigillum faciat fabricari, super ipsius sigilli custodia opportunam adhibens diligentiam, & cautelam, & providens, quod tam cancellarius, quam alii officiales regii singuli, quod suum est solicite ac fideliter exequantur. Datum Anagniæ, v. non. kal. pont. nostri anno 1.

LXXVIII. (a) *Par. hist. Angl. hoc anno.* Ludovicus ex Angl. recedit ad tempus & cur.

Cæterum tradit Matthæus Parisius (*a*) Ludovicum certiorem factum ni Anglia excederet, anathematis sententiam a Guulone legato in ipsum latam ab Romano Pontifice cœnæ Domini die confirmatum iri, ab insula decessisse, neque eodem ante paschale tempus se recepisse: postea vero reversum cœpta fuisse prosecutum: quocirca Apostolicæ sedis legato, de quo paulo ante memoravi, una cum clero universo sacris induto vestibus, tum ipsum tum ejus partium studiosos, præcipueque Lincolniam obsidentes, ab cœtu fidelium fuisse ablegatos: contra vero pœnitentiæ sacramento expiatis, armisque contra regni ecclesiæque perduelles decertantibus, cunctorum delictorum veniam indulsisse: ipsos porro, etsi numero longe impares, strenue atque alacrites signis cum hostibus apud Lincolniam collatis, facili negocio hostium copias divina ope profligasse, ac delevisse, paucis fuga lapsis, ac Londinum ad Ludovicum se conferentibus, ac post eam acceptam cladem cum Francorum classis Ludovico subsidio veniret, partim ab Anglis captam, vel depressam mari vel fractam fuisse; quapropter Ludovicum Londini obsessum necessitate pressum, pacem cum Henrico opera potissimum Apostolicæ sedis legati, III. id septembris confecisse. Hæc fuse Parisius, qui compositæ pacis conditiones affert. Ex quibus liquet Ludovicum, uti conventum fuerat, omnesque cum eo anathemate percussos, tactis sacrosanctis evangeliis jurasse, se ab Ecclesiæ judicio non discessuros ac Pontificiis imperiis parituros in posterum atque ita absolutos, statimque Ludovicum in Galliam trajecisse. Rigordus (*b*) vero cessisse ex Anglia scribit [1] non ob Henrici potentium, sed ob exploratam Anglorum, a quibus excitus fuerat, in se conflatam coitionem. Quibus etiam de rebus alii post Rigordum & Parisium scripsere (*c*).

Illius copiæ ad Lincolniam dissipatæ.

Ejusdem classis profligata. Londini obsidetur.

Cedit Anglia & pacem init cum Henrico.

(b) *Rig. in gest. Phil.*

(c) *Vinc. Bellovac. spec. hist. hoc anno Anton. 3. par. tit. 19. c. 3. § 1. Nov. cent. 13. c. 16. col. 1333. ex Boet. l. 13. & alii.*

LXXIX. (d) *Reg. Hon. l. 4. ep. 745.*

Concepta hujusmodi pacis formula regesto Pontificio inserta est, (*d*) quam hoc anno conciliatam probant datæ idibus januarii anni sequentis, tum literæ ad Ludovicum proximo anno, in quibus legati operam confectam ab eo cum Henrico pacem gratulatur Pontifex censurasque omnes quibus ob gestum bellum devinctus fuerat, convellit (*e*). *Inducunt nos tua consideratio magnitudinis, & specialis qua te amplectimur affectio charitatis, ut devotis tuæ magnificentiæ precibus, assensum, quantum permittit honestas, benevolum præbeamus. Cum igitur reprobato perversorum fallaci consilio, qui te pravis suasionibus fascinantes impulerant, ut deserens imitanda progenitorum tuorum vestigia erigeres te contra Romanam Ecclesiam matrem tuam, humiliter, sicut sapiens filius, ad ejus devotionem redieris, mediante dilecto filio nostro G... tituli S. Martini presbytero Cardinali A. S. L. faciendo pacem cum charissimo in Christo filio nostro Henrico Rege Anglorum illustri consanguineo tuo, cujus regnum non absque Apostolicæ sedis injuria, cum ad eam pertineat, impugnabas; nos precibus tuis benignum impertientes assensum, literas contra te, vel adjutores tuos laicos occasione hujusmodi a sede Apostolica impetratas, te servante inviolabiliter pacem ipsam, vires statuimus non habere. Nulli ergo &c. Dat. Later. id. jan. pont. nostri an. 2.*

(e) *Hon. l. 2. ep. 809.* Gratulatur Lud. Honorius. Imperiis Pont. paruisse.

Rescindit latas in eum censuras.

LXXX. Angliæ pax restituta.

Erexit ergo demum sese ex intestino ac funesto bello Anglia, omnesque regni illius tandiu discissæ partes sub Henrico felicissime coaluerunt, malisque præteritis modus tandem positus: inter quæ illud non minimum erat prophanari sæpius templa, res sacras a prædonibus expilari, quamquam illi non semper crimen impune tulere. Ex iis enim facinorosum, qui thecam, in qua dominicæ crucis particula erat inclusa, abstulerat, correptum dæmone fuisse, ac socios similis pœnæ terrore a scelere submovisse, ita describit Parisius: *Versus villam de Dunestaple castra moventes*, nimirum Ludovici milites, quos auctor ruptarios appellat, *ecclesiam B. Amphibali magistri beati Albani in villa de Redbornia sitam, ubi Domino cooperante innumerabilia miracula celebrantur, monachos usque ad femoralia spoliabant, sanctorum insuper reliquias super sanctum altare rapientes, funestis eas manibus polluerunt. Inter quos & quidam ex eis crucem quandam argenteam & deauratam, in qua portio quædam dominicæ crucis continebatur, tollens in sinu suo, sociis igno-*

Sacrilegus a dæmone correptus.

NOTÆ [1] Certam diem, qua Ludovicus Angliam deseruit unicus, quem sciam, servavit nobis author coævus chronici Turonensis scribens ad hunc annum; *Sic ætatis suæ an. XXXI. IV. kal. octobris in Franciam remeavit.* MANSI

ignorantibus, abscondit. Sed antequam ab ædibus oratorii recessisset, a dæmonio arreptus, corruit in terram, dentibus stridens & ore spumans, surgensque festinanter a dæmonio agitatus, in socios ensem vibrare dispasuit. At illi ejus miseriæ condolentes, ligatis manibus illius, causam penitus ignorantes, ad ecclesiam Destastudo perduxerunt in suprema furia constitutum.

LXXXI. Socii a crimine eo viso deterriti.

Intrantes autem ecclesiam prædones, ut eam spoliarent, obviavit presbyter indutus vestibus albis, ut malitiam comprimeret impiorum: veruntamen aliquantulum de socio, quem furiosum ducebant, perterriti, manus cohibuerunt a rapina, ubi videntr presbytera, & multis aliis crux prædicta cecidit in terram de sinu exiliens furiosi. Quam reverenter ac stupens presbyter arripiens & a terra in editum elevans, quid hoc esset a prædonibus requisivit. Tandem in se reversi cognoverunt per virtutem animadversionis divinæ, quod a monachis, quos in proxima villa spoliaverunt, crucem furtim sustulissent. In summa igitur angustia prædones constituti, timuerunt valde, ne etiam spiritus nequam invaderet, & sicut socium suum fecerat, cruciaret. Tunc prædones nequissimi crucem illam cum tremore presbytero tradiderunt, adjurantes per virtutem Dei & in periculo ordinis sui, ut, antequam cibum sumeret, ad locum accedens, crucem monachis restitueret. Presbyter vero cum festinatione ad oratorium B. Amphibali veniens crucem reverenter tradidit, & omnia quæ circa illam mirabiliter acta sunt, priori & fratribus enarravit, &c. Spectat etiam ad res Anglicanas Reginam Angliæ, relictam a Joanne viduam in Apostolicam clientelam ab Honorio (*a*) susceptam, atque episcopis commendatam (*b*) fuisse. Factam (*c*) etiam B.. Anglorum olim Regina potestatem, ut in clericos animadverteret, qui abjecto habitu clericali scelera patrabant, moxque illo resumpto decori incedebant, ut ex judicum severitate evaderent. Hactenus de Anglicis: jam ad Hispanicas res orationem convertamus.

Regina Angl. in clientelam recepta.

(*a*) *Hon. l. 1. ep. 175.*
(*b*) *Ib. ep. 176*
(*c*) *Lib. 6. ep. 534.*

LXXXII. Henrici Reg. Castell. immatura mors. Lugubre illius mortis genus.

Luxit hoc anno Castella immaturam Henrici Regis mortem, qui miserando rerum humanarum fragilitatis exemplo in ipso vitæ & imperii limine, dum Palentiam profectus atque in episcopalium ædium area cum æqualibus luderet, decidente fortuito (ut ajunt) tegula, collisus, paucos post dies extinctus est. Quanquam vulgatum fama est, aliquem e proxima turri eam tegulam quæ Regis caput fregit, saxo percussisse. Immo Jordanus (*d*) non casui, sed parricidæ alicujus sceleri diserte rem tribuit: *Ludente, inquit, puero male custodito quidam e turri tegulam projiciens caput ejusdem pueri percussit, qui mortuus est. Regina hoc audita pro Ferdinando filio misit, qui cum patre in Legione erat, & Regina cum magistratibus Palentiam ivit & cœperunt cum comite Alvaro de concordia tractare, sed nihil audire voluit, nisi infans Ferdinandus ejus custodiæ traderetur: quo sibi negata & regno per Reginam filio tradita anno ætatis suæ XVIII. &c.* [1] agit de tumultibus postea concitatis, de quibus nos anno sequenti.

(*d*) *Jord. MS. bibl. vat. sign. n. 1960.*

Tractatum frustra de pace cum Alvaro comite.

LXXXIII. Berengaria filio Ferd. regnum tradit.

Successit igitur Ferdinandus Alphonsi Regis Legionensis & Berengariæ sororis Henrici filius natu maximus ex eo incesto matrimonio, quod Innocentii auctoritate, atque censuris dissolutum fuerat; regnum vero ipsi contra patrias leges publicis comitiis delatum ait Mariana, (*e*) atque ætatis prærogativa Blancæ Ludovici Galliarum Regis primogeniti uxori debitum fuisse, sed cum Hispani, exteri principis imperium exhorrescerent, Berengariam filiumque Ferrandum prætulisse, ac ne Hispania Galliæ committeretur, obstitisse. Plures alii etiam Marianæ consentiunt. Verum non desunt, qui negent Blancam Berengaria natu majorem fuisse: inter quos Matthæus Parisius illius temporis scriptor, dum in ea oratione, quam in alia causa, nimirum in regni Anglici controversia, Innocentio oratoribus Ludovici respondenti affingit, inducit Pontificem Berengariam Blanca sorore natu majorem extitisse asserentem, potioraque illius in Angliam, quam Blancæ jura extitisse, si Ludovicus Blancæ uxoris filiæ Allenoris Joannis sororis nomine regnum illud affectaret. Parisii etiam sententiæ suffragari ea ratio videri potest, quod nonnullis ante annis Berengaria virum nupserat, quam Blanca Ludovico nuberet, cum datæ ab Innocentio literæ fuerint anno 1198. quibus Berengariæ incestas nuptias dissolvi jussit, quas Mariana (*f*) post illud tempus collocat: Blanca vero principi Ludovico anno 1200. post ascensionem Dominicam, ut Rigordus (*g*) asserit, thoro juncta fuerit; de his satis; aliis enim ea discutienda regumque jura disceptanda relinquimus; ut porro Ferdinandus transfundente in illum regium insigne matre regno successerit, nec ipsi gestando sceptro, damnati ex incesto thoro natales obfuerint, sequenti anno dicetur.

(*e*) *Marian. de reb. Hisp. l. 10. c. 9.*

Diversæ auctorum sententiæ an ad Bereng. aut Blancam regnum pertineret.

(*f*) *Ib. l. 12. cap. 10.*

(*g*) *Rigor. ad an. 1200.*

Nunc

NOTÆ [1] Henricum Castellæ regem hoc anno obiisse ex consensu omnium Hispanorum scriptorum certum est. Diem & mensem adnotat Rodericus lib. 2. cap 9. tradens obiisse illum VIII. idus junii postquam regnasset annos duos, menses novem. MANSI

Nunc ea quæ ad ecclesiasticam historiam pertinent, percurramus.

LXXXIV Ad comprimendos grassantes in Hispania Judæos, ne illorum nefaria societas Christianorum mores inquinaret, si nullo signo a fidelibus discernerentur provinciam dedit Honorius Palentino episcopo ac duobus aliis dignitate prædiris, (a) ut Judæos ad ea perficienda compellant, quæ de ipsis in generali synodo statuta fuerant, quo a cæteris dignosci possent, idque genus alia jussit. Tum literis ad universos Christi fideles daris, (b) ne quis eos ad sacrum suscipiendum baptisma vi adigeret, neve eos festis ipsorum diebus aliave occasione injuria afficeret. Deinde Roderico Toletano archiepiscopo postulante ejus ecclesiæ jura firma jubet esse (c). Postea vero decano, archidiaconis, magistro scholarum, ærariique ecclesiæ Toleranæ præfecto permisit (d), ut ubicumque archiepiscopus cum pallio celebrasset, mitris uti possent. Præterea (e) munificentissimam donationem a Tharasia olim Regina Portugalensi Ecclesiæ factam, auctoritate sua, episcopi illius precibus adductus, corroboravit. Inseritur apostolicis literis ipsa donatio, cujus exordium est: *Ego Regina Tharasia gloriosi Ildefonsi filia ad laudem & gloriam Domini nostri Jesu Christi, & ob honorem & amorem beatissimæ virginis Mariæ, & pro remissione peccatorum meorum, & remissione animæ meæ, & parentum meorum facio testamentum, & chartam donationis per hujus scripturæ firmitatem, Portugalensi sedi, de civitate Portugalensi sine alio herede cum omnibus suis redditibus, & suis adjacentibus, &c.*

(a) Hon. l. 1. ep. 110. Judæi in Hisp. signo distingui a Christ. jussi. (b) Id. l. 2. ep. 726. (c) Ib. ep. 231. 236. (d) Id. l. 2. ep. 771. Donatio Reg. Tharasiæ confirmata. (e) Id. l. c. ep. 265. Civitas Portugal. ab ea episcopo tradita.

LXXXV. Jussit etiam Honorius Burgensem & Palentinum episcopos dare operam (f), ut Legionensis Rex castrum Toraff, aliaque fratrum militiæ S. Jacobi bona per vim a se occupata, illis reddat. Extat quoque Apostolicum diploma ad Sanciam & Dulciam ejusdem Regis filias, quæ monasterium construere in animum induxerant, ipsis enim Pontifex petitum B. Petri patrocinium pollicetur (g). Ad hæc Compostellanum archiepiscopum nonnulla in synodo ab se decreta, quæ clericorum libertati adversarentur, revocare (h) monuit. Insuper in Overensem episcopum animadvertendum decernit (i), qui puerum annorum tredecim diaconum consecrarat. Pars hujus epistolæ insinuata est extra de temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum, quamvis loco Oveten. Conventren. legatur. Exinde datis literis ad priores Saguntinum & Molinensem (k) in gratiam Hispaniæ clericorum, cum in Toletana & Conchensi diœcesibus is mos valeret, ut clerici utrique religiosi pro emptis possessionibus

(f) Id. l. 1. ep. 368. (g) Lib. 2. ep. 574. Increpitus Oveten. episc. qui puerum 13. ann. diaconum consecrarat. (h) Lib. 2. ep. 475. (i) Lib. 2. ep. 541. Habetur cap. vel non ext. de temp. ordin. (k) Id. l. 2. ep. 610.

nolli servituti præstandæ stipendiisve conferendis obnoxii essent, vetuit ne Calatravenses equites hujusmodi ab iis onera exigerent. Postremo cum M. . Regina anathematis vinculo, quo ob incestas nuptias cum H. . Castellæ olim Rege contractas irretita Innocentii jussu fuerat, post illius obitum soluta esset, idque ab Honorio ratum haberi demisse postulasset, Pontifex ejus votis respondit (l).

(l) Ib. ep. 734.

LXXXVI Revocant orationem ab Hispania ad se Sardiniæ res, quæ non levibus tumultibus agitaræ sunt, cum Pisani Sardiniæ suæ ditioni adjungendæ cupidi, exercitum in eam insulam, sedis Apostolicæ vectigalem, traduxissent atque ad injiciendum incolis frænum, tuendumque arreptum loci, imperium arcem operibus magnis munitam excitassent: quare Honorius, ne defendendis Ecclesiæ juribus deesset, Ugolinum Ostiensem episcopum, cum hujuscemodi imperiis misit (m).

(m) Post ep. 305.

Ostiensi Episcopo Apostolicæ sedis legato.

Cum potestas, & populus Pisanus super facto Sardiniæ nostris jurarint stare mandatis, fraternitati tuæ præsentium auctoritate mandamus, quatenus eis vice nostra sub debito præstiti juramenti præcipias, ut potestatem ipsam, & eorum exercitum de Sardinia protinus revocent, & ad propria redire compellant; & de cætero ipsam Sardiniam, quæ ad Apostolicam sedem noscitur pertinere, per se vel per alios non infestent, restituentes Apostolicæ sedi terras quascumque in ea dicti potestas, & exercitus occuparunt, & castrum quod contra mandatum bonæ memoriæ Innocentii Papæ prædecessoris nostri, sententia excommunicationis contempta, in Ecclesiæ Romanæ præjudicium erexerunt, facient penitus demoliri. Quod si forte eos ad id inducere non potueris, ipsis præcipias, ut illud N... custodiendum Apostolicæ sedis nomine, quantocyus studeant assignare.

Ugolin. Ost. episc. Pisas legatus missus.

LXXXVII Adjecit Pontifex legato Cardinali discutiendæ electionis Pisani archiepiscopi provinciam, ut eam si jure celebratam reperiret, auctoritate Apostolica confirmaret: sin vero contra leges tentatam, rescinderet, collegiumque canonicorum, repudiata cujuscumque provocationis mora, alium designare juberet. Non prætereundum porro videtur hunc legatum postea summum pontificatum adeptum esse, ac Gregorium IX. vocatum; cujus virtutes cum maxime commendet Honorius, quæ ipsum ad augustissimam omnium dignitatem extulerunt, pontificiæ a nobis literæ adducendæ visæ sunt, ut digna de ipso opinio concipi ac delibari possit, cujus etiam laudes non parum illustrat earenus D. Francisco, Minoritarum ordinem illius clientelæ ab Ho-

Is postea sub Greg. IX. nomine pontificatum gessit. D. Francisci erat amantissimus.

norio fuisse commendatum (*a*): viro enim sancto addictissimus erat, quod studium postea in ejus sodales maxime explicuit, ut non frustra censendus sit Honorius his encomiis illum decorasse (*b*).

(a) Luc. Vvad. annal. to. 1.
(b) Lib. 1. ep 303.

LXXXVIII. *Volentes dilectionem, quam ad vos, & civitatem vestram habemus, ostendere per effectum, per eum ad vos quasi cœlo inclinato duximus descendendum, qui est vir utique secundum cor nostrum, potens in opere ac sermone, & in quo spiritus noster in veritate quiescit, ut vos commonefaciat Apostolicæ sedis vias, & in thuribulo aureo, quod est in manu ipsius incensa vestra devotionis accendat, & sic in conspectu Domini fumus incensorum vestrorum ascendat de manu ejus, quoniam Angelus Domini exercituum est, cujus labia scientiam custodiunt, & lex vere potest ex ore ipsius requiri. Ecce enim ad vos venerabilem fratrem nostrum Hug. Episcopum Ostiensem Apostolicæ sedis legatum transmittimus, qui utique cœlum est enarrans gloriam Dei & tamquam stellarum fulgoribus, morum venustate præfulgens, in cujus profecto sunt pectore, velut in firmamento luminaria duo magna, quibus diei præsit, & nocti, doctrina videlicet novi, & veteris testamenti, quæ spiritualibus spiritualia cooperando, dies, quasi luce solis illustrat, & minoribus lac præbendo potum, non escam noctes illuminat quasi luna, ut imbre doctrinæ cœlestis terram cordis vestri perfundens, & inebrians, ipsam faciat fructum justitiæ germinare, vosque in devotione sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris vestræ reducat, & corroboret, in eadem, cordaque patrum in filios, & incredulos ad prudentiam justorum convertat, vinum infundens, & oleum vulneribus sauciatis, ac secundum datum sibi a Deo sapientiam gregem dominicum pascens, quod est infirmum consolidet, & quod ægrotum est sanet, quod fractum est alliget, & quod est abjectum reducat, & pingue forte conservet.*

Laudes Ugolino datæ.

LXXXIX. *Monemus igitur universitatem vestram, & exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus ipsum tamquam Apostolicæ sedis legatum, immo personam nostram cum exultatione recipiatis & gaudio, ac honorifice pertractetis, ea quæ vobis ex parte nostra præceperit, sine difficultate qualibet effectui mancipantes ac salubria ipsius monita & præcepta recipientes, humiliter, & devote servantes. Alioquin sententiam, quam ipse propter hoc rationabiliter tulerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Domino firmiter observari. Datum Later. II. non. mart. pont. nostri anno I.*

XC. Cum hæc de Sardiniæ imperio Pisanorum contentio ad secutura tempora infelicissime propagata sit, bellumque magno ardore cladiumque ingenti varietate gestum, funesta illius initia adductis marchionissæ Massæ ac Sardiniæ dominæ literis notare visum est. Illa enim Pisanorum improvisa irruptione in discrimen amittendæ dignitatis adducta, atque undique cincta periculis ad Romanum Pontificem, at supremam insulæ dominum supplex confugit, ut Pisanos coerceret atque ex alieno principatu abire præciperet.

Piissimo patri, & domino suo Honorio Dei gratia summo Pontifici B.. eadem, & sua gratia Massæ marchisia, & judicissa Calaritana, & Arboren. subjectionem perpetuæ servitutis.

Cum (c) post decessum præclaræ memoriæ illustris viri domini, & patris mei Vu. marchionis Massæ & judicis Calaritan. omnis clerus, & universus populus terræ Calaritan. convenissent in unum, ut me in judicatum Calaritanum, qui jure hereditario me contingebat, more solito confirmarent susceptoque baculo regali, quod est signum confirmationis in regnum de manibus venerabilis patris, & domini mei archiepiscopi Calaritan. cum assensu, & præsentia suffraganeorum suorum, & omnium nobilium terræ Calaritanæ; juravi protinus eisdem, eorum ipsis ante cætera, & præter alia, quod regnum Calaritanum non alienarem, neque minuerem & castellum alicui aliquo titulo non donarem, neque pactum aliquod aut societatem aliquam cum gente qualibet extranea inirem aliquatenus, aut facerem sine consensu, & voluntate omnium eorumdem.

(c) Extat apud Hon. l. 9. ep. 479.

Marchionissa Massæ Sardiniæ Regina inaugurata.

XCI. *Post non multum vero temporis post istud, habito consilio cum melioribus terræ meæ, suscepi in virum nobilem virum P.. nomine, filium quondam judicis P.. Arborea, ob multiplicem guerram inter præfatos progenitores nostros diu habitam a nobis sedandam, in cujus matrimonii dispensatione super quarto & quinto gradu consanguinitatis, quo nos attingebamus, a felicis memoriæ antecessore vestro nobis concessa, manibus memorati archiepiscopi Calaritani prædicto antecessori vestro, suisque successoribus in perpetuum pro Ecclesia Rom. juxta formam ab Apostolica sede mihi expressam, juramentum exhibui una cum viro meo fidelitatis debitæ. Cujus formam, & seriem bulla regni mei bullatam, & per meum vobis nuncium destinatam, credo vos habere in armario Ecclesiæ Rom.*

Pisani insulæ imperium affectant.

XCII. *Cumque post hæc, heu proh dolor! altissima fruerer pace in tota terra mea; ecce Pisanorum consul cum multis sibi sequacibus nobilibus, multis minis, & terroribus, multisque adulationum persuasionibus in tantum, & taliter institit mihi, quod sine maximo rubore ac intimo cordis dolore proferre nequeo, ut sine consilio, & voluntate bonorum terræ meæ virorum, juravi sibi, & communi Pisan. in perpetuum una cum*

Regina eorum minis territa Pisanis se obnoxiam sacramento dicit.

viro

viro meo de novo fidelitatem; atque investitura terræ meæ cum viro meo ab eodem consule per vexillum Pisanum suscepta, tamquam fatua, & insipiens prioris juramenti oblita, donavi pariter cum viro meo, ad instantiam consulis memorati, collem quemdam, cum suis pertinentiis memoratis Pisanis. In quo postea ipsi ædificaverunt sibi munitissimum castrum in damnum, & occupationem, non solum terræ ipsius, sed totius Sardiniæ.

XCIII. Ab iisdem divexatur.

Nunc autem cum sperarem ab eis, secundum sua mihi præstita juramenta, protectionem a quolibet mihi vim inferente, atque defensionem, nec ipsi terram, vel honorem, aut aliquod jus meum debebunt mihi, seu viro meo auferre, quacumque de causa, vel munere, ea contra Pisanorum potestas, quæ cum maximo exercitu intravit in Sardiniam, præter multa damna, quæ mihi, & hominibus terræ meæ tam clericis, quam laicis crudeliter intulit, & quotidie infert, jus & honorem viri mei & meum omnibus modis aufert, & conatur in posterum viribus auferre. Nam & introitus portus per omnia sibi vendicavit, & vendicat; & homines terræ meæ nobiles otium capiendo, atque incarcerando me, ac viro meo invitis, judicium sibi Regis, & dominium violenter usurpavit, tanquam sit dominus terræ naturalis & judex.

XCIV. Implorat sedis Ap. auxilium, factumque damnat.

Quocirca cum non sit mihi, vel viro meo refugium aliud præter Deum, quam vestram, nec ab alio aliquo speramus juvari, ac manu teneri, quam ab Apostolica pietate, licet avolaverim, tanquam inscia sine pennis, ac deviaverim, quo non debebam, velut amens effecta deceptave peregerim, quod me in posterum pœniteret, tamquam mobilis, & mollis puella, tandem tamen, ut filia prodiga in me reversa lacrymabili voce ac genuflexo, modis quibus valeo vestram exoro dominationem, & paternitatem, quatenus etsi non filiationis respectu, quo me meis privavi omnino meritis, pietatis tamen divinæ interventu, ac officii debito pastoralis, quo & ovem erroneam ad ovile humeris apportare, & oppressis injuste tenemini subvenire; mihi & viro meo servis, & fidelibus vestris, nec non & toti Sardiniæ, prout melius expedire sanctitatis vestræ discretio viderit, quantocyus, ut optamus non dedignemini occurrendo subvenire. Et quemadmodum sperabamus secure in brachio potenti antecessoris vestri, tantum & eo amplius, secundum vobis gratiam, de superius collatam, in vestræ fortitudinis invincibili robore confidentius deinceps valeamus persistere.

XCV.

Supplicamus præterea vir meus servus vester, & ego, & precum iterata instantia modis, quibus valemus pariter imploramus, ut vestræ indulgentiæ auctoritate habita, liceat nobis, si expedierit, vel cum Judice Turritano, aut cum Januensi, seu cum alia gente extranea pactionis inire, ac societatis fœdus, ut vinculo absoluto injusti sacramenti Pisanis ipsis præstiti possimus ab eorum manibus liberari, & colla excutere onerata ab iniquo jugo, & importabili eorumdem; neve teneamur juramento injuste eis præstito, si quoque modo potuerimus nos ab eis non defendi. Cum & primum nostrum juramentum irritum, heu prob pudor! & inane fecerimus, propter quod reparandum non deberet, ut credimus, posterius valere, & quia suum nobis jusjurandum fregerunt, propter quod eis fides non esset alicuquaque a nobis observanda.

Petit sibi liceat cum aliis contra Pisanos fœdus inire.

XCVI. Exponit Pisanor. insolentiam.

Præterea sanctissime pater, ac metuende domine timor, & tremor maximus nuper venerunt super me, ac cunctos terræ meæ, pro eo quod ipsi sæpefati Pisani, non solum de novo insultant, & valde jactant, verum etiam constantissime asseverant, castrum illud memoratum, vestra gratia voluntaria, & gratuita voluntate, in suo robore, ut fundatum est, & perpetua duraturum firmitate. Quod si verum est, quod absit, non solum jus & dominium meum cunctorumque Sardiniæ judicum, ex toto violenter occupabunt; verum etiam sacrosancta ipsa Ecclesia Romana, non dico nullas, sed valde modicas in tota Sardinia sui juris vires habebit; vel dominari poterit in ea, ut olim consuevit. Nam si bonæ memoriæ magistro Blasio Turritano archiepiscopo, in Apostolicæ sedis obsequio, quondam ad Calarim venienti, pro eo quod credebatur ab ipsis Apostolicæ sedis legatus, multas injurias, ac mortis minas nequiter intulerint, cum non essent in fortitudine aliqua constituti, multo fortius, ac vehementius credendum est, nullum inposterum Romanæ sedis nuncium, aut etiam legatum alium, qui non sit Pisanus, posse suas vices inter eos explere, præcipue cum fiat modo in arce roboris radicati, & in speculo superbiæ apud semetipsos firmissime fundati.

XCVII. Efflagitat legatum mitti.

Eapropter domine veneraude, ac sanctissime pater charitate illa, quæ Christus est, qua & tenemini potenter subvenire oppressis violenter, mittite nuncium vestrum virum utique honestum pariter & discretum, avaritiæ execratorem, & charitatis, justitiæque amatorem, qui perscrutetur subtiliter, & inquirat, quique etiam diligenter investiget, & veritatem sciat, qui profectus, aut defectus, quod commodum, aut incommodum, quod gravamen, aut levamen, quæ justitia, vel injustitia de oppido illo acciderit hactenus, vel denuo speretur posse accidere toti terræ Sardiniæ; ut ex tunc ad plenum cognita veritate, secundum sapientiam vobis cœlitus datam, valeatis terram istam, ut velitis ordinare. Ego enim, & homines

nes

nes terræ meæ clerici & laici, non solum nuncium manifestum, qui sanctitati vestræ ostenderet nostra gravamina, non audemus vobis transmittere, verum etiam literas ipsas solas, nisi furtim & occulte nequimus destinare. Hoc tamen totum taliter vestræ sanctitatis dominationi supplicans committo, taliterque vestra discretio id moderetur, quod ad aures ipsorum Pisanorum venire non possit, me vobis talia contra eos scripsisse; alioquin eorum manus effugere non possem, cum sim circumvalluta eorum hostili manu, & sub potestate degam crudeli eorumdem.

XCVII. (a) Lib. 2. ep. 751. Pisani Honorio parent receptique in gratiam ecclesiæ. (b) Ib. ep. 749.

Cæterum Honorius tum opera Ugolini legati, tum literis (a) Pisanos adduxit, in Sardinia usurpata dimitterent; ut restantur ipsius literæ ad eorum archiepiscopum exaratæ, quibus literis in mandatis dedit illos in fidelium communionem reciperet (b). Non propterea pacata Sardinia est: Ubaldus enim ac Lambertus prænobiles Pisani, qui insulam in suam tyrannidem redigere nitebantur totos in eam conatus effudere ad quos comprimendos iterum Honorio desudandum fuit. Neque illud hoc loco prætereundum, Honorium graviter arguisse (c) Florentinum antistitem, quod Apostolicæ sedis legato, cujus paulo ante meminimus, in Tuscia agenre, Pisanos canonicos ad concilium evocare ausus esset. Viduata nuper fuerat pastore ecclesia illa, ut Honorii literæ ostendunt, (d) atque haud ita multo post novus archiepiscopus in eam sedem adscitus est. (e) Præterea in Florentinos vehementer invectus est (f) Pontifex quod ecclesiam ipsam Florentinam ad pugnam provocassent.

(c) Lib. 1. ep. 411. (d) Ibid. ep. 305. (e) Lib. 2. ep. 647. (f) Ib. ep. 672.

XCVIII. (g) Ib. 750. 548. (h) Ep. 605.

Januenses porro administrationem castri Bonifacii, quod ad Romanam Ecclesiam pertinebat, Othoni archiepiscopo, ac S. Siri, & S. Stephani abbatibus remittere jubet (g) ex præscripto scilicet pacto alias inter ipsos & legatum Apostolicum inito: & episcopis, Assisinati, Nucerino aliisque mandavit, (h) ut Petrum basilicæ S. Petri canonicum, quem Massæ præfecerat, legatum reciperent. Quod vero ad Othonem Januæ archiepiscopum attinet; confirmavit ei Honorius, ejusque successoribus archiepiscopalem dignitatem, aliisque privilegiis munivit dato ad ipsum diplomate (i) amplissimo, e quo hæc decerpimus: *Nos igitur, qui in sede Apostolica B. Petro Apostolorum principi, licet non suffragantibus meritis, ex divina dispositione successimus, reverentiam, devotionem, & sedulitatem obsequii, quam Januensis ecclesia, & tota civitas Ecclesiæ Romanæ tempore necessitatis exhibuit, diligenter attendentes, considerantes etiam, quanta nobis & successoribus nostris incrementa, & commoda per Januensem civitatem poterunt provenire, & antecessoris nostri felicis memoriæ Innocentii Papæ vestigiis inhærentes, qui Januensem ecclesiam archiepiscopalis dignitatis excellentia sublimavit, ad honorem, exaltationem, & gloriam præfatæ civitatis, quæ B. Petro, & sanctæ Rom. Ecclesiæ fidelissima, & ad serviendum ei sicut dictum est promptissima perseverat; & de cætero idem se facturam propensius pollicetur; ad exemplar tam ipsius Innocentii, quam felicis recordationis Alexandri, Clementis, Cælestini & Innocentii prædecessorum nostrorum Romnnorum Pontificnm eamdem dignitatem tibi, & successoribus tuis communi fratrum nostrorum consilio duximus confirmandam.* Et infra:

(i) Lib. 1. ep. 418. Privilegia Januensi eccl. ac scip. data.

Præterea illam sincerissimam devotionem, tam tuam, quam civitatis tuæ, multimoda obsequiorum servitia, quæ Rom. Ecclesiæ fideliter, ac liberaliter impendistis, in memoria retinentes, ut Januen. clerus & populus, ad servitium, & honorem Ecclesiæ tanto ferventius accendatur, quanto ecclesiam, & civitatem Januen. a sede Apostolica cognoverit amplius honorari, communicato fratrum consilio ad exemplar jam dictorum Alexandri, Clementis, Cælestini, & Innocentii prædecessorum nostrorum legationem transmarinam tibi, tuisque successoribus in perpetuum duximus concedendam. Et infra: XCIX.

Denique, ut Januensis civitas, quæ cælestis numinis adjuta favore de inimicis crucis Christi triumphum frequenter, & victoriam reportavit, & plurimas eorum urbes mira quadam, & invincibili potentia subjugavit, ampliori honoretur fastigio dignitatis; equo albo, cum nacto albo in processionibus uti, & crucem vexillum videlicet dominicum per subjectam vobis provinciam portandi, sicut prænominati antecessores nostri concessisse noscuntur; tibi tuisque successoribus licentiam damus, & liberam vobis concedimus facultatem. Ad hæc Januensi civitati medietatem insulæ Corsicæ ad exemplar eorumdem prædecessorum nostrorum concedimus, ita scilicet, ut nobis nostrisque successoribus Januensis populus, cum exinde fuerit requisitus, fidelitatem juret, & pro pensione unam libram auri singulis annis nobis, & successoribus nostris exolvat. Salvis nimirum feudis, tam vestris, quam Pisanorum sicut a decem annis, & supra obtinuisse noscuntur, &c. Datum Later. per manum Ranerii sanctæ Romanæ Ecclesiæ vicecancellarii VIII. *kal. maii indictione* VI. *incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimosepiimo pontificatus vero domini Honorii Papæ III. anno primo.* C.

Corsicæ pars qua lege Januensibus data

Quod porro attinet ad episcopos sacris ab Honorio hoc anno pontificalibus initia- CI.

tia-

Episcopi hoc anno ab Honorio consecrati. (a) Lib. 1. post ep. 424. (b) Reg. l. 2. post ep. 732.

tiatos, io hujus anni regesto hæc leguntur (a): *Istos consecravit D. Honorius, episcopum Pennensem, episcopum Cremonensem, archiepiscopum Brundusinum, episcopum Firmanum, episcopum Papiensem, episcopum Portuensem, episcopum Sabinensem, episcopum Helenensem, episcopum Signinum.* Postea additur (b): *Istos dominus Honorius Papa III. consecravit, episcopum civitatis Castellanæ, Interamnensem, Placentinum, Laudensem, archiepiscopum Viennensem, Tripolitanum, Callensem: archiepiscopum Regiaam, archiepiscopam Arelatensem.* Quod ad Placentinum spectat, extaot apostolicæ literæ ad Placentinos insequenti anno pridie id. februar. datæ, quibus ad sedem suam illom remisit. Per id quoque tempus Salutiarum episcopo rescripsit non teneri in die cœnæ Domini ad metropolitanum accedere, ut cum eo sacrum chrisma consecraret, hoc ipsi misso diplomate (c): *Non videtur metropolitano licere, ut suffraganei sui jura minuat vel immutet, nisi super eo antiqua, & approbata consuetudine vel speciali privilegio muniatur. Unde reputari potest indignum, ut in die cœnæ Domini, quo debent in ecclesiis suis episcopi chrisma conficere, lavare juxta exemplum Domini pedes pauperum, & reconciliare publice pœnitentes, ad metropolitanum ecclesiam, quæ per quadraginta milliaria, & amplius a te distat, chrisma ibidem cum metropolitano tuo confecturus accedas; quamquam idem metropolitanus tam in tua, quam in aliis metropolitico sibi jure subjectis ecclesiis, non ex speciali privilegio, vel antiqua, & approbata consuetudine, sed ex usurpatione potius hoc obtinuisse hactenus videatur.*

(c) Ib. ep. 719.

Suffraganeus ad Metropol. pro consecrando chrismate se conferre non tenetur.

CII. . Affecit pluribus prærogativis religiosos viros, ad quos exaratas eo argumento literas io margine brevitatis studio apponimus (d): confirmavit etiam Apostolica auctoritate religiosum S. Trinitatis ordinem sub Innocentio III. conditum atque approbatum, universisque Christiani orbis archiepiscopis, episcopis ac præsulibus (e), Regibus, cæterisque principibus viris (f) ac populis (g) plurimum per literas commendatum esse voluit. Postea vero ecclesiam S. Thomæ Apostoli, & S. Michaelis archangeli de Formis in urbe, illis ab Innocentio III. concessam, in tutelam recepit, ac privilegio communivit (h), ubi pauca præfatus subjungit: *Cum igitur ordo sanctæ Trinitatis moderais temporibus inceperit, eisque Dominus in tantum dederit incrementum, quod a mari usque ad mare suos palmites jam extendit, cujus regulam diligenter examinatam felicis memoriæ Innocentius Papa prædecessor noster auctoritate apostolica duxit confirmandam, & ad ejusdem ordinis propagines augumentandos ecclesiam S. Thomæ Apostoli, & sancti Michaelis archangeli de Formis in urbe vobis, vestrisque successoribus præfatam regulam observantibus apostolica auctoritate concessit. Nos ad exemplar prædicti prædecessoris nostri ecclesiam ipsam sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo sanctæ Trinitatis, qui secundum Deum, & præscriptam regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur, &c. Dat. Later. per manum Raynerii S. R. E. vicecancellarii v. kalen. mar. indictione quinta, incarnationis Dominicæ anno* MCCXVI. *pontificatus vero domini Honorii Papæ III. anno* 1. Advertendum vero videtur hic anni initium, ut sæpe fit, a concepti Christi die desumi, in Hooorii vero pontificatus annis numerandis a natalitio Domini computari.

(d) Lib. 1. ep. 192. 214. 247. 256. 318. 325. 326.

Ordo S. Trinitatis ab Honorio confirmatur.

(e) Lib. 1. ep. 259. (f) Ib. ep. 261. (g) Ep. 260. (h) Ep. 319.

Præcla-

I. Præclarissimæ crucesignatorum copiæ, quæ in Sarracenorum terras incurrerant, divina ope fultæ, anno Redemptoris millesimo ducentesimo decimo octavo, indictione sexta, facinora explicuerunt, & si felicibus initiis pares successus respondissent, tota Ægyptus Christianorum imperio adjuncta fuisset. Sed antequam gesta a fidelibus in oriente aggrediamur, nonnulla nobis de legato ad cruce insignitos ab Honorio misso, ut quæ ad religionis cultum spectarent, componeret, delibanda videntur. Is erat Pelagius Albanensis episcopus gesta antea Constantinopoli, dum Henricus viveret, legatione clarus; quem Honorius Apostolicis literis (a) orientalibus commendavit, eosque divinam gratiam, amandatis procul omnibus vitiis, sibi conciliare monuit: tum nuncio reportatæ anno superiori in Lusitania non sine divinis prodigiis victoriæ, ad debellandos numinis hostes incitavit.

Pelag. Albanen. ep. in crucesig. exercitu legatus.

(a) Hon. l. 2. ep. 117.

Honorius, &c.

II. *Ammonitarum dux Achior interrogatus ab Assyriorum principe Holoferne, qua virtute, cujusque Regis potentia confisus populus Israel ejus imperium contempsisset: populus, inquit, iste colit dominum Deum cæli, a cujus cultura quotiescunque recessit, datus fuit in prædam, gladium, & opprobrium; quoties vero pœnituit, & clamavit ad dominum Deum suum, dedit ei virtutem, & potentiam resistendi. Hoc nimirum exemplo, & aliis multis, quibus erudiri debuerat, arguitur populus Christianus, qui & Deum sic ad iracundiam provocavit, ab ejus mandatis auditum, & gressum a semitis avertendo, ut propter ejus offensas in suam hereditatem gentes venire permiserit, & ipsum digna satisfactione placare, ad percutientem se humiliter revertendo, hactenus non curavit, propter quod ad liberationem Terræ sanctæ, quasi frustra laborarunt prædecessores nostri Romani Pontifices; frustra laboravit & populus Christianus, nisi quia multi ad id fervente desiderio insistentes, etsi terream Hierusalem recuperare nequiverint, cælestem tamen per martyrii palmam, ut credimus, sunt adepti.*

III. *Speramus autem, quod etsi omnes quotidie offendamus in multis; ille tamen, qui misericordiam suam in ira non continet, tandem suo decrevit populo misereri, cum innumera multitudo de cunctis Christianorum partibus, eo inspirante, suscipiens signum crucis ad subventionem vestram, & ipsius terræ liberationem viriliter se accingat, & ipse Dominus jam fecerit nobiscum signum in bonum, crucesignatis per Hispaniam transeuntibus non solum miraculosam tribuendo victoriam, verum etiam illos quorundam ostensione signorum misericorditer confortando* admirandam hujuscemodi crucesignatorum victoriam supra (b) enarravimus, de ipsorum vero profectione, atque Acconem post sævas tempestates superatas appulsu, agit Godefridus (c).

Relatæ in Hisp. divinitus victoriæ exemplo crucesignatos in Sarrac. excitat.

(b) Ann. sup.

(c) Godef. in Ann. an. 1218.

IV. *Ne vero, quod absit, inanis sit labor fidelium, qui ad ipsius terræ liberationem insistunt, si zizania inter eos seminante homine inimico, angelus qui de ipsorum medio colligat omnia scandala, non mittatur; venerabili fratri nostro Pelagio Albanensi episcopo Apostolicæ sedis legato, viro utique prudentia, honestate, scientia, & benignitate conspicuo, laborem peregrinationis injunximus, ut exercitum Domini cum humilitate præcedens concordes in concordia foveat, & ad pacem revocet impacatos. Ne igitur ultramarini populi peccata præpediant, quod cismarina devotio de Dei miseratione confisa nititur obtinere; universitatem vestram monemus, & exhortamur attentius, & per apostolica scripta mandamus, quatenus vos tales exhibere curetis, & sic commissos vobis populos excitetis ad opera pietatis, ut ipsis in cælum clamantibus, Dominus sabaoth eorum humiliatione placatus exercitui suo victoriam tribuat, & barbarorum feritate confusa hereditatem suam restituat heredibus Dei, coheredibus autem Christi, quatenus conventum in Hierusalem, qui eam diligunt, facientes, & gaudentes cum lætitia, qui in tristitia tempore jam tanto fuerunt, in hymnis, & confessionibus Domino benedicant, & Redemptoris nostri sepulcrum nunc exigentibus culpis nostris factum inglorium, reddant juxta vocem propheticam gloriosum, &c. Monet crucesignatos, ut legatum quo par est honore prosequantur, ejusque imperiis obtemperent cum in eum ad divinam augendam gloriam summam contulerit auctoritatem. Dat. Romæ apud S. Petrum xv. kal. jun. an. 2.* Hæc etiam scripsit (d) ad regionum illarum Reges duces cæterosque principes viros, ac peculiare iis de rebus diploma (e) ad legatum dedit. Pelagium porro Brundusio cum Jacobo Andriæ comite Romani exercitus principe in orientem hoc anno trajecisse, testatur Richardus notarius (f).

Ad mutuam animorum conjunctionem hortatus.

(d) Reg. post cand. ep.

(e) Ep. 1173.

(f) Rich. de S. Ger. in chron.

V. Accinxerat se Syriacæ profectioni Pelagius, cum magna virorum principum multitudo ex Galliis Januam confluxit: inter quos Burdegalensis archiepiscopus, Parisiensis, atque Andegavensis episcopi, Marchiæ & Niverni comites, dignitate eminebant: qui flagitavere ab Honorio, ut legatum Cardinalem itineris comitem ipsis adjungeret. Quibus Pontifex scriptis quinto kal. aug. hujus anni literis rescripsit,

(a) Hon. l. 3. ep. 1. R. tit. S. Steph. in Cœlio monte presb. Card. ad hortandos crucesignatos missus.
(b) Lib. 2. ep. 1194.
(c) Lib. 3. ep. 106.

psit, (a) se ad eos R. tit. S. Stephani in Cœlio monte presbyterum Cardinalem non ad gerendam legationem, sed ad divina oracula pro concione exponenda, cum ad id sacra eloquentia valeret, mittere; nec legati munus ipsi, ut deposcebant, posse committere, cum jam illud Pelagio demandasset, ad quem in iis, quæ ad legati apostolici partes spectarent, confugere, ejusque imperiis obtemperare hortatus est. Præterea ejusdem argumenti epistolam (b) misit ad comitem Nivernensem, ubi susceptum ab illo profectionis Syriacæ consilium laudibus effert, & aliam Belvacensi electo, qua potestatem transfretandi fecit (c).

VI.

Cur in Ægyptum crucesign. irruperint.

Pervenere interea ad Honorium sub augusti mensem e crucesignatorum Pelusiacam Pharum obsidentium castris literæ, quibus docebant belli molem in Ægyptum multiplices ob causas esse conversam, cum eo debellato regno Terra sancta Christianorum armis facile comparanda videretur; ex Ægypto nimirum infidelium copias effundi solitas, magnas, inde a barbaris opes hactenus petitas, stetisse tandiu Hierosolymitanas res, dum Ægyptus Damasceno regi non paruit; ubi ea regna sub eodem sultano coaluere, tum demum collapsam rem Christianam fuisse: præclaras vero rei gerendæ spes affulgere, magnis jam molibus turrem Phaream in medio Nilo sitam obsideri, disjectam jam hostium classem. Quo vero statu Christiana res versaretur, Joannes Rex Hierosolymorum, dux Austriæ, patriarcha Hierosolymitanus, archiep. Nicosiensis, aliique præsules his verbis descripsere (d):

(d) Apud Honor. l. 3. ep. 38.

VII.

Congregato exercitu ex variis nationibus quantum potuimus navigium in magnis expensis curavimus ordinari, de confidentia Dei, cui non est differentia superare vel in millibus, vel in paucis, ac de vestra celeri subventione sperantes, illud attentavimus negocium, licet rebus, & viribus impares infidelibus inimicis, quod nec a Regibus vel ab Imperatoribus novimus attentatum. Significamus igitur vobis, quod primi navigantes de exercitu Christiano tertia feria proxima ante pentecosten applicuerunt portui Damiata, in quo accessu misericors Dominus mirabiles primitias gratiæ suæ nobis impendit, & futurum favorabilem se ostendit. Nam contra spem omnium, nullo infidelium resistente, licet multa millia essent in civitate, & extra, pauci descenderunt de navibus ad terram, & ante præfatam civitatem libere castra posuerunt. Prima illa agmina, quæ Pelusium applicuere, Colonienses ac Frisios fuisse indicat Jordanus, (e) quibus comitem de Saroponte præfectum fuisse ait: *Exercitus capitaneum elegit comitem de Saroponte, & ad portum maris Damiata applicat & hostiles terras occupat ante Regis & cæterorum adventum;* & infra: *Facta quoque est generalis fere lunæ eclipsis, eoque tempore multi barones de Francia cum populo copioso transfretare incipiunt, Rex autem Hierusalem cum reliqua parte exercitus pervenit ad locum.* Hæc Jordanus, quæ vero secuta sint, ex memoratis literis accipiamus:

Germanio obsid. Pelusio virtus egregia.

(e) Jord. MS. bibl. Vat. sign. n. 1960.

VIII.

Eo quidem tempore, quo latores præsentium nuncii nostri recesserunt a nobis, status obsidionis talis erat. Siquidem erexeramus machinas nostras ad expugnandam turrim quamdam sitam intra fluvium, brachium Nili, scilicet a qua turre protenditur catena ferrea per medium fluvium usque ad civitatem, præstans impedimentum nostris navibus transituris. Iis catenis littus clausum ait Godefridus (f) eo consilio, ne naves, quæ ex Æthiopia secundo flumine aromata devehunt, in mare non soluto vectigali evaderent: inde enim ea in alias longe submotas terrarum oras inferri consuevisse ingentesque opes ex eo sultanum cooficere solitum: *Tamen in recessu nunciorum ita processeramus in negocio Jesu Christi, quod naves, & galeæ nostræ galeis inimicorum nostrorum in fluvio prævalebant, & in superiori parte fluvii consistebant, ita quod hostiles galeæ liberum navigium non habebant, nec aliorum Sarracenorum galeæ habebant aditum ad civitatem.*

Pelusiacæ obsidionis rescriptio.

(f) Godef. in annal. hoc ann.

IX.

His igitur vobis nunciatis supplicamus sanctitati vestræ in Domino, & pro Domino, flexis genibus exorantes, quatenus Christiano exercitui magnis periculis exposito curetis misericorditer, & celeriter subveniri. Non enim de virium nostrarum confidentia tantum onus subire præsumpsimus, sed de vestra post Deum sperantes subventione ausi sumus in remotis partibus obsidionem inchoare, & civitatem excellentissimam, atque munitissimam impugnare. Qua obtenta firmiter speramus, ut totam possemus Ægyptum obtinere & Terram S. pro qua laboramus, finaliter obtinere. Subiiciunt soldanum maximas contra Christianos copias contrahere, ac verendum, ut nisi matura auxilia concurrerint, demum fideles sub barbarorum potentia fatiscant, indeque res Terræ S. pessundatum iri. Quibus Honorius permotus Gallis aliisque, quos Januam confluxisse antea vidimus, religioso pro imperio præcepit, ut conjunctis armis animisque versus Pelusium, vela facerent, Ægyptumque cultui numinis subiicerent. Eadem Honorius crucesignatis aliis, qui ex Germania Venetias concurrerant, imperia dedit ut recto itinere Pelusium ad ferenda auxilia contenderent, ut testatur in literis, quibus eorum animos, qui in Pelusii obsidione versabantur, excitavit; monuitque (g) promptissima ipsis auxilia suppeditatum iri: defigerent ve-

Implorant crucesignati auxilium a pontifice.

Imperatum mare conscensuris crucesignatis Pelusium contendere.

(g) Hon. l. 3. ep. 39.

ro præcipuam in numine spem, ad cujus defendendam causam ancipites periculorum æstus penetrarant; illius ope suffultos numerosissimos hostium exercitus dissipaturos, continuis propterea precibus ac vita ab omni vitiorum labe, & contagione aliena illius gratiam sibi comparare niterentur.

X. Significat Honorius crucesignatis Pelusium obsidentibus quid egerit pro mittendo subsidio.

Receptis literis vestris, & nunciis, & intellecto quam arduam rem estis, de divino auxilio confidentes, aggressi, etsi subito concussa fuerint ossa nostra, dum paucitatem vestram respectu oppositæ multitudinis pensaremus, mox tamen occurrente nobis, quod legitur: Dominum formidabunt adversarii ejus, & super ipsos in cælis tonabit; fuimus fiducia, & consolatione repleti. Et infra: *Volentes autem operationi divinæ nostræ humilitatis ministerium adhibere; continuo Januam, Venetias, ac per alios Italiæ portus literas nostras direximus, crucesignatos, qui ad portus ipsos convenerant, & convenire debebant attentius exhortantes ac monentes, terrarum episcopis ac rectoribus, ut diligenter exhortentur eosdem, ut ad succursum vestrum celeriter festinantes, versus civitatem Damiatam in nomine Domini sabaoth dirigant iter suum, &c.*

XI. Orta inter Pelagium leg. & Joan. Reg. Hier. magno rei Christianæ exitio discordia.

Hortatur ad servandam mutuam animorum conjunctionem, atque cœlestis auxilii expectatione erigit, cum universa Ecclesia pro felici armorum piorum successu in preces sit effusa, ni tamen isti forte impuriore vita divinam in se iracundiam asperarent, servarunt illi imperatam aliquandiu concordiam. Verum adventu Pelagii legati Apostolici animos fidelium fuisse divisos scribit Jordanus, qui contentionis causam adducit: *Supervenit & Legatus Pelagius, & cum Rege* (nimirum Joanne Hierosolymitano) *qui prius exercitui dominabatur, colloquium suæ auctoritatis habuit, allegans quod ipse debebat exercitui præesse, quia & passagium erat per ecclesiam ordinatum, & crucesignati ad suum regnum non pertinuerent: Rex autem verba dissimulans, pro domino se gerebat, ac per hoc exercitus est divisus, & quisque affectionem sui domini sequebatur.* Interea provolasse ingentibus succinctum copiis sultanum ad defendendum Pelusium, cujus bellicum apparatum nostris terrori fuisse vidimus ex ipsorum literis, Christianosque ex adversa ripa lacessere cœpisse, Riccardus scribit; sed promeruere divinum auxilium effusæ continuæ ab universa Ecclesia preces: post varios enim impressos impetus, ut idem auctor (a) Stadensis (b), Godefridus (c) ac Parisius (d), & alii tradunt, Pharea turris expugnata est. Non modico tamen cruore stetit victoria: addunt enim lectissimos viros navi impositos cum admotis scalis in turrim loricati certatim continua serie assilirent, tanto pondere diffractis iis, omnes in flumen, tristissimo nostris, hostique lætissimo spectaculo præcipites effusos: Christianos tamen resumptis animis novos impetus novis adhibitis machinis impressisse, ac Pharo tandem potitos omnesque paucis exceptis, qui in signum victoriæ reservati vitæ, Acconemque missi, obtruncatos. Cujus munitissimæ turris expugnationem ita Godefridus describit: *Tandem magister Oliverius scholasticus Coloniensis ex puris eleemosynis pauperum ædificium construxit, in quo erant propugnacula & pons. Hoc opus in die S. Bartholomæi turri appositum est, Sarracenis viriliter in eadem turri se defendentibus, modo sagittis, modo lanceis, & maxime per ignem. Attamen divina clementia orationibus, & lacrymis pauperum placata, extinctus est ignis in ponte, & turrim Christiani audacter intrant, & capiunt; & sic quidam ex Sarracenis sunt interfecti, quidam in Nilo submersi, quidam in aquam se projicientes evaserunt, & plusquam centum capti sunt.*

(a) Rich. de S. German. hoc an. 1219. (b) Stad. in chron. (c) Godef. in Annal. (d) Par. hist. Angl.

Coloniensium in illius expugnatione præcipua gloria.

XII. Admota Pelusio castra.

Redacta in Christianorum potestatem Pharo admota sunt Pelusii obsidioni castra, magnisque molibus ea civitas florentissima opibus, milite, commeatu muroque duplici munitissima urgeri cœpta, interea Saphadinus a crucesignatis propulsatus non diu pudori superfuit; Godefridus enim institutæ narrationi adjicit: *Post captam siquidem turrim in profundo Nili fluminis sitam, Saphadinus inveteratus dierum malorum dolore (sicut asseritur) nimio tactus, exhæredator fratruelium suorum & usurpator regnorum Asiæ mortuus est & sepultus in inferno.* Sic auctor; [1] idem de Saphadini interitu iisdem pene verbis Mat-

NOTÆ [1] PHari, seu turris Phari expugnatio licet tentata fuerit die sancti Bartholomæi, seu die XXIV. augusti hujus anni, non tamen successit nisi die sequenti hora decima, ut asserit, qui expeditioni huic præsens aderat Oliverius in sua historia Damiatina.

Neque in his tantummodo annales ecclesiastici sacræ expeditionis res hoc anno gestas recensentes corrigendi sunt, sed tota hæc historia ad chronologiam retexenda. Igitur die XXVII. maii hujus anni e portu Accon solvens pars classis tertia die pervenit ad insulam *ante Damiatam, quæ sita est inter Nilum, & mare.* (Jacob de Vitriaco epist. II. ad Honorium papam Anecdot. Marten. to. III. col. 290.) Tertia ab hinc die reliqua classis subsequuta fuit cum rege Hierosolymorum, patriarcha, aliisque. Statim cœpta oppugnatio turris Phari, quæ tribus mensibus christianos occupavit. Nulla inter hæc cum Soldano pugna, ut ex eadem Jacobi de Vitriaco epistola ex Oliverio constat. Cessit demum turris conatibus aggressorum die XXV. augu-

Matthæus Parisius, qui hæc fusius prosequitur: additque Saphadino successisse Coradinum ejus filium, sævissimum hominem, quem ad satiandam ob Damiatæ obsidionem iracundiam, Hierusalem mœnia, ac turres dejecisse ait urbemque solo æquasse; sed hac de re proximo anno dicetur. Contraxit vero admodum, depressitque infidelium animos Pelusii obsidio, adeo ut ad conflandas copias educendaque ex arcibus præsidia illarum plures funditus everterint, quas adversum Christianos tueri non posse metuebant; ita tunc arx munitissima monti Thabor imposita ac septuaginta turribus cincta, a qua anno superiore Rex Hierusalem propulsatus fuerat, excisa est (*a*): tantum vero ex Pelusiaci belli eventu læto aut tristi omnium fluctuabant animi, ut Honorius Senonensi archiepiscopo scripserit in hæc verba (*b*): *Rem uggressas est exercitus Christianus existens in partibus transmarinis, in qua consistit aut plena victoria, aut vincendi desperatio manifesta; obsedit enim civitatem Damiatæ opulentam & magnam, &c.*

(a) *Godef. ubi sup.*
(b) *Hon. l. 3. ep. 136.*

XIII. Excitati Galli ad mittenda crucesignatis supplementa.

Angebant sane præ cæteris Pontificis vigilantissimi proferendæque religionis Christianæ cupidissimi animum illius successus curæ gravissimæ, quas in cæteros præsules etiam transfudit solicitavitque, (*c*) ut omni ratione crucesignatos ad ferenda auxilia maturare iter juberent, quos ut incitaret magis atque incenderet, rerum hactenus egregie a Christianis gestarum seriem exposuit, ut ex referenda victoria partem gloriæ decerperent: *Confisi autem de divino auxilio præsumimus meliora, cum Dominus faciens nobiscum signum in bonum impiissimum soldanum Saphadinum præcipuum malleum sanctæ Terræ nuper* *rebus humanis exemerit, & inter infideles discordiam immiserit generalem antiquo soldano Damasceno filio Saladini pugnante contra patruum suum, & filium ejus soldanos, & sic totam terram infidelium perturbante, ut alto consilio ejus, qui admirabili providentia cuncta disponit, manus converterint in seipsos, per quod sperandum est, quod Deus regnum eorum in seipso divisum disposuit desolare, qui etiam propagnatorum suorum devotionem respiciens, eis ex insperato tradidit turrim quamdam mirabilis fortitudinis, quæ sita in media fluminis, & protensis catenis ferreis accessum ad dictam denegans civitatem; eam inexpugnabilem reddere videbatur; tantæ siquidem latitudinis, ut trecenti armati consisterent in eadem, quos omnes cum ea in suorum fidelium manibus tradidit Dominus Deus noster ac etiam in hostes suos tantum terrorem immisit, ut montem Thabor, quem in grande dispendium Christiani populi castellaverant, & alia quædam munita loca suffossis muris præ timore reliquerint, nullum locum sibi satis tutum putantes, si Christianus exercitus contra sæpe dictam prævaluerit civitatem.*

(c) *Reg. post sand. ep.*

Sarraceni inter se animis divisi.

Arx in monte Thabor excitata ab ipsis evertitur.

Hæc attendentes venerabilis frater noster patriarcha Hierosolymitanus, & episcopus Albanen. Apostolicæ sedis legatus, nec non & charissimi filii .. Rex & magistri Hospitalis & militiæ Templi, & S. Mariæ Theutonicorum Hierosolymitan. . dux Austriæ, .. ac principes exercitus Romanorum aliique prælati, & magnates consistentes in obsidione prædicta, literis suis, & precibus, quæ lapidea etiam corda emollire possent ad lacrymas, nobis instantissime supplicarunt, ut cum expensæ, quas fecerunt, & faciant in machinis, & galeis, ac alii bellici sumptus eos pecunia sic ex- XIV.

NOTÆ

augusti. Postmodum deliberatum est de amne (Nilo scilicet) transmittendo, & Damiatæ obsidione urgenda; sed cum res esset ardua Saracenis littus appositum operibus, armisque tuentibus diutius cunctatum est; ideoque festa die exaltationis S. Crucis, qua Jacobus de Vitriaco alteram epistolam de rebus expeditionis hujus ad Honorium papam dedit vulgatam Anecdot. tom. III. col. 292. nondum amnis superatus erat. Interim vero, capta jam turri in hebdomada post festum S. Bartholomei, ad Damiatæ portum, qui venerat in christianorum potestate una cum turri applicuerunt novem naves cum *domino Petro Hannibal.* (verba sunt epistolæ) *& quibusdam aliis Romanis*. Post hæc, ait Oliverius, *Albanus* episcopus (Pelagius) *apostolicæ sedis legatus*, quem tamen octava die post festum exaltationis S. Crucis, qua post scriptam epistolæ suæ episcopus Acconensis adjecit, Acconem quidem appulisse constat, sed nondum ad exercitum transierat. Sub iisdem diebus, nempe intra octavam festi S. Crucis allatum est in castra de obitu Saphadini nuncium. *Postmodum in festo S. Dionysii* die X. octobris, ut Oliverius notat, *Saraceni cum galeis armatis improvisi venientes ..... medica manu christianorum repulsi sunt*. Iisdem pariter assultibus castra Templariorum Saraceni tentarunt, a quibus pariter repulsi cum amissione quingentorum; id autem obtigit christianis die S. Demetrii die VIII. octobris.

Ex hac oculatorum testium consona narratione parachronismos nonnullos annalium ecclesiasticorum emendare licet. Falsum est enim Sultanum Ægypti arma tulisse in christianos, quo tempore turris Phari nondum aggressoribus cesserat. Falsum est insuper Pelagium legatum pervenisse in castra, antequam turris illa cederet aggressoribus. Denique ex his intelligimus Saphadinum interiisse ante diem XXII. septembris, qua die Jacobus de Vitriaco epistolam suam ad Honorium signavit. Denique Damiatæ obsidionem nonnisi sequenti anno post festum S. Agathæ die V. februarii cœpisse Oliverius notat, & ea eadem rerum expositione resultat. MANSI

hauserint, ut viris bello strenuis, qui pro defectu rerum remeare coguntur, necessaria ministrare non possint, & sic exercitus paulatim quotidie dilabatur, eis post Deum in cismarinorum auxilio totam spem habentibus, tam bellatorum, quam pecuniæ succursum mittere festinemus. Monemus igitur universitatem vestram, & obsecramus per aspersionem sanguinis Jesu Christi, qui pro vobis tradidit semetipsum, quatenus ponentes ante oculos vestræ mentis, quantum gaudium quantaque exultatio erit justis in Domino, si cœptum negocium finem ipso dante habuerit exoptatum, & apud vos recogitantes e contra, quantam confusionem, quantumque mærorem contrarium afferret toti populo Christiano, præfato exercitui succurratis, sicut res expostulat festinanter; providentes, quod vos filii crucesignati proximo martio, vel saltem majo transfretetis, &c.

XV. De colligendis in crucesign. stipendia decimis imperia. Compellat archiepiscopos & episcopos, imperatque ut censurarum terrorem consignatis cruce militibus iter suscipere detrectantibus incutiant: tum provinciam impoœit in sacri belli stipendia coactam redditum vigesimam equitibus religiosis designatis a sede Apostolica impertiant, quo necessaria auxilia instrui constarique possint: tum ipsos exemplo suo incitat, ut qui præter Cardinalium decimas, atque ab Innocentio III. collatas pecunias ultra viginti marcharum millia pro bello sacro consumpserit, ac jam quinque millia in tam pio opere sit collocaturus. Cum vero de Joanne Rege Hierosolymitano Templariisque atque Hospitalariis calumnia disseminata a malevolis fuisset, ipsos sacras opes in suos usus avertisse, eaque patriarchæ, legati, ducis Austriæ, aliorumque principum literis ab iis depulsa fuisset, adeo ut e contra omne suum ærarium ad sustinendos in Pelusii obsidione sumptus effunderent præcepit, ut ipsorum integritatem promulgarent, ac tanquam veros Christi athletas, & Christianæ fidei defensores prædicarent; ad detergendam quoque ex aliorum populorum animis eandem calumniam, ad alios Galliarum, Angliæ, & Siciliæ præsules scripsit (*a*) nefarium rumorem sopirent.

(a) Lib. 3. ep 131.

XVI. Præclara de Hospit. virtute testimonia. Præclarum vero de Hospitalariorum virtute edidit per hæc tempora testimonium Andreas Ungariæ Rex in regio diplomate, (*b*) quo ad referendam iis equitibus gratiam, a quibus egregie exceptus fuerat, atque eximia charitatis Christianæ in proximum exempla explicari viderat, amplissima bona contulit illorumque operam laudesque his verbis æternitati commendavit: *Quia sacratissimam domum Hospitalis S. Joannis Baptistæ de Hierusalem, prout antea didiceramus auditu, cum ad sanctæ Terræ subsidium accessimus diversis virtutum operibus in totius Christianitatis proficuum, & honorem resplendescere cognovimus, hujus sacratissimi collegii toto corde totisque viribus inhiantes desiderio divinæ pietatis intuitu, in redemptionem animæ nostræ, & animarum prædecessorum nostrorum memoratæ domus meritis & interventu veniam apud Deum consequi cupientes; quasdam nostræ largitionis donationes & eleemosynas sanctæ domus Hospitalis de Hierusalem, in manu fratris Guarini de Monteacuto dictæ sanctæ domus Hospitalis venerabilis magistri, & omnium fratrum ejusdem domus præsentium, ac futurorum ad usus, & proprietatem, & ad jus memoratæ domus, & ad possessiones perpetuas decrevimus fore largiendas.*

(b) Extat apud Hon. l. 2. ep. 1225.

Nec immerito, cum illic personaliter hospitati videremus innumerum pauperum cœtum diurno pastu quotidie sustentari, fessos languidorum artus lectis sterni, variisque ciborum copiis refici, mortuorum corpora cum debita veneratione sepeliri, & ut in genere singulorum referamus, quæ per singula generum enarrare non possumus, ut Mariam, & Martham sacratissimum sæpe dictæ domus Hospitalis collegium, nunc variis sinceræ contemplationis usibus intendere, nunc contra Dei adversarios & hostes crucis Christi, adversus etiam Amalech incessabili perfectæ militiæ conflictu, de die in diem dimicare, &c. Adjecit huic diplomati apostolicam auctoritatem Honorius, quod etiam pontificio inseruit, ex quo hæc decerpsimus; (*c*) neque has solum donationes, verum alias etiam tum ab eodem Rege Hospitalariis, (*d*) tum a Friderico Romanorum Rege, (*e*) atque a Trevirensi archiepiscopo (*f*) factas magistro ac fratribus Hierosolymitani hospitalis S. Mariæ Theutonicorum. XVII.

(c) Lib. 2. ep. 1225. (d) Ib. ep. 1226. 1227. 1228. (e) Ib. ep. 957. 958. (f) Ep. 950.

XVIII. Hugon. Reg. Cypr. mors. Quod ad Andream Ungariæ Regem attinet; ipse turpiter admodum e Palæstina, superiore anno exeunte, Tripolim se subduxerat, ac secum Hugonem Cypri Regem traxerat, qui magno sui desiderio ac luctu omnes confecit; de quo hæc Jordanus: *Eodem anno*, nimirum præsenti, *Hugo Rex Cypri in Tripoli moritur, relicto Henrico parvulo IX. mensium & duabus filiabus, una nupsit Gualtero comiti Breunensi, altera Isabella filio principis Antiochiæ.* Hausit gravissimum ex illius morte dolorem Honorius cum egregii principis præclaræ virtutes magnam amplificandæ religionis expectationem concitassent; atque ex ejus morte Cypri regnum variis tumultibus fluctuare cœperit, & auxilia quæ Syriæ submittebantur, ob intestinum malum fuerint intercepta. Suscepit vero Pontifex Reginæ ac filiorum patrocinium, ac Pelagio episcopo Albanensi A. S. L. tuendæ Reginæ, & procerum qui tumultuabantur, comprimendæ temeritatis provinciam imposuit (*g*), Susceptum ipsius filiorum ab Honorio patrocinium.

(g) Ep. 1270.

tum

cum summo Templariorum equitum magistro defendendo eidem regno incumbere jussit, (a) ne Cyprii tumultus Terræ S. rebus perniciem afferrent; denique ingentem Reginæ viduæ luctum bis literis delinire studuit (b).

[(a) Reg. post eand. ep. (b) Ep. 1267.]

Ill. Reginæ Cypri.

XIX. *Credimus, immo pro certo tenemus, quod pro morte claræ memoriæ H.. Regis Cypri viri tui eo fortius angustiæ te circumdant, & dolor animum tuum angit, quo tibi, & liberis tuis gravius ex hoc sentis imminere dispendium, ac regnum Cypri vides sine regimine periculosius fluctuare. Unde nos, qui ejus vices in terris gerimus, qui est mærentium consolator, tanto benignius tibi super hujusmodi dolore compatimur, quanto Regem eumdem devotiorem Ecclesiæ Romanæ cognovimus, & rumor mortis ipsius nos vehementius conturbavit. Ne autem quisquam ex hoc contra te, aut regnum prædictum audaciam molestationis assumat, nos in consolationem doloris, & angustiarum tuarum solacium, tuam & pupillorum tuorum personas, ac regnum præfatum, sub Apostolicæ sedis, & nostra protectione suscipimus, & præsentes scripti patrocinio communimus, districtius inhibentes, ne quis vos, & regnum præfatum præsumat temere molestare. Nulli ergo &c. Dat. Lat. IV. idus jul. pontif. nostri anno 2.* Hactenus de Cypri ac Syriacis rebus: nunc ad Constantinopolitanas sermonem traducamus.

XX. [Theodor. Angel. conciliatur ecclesiæ.] Rediit ad conjunctionem Romanæ Ecclesiæ Theodorus Angelus Comnenus Epiri dynasta, ad quam ineundam Crotonensis episcopus atque Effrem eremita, qui ultro citroque ad Theodorum & Honorium commeabant, intercessere. Cum ergo Theodorus oratorum opera schisma abjuraret, Apostolicis imperiis obsequentem se fore polliceretur, ac Joannem Columnam tit. S. Praxedis presbyterum Cardinalem legatum, qui una cum Petro in vincula abductus fuerat, libertati redditurum, Honorius episcopo Crotonensi Theodori absolvendi recipiendique in ecclesiæ gratiam partes imposuit [Jubetur absolvi modo legatum liberet.] mox atque legatus Cardinalis Brundusium aut in alium locum qui tutus foret, se contulisset; tum præcepit, ut Latinis qui cum Theodoro versabantur, ex omnibus quæ compararent, pro belli sacri stipendiis decimas persolvere imperaret; in iis vero litteris Honorius nullam Petri Imperatoris mentionem edidit ac nobis incompertum est, an e vivis discessisset in vinculis, an libertati Imperioque fuerit restitutus.

XXI. Ambivit vero sedis Apostolicæ gratiam Theodorus indictæ crucesignatorum expeditionis, adversus quæ ipsum a Venetis Gallis, Ungaris & Constantinopolitanis conflabatur, terrore adductus, quos omnes Honorius propositis, ut vidimus anno superiori, indulgentiis adversus ipsum concitarat. [Revocat Honorius crucesignatos ab inferendo bello Theodoro.] Pontifex vero cum omnes curas in recuperanda Syria proferendisque religionis Christianæ limitibus defigeret, ab instruenda contra Græcos expeditione facile destitit, oblatasque a Theodoro pacis conditiones admisit: imo tanta fuit ipsius conciliandi Ecclesiæ, Græcosque ab schismate abducendi cupiditas, ut ipsum in sedis Apostolicæ clientelam receperit (c) & crucesignatis, qui Venetias & Anconam confluxerant, intentato anathematis terrore ab invadenda Theodori Comneni, ut filii Ecclesiæ obsequentissimi ditione revocarit; quo argumento ad episcopum & clerum Venetum & Anconitanum literæ (d) sunt datæ. Aliis vero literis Theodorum est hortatus (e), ut promissa non scriptis, sed operi mandaret, legatum solveret atque alios, inopes maxime quos tenebat in vinculis, divina provocatus misericordia liberaret.

[(c) Ep. 881. (d) Ep. 884. & reg. post eand. ep. (e) Ep. 882.]

Theodoro duci Comneno.

[Accipit illum in clientelam Apostolicam.] *Gratum gerimus, & acceptum, quod sicut ex relatione venerabilis fratris nostri Joannis episcopi Crotonensis accepimus, ipsum & fratrem Effrem eremitam nuncios nostros hilariter recepisti, & honorifice pertractasti, ac dilectum filium nostrum Joannem tituli S. Praxedis presbyterum Cardinalem A. S. L. honoras, & erga illum te mansuetum exhibes, & benignum, tuamque personam ad sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ devotionem exponens, ac ipsam primam recognoscens, & matrem, nobis obedire proponis, sicut devotus filius pio patri. Pro quibus devotionem tuam in Domino commendantes, ei a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum gratiarum referimus actiones, suppliciter postulando, ut ipse, qui hæc tibi misericorditer inspiravit, det & perficere, ac perseverare in iis usque in Diem Domini Jesu Christi. Super quo & tu ipse debes humiliter exorare, cum ad id & fides catholica, quam tenes, ut credimus, te inducat, & fructus non modicus, qui ex hoc provenire tibi poterit, in præsenti præter æternæ gloriæ diadema, quod tibi si perseveraveris, reddet Dominus justus judex.*

XXII. *Inde est quod nos recepto pro te ab eodem episcopo, sicut ei per tuas literas, quas coram nobis legi fecimus, præcepisti corporali juramento, quod prædictum Cardinalem omnimodæ restitues libertati & filius obediens nobis eris, ex consueta clementia, qua Ecclesia consuevit ad se redeuntibus gremium aperire, te annumerandum duximus inter Ecclesiæ filios speciales, & petitiones, quas idem episcopus ex parte tua nobis porrexit, in quantum cum Deo potuimus, de fratrum nostrorum consilio*

filio

silio exaudire curavimus, sicut per effectum evidenter apparet, firmiter æstimantes, quod & tu debeas adimplere promissa, prout Deum timentem, & catholicum virum decet.

XXIII. *Cum igitur sola perseverantia bravium accipiat virtutibus in stadio currentibus universis, nobilitatem tuam monemus & exhortamur in Domino, quatenus in devotione, ac obedientia Apostolicæ sedis, & nostra sic firmiter perseveres, id potius per exhibitionem operis, quam per scripta monstrando, quod & divinam gratiam merearis, & favorem Apostolicum plenius obtinere. Præterea, cum ex injuncto nobis Apostolatus officio, te ac alios Ecclesiæ filios debeamus ad pietatis opera invitare, nobilitatem tuam rogamus attente,*

Hortatur captivos vinculis liberet.

& movemus in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus divinæ pietatis intuitu, & nostrarum precum obtentu, captivis aperias viscera pietatis, & pauperes præsertim, & alios, de quibus nullum potest tibi commodum provenire, restituas libertati, ut & misericors Dominus te a tuorum absolvat vinculis peccatorum, qui se illis non dimissurum testatur, qui fratribus non dimittunt; solicite recolendo, quod judicium sine misericordia fiet ei, qui non facit misericordiam, beato Jacobo attestante. Dat. Lateran. VIII. kal. feb. pont. nostri anno secundo.

XXIV. Dimissus Joan. legatus Constantinop. se confert.

Dimissum a Theodoro Comneno Joannem Columnam Cardinalem tradit Ricchardus (*a*) Constantinopolim ad gerendum legati munus se contulisse. Imposita in primis illi provincia est, ut docent literæ (*b*) Pontificiæ, clericis Constantinopolitanis, qui multa mala ab impiis hominibus pertulerant, opem ferret; tum de nonnullis quæ adversus canonicas sanctiones a Græcis gerebantur, a legato ipso consultus illud agendum rescripsit, quod titulo de transactionibus inseritur; (*c*) deinde abdicationes antistitum ab episcopali munere recipiendi, eosque ecclesiis aliis præficiendi potestatem ipsi legato fecit (*d*) atque alia tribuit privilegia (*e*); postremo hæc de pallii usu pro Corinthiensi archiepiscopo scripsit (*f*):

Munera illi ab Honorio imposita.

Cum in generali concilio provida sit deliberatione statutum, ut Constantinopolitanæ sedis antistes, postquam a Romano Pontifice receperit pallium, quod est plenitudinis officii pontificalis insigne, præstito sibi fidelitatis, & obedientiæ juramento licenter suis suffraganeis pallium largiatur, recipiens pro se professionem canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem archiepiscopo, quem ex prædicta causa dumtaxat super usu recepti taliter pallii nolumus impediri, utendi eo libere tribuas facultatem. Dat. Later. XV. kal. novemb. pontific. nostri anno tertio.

XXV. Patr. Constant. accepto a Rom. Pont. pallio illud aliis largitur.

(*a*) Rich. de S. Germano in chr.
(*b*) Hon. l. 2. ep. 1173. 1174.
(*c*) Cap. ex parte extr. de transact.
(*d*) Lib. 3. ep. 65.
(*e*) Ib. ep. 62.
(*f*) Ep. 95.

Constantinopolitanum vero patriarcham, cujus modo facta est in apostolicis literis mentio, redarguit (*g*) Honorius, quod nonnulla sibi arrogaret, quæ ad Romanum Pontificem pertinerent.

(*g*) Lib. 3. ep. 24.

XXVI. Arguitur ab Hon. nonnulla sibi præter jus arrogare.

Sicut (h) ex relatione multorum accepimus, tu supra te volens extendere alas tuas, simplices clericos & cum cappis manicatis interdum legatos de tuo latere dirigis cum ea plenitudine potestatis, qua legati sedis Apostolicæ diriguntur. Illi enim per patriarchatum tibi commissum causarum audientiam, quæ ad te, vel ad ipsos per appellationem minime deferuntur, sibi vendicare præsumunt, & inconsultis prælatis eorum subditos excommunicant, excommunicatos absolvunt, præponunt episcopos archiepiscopis suis metropolitico jure subjectos; appellationibus non deferunt, quas contingit ad sedem Apostolicam interponi, & eis, qui in episcopos manus injiciunt violentas, absolutionis beneficium impendendo, cum tales juxta privilegium tuum ad Romanum sint Pontificem destinandi. Ecclesiastica etiam beneficia conferunt, non expectantes quod ad te potestas eadem conferendi juxta Lateranense concilium devolvatur. Et infra:

(*h*) Lib. 2. ep. 1003.

XXVII. Vibrari a suis temere censuras.

Insuper nuper G.. Constantinopolitan. canonicus a te transmissus ad partes Thebarum, & Achajæ legatus, veniens Audrevillam, literis suæ legationis ostensis, terras nobiliorum virorum G.. principis Achajæ & O.... de Rocha domini Athenarum sine rationabili causa sententiæ subjiciens interdicti, prælatis eorum injunxit, ut interdictum hujusmodi tam per se, quam per suos subditos inviolabiliter observarent; propter quod ipsi ad sedem Apostolicam appellarunt appellationi suæ festum omnium sanctorum terminum præfigentes: sed idem G.. appellationem more suo temere parvipendens interdicti sententiam postmodum protulit in eosdem, &c. Id genus alia illi exprobrat; denique graves minas intentat, ni cœptis desisteret.

XXVIII. *Et quidem si hæc ita se habent, quæ sunt specialiter Romani Pontificis usurpando, & aliorum justitiam, ipsos multipliciter opprimens invadendo, videris non pastoralis curam regiminis, sed thronum superbiæ, ac pestilentiæ cathedram conscendisse. Cum igitur quantacumque dignitate præfulgeas, te nobis scias esse subjectum, qui tempus accepimus justitiam judicandi, & quantumcunque tibi deferre velimus, dissimulare non possumus nec debemus talia contra Deum.* Dato vero ad universum clerum Constantinopolitanum diplomate constitutionem Innocentii, qua cavebatur, ne patriarchæ electio, nisi in S. Sophia ecclesia haberetur, firmam esse jussit (*i*). Neque de Gaufrido Achajæ principe illud reticendum, Honorium ejus

(*i*) Lib. 2. ep. 960.

(a) Ib. ep. 1230. 1240.

rogatu crucesignatis mandasse (a), uti principatum illius tuerentur. Atque hæc de rebus orientalibus dicta sint.

XXIX. Pisani conciliati ecclesiæ donatique privilegiis. (b) Ep. 778. 782. (c) Ep. 1245. & l. 3. ep. 333. (d) Apud Honor. l. 2. ep. 1024. (e) Ib. ep. 868.

Acturi de reliquis, præmittamus quæ cum Italis gesserit hoc anno Honorius Papa. Resipiscentes in primis Pisanos, (b) Vercellenses, Alexandrinos (c); Ferrarienses (d) ad consortium fidelium, e quo exacti fuerant, admisit: nec Pisanos modo in gratiam recepit, verum beneficiis est prosecutus eorumque ecclesiam privilegiis auxit, quæ literis ad Vitalem eorum archiepiscoporum exaratis continentur (e) e quibus hæc decerpsimus.

Honorius, &c.

XXX.

Legationem quoque Sardiniæ a prædecessore nostro Papa Urbano, prædecessoribus tuis concessam, & felicis memoriæ Innocentii secundi, Eugenii, Anastasii, Cælestini, & Innocentii tertii Romanorum Pontificum privilegiis in perpetuum roboratam, tibi tuisque successoribus præsentis scripti pagina confirmamus, & confirmationem ipsam ratam, & inconvulsam perpetuis temporibus decernimus permanere. Denique ut Pisana civitas, quæ favore cœlestis numinis de inimicis Christiani nominis victoriam frequenter obtinuit, & eorum urbes plurimas subjugavit, amplius honoretur, equo albo cum nacco albo in processionibus utendi, & crucem vexillum scilicet Dominicum per subjectas vobis provincias portandi &c. Datum Laterani per manum Ranerii S. R. E. vicecancellarii VI. idus februarii indictione sexta, incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo septimo (inita scilicet anni ratione a festo annuntiationis die) pontificatus vero Domini Honorii Papæ tertii anno secundo.

XXXI. (f) Lib. 2. ep. 869. (g) Ep. 870. Pisanos inter & Januen. pax inita.

Scripsit etiam de iis ad archiepiscopos, (f) cæterosque Sardiniæ præsules atque ad clerum populumque Pisanum (g). Eosdem insuper Pisanos ipso Pontifice auctore pacem cum Januensibus hoc anno pepigisse testatur apostolicum diploma, quod extat in M. S. libro privilegiorum Rom. Ecclesiæ, præterea rogatus Honorius ab eodem archiepiscopo, num delegare posset in diœcesi sua laicum judicem, coram quo clerici a laicis postulati ex Pisanæ ecclesiæ consuetudine causas dicerent, id fas esse respondit (h). Cæterum duo prænobiles Pisani Ubaldus ac Lambertus fratres, opibus, potentiaque florentes, bellum hoc tempore ad invadendam Sardiniam sedis Apstol. stipendiariam atrox gesserunt: quorum impetus cum incusso censurarum terrore nullo modo retardati essent, Honorius ad illos armorum vi frangendos se convertit, propositisque indulgentiarum præmiis, Mediolanenses excitavit, (i) ut Mariani Turritani judicis, sive reguli imminente martio transfretaturi ad defendenda B. Petri jura signa sequerentur, eodemque argumento (k) Januensibus Pisanisque Ecclesiæ conciliatis literæ exaratæ. Cæterum non Pisanos modo, verum plures quoque alios maxime religiosos viros officiis & gratiis ornavit Honorius, uti ejus diplomata ostendunt (l), sumptoque Forosemproniensium patrocinio, Fanensibus a quibus forum Sempronium excisum fuerat, imperavit, (m) ne in patrias sedes redire volentibus moram & impedimentum afferrent, vel molestiam exhiberent, tum prænobilis pueri Henrici Frangipani (n) arrepto patrocinio Terracinenses ad servanda illius jura est cohortatus, in quibus literis hæc in Frangipanæ clarissimæ familiæ laudem exaravit: *Invicta fides, & devotio indefessa, quam magnifici viri antiqui Frajapan. a progenie in progenies erga Romanam Ecclesiam habuerunt, nobis efficaciter persuadet, ut nunc eorum superstites paterno complectentes affectu, eos favorabiliter foveamus, & ipsorum jura illæsa servemus, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum nonas maii pontif. nostri anno secundo* Eodemque exemplo epistolam misit (o) ad Pipernates.

(h) Ep. 1289. Ubaldus Lambertusque Sardiniæ invasores. (i) Lib. 3. ep. 117. (k) Reg. post eand. ep. & ep. 32. (l) Lib. 2. ep. 872. 887. 893. 918. 1090. l. 3. ep. 224. (m) Ep. 1040. (n) Lib. 2. ep 972. Frangipanorum commendatio. (o) Reg. post eand. ep.

XXXII. Iniqua a Florentinis in clericos lata lex. (p) Lib 2. ep. 1292. 1293. (q) Lib. 3. ep. 40.

Ut benemeritos de Ecclesia patrocinio Apostolico munitos ab injuriis hostium vindicavit, beneficiisque ad servandam fidem provocavit, ita nonnullorum potentiam audaciamque frænare censuris conatus est. Arcuit (p) fidelium communione Viterbienses ob affectos gravissimis injuriis viros ecclesiasticos, atque Florentino episc. mandavit (q) ne quem in clericalem ordinem cooptaret, donec Florentini legem revocarent, quam tulerant, ut clerici paternam hereditatem adire non possent. Repressit Bodienses qui episcopum suum in exilium egerant, quibus idcirco Placentinos favere vetuit; (r) increpuit Bononienses cives in comitissæ Mathildis ditionem, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinebat, ausos invadere: objurgavit Mediolanenses (s) qui adversus œcumenicæ synodi decreta & data sedi Apostolicæ promissa, expeditionem adversus Parmenses & Cremonenses parabant: (t) Placentinos vero qui jurisjurandi Rom. Pontifici præstiti religione spreta, Mediolanensium partibus studebant, intentato censurarum terrore perculit. Ac sane insignis tum fuit Mediolanensium inconstantia, qui cum supplices ab Apostolica sede sacrotum communioni restitui flagitassent, eaque amovendi interdicti provincia Bergomensi antistiti, & electo Mediolanensi imposita fuisset, ut ex literis VII. kal. mart. hujus anni datis (u) constat, mox a promissis deflexere; iterum tamen ad officium revocati sunt; atque reversos Ugolini Ostiensis episcopi A. S. L. opera, cum Cremonensibus ex Pontificis præscripto, concordiam iniisse ostendunt

(r) Hon. l. 3. ep. 70. & 72. l. 2. ep. 909. ep. 1214. (s) Ep. 780. (t) Ep. 941. 954. 953. 973. 1216. 1260. 1262. l. 3. ep. 42. Mediol. dicta Pont. respuunt. (u) Lib. 2. ep 927. Ugolini opera conciliati.

apo.

(a) Lib. 3. ep. 199. apostolicæ literæ, (a) quibus illam Honorius auctoritate sua munivit, firmavitque: quemadmodum etiam initam pacem eosdem Mediolanenses inter ac Papienses (b) Lib. 2. ep. 633. superiori anno comprobarat (b). Hæc de apostolicis in conciliandis dissentientibus populis reducendisve ad officium Honorii curis suffecerint: nonnullarum modo rerum sacrarum, quæ maxime pontificii muneris sunt, afferenda historia est. Occurrunt primo ea quæ in regesto Vaticano de episcopis ab Honorio sacris pontificalibus initiatis traduntur (c): *Istos dominus Honorius PP. III. consecravit anno pontificatus sui tertio Nepesinum episcopum, Sypontinum archiepiscopum, Tudertinum episcopum, Portuensem episcopum, Tusculanum episcopum, Colocensem archiepiscopum, Carnotensem episcopum, Pensacarsensem.* [1]

Episcopi ab Hon. hoc anno consecrati.

(c) Lib. 3. post ep. 236.

XXXIII. Reponit in SS. catalogo Willel. Bituric. arch.

Adscripsit etiam idem Pontifex sanctorum numero Willelmum archiepiscopum Bituricensem, quem cœleste numen gloriæ suæ participem esse editis maximis miraculis ostenderat, quæ cum ad sacrum examen revocata essent, deque ejus vitæ sanctitate oculati testes sacramento adacti, sacros illi honores, ut gratia apud Deum florentissimo atque ad obtinenda precibus divina beneficia magna auctoritate pollenti decrevit: qua de re diploma Apostolicum clero populoque Bituricensi exaravit, (d) in quo post celebratam numinis in servos suos munificentiam subjungit:

(d) Lib. 2. ep. 1097.

Honorius, &c.

Ipsis miraculis, quæ inquisitores prædicti nobis sub suis sigillis inclusa, prout in mundatis receperant, transmiserunt, examinatis per quosdam de fratribus nostris primitus diligenter, ea demum in pleno consistorio fecimus solemniter recitari, & cum sanctitatem morum, & signorum virtutem ad favorem petitionis, pro qua prædicti archiepiscopus, & canonici, una cum episcopis, & prælatis Bituricensis provinciæ aliisque quampluribus vehementer instabant, concurrere videremus, divinum & humanum secuti judicium, de fratrum nostrorum consilio, post multam deliberationem habitam cum eisdem, sancti meritis confidentes, ipsum sanctorum catalogo duximus adscribendum; statuentes, ut in die depositionis ipsius ejusdem festivitas devote a vobis, & aliis Christi fidelibus annis singulis de cætero celebretur. Quocirca devotionem vestram monemus in Domino, & hortamur, per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus ejusdem sancti memoriam cum celebritate debita venerantes, ejus apud Dominum suffragia humiliter imploretis. Datum Romæ apud S. Petrum 16. kalend. junii pont. nostri anno secundo.

Indulgentiæ translationi assistentibus propositæ.

Aliis vero literis (e) archiepiscopo Bituricensi, cui metropoliticam dignitatem a Paschale II. Rom. Pont. attributam confirmavit (f), collocandi in honorificentiore loco sacri pignoris potestatem fecit, ac fidelibus (g) translationis pompam cohonestaturis præsentia sua, vel singulis annis eo recurrente die ad ejus sepulcrum accessuris, quadraginta dierum indulgentiam proposuit; ejusdem vero Willelmi sanctorum catalogo appositi Vincentius (h) atque ex eo novatores (i) meminere.

(e) Id. l. 2. ep. 1098.

(f) Ep. 1119.

(g) Ep. 1099.

(h) Vinc. spec. hist. l. 30. c. 185.

(i) Cent. 13. c. 10. col. 1037.

XXXIV. Sacra inquis. de miracul. Joannis Eremitæ haberi jussa.

Efflorescente etiam in dies Joannis eremitæ sanctitatis gloria, quam a morte ad vitam excitati, variisque pernicialibus morbis ejus suffragiis sanati homines efferebant, rogatus Honorius est a religiosis viris S. Mariæ de Gualdo, ut illum sanctis annumeraret; qui in ea re magnam consilii maturitatem adhibendam ratus Bragonariensi & Lutberino episcopis ac priori S. Fortunati diœcesis Beneventanæ provinciam tradidit (k), ut de viri illius pii vita ac miraculis inquirerent: *Tanto* (inquit) *maturiori consilio circa ea censuimus procedendum, quanto in iis citius, quam in aliis, mole carnis gravatus humanæ considerationis intuitus potest falli. Quapropter prudentiæ vestræ, de qua fiduciam gerimus pleniorem, per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis, tam de vita ipsius eremitæ, quam de miraculis supra dictis diligentius veritatem, & quod super iis inveneritis, sub sigillis vestris nobis remittatis inclusum; ut præeunte divina gratia, & sequente, statuamus exinde, quod fuerit statuendum. Datum Romæ apud S. Petrum 111. non. jun. pont. nostri anno 2.* Quod etiam iisdem pene verbis scripsit tum de servo Dei Guillelmo de Paradito abbate, ad Lundensem archiepiscopum (l) atque episcopum Roschildensem, & abbatem quemdam Cisterciensis ordinis; tum etiam ad archiepiscopum Auxitanum (m), Consoranensem episcopum, atque Bonifontis abbatem diœcesis Convenarum, de Bertrando Convenarum episcopo, miraculis clarissimo.

(k) Hon. l. 2. ep. 1161.

(l) Id. ib. ep. 1124.

(m) Lib. 3. ep. 141.

Emi-

NOTÆ [1] HÆc cardinalium episcoporum promotio ad initium sequentis anni pertinet; notat enim qui tunc florebat Albericus ad annum MCCXIX. *In epiphania domini abbas Cisterciensis dominus Conradus cardinalis Portuensis consecratur; abbas Nicolaus fit Tusculanensis episcopus; dominus Galterus abbas Pontiniaci ordinatur episcopus Carnotensis.* Cum autem ad medium usque anni illius tertius Honorii annus adhuc curreret, hinc in Vaticano codice hæc ipsa cardinalium assumptio cum anno ejusdem Honorii tertio recte illigatur. MANSI

XXXV. D. Dominicus Romæ mortuum ad vitam revocat.

Emicuit quoque Romæ per hæc tempora D. Dominici sanctitas, dum enim sacris concionibus magno cum Christi fidelium emolumento operam daret, adolescentem Napuleonem nomine, Stephani Cardinalis Fossæ novæ ex [1] fratre nepotem, ab equo dejectum, collisumque, ac subita morte extinctum, ad vitam revocavit; eaque occasione S. Hyacinthus Cracoviæ canonicus religioso Prædicatorum ordini adscriptus est. Ivo enim electus Cracoviensis episcopus, quem alii ejus patruum, alii vero consanguineum appellant, in urbem una cum ipso se contulerat, cumque egregio excitati mortui edito spectaculo interfuisset, Dominico intima consuetudine conjunctus, Hyacinthum ipsum nonnullosque alios in regulari disciplina erudiendos tradidit, ut Prædicatorum familia in Poloniæ regno propagari posset: quod postea mirifice factum. Hæc pluribus Joannes Longinus, (a) tum ii qui res SS. Dominici (b) & Hyacinthi (c) præclare gestas scriptis commmendarunt; cæterum Ivonis in urbem adventus eam causam Longinus affert, quod electionis suæ ad Cracoviensem episcopatum petendam confirmationem advenerit, cum Vincentius illo episcopatu abiisset, seseque religiosæ servituti apud Cistercienses magna cum virtutis laude consecrasset. Quod rursus ad S. Dominicum attinet; tradit Theodoricus, (d) ipsum per id tempus Romæ commorantem duos alios a mortuis excitasse, atque apud S. Xistum, ubi cum sociis degebat, admiranda patrasse, quam deinde ecclesiam, cum æde S. Sabinæ in Aventino monte Pontificis jussu commutavit, traductis ad illam monialibus, anno sequenti, S. Mariæ Transtyberinæ, quarum vir Dei, imperante Pontifice, spiritualem administrationem, regimenque suscepit.

Hyacinthus illius disciplinæ religiosæ commissus.

(a) Long. hist. Pol. l.6. an. 1218.
(b) Theod. l.2. c.2. & 3. apud Surio 4. die 4. aug.
(c) Leand. Albertus apud Sur. to.4. die 16. aug. & alii.
(d) Theod. ubi sup. n.3. &c.

XXXVI. Reginaldus vir doctrina insignis.

Interea quomodo Reginaldus decanus, eruditione, virtuteque præclarus Romam venerit cum episcopo Aurelianensi, atque B. Dominicum allocutus, religiosum ejus ordinem ingredi exoptaverit, memoratus supra auctor pluribus prosequitur (e); ex quo hæc de objecto ægrotanti tum temporis admirabili viso afferre suffecerit: *Morbo ingravescente, natura succumbens deprimitur, & salus a medicis desperatur, confidens autem in Dei virtute beatus Dominicus, ad preces se convertit. Illo orante, magistro Reginaldo vigilanti, & ardore febrium admodum æstuanti, Regina cœli virgo mater apparuit visibiliter cum duabus speciosissimis puellis, dixitque ei: Pete a me quod vis, & dabo tibi. Deliberanti quid peteret, altera ex puellis illis suasit, ne quid peteret, sed se totum beatissimæ matris Dei permitteret voluntati. Ille salubri parens consilio, illius se penitus subjecit arbitrio. Tum mater Dei extendens manum virgineam, ægri oculos, aures, nares, os, manus salutari, quam attulerat, unctione linivit, proprias verborum formulas ad singulas unctiones proferens. Porro ad pedum unctionem ita dixit: Pedes tuos in præparationem evangelii pacis perungo; & ad renes dixit: Stringantur renes tui cingulo castitatis. Omne quoque Prædicatoris ordinis habitum ei demonstrans: Hic est.*

(e) Ib. c. 21. 22.

Sanatus B. Virginis opere.

NOTÆ [1] Post illud: *Nepote Stephani cardinalis Fossa nova*, adde ex annalibus contractis: *Præsentibus multis cardinalibus &c. qui in cœnobio S. Xisti convenerant: rem insignibus instructam circumstantiis antiquus vitæ scriptor his verbis recenset (a)* vir Dei egressus ibat ubi corpus defuncti jacebat miseranda contusione nimis dissipatum, & horribiliter deturpatum, *collisus scilicet a ferociente equo in terram fuerat adolescens*: præcepit ergo in quamdam domum reportatum recludi; fratri vero Tancredo, & aliis, qui secum erant dixit, ut sibi pro missa celebranda altare præpararent. Ibant ergo cardinales cum his qui aderant, & abbatissa cum sanctimonialibus suis ad locum ubi tunc sacerdos S. Dominicus salutarem hostiam immolabat, qui altari sacro cum summa assistens, ut solebat, reverentia, immenso perfusus est lacrymarum imbre. Cum ergo corpus domini Jesu tenens piissimis manibus elevasset in altum, cunctis qui adfuerunt videntibus, & stupentibus ipse pater a terra in altitudinem cubiti unius elevatus est, corpusque terrenum, & grave devotionis, & gratiæ spiritu sursum divinitus attollente. Oblationis itaque salutaris officio devotissime terminato, pater beatissimus ad corpus defuncti Domini misericordiam invocaturus accessit; sequebantur cardinales cum familiis suis, nec non domina abbatissa cum sanctimonialibus suis cum mœrore, & fiducia, quid facturus esset Dominus pro gloria nominis sui penitus ignorantes. Stans autem vir pissimus ad corpus exanime caput, & cætera membra conquassata ex casu, pedes quoque manu sua sanctissima tetigit ordinare, & dulciter componendo; in hunc modum cum secundo fecisset, ac tertio, vultum quoque dilaceratione deformatum, aliaque membra locis suis coaptasset surgens ab oratione fecit signum crucis super eum: tunc stans ad caput elevatis manibus in cœlum virtute divina elevatus est ipse a terra super altitudinem cubiti suspensus in aere & magna voce clamavit: O adolescens Neapoleon in nomine Domini nostri Jesu Christi tibi dico; surge; & statim, videntibus cunctis, qui ad tam grande spectaculum confluxerant, sanus & incolumis surrexit & dixit suscitatori suo: pater da mihi manducare, & vir pius dedit ei cibum & potum, qui sanum & hilarem, nullumque læsionis signum habentem reddidit ipsum patruo suo domino Stephano venerabili scilicet SS. apostolorum cardinali: jacuerat autem mortuus a mane usque ad horam nonam; suscitatus autem est, ut opinor XVI. Kalend. martii in die martyris Valentini. Mansi

(a) MS. arch. vat. signat. n. 1218. vit. S. Dominic. l.2. c.6.

est, inquit, habitus ordinis tui. Atque ita & ab ægrotantis oculis cœlestis illa visio, & a toto corpore morbus omnis ablatus est, stupentibus medicis, quorum judicio vita ejus desperata fuerat. Nihil horum latebat beatum Dominicum, quippe cujus meritis & intercessione Reginaldo contigisset ea visio. Tertio inde die, cum assideret Reginaldus beato Dominico, rursus adfuit clementissima Virgo, & ut erat pollicita, unctionem illam in Reginaldo iteravit. Aderat tum religiosus quidam ex ordine hospitali, qui testabatur se vidisse beatissimam Virginem totum Reginaldi corpus sua manu perungentem. Illa salutaris unctio corpus ejus ab omni concupiscentia adeo purgavit, ut quemadmodum ipse fassus est, nec primi in eo motus postea extiterint; verum hæc omnia beatus Dominicus, ab eo adjuratus, non prius revelare voluit, quam ille e vita excessisset.

Jubetur D. Dominici sequi instituta.

Eodem anno VII. Kal. maii ad cœlestes nuptias evolasse traditur B. Francha virgo, abbatissa Placentina, miraculis clarissima; cujus gesta summatim ex perantiquo illius ecclesiæ breviario exscripta extant in nostra bibliotheca. Atque de Italicis rebus hactenus: jam reliqua hujus anni exponamus.

XXXVII *Anno Domini MCCXVIII.* inquit Urspergensis, (*a*) *Otho Imperator obiit*; eadem alii: (*b*) ex quibus Albertus Stadensis: *Anno Domini MCCXVIII. Otho Imp. anno regni sui xx. in castro Hartersburg ineffabili contritione compunctus ita, ut coquinariis suis præciperet, ut collum suum conculcarent, XIIII. Kal. junii obiit, a Sifrido Hildensemensi episcopo absolutus. Hanc absolutionem Papa Honorius confirmavit. Sepultus est autem in Brunsvvich. Castrum Vvorda a Bremensis ecclesiæ ministerialibus occupatur. Rex Fridericus Herefordiæ celebrata curia in Imperio confirmatur, &c.* Sic ille, quibus respondent tradita a Richardo notario, (*c*) Godefrido (*d*) atque aliis (*e*). Is tandem finis Othonis, qui multis abhinc annis ab Innocentio Romano Pontifice anathemate damnatus, demum morti proximus, divino munere obtinuit, ut ad pœnitentiam atque ad Ecclesiam reverteretur, ut nullius prorsus desperanda sit correctio, quod ex sacris literis recte monuit Augustinus. Hic vero non duximus reticendum, nos hactenus Othonis ut Imperatoris annos notasse, non quod Imperii jura gereret, cum exauctoratus a Rom. Pontifice esset, vetitumque ne quis eo nomine ipsum dignaretur; sed in eo Baronii in re simili exemplum secutos, ne in consignandis temporibus historiæ series confunderetur. Neque iovolvendum silentio visum aono insequenti cœlitus objectum piissimæ Christi famulæ scilicet Othonis materteræ, cui Imperatoris anima, primum suffragia exposcere, tum purgatorii ignis pœnis soluta, gratias maximas agere, quod visum a Thoma Cantipratensi hisce verbis enarratur (*f*)

(*a*) *Ursp. in chron.* (*b*) *Stad. in chron. Ged. io annal. gesta S. Lambert. episc. 3. t. 96. chr. Citiz. Long. hist. Pol. l. 6. & alii plures.*

Otho Imp. magna pœnitentiæ signa in morte edit.

(*c*) *Rich. de S. German. chr.* (*d*) *Godef. in Annal.* (*e*) *Crantz. in Saxon. l. 7. c. 35. aliique rerum.*

(*f*) *Th. Cant. l. 2. c. 35. n. 19.*

XXXVIII De illius animæ statu objectum visum.

Othone Imperatore mortuo quædam cognata ejus in monasterio virginum præerat, quæ zelo castimoniæ circa subditas mire fervebat. Observans ergo die quadam fenestram locutorii, summo mane quendam leniter pulsantem audivit, qua aperta, ecce Imperator apparens matertera dixit: Defunctus ego sum, & in purgatorio pœnis excrucior. Dirigas ergo nuncios ad diversa & devota cœnobia, & decies mille psalteria pro me legi facias, ita ut ad singulos psalmos decem ictuum disciplina, & ad unumquemque versum addatur salutatio Angelica: Ave Maria; & oratio Dominica, Pater noster; psalmus vero, De profundis, quando accipitur disciplina, dicatur. Talibus remediis post mortem vivens merui liberari. (Et nota quod idem Otho, benignissimus Imperator, anno præcedenti mortem suam, infinitam annonam tempore caristiæ diversis monasteriis, & pauperibus diviserat larga manu.) Nec mora, missis nunciis ut præcepit matertera, negocium ejus ab omnibus summa cum devotione susceptum est & perfectum. Apparens ergo dictæ matertera ad eundem locum fenestræ, quem diximus, in aurora, tanta claritate circumdatus est, ut illa nullo modo eum cerneret: sed audivit: Gratias reddo tibi, & pro me misericordissimo Domino gratias age, quia jam a pœnis ereptus, ad gloriam transeo sempiternam. Nec mireris lector, quia ab illis audivi qui interfuerunt diutino languori ejus & morti, quod omni die sacerdotibus Christi dorsum suum tradidit flagellandum, & ejus contritio tanta fuit, ut ille cujus superius fecimus mentionem, vere dignus Conradus Hildesemensis episcop. testaretur, vix se posse credere, quod Otho Imperator, post tantam contritionis pœnitentiam, vel ad horam post mortem purgatorium sustineret. Occasione vero Othonis abs re non erit alienum id genus aliud facinus a principe alio ad exitum vitæ perducto, per hæc tempora editum atque a Cæsario (*g*) his verbis literis traditum:

Philip. comit. Namur. insignis contritio.

(*g*) *Cæs. l. 2. c. 15.*

XXXIX. *Ante hoc triennium* (monumentis hæc consignabat anno circiter MCCXXI.) *defunctus est Philippus comes Namurcensis, vir potens & nobilis, filius Balduini comitis Flandriæ: antequam moreretur, tantam ei contulit Dominus in infirmitate contritionem, ut talis contritio non esset visa in aliquo homine nostris temporibus; quatuor abbatibus ordinis nostri simul & sæpe confessionem suam facere consuevit, in tantum se accusans, tantum plangens, ut omnes ad lacrymas provocaret. Nec ei ista sufficiebant, quin laqueum collo suo injiceret, rogaretque confessores suos, ut*

se

se traherent in plateam, dicens: Sicut canis vixi, dignum est at moriar sicut canis: filias fratris sui Balduini comitis, qui factus fuerat Rex Græciæ, tradiderat Regi Franciæ, cujus filiam duxerat uxorem: quidam dixerunt, quia vendiderit eas, de quo facto plurimum dolebat. Deportari se fecerat in pauperrimam domum civitatis suæ, in qua pauper spiritus migravit ad Dominum. Volens autem pius Dominus tantam ejus remunerare contritionem, miraculis eum glorificare dignatus est, tanquam dilectum confessorem: sepultus in ecclesia sancti Albani martyris, in qua ipse instituerat conventum canonicorum, de suis justis redditibus, eis stipendia adhuc sanus ordinans, tantis usque hodie signis coruscat, ut de remotis regionibus infirmi advenientes ad ejus tumbam sanitatem recipiant, ipsamque terram circa sepulcrum effodientes, secum pro benedictione deportent.

XL. Sed ad res Germanicas revertamur. Hoc anno Honorius Olmucensi episcopo mandavit, (*a*) ut ecclesiasticum interdictum apud exempta etiam monasteria in Pragensi diœcesi servandum curaret, tum ipsum functione episcopali interdixit (*b*) quod in eadem diœcesi celebrasset. Pragensi vero episcopo provinciam commisit (*c*) sacerdotia auferendi a canonicis suis, qui ab ecclesiastici interdicti legibus descivissent. Dein latam ab Innocentio III. anathematis sententiam adversus Waldemarum, qui in sedem Bremensem, uti suo loco diximus, per summam tyrannidem invaserat, ratam firmamque esse jussit, (*d*) datis ea de re ad universos Bremensis diœcesis Christi fideles Apostolicis literis; porro Bremenses superiori anno Waldemaro exacto, Gerardum legitimum episcopum suum in ecclesiam illam induxisse, refert Albertus Stadensis, (*e*) quamobrem iratum Othonem, una cum fratre, Bremensem provinciam incendio ac direptioni tradidisse. Consultus vero Pontifex, quid agendum esset de mortuorum cadaveribus, quæ ab schismaticis sub Waldemaro ecclesiasticæ sepulturæ mandata fuerant, exhumanda non esse respondit; (*f*) adhæc ipsi archiepiscopo Bremensi mandat, (*g*) ne Livoniensi episcopo molestiam facessat, neve illius ecclesiam conetur metropolis suæ jurisdictioni subiicere, graviterve ipsum redarguit, (*h*) quod crucesignatos Christi fidelibus Livoniæ suppetias afferre prohibuisset.

(*a*) *Lib.* 2. *ep.* 991.
(*b*) *Ep.* 994.
(*c*) *Lib.* 3. *ep.* 3.
Gerardus ejecto Waldemaro episcopatui Bremensi restitutus.
(*d*) *Lib.* 2. *ep.* 1018.
(*e*) *Stad. in chr. an.* 1217.
(*f*) *Hon. l.* 2. *ep.* 5079. *Habetur c. a nobis ex de sac. non iter.*
(*g*) *Ep.* 2038.
(*h*) *Ep.* 2039.

XLI. Edoceri etiam ab Apostolica sede petierat episcopus * Lundensis, quid agendum esset de apostatis in custodia detentis, qui ad recipiendum abjectum habitum nec blanditiis nec minis adduci poterant: cui rescripsit Pontifex (*i*): *Tales (si volueris) poteris sub gravi custodia carcerare, ita quod solammodo vita sibi misera reservetur, donec a suæ præsumptionis nequitia resipiscant.* Præterea archiepiscopo ipsi ejusque suffraganeis, presbyterorum liberis hereditates ex testamento adeundi facultatem ademptam respondit (*k*). Denique ad Apostolicam sedem perlatum, quandam apud Danos legem juri communi contrariam inolevisse, ut rei adversus legitimas accusationes inficiatione quoquo modo tueri se possent, vetuit Honorius clericos hujus legis, utpote iniquæ, beneficio uti, atque affirmantis crimen, probationes auditum iri constituit, datis ad archiepiscopum Lundensem ejusque suffraganeos literis: (*l*) *Volentes*, inquit, *ut hæc pestis contraria omni juri penitus extirpetur a clero, mandamus quatenus in hujusmodi probatione negativa (dum tamen possit affirmativa ex adverso probari) neminem audiatis.*

* Turonensis
Apostatæ detrudendi in carceres.
(*i*) *Ep.* 2067. *habetur c. nobis extra de Apostatis.*
(*k*) *Ep.* 1068.
(*l*) *Ep.* 1131. *habetur c. ad nostram ex. de probat.*

XLII. Hoc anno Honorius haud parum laboris insumpsit, quo Regem Bohemiæ ad sarciendam Pragensi episcopo inustam injuriam adigeret, uti ipsius literæ testantur ad Ratisponensem antistitem ea de re axaratæ, (*m*) tum illæ quas Rex ad ipsum dedit (*n*) postulans aliquem ad se legationis jure ac nomine ab Apostolica sede mitti; extant ejusdem Regis ad Pontificem literæ in libro privilegiorum Rom. Ecclesiæ, quarum partem decerpimus: *Gratias ago paternitati vestræ, quod inter cæteros principes me diligatis; & capiatis pro salute animæ meæ: verumtamen cognosco quod multa mendacia fuerunt sanctitati vestræ de me dicta; nunquam violentas manus in clericos injeci, nec collectas imposui, interdictum licet injuste impositum servavi, auxi jura ecclesiarum, paratusque semper sum id facere, & jura ecclesiæ semper manu tenere, & sic promitto sanctitati vestræ, ut intelligetis latius per nuncios meos.*

Honor. Pragen. ep. causam suscipit.
(*m*) *Ep.* 1079.
(*n*) *Ep.* 1129.

XLIII. Quemadmodum vero Pragensi antistiti Pontifex præsidio fuit, ita Prussiæ episcopo roganti, ut auxiliares copiæ submitterentur adversus barbaros, qui Christianos a suscepta fide minis atque immanissima persecutione abducere nitebantur, opem explicuit, Germanosque præsules solicitavit, ut crucesignatos qui iter Hierosolymitanum suscipere non possent, ad expeditionem in Pruthenos comparandam se instruerent; cum maxime ea gens gentilitiis erroribus involuta adeo effera esset, ut filias servata unica enecarent; uxores obviæ cujusque libidini prostituerent; captosque in bello hostes dæmonibus immolarent. Qua sane in re Christianæ religionis pulcherrimos triumphos suspicere debemus, quæ barbaros in tantam immanitatem efferatos, ad mansuetudinem & veri numinis cultum revocavit. Utque Romani Pontificis in paganis ad Ecclesiæ gremium alliciendis curæ eni-

Pruthenos Christianos tuetur.

eniteant, pontificias eo argumento scriptas ad Maguntinum archiepiscopum, ejusque suffraganeos episcopos literas (a) adducendas arbitror:

(a) Ep. 1190.

Prussorum infidelium immanitas.

Honorius, &c.

In Prussiæ partibus populus est a fide prorsus exorbitans, & plusquam bestiali deditus feritati; qui ut ea faciant, quæ non conveniunt, inter alia multa, quæ de ipsorum immanitate feruntur, quotcumque fœminei sexus mater pariat, perimunt præter unam tanquam Domino velint in propagatione humani generis obviare; passim, & sine verecundia plures eorum prostituunt, filias, & uxores, ac captivos immolant diis suis intingentes gladios, & & lanceas, ut prosperam fortunam habeant in sanguine prædictorum: gentem etiam illam, quam de medio ipsorum misericors Dominus, qui neminem vult perire ad agnitionem veritatis adduxit, in fidei nostræ contemptum, novis, & intolerabilibus exactionibus inquietant, multifariam molientes eos de tenebris erutos ad tenebras persecutionibus revocare.

XLIV. Prussiæ episcopi studium.

Porro venerabilis frater noster episcopus Prussiæ, ac alii, qui per Dei gratiam quasdam ibi construxerunt ecclesias abominantes impietatem hujusmodi, & eorum qui de novo ad Christum venerunt angustias miserantes, & ut ibidem fidei possit negocium promoveri; statuerunt, si tamen sibi suppetunt facultates, necandas comparare puellas, ut educantes easdem, eas lucrifacere possint Christo, ac ibi scholas Pruthenorum instituere puerorum, qui ut gens illa convertatur ad fidem, addiscant efficacius quam advenæ prædicare, ac evangelizare Dominum Jesum Christum. Volentes etiam episcopus & alii prædicti subvenire fidelibus tribulatis, illorum præsertim instanter implorant auxilium ad resistendum barbaræ nationi, qui nondum crucis signaculum receperunt, nec disponunt suis humeris illud affigere in terræ prædictæ subsidium profecturi; & qui signo crucis accepto, viribus, & facultatibus eisdem non suppetentibus, non possunt exequi vota sua, &c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum XVII. *kal. jul. pontif. nostri anno secundo.* Hactenus Honorius qui eodem exemplo literas ad plures archiepiscopos eorumque suffraganeos exaravit, (b) nimirum ad Magdeburgensem, Coloniensem, cui etiam hoc anno pallium misit, (c) Salisburgensem, Gnesnensem, Lundensem, Bremensem, ac Treverensem, extant etiam literæ in eandem sententiam scriptæ (d) tum ad crucesignatos qui Syriacam profectionem ornare non poterant, tum ad episcopos aliosque illarum regionum Christi fideles donationem insuper jam ante nimirum salutis anno MCXII. ab Wratislao duce de Kalis Christiano Prussiæ episcopo factam sua auctoritate munivit (e) firmavitque.

(b) Reg. post cand. ep.
(c) Ep. 1046.
(d) Ep. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1154.
(e) Ep. 1140.

Adjungimus Prussiæ rebus tristem calamitatem Frisiæ, quæ intumescente oceano plures terras urbesque ac plusquam centum millia hominum aquis mersa deflevit, cujus eluvionis causam piæ fœminæ divinitus patefactam refert Cæsarius, nimirum ob contemptam a viro nefario immani sacrilegio Eucharistiam, ac populi cumulata sceleribus scelera divinum numen eam vindictam exercuisse.

XLV. Frisia oceani eluvione mersa.

Anno gratiæ MCCXVIII. *mare in partibus Frisiæ terminos suos egrediens multarum provinciarum terras occupavit, villas delevit, ecclesias lapideas dejecit, tantam extinguens hominum multitudinem, ut summa centum millia transcenderet. Ita exaltati sunt fluctus ejus, ut turrium altitudines operire viderentur, & procella procellam impellens, generale diluvium minaretur. Et sicut dictum fuit abbati nostro, cum eodem anno visitationis gratia Frisiam intrasset, fluctus furentes etiam usque Coloniam pervenissent, si non is, qui eos excitaverat, genitricis suæ, ut postea dicetur, precibus compescuisset.* Tantæ cladis causam hanc auctor subiicit: *Quidam arte pugil in eadem provincia extitit, qui quoties de taberna ebrius rediit, toties uxorem verberibus & plagis satis tribulavit. Tempore quodam timore mariti infirmitatem simulans, ne simulatio eadem posset notari, corpus Domini sibi dari postulavit; venienti sacerdoti pugil cum scypho cerevisiæ ebrius occurrens, bibere monuit; & cum ille responderet; Corpus Domini porto, non modo bibam; iratus Friso cum scypho pixidem percussit, & omnes hostias de illa excussit, ita ut per pavimentum dispergerentur. Matronæ vero, quæ consolationis gratia convenerunt, super singulas hostias, tanquam stellas radiantes viderunt, quas sacerdos gemens, ac dolens in pixidem recollegit, & abiit.*

Sacrilegus in Eucharistiam calamitatis causa.

Divinus fulgor in Eucharist. visus.

XLVI.

Friso vero a decano provinciæ citatus, excommunicatus est, sed non curavit. Qui tandem ad hoc compulsus est, ut cruce pro tanto sacrilegio signatus cum jam dicto sacerdote, etiam crucesignato, veniret Romam. Cui dominus Honorius Papa culpam confitenti pro pœnitentia injunxit, ut mare transiret, ibique tribus annis in armis Christo serviret. Quid plura? mare transierunt ambo, & ante Damiatam mortui sunt ambo. Quibus defunctis cum anno eodem Dominus provinciam terribiliter, ut supra dictum est, plagasset, & causa plagæ populum lateret, matronæ cuidam valde religiosæ, Domino in jejuniis, orationibus, vigiliis, & eleemosynis servienti, materteræ videlicet domini Winiboldi abbatis S. Bernardi, beata Dei genitrix Maria lacrymis ejus mota, populique miserta, appareat, sic ait: Propter injuriam

Obiectum piæ fœminæ cœleste visum.

Fr-

Filii mei in sacramentum corporis ejus facta submersa est Frisia, & adhuc amplius plagabitur, si eondigua pœnitentia non fuerit subsecuta. Ex quibus verbis colligitur, quod non solum pugillis, sed communibus populi peccatis exigentibus hoc evenerit.

XLVII. Divina in sacrilegum vindicta.

Monque adjecit Mater misericordiæ: Leva oculos tuos contra mare; quod cum fecisset, contemplata est pixidem a pugile percussam in summitate fluctuum natantem: quæ cum in tantum approximasset, ut posset agnosci, ait: Ecce corpus Filii mei, in loco enim ubi dispersum est, ædificanda est ecclesia, & debet ei tanta exhiberi reverentia, quomodo sepulcro dominico. Hoc etiam noveris, quod ambo mortui sunt, pugil scilicet & sacerdos, sed pugil, eo quod sine contritione obierit, sepultus est in inferno; sacerdos vero tenetur adhuc in purgatorio. Retulit tamen nobis Theodoricus prior de Jesse, eundem pugilem, quantum ad signa exteriora, cum proficisceretur, satis magnam habuisse contritionem: sed credendum est beatæ Dei genitrici Mariæ. Hac visione cognita, dominus Theobaldus episcopus Monasteriensis, ad cujus diœcesim maxima pars Frisiæ pertinet, missis literis suis per Idiam S. Bernardi cellerarium, sicut ipse nobis retulit, solemnem provincialibus pœnitentiam injunxit. Quod autem insufficiens fuerit, ex hoc probatur, quod anno præterito denuo punita est Frisia, multis millibus per aquarum inundationes submersis. Matrona quædam prædives ex prædicti pugilis domo ecclesiam ædificavit.

XLVIII. Religio in Tolosana provincia periclitatur.

Adducta est hoc anno in Gallia Narbonensi in gravissimum discrimen cæso in hostili eruptione Montfortio fides catholica, quæ demum secututis annis Gallorum Regum ope pristino splendori restituta reflotuit. Piam vero athletæ Christi strenuissimi mortem præterire non possumus, ne ipsius gloriam obscurare videamur, cum ex ea victrices æternitatis palmas collegisse putandus sit. Urgebat Tolosæ obsidionem quam hæresi excisa Christo subiicere ac perduelles, qui Raymundo seniori adhærebant, edomare

Montfortius Tolos. obsidionem urget.

moliebatur, brevique illam videbatur ingressurus, cum Tolosanis ex urbe erumpentibus, totoque impetum in castra penetrantibus, cum eos repulisset, staretque fortiter ad novos illorum conatus excipiendos, lapide a ballista contorto ictus corruit, ac mox vulneribus quinque a sagittariis confossus, ut Christo morienti similis Christi miles moreretur, felicem animam cœlo exhalavit, cujus pietatem, virtutemque eo explicitam die, ita Petrus Vallisarnensis historiæ tradidit (a):

(a) Vallis. hist. Alb. c. 86.

XLIX. *In ipso autem hostium egressu, venit nuncius ad comitem, qui missam, sicut diximus, audiebat, solicitans eum, ut suis succurreret tuaelate, cui vir devotus: Sine, inquit, divina audire mysteria, & redemptionis nostræ prius cernere sacramenta. Adhuc eo loquente, venit alter nuncius dicens: Festinate, ingravatum est bellum, nec nostri possunt diutius sustinere. Ad quæ vir Christianissimus: Non enibo, nisi prius meum videro Redemptorem. Cum autem sacerdos sacræ consecrationis hostiam elevaret ex more, vir devotissimus, flexis in terram genibus, sed manibus elevatis in cælum: Nunc dimittis; inquit, servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Et addidit: Eamus, & si oportuerit, moriamur pro illo, qui pro nobis dignatus est mori.*

Obsessi in eum erumpunt.

L. Strenue propulsantur.

His dictis vir invictissimus ad pugnam properavit. Ingravabatur autem bellum utrinque, pluresque hinc & inde vulnerati fuerant & interfecti: sed adveniente milite Jesu Christi, nostris audacia & viribus duplicatis adversarii omnes expulsi sunt, & usque ad fossata a nostris viriliter sunt retrusi. Retrahentes se comes, & qui cum eo erant aliquantulum propter grandinem lapidum, & intolerabilem ruinam sagittarum, steterunt ante machinas cledis ante se positis, quibus se tuerentur a lapidibus & sagittis. Et paucis interjectis verbis: *Unde illud quod sequitur, quis scribere vel audire, quis inquam istud sine dolore poterit recitare? quis sine singultibus audire? quis inquam non resolvatur & penitus liquefiat, audiens contritam pauperum vitam? Omnia quippe sunt ipso recumbente contrita, ipso moriente mortua, ipse etenim erat mœstorum consolatio, ipse debilium fortitudo, ipse in afflictione refrigerium, ipse refugium miserorum, adeo lacrymabile propositum exequimur.*

LI. Montfortium saxo feriunt.

Dum staret comes fortissimus, sicut jam dictum est, cum suis ante machinas diruendas, ecce lapis mangonello adversariorum projectus percussit in capite militem Jesu Christi, qui ictu lethali recepto, pectus suum bis percutiens, Deoque & B. Virgini se commendans, mortem imitatus B. Stephani, & ipse lapidatus in urbe cum ipso in domino obdormivit. Nec silendum, quod iste fortissimus miles Domini, immo ne fallamur gloriosissimus martyr Christi, postquam ex ictu lapidis vulnus excepisset lethale, quinque a sagittis vulnera receperat ad similitudinem Salvatoris, pro quo mortem patienter sustinuit, cum quo post mortem, ut credimus, feliciter gloriatur & vivit.

Instar martyris moritur.

LII. Egregias illius dotes, animique & corporis ornamenta descripsit auctor: (a) *Erat genere præclarus, virtute robustus, in armis plurimum exercitatus. Erat præterea, ut accedamus ad formam, statura pro-*

(b) Ib. c. 86.

Almaricus parenti succedit.

procerus, cæsarie spectabilis, facie elegans, aspectu decorus, humeris eminens, brachiis exertus, corpore venustas, membris omnibus agilis & stabilis, acer, & alacer, in nulla sui, vel modica parte etiam ab hoste vel invido reprobandus. Demum ut ascendamus ad majora, erat facundia disertus, affabilitate comis, contabernio amabilis, castitate mundissimus, humilitate præcipuus, sapientia præditus, in proposito firmus, in consilio providus, in judicio justus, in militiæ exercitiis sedulus, in suis actibus circumspectus, in incipiendis arduus, in perficiendis indefessus, totus divinis servitiis mancipatus. [1]

LIII. (a) Ib. c. 85. Almaricus parenti succedit.

Successit parenti filius Almaricus (*a*), in quo paternæ virtutis signa emicabant, in cujus verba sacramento adacti nobiles, qui terras a patre beneficiario jure acceperant. Cumque dissolveretur exercitus, pluresque, qui Montfortii metu in officio continebantur, excusso jugo quotidie desciscerent, multorum recessu debilitatus obsidionem solvere est coactus: castroque Narbonensi, quod tueri non poterat, hosti dedito paternum corpus Carcassonam deportavit. Atque his Petrus Vallisarnensis, qui omnia ut dictum est, vel oculis, vel a viris fide, probitate dignitateque conspicuis, ac præsentibus hausit, historiæ suæ finem adjecit. Agunt de his Bernardus (*b*), Antoninus, (*c*) aliique recentiores, quos supervacaneum est omnes recensere: ex antiquioribus Rigordus (*d*), qui cædis Simonis annum non indicat, tum Parisius (*e*), qui illam in sequentem coniicit. Verum hoc ipso anno contigisse præter alios auctores testantur aperte Honorii literæ, (*f*) quibus Almarico comparatam ex hæreticis ditionem patri jam ante attributam Apostolico diplomate confirmavit.

(b) Bern. chr. Rom. Pont. & chr. comitum Tolos.
(c) Anton. 3. par. tit. 19. c. 3. § 1.
(d) Rig. in Phil. Aug. Franc. Reg.
(e) Par. hist. Angl.
(f) Lib. 3. ep. 21.

Honorius, &c.

LIV. Tolosanis comitatus ab Honorio illi confirmatus.

In regestis felicis memoriæ Innocentii Papæ prædecessoris nostri perspeximus contineri, quod ipse Biterren. Carcassonen. & Albigen. civitates, ac alias hæreticorum terras, quas Dominus tradidit in manibus inclytæ recordationis patris tui, ac exercitus Christiani, eidem patri tuo, cui principes ejusdem exercitus cum consilio legatorum Apostolicæ sedis, illas regendas commiserant, nec non heredibus ejus in fide catholica, & devotione sedis Apostolicæ permanentibus confirmavit; principalium dominorum & aliorum, si quibus forte competit, jure salvo, exceptis hæreticis, & fautoribus, credentibus, defensoribus, & receptatoribus, eorumdem; eodem patre tuo tres denarios per singulas domos ejusdem terræ annualiter Rom. Ecclesiæ promittente, ad indiciam, quod terras ipsas in devotione Apostolicæ sedis & sancta religione conservare de cætero disponebant. Idem etiam prædecessor noster statuit in concilio generali, ut terra, quam crucesignati obtinuerunt adversus hæreticos, credentes, fautores, & receptatores eorumdem cum monte Albano, atque Tolosa dimitteretur atque concederetur, salvo catholicorum per omnia jure, virorum, mulierum, & ecclesiarum, comiti memorato, ut eam teneret ab illis, a quibus est de jure tenenda. Nos igitur tuis justis precibus inclinati, terras, quas ipsi patri tuo, & heredibus ejus dictus prædecessor noster noscitur confirmasse, ad ejus exemplar tibi, ac heredibus tuis auctoritate apostolica confirmamus, &c. Dat. Later. XVI. kal. septemb. pont. nostri an. tertio.

LV. Jussi episcopi Almarico opem ferre. (g) Ib. ep. 20.

Universos vero archiepiscopos, episcopos aliosque ecclesiarum præsules mœstissimis literis Pontifex hortatus est, (*g*) ut ad ferendam Almarico opem Christianorum populorum animos accenderent.

Honorius, &c.

Cum discussis errorum tenebris, & belli cladibus propulsatis, jam pacis, & fidei viderentur tempora rediisse, illo, qui felicibus invidet actibus armante partes suas reprobos Tolosanos, & Avenionenses, Raymundum quondam Tolosanum comitem, & filium ejus, nec non Fuxen. & Convenarum comites, ac filios ipsorum & complices eorumdem; in tantum permittente Deo secundum multam judiciorum suorum abyssum, prævaluerunt contra pietatem impietas, & tenebræ contra lucem, ut bonæ memoriæ Vv. de Baucio princeps genere clarus, sed clarior devotione, ac fide, a nefandis Avenionensibus non solum occisus sit, sed etiam in frusta concisus; ac ille Christi athleta intrepidus, illa turris fortitudinis, illud munimen fidei Christianæ, ille videlicet inclytus comes Montisfortis machinis Tolosanorum corruerit impiorum. In cujus ruina ita erecta sunt cornua confringenda ipsorum & complicum eorumdem, ut ad eradendam, quod absit, de terra stirpem comitis memorati, ac alios in partibus illis pro defensione Christianæ fidei consistentes accitis undique viribus se accingant: unde procul dubio grave illi videtur periculum imminere, nisi succursum habuerit festinatum. Satagentes igitur invalescentibus malis validioribus obviare remediis, universitatem vestram rogamus, monemus & obsecramus Will. de Baucio ab Avenionen. in frusta concisus.

in

NOTÆ [1] Monfortii obitum anno huic consignandum esse plane constat, & a Raynaldo ex literis Honorii tertii egregie demonstratum est. Diem, & mensem omittit Annalista, sed Spondanus ex veterum scriptorum authoritate diem XXIV. junii assignat cui & suffragatur Albericus in chronico ad hunc annum. MANSI

in Domino, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes, ac injungentes in vestrorum remissionem peccatorum, quatenus provide attendentes, quod si eorumdem impiorum factio prævaleret, fides, & pax in partibus illis generale paterentur naufragium & ea quæ per vestrum, ac aliorum fidelium studium, & laborem facta sunt in exterminium hæreticæ pravitatis, & restauratione fidei Christianæ, in antiquum confusionis reciderent labyrinthum; ad subventionem dilecti filii nobilis viri Almarici primogeniti dicti comitis ac aliorum, qui cum eo decertant pro defensione fidei Christianæ solicite intendatis, fideles per vestras diœceses & parochias constitutos, qui crucesignati non sunt ad subsidium Terræ sanctæ, ad celeriter succurrendum eisdem, immo ipsos fidei Christianæ sedulis exhortationibus animando. Nos autem de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex illa, quam Deus nobis, licet indignis, ligandi, atque solvendi contulit potestatem, omnibus non crucesignatis, pro subsidio Terræ sanctæ, qui laborem istum in propriis personis subierint, & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti, & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augumentum, &c. eodem beneficio eos complectitur, qui milites submiserint, opesve in stipendia erogarint. Dat. Lat. III. id. aug. pont. nostri an. 3.

LVI. Philippus Gall. Rex in Tolosanos movere cogitat.

Hæc inter constituit Philippus Francorum Rex catholicis adversus Tolosanos hæreticos subsidio venire: cumque insignem bellicum apparatum adornaret, seque ac suos in Apostolicæ sedis tutelam accipi poposcisset, Honorius ipsum alacri promptoque animo voti compotem fecit (a) postulantique redditUum ecclesiasticorum vigesimam hæc rescripsit (b): *Deo in cujus sunt manibus corda regum, gratiarum referimus actiones, quod antequam literæ nostræ, quibus incitare tuam magnificentiam studebamus, ad perfidorum Tolosanorum & suorum complicum malitiam comprimendam tibi fuerint præsentatæ, in divino spiritu incitatus id faciendi propositum assumpsisti, sicut literæ tuæ nobis exhibitæ declararunt. Sane quod per easdem literas postulasti, ut de vigesima Regni Franciæ, & aliis collectis, & colligendis ibidem huic subvenire negocio curaremus, animum nostrum, quasi quadam perplexitate perstrinxit, &c.* Subdit tanto ferendi Terræ sanctæ auxilii desiderio arsisse, ut ne partem aliquam indictæ vigesimæ ad se derivare videretur, colligendæ illius provinciam episcopis iter suscepturis, vel aliis viris probis, si episcopi militiæ sacræ non se devovissent, imposuerit; ac non modo sua commoda ex ea vigesima non aucupatum, sed etiam pontificium ærarium consumptis plusquam viginti marcharum millibus pro Hierosolymitani regni rebus exhausisse; atque adeo vehementer ab ea vigesima in alios usus convertenda abhorruisse. Sed cum hic quoque divina causa agatur, rem ita temperasse, ut vigesimam in iis diœcesibus tribuat, quarum episcopi Syriacæ expeditioni non se accinxerint, additque:

(a) Lib. 3. ep 49.
(b) Ep. 50. Actæ illi ob id ab Honorio gratiæ.

LVII. Vigesima Phil. ex nonnullis provinciis attributa.

Ad hoc quia in Arelaten. Viennen. Narbonen. Auxitan. Ebreduuen. & Aquen. provinciis pauci sunt crucesignati pro subsidio Terræ sanctæ, illarum vigesimam totaliter deputamus negocio memorato per manum dilectorum filiorum nostrorum Bertrandi tituli sanctorum Joannis, & Pauli presbyteri Cardinalis, Apostolicæ sedis legati, & nobilis viri Amalrici comitis Tolosani in ipsius utilitatem negocii convertendam. Monemus igitur celsitudinem tuam, & obsecramus in Domino, quatenus ad hoc fidei, & pacis negocium, quod per tuas, & regni tui vires hactenus promotum esse dignoscitur, intendas sic magnifice, & potenter, quod magnificentia regni tui per hoc specialiter enarretur in terris, & in cœlis æterna tibi præmia reserventur. Datum Laterani nonis septembris pontificat. nost. anno tertio. Hactenus Honorius, qui de hujuscemodi re ad Galliarum antistites scripsit (c).

(c) Id. ib. ep. 51.

LVIII. Defensa ab Honorio immunitas ecclesiastica.

Porro non modo adversus Tolosanos atque hæreticos alios, verum in nonnullos etiam, cæteroqui catholicos viros, qui vel ecclesiastica jura invadebant, vel ecclesiarum præsules vexabant, Honorio laborandum fuit. In primis abbatibus nonnullis mandat, ut (d) Philippum Regem ad ecclesiasticam tuendam libertatem, atque improborum hominum episcopos regni insectantium conatus comprimendos adhortationibus suis impellant, (e) ac Joannis viri prænobilis in primis, qui Aurelianensi archiepiscopo, & Blesensi episcopo negocium facessebat; regemque ipsum ad arcem quandam eidem archiepiscopo reddendam inducant: tum Joannem, de quo modo memoravimus, ejusque criminum socios, Christi fidelium communione arcendos decernit, (f) quos tamen paulo post actorum pœnitentia ductos communioni restituit (g). Neque mitius per ea tempora antistes Nannetensis a Britanniæ comite tractabatur, a quo in exilium pulsus fuerat, ejusque ecclesia plurimis ab eo damnis afficiebatur; cujus impetus ac ferociam Pontifex reprimere conatus est, uti plures ejus epistolæ declarant (h). Verum cum idem comes nec monitis nec minis a sententia discederet, Honorius illum quoque e cœtu fidelium segregandum duxit (i): nec

(d) Lib. 2. ep. 906.
(e) Ib. ep. 907.
(f) Id. ib. ep. 910 & 1044.
(g) Ib. ep. 1030.
(h) Ep. 1221. 1234. 1235.
(i) Id. lib. 3. ep. 177.

nec ita multo post eodem resipiscente, & controversias cum episcopo transigente comite, latas in eum sententias revocavit (*a*), initamque inter ipsos concordiam sua auctoritate munivit (*b*). Præterea Melgorii seu Montisferrandi comitatum Magalonensi episcopo ab Inn. III. (*c*) jure fiduciario tributum confirmavit. (*d*) Neque silentio prætereundum est, Honorium scriptis ad Ambianensem episcopum literis statuisse, (*e*) clericos sæcularibus negotiationibus implicitos, si iterum ac tertio cœptis non destitissent admoniti, clericale privilegium amissuros, eorumque bona legibus municipalibus obnoxia fore: *Mandamus*, inquit, *quatenus si tales tertio a te commoniti, ab hujusmodi non resipuerint: sed prætermissis divinis officiis, negotiationibus institerint supradictis, cum facto privilegium abiiciant clericale, tu quo minus dum his se implicant, de suis facultatibus, statutis & consuetudinibus patriæ subjaceant; non defendas eosdem*. Recitantur hæc verba libro tertio decretalium (*f*), atque a sacrorum canonum professoribus frequentissime laudantur. Præterea dato ad eundem episcopum alio diplomate (*g*) cavet, ne quis clericatus occasione homicidii pœnas effugere posset.

(*a*) *Id. ib.* 376.
(*b*) *Id. l.* 4. *ep.* 646.
Melgorien. comit. ab Honorio datus episcopo.
(*c*) *Id. l.* 2. *ep.* 897. & 1690.
(*d*) *Ib. ep.* 2282.
(*e*) *Ib. ep.* 2096.
Clerici sæculi negotiis abstinere jussi.
(*f*) *C. ex literis ex de vita & honestate clericorum.*
(*g*) *Hon. l.* 2. *ep.* 2096.

LIX. Hoc ipso ineunte anno rogatus Pontifex a Ludovico Francorum Regis primogenito, ut ipsum inter atque Henricum Regem initæ paci (de qua superiori anno egimus) Apostolicam auctoritatem adhiberet, pontificio diplomate (*h*) postulatis morem gessit: *Per tuas nobis litteras supplicasti, ut pacem inter te, & charissimum in Christo filium nostrum Henricum Regem Anglorum illustrem, consanguineum tuum, mediante filio nostro G... tit. S. Martini presbytero Card. A. S. L. amicabiliter factam Apostolico roborare munimine dignaremur. Nos igitur piis precibus tuis benignum impertientes assensum, pacem ipsam, sicut provide facta est, & sponte ab utraque parte recepta, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, &c. Dat. Later. id. januar. pontificatus nostri anno secundo*. Quo etiam die nobilissimi principis precibus literas in eum ejusque adjutores laicos, quæ ab sede Apostolica emanarant, revocavit, (*i*) modo compositam pacem religiose servaret. Porro Honorium nonnullos hoc anno ex ecclesiasticis viris, qui Ludovici partibus adhæserant, anathematis vinculis solvisse reperimus (*k*).

Inita inter Ludov. & Henr. pax ab Hon. confirmata.
(*h*) *Lib.* 2. *ep.* 890.
Revocatæ censuræ in eum editæ.
(*i*) *Lib.* 2. *ep.* 809.
(*k*) *Ib. ep.* 1163. 1127.

LX. Quod ad Henricum Angliæ Regem, cæterasque res Anglicanas attinet; illum in primis, utpote adolescentem monitis per literas instruxit, (*l*) hortatusque (*m*) est, ut Berengariæ olim Angliæ Reginæ (uxor fuerat Ricchardi Regis) bona dotalia refunderet; tum ejusdem Reginæ patrocinium arripere (*n*) atque iniquorum hominum vexantium conatus coercere (*o*); ipsique tribuere, ut ecclesiastici interdicti tempore, missæ sacro privatim adesse possit: quod etiam Isabellæ Reginæ, Joannis Regis olim uxori permittit (*p*): cui insuper insequenti anno concessit, (*q*) ne quis Pontificis injussu anathema in eam vibrare auderet. Præterea datis ad Berengariam literis statuit (*r*) onerum immunes non fore clericos illos, qui abjecta tonsura uxorem duxissent, ac rursus clericali habitu resumpto, se pro clericis agerent, quo ejus jurisdictioni se subducerent: *Cum igitur*, inquit, *reddenda sint, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, æquanimiter duximus tolerandum, si a talibus justitias debitas, velut ab aliis uxoratis exigas & servitia consueta*.

Berengaria Henrico commendata.
(*l*) *Ep.* 899.
Matth. Par. Hist. Angl. hoc anno.
(*m*) *Hon. l.* 2. *ep.* 1080.
(*n*) *Ib. ep.* 1006.
(*o*) *Ep.* 1007. 1020. 1013. 1029.
(*p*) *Ep.* 1283.
(*q*) *Id. l.* 3. *ep.* 339.
(*r*) *Hon. l.* 2. *ep.* 1012. *Habetur* 9. *ex parte tua ex de cler. conjug.*

LXI. Nec dandum oblivioni visum est Honorium justis regiis postulatis facilem se impertiisse cum enim; Joannes Anglorum Rex spectatissimæ nobilitatis viro Savarico e Malaleone, ob navatam egregie in ejus obsequio operam laboresque aditos, percutiendæ monetæ in ejus ditione potestatem fecisset, hujusmodi privilegii confirmationem a summo Pontifice flagitasset eam persolvendæ Apostolicæ sedi unius marchæ auri lege imposita (*s*) obtinuit: *Sicut tua nobis exhibita petitio continebat, idem Rex pensatis tuæ devotionis obsequiis in terra tua cudendæ monetæ tibi liberam de liberalitate regia concesserit facultatem, sicuti in ejus literis plenius continetur. Nos concessionem hujusmodi gratam habentes, eam tibi sicut ipsam juste obtines & quiete auctoritate Apostolica confirmamus, marcham auri annis singulis, quibus moneta ipsa cuditur, nobis, & successoribus nostris exolvens. Nulli ergo &c. Dat. Lat. xiii. kal. maii pontificatus nostri anno 2. &c.*

Savaricus de Malaleone optime de Henr. meritus. Percutiendæ monetæ privilegio donatur.
(*s*) *Extat in lib. censuum.*
Confirmatur illud ab Honorio.

LXII. Quod spectat ad G... S. Martini presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis in Anglia legatum, cujus potissimum opera, uti paulo ante de Pontifice accepimus, pax inter Henricum Regem & Ludovicum pacta fuerat, (*t*) ex Angliæ legatione redeundi, ut ille veniae postularat, potestatem fecit, misso ejus loco Pandulpho Norvvicensi electo de cujus legatione hæc ad ipsum scripsit (*u*): *Cum dilectus filius noster G..... tit. S. Martini presbyter. Card. qui expertam prudentiam, & constantiam suam in regno Angliæ viriliter, ac per Dei gratiam feliciter exercuit, sicut scis, nobis frequenter supplicaverit humiliter, & instanter, ac etiam per fratres nostros fecerit supplicari, ut ipsi continuis fatigato laboribus redeundi licentiam concedere dignaremur; nos attendentes labores ipsius diutinos, &*

simul

(*t*) *Ep.* 819.
Pandulphus Norvvic. elect. legatus in Angl. missus.
(*u*) *Lib.* 3. *ep.* 54.

simul præsentiam ejus Apostolicæ sedi, cum sit vir magni consilii, necessariam affectantes, licentiam ei concessimus toties postulatam. Verum quia expedire credimus, immo scimus, ut ibi sit aliquis de latere nostro missus, qui Regem, & regnum ipsum in tranquillitate studeat conservare, te de cujus circumspectione ac fide indubitatam fiduciam obtinemus, & quem certissime novimus Regem & regnum sincera diligere charitate, illuc concesso tibi legationis officio duximus destinandum, &c. Datum Laterani secundo idus septembris pont. nostr. an. tertio. Hæc Honorius qui ejusdem etiam argumenti literas Angliæ archiepiscopis, reliquisque præsulibus misit (*a*). Cæterum Pandulphum creatum hoc anno Norvvicensem episcopum tradunt post alios etiam novatores; (*b*) extant præter modo recitatas aliæ Honorii ad Pandulphum literæ, quibus jussit jam initas pacis leges inter Alexandri Scotorum Regis patrem, Joannemque Angliæ Regem irritas vel ratas statuere; postremo Cœlestini atque Innocentii Romanorum Pontificum vestigia sectatus, Alexandrum ejusque regnum Romanæ Ecclesiæ vectigale recentibus beneficiis auxit; (*c*) in quibus illud additum. *Adjicimus ut nulli de cætero, qui de Scotiæ regno non fuerit, nisi quem Apostolica sedes propter hoc de corpore suo specialiter destinaverit, licitum sit in eo legationis officium exercere.* At de his hactenus.

(*a*) Ep. 55.

(*b*) Centur. 13. c. 10. col. 1135.

(*c*) Lib. 3. ep. 124.

Nullus in Scotiam mittendus legatus nisi ex eo regno oriundus sit.

LXIII. Reliquum est, ut gesta hoc anno in Hispaniis percurramus. In primis Honorius antiqua Toletanæ ecclesiæ monimenta, Roderico archiepiscopo rogante, ex Romanorum Pontificum regestis collecta ad ipsum misit: *Supplicasti*, inquit, (*d*) *nobis frater archiepiscope, ut cum in regestis Romanorum Pontificum quædam contineantur munimenta ecclesiæ Toletanæ, illa conscribi, & tradi tibi sub bullæ nostræ munimine faceremus, ne regestis ipsis perditis casu fortuito, aut vetustate consumptis, jus ecclesiæ contingat cum perentibus deperire. Nos igitur tuæ solicitudinis providentiam commendantes, præsentium significatione testamur, quod in regestis felicis recordationis Eugenii Papæ III. prædecessoris nostri continentur literæ in hæc verba: Joanni Bracharensi archiepiscopo.* Plura subiicit tum ad A... Hispaniarum Regem, tum ad Tarraconensem, tum ad Joannem Toletanum archiepiscopos pertinentia, quod postea etiam præstitit de pluribus Urbani secundi, (*e*) Adriani IV. (*f*) Anastasii IV. Alexandri III. Paschalis II. (*g*) Gelasii II. (*h*) ac Lucii II. Romanorum Pontificum literis ad alios exaratis. Cumque Rodericus paulo ante memoratus causam de ecclesiæ suæ Toletanæ primatu apud Apostolicam sedem summa cum diligentia tractasset, Honorius ejus decisionem justis de causis in aliud opportunius tempus distulit; (*i*) qua de re ad archiepiscopum ipsum scripsit; (*k*) interim ipsi successoribusque primatum tribuit (*l*) in Hispalensi provincia, rursus in Christianorum ditionem redacta: præterea potestatem Roderico fecit, ecclesiis diu suis sacerdotibus orbatis alios in demortuorum locum eligendi, (*m*) eosque absolvendi, (*n*) qui clericis violentas manus intulissent, modo atrox percussio non esset. Eidem tamen archiepiscopo præcepit, (*o*) ut Hispaniarum Reges, principesque ad pacem vel saltem inducias ex concilii œcumenici præscripto adduceret.

Prærog. Tolet. eccles. confirmatæ.

(*d*) Lib. 2. ep. 795.

Eugenius III. Bracharensi archiep.

(*e*) Ib. ep. 796.

(*f*) Ep. 797.

(*g*) Ep. 798.

(*h*) Ep. 799.

(*i*) Ep. 800.

(*k*) Ep. 813.

(*l*) Ep. 856.

(*m*) Ep. 845.

(*n*) Ep. 846.

(*o*) Ep. 847. 932.

LXIV. Impendebat tum Castellæ belli gravissimi terror, cum gentis jura Ferrandum ex incesto thoro natum sceptri successione excludere viderentur, Ludovicus Galliarum heres futurus dotali Blancæ uxoris titulo ad se regni illius jura trahere, posterisque materno jure debitum disceptare posset, hinc Alphonsus Legionis Rex Castellæ coronam ut Berengariæ dotem, quamquam dissolutæ eæ nuptiæ ex legibus Ecclesiæ fuissent, affectaret, atque ob id Ferrando filio infestus esset; proceres etiam Castellæ ab armis non quiescerent. Qui omnes motus Honorii studio, ut arma in Sarracenos verterentur, consuleretuque Christianæ rei tandem sedati fuere: is enim Ferrandum a majori optimatum parte Regem creatum, qui in adolescentiæ ineuntis primævo flore magna futuræ virtutis signa præ se ferebat, legitimum Castellæ Regem agnovit, illumque ac regnum in Apostolicæ sedis clientelam suscepit (*p*) atque archiepiscopo Toletano Valentinoque & Burgensi episcopis vibrandarum in eos, qui regni quietem armis turbarent, censurarum provinciam tradidit (*q*).

Ferrandi Reg. Castell. initia bello petitur a patre.

Mar. de reb. Hisp. l. 12. c. 7.

Ferrandi causa ab Honorio suscepta.

(*p*) Honor. l. 3 ep. 18.

(*q*) Ib. ep. 19.

LXV. De arrepto vero Ferrandi patrocinio hæc literæ ipsi transmissæ (*r*). *Ad impendendam circa te, & regnum tuum curam, & solicitudinem specialem & ætatis tuæ consideratione inducimur, & præclaris inclytæ recordationis A.. Regis Castellæ avi tui meritis provocamur. Tuæ igitur serenitatis precibus benignum impartientes assensum, personam tuam, & regnum ipsum sub speciali Apostolicæ sedis & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripturæ pagina communimus. Nulli ergo &c. Datum Laterani* XIV. *kal. aug. pont. nostri anno tertio.*

(*r*) Ep. 13.

LXVI. Tam insigne beneficium alio cumulavit Honorius dato Apostolico rescripto, quo ad extinguenda bella imminentia promulgavit illegitimos natales ipsi non obfuturos, quo minus in Legionis regno Alphonso patri succederet, quod jam ante probasse visus erat Innocentius III. cum pontificiis litteris concesserat Alphonso,

Declarat Pont. illum regni legitimum heredem.

Cur natalium vitium ipsi ad regnum obtin. non obfuerit. (a) Lib. 2. ep. 1101.

ut Ferrandum in filium reciperet, idque ab utriusque regni Castellæ & Legionis ordinibus fuerat confirmatum, ut bella occasione successionis nascitura comprimerentur, qua de re hoc diploma Ferrando dedit (*a*).

Ferrando ill. Regi Castellæ.

LXVII. *Regiæ dignitatis sublimitas non solum in iis, quæ meram justitiam continent, sed in iis quoque, quæ gratiam sapiunt, favorem debet apostolicum invenire. Quod attendens felicis memoriæ I. Papa prædecessor noster, cum sopita discordia, quæ olim inter charissimum in Christo filium nostrum A.. illustrem Regem Legionen. patrem tuum & recolendæ memoriæ avum tuum A.. Regem Castellæ, occasione divortii inter parentes tuos edita super hoc constitutione apostolica celebrari periculosissime vertebatur, pax inter eos, per concessionem Regi Legionen. ab ipso patre tuo te secundum regiam consuetudinem solemniter recipiente in filium per quod voluisse videtur te suum esse legitimum successorem, prono animo, & voluntate libera tibi factum de concessione ipsa, nullo tempore revocanda, præstito juramento, sicut in ejus literis perspeximus contineri, esset de consilio, & consensu prælatorum & baronum utriusque regni voluntarie reformata, eidem paci propter evidentem utilitatem, & urgentem necessitatem robur apostolicæ auctoritatis impendit, illam gratam habendo, & ratam; & super hoc ad utriusque Regis instantiam suæ confirmationis literas concedendo.*

Sancitum ante ab Castel. & Legion. fuerat pro legitimo habendum.

LXVIII. *Nos igitur tuis, & charissimæ in Christo filiæ nostræ B. ill. Reginæ matris tuæ precibus inclinati factum ipsius patris tui, cum saluti ejus expediat, ut quod juravit, inconcussam obtineat firmitatem, gratum habentes & ratum illud, sicut provide factum est, auctoritate apostolica de speciali gratia confirmamus, & præs. scrip. pag. communimus, te ipsius successorem legitimum declarantes. Nulli ergo &c. Dat. Later. VI. idus jul. pontif. nostri anno 2.*

Id decretum ab Inn. & Honor. confirmatum.

In Ferrando regna Castell. & Legion. postea conjuncta.

Conjuncta postea sunt ea ratione in Ferrando Castellæ & Legionis sceptra, atque hactenus firmissime coaluerunt: unde facilius Mauri debellati, ejectique ex Hispania fuerunt, in quos parente filioque conciliatis, comiteque Alvaro, qui dum vixit, fax regni extiterat, extincto sacrum bellum comparatum est, ut (*b*) Mariana scribit.

(b) Mariana de reb. Hisp. l. 12. c. 7.

LXIX. Urgendi sacri illius belli, obeundæque in exercitu piorum legationis provinciam impositam Roderico Toletano archiepiscopo ostendunt Honorii literæ tum ad ipsum, tum ad suffraganeos, atque ad Abulensem & Burgensem exaratæ, quibus propositis insignibus illis victoriis, quæ ab Alphonso Ferrandi materno avo Castellæ Rege anno hujus sæculi duodecimo partæ fuerant, in quibus variis præliis plusquam ducentis millibus Sarracenorum cæsis res Christiana admodum effloruerat; ad consternatum metu hostem opprimendum incitavit (*c*): *Ecce tempus opportunum, ut credimus, ad insurgendum contra eos, quibus estis circumdati, Agarenos, cum miraculo illius victoriæ, quam Dominus exercituum anno nunc quinto cælitus ministravit, adhuc esse credantur attoniti, & crucesignatorum incursu, qui stragem asseruntur fecisse maximam in finibus eorumdem, dicantur plurimum animis consternati.*

Bellum in Sarrac. versum. Excitantur Hisp. ab Hon.

(c) Hon. l. 2. ep. 844.

LXX. *Et licet dignum, ac necessarium videretur, ut propter hoc ad vos destinare legatum de nostro latere deberemus; quia tamen dubium nobis erat, utrum in movenda illis guerra Regum consilia concordarent, nos tamen pensantes prudentiam venerabilis fratris nostri archiepiscopi Toletani, odorem nominis, cujus etsi fama dudum ad nos præconio tanto pertulerit, ut profusa in ejus laudibus videretur, nunc tamen illam avaram in eisdem comperimus extitisse, cum scientiæ, circumspectionis, modestiæ, honestatis, ac omnis industriæ longe plus quam illa retulerit, invenerimus in eodem; ei onus hujusmodi duximus imponendum legationis officium, eidem ad id per vestras provincias concedendo, ut cum ad guerram illis movendam ipsorum Regum consilia concordaverint; ipse quasi alter Josue vos præcedat, & ad eruendam de illorum manibus terram, quam prophanatis Dei sanctuariis detinent occupatam, animos vestros æternis, & temporalibus præmiis incitatos secundum datam sibi a Deo prudentiam moneat, exhortetur, & erigat, vosque in eam, ejectis ancillæ filiis, qui heredes esse cum filiis liberæ non merentur, divino comitatus auxilio introducat, &c. Datum Laterani III. kalend. febr. pontific. nostri anno secundo.*

Tol. arch. leg. ap. in exercitu creatus.

LXXI. Neque Ferrando dumtaxat, verum Adelphonso etiam Lusitano Regi, successoribusque Pontifex apostolicum patrocinium pollicitus (*d*) ea loca universa concessit, quæ Sarracenorum imperio eripuisset. Nec absimile est, quod hoc eodem anno de ethnicorum regionibus Danorum Regi tributis traditur (*e*). [1] Denique cum Alphonsus Rex prædicti Adelphonsi

Alph. Regi Lus. donata quæ Saracenis eriperet.

(d) Ib. ep. 805.

(e) Lib. 3. ep. 77.

NOTÆ [1] AD ea, quæ hic narrantur de concessis Danorum regi paganorum, si quas armis subigeret, regionibus addenda sunt quæ vetus author chronici Danici definentis anno 1314. vulgatique a Ludewig in reliquiis to. IX. pag. 177. ad annum hunc adnotat: *VValdemarus rex Dano-*

Repetitum ab eo vectigal sedi Ap. debitum. Repnsetur ab Arag. Reg. censua pro Barchin. comitatu. (a) Lib. 3. ep. 78-75.

phonsi avus, principis Ecclesiæ Romanæ stipendiarii nomine, duas auri marchas singulis annis Romano Pontifici persolvendas statuisset, Honorius eidem Regi mandavit, ut ipse successoresque hujusmodi censum apud Bracharensem archiepiscopum, ad sedem Apostolicam transmittendum, deponerent: similique modo Aragonum Regem monuit, (a) censum pro Barchinonensi comitatu erogaret; eaque de re ad Tarraconensem archiepiscopum scripsit, a quo etiam Regem ecclesiasticis censuris ad id adigi voluit, cui postea Regi permisit (b) datis ad SS. Jo. & Pauli presbyterum Cardinalem literis, uti comitatum Amilianum amitæ suæ tutelæ committere posset, modo nullum inde Rom. Ecclesiæ alterive damnum afferretur. Postremo non prætereundum, extare Honorii literas (c) ad Dominicum canonicum Bracharensem, ex quibus instauratum apparet in generali synodo decretum de non retinendis pluribus sacerdotiis, quibus animarum cura & onus incumberet, nisi ab sede Apostolica facta potestate. [1]

(b) Ib. ep. 96.

(c) Lib. 2. ep. 804.

NOTÆ *Danorum in Slesvvich coronatus fuit, & anno sequenti expeditio per eum facta est in Esthoniam & cepit Revaliam, & terras circumjacentes convertit ad fidem.* Hæc tamen Esthoniæ conversio in alio chronico, quod ad finem usque hujus sæculi non perducitur, extatque ibidem pag. 215. ad annum 1218. refertur. MANSI

[1] Integer iste paragraphus in annalibus contractis additus legitur: *Florebat Jacobus rex pietatis studiis adeo ut etiam virgo Deipara cœlesti specie se illi objicere dignata sit, ut mox dicetur. Hoc enim anno beatissima Virginis christianorum in Maurica servitute lugentium miseria auspiciis utque hortatibus, qua S. Petro Nolasco, qui e Gallia Narbonensi hæresi Albigensi infecta in Aragoniam perfugerat, ne ab ortodoxa fide deficere compelleretur, ac S. Raymundo Peniafortio, & Jacobo Aragonum regi eadem nocte cœlesti specie visendam se præbuerat, institutus est ordo militaris S. Mariæ de Mercede redemptionis captivorum: quod Clemens VIII. in diplomate pontificio, quo B. Raymundum Penniafortium ordinis S. Dominici hujus familiæ colenda promotorem in sanctorum numero collocavit, confirmat*: (a) cum ejus, *nempe Raymundi*, hortatu Petrus Nolascus natione Gallus, cujus confessiones B. Reymundus audiebat, vir opibus florens, & insigni pietate præditus, ad inopes alendos, & maxime captivos ex barbarorum vinculis redimendos suas copias, & opes cum alacritate, & libenti animo conferret egregium pii, ac liberalis animi officium pro sua infinita bonitate gratum Deus habuit; nam proxima nocte insequente beatissima Virgo Dei mater eidem Petro, qui sanctis meditationibus, & orationi vacans cogitabat qua ratione calamitatibus christianorum in captivitate degentium succurri posset, serena fronte se conspiciendam dedit, & acceptissimum sibi, & unigenito filio suo fore dixit si suum in honorem institueretur ordo religiosorum, quibus cura incumberet captivos e tyrannide Maurorum liberandi: ac illa ipsa nocte eadem Virgo sanctissima B. Raymundo, ac Jacobo I. Aragoniæ regi apparuit id ipsum de religiosis admonens, quare hi collatis inter se consiliis, & consentientibus animis ordinem B. Mariæ de misericordia seu de redemptione captivorum fundaverunt: cui B. Reymundus certas vivendi leges præscripsit ad illius ordinis vocationem accommodatissimas, quarum approbationem aliquot annis post a felicis recordationis Gregorio IX. prædecessore nostro impetravit, & dictum Petrum, qui eidem ordini omnia sua prompte dederat, primum etiam generalem ordinis magistrum suis ipse manibus habitu eodem indutum creavit: *Extant* (b) *ejusdem B. Raymundi ad B. Petrum Nolascum literæ quibus hortatur, ut supremum ejusdem ordinis magistratum capessat, tum ea res B. Virgini, quæ ipsi se visendam dederat, gratissima foret. Floruit sanctitate, & miraculis idem Petrus Nolascus, cujus nomen Alexander VII. consulta sacrorum rituum congregatione martyrologio romano adjici jussit: is vero evangelicæ charitatis accensus ardore tribus votis evangelicis quartum addidit de subeunda in terris Saracenorum servitute, oppignerandoque suo corpore si necesse foret, ut christiani, quorum salus periclitaretur, in libertatem vindicarentur, donec auri vis pacta pro sodali redimendo repræsentata esset: qua occasione ducti plures ejus sodalitii viri inter Mauros maxima perpessi incommoda, martyrii palmas collegerunt, atque eximia sanctimonia apicem conscendere, inter quos beati Raymundus cardinalis, & Petrus Armengaldus adeo pietate effloruere, ut in sanctorum ordinem fuerint adscripti.* MANSI

(a) Chr. vetus Ord. de Merced. redempt. captivor. MS. vetus Archiv. Barchi.

(b) Ext. in archiv. Barchin.

I. Urgent Christ. Pelusianam obsidionem.

PAtris in Ægypto Christianorum victoriis clarissimus exoritur Servatoris annus millesimus ducentesimus decimus nonus indictione septima, cum crucesignati omni cura, conatuque intenti in evertenda Sarracenorum tyrannide, qui Christianum Terræ sanctæ populum crudelissime vexabant, sacraque loca flagitiis polluebant, Damiatam munitissimam urbem post diuturnam obsidionem, post innumera perlata incommoda, post immensos impensos labores, effusosque sumptus divina tandem ope subegerunt, quemadmodum testantur Richardus notarius (*a*), Albertus Stadensis (*b*), Godefridus (*c*), monachus Patavinus (*d*), Matthæus Parisius (*e*), Henricus Stero (*f*), Vincentius (*g*), & ex eo S. Antoninus (*h*), ut solet, aliique. Rem vero expositúri, instituti ratio exigere videtur, ut ea ipsius, quæ ab aliis antea, ac præsertim a Romano Pontifice peracta fuere, adducamus.

II. Ex indicta in Lateranensi concilio vigesima ad tolerandos belli sacri sumptus stipendia contrahere operam dedit (*i*), cumque ex legati, & Bethleemitani episcopi literis accepisset urgendæ Pelusii obsidioni pecuniarum subsidium necessarium esse, mox quinque millia marcharum ex pontificio ærario suppeditavit, tum sexdecim alia millia a præfecti ærarii Templariorum Parisiensis domus tradi imperavit, ut ex literis (*k*) patet ad Pelagium Albanensem episcopum A. S. L. datis quibus etiam illius querelas refregit. Expostulabat legatus crucesignatorum arma in Provinciam, aut Græciam averti, tum crucesignatos suis stipendiis defraudari; unde verendum erat, ne res Christiana labaret. Cui Honorius rescripsit crucesignatorum vota non commutari, sed cum Albigenses ferociores Sarracenis consurgerent, Constantinopolitanumque Imperium periclitaretur, fidelium, qui se bello sacro non devoverant, arma eo convertenda fuisse: de pecuniis vero non submissis jactam temere culpam his argumentis amovit.

III. Respondet Honorius vigesimam in suas manus non venisse.

Super facto vigesimæ nobis aliter scriberes, si ea, quæ de tuo, & aliorum fratrum nostrorum consilio de illa fuere disposita, melius in memoriam revocares: sicut enim potes recolere ab ipso nostræ promotionis exordio, ad suspicionem tollendam, fuit de consilio communi provisum, ut ipsa vigesima in nostris manibus non veniret, sed colligeretur in unaquaque diœcesi, & per tres, aut quatuor crucesignatos illius probatæ fidei, & prudentiæ, ad te sub episcoporum & aliorum testimonio deferretur, per manus tuas cum consilio eorumdem magistrorum Hospitalis, & Templi, ac domus Theutonicorum distribuenda inter crucesignatos egentes, & utiles Terræ sanctæ, ac specialiter inter eos, in quorum diœcesi collecta fuisset. Unde ad manus nostras nihil inde pervenit, sed prorea juxta prædictam constitutionem ferenda frequenter literas nostras, & nuncios destinavimus: quod si a nobis commoniti minus benefecerunt, non est quod nobis debeat imputari.

IV. Significat ærarium exhaustum.

Majo quoque proximo præterito quinque millia marcharum, duo millia quingentas per Templarios, & totidem per Hospitalarios tibi de camera nostra transmisimus, & sic illis & his, quas ad præsens transmittimus, ac illis, quas in navigio Romanorum expendimus, computatis, triginta millia marcharum expendimus in negocio memorato, totumque nobis parum videtur præ magnitudine desiderii, quod habemus de felici processu tuo, & ipsius exercitus Christiani. Noveris autem multitudinem signatorum ad Terræ S. festinare succursum; ad quem etiam charissimus in Christo filius noster Fredericus illustris Rex Siciliæ in Romanorum Imperatorem electus, speratur recepta Imperii corona in proximo accessurus. Quare sicut alter Josue populum Domini corrobora, & conforta, sustine, & sustinere doceas difficilia quæque animis indefessis, ut opus Dei, quod laudabiliter incepisti, ipso auctore valeas feliciter consummare. Datum Reate.

Pollicetur nova auxilia.

V. Contendit mox Honorius Apostolicas curas, ut Christiano exercitui, qui in Ægypto periclitabatur, supplementa mitteret, atque omnes crucesignatos, tum Fridericum præcipue, qui se bello sacro sumpta cruce devoverat, excitavit, ut laborantibus correpto exercitu auxilio proficisceretur. At versutus princeps, qui non ad pietatem, sed ad pompam eo signo se induerat, utque facilius Imperium sibi assereret, hisce literis, quibus se in parando bello occupatum significabat, (*l*) studium Honorii elusit, speque inani lactavit.

Sanctissimo patri, & domino Honorio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ sedis summo Pontifici, Fredericus eadem gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Rex Siciliæ commendationem, & reverentiam tam debitam, quam devotam.

Receptis devotione debita literis Apostolicæ sanctitatis, & intellectis Terræ sanctæ rumoribus, per easdem & gavisi plurimum fuimus, & vehementius contristati. Gavisi siquidem, quod sicut nobis, & universis Christi fidelibus per certa datur indicia cognoscendum, vult omnipotens Deus terram illam de manibus hostium li-

be-

(*a*) Rich. de S. Ger. in chr.
(*b*) Stad. in chr.
(*c*) Godef. in annal.
(*d*) Monach. Pat. chr. lib. 2.
(*e*) Par. hist. Angl.
(*f*) Stero in annal. apud Canis. antiq. lect. to. 6. p. 276.
(*g*) Vinc. l. 30. c. 88.
(*h*) S. Anton. 3. p. tit. 19 c. 3. §. 3.
(*i*) Hon. l. 3. ep. 208. 236. 242. 244. 282. 336. 379. 488.
(*k*) Lib. 4. ep. 561.
(*l*) Apud Hon. l. 3. ep. 272.

berare. Contristati, quod nisi succurratur exercitui Christiano tam celeriter, quam potenter, imminet vincendi desperatio manifesta. Nos autem his & aliis subtiliter indagatis cognoscentes ad oculum, quod major nunc instat necessitas, quam unquam extiterit, ut Terræ sanctæ necessitatibus succurratur, & maxime Christiano exercitui, qui pro Christi nomine in magno discrimine constitutus, aut nullo medio necesse habeat vincere, aut perire, quod si exigentibus peccatis nostris accideret ille dispendiosissimus labor, qui pro Terræ sanctæ recuperatione assumptus totum orbem Christianum concussit, non sine perpetui doloris memoria, quod Deus avertat, irritus redderetur;

VI. *Considerantes etiam, immo ad animum & cor nostrum plenius reducentes, quod, & quantum pro nobis operata sit divinæ dextera pietatis, quæ dum essemus omni solacio destituti, ad victum nos Regnum, & Imperium non nostris meritis, sed sola misericordia sublimavit; firmum propositum de succursu Terræ sanctæ cordi nostro diutius reservatum, avide, necessitatis instantia intellecta, firmius roborantes, edictum omnibus crucesignatis indiximus, ut ad præparationem ipsorum sic omni studio elaborent, ut in termino, quem eis dabimus subsequentem, parati sint cessante contradictione transire. Demum, ut demonstretur in opere, quod de subsidio Terræ sanctæ diu gessimus in affectu, in præsentia multorum principum, qui ad mandatum nostrum in * Vuldensi curia fuerant congregati, solemnem, immo generalem curiam apud Magdeburch in media quadragesima duximus indicendam, omnibus principibus præsentibus, & absentibus injungentes, ut ad curiam conveniant nominatam, &c. Dat. apud Hagenovve id. januar. indict. VII.* verum de regni insignibus ab Henrico sibi, ut ait, tradendis infra dicetur.

* Fuldensi

VII. Frid. in fed. ap. clientelam acceptus. Delusus Friderici artibus Honorius promovendæ illius imperiali consecrationi incubuit, laudibusque extulit ob datum militiæ sacræ nomen: in fidem & clientelam, (a) uti postulaverat, una cum regno suo accepit: Salisburgensi archiepiscopo & episcopis Herbipolensi & Trajectensi mandavit, (b) tuendis Friderici juribus operam darent, Fridericum denique cæterosque crucesignatos etiam atque etiam cohortatur, uti nostris in Damiata obsidenda occupatis, atque in periculum adductis subsidio quamprimum proficiscantur, iisdemque crucesignatis anathematis pœnam intentat, ni iter ad proximum S. Joannis Baptistæ festum arriperent; apposita est ejusmodi literis dies tertia id. februar. His vero acceptis Fridericus, alias omni officio ac humanitate refertas rescripsit, (c) quarum præcipuam partem subiicio:

(a) Lib. 3. ep. 279.
(b) Ib. ep. 269.
(c) Apud Hon. l. 4. ep. 531.

Sanctis. patri, &c.

Deludit officiis Honorium. *Quid facimus pie pater, quod ad referendas vobis gratias, quas beneficia exigunt, vix vires nobis, & merita suffragantur, cum tanta sit affluentia benignitatis, & muneris, quod ad recompensationem ejus inaniter se videatur erigere nostræ propositum voluntatis? Ad Deum ergo humilitate supplici recurrentes, petimus incessanter ab eo, ut ipse vobis tribuat piæ actionis præmium, qui præstitit pietatis affectum. Nos etiam quantum possumus, & valemus, vestris nos mandatis exponimus & beatitudini commendamus.*

VIII. Fingit magno se rei Christianæ promovendæ teneri studio. *Sane quantum nobis attulerint commodi, ac honoris, & Crucifixi negotio complementi vestræ literæ noviter destinatæ, narrare non expedit, nam videbitur citius per effectum.* Quam insigni perfidia hæc promissa violarit, inferius videbitur. *Recepimus enim literas ipsas decimo die ante festum B. Joannis, in quo generalis debet curia celebrari, & specialiter pro negocio Terræ sanctæ, unde si deesset literæ memoratæ, multi forte principes, comites, & barones aliquam occasionem prætenderent, quæ per literarum præsentiam penitus est deleta.* Derivavit in cæteros infidus princeps dilatæ profectionis crimen, cum ipse eos ab aggrediendo itinere retardaret, adjecit alias preces, quibus sollicitavit Honorium, ut ipsum imperiali diademate redimiret. *Quia cum vobis fuerit fidei nostræ devotio manifesta, non pænitebit vos tantam nobis fecisse gratiam, & præstitisse favorem; immo speramus de misericordia Salvatoris, quod ad augmentandum honorem nostrum, & commodum potius vestra benignitas & diligentius accendetur. Super eo vero, quod vestra nobis sanctitas nunciavit de terra Ecclesiæ, quam nos dedisse quidam vobis detractores, & æmuli nunciarunt, coram Deo, & vobis veraciter protestamur, quod de conscientia nostra nullam exinde concessionem fecimus, nec etiam mentionem, nec de cætero dante Domino faciemus, nisi quod vestrum & Ecclesiæ respiciat incrementum. Et si forte contra hoc, quod non credimus, aliquid apparuerit, sciatis a conscientia nostra esse penitus alienum, propter quod pater, & domine, cum hujusmodi ad vos perveniunt, quia scitis nonnullos in turbationibus & schismate delectari, aurem vestram eorum accommodare relationibus non velitis, sed os loquentis malitiam vestris redargutionibus obruatur. Dat. apud Nuremberch. XVI. id. jun. septimæ indictionis.* Hactenus ad Pontificem Fridericus, qui jam cœperat ecclesiastica jura invadere, sed quoniam a Pontifice Imperii insignia expectabat, blandis verbis crimen excusavit.

Cæterum antequam ad traiciendum appeteret dies, Honorius Friderico rogante, IX.

te, ipsi cæterisque crucesignatis profectionis tempus a festo S. Joannis Baptistæ ad diem S. Michaelis sacrum protulit (*a*). Verum cum Fridericus neque adhuc profectionem adornaret, a Pontifice est increpitus causam numinis negligentius capessere: sed tandem dum varia impedimenta prætexeret, obtinuit expeditionem in diem S. Benedicti differret. At præstat ipsum parentem arguentem, obsecrantem, minantem, increpantem filium audire (*b*).

(a) Ep. 458.

(b) Ep. 575.

Honorii de Frid. expeditionem differente quærelæ.

Honorius, &c.

Ecce fili charissime, quod ad hoc tibi duo præfixi sunt termini, sed elapsi, quod adhuc commodum reportarunt? quas naves? quas galeas ad transfretandum regia fecit solicitudo parari? Quæ vasa usus transfretationis accommoda de sumptibus tuis vel mare recepit vel littus agnovit? Esto, charissime, quod transitus tuus impedimentis aliquibus hactenus fuerit retardatus, clarere tamen deberet magnus in apparatibus magnis affectus, ut opus, quantum illud possibilitatis effectus extenderet, esset efficax promptæ voluntatis interpres. Et quidem in talibus vellemus esse te præducem potius, quam sequacem; & non solum repetitioni dilationis non nimis insistere, sed petentibus fortiter obviare. Verum propter impedimenta, quæ ad excusationem tua pagina continebat, honori tuo, quantum in Domino possumus, providere volentes, dilationem tibi concedimus postulatam festum beati Benedicti proximo futurum terminum præfigentes, quo ad Terræ sanctæ succursum, iter arripias, prosecuturus, quantum sufficientia possibilitatis affuerit, votum tuum. Interim vero non dormias, ne in termino jam tertio laqueum, quod absit, excommunicationis incurras. Excita temetipsum, & alios vigilare compelle, ut medio tempore paratis iis, quæ desiderantur ad talia, terra quæ funiculus est hereditatis dominica fructuosum sentiat tuæ magnitudinis, quem diu desideravit & expectavit adventum.

X.

Pontificia ad illum exhortatio ut maturet iter.

Festina, festina expectate diutius, quoniam dum est in promotione negocium minori coasumatur auxilio & facilius perficitur in profectu. Festina Rex egregie ad summi Regis obsequium, ut non videaris omnino post terga relictus, sed tanto ferventiori affectione, ac evidentiori utilitate procedas, quanto de majori mora & minori solicitudine quorumdam judicio notari videris. Festina si forte Dominus tanti consummationem negocii tuæ gloriæ reservavit, ut in dextera tua perficiat multorum manibus inchoatum. Certe claræ memoriæ avus tuus Fredericus ad id se viribus totis accinxit, & quis scit, si & tu Fredericus nepos ipsius, illius memoriam non solum præsentibus renovabis in nomine, sed etiam ad posteros prorogabis in opere, si quod ille ferventer in affectum assumpserat, tu salubriter produxeris ad effectum. Nihil ergo in tanto negocio vel tu ipse omittas, vel a tuis, quantum in te fuerit, patiaris omitti. Quoniam cum tibi robur ætatis sufficiat, & potentiæ virtus abundet, si forte, quod absit, tam favorabilem causam neglexeris, quanto majora de manu Domini recepisti, tanto id a te majoris exactionis periculo requiretur. Illud autem latere te nolumus, quod cum redeuntibus multis brevis fit, sicut accepimus, exercitus Christianus, nisi succursum habuerit in proximo passagio martii, grande, quod Deus avertat, posset eis imminere discrimen. Datum Reate kalend. octob. pontif. nostri anno quarto.

Proponitur illi ad exemplum.

XI. Hæc ad Regem Honorius: insuper episcopos ac reliquos Germaniæ præsules anathematis sententiam promulgare (*c*) jussit in crucesignatos, qui voti religione spreta in loca sancta traiicere neglexissent. Verum quia non Christianos vinculis irretire (ut ait) sed ab iis potius absolvere quærebat, eosdem cruce insignitos absolvendos decrevit, si resipiscerent, seque recurrente S. Benedicti festo die Hierosolymorum subsidio profecturos jurejurando pollicerentur. Quemadmodum vero Germaniæ milites, ita aliarum etiam regionum crucesignatos ad Hierosolymitanum iter impulit summus Pontifex; in quadam enim epistola ad patriarcham Gradensem, (*d*) ubi nonnulla præfatus est & Christiani exercitus Damiatam obsidentis virtutem ad cœlum extulit, subdit: *Crucesignatos, qui de portu Venetor. ad partes Hierosolymitanas transfretare disponunt, nec non nautas, qui eos transfretare promittunt, ut ad partes Damiatæ, ubi est exercitus Christianus, studeant applicare moneas omnimodis, & inducas, excommunicationis, tum in crucesignatos, quam in nautas, si contra monitionem tuam venerint, generalem sententiam, auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo promulgando, mandatum nostrum taliter impleturus, quod exinde illi, cujus causa geritur, placeas, & nos diligentiam tuam possimus in Domino merito commendare. Dat. Later. x. kal. febr. pont. nostri anno 3.*

(c) Ep. 577.

Incussum crucesignatis moras nectentibus anathema.

(d) Lib. 3. ep. 250.

Jussi Damiatam contendere.

XII. Interea Christi fidelium exercitus Damiatam ingenti premebat obsidione, & quanquam graviora ipsi incommoda patiebantur, Deum tamen subsidio præsidioque sibi adesse crebro experti sunt, namque Godefridus (*e*) ejus ævi auctor hæc literis exaravit: *Sane nocte S. Agathæ virginis Deus innovans virtutis suæ miracula tantum pavorem soldano Babylonis & satrapis ejus incussit, ut relictis castris, ignorantibus etiam Ægyptiis, quos*

(e) Godef. in annal.

Ægyptii divinitus in fugam acti.

ad resistendum ordinaverat, in sola fuga spem poneret. Quidam apostata, qui multo tempore legem Christianorum transgressus cum soldano militaverat, stans in ripa clamabat Gallice legato, Regi, & aliis, fugam eorum nuncians. Itaque fugientibus Ægyptiis Christiani certatim & alacriter absque omni impedimento hostium & sanguinis impensa transierunt: & sic per gyrum ac firmiter obsessa est civitas. Direpta sunt etiam fugientium tentoria, & universæ naves, cum plurimis spoliis.

Potiuntur eorum castris Christiani.

XIII. Coradinus in castra Christ. tentat irrumpere.

Post hæc adveniente Coradino Rege cum Alapinis, & magna multitudine hostis resumptis viribus & animis locum illum occupat, a quo Christiani transitum miraculosum fecerant, & sic eos obsidentes civitatem ipsius periculosius obsederunt, & nisi per divinum consilium prima castra, quæ erant inter mare, & fluvium, retenta fuissent maxime per Theutonicos, & Frisones, portus ab eis ablatus fuisset, & negocium plurimum periclitatum vacillasset. Ad tantam etiam Sarraceni pervenerunt temeritatem, ut diluculo sabbati ante dominicam cum gravi multitudine propius accederent, & usque in fossatum se præcipitarent: sed divino auxilio cum gravi damno equitum, & equorum repulsi sunt.

Strenue propulsatur.

His enarraris subdit auctor de Hierosolymorum eversione: *Regina civitatum Hierosolyma, quæ videbatur inexpugnabiliter munita, destructa est a Coradino filio Saphadini, foris & intus muri ejus cum turribus redacti sunt in acervos lapidum præter templum Domini & turrim David. De glorioso sepulcro destruendo consilium habuerunt Sarraceni, & per literas comminati sunt, quas civibus Damiata miserunt, ad ipsorum solatium, sed nemo huic temeritati præsumpsit manus apponere propter loci reverentiam, &c.*

Hierosolymaa ex desperatione evertit. Comminatur sepulcrum Domini excindere.

XIV. Novi Sarracenorum ad ferendam Pelusio opem conarus.

Addit Godefridus correptis novis copiis Infideles die, qua excepti cum palmis Hierosolymas Christi celebritas recurrit, totos impetus in Christiaaos effudisse, nec alias eo die palmas, quam arcus, tela, hastasque gestare crucesigaatis licuisse, adductam etiam in periculum rem Christianam, cum verso in fugam peditatu nostro infideles ad ipsas Pelusii fossas procurrereat: sed Templariorum magistrum taato impetu cum suis in Sarracenos iacurtisse, ut ipsorum magnam stragem ducto ia noctem prælio ediderit. [1] Propulsato itaque hoste subdit Januenses, Pisanos ac Veneros ex navibus in urbis mœnia cum scalis assilire meditatos, qua in re licet streaue se gererent, hostem demum superiorem extitisse injectoque igne scalas exussisse, rumque ab omnibus creditum expugaandi Pelusii gloriam soli numiai reservatam.

Repressi a Christianis.

Excurrunt temere a castris nonnullæ nostrorum copiæ.

Partim siti partim gladio pereunt.

Dissentire post hæc inter se cœpere Christiani, sibique invicem detrahere; cumque pars exercitus iasigni temeritate ad explicandum aliquod in hostem facinus in Sarracenos erupisset, pervenisserque in loca, ia quibus maxima aquæ dulcis inopia erat, ex siti, atque æstu multi exaruere, alii a Sarracenis circumfusi, deleri profligarique. Haac cladem a Sarracenis inflictam nostris receaseat Vitriacus (*a*) in historia orientali ac Oliverius (*b*), quam imminentem Christiaais D. Franciscus præsagiit, qui ex Syria eo sese contulerat, ut S. Bonaveatura (*c*) asserit, cumque divinitus sibi ostensum promulgasset, Christianos cladem accepturos, si adversus hostes aciem educereat, nulla illius dictis fide habita pro meditato triumpho funestam cladem infamiamque retulerunt. [2]

(*a*) *Vitriac. l. 3. hist. Ori. ad ann. 1219.*
(*b*) *Oliver. in hist. capt. Dam. eod. ann.*
(*c*) *Bonav. in ejus vita c. 11.*

XV. Verum paulo post illud consecutum, quod de Deo sacer vates (*d*) cecinit: Cum

(*d*) *Habac. 3.*

NOTÆ [1] Infidelium irrupriones ia nostros Damiatam obsidentes non satia accurate in annalibus distinguuntur, adeoque ex Oliverio, qui præsens aderat, majori fide exprimendæ sunt. Igitur sacra palmarum die, quæ anno illo in diem XXXI. martii incidit, impetus in nostros factus est ab adversariis, qui occupati a se pontis aliquid combusserunt; ac vero ponte transgresso arma in nostras acies inferrent vetuit dux Austriæ, qui milites suos irruentibus opposuit. Huic pugnæ prior altera præcesserat, qua Corradinus locum illum occupaverat, ubi nostri amnem transmiseraot, ex quo impetum in nostroa fecerat sabbato ante dominicam III. quadragesimæ, sed nostris strenue obsistentibus repulsi suot. Pugnæ dominicæ palmarum in qua nihil egregium a Templariis commissum legitur in Oliverio, successit altera, in qua ab hostibus illata sunt in castra nostrorum arma; sed cædes utrimque, nihilque ultra memorabile gestum. Acta sunt hæc ipso dominicæ ascensionis festo, die scilicet maii XVI. Toties repulsi hostes iterum vires suas cum nostris experti sunt pridie calendas augusti, resque nostrorum jam inclinaeas Templarii confirmarunt. Ex his patet Raynaldum eventus quartæ pugnæ cum secunda confudisse, cum narret in prælio dominicæ palmarum rem christianam per Templarios stetisse. MANSI

[2] Illa verba: *Funestam cladem infamiamque retulerunt*, ita continuant annales contracti: *Quadem vero S. Franciscum se ad Soldanum Ægyptium e christianorum castris contulisse, ut illum ab impia superstitione ad Christum traduceret, atque a tyranno cultum humaniterque auditum refert Jacobus de Vitriaco cardinalis*: (*a*) Vidimus, inquit, primum hujus ordinis, *nempe Minorum*, fuadatorem magistrum, cui tanquam summo priori suo omnes alii obediunt, virum simplicem, & illiteratum, dilectum Deo, & hominibus, fratrem Franciscum nominatum ad

(*a*) Jacob. de Vitriac. histor. occid. c. 32.

(a) Job. 5. D. Fransc. cladem illam præsagierat.

Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis; quodque apud Job (a) traditur: Ipse vulnerat, & medetur, percutit, & manus ejus sanabunt. Pergit enim Godefridus, ut brevi Deus hostium suorum tumorem compresserit, partim enim fame, partim peste obsessi misere perierunt: tum etiam commeatus inopia Sarraceni, qui ad solvendam obsidionem venerant, laborare cœperunt, ac demum, cum Nilus agros solito more non inundaret, extremæ famis terror Ægyptum oppressit. Subdit auctor: *Unde soldanus caristiam timens, & famem, etiam amore retinendæ Damiatæ talem pacem eam fratre suo Coradino Christianis obtulit, at crucem sanctam, quæ capta fuit in victoria Saladini cum civitate sancta, & omnibus captivis, qui per regnum Babylonis, & Damasci vivi reperiri possent, sumptus etiam ad reparandos muros Hierusalem redderet, insuper regnum Hierosolymitanum totaliter restitueret, præter Craccum, & montem Regalem, pro quibus retinendis tributum obtulit, quamdiu treguа duraret: sunt autem hæc duo loca in Arabia sita septem munitiones firmissimas habentia, per quæ negotiatores Sarracenorum & peregrini ipsorum Mecham tendentes, vel ab ea revertentes transire solent, & qui hæc potenter tenuerit, Hierusalem (cum voluerit) graviter nimis cum agris, & vineis lædere poterit. In hoc tandem convenerunt fideles, ut primum civitas expugnaretur, licet opus causa liberationis sanctæ Terræ fuit inchoatum, & omnium crucesignatorum talis fuit intentio. Interea soldanus magna multitudine peditum clanculo per loca palustria misit ad civitatem, quorum CCXL. Cristianis dormientibus fuerunt ingressi dominica post festum omnium Sanctorum: tandem per clamorem vigilum occisi sunt vel capti.*

Oblatæ Christianis pacis conditiones.

Igitur nonis novembris capta est Damiata absque deditione sine defensione, sine violentia deprædatione cum tumultu, ut soli Filio Dei adscribatur evidenter victoria. Itaque cum primo civitatem intrassent, plusquam tria millia mortuorum invenerunt in ea more canum in plateis insepultos jacere; reliqui omnes in ea debiles fuerunt. Quidam siquidem Christiani circa mediæ noctis silentium consilio (ut credimus) quorundam de civitate intromissi fuerunt, & legatus intromissis nuncio turres & homines perfidæ gentis quamplurimos captivant. Alii multi ascendentes turres fortiores auroræ lucem in eis præstolabuntur; exortaque luce nonarum novembrium omnes se captivos Sarraceni Damiatæ dederunt, & civitatem totaliter in potestatem Christianorum quamvis inviti tradiderunt; & cum caperetur civitas in oculis Regis Babylonis, more solito non fuit ausus Christi milites ad defensionem paratos per eorum fossatum aggredi. Eodem etiam tempore fluvius excrevit uberrimis aquis fossatum implens, ipse vero confusus propria castra combussit & fugit: invenerunt etiam in ea aurum & argentum multum

XVI. Pelusii expugnatio.

mi-

NOTÆ ad tantum charitatis excessum & fervorem spiritus raptum fuisse, quod cum ad exercitum christianorum ante Damiatam Ægypti devenisset, ad Soldani Ægypti castra intrepidus in fidei clypeo communitus accessit; quem cum in via Saraceni tenuissent: Ego sum christianus, inquit ducite me ad dominum vestrum; quem cum ante ipsum pertraxissent, videns eum bestia crudelis in aspectu viri Dei in mansuetudinem conversa per dies aliquot, ipsum sibi, & suis fidem Christi prædicantem attentissime audivit. *Inter alia, ut narrat VVadingus (b) provocavit Mahometis sacerdotes ut ad illustrandam fidei veritatem tollendamque omnem controversiam, in ardente rogo cum ipso de Christo, & Mahomete disceptarent, eamque veram fidem amplectendam, quam divino miraculo Deus comprobaret, & sibi in medio flammis illæso crederent. Non accepta est a Saracenis conditio, ac de Soldano subdit Jacobus de Vitriaco:* tandem vero metuens ne aliqui de exercitu suo ad Dominum conversi ad christianorum exercitum pertransirent, cum omni reverentia, & securitate ad nostrorum castra reduci præcepit dicens ei in fine: ora pro me, ut Deus legem illam, & fidem, quæ magis sibi placet, dignetur mihi revelare. Saraceni autem omnes prædictos fratres minores tandiu de Christi fide, & evangelica doctrina prædicantes libenter audiunt, quousque Mahometum tanquam mendacem, & perfido prædicatione sua manifeste contradicunt: ex tunc autem eos impie verberantes, & nisi Deus mirabiliter protegeret pene trucidantes de civitatibus suis expellunt. *Recepit vero se S. Franciscus in Italiam, ut expoliendis populorum moribus operam daret, quem hoc anno Thomas archidiaconus Spalatensis (c) refert se audivisse concionantem Bononia maximo populi concursu, & animarum conversione:* Eodem, *inquit*, anno in die assumptionis Dei genitricis cum essem Bononiæ in studio vidi S. Franciscum prædicantem in platea ante palatium publicum, ubi tota pene civitas convenerat; fuit autem exordium sermonis ejus: Angeli, homines, dæmones; de his enim tribus spiritibus rationalibus ita bene, & discrete proposuit, ut multis literatis, qui aderant fieret admirationi non modicæ sermo hominis idiotæ, nec tamen ipse modum prædicantis tenuit, sed quasi concionantis; tota vero verborum ejus discurrebat materies ad extinguendas inimicitias, & pacis fœdera reformanda. Sordidus erat habitus, persona contemptibilis, & facies indecora; sed tantam verbis illius contulit efficaciam, ut multæ tribus nobilium, inter quas antiquarum inimicitiarum furor immanis multa sanguinis effusione fuerat debacchatus ad pacis consilium reducerentur. Erga ipsum vero tam magna erat reverentia hominum & devotio, ut viri, & mulieres in eum catervatim ruerent, satagentes, vel fimbriam ejus tangere, aut aliquid de panniculis ejus auferre. *At de S. Francisco hactenus: nunc ad Pelusiacam obsidionem, a qua digressa est, redeat oratio.* MANSI

(b) Luc. Wadding. to. 1. hoc anno.

(c) Thom. Archid. Spalath. in hist. mis. Pontificum Salonitanorum.

niuns, pannos fericos negotiatorum in abundantia, vestes pretiosas & ornatum sæculi cum varia supellectili in superabundantia; nam præter eos, qui vivi comprehensi sunt in ea, mortui promiscui sexus a tempore obsidionis in circuitu computantur ad 30. millia & amplius, quos sine ferro & igne Dominus percussit.

XVII. Hæc Godefridus, eadem fuse prosequuntur Matthæus Parisius, Vincentius, S. Antoninus aliique recentiores innumeri; breviter vero de Damiata hoc anno in deditionem accepta antiquiores, aliique supra laudati meminere; quibus etiam Jordanus (*a*) & chronici S. Germani auctor (*b*) consentiunt, percussum metu soldanum relictis impedimentis in fugam se proripuisse ac mense novembri in pervigilio B. Leonardi divina ope ad deditionem post acceptas illatasque multas clades compulsam, ad quod episcopum Albanensem egregium studium contulisse ait, urbemque omni divitiarum genere affluentem, refertam auro lapidibusque pretiosis, pannis fericis abundantem traditam direptioni, atque Ægyptiorum opibus ornatum & cumulatum Christianum exercitum fuisse. Interim depulsa ex urbe impia superstitione ejectisque Sarracenis, excitatas consecratasque Deo ecclesias, veræque religionis cultum effloruisse. Addit Jordanus illius urbis expugnationem ante præsagitam fuisse: *Ante captionem Damiatæ* (inquit) *liber quidam Christianis apparuit, Arabice scriptus, cujus auctor Christianum, vel Judæum, vel Sarracenum se negabat: in quo continebantur quæ gessit Saladinus contra Christianos, & de captione Damiatæ, dicebatque quondam Regem Christianorum Nubiarum Mecham civitatem debere destruere, & ossa Mahumeti dispersa projicere.* [1]

(a) Jord. MS. bibl. Vat.
(b) Rich. de S. German. ad an. 1219.

Præsagia illius.

XVIII. Pervasit tantæ victoriæ rumor extremas nationes, utque Sarracenos metu, ita Christianos lætitia incredibili perfudit. E quibus ait Jordanus Georgianos crucesignatis scriptis literis animos addidisse,

Georgiani crucesignatos ad persequendam victoriam incendunt.

NOTÆ [1] QUanquam vaticiniorum istorum fides mihi admodum suspecta est; juvat tamen libri hujus, vel si mavis, oraculi historiam ex coævis historicis planius explicare. Igitur Jacobus de Vitriaco episcopus Acconensis in ea, quam dedit ad Honorium pontificem epistola signata *in octava pascha post captam Damiatem*, adeoque anno 1220. hac de re ita scribit: *Anno præterito* (idest 1219.) *liber quidam Saracenorum, magnæ apud ipsos auctoritatis, in manus nostras devenit. Hunc autem quidam eorum astrologus, quem prophetam magnum Saraceni vocant, a principio legis eorum cum summo studio scripserat. Prædixit autem inter alia multa, quanto tempore lex eorum permanere deberet, & quod sicut gladio inceperat, gladio peritura erat. Prophetavit insuper quanta mala Soldanus facturus esset christianis, & qualiter ante destructionem gentis paganorum, & exterminium legis eorum regnum Jerosolymitanum cum multis regnis aliis propria subjicerent ditioni. Inde vero non tamquam vaticinanda, sed quasi historiam ordinate describenda de recuperatione civitatis Acconensis, & de his, quæ in exercitu regum Franciæ, & Angliæ, & aliorum occidentalium principum acciderunt....... addidit insuper, sicut propriis oculis vidimus, quæcumque usque ad captionem Damiatæ his diebus nobis & Saracenis variis casibus contigerunt...... Prænuntiavit etiam, qualiter capta Damiata, Alexandriam, & Cayrum, & Babyloniam, & universas Ægypti regiones christianus populus obtineret &c.* Ex his quæ ventura in eo libro prænunciabantur, & in quibus oraculum falsi reum tenetur, de toto Vaticinio judicium ferendum est. Quod autem ait Vitriacus librum hunc a Saraceno quodam compositum fuisse, in hoc simplicem ejus mentem deceptam fuisse non dubito, cum Scriptores alii, non coævi tantummodo, sed & rei gestæ, non secus ac episcopus Acconensis, præsentes diserte affirment, libri illius authorem se *Judæum, vel Christianum, vel Saracenum fuisse negasse*. Merito ergo suspicaremur a Saraceno, vel alio quodam impostore tunc in vivis agente, cum Damiata fortiter stringeretur, oraculum hoc suppositum fuisse, quo præterita descripsit, præsentia tetigit, futura ex præsentibus conjectatus fuit.

Præter hunc librum aliud etiam vaticinium post captam Damiatam evulgatum fuit, de quo ita Vitriacus: *Hoc præsenti anno Suriani, qui nobiscum erant in exercitu, librum alium antiquissimum lingua Saracena scriptum de antiquis armariis suis nobis ostenderunt, cujus erat superscriptio. Revelationes B. Petri Apostoli, a Discipulo ejus Clemente in uno volumine redactæ.* In eo vero legenda sese obtulisse asserit vaticinia *de consumptione perfidæ legis Agarenorum, & qualiter imminente, & quasi in januis existente destructione paganorum, primo civitatem herbosam & aquis circumdatam, sic enim Damiatam appellant, populus christianus subjugaturus esset. Post hæc vero de duobus regibus novis subjungit, quorum unus venturus esset a partibus Occidentis, alius a partibus Orientis obviam prædicto regi in civitatem sanctam venturum &c.* Libri hujus mentionem fieri credo ab Alberico in chronico, qui ad annum 1220. hæc notat: *Post captionem Damiatæ quædam inventa est prophetia in templo Saracenorum literis Chaldaicis scripta, quam dominus Pelagius Albanensis episcopus cardinalis & legatus in partibus illis in Latinum fecit transferri & misit Romam domino papæ, quam quidam magister Jacobus constitutus a domino papa legatus Hiberniæ a Roma detulit Claravallem, tendens in Hiberniam. In hac prophetia astronomica multa continebantur de his quæ præterita sunt in terra promissionis, de Noradino, de Saladino, de captione Jerusalem, de duobus regibus Philippo Franciæ, & Riccardo Angliæ, qui Acram recuperaverunt..... & quod anno 29. ab Acra recuperata capienda esset a Christianis Damiata, & de Pelagio cardinali multa ibi notabantur, quæ forte aliter se habuerunt. Hujusmodi enim Prophetia, & si in quibusdam verum dicat, in multis tamen decipit. Notabatur etiam in illa prophetia, quod a parte Orientali debet venire quidam rex, qui vocabitur nomine David, & a parte Occidentali debet venire alius rex, qui terram Saracenorum usque*

se, ut victoriarum cursum persequerentur, non leve suscepturos dedecus, nisi Damascum exeinderent, aliaque superstitionis impiæ præcipua loca sibi subiicerent, pollieitosque acma eum iis conjunctuos. [1] Cæterum crucesignatos illos capto Pelusio Romanum Pontificem missis nuntiis partæ victoriæ certiorem fecisse, argumento literæ sunt ab Honorio proximo insequenti anno ad ipsos scriptæ, e quibus dignum videtur exordium aliaque pauca inserere: *Etsi humanæ conditionis infirmitas non sufficiat dignas grates exsolvere domino Deo nostro, super inenarrabili dono ejus, & multitudine misericordiæ suæ, quam in captione Damiatæ fecit nobiscum, & cum aliis invocantibus nomen ejus, graves labores vestros, ac longas afflictiones, & continua pericula miseratus, receptis tamen diu desideratis hujus lætitiæ nunciis toto mentis annisu dignationis divinæ beneficio assurreximus, & in toto corde nostro confitentes eidem, & mirabilia ejus pro nostræ possibilitatis modulo enarrantes, & processionaliter gratias, & laudes exsolvimus, & exsolvi mandavimus per omnes fere provincias Christianas, insinuantes eisdem quantam nunc egeatis multitudine sociorum.*

Gratulatur ita de relata victoria Honorius.

XIX. Pollicetur nova auxilia.

Cum vos oporteat & civitatem prædictam incolere, & convicinas, sine quibus illa retineri vix posset, Christiano nomini, si desuper datum fuerit, subjugare, fideles ad succursum vestrum per literas nostras animare studuimus, & per viros idoneos mandavimus animari, factas propter hoc a principio indulgentias innovantes, ac mandantes, ut illi, qui jam sunt crucis charactere insigniti, cogantur ad exequenda celeriter vota sua, &c. Et infra: *Ne autem occasione terræ vobis jam datæ a Domino, vel sicut speramus in posterum dandæ, aliqua, quod absit, inter vos possit dissensio suboriri, tam super jam acquisitis, quam de cætero dante Domino acquirendis plenam ipsi legato* (Pelagio scilicet episcopo Albanensi, quem paulo ante ob similitudinem muneris quo in Dei exercitu Apostolicæ sedis nomine fungebatur, Josue appellaverat) *tam in temporalibus, quam in spiritualibus commisimus potestatem, ita ut per se, aut per alios libere illam exerceat, prout res videbitur postulare. Ideoque universitatem vestram rogamus attentius, & hortamur, per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus eidem in prædictis omnibus devote ac humiliter more solito intendatis. Datum Viterbii VI. kal. martii pontif. nostri anno 4.*

XX. Præfecit eodem anno Antiochenæ ecclesiæ diu pastore suo viduatæ Petrum Capuanum, Petri olim S. Marcelli presbyteri Cardinalis e fratre nepotem (*a*): verum cooptato postea hoc eodem anno in amplissimum Cardinalium collegium ipso Petro, Rainerium S. R. E. vicecancellarium ei suffecit, uti Pontificis literæ (*b*) ab eodem exaratæ testantur.

Petrus Capuan. creatur Antioch. patriarcha.

(a) Hon. l. 3. ep. 417.

(b) Lib. 4. ep. 631.

XXI. *Cum dilectum nostrum magistrum P.... Capuanum, quem deputaveramus ad regimen ecclesiæ memoratæ, circa nos certa de causa providerimus retinendum, eumdem in fratrum nostrorum collegium assumendo, tandem ad multam instantiam dilectorum filiorum Anselmi, Ulrici, & Oprandi canonicorum ipsius ecclesiæ, qui sicut viri providi, & fideles pro ea solicite, ac fideliter laborarunt, illum nobis pro vestra & ecclesiæ vestræ utilitate subtraximus, per cujus industriam labores nostri relevabantur præcipue, & de cujus prudentia solatium potissimum habebamus, videlicet charissimum nobis R.... sanctæ Romanæ Ecclesiæ vicecancellariam, virum scientia, vita, & fama præclarum, & elegantia morum, ac conversationis dulcedine gratiosum, ipsumque vestræ præficientes ecclesiæ, ac in patriarcham propriis manibus consecrantes, pallium sibi tradidimus, plenitudinis videlicet officii pontificalis insigne, ut ab Apostolica sede tanquam sponsus de thalamo suo ad vos in ornata patriarchali procedat, &c.* Præcipit ut patriarcham debito honore prosequantur, illiusque monitis obtemperent. *Dat. Viterbii VII. id. decembr. pont. nostri ann. 4.* Antea vero literis XV. kal. novembr. datis

Rainerius Petro subrogatur.

NOTÆ *usque Jerusalem destruat, & quod mense julio deberet fieri bellum apud Kairum in Ægypto inter Saracenos, & Christianos.* Hæc Albericus, cujus narratio, si cum iis conferatur, quæ de utroque libro commemorat Vitriacus, intelligemus profecto non postremum tantummodo vaticinium in latinum versum fuisse, quod censuisse Albericus videtur, sed & prius illud, *ante captionem Damiatæ*, ut notat Oliverius, Latinis traditum, una forte contextus serie cum secundo continuatum, iisdem Latinis literis commissum fuisse, & in Italiam translatum. MANSI

[1] GEorgianorum ad crucesignatos literas male interpretatus est Jordanus apud Raynaldum hic. Literis illi suis christianis renunciarunt, ad famam tantæ victoriæ nobili se æmulatione excitatos una cum rege suo coivisse, ac sacramenti religione sese obligasse *ad obsidendam famosam*, (quamdam) *civitatem Saracenorum*; turpe enim sibi, & ignominiosum fore addentes, si Christianis tot pericula vorantibus, tot terrarum & marium tractibus dimetientibus, ut arma ferrent in infideles, ipsi qui præsentes aderant infidelibus, tranquillos illos dimitterent, nec *Damascum, vel alium locum nominatum*, virtute *reperent armorum*. Hæc Oliverius, qui literas illas legisse censendus est. MANSI

Quo cultu servanda sit Eucharistia.

(a) Ib. ep. 611. 612.

tis ad universos Antiocheni patriarchatus archiep. episcopos cæterosque præsules, sacra per eos theologiæ studia in regionibus illis exercenda, & colenda, hæresesque arcendas curavit (a) denique sanctissimam Eucharistiam summa cum reverentia custodiri, atque a sacerdotibus tractari jussit (b).

(b) Ep. 612. Habetur ex c. sane de celebratione missarum.

Honorius, &c.

Cum olim vas aureum manna plenum, Christi corpus deitatem continens præfigurans, in arca fœderis auro tecta infra sancta Sanctorum fuerit collocatum, ut munde in loco venerabili servaretur, dolemus plurimum, & tristamur, quod in plerisque provinciis sacerdotes sanctiones canonicas, immo divinum judicium contemnentes, sacram Eucharistiam incaute custodiunt, & immunde, ac indevote contrectant, quasi nec creatorem timeant, vel recreatorem diligant, aut judicem omnium expavescant. Quamquam Apostolus terribiliter comminetur deteriora illum mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, vel sanguinem testamenti pollutum duxerit, aut spiritui gratiæ contumeliam fecerit, quam transgressorem legis Mosaicæ, qui mortis sententia plectebatur.

XXII. *Ne igitur de cætero propter incuriam sacerdotum in indevotos divina indignatio gravius exardescat, districte præcipiendo mandamus, quatenus a sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mundo etiam, & signato semper honorifice collocata, devote, ac fideliter conservetur. Sacerdos vero quilibet frequenter doceat plebem suam, ut cum in celebratione missarum elevatur hostia salutaris, quilibet reverenter inclinet, idem faciens, cum ipsam portat presbyter ad infirmum, quam in decenti habitu superposito mundo velamine ferat, & referat manifeste, ac honorifice ante pectus, cum omni reverentia, & timore, semper tamen lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides, & devotio augeatur. Prælati autem hujus mandati graviter punire non differant transgressores, si & ipsi divinam & nostram volunt effugere ultionem. Vos autem sic observari faciatis prædicta; quod non efficiamini vindictæ participes, sed coronæ. Dat. Viterbii x. kal. decembr. pont. nostri anno 4.*

Quo ritu ferenda sit infirmis.

His nonnulla ad Constantinopolitanum Imperium adnectenda videntur. Defixus fuerat anathemate ob invasas res ecclesiasticas Achajæ princeps, qui cum obfirmatus in scelere perstaret, ab Honorio confirmata (c) in eum lata ante sententia percelli meruit; rescissa etiam sunt auctoritate apostolica fidei sacramenta, quibus præter fas nonnulli se illi adstrinxerant (d). Neque illud prætereundum, eundem Pontificem Margaritæ Imperatricis patrocinium sumpsisse (e), præterea, vetuisse, ne quis inconsulto Romano Pontifice eam e fidelium cœtu segregare posset, uti pontificia ad ipsam diplomata ostendunt.

(c) Lib. 3. ep. 237.

(d) Ib. ep. 416.

(e) Ep. 321. 459.

Jam ad Fridericum, uti sumus polliciti, revertamur. Cum ipse ab Honorio literis atque oratorum opera postulasset, uti Henricum Saxoniæ ducem ad insignia imperialia sibi tradenda compelleret, Pontifex illi morem gerendum esse duxit: (f) *Cum tam literis, quam nunciis tuis nobis intimare curasti, quod nobilis vir H.. dux Saxoniæ insignia imperialia detinet, & tibi resignare contemnit; nos tuis aspirantes profectibus, & honori dilectum filium priorem S. Mariæ novæ de Urbe, virum utique magni consilii, & honestate perspicuum ad te duximus destinandum, ut ipsum commonefaciat vice nostra, & eo mediante ipsa regiæ serenitati resignet; ad quod illum monere, ac hortari nostris curavimus literis diligenter, &c.* Monet Fridericum, uti ducem in gratiam recipiat, si monitis pontificiis paruerit: si vero respuerit jussa, certiorem facit datam Halberstadensi & Hildesemensi episcopis provinciam, ut ipsum anathemate percellant, ac Brunswicum ecclesiastico interdicto subjiciant. *Datum Lat. vi. id. febr. pont. nostri an. III.* Porro Henricum Pontifici dicto audientem fuisse, Stadensis (g) scribit: *Fridericus conventu habito apud Goslariam principes convocavit; ubi dux Henricus ei Imperii insignia præsentavit;* quod etiam Steto refert, (h) additque Othonem morti proximum eadem insignia Imperii Henrico Rheni Palatino, ut Friderico traderet, reliquisse. [1]

XXIII. Frider. ab Honorio flagitat sibi insignia imperialia restitui.

(f) Ep. 273.

Pontifex Frid. morem gerit.

(g) Stad. in chron. hoc anno. Redduntur ab Henrico duce.

(h) Steto in annal. apud Canis. antiq. lect. to. 1. p. 246.

NOTÆ [1] DE tradendis imperii insignibus, quid disposuerit Otho imperator melius quam ex Sierone discimus e supremis tabulis ejusdem Othonis, vulgatis ab authore narrationis de morte Othonis IV. legendis in Anecdotis Martenii to. III. col. 1376. In illis ergo imperator *sanctam crucem, lanceam, & coronam, dentem Johannis Baptistæ, & imperialia insignia* Henrico comiti Rheni fratri suo credit, *injungens ne ulli hominum sub cælo illa repræsentet, nisi ei, quem principes unanimiter elegerint & juste. aut illi, qui nunc* [ait] *electus est, si principes in eum consenserint; & pro his repræsentandis pro Dei honore, & nostra salute nullas accipiat pecuniam* [Henricum alloquitur] *nisi nostrum, & suum patrimonium per imperialia possit requirere. Quod si non potest fieri super gratiam ipsius, qui habiturus est regnum, quæ præfata sunt omnia resignet.* Ex his constat Sieronem minus proprie scripsisse imperialia insignia commissa fuisse Henrico, ut Friderico traderentur. Intelligimus pariter cur Henricus depositum illud tamdiu retinuerit, quippe qui resignare imperialia negabat, nisi prius avitam hereditatem reciperet. MANSI

XXIV. Alexandrini Friderico parere ab Honorio jussi.

(a) Hon. l. 4. ep. 555.

Præterea cum Alexandrinus populus Pontificem rogaret, num ei placeret ipsos in Friderici auctoritate futuros sacramento polliceri, id responsum (*a*) retulere: *Super eo, quod nostræ voluntatis scire beneplacitum petiistis, utrum videlicet vos velimus cum aliis amicis vestris de Lombardia charissimo in Christo filio nostro Friderico illustri Regi Siciliæ in Romanorum Imperatorem electo fidelitatis juramentum præstare, si ab eo fueritis requisiti, vobis duximus præsentibus intimandum. Quod si alii cives Lombardiæ dicto Regi fidelitatis præstiterint juramenta, sustinemus ad præsens pro pace vestra, ut si ab ipso fueritis requisiti, juretis eidem. Salvis tamen in omnibus fidelitate, ac jure sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matris vestræ. Datum Reate* III. *kal. septemb. pont. nostri an.* 4.

XXV. Fridericus jura eccl. invadit.

(b) Apud Hon. l. 4. ep. 527. 572.

Cæterum Fridericus cum male audiret, gravissimeque ab Honorio esset objurgatus jura ecclesiastica invasisse, ut tegere verbis scelera noverat, pluribus literis ad eundem exaratis, (*b*) multis excusationibus hanc a se accusationem depellere conatus est; atque in extrema novissimarum literarum pagina hæc addit: *Ut igitur rancor, vel opinio concepta, vel concipienda in animo vestro deleatur omnino, & Rex vester devotus Ecclesiæ filius*, de seipso loquitur, *sit vobis more solito commendatus, in visceribus charitatis, per has literas nostro sigillo munitas universis notum esse volumus, tam præsentibus quam futuris, quod omnes concessiones & dona, quæ alicui fecimus, tam de ducatu Spoleti, terra comitissæ Mathildis, quam de aliis, quæ B. Petri patrimonio pertinere noscuntur, duximus irritanda, nostro sancientes edicto, ut nullum aliquo tempore robur obtineant firmitatis. Alias vero petitiones, quas per magistrum Alatrinum misistis, subsequenter studebimus effectui mancipare. Dat. apud Hagenovve* VIII. *id. septemb.* VIII. *indict.* Dein misso ad cunctos vectigales suos regio diplomate, in Spoletanos ac Narnienses animadvertendum decrevit, (*c*) nisi ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam, a qua desciverant, reverterentur.

(c) Hon. ib. ep. 593.

XXVI. Porro non solum jura ecclesiastica Fridericum, ut vidimus, invadentem Pontifex redarguere coactus est, verum etiam invehi in Bohemiæ Regem ejusque optimates episcopum, atque ecclesiam Pragensem per summam injuriam insectantes, vexantesque: quare vehementes literas ad Ratisponensem & Pataviensem episcopos dedit, (*d*) quibus & rerum a se in ea causa gestarum ordinem seriemque exponit. Præ se tulerat antea, uti vidimus, Otacherus Bohemiæ Rex pontificiis imperiis pariturum, expiaturum crimen, Pragensem episcopum pristinæ auctoritati restituturum, revocaturum male contra Ecclesiam gesta: iisque blandis pollicitationibus apostolicam severitatem eluserat. Sed cum postea promissa in opus non perduceret, ac tum ipse tum proceres ecclesiam Bohemicam opprimerent, intruderent in dignitates alios, alios spoliarent, fraudarent decimis, aliaque patrarent, quibus jura ecclesiasticorum labefactata erant, eorumque dignitas contemptui patebat, Honorius hanc illis provinciam imposuit (*e*):

(d) Ep. 651.

Othach. Rex Bohem promissa eludit.

(e) Ep. 541.

XXVII. Intentantur illi censuræ ni pareat.

Licet sæpedicto Regi tanquam præcellenti, & baronibus tanquam ab eo missis deferre velimus; quia tamen non est deferendum hominibus contra Deum, cui est contra omnes homines deferendum; de fratrum nostrorum consilio discretioni vestræ per Apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus Regem, & barones eosdem, ut præfato episcopo de damnis illatis, & subtractis fructibus, nec non irrogatis injuriis satisfactionem exhibeant, competentem, & ab ipsius de cætero molestatione desistant, recepta super his ab ipsis pignoraticia, vel fidejussoria cautione, moneatis prudenter, & efficaciter inducatis. Quod si monitis vestris, quod absit, infra duos menses aquiescere forte noluerint, denunciamus eos ex tunc excommunicationis, & totam terram eorum interdicti sententiis subjacere, quas vos renovantes singulis diebus dominicis, & festivis, faciatis easdem appellatione remota, tam ab episcopis quam ecclesiarum prælatis, & aliis omnibus vicinis inviolabiter observari, donec redeuntes ad cor relaxari easdem sententias mereantur. Dat. Reate IV. *non. aug. pont. nost. an.* 4.

XXVIII. (f) Lib. 3. ep. 444. Ducissa Austriæ queritur viri jura infringi a Salisburg. archiep.

Arguit præterea Honorius (*f*) Salisburgensem archiepiscopum, qui cum episcopalis sedis in Secchovensi ecclesia excitandæ facultatem ab Honorio flagitasset, Pontifex ea ratione concesserat, ut nullum ex ea re damnum in Rom. Ecclesiam ac Luipoldum Austriæ ducem crucesignatum redundaret. Is vero non petito ducis, ut debuerat, assensu, episcopatum Secchovensem erexerat, illique ecclesias quasdam attribuerat, quibus moderandis pastores designare ducis partium erat. Quod gravissime ferens ducissa Austriæ Theodora questa est apud Honorium viri jura infringi; dum pro Christiana fide in oriente adversus Sarracenos dimicaret; cujus querelis permotus Pontifex, qui Luipoldum optime de re Christiana meritum in clientelam Apostolicam admiserat, atque etiam vetuerat, ne quis in eum non petita a Sede Apost. facultate anathema vibraret, archiepiscopo perperam gesta rescindere ac revocare imperavit (*g*): *Mandamus, quatenus diligenter corrigens per teipsum, quod in ejusdem ducis præjudicium attentasti, ejus jura non minuas,*

(g) Ib. ep. 494. Jubetur arch. Salisb. gesta revocare.

sed

sed conservet penitus illibata, & donec ipse, dante Domino, ad propria revertatur, nihil in præjudicium suum, vel terræ suæ attentare præsumas; mandatum nostrum taliter impleturus, quod propter hoc tibi durius scribere non cogamur; quia sibi illatam injuriam, immo nobis in ipso non possemus æquanimiter sustinere. Dat. Romæ apud S. Petrum non. maii pont. nostri anno tertio. Hactenus Pontifex; verum cum dicat Stero (*a*) Ebehardum potestate sibi ab Rom. Pontifice facta, Secchovensem episcopatum hoc anno condidisse, neque Honorius ad eum amplius (quod viderim) hac de re scripserit, par est credere, ducis postea assensum accessisse: concilium vero provinciale hoc anno ab eodem archiepiscopo celebratum, [1] addit Stero, interfuisse episcopos Pataviensem, Frisingensem, Gurzensem, Chiemensem ac Secchovensem.

(*a*) *Stero in annal. apud Canis. antiq. lect. tom. 1. p. 246.*

XXIX. Acrius invehi compulsus est Honorius (*b*) in Upsalensem archiepiscopum, ejusque suffraganeos episcopos, qui Joannem tyrannum Sueciæ regni invasorem, prætermisso Waldemari Daniæ Regis nepote defuncti Erici filio, quamvis Danus nepotis jura sedi Apostolicæ committeret, regiis insignibus decorassent: quare commotus Lubecensi, Szerinensi, & Kaskeburgensi episcopis partes imposuit, archiepiscopum Upsalensem, si regia inunctione Joannem consecrasset, ad dicendam causam Romano Pontifici se sistere juberent.

(*b*) *Hon. l. 4. ep. 551.*

Upsalen. arch. objurgatur Joan. Suec. sceptri invasorem corona cinxisse.

Lubecen. Szerinen. & Kaskeburgen. episcopis.

Ericus Rex Sueciæ moritur.

Charissimus in Christo filius noster Vvaldemarus Danorum Rex illustris nobis insinuare curavit, quod claræ memoriæ Erico Rege Sueciæ rebus humanis exempto, nobilis vir Jo. regnum Sueciæ ad defuncti filium dicti Regis Danorum nepotem jure hereditario devolvendum, quorumdam magnatum ejusdem regni favore suffultus violenter invasit. Porro idem Rex intellecto, quod venerabiles fratres nostri .. .. archiepiscopus Upsalen. & suffraganei ejus in Regem volebant inungere supradictum nobilem, ne id facerent, inhibuit appellando; præfatum nepotem suum, & omnia jura ejus Apostolicæ protectioni supponens, ac præfigens terminum, quo per se, vel per nuncios suos in nostra comparerent præsentia, iis, qui venirent pro tutela dicti nepotis sui justitia responsuri: sed ipsi legitima ejus appellatione contempta in Regem inunxerunt nobilem antedictum, in præfati nepotis sui pupilli, ac etiam post patris obitum nati gravissimum præjudicium, & contemptum nostrum, ac sedis Apostolicæ manifestum.

Prætermisso ejus filio Jo. Rex salutatur.

Waldemarus pro nepote se opponit.

XXX. *Nolentes igitur hujusmodi præsumptionis excessum sub dissimulatione transire, cum debitæ pœnæ remissio audaciam tribuat delinquendi, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus inquisita plenius veritate, si vobis constiterit dictos archiepiscopum, & episcopos ad inunctionem hujusmodi post appellationem legitimam processisse, auctoritate nostra firmiter injungatis ipsi archiepiscopo, & uni episcoporum, qui astiterunt eidem, ut infra competentem terminum sibi præfigendum a vobis, cum procuratoribus aliorum apostolico conspectui personaliter se præsentent, de hujusmodi satisfacturi contemptu, ipsos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes. Quidquid autem inde feceritis, nobis per literas vestras veraciter intimetis. Quod si non omnes, &c. Dat. Reate VII. id. aug. pont. nostri ann. 4.* Demandavit aliis literis (*c*) iisdem episcopis munus, ut pacem inter dissentientes principes conciliare niterentur, ac si rei eventus ex sententia non processisset, de re tota confectis publicis actis sedem Apostolicam instruant.

Honorius præsules Regiæ inunctionis auctores ad sedem Apostolicam evocat.

(*c*) *Reg. post eand. ep.*

Nititur dissentientes conciliare.

XXXI. Eodem tuendæ æquitatis zelo Bremensium canonicorum collegium, quod Livoniensem ecclesiam Bremensi subjicere affectabat, atque adeo illam neglectis jussis apostolicis, injuriis multis affecerant, religioso pro imperio gravissime increpuit, vetuitque ne amplius negocium Livonum episcopo facesserent. Cur vero ad canonicos, non ad archiepiscopum his de rebus scripserit Pontifex, ea videtur intercessisse causa, quod Gerardus Bremensis archiepiscopus hoc anno diem extremum clauserit, uti Stadensis tradit, cui Padeburnensis ejusdem nominis præpositus suffectus est. Neque illud hoc loco reticendum, Honorium Livoniensem episcopum in Apostolicæ sedis tutelam una cum ecclesia sua recipi flagirantem admisisse: (*d*) quanquam ei roganti, ut novam in Livonia metropolim erigeret, haud morem gesserit, cum nondum id e re Livoniensis ecclesiæ videretur.

Tuetur Livoniensem episcopum.

Gerard. arch. Brem. mors. Succedit alter Gerardus.

(*d*) *Ep. 589.*

XXXII. Insigne hoc anno patrocinii sui in eos qui illud supplices implorant, potentiæ prodigium edidit B. Virgo detractis divinitus ab nobili adolescente vinculis, qui se illius apud Deum suffragiis commendarat, quod Cæsarius his verbis historiæ monumentis commisit (*e*): *Eodem tempore quo dominus Engelbertus Coloniensis archiepiscopus ædificavit castrum in Furstinberg, contra nobilem virum Gerardum*

(*e*) *Cæs. l. 7. c. 29.*

de

NOTÆ [1] Synodus, de qua hic Raynaldus habita fuit Salisburgi, eamdemque *secundam celebratam in majori ecclesia S. Rutperti* appellat author veteris catalogi apud Hansizium Germ. Sac. to. II. pag. 324. MANSI

de Brubach, juvenis quidam miles de ejus exercitu, Theodoricus nomine facere sibi volens nomen ante idem castrum, captus est. Diu ibidem incarceratur, cum pecuniam pro sua solutione dare spopondisset, extractus de carcere, positus est in domo superiore, cui addita sunt vincula, & servi ad custodiam deputati, habebat enim circa pedes annulos ferreos, & circa brachium ejusdem generis manicam, quæ annexa catena parieti caute satis erat infixa. Nocte quadam cum esset dormiens inter sex satellites, tam se quam reliquos captivos custodientes, & Dominam nostram, necnon & alios sanctos solito invocasset, obdormivit. Et ecce in somnis vidit se transpositum in monasterium nostrum, de quo cum vellet egredi, sedens in equo more femineo, necessitate vinculorum, dixerunt ei duo ex monachis nostris, Monegundus scilicet, & Henricus cognati ejus secundum carnem: Nolite egredi, sed revertimini, quia sancta Maria de Heisterbach liberavit vos, hoc etiam nomine vocatur domus nostra, ad quod verbum ille evigilans, gavisus est, & de visione cogitans, utrumnam esset vera, an fantastica scire volens, mox ut digitos admovit, pedem unum sine difficultate extraxit. Simili facilitate manum a catena liberavit, sæpius ista tentaverat, sed non profecerat, cumque ex motu vinculorum unus servorum evigilasset, territus miles, circulum reponere voluit, nec potuit. Tunc primum intelligens tale miraculum Dei genitricis meritis circa se gestum: servo rursum obdormiente, leniter surrexit & vincula adhuc servans in uno pede, per linteamen per fenestram se dimisit & fugit, quod dum servus comperisset, clamore fugam ejus prodidit, sed manus humana capere non potuit quem virtus divina protexit; multi eum tubis & canibus insecuti sunt, & cum sæpius in proximo sub frutetis latitaret, invenire eam non potuerunt, qui ad nos veniens, eosdem circulos pro gratiarum actione super altare beatæ Mariæ Virginis obtulit, & qualiter ejus meritis liberatus sit, nobis per ordinem recitavit. Acta sunt hæc anno gratiæ MCCXIX.

B. Virgo ad se confugientem vinculis liberat.

XXXIII. Eodem anno, pactis inter Andreæ Regis Pannoniæ filium, & Leonis Armeniæ Regis filiam nuptiis apostolicam auctoritatem adjecit Pontifex, gratulatusque est hoc dato ad Andream diplomate (*a*): *Cum sicut tam ex tuis, quam charissimi in Christo filii nostri L.. Armeniæ Regis illustris literis intelleximus, quod inter te, & Regem prædictum convenerit, ut natus tuus ipsius filiam accipiat in uxorem, ita ut eidem Regi ratione filiæ suæ prout heres succedat in regnum habiturus illud toto tempore vitæ suæ, si etiam contingat eam decedere, antequam reducatur ab illo, nos quod super hoc provide ac utiliter factum est, te, ac Rege prædicto supplicantibus, duximus approbandum. Dat. Later. XV. non. martii pontif. nostri anno* 3. Eodemque argumento ad Armenum scripsit. (*b*) Tum Ugolino Colocensi archiepiscopo permisit, (*c*) ut cum regales Panooniæ ecclesias adiret, pallio uteretur: contra vero Strigoniensi archiepiscopo, ne in diœcesi Colocensi sacra faciens pallium indueret, neve incedens crucem præire sibi juberet, veruit (*d*).

(*a*) Lib. 3. ep. 325. Initæ matrimonii sponsiones inter Ung. Regis filium & Reg. Armen. filia.

(*b*) Regest. post eand. ep.

(*c*) Ep. 485. 486.

(*d*) Ep. 487.

XXXIV. Quod attinet ad res Polonicas; celebranda videtur futurorum sæculorum memoria Henrici cum barba ducis liberalitas, qui Trebnicense monasterium S. Hedwigis uxoris consilio magnis operibus excitatum, atque mortis reos homines piæ illi fabricæ ad expiandum crimen mancipari jusserat, hoc anno numini consecravit. Tot vero tantisque amplificavit opibus, ut Longinus hæc scribat: (*e*) *Constructum jam monasterium dux Henricus ex consilio beatæ Hedwigis dotavit, & auxit largissimis redditibus, qui ad omnes sumptus necessarios sufficerent mille personis, & perpetua exercenda hospitalitati, sua eleemosyna promereri cupiens, ut dignus esset audire Dominum in extremo judicii die dicturum: Hospes fui, & collegistis me: ipsa quoque B. Hedwigis contulit eidem monasterio bona sua dotalia.* Ut vero cætera ad ecclesiasticam hujus anni historiam spectantia adnectamus; Pontifex Gnesnensem archiepiscopum legationis in Prussia injuncto munere abire jussit (*f*). Erat is Henricus, quem de ecclesiastica immunitate optime meritum appellat Joannes Longinus, (*g*) ipsumque hoc eodem anno defunctum præterquam quod idem auctor & Cromerus, (*h*) qui illum ornant laudibus, testantur, pontificiæ literæ (*i*) illustrant: cum enim duo ab iis, ad quos electio pertineret, in locum Henrici demortui renunciati essent, Honorius vero neutrius electionem ex canonum præscripto factam comperisset, utraque rejecta Ivonem episcopum Cracoviensem metropolitanæ illi sedi præfecit; hæc omnia pluribus ibi contenta. Verum quamvis ita se habeant, attamen auctores paulo ante laudati Vincentium quemdam nobili loco natum Henrico suffectum, atque a Rom. Pontifice confirmatum asserunt.

Henrici ducis pietas.

(*e*) Vit. S. Hedw. c. 6. apud Sur. die 15. oct. Long. hist. Polon.

Magnificentia & opes Trebnicen. monast.

(*f*) Ep. 457.

(*g*) Jo. Long. hist. Pol. l. 6.

(*h*) Cromer. l. 7.

(*i*) Hon. l. 4. ep. 596.

XXXV. Neque illud prætereundum silentio, Honorium Christiano Prussiæ episcopo præcepisse, (*k*) ut ad sopiendum atrox bellum, quod inter Danorum Regem Waldemarum, cum quo armorum societatem Luneburgensis dux ipsius nepos conjunxerat, & marchionem Brandeburgensem exarserat, ex quo agrorum vastitates, templorum incendia, populorum cædes, urbium excidia secuta erant, Prussorumque Christiana res destituta jacebat,

(*k*) Ep. 419. Permittit Hon. pro bono pacis matrimon. principibus in gradu vetito.

con-

consanguinitatis in quarto gradu canonicum impedimentum amoveret, ut marchio filiam Luneburgensi duci in matrimonio collocaret, eoque fœdere principum invicem amicitia adstrictis animis revocaretur, pax atque arma in infideles felicius verterentur: *Nos*, inquit, *de discretione tua plenam in Domino fiduciam obtinentes, tuis, & dictorum nobilium precibus inclinati, per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus super his auctoritate nostra statuas, quod secundum Deum videris statuendum*. Hæc Honorius, qui ut pacem inter hosce principes catholicos adducere nitebatur, ita alios ad bellum contra hæreticos incendit.

XXXVI. Auctæ Albigensium res.

Crescebat in dies effrænata Albigensium potentia, postquam Montfortium, ut diximus, illa Christianæ fidei in iis partibus columna firmissima cecidisset, nec Amairicus in comitatu Tolosano legitimus successor crebras populorum defectiones comprimere, nec Raymundi utriusque impetus sustinere poterat, quem amisso etiam fratre Guidone Bigerronum comite, qui in obsidione castri novi Arriani telis obrutus occubuerat, furori ac potentiæ hæreticorum se subducere coactum narrat Bernardus (*a*). Ad erigendam igitur periclitantis fidei causam Honorius Philippum Galliarum Regem, ut vidimus, ad retundendos Albigenses excitarat, qui hoc anno filium Ludovicum potentissimo succinctum exercitu misit, quem plures in eo bello præsules sunt secuti, cum divini nominis causa ageretur: ex quibus Catalaunensis episcopus fuisse videtur, ad quem Honorii extant literæ, (*b*) quibus ipsius inferendi Albigensibus belli consilium probat, commendatque.

Guidonis Biger. com. mors.

(*a*) *Bern. in chr. an.* 1218.

Ludovic. Gall. R. fil. movet in Albig.

(*b*) *Hon. l.* 3. *ep.* 378. 383.

XXXVII Revocatus etiam ad meliorum spem Almaricus (*c*) patrocinioque apostolico tectus: verum quamvis id bellum magno fragore initio in hæreticos intonuerit, postea brevi illius terror evanuit. Marmanda a Ludovico expugnata aliisque obviis locis subactis ad Tolosæ mœnia egregius princeps perrupit, cumque diebus quadraginta quinque varios in urbem impetus præsente S. A. L. Bertrando Cardinale impressisset, civesque magnis animis se tuerentur, consumpto jam expeditionis, quam voverat, tempore initis nonnullis concordiæ legibus in paternum regnum se recepit; eo vero abscedente, omnia in pejus ruere cœpere, pluraque loca arcesque Raymundo se dediderunt.

(*c*) *Ib. ep.* 351. 352. 353.

Marmandam capit. *Bern. ubi sup.*

Tolosam frustra tentat.

XXXVIII. Turbæ ab Erardo excitatæ in Campania.

Excitatæ prætérea turbæ in Campania, quam Erardus Brenensis Philippæ uxoris nomine invadere, atque Theobaldum & ejus matrem Blancam comitatu depellere nitebatur. Sed ne ob id bella in Galliis recrudescerent, nonnullis abbatibus provinciam imposuit Honorius (*d*), ut censuras in eos distringerent, qui pendente causa de Philippæ natalibus justine, an illegitimi essent, bellum movissent: *Mandamus, quatenus ipsius comitissæ, & filii ejus homines, & illos, qui eisdem ad hoc juramenti vinculo sunt astricti, ut ipsi comitissæ ac filio ejus contra præfatum Erardum, & ejus fautores assistant viriliter, & potenter, si terram, quam possident, perturbare præsumpserint, pendente coram nobis causa natalium supradictæ Philippæ, moneatis prudenter, & efficaciter inducatis eos, ad id si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogentes. Dat. Reate v. idus jul. pontif. nostri anno tertio*. Postea vero cavit (*e*), ne anathematis sententiæ in prædictos Erardum ac Philippam revocarentur, nisi prius ipsi se Ecclesiæ imperio parituros, atque memoratis comitissæ Campaniæ, comitique facturos satis sacramento adacti pollicerentur: quod cum præstare in animum induxissent, censuris eos anno insequenti solvi jussit (*f*).

(*d*) *Ep.* 515.

Censuræ in belli auctores.

(*e*) *Lib.* 4. *ep.* 540.

(*f*) *Lib.* 5. *ep.* 149.

Eodem anno Honorius Philippum Francorum Regem ad inducias cum Anglorum Rege protrahendas apostolicis literis est hortatus (*g*), cumque a Franco accepisset (*h*) eum dicto sibi audientem fuisse, hoc nomine gratias illi egit. (*i*) Publicæ vero tabulæ de hujusmodi induciis in annos quatuor initis, insequenti anno Londini confectæ fuere, earumque exemplum in regesto pontificio continetur. (*k*) Adscripta est postremæ huic epistolæ dies VI. id. maii: antea vero VII. kal. martii Ludovici primogeniti ejusdem Regis filii rogatu concessit, (*l*) ut nonnulli presbyteri aliique inferiorum ordinum ecclesiastici viri ad superiores gradus dignitatesque provehi possent, quamvis publice ab Ecclesia pœnitentiam agere coacti essent. XXXIX. Induciæ Anglos inter Gallosque protractæ.

(*g*) *Ib. ep.* 394.

(*h*) *Ep.* 435

(*i*) *Ep.* 443.

(*k*) *Apud Hon. l.* 4. *ep.* 743.

(*l*) *Lib.* 5. *ep.* 306.

Cum vero percrebuisset, Ludovicum Regis filium moliri specie insectandorum hæreticorum, Pictaviam & Vasconiam invadere, atque ab Henrici Angliæ Regis ditione, in potestatem suam adducere (Rupellam certe ad deditionem compulisse, antequam in Raymundum duceret, scribit (*m*) Bernardus) Pontifex B... SS. Joannis & Pauli presbytero Card. A. S. L. mandavit (*n*): ne id ab illo tentari pateretur; cum maxime Henricus crucesignatus pupillus tutelæ Rom. Ecclesiæ relictus esset, in eaque secundo a Deo spem suam omnem posuisset: quocirca ab aliorum injuriis vindicavit, ut plures hoc anno epistolæ ad Pandulphum Norwicensem electum, & Apostolicæ sedis legatum datæ ostendunt, quibus Regi adversantes compescere jubet, (*o*) arces tempore belli excitatas evertere, Walliæ principem ad Angliæ arces & oppida tuenda conservandaque adigere (*p*): XL.

(*m*) *Bern. chr. Rom. Pont. hoc ann.*

(*n*) *Ep.* 452.

(*o*) *Ep.* 392.

(*p*) *Ep.* 395.

ec-

ecclesiarum Hyberniæ præsules ad consueta obsequia Regi præstanda, (a) ac principes Angliæ viros (b) ad regia jura asservanda strenueque defendenda compellere, amissa Regis loca recuperare: (c) postremo vetat, (d) ne Angliæ præsules, nisi bona cum Regis venia pastores ecclesiis præficerent.

(a) Ep. 398. (b) Ep. 399. (c) Ep. 417. (d) Ep. 418.

XLI. Translatio reliq. S. Thom. Cantuar.

XLI. Hoc anno Pontifex Stephano Cantuariensi archiepiscopo, S. R. E. Cardinali, corpus S. Thomæ Cantuariensis in honorificentiorem locum transferendi potestatem dedit (e) universisque Christi fidelibus martyris ecclesiam intra translationis octavas adeuntibus, quadraginta dies de injuncta criminum expiatione remisit (f) dein memorato archiepiscopo concessit, ut quarta pecuniarum templo oblatarum pars post hujusmodi translationem in eo instaurando impenderetur. Postremo eidem archiepiscopo & Conventrensi episcopo, abbatique de fontibus Cisterciensis ordinis, de vita Hugonis Lincolniensis episcopi sanctissimi, ac miraculis, quæ ejus opera numen explicuerat, instituendi religiosi examinis provinciam contulit, (g) ut SS. catalogo adscriberetur.

(e) Ep. 466. (f) Ep. 467. (g) Ep. 430.

Honorius, &c.

XLII. Agitatum de Hug. SS. numero apponendo.

XLII. *Gratias agimus gratiarum omnium largitori, quod sicut ex vestris fratres archiepiscope, ac episcope, ac venerabilis fratris nostri .... Eboracen. archiepiscopi, nec non aliorum omnium episcoporum Angliæ literis fuit expositum coram nobis gratiam, & gloriam dans Dominus, tanta sanctæ memoriæ Hugonem Lincolnien. episcopum prævenit, & subsecutus est gratia ut multas per eum in vita ipsius virtutes dignaretur mirabiliter operari, & nunc diebus istis tanta eum clarificavit gloria ut ad dandam scientiam primæ stolæ beatæ immortalitatis ipsius sepulcrum ubi corpus requiescit, ejusdem stola tandem beatificandum secunda divinis faciat coruscare miraculis, ita quod ejus inter alios sanctas non invocari suffragia sit indignum cum lucerna super candelabrum sit ponenda, ut omnes, qui sunt in domo ipsius, gaudeant beneficio claritatis. Quare nobis fuit humiliter supplicatum, ut eum sanctorum catalogo faceremus adscribi, vel saltem super præmissis inquiri diligentius veritatem.*

XLIII. *Licet igitur tot & tantorum testimoniis plenam fidem nos deceat adhibere, volentes tamen in tam arduo facta cum omni maturitate procedere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus tam super vita prædicti sancti, quam miraculis ante mortem, & post mortem, nec non aliis hujusmodi negocii circumstantiis inquiratis diligentius veritatem, & quæ inveneritis, nobis fideliter rescribatis, ut per vestram relationem instructi procedamus exinde, prout secundum Deum viderimus procedendum. Quod si non omnes, duo vestrum, &c. Datum Romæ apud S. Petrum v. kal. maii pont. nostri anno tertio.*

XLIV. Reginaldus Rex sedis Ap. vectigal. se constituit.

XLIV. Transfudit eodem anno Reginaldus Rex supremum insulæ, cui imperitabat, dominium in Apostolicam sedem, quo pio illo opere divinam sibi gratiam conciliaret, cujus literas (b) eo argumento Honorio transmissas ad commendandum memoriæ insigne adeo pietatis exemplum ex parte adducimus: *Sanctissimo patri, & domino Honorio Dei gratia summo Pontifici Reginaldus Rex * Insularum commendationem, cum osculo pedum. Noverit sancta paternitas vestra, quod nos, ut participes simus bonorum, quæ fiunt in Ecclesia Rom. ad monitionem, & exhortationem dilecti patris domini P.. Norvvicen. electi camerarii, & legati vestri dedimus, & obtulimus ei nomine Ecclesiæ Rom. & vestro, & catholicorum vestrorum successorum insulam nostram de mari, quæ ad nos jure hereditario pertinet, & de qua nulli tenemur aliquod servitium facere; & deinceps nos, & heredes nostri in perpetuum tenebimus in feudum dictam insulam ab Ecclesia Rom. & faciemus ei per hoc homagium, & fidelitatem, & in recognitionem dominii nomine census nos, & heredes nostri in perpetuum annuatim solvemus Ecclesiæ Rom. duodecim marchas sterlingorum in Anglia apud abbatiam de furnis Cistercien. ordinis, in festo purificationis B. Mariæ. Et si non esset ibi aliquis ex parte vestra, vel successorum vestrorum, deponentur dictæ duodecim marchæ per nos, & heredes nostros penes abbatem & conventum Ecclesiæ Rom. nomine. Hanc donationem, & oblationem dictus dominus legatus recepit ad voluntatem, & beneplacitum vestrum, & post receptionem factam ab eo sic ipse dominus legatus dictam insulam dedit mihi, & heredibus meis in feudum perpetuo possidendam, & tenendam nomine Ecclesiæ Rom. & me inde per annulum aureum investivit, &c. Actum Lond. in domo militiæ Templi x. kal. octob. anno Domini millesimo ducentesimo decimonono. Et ne super his aliquando possit dubitari, has literas fieri fecimus & sigillo nostro muniri.* At de his satis.

(b) Ext. apud Hon. l. 4. ep. 629. & l. 7. ep. 189.
* insula man.

XLV. Incitat Honorius Hispanos ad pellendos Sarrac.

XLV. Non defuit Honorius crucesignatis adversus Mauros pro Christiana fide laborantibus, ad quos stipendiis donandos Roderico Teletano archiepiscopo A. S. L. concessit, tum (i) ut partem pecuniæ in Hierosolymitanum subsidium imperatæ in Maurorum bellum averteret, tum etiam (k), ut eos, qui belli gerendi causa mare se transmissuros voverant, voto commutato, adversus Mauros concitarent. Dein universis Hispaniæ Christi fidelibus contra illos dimicaturis pecca-

(i) Lib. 3. ep. 264. 369. (k) ib. ep. 334.

(a) Ep. 338.
(b) Ep. 454.

catorum veniam indnlsit (*a*); tum Sanctii Navarræ Regis, qui crucesignatorum numero nomen adjecerat, patrocinium hoc exararo diplomate (*b*) suscepit : *Deo in cujus manibus sunt corda regum, gratiarum referimus actiones, quod in te sic ignem suæ charitatis accendit, ut signo vivificæ crucis assumpto, magnifice, sicut decet regiam celsitudinem, ire proposueris contra inimicos fidei Christianæ. Ut autem hoc tam laudabile ac salubre propositum melius, & tutius prosequaris, personam tuam ac regnum tuum cum omnibus juribus, & honoribus tuis sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti patrocinio communimus; districtius inhibentes, ne quis interim jura tua subtrahere, aut invadere, vel quomodolibet audeat temere perturbare. Datum Romæ apud S. Petrum XV. kal. jul. pont. nostri an. tertio*. Hæc ad Sanctium Honorius, qui etiam ab Jacobo Aragonum Rege rogatus, ipsum cum regno in fidem ac tutelam recepit (*c*), beneficiisque est prosecurus (*d*).

Sanctii Reg. Navarræ zelum commendat. Illum arripit in clientelam.

(c) Ep. 455.
(d) Ep. XLVI.
(e) Ep. 549.

Præterea archiepiscopo Toletano, de quo antea memoravimus, permisit (*e*), ut decreti œcumenicæ synodi executionem de novo habitu Judæis decernendo, quo a cæteris dignoscerentur, in aliud tempus reiiceret. Archiepiscopum vero Compostellanum ejusque suffraganeos tertio quoque anno provinciale concilium convocare jussit (*f*). Sed qnoniam in Maurorum rebus versamur, non est prætereundum Rom. Pontificem literis ac nuncio ad Miramomelinum missis (*g*) postulasse, uti permitteret Christi fideles in regno suo ex legis evangelicæ præscripto vitam agere.

(f) Ep. 418.
Hortatur Miramomelinum Christianos bene tractet.
(g) Ep. 559.
Pontificiæ ea de re ad barbarum lit.

Nobili viro Albujacob Miramomelino timorem divini nominis, & amorem.

Expedire tibi non credimus, & revera non expedit, ut verbis acquiescas eorum, qui tibi forte suadent, ut existentes in terra tua Christianos uti lege sua libere non permittas. Porro Daniel, & tres pueri ducti a Babylonis Rege captivi permissi sunt a præposito eunuchorum ipsius, quibus voluerint uti cibo, & potu, se sicut proposuerunt in corde suo nequaquam mensa regia polluentes, licet Rex ipse vesci eos cibo, & potu regio per dies singulos præcepisset. Legitur etiam, quod Pharao Rex Ægypti, qui populum Israeliticum afflictionibus multis oppresserat, in luto & latere servire compellens, gravibus & memoralibus plagis usque ad internecionem filiorum correptus a Domino, pro eo quod indurato corde ipsum abire, ut suum offerret Domino sacrificium, non sinebat. Holofernes autem Judith Hebræam Deum adorare secundum legem ipsius, & Cyrus reædificari per Esdram unum ex captivis populi Judæorum templum Domini permiserunt.

XLVII. *Et quidem cum nos, quibus Christus, licet immeritis, gregem suum & ovile commisit, exercere inter Christian. patiamur innumeram legis tuæ hominum multitudinem ritus suos, ut in hoc nostræ ac tuæ gentis non sit dispar conditio, sed æquum hinc inde humanitatis solacium, non te decet difficilem, sed potius favorabilem, & facilem inveniri. Sane cum ad nos cura pertineat de commissis nobis a Domino, ubicumque consistant, populis Christianis, ne videamur mercenarii, ad quem non pertinet de ovibus umbram tenere, sed solicitudinem providi potius exercere pastoris, cum humilitate, qua nil splendidius fulget in cervice Pontificis illius servi, qui de se dixit : Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde; magnitudinem tuam attentius obsecramus, quatenus existentes in terra tua homines gentis nostræ uti lege sua libere patiaris. Domini enim est terra, & plenitudo ejus, & universi qui habitant in eadem, habentis in regno hominum potestatem, & illud ad quem voluerit transferentis. Rogamus insuper, ut latorem præsentium dilectum filium Gonsalvum fratrem hospitalis Hierosolymitani, familiarem nostrum, quem charum habemus admodum & acceptum, ad tuam transmissum præsentiam benigne suscipias, & honeste pertractes. Datum Reate non. septemb. pontificatus nostri anno quarto.*

XLVIII. Evocant ad se nunc res Italicæ orationem : in primis Honorium omni cura & cogitatione vel in pace inter Christianos populos concilianda, vel in religiosis ordinibus ad arctius vivendi genus revocandis (*h*), vel in præfractorum hominum reprimendis (*i*) conatibus, vel in officiis beneficiisque in Apostolicæ sedis studiosos conferendis defixum cernere licet. Acerbum diuturnumque bellum inter sese gesserant Tudertini & Interamnenses fœderati, cum Narniensibus & S. Gemini incolis; cumque tandem Pontificis imperio se parituros jurati spopondissent, Honorius pacis conditionibus præscriptis, in pristinam illos concordiam adduxit : cui rei argnmento sunt literæ apostolicæ ad universos Christi fideles datæ (*k*). Cumque Interamnensis ecclesia ob memoratum bellum diu pastore viduata esset, ac Narniensis Spoletanusque illius jura occupassent, a Raynerio Interamnæ episc. Pontifex postulatus, apostolica auctoritate usurpata restitui jussit (*l*), pacemque Odonem Frangipanum inter & Petrum Frangipanum ac fratres Hostiensis episcopi opera firmatam, servandam curavit, eaque de re ad Tarracinenses scripsit (*m*). At de his hactenus.

(h) Lib. 3. ep 431. 491. & l. 4. ep. 536.
(i) Lib. 4. ep. 537. 550. 558.
Studet revocandæ inter dissentientes paci.
(k) Hon. l. 3. ep. 270.
(l) Ibi. ep. 521.
(m) Ep. 570.

XLIX. Superest nt de collatis hoc anno a Pontifice in varia hominum genera officiis beneficiisque breviter disseramus. Aczoni abbati sancti Benedicti rrans Padum mi-

Collata hoc anno a Pont. privilegia.

(a) Ep. 385. (b) Ep. 389. (c) Ep. 403. (d) Ep. 404. (e) Ep. 407.

thræ usum tribuit, (a) cujus etiam, annulique usum Niso monasterii S. Mariæ Carrensi abbati, (b) permisit; deinde in fidem tutelamque recepit Alexandrinum Italiæ populum (c) quorum fidei sacramentum se excepisse in alia ad ipsos data epistola dixit (d); tum primicerio & clericis scholæ cantorum ex oblationibus altaris Apostolorum Principis portionem quandam concessit (e): *Cum felicis memoriæ Cælestinus Papa prædecessor noster vobis de portione oblationum altaris beati Petri, quæ contingit Romanum Pontificem, annuas duodecim libras de gratia contulerit liberali; nos ejusdem gratiæ volentes addere gratiam, ut de virtute studeatis proficere in virtutem, de oblatione prædicta decem libras nostro tantum tempore vobis annuatim duximus largiendas, ita quod ex hoc successores nostri nullatenus obligentur. Dat. Romæ apud S. Petrum* XII. *kal. maii pontif. nostri anno* III. Cæterum hujusmodi cantorum scholam pontificii sacelli cantorum collegium esse, quod hactenus perseverat, haud in dubium revocari posse arbitramur. Dein Mediolanensis ecclesiæ suffraganeos Henrico archiepiscopo parere atque obsequi statuit (f). Fuisse illum ab Honorio sacris pontificalibus initiatum probant apostolicæ literæ XVII. kal. sept. Reate datæ, tum hæc verba in regesto adjecta de episcopis: *Istos dominus Honorius III. Papa consecravit archiepiscopum Mediolanensem. Item XIV. kalend. decemb. consecravit apud Viterbium Ranerium, oriundum de comitatu Tudertino, de Castro, quod dicitur castrum vetus in patriarcham Antiochenum, qui de prioratu S. Fridiani Lucani ad officium vicecancellariæ assumptus, & officium suum honeste per triennium exercuit, & tres menses, Lingonen. & Narnien.* Quod porro supra Pontificis Reate commorantis meminimus, addendum videtur, quod de illius ex urbe discessu tradit Richardus (g) de S. Germano, nimirum Pontificem Roma Reate profectum ad mensem octob. commoratum, Viterbium postea ac tandem Romam se contulisse, Romanorumque effrænatam arrogantiam temeritatemque non ferentem Viterbium regressum.

(f) Lib. 4. ep. 547.

Consecrati ab Honorio ep.

(g) Rich. de S. Germ. an. 1219.

L. Ecclesia urbana S. Xisti ab Honorio D. Dominic. collata. Laudes illi a Pont. tributæ. (h) Lib. 4. ep. 654.

Exercuit præterea in D. Dominicum, qui tunc Ecclesiam suæ sanctitatis luce collustrabat, pontificiam liberalitatem: ecclesiam enim S. Xisti urbanam illi ac sociis administrandam tradidit, (h) e quibus literis hæc in D. Dominici & sociorum laudem scripta excerpimus: *Ligna pomifera in Ecclesiæ paradiso plantare, ac fovere plantata, juxta quod ex officii nostri tenemur debito, cupientes dilecto filio fr. Dominico, & fratribus sui ordinis, ecclesiam S. Xisti de Urbe duximus concedendam, sperantes in Domino, quod tam ipse, quam fratres sui poma nova, & vetera, quæ sponsus legitur sponsæ servasse, ministraturi sint esurientibus animabus, &c. Datum apud civitatem Castellanam* XVI. *kal. januar. pont. nostri anno* IV. Commendarat (i) etiam ante eandem sacram familiam novo splendore in Christi Ecclesia effulgentem archiepiscopis, episcopis, cæterisque præsulibus, quos etiam monuit, ut illis evangelii semina jacientibus omni studio præsto essent: quibus apostolicis literis alias similes ab eodem Pontifice pro Minoritis datas recitat Lucas Wadingus. (k).

(i) Ib. ep. 647.

(k) Wad. Annal. Min. an. 1219. n. 22.

LI. D. Dominic. in eum locum devotas Deo Virgines inducit.

(l) Vit. S. Dom. l. 2. c. 8. apud Sur. to. 4. die 4. aug.

Quod ad sacrum S. Xisti templum attinet; ex iis quæ paulo ante dicta sunt, in comperto esse videtur, Honorium illud S. Dominico tribuisse, quod adhuc vir Dei a memoratis monachis veluti accommodatum habuerat, atque hoc ipso anno monialibus transtyberinis tradidit. Rem gestam narrat ejus vitæ scriptor: (l) *Ad quem sane*, nimirum S. Sabinæ titulum, *cum se contulissent fratres cum omnibus rebus suis, agente beato patre Dominico, tempus ab illo præstitutum est, quo deberent sorores in ecclesiam sancti Xisti, ubi fratres hactenus habitaverant, succedere. Anno igitur a nato Salvatore* 1219. XII. *kalendas martii, in quem diem tunc inciderat prima dominica quadragesimæ, abbatissa cum sororibus S. Mariæ Transtyberinæ possidendam accepere ecclesiam sancti Xisti, ibique habitare cœperunt, Domino perpetuo servituræ. Erat inter illas puella quædam Cæcilia, annos nata decem & septem, ea in ipso portæ ingressu prima ante omnes habitum ordinis induit ministerio beati viri, in cujus manus tertio obedientiam promisit. Post eam abbatissa cæteræque sorores & multæ aliæ eum habitum suppliciter suscepere, & professionem fecere: quæ omnes erant numero quatuor, & quadraginta. Porro Romani illam insignem beatissimæ matris Dei imaginem, quæ apud moniales trans Tyberim fuerat, inde tolli nolebant, quod facilior illic eis ad illam contemplandam aditus pateret. Itaque vir sanctus nocte sequenti, duobus Cardinalibus, Nicolao Tusculano episcopo, & Stephano, cujus nepotem ad vitam revocarat, comitantibus, & cum permultis aliis, simul etiam magna luminum copia tum præcedente, tum subsequente; nudis pedibus incedentibus, illam cunctis optatissimam & dulcissimam virginis Matris imaginem propriis humeris reverentissime deportavit: quam sane sorores nudis pedibus orantes expectabant, & cum lacrymis, multaque animi exultatione exceperunt: permanetque ea apud illas usque in hodiernum diem.*

Solemni pompa imaginem Deiparæ transfert.

LII. Admiranda quædam de ea imagine.

Hæc est imago illa veneranda, quam B. Gregorius Pontifex ob sævientem pestem profligandam, quodam paschali tempore

in

in processione cum litaniis per urbis circuitum reverenter referri jussit, cui etiam tota aeris cessit infectio, & ejus præsentiam ferre non sustinens. Mira autem successit serenitas & auditæ sunt voces in aere juxta imaginem, ista canentes: Regina cœli lætare alleluja: quia quem meruisti portare alleluja, resurrexit, sicut dixit, alleluja; & beatus Gregorius subjunxit: Ora pro nobis Deum alleluja. Reposita est ergo reverenter admodum per B. Dominicum, & duos Cardinales apud virgines imago virginis Matris. Hæc auctor, qui

(a) Ibid. c. 9.

addit (*a*) de muliere a S. Dominico octavo post die sacram concionem habente a dæmone, magno miraculo, liberata; quæ se postea Deo dicavit, eaque a B. viro Amata vocata est; & post multa enarrata miracula quæ cæleste numen sanctissimi viri opera explicuit, de contemptis ab illo terrenis opibus, cœlestibus enim tantummodo animo & cogitatione inhiabat, hæc adiicit:

LIII. Quantum paupertatis amans esset D. Dominic.

Diligebat autem verus Jesu Christi imitator evangelicam paupertatem præ cunctis mundi opibus. Offerebat ei & fratribus, cum Bononiam venisset, Odericus quidam possessiones suas, quæ æstimabantur libris Bononiensibus amplius quingentis: sed ille divitiarum contemptor prorsus eas recusavit, conscriptamque inde coram Bononiensi episcopo chartam jussit rescindi; non enim voluit, ut fratres haberent possessiones, sed eleemosynis frugaliter victitarent, contenti vilibus indumentis, & parvis atque humilibus ædibus. Absente eo F. Rudolphus procurator Bononiensis cœnobii parvas & vilissimas fratrum cellas nonnihil in sublime evehere cœpit: reversus autem vir Dei ubi in id conspexit, procuratorem, & alios dolens, & gemens reprehendit, erumpensque in lacrymas: Itane, inquit, tam cito vultis paupertatem abiicere, & magna palatia struere? Ipsoque jubente opus illud, quoad vixit, mansit imperfectum.

LIV. D. familia sua terrenas possessiones excludit.

Et sane D. Dominicum se a terrenarum rerum amore omnino divulsisse, utque familiæ suæ viri se a caducarum rerum possessionibus abdicarent, divino afflatum spiritu instituisse illustrant Honorii literæ, (*b*) quibus ipsum ac socios præsulum liberalitati commendat.

(b) Hon. l. ep. 647.

Archiepiscopis, & episcopis & abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis, ad quos literæ istæ pervenerint.

Pontif. ea de re lit.

Dilecti filii prior, & fratres ordinis prædicatorum, provide attendentes, quod qui abscondunt frumenta, maledicuntur in populis, frumentum suum, verbum prædicationis videlicet, quod est pabulum animarum, super aquas multas, idest populos multos, seminant incessanter, & sarcinis divitiarum mundanarum abjectis, quo expeditius currant per mundi hujus agrum, quem plus solito sentes operiunt vitiorum, in abjectione voluntariæ paupertatis eunt, & flentes semina sua mittunt, ut Domino dante misericorditer incrementum, ad ejus aream suos cum exultatione valeant manipulos reportare.

LV. Commendatur ab Hon. præsulum liberalitati.

Ipsos igitur, quorum & propositum sanctum, & ministerium necessarium arbitramur, universitati vestræ affectuose duximus commendandos, charitatem vestram rogantes, & exhortantes in Domino, ac per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus pro reverentia divina, ad officium prædicandi, ad quod deputati sunt, benigne recipientes eosdem ac populos vobis commissos, ut ex ore ipsorum verbi Dei semen devote suscipiant, sedulo admonentes pro nostra ac Apostolicæ sedis reverentia in suis eis necessitatibus liberaliter assistatis, quatenus ad illud suscipiendum vestris exhortationibus præparati tanquam bona, & fructifera terra pro vitiorum tribulis incipiant segetem germinare virtutum, & dicti fratres per cooperationem vestram, suscepti ministerii cursum feliciter Deo consummantes, optatum reportent sui laboris fructum, & finem, salutem videlicet animarum. Dat. Viterbii VI. idus decemb. pont. nostri an. IV.

LVI. S. Franciscus socios Marrochium ad præd. mittit.

Eodem anno celeberrima omnium sacri minorum ordinis comitia generalia a S. Francisco ante indicta, peracta esse, sanctumque Dominicum iis interfuisse Lucas Wadingus supra laudatus de iis fusissime ostendit, quem lector consulat. Comitiis habitis, sex fratres familiæ suæ divino nutu delegit, ac Marrochium misit, ut incultas illas regiones evangelii jacto semine excolerent, hique Vitalis, Bernardus, Petrus Adjutus, Accursius & Otho fuere; ipse in orientem se contulit atque ardentissimo propagandæ fidei zelo Mahometanæque delendæ superstitionis cupiditate inflammatus ad Soldanum contendit, atque ante illius conspectum productus, incredibili ardore evangelium promulgare cœpit, adeo ut infidelem admiratione percelleret, cui veritatis probandæ gratia obtulit, ut ingenti igne in media civitate accenso, ipsum sacerdotesque Mahometi flammis exponeret, eoque negante ullum Mahometi ministrum id ausurum, spopondit solum in mediis flammarum globis, illæso corpore, contra Mahometi errores certaturum, si fidem suam jurejurando vellet astringere, se eo viso miraculo, probataque Christi divina virtute, una cum populis sibi subditis Christiana sacra amplexurum. At Soldanus sive populi seditionem pertimesceret, sive errorem abiicere nollet, oblata respuit: sanctum tamen virum summa veneratione est prosecutus, muneraque ingentia cum in eum conferre meditaretur, Franciscus iis spretis in Christianorum terras se recepit, ut melius in iis ad

Proficiscitur in orientem ad Mahumet.

Urget Soldanum ut ipsum cum sacerdotib. Mahum. in medio rogo disputare imperet. Barbarus conditionem respuit.

pietatem excolendis perpoliendisque operam collocaret.

LVII. Insanum grandimonten. laicorum facinus.

Dum felicibus iis initiis Franciscana, ac Dominicana familiæ orbem virtutum suarum splendore in admirationem raperent, Grandimontenses laici religiosi temerarium facinus in alios ejusdem ordinis sacerdotes, quos una cum priore conjecere in vincula, fœdissimo exemplo pertentarunt, aliumque priorem sibi pro arbitrio præfecere; ob quam vesaniam protervamque eum defixi anathemate fuissent, postea que ad mentem reversi sceleris veniam flagitarent, Honorius electo & decano Biturcensibus subjectis pœnis ad crimen expiandum incussis conciliare ipsos Ecclesiæ præcepit (a): *Singulis diebus dominicis usque ad annum in capitulo verberentur, & omni sexta feria vivant in pane & aqua, nisi prior clementius agendum duxerit cum eisdem. A perceptione quoque Dominici corporis, & sanguinis per annum abstineant, nisi forsan mortis videretur articulus imminere. Praeterea omnes illi, qui fuerunt principales tantæ iniquitatis auctores, ab administratione, seu dispositione temporalium rerum toto vitæ suæ tempore arceantur, nisi prior, inspecta utilitate domus, aliter processu temporis duxerit providendum, &c.*

Pœnæ ad illud expiandum ius ab Honor. impositæ.

(a) Lib. 3. ep. 320.

Orna-

I. ORnatus est Romæ solemni pompa imperialibus infulis ab Honorio Fridericus Servatoris anno millesimo ducentesimo supra vigesimum indictione octava. Sollicitus enim promovendæ in oriente rei Christianæ Pontifex eo honore illum augere gerebat in votis, ut majori auctoritate, atque alacritate bellum sacrum capesseret; quæ priusquam aggrediamur, nonnulla ex iis delibanda, quæ antequam in urbem se conferret, Pontificem inter ac Regem agitata transactaque fuere. Misit in primis Honorius ad Fridericum Alatrinum subdiaconum, ut nonnulla reposceret Romanæ Ecclesiæ jura, atque ecclesiasticam dignitatem suo splendori assereret sicuti ostendunt regiæ literæ oratorum opera ad Pontificem missæ, nonnulla ditionis pontificiæ loca ab invasoribus occupata ad Ecclesiæ dominium revocaret, Siculi regni jura in filium Henricum transfunderet, deque ea re novum diploma ederet, ne si una cum Imperio Siciliam retineret, regnum illud stipendiarium Ecclesiæ, ab aula pontificia ad imperatoriam traductum putaretur. Quæ quanta prudentia consiliique maturitate flagitaret Honorius, secututa tempora docuerunt. At Fridericus, cum se benignum nuncio apostolico impertitus esset, de restituendis iis pontificiæ ditionis locis petitis annuit: ac de re Sicula hæc Honorio rescripsit (a):

Subdiaconus Alatr. pro reposcendis ecclesiæ juribus ad Fridericum missus.

(a) Ext. in regest. Hon. l. 4. ep. 682.

Sanctissimo in Christo patri, & permaximo benefactori suo domino Honorio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, Fridericus eadem, & sui gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Rex Siciliæ, commendationem & reverentiam tam debitam, quam devotam.

II. *Exhibitam nobis in nostris negociis, petitionibus, & necessitatibus universis vestræ gratiæ plenitudinem devote recognoscimus, & recognoscenter Apostolicæ sanctitatis pedibus humiliter inclinamus, utpote qui per Romanæ Ecclesiæ, & vestræ paternitatis grata subsidia, & favorem reminiscimur nos adeptos, quidquid honoris, & gloriæ possidemus. Verum si ad tot beneficia, & tantorum cumulum meritorum nostra, prout cupimus, & debemus, devotio non respondet, non minus fervet interius voluntatis affectus, quem utique quoties expedit, libenter producimus in effectum. Sane petitionibus, & præceptis vestris, quæ per magistrum Alatrinum subdiaconum, & capellanum vestrum nostræ celsitudini direxistis, sicut promisimus per magistrum Bonum, hominem de Gajeta, Messanensem decanum, notarium, & fidelem nostrum in continenti post reditum ejus promptum & benevolum curavimus impertiri assensum, excepta innovatione privilegii de regno Siciliæ, quam nobis sub spe obtinendi a vestra paternitate ipsius regni in vita nostra dominium reservantes per Tarentinum electum vestræ supplicavimus sanctitati. Sed postquam novimus vestram exinde voluntatem, privilegium ipsum duximus innovandum; addito tamen, quod si charissimum filium nostrum absque herede, & germano mori contingat, succedamus eidem in tenendo in vita nostra ab Ecclesia regnum ipsum, quod per ejusdem electi literas intelleximus a vestra nobis benignitate concessum.*

III. *Nihilominus adhuc de vestra benevolentia, & de nostra, quam ad Ecclesiam & vos gerimus devotione non modicum confidentes, petitionem de ipsius regni nobis in vita nostra dominio reservando, cum in vestra fuerimus præsentia constituti, a vestra beatitudine obtinere speramus. Quis enim devotior inde erit Ecclesiæ, quam qui Ecclesiæ ubera suxisse recolit & in ejus gremio suscepisse inde custodiam & ætatis, ac salutis, & honoris augumentum? Quis fidelior? quis accepti beneficii magis memor? Quis de gratitudine commendabilior existimari potest, quam is, in quo crescit cum fide devotio? acceptorum beneficiorum tenax memoria perseverat, & suæ devotionis debitum, se cognoscens videlicet debitorem, solvere nititur juxta benefactoris arbitrium, & mandatum. Siquidem susceptam gratiam recognoscimus, si jugiter profitemur eandem, dictus capellanus vester, qui summa cum diligentia, & devotione improbus, & importunus insistit ad ecclesiæ procuranda negocia, non ignorat, & poterit firmiter protestari, & in hoc etiam potest intelligi evidenter, quod præfatum filium nostrum uberibus matris Ecclesiæ nutriendum elegimus & ipsius curæ fiducialiter committendum.*

Concedit Honorius Frid. filio successurum in Siciliæ regno. Blanda ac fallacia Frid. promissa.

IV. Addit subdolus princeps se in publicis Norimbergæ celebratis comitiis principes Germanos pellexisse, ut Syriacæ profectionis votum nuncuparent: paratum se equidem accinctumque itineri, sed crucesignatos eorum culpa, quibus ipsorum censuris ad iter compellendorum provincia injuncta erat, bello necessario non instruxisse, proindeque si ita Pontifici visum fuerit, hoc consilium suscepisse, quod subjicit his verbis: *Veremur ne arripientibus nobis iter illi* (nimirum crucesignati) *remaneant, & sub occasione aliqua nos relinquant, decrevimus eos præmittere ante nos, si de vestræ fuerit arbitrio voluntatis, & nos subsequi, prout decet. Sed timemus, ne si ad hæc obnixius intendamus, dum circa eadem fuerimus occupati, aliqui dies possint ultra præfixum nobis terminum præteri-*

Petit Frid. crucesignatos ante se præmitti.

terire. Quod quidem non in fraudem loquimur, teste Deo, cum in procinctu simus itineris, & parati ad ipsam diem, & tam honorem Ecclesiæ, quam negocium Crucifixi per Theutoniam efficaciter procuremus, facientes jurare milites strenuos, & electos ad pugnam ut nobiscum debeant transfretare, ac paces & tregnas in quantum possumus prorogantes pro eodem negotio melius exequendo. Et infra:

V. Romani Honorio pareant solicitati.

Super his & aliis nuncios destinamus ad pedes vestros, latores præsentium magistros Stabilem, & Petrum notarios & fideles nostros, qui vobis faciant plenam fidem de adventu principis memorati (scilicet Fuldensis abbatis) Quem ecce mittimus ad vos & populum Romanum, ut vestræ paternitati devotionem nostram & principum voluntatem exponat, expositurus nihilominus, tam per literas nostras, quam viva voce senatori & populo Romano devotionem, quam gerimus ad ecclesiam, & personam vestram, & attentius moniturus eosdem ex parte nostra, ut se gerant taliter circa Ecclesiæ, & vestram reverentiam, & honorem, quod in adventu nostro eos merito commendare possimus, & ad merita respondere, significantes eisdem, quod si secus fecerint, quod non credimus, cum præbere nobis debeant devotionis exemplum, Ecclesiæ matri nostræ, quam modis omnibus confovere, ac defensare tenemur, & vobis deesse aliquatenus non possimus, &c. Dat. apud Hagenovve XI. kal. mart. indict. 8.

VI. His acceptis literis Honorius studium Regis erga sedem Apostolicam sibi ab eo significatum commendat: & quamvis non levibus curis suspensus fluctuaret, ne, ut reipsa contigit, Fridericus fucum illi faceret, atque interim orientales sub potentia Sarracenorum fatiscerent, prorogavit (*a*) tempus ad sacrum arripiendum iter in proximas kal. maii, quibus remota omni mora tum ipse, tum cæteri crucesignati proficiscerentur: *Porro qui satis diligit, satis timet; unde non mirum, si de retardato processu tuo in subsidium Terræ sanctæ tibi timeamus, & nobis, tibi ne per toties repetitæ dilationis instantiam, offensam, quod absit, potentissimi Regis incurreris, nobis ne facultate prorogationum hujusmodi causam illius summi Pontificis, qui pro salute populi in ara crucis se ipsum obtulit hostiam Deo Patri, videamur negligenter reliquisse. Verum adhuc instas, ut adiiciatur quarta dilatio, & non intendis, quod citatus tribus edictis, si ad judicium venire contemnit, potest contumaciæ reprehendi. Sed scimus, quod ad purgationem moræ nonnullas causas excusationis allegas. Scimus etiam, quod non sic eas interpretantur æmuli, ut amici. Nos autem, ne tam chari filii famam exponere videamur contemptui, usque ad kal. maii proximas tui processus terminum prorogamus.* Et infra:

(*a*) Hon. l. 4. ep. 692.

Honor. Frideric. arguit tempus spemque omnium fallere.

Prorogatur ad kal maii anni seq. expeditionem Syr.

VII. Eloquens ad Frid. exhortatio, ut maturet iter in Terr. S.

Sane considera, considera, cujus sit causa, quæ geritur, quia Christi; cujus commodum, quia prosequentium ipsam; cujus gloria, quia totius populi Christiani, & negligis esse prosecutor causæ Dei, procurator commodi tui, & Christianitatis athleta? Et quidem ad ista te Dominus beneficiis allicit, miraculis provocat, & exemplis informat: beneficiis allicit, quia tam depressum aliquando, sic tandem erexit in altum; miraculis provocat, quia de Damiata munitissima civitate plus desiderium pusilli exercitus Christiani, spe jam debilitata, perfecit; informat exemplis, quia non solum nobiles, & potentes, sed etiam pauperes, & debiles hoc salubre negocium sunt aggressi. Quapropter diligenter advertat Rex tam grandis & nobilis, tam potens & fortis, quod in iis eo minus excusationis competere poterit, quo plus videtur suppetere facultatis. Exurgat igitur excellentia regia, exurgat princeps egregius, quoniam ut speramus, paratus est Dominus grandem offerre triumphum, qui multam jam attulit de paucorum labore coronam. Accingere, accingere gladio circa femur potentissime principum terrenorum. Accingere in humilitate potens; accingere in potentia humilis, ut non in brachio tuo confisus, de manu altissimi suscipias in tanti consummatione negocii gloriam, quæ speratur.

VIII. Quod ad literas pertinet, quas Fridericus, ut supra testatus est, abbatis Fuldensis opera Romanis misit; ingenti omnium lætitia acceptas, atque in capitolio publice perlectas fuisse, Romani officiosissimis literis (*b*) rescripsere; ob regia erga Romanam rem studia Deo ipsique maximas gratias agere; ejus se in urbem adventus cupiditate teneri, ac solemnem illum diem, quo Imperii insignibus decorandus erat, avidissime expectare, in omnibus ipsi morem gesturos, modo nihil Rom. Ecclesiæ almæque urbi detraheretur; denique Pontifici summo omnium parenti, speciatim vero suo, dicto semper, uti Rex monuerat, se audientes futuros.

(*b*) Ext. in reg. Hon. eod. l. 4. ep. 693.

Gloriosissimo domino Frederico Dei gratia Regi in Romanorum Imperatorem electo semper Augusto & Regi Siciliæ, Parentius eadem gratia almæ ac venerandæ urbis illustris senator, & populus universus Romanus salutem, & hostium tam visibilium, quam invisibilium cœlitus, ac inimicorum crucis victoriam gloriosam, & post Imperii terreni sceptra longæva, ac felicissima gaudia regni cœlestis ineffabilia, vel aliter salutem, & Romani Imperii monarchiam feliciter gubernare.

Dulcis & lætabunda materia super receptione literarum vestrarum nobis a se-

re-

Romanorum ad Frid. lit. de illius coron. expectatione.

renitate vestra transmissa, publiceque in capitolio perlecta corda nostra multimodis gaudiis exhilaravit, & gaudia, quæ sit in corde totius reipublicæ non capiebant, cum jucunditate foras fecit patenter exire, nec immerito: intelleximus enim tum ex ipsarum serie literarum, tum per honorabilem, providum, & discretum virum ... abbatem Fuldensem legatum, & nuncium, ac principem serenitatis vestræ, quod vos, qui ad Romani Imperii apices estis electi, almificam urbem, senatum, populumque Romanum, & totam rempublicam sincera diligitis affectione, & ejus augumento & promotioni efficaciter intendere disposuistis; & ut nomine ita & re Romana respublica imperiali celsitudine decorari, magnificari possit merito, & augumentari. Ad quod magnificentiam regiam invitant senatus, & Romanorum circa vos stabilis, & pura sinceritas, & indefessa, & merita fructuosa in vestris agendis a senatu, & populo multifariam, multisque modis ostensa, & in urbe honorificentia præsentialiter Regiæ majestati exhibita. Super quo rerum omnium auctori quantas possumus laudes referimus, qui vos ad fastigia Romani Imperii sublimavit, & magnificentiæ vestræ cælitus inspiravit, quod talem circa nos, & Rom. rempublicam geritis voluntatem, ipsum altissimum modis, quibus possumus deprecantes, ut sublimitatem vestram in tali circa nos conservet sinceritate, & vobis Rom. Imperii gubernacula concedat per longa temporum spatia feliciter gubernare. Nos ergo de tanta magnificentia, indubitata fiducia confidentes adventum vestrum tota mente cupimus, & optamus, parati & expositi in omnibus, & ad omnia cum Rom. Eccl. & almæ urbis honore, quæ imperiali debeant & possint celsitudini complacere; & ille dies nobis jucundus, & festivus occurret, quo serenitatem vestram tempore coronationis præsentialiter poterimus intueri, & laudes tantæ magnificentiæ debitas exhibere; & quidquid profectus poterimus, & honoris, imperatoriæ majestati gratanter curabimus exhibere.

Significant magno illius excipiendi desiderio teneri

IX. Excusant se ab Honorio dissensisse.

Super eo autem, quod per easdem literas & nuncium rogastis, & monendo solicitastis, ut Rom. Pontificem, communem omnium patrem, & vestrum & nostrum, sic propensius honorare curaremus, ad ipsius benedictionem, & gratiam redeuntes, quod ad instar nostræ devotionis nationes ceteræ sint devotæ, & vos, qui estis Ecclesiæ lacte nutriti, & obedientiæ filius, & Rom. Ecclesiæ advocatus, pariter & defensor ad grates nobis reddendas sitis omni tempore fortiter illigati, gratam gerimus & acceptum; & regiam serenitatem dignis in Domino laudibus commendamus, & cum multa gratiarum prosequimur actione regiæ serenitatis sinceritatem, quam ut ex ipsarum literarum tenore perpendimus evidenter, vos circa nos gerere plurimum gratulamur.

X. Pollicentur ia Rom. Pont. auctoritate futuros.

Proinde præsentibus literis regiis sensibus innotescat, quod nos in eo proposito firmi sumus & stabiles, ac fuimus semper, ut ea facere velimus & operari, quæ Rom. Ecclesiæ, quæ non ab homine, sed ab ipso Jesu Christo est in Urbe fundata, honorem respiciat, & incrementum; nec de iis, quæ possumus & debemus, quidquam aliquando prætermittere, quod ad conservandum inter nos, & Rom. Ecclesiam indissolubile vinculum dilectionis, & pacis facere videatur, & a benedictione ejus, & latere nunquam discessimus, nec dante Domino discedemus. Nam Rom. Ecclesia nostra specialis est mater, quam non offendimus, sed diligimus, & veremur. Jucunda satis est, sicut nostis, matris Rom. Ecclesiæ & filiorum dilectio, cum ipsa mater de nostro profectu, & nos filii versa vice de matris exaltatione lætemur. Et inde est, quod inter alios dilectos filios & devotos, quos ubique terrarum mater sibi Ecclesia generavit, nos speciales & proprios reputat, & in nos affectum totius charitatis effundit: & nos inter alios, & præ aliis semper habuerit, & habebit, dante Domino, suum propugnaculum speciale, & nos ad depressionem illorum, qui contra Ecclesiam matrem & dominam nostram superbiæ calcaneum erexerunt, quidquid favoris, & auxilii potuimus, curavimus indulgere, utpote qui honorem ejus non alienum, sed proprium reputamus. Verum, si quæ est vel erit, quod absit, discordia inter ipsam & nos, sic ad eam sedandam propensius intendemus, quod in adventu vestro in pace, & quiete vestræ coronationis solemnitas in Urbe per summum Pontificem peragetur. Dissensisse illos cum Honorio anno superiore ex chronico S. Germani vidimus atque effrænato fastu Pontificem Roma abesse coegisse. *Rogamus itaque majestatem regiam, quatenus Ecclesiæ Rom. exaltationi, ac nostræ prout convenit intendatis, ut de fidelibus fideliores regiæ magnitudini semper assurgere teneamur, quia quidquid commodi vel honoris ipsi feceritis, nobis qui sumus Ecclesiæ catholici filii, reputabimus esse collatum.*

Sua in illum studia exaggerant.

Hactenus ad Fridericum Romanorum literæ. Quod vero ad Fuldensem abbatem attinet, cujus mentio in extremis superioribus literis edita est; constat ex literis apostolicis accessisse (a) illum ad porrigendas Friderici nomine Honorio preces, ut ipsum imperialibus ornamentis redimeret, ac in Germaniam legatum ad continendos in officio religionis metu populos mitteret. Excepit benigne regium oratorem Pontifex; significavit tamen Friderico alium dignitate præstantiorem mittendum fuisse. Et quamvis alii XI.

(a) Hon. l. 4. ep. 695.

Excitatur Frid. ad suscipiendum iter in Ital.

Ro-

Romanorum Reges pro expetenda imperatoria inunctione archiepisc. episc. ac alios dignitate florentissimos principes mittere soliti essent, omnia tamen obstacula morasque removisse: libentissimeque ipsum imperiali consecratione ex veteri more decoraturum, missurumque in Germaniam legatum: denique ad maturandum in Italiam ad excipiendas imperiales infulas est cohortatus.

XII. Henricus eligitur Rex Romanor.

At Fridericus non illico jussum iter est aggressus, verum aliquot postea menses in Germania substitit, tantæque moræ culpam variis a se excusationibus propulsare conatus est iis literis quibus veritus ne Pontifex se minime conscio Romanorum regnum in Germania Henrico filio delatum ægre pateretur, hæc scripsit (a): *Quamquam per vestras non receperimus literas, plurimum tamen intelleximus ex relatu, quod Ecclesia mater nostra super promotione charissimi filii nostri non modicum sit turbata, eo quod de ipso jamdudum in gremium suum posito, & totaliter mancipato super hoc ampliorem curam & solicitudinem spopondimus minime habituros, nec post promotionem ejusdem aliquod significavimus apostolicæ sanctitati, & quod etiam adventum nostrum beatitudini vestræ toties nunciatum convincimur usque adeo distulisse: super quibus sanctitati vestræ veritatis seriem duximus explicandam. In conspectu namque clementiæ vestræ inficiari nec possumus, nec debemus, quin erga promotionem unici filii nostri, tanquam qui ipsum paternis affectibus non possumus non amare, laboraverimus hactenus juxta posse, quod equidem nequivimus obtinere.* [1]

(a) Ext. in reg. Hon. l. 5. ep. 40.

XIII. Frid. rem apud Pontificem excusat.

Dum autem apud Frankenford, ubi pro licentiandis principibus juxta morem Imperii indixeramus generalem curiam, personaliter venissemus, secundum mandatum vestrum accedendi ad pedes vestros iter exinde, duce Domino, arrepturi, ex præsentia dilectorum principum nostrorum venerabilis ... Maguntin. archiepiscopi, & Lantgravii Thuringiæ, qui ad curiam convenerant memoratam, discordia, quæ jam multo elapso tempore suborta fuerat inter eos, ex accumulatione virium, & militiæ utriusque sic convalescere tunc incepit, quod toti Imperio discrimen & periculum minabatur. Quod præsentes principes attendentes & tanto volentes periculo obviare, se de loco non recessuros aliquatenus juraverunt, nisi prius inter prædictos principes dictante sententia juxta posse ipsorum vel compositione amicabili tractaretur, & nos etiam nostris literis firmavimus illud idem. Cumque super hoc fuisset per principes diutius laboratum, quia labor co-

NOTÆ [1] Quo anno Henricus in regem Germaniæ, seu Romanorum electus sit apud historicos etiam coævos dissidium est. Godefridus consecratum regem tradit anno 1222. VIII. idus maii, quæ dies anno illo in dominicam ante ascensionem domini incidebat. Author chronici Erfurdiensis ad annum MCCXXIII. hæc notat. *Hoc anno Heinricus filius imperatoris in Frankenevurt Kalendis maii a principibus in regem electus est.* Alii vero cum Trithemio in chron. Hirsaug. coronationem cum anno 1227. componunt. Sed postremum hunc scriptorem errasse, ex his quæ statim adducam, certum est. Igitur hoc anno 1220. circa Kalendas majas renunciatum fuisse regem mihi exploratum est; cum hoc ipso anno circa dies illos celebris Francofurti curia habita fuerit, ut constat ex Godefrido, atque ex diplomate Friderici, quo spolia ecclesiastica episcopia remittenda censuit. Datum est enim illud anno *MCCXX. indictione IX. apud Francfort VI. Kal. maii*, & ab archiepiscopis, & episcopis plane multis præsentibus subscribitur. Diplomatis hujus mentio extat apud Heinneccium antiquit. Goslar. lib. 2. ad annum 1220. qui pariter ibidem ad annum 1234. Henrici diploma authographum refert signatum anno MCCXXXIIII. *tercio nonas julii indictione VII. anno vero regni quarto decimo*. En quo postremo diplomate liquet errasse anonymum Erfordiensem, qui electionem Henrici in annum 1223. refert; id enim si admittatur, anno 1234. nunquam annum decimum quartum regni numeraret. Congruit autem diploma istud cum electione facta in conventu Francfordiensi; quanquam enim conventus ille, & electio Kalendis majis inciderunt, ut prodit anonymus Erfordiensis, qui hac in re plane non errat, cum tamen electioni illi pontifex aliique obsisterent, ut non obscure docent literæ Friderici ad Honorium hic in annalibus recitatæ; ideo forte rata, & confirmata non fuit, nisi post diem III. nonas julii; ex quo factum est ut Henricus regni sui epocham ex hoc quidem anno 1220. at serius quam die III. non. julias duxerit; idcoque anno 1234. die illa julii, annum regni XXXIV. nondum exegerat. Firmum igitur, certumque maneat, electionem Henrici hoc anno circa Kalendas maii contigisse. Ad coronationem autem quod attinet dilatam illam fuisse in annum usque 1222. VIII. id. maii penes me certum constat, cum id asserat Godefridus coævus scriptor & confirmet diploma ejusdem Henrici apud eumdem Heinneccium ad annum 1220 quod hanc temporis notam præfert. *Acta apud Northusen anno dominica incarnationis MCCXXIII. mense septembri indict. XI. regnante domino rege Henrico septimo, dei gratia excellentissimo Romanorum rege & semper augusto, anno regni ejus secundo*; ducto nempe a coronatione anno præcedenti die VIII. maii habita. En hoc vero discimus Henricum duplici epocha usum; altera ab electione, seu potius a confirmatione ejusdem electionis anno 1220. post julii mensis initium ducta; altera vero cœpta a coronatione anno 1222. die VIII. maii. Cur vero coronationem suam tamdiu distulerit causa in promptu est, nimirum pontificis reluctantis assensum expectabat, quo renitente nunquam commisissent episcopi, ut ad factum ecclesiæ ritum illum admitterent. MANSI

eorum effectum aliquem non habebat, eo quod nullam inter ipsos poterant concordiam seminare, & ipsa controversia usque adeo insurgebat, quod propter discessum nostrum, quem imminere videbant, plura incommoda, & maxima dispendia Imperii proinde sequebantur.

XIV. *Ex insperato præsentes principes, & maxime illi, qui prius promotioni dicti nostri filii obviarant, nobis insciis, & absentibus elegerunt eumdem; cujus electio cum nobis patefieret, sicut fuerat celebrata absque vestra notitia seu mandato, sine quo nihil præsumimus, nec volumus aliquid attentare, ipsi electioni contradiximus consentire, sed institimus apud eos, quod si vellent hoc gratum, ac ratum nos habere, quilibet scriptum suum proprio sigillo munitum conficeret, ut electionem ipsam vestra sanctitas acceptaret.*

Facinus colorat mendaciis

Verum Fridericus mendacii arguitur ex Stadensi idoneo ejus ævi auctore, qui ait ipso volente filium Francofurti a principibus Regem jussum, quod etiam apostolicis literis (a) infra recitandis comprobatur: & sane consuevisse Fridericum callidis hujusmodi artibus Apostolicam sedem eludere, ex allatis supra liquet, atque ex infra adducendis clarius illustrabitur. Pergit Fridericus:

(a) Lib. 4. ep. 184.

XV. *Fuit etiam ordinatum, ut unus ex eis cum processu electionis ejusdem ad vestram præsentiam se conferret. Sed postmodum quomodo restiterit, ab ore nostro cum erimus, dante Domino, coram vobis, vel per A.. capellanum vestrum dilectum nostrum clarius audietis; nihilominus tamen disposuimus, quod dilectus familiaris noster C.. Meten. episcopus Imperialis aulæ cancellarius propter hoc ad pedes vestros accederet, qui etiam annuens votis nostris, cum esset ad instantiam nostram ad iter accinctus, quodam sibi superveniente languore, huc usque distulit iter suum.* Extant in regesti pontificii hujus anni calce Metensis episcopi sigilli imperialis præfecti literæ, quibus se tertiana acutissima a persequendo itinere retardatum ait, atque Henrici sine pontificio assensu celebratam electionem pluribus coloribus excusat: ingravescente nimirum inter Maguntinum archiep. atque Thuringiæ Langravium bello, atque Friderico in Terram S. discessuro ob incertos rerum eventus, expertaque ex crebra Imperatorum mutatione mala, ad eligendum sibi ex stirpe regia principem excitatos. Addidit etiam se olim diu ante electionem celebratam sedem Apostolicam de celebranda ea electione consuluisse, nec responsum ullum elicere potuisse, deinde vero ab uno e Cardinalibus amicissimo edoctum fuisse, dixisse Honorium nil ad se de electione Romani Regis pertinere. Verum illius interfuisse, ne ea electio renraretur, ex eo conspicuum est, cum ob id Henricus Siciliæ regno donari emittique patria potestate jussus esset, ne in Friderico Sicilia Imperio conjuncta videretur: Henrico vero electo Romanorum Rege pontificium consilium elusum erat, nec metus aberat, ne Sicilia ab aula Apostolica divelleretur. Quibus porro officiis verborumque lenociniis ex eo offensum Honorii animum leoire ac permulcere studuerit Fridericus, ex subjecta literarum parte accipiamus.

Præfecti sigilli imperialis excusationes apud Hon.

Videtur autem nobis beatiss. pater, & præsumptione colligimus evidenti, quod cum habeatis nos, & filium nostrum in visceribus charitatis, non ob aliud promotionem nostri filii gravem fertis, nisi quia de unione Regni cum Imperio dubitatis. Quod equidem timere, aut suspicari non debet Ecclesia mater nostra, quia cum sequestrationem ipsorum modis omnibus affectemus, nobis in vestra præsentia constitutis, mandatum & desiderium vestrum de omnibus adimplebitur juxta votum. Absit enim quod Imperium commune aliquid habere debeat cum Regno, aut occasione filii nostri de electione sua ipsa ad invicem uniamus; immo eorum unioni, ne possit esse temporibus aliquorum, totis nisibus obviamus, prout videbitis operis per effectum, quia in iis, & in aliis tales nos exhibebimus apostolicæ sanctitati, quod merito gaudere poterit mater Ecclesia talem filium procreasse. Nam etsi in Regno jus aliquod Ecclesia non haberet, & nos sine herede decedere legitimo eveniret, prius ipso Rom. Ecclesiam, quam Imperium dotaremus. Unde de tam evidenti, & manifesta turbatione Ecclesiæ atque vestra, quam super promotione dicti nostri filii assumpsistis, miramur. XVI. Et infra: *Ecce quod e vestigio sine majori difficultate venimus, nec in veniendo moram protrahemus aliquatenus longiorem. Vestrum erit pater & domine in absentia nostra de Imperio curam & sollicitudinem obtinere, ut filius vester in honore seu dignitate sua nullum pati debeat detrimentum.* Porro Honorium id statim egregie præstitisse argumento sunt apostolicæ literæ tum ad universos Germaniæ principes datæ, (b) quibus jura omnia Friderici, Christi fidelibus Terræ sanctæ subsidio perrecturi, illæsa atque illibata servari decrevit; tum ad episcopum Bambergensem, (c) quem adversus Regem nova conflata consilia abiicere jubet.

(b) Lib. 5. ep. 63.

(c) Ib. ep. 71.

XVII. Quod pertinet ad Metensem episcopum imperialis sigilli præfectum, cum mandasset illi Pontifex ditionem comitissæ Mathildis Romanæ Ecclesiæ redderet, atque adeo Raynaldum subdiaconum suum ad eam ditionem repetendam misisset, ille variis pollicitationibus, dilationibusque rem elusit; quare commotus Honorius Fridericum urgebat, (d) ut promissis staret, juberetque male occupata confestim re-

Legatus Frid. in Italia recusat ditionem eccl. restituere.

(d) Ep. 139.

Urgetur Frid. promissa impleat.

stitui, paruisse illum Pontifici (*a*) atque in nuncios Apostolicos comitissæ Mathildis principatus castri Gonzagæ, Pepugnaci, Bodeni, nec non Marchæ aliorumque locorum jura transfudisse, atque in eos, qui ea detinerent, graves minas inflixisse, ostendunt literæ pontificiæ, tum aliæ Friderici, quas anno sequenti afferemus, tum etiam aliæ ejusdem Pontificis, (*b*) quas consectandæ brevitatis causa prætermittimus; jam vero Fridericum in urbem ad excipiendas imperiales infulas contendentem nostra sequatur oratio.

(*a*) *Lib.* 4. *ep.* 850.

(*b*) *Ib. ep.* 779.

XVIII. Stipatus florentissimo comitatu transilierat alpes Veronamque felicissime pervenerat, ubi cum substitisset, suas ad Honorium literas (*c*) idib. septemb. transmisit, quibus suam erga eum atque Apostolicam sedem observantiam & obedientiam testatam voluit esse. Datæ sunt in castris prope Bononiam III. non. octobr. Dein Bononiam cum accessisset, oratores ad proximum in Urbem adventum significandum ad sedem Apostolicam cum hujuscemodi literis (*d*) misit: *Ne fatigentur totiens multis repetitionibus aures vestræ, expedire non credimus pater sancte multimoda benefacta, quæ a vobis, & sacrosancta Rom. Ecclesia matre nostra sincero, & paterno affectu a primis cunabulis in nostris semper necessitatibus potenter, & patenter recepisse meminimus, iterum atque iterum replicare, sed quod receptam gratiam gratitudine debita cognoscamus, quod jugiter profiteamur eamdem, & plene jam multis innotuit, & augmentata in nobis devotio sic plenius indicabit, quod non se pœnitebit mater Ecclesia talem procreasse filium, & lacte propriu refovisse.* Et infra: *Ad pedes sanctitatis vestræ ardenti desiderio properamus sperantes, quod paterna gratia, quam nostris profectibus verbo semper, & opere ostendistis, exuberabit in devotum filium usquequaque, & ab arbore, quam plantavit ecclesia, coluit & refovit expectatum fructum juxta vestrum desiderium colligetis, &c.* Commendat Honorio suos oratores, atque efflagitat, ut eorum postulatis aversas aures non præbeat. *Dat. in castris prope Bononiam IV. non. octob. indictione octava.*

(*c*) *Lib.* 5. *ep.* 140.

(*d*) *Ext. in regest. Hon. l.* 4. *ep.* 150.

XIX. Honorius tuendis juribus Ecclesiæ studet.

Ceterum Honorius Rom. Ecclesiæ juribus, commodisque consulturus, antequam Romam Fridericus perveniret, Nicolao episcopo Tusculano A. S. L. & Alatrino subdiacono suo hæc mandata transmisit (*e*).

(*e*) *Hon. l.* 5. *ep.* 284.

N. episcopo Tuscul. A. S. L. & di. fi. Alatrino subd. & capellano nostro.

De ferendis a Frider. legibus.

De communi fratrum nostrorum consilio præsentium vobis auctoritate mandamus, quatenus efficaciter studeatis, ut capitularia, quæ vobis mittimus præsentibus interclusa, sub competentibus verbis, servata sententia, sub nomine regio in leges publicas redigantur, nobisque mittantur regiæ bullæ roborata munimine in die coronationis sub imperiali nomine in basilica principis Apostolorum solemniter publicanda. Ad hæc prudenter, & caute studeatis investigare, ac perspicere regium animum, & propositum tam super unitanda regni, atque Imperii unione, quam super subsidia Terræ sanctæ expresse regiis auribus inculcantes; quod videtur contra promissa, & privilegia sua manifeste venisse; cum & filium suum coronatum in Regem Siciliæ, in Romanorum Regem eligi procurarit, & prælatos & magnates regni ad coronam vocarit Imperii, & ab eis de novo fidelitatis exegerit & exigat juramenta, per quæ in sedis Apostolicæ, nec non posteritatis suæ dispendium videtur præfata unio procurari; unde multi non immerito admirantur.

De non divellenda ex aula Apost. Sicilia.

XX. Excitari ad ferenda Terræ S. auxilia jubet.

Necessitatem vero Terræ sanctæ exaggeretis, sicut res ipsa deposcit, insinuantes regiæ celsitudini, quomodo fiducia & spes illius negotii in eo post Deum quasi tota dependet, sicut per nuncios, & literas legati, prælatorum & baronum exercitus Christiani evidenter apparet, & quomodo ipsum ita instanter ad coronam vocavimus specialiter hac de causa: & addatis, quod nisi in instanti passagio exercitui Christiano magnifice succurratur, est procul dubio formidandum, ne prædictum negotium Terræ sanctæ penitus dissolvatur (profligatas, ut metuebat Honorius, res Terræ sanctæ fuisse Friderici incuria infra videbitur.) Quidquid autem super his poteritis intelligere, nobis curetis quamcitius fideliter intimare. Dat. Later. IV. id. novemb. pont. nostri an. V.

XXI. Fridericus imperialibus infulis ab Honorio decoratus.

Inde vero, paucis interjectis diebus summus Pontifex in basilica principis Apostolorum Friderico Imperii insignia ritu solemni contulit, eaque de re Pelagium episcopum Albanensem, atque Apostolicæ sedis legatum in exercitu Christiano Terræ sanctæ brevi hac epistola certiorem fecit (*f*).

(*f*) *Ib. ep.* 250.

P.. Albanen. episc. A. S. L.

Constantia fit ejusdem honoris particeps.

Quia scimus animum tuum super statu Imperii expectatione suspensum, ecce tuæ fraternitati exponimus nos dominica ante adventum Domini proxima, charissimum in Christo filium nostrum Fredericum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Regem Siciliæ, & illustrem Imperatricem consortem ejus in principis Apostolorum basilica cum inæstimabili alacritate, ac pace civium Romanorum solemnissime coronasse. Qui facta tribus diebus in monte malo mora continua, tandem præstita nobis securitate, quod tibi, & Christiano exercitui in proximo martio succursum magnifice destinabit & in sequenti augusto personaliter transfretabit, regnum cum pa-

ce

ee ac gaudio est ingressus, ea quæ ad subsidium Terræ sanctæ pertinent, provisurus. Confortare ergo in Domino, & in ejus servitio exercitus Christiani corda confirma desideratum succursum favente Domino magnifice habiturus. Dat. Later. XVIII. kal. januar. pontificat. nostri anno V.

XXII. Quod ad Friderici uxorem attinet; hortatus illum fuerat Pontifex, (a) ut secum eam duceret, quo una cum ipso diademate redimiri posset. His porro de Friderico Romæ imperii insignibus a Pontifice decorato, pletique auctores adstipulantur (b), e quibus Richardus, Godefridus ac monachus Patavinus festo S. Cæciliæ gesta tradunt. At non possumus hoc loco non mirari, quomodo Conradus Urspergensis abbas ejus temporis scriptor asseruerit, Fridericum ab Ugolino episcopo Ostiensi corona redimitum. Id forte auctorem in errorem inducere potuit quod tunc ab episcopo Ostiensi cruce fuerit insignitus, ut Richardus (c) e S. Germano monumentis transfudit: *Tunc ipse Imperator*, nimirum post accepta solemni pompa imperialia insignia, *per manus Ostiensis episcopi, qui postmodum in Papam Gregorium est promotas, resumpsit crucem, votum publice innovavit, multosque qui intererant, nobiles idem facere animavit*. A Pontifice vero cum uxore Constantia regiæ ornamenta dignitatis accepisse indicat: *Fridericus Rex vocatus a Papa venit cum consorte sua Constantia ad coronam relicto in Alemannia Henrico filio suo, & ambo in principis Apostolorum basilica mense novembri in festo B. Cæciliæ satis cum omnium Romanorum gratia & honore sunt Imperii diademate insigniti.*

(a) Ep. 62.

(b) Rich. de S. Ger. Ursperg. Stad. in chr. Conrad. in chr. Magunt. mon. Pat. l. 1. chr. Stero in annal. apud Can. anti. lect. t. 1. p. 369. Austral. Elvang. Colmar. chr. Long. hist. Pol. l. 6. aliiq. recentior. eod. ann.

E manu Ugolini crucem accipit Frid.

(c) Rich. de S. Ger. in chr. an. 1220.

XXIII. Eodem vero die Honorius inter missarum solemnia anathematis sententiam tulit adversus hæreticos omnes, eorumque fautores, receptatores, defensoresque, atque in edentes servantesve constitutiones, plebiscita & consuetudines, quæ ecclesiasticæ immunitati repugnarent, scriptis anno sequenti ineunte apostolicis ad Bononiensem episcopum hac de re literis (d): *Noverit fraternitas tua, quod nos nuper in basilica principis Apostolorum præsente charissimo in Christo filio nostro Frederico illustri Romanorum Imperatore semper Augusto, & Rege Siciliæ, in celebratione missarum, postquam capiti suo imposuimus Imperii diadema, de consilio fratrum nostrorum accensis candelis excommunicavimus ex parte Dei omnipotentis, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, omnes hæreticos utriusque sexus quocumque nomine censeantur, & fautores, receptatores, & defensores eorum, nec non & qui de cætero servari fecerint statuta edita, & consuetudines, vel potius abusiones introductas contra Ecclesiæ libertatem, & nisi ea de capitularibus suis infra duos menses post hujusmodi publicationem sententiæ fecerint amoveri. Item excommunicavimus statutarios, & scriptores statutorum ipsorum, nec non potestates, consules, rectores, & consiliarios locorum ubi de cætero hujusmodi statuta, vel consuetudines edita fuerint, vel servata; nec non & illos, qui secundum ea præsumpserint judicare, vel in publicam formam scribere judicata, &c.* Postremo additur: *Fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipimus mandantes, quatenus præscriptam sententiam per civitatem, & diœcesim tuam solemniter, & frequenter publicari facias, & inviolabiliter observari. Datum Laterani II. nonas januar. pontificatus nostri anno quinto.* Hæc Pontificem episcopis etiam aliis rescripsisse, in dubium revocandum non videtur.

(d) Hon. l. 5. ep. 320. habetur c. noverit extr. de sent. excom.

Anathema in hæreticos eorumque fautores in ea celebritate fulminatum.

XXIV. Promulgata pariter in basilica Vaticana edicta imperialia in ipsa suæ consecrationis celebritate regestum (e) pontificium ostendit, atque hæc in margine verba apposita leguntur: *Hæc est nova sanctio Friderici secundi Imperatoris Romanorum edictaliter edita, & publicata in basilica principis Apostolorum in die qua Imperiali diademate coronavit eum Romana Ecclesia mater sua, lex siquidem constitutiva de abrogatione, & destructione omnium statutorum & consuetudinum adversus ecclesias, clericos vel ecclesiasticam libertatem, & de abolitione omnium hæresium, & hæreticorum diffidatione, & banno.* Cum vero ea in autenticis (f) exter, indicasse eam suffecerit. Confirmat idem chronicon (g) S. Germani, dum ait Fridericum Romæ cum esset, leges pro tuenda ecclesiastica dignitate Paterenis excindendis, testamentis crucesignatorum fulciendis, agricolis ab injuriis vindicandis post imperialis inaugurationis pompam, ut feliciter auspicaretur Imperium, tulisse, Romanoque limite egressum in regnum se contulisse, exceptum magnifice ab abbate Cassinensi, ac Suessam, Theanum, Roccam Draconis, Rogerii comitis Aquilani fidei commendata regno restituisse; ac demum Capuæ publica nobilium comitia ad componendum regni statum, probisque legibus instituendum celebrasse. [1]

(e) Ib. ad ep. 486.

Latæ a Frid. leges in basil. S. Petri.

(f) Authe. Frid. II.

(g) Rich. de S. Ger.

Recipit se in Sicil.

Gesta ab illo in regno.

NOTÆ [1] REinerus monachus in continuatione Lamberti Parvi peculiaria quædam notat de adventu & mora Friderici in urbe; ait enim coronatum fuisse imperatorem *in festo S. Cæciliæ, hoc est dominica, qua cantatur:* Dicit Dominus ego cogito cogitationes pacis; *in ecclesia S. Petri a domino Honorio cum sua conjuge Margharetæ nomine; & ipsa die multa munera*

XXV. His de Friderico enarratis reliquum est, ut de aliis Italiæ rebus differatur. Non modo Pontifex in comitatu Mathildis repetendo, verum ad arcendum etiam perduellium Rom. Ecclesiæ vim, qui ejus jura in Sardinia per tyrannidem occupare conabantur, plurimum laboris atque operæ contulit. Ubaldus Lambertusque, eam ob causam e cœtu fidelium, ut supra vidimus, segregati erant: quorum audaciam infringere Pontificem conatum plures epistolæ ostendunt atque adeo archiep. Arborensi præcepisse, (*a*) ne ipsis Arboreanam provinciam invadentibus auxilio foret: sponsalia ante Benedictæ domicellæ cum Lamberto invita ipsa repugnanteque contracta irrita jussisse, (*b*) vetuisse (*c*) ne judex Turritanus filiam suam cum Lamberti filio matrimonio conjungat: tum Senensibus (*d*) imperasse, ne in ditionem Mariani Turritani Reguli, vulgo judicis, cujus patrocinium arripuerat, (*e*) dum in suscepta expeditione crucesignatus versaretur, impressionem ullam facere pertentarent. Cæterum archiepisc. Arborensis, de quo paulo ante memoravi, anathematis vinculis fuerat irretitus, quod ab Ubaldo, cæterisque Sardiniam sibi subiicere molientibus stetisset: verum noxæ pœnitentem Pontifex absolvendum decrevit (*f*). Antea vero Sardiniæ archiepiscopos, episcopos atque abbates ob præstita legato apostolico, quem humanissime accepere, officia literis commendavit (*g*).

(*a*) Lib. 4. ep. 674.
Lamberto Sardiniæ invasori opponit se Pontif.
(*b*) Ib. ep. 686.
(*c*) Ep. 688.
(*d*) Id. l. 5. ep. 175.
(*e*) Ib. ep. 277.
Arboren. arch. ob sequutas Ubaldi partes censuris percussus.
(*f*) Ep. 206.
Petita venia absolvitur.
(*g*) Ep. 83.

XXVI. Rescidit præterea Honorius (*h*) pro egregio in rem literariam studio editas a Bononiensibus leges, quæ dantis operam literis juventutis immunitates, eruditorumque virorum dignitatem labefactabant; objecitque civibus ipsos ea in re non levem ingrati animi maculam suscepisse cum Bononia excitatæ in ea academiæ beneficio ad magnas opes splendorem amplitudinemque effloruisset: *Cum*, inquit, *ex studio literarum præter infinita commoda, quæ sentitis, ex eo vestra civitas inter alias sit famosa; & in universo mundo nomen annuntietur ipsius, factaque sit altera Bethleem, domus videlicet panis, qui parvulis frangitur in eadem, ex qua exeunt duces qui regant populum Domini, quoniam in studio eruditi assumuntur ad regimen animarum, non solum debetis a scholarium gravaminibus conquiescere, verum etiam illos honoribus prævenire, attendentes quod ipsi gratuito ad studendum vestram prælegerint civitatem, quæ cum prius esset humilis, per eos ibidem congregatis divitiis fere supergressa est civitates provinciæ universas.*

Antiquatæ leges a Bonon. in academicos latæ.
(*h*) Lib. 4. ep. 728. 729.
Laus Bononien. academiæ.
Defensa immunitas ecclesiastica.

XXVII. Explicuit etiam pontificium studium in tuenda cleri dignitate, quam nonnulli magistratus ac populi deprimere nitebantur: quorum audaciam monitis, adhortationibus, minis pœnisque ecclesiasticis incussis coercuit: invectus in primis acerrime est in Tarvisinos, qui gravissimis sceleribus se devinxerant, vastarant diœceses Cenetensem, Feltrensem, ac Belunensem, atque episcopos Belunensem, Feltrensemque interemerant; tum neglectis Apostolicæ sedis precibus monitisque ac minis, in loca Feltrensis, Belunensisque ecclesiarum populabundi ingressi, ea vel everterant, vel in suam redegerant potestatem, episcopum, qui in occisi locum suffectus erat, in vincula conjecerant, parique morte erant affecturi, nisi intempesta nocte e vinculis avolasset. Gravissimas ergo in sacrilegos minas fulminavit, (*i*) ac nisi intra mensem facta convulsissent, episcopum Tarvisinum, omnemque urbis ac diœcesis clerum religioso pro imperio excedere jussit. Parmensium etiam insolentiam, qui in episcopum suum, cæterosque ecclesiasticos viros multa nefariaque facinora patrarant, Aquilejensis & Gradensis patriarcharum opera comprimendam curavit (*k*). Neque his dissimilia adversus Auximanos scripsit: (*l*) postremo memorato Aquilejæ patriarchæ mandavit (*m*) laicos ab imperanda extorquendaque pecunia inhiberet.

Tarvisini ob patrata scelera increpiti.
(*i*) Ep. 839.
(*k*) Lib. 5. ep. 178.
(*l*) Ib. ep. 245.
(*m*) Ep. 248

XXVIII. Nec prætereundum silentio severioris ecclesiasticæ disciplinæ documentum memoratu dignissimum ab eodem Pontifice hoc anno editum in nonnullos parricidas, qui episcopo suo cruentas manus intulerant, quorum aliqui urente conscientia, pœnitentia ducti, Apostolicæ sedis misericordiam summa demissione implorarunt. Pontificem ergo ad episcopos Vivariensem, & Tricastriensem ea scribentem, tantique flagitii seriem enarrantem, (*n*) inducere operæ pretium censui: *Piacularc flagitium, quod Bertrandus de Cares, & ejus complices commiserunt bonæ memoriæ Auticen. episcopum crudeliter occidendo, flere libet potius, quam referre, ipsa immanitate flagitii verba profundis intercidente suspiriis, & lacrymas invitis etiam oculis exprimente. Quem enim non moveat, quisve siccis oculis recitet, virum nobilitate spectabilem, dignitate insignem,*

(*n*) Lib. 4. ep. 810.

NOTÆ *ra equorum fere ad duo millia de Apulia, & de Sicilia, & de Calabria, & aliis terris ei subjectis sunt missa, de quibus eodem die plus quam sexcenta donavit, & quingentos milites, qui eum præcederent in Orientali negotio ordinavit, & tam armis, quam sumptibus, & naviculis iter eorum in Martio accelerari præcepit. Postea tribus diebus Romæ mansit, & sic Apuliam intravit.* Hæc apud alios frustra quæras. MANSI

Anicien. episc. crudeliter cæsus. *gnem, meritis vitæ laudabilem, dominum a vassallis, pium ab impiis, patrem a filiis pro tuenda ecclesiæ sibi commissæ justitia interemptum? Licet autem multi adversus Deum, & adversus Christum ejus convenerint, dictus tamen Bertrandus universorum, & singulorum nequitiam supergressus, solus cum ordinatum fuisset, ut dicitur, ne quis ipsum episcopum tangeret, in eum sacrilegas manus extendere ac armatus inermem, mansuetum crudelis, patrem filius occidere non expavit.*

XXIX. Flagitii auctores conscientiæ facibus cruciati confugiunt ad sed. Ap. *Tanti ergo facinoris atrocitate permoti, eundem Bertrandum & ejus in tanta impietate consortes, qui ad nostram præsentiam accesserunt, longo tempore sustinuimus ante fores palatii nostri excubare discalceatos, & nudos, aures, & oculos ab eorum ejulatibus, & lacrymis avertendo, ut & ipsi per difficultatem hujusmodi enormitatem flagitii sui plenius intelligerent, & alii quoque, quibus illorum culpa fuit in scandalum, de ipsorum confusione non solum exemplum, sed etiam solatium reportarent.* Admittuntur ad pœnitent. *Porro ipsis aures nostras clamoribus indefessis sine cessatione pulsantibus, tandem attendentes non sanis, sed male habentibus esse opus medico, secundum evangelicam veritatem, ne illos, ulteriori difficultate adhibita, desperationis barathrum absorberet, eorumdem se ad satisfactionem omnimodam offerentium recipi, fecimus juramenta, & eisdem beneficio absolutionis impenso, talem injungi* Inflictæ iis publicæ pœnæ. *pœnitentiam sub debito præstiti juramenti, quod videlicet omnes, qui convenerunt ad insidias contra ipsum episcopum, nec tamen præsciverunt eum debere interimi, nec ejus interitum procurarunt, sine dilatione resignabunt Anicien. ecclesiæ, si quis eorum in feudum tenet aliquid ab eadem, nec illud unquam de cætero repetent, nec ea de causa inquietabunt ipsam ecclesiam; nec inde movebunt ei aliquam quæstionem. Ad hæc in civitate Podien. si secure poterunt, unam facient quadragesimam, ostiatim induti saccis, vel ciliciis, ac detonsis capitibus mendicantes in pane, & aqua bis in hebdomada jejunando. Quod si forte secure non poterunt esse in civitate prædicta, secundum prænotatum modum unam faciant quadragesimam in aliqua de civitatibus convicinis, qua peracta, in præfata civitate Podien. vel alia ultra mare transibunt in Terræ sanctæ servitio per biennium moraturi, ac omnes sextas ferias jejunaturi in pane, & aqua toto tempore vitæ suæ, nisi eos evidens infirmitas excusaverit vel solemnitas nativitatis Dominicæ occurrerit eo die.*

XXX. *Prædictus vero Bertrandus, cujus est detestabilior culpa, resignato secundum quod supradictum est feudo, si quod ab ecclesia ipsa tenet, ac deposito cingulo militari contra Christianum nunquam de cætero arma feret. Tres quadragesimas in civitate Podii, si securus poterit, ibi esse, alioquin in aliis vicinioribus faciet indutus sacco, aspersus cinere, tonso capite, discalceatus & ostiatim mendicans, ac pane solo, & aqua contentus tribus diebus qualibet septimana. Insuper per tres quadragesimas supradictas omni die dominica toti clero, & populo civitatis in qua ipsas faciet quadragesimas, nudum se offeret cum virgis, quas in manu deferet ad verberandum. His peractis ultra mare transibit per septennium moraturus ibidem in servitio Terræ sanctæ, ac in suo reditu apostolico se conspectui præsentabit cum literis patriarchæ, ac aliarum autenticarum personarum, quæ in partibus illis tempore illo erant; continentibus qualiter ibi per dictum septennium fuerit conversatus. Toto tempore vitæ suæ duas in anno faciet quadragesimas, & sextas ferias, ac solemnes vigilias in pane & aqua, nisi certa corporis infirmitas præpediat, vel occurrat Dominicæ nativitatis solemnitas, jejunabit. A communione quoque corporis & sanguinis Domini abstinebit septennio, nisi fuerit in mortis articulo constitutus. Si vero post tres quadragesimas prædicto modo peractas ad Carthusien. vel Cistercien. ordinem transire legitime poterit & transierit, erit a supradicta pœnitentia excusatus. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eos ad agendam pœnitentiam suprascriptam monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, si necesse fuerit, compellatis. Dat. apud Urbem veterem VI. id. jul. pontif. nostri anno IV.*

Flagiravit per id tempus patrocinium Apostolicæ sedis Florensis ordo, nonnullis exprobrantibus Joachimum abbatem, ejus sacræ familiæ conditorem, hæraseos labe inquinatum fuisse, atque obiicientibus commentarium in Petrum Lombardum conscriptum, sententia Lateranensis concilii damnatum: at Honorius eosdem monachos ab adversariorum injuriis vindicavit, ac Joachimum catholicum habendum esse censuit (*a*), quamvis notatus patrum censura ob fœdissimos errores esset, auctor enim scripta omnia Rom. Pontifici tradi jusserat, ab Apostolica sede vel comprobanda, vel corrigenda, dictaratque epistolam, quam suo chirographo muniverat, ubi illam se fidem tenere constanter professus est, quam Rom. Ecclesia omnium mater & magistra teneret. Denique Italicis rebus adiiciendum videtur, Honorium Firmanis percuriendæ monetæ potestatem fecisse (*b*): *Universitatis vestræ devotis precibus inclinati, habendi proprium cuneum ad cudendam monetam, citra valorem imperialium, liberam vobis auctoritate præsentium concedimus facultatem. Dat. Lat. VII. idus de-*

XXXI. Declarat Honorius Joachim. abbat. hæreticum non fuisse.

(*a*) *Lib.* 5. *ep.* 268. Cur absit ab illo ea infamia.

(*b*) *Ib. ep.* 195. Firmanis percutiendæ monetæ jus ab Hon. traditum.

decemb. pont. nostri anno v. Jam ex Italia in submotas ad septentrionem regiones pontificium zelum secuta nostra excurrit oratio.

XXXII. Crescentius Card. A. S. L. in regna septentrionalia missus.

(a) Ib. ep. 901.

(b) Ep. 814. & reg. post eand. ep.

Recrudnerant in Dania intestina bella, quæ potius religione quam armis sopitum iri arbitratus Danorum Rex, ab summo Pontifice precibus contendit (*a*) ut legatum apostolicum ad componendas seditiones concitatas transmitteret: idemque alii Sueciæ, & Bohemiæ Reges ad temperandum ecclesiarum septentrionalium statum, ut ex literis (*b*) eodem exemplo ad tres eos Reges exaratis patet, flagitarant. Ad justa tantorum principum vota descendit Honorius, ac legati apostolici munus Gregorio Crescentio tit. S. Theodori diacono Cardin. in Dania, Snecia, Polonia, ac Bohemia commisit: summaque potestate ad pervicaces ad officium revocandos, ac gerendas res instruxit. Tum de injunctis illi partibus exhibendaque observantia ad Lubecensem, Raseburgensem, Szerniensem, Caminensem, Pragensem, Olomucensem, Noscensem episcopos, Upsalensem, Gnesnensem, Lundensem archiepiscopos, aliosque inferiores præsules scripsit (*c*). Demum ad coercendam principum ambitionem ecclesiasticas censnras in eos omnes est jaculatus, qui Regis Danorum successorumve jura labefactarent: præterea finitimis Daniæ Regibus populisque publicis literis significavit (*d*) suarum partium fuisse Daniæ invasoribus anathema incutere, cum illud regnum ab Apostolica sede fiduciario jure penderet.

(c) Ep. 912. & reg. post eand. ep.

(d) Ep. 980.

Danis S. A. stipendiaria.

XXXIII. *Charissimis in Christo filiis illustribus Regibus, & dilectis filiis principibus, & universis Dei fidelibus regno Daciæ circumpositis catholicam servantibus unitatem.*

Vetat Honor. objecto anathemate ne quis eam invadat.

Quanto specialius regnum Daciæ ad Ecclesiæ Rom. noscitur jurisdictionem spectare, tanto ad conservationem ejus propensiori studio debemus intendere, quia non immerito multa reprehensione digni existere videremur, si quod est juris Ecclesiæ Romanæ pateremur imminui, vel turbari. Inde est, quod ad exemplar felicis memoriæ Alexandri, & Innoc. prædecessorum nostrorum Rom. Pontificum vobis omnibus sub interminatione anathematis arctius inhibemus, ne quis præscriptum regnum invadere, vel turbare præsumat, aut jura charissimi in Christo filii nostri... illustris Danorum Regis, vel heredum suorum minuere audeat, vel sibi quomodolibet usurpare. Si qui autem nostræ prohibitionis transgressores extiterint, indignationem nostram, & Ecclesiæ Romanæ se noverint incursuros, & anathematis vinculo feriendos. Dat. Later. XVI. *kal. decemb. pont. nostri anno* v.

XXXIV. Complexus iisdem officiis apostolicis Bohemos, quibus Danos prosecurus est, dissensionesque atque discordias inter Pragensem episcopum & Bohemiæ Regem, proceresque jam ante, ut vidimus, exortas compescere studuit scriptis ad Salisburgensem archiepiscopum, & Kirmensem episcopum, & Cisterciensis ordinis abbatem S. Crucis literis: (*e*) *Post diutinam moram, quam venerabilis frater noster Pragen. episcopus apud Apostolicam sedem traxit pro quæstione inter ipsum ex parte una, & .... illustrem Regem, ac barones Bohemiæ ex altera, super decimis, jurisdictione ecclesiastica, ecclesiarum immunitate, ac nonnullis aliis ad ecclesiasticam pertinentibus libertatem, suborta, pro qua etiam ipse Rex & barones excommunicationi, & regnum ejus subjacent interdicto, tandem procuratoribus ipsius Regis & baronum in nostra præsentia constitutis, utraque pars arbitrio nostro libere se commisit*. Et infra.

Nititur episc. Pragens. Otachero conciliare

(e) Hon. l. 4. ep. 678.

Electus controversiæ arbiter fuerat.

XXXV. Ubi subjecit se rem totam cum Cardinalibus contulisse, pacisque formulam conceptis verbis confecisse, a qua eum adversæ partes parum discreparent, Regis procerumque oratores institisse, ut Pragam episcopum mitteret, illum ab Othachero humanissime exceptum iri, fidemque suam sacramento adstrinxisse, se episcopum ad sedem Apostolicam incolumem reducturos, si concordia non coalesceret, aut aliquod sui dignitatisve periculum aditurus videretur, iisque adductum assensisse, atque adeo hæc Salisburgensi archiepiscopo, aliisque imperia fecit: *Interponatis prudenter, & solicite partes vestras ad reformandam concordiam inter eos, quæ si studio vestro mediante provenerit, eadem sufficienti, & idonea cautione firmata, præfatas excommunicationis, & interdicti sententias relaxetis. Alioquin episcopum ipsum ad nos reduci juxta promissum nobilium prædictorum incolumem facientes, easdem sententias præcipiatis usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Dat. Viterbii* XIII. *kal. apr. pont. nostr. anno* IV. Hæc Pontifex ad archiepiscopum, cui etiam mandavit, ut Pannoniæ Regem Constantiæ Romanorum Imperatrici dotalia bona reddere compelleret (*f*).

Injunctum Salisb arch. partes in concordiam adducat.

(f) L. 5. ep. 330. 331.

XXXV. Joannes Sueciæ Rex ob bona eccl. occupata increpitus. Waldemari episc. insignis convers.

Dimovit etiam comitem Ascatiæ fidelium cœtu, cum, scelere immani, abbati Nieubergensi oculos effodisset. Joannem Sueciæ Regem monuit hortatusque est ne res Ecclesiæ occuparet, neve episcopos adulterinos intruderet. Excepit vero paterno sinu Waldemarum episc. qui cum toties olim ob innumera a se commissa flagitia anathemate perculsus fuisset, ægrotus admissorum tandem scelerum pœnitens, veniamque ex Ecclesiæ ritu consecutus, ubi convaluit, nuncio rebus humanis remisso, in Cisterciensi familia se Deo consectarat, quem Hono-

norius Cisterciensibus abbatibus commen-
(a) Ib. ep. 236. davit: (*a*) quo exemplo docemur de
nullius emendatione spem abiiciendam,
(b) Is. 59. cum testetur Isaias: (*b*) *Ecce non est abbreviata manus Domini, ut salvare nequeat.*

XXXVII. Stephan. Rex Serviæ confirmat cum Rom. Eccl. conjunctionem.
Misit hoc anno ad sedem Apostolicam Stephanus Serviæ, & Diocliæ, aliarumque provinciarum Rex oratores, ut exolescentem cum Romana Ecclesia conjunctionem (recepti enim antea ab Innocentio atque a schismate Dioclii, Dalmatæque revocati fuerant) redintegraret, atque has literas observantiæ erga Rom.
(c) Lib. 4. ep. 681. Ecclesiam testes exaravit: (*c*) *Sanctissimo patri, & domino Honorio Rom. sedis Ecclesiæ universali Pontifici Stephanus Dei gratia totius Serviæ, Diocliæ, Tribuniæ,*
Illius ea de re literæ. *Dalmatiæ, atque Obblumiæ Rex coronatus, inclinationem summæ fidelitatis constantia. Quemadmodum omnes Christiani diligunt vos, & honorant, & pro patre, & domino retinent, ita nos desideramus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & vestræ fidelem filium nominari affectans, quod benedictio, & confirmatio Dei, & vestra sit si placet super coronam, & terram nostram semper manifeste, & ob hoc vobis nostrum episcopum Methodium nomine destinamus, ut quidquid ex vestra sanctitate, & voluntate processerit, nobis per latorem præsentium literis si placet rescribatis.* [1]

XXXVIII. Missi in Livoniam & Eston. a Rom. Pont. evang. præcones.
Delibutum ingenti gaudio tam felicibus nunciis fuisse Honorium par est credere, quem etiam admodum recreavit, intueri barbaras gentes atque infidelitatis tenebris obrutas, evangelica luce collustratas mitescere, ac fide suscepta Ecclesiæ sese aggregare. Hi erant Livoniæ, Estoniæ, Prussiæque populi, ad quos excolendos evangelicos præcones illuc mittendos curavit, datis ea de re literis ad abbates, præpositos, priores tum Cistercienses, cum cæterorum ordinum, quos ad industriam in tanto opere collocandam
(d) Ib. ep. 700. his verbis incendit (*d*).

Honorius, &c.

Cum sicut venerabiles fratres nostri Livonen. Selomen. & Lealen. episcopi nostris auribus intimarunt, in partibus Livoniæ duritia cordium paganorum tanquam terra vastæ solitudinis imbre gratiæ divinæ compluta, & ex parte vomere sanctæ prædicationis exculta in eis semen verbi Dei feliciter in segetem pullulet, quin etiam al-
Jussi Cistercienf. tanto operi incumbere. *bæ sint jam regiones ad messem, quæ quidem, Domino dante benignitatem, multa est, operarii vero pauci; expedit, ut alii mittantur illuc metere, quod alii seminarunt, quatenus secundum evangelicam veritatem, qui seminant, simul gaudeant, & qui metunt.*

Cum igitur per Dei gratiam in ordine XXXIX.
vestro sint multi ad hujusmodi opus idonei, charitatem vestram rogamus attentius, & hortamur, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus monachos, & conversos, quos prædicti episcopi vel missi ab eis a vobis duxerint postulandos, illos ad opus ministerii hujus non solum permittatis accedere, verum etiam transmittatis, ut & ipsi erudientes plurimos ad salutem mereantur tanquam stellæ in perpetua æternitate lucere, ac vos retributionis eorum, quam sine vobis nequeunt promereri, participium promerentes possitis apud Deum, & homines commendari. Dat. Viterbii IIIV. *kal. maii pontif. nostri an.* IV. Extat etiam
pontificum diploma (*e*) ad episcopos qui- (e) Ep. 701.
bus Honorius potestatem fecit, ut reli- Solicitati
giosos viros rogato eorum, qui ipsis præ- episcopi
essent, assensu ad inferendum iis popu- dissemi-
lis evangelium mitterent. Quemadmodum nando e-
etiam per eos dies episcopo Revellensi, vangelio
qui ardenti fidei Christianæ amplificandæ operam
studio inflammatus apud ethnicos Estoniæ darent.
evangelium serebat, concessit, (*f*) ut (f) Ep. 689.
quos ad id operis ex iisdem religiosis familiis idoneos nosset, de præpositorum,
ad quos ea de re scripsit, (*g*) licentia (g) Ep. 690.
adduceret.

Tum Prussiæ Christi fideles sacro ba- XL.
ptismate nuper ablutos est cohortatus,
(*b*) ut tanti beneficii memores susceptam (b) Ep.
fidem retinerent, præclara virtutum ope- 733.
ra ederent, ærumnis non frangerentur: Prussos in
quinimo gaudio triumpharent, dignos se fide con-
habitos ab hostibus Christi contumelias firmat.
pati: fidelem Deum ultra vires eos tentari haud permissurum: momentaneum, ac leve tribulationis immensum gloriæ pondus in nobis operari; eos se officiis beneficiisque semper prosecuturum.

Honorius, &c.

Gratias agimus largitori omnium gratiarum, qui propria gloria & virtute vos de variis errorum tenebris in admirabile lumen fidei advocavit, & in regione habitantibus aliquando umbra mortis, revelavit vobis per Spiritum sanctum eum, qui est lux mundi, Filium suum dominum Jesum Christum, ut in agnitione ipsius vias vitæ certissime ambulantes, qui aliquando non populus Dei fuistis, nunc populus Dei sitis, & qui non consecuti misericordiam, nunc misericordiam consecuti, possitis in adoptione filiorum Dei merito gloriari, be-
re-

NOTÆ [1] IN Annalibus contractis post fragmentum literarum Stephani regis Serviæ additur. *De-*
(a) In MS. *eo Thomas archiepiscopus Spalatinus* (*a*) *qui tunc scribebat hæc tradit.* Stephanus Do-
hist. pon- minus Serviæ, sive Rasciæ qui Megajupanos appellabatur, missis apocrisariis ad Romanam se-
tif. Sa- dem impetravit ab Honorio summo pontifice coronam regni, direxit namque legatum a late-
lonitan. re suo, qui veniens coronavit eum, primumque constituit regem terræ suæ. MANSI

veditatem incontaminatam in cœlis, & immarcescibilem adeptari.

XLI. Apostalica ad eos exhortatio. *Quapropter universitatem vestram monemus in Domino, & hortamur, quatenus vos ipsos dignos divinæ vocationis reddentes, cum omni timore Domini stetis in fide viriliter & constantes, exercendo fidei opera in virtute, non contristati aliquibus tribulationibus, quæ ad tempus sunt, sed lætati potius, quod digni habiti estis pro nomine Jesu contumelias sustinere. Fidelis enim Deus non patietur vos tentari ultra quam sustinere possitis, sed faciet cum tentatione proventum; quia quod momentaneum est, & leve tribulationis immensum vobis pondus gloriæ operatur. Sic enim clarificabitur Christus in vobis, si vos irreprehensibiles conservantes, gentem vestram, secundum carnem, ad æmulationem provocaveritis veritatis, ut in eo, quod nunc de vobis, tanquam de malefactoribus forte detrectat, tandem ex bonis operibus vos considerans ad Dominum convertatur, & vos lucrifacientes animas multas Deo coronam gloriæ mereamini potiorem. Nos autem, qui vos, tanquam filios benedictos a Domino, gerentes in visceribus charitatis, confidimus, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem domini Jesu Christi, vobis in omnibus, quibus possumus, libentissime assistemus, omne vobis solatium, & auxilium impensuri: & quoniam in libertatem vocati estis adepti gratiam filiorum, vos conversos, & cæteros ad Dominum convertendos in omni conservabimus libertate, aliisque dignis favoribus prosequemur, quia non commodum rerum temporalium, quod cito periret, sed lucrum quod erit perpetuum, in vobis quærimus animarum, &c.* Pollicetur cum sacrum in Sarracenos bellum confectum erit, crucesignatos adversus infideles septentrionales immissurum: jam Christianorum vires distrahi non potuisse, ne debilitatæ utrobique fatiscerent. *Dat. Viterb. VIII. id. maii pont. nostri an. IV.*

XLII. Nicolaus sacerd. dum euchar. ferret cæsus miraculis fulget. Triumphavit vero in Suecia de impiorum crudelitate editis pluribus miraculis sacerdos sanctissimus Nicolaus nomine, qui dum Eucharistiam ægroto deferret, a sicariis obtruncatus fuerat, cujus memoriæ cum templum poneretur, rogatus Pontifex ab Scarensi episcopo, ut illud ad pelliciendam fidelium pietatem alicujus sacræ indulgentiæ præmio decoraret, concedendæ illius episcopo facultatem tribuit. (*a*) Cui etiam injunxit, ut clericorum audaciam coerceret, (*b*) qui cæde facta, habituque abjecto uxorem ducebant: tum ut pravas quasdam consuetudines abrogaret, ob quas illius regionis viri, uxoribus in adulterio deprehensis, iisque repudiatis, novis se affinitatibus implicabant, & patrem eadem pœna cum matre quæ filium in lecto casu oppressisset, comprehendebant, quæ Honorius hæc utpote ab ratione penitus abhorrentia improbavit (*c*) vetuitque. Per ea etiam tempora in iis regionibus pravum morem penitus abolendum statuit (*d*), quo plus aquæ, quam par erat vino contra traditum servatumque in ecclesia Dei ritum sacrificio missæ adhibebatur: qua de re ad archiepiscopum Upsalensem scripsit.

(*a*) *Lib. 5. ep. 262.*

(*b*) *Ibid. ep. 256.*

Abrogatæ nefariæ Suecorum consuetudines.

(*c*) *Ep. 159. 174.*

Vetitum ne plus aquæ quam par sit vino misceatur.

(*d*) *Ep. 172. Habetur c. perniciosus ex. de celeb. miss.*

XLIII. Hoc anno Pontifex (*e*) episcopum Portuensem legationis munere adversus hæreticos in Galliis fungentem, gravibus curis oppressum solatus est, (*f*) atque episcopos ecclesiæ Narbonensis suffraganeos laboris & gloriæ socios adjunxit (*g*).

(*e*) *Ep. 133.*

(*f*) *Ibid.*

(*g*) *Ep. 134.*

Eodem anno Giroldus abbas Cluniacensis ecclesiæ Valentinæ præficitur, [1] qui postea Hierosolymitanus patriarcha creatus est; auctor enim Cluniacensis chronici hæc de eo scripta reliquit (*h*): *Giroldus sive Girondus anno MCCXX. ex abbate Cluniacensi fit episcopus Valentinensis, & postea fuit patriarcha Hierosolymitanus. Obiit VII. id septembris: jacet juxta sepulcrum Domini Hierusalem; cujus anno secundo congregatus est exercitus Domini in Accon & antequam prædicarent crucem in Saxonia, apparuit triplex forma crucis in aere, & in medio illarum apparuit crucis patibulum figuram hominis habens in eo suspensum cum infixione clavorum in manibus & pedibus & capite incoronato.* Sic ille, qui de eodem prodigio videtur loqui, quod suo loco ex Parisio narravimus. (*i*)

(*h*) *Chron. Clun. MS.*

prodigium cœleste.

(*i*) *Ann. 1217.*

XLIV. Curæ Honorii in informando institutis optimis Henrico. Jam ad Anglicanas res sermonem traducamus: solicitam curam gerens Pontifex pro adolescente Rege pupillo crucesignato, sibique in tutelam tradito, ipsum in primis a prudentibus honestisque viris optime instituendum, erudiendumque curavit, eaque de re cum Pandulpho Norvvicensi electo, legato Apostol literis agere, (*k*) tum dare operam, ut nemo illius res invaderet atque omnia per fraudem aliave ratione intercepta restituerentur. Cui rei testimonio sunt plures epistolæ (*l*) ad eumdem legatum aliosque datæ, in quarum altera Isabellam Re-

(*k*) *Lib. 4. ep 751.*

Tuetur illius jura.

(*l*) *Ib. ep. 754. 755. 767 & l. 5 ep. 35. 145. 295.*

NOTÆ [1] Giroldus iste e Valentino episcopatu ad Hierosolymitanum evectus quidem fuit, sed certius ejus translationis annos definiri haud liquido potest. Cum tamen apud Sammartanos tanquam episcopus Valentinus subscriptus legatur chartæ cuidam donationis factæ eidem ecclesiæ anno 1224. & anno sequenti 1225. mentio de illo patriarcham jam agente fiat in literis Honorii, de quibus Raynaldus ad eumdem annum num. 8. ex his resultat dignitatem illam inter annum 1224. & 1225. adiisse. MANSI

(a) Lib. 5. ep. 244.

Regis matrem gravissime arguit (a) Henricum filium infestaram esse, quæ res dictu incredibilis, ipsique Pontifici admodum insolens visa est; contra vero vicecomitis Lemovicensis aliorumque fidem collaudat, Regis causam adversus matrem propugnasse. Legato etiam, de quo paulo ante mentionem fecimus, mandavit (b) ut denarium B. Petri, ac vigesimam cogendam, atque ad se transmittendam diligenter satageret, cum ærarium pontificium in submittendis crucesignatis Hierosolymitanis subsidiis exhausisset, atque etiam eam ob causam alieno ære admodum premeretur.

(b) Ib. ep. 35. Reposcit denarium S. Petri.

XLV. Translatio corp. S. Tho. Cant. arch.

XLV. Hoc anno corpus S. Thomæ archiepiscopi Cantuariensis summo Pontifice approbante in digniorem locum translatum esse indicat Henricus Stero (c). At sane Pontifex extremo anno ad priorem & conventum ecclesiæ Cantuariensis diploma dedit, ubi hæc de hujusmodi translatione, divinisque beneficiis ejus intuitu divinitus impertitis (d): *Cum, sicut vobis referentibus intelleximus, archiepiscopi, & episcopi, qui ex diversis locis ad translationem corporis ipsius martyris convenerunt, accessuris infra quintum decimum diem ad solemnitatem translationis ejusdem, quibus nos ipsi dies relaxavimus quadraginta de injunctis eis pœnitentiis, diversas remissiones duxerint faciendas, vestris nos precibus inclinati, quod super hoc a nobis, & ipsis factum est decernimus, quo ad unius anni, & prædictorum quadraginta dierum remissionem perpetuis temporibus valiturum. Datum Laterani* xv. *kal. januar. pont. nostri anno quinto.* [1]

(c) Stero in annal. apud Canis. antiq. lect. to. 1. p. 247.
(d) Hon. l. 5. ep. 23. 24.

Indulgentiæ celebritati assistentibus proposita.

XLVI. Abrogatum Dublinen. archiep. legationis officium.

XLVI. Interea sedato jam magno in Hybernia concitato tumultu, cum omnes, relictis Ludovici Galliarum Regis primogeniti partibus, ad Henricum se contulissent, Pontifex archiepiscopum Dublinensem legationis onus ad rebelles comprimendos injunctum deponere jussit (e); eodemque Jacobum capellanum ac pœnitentiarium suum legatum misit, virum, ut ait, scientia ac religione probatum, quo pullulantia ibi vitiorum germina, adhibita falce apostolica resecaret, qua de re tum ad archiepiscopos, cæterosque Hyberniæ præsules, tum ad Regem Scotiæ (f) Regemque Ultoniæ & Connatiæ (quem etiam in fidem susceperat (g)) tum postremo ad legatum ipsum (h) scripsit.

(e) Ib. ep. 800.
(f) Id. l. 5. ep. 13. 14.
(g) Id. ib. ep. 212.
(h) Id. ib. ep. 22. 23. 24.

Eodem anno Alexandrum Scotiæ Regem in colloquium cum Rege Anglo apud Eboracum venisse, deque Joanna illius sorore in matrimonium ducenda egisse, tradit Matthæus Parisius (i), qui tum matrimonium nuptiasque in annum sequentem conjicit. Verum illos hoc ipso anno affinitatem solemni ritu junxisse testatur Pontifex literis ad Norwicensem electum Apostolicæ sedis legatum supra laudatis (k) quibus id sibi gratissimum fuisse affirmat.

Alexander Scotiæ Rex jungit affinitatem cum Henric.

(i) Par. hist. Angl. hoc ann.
(k) Hon. l. 5. ep. 35.

XLVII. Hugo ep. Lincoln. adscriptus SS. catalogo.

XLVII. Addit Parisius Honorium hoc eodem anno in sanctorum numerum retulisse Hugonem episcopum Lincolniensem, eaque de re ad universos Christi fideles literas (l) dedisse: *Cum sanctæ recordationis Hugonem Lincolniensem episcopum, quem sicut nobis plenarie constat, divini muneris largitas tam in vita, quam etiam post vestem mortalitatis exutam insignium miraculorum multitudine illustravit, sanctorum catalogo adscripsimus, universitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, quatenus ejus apud Deum patrocinia devote imploretis: ad hæc statuentes, ut die depositionis ipsius, ejusdem festivitas annis singulis devote de cætero celebretur. Dat. Viterbii* XIII. *kal. maii pontif. nostri an.* IV.

(l) Ext. apud Par. hist. Angl.

XLVIII. Huguicio collector vigesimæ legati munus sibi arrogat. Coercetur ab Honorio.

XLVIII. Dum hæc a Romano Pontifice decernuntur, Huguicio ejus subdiaconus & capellanus ad vigesimam, quæ in sacro contra Sarracenos bello erat consumenda, colligendam ab ipso Pontifice in Hispanias missus, legationis munere sibi impudenter arrogato, multa immania summo Apostolicæ sedis dedecore facinora perpetrabat: quibus Honorius illico occurrere, audaciamque hominis infringere atque adeo archiepiscopo Tarraconensi adversus illum inquireret imperare, (m) ne scelerum ipsius infamia in Romanam Ecclesiam redundaret. Rodericum vero Toletanum redarguit (n) Huguicioni favisse, quem etiam cum adversus Mauros, uti

(m) Ep. 790.
(n) Ibid.

NOTÆ

[1] Celebris hæc translatio corporis S. Thomæ Cantuariensis scriptores frequentes meminerunt; habita fuit hoc anno die nonarum julii, ut inter cæteros scribit Trivetus in chronico. Cum autem dies illa nec dominica fuerit, nec solemni alicui memoriæ celebris, hic eruitur desiisse jam ætate illa morem anteactis sæculis familiarem, translationes illas cæteraque id generis solemnia dominicis, vel festis diebus agendi. Quod & in conciliis hujus, & sequentium sæculorum animadverti. Ita concilium Parisiense anno 1224. die sabbati VII. id. decembris cœpit, eidemque sabbati diei, VI. id. novembris, exordium concilii Melodunensis assignatur. Exempla hujus plura suis locis dabimus.

Sed ut ad translationem corporis S. Thomæ redeamus, interfuisse huic episcopos plures affirmant omnes; at Johannes Iperius in chronico S. Bertini Anecdot. Martenii to. III. col. 702. plus aliquid commemorat, tradit enim adfuisse cum episcopo Cantuariensi, Willelmum Remensem, atque insuper episcopos XXIII. cum abbatibus quamplurimis. MANSI

uti constituerat, proficisci nequiret, vigesimam eam ob causam receptam restituere jussit. (a) Tum Judæum quemdam Barchinonensem Azzachum oomine atque Aragonum Regis Alfachimum appellatum, ab usuris alienum, catholicorumque studiosum, tum ab ipso tum ab episcopis rogatus, patrocinio apostolico arcendum minime censuit, dato ad illum diplomate, (b) in quo Romanæ sedis erga infideles, ut eos ad Christi obsequium pelliciat, humanitatem & clementiam his verbis explicat: *Sedes Apostolica pia mater ubera charitatis, quibus filios suos nutrit, ad alienos interdum studio pietatis extendit, quos locum sui tabernaculi dilatando in fide nititur parturire, ut si forsan ad æmulationem quomodolibet provocati in adoptionem veniant filiorum, Christusque formetur in illis, & ipsi conformentur eidem, adorentque ipsius pedum vestigia, qui ei aliquando detrahebant. Dat. apud Urbem veterem VII. kal. septembr. pontif. nostri anno* V. Hæc Honorius: qui suis ad Regem literis (c) illud in Azzachum beneficium se contulisse testatur, memoratoque archiepiscopo mandavit, tum ut illum vexari non permitteret, (d) tum ne Judæos nova signa gestare compelleret (e).

(a) Ep. 701.
Judæus in Apost. client. susceptus.
(b) Lib. 5. ep. 60.
(c) Ib. ep. 61.
(d) Ep. 87
(e) Ep. 204.

XLIX. Verum quanquam Honorius, ab Rege postulatus, hac in re morem illi gessit, reprehendit tamen, dum legationes ad Miromemelinum ejusque imperio subjectos decerneret, eam provinciam Judæis demandare consuevisse, qui magno Christianorum damno, ipsorum consilia Saracenis proderent: quocirca Pontifex Regem ipsum monere, (f) hortarique, fidelium opera in ea re uteretur; non fieri verisimile, ut qui a Christi fide tantopere abhorrerent, se Christi cultoribus fidos exhibeant; eaque de re ad Tarraconensem archiepiscopum Barcinonensem atque Ilierdensem episcopum scripsit, ut Regem ab imponendo Judæis eo munere avocarent, cumque Legionis, Castellæ, ac Navarræ Reges in obeundis hujusmodi legationibus Judæorum opera uterentur, ab ea re literis apostolicis deterruit (g) ac Toletanum arch. A. S. in Hispania legatum ac Palentinum, Burgensem, Legionensem, Zamorensemque episcopos a fœdissimo ac pleno periculi exemplo eos Reges monitis abducere jussit (h).

Objurgatur Rex Aragon. Judæis oratorum munus committere.
(f) Ep. 166.
Monet quantum ex eo discrimen impendeat.
(g) Reg. post eand. ep.
(h) Reg. post. eand. ep.

L. Percellendus asperioribus monitis fuit Lusitanus, qui gravissimis facinoribus regium decus inquinarat; ob quæ e fidelium cœtu ablegatus fuerat. Quem effrenato furore in ecclesiarum bona grassantem hisce literis (i) Honorius apostolica constantia arguit, atque ad officium & resipiscentiam revocare est conatus.

Rex Lusit. arguitur ecclesiasticos oppressisse.
(i) Ep. 296.

Quod solitæ salutationis alloquium tibi salutis propriæ contemptori subtrahimus, tua culpa merenda meretur, quæ te jam a communione fidelium separavit. Cumenim sciat, vel scire debeat, quod omnis est ab Omnipotente potestas, qui solus habet in regno hominum potestatem, & quemcumque vult suscitat super illum regiæ dignitatis potentiam, quam gratis a Domino accepisti, debueras in ejus beneplacitis exercere, servando justitiam, quæ Reges exaltat, & sectando quæ valeat ad omnia pietatem, ut de gratia in gratiam, & de virtute proficiens in virtutem; regnum terrenum commutares felici commercio in æternum, quod Deus eum diligentibus repromisit; & infra: ubi patrata ab ipso scelera in oculis defixit, redactam in servitutem sponsam Christi ecclesiam, imposita monasteriis, xenodochiis, ecclesiis, aliisque locis piis intoleranda vectigalia, fœdissimos adulterarum amores, quibus se contaminarat, laxatum crudeliter furorem in Bracharensem archiepiscopum a tot sceleribus paterna cura revocare molientem; contemptas censuras ecclesiasticas, occupata archiepiscopi bona, eversas domos, excisas vineas, evulsas arbores, denique agros ferro ac flamma vastatos, subiicit.

LI. *Et nunc, Rex intellige, sunt hæc opera catholici principis, an tyranni? Utinam saltem exemplo Pharaonis Regis Ægypti, qui veri Dei notitiam non habebat, inter sanctum discerneres, & prophanum, ne ad subjugandas tibi res ecclesiasticas inhiares, cui cum per Joseph tota terra Ægypti fuerit subjugata, sola terra sacerdotum remansit libera, & excepta: quin etiam sacerdotium statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. Vel utinam Ozæ pœna, te ne ad sancta manum extenderes, terruisset, qui pro eo quod arcæ inclinatæ manum apposuit, ut sustentaret eamdem, percussus obiit, Domino ulciscente; cum ex culpa simili similem, immo ex graviori graviorem debeas formidare vindictam. Sed ad hæc cur in archiepiscopum, virum utique literatura, & honestate conspicuum, desævisti? Nonne Nathan propheta David Regem corripuit, increpando; & Isaias Ezechiæ dixit: Morieris tu, & non vives; & tamen neuter inde injuriam pertulit, sed honorem? Et quidem quantum eumdem archiepiscopum intendis gravius persequi, tantum sibi causam das gratiæ ac gloriæ potioris, cum beati sint, qui persecutionem propter justitiam patiuntur; sed præter periculum animæ, quod quasi serio tibi paras, famam tuam enormius dehonestas, multis dicentibus: Ecce homo qui sibi Deum non posuit adjutorem, sed speravit in multitudine divitiarum suarum & in sua prævaluit vanitate.*

LII. *Ut autem vel nunc fosso pariete mentis tuæ, illuminet Dominus cor tuum radio ratio-*

Incussæ illi minæ.

tionis, & visis abominationibus tuis pessimis, abominatus easdem reiicias, & ad salutaria dirigaris; celsitudinem regiam rogamus, monemus, & hortamur attente, obsecrantes per aspersionem sanguinis Jesu Christi, quatenus culpas tuas humiliter recognoscens converti festines ad Dominum, &c. Hortatur ut vitiorum cœno emergat damnaque illata farciat: ni crimina expiet, significat Palentino, Astoricensi, Tudensique episcopis illius anathemate, ac regni interdicto feriendi impositam provinciam: Bracharensis archiepiscopi sententias auctoritate Apostolica confirmatas fuisse. Cumque annus ex suscepta ab illo anathematis nota effluat, juste posse perhorrescere, ne illios subditi sacramenti religione liberentur, ipsius studiosi coosortio fidaliom pellantur, regnique jura in iovasores transfundantur. *Datum Later. xi. kal. januar. pont. nostri an. v.*

LIII. Res orientales.

Superest ut ea aggrediamur, qoæ pro Christi fidelibus orientalium regionum Rom. Pontifex peregit, præter ea enim, quæ apud Fridericum Imperatorem, ut vidimus, egit, Conradum scholasticum Maguntinum ac pœnitentiarium suum in Germaniam legavit, (*a*) quo crucesignatos, ac Fridericum ipsum ad sacrum iter arripiendum pro concione impelleret, quamquam a vafro & Christiani nominis causæ parum vel nihil solicito principe pontificia diligentia elusa est. Postea vero cum nuocios ac literas ab exercitu Christiano apud Damiatam commorante accepisset, ac subsidio prompto egere agnovisset, Conradum, de quo mentio edita est, monuit, (*b*) Crucesignatos ad traiiciendum vehementius incenderet. At pontificias literas hæc, aliaque scitu dignissima complectentes in medium afferre operæ pretium existimamus.

(*a*) Lib. 4. ep. 744. 745. 843.

(*b*) Lib. 5. ep. 234.

Honorius, &c.

Christianus exercitus apud Pelusium debilitatus.

Venerabilis frater noster.. Albanensis episcopus A. S. L. nec non dilecti filii universus exercitus Christianus existentes apud Damiatam in servitio Jesu Christi, suis nobis nunciis & literis intimarunt, quod nunc majori, & maturiori succursu, quam unquam indiguerit, indiget Terra sancta, cum multis de partibus illis reversis ad propria Christianus exercitus sit nimium rarefactus; ita quod nisi novis bellatoribus celeriter instauretur, non solum terram Sarracenorum aggredi non audebunt, verum etiam vix poterunt parta tueri: quin etiam timent, ne in manibus hostium relinquantur in universorum Christi fidelium opprobrium sempiternum, & in perditionem perpetuam modicæ terræ transmarinæ, quæ adhuc a Christi fidelibus obtinentur. Et infra:

LIV. *Ad hæc, ut læteris nobiscum, & alios lætifices audientes, noveris, quod charissimus in Christo filius noster Fridericus Romanorum Imperator illustris & Rex Siciliæ, nuper in dominica, quæ præcedit dominicam de adventu, in omni pace ac tranquillitate suscipiens de manibus nostris Imperii diadema, in omni devotione, affixit suis humeris publice signum crucis, præstito ex intimo mentis fervore corporaliter juramento, quod in proximo futuri mensis augusti passagio transfretabit, auctore Domino, in subsidium Terræ S. venerabilis quoque frater noster Meten. episcopus imperialis aulæ cancellarius, & dilecti filii nobiles viri.. dux Bavariæ, ac Vvarnerus de Bollandia dapifer, nec non alii marchiones, comites, barones de Theutonia & Apulia plures quam quadringenti, & cum eis numerosa militum & peditum multitudo, recepto palam Crucis signaculo, in proximo passagio martii se transfretaturos in prædictæ terræ subsidium devoverunt. Propter quod expedit, ut crucesignati, & crucesignandi ad transfretandum sine omni mora festinent, quatenus coadunatis viribus procedentes facilius, ut speramus, auctore Domino inimicos nominis Christiani valeant profligare. Dat. Later. v. kal. decemb. pont. nostri anno v.* Ut Conrado pœnitentiario in Germania subsidii crucesignatorum contrahendi partes commisit, Ita idem in Anglia Pandulpho Norvvicensi electo Apostolicæ sedis legato, (*c*) atque in Alsatia Constantiensi episcopo (*d*) munus injunxit, ut nimirum earum regionum crucesignatos ad sacram expeditionem obeundam cogerent, Januenses subiratos, quod secus Damiatæ (*e*) captæ consultum provisumque esset, quam ipsis videretur, adhortari ne propterea Terræ sanctæ subsidio esse cunctarentur, motuam populorum concordiam conciliare, (*f*) ne auxiliis illi submittendis impedimento essent, idque genus alia gerere (*g*).

Spem incitat Pelagio Friderici adventus.

(*c*) Lib. 4. ep. 756.

(*d*) Lib. 5. ep. 68.

(*e*) Ib. ep. 10.

(*f*) Ibid. ep. 254.

(*g*) Lib. 4. ep. 807. & l. 5. ep. 48. 212. 291.

LV. Joan. Rex. Hierosf. Pelusio in regnum se recipit.

Interea ad sedem Apostolicam defertur Joanoem Hierosolymorum Regem, Damiata ad civitatem Acconensem cum suis se subduxisse: veritusque ne ejusmodi profectio Christianæ rei periculum aliquod crearet, ad ipsum in officio continendum hanc epistolam exaravit (*h*).

(*h*) Ib. ep. 26.

Jo. Regi Hierosf. illustri.

Excitatur ab Hon. ad cœpta prosequenda.

Audivimus te secessisse a partibus Damiatæ & ad civitatem Accon collectis tuis viribus accessisse, quod si eo proposito, & consideratione fecisti, ut paganorum partes illas infestantium incursibus obvies, & conatus elidas, tuam commendamus in Domino providentiam, maxime si Christiani a parte illa usque adeo infestantur, quod tanto videantur auxilio indigere. Porro alias regiam magnificentiam non deceret aliis pro fide Christiana pugnantibus, te vacare quieti, vel negociis specialibus occupari. Illud profecto credere non valemus, quod

quod quidam somniant, te contra regnum Armeniæ velle arma movere; cum credamus tantam esse in regia serenitate prudentiam, quod perspicue vides, quantum periculum, quanta jactura, quanta confusio per hoc evenire posset fidelibus constitutis in partibus orientis, ac toti populo Christiano, & quantum Apostolicæ sedi, & universis fidelibus te redderes odiosum, si nunc totius orbis Christiani viribus pro succursu tuo, & Terræ sanctæ concussis, tu communi utilitate postbabita intenderes speciali, quæ nisi communi promota feliciter, non posset stabiliter promoveri.

LVI. *Licet igitur confidamus, quod tu hæc prudenter attendens, evitabis aliquid attentare, per quod perire, ac evacuari posset totus labor, quem hactenus pro Terra sancta subiit populus Christianus, ex abundanti tamen sub obtentu gratiæ divinæ, ac nostræ, & sub anathematis pœna tibi auctoritate præsentium districtissime inhibemus, ne hoc tempore aliquatenus arma moveas contra ipsos Armenos, aut quoslibet alios Christianos, sed studeas, ut tota Christianitas ultramarina in unitate consistat, & venerabili fratri nostro P... Albanensi episcopo A. S. L. qui strenuitatem tuam frequenter suis nobis literis commendavit, sicut personæ nostræ reverenter intendens studeas, quod commune populi Christiani negotium desideratum largiente Domino consequatur effectum; postmodum tuis specialibus commodis operam diligentius utiliusque daturus. Alioquin, quantumcumque tuam diligamus personam, & deferre regiæ dignitati velimus, contra tamen communem utilitatem, immo contra ipsum Deum deferre tibi, vel cuiquam alii non possemus. Datum apud Urbem veterem III. idus aug. pontificatus nostri anno V.*

Monetur Pelagio obtemperet.

LVII. Sane Joannem Jerosolymorum Regem Armeniæ regnum ad uxorem suam jure hereditario pertinere contendisse apostolicum diploma (*a*) ostendit; namque Pontifex suppliciter ab eo rogatus, uti regnum ipsi confirmaret suum illi jus auctoritate apostolica stabilivit ac firmavit, IV. nonas febr. pontificatus anno IV. hoc ipso scilicet. Verum Raymundum Antiochiæ principem & crucesignatum, idem Armeniæ regnum ad se spectare censuisse, [1] utque adeo nuncio ad Honorium misso petiisse, uti Pelagius Albanensis episcopus, & Apostolicæ sedis orientalibus in

Prætenta ab illo nonnulla in Armeniam jura.

(*a*) *Lib.* 4. *ep.* 662.

NOTÆ [1] QUid juris in regnum Armeniæ sibi vindicaret Johannes rex Hierosolymæ, optime explicat Oliverius ad hunc annum. Postquam enim narravit regis illius ab exercitu recessum causantis expeditionem in Armeniam, addit. *Filiam enim Leonis habens regis Armeniæ defuncti uxorem,* (quam Isabellam appellant historici) *regnum, ut dicitur, affectavit regionis illius, sed spe sua frustratus a baronibus Armenorum non est admissus.* Æmulum habuit Rupinum Antiochiæ principem, de quo sæpe alibi in annalibus, & in adnotationibus nostris, quem Leo ipse Armeniæ rex in quodam diplomate Melitensi relato in codice Melit. n. C. nepotem, & heredem suum appellat. Postmodum vero, nescio qua de causa, idem rex abjecto Rupino in regni spem filiam suam minorem accivit. Ita enim Oliverius narrationem suam prosequitur. *Rupinus etiam princeps Antiochenus idem regnum appetebat, quem catholicos,* (ita enim patriarcham suum appellant Armeni) *primas nominatæ gentis in Thoso civitate potenter obsedit, & comprehensus, incarceratus ibidem vitam finivit. Favens autem juniori filiæ Leonis regis, cui pater ante mortem suam principes regni jurare fecit fidelitatem. Catholicos modico tempore post defunctus.* Hæc Oliverius, cui fere consonat Bernardus thesaurarius de acquisit. Terræ sanctæ cap. CCV. Rer. Italic. to. VII. col. 843. qui & historiam rejecti ab Armenis Johannis hanc narrat: *Interim* (dum Johannes adhuc cum sacra militia ageret) *nuncii ad regem Johannem venerant, significantes socerum suum Armeniæ regem viam universæ carnis ingressum. Rex igitur causam discessus sub hujusmodi titulo libenter amplexus, ob ortam videlicet inter eum, & legatum discordiam, non sine multorum displicentia, in Armeniam profectus est. Sed cum regni primores dicerent se illum non recognituros in dominum, nisi demum quondam regis domini eorum filiam, suamque conjugem cum eo non viderent, reversus est Accon, ubi commorabatur regina, ut eam secum in Armeniam duceret, regni jura percepturus. Porro secus evenit. Suggestum quidem illi fuit reginam ipsam necem regis filiæ, quam ex altera uxore quondam Marchionis Conradi relicta genuerat, procurasse veneno. Propter quod rex corde nimium amaricatus tantis eam afferit verberibus, ut exhalaret misere spiritum. Nec in Armeniam reversus est, per annum moratus Accon.* Eodem pariter anno, & tempore obiisse reginam Johannis uxorem (quam Isabellam appellari supra notavimus) tradit Oliverius, sed causam hujus obitus non exprimit, quin & morbo naturali extinctam indicare videtur, cum afferat una cum matre filium parvulum decessisse, quem sane verberibus a patre confectum fuisse nemo crederet.

Ex testimonio Bernardi thesaurarii mox relato constat Leonem sive Levonem Armeniæ regem hoc anno decessisse, eique sequenti anno mense junio, teste Oliverio, successor datus est Philippus filius Boamundi principis Antiochiæ, qui ducta in conjugem filia Leonis defuncti regnum dotis jure accepit. Sed brevi rebus præfuisse oportet, cum Haiton Armeniæ princeps maritus filiæ Leonis, ejusdem forte, quæ ante nupserat Philippo, vel alterius, annis quinque supra quadraginta regnaverit, dein corona in filium Tivonem translata, ipse monachum induerit & non diu post decesserit. Obitum hunc cum anno 1270. Haiton historicus, qui chronicon orientale circa annum 1300. scribebat, composuit. Chronicon illud Italice prodiit in secundo volumine collectionis Rhamnusii, & Gallice in tomo II. operis *Recueil des Voyages curieux, a Leide* MDCCXXIX. Hæc si demantur, regno Philippi non ultra triennium superest. MANSI

in oris apud exercitum Christianum legatus, regni insignia sibi conferret, ostendunt literæ (*a*) ipsiusmet Pontificis, qui rem totam legato permisit. Nec prætermittendum videtur, intentum sacro parando subsidio Honorium ingentem pecuniæ vim cogendam, atque ad memoratum Albanensem episcopum transmittendam curasse: cui rei testimonio plures pontificiæ literæ, cum ad eum, tum ad alios hoc anno (*b*) exaratæ.

(*a*) *Hon. l. 5. ep. 263.*

(*b*) *Ib. ep. 785. 786. 793. 795. & l. 5. ep. 18.*

LVIII. Lit. Templar. magistri de Ægyptiacarum rerum statu.

Hoc interim spatio, quo in statu nostræ res in orientalibus oris essent constitutæ, epistola hæc a Petro e Monte Acuto magistro militum templi, qui aderat ad episcopum Elyensem docet: *Noveritis quod in primo passagio post captionem prædictam apud Damiatam tot peregrini applicuerant, quod una cum residuo remanentis exercitus possint sufficere ad munitionem Damiatæ, & defensionem castrorum. Dominus quidem legatus una cum clero promotionem exercitus Jesu Christi præoptans populum pluries ac diligenter admonuit de faciendo equitatu super infideles: sed barones exercitus tam transmarini, quam cismarini considerantes, quod gentes exercitus ad munitiones dictarum civitatum & castrorum, & ad progressum faciendum ulterius ad Christianitatis utilitatem non possent sufficere, in hoc consentire noluerant. Soldanus enim Babyloniæ cum infinita perfidorum multitudine non longe a Damiata castrametatus super utrumque fluminis brachium pontes construxit, ad impediendum Christianorum progressum. Qui cum tanta multitudine ibidem expectat armatorum, quod maximum periculum de ulterius equitando fidelibus immineret, veruntamen civitatem prædictam & castra fossatis, & littus undique munivimus, expectantes a Domino consolari per subsidium nobis advenicus in succursum.* Et infra:

Sarraceni magnis viribus Christianorum progressus abrumpunt.

Expectavimus jam diu Imperatorem & nobiles alios, per quos speravimus relevari, in quorum adventu opus multorum manibus inchoatum ad finem sperabamus perducere optatum. Si vero de spe succursus hujus in proxima æstate, quod absit, frustraremur utraque, terra Syriæ videlicet & Ægypti tam ista, quæ nuper est acquisita, quam illa, quæ diu possessa est, in casu dubio sunt constitutæ. Nos itaque & aliæ gentes cismarinæ tot & tantis sumptibus in exequendis Jesu Christi negociis adeo prægravamur, quod ad consuetas expensas non sufficimus, nisi divina clementia, & fidelium virorum subsidio nobis in proximo succurratur. Datum Accon. XII. kal. octob. Hactenus Petri epistola, quam refert Parisius (*c*) anno insequenti; verum in hunc conjiciendam esse illud demonstrat; quod Petrus ipse dum hæc XII. kalend. octob. scribebat, Accone morabatur, neque adhuc, ut indicat, Damiata in deditionem Sarracenorum venerat: verum id facile eventurum timebatur, nisi tempore æstivo proximo Fridericus Imp. aliique nobiles, uti sperabatur, suppetias tulissent. Cæterum Sarraceni sequenti anno sub initium septembris Damiata potiti sunt.

LIX. Querelæ illius de Friderici mora.

(*c*) *Matt. Par. hist. Angl.*

Hoc interim spatio duas etiam epistolas ad Joannem Columnam tituli Sanctæ Praxedis presbyterum Cardinalem, Apostolicæ sedis in orientali Imperio legatum Pontifex scripsit, quarum altera hortatur (*d*) ne ex patriarchæ Imperatorisque Constantinopolitanorum morte nimium dolorem contrahat, neve animum abiiciat, sed munus strenue administret: altera vero mandat, (*e*) ut Demetrium Regem Thessalonicensem, ejusque regnum solicite & peramanter foveat ac tueatur.

(*d*) *Hon. l. 4. ep. 836.*

(*e*) *Id. l. 5. ep. 23.*

I. INgemuit Christianus orbis expugnatum tanto apparatu bellico, tantisque laboribus Pelusium inopino casu in potestatem infidelium anno Servatoris millesimo ducentesimo supra vigesimum primum indictione nona recidisse, victorem exercitum e tot Christianis nationibus diversis conflatum non Sarracenorum potentia, sed astu bellico undique Nili eluvionibus circumfusum ad deditionem compulsum fuisse, conceptasque recuperandæ Terræ sanctæ ac latius circumferendi in Ægypto Christiani nominis spes infelicissime evanuisse. Verum antequam tantæ calamitatis seriem exponamus, afferendum videtur, quanto studio, opera & solicitudine incubuerit Honorius, ut occidentales ad sobmittenda auxilia adduceret. Non ille otio quietique, ut ex literis (a) ad Albanensem episcopum A. S. L. daris patet se permittere, aut segniter agere, sed in ea omnes nervos industriæ, diligentiæque suæ contendere, atque adeo Christi fidelium animos ad nomen sacræ militiæ dandum accendere, quique jam dedissent, ad profectionem impellere, inertes monitis minisque urgere; præterea imperatam pecuniam cogere, eamque nostris pro Christiana religione adversus hostes fidei, orienralibus in regionibus decertantibus una cum militaribus copiis subsidio mittere, ut plures ipsius epistolæ hoc anno exaratæ illustrant. In primis archiep. Rothomagensem ejusque suffraganeos monet, (b) ut eoncionatoribus, qui jussu suo e suggestis Christi fideles ad nomen militiæ sacræ dandum cohortati erant injungererur, provinciam suam strenue obirent, ardenterque Christianos ad arma pro religione capessenda inflammarent (c), Conradum eapellanum ac pœnitentiarium suum quamvis episc. Hildesemensem renunciatum (cujus ratam habet electionem) excitavit ne demandatum sibi prædicationis munus negligeret, (d) Saxoniæ vero ducem (e) ut suam illi operam commodaret, auxiliumque porrigeret. Extant etiam Pontificis literæ (f) ad Germaniæ principes, quos Honorius crucesignatos iniquis exactionibus vexare vetuit.

(a) Hon. l. 5. ep. 309.

(b) Ib. ep. 356.

Honorii studia pro mittendis orienti subsidiis.

(c) Ep. 357.

(d) Lib. 6. ep. 15. 16.

(e) Ib. ep. 96.

(f) Ep. 17.

II. In Italia vero præcipuam in comparandis crucesignatorum copiis provinciam dedit Ugolino episcopo Ostiensi, quem meritis effert laudibus in literis ad patriarcham Aquilejensem & Gradensem, tum ad archiepiscopos Mediolanensem, Ravennatem, Januensem, ac Pisanum, cunctosque Insubriæ, Piceni, Æmiliæ, & Tusciæ episcopos, ac præsules alios exaratis (g): *Talem ad commonefaciendum super hoc Christi fideles oportuit nos eligere, qui zelum Dei habens secundum scientiam, non minus merito sanctitatis, & operum exemplari, quam virtute vocis ad obsequendum Domino populum efficaciter excitaret, & ecce a dextris est nobis vir dexter venerabilis frater noster Ugolinus episc. Ostiensis, qui dextera divina tanquam cedrus Libani plantatus in Ecclesiæ paradiso altitudine contemplationis erectus, virtutum odore suavitatis, famæ sinceritate penitus imputribilis, non solum sua fortitudine ad sustentationem domus Domini operatur; verum etiam honestatis candore ipsius superficiem convenustat. Sed licet ipsius præsentia chara nobis valde careremus inviti, utpote cujus consilio, & auxilio plurimum indigemus, ne tamen tantum Christi negocium nostris postponere commodis videremur, cum ad hoc providimus deputandum, ut fungens plene legationis officio pro Christo evangelizet populis verbum crucis, &c.* Hortatur illius obtemperent monitis, suamque in promovenda divini nominis causa operam explicent. *Dat. Later. 11. id. mart. pont. nostri anno v.*

Ugol. legationis in Italia pro conficiendis crucesignatorum copiis munus datum.

(g) Ep. 460.

Ugolini elogium.

III. Gratulatus est Ugolino Fridericus eam illi provinciam impositam, utque versutus princeps religionis larvam induere solebat, ac studium crucesignatæ expeditionis promovendæ præ se ferebat, cum ab ea animo abhorreret, legato hæc scripsit (b): *Ut efficacius, & expeditius possitis hoc tam pium, & salubre negocium promovere, vobis imperialis celsitudinis auctoritatem plenam concedimus potestatem, ut omnes illos, qui per terram vestræ legationis sunt suppositi nostro banno, dum tamen plene super hoc nostris curaverint obedire mandatis, in favorem prædicti negocii, quod magis humeris nostræ majestatis incumbit, & ardentius quam aliquid aliud cupimus promovere, ab ipso banno, cum expedire videritis, absolvere valeatis quidquid enim super hoc duxeritis faciendum, firmitatem volumus inviolabilem obtinere. Nos enim, qui a matre nostra Rom. Ecclesia culmina in hoc sæculo summæ felicitatis accepimus, quidquid sua in hoc negocio, & aliis fuerit deliberatione statutum, intemerata volumus stabilitate vigere. Dat. Salerni iv. id. febr. indict.* IX. Apposita est eadem dies binis literis ad Imperii clientes (i) ac populum Mediolanensem (k) ab Friderico missis, quibus civitatem sanctam barbarorum jugo oppressam luget utque ipsius signa in ea sacra expeditione sequantur, eleganti oratione hortatur (l). [1]

Friderici ad Ugolin. literæ.

(b) Apud Hon. l. 5. ep. 450.

(i) Ext. in reg. Hon. l. 5. ep. 45.

(k) Hon. ib. ep. 47.

(l) Ext. in reg. 5. Hon. n. 449.

IV. *Post obtentam de multa, & varia hostili-*

stilitate faciente Domino victoriam, post plurimos laboriosos agones, in quibus Imperii virtus, & gloria imperatoriæ majestatis enituit, decet nos omnium creatorem, per quem vivimus, movemur, & sumus; per quem imperialis culminis optatis felicitatibus gubernamur, toto corde, tota mente, & omni virtute diligere, & ei devotissime omnibus viribus totaliter adhærere: quia etsi successus nobis mundanæ prosperitatis arrideat, absit, ut favor transitoriæ felicitatis nos a nostri conditoris amore pariter, & timore deflectat. Considerantes igitur nec sine amaritudine amarissima recolentes salutiferæ crucis triumphale vexillum, dominicam sepulturam, civitatem sanctam, in qua salutem nostram est Dominus operatus, & venerabile templum, & cœnaculum grande stratum, in quo Domino pascha discipuli paraverunt, conversa in theatrum, & sæculare ridiculum, ubi Rachel plorat filiorum suorum jugulum; horrendum facinus, & triste spectaculum, tacti dolore cordis intrinsecus & rubore de succursu celeri diebus & noctibus cogitamus, galeas & naves, prout res exigit, magnifice præparantes. Sed hæc ad ostentationis pompam jactasse Fridericum Honorii literæ ostendunt.

Hortatur literis Mediol. ad sacrum bellum.

V. Inanis & fucata ejusdem oratio.

Eja milites fideles Imperii arripite velociter arma Christianæ militiæ, quia jam Rom. Imperii victrices aquilæ prodiere. Duplicis quidem retributionis donativa percipiunt, qui celsitudini nostræ in proposito hujus sanctæ peregrinationis assistunt; quia præter imperialem gratiam adipiscuntur felicitatem æternam, &c. Stimulat ipsos ad jungenda cum illo arma veterum Romanorum exemplo, qui suos Imperatores, dum victoriis remotissimas orientis terras peragrarent, stiparunt. In aliis vero literis pie Christi domini ferentis crucem exemplo ad illius signum vestibus affigendum, ornandumque in orientales oras iter his verbis excitat: (a) *Heu quantum opprobrium, quanta confusio, quantus pudor! non compatiuntur membra capiti suo, quod pro nobis tot voluit opprobria, tot supplicia sustinere. Non compatiuntur filii matri, a cujus sunt uberibus satiati, quam inimici crucis percussam, & flagellatam suis vestibus spoliarunt. In humeris quidem propriis vexillum suscepimus crucifixi, qui crucem propter nos, cui affigendus fuerat, suo corpore bajulavit.* Erant hæ principis istius artes, cujus si verba eloquentiæ floribus distincta attendantur, spirare pietatem videri possit cum tamen longe a verbis nefaria illius opera discreparent.

(a) Ext. in reg. 6. Hon. n. 451.

VI. Friderici fraudes.

Non illum divinæ gloriæ amor, non defendendi Christiani nominis zelus agebat, sed aucupandis suis commodis, firmandæ potentiæ, colligendæque inani gloriæ omni studio incumbebat. Cumque alios ad capessendum iter accenderet, ipse profectionis tempus segniore mora fallebat; qua in re Honorius (b) gravissimis hisce querelis cunctantem urget: *Utinam attenderes, quam desiderabiliter te præstolatur exercitus Christianus militans Domino in partibus transmarinis, & adverteres quantam de te spem promiseris Ecclesiæ generali, crederes pro certo, quod proponeres Hierusalem in principio lætitiæ tuæ, postpositis aliis, ad recuperationem ejus totis desideriis aspirares; præsertim cum ad hoc tibi Dominus omnem obtulerit facultatem. Sed nunc multi murmurant, multi clamant, quod postponis exequi votum tuum, ut ut velle illud exequi videaris, galeas, quas feceras præparari, detines, quasi tecum in tuo comitatu ducturus easdem; quæ si forsitan nunc transirent, magnum possent conferre auxilium exercitui Christiano, qui eo indiget vehementer. Ut igitur hoc a te opprobrium auferas, nec nos facias ab hominibus lacerari, qui dilationem voti nobis præcipue imputantes contra nos jurant incessanter, immo ut illi complaceas, cujus te obsequio devovisti, serenitatem tuam rogamus, monemus, & hortamur attente, obsecrantes per dominum Jesum Christum, quatenus ei, qui est veritas, verax existens causam ejus in veritate pertractes. Dat. Later. id. jun. pont. nostr. an. V.*

(b) Ep. 709.

Obiurgatur ab Honorio rem Christianam negligere.

Si nolit proficisci mittat cæteros.

VII. Quadraginta triremium classem mittit. Præfecti illius.

Pontificiis literis acceptis Fridericus se, ut Apostolico imperio pareret, quadraginta triremes, quas instructas habebat, confestim Terræ sanctæ subsidio misisse, Maltensemque comitem & Catanensem episcopum regni Siculi cancellarium viros industrios classi præfecisse respondit; cui rescribens (c) Pontifex 13. Kalend. august. id sibi acceptissimum fuisse testatus est: at si ipsius consilii fuerat non proficisci, debuisse prius instructas triremes mittere, cum magnas utilitates Christianis patere potuissent, nunc vero tantum ex iis commodum sperari non posse; nec falso rem conjecit Honorius, nil enim aliud præclari egere, quam ut tristi deditionis Pelusii spectaculo interessent tum ipsum extimulat ne ita Siculis rebus se addicat, ut Christi causam deserat, ac nuncupatum Deo votum infringat.

(c) Ep. 769.

Rescribit Honorius meruere ne sero missa sint auxilia.

VIII. Poloni ad bellum sacrum solicitati.

Pellicere etiam ad sacri belli societatem submotas ad septentrionem nationes conatus est Honorius, ut testantur literæ (d) ad archidiaconum Gnesnensem & alios, quibus imperat, ut crucesignatos Terræ sanctæ subsidio transmittant, ac ne finitimarum regionum populi Christianæ religioni nuper aggregati præsidio destituti relinquerentur, complures alios ad induendam crucem inducant: præterea vigesimam cogant (e), quam vel in instruendis navibus impendant, vel exercitui Christiano ad mili-

(d) Ep. 732.

(e) Ep. 426. 502. 720.

tum

tum ſtipendia mittant; quo interim ſpatio quinque marcharum millia Nicolao epiſcopo Tuſculano, de quo infra, miſit (a), pollicitus inſuper totam Germaniæ vigeſimam quamprimum tranſmiſſum iri; quindecim vero marcharum millia marchioni Montisferrati tradiderat, de quo hæc ad Pelagium epiſcopum Albanenſem A. S. L. ſcripſit (b): *Et ecce dilectus filius nobilis vir marchio Montiſferrati cum militum multitudine ſtrenuorum, vexillo Principis Apoſtolorum, & ſigno crucis accepto, ad feſtinum eidem terræ ſubſidium ſe accingit, qui nobis hoc tribuentibus quindecim millia marcharum argenti, tuus & Eccleſiæ Romanæ vexillifer conſtitutus obſequi tibi tenetur ſuper negotio memorato.*

(a) Ep. 459.

(b) Ep. 732.

Marchio Montisferrati cum exercitu parat in orientem trajicere.

IX. Dum hæc ab Romano Pontifice decernuntur, & coguntur undique auxilia, nonnullorum temeritate, quos imprudens zelus agebat, præterita trophæa excitata repente conciderunt. Submiſerat Fridericus, antequam quadraginta illas triremes mitteret, ducem Bavariæ, cumque is Peluſium ſecundis ventis contendiſſet, eoque mox Joannes Hieroſolymorum Rex cum flore Chriſtianæ juventutis ſe ſtatim contuliſſet, propoſuit in militari conſilio Bavarus mirari Imperatorem ipſos tandiu marceſcere otio, nec præclarum aliquod facinus in hoſtem auſos: movenda Peluſio caſtra, penetranda Ægypti interiora, victoriamque latius circumferendam, reque agitata deliberatum eſt in hoſtem ſigna attollere. De profectione ducis Bavariæ in orientem extant equidem pontificiæ ad Pelagium A. S. L. Peluſii agentem literæ (c) anni ſuperioris kal. nov. datæ, quibus monet Bavarum cum parte exercitus proximo martio transfretaturum, cum Fridericus niſi ſub auguſtum ob varias difficultates trajicere poſſet.

(c) Ep. 583.

Chriſtiani Peluſio verſus Kairum movent.

X. Ingentibus ſane viribus Chriſtianos bellum aggreſſos teſtatur (d) Godefridus, & ad ducenta millia hominum Peluſio egreſſos (quanquam Albenejus in ſuis apud Pariſium (e) literis longe minorem numerum collocat) ac ſecundum Nilum partim terra partim flumine verſus Kairum iter magnis animis corripuiſſe: quibus jam milliaria quatuordecim circiter progreſſis obvii Sarraceni, qua flumen in duo divortia ſe findit, ſtrenue obſtitere. Excitaſſe etiam barbaros arcem munitiſſimam in ulteriore ripa, quam novam Damiatam dixere, ut iter noſtris abrumperent, Jordanus ſcribit (f). Ut vero imprudentiſſime in Sarracenorum dolos inciderint, ex Templariorum equitum magiſtri Petri de monte acuto, qui cladi interfuit certiorem triſtis hiſtoriæ ſeriem hauriamus: *Poſt feſtum Apoſtolorum Petri, & Pauli dominus Rex, & legatus, totuſque exercitus Chriſtianus tam per fluvium, quam per terram ordinate procedentes, invenerant ſoldanum, & cum eo inimicos crucis innumeros, ſed tamen ante faciem ejus fugientes. Sicque proceſſum eſt ſine damno, donec perventum fuit ad tentoria ſoldani, flumine tamen medio, quod nequivit exercitus pertranſire, ſed in ripa fluminis fixit tentoria, præparans pontes ad faciendum tranſitum ad ſoldanum. Itaque flumen Taphneos a magno flumine Nili ſe derivans, a caſtris ſoldani nos ſeparavit.*

(d) Godef. in annal. hoc ann.

(e) Par. hiſt. Angl.

(f) Jord. MS. bibl. Vat.

Occurrit ſoldanus. Propulſatur. Occupat ulteriorem ripam fluminis.

XI. *Cumque ibidem moram faceremus, receſſerunt ab exercitu multi non licentiati, ita quod in decem millibus armatorum, & amplius fuit exercitus diminutus; ſoldanus interim per vallum antiquitus factum, galeas, & galiones, Nilo creſcente, miſit in flumen ad impediendum navigium noſtrum: ne nobis victualibus deſtitutis a Damiata venirent alimenta, cum per terram, prohibentibus Sarracenis, venire minime potuiſſent.* His addit Godefridus (g) Sarracenos a terreſtri exercitu egregie propulſatos in noſtram claſſem furorem vertiſſe, atque ad ſeptingentas, & quinquaginta naves igne Græco uſſiſſe: *Interclusa itaque via tam terræ, quam fluminis, ad neceſſaria nobis deferenda, habuit conſilium exercitus de reditu faciendo: ſed fratres ſoldani Seraph & Coradinus, ſoldani Alapiæ, & Damaſci, atque ſoldani alii, Camelæ videlicet, & Haman, & Coilambar, cum Regibus paganorum quamplurimis, & multitudine paganorum, qui in ejus ſubſidium advenerant, nobis reditum denegabant.* [1]

Multi e Chriſtianorum caſtris abeunt.

(g) Godef. in annal.

Exuſta noſtra claſſis. Interclusi noſtris commeatus.

XII. *Exercitus tamen noſter de nocte recedens, & per terram, amiſit victualia, quæ ferebat in flumine, & homines multos,*

NOTÆ [1] Omnia, quæ hic Annaliſta ex authoribus coævis narrat vera ſunt, ſed rerum geſtarum ordo turbatus eſt, reſtituendus ex Oliverio, qui præſens aderat, quique ſingula ſuis temporum caracteribus diſtinguit. Igitur menſe junio, die feſta SS. apoſtolorum Petri, & Pauli colligere vaſa exercitus juſſus eſt. Rex Johannes Damiatam rediit, craſtina die poſt octavam SS. appſtolorum XVI. kal. auguſti; agmen tribus milaribus proceſſit ad Pharſacum Caſale. Die XIV. Kal. auguſti Ægyptii poſtrema agminis carpere cœperunt, & conſequentibus inde diebus levibus utrinque velitationibus decertatum eſt. In pervigilio S. Jacobi caſtra locata ſunt *in capite inſula in triangulo, ubi Nilus biſariam dividitur, in loco qui dicitur Saremſae*. Tunc via fluminis impedita eſt Crucesignatis, quorum navigia die XVIII. auguſti partim capta ſunt, partim ſubmerſa. Ibi expectatum fuit uſque ad VII. Kal. ſeptembris

Reditum cogitant Christiani. Bellicæ Sarracen. artes. Vincuntur astu non armis Christiani.

tos, quia excrescente Nilo soldanus fecit aquam derivari per meatus occultos & canales rivulosque antiquitus constitutos, ad impediendum regressum populi Christiani. Cum igitur in paludibus sommarias, supellectilia, clitellas, currusque ac omnia fere necessaria exercitus Christi amisisset, nec ultra procedere, vel reverti, aut alicubi confugere potuisset, victualibus destitutus, nec pugnam facere cum soldano propter lacum medium, inter aquas inclusus, sicut piscis reti includitur, fecit invitus, & in angaria positus pactum de reddenda Damiata soldano, & esclavis ejus, qui inveniri poterant in Tyro & Achon, pro vera cruce, & pro esclavis Christianis regnorum Babyloniæ & Damasci.

Deditionis conditiones.

XIII. *Nos igitur cum aliis nunciis, de communi legatione totius exercitus, Damiatam adivimus, populo civitatis pactiones nobis injunctas omnibus ostendentes, quæ episcopo Achonensi, cancellario, & Henrico comiti de Malta, quos ibidem invenimus, plurimum displicebant. Voluerunt enim civitatem defendere, quod nos multum approbaremus, si utiliter fieri potuisset. Mallemus quidem in carcere perpetuo detrudi, quam civitas incredulis redderetur; sed &c.* Pergunt enim literæ ipsos atque alios proceres, qui Pelusii in præsidio erant, sustinere obsidionem in animum induaisse, sed cum explorassent vires sibi ad eam tuendam deesse, demum deditioni assensisse: barbarum vero stetisse pactis, atque annorum octo juratis induciis diebus quindecim exercitum Christianum pane & polenta sustentasse.

XIV. Quod ad Gualterum cancellarium Maltensemque comitem spectat, erant ii illius classis duces, quam Fridericus, dum solitas moras falleret, tarde submiserat, traditque Ricchardus (a) cancellarium ob deditam Damiatam iras Imperatoris metuentem Venetias se subduaisse, comitem vero in Siciliam redeuntem a Friderico conjectum in carcerem suaque ditione exutum fuisse; additque regem Hierosolymitanum, Pelagium legatum, ac patriarcham, cæterosque dato a soldano præsidio Acconem adductos fuisse; pergit idem auctor funestam hanc cladem lugubri ode describere, e qua hæc afferenda duximus.

(a) Rich. de S. Germ. in chron. hoc ann.

Ann. Eccl. Tom XX.

Damiata, quæ tot empta laboribus,
Tot effusis empta cruoribus
Christianis olim principibus
Paruisti, nunc pares hostibus.
Per te famæ sonus exierat,
Damiata non est quæ fuerat,
In te Christi fides floruerat,
Quam ancillæ nunc stirps dedecorat.

Et infra:

Ubi nunc decus est Ecclesiæ,
Christianæ flos, & militiæ,
Legatus, Rex, & dux Bavariæ?
Victi cedunt viri perfidiæ.
O quam pravo ducti consilio
Exierunt duces in prælio!
Damiata tu das exilio,
Quos fovisti fere biennio, &c.

XV. Promissa antea a soldano Christianis ne ulterius progrederentur.

Præterire vero hic non possumus Christianos justo divini numinis consilio non modo Ægypti potiundæ spe, ut videbatur, certa excidisse (scribit enim Godefridus (b) soldanum regnum Hierosolym. restituturum, eversaque Hierosolymæ mœnia instaurare pollicitum ac Damiatam cum agro ad viginti milliaria excurrente relicturum, modo ulterius in regnum non penetrarent) verum partas etiam antea terras amisisse, cum plures non divina gloria, sed rerum terrenarum amor ageret, atque inter se gravissime in partiendis Sarracenorum spoliis contenderent. Sanaerat (c) quidem Honorius, ut quæ ea hoste terræ compararentur, ad sopiendas discordias legati arbitrio permitterentur: sed principes pontificiis imperiis parere recusarant, Joannesque Hierosolymitanus Rex Damiatæ dominium occuparat; qua de re querentibus Januensibus hæc anno superiori Pontifex responderat (d).

(b) Godef. in annal.

(c) Lib. 4. ep. 462. Amissa Damiata ob Christ. peccata.

(d) Lib. 5. ep. 10.

XVI. Quantæ, ea obtenta, inter Christianos fuerant discordiæ.

Querelam, quam facitis de Hierosolymitano Rege illustri, & quam faciunt nonnulli alii de Italia, nullus potest facere justius, quam nos ipsi: si enim aliquis debuit honorari in negocio Damiatæ, Ecclesia Rom. debuit honorari præ omnibus, quæ procuravit captionem illius magno studio, & etiam dispendio, sicut scitis. Sed tanta fuit aviditas aliquorum, ut nec legato nostro, qui gerit personam nostram in partibus illis, & qui pro capienda ipsa civi-

NOTÆ bris, qua igne castris imposito clam profecti sunt. Sed Nili exundantis aquæ, nostris infestæ, incautos magna clade affecerunt. Tum Saraceni pedestri agmine processerunt in Christianos, a quibus tamen retusi, aliquandiu restiterunt. Sed nocte ejus diei Saraceni fluminis aquas in nostra castra verterunt, quod nostros in extremas angustias adeo redegit, ut paulisper ibi morati, tandem die XXX. augusti oblatas ab hostibus pacis conditiones, quarum prima erat Damiatæ redditio, acceptare cogerentur. Hæc ex Oliverio summa fide excerpta, demonstrant errasse Annalistam, narrantem Saracenos a terrestri exercitu nostrorum egregie propulsatos, in nostram classem se convertisse; prius enim illata est clades navibus christianis, dein terrestri agmine restitum fuit Saracenis. MANSI

vitate sustinuit tot solicitudines, discrimina, & labores, & per cujus studium Deus tradidit illam in manibus exercitus Christiani, nec vobis ipsis ex hoc exhibitus fuerit dignus honor, sed concitato tumultu ad clamorem populi, aliter quam decuerit, de ipsa fuerit dispositum civitate, non expectata nostro consilio, vel mandato; cum etiam hodie per solicitudinem ipsius legati, & non parvas expensas Rom. Ecclesiæ teneatur. Nos tamen considerantes statum temporis, nec volentes hoc tempore facere scissuram aliquam in exercitu Christiano, dissimulamus ad præsens omnia supradicta, provisuri aliter, cum fuerit opportunum, &c. Dat. apud Urbem vet. 6. kal. aug. anno v.

XVII. Verum eas contentiones brevi Sarracenus diremit, quas vicarius Christi componere non potuerat. Quod vero ad deditionis Pelusii tempus attinet, factam postridie natalitii Deiparæ asserit Philippus Albenejus, in literis (*a*) ad Cestriæ & Lincolniæ comitem exaratis, atque iis superius a nobis allatis consentit. Iisdem quoque respondent illa, quæ Richardus notarius, (*b*) Albertus Stadensis, (*c*) Godefridus, (*d*) Vincentius (*e*) Bellovacensis, monachus Paravinus, (*f*) Stero, (*g*) permultique alii, qui Damiatæ deditionem in hunc annum conjiciunt. Illud vero cum Petri e monte Acuto opinione, vel conjectura potius plane consentit, qui priori anno acquisitas subactasque a nostris Syriæ Ægyptique terras in maximum periculum ac discrimen adductum iri prædixerat; si auxilii a Friderico Imp. æstate insequenti ferendi spes Christianos elusisset: quod etiam Honorius hoc anno eidem principi, ejus moras conquestus, hisce verbis objecerat: (*h*) *Certe pollicitis tuis graviter deceris Christianum exercitum fefellisse, ita quod sub tui expectatione securus in magno est hodie discrimine constitutus.* Ut non sit mirum, si Pontifex idem afflictas Christianorum opes deplorans, de negligente, contumacique principe queratur, tantique infortunii culpam in ipsum derivet, atque exprobret, literis (*i*) mœrore ac lacrymis imbutis.

(a) Ext. apud Par. hist. Angl. (b) Rich. de S. Germ. in chron. (c) Stad. in chron. hic anno. (d) Godef. in annal. (e) Vin. cent. spec. hist. l. 30. c. 94. (f) Monach. Patav. chr. l. 1. (g) Stero in annal. apud Canis. antiq. lect. t. 1. p. 647.

Causa tanti mali in Frid. negligentiam refusa.

(h) Hon. l. 6. ep. 5. (i) Ib. ep. 61.

Honorius, &c.

XVIII. *Mœrore plenas tibi cogimur literas destinare; quia nostram animam acerbi doloris gladius pertransivit; adhuc incessanter concidimur vulnere super vulnus. Cum enim flebilis casus exercitus Christiani nos dolore intolerabili sauciaverit; deplorantes non tam labores, & sumptus, quos jam per quinque annos indesinenter pertulimus, quosque Christianus populus in rebus, & personis subiit, esse prorsus amissos, quam confusionem Christiani nominis, & ipsius injuriam Jesu Christi qui peccatis nostris exigentibus blasphematur. Ecce novi doloris vulnere sauciamur; clamante contra nos universo populo Christiano, & nobis ruinam præfati exercitus imputante, ac publicis improperante clamoribus, quod totum orbem confudimus Christianum, eo quod te, sicut noveras, transire non compulimus in subsidium Terræ sanctæ, culpam tuam in nos penitus refundendo, & utique non prorsus immerito, quia revera dum tibi nimis detulimus, reliquimus Christianum exercitum sub periculo casus, quem hodie deploramus.*

Lugubres Honorii de illo querelæ.

Ut enim recenseamus ab exordio culpam nostram, scis quod te jam a pluribus annis crucesignatos sub spe, ac specie tui transitus detinente, nos tuæ morem gessimus voluntati, ne promotio tuæ sublimitatis, ad quam aspirabamus ex animo, posset nobis aliter facientibus retardari. Postmodum vero te cum instantia postulante, ut excommunicaremus te & crucesignatos Theutoniæ universos, nisi una cum illis in subsidium Terræ sanctæ transires infra eum, quem ipse tibi terminum præfixisti. In hoc quoque gessimus tibi morem, sed quoties ipsum prorogari terminum postulaveris, & quoties in hoc tuæ acquieverimus voluntati, & nos scimus & tua prudentia non ignorat. Denique quam solemniter, & quam publice in tua coronatione promiseris, te in succursum dicti exercitus transiturum, cismarini noverunt, & etiam trasmarini. Unde propter expectationem tui subsidii, quod etiam per literas tuas promisisti exercitui sæpe dicto, refutata est compositio, per quam Hierosolymitana civitas restituebatur cultui Christiano; ac demum tota Christianitas passa est illius confusionem opprobrii, quod nulla poterit oblivione deleri. XIX.

Ductæ aliæ ex aliis moræ exprobrantur.

Ob spem adventus Frid. non receptæ ex oblatæ pacis legibus Hierosolymæ.

Quid igitur mirum, si contra nos, & contra te murmurat, immo clamat populus Christianus, si credit, & dicit nos tibi dedisse licentiam remanendi, ac per hoc nobis imputans totum malum, quod accidit, nos & Rom. Ecclesiam pro te inauditis lacessere contumeliis non desistit? Certe si hoc tecum digna meditatione pensaveris, recognosces in te gravis culpæ periculum, nec ante lætitia lætaberis, quam feceris aliquid, per quod satisfecisse Deo & hominibus videaris. Expergiscere igitur, expergiscere serenissime princeps, & ad vindicandam injuriam Christi, & nominis Christiani accingere totis viribus, toto corde, &c. Plura addit, ut ejus animum ad supperias crucesignatis illis quamprimum ferendas accendat, quæ nos, ne orationem latius diffundamus, prætereunda ducimus; tum etiam literas (*k*) quas haud ita multo ante, ac legationem ad Pontificem Fridericus miserat, in quibus magno se dolore ex Christiani exercitus infortunio affectum ostendere conaretur, affirmaretque omnem operam studium- XX.

(k) Ext. in regest. Hon. l. 6. ep. 81.

que

que in sacra expeditione instruenda ornandaque conferre; sed ad Honorium revertamur, qui minacibus eum verbis percellit:

XXI. Intentat anathema cunctanti. *Illud autem nolumus te latere, quod si nec Christianæ fidei zelo, nec nostris exhortationibus excitatus, in negocio, quod absit, fueris tepidus memorato, nos tibi non parcemus ulterius, nec saluti nostræ, ac utilitati totius populi Christiani te amplius præferemus: quinimmo te tanquam voti proprii contemptorem excommunicatum solemniter publicabimus; idque per totum Christianum orbem faciemus in confusionem tuam publice nunciari. Tu ergo sicut vir sapiens, & catholicus princeps, diligenter attende quæ dicimus, & cave prudenter, ne te ipsum in ejus articulum difficultatis inducas, de quo facile nequeas expediri.* Postremo de legatione ad Fridericum decreta subjungit: mitti Nicolaum Tusculanum episc. A. S. L. quem honorifice excipere atque illius monitis faciles aures præbere adhortatur. *Datum Later.* XIII. *kalend. decemb. pontificatus nostri anno sexto.*

XXII. (a) Hon. l.6. ep. 142. Invitatur ad colloquium pro sarcienda clade Fridericus. Postea eundem episcopum Tusculanum monuit (*a*) Pontifex, ut si revera Fridericus Terram sanctam recuperare in animum induisse comperisset, (quippe qui sinistræ suspicioni locum fecisset) daret operam, ut ad se quamprimum de hujusmodi negotio in colloquium veniret; tumque literis ad cunctos Imperii populos missis, eoque die, quem constitueret, expeditionem movendam ediceret, omnesque hortaretur, secum traiicerer Hierosolymitanum regnum e manibus impiissimorum hominum vindicaturi. De hac legatione ad Fridericum ab se missa cunctos occidentalium regionum episcopos certiores fecit, eosque sibi commissos populos, ad subsidium Terræ sanctæ ferendum, resque ibi labantes reparandas adhortationibus incitare jussit. Extant enim in pontificio regesto hujus argumenti literæ archiepiscopo Senonensi, ejusque suffraganeis tum temporis missæ, subditurque eodem modo ad archiepiscopos, ipsorumque suffraganeos Galliæ, Angliæ,

Scotiæ, Hiberniæ, Germaniæ, Pannoniæ, Tusciæ, Insubriæ scriptum esse. Hactenus de Syriacis Ægyptiacisque rebus: nunc ad Constantinopolitanas nos convertamus.

XXIII. Robertus Imperium Constantinop. adipiscitur. Capessivit hoc anno Imperii orientalis habenas Robertus Petri antea comitis Antissiodorensis, atque Joles Augustæ filius, qui ad consecranda egregio aliquo facinore regni auspicia, ecclesiarum jura defendenda suscepit; atque initam duobus abhinc annis opera Joannis Cardin. Columnæ Apostolicæ sedis legati ecclesiam inter & principes illos concordiam confirmavit; (Ecclesiarum jura confirmat.) hujusmodi porro conciliatæ concordiæ exemplum extat in apostolicis literis ad patriarchas, archiepiscopos, episcopos cæterosque ecclesiasticos viros anno insequenti datis, (*b*), quibus summus Pontifex ad eandem concordiam auctoritatem etiam suam adjunxit. [1] (b) Ib. ep. 185.

XXIV. *Robertus Dei gratia fidelissimus in Christo Imperator a Deo coronatus, Romaniæ moderator, & semper Augustus omnibus præsentes literas inspecturis salutem, & imperialis gratiæ celsitudinem.*

Noverit universitas vestra hanc esse pacem initam inter Ecclesiam ex una parte, & bonæ memoriæ dominum Cononem tunc bajulum Imperii, & barones nostros citra Macram ex alia in præsentia venerabilis patris, & domini I. tituli S. Praxedis presbyteri Card. A. S. L. Clerici, & ecclesiæ universæ, & religiosæ personæ, tam Latinorum, quam Græcorum cum familiis suis, & servientibus, & qui ad ecclesiam confugerint, claustra ecclesiarum, & manentes in ipsis liberi erunt ab omni laicali jurisdictione, ita tamen, quod non prohibeatur, quin laici manentes in claustris regiæ civitatis, alii scilicet a servientibus, & familiis clericorum & religiosorum & hominibus ecclesiæ in talliis, & excubiis, quæ fuerint pro communi utilitate terræ ponant sicut alii, & hoc fiat cum conscientia domini patriarchæ vel capituli sanctæ Sophiæ, & aliorum prælatorum in eadem Urbe regia positorum; nec etiam impediatur a clericis in talibus judicium, quod inducit pœnam sanguinis a laicis ex-

NOTÆ [1] Robertus comes Altissiodorensis ex familia comitum Namucensium fratrum suorum natu minor hoc anno imperium capessivit, ut optime notat hic Annalista. Sed cum diem qua imperii coronam accepit definire prætermittat, ideo assignare illam juvat. Movit ille e Gallia labente anno 1220. & hyeme in Hungaria apud regem Andream exacta, dein Constantinopolim venit, ubi die festa annunciationis B. M. Virginis in templo S. Sophiæ a Matthæo patriarcha coronam accepit. Notat hæc Ducangius in Gallica historia Constantinopolitana sub Latinis imperatoribus lib. 3. ad A. 1221. & innuit coævus author Philippus des Moukes in historia, quam Gallicis metris scripsit de imperatoribus CP. Gallis, quam historiam historiæ Villehardnini a se editæ Ducangius subjunxit. Fuit autem Robertus iste Henrici imperatoris, non quidem ex fratre, sed ex sorore nepos, ut indicant verba Reinerii in continuatione Lamberti Parvi, qui ad annum 1210. scribit: *Robertus comes Namucensis in virtute magna, & potestate Constantinopolim proficiscitur, suscepturus imperium, quod ab avunculis B. (Balduino) & H. (Henrico) prius fuerat possessum, mortuo fratre suo Petro in eodem negotio, & matre sua similiter in eadem provincia Neapolitana.* MANSI

arceri, ubi videlicet membrum, vel vitam debet amittere, nisi & tales ad ecclesiam refugerint; & infra ad asserendas ecclesiis possessiones, quas sub Græcis Imperatoribus tenuerunt, additum.

XXV. *Omnes ecclesiæ cathedrales habeant omnes possessiones suas, quas habuerunt tempore Alexii Bambacoraci Imperatoris libere ab omni exactione, & laicali jurisdictione, salvo tamen debito, & justo acrostico, si quod debent pro possessionibus ipsis. Præterea possessiones ecclesiarum habitæ & habendæ, & manentes in ipsis possessionibus sint liberæ, ita quod ecclesia non recipiat homines Imperii, nec Imperium homines ecclesiæ, & si recipiantur hinc inde, salva sit justitia utriusque, sicut inter barones Imperii nunc servatur.* Et infra de decimis hæc sancita: *Miles quicumque habet trecentas yperperatas terræ ad assisiam Imperatoris, per se dividet, & dabit undecimum, & partem duorum millium yperperorum, videlicet pro centum yperperis unum, & dimidium. Minora vero feuda dividantur cum feudis dominorum propinquorum. Latini vero integre dabunt decimas in aridis, liquidis, pecoribus, avibus, & eorum fructibus; alii vero, qui sunt in jurisdictione Latinorum, dabunt tricesimam pro decimis, sicut Latini decimas usque ad decem annos; & exinde dabunt integre decimas, nisi per ecclesiam Romanam remittatur eisdem, seu terminus prorogetur. Has, & omnes alias ecclesiasticas libertates, etsi in præsenti scripto non reperiantur in solidum declaratæ, volumus ecclesias habere secundum liberiorem consuetudinem Franciæ.*

XXVI. *Facta fuit hæc pax Constantinopoli dominica, qua cantatur: Gaudete; anno Domini millesimo ducentesimo decimonono. Nos quoque præscriptam pacem a baronibus, & fidelibus nostris factam, & juratam, per omnia ratam habemus, & eam de dictorum baronum, & fidelium nostrorum consilio, & assensu recepimus, quam approbatam a cunctis baronibus, & aliis nostris fidelibus, tam pro nobis, quam pro ipsis servare, ac complere juravimus. In hujus autem rei testimonium præsens scriptum bulla nostra imperiali, ac nostrorum baronum bullis fecimus roborari. Actum mense junii anno Domini millesimo ducentesimo vigesimoprimo Imperii nostri anno primo. Cæterum venerabiles patres archiepiscopi, & episcopi, eorum capitula, & subditi citra Macram, qui præscriptam pacem cum nostris baronibus inierunt, nec non reverendus pater M.. patriarcha Constantinopolitanus, qui compositioni factæ pacis non interfuit; sed postmodum ad suam patriarchatum veniens ante dictam pacem recepit, huic scripto pro majori firmitate pacis prædictæ sua apposuerunt sigilla. Hanc quoque compositionem nobilis vir G... marchio Bondonitiæ bajulus regni Thessalonicen. pro Rege ac regno Thessalonicen. recipiens, & acceptans seipsum completurum & servaturum juravit.* Hactenus confectæ compositionis exemplum. Porro Robertum Henrici Imp. fratris filium fuisse, auctor est Gregoras. At ex sorore nepotem fuisse alii affirmant (*a*).

(*a*) *Niceph. Gregor. l. 2.*

XXVII. Matthæus ab ecclesia Equilina ad patriarch. Const. traductus.

Quod ad patriarcham Constantinopolitanum attinet, de quo Robertus postremis literis eidem transactioni non interfuisse memorat; erat is Matthæus, quem hoc anno illi ecclesiæ præfecit Honorius, quippe qui cum electores ecclesiæ Constantinopolitanæ, vita functo patriarcha, in successore deligendo dissiderent, ab illis per nuncios ad Apostolicam sedem procuratorio nomine missos rogatus, patriarcham creavit episcopum Equilinum, cui Matthæi nomen impositum erat, ut constat ad capitulum clerumque Constantinopolitanum scriptis; (*b*) dato insuper ad patriarcham diplomate privilegia ecclesiæ Constantinopolitanæ in suo robore manere decernit, (*c*) quorum unum est, ut postulatus patriarcha, Reges in Imperio illo, annuente principe, inungere possit. Dein constitutionem synodalem a Pelagio episcopo Albanensi editam, dum legationis olim munere illis in regionibus fungeretur, ipsum atque episcopum Salembriensem servandam curare jubet, (*d*) qua vetaretur ne cui principi, nisi sacro oleo inunctus esset, religioso instructo agmine honoris gratia obvium iretur, neve lecto evangelio liber exosculandus deferretur; ac ne (*e*) sacris ordinibus initiati, tabellionis munus obirent.

(*b*) *Lib. 5. ep. 397.*

(*c*) *Ib. ep. 392.*

(*d*) *Ep. 439.*

(*e*) *Reg. post eand. ep.*

XXVIII. Non excipiendi principes instructo agmine religioso ni consecrati sint.

Ad audientiam nostram noveritis pervenisse, quod cum venerabilis frater noster P.. Albanensis episcopus, dum in partibus Romaniæ legationis officio fungeretur, synodali decreto vetuerit, ne personæ aliquæ aliæ quam inunctæ processionaliter reciperentur alicubi in partibus antedictis, & ne lecto evangelio liber ad osculandum aliis, quam personis deferretur inunctis, quidam statutum hujusmodi temere violare præsumunt in scandalum aliorum. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eos, qui contra prohibitionem hujusmodi, honorificentiam personis non inunctis exhibere præsumunt, ab hujusmodi præsumptione cessare monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescatis. Dat. Lat. VIII. id. mart. pont. nostr. an. V.

XXIX. Ditionis Mathildic comitissæ a Frideric. ecclesiæ restitui jussa.

Revocanti jam ab orientalibus ad occidentales res orationem occurrit primum Italia, ut licet plura antea de Friderico fallaci spe ferendi orienti auxilii Honorium deludente atque ab eodem Pontifice ardentissime solicitato verba fecerimus: de illo tamen adhuc repetendus

ser-

sermo est, ut nonnulla loca ad ditionem pontificiam spectantia, quæ improbi invaserant, sua auctoritate sedi Apostolicæ restituerit. Hoc igitur anno Fridericus solemnibus habitis Capuæ comitiis, lataque Pontificis monitis sententia inderinentes jura comitatus Mathildis ad Rom. Ecclesiam pertinentia illa omnia in ejus ditionem revocanda decrevit; qua de re extat Imperiale diploma in bibliothecæ Vaticanæ libro censuum, cujus alias meminimus, tum in bullario M. S. quod apud nos est: ubi etiam continentur Honorii literæ, quibus ista a principe ipso petiit.

Fredericus divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Rex Siciliæ.

Per præsens scriptum notum facimus tam præsentibus quam futuris, quod nobis existentibus in præterito mense novembrie IX. indict. in castris apud sanctum Leonem ad monitionem charissimi in Christo patris domini Honorii S. R. E. summi Pontificis,

Imperatoris ea de re diploma.

*& nunciorum ejus fieri fecimus quoddam rescriptum bulla aurea roboratum, quod continebat: Fredericus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus & Rex Siciliæ per præsens scriptum notum facimus universis tam præsentibus, quam futuris, quod cum ad resignationem comitatus, terræ & poderis quondam comitissæ Mathildis faciendam S. Rom. Ecclesiæ universali matri nostræ, ad quam pertinet pleno jure, serenitas nostra * contra quoslibet detentores speciale mandatum, ac etiam generale tam per literas, quam per dilectum filium. C.. venerabilem Meten. & Spiren. episcopum cancellarium nostrum sub pœna mille marcharum argenti.* Et infra: [1]

* edidit.

XXX. *Tam de castro prædicto (nim. Gonzagæ) quam de aliis castris, scilicet Pepugnan. Bonden. nec non de toto ipso comitatu, podere ac terris comitissæ prædictæ dictos capellanos nomine Rom. Ecclesiæ investimus, & eos constituimus possessores & mandamus de castris prædictis per venerabilem episc. Taurinensem vicarium nostrum in corporalem possessionem induci, præcipientes tam militibus & habitatoribus castrorum ipsorum, quam omnibus aliis vasallis de ipso comitatu, seu terris & podere ipsius comitissæ præfatæ, quos omnes ad præsens absolvimus ab omni juramento, quo nobis tenentur ratione terrarum ipsarum, quam dictis nunciis domini Papæ vel alteri eorum seu cuilibet alii ab Ecclesia Rom. misso abjuratis aliis juramentis contrariis istis præstent fidelitatis nomine Rom. Ecclesiæ juramentum. Quod si non fecerint, sciant se ex nunc omnibus bonis comitatus poderis, sive terrarum ab eisdem possessis hac nostra sententia in perpetuum fore privatos, & milites & habitatores ipsius castri Gonzagæ desuper ponimus in perpetuo banno nostro.*

Præterea injungimus firmiter & man- XXXI. *damus potestatibus, consulibus seu rectoribus civitatum sub pœna mille marcharum, ut omnes possessiones comitatus prædicti detentas ab ipsis sub pœna prædicta mille marcharum sine difficultate ac mora restituant, & absolvant omnes homines de comitatu & terris prædictis ab omni juramento, districtu & obligationibus, quibus ratione alicujus jurisdictionis, quam hactenus exercuerunt in eos, tenentur eisdem, & removeant consules, rectores bajulos, & si quos officiales posuerint in eis, & extrahant quoscunque posuerunt in banno de terris ipsis sub obtentu fidelitatis & gratiæ nostræ, ipsis nihilominus injungentes, ut dictis capellanis vel eorum alteri seu cuilibet alii ad hoc a sancta Romana Ecclesia destinatæ ad retinendam possessionem terrarum, quas habent, & ad recuperandum quam non habent, præstent auxilium, consilium, vel favorem. Verum quia ipsi filii dictorum comitum nostram contempserunt sententiam & mandatum, prædictum castrum infra terminum sibi datum nequaquam ut superius legitur nostrum, promulgatam sententiam contra ipsos & alios detentores comitatus prædicti poderis seu terrarum in nostra publica curia publicari fecimus & ut firma semper & inconvulsa permaneant, majestatis nostræ aurea bulla jussimus communiri, &c.*

At quamquam Fridericus eo facto non XXXII. mediocrem gloriam restitutis Ecclesiæ Rom. suis juribus collegit, non leve tamen aliunde dedecus aliarum ecclesiarum labefactata dignitate, libertateque oppressa suscepit: quem merito Honorius tentati facinoris perstrinxit, atque magna constantia vetuit, ne electionibus episcoporum se immisceret (a): *Et quid est*, inquit, *quod jamdudum audivimus, & nuper etiam perculit aures nostras, quod ad electiones, episcoporum videlicet manus extendas, electioni Aversanæ præsertim ecclesiæ & episcopatuum in provincia Salernitana*

Episcopi a Frid. intrusi.

(a) Ep. 5. Honorii ea de re querelæ gravissimæ.

NOTÆ [1] E Dictum istud Friderici datum apud S. Leonem Baluzius in priori miscellaneo pag. 448. vulgavit. Ex ejus vero subscriptione, quæ apud Raynaldum desideratur, liquet ad præteritum annum referendum esse. *Datum est enim in castris apud S. Leonem VIII. Kal. octob.* (male ergo legitur apud Raynaldum mense novembris, corrigendumque mense septembris) *& publicatum apud S. Lambertum pridie Kal. mensis ejusdem anno domini millesimo* CCXX. *indict. VIIII.* nempe a septembri pro more apud imperatores constanti incœpta. MANSI

tana vacantiam te immiſtens? An forte ſuſpiras ad progenitorum tuorum abuſum, quem Dominus zelotes abominans ita illis ſua providentia obviavit, ut præter te vix de ipſorum progenie quis ſuperſit? ſed & recolis abjuraſſe te abuſum eumdem, & bonæ memoriæ Innocentio Papæ prædeceſſori noſtro, & poſtmodum nobis renunciationem hujuſmodi privilegio confirmaſſe (his de rebus ſuo loco diximus) *nunquid ergo ſpretis privilegiis & promiſſionibus tuis & juramenti religione contempta gladium in nos acues? &c.* Alia eodem pertinentia, ut a cœptis animum ejus avertat, adücere, adhortari, ne improbis hominibus faciles aures det; famam gloriamque ſuam inquinet; ſecum ipſe volvat, quam proſpere, quam feliciter cuncta ei venerint, dum Apoſtolicæ ſedis amplexibus hæſerit: pro certo vero ſciret irritato concitatoque illius in ſe odio omnia ſibi acerba atque aſpera eventura; eorum, qui ſuperbe ſe in illam extulere, infelices exitus, atque exempla imitari perhorreſcat: providentiæ ac ſolicitudini ſuæ potiſſimum acceptum referat ipſius filium pacatum in Germania regnum tenere: non deeſſe ſibi tum in Germania, tum in aliis Imperii provinciis, atque ipſa Sicilia vires ad ea molienda, quæ admodum illi ingrata futura eſſent. Tum ſubdit:

XXXIII. Illum a cœptis avocare nititur Pontifex.

Cum ſemper ad perſonam tuam veri patris affectum geſſerimus, & geramus, Imperatoriam majeſtatem monemus, & rogamus attente per Dominum obſecrantes, quatenus nobis, & tibi proſpiciens, inter te, & eccleſiam naſci tantum ſcandalum non permittas, quia profecto ſi in hoc ſcandalizati a te fuerimus, in quo contra nos noſtra reputaremus interiora moveri, hujuſmodi doloris aculeus tranſverberaret cor noſtrum, & per intima oſſium pertranſiret; ſed cum ad te ob hoc dilectum filium .. priorem S. Mariæ novæ cum noſtris literis, & tranſcripto tui privilegii dirigamus, per teipſum, quæ aliter, quam deceat, acta ſunt, corrigas, electiones juxta privilegium, & promiſſiones tuas libere, ac ſine impreſſionis vitio fieri permiſſurus. Alioquin noveris, quod id nulla poterimus ratione in propria animæ periculum ſuſtinere; præſertim cum contra nos intra, & extra Rom. Eccleſiam jugiter acclametur, quod tibi detulerimus in pluribus contra Deum: ſed difficultates tuas, in quas te hactenus ingeſſiſti, & inducis, in totius orbis notitiam adducemus cœli, & terræ teſtimonium invocantes, quod ad hoc procedimus dolentes plurimum, & inviti. Dat. Lat. XII. *kal. ſeptemb. pont. noſtri anno ſexto.*

XXXIV. Laceratum videbatur multorum dominatione regnum Friderico, atque ad arces & oppida, quæ ipſius leges accipere renuerent, in ſuam poteſtatem redigenda animum atque arma convertit, ut chronicon S. Germani aſſerit (*a*): Soram, quam Richardus olim Innocentii Papæ frater tenebat, eripuit, ſuæque violato olim dato ſacramento, uti ſupra (*b*) inſinuavimus, ditioni ſubjecit: Bojanum & Celanum recepit, offuſoque armorum terrore omnibus jugum injecit, inque Siciliam traiiciens ſolemnia totius regni comitia egit, ac plures leges in blaſphemos, aleatores, detractoreſque alienæ famæ diſtrinxit; vetuit ne meretrices cum honeſtis feminis ad balnea accederent; neve intra urbium ſepta habitarent: Judæi præferrent ſigna, quibus a Chriſtianis diſcernerentur, pœnis gravioribus imperavit.

Siculorum nobilium potentia a Friderico evertitur.

(*a*) *Rich. de S. Germ. an.* 1221.
(*b*) *Ann. Chriſt.* 1208.

XXXV. Azolinus marchio quippiam novare in Ancon. marchia vetitus.

Ut porro imperatoriæ potentiæ terror Honorium ab aſſerendis Eccleſiæ juribus non revocavit, ita alios inferiores principes continuit, ne in Eccleſiæ damnum quidquam pertentarent. Atque inter cæteros, Azolinum marchionem Eſtenſem, cui, ut ſupra vidimus, comitatum Anconitanum adminiſtrandum tradiderat, novi quidquam in eo moliri vetuit (*c*), quem ipſe nunquam a Romanæ Eccleſiæ ditione divellere decreverat: *Cum civitatem Anconitanam, & comitatum ipſius in demanium Apoſtolicæ ſedis duxerimus retinenda, nobilitati tuæ præſentium auctoritate mandamus, quatenus contra eam & comitatum ipſius nihil attentes, vel facias attentari, quod ad guerram pertineat, vel per quod poſſit diſcordia ſuboriri. Dat. Later.* VIII. *id. april. pontif. noſtri an.* V. Populo vero Anconitano imperat, (*d*) ne quem alium, quam Rom. Pontificem, dominum agnoſcant: quos tamen eidem marchioni auxilio jubet eſſe (*e*); ne ab hoſtibus opprimeretur.

(*c*) *Lib.* 5. *ep.* 519.
(*d*) *Ibid. ep.* 363.
(*e*) *Lib.* 6. *ep.* 2.

XXXVI. Gualterus repreſſus ab invadendo Reate.

Interea perlatum fuit ad Apoſtolicam ſedem Gualterum comitem Crotonenſem Reate invadere in animum induxiſſe: quamobrem Honorius illico eum rogare, (*f*) hortari, mandare, ut armis abſtineat, cum urbs illa in S. Petri patrimonio numeretur: ſi quis aliquid ab ea ſibi deberi contenderet, ipſum adiret, ac ſe ad jus ſuum cuique tribuendum paratum eſſe.

(*f*) *Lib.* 5. *ep* 758.

Diſtrictæ in Sardiniæ invaſores cenſuræ.

Verum quam iniquiſſime per id tempus ſeſe cum Romana Eccleſia geſſerint Lambertus civis Piſanus, & Ubaldus anathemate damnati, qui Sardiniam, quod ſupra dictum eſt, per ſummam tyrannidem invaſerant, eamque in dies magis vexabant, plures oſtendunt Honorii literæ (*g*) ad Bartholomæum capellanum, A. S. L. quem etiam in archiepiſcopum Calaritanum tyrannis faventem eccleſiaſticis cenſuris animadvertere juſſit (*h*); etſi reſipiſcentem haud ita multo poſt abſolvit (*i*); ipſique præterea manda-

(*g*) *Ibid. ep.* 571. *& Lib.* 6. *ep* 21. *&c.*
(*h*) *Lib.* 5. *ep* 718. 741.
(*i*) *Lib.* 6. *ep.* 29.

vit,

vit, tum ut divina officia, ubi Ubaldus ac Lambertus eorumve fautores præcipui non adessent, januis clausis celebranda curaret; (a) tum ut ab illis discedentes, & ad obedientiam Ecclesiæ se recipientes absolveret (b): id quod antea pro Castrensi populo ad ipsum redeunte decreverat (c).

(a) Ibi. ep. 34. (b) Ep. 55. (c) Ep. 30.

XXXVII Præscriptio nisi annorum 100. in eccl. Later. occupatis bonis non valet.

Nec Romanæ modo, verum aliarum quoque ecclesiarum ab invasorum audacia vindicandis juribus; neve præsulum inertia dissiparentur, studuit Pontifex, sanxitque ne illarum ornamenta aurea, argentea, sericave distrabi, possessionesve abalienari possent: tum centum nisi annorum præsceiptio in Lateranensi ecclesia valeret; qua de re subjectum diploma loquitur: (d) *Cum Lateranensis ecclesia speciale membrum Apostolicæ sedis, & Rom. Pontificis propria sedes existat; statuimus & sancimus, ut sicut contra Romanam Ecclesiam non nisi centenaria currit præscriptio secundum constitutiones canonicas, & legitimas sanctiones, ita quoque ipsi ecclesiæ minoris temporis præscriptio non obsistat, &c. Dat. Later. IX. kal. maii pont. nostri anno* V. Confirmavit (e) præterea redintegratam opera sua inter Perusinos & Tisernates pacem: Tarvisinos cum Feltrinis & Belunensibus in gratiam reversos fidelium coetui, e quo abacti fuerant, suo decreto restituit (f). Quo tempore Placentinos & Cremonenses in mutuam concordiam venisse testantur tabulæ publicæ hoc anno confectæ, quarum exemplum apud nos est.

(d) Lib. 5. ep. 702.
(e) Id. l. 5. ep. 329. & 330.
(f) Id. ib. ep. 601.

XXXVIII Cum vero ad ecclesiarum sustinendum decus, populorumque salutem promovendam maximi interfit præsules doctrina & sanctitate conspicuos illis regendis admoveri, eos qui sceleribus suis, quam gerebant, dignitatem violassent, ut Anglonensem episcopum (g), vel qui literarum expertes essent, ut episcopum Calinensem ab administrando episcopatu submovit, de quo postremo hæc ad canonicorum Bremensium collegium scripsit: (h) *Quia confessus est coram nobis se nunquam de grammatica didicisse, nec etiam legisse Donatum, & per evidentiam facti usque adeo de illiteratura & insufficientia sua constat, quod contra Deum esset, & canonicas sanctiones, tantum in episcopo tolerare defectum, ipsum a pontificalis officii executione, & ab administratione Calinensis ecclesiæ penitus duximus amovendum.* Ad restituendam etiam pristinæ dignitati religiosarum familiarum disciplinam, primævumque sanctitatis revocandum splendorem plura statuit, ut ex ipsius literis (i) in margine annotatis exploratum est. Neque illud silentio prætereundum in Pontificio regesto hæc de episcopis sacris pontificalibus ab Honorio, quinto pontificatus sui anno, a XVIII. die mensis julii ad alterius anni eundem mensem excurrente initiatis reperiri (k): *Istos Dominus Honorius Papa III. consecravit hoc anno, episcopum Aprutiaum, episcopum Sagiensem, episcopum Urbinatem, episcopum Soranum, episcopum Anagninum, episcopum Fesulanum, episcopum Suaneasem, episcopum Liviensem, episcopum Sabinensem, episcopum Prænestinum.*

(g) Ep. 209.
(h) Ep. 724. Habetur c. quamvis ex de at. & qual. Episc. Calin. expers literarum dignitate deturbatus.
(i) Lib. 5. ep. 559. 615. & l. 6. ep. 28. 47.
(k) Reg. Hon. l. 5. post ep. 765. Episcopi hoc anno ab Honorio consecrati.

XXXIX. Greg. Crescentius Card. in Germ. legatus.

Ex Italia in Germania stylum convertamus. Fungebantur ibi legationis munere Gregorius Crescentius, sancti Theodori diac. Cardinalis, ad quem binas legimus pontificias literas hoc anno datas, quarum unis Honorius rationem (l) præscribit, quam caute cum Rege Bohemiæ illisque principibus viris in negotio Pragensis episcopi se gerat. Rex enim concordiam tandem cum episcopo inierat, seque ei facturum satis pollicitus fuerat, ut ex apostolicis literis constat, quibus Pontifex eidem concordiæ robur firmitatemque addit (m). Alteris vero literis legatum eundem inquirere jussit (n), num rei Christianæ magis expediret plures in regione Pragensi episcopatus institui. Præter Gregorium vero Acconcius etiam, de quo supra memoravimus, subdiaconus & capellanus Papæ, legationem ejus nomine in Germania obibat, ad quem etiam scripsit (o), Honorius ipsum incitans ad hæreticos Bosnæ profligandos, & exigendos, eaque de re ad archiepiscopum Strigoniensem, & cunctos Pannoniæ episcopos alias graves literas exaravit; (p) quem insuper archiepiscopum Ungariæ Regem ad arcendos Sclavos piraticam facientes impellere jussit (q). Ipsemet vero eundem Regem monuit, ne impedimento esset, quo minus Christiani e Sarracenorum manibus vindicarentur (r); neve sermonem aut consuetudinem cum iis haberet, (s) quibus sacrificiis est interdictum. [1]

(l) Hon. l. 5. ep. 408.
(m) Ib. ep. 340.
(n) Ep. 733.
(o) Lib. 6. ep. 69.
(p) Ib. 72.
(q) Lib. 5. ep. 540.
(r) Ib. ep. 563.
(s) Ep. 564.

XL. Expetitum a Suecis debitum eccl. Rom. vectigal.

Hoc etiam anno universos regni Sueciæ Christi fideles hortatur (t) summus Pontifex, uti intermissum per quinquennium censum Rom. Ecclesiæ persolvi consuetum quamprimum ad se mittendum curent. Ac de transmisso censu ab episcopo Nidrosiensi gratias ei agit (u); tum vi-

(t) Ep. 334.
(u) Ep. 338.

NOTÆ

(a) Thom. archid. Spalat. in hist. pontif. Salon.

[1] IN fine hujus paragraphi adde ex annalibus contractis: *Deleti fuerunt hoc anno piratæ Dalmatiæ ab Acconio subdiacono & cappellano pontificio, quem Honorius decreuit apostolicæ sedis legatum, cujus gesta Thomas archidiaconus ita refert:* (a) convocavit totam Dalmatiam & Croatiam in adjutorium suum contra hæreticos & piratas, faciens indulgentias omnibus, qui-

victorem crucesignatorum exercitum, qui ethnicos in Prussiæ regionibus fudissent, monuit (a) ne ex adepta victoria insolescerent; captivos Prutenorum episcopo traderent, quo illos ad sacra Christianorum suscipienda adducere posset. Deinde episcopo Vratillaviensi ac nonnullis aliis inquirendi onus injunxit (b), num Poloniæ ducem subsidio Terræ sanctæ pergere, an vero ibidem remorari adversus ethnicos Prutenos pugnaturum utilius foret: inde Henricum Ascariæ comitem ob mutilatum conventus Niemburgensis abbatem, anathematis sententia implicitum, qui pœnitentia ductus ad Apostolicam sedem se contulerat, absolvit (c). Denique archiepiscopo Spalathensi pallium misit (d).

(a) Ep. 355.
(b) Ep. 535.
(c) Ep. 651. 728.
(d) Id. l. 6. ep. 75. 76.

Hoc anno defunctus traditur in Germania religiosissimus presbyter Stippo nomine, de quo hæc Cæsarius (e): *Ut autem noveris non esse curandum quacumque morte justus moriatur, idem Stippo, cum in acutis laboraret anno præterito*, scribebat author, quod ipse (f) testatur, insequenti anno, *materia rapta in cerebrum, totus factus est phreneticus, ita ut multas blasphemias evomeret. Defuncto eo, atque sepulto, Dominus merita ejus volens ostendere, miracula ad ejus tumbam dignatus est operari: infirmi, sicut audivi, super illam dormiunt, & sani surgunt.*

(e) Cæs. l. 11. c. 36.
Stippo vir sanctissimus in phrenesi moritur.
(f) Id. l. 10. c. 48.

XLI. Jam vero ad exponendas Galliarum res decurrat oratio. Suscepto ante ab Romano Pontifice legationis munere Conradus Porruensis episcopus illis in regionibus fungebatur, ad quem plures hoc anno epistolas Honorius dedit: atque in primis, dum recrudesceret in dies Albigensis hæresis, excitati nonnulli viri ardentes pietate, divinæque amplificandæ gloriæ zelo, postulavere ab Honorio facultatem instituendi in Narbonensi provincia religiosorum equitum ordinis, qui Templariorum in oriente contra Sarracenos certantium exemplo ad confirmandam fidem catholicam, excindendam hæresim, immunitatemque ecclesiasticam servandam arma tractarent. Probavit pium consilium Honorius ac Portuensi episcopo A. S. L. ejusmodi ordinis militaris condendi, modo alicujus sacræ familiæ disciplinæ approbatæ se addicerent auctoritatem contulit (g).

Conradus Portuen. in Galliis contra Albigen. legatus.
Agitatum de instituendo militari ordine adversus Albigenses.
(g) Hon. l. 5. ep. 699.

XLII. Impliciti tam erant infectique Albigensium partibus Avenionenses, ad quos bello edomandos Honorius legato præcipere, Aurasiæ comiti, qui in eos arma erat moturus, præsto adesset: tum ejusdem legati animum in impios oratione sua vehementius incendere, (h) ejusque imperio Rhotomagensem præcipue archiepiscopum ea in re præsto esse jubere (i): legatum episcopos hæreticis faventes omnino compescere, dare operam, (k) ne fideles bonis suis a catholico exercitu spolientur, neve ecclesiæ quamvis exemptæ pecuniam ad hæreticos impugnandos conferre recusarent; (l) adhæc Pontifex (m) cavere, ne capitula ecclesiis pastoribus viduatis ejusdem legati injussu episcopos præficiant. Ex his porro coarguuntur abbas Urspergensis (n) & novatores (o) ipsum auctorem secuti, qui ajunt hoc anno Conradum Cardinalem episcopum Portuensem in Germaniam ab Apostolica sede allegatum, quo crucesignatos depositum crucis signum recipere compelleret; ut concionatores institueret, qui alios ad nomen sacræ militiæ dandum inducerent inflammarentque: ipse enim Cardinalis episcopus in Galliis legationis munere fungens morabatur, eaque diligenter exequi studebat, quæ illi Pontifex, ut antea diximus, demandarat. Minus itaque a vero abest, quod Bernardus (p) tradit Conradum hoc anno ex Cisterciensium ordine Cardinalem episcopum Porruensem ad partes Albigenses & Tolosanas a sede Apostolica missum esse.

Aurasiæ comes Avenionensibus bellum inferre parat.
(h) Ib. ep. 684. 683.
(i) Ep. 686.
(k) Ep. 727.
(l) Ep. 687.
(m) Ep. 587.
(n) Ursp. in chr. hoc anno.
(o) Cent. 13. c. 5. col. 560.
(p) Ber. chr. Rom. Pont. hoc anno.

XLIII. Cæterum Honorius non solum episcopi Porruensis opera in regno Francorum usus est, verum etiam alios præsules variis in regionibus, ut archiepiscopum Senonensem (q) Bituricensem, ac Rhemensem in suis provinciis ad excindendas enascentes hæreses auctoritate instruxit. (r) Præcipuam vero operam in propugnanda adversus Galliæ Narbonensis impios fide contendit. Cum autem Fuxensis (s) & Convenarum comites, eorumque filii, tum maxime Raymundus alterius Raymundi Tolosani olim comitis filius rem Christianam admodum labefactarent, illos gravissimis literis ab eorum patrocinio est conatus avocare (t). Raymundo juniori in primis denuntiavit, ni ad officium rediret, illa ditionis parte, qua ex sedis Apostolicæ benignitate dona-

(q) Lib. 5. ep. 681.
(r) Reg. post eand. ep.
Proceres Albig. patrium studiosi.
(s) Ep. 682.
(t) Ep. 688.

NOTÆ quicumque zelo divino succensi in personis, vel expensis ad eorum interitum laboraretur tunc congregato multo navali exercitu, & agressi cœpit eos undique impugnare; in tantum enim Almisanos in mari, & terra eos insequendo contrivit, ut defessi viribus desperarent ulterius se posse resistere. Venerunt ergo, & corruentes ad pedes legati pacem, & misericordiam humiliter implorabant, promittentes omnem emendationem, & obedientiam ad ejus beneplacita, & mandata, quos legatus suscipiens fecit eos piraticas naves exurere, promittentes interposito juramento, ut a christiana infestatione cessarent. Subdit author, legatum se in Bosnam contulisse, ac pro fide catholica asserenda plura adversus hæreticos gessisse. MANSI

natus fuerat, cautum iri proposuit, ut ipsius parens ob defectionem a fide Tolosæ comitatusque jure excidisset, cujus si sequeretur exempla, pares exitus pertimescendos sciret.

XLIV. *Adhuc autem experiri volentes, utrum blanda monitio emollire possit cordis tui duritiam, teque ad viam rectitudinis revocare, nobilitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus apud temetipsum recogitans quanti periculi sit, quod præcisus es ab ecclesiastica unitate, ad sinum Ecclesiæ, quæ parata est recipere redeuntes, humiliter revertaris, in manibus venerabilis fratris nostri C.... Portuen. episcopi A. S. L. præcise juranda, & præstanda alias idoneae cautiones, quod parebis mandatis omnibus, quæ nos, vel ipse tibi duxerimus facienda*. Et infra: *Alioquin habeas pro constanti, quod etiam spe reservatæ provisionis te omnino privabimus, & per sententiam expresse tibi abjudicabimus etiam dictam terram citra Rhodanum existentem; nec confidas in eo, quod nunc tibi successisse videtur, quasi contra Deum valeas prævalere; quia sibi abjudicari contigerit terram ipsam, nunquam illam excommunicatus diu poterit retinere, cum ab ea possessione sit facile dejici, qua sine justo titulo noscitur detinere.* Hæc Honorius.

XLV.
Abrogatum illi ab Ap. sede in adepto principatu jus.

Tandem in contumaciam hominem apostolica monita spernentem animadverterit, atque hujusmodi sententiam in illum ab Apostolicæ sedis legato jam ante latam firmam jussit (a) esse: *Cum dilectus filius noster. B.. tituli sanctorum Joannis & Pauli presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus attendens, quod R.. filius R. quondam comitis Tolosani, non solum imitabatur patris malitiam, sed etiam anteibat, sententialiter eidem abdicaverit omne jus, quod in terra, quæ dicti patris sui fuerat, vel erat, in legatione Cardinalis prædicti videbatur habere; nos ejusdem Cardinalis sententiam, sicut juste lata est, & in ipsius Cardinalis literis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus, &c. Dat. Later. VII. kal. novemb. pont. nostri an. VI.* Ad firmanda vero Almarici jura, ditionem quam catholicus exercitus ex hæreticis armis pepererat, quamque Innocentius III. Simoni Montfortio optimo, strenuissimoque duci tradiderat, Honorius de catholica fide bene merenti ejus filio atque heredibus confirmavit (b).

(a) Lib. 6. ep. 43.

(b) Lib. 5. ep. 680.

XLVI.
Pontificium in convertendis infid. studium.

Hæc decernebat in Galliis, ut firmissimus fidei propugnator ac vindex ad excindendas hæreseon sentes, cum apostolico illo quo traducendarum ad Christi cultum omnium barbararum gentium flagrabat zelo datis encyclicis literis Galliarum archiepiscopis; Maguntino, Treveren. Colonien. Bremen. Magdeburgen. in Germania; Lundensi in Dania, in Norwegia Nidrosiensi; Upsalensi in Suecia; Strigoniensi & Colocensi in Ungaria; in Sclavonia Ragusino & Antibarensi; Aquilegiensi & Gradensi patriarchis in Italia, tum Capuano, Ravennati, Pisano, Mediolanensi archiepisc. in Hispania Toletano, Terraconensi, Bracharensi, Compostellano, nec non principum monasteriorum abbatibus Cisterciensi, Cluniacensi, Clarevallensi, Columbano, jussit sacerdotes doctrina ac pietate insignes pro Christi nomine traiicere maria, pericula penetrare, labores suscipere, in extremas terrarum oras excurrere sanguinemque constanter profundere paratissimos ad se transmitterent, ut inserendæ illis infidelibus evangelii lucis provinciam auctoritatemque conferret; qua de re data Rhemensi archiepiscopo imperia (c) historiæ inserenda duximus.

(c) Ep. 504.

XLVII. *Fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus in provincia tua quatuor viros opinionis sinceræ ac litteraturæ probatæ, vel tres, seu saltem duos cujuscumque religionis, vel ordinis, & Cistercien. præsertim, cui Dominus benedixit, a mari usque ad mare, ipsius extendendo palmites, eligas, qui super nitentes asinos ascendentes, habentesque vitam in patientia, & mortem in desiderio sponte velint animas suas offerre discrimini, ac benedicere Domino parati pro ipsius nomine, si opus fuerit, martyrium sustinere: ac ipsos usque ad festum S. Martini ad præsentiam nostram transmittas, secundum circumspectionis apostolicæ providentiam, una cum illis, quos de provinciis aliis ad nos mandamus transmitti, ad solitudinem diversarum gentium destinandos, ut in eis fungentes legatione pro Christo reconciliari obsecrent illas Deo, quasi per ipsos Domino exhortante, & tanquam cives Apostolorum & domestici Dei easdem verbo doctrinæ illuminent, pacem gentibus tribuendo, ac cum exultatione ad nos, seu ad Dominum potius revertentes justitiæ manipulos referant; & ab eodem vitæ senatum recipiant, sanguine proprio laureati. Quod si forsan prælati eorum, qui animas suas sponte pericula duxerint offerendas, voluntati eorum præsumpserint obviare, præsumptionem eorum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescas. Dat. Laterani.*

XLVIII.
Judæi nota distingui jussi.

Eodem tuendæ religionis studio, ne Judæi qui inter Christianos versabantur, suum illis facile virus afflarent, ipsos nota aliqua distingui jussit, quo ab eorum fraudibus caveretur, tum ad expoliendos continendosque mores, disciplinam ecclesiasticam ne dissolveretur adstrinxit. Inolescebat ea in Anglia corruptela, ut clerici ducta uxore sacerdotia retinere præsumerent, quos Honorius datis Cantua-

Clerici uxorati sacerdotiis exuti.

(a) Lib. 5. ep. 583. (b) Ib. ep. 572. & 480. Stephano Card. pacandæ Angliæ partes datæ. (c) Id. ib. 364. (d) Ib. ep. 365. 652. (e) Ep. 576. (f) Reg. post eand. (g) Par. ubi sup.

rienſi (a) & Eboracenſi archiepiſcopis, atque epiſcopo Dunelmenſi literis, gradu ac ſacerdotiis deturbari præcepit (b). Cum vero ad Anglicanas res defluxerit oratio, addimus Honorium pactis inter Berengariam Anglorum olim Reginam atque Henricum Regem de illius dote initis auctoritatem ſuam adjunxiſſe, datis ea de re literis tum ad Berengariam (c) ipſam, tum ad Stephanum (d) S. R. E. Cardinalem archiepiſcopum Cantuarienſem: cui præterea, ut novos graveſque in Anglia motus pacaret, injunxit (e); eademque ad principes Angliæ ſcripſit. (f) Ejuſmodi porro motus a Guillelmo Foret concitatos Pariſius teſtatur (g).

XLIX. (h) Lib. 5. ep. 717. Vetat legato Hon. Alexandrum regni inſignibus redimire ni Anglos aſſenſerit.

Inter hæc Alexandro Scotorum Rege, regni inſignia ſibi ab Jacobo capellano Apoſtolicæ ſedis in Anglia legato dari poſtulante, Pontifex a legato conſultus reſpondit, (h) imponendæ illi coronæ provinciam ad ipſum non ſpectare, cum Scotus Anglorum Regis vectigalis putaretur, caveretque, ne tantam rem ſine Regis Angliæ conſenſu aggrederetur: *Super eo, quod chariſſimus in Chriſto filius noſter .. Rex illuſtris Scotorum a te poſtulat coronari, tibi breviter reſpondemus, quod nequaquam ejus coronatio ad te ſpectat cum chariſſimo in Chriſto filio noſtro .. Regi Anglorum illuſtri ſubeſſe dicatur. Unde volumus, ut te inde aliquatenus intromittas, ne regnum Angliæ alii regno poſtponere videremur, niſi forte id de ipſius Regis Angliæ, ac conſiliariorum ſuorum procederet voluntate; cum nolimus alterum in alterius injuriam honorare; ſed ſi ad hoc memoratus Rex, & ejus conſiliarii conſentirent, tunc ad coronationem alterius procedere poſſes, de conſilio prælatorum Angliæ, ita quod juri alterius exinde nullatenus derogetur. Dat. Laterani.*

L. Ecelinus religioſam vitam amplecti deliberat.

Aperuit Honorio hoc anno Ecelinus vir in Marchia Tarviſina opibus ac potentia florentiſſimus pium nuncii rebus humanis remittendi conſilium, ſive ea ſimulatione ſanctitatis Pontificem vellet deludere, ſive reipſa divini illum ſpiritus inſtinctus afflabat, qui hominem ab immaniſſimis flagitiis, quibus ſe erat contaminaturus atque æternæ perditionis via abducere moliebatur. Utcumque ſit, conſilium optimum ſi mandatum fuiſſet operi Pontifex ſcriptis ad eum literis laudibus extulit, ac beneficiis eſt proſecutus: (i) *Cum temporali militia, & deſideriis ſæcularibus abnegatis in religioſa converſatione, ac habitu diſpoſueris agere reſiduum vitæ tuæ; nos precibus tuis benignum impertientes aſſenſum, perſonam tuam cum iis quæ retinere pro tua ſuſtentatione curaſti, videlicet Guticum cum curia ſua, Tres villas cum Pudiſſolo, Villarazo, Larlea, Ramone, Caſtillione & cum iis, quæ habes in Angarano ejuſque diſtrictu, ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus.* Ornat eo etiam privilegio ut cum provincia ſacris interdicta fuerit, ſecrete divinis myſteriis interſit, quo pietati vacare, & cœleſtibus rebus animum transfundere liberius poſſit.

(i) Ep. 593. Promiſſum illi Apoſt. patrocinium.

LI. Abjecto poſt conſilio in tyrannum deſciſcit. (k) Juven. ſat. 6.

Utinam Ecelinus, quod verbis præ ſe ferebat, reipſa perfeciſſet: non enim tot tantiſque malis Italia concuſſa ſub tyrannide miſerrima luxiſſet: adeo enim ſæva infandaque peregit, ut jure merito de ipſo mortalium omnium deterrimo illud poetæ uſurpari poſſit: (k)

Quid Nero tam ſæva crudaque tyrannide fecit.

Ugo abb. Ciſter. ord. mirac. clarus. De illo in SS. numerum referendo agitatum. (l) Hon. l. 6. ep. 68. LII. LIII.

Sed ne lectorem adductis illius flagitiis horrore percellamus, ad ſanctiſſimum abbatem Ciſtercienſem Ugonem nomine orationem traducimus, qui cum vivus ſanctitatis ſuæ odore omnes perfudiſſet, etiam poſt mortem editis magnis miraculis illuſtratus eſt: quamobrem Honorius a Bonævallis religioſis viris rogatus Viennenſi archiepiſcopo, atque epiſcopo Gratianopolitano de illius vita patratiſque ejus opera cœleſtibus prodigiis inquirendi partes demandavit (l). [r] [s]

Lan-

NOTÆ [r] TOtus iſte paragraphus cum ſequenti ita adjectus legitur in annalibus contractis: *Hoc anno B. Dominicus ordinis prædicatorum conditor Bononiæ vitam ſine ſanctiſſimo clauſit VIII. auguſti idus, cum piam hanc orationem ad circumſtantes fratres habuiſſet:* (a) En uſque in hanc horam carne incorruptum me Dei miſericordia ſervavit, illibatam virginitatis munditiam cuſtodivi; quæ ſi etiam in vobis inviolata permaneat, feminarum omnium ſuſpecta vitate conſortia, ea retenta ſervus Chriſti vitæ paupertate gratus Chriſto, & bonæ famæ odore fructuoſus erit proximis. *Subdit author nonnullis interjectis pium hoc teſtamentum ab eo conditum:* Hæc ſunt fratres & filii chariſſimi, quæ vobis hereditario jure poſſidenda relinquo. Charitas ſit in vobis, humilitatem ſectemini, paupertati voluntariæ ſtudete &c. *Celebratæ illius exequiæ fuere ab Ugolino cardinale apoſtolicæ ſedis legato, qui in pontificatu Gregorii IX. nomen adeptus eſt, ſacrumque immortalitatis pignus ſuis manibus, ut qui ſummam ſanctitatis opinionem de eo conceperat, ſepulturæ mandavit, ac deinde ſacram actionem de miraculis a viro ſancto editis confici juſſit.* MANSI

(a) Theod. l. 5. c. 1. & ſeqq. apud Sur. tom. 4.

[s] EOdem anno Ambroſius infantulus Senenſis, cui poſtea ordinem prædicatorum ingreſſo inſignes virtutes, (b) editaque miracula beati nomen pepererunt, cum ab ortu oris deformitate, membrorumque contractione, ac diſtorſione laboraret, in templo S. Magdalenæ, cum tabernaculum, in quo ſacræ reliquiæ conditæ erant, ter Jeſu nomen acclamando contigiſſet, repente magna omnium admiratione venuſtatem oris & naturalem membrorum ſymmetriam divinitus eſt adeptus, ut MS. annales Senenſes mihi ab Alexandro VII. communicati pluribus referunt. MANSI

(b) Sigiſ. Titius vol. 2. p. 2. pag. 49.

I. LAnguebant ex accepta superiori in Ægypto clade Christianorum animi, cum ineunte Redemptoris anno vigesimo secundo supra millesimum ducentesimum indictione decima Honorius ad eversas res excitandas, fidelesque recreandos studium pontificium defixit. Alebat eum fallaci spe Fridericus Imp. qui instruendæ novæ expeditionis speciem præ se ferebat, reque diligentius librata solemne cum ipso cæterisque principibus Christianis colloquium celebrare decrevit, ad quod literis suis Pelagium Albanensem episcopum S. A. L. ac Joannem Regem Hierosolymitanum, si tamen Syriacæ res id permitterent, allicere est conatus.

Honorii ad amissa redintegranda diligentia.

Ejus ad leg. Ap. literæ.

P... Albanensi episcopo A. S. L.

II. *Cælestis altitudo consilii ex iis, quæ mala videntur, bona novit elicere & adversa feliciter in prospera commutare. Licet igitur gravem jacturam, & grande opprobrium in partibus transmarinis nuper passus fuerit populus Christianus, & inimicis fidei videatur nimis prospere successisse, speramus tamen in eo, in cujus manu cuncta sunt posita; & cujus nemo potest resistere voluntati, quod permisit cadere suum exercitum, ut resurgeret fortior, & passus est infideles erigi, ut gravius allidentur. Cum enim charissimus in Christo filius noster Fridericus Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliæ dudum in animo gereret ad liberationem intendere Terræ sanctæ, nunc propter casum, qui accidit, digno dolore permotus, & animatus divinitus ad ulciscendam tantam injuriam Christi, & populi Christiani, tanto ferventius ad id se præparat, & accingit, quanto ipsum prædicti casus adversitas, & indignatio vehementius animavit. Denique nos, & ipse ad id unanimiter intendentes, celebre colloquium nuper habuimus specialiter pro negotio memorato: & post multos tractatus super hoc diligentissime habitos, demum concorditer disposuimus aliud colloquium in Lombardia in civitate Veron. circa festum B. Martini proximum celebrare, in quo nos, & ipse Imperator personaliter esse decrevimus, Domino annuente, & ad illud Christianos principes tam ecclesiasticos, quam mundanos, ac fideles alios, quos expedire videbimus, convocare, ut prosecutio dicti negotii, quod Christianos tangit communiter universos, cum deliberatione in tanto negotio necessaria ordinetur, & universi, & singuli eo magis proprium ipsum negotium reputantes, quo cum ipsorum consilio & deliberatione ordinatum fuerit, ad illud prosequendum fortius animentur.*

Indictum Veronæ celeberrimum colloquium.

III. *Cum igitur ad ipsum colloquium, in quo tam de ipsius Imperatoris passagio, quam de aliis negotium contingentibus decrevimus plenius ordinare, invitemus charissimum in Christo filium nostrum Joannem Regem Hierosolymitanum illustrem, & in eo propter notam industriam, & probatam prudentiam tuam, habere tuam quoque præsentiam affectemus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus super hoc habens consilium cum ipso Rege, & patriarcha, & aliis, quos ad hoc videris opportunos, quod sine discrimine terræ, quam Christiani tenent in partibus transmarinis, possis venire ad colloquium sæpe dictum, ad illud personaliter venire cures termino suprascripto, quod si venire forte nequiveris, per literas, vel nuncios tuos super jam dicto negotio tua nos fraternitas procuret instruere, de quibus videris expedire. Id autem fraternitati tuæ volumus esse notum, quod ipse Imperator volens propositum, & desiderium suum super dicto Terræ sanctæ negotio facere manifestum, & ad sublimitatis sequelam alios animare, in jam celebrato colloquio publice in conspectu multitudinis prælatorum, principum, & baronum, ac aliorum qui ad colloquium ipsum convenerant, manu propria spontanea voluntate juravit, quod iter transfretandi arripiet termino, quem sibi seu in colloquio apud Veronam, ut diximus celebrando, seu circa tempus, quo colloquium ipsum indictum est, duxerimus præfigendum. Dat. Verulis VII. kal. maii pont. nostri an. VI.*

Joannes Rex Jerosol. ad illud evocatur.

Honorium porro in hujusmodi congressum cum Friderico venisse Verulos, ex eorum epistolis compertum est, adscripta enim ex eo loco est pontificiis literis (a) quintadecima dies kal. maii, in imperatoriis vero ad Siculos datis IX. kal. ejusdem mensis Verulis pariter consignata. Postero vero die Honorius diploma ad Germaniæ episcopos eo argumento dedit. His consentit chronicon (b) S. Germani, dum ait Honorium Anagniam profectum Imperatorem excivisse, cum quo diebus quindecim Verulis colloquium celebravit, decretumque ab iis, ut Veronæ Christianorum omnium principum amplissima comitia haberentur, quibus de Terra sancta recuperanda perdomandisque Sarracenis ageretur; demum Imperatorem a Pontifice data illi jurataque fide, quod certo tempore exercitum Syriam duceret, in regnum discessisse, jussaque obsidione arctiore cingi Mongenul arce, in Siciliam advolasse, ut Mirabetti Sarracenorum ducis insulam infestantis conatus coerceret. IV.

IV. Verulis ab Hon. & Frid. conventus habitus.

(a) Id. l. 6. ep. 347.

(b) Rich. de S. German. an. 1222.

Mirabettus Sarrac. reprimitur.

Cæterum quamquam illud colloquium non V.

non Veronæ, ut affirmat chronienn Elvangense, celebratum fuit, in Campania tamen anno insequenti habitum est, cui tum patriarcham tum Rugem Hierosolymitanum interfuisse, apostolicæ literæ (a) eodem anno afferendæ admonent. Interim Honorius ut Fridericum ad promissa incitaret, illum uxoremque, ac filium una cum Imperio, Siciliæ regno, universisque ejus juribus in Apostolicæ sedis fidem & clientelam recepit; atque ad universos Germaniæ antistites scripsit, (b) caverent ne quisquam Friderici res, dum in expeditione Hierosolymitana versaretur, invaderet, minueret, perturbaret: atque ipsi singuli, si opus foret, iniquorum hominum audaciam censuris ecclesiasticis comprimerent. Ostentabat sane Fridericus ingens instaurandæ rei Christianæ desiderium, sive tum reipsa divino zelo arderet, qui postmodum in eo refrixerit, sive ut ex hujusmodi inanium promissorum pompa gloriam apud homines colligeret, vel sua etiam commoda, ad quæ sectanda artibus valebat, aucuparetur; cujus literæ (c) his temporibus Honorio datæ incensi pietate principis animum ac speciem præseferunt: *Tristis & tristitiæ nuncius venerande pater nobis rumor insonuit, & cordi nostro gladium doloris affixit, quia glorificavit Dominus in peccatis nostris vexillum hostium, ut conculcaret exercitum Christi sui. Et quis est jam in populo Christiano, qui ad talem non subhorreat confusus eventum, videns eum, qui crucem persequitur, triumphare de cruce? Quasi non sit otiosum credere, quod in plebe sua Christo displiceat cultus fidei, dum vias ita dirigit perfidorum. Proh pudor filios Ecclesiæ fugant cavuli synagogæ, & de bello Domini magnificatur victoria Machometti. Hæc inquam tanti doloris acerbitas inter omnes, quos fidei character insignit, tanto nos vehementius exacerbat, quantum ad maturum subsidium zelus ferventior accingebat: & quod in iis apud nos pater sanctissime decens solicitudo non dormiat, nec dormierit usque modo, id quod præcessit insinuant, & apparatus instans manifestat*, &c. addit suos oratores illum certiorem facturos, quantam in Sarracenos apparatam instruat. *Dat. apud Pan.* VIII. *kal. nov. ind.* X.

(a) Lib. 7. ep. 176.

Arripitur Frid. in client. Apost.

(b) Lib. 6. ep. 350.

Præsefert Frid. redintegrandi sacri belli consilium.

(c) Ext. l. 6. Hon. ep. 81.

VI. Erectus in spem excitandæ afflictæ rei Christianæ, contundendæque infidelium potentiæ Honorius, incendebat quosque viros principes ac nobiles, ut se ad delendam acceptam ignominiam compararent; pollicebatur illis apostolicum patrocinium: qua de re comiti Sapronio datæ literæ; (d) recusabat eos voti religione solvere, qui se bello sacro devovissent, inter quos Brabantiæ ducem varias excusationes obtendentem profectionem adornare jussit. Tum Guillelmo marchioni Montisferrati, qui crucesignatis aliis sese conjuncturus cum delecta militum manu mare traiicere constituerat, quindecim millia marcharum spopondit (e). Cumque idem marchio comiti Dalfino Alverniæ centum se milites eo ducturum pollicenti Pontificis nomine mille marchas promisisset, Honorius ratum habuit (f).

(d) Lib. 7. ep. 49.

(e) Ib. ep. 397.

(f) Ep. 141.

VII. Quod rursus ad Pelagium episcopum Albanensem attinet; mandavit (g) Pontifex, ut principis Antiochiæ uxori, ejusque liberis præsidio esset, cum Rupinus ejus vir crucesignatus in vinculis versaretur. Præterea pecuniam ab archiepiscopo Senonensi A. S. L. coactam in crucesignatorum stipendia subsidio mitti voluit (h). Interea vero cum accepisset Pontifex Templarios inimicitias in equites Hierosolymitanos nationis Germanicæ suscepisse, quod ex pontificio privilegio pallio albo uterentur, ipsorum iras permulcere, lenireque animos conatus est: (i) *Moti estis aliquantulum contra eos, quod quantum sit vestra religione indignum, quisquis recogitare voluerit, facile recognoscat. Si enim vos ab hujusmodi motu nec apostolica, nec imperialis reverentia cohibet, cohibere saltem omnium id audientium subsannatio vos deberet, quibus videtur, sicut est revera, ridiculum vos indigne ferre alios a vobis album portare mantellum, præsertim a vestro habitu sic distinctum signaculo speciali, ut timeri non possit, ne quis unius ordinis fratres ordinis esse alterius arbitretur*, &c. Compertum vero singulari benevolentia fuisse Honorium hunc sacrum equestrem ordinem, cujus viri nobiles fratres domus S. Mariæ Theutonicorum vocitabantur, demonstrant ejus literæ anno hujus sæculi vigesimo datæ, quibus novellam plantarionem appellat, amplissimisque privilegiis exornat (k):

(g) Ep. 303.

Rupinus princeps Antioch. detentus in vinculis. Illius uxor ac liberi in patrocin. Apost. admissi.

(h) Ep. 378

(i) Ep. 347.

(k) Lib. 5. ep. 231.

VIII. Hoc anno, ut reliqua ad orientales regiones spectantia prosequamur, Pontifex quorumdam Græcorum in Cypro episcoporum audaciam patriarchæ (l) Hierosolymitani, ac Tyrensis & Cæsariensis archiepiscoporum opera reprimendam statuit, qui per summam fraudem injuriamque metropolitani Latini ac præsulum ipsius suffraganeorum, auctoritate legatorum Apostolicæ sedis institutas, diœceses sibi usurpare conabantur: monstri simillimam rem inquiens, ait synodus œcumenica docet, unam eandemque diœcesim unius instar corporis duos, diversosque pontifices proinde ac duo capita habere: quocirca causa diligenter cognita, intrusos illos quamprimum eiiciant. Cypri vero Regis, qui ab eo flagitabat, ut concordiæ alendæ causa eos præsules Græcos Græcis præesse permitteret, preces ipsius repulit, rescripsitque (m): *Cum in prælatorum Latinorum diœcesibus regni*

(l) Lib. 6. ep. 127.

Vetiti Græci episcopi in Cypro cum Latinis eidem diœcesi præesse.

(m) Ep. 127.

tui

tai quidam Græci Romanæ inobedientes Ecclesiæ, etiam in ecclesiis Latinorum tamquam pontifices commorentur, pro quibus nobis humiliter supplicasti, ut in dictis diœcesibus prout sunt remanere permitteremus eosdem; nos licet tibi & regno tuo deferre, quantum cum honestate nostra valemus, & Græcos ad obedientiam sedis Apostolicæ revertentes fovere, ac honorare velimus, mores & ritus Græcorum ipsorum, quantum cum Deo possumus, sustinendo, in iis tamen, quæ periculum generant animarum & ecclesiasticæ derogant honestati, apud nos esse non debet acceptio personarum.

IX. *Quare talia de cætero sustinere nolentes, cum monstruosum esset, sicut in constitutionibus dicitur concilii generalis, unam & eandem diœcesim diversos habere pontifices, tanquam diversa capita unum corpus haberet, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Hierosolymitano, & Tyren. & Cæsariensi archiepiscopis nostris damus literis in mandatis ut eos morari de cætero velut præsules in dictis diœcesibus nullatenus patiantur, sacerdotibus, & diaconibus Græcis prædicti regni nihilominus firmiter injungentes, ut præfatu archiepiscopo, & episcopis Latinorum, prout sunt, & fuerint in eorum diœcesibus constituti, canonicam obedientiam juxta compositionem faciant supradictam, ut tanquam obedientiæ filii conformantes sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suæ, ut sit de cætero unum ovile, ac etiam unus pastor, &c. Dat. Later. XII. kal. januar. pontif. nostri anno 6.* [1]

X. Præterea Surianos (quos vocabant) Jacobitas & Nestorianos in diœcesi Nicosiensi commorantes in archiepiscopi illius (*a*) auctoritate esse jussit. Deinde plurimos episcopatus ab Joanne Card. Columna A. S. L. varias ob causas conjunctos Honorius sua auctoritate firmavit (*b*). Tum G. e villa Arduina Achajæ principem concordiam inter Ecclesiam atque Imperii principes jam ante initam admittere, eique stare jubet (*c*), gravissimis ad ipsum exaratis literis, quibus primum ob nefaria scelera Pharaone nequiorem esse affirmat: ille enim sacerdotum agros possessionesque non modo immunes liberasque censuerat, verum quotidianum illis victum publice præberi voluerat; ipse vero damnis maximis atrocissimisque injuriis ecclesiasticos viros affecisset, abbatias, ecclesias, earumque bona ac jura occupasset. Sed hæc ab ipso Pontifice protervum principem ad officium ac divini numinis metum revocare annitente excipere (*d*) præstat.

(*a*) Ib. ep. 199.
G. Villehardum Achajæ princeps ob eccles. oppressas increpitus.
(*b*) Ep. 240. 277.
(*c*) Ep. 276.
(*d*) Ep. 276.

Si Dominus, in cujus manu sunt omnium XI.
potestates & omnium jura regnorum, a Græcis propter eorum inobedientiam pertinacem Imperium transferens ad Latinos, te magnificavit multipliciter ac ditavit, nimis ei visus es hactenus iniqua vicissitudine respondere, Ecclesiam ejus, immo ipsum in ea impie persequendo, quam etsi non virtutis amore, saltem pœnæ formidine debueras in omnibus honorasse, cum facile sit ei, qui aufert spiritum principum, dignam de suis injuriatoribus sumere ultionem. Sed quod non sine admiratione referimus, & dolore, te Deo, Deumque tibi, quasi serio volens statuere inimicum, longe in hoc quodammodo inhumanior Pharaone, qui nedum terram sacerdotalem esse voluit liberam, & exemptam, verum etiam sacerdotibus faciebat alimenta de publico ministrari; ministros ejus

---

NOTÆ [1] QUumquam de Cypriis episcopis Græcis ea statuit Honorius, quæ in ejus epistola a Raynaldo hic allata leguntur; jussa tamen pontificia executioni demandata fuisse vix credo. Collegisse id mihi videor ex epistola I. Germani II. patriarchæ CP. schismatici ad Cypriorum consulta, legenda inter monumenta vulgata a Cotelerio to. II. pag. 473. Ex ea discimus Græcos in Cypro agentes ablegatos suos ad Germanum misisse; a quo in synodum ea de re collectam (Nicææ forte) introducti, exposuerunt Latinos in Cypro dominantes tria exigere a Græcis, I. ut episcopi ipsi, cæterique sacri ordinis Græci *Latino* pontifici se submitterent, in cujus subjectionis argumentum, cogebant sacros Græcorum homines manus inferere manibus *sacerdotum* (nempe episcoporum Latinorum) II. ne *Romanus* (Græcus scilicet) *ad sacerdotalem honorem promovendus, sive in episcoporum promoveretur, sive ad aliam ordinationem absque Latini notitia μὴ δίχα τῆς τοῦ Λατίνου εἰδήσεως* (idest, ut ego interpretor absque Latini ejus loci episcopi assensu) *constitueretur in dignitate ad se pertinente*. III. Græcis a suis episcopis ita jus dicatur, ut a lata sententia sua sit partibus ad *Latinorum archiepiscopum provocare*. Exposuerunt pariter legati luctuosum Græcæ ecclesiæ per Cyprum statum, cujus archiepiscopum Neophytum Latini expulerant, cum *alter ille eorum* (Latinorum) *archiepiscopus nullatenus alium sustineret audire archiepiscopum*. Ex hac legatorum expositione deduco a Latinis Græcos episcopos per Cyprum toleratos, non in ecclesiis tantummodo, in quibus nullus Latinus præsidebat episcopus, sed in omnibus indiscriminatim, nullumque e sua ecclesia expulisse Græcum, nisi unum eorum archiepiscopum, eamdemque pœnam minitatos fuisse illis episcopis qui subjectionem Latinis recusassent. Quid vero responderit ad consulta illa concilium, ex eadem epistola Germani, quæ synodica est, discimus. Vetat enim patriarcha, ne subjectio Latinis fiat, cætera tolerari posse definit. Data est epistola anno Græcorum 6731. idest Christi 1223. Sequente igitur anno statuenda est synodus schismatica Græcorum, de qua collectores prorsus silent. MANSI

ejus, in quibus honorari & sperni se asserit gravibus damnis, & utrocibus injuriis affecisti, abbatias, ecclesias, & ipsarum possessiones cum pertinentiis earumdem, papates & alia jura ecclesiastica, mobilia, & immobilia manu nimis avida occupando, &c.

XII. Defigit Pontifex alia in ipsius oculis scelera, ut post hæc temere tentata, ab Joanne Cardin. legato, de quo paulo ante memoravi, iterum ac sæpius ut ecclesiæ faceret satis admonitus, jussusque, superbia tamen elatus parere recusasset; quam ob causam cum legatus eam anathemate percussisset, ipsiusque ditionem interdicti sententiæ subjecisset, adeo non resipuerat, ut gesta impie aliis majoribus cumulando, præsules & clericos exilio mulctasset, qui eos hospitio excepissent in vincula conjecisset, sanctuaria violasset, sacras reliquias contemptui habuisset, ecclesiarum agricolas vectigalibus onerasset, quorum facies inustis etiam turpissimis notis fœdasset; demum ubi asperioribus illum verbis perstrinxit, ex apostolica clementia resipiscenti Ecclesiæ gremium explicat; si vero flectere pervicaciam nolit, significat datam (a) Atheniensi ac Thebano archiepiscopis provinciam, ut interdicto ipsius ditionem percellant, ac tum gravem adeo ab ipso vindictam expetiturum, ut illius magnitudo audientes horrore perfundat.

Illius principis pervicacia.

(a) Ep. 333.

XIII. Fregit superbos spiritus is princeps tum divino terrore tum minis pontificiis correptus, quem rediisse in gratiam cum episcopis atque ad Honorii nutum voluntatemque concordiam firmasse argumento sunt pontificiæ epistolæ ad ipsum (b) aliosque (c) anno insequenti exaratæ, quibus illum beneficiis atque officiis plurimis est complexus (d). Quod vero ad pacis conceptam formulam ab Honorio oratoribus Achajæ principis exhibitam attinet: ea fuit quam anno superiori retulimus a Roberto Imperatore confirmatam, quamque, ut ibi diximus, Pontifex hoc anno ratam firmamque esse constituit (e). Cujus tamen conditiones biennio post est interpretatus, atque ad mitiorem sensum detorsit, ut apostolicæ ostendunt literæ ad Robertum Imperatorem datæ (f).

(b) Hon. l. 8. ep. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46.
(c) Id. ib. ep. 35. 36.
(d) Id. l. 8. ep. 25. 46. 67.
(e) Lib. 6. ep. 285. 298. 299. 300.
(f) Lib. 7. ep. 140.

XIV. Affectus quidem egregie erga ecclesiasticos videbatur Robertus, quorum servandis confirmandisque juribus facile assensit, sed ut mollioris erat ingenii atque in tractandis armis parum peritus, sub ipso Imperium Constantinopolitanum misere a schismaticis lacerari illiusque splendor obsolescere cœpit: cui Honorius ut de sancita cum episcopis concordia est gratulatus, ita auxilia flagitanti opera non defuturum est pollicitus.

Ill. Constantinopolitano Imperatori.

Imperialis celsitudinis literis per dilectum filium H.. dominici sepulcri Constantinopol. priorem nobis humiliter præsentatis, & ipsorum continentia benigne prout decuit intellecta, super eo, quod per ministerium, & solicitudinem diligentem dilecti filii nostri Joannis tituli sanctæ Praxedis presbyteri Card. inveteratam materiam dissensionis, & scandali; quæ inimico homine superseminante zizania passa fuerat, pluries recidivam exsufflatam asserens, & extinctam, inter ecclesiam Constantinopolitanam, & Imperium pacem, & concordiam tam admirabili, quam amicabili fœdere stabilitam, per easdem literas astruebas, lætati sumus plurimum, & gavisi, ei a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum existit, gratiarum referentes uberes actiones. Super eo vero, quod tam te, quam Imperium prænotatam circumquaque multipliciter ultra solitum deprimi asseris, & affligi per inimicos fidei orthodoxæ, paterno tibi compatientes affectu, ad honorem Dei, & Ecclesiæ ac augmentum Imperii te de ipsis optamus feliciter triumphare.

Hon. lit. ad Rob. Imp. Constantinop.

Intestinis seditionibus laborat Imp. orientale.

XV. *Ut autem sinceræ dilectionis affectum, quem ad progenitores tuos habuisse dignoscimur in te abundantius derivatum agnoscas, Imperialem volumus celsitudinem non latere, quod nos de tuo, & commissi tibi Imperii statu prospero soliciti existentes, omnes illos, qui contra te, & Constantinopolitanum Imperium Græcis adhæserint, ipsisque præstiterint auxilium, & favorem, excommunicationis mucrone perculimus, & mandavimus excommunicatos per civitates maritimas nuntiari; nobili viro Huberto comiti de Blandraco, & sociis ejus in subsidium Imperii venientibus eamdem concedentes indulgentiam, quæ statuta fuit in succursum transfretantibus Terræ sanctæ. Tu igitur de gratiæ nostræ favore securus, tuum jactans in Domino cogitatum, & defigens in eo anchoram spei tuæ, ad anteriora jugiter te extendas, pro certo sciturus, quod nos personam tuam sincero in Domino zelantes affectu, auxilium & consilium apostolicum, in quibus expedierit, & decuerit, tibi curabimus efficaciter impertiri. Dat. Later. v. kalend. jul. pont. nostri anno* VI. Quo etiam die literas eodem argumento ad proceres, magistratus, virosque nobiles Constantinopolitani Imperii scripsit (g) etiam atque etiam eos omnes cohortatus, ut Roberto obsequentes, atque inter sese conjuncti essent: sacro divini timoris jugo subiicerent sese, assuescerentque; quem magno sui damno abjecisse viderentur, unde prima illis salutis spes affulgere deberet, hostibus terrori, reipublicæ munimento defensionique essent: ecclesiarum

In factiosos vibratum ab Hon. anathema.

(g) Hon. l. 6. ep. 447.

jura

jura servarent : prompto animo Imperatori paterent, strenueque adessent : cunctos qui adversus illum Imperiumque Constantinopolitanum Græcorum partes sequerentur, iisve opem atque auxilium tulissent, a sede, piorum cœtu, conciliōque se abigere.

XVI. Gerebat tum magno terrore bellum adversus Robertum, ac ditionis suæ limitem latius proferebat Theodorus Comnenus, vir lubricæ fidei atque artibus instructissimus, qui ut antea simulata pietate ad avertendum a se ob conjectum in vincula Petrum Imperatorem Latinorum occidentalium imminens grave bellum, supplex in Ecclesiæ obsequium procubuerat, atque ab Honorio fidelium consortio aggregatus tectusque apostolico patrocinio fuerat, ita ubi eam procellam dissipatam vidit ac Latinorum Constantinopolitanorum vires depressas, lacessere ipsos, atque grassari cœpit; quamobrem anathemate desiaus contempta religione victorias majori apparatu circumtulit, quem ideo Honorius in literis salute negata, sed meliora consilia precatus ad pacis fœdera cum Roberto Imp. pangenda monere, hortari, ac rogare, simulque laudi tribuere, quod blande humaniterque Joannem Cardinalem habuisset; at hæc ab Pontifice (*a*) audire præstat.

Theodorus Comnen. ad pacem cum Roberto ineundam sollicitatus.

(*a*) Lib. 7. ep. 14.

Theodoro Comniano spiritum consilii sanioris.

XVII. *Licet enormiter nos, & Ecclesiam Rom. offenderis dilectum filium nostrum I.. tituli S. Praxedis presbyterum Card. ausu sacrilego capiendo; quia tamen, sicut idem rediens nobis retulit viva voce, ipsum devote tractasti, & in liberatione honorasti decenter, personam tuam, nisi per te steterit, quantum cum Deo possumus, diligere disponentes, libenter tuis secundum utrumque hominem profutura provectibus cogitamus, & utinam nostris consiliis acquiescas, quia sicut speramus in Domino, nunquam exinde tibi nisi grata poterunt provenire. Sane nobis tacentibus non ignoras, quod res unitæ concrescunt, & dispereant disgregatæ; indeque fit ut discordia homines inter se invicem adversantes, nisi aliter sopiatur, tandem in utriusque partis dispendium militet, donec perdat alteram, vel utramque, sicuti e converso concordia nititur ad conservantiam sibi obsequentium, & augmentum.*

Monetur dubios esse bellorum exitus.

XVIII. *Quare saluti, & quieti tuæ plurimum, sicut nec ipse dubitas, expedire credentes inter charissimum in Christo filium nostrum R.. Imperatorem Constantinopolitanum illustrem stabiliri pacis perpetuæ firmitatem quia tibi plurimum erit decens, ut id monitus a nobis efficias, nobilitatem tuam hortamur attente, quatenus provide circumspectans inevitabilia rerum damna, incomparabilia personarum pericula, & animarum irreparabilia detrimenta, quæ tibi ex discordia poterunt provenire Christianissimo Imperatori prædicto, sicut Christianus es, te studeas pacis termino copulare; ita quod bonam de te de cætero fiduciam obtinentes, magis, ac magis tibi reddamur favorabiles, & benigni, nec si contrarium egeris, cogamur aliud cogitare. Datum Later. VI. kalend. octob. pontificatus nostri anno VII.* Hæc Pontifex; sed de Theodoro iterum paulo inferius.

XIX. Perfunctum equidem egregie ac pro dignitate Joannem legationis munere, præter ea quæ attulimus suis locis, indicant literæ Francorum cleri Constantinopoli agentis, qui grati animi causa summo Pontifice sacroque Cardinalium senatui munus quoddam misere cum hujuscemodi literis : (*b*) *Sanctissimo patri ac domino Honorio Dei gratia summo, & universali Pontifici universitas clericorum Francigenarum partis Francorum Constantinopolitan. salutem, & devotissima pedum oscula. Cum reverendus pater Joannes tituli S. Praxedis presbyter Card. quondam Apostolicæ sedis legatus, tanquam immobilis Ecclesiæ columna, ad honorem Dei, & Ecclesiæ Rom. ecclesias nostras fideliter ordinaverit, per dilectum filium procuratorem nostrum, magistrum Gilibertum, latorem præsentium mille yperperatas terræ de collata undecima vobis, & sacro cœtui Cardinalium præsentamus, de quibus yperperatis magister Alexander decanus Thessalon. subdiaconus vester de mandato domini legati yperpera recepit, vobis ea personaliter delaturus.* At quoniam Joannis Cardinalis incidit mentio, donationem ab ipso duobus abhinc annis in religiosos S. Praxedis tituli sui viros collatam, & a summo Pontifice, qui eam apostolicis literis intexuit (*c*), hoc anno confirmatam non præterimus. Persimilem donationem ab Joanne de quodam Chalcedonensis diœcesis loco canonicis SS. Cosmæ, & Damiani in Silice tum temporis factam iisdemque fere verbis conceptam amplectitur aliud Honorii diploma quo ipsam ratam jubet esse (*d*); sed rursus ad Honorii gesta redeamus.

Donatio a Gallis Constant. Honorio facta.

(*b*) Reg. l. 6. ep. 466.

(*c*) Ib. ep. 419.

(*d*) Ep. 462.

XX. Exceptis paterna benevolentia Roberti Imp. oratoribus, qui ad flagitanda eliciendaque ea occidente auxilia venerant, Honorius datis Roberto literis, quæ secum egissent oratores, significavit, (*e*) gratum illius ob accepta beneficia animum collaudavit, commendavit pietatem, erexit animos, spemque ea circumfusis periculis ipsum feliciter emersurum injecit : *Licet in regimine Imperii multa tibi obiiciantur adversa, nequaquam tamen tua debet magnanimitas perturbari, sed cum quod auro ignis, hoc faciat tentatio viro forti, tua crescat virtus magnifice in adversis,*

(*e*) Lib. 7. ep. 15.

Excitatur ad meliorem spem Robertus.

at

ut clarior elucescens, tua faciat latius laudis praeconia praedicari, quia etsi mirabiles sint elationes maris, mirabilis tamen Dominus in excelsis, si perfecte in Christo confidis, facile convertit procellam in auram, qui fideles suos tentari non patiens ultra quam valeant sustinere, facit etiam cum tentatione proventum.

XXI. Promittuntur illi auxilia. *Nos quoque tibi nequaquam deerimus, sed in omnibus opportunitatibus assistemus, sicut Apostolicae sedis filio speciali. Ideoque serenitatem tuam rogamus, & monemus attente, quatenus tuum jactans in Domino cogitatum, qui nunquam in se sperantes confundit, nullatenus terrearis, sed te fortibus adversariis exhibens fortiorem, atrium tuum potenter studeas custodire, ut tandem omnia, quae possides, sint in pace, quam cum omnibus hominibus, quantum ex te est, & praecipue cum Latinis existentibus in partibus Romaniae volumus, & consulimus te servare, cum ex dissensione multa possint imminere pericula, sicut e contrario solent de pace commoda multimoda provenire. Dat. Later. VIII. kal. octobr. pont. nostri anno VII.* Hæc Honorius ad Robertum quem etiam nonnullis officiis est prosecutus.

XXII. Matthaeus patr. munus indigne gerit. Inter hæc Matthæus, quem ecclesiæ Constantinopolitanæ superiori annos præfecerat, multis partibus ab religione officii discesserat, ecclesiarum res distraxerat, evangelicæ prædicationis munus neglexerat, in re divina communicarat cum hominibus a fidelium commercio segregatis, idque genus alia perpetrarat; quocirca ipsum Pontifex gravissimis literis (a) arguit, ac minis percellit: *Timemus ne de te dicere nos oporteat, poenitet nos hominem hunc fecisse. Cum enim hujus rei gratia te ad Constantinopolitanae ecclesiae regimen vocassemus, ut quasi lucerna super candelabrum luceres in domo Domini, proficiendo verbo tuis subditis, & exemplo, tuusque esset super tuos humeros principatus, ac prodesses potius, quam praeesses, tu sicut ad audientiam nostri apostolatus pervenit, non factus forma gregis ex animo, sed in clero potius dominans, factus es multis offendiculum per exemplum.* Et infra:

(a) Ep. 734. Objurgatur ab Honorio.

XXIII. *Mercenarium te exhibes potius, quam pastorem, cum lac, & lanam quaerens ex ovibus, vagas non reducas ad caulas, nec lentas stimules, & languidas non sustentes, praedicationi minime insistendo, quas ipsas arguere, obsecrare, ac increpare deberes in omni patientia, & doctrina. Missarum vero solemnia rarissime celebras, & excommunicatis communicare non metuis, & cum Venetis, ut haberi ex fama publica dicitur, iniisti contra nationes alias illicitas pactiones, & ut quasi velis ab aquilone tuum solium collocare, excommunicatos a.. legato Apostolicae sedis passim absolvis, & appellationibus legitime interpositis ad eamdem deferre contemnis.* Et infra: *Ne igitur tacti dolore cordis intrinsecus dicere compellamur, delebimus hominem, quem creavimus, fraternitatem tuam monemus & exhortamur in Domino per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus in his, & aliis teipsum taliter corrigas, & emendes, insistens sollicite officio pastorali, evangelistae opus adimplens, ut securim infructuosae arbori apponere non cogamur. Utinam autem sic objurgatio haec circa infructuosam ficulneam foderit fimo correctionis apposito, quod fructum afferat requisitum, & succidi non debeat in futurum. Datum Alatri XV. kalen. jul. pont. nostri anno VI.*

Incusse illi minae Apostolicae.

XXIV. Theodorus Lascaris Nicaenus Imp. moritur. Hoc anno, ne Græcorum res prætereamus, defuncto Theodoro Lascari Joannes Ducas Batazes sive Varacius dictus, apud Græcos in Imperio successit; cum enim Theodorus Imperium arripuisset anno quarto supra millesimum ducentesimum, ut Nicera Choniata testatur, (b) Nicephorus vero Gregoras (c) ipsum octodecim annos in Imperio affirmet exegisse, Joannis ingressus in hunc annum conjiciendus videtur: qui Joannes Irene Theodori filia in matrimonium ducta, ab eo successor designatus fuerat, quique vir magno ingenio, animi constantia & morum gravitate insignis ab auctore prædicatur. Inflixisse ipsum Roberto sub ipsis Imperii initiis gravissimam cladem scribit Nicephorus Gregoras (d). Alexius enim & Isaacius, qui Lascaris sanguine erant conjunctiores, quam Joannes affinitate successor quæsitus, frementes ira sibi Imperium transmissum non fuisse, se ad Robertum contulere, promissisque pellexere, ut Joannem ad transfundendum in ipsos Imperium bello peteret, sed cum instructa classe exercitus in Asiam traductus esset in mediterranea loca, quæ paulo ante Henricus Imperator Latinis subjecerat, progresso Joannes Varacius florentissimis cinctus copiis occurrit, initoque prælio magna clade Latinos fudit, ac mox circumjectæ Græcorum urbes occasionem aucupatæ excusso Latinorum Imperio, ultro in Joannis obsequium se contulere, atque ex eo Latinorum res admodum fractas debilitatasque Græcorum vero se extulisse scribit auctor.

(b) Nicet. chr. in Alexio Angelo l. 3.
(c) Greg. l. 2.
Joannes Ducas in Imperio succedit.
(d) Niceph. Greg. l. 2.
Alexius & Isaacius ad Robertum se conferunt.
Joanni Ducae bellum movent.
Profligatur se Robertus plura in Asia loca amittit.

XXV. Subdit de Theodoro Angelo, qui Demetrio absente Thessalonicam occupavit, atque imperalia insignia corripuit; sed de iis anno sequenti. Regem vero Thessalonicensem per id tempus ad Honorium se contulisse demonstrant literæ pontificiæ Tornacensi episc. datæ, (e) quibus sacerdotium Regis Demetrii capellano confert.

(e) Lib. 6. ep. 180.

Ho-

Honorius, &c.

Cum charissimus in Christo filius noster Demetrius Rex Thessalonicensis illustris in nostra constitutus præsentia supplicarit instanter, ut dilecto filio Eustachio capellano suo providere in aliquo beneficio, divino, & suo intuitu dignaremur; nos deferentes Regiæ dignitati, ac sperantes, quod idem Rex imitari debeat progenitorum suorum vestigia qui semper devoti Ecclesiæ Romanæ fuerunt, ejus precibus duximus annuendum &c. Dat. Anag. 2 id. martii pont. nostri anno 6. At Theodorus potiundi Imperii ambitione æstuans, cum Demetrius Thessalonicæ Rex ad contrahenda auxilia venisset in Italiam, ut Gregoras scribit, (*a*) occasione usus, expugnatis pluribus arcibus urbibusque, Thessalonicam regni principem in suam potestatem redegit, ac mox ea victoria elatus imperialia insignia corripere meditatus eum Thessalonicensem archiepiscopum, ut iis ipsum redimeret, adducere non potuisset, ex a Bulgariæ archiepiscopo eblanditus, Imperatorem se gessit. Ita quatuor Imperia ex collapso orientali erupere, Constantinopolitanum Latinorum, Davidum Comnenorum Trapezuntinum, Lascarorum Nicænum, Thessalonicum Angelorum, quæ demum ob imbecillitatem funditus conciderunt, brevi autem istud postremum stetit; hoc vero anno cœpisse (*b*) expugnatamque Thessalonicam e pontificiis literis ad Tornacensem episcopum exaratis, ac paulo ante a nobis allatis, atque ex Nicephora Gregora colligitur.

Demetrius Rex Thessal. in Italiam venit.

(*a*) *Niceph. Greg. l. 2.*

Theod. Comnenus illius regnum occupat. Imperialis insignia corripit.

(*b*) *Hon. l. 6. ep. 180*

XXVI. Delapsa est ad res Italicas oratio, quas nonnulli Germani proceres turbare moliti sunt. Tyrannidem enim per id tempus in ducatu Spoletano, Rom. Ecclesiæ ditioni obnoxio occupare moliebatur Bertholdus filius Conradi olim ducis, de quo suo loco memoravi, eique præsto erat Gonzalinus aulæ imperialis dapifer, quorum iniquis studiis Pontifex ecclesiasticæ immunitatis custos & vindex illico obviam ire, legationem ad Fridericum decernere, ipsum monere, hortari, etiam atque etiam rogare, ut nequissimorum hominum conatus coerceat. Constant hæc ex ejusdem Friderici literis, quibus tum Honorio (*c*) Papæ, tum S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus (*d*) ostendere nititur, hæc injussu suo ab illis tentata esse, atque ægerrime a se ferri. Sed præstat ipsum Imperatorem in hac sua ad Cardinales epistola audire.

Bertoldus Spolet. ducatum affectat.

Opponit illi se Honorius.

(*c*) *Reg. Hon. l. 7. ep. 42.*

(*d*) *ib. ep. 41.*

Facti culpam a se amovet Fridericus.

XXVII. *Fredericus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliæ, dilectis in Christo patribus, & amicis suis, dominis V.. Ostiensi N... Tusculan. episcopis; S. basilicæ duodecim Apostolorum T... tituli S. Sabinæ, B. tituli SS. Joannis, & Pauli presbyteris, & SS. Cosmæ, & Damiani, & P.. S. Georgii ad velum aureum diaconibus Cardinalibus salutem, & intimæ dilectionis affectum.*

Alia vice scripsimus fideli nostro G.... imperialis aulæ dapifero, quod injuriam illatam dilecto in Christo patri, & amico nostro domino R.. sanctæ Mariæ in Cosmedin venerabili diacono Card. rectori ducatus Spoleti, & juramenta, quæ fuerunt per eundem dapiferum ad suggestionem Bertoldi filii quondam ducis Conradi ab Ecclesia Romana fidelibus de ducatu recepta, moleste nos plurimum ferebamus, utpote qui eidem G.. cum discessisset a nobis, duximus specialiter inhibendum, ne aliquid contra sedem Apostolicam attentaret, vel quidquam præsumeret, unde inter ipsam, & nos scandalum, quod absit, contingeret suboriri.

Ea de re ad Card. literæ.

Nunc autem literis vestris, & discreto, ac prudenti viro magistro R. subdiacono, ac notario apostolico ad nos nuncio destinato (nimirum ab Honorio Papa, ut Fridericus aliis literis postremaque hac epistola testatur) *qua decuit affectione receptis, factum hujusmodi tanto molestius tulimus, quanto manifestiae nobis innotuit detestandæ illius dapiferi temeritatis excessus, & quanto minus credidimus quod rem tam arduam, quæ adeo nobis displicere deberet, absque nostra conniventia attentaret. Porro cum nonnulla unquam ratione velimus, quod mater nostra Rom. Ecclesia, cujus tot recolimus beneficia, per nos, aut nostros leviter se reputet offensam; prænominato dapifero sub pœna gratiæ nostræ districte præcipiendo mandamus, quatenus quæcunque in marchia attentata sunt, & ducatu, non differat revocare, ac nequaquam de cætero similia præsumpturus ecclesiæ balivos, suis amotis, restituat bannum relaxando, cui omnes supposuit, qui non jurarent eidem, & quæ recepta fuit ab eorumdem locorum hominibus juramenta.* XXVIII.

Jubet erepta restitui Ecclesiæ.

Præterea super prædictis omnibus contra sedem Apostolicam attentatis, eam sibi satisfactionem exhibeant, quod liquido cognoscatur hæc nobis nolentibus præsumpta fuisse, ac nos indignationem, quam ex hoc adversus ipsum concepimus, mitigemus. Quocirca paternitatem vestram affectuose duximus exorandam, quatenus congrue velitis favore prosequi exuberantem ad Rom. Ecclesiam nostræ devotionis affectum; quo ita studemus nostrum Imperium sedi Apostolicæ coaptare, ut debeamus semper, quantum in nobis est, inter Ecclesiæ ubera retineri. Ut autem plenius, & attidius exhiberemus quem ad Apostolicam sedem habemus devotionis ardorem, juxta voluntatem præfati nuncii apostolici, in marchia, & ducatu mandavimus negotium expediri. Dat. apud Joham XXII. novemb. XI. indictione. Insertæ sunt pontificio regesto literæ tum ad Gonzalinum (*e*), quas Fridericus se scripsisse memorat, tum ad Bertoldum (*f*) primum nequi- XXIX.

Sua in Rom. Ecclesiam studia jactat.

(*e*) *Reg. loc. cit. ep. 46.*

(*f*) *Ib. ep. 45.*

tiæ auctorem, tum ejusdem sententiæ ad Spoletani ducatus (a) & marchiæ (b) populos exarasse.

(a) Ep. 47. (b) Ep. 48.

XXX. Præterea Fridericus oratores suos ad Apostolicam sedem cum aliis literis (c) misit. Verum Gonzalinus nequaquam imperata perfecit, quod locum suspicioni dedit, multisque ansam admonendi Pontificis, Fridericum jussa revocasse. Quod cum accepisset princeps idem a magistro domus S. Mariæ Theutonicorum, quem Honorius ad eum miserat questum vel infidelitatem vel moram, per literas (d) apud Apostolicam sedem hac se ratione excusare conatus est, nempe nolle se Ecclesiæ juribus detrimentum ullum inferri, ac Deum testem nihil ab ipso contra ejus literas, ac jussa per dictum supra Roffridum subdiaconum notarium apostolicum transmissa attentatum esse, ut de hac re ne cogitaverit quidem: postremo ut sciat Pontifex, sibi delara a veritate prorsus abhorrere, Gonzalinum ipsum cum paulo ante memoraro magistro mitteret, quo apostolica mandata sine mora exequatur. At suspicionem de Friderico postea auxit, Gonzalinum adhuc cunctatum imperia non peregisse, quocirca meriro excandescens Pontifex Theutonicorum fratrum magistrum iterum cum vehementioribus literis ad Imperatorem misit, qui nuncius insequenti anno incunte ab ipso id responsi (e) retulit.

(c) Ep. 43. 54. (d) Ep. 55.

Verbis opera non respondent.

(e) Ep. 64.

XXXI. *Sanctissimo patri domino suo Honorio Dei gratia sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ summo Pontifici, Fredericus eadem gratia Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliæ, salutem & reverentiam, tam debitam, quam devotam.*

Excusat se Frider. jussa operi mandata non fuisse.

Cum super iis, quæ Gonzalinus dapifer noster, & Bertoldus filius quondam ducis Conradi, ac eorum complices in marchia Anconitana, & ducatu Spoletano fecerunt, ad nos magistram Roffridum subdiaconum, & notarium vestrum, & literas misissetis, statim dapifero ipsi sub pæna gratiæ nostræ scripsimus, ut quæcumque per ipsum, & quoscumque alios facta essent nomine nostro in partibus supradictis, tanquam nobis nolentibus attentata non postponeret revocare. Quod cum non fecerit, ipso ad nostram præsentiam veniente, nos indignati plurimum & turbati, quia nostris videbatur jussionibus illusisse, ac aliquibus præstitisse materiam suspicandi, quod contra literas de revocatione illorum dapifero memorato directas mandatum aliud fecissemus, quod testis est nobis Deus, in cor nostrum etiam non ascendit. Et infra:

XXXII. *Nos enim banna posita, juramenta recepta & quæcunque alia per dapiferum eumdem, & alios nomine nostro in marchia & ducatu facta sunt, evacuamus, & relaxamus omnino, & universis de eisdem partibus ea mandavimus non servare. Præterea ut nullus de cætero excusationis sit locus, si quod mandatum, si qua scripta, vel nuncii nostro directi nomine præsentibus contrarii apparerent, tam mandatum, quam scripta, & nuncios decernimus non valere. Cum satis jam perpendi valeat, & cognosci, quod facto, vel verius præsumptioni dapiferi supradicti, & complicum suorum nequaquam consensimus, sed illud potius nimis graviter tulimus, & moleste, ac in eodem simus solidati proposito, ut nihil unquam velimus facere contra Rom. Ecclesiam, licet ab ipsa etiam provocati, ex quo lædi a nobis se reputet, vel offendi, paternitati vestræ supplicamus attente, quatenus nos tanquam Ecclesiæ Romanæ filium devotissimum, & sinceræ devotionis alumnum firmissime teneatis: super omnia enim cupimus eos, qui ante nos fuerunt quantumcunque sedis Apostolicæ devotos non solummodo imitari, sed etiam ampliori Ecclesiæ Romanæ devotione ac honorificentia superare. Datum apud Prechmam t. die januarii XI. indict.* Hactenus Fridericus; leguntur etiam literæ (f) ad populos Spoleti ducatus Marchiæque, quarum hic meminit. Hoc anno injurias suas apud Fridericum cum questi essent ecclesiastici Siciliæ viri, ad laicorum tribunalia se trahi, atque a principibus illis regisque ministris, malis multis affici, vectigalibus onerari, acerbissimisque exactionibus vexari opprimique, ipse iniquis illis hominibus imperavit (g) ut ni indignationis suæ vim experiri vellent, ab ejusmodi injuriis abstinerent: velle se tum ecclesiis tum ecclesiasticis regni sui viris jura omnia illibata manere, eaque libertate, & immunitate frui, quæ apud illos Guillelmi secundi Regis religione ac liberalitate vigebat.

(f) Ep. 65. 66.

Benevolum se oppressis ecclesiasticis exhibet.

(g) Reg. Hon. l. 6. ep. 352.

XXXIII. Quod ad Raynerium S. R. E. Cardinalem Spoletan. ducatus rectorem attinet: quanta in tuendis ecclesiæ juribus pertulerit, Honorii ad Senenses adversus Parentium, & Andream fratres, cives Romanos ejusdem Cardinalis insectatores literæ (h) docent. Aucti fuerant ii amplissimis a Pontifice honoribus ac muneribus decorati, atque in tantam prorupere audaciam, & tot injuriis clementiam apostolicam lacessivere, ut ecclesiastica fulmina eo pontificiis manibus in suum caput extorserint. Ac Parentius quidem alteri Parentio Romano civi, qui Urbevetere dum comprimendis hæreticis incumberet, pro fide sanguinem fuderat, longe dispar non sine gravissima susceptæ hæreseos suspicione ac infamia Lucana urbe, in qua præfecturam gerebat, episcopum & clerum expulerat, baptismique ac pœnitentiæ sacramenta porrigi vetuerat, & virum probum ob expiata sacra confessione crimina multa affece-

Parentius & Andreas ecclesiæ infensissimi.

(h) Ep. 340.

Defixi anathemate.

ce-

cerat. Alter vero nimirum Andreas R. Cardinali S. Mariæ in Cosmedin ducatus Spoletani præsidi ob administrata defensaque Ecclesiæ jura mortis terrorem incusserat, ipsiusque administros spoliarat, fauciaratque. Nefarios ergo homines, qui nobilitatem fœdarant criminibus anathemate perculit, scriptisque Senensibus magistratibus, aliarumque urbium præfectis literis voluit, ne quis illorum commercio se contaminaret.

XXXIV. Lucani ecclesiasticos pellunt.

Adversus Lucanos vero, qui una cum Parentio semel iterumque ab ipsis prætore creato in ecclesiarum bona invaserant, qui ecclesiasticos viros dutissime vexaverant, qui episcopum & clerum civitate exegerant, qui in deterius ruentes interdicti sententiam in se latam contemnebant, Pontifex ad Januenses scriptis literis hæc decernit (*a*): *Universitati vestræ sub obtentu gratiæ divinæ, ac nostræ, per apostolica scripta firmiter injungendo mandamus, quatenus dictos cives, donec præfatum Parentium a regimine suæ civitatis ejecerint, & ..... episcopo, & clero Lucan. cum honorificentia debita revocatis, eis de damnis, & & injuriis, ac Apostolicæ sedi de contemptu satisfecerint competenter, nullatenus recepetis, nec a vestris permittatis civibus receptari, nullumque cum eis exerceatis, vel a vestris exerceri permittatis commercium, vel contractum, nec eis solvi debita permittatis, nihilominus bona eorum, quæ ad terram vestram evenerint facientes interim detineri. Si qui vero hujusmodi mandatum scientes aliquos de prædictis civibus interim scienter in suis hospitiis receptaverint, vel tenuerint, aut contraxerint cum eisdem, aut debita ipsis persolverint, hoc ipso sint excommunicationis vinculo innodati.*

(a) Lib. 6. ep 341.

Prohibentur Januenses inire cum iis commercia.

XXXV. Inflictis pœnis ad officium revocati.

Post hæc cum Parentium, & Lucanos admissorum scelerum pœniteret, & misericordiam ab Apostolica sede episcopi, & cleri opera demisso animo postularent, pater optimus ejus in terris vicem gerens, de quo scriptum est (*b*): *Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti*, illos ecclesiasticis censuris ab episcopo ipso, & priore S. Fridiani, ac Petro canonico Lucensi solvi jussit; (*c*) ea tamen lege, ut plebiscita omnia, improbasque consuetudines cum Ecclesiæ libertate pognantes, & canonicarum imperialiumque sanctionum auctoritati derogantes penitus abolere jurejurando interposito pollicerentur: latas post clericorum discessum contra ipsos eorumque ecclesias sententias revocare, acta rescindere, castra, rura, loca, possessiones, bonaque alia ac jura ecclesiastica ab omni onere, violenta exactione, vectigali, idque genus aliis immunia perpetuo servare, ecclesiarum bona non modo non invadere, verum invasores pro viribus arcere, ecclesiasticæque libertatis tum apostolica, tum imperialia privilegia farta tecta habere; denique ecclesias in integrum restituere, ac male percepta ecclesiasticis viris reddere. Per quod etiam tempus resipiscentes cives Fanenses ob eversam Forosemproniensem ecclesiam Christi fidelium commercio jam ante interdictos absolvi imperat (*d*).

(b) 2. Pet. 3.

(c) Hon. l. 7. ep. 50.

Ecclesiastica libertas sancita.

(d) Ib. ep. 6.

XXXVI. Renovatæ in Sardiniæ invasores censuræ.

Nec solum adversus Lucenses, sed in alios quoque Romanæ, aliarumve ecclesiarum jura invadentes, Honorius invehi, & animadvertere est compulsus, atque iterum latæ adversus Ubaldum, fratrem, fautoresque, qui Sardiniam infestarent, sibique per summam tyrannidem vindicarent, anathematis sententia comprehendere (*e*) Prætores insuper Mediolanenses (*f*) qui archiepiscopum suum insequerentur, & exulare cogerent, eique necem inferre molirentur, tum Cremonenses, (*g*) qui monachos S. Savini Placentiæ perquam inhumaniter tractaverant. Adhæc graviter reprehendit, tum Papienses (*h*) quod nonnulla ecclesiæ bona usurpassent, decretaque libertati ecclesiæ adversantia edidissent, tum Fesulanum episcopum, (*i*) quod obedientiam a monasterio vallis umbrosæ Apostolicæ tantum sedi obnoxio exegisset. Neque illud hoc loco prætereundum silentio, Pontificem ipsum conatus filiorum * Azolini Opitergium occupantium, a patriarcha Aquilejensi (*k*) atque aliis (*l*) comprimendos curasse.

(e) Ib. ep. 187.

(f) Ep. 172. 415.

(g) Ep. 396.

(h) Ep. 373.

(i) Ep. 266.

* Ezelini

(k) Lib. 7. ep. 193.

(l) Ibid. ep. 192.

Per idem tempus cum Placentinus episc. in Urbem ad Apostolorum limina quotannis hyberno tempore non sine maximo incommodo venire teneretur, nuntiumve mittere, atque ab Apostolica sede petiisset, iter hoc in mitius tempus differret, ejus postulatis precibusque morem gessit (*m*) mense majo ad id constituto.

(m) Lib. 6. ep. 252

XXXVII. Correpta a dæmone mulier perlustratis liminibus Apostolorum liberatur.

Cum vero de sacris Apostolorum liminibus perlustrandis inciderit mentio, abs re non erit illud referre, quod de muliere energumena in æde B. Petri a dæmonis vexatione liberata narrat Cæsarius: (*n*) *Mulier quædam in Brisché satis crudeliter hoc anno*, nimirum 1222. quo auctor scribebat, ut ex ipso supra (*o*) indicavimus, *vexabatur. Hanc diabolus, cum esset quinquennis hoc ordine intravit; die quodam cum lac manducaret, frater ejus iratus dixit: Diabolum comedas in ventrem tuum; mox puella sensit ejus ingressum, & usque ad maturam ætatem ab illo vexata est; hoc anno primum meritis Apostolorum Petri & Pauli, quorum limina visitavit, liberata est.* Hæc auctor atque alia ad hoc tempus spectantia, quæ eorum cupidus lector ab ipso petere poterit (*p*).

(n) Cæs. l. 5 c. 26.

(o) Lib 10. c. 48. an. 1221.

(p) Cæs. l. 7. c. 3. 25. 40. 42. l. 8. c. 13. 33. l. 9. c. 9. 28 l. 10. c. 41. l. 11. c. 29. 37. l. 12. c. 58.

XXXVIII. Sed ad Honorium regrediamur, qui hoc ipso anno indulgentias S. Mariæ Majoris basilicam statis diebus invisentibus a se, aliisque Romanis Pontificibus concessas, apostolicis literis confirmavit (a): *Devotio, quam habemus ad gloriosissimam Dei genitricem Mariam semper virginem nos inducit, ut ea quæ ad honorem statuuntur ipsius, totis viribus amplexemur. Unde ne unius anni, & quadraginta dierum a felicis recordationis Xysto III. in die consecrationis basilicæ S. Mariæ Majoris, ac unius anni & quadraginta dierum a Clemente III. in solemnitate consecrationis ejusdem, quando lapidem altari majori superposuit consecratum ab ipso festo consecrationis, usque ad octavas assumptionis ejusdem beatæ Dei genitricis Mariæ, prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, nec non & unius anni, & quadraginta dierum a nobis, vestigiis inhærentibus eorumdem, ab eodem festo consecrationis usque ad dictas octavas omnibus singulis devote accedentibus ad ecclesiam memoratam concessæ indulgentiæ possint ab aliquibus processu temporis in dubium revocari, easdem indulgentias præsenti pagina præcepimus annotari; & eas auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Dat. Later. xiv. kal. aug. pont. nostri anno vi.* (b) Cæterum de Honorio ipso hæc quoque in pontificio regesto leguntur (c): *Istos dominus Honorius Papa III. consecravit*, anno nimirum consecrationis suæ sexto, qui ad nonum diem kal. augusti hujus anni extenditur, *archiepiscopum Beneventanum, episcop. Norwicensem, episcopum Ortanum, episcopum Belvacensem.*

(a) Hon. l. 6. ep. 481.
(b) Lib. 7. ep. 37.
(c) Reg. Hon. l. 7. post ep. 480.

XXXIX. Insoliti terræmotus in Italia. Hoc anno terra ingenti concussa [1] motu plura Italiæ loca diruta ac solo æquata fuere, quibus de rebus Godefridus (d) hæc annalium monumentis tradidit: *In Longobardia talis terræmotus fuit ipso die natalis Domini per duas hebdomadas quotidie bis perdurans, ut in pluribus locis ædificia & ecclesias everteret, hominesque cum sacerdotibus opprimeret, Brixiam quoque civitatem fere totam cum populo obrueret, rupes de montibus evelleret, castra deiiceret, & sic inauditas calamitates & miserias perpetraret. Romæ etiam terra mixta sanguine visa est de nubibus pluere.* Hactenus ille, qui Coloniam etiam iii. id. januar. magno terræmotu quassatam tradit. Alia prodigia. De terra sanguine mixta cœlo missa adstipulatur Parisius: quamvis pluviam hanc insequenti anno de cœlo delapsam literis commendarit. Quod ad terræmotum pertinet, iis consentanea scribunt alii. Cæsarius vero auctor est, (e) Brixiæ tum supra duodecim hominum millia interiisse, Mediolanenses vero periculo conterritos, urbeque egressos, octo dies eoque amplius in tentoriis moratos. Quidnam vero in Cypro per idem tempus evenerit, hujusmodi verbis enarrat (f): *In anno præsenti, qui est millesimus ducentesimus vigesimus secundus ab incarnatione Domini, sicut narrant quidam de eisdem partibus venientes, duæ civitates in Cypro a terræmotu corruerunt: in una vero illarum, dum episcopus in altari staret, missamque celebraret, ecclesia tremefacta cecidit, & tam ipsum quam reliquum populum extinxit.* Duæ urbes in Cypro terræ hiatu deletæ. Hæc porro, quantum ex iisdem auctoribus colligitur, anno superiori extremo inchoata in hunc protracta fuere: quamvis Patavinus monachus (g) ea ad consequentem annum reiiciat. De hujusmodi etiam terræmotu meminit Honorius Papa literis (h) de Guillelmo episcopo Eboracensi inter sanctos referendo proximo anno aprilis mense ineunte in Angliam missis, dum ait: *Nuper namque in pluribus locis Dominus terram tangens & faciens eam tremere multos conterruit ad salutem.*

(d) God. in annal. an. 1222.
(e) Cæs. l. 10. c. 49.
(f) Id. ib. c. 48.
(g) Monach. Pat. chr. 1223.
(h) Hon. l. 7. ep. 122.

XL. His expositis restat ut res septentrionales percurrat oratio. Non solum Honorius adversus Sarracenos Hierosolymitana loca occupantes, violantesque, verum adversus alios quoque Christianæ, & catholicæ fidei perduelles crucesignatos hoc anno monitis ac jussis suis impulit. Livonia a barbaris infestata. Fideles, qui nuper in Livonia Christianam religionem susceperant, infestabant, atque acriter insectabantur ethnici illarum regionum; quamobrem summus Pontifex Christi fideles Saxones literis suis (i) in impios inflammavit, & in Livoniam adversus illos proficiscentibus, eam peccatorum veniam indulsit, quæ ab œcumenica synodo subsidio Terræ sanctæ euntibus tributa erat. In eos fideles excitati. Tum graviter in Templarios invehitur (k) qui Livones recenter ad Christum traductos, de quibus modo memoravi, magna cum eorum offensione vexarent & iniqua alia per-

(i) Lib. 6. ep. 181.
(k) Ib. ep. 218. & 220.

NOTÆ [1] Terræmotus, de qua hic Annalista, uno anno eitius ab eo consignatur. Non enim exeonte noua præterito cœptum ad exordium usque præsentis anni duravit; sed potius præsenti anno coepit, & ineunte sequenti cessavit. Historici enim cepisse illum notant anno 1222. in perviglio Nativitatis Domini, ut diserte Almericus ad eumdem annum. Cum autem usque ad III. Idus Januarii duraverit, teste Godefrido, hinc fit, ut a Monacho Patavino ad annum 1223. referatur; Godefridus vero, qui annum a Martio exorditur, annum 1222. retinet. Si autem hæc adscribantur pervigilia Nativitatis Domini anni 1222. tat coævorum Scriptorum testimonia componi inter se nequaquam possunt. MANSI

Judicium candentis ferri periculo exerceri vetitum.

perpetrarent. Deinde judicium, quod ferro candenti cum recens baptizatis in Livonia temere eaercebatur, penitus removendum deceroit (*a*). Post Rhutenorum quorumdam audaciam cohiberi jubet (*b*) qui Græcos ritus in eam provinciam inducere conarentur.

(a) Ep. 210.
(b) Ep. 221.

XLI. Ad excolendos sacrarum literarum scientia ecclesiasticos perpoliendosque Eberhardo Salisburgensi archiepiscopo cujusdam monachi assumendi potestatem permisit, (*c*) qui ea præscripto generalis concilii canonicos ecclesiæ illius theologicis institutis erudiret, quo sacras conciones habere ae partas cœlestis doctrinæ opes postea in populos transfundere possent. Dein archiepiscopum Magdeburgensem, ejusque suffraganeos sacrificiis interdicere, atque a reliquo fidelium cœtu & communione sejungere jubet (*d*) nequissimos, ae sævissimos quosdam, qui abbatem Niemburgensem oculis orbarant ae mutilarant: nonnullis vero Coloniensis diœcesis ecclesiasticis viris injunxit, ut Lotharingiæ ducem (*e*) perpellerent ad satis præposito S. Mariæ ad gradus faciendum, a quo ad Apostolicam sedem properanre, & in vincula a se conjecto ducenias marchas una cum jurejurando eas non reperendi eaororserat. Quod rursus attinet ad Magdeburgenses res; construebatur (*f*) ibi per id tempus magnis sumptibus nobilissimum S. Mauritii templum, cujus fundamenta Ugolinus Ostiensis episc. ac Leo S. Crucis presb. Card. Apost. sedis legati jecerant; cumque ad perficiendum illud opes deessent, Honorius cunctis Christi fidelibus sacra confessione expiatis criminibus eandem ecclesiam festo martyris die, vel etiam infra octavas lustraturis, & pecuniam, & subsidia pro opere perducendo collaturis quadraginta dies ex injuncta ipsis pœnitentia remisit. Interea Gregorio Crescentio S. R. E. diacono Cardinali & Apostolicæ sedis in Germania iegato vetuit, ne Pragensem episcopum Bohemiæ regnum ingredi cogeret, nisi aotea episcopi securitati cautum esset.

(c) Ep. 224.
(d) Ep. 238.
(e) Ep. 244.
(f) Ep. 302.

XLII. Ungariæ Rex sacramenti extorti religione solvi postulat.

Eodem anno postulatus ab Andrea Pannoniæ Rege, ut fidem suam, quam multiplici jurisjurandi nexu ad eximendum e vinculis filium improbis hominibus vel invitus obligaverat, solveret, id ei responsi dedit (*g*) Pontifex: *Nuper ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod cum dudum.. Regi nato tuo secundo genito ad regnum Galetiæ sibi datum per venerabilem fratrem nostrum Strigoniensem archiepiscopum auctoritate sedis Apostolicæ coronato in Regem ... filiam nobilis viri ... ducis Poloniæ matrimonialiter copulasses; tam a te, quam ab ipso duce corporali juramento præstito, quod neuter vestrum dissolvi hujusmodi matrimonium procuraret, quinimmo Regem prædictum in obtinendo regnum ipsum defenderetis toto tempore vitæ vestræ, casu sinistro accidit Regem ipsum cum sponsa sua, & pluribus aliis viris nobilibus a tuis hostibus capturari, & tamdiu extra regnum ipsum mancipatos custodiæ detineri, donec necessitate compulsus, cum ipsos aliter liberare non posses, juramento præstito promisisti, quod & ... filio tuo tertio genito concesseris ipsi regnum præfatum.... filiam nobilis viri Misozlau matrimonialiter copulares, super quo utique apostolicæ provisionis suffragium postulasti.*

(g) Ep. 304.

Colomanus cum sponsa ab hostibus carceri traditus.

Qua lege liberatus.

XLIII. Absolvitur Andreas a sacramento dato.

Nos igitur hac, & aliis petitionibus tuis in præsentia fratrum nostrorum diligenter expositis, de ipsorum consilio juramentum hujusmodi in eo dumtaxat, quod regnum prædictum alii Regi auctoritate apostolica coronato primo concessum tetigisse videtur, tanquam illicitum & primo juramento contrarium decrevimus non tenere. In eo vero quod spectat ad aliud matrimonium contrahendum; expedire non videmus, ut absolvaris a nobis. Cum enim, sicut accepimus, præfatus filius tuus, & filia supradicti M.. in minori existant constituti ætate, antequam ad nubiles annos perveniant, tibi cautius, & consultius provideri poterit in hoc casu. Super eo autem, quod causam, quæ vertitur inter te, & charissimam in Christo filiam nostram Constantiam Romanorum Imperatricem semper Augustam & Reginam Siciliæ, ad nostram petisti audientiam revocari; noveris nos eidem Imperatrici nostras super hoc literas destinasse, credentes, quod & ipsa velit libenter, ut idem negotium ad Apostolicæ sedis remittatur examen, &c. Dat. Lat. VI. kal. febr. pont. nostri anno VI. Quibusdam etiam præsulibus Ungaris de contractis Belam inter ac Græcorum Regis filiam sponsalibus, inquirendi provinciam demandavit, (*h*) eum iis solvi Ungarus a Pontifice flagitaret: inde vero apostolicis literis ad cunctos Pannoniæ episeopos in Regis gratiam missis, perduellium conatus seprimi jubet (*i*). Cæterum quamvis Andreæ Regis justu filius regni insignia acceperit, ipsi tamen Regi omnes fidos obsequentesque esse imperavit.

(h) Ep. 401.
(i) Ep. 404. & l. 7. ep. 50.

XLIV. Albigensium hæres. in Galliis recrudescit.

Hoc interim spatio hæretiei Albigenses motus in Galliis excire, omnia perturbare, orthodoaos insequi, & veaare, catholicam religionem afficere contumeliis, proterere, sacra denique inquinare, eonculcate ac polluere (*k*); quamobrem Honorius Francorum Regem, principes, populosque adversus illos excitare, inflammare, impellere; ad posteros enim transfusæ sunt apostolicæ literæ (*l*) ea de re exaratæ, quarum ad Regem datas afferemus: *Nosti fili charissime, quantum his temporibus sancta Ecclesia, pec-*

(k) Cas. l. 5. c. 21.
(l) Ep. 395. 383.

ca-

catis nostris exigentibus, graviter sit concussa, maxime circa partes Albigensium intra terminos regni tui. Haeretici manifeste impugnant Ecclesiam Dei, & aperte praedicant contra fidem nostram, scholas infidelitatis tenentes, & episcopos suos contra nostros in totius sanctae Ecclesiae dedecus erigentes. Quantum autem laboraverit Romana Ecclesia ad extirpandam de regno tuo pestem illam, non tantum per censuras eccles. verum etiam auxilium temporale in personis, & rebus, quod potuit, impendendo, ad tuam, & omnium fere notitiam credimus pervenisse.

XLV. *Scire autem debes fili charissime, quod saecularis potestas tenetur rebelles gladio materiali comprimere, quos spiritualis gladius non potest a sua malitia cohibere; & quod principes terrarum debent purgare malis hominibus terras suas, ad quod etiam si negligentes extiterint a sancta Ecclesia de jure possunt compelli. Cum igitur aliis principibus scribamus, ut purgent ab haereticis terras suas, & pestis illa in regno tuo solito acrius invalescat, ut jam videantur inimici fidei, quod dolentes referimus, praevalere, & infideles de fidelibus triumphare, tuam decet excellentiam, si honori tuo, & saluti animae tuae vis, sicut teneris, consulere, dictos haereticos de regno tuo cum ipsorum fautoribus tam potenter, quam celeriter expugnare; ne si diutius differas, fides ibi omnino pereat, illud residuum terrae, quod tenent catholici, amittatur, & quod timendum est, pestis illa ad loca etiam tibi proxima se transfundat: quantum autem Ecclesiae Dei, ac toti regno tuo posset inde periculum imminere, tuam discretionem non credimus ignorare.*

XLVI. *Ne igitur tuo defectui, vel nobis, qui te ad expellendum dictos haereticos debuimus excitare, sicut multoties improperatum est, nobis fidei submersio possit aliquatenus imputari, excellentiam tuam rogamus attentius, & exhortamur in Domino, quantumcumque possumus affectu, de communi fratrum nostrorum consilio requirentes, & in tuorum remissionem peccaminum injungentes, quatenus terram illam totam, quam in partibus illis a te in feudum immediate comes tenuit Montisfortis, cum eam comes ipse non sufficiat defensare, & jam obtulerit eam tibi, sicut per solemnes nuntios, & fide dignos .. Nemausen. & ... Bitteren. episcopos, & per literas ipsius comitis, quas inde confectas vidimus, nuper nobis intimavit, in dominio tuo accipias, a te, & heredibus tuis libere deinceps & quiete in perpetuum possidendam, & ad relevationem dicti negotii nobiscum cito, & viriliter, sicut regiam decet magnificentiam, te accingas, ita tamen, quod terrae illius dominium extra manum tuam, aut filiorum tuorum nullatenus alienes.*

Almaricus Tolos. comitatus jura Regi Gall. transmittit.

Certe ditionem Raymundi comitis Tolosani, Albigensium patroni, ademptam ipsi fuisse, & Simoni Montisfortis comiti catholicarum partium piissimo ac strenuissimo duci adjudicatam a Lateranensi synodo suo loco dictum est ac Papa Honorius testatur; (a) qui pergit:

(a) Ibid. ep. 426.

XLVII. *Pro certo autem scias, quod Raymundum quondam Tolosanum comitem, & filium ejus cum eorum fautoribus dudum excommunicavimus, nec ad emendationem, licet benigne admoniti, volunt, ut debent, sed contumaciter in sua malitia perseverant. Ad promotionem vero hujus negotii tam de vigesima, quae propter hoc colligitur, & indulgentiis iis, qui contra Albigen. crucem assumpserint, faciendis, quam de protectione, & defensione terrae tuae, si aliqui, quod absit, in te vellent insurgere, quamdiu vacaveris huic negotio Jesu Christi bona fide, consilium quod poterimus, & auxilium impendemus. Dat. Alatri vi. id. maii pontif. nostri anno vi.* Hactenus ad Regem Pontifex: cujus etiam de vigesima cogenda atque ad bellum adversus haereticos conferenda plures epistolae (b) extant.

(b) Ep. 378. 382. 383.

XLVIII. Quod ad Raymundum seniorem pertinet, cujus in recitatis modo literis meminit Honorius; Tolosam, ut dictum est, occupaverat, atque hoc eodem anno repentina morte augusti mense ereptus est, ecclesiastica sepultura privatus, qua nondum Bernardi tempore donatus & cohonestatus erat, qui haec omnia literis consignavit, (c) quique eum Ecclesiae Dei adversarium & satanam appellat. Eo extincto Raymundus filius de pace cum comite Montisfortis ineunda agitare coepit, de qua scripsit etiam Honorius tum ad Regem, tum ad episcopum Portuensem (d). Praetereundum vero non est hoc anno septembri mense cometam apparuisse, quem monachus Patavinus, (e) proximum Philippi Francorum Regis obitum portendisse ait, idemque Philippi gestorum scriptores (f) tradidere. Addit Caesarius (g) ad duas hebdomadas post occasum solis visum mole admodum ingenti emicuisse, Judaeos vero Messiae praenuntium esse arbitratos. Sed ineptiis Judaeorum relictis, ad graviora nos conferamus.

Raym. senioris mors infausta.

(c) Bern. in chron. Roman. Pont. & Com. Tolos. anno 122.

Caret sepultura.

(d) Hon. l. 7. ep. 23.

(e) Monach. Pat. chr. lib. 1. an. 1222.

(f) Rig. de gest. Phil. Aug. Franc. Reg. Guill. Brit. Philippid. l. 12.

(g) Caes. l. 10. c. 20.

XLIX. Rogatus Romanus Pontifex ab episcopo Diensi, uti sanctorum catalogo adscriberet Stephanum ejus decessorem, qui innumeris miraculis coruscaret, & ad ejus tumulum maximi hominum concursus ex variis Christiani orbis regionibus fierent, episcopum Portuensem legatum, paulo ante memoratum diligentissime jubet (h) inquirere de servi Dei vita, obitu, rebus admirandis ante & post mortem editis, & circumstantiis aliis; seque certiorem facere; apposita est apostoli-

Inquiritur de vita & mirac. B. Steph. Dien. epi

(h) Ep. 37.

cis

(a) Lib. 6. ep. 132.

B. Roberto sanctorum cultus exhiberi permittitur.

Translatio S. Ugonis.

(b) Ibid. ep. 170.

(c) Hon. l. 6. ep. 257.

Uxorati sacerdotiis amoveri jussi.

(d) Ib. ep. 290.

(e) Cap. ex parte ex de offic. Vicar.

(f) Ep. 913.

cis literis dies nona kal. novembris. Ante vero ineunte anno abbati & conventui Molisnensibus permiserat, (a) at beatum Robertum, cujus reliquiarum opera, quæ apud ipsos quiescebant, res miræ patrabantur, solemni in eadem ecclesia ritu cæremoniisque colerent. Inde paucis interjectis diebus, corpus S. Ugonis ab Innocentio secundo inter sanctos relati, in honorificentiorem locum transferendi potestatem fecit (b). Studuit (c) etiam hujus sanctissimi episcopi successoris opera ad purioris vitæ sanctitatem obsoletos clericorum mores revocare. Tum uxoratos sacerdotiis omnibus sine ulla recuperationis spe exui jubet, datis episcopo Wigorniensi (d) literis, quæ cum in jure pontificio extent, (e) prætermittimus. Stephano vero S. R. E. Cardinali archiepiscopo Cantuariensi (f) cos, qui ad Apostolicam sedem appellassent, tueri ac defendere jussit.

L. Pro restituendo Brachar. arch. laborat Honor.

Nec defuit Bracharensi archiepiscopo apostolicum patrocinium, quem cum Lusitanus Rex hostili furore insectaretur, Honorius Regis iras emollire atque ad religionem officii principem ferocientem revocare est conatus.

Honorius episcop. servus servorum Dei... illustri Regi Portugalensi spiritum consilii sanioris. Etsi venerabili fratri nostro... Bracharensi archiepiscopo persecutionem propter justitiam patienti, tamquam nobili Ecclesiæ Dei membro, ex intimo mentis compatiamur affectu, ex eo tamen expectantes consolationis solatium incunctanter, qui clamantes ad eum in tribulatione justos exaudiens, non solam eos misericorditer liberat, verum etiam potenter exaltat, nobis non indigne blandimur, quod sicut nunc tribulationis, ita & gloriæ tandem ejus erimus participes, & consortes: sed tibi gravius, si tamen ipse doleas, condolemus, immo dolemus gravissime, quod non doles te pro manifestis, & enormibus culpis tuis, Petri gladio medicinali percussum, qui sicut humilibus, & devotis revertentibus ad percutientem se, qui vulnerat, & medetur, causa evidens est salutis, ita perversis, qui percussi non dolent, & attriti renuunt accipere disciplinam, perditionis est occasio manifesta. Utinam autem, ne fiat incurabilis plaga tua, & eo insanabilis, quo insensibilis habeatur, saltem amodo te dolens, non hactenus doluisse inspiciat, nec dispiciat quam graviter tuo displiceas Creatori, qui cum inter alia gratiæ suæ dona te ad regni solium sublimavit, ut te, ac subditos tuos ad ejus regeres famulatum, te sibi sentit publice rebellantem; dum unicam Christi sponsam, Ecclesiam scilicet, immaniter persequens, prædictum archiepiscopum ministrum ipsius, vel ipsum potius in ministro indesinenter affligis, & ab ecclesia propria proturbatum continuare jam diu exilium compulisti. Et licet te nostris literis monuerimus diligenter, & per venerabiles fratres nostros Palentinum, Astoricensem, & Tudensem episcopos mandaverimus commoneri, ut memorato archiepiscopo de illatis damnis, & irrogatis injuriis satisfacere competenter, tu tamen seductus pravis consiliis perversorum cor tuum exhibens durius adamante monitis acquiescere contempsisti, eligendo potius excommunicationis in tuam, & aliorum quorumdam, in aliis literis expressorum personas, ac in terram tuam interdicti sententias per eumdem archiepiscopum promulgatas, & a nobis habitas ratas, & firmas periculosissime sustinere, quam per satisfactionis compendium redire ad ecclesiasticam unitatem. Quare memorati episcopi, prout eis nostris dederamus literis in mandatis easdem sententias solemniter publicantes, & facientes per partes publicari vicinas, reliquam terram tuam supposuerunt ecclesiastico interdicto, licet exceptiones quasdam, quas ipsi reputarunt merito frivolas, & inanes coram eis opponi fecisses, & ad sedem Apostolicam appellari. Sed nec sic a tua es duritia emollitus fallaciter suggerentibus sicut dicitur, seductoribus tuis tuam tibi duritiam profuturam; qui si te diligerent aliquatenus, si non ut animæ, saltem ut famæ consulerent, hortarentur, ad gremium matris Ecclesiæ celeriter te redire, cum circumscripto timore divino, quem quanto diutius abicis, tanto damnabilius efficeris a Domino alienus, ignominiam ex hoc incurreris detestando, dum a multis dicitur: Eccine Rex, qui contra inermes se armans, gladium, quem ad malefactorum vindictam, laudem vero bonorum suscepit a Domino bajulandum, acuit in viscera matris suæ, paratus perire potius, quam Ecclesiæ mandato parere?

Lusitania interdicto supposita.

LI. Salubria Hon. ad Regem monita.

Ut igitur ex monitis iteratis plenius agnoscens monentis affectum, eis libentius, & perfectius acquiescas, serenitatem regiam per iterata scripta monemus, & hortamur attente, per eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos, nihilominus obsecrantes, quatenus saltem ex hoc nunc sciens, & videns quia malum, & amarum est reliquisse te dominum Deum tuum, & apud te nec ejus esse timorem, converti festines ad eum, & restitui acceleres ecclesiasticæ unitati, eruensque te de laqueo, in quem & periculosum & probrosum esse te non dubitas incurrisse; sæpe dictum archiepiscopum, exhibitas sibi, nec non cathedralibus, & aliis ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, domibus militiæ Templi, & aliis locis religiosis, & clericis, de iis, de quibus ante, vel post excommunicationem dignosceris offendisse, satisfactione condigna, revoces ad sedem propriam cum honore. Quia quanto sub omnipotente ma-

manu Dei humiliaveris te obnoxius, tanto mereberis gloriosius sublimari; certus omnino, quod nunquam alias absolutionis beneficium poteris obtinere. Alioquin patens erit te a Domino, quasi de industria, recessisse, nolleque intelligere vias ejus; dum maledictionem, veluti aquam bibens, facto, etsi non voce, videris asserere: Vanus est, qui servit Deo, & quod emolumentum iis, qui mandata ejus satagunt custodire?

LII. Injectæ illi minæ regnum ad exteros derivatum iri.

Nos quoque non solum prædictas sententias faciemus frequentius publicari, donec prædicto archiepiscopo, & aliis injuriam passis congrue fuerit satisfactum, verum etiam crescente contumacia tua severius contra te, tam spiritualiter, quam temporaliter procedemus, terram tuam, prout in aliis literis tibi fuimus comminati, exponendo Regibus, & principibus occupandam, ita quod cedat in jus perpetuum occupantium, & fideles tuos a fidelitatis debito absolvendo, & omnes, qui tibi adhæserint, excommunicationis vinculo innodando. Dat. Alatri XVI. kal. jul. pont. nostri anno VI. Hæ porro literæ insertæ sunt aliis (a) ad nonnullos religiosos viros exaratis, quos Regem adire & coram monere, atque apostolicas minas incutere jubet. Præteteu singulis diebus dominicis, festisque aliis diebus unathematis sententiam in Lusitano regno ac provincia Bracharensi, atque etiam cum Rege cœtu fidelium abacto communicantes promulgare. Cæterum quo facilius contumax princeps ad Ecclesiæ obedientiam se recipere posset, ipsum ejusque culpæ conscios ecclesiasticis censuris ex sacrorum canonum præscripto ubsolvendi archiepiscopo Bracharensi provinciam commisit (b).

(a) Lib. 6. ep. 439.
Religiosi viri a pertinacia monitis abducere jussi.

(b) Ib. ep. 440.

LIII. Jacob Rex Arag. a Mauris lacessitus.

Ut Lusitanum Regem a Christianæ pietatis religione aberrantem in salutis viam revocaturus minis perculit, ita Aragonium a Sarracenis tutaturus, qui in ipsius regni limitem incurrebant, officiis est prosecutus, Hispanorumque fideles precibus urgebat, (c) ut cum Jacobo Rege adversus Mauros arma opesque suas, si res postularet, conjungerent, atque ad id divinis præmiis ipsos allicere studuit: *Susceptæ servitutis officium, quod nos charissimo in Christo filio nostro Jac. illustri Regi Aragonum, sicut & aliis Christianis principibus constituit debitores, eidem nos obligat vinculo speciali. Cum enim sit Ecclesiæ Rom. vassallus, non solum contra inimicos nominis Christiani sibi auxilium tenemur impendere, verum etiam contra Christianos, si quod absit, urgeret necessitas, teneremur eidem favorem & subsidium exhibere. Quia igitur Mauri, quibus terra ipsius noscitur esse contigua, eum adeo crebris lacessere dicuntur injuriis, ut credatur vix posse contingere, quin tandem inter eos guerra manifestior oriatur, vos tanto studiosius contra illos volentes assistere dicto Regi, quanto certius est eos non solum ipsius Regis, sed etiam Christianorum omnium existere inimicos, universitatem vestram rogamus, & obsecramus in domino Jesu Christo, ac in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus si forte ipsi Mauri guerram Regi fecerint sæpe dicto, eidem pro reverentia Jesu Christi, & honore nominis Christiani, personarum & rerum auxilium viriliter, & efficaciter impendatis, ut ipsorum Maurorum feritas, auctore Domino, per vestræ virtutis auxilium comprimatur, &c.* Indulgentiarum præmia iis, qui ipsi in eo bello auxilia tulerint, pollicetur. *Dat. Alatri XVII. kal. jul. pont. nostri anno VI.* Verum posthæc Regem ipsum reprehendit, (d) ob inducias a se cum Mauris initas nobili viro G... Garziæ de Tagra nuncupato ordinis militiæ S. Jacobi adversari, ne Christianæ religionis hostes lacesseret, adversus quos cum suis toto vitæ tempore bellum gerere decreverat, ac vetuisse, ne quis illi in suo regno comeatus aliaque bello necessaria venderet: quocirca monet a cœptis desistere, suumque illi potius favorem liberaliter explicare cohortatur.

(c) Ep. 446.
Bellum paraturo Christianos adesse jubet Honorius.

(d) Lib. 7. ep. 33.

I. Celebre in Campan. habitum colloquium de re Hier. instauranda.

CElebratum est de redintegranda Hierosolymitana re anno Christi millesimo ducentesimo vigesimo tertio indictione undecima militare concilium in Campania, [1] cui Honorius Roman. Pontifex patriarcha Hierosolym. Fridericus Imperator, Joannes Rex Hierosolymorum, ac religiosorum equitum magistri, aliique viri principes interfuerunt. Extant de tanto præclarissimorum virorum conventu, deque ferendo subsidio Honorii ad Philippum Francorum Regem binæ literæ, (a) quarum posteriores, cum rei gestæ rationem neque ordinem exactius declarent, exscribemus.

(a) Hon. l. 7. ep. 141. 176.

Regi Francorum ill.

Justus Dominus in omnibus viis suis, qui unicuique pro meritis condigna retributione respondet, circa negotium Terræ sanctæ spem populi Christiani fovit aliquando prosperis, & interdum debilitavit adversis. O quantum Christicolis videbatur arridere prosperitas! O quantum elluxisse credebatur fidelibus felicium aurora successuum, quando crucesignatorum exercitus Ægyptum aggrediens, post turrim captam, post transitum fluminis, post hostes exterritos, in adversariorum stationibus castra fixit, & Damiatam, quæ robur censebatur Ægypti, duris obsidionis angustiis coarctavit! Res quidem agebatur miraculi, ut Dominus, qui elegit infirma mundi, ut confunderet fortiora, civitatem expugnationi difficilem, eo tempore tradidit gerentibus bellum ejus, quo invaluerat multum partis adversæ potentia, & abbreviatus erat non modicum nostrorum numerus bellatorum.

Quid gestum in eo sit Hon. Philippo Franc. Regi significat.

II. *Habebat autem in iis universitas Christiana, unde protenderet, quasi certæ spei fiduciam in futurum; verum succedentibus prosperis victores obliti nomen Domini post triumphum, dato virtutibus libello repudii, sic contraxere cum vitiis, quod detrahebatur fidei, ubi convertendi fuerant infideles, & major erat peccatorum commissio, ubi major remissio sperabatur. Quapropter provocatus Dominus dexteram in sinistram, & gratiam mutavit in iram, citharam nobis vertit in luctum, & gaudium transtulit in mærorem cum nostris in manu hostili conclusis, & perdita Damiata, brevi dierum numero sic exinaniti sunt temporis longi labores, quod non solum blasphemorum injuriis nomen est expositum Christianum, verum etiam quoad aliquos, qui aliquando communicaverant fidei, contemptui datus est ipse Christus; unde facta est durior post prosperitatem adversitas, & eo minus habuerit consolationis afflictio, quo minus argumenta prosperitatis præteritæ, subsecutæ jacturæ pati poterat conjecturam. Sed licet iniquitates nostra quandoque diviserint inter nos, & Dominum nostrum, non est tamen aggravata ejus auris, ut non exaudiat, nec abbreviata manus ejus, ut salvare non possit: misericordiam quippe non continebit in ira, quin saltem propter nomen suum, ne ulterius blasphemetur in gentibus, potenter exurgens, judicet causam suam, & exaltans humilem in salutem, iniquos abigat, & consternat elatos.*

III. *Ecce ipsius inspiratione, ut firmiter credimus, charissimus in Christo filius noster Fridericus illustris Romanorum Imperator semper Aug. & Rex Siciliæ, omissis multis arduisque negotiis, quorum onus honorem imperialis celsitudinis sequebatur, venit ad nos in Companiam nobiscum de prædictæ terræ subsidio tractaturus, ibique præsentibus venerabili fratre nostro patriarcha, & charissimo in Christo filio nostro Joanne illustri Rege Hierosolymitano, Bethlehemitano episcopo, magistro Hospitalis, præceptore Templi, & magistro domus Theutonicorum, ac aliis, quos ad tractatus hujusmodi e diversis mundi partibus credidimus adhibendos, singulis, quæ natura negotii requirebat, diligenti meditatione pensatis, idem Imperator ad nostrum beneplacitum, & consilium prædictorum transfretandi terminum, in festo B. Joannis Baptistæ post biennium proximo secuturo prompta voluntate suscepit, corporale super hoc exhibens spontaneus juramentum.*

Pollicetur Fridericus in Syriam expeditionem ducturum.

IV. *Denique ut ad id plenius suum manifestaret affectum, & plus fidei daretur negotio, ac omnino suspicionis contrariæ scrupulus tolleretur, ad instantiam patriarchæ prædicti, & aliorum orientalium in nostra,*

NOTÆ [1] ANonymus author chronici Erfordiensis desinentis in annum 1254. vulgati a Schannat. in vindemiis to. 2. pag. 91. Opus suum ita exorditur: *Anno Domini MCCXXIII. Sifridus Moguntinus archiepiscopus habuit concilium Erfordiæ in ecclesia B. Mariæ.* Hujus concilii quod provinciale facile credimus, ejusque causa ignoratur, nec memoria nulla extat in collectionibus; quin & ab aliis omnibus authoribus siletur, præterquam forte ab Erphurdiano, qui in suo antiquitatum variloquio vulgato a Menkenio Rer. Germanic. to. II. col. 483. ad ann. 1224. ita scribit: *Siffridus Moguntinus archiepiscopus habuit concilium Erffurt in ecclesia B. Mariæ virginis, & instituit, quod omne festum habens proprias laudes in IX lectionibus celebraretur.* MANSI

& fratrum nostrorum præsentia, & multitudinis hominum, qui ad colloquium venerant, se ducturum in uxorem legitimam filiam Regis ejusdem, jurisjurandi religione firmavit. Sane probabili præsumptione tenemus, quod a Domino factum est istud, ut votis fidelium optatæ rei successus exolvat, quod præconceptæ spei præludia promiserunt ad sui restaurationem negotii tuum, & aliorum Regum, ac principum animos ipse Filius summi Regis accendet, qui de secreto Patris, in publicum egressus ad servos, ad ima descendit, ut subditis ad summa pararet ascensum sub testa nostræ mortalitatis, figulus in terris visus, & cum hominibus conversatus. Tuum procul dubio expetit & expectat auxilium causa Christi, & probatam domus tuæ potentiam desiderat Terra sancta. Nunquid non habuerit de juventutis tuæ primitiis & de majoris ætatis reliquiis, quasi de vitæ decima non habebit? O quantum accresceret ejusdem terræ subsidio, si de propagata devotione patris in filios per unum ex ipsis subvenires in tantæ necessitatis articulo crucifixo! O quam magnifice ad succursum devota Gallia se pararet, ut mittenti placeret, & misso! Absit, ut post terga remaneat, quæ præcedere consuevit. Absit, ut tam salutari Christi servitio gens tam Christiana se subtrahat. Absit ut quæ pro Domino hactenus onera multa sustinuit, in peculiari bello Dei Filii solvat militiæ cingulum, arma relinquat rubigini, animum neget victoriæ, cum corona non desit victoribus per gratiam & meritum in præsenti, per gloriam & præmium in futuro.

Filiam Regis Hierosol. sibi despondet.

V. Hortatur Honorius Reg. Franc. jungat arma cum Friderico.

Hinc est quod excellentiam tuam affectuose rogamus, serenissime Regum, & a te instanter poscimus Christianissime principum, obsecrantes per Patrem & Filium, & Spiritum sanctum, per sanguinem Jesu Christi, ut exurgas in adjutorium Christi tui, qui quodammodo in se prodigus, & parcus in servis, temporali morti se tradidit, ut te a faucibus mortis eriperet sempiternæ. Exurgas, & liberes terram illam, in qua salutem humani generis operatus est personaliter ipse Salvator. Exurgas ad contritionem nationis pravæ, atque perversæ, quæ ubi sit Deus Christianorum improperat, & multis insultat opprobriis nomini Christiano. Et quidem illatas subditis tuis offensas ulcisceris, & Dei tui non vindicabis injurias tam atroces? Ad hereditates tuorum manus invasorum extendi non poteris, & patieris hereditatis Dominicæ tanto tempore detentores? Ne igitur in Deo periculose dissimules, quod juste non tolerares in homine; pungat cor tuum tui contumelia Creatoris, accendat te zelus fidei Christianæ, ut sic in forti manu, & extento brachio terræ memoratæ subvenias, quod insinuato nobis subventionis tuæ proposito, ante faciem aliorum te fructuose ponamus exemplar, in tuis laudibus gloriantes, tibique accrescat cumulus meritorum non solum ex iis quæ feceris per teipsum, sed ex aliis etiam, quæ facti tui similitudine subsequantur. Dat. Later. Hactenus Honorii ad Philippum epistola: postquam subditur in pontificio regesto alias eodem exemplo, nonnullis verbis immutatis, Regibus Pannoniæ, Angliæ atque aliis missas esse. Iis consentanea scribit inter cæteros Richardus (*a*).

(a) Rich. de S. German. in chron. an. 1222. 1223.

VI. Ipsum inter & Angl. inducias producit.

Cæterum prioribus ad Philippum literis ait Pontifex, se in prædicto colloquio, pacem ad paranda ubique subsidia maxime pernecessariam inter principes, ac populos Christianos inviolate servandam statuisse, ipsumque etiam atque etiam rogare, & monere, cum Anglo pacis fœdera ineat, vel saltem induciarum tempus protrahat, quas adhuc servarant: moveret ipsum effusus Christi sanguis, quo æterno Patri reconciliati sumus, secumque volveret, & repeteret mente, cui cum proximo suo pax non est, animi tranquillitatem, sine qua pacis æternæ præmia non feruntur, vix aut nunquam adesse. Denique Norvvicensi episcopo, magnæ probitatis viro, quem idcirco ad illum legarat (erat is Pandulphus in legationibus Apostolicæ sedis obeundis sæpius adhibitus ac versatissimus ex subdiacono Rom. Ecclesiæ, episcopus creatus) benignas aures daret, ejusque monitis acquiesceret. Philippum porro ex voluntate Pontificis inducias se prorogaturum pollicitum, sed ne perficeret ipsius obitum obstitisse, pontifex literis ad Ludovicum Regem ejus filium, ac successorem insequenti anno datis testatur (*b*).

(b) Hon. l. 8 ep. 280.

VII.

Quod attinet ad pactas nuptias inter Fridericum (cujus uxorem Constantiam Aragonum Regis filiam superiori anno postremum diem obiisse indicat Stadensis affirmatque Richardus *c*) & Isabellam Joannis Hierosolomitani Regis filiam; ademit Pontifex cognationis impedimentum, quod inter eosdem intercedebat, dato ad Fridericum hujuscemodi diplomate (*d*): *Cum zelo fidei Christianæ succensus, & inspirante Domino aspirans ardenter ad vindicandam injuriam Jesu Christi, & terram ejus de perfidorum manibus vindicandam accepta cruce illuc devoveris transfretare, ac ut exhiberes circa Christi causam ferventioris devotionis affectum, & ad persecutionem ejus te arctius obligans, alios ad id efficacius exhorteris fastigium excellentiæ Imperialis decenter humilians, ad consilium nostrum, & fratrum nostrorum nobilem mulierem I... natam charissimi in Christo filii nostri L. illustris Regis Hierosolymitani,*

(c) Rich. de S. German. in chron.

Constantiæ mors.

(d) Hon. l. 8. ep. 9.

affi-

affidaveris publice in uxorem; nos provide attendentes, quod tanta res, quæ noscitur principaliter Dei esse, non erat impedimento aliquo retardanda, sed potius favore benevolo prosequenda, impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, si quod obsisteret, tunc decrevimus submovendum, & nunc, ut non obstante, quod in quarta consanguinitatis linea eadem I.... tibi dicitur attinere, legitime copulemini, auctoritate præsentium dispensamus. Dat. Signiæ non. aug. pont. nostr. an. 8. Celebratas vero Brundusii anno MCCXXV. scribit Richardus.

VIII. Jo. Reg. Hier. in Angl. appulsus.

VIII. Porro de Joannis ad Pontificem adventu memorant plures auctores, quos non operæ est recensere: illumque non solum ab Honorio benigne exceptum, verum muneribus quoque donatum, & in Angliam dimissum referunt cum aliis novatores (*a*). Et quidem auctor est Matthæus Parisius (*b*) Joannem Brennum Hierosolymitanum Regem, sub octava Apostolorum Petri & Pauli in Angliam subsidia petitum venisse; inde in Gallias regressum solemni pompæ interfuisse, in qua Philippo vita functo, Ludovicus regiis insignibus decoratus est, ut anonymus auctor (*c*), Antoninus (*d*), & alii affirmant. Atqui non Joannes modo, sed etiam maxime Honorius subsidia bellica pro Hierosolymitano regno comparanda curavit, ut ejus ostendunt literæ ad Langravium Thuringiæ (*e*), ad ducem (*f*) & populum Venetum, ad Austriæ ducem (*g*), ad archiepiscopum Pisanum (*h*) ejusque suffraganeos & Christiani orbis episcopos alios: quibus etiam præcepit, ut expeditionem sacram indicerent, ac pro concionibus promulgarent; & quemadmodum laici pecuniam ad subsidium Terræ sanctæ conferre tenebantur (qua de re ad Galliæ, cæterosque Reges scripsit *i*) ita clericos quoque ad idem præstandum impellerent. Præterea refert Godefridus (*k*) Pontificem concionatores misisse, ac sparsisse, qui Christi fideles ad sacræ militiæ dandum nomen oratione incitarent.

(*a*) *Cent.* 13. *c.* 10. *col.* 990.
(*b*) *Paris. hist. Angl. an.* 1223.
(*c*) *Anony. in gest. Lud.* 8.
(*d*) *Anton.* 3. *par. tit.* 19. *c.* 3. §. 6.
(*e*) *Hon. l.* 7. *ep.* 178.
(*f*) *Ibid. ep.* 179.
(*g*) *Ep.* 181.
(*h*) *Ep.* 183. 177.
(*i*) *Ep.* 180.
(*k*) *God. in annal.*

IX. Christiani in Ægypto a Sarracenis opprimuntur.

IX. Incendere etiam magis ad cœpta consilia urgenda Honorium tristes Alexandrini patriarchæ literæ, quibus miseram Christianorum in Ægypto commorantium, quos Sarraceni recuperati Pelusii victoria elati intolerabili servitutis jugo atterebant conditionem exprimebat, pontificisque atque occidentalium misericordiam implorabat, tum non contemnenda pro debellanda Ægypto consilia suggerebat.

Rev. (*l*) *patri, ac domino Honorio Dei gratia S. R. E. summo Pontifici, & universali Papæ, Nicolaus eadem gratia Alexandrinæ sedis humilis patriarcha, tam promptam, quam debitam reverentiam.*

(*l*) *Regest. Hon. l.* 8. *ep.* 14.

Archiepiscopi, episcopi, presbyteri, clerici, ac omnes Christiani, qui sunt in terra Ægypti, vestræ paternitati, atque sanctitati supplicant, cum suspiriosis, & lacrymosis vocibus. O quanta est tribulatio, & angustia, quæ in hac vita nobis data est ad sustinendum, credimus jam vobis clarificatum esse, quamvis ut non fiat, vobis domino nostro, prout possumus, patefacimus; equum in domibus nostris habere non audemus, nec mortuos nostros cum cruce per civitatem portare non sumus ausi. Quod si aliqua ecclesia Christianorum aliquo casu ceciderit, de cætero nullo modo sumus ausi eam reædificare, & unusquisque Christianus de Ægypto a quatuordecim annis in antea oportet dare geliam, Latine autem dicitur tributum, bizantium unum auri, & quatuordecim karubbas, & si pauper erit, mittitur in carcerem, & non poterit inde exire, nisi reddat totam geliam idest tributum; tot & tanti Christiani sunt in terra Ægypti, quod omni anno oportet reddere curiæ soldani centum mill. bizant. aureos sarracenatos de Babylonia. Quid plura vobis referam? cum ad omnia vituperabilia, & sordida opera, & etiam ad plateas civitatis mundificantes mittantur Christiani; quod est dedecus totius Christianitatis. Hierusalem, quæ ædificatur ut civitas, qualiter jacet destructa, in terra & desolata, non oportet vobis scribere. Scitum est per universum orbem de facto Damiatæ, qualiter vituperabiliter factum fuit, non oportet per literas assignare, quod turpissimum est dicere.

X. Suggerit consilia pro invadenda Ægypto.

X. *Miserere itaque domine, miserere nostri, vati, & libera nos pater noster spiritalis. Sicuti sancti ante adventum Christi expectabant redemptionem, & liberationem a Christo salvatore, ita expectamus adventum filii vestri Imperatoris, & non solum nos expectamus hanc gratiam, sed etiam renegati plus quam decem millia, qui dispersi sunt per terras Sarracenorum. Hoc non est omittendum, sed semper in corde tenendum, qualiter cum venerit, facere debeat dominus Imperator. Hæc est via salvationis, & sanitatis, & sine perditione, annuente Domino; scilicet galeæ, & naves, quantæcunque fuerint, per flumen Rasceti intrent, & ad villam, quæ sita est in insula fluminis, quæ vocatur Foha, ibi applicent, & sic Domino concedente habebunt totam terram Ægypti sine perditione. Flumen Rascetum est profundum, & altum, & latum, & dicta insula plena omnibus bonis, sicut lator præsentium fidelis, & familiaris noster poterit vobis narrare, cognovimus eum prudentem, & discretum super hoc, & ob hanc causam vobis eum misimus. Unum quidem pessimum factum fuit in terra Ægypti ad dedecus Christianorum, scilicet pro facto Damiatæ, quod CXV. ecclesiæ*

facta fuerunt destructa. Per viventem in sæcula non mentior. Valeat manus vestra super inimicos crucis Christi. Sarraceni, qui dicuntur molenæ, idest domini, qui ante Saladinum regnum Ægypti tenuerunt, vestræ sanctitati supplicant, & rogant per Deum, ut festinetis mittere, quem missuri estis, quia tota terra Ægypti vestra est. Valete. Quam vero sedulo postulatum præsidium Honorius pararet, ea quæ diximus satis superque ostendunt.

XI. Nec tantum ad repellendam Christianorum illorum sub Sarracenis gementium miseram servitutem, sed ad catholicos etiam Græcorum schismaticorum tyrannide in orientali Imperio liberandos tuendosque, ipse occidentalibus in regionibus tanquam classicum cecinit. Invadebant illi per id tempus Thessalonicense regnum, quocirca Demetrius Rex, uti superiori anno vidimus, ad Romanum Pontificem opem postulatum confugerat, qui Pontifex missis ad universos Christi fideles apostolicis literis (*a*) ipsos cohortatus est, in crucesignatorum numerum venirent, cum Guillelmo marchione Montisferrati, pulsi Regis fratre, ad recuperandum Thessalonicæ regnum, in Græciam profecturi: atque amplissimam peccatorum veniam a se illis Arelatensem episcopum per provinciam suam, (*b*) aliosque, uti credere dignum est, per alia loca promulgare jubet; de qua etiam peccatorum venia, hæc ad virum nobilem V... Cotinacensem scripsit (*c*):

Imperium Const. laceratur a schismaticis.

(*a*) Hon. l. 7. ep. 247.

Guillelm. marchio Montisfer. fratrem restituere nititur.

(*b*) Ib. ep. 250.

(*c*) Ep. 249.

XII. Excitati ad præbenda illi auxilia fideles.

Dilectus filius nobilis vir Vuillel. marchio Montisferrati ad defensionem regni Thessalonicensis, quod ad ipsum hereditario jure noscitur pertinere, magnanimiter se accingens, proposuit coram nobis, te ad eundem cum ipso promptam gerere voluntatem. Nos igitur attendentes, quod ejus accessus ad partes illas toti Constantinopolitano Imperio grandem potest utilitatem afferre, considerantes etiam, quod corroboratio status Imperii multum est utilis negotio Terræ sanctæ, tibi, & iis, qui tecum transibunt in Græciam in ejusdem auxilium marchionis, peccatorum, de quibus vere contriti fueritis, & confessi, plenam veniam indulgemus. Dat. Lat. XII. *id. maii pont. nostri an.* VII.

XIII. Auxilia Theodoro submitti vetita.

Incubuit etiam Pontifex ad Theodori vires debilitandas subducendaque auxilia, quæ illi Latini afferebant, atque adeo fidelium cœtu pulsum injustumque anathematis nota promulgari jussit, vetuitque ne Latini equos, arma, annonam, milites, idque genus alia in ejusdem Theodori loca navibus vel triremibus inveherent: qua de re pontificiæ literæ ad canonicorum Brundusiensium collegium eo anno datæ (*d*).

(*d*) Hon. ib. ep. 246.

Per idem tempus Honorius M... Imperatricis olim Constantinopolitanæ patrocinium arripuit. (*e*) Tum rogatus ab episcopo Nicomediensi, quomodo habendi essent Græcorum monachi, Romanæ Ecclesiæ fidos obsequentesque se fore polliciti, qui Græco cuidam patriarchæ Niceno appellato obedientiam detulissent: respondit (*f*) eos censuris ecclesiasticis, atque implorato magistratuum auxilio, si res posceret, ad obsequium Ecclesiæ adigendos. Denique Athenarum archiepiscopo absolvendi provinciam commisit (*g*) redeuntes ad Ecclesiam piratas, quibus vulgo Capelletis nomen erat. At de his hactenus.

(*e*) Ep. 212.

(*f*) Lib. 4. ep. 31.

Capelleti piratæ ad ecclesiam revocati.

(*g*) Ib. ep. 61.

XIV. Jam ad Fridericum redeamus, qui certiorem in primis Pontificem fecit (*h*) de pace cum comite Thomasio e Celanensi, ejusque sociis, cum quibus bellum gesserat, a se inita: cujus etiam conditiones ab ipso confirmandas aprilis mense exeunte misit. Fuisse vero Romanæ Ecclesiæ opera potissimum compositam, tradit Richardus, (*i*) iis legibus ut comes cum suis rebus, iisque qui sequi vellent, regno abiret, Celano, Binolo, aliisque, quæ teneret, deditis Imperatori; Molisii tamen comitatu ejus uxori reservato: tuncque ejectis Celanensibus, orbi injectas flammas sola ecclesia S. Joannis servata, locoque Cæsareæ nomen impositum; de cujus vastitate elegans poeta ita lusisse refert auctor:

Fridericus cum Celani comite pacem init.

(*h*) Lib. 7. ep. 228. 229 230.

(*i*) Rich. de S. Germ. hoc ann.

Vires & nomen Celanum perdit & omen,
Fertur Cæsarea, cæsaque facta rea.

Deinde oratorem suum ad Apostolicam sedem misit postulatum, ut duo ex iis, quos ipse renuntiabat, ecclesiis Capuanæ & Aversanæ, pastore viduatis episcopi præficerentur: cumque Pontifex in adventum aliquorum Cardinalium rem distulisset, eaque de re ad principem ipsum scripsisset, prædictus orator non modo apostolicas literas insolenter repudiavit, verum etiam verba ejusdem principis nomine in Apostolicam sedem in sacro consistorio temere atque audacter effudit. Quæ vero illa fuerint, e Pontificis jusse de iis conquerentis, præmonentisque Fridericum nisi summo suo malo cum Ecclesia dissensurum, literis (*k*) accipiamus.

Ingerit se admovendis ecclesiarum admin. episcopis.

(*k*) Ib. ep. 294.

XV. *Venientem ad præsentiam nostram dilectum filium L.. judicem Baren. consueta benignitate recepimus, & ea quæ nobis ex parte tua dicere voluit, audivimus diligenter. Eo autem nominante quasdam in præsentia nostra personas, de quarum aliquibus Capuana ac Aversanæ petebat ecclesiis provideri; nos cum propter quorumdam fratrum nostrorum absentiam super hoc deliberare finaliter non possemus, fecimus ad te deferendas fieri literas, quales*

Differt Honor. illius preces admittere.

les tunc vidimus faciendas: sed dictus judex illas ad te deferre recusans, audientiam a nobis, & fratribus nostris sibi dari petiit: qua ei benigne concessa, verba quædam proposuit a te sibi, prout dicebat, injuncta, in quæ tua non debuisset prorumpere circumspectio, etiam si gravem a nobis injuriam pertulisset. Dixit enim nos tibi protectionem dedisse, quæ non erat Insolenter jactata a Frid. iratore verba. *protectio, sed destructio appellanda, utpote tendens, prout idem subintulit, ad personæ tuæ perditionem, & regni: & adjecit ut, quandoquidem nolebamus a te nominatos recipere, nullos ad præfatas mitteremus ecclesias, quia non reciperes aliquos, nec recipi sustineres a nobis ad ipsas ecclesias destinatos.*

XVI. Graves de iis pontif. querelæ.

Sane non satis sano, ut cum pace tua loquamur, fuisti usus consilio, quando mandasti talia dici nobis, quia sic innuisti te, quod non credimus, esse paratum & promptum ad rumpendum inter nos & te vinculum charitatis. Desideramus fili charissime, ut omni tempore & maxime nostro sit inter te, ac Ecclesiam Rom. firma, & sincera dilectio, quia id & ipsi Ecclesia, & tibi, & toti Christianitati cognoscimus expedire: nec quicquam amarius facile posset nobis accidere, quam si statum tuum, quem multa cura promovere studuimus, cogeremur aut perturbare, quod absit, aut perturbari ab aliis, illum, si tibi favorem apostolicum deesse cognoscerent, perturbare paratis, connoventibus oculis pertransire. Sed si, quod Deus avertat, necesse est, ut veniant scandala, quæ causa excogitari potest conflatura tibi plus odii, vel conciliatura Ecclesiæ plus favoris, quam si tu per intolerabilem usurpationem attentes ecclesiasticam libertatem evertere; Apostolica vero sedes illam secundum divinas, & humanas sanctiones studeat conservare?

XVII. Monet ne corrumpi se ab adulatoribus sinat.

Certe vides, quod qui talia persuadent, aut sua cæcati ambitione falluntur, aut malitiose te fallunt, & gressuum tuorum vias fraudulentis dissipare consiliis, & machinationibus pravis subvertere moliuntur. Videre potes etiam, quam sincero, quamque paterno te zelemur affectu, qui non solum tuorum verborum injuriam patienter accipimus, verum etiam contra nos ipsos, te quodammodo præmunimus, dum dissuademus, te causam illam assumere, ex qua posses quasi commune incurrere odium, sede Apostolica ex eadem favorem publicum assequente. Quid enim? non obtinebimus eam jurisdictionem, vel potestatem in regno Siciliæ, quam in Franciæ, Angliæ, Hispaniæ, ac cæteris Christianorum regnis, & in ipso Imperio noscimur obtinere? Nunquid in regno Siciliæ minus auctoritatis, vel potestatis habebimus, quam in eo tanquam sedis Apostolicæ patrimonio plus juris, & jurisdictionis habemus?

Quantum vigebat tunc temporis Rom. Pont. auctoritas.

XVIII. Nemo adversus Ecclesiam felix.

Quid conaris aggredi, quid meditaris insipere, seductus falsis consiliis, & animatus tuæ calore, & robore juventutis? An credis esse prudentiam vel consilium, aut potentiam contra Deum; & ejus timore postposito speras te posse prævalere adversus ejus Ecclesiam, cum qua promisit se usque ad consummationem sæculi permansurum? Si contemnis nostris acquiescere monitis, domesticis saltem acquiescas exemplis, tecum ipse recogitans manum Domini abbreviatam non esse, ut non possit erigere, ac deprimere, perdere, ac salvare. Hæc tibi benigno animo, & sincero affectu princeps inclytissime scribimus, satagentes inconsultos animi tui motus paterna commonitione, comminatione, redargutione, obsecratione, ac increpatione compescere, teque ad ea, quæ terrenum stabiliant tibi regnum & æternum præparent, informare.

XIX. Salubre a Pontif. consilium datum.

Denique ut tibi consulamus, quantum ad præsentem articulum, bona fide consilii nostri est, ut literas tuas seorsum nobis, & seorsum fratribus sine dilatione transmittas, per quas si forte præfatus nuntius tuus de mandato tuo usus non fuit, prædictorum asperitate verborum hujusmodi culpam a te removeas, & refundas in nuntium sæpedictum. Quod si forte ipsum verba eadem dicere inconsulto motu animi præcepisti, non te pudeat culpam tuam agnoscere & eam reverenter, ut condecet, excusare, certus quod & nos, & fratres nostri te sincera in Domino charitate diligimus, & gerimus firmiter in proposito, quantum cum Deo & honestate possumus, ea semper efficere, quæ tuæ placere debeant voluntati, & inter te, ac Apostolicam sedem pacem, & charitatem perpetuam conservare. Dat. Signiæ v. kal. jul. pont. nostri anno VII. Hactenus Honorius; quidnam vero ad hæc Fridericus responsi reddiderit, parum exploratum est: at consentaneis officiis injuriam delevisse inde coniicimus, quod similes querelas minime repetitas reperimus; imo extat in libro privilegiorum Rom. Eccles. exemplum jurisjurandi quo Fridericus atque Henricus Rex ejus filius se in potestatem sedis Apostolicæ futuros hoc anno polliciti sunt, nihilque mali adversus Rom. Ecclesiam unquam molituros.

Frid. atque Henric. fil. fidem ecclesiæ astringunt.

XX. Insurgit Hon. in Ubald. & Lamb. Sardin. tyrannos.

Interea Pontifex tyrannidem Ubaldi & Lamberti Pisanorum civium, qui principatum Calaritanum jamdudum occupassent, adhuc comprimere satagebat; qua de re ad archiepiscopum Pisanum scripsit, (*a*) ipsumque præterea graviter arguit (*b*), Ubaldum contumacem & ab Ecclesiæ fidelium commercio interdictum, prætorem Pisanum dicendum curasse. Tum in Pisanos acrius invectus (*c*) est, nequissimum hominem eo magistratu, quem suis sceleribus fœdaturus erat, non depulisse. Sile-

Increpiti Pisani ob præstitum iis favorem.

(*a*) Lib. 8. ep. 19.
(*b*) Ib. ep. 24.
(*c*) Ep. sup.

XXI. Instit. ab Hon. in xenod. S. Spir. sacra celebritas.

Silere vero non possumus nonnulla religiosa facinora, in quibus Honorius pietatem suam explicuit. Instituta in primis ab illo est sacra in xenodochio Romano, cui S. Spiritus in Saxia nomen est, celebritas, in qua maximas eleemosynas in pauperes effundere statuit, jussitque, ut instructo religioso agmine canonici sancti Petri Veronicam dominica, quæ prima post evolutum Epiphaniæ octavum diem occurrit, deportarent; qua de re hæ ad præfectum xenodochii datæ literæ (a): *Rationabiliter instituimus, ut effigies Jesu Christi a B. Petri basilica, per ejusdem canonicos ad dictum hospitale, ubi memoria beatissimæ Matris ejus recolitur, infra capsam ex auro & argento & lapidibus pretiosis ad hoc specialiter fabrefactam, venerabiliter deportetur fidelibus populis, qui ad has nuptias* (de his loquitur, quæ olim in Cana Galilææ præsentia Christi Domini cohonestatæ fuerunt, de quibus nonnulla mystica interpretatione præluserat) *celebrandas devote convenerint, desiderabiliter ostendenda. Ut autem nos, qui Domino revelante venerandum aliis aperuimus sacramentum, eo etiam inspirante imitandum aliis præbeamus exemplum, concedimus, statuimus, & jubemus, ut pro mille pauperibus extrinsecus adventantibus, & trecentis personis intus degentibus, decem & septem libræ usualis monetæ, ut singuli accipiant tres denarios, unum pro pane, alterum pro vino, aliumque pro carne, ab eleemosynario summi Pontificis annuatim vobis in perpetuum tribuantur; & canonicis prædictis, qui effigiem præscriptam Salvatoris processionaliter deportabunt, singulis duodecim nummi, & cereus unius libræ, qui deferatur accensus, de oblationibus confessionis B. Petri præstetur. Quia vero non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei, debet huic stationi Rom. Pontifex cum suis Cardinalibus interesse, ut & missarum solemnia ibi celebret, & exhortatorium faciat de hac celebritate sermonem, ne fidelis populus famelicus ab iis nuptiis revertatur, præter materialem, & doctrinalem, spiritualem quoque sibi cibum impendat; remissionem unius anni de injunctis sibi pœnitentiis indulgendo, &c. Datum Signiæ* III. *non. jul. pont. nostri an.* VI.

(a) Lib. 7. ep. 203.

Eleemosynæ ab Hon. erogatæ.

XXII. Festus dies dedicationis basil. S. M. Major. agitari jussus.

Ad excitandam etiam Romanorum pietatem dedicatæ basilicæ S. Mariæ majoris recurrentem quotannis diem festum, datis ad collegium canonicorum illius ecclesiæ literis agitandum sanxit (b); annorumque duorum ac dierum aliquot indulgentias templi limina perlustraturis proposuit. Emicuit pariter pontificius zelus in adstringenda religiosa disciplina, quæ in nonnullis monasteriis collapsa erat, qua de re ad Cistercienses datæ (c) literæ. Nec effulsit minus in servando sacrarum vestium splendore, vasorum nitore, ac divini cultus retinenda majestate: perstrinxit enim ea in re negligentiæ Tudertinum (d), Fesulanum, Senensem, Sutrinum, Lucanum, Pistoriensem, Vulteran. Messan. Grossetanum, Pisanumque antistites (e): *Quia sicut dolentes audivimus & referimus, quidam presbyteri, & alii clerici tuæ diœcesis Christi corpus irreverenter exponunt, & non solum ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii, vestimenta ministrorum, pallas altaris, & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrori; ne alienam culpam facias esse tuam, si tam latam negligentiam neglexeris castigare, fraternitatem tuam monemus, per apostolica scripta mandantes, quatenus ecclesias tuæ diœcesis visitans diligenter, super iis specialiter corrigas quæ fuerint corrigenda, subditis tuis injungendo districte, ut corpus Christi cum omni honorificentia studeant custodire, & tam vasa ministerii, quam alia supradicta curent munda, & nitida conservare, moniti, & mandata nostra taliter impleturus, quod nullus nobis rumor de tua negligentia referatur. Dat. Lat.* II. *non. decemb. anno* VIII.

(b) Ep. 231.

(c) Lib. 8. ep. 252.

(d) Ep. 223.

(e) Reg. post eand. ep.

Qui in Ecclesiis nitor & cultus servandus.

Hic addenda videntur, quæ in regesto (f) de consecratis ab Honorio episcopis adjecta sunt: *Istos dominus Honorius Papa III. consecravit, archiep. Tarantasiensem, episcopum Nivernensem, episcopum Aniciensem, episcopum Mutinensem, episcopum Pistoriensem, episcopum Suanensem, episcopum Verulanum, episcopum Rapollanum.* Pontificem etiam hoc anno, martii mense S. Balbinæ templum in urbe sacrasse argumento est tabula lapidea parieti infixa. Neque hoc loco silentio prætereunda, quæ Richardus de prodigiis historiæ monumentis consignavit: (g) *Mense martio in festo S. Benedicti cœlum totum visum est igneum, & pluit eo die terra, & cinis.*

(f) Ib. post ep. 230.

(g) Rich. de S. German. in chron. hoc ann.

XXIII. Regem Daniæ oppressum defendendum suscipit.

Sed ad boreales regiones deflectamus. Præsules principesque Daciæ Henricum comitem de Zwerin apud Apostolicam sedem læsæ majestatis reum detulere, qui per maximam audaciam, sævitiam, atque impietatem Waldemarum Regem, ac dominum suum vulneratum, captumque una cum filio in carcerem conjecisset, atque inclusum teneret. Quare justissime commotus Pontifex, præsertim cum Rex Rom. Ecclesiæ vectigalis & obsequentissimus esset, omni cum studio a comitis tyrannide vindicandum, pristinæque asserendum dignitati studuit; cui rei argumento sunt plures ejus literæ hoc anno exaratæ, præcipue vero ad archiepiscopum Coloniensem (h), quibus etiam atrocem adeo tanti facinoris ordinem, exitumque exponit.

(h) Lib. 8. ep. 82.

Coloniensi archiepiscopo.

XXIV. Comitis Zvverin. in Reg. Daniæ impia proditio.

Immanitas detestandi facinoris, quod Henricus comes de Zvverin in charissimum in Christo filium nostrum, .. illustrem Regem Daciæ dominum suum, & ejus filium attentavit; Deum procul dubio incitat, & incitare debet homines contra eum, ipsumque reddere odibilem universis, qui perfidiæ dolositatem oderunt, & diligunt fidei puritatem. Sicut enim ex literis prælatorum, & principum regni Daciæ nobis innotuit, cum idem Rex in quandam insulam ipsius regni, æstivo tempore, ob aeris clementioris temperiem, cum sua privata familia secessisset, nec aliquas suspicaretur insidias, utpote qui non molestabatur adversus aliquem quicquam mali, ecce dictus comes transgressor juramenti fidelitatis, quod ei præstiterat, & multorum beneficiorum, quæ ab ipso receperat, immemor & ingratus, nocturno tempore in tentorium ejus irruens cum armatis

Noctu in illum irruit.

inermis mitem, armatus inermem, vassallus dominum in strato suo dormientem invasit; & quod sine dolore, nec audire potuimus, nec possumus recitare, ipsum Regem impie vulneratum, una cum præfato filio suo in sylvam quamdam adduxit, ac deinde cum illis extra regnum se transferens, eos in districtu Imperii captos detinere præsumit.

XXV. Quæ rationes moverint Hon. ad suscip. Regis causam.

Omnes siquidem Reges, & Principes tangere debet tam enorme flagitium, eo quod aliis attentandi contra dominos suos similia tribuere potuit incentivum, audentibus hoc exemplo præsumere, quæ comitem prædictum audiverint præsumpsisse. Sane licet apostolatus officium vos universos constituat debitores, dicto tamen Regi specialis ratio, non una, sed multiplex nos astringit; ita quod sine læsione famæ nostræ, ac etiam conscientiæ, sibi non possemus in tam gravis articuli necessitate deesse.

Dania sedis Ap. stipendiaria.

Primo enim regnum Daciæ specialiter ad Romanam spectat Ecclesiam, & ad specialis ditionis iudicium ei esse noscitur censuale; idemque Rex, sicut & prædecessores sui se Apostolicæ sedi fidelem semper exhibuit, & devotum: unde si eadem ipsum in hoc casu, quod absit, desereret, se non solum ingratam, sed indignam quoque fidelitatis, & devotionis hujusmodi exhiberet. Accedit & alia ratio, non invalida, sed quæ sola sufficeret nos ad ipsius Regis subventionem inducere, etiamsi rationes deficerent supradictæ. Idem enim Rex, etsi pro subsidio Terræ sanctæ non bajulat signum crucis in publico, illud tamen ad nostram exhortationem susceptum bajulat in occulto, certa nobis promissione facta, quod ipse, vel filius ejus, in ipsius terræ sanctæ succursum transfretabit in instanti passagio generali. Et si forsan neuter ipsorum personaliter transfretare potuerit, illuc centum vel ad minus quinquaginta milites destinabit; unde patet cuilibet volenti veritatem oculo rationis inspicere, quod sæpedicto Regi tenemur, saltem sicut aliis crucesignatis, adesse.

XXVI. Jubetur Colon. arch. liberando Regi insistere.

Gaudentes igitur, & charitatem tuam dignis in Domino laudibus commendantes, quod ad liberationem ipsius Regis, & filii sui hactenus, sicut accepimus, fideliter intendisti, fraternitatem tuam rogamus attentius & hortamur, ac tibi per apostolica scripta firmiter injungendo mandamus, quatenus quod hactenus fecisti laudabiliter per teipsum, de cætero studiosius facies, mandato, & precibus apostolicis invitatus, ad liberandum eos, modis quibuscunque potes, incessanter intendas, ita quod studium tuum clareat per effectum, & tu præter sedis Apostolicæ gratiam, quam ex hoc plenius assequeris, crescas & nomine apud homines, & merito apud Deum.

XXVII.

Inter cætera vero dictum comitem ex parte nostra moneas diligenter, ut infra mensem post susceptionem literarum nostrarum, quas super hoc sibi dirigimus, præfatum Regem, & filium ejus plene libertati restituat, & absque difficultate qualibet liberos abire permittat, nosque ipsi faciemus exhiberi justitiæ complementum, si adversus eum habet aliquid quæstionis. Qui si tuis, immo nostris acquiescere monitis non curaverit, ipsum & omnes ejus in hac iniquitate fautores, sublato appellationis obstaculo excommunices, faciens excommunicationem ipsam singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis solemniter publicari per universa loca, in quibus videris expedire &c. Imperat ut provinciam, in qua Rex tentus in vinculis fuerit, interdicto ecclesiastico supponat. *Dat. Later. kal. novem. an. VIII.*

XXVIII. Excitatur Imp. ad ferendam Waldemaro opem.

Excitavit iisdem literis (a) ad ferendam Regi opem episcopos Lubecensem, Werdensem, ac Fridericum Imp. cui præter cætera proposuit imperialem decere providentiam, Regi in ultimo discrimine posito opem auxiliumque liberaliter explicare, dignumque in sceleratum hominem talia moliri ausum justitiæ exemplum statuere, quo improbis a scelere submovendis timor iniiceretor. Davidem Amalecitæ nunciianti Regem Saulem, ipsius infensissimum persecutorem, a se interfectum, atque inde præmia expectanti, respondisse (b): *Quare non timuisti mittere manum tuam, ut occideres Christum Domini?* illumque statim suis interimendum tradidisse, quo regiam majestatem revereri mortales discerent, neque impias suis Regibus manus inferre auderent: non ideo tamen hæc ipsi suggerere, ut comitem morte afficeret, cum illud consilium ab Apostolicæ sedis mansuetudine abhorreret; verum suadere, uti Rex afflicto Re-

(a) Reg. post cand. ep.

(b) 2. Reg. 1.

Regi auxilium ferret, sanguini tamen fundendo temperaret: cum itaque monere obtestarique, uti numinis & Apostolicæ sedis proposito ob oculos honore ad Waldemarum Regem ac filium pristinæ libertati restituendum incumberet. Hæc Friderico Honorius; qui aliis etiam literis ad comitem eundem datis, adhortationibus, monitis, gravissimisque minis ab incepto avertere conatur, his verbis extremæ epistolæ (a) adjectis:

(a) Ep. 83.

XXIX. *Pro certo autem noveris, quod si contemptis pœnis hujusmodi* (eæ sunt quæ in aliis ad archiepiscopum Coloniensem datis exponuntur) *sæpe dictum Regem, & filium ejus præsumpseris detinere, nos contra te pœnas alias excogitare curabimus, & specialiter imperialem dexteram in tuum exterminium concitare, taliterque super te gravabimus manum nostram, quod te ad ultimum pœnitebit luctamen contra Deum, & Ecclesiam Rom. suscepisse, & erit sera pœnitentia post ruinam. Videas ergo dum potes, ne te illis immergas angustiis, de quibus exire desideres, & non possis, cum dignum sit, ut cum velit non valeat, qui noluit cum valebat. Dat. Later. II. kalend. novemb. anno VIII.* Inde vero IV. nonas novemb. Lubecenses epistola ad eos missa, in Regis fide continere satagit (b), quod etiam par est credere subjectis aliis populis imperasse. Waldemari ab Henrico comite in vincula conjecti mentionem etiam faciunt Albertus Stadensis (c), Godefridus (d) qui tamen in superiorem annum id facinus conjicit, additque Engilbertum archiepiscopum Coloniensem in Northusiano conventu ab Henrico Rege habito multum pro Daniæ rege pristinæ dignitati restituendo elaborasse: quemadmodum vero solutus vinculis fuerit, suo loco dicetur.

(b) Ep. 81.
(c) Stad. in chron. an. 1223.
(d) God. in annal. an. 1222.

XXX. Interea rogatus Honorius ecclesiam Livoniensem Seloviensi, ac Leolensi, quæ nuper ex ethnicis ad fidem conversis collectæ institutæque fuerant, metropolitana dignitate cohonestatam præficere, rem in opportunius tempus contulit: suas interim partes episcopum Livoniensem ibi agere jussit (e), atque adeo causas ad sedem Apostolicam cæterum deferendas, quavis provocatione remota, cognoscere.

(e) Hon. l. 8. ep. 140. 141.

Hoc anno cum Pannoniæ populi decimas, quas ad eam diem ecclesiis dare consueverant, persolvere abnuerent, Honorius eos scriptis literis (f) arguere, cohortari, atque apostolico pro imperio jussis minisque urgere, uti satis muneri suo faciant: morem majorum sequantur, qui magna animi alacritate summaque pietatis ac religionis laude id præstitissent. Deus enim qui hilarem datorem diligit, sibi tradita fœnore multiplici restituit. Andream vero Regem, ad quem ea de re scripsit (g), monuit, non solum consuetas decimas ecclesiis tribueret, verum animi sui propensione populos ad eas conferendas impelleret; denique contumaces adigeret: quod si renueret, vel illi recusassent, tantam se injuriam non æquo animo laturum.

(f) Lib. 7. ep. 106.

Jussi Ungari decimas persolvere.
(g) Ib. ep. 107.

XXXI. Post hæc perlatæ fuere ad Apostolicam sedem Colocensis atque aliorum Pannoniæ antistitum literæ, quibus Pontificem de dimissa a Bela Andreæ Regis primogenito uxore certiorem fecere (h): *Ad hoc divina dispensatione vocati estis in plenitudinem potestatis, ut ea, quæ salutem desiderant animarum, nec alias possunt corrigi, per subjectos auctoritate sedis Apostolicæ corrigantur. Inde est quod vestræ significandum duximus sanctitati; quod cum dominus noster Rex Ungarorum de partibus ultramarinis rediens, per terram nobilis viri Laschari transitum faceret, filiam ejusdem filio suo primogenito Belæ illustri, jam in Regem coronato, & in regni gubernacula post se, Deo propitio, successuro desponsavit uxorem; præstito ab ipso Rege, & nobilibus suis, qui tunc præsentes erant, publice juramento, ut ad consummationem matrimonii inter personas memoratas fideliter laborarent. Eandem etiam nobilem, ut nurum decet regiam, secum in suam terram adducens, recepto prius a nobilibus regni, qui tunc in traductione puellæ absentes erant, solemniter sacramento, filio suo memorato tradidit in uxorem, ipsam nihilominus, omni solemnitate adhibita, in Reginam Ungariæ coronari faciens, & inungi. Cui supradictus Bela illustris, cum omni dilectione, & tranquillitate in ætate legitima jam existens cohabitavit per totum biennium, & amplius sicut maritus; nunc autem diabolo seminante zizaniam, & quorumdam malevolis suggestionibus perversorum, vir legitimam, cui postquam ad ætatem legitimam, uterque pervenerat, per biennium, & amplius cohabitarat ut diximus, in totius regni scandalum, & subversionem religionis Christianæ dimisit uxorem.*

Ungarorum præsulum literæ ad Honorium.
(h) Lib. 8. ep. 5.

Ut Bela Theod. Lascharis Imp. filiam uxorem duxerit.

Ut scelerate illam dimiserit.

XXXII. *Et licet unacum magistro Acontio subdiacono, & capellano sanctitatis vestræ legato, qui super hoc negotio, sicut vir honestus & prudens, omnem diligentiam quam potuit adhibuit, institissemus attente, propter excellentiam tamen sublimitatis regiæ, præsertim cum literæ sanctitatis vestræ super hoc ad quosdam, ut dicitur, judices emanassent, absque conniventia vestra minime duximus procedendum. Quapropter sanctitas vestra taliter in hac parte providere dignetur, ne inferiores quique, qui majorum debent informari exemplo, perditione simili corrumpantur; nobis, & legato vestro mandantes, quid super hoc nobis extiterit faciendum: parati enim sumus,*

Solicitatur Honorius ut tantum scandalum amoveat.

mus, tanquam obedientiæ filii, in omnibus sacris vestris obedire mandatis. Hactenus episcopi. Ut vero Bela Pontificis dicto audiens repudiatam uxorem receperit, atque Honorius ipsius a patre eam ob causam vexati patrocinium arripuerit, insequenti anno dicetur. Hoc interim spatio Pontifex, cum episcopum Cracoviensem, qui religiosæ servituti addicturum se Deo voverat, episcopatu discedere permisisset, (*a*) mox ut eam rem in magnum ecclesiæ Cracoviensis damnum redundare accepisset, pristinam illum dignitatem jussit (*b*) capessere, atque animarum salutem divinæ contemplationis suavitati præferre.

Cracoviensis episcop. discedere munere vetitus.

(*a*) *Lib.* 7. *ep.* 126.

(*b*) *Lib.* 8. *ep.* 100.

XXXIII. Philipp. Reg. Gal. mors.

Jam orationem nostram Gallicæ res ad se revocant, quæ ob interitum Philippi Regis lugubres extitere: post diuturnam enim ægritudinem ipsum hoc anno naturæ concessisse, præterquam quod in confesso est apud omnes fere ejus ævi scriptores, (*c*) supra allatæ ad Philippum Honorii literæ, atque aliæ ad Ludovicum paulo post recitandæ ostendunt. Collegit illius egregias laudes brevi compendio D. Antoninus, dum hæc de Philippo tradit: *Vir certe mirabilis fuit & omni memoria dignus, cui post Carolum magnum vix aliquis similis reperiri possit ex Regibus Franciæ*. Verum nobis eas paulo diffusius a Rigordo expositas delibare visum est. Probatæ igitur fidei auctoris postrema verba veluti sepulcrales tanti Regis titulos hoc loco adiicimus, cum maxime plura memoria celebranda complectantur: *Anno ab incarnatione Domini MCCXIII. pridie id. julii obiit Philippus Rex Francorum illustris apud castrum, quod vocatur Medunta. Qui sensus & industria vir prudentissimus, virtute strenuus, gestis magnificus, fama præclarus, victoriosus in bellis, ac triumphis multis & magnis plurimum gloriosus, jus & potentiam regni Francorum mirabiliter dilatavit, & regalem fiscum ampliavit in multis. Multos etiam præclaros principes terris, militibus, armis, & opibus præpotentes regno suo & sibi graviter adversantes debellavit viriliter, & devicit*.

(*c*) *Rig. de gest. Phil. Franc. Reg. Guill. Brit. Phil. l.* 12. *Anonym. de gest. Lud. God. in annal. Matth. Par. hist. Angl. Rich. de S. Germ. in chr. & Jord MS. Vat. bibl.*

Præclaræ illius virtutes.

De adjectis ab illo aulæ Gallicæ provinciis hæc Jordanus (*d*) habet: *Probitate mira regno suo multos adjecerat comitatus, scilicet Viromanduensem, Bellomontensem, Pontunensem Alaconensem, Cænomanensem, Turonensem, Andegavensem, Pictavensem*. Hæc Jordanus. Addit vero Rigordus de ejusdem Regis pietate ac singulari in Ecclesiam studio:

(*d*) *Jord. MS. bibl. Vat.*

Adjecti ab eo aulæ Gallicæ comitatus.

XXXIV. De illius pietate.

Ecclesiarum quoque defensor maximus, & protector. Istam præcipue sanctam ecclesiam, sancti videlicet Dionysii speciali favoris gratia, & quasi quodam amoris privilegio fovit propensius & protexit, & quem habebat erga ipsam dilectionis affectum, multotiens effectu operis comprobavit. Porro ipse ab annis teneris zelator fidei Christianæ, vexillo crucis affixo humeris, in sua juvenili ætate contra Saracenos in manu valida transfretavit, ubi in obsidione Acconitanæ urbis, usque ad ejus consummatam debellationem plenamque recuperationem præclare & efficaciter laboravit: ac postmodum vergens in senium proprio filio suo primogenito non pepercit, quin eum mitteret bis adversus hæreticos Albigenses cum magnis sumptibus, & expensis. Et alia, tam in vita sua, quam in suo decessu multa largitus est ad ejusdem negotii Albigensis subsidium, & juvamen. Præterea dando pauperibus, & dona plurima charitative per loca varia dispergendo, eleemosynarum fuit largissimus seminator; sepultus autem est in ecclesia beati Dionysii, &c.

De illius testamento.

XXXV. De illius exequiis.

Adiicit auctor illius exequias celebratas magna pompa a duobus archiepiscopis atque episcopis viginti, qui pro agitando ad redintegrandam contra Albigenses catholicam rem consilio confluxeraut, quotum nomina ab ipso scripta præterimus: *Qui prælati de mandato domini Papæ, immo de ipsa totius, ut credibile est, ordinatione divina pro negotio Albigensi tunc temporis erant Parisius congregati. Missam autem exequialem celebrarunt simul Portuensis episcopus, & Rhemensis archiepisc. una voce ad duo altaria propinqua, cæteris episcopis cum clericis, & monachis, quorum aderat innumera multitudo, assistentibus & eis respondentibus, sicut uni. Inter quos adfuit & Joannes illustris Rex Hierosolymitanus, qui in Franciam venerat pro negotiis, & necessitatibus Terræ sanctæ; præsentibus ad hoc inclytis prædicti Regis Philippi filiis, Ludovico primogenito, & Philippo. Sæpedictus autem Rex Philippus tale condidit testamentum. Legavit ad subsidium Terræ sanctæ trecenta millia librarum Parisiensium, videlicet præfato Regi Joanni centum millia, militiæ Templi centum millia, hospitali Hierosolymitano centum millia. Datum est de suo Almarico comiti Montisfortis viginti millia librarum Parisiensium, ad uxorem ejus, & suos de Albigensi terra & manu hostium reducendos. Præterea dedit quinquaginta millia librarum Parisiensium pauperibus eroganda. Magnam etiam summam pecuniæ dicitur insuper erogasse*.

Joann. Rex Hierosolym. pompam funebrem cohonestat.

XXXVI. Ludovicus Phil. major natu filius Gall. sceptrum capescit.

Successit in regno Philippo Ludovicus VIII. ejus filius primogenitus ex Isabella filia (quod tradit auctor anonymus) (*e*) Balduini Hannoniæ comitis susceptus de quo hæc Jordanus notat: *In hoc rediit regnum ad stirpem Caroli Imperatoris, de quo originem habuit ex parte matris*. Is vero VIII. id. augusti die Rhemis a Guillelmo archiepiscopo cum uxore

(*e*) *Anon. de gest. Lud. Jord. MS. bibl. Vat.*

Rhemis regia inunctione delibutus una cum Regina Blancha. Honor. ad eum lit.

re Blancha in Joannis Regis Hierosolymitani multorumque principum conspectu, qui ad ornandam pompam confluxerant, accepit regiæ ornamenta dignitatis, cum annos sex & triginta natus esset. Cum novi Regis fama ad Honorium affluxisset, literas ei misit, quibus magnum se ex Philippi obitu dolorem hausisse significavit; regiamque illi dignitatem gratulatus (*a*) ad sectandas majorum virtutes provocavit.

(a) Hon. l. 8. ep. 77.

Honorius, &c.

Adeptum regnum illi gratulatur.

Ineffabilis providentiæ divinæ profunditas attingens a fine usque ad finem fortiter omnia, suaviterque disponens, ac secundum suæ dispositionis arcanum mutans per successiones labentium temporum Reges terræ, inclytæ recordationis Philippo Rege Francorum patre tuo, post laudabiliter actu regni terreni negotia, sicut firmiter credimus, ad meliora vocato, te in ejus solio feliciter collocavit, ut te regnante pro ipso, ac ejus pietatem, & justitiam imitante, pater in filio vivere videatur.

XXXVII. De parentis morte condolet.

Licet igitur ejusdem patris tui obitus nos, qui eum sincera charitate dileximus, secundum hominem contristaverit, accepimus tamen in persona tuæ sublimatione solatium, ita quod ex hoc ortu lætitia dolorem, qui ex morte jam dicti patris tui acciderat, temperavit, ipsa nativa bonitate tui præclari generis plenam nobis tribuente fiduciam, quod progenitorum tuorum vestigia imitanda non deseres; sed sicut in regni sede, sic & in decore virtutum eis, Domino largiente, succedes. Propter quod illam dilectionem sinceram, qua sæpedictum patrem tuum fuimus amplexati, in te totaliter transfundentes, firmiter gerimus in proposito honori, & profectui tuæ sublimitatis intendere, & in quibuscunque decuerit, tibi favorem apostolicum exhibere. Rogamus igitur circumspectionem tuam, & hortamur attente, quatenus præfatum patrem tuum, tum in cæteris commendandis actibus, tum specialiter in vera devotione, quam ad Apostolicam sedem, & ad totum Dei Ecclesiam habuisse dignoscitur, taliter imiteris, quod sicut ipse apostolicam gratiam, suis exigentibus meritis, incessabiliter habuit, sic & tu illam jugiter merearis, &c. Datum Laterani VIII. *kalend. novembris anno octavo.*

Ad imitanda illius exempla excitat.

Pontificiam benevolentiam pollicetur.

XXXVIII. Cœleste visum de Philip. animæ statu.

Verum quid est, cur summus Dei Pontifex Philippum ad meliora evocatum firmiter se credere testetur? Indicat fortasse visum, quod de salute Philippi animæ cœlitus objectum cecinit Guillelmus Brito, qui de loco ac tempore, quibus illud contigit, hæc habet:

Tempore magnanimi, quo Regis humatio factu est,
** Signiga tunc Papa moram faciebat in urbe.*

* Signina.

Signiæ scilicet notissima Hernicorum in Latio civitate, ubi tum Honorius agebat, pluresque epistolas (*b*) a XIII. kalend. jul. ad III. non. sept. dedit. Unde exploditur scholion contra hæc auctoris verba adjectum, quo interpretatur Signiam orbem Tusciæ in valle Spoletana esse. Pergit Guillelmus inculta & agresti quidem musa, sed veritatis amantissima enarrare virum prænobilem Jacobum nomine pontificii pœnitentiarii hospitem in ancipiti mortis discrimine extrema sacra unctione delibutum, cum fugientis vitæ ultima suspiria pene traheret, objecto cœlesti viso fuisse recreatum; in quo S. Dionysius purpurea veste decorus atque ingenti circumfusus splendore, cui præibant Angeli albo amictu, sequebatur vero Regis Philippi anima veste ignea induta, se obtulit: cumque illi significasset se Dionysium esse, illum vero Philippum Regem, qui e vivis discesserat, atque in purgatoriis flammis ad crimina expianda versabatur, adjecit, adiret Pontificem, moneretque ut pro Regis anima incruentum missæ sacrificium offerret. Expavescenti ad jussa, respondentique, agere in extremo mortis confinio, vires nec animum suppetere, ut ea Pontifici referret, atque etiam insanum habitum iri; D. Dionysium omnem ex illius animo metum blandis verbis depulisse, ac repente pristinæ valetudini restituisse. At ægrum confirmatis viribus, morboque liberum exiliisse e lecto, & Pontifici visa retulisse, fidemque acceptæ divinitus valetudinis argumento fecisse.

(b) Lib. 7. ep. 187. & deinceps.

Æger in rei veritatis argumentum valetudini restitutus.

Quod ad Synodum, quam Rigordus ab Conrado episcopo Portuensi A. S. L. Parisiis hoc anno in Albigenses habitam testatur; ejus etiam tum Guillelmus modo recensitus, & ex Tilio novatores (*c*) meminere. Aliud quoque concilium indixit Conradus A. S. L. apud Senonas celebrandum adversus Albigenses, qui in deterius ruentes eo audaciæ ac dementiæ erant devoluti, ut quemdam in Sclavonia improbissimum hominem antipapam salutarent. Verum præmaturum, sed opportunum impii exitium cœpta insana confudit. [1] At Parisium hæc enarrantem audire

XXXIX. Conradus Portuen. ep. synodum advers. Albig. celebrat.

(c) Cent. 13. c. 9. col. 854.

NOTÆ [1] Literas Conradi Portuensis, quas ex Parisio mutilas exhibet annalista, integras in suis literis ad suffraganeos datis inseruit Theodosius Rotomagensis archiepiscopus, easque vulgavit P. Martene Anecdot. tom. I. col. 902. Ex his autem plura illustrantur, quæ in fragmento, sive obscura sunt, sive in alium sensum trahuntur. Ita ergo in iis legas: *Ecce quod vidimus*

(a) Par. hist. Angl. an. 1223. *Albigensium hæresis in Dalmatia grassatur.*

dire præstabit (*a*): *Circa dies istos hæretici Albigenses constituerunt sibi antipapam in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ, nomine Bartholomæum. In quibus partibus error ille adeo invaluit, ut etiam episcopos & alios multos regionum illarum ad suam allexerit pravitatem. Contra quem. C. Portuensis episcopus & in partibus illis Apostolicæ sedis legatus, Rothomagensi archiepiscopo scripsit in hæc verba: Venerabilibus patribus Dei gratia Rothomagensi archiepiscopo & ejus suffraganeis episcopis salutem in Domino Jesu Christo. Dum pro sponsa veri crucifixi vestrum cogimur auxilium implorare, potius compellimur lacerari singultibus, & plorare.*

Crestos ab ira Antipapa.

Ecce quod vidimus, loquimur: & quod scimus, testificamur. Ille homo perditus, qui extollitur super omne quod colitur, aut quod dicitur Deus, jam habet perfidiæ suæ præambulum hæresiarcham, quem hæretici Albigenses papam suum appellant, habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ, juxta Ugarorum nationem. Ad eum confluunt hæretici Albigenses, ut ad eorum consulta respondeat. Etenim de Carcassona oriundus vices illius antipapæ gerens Bartholomæus hæreticorum episcopus funestamet exhibendo reverentiam, sedem, & locum concessit in villa, quæ Porlos appellatur, & seipsum transtulit in partes Tolosanas.

XL. *Indicitur Senonis concil. a legato adversus Albig.*

Iste Bartholomæus in literarum suarum undique discurrentium tenore se in primo salutationis alloquio intitulat in hunc modum: Bartholomæus servus servorum sanctæ Fidei tali salutem. Ipse etiam inter alias enormitates creat episcopos, & ecclesias perfide ordinare contendit. Rogamus igitur attentius, & per aspersionem sanguinis Jesu Christi, & propensius obsecramus auctoritate domini Papæ, qua fungimur in hac parte, districte præcipientes, quatenus veatatis Senonis in octavis Apostolorum

NOTÆ

dimus in finibus Brunarum (lege *Bulgarorum*, ut est in fragmento Parisii) *Croatia, & Dalmatia juxta Hungariam nationem, ut per antipapam moræ antichristi de cætero breviores esse minime dubitetur, dum novus Lucifer noua arrogantia follibus* (lege *fallibus*) *intumescens sedem suam contendit ponere in lateribus aquilonis* . . . . . *Hæc est, quod papa perfidia qui maceriam Domini Sabaoth jam pro magna parte dedit in direptionem & singularis ferus depascitur, & conculcat: ad eum confluunt Albigenses, ut ad eorum consulta respondeat, ejus inhiantes doctrinis, & ejus damnata facta judicio complectentes. Ille Sathanas quemdam suæ perversitatis hominem usque in Agennum* (lege *Agensem*) *diœcesim diffamavit nomine Bartholomæum Carcassonensem* (in epistola in collectione Gervasianarum, de qua infra, legitur *Cartec*). *Est enim de Carcassona oriundus, vices illius* (*Antipapa* additur in collectione Gervasiana) *agentem* . . . . . *Cui Bartholomæus Vigorosus de Bathona* (de Barcellona Gervas.) *hæreticorum episcopus funestam exhibendo reverentiam sedem & locum suum concessit in villa, qua dicitur Poiros* (*Poreus* Gervas.) *& se ipsum transtulit in partes Tholosanas*. Reliqua omitto quippe quæ in fragmento Parisii integra fide expressa sunt. Easdem literas sed multo emendatiores habemus in collectione epistolarum Gervasii Præmonstratensis nuper vulgata a P. Carolo Ludovico Hugone abbate Stivagii, ibidemque impressis an. 1732. Ex his vero variantes dedimus unde genuinus sensus literarum erueretur. Ille igitur cui sedes concessa est in Porlos seu Poreo ipse est Bartholomæus & in Tolosanas partes non Bartholomæus quidem, sed Vigorosus concessit. Vigorosus iste combustus dein fuit Tolosæ anno 1223. (Alberic. in Chron.) Quæ omnia plane contrarium sensum reddunt in fragmento Parisii in Annalibus legendo. Discimus pariter Bartholomæum non antipapam, sed antipapæ vicarium egisse: *Cujus Sathana*, nempe *antipapa*, ut legit Parisius in eodem fragmento, *vices gerens Bartholomæus*. Ex fragmento autem Parisii locus esset suspicandi antipapam e regnis aquilonaribus in Aquitaniam venisse; sed hanc suspicionem tollit locus integer epistolæ, a nobis relatus, perspicue demonstrans non antipapam, sed Bartholomæum in eas partes venisse. Denique nomen loci, unde Conradus epistolam dedit corruptum est in Parisio, apud quem legas *Plan. VI. Non. julii*, quod nullum sensum reddit. Integer vero est in nostra epistola, quæ data legitur: *Provin. VI. nonas junii*. Quis vero fuerit antipapa iste hæreticorum in viciniis Bulgariæ, Croatiæ &c. agens, ignorare me ingenue profiteor; non tamen a vero abesset, qui suspicaretur Theodori Comneni, qui tunc Latinos bello urgebat, opera hunc quicumque tandem fuerit, Antipapam Pontifici Latinorum adversarium intrusum vel saltem ejus favore suffultum id ausisse. Nec facile alius erat ab Archiepiscopo Bulgariæ, qui usurpatorem illum imperiali corona ornaverat. Denique prætereundum non est in literis illis Archiepiscopi Rotomagensis in anecdotis Martenii relatis mendum inesse, quo enim loco datæ leguntur VI. idus julii, reponendum est forte VI. nonas, vel VI. kal. julii, (VI. non. julii legitur in collectione Gervasiana) alioqui enim literis illis acciri non potuissent episcopi, ut concilio in octava apostolorum Petri & Pauli anno illo celebrando adessent, cum octava illa in diem pridie nonas julias incidat.

Neque hic prætereundum censeo ab his, vel ab aliis horum temporum hæreticis antipapam alium constitutum fuisse, cujus meminit author gestorum Trevirensium archiepiscoporum in Collect. Martenii tom. IV. col. 244. qui hæc scribit: *Eodem tempore* (circa annum 1231.) *Treverorum archiepiscopus* (Theodoricus) *Synodum tenuit* (de qua nihil in collectionibus) *in qua ipse publice enuntiavit hæreticos in sua diœcesi habere episcopum quem cognovissent secundum suum nomen Theodoricus, & idem alibi fecisse de episcopis locorum, itemque habere suum communem papam, quem secundum catholica ecclesia episcopum nuncuparent Gregorium ut si interrogarentur de fide, eam fidem se habere dicerent, quam haberet papa Gregorius*. Alium etiam Viterbii antipapam constituisse sibi Hæreticos Viterbienses scribit Author gestorum Gregorii IX. relatus in Annalibus ad A. 1235. qui antipapam hunc Johannem Benveoutum appellat. MANSI

Petri, & Pauli proximo futuris, ubi & alii prælati Franciæ, favente Domino, congregabuntur, parati consilium dare in negotio prædicto, & cum aliis, qui ibidem aderunt, providere super negotio Albigensi. Alioquin inobedientiam vestram domino Papæ curabimus significari. Dat. Plan. VI. non. julii. Hæc legatus; addit vero Parisius tumultum illum brevi antipapa sublato sopitum fuisse. Conradus vero cum in Albigensium negotio, maxime adversus Raymundum filium alterius Raymundi Tolosani olim comitis tempus terere sibi videretur, missionem reditumque in Urbem ab Pontifice per literas (*a*) efflagitavit: cujus arbitrio Pontifex rem totam permisit (*b*). Adiicitur dies apostolicis literis IV. id. septemb. Signiæ. Neque ita multo post Conradus ex Galliis excedens Romam se recepit, ut aliæ Honorii ad Ludovicum Regem literæ ostendunt. (*c*).

Antipapa brevi sublatus.

(*a*) Ext. in regest. Hon. l. 8 ep. 92. (*b*) Hon. ib. ep. 23. (*c*) Ep. 234.

XLI. Expeditionem in Albig. constan. curat Hon.

Verum quamvis Apostolicæ sedis legatus se adversus Albigenses rem feliciter agere posse diffideret, Pontifex tamen Deo fretus nec animo, nec consilio defuit. Quare vigesimam primum in Galliis cogendam, etiam ab exemptis, atque adversus impios in bellicis sumptibus collocandam, consumendamque decrevit. (*d*) Dein Almaricum militiæ ducem hortatus (*e*), uti fortes animos induat, se ut ipse per oratores ad Apostolicam sedem missos postulabat, Ludovicum Regem Francorum, Bituricensis, Silvanectensis, & Lingoniensis episcoporum opera, qui Regi Pontificis literas erant reddituri, adducturum, ut ipsi mox subsidio proficiscatur; ac jubere etiam eosdem præsules Regem ipsum ad id compellere; præterea vigesimam ab exemptis quoque colligendam, eique deferendam imperare: denique pro certo sciat se ipsi consilio, studio ac re ipsa non defuturum. Extant hujusmodi literæ, quas Honorius ad Ludovicum scripsisse se affirmat, quasque nos hoc loco potiori ex parte edimus (*f*).

(*d*) Ep. 130. 131. 132. (*e*) Ep. 133.

(*f*) Ep. 135.

Honorius, &c.

XLII. Excitat ad eam Lud. Regem.

Cum Reges, & principes Christiani propter Ecclesiam matrem suam, ex qua spiritualiter nati sunt, & quam a Christo, ut eam temporibus suis foveant, susceperc tuendam, Deo teneantur reddere rationem, grave nimis debes gerere, ac indignum, quod intra terminos regni tui videlicet in partibus Albigen. haretici manifeste, ac intrepide impugnant Ecclesiam, fidem Christianam evacuant, & dilacerant ipsum Christum. Certe Nabuchodonosor Rex decrevit dicens: Quicumque dixerint blasphemiam in Deum Sydrac, Misac, & Abdenago, in interitu erunt, & domus eorum in dispersione. Si ergo taliter fuit Rex alienigena, ne deberet Deus Israel blasphemari, commotus, tu Regum Christianissime, devotissimorum principum successor & heres, cum quo devotio Christiana coaluit, evacuari fidem nostram, lacerari Christum, & Ecclesiam dissipari a talibus patieris? Denique si potestates sæculi, & rectores raptores persequuntur, & fures; tu qui regni solium obtines, terram tuam hareticis, qui animas pretiosiores cunctis substantiis furantur, & rapiunt, non purgabis?

XLIII.

Sane preceptum a Domino legitur: Si audieris in una ex civitatibus, quas dominus Deus tuus dabit tibi inhabitare, illic dicentes: Eamus, & serviamus diis alienis, quos non nostis; pones illos in ore gladii, & igni civitatem incendes. Nimirum, etsi pro immensis susceptis in hoc sæculo beneficiis Deo, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, tenearis in multis, ad hoc tamen illi reputare te debes fortius obligatum, ut pro ipso in fidei subversores, a quibus blasphematur, animosus insurgas, & pro catholica puritate, quam de partibus illis attendentes dæmoniorum doctrinis ejecisse noscuntur, viriliter te opponas.

XLIV.

Porro non absque dolore cordis, & gravi mentis amaritudine recolere possumus, quod cum ad extirpandam inde pestem hæreticam multis sit personarum, & rerum dispendiis laboratum, pene omnia in confusionem antiquam populi Christiani, peccatis exigentibus, sunt reducta, & ille, qui felicibus invidet actibus, sic armavit in antichristi præambulos partes suas, ut diffundentibus illis intrepide, ac latius pravi dogmatis sui virus, verendum est plurimum, ne ipsorum veneno regnum tuum in fide, ac devotione præ aliis radicatum, cui Dominus benedixit, inficiant, & ex hoc contra totam Ecclesiam, tanquam in principaliori parte concussam, nova persecutio excitetur. Multo ergo desiderio expectantes, ut per te catholicum principem & catholicorum principum successorem impiis eorum conatibus celeriter obvietur, ne illud modicum terræ, quod adhuc tenent catholici, amittatur, & pestis hujusmodi regnum Franciæ maculet, cui jam aperte suos expandendo laqueos appropinquat. Excitat Regem ut exciodendæ illi pesti se accingat: Amalricum comitem quidquid juris in Tolosano comitatu habeat, in illum transfundere paratum: Raymundum jamdiu defixum anathemate, atque in eo contumaciter obfirmatum: mitti ad ipsum Bituricensem archiepisc. ac Lingoniensem, & Silvanectensem episcopos, quorum precibus ne aversas aures præbeat, enixe contendit. *Dat. Later. XIX. kal. januar. pont. nostri an. VIII.* Pridie vero ejus diei alias ad ipsum Regem literas dederat, quibus eum laudibus commendat, ipso segni

sui

Egregiæ Ludovici Regis voces.

sui exordio contestatum, ut Portuensis episcopus coram se, & Cardinalibus retulerat: *malle se rei suæ injuriam inferri, quam pati catholicam religionem ab Albigensibus oppugnatam, suis opem non ferentibus, detrimenti quidquam accipere.* Præterea ipsum commendat decem argenti marcharum millia, ex largitionibus Philippi patris sui relicta, catholicis subsidio misisse. [1]

XLV. (a) Ep. 142. Melgorienses desciscunt ad Raymundum.

E contrario nobiles, populumque Melgoriensem vehementi minacique epistola (a) arguit, ab Ecclesia ad perditissimum Raymundum Tolosani olim comitis filium desciviſſe: eos se iterum monere, & apostolico pro imperio jubere, si quid divini timoris, vel pudoris saltem humani in ipsis inesset, antequam novis pœnis constringerentur, confestim ad obedientiam episc. Magalonensis justi ipsorum domini sui redire nulla habita jurisjurandi ratione, si quod forte Raymundo præstitissent; cum nefas sit in eo, quod perperam juratum sit, fidem servare: neque secunda monita expectarent; severius enim in eos animadversurum, quo placidius ipsos hactenus tulisset. Hæc Pontifex ad Magalonenses. Scriptis vero episcopo literis primum confirmat (b) sententias in Raymundum comitem latas, qui Melgorii castrum ad jus Rom. Ecclesiæ pertinens occupaverat: deinde ipsi episcopo tribuit, (c) ut ab ecclesiis diœcesis suæ moderatam pecuniæ summam, in negotium fidei impendendam, exigere possit; (d) tum etiam cives Melgorienses absolvere, qui ad Ecclesiæ obedientiam se recepissent.

Increpantur ab Honorio. (b) Ep. 143. (c) Ep. 145. (d) Ep. 146.

XLVI. Ferdinandus in Hisp. Albig. insectatur. (e) Marian. l. 12. de reb. Hisp. c. 91. Arsuris manu propria ignem subjicit. Triumphat de Sarracenis.

Præclaram vero hoc tempore præfocandæ Albigensium pesti, quæ penetrarat in Hispaniam, operam dedisse Ferdinandum Castellæ ac Legionis Regem scribit Mariana; (e) tantoque odio eos insectatum, ut tormentis exagitandos curaret; qui etiam quasi victimarius ignem arsuris regia manu ac ligna subjiceret. Tantum in eo improbitatis odium tantumque tuendi in Hispania religionis splendoris desiderium erat, ex quo & populorum gratiam promeruit, divinumque patrocinium sibi conciliavit, ut hoc ipso anno egregie de Mauris, relatis pluribus spoliis, triumpharit, Regemque Biatiæ Mahomadem ad sua excipienda imperia compulerit; sed de Ferrando ob ecclesiastica jura occupata increpito iterum inferius, ut enim principum laudes celebrandæ, ita nec tacenda ab historico vitia videntur.

XLVII. Angliæ res. Jubentur præfecti arcium eas Henrico Reg. restituere.

Jam regnum Angliæ oratione nostra lustrandum. Auctor est Parisius nuntios Regis ab Urbe reversos, apostolicas literas ad archiepiscopos Angliæ eorumque suffraganeos detulisse, quibus ipse ætatis legitimæ ad regimen requisitæ declarabatur esse; principes vero Angliæ viri cæterique universi regiis arcibus præfecti, aliarumque rerum custodes, eas nulla interposita mora Henrico restituere jubebantur. Quod maxima illorum pars iniquius tulit, atque in Regem conspirare ausa, novas res moliri, armaque capessere, quam Regi, quæ tenerent, reddere maluit. At præcipue Regi infestus Norwalliæ princeps, qui ab eo sæpius defecerat; quocirca Honorius Stephano Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. Cardinali ejusque suffraganeis illius anathemate percellendi provinciam commisit (f). Quemadmodum etiam clericorum impudentiam insolentiamque infringendam decrevit, (g) qui nuptias contrahebant, regnumque divexabant. Nec Regis solum, verum B.. olim *Anglorum* Reginæ patrocinium sumpsit, (h) adversus episcopum Cœnomanensem, qui eam censuris ecclesiasticis exagitabat; cum iis a nullo nisi ab Rom. Pontifice affici posset. Deinde episcopo Londoniensi præcipit (i) pravos clericorum mores corrigat: Ugonique episcopo Karleolensi, (k) cujus etiam ecclesiæ privilegia firma esse constituit, imperat ab earum ecclesiarum ministerio eos arceat, (l) quorum parentes sacrum aliquod in eis munus exercuissent.

Norwalliæ princeps censuris defixus. (f) Ep. 66. (g) Ep. 63. (h) Lib. 7. ep. 78. 79. (i) Ib. ep. 89. (k) Ep. 123. (l) Ep. 142.

XLVIII. (m) Ep. 117. De vita & miraculis Guill. Eborac. arch. inquiri jubet Hon.

Efflorescebat tum in Anglia magna cœlestium prodigiorum gloria Guillelmus archiepiscopus Eboracensis, quorum veritatem diligentius explorari jussit Honorius, ac testium dicta in publicas tabulas referri, ut sanctorum albo annumerari posset: qua de re hæc ad episcopum Elyensem duosque Cisterciensis familiæ abbates scripsit: (m) *Gaudemus in Domino, & in ejus laudibus delectamur, quod sicut venerabilis frater noster archiepiscopus, & dilecti filii decanus, & capitulum Eboracen. nec non quamplures ecclesiarum prælati de partibus illis suis nobis literis pluries intimarunt felicis recordationis Vuillelmus quondam Eboracensis archiepisco-*

NOTÆ (a) MS. epis. Lodevensis.

[1] Post illa verba: *subsidio misisse* adde ex annalibus contractis. *Hic addimus extare in veteri MS. (a) insigne pietatis Ludovici VIII. & sacri pro excindenda hæresi ardoris monumentum; nam susceptis post Philippi regis patris obitum regni gubernaculis, datis ad Nemausenses literis jussit* damnatos hæreseos ab Episcopo proscribi, bonisque everti; tum hæreticos proposito capientibus præmio diligentissime inquiri, contemnentes anathema bonis exui, ac decumas sine fraude sacerdotibus pendendas imperavit; quod decretum hac temporis nota consignatum est. Actum anno gratiæ MCCXXIII. mense aprili. MANSI

ftopus tanta vivens fulsit gratia meritorum, quod post felicem ejus obitum, ad ostendendam ipsius gloriam sanctitatis Dominus ad sepulcrum ejus multa, & magna miracula operatur. Verum licet opportune importune nobis totis affectibus supplicarunt, ut cum lucerna non sit ponenda sub modio, sed supra candelabrum statuenda, eum, quem Dominus honorat in Ecclesia triumphanti, nos in militanti Ecclesia sanctorum catalogo ascribere deberemus, nos tamen provide attendentes, quod in tam sancto negotio non est nisi cum maturitate plurima procedendum, ad majorem evidentiam veritatis discretioni vestræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus, quatenus habentes præ oculis solum Deum, qui non indiget mendaciis alienis, tam de vita, quam de miraculis sancti prædicti perquirentes solicite veritatem, quæ inveneritis, per vestras nobis literas intimetis, ut ex vestra relatione sufficienter instructi procedamus exinde, prout secundum Deum viderimus procedendum. Dat. Lat. non. april. pont. nostri an. VII.

XLIX.
Agitatur de Joan. Vicentino SS. catalogo adscribendo. Sceleratorum hominum imposturæ.

Post hæc subditur in pontificio regesto, idem ad episcopum Patavinum duosque religiosos viros scriptum, de Joanne episcopo Vicentino ab impiis pro tuenda ecclesiastica libertate gladiis confosso, de quo cœlitum numero adscribendo episcopus, clerus, ac populus Vicentini Honorium pet literas, nuntiosque suos enixe rogarant. Cumque in mentionem de cultu sanctorum inciderimus, abs re non etit, addere vigilantissimum Pontificem, ab episcopis impudentem sceleratissimorum quorumdam audaciam atque avaritiam reprimi statuisse, (a) qui varias regiones obire, ac simulare res miras ab adulterinis sanctorum reliquiis, quas habebant, edi; deque ea re fictas a se Regum, principum, præsulum, Romanique ipsius Pontificis literas ostentare præsumebant.

(a) Ib. ep. 209.
Repressæ ab Honorio.

L.
A... epis. Cathenen. in Scotia cæsus. Rex Scotorum illius necem ulciscitur.

Cæterum quemadmodum Joannes episcopus Vicentinus ecclesiasticæ libertatis tuendæ gratia jam ante ab impiis cæsus obierat, ita pro ejusdem propugnatione A.. Cathenensis in Scotia episcopus nuper a perfidis parricidis interemptus. Quod cum ab episcopis illis accepisset Honorius, magno sceleris horrore perfusus, commotusque graviter in mortalium pessimos animadvertendum censuit, Regemque in ipsos, quem ob demonstratum vindictæ expetendæ studium laudibus ornavit, vehementius incendit, ut tam insignis illatæ Deo Ecclesiæque injuriæ ultor esset; testes apostolicæ literæ ad Scotiæ episcopos datæ (b): *Nunc scimus vere, quod charissimus in Christo filius noster Rex Scotorum illustris, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum traditam sibi a Domino exerceat potestatem, cum commissas in regno suo nequitias non permittat impunitus. Jam plene cognoscimus, quod libertatem ecclesiasticam diligat, cum suæ auctores injuriæ persequatur. Jam revera ipsum Dei fatemur athletam, cum ad vindicandum sanguinem Christi ejus, qui de terra clamat ad ipsum, regalibus negotiis prætermissis intendat.*

(b) Hon. ep. 35.

Commendatur ab Honorio.

LI. *Audito quidem ex literis vestris, quam abhorrendum facinus, quamque detestabile malum dudum sit in regno suo patratum, noster expavit animus, cor contremuit, & aures ex ipsius horribilitate facinoris tinnierunt. Sed ex earumdem literarum intellecto tenore, quam animose idem Rex insurrexerit contra hujus sceleris patratores, dolorem, quem nobis facti atrocitas intulit, pro magna parte sensimus ex sua diligentia mitigatum. Eædem sane literæ continebant, quod orta inter recolendæ memoriæ A.. Cathenensem episcopum ex parte una, & parrochianos suos ex altera, super decimis, & aliis Cathenensis ecclesiæ juribus quæstione, ipsaque in præsentia Regis ipsius, mediantibus quibusdam personis ecclesiasticis amicabili compositione sopita; redeunte tandem episcopo ipso ad propria, ipsoque Rege in Angliam pro arduis regni sui negotiis properante, iidem parrochiani, tamquam moti adversus eum, quia ecclesia sua causam egerat contra ipsos, in pastorem pium lupi rapaces, in patrem degeneres filii, ac in Christum domini diaboli satellites irruentes, eum vestibus propriis spoliatum, cæsum, lapidatum, & bipenni vulneratum ad mortem, in coquina propria ejus interitus nimis avidi cremaverunt. Rex vero præfatus qui proficiscens in Angliam, jam ad extrema regni sui pervenerat, hoc audito dolens, & ex tanta perversitate sceleris conturbatus, ad vindicandam tam crudelem episcopi dicti mortem, & ad male perdendum malos, qui eundem episcopum sic perdiderant, prorsus omissis, quæ ipsum trahebant, negotiis, se protinus exercitibus suis collectis accinxit, aperte insinuans quod eum injuria Christi angat, & sua zeletur ecclesiæ libertatem pro cujus defensione mortem subiit episcopus memoratus.*

LII. *Nos ergo juxta postulationem vestram, ipsius Regis super hoc excellentiam commendantes, ac prosequentes actionibus gratiarum, eum per scripta nostra monuimus, ut assumptum propositum ulciscendi Deo & Ecclesiæ super hoc illatam injuriam, ulciscendo taliter prosequatur, quod pro eo ipsa teneatur Ecclesia Dei misericordiam implorare, ut semper sit, ubicunque ambulaverit ipse, secum, & in æternum stabiliat regnum suum, faciatque sibi nomen grande, ac ab omnibus inimicis suis ei requiem largiatur.* Addit ut parricidarum terras, qui se episcopi cæde inquinarunt,

runt, ecclesiastico interdicto feriant, donec rite ab iis crimen expiatum fuerit. *Dat. Later. idibus februarii pontif. nostri anno septimo.*

LIII. Hon. Reginald. Regem vectigalem ecclesiæ factum in apost. client. accipit. (a) Ep. 164.

Eodem anno Pontifex Reginaldi insulæ Man Regis, qui regnum suum Romanæ Ecclesiæ vectigale fecerat, patrocinium hoc exarato diplomate suscepit: (a) *Sicut transmissæ nobis tua literæ protestantur, bonorum, quæ fiunt in Ecclesia Rom. particeps esse cupiens, ad exhortationem venerabilis fratris nostri P.. Norwicensis episcopi tunc electi, & A. S. L. ei Ecclesiæ Rom. nomine ac nostro, insulam de Man, quæ ad te jure hereditario pertinebat, nullumque de ipsa servitium facere tenebaris, donasti liberaliter, & irrevocabiliter tradidisti, recipiens eandem insulam ab Ecclesia Rom. in feudum, & pro ea nobis fidelitatis, & homagii exhibens juramentum. In recognitionem quoque domini Ecclesiæ Rom. tu & heredes tui annuatim duodecim marchas sterlingorum in Anglia apud monasterium de furnes in festo purificationis B. Virginis persolvetis: quæ omnia jurasti te servaturum fideliter. Nos igitur habentes hæc rata, & grata tuis supplicationibus inclinati, personam, & terram tuam cum omnibus, quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis præstante Domino, poteris adipisci, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Dat. Lat. x. kal. jun. pont. nostri anno VII.* Ita Christiani olim principes adeo non audebant ecclesiastica jura invadere usurpareque, ut regna summa pietatis laude Apostolicæ sedi dono darent; atque adeo novam veluti adeptos gloriæ majestatem putabant, si sese demisso animo Pontifici abjecissent, ac sceptra Apostolorum principi jam consecrata, Ecclesiæque vectigalia gestassent. Nec vana illorum opinio, cum ad summum eos splendorem felicitatemque effloruisse suspiciamus.

LIV. Ferrandus Rex ob invasa eccl. jura objurgatus. (b) Ep. 222.

Sed ad Honorium revertor, qui dum Reginaldum insularum Regem de Ecclesia optime meritum laudibus officiisque exornat, Ferdinandum Castellæ Regem ab officio parumper declinantem arguere compellitur (b); quod nimirum annuas gravesque a Segobiensis ecclesiæ hominibus exactiones contra jus fasque extorqueret: unde annuos eidem ecclesiæ census persolvere nequirent. Tum datis ad Garziam Gundisalvum magistrum militiæ B. Jacobi, ejusque fratres apostolicis literis (c) privilegia & bona ejusdem militiæ rata firmaque esse statuit, subditque: *Sit tamen omnibus præcipua cura & cautela continua, ut qui conjugium sortiti fuerint, continentiam custodiant conjugalem, & qui sine conjugio manere decreverint, inviolatam teneant castitatem, &c. Datum Signiæ per manum magistri Guidonis D. Papæ capellani v. id. aug. indictione XI. incarnationis Dominicæ anno * MCCXXIV. pontificatus vero domini Honorii Papæ III. an. VIII.*

(c) Lib. 8. ep. 8. Institutia equitum S. Jacobi confirmata.

* MCCXXIII.

LV. Corroborata ab Hon. min. disciplina. (d) Bar. in schedis quæ apud nos ext. (e) Lib. 8. ep. 262.

Commendatam pariter & corroboratam apostolica auctoritate ab Honorio conceptam a D. Francisco religiosæ disciplinæ formulam notat Baronius (d) ex Minoritarum chronico. In pontificio vero hujus anni regesto est ea de re apostolicum diploma, ubi Honorius ita loquitur: (e) *Ordinis vestri regulam a bonæ memoriæ Innocentio Papa prædecessore nostro approbatam annotatam præsentibus auctoritate vobis apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Quæ talis est: In nomine Domini incipit vita minorum fratrum. Regula, & vita minorum fratrum hæc est, scilicet Domini nostri Jesu Christi sanctum evangelium observare, vivendo in obedientia sine proprio, & castitate. Frater Franciscus promittit obedientiam, & reverentiam domino Papæ Honorio, ac successoribus ejus canonice intrantibus, & Ecclesiæ Rom. & alii fratres teneantur fratri Francisco, & ejus successoribus obedire. De iis, qui volunt vitam istam accipere, & qualiter recipi debeant, &c.* Adducit Pontifex instituta a viro sancto disciplinæ præcepta. Quemadmodum vero vir divinus Christo conjunctissimus erat, ita suos præmonuit ut a Christi vicarii imperiis omnino penderent: *Ad hæc per obedientiam injungo ministris, ut petant a domino Papa unum de S. Rom. Ecclesiæ Cardinalibus, qui sit gubernator, protector, & corrector istius fraternitatis, ut semper subditi, & subjecti pedibus ejusdem sanctæ Ecclesiæ, stabiles in fide catholica paupertatem, & humilitatem, & sanctum evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promisimus, observemus. Nullus ergo nostræ conf. &c. Dat. Lat. III. kal. decemb. an. VIII.* [1] Hoc denique anno Christi fidelibus cultoribus per Marrochiam dispersis, Apo-

S. Francisc. Honor. & success. obedientiam pollicetur.

Marrochiæ Rex Christianis benevolus.

NOTÆ [1] Post illud: *Dat. Laterani III. Kal. decembris anno VIII.* additur in annalibus contractis: *Accepisse eam disciplinæ religiosæ formulam post plures divinas illustrationes refert S. Bonaventura, (a) qui etiam de stigmatibus illi divinitus penultimo vitæ anno, qui in proximum incidit, impressis hæc refert:* Cum seraphicis desideriorum ardoribus sursum ageretur in Deum, & compassiva dulcedine in eum transformaretur, qui ex charitate nimia voluit crucifigi, quodam mane, cum esset festum exaltationis S. crucis, dum oraret in latere montis, vidit seraphinum unum sex alas habentem tam ignitas, quam splendidas de cœlorum sublimitate

(a) S. Bonaven. in vit. S. Franc. c. 4.

postolicæ sedi per literas exponentibus, Regem Marrochitanum, dum de hostibus triumphabat, vel quid aliud prospere feliciterque illi successisset, quinque Christianos, religione famaque omnium præstantissimos, ad secum epulandum evocare, eaque occasione quadragesimali etiam tempore, vel feriis sextis ad carnes edendas cogere, ipsisque facti pœnitentibus veniamque demisse postulantibus Honorius errati gratiam fecit (a).

(a) Lib. 7. ep. 146.

Exo-

NOTÆ tate descendere, cumque volatu celerrimo pervenisset in aeris locum viro Dei propinquum, apparuit inter alas effigies hominis crucifixi in modum crucis manus & pedes extensos habentis, & cruci affixos, duæ alæ super caput ipsius elevabantur, duæ ad volandum extendebantur, duæ vero totum velabant corpus. Hoc videns vehementer obstupuit, mixtumque mœrore gaudium cor ejus incurrit; & paulo post intellexit tandem ex hoc domino revelante, quod ideo hujusmodi visio sic divina providentia suis fuerat præsentata conspectibus, ut amicus Christi prænosceret se non per martyrium carnis, sed per incendium mentis totum in Christi crucifixi similitudinem transformandum. Disparens igitur visio mirabilem in corde ipsius reliquit ardorem, sed & in carne non minus mirabilem signorum impressit effigiem; statim namque in manibus ejus, & pedibus apparere cœperunt signa clavorum, quemadmodum paulo ante in effigie illa viri crucifixi videbantur, clavorum capitibus in interiori parte manuum, & superiori pedum apparentibus, & eorum acuminibus existentibus ex adverso, erantque clavorum capita in manibus, & pedibus rotunda, & nigra, ipsa vero acumina retorta, & quasi repercussa, quæ de ipsa carne surgentia, ipsam carnem excedebant: dextrum quoque latus quasi lanceæ transfixum rubra cicatrice obductum erat, quod sæpe sanguinem sacrum effundens tunicam, & femoralia respergebat. *Visa sunt a pluribus hæc sacra stigmata, quorum fides nemini suspecta esse possit, ut refert S. Bonaventura: qui etiam addit se id ex Alexandri IV. pontificis ore audivisse, testatumque illa ab ipso conspecta fuisse; de iis vero a Gregorio IX. encyclicæ ad fideles literæ scriptæ sunt: cælestis autem visi series ab ipso S. Francisco ad Christi gloriam sodalibus relata fuit.* MANSI

I. Missi pro excit. ad bellum facr. populis præcones evangel.

EXoriente anno Domini vigefimo quarto fupra millefimum ducentefimum indictione duodecima, Honorius ad transfundandum in priocipes populofque fideles reftituandæ Chriftiani oominis gloriæ ingentem, quo ardebat zelum, evangelicos præcones in plures occidentis provincias, Germaniamque maxime, ex qua ingentia auxilia elicienda erant, proficifci juffit, ut divini verbi claffico magnanimi quique viri exciati fub crucis fignis confcriberentur. Ac ne ob acceptam ultimam cladem languerent fidelium animi, datis ad Germaniæ præfules literis, monuit (a) id divinæ providentiæ factum confilio, quæ ex adverfis rebus triumphos novit elicere.

(a) Hon. l. 8. ep. 404.

Honorius, &c.

II. Apoftolica de ea re ad Germanos oratio.

Ad exercitationem fidelium eam (de Terra fancta barbarorum tyrannide oppreffa loquitur) paffus eft (nimirum Deus) ab infidelibus detineri, ut videat, fi eft intelligens aut requirens ipfum, qui ejus ulcifci velit injurias retribuendo Chrifto aliquid pro omnibus, quæ retribuet ipfe fibi. Et quidem infinita exinde ac incomparabilia bona Chrifti fidelibus provenerunt. Nam, o quot, quot funt hodie delicati, qui fatisfactionem injunctæ fibi, vel injungendæ pœnitentiæ metuentes, tanquam in profundum peccatorum veniffent penitus defperabant, & nunc gratia divina præventi, provide cogitantes, quod non funt condignæ paffiones hujus temporis ad futuram gloriam fibi feliciter revelandam, animas fuas, quas interdum pro patria, & nonnunquam pro fratribus & amicis periculofe pofuerant, pro Chrifto falubriter ponere ftatuerunt, qui pro fe pofitam in vitam cuftodit æternam. O quot, quot, qui fe ad menfam illius divitis fediffe, qui eft dives fuper filios hominum recolentes, & cupientes eadem ei apponere, quæ appofuerat idem eis, fumpto falutaris calice paffionis, cum palma martyrii ad regna cœleftia pervenerunt, in perpetuum cum martyribus regnaturi! O quot, quot cupientes vifitare terram, in qua pedes Chrifti fteterunt, in corde contrito, & humiliato fpiritu, ante, vel poft confummationem peregrinationis arreptæ carnis morte præventi ad fupernam patriam evolarunt, & gloriantur in ordine confefforum! Et hæc omnia idem Dominus operatur, qui dat virtutem, & præmia elargitur, gratiæ gloriam fuperaddens. Quis ergo tam duro corde poterit Chrifto non compati, qui dat fibi compatientibus conregnare? vel quis ei non militabit ad tempus, qui pro nobis in cruce fuis ftipendiis militavit? vel quis ei non miniftrabit libenter, qui vult ubi eft ipfe, fuos effe miniftros? aut quis fe, vel fua illi negabit, fine quo nihil poteft exiftere, vel haberi? abfit, ut pretiofiorem animam fe ipfo habeat Chriftianus, qui jam non tantum fibi vivere debet, fed ei, qui eft mortuus & furrexit.

III. Portuenfis epifc. in Germ. leg. A. S. miffus.

Subdit Fridericum Imperatorem, cujus literas acceperat, ducendæ facræ expeditioni fe devoviffe, quem in tanto, famque jufto bello deferere turpiffimum effet: miffos a fe facros concionatores ad proponenda in facris fuggeftis indulgentiarum præmia, obeundæque in Germania legationis Portuenfi epifcopo Cardinali provinciam demandatam, cui meritos honores exhiberi, atque ad promovendam Chrifti caufam præfidio effe jubet. Eodem argumento ad patriarcham Aquilejenfem, archiepifc. Maguntinum, Trevirenfem, Colonienfem, Magdeburgenfem, Salisburgenfem, Bremenfem, ac Bifuntinum, eorumque fuffraganeos literæ ab Honorio exaratæ. (b) Conradum porro epifcopum Portuenfem ab Apoftolica fede ad expeditionis Hierofol. promovendum confilium in Germaniam miffum, Coloniæ facra poft Pentecoftem feria honorifice exceptum effe auctor eft Godefridus. (c)

(b) Ibid. ep. 405.

(c) Godef. in annal. an. 1224.

IV.

Quod ad Friderici literas fpectat, quibus Pontifici fignificarat fe toto animo parandæ in orientem profectioni incumbere; eas fuiffe arbitramur, quæ de ea re ab Imperatore miffæ in regefto pontificio extant. Earum exemplum infra fcriptum eft: *Cum ab eo, per quem Reges regnant, & principes dominantur, id quod fumus, & poffumus divino munere cognofcamus affumpti beneficii non ingrati, nefcientes quid exolveremus Altiffimo pro omnibus, quæ contulit, & retribuit ipfe nobis; cum bonis noftris non egeat, a quo procedit bonorum omnium plenitudo: in holocauftum tamen gratitudinis obfequio fanctæ Crucis obtulimus nofmetipfos, perfonam, fubftantiam, & quas ipfe conceffit opes, & regna, fibi, & Terræ fanctæ minifterio deputantes. Ad perfuafionem quoque veftram, paternæ monitionis inftantiam, & mandatum, fratribus etiam veftris venerabilibus Cardinalibus confulentibus, atque rogantibus, per fe fpecialiter fingulis, & generaliter univerfis, filiam illuftris Hierofolymitani Regis hereditariam ipfius terræ dominam, pronuba facrofancta Rom. Ecclefia, vobis quoque exiftentibus paranympho, ducere juravimus in uxorem, ut affumptum Terræ fanctæ negotium videremus, & poffemus commodius confummare. In quo fic credimus onus cum vinculo matrimonii oportere transduci, ficut labor & conjugium pro exi-*

Significat facramento pollicitum regni Hier. heredem uxorem ducere. Inde fibi reftituendæ rei Chrift. neceffitatem impofitam.

gentia negotii sunt indissolubiliter fœderata.

V. Pontificiam in ea re opem flagitat.

Dotes vero ab Ecclesia, vestri videlicet, & fratrum vestrorum continui & indeficientis auxilii super Terræ sanctæ negotio coram cunctis astantibus compromissas non duximus omittendas, quas velut necessarias, & opportunas exigimus & vos tanquam actorem, & coadjutorem præcipuum in iis exposcimus confidenter prout ex stipulatione tenemini, & sedis Apostolicæ dignitas a vobis postulat & requirit. Nos enim sicut novit inspector cordium Deus, qui mentes & renes hominum perscrutatur, ad illius Terræ sanctæ negotium toto mentis affectu jugiter aspiramus. Et ut de apparatu nostro pateat universis, centum galeas in portibus regni nostri, si necesse fuerit, habere confidimus præparatas: quinquaginta vero usseria noviter per regnum nostrum præcepimus fabricari, singula quidem quadraginta milites cum totidem dextrariis portatura, & super ipsorum opere duos de fratribus domus Theutonicorum, & alios statuimus exercitatos viros de regno, per quorum industriam eadem usseria proximo futura æstate credimus posse compleri, & tam de galeis, quam de usseriis interim usque ad terminum prætaxatum plura fieri poterunt, sicut videbitur expedire, præter naves, & vascella alia infinita, quæ per regnum, & aliunde poterimus sufficienter habere.

Apparata ab eo classis.

De quinquaginta hisce navigiis ad excensum exponendasque in terra copias a Friderico comparatis, scribit Godefridus (a) tantæ ea fuisse magnitudinis, ut non solum in iis duo equorum equitumque millia, verum insuper aliorum armatorum millia decem transvehi possent. Pergit Fridericus.

(a) God. ubi supr.

VI. Sarraceni Siciliæ se Frid. arbitrio permittunt.

*Præterea fr. Hermannus domus Theutonicorum magister ad præsentiam nostram accedens, proposuit, & persuasit instanter, quod de consilio vestro erat, & satis utile vobis, & ei expediens videbatur, ut pro tam arduo negotio Terræ sanctæ cum principibus Imperii oretenus loqueremur, versus partes illas nos personaliter conferentes. Quod dum nostro proposito resedisset, & in procinctu essemus versus partes illas dirigendi prosperum iter nostrum, venit mareschalcus noster Cathanien. qui fuerat in expugnatione Sarracenorum Siciliæ constitutus, ducens secum gaitos & seniores de omnibus montanis Sarracenorum Siciliæ nuntios, ex parte omnium ad nostram præsentiam destinatos, per quos cæteri omnes exposuerunt se mandata nostra, & beneplacita nostra pronius impleturos. Super quo habita deliberatione cum proceribus curiæ nostræ, quid videretur agendum, visum est omnibus consultius expedire, quod * deberemus in hoc articulo præsentiam nostram de Siciliæ partibus absentare, ne pro nostra absentia, vel recessu Sarraceni a devotione proposita declinarent, & facilius possent eorum fata colligere, quibus collectis difficile foret admodum in brevi termino subjugari: sed præmitteremus magistrum ad principes, propositum & voluntatem nostram per eum singulis exponens, nobis ad recipiendum Sarracenos, dum se spontaneos darent, instantem operam impensuris. Propter quod eundem magistrum de tam arduo negotio, utile vidimus onerandum, injungentes ei legationem ad principes faciendam, scribentes & promittentes per eum duci Austriæ, Lantgravio Thuringiæ, ac cæteris principibus nominatim, nec non Regi Ungariæ, ac suis magnatibus ad Terræ sanctæ subsidium transituris, passagium victum, pecuniam, & alia necessaria in regno nostro liberaliter exhibenda, prout idem magister quem ad vestram prius præsentiam destinamus, proponet in conspectu vestro singula singillatim.*

* non

Mittit Hermann. in Germ. ad conflandas copias.

Imperat ut Regi Ung. ac proceribus Ger. bellicos sumptus promittat.

De Hermanni adventu militaris Theutonicorum ordinis magistri ad Fridericum; de instituto ipsius Friderici, verum intermisso itinere; de legatione in Germaniam eidem Hermanno, aliisque commissa, agit etiam Godefridus, de quo paulo ante memoravimus. Subdit Fridericus:

VII. Queritur rem segnius a præconibus evangel. agi.

Per quem etiam, nimirum Hermannum, *plenius agnoscetis, quod illustris Hierosolymitanus Rex nuper scripserat nobis, & qualiter in proposito sit ab illis partibus recedendi, pro eo quod parum ibi proficiat pro negotio Terræ sanctæ* (Contulisse illum se in Germaniam inferius ex Godefrido dicemus) [1]. *Nam prædicatores, qui prædicant verbum crucis, in tantum vilipenduntur ab omnibus, tum quod infimæ personæ videntur, tum quod nullam auctoritatem, vel aliquam, sicut moris est in talibus habeant præstandæ indulgentiæ potestatem, quod non est, qui eos audiat, vel intendat.* Verum etsi non imus inficias

cias

NOTÆ [1] VErba illa ex Epistola Friderici ad Honorium non recte interpretatus Annalista censeri potest. Scribit enim Fridericus: *Illustris Hierosolymitanus rex nuper scripsit nobis qualiter in proposito sit ab illis partibus recedendi &c.* Exponit hæc Annalista de recessu Joannis a Germania inferiori; sed male; quo enim tempore Fridericus ista scribebat, die scilicet quinta Maii hujus anni, Joannes nondum in Germaniam iverat, quin & vix peregrinationem Hispanicam inceperat. Propositum igitur fuit Joanni non Germaniæ tantummodo, sed & transmarinas regiones omnes deserere, cum parum ibi proficere signandorum militum negocium intelligeret. MANSI

cias, ab improbis alicubi contemptui habitos, non tamen id omnino asserentibus demus: cum præsertim ex pontificiis literis perspicuum sit, tale munus viris probitate, doctrina, atque etiam dignitate præstantibus, Apostolicam sedem injungere consuevisse, eaque ratione Honorius hoc anno, antequam ea scriberet Fridericus (ut remotiora, de quibus suo loco dictum est, prætereamus) hujusmodi provinciam episcopo Roschildensi, nonnullisque abbatibus demandavit (*a* quos etiam publicas ea de re supplicationes instituere jussit) atque archidiaconum Cenomanensem suum in ea re zelum explicare (*b*) jusserat. Quod ad indulgentias attinet, eas jam concesserat œcumenica synodus Lateranensis, ipseque Honorius confirmarat. Addit Fridericus: *Et sicut a diversis partibus orbis majorum & potentiorum ad nos literæ pervenerunt, videtur eis quod remisse ab Ecclesia, & a nobis in tanta negotia proceditur.* Ac si princeps tarditatis negligentiæque accusari meruit, quo nomine illum Honorius sæpius arguit, minisque perculit; certe Pontifex in nullam, vel tenuissimam ejus rei suspicionem incidit, ut inde ob ingentes a se magna cum pietatis, solertiæ, prudentiæque laude impensos labores ac sumptus, quorum suis locis meminimus, summam apud omnes gloriam sit consecutus. Sed ad Friderici orationem, & querimonias regrediamur.

(a) Id. ib. ep. 317. 338.

(b) Id. ib. ep. 225.

VIII. *Magnates enim regnorum Franciæ & Angliæ, sicut prædicti Regis insinuatione cognovimus, nullam videntur voluntatem habere de crucis negotio assumendo, nisi prius, ut decuit inter utrumque regnum ea fuerit in longævum treuga firmata, quo secure ire valeant, & redire.* Sane quantum conciliandis Gallum inter & Anglum induciis, studii operæquo hoc anno Honorius collocarit, indices sunt gravissimæ ad Ludovicum ea de re literæ exaratæ a nobis inferius adducendæ: *Plerique vero de potentioribus Angliæ, qui proficere possent in servitio Jesu Christi, & olim assumpserant signum crucis, prætendunt se a vobis de crucis ministeria absolutos, & sic pauci, vel nulli sunt, qui per omnes provincias illas, quas dictus Rex dicitur peragrasse, velint se ad crucis ministerium præparare.* Verum hæc a Friderico ad segnitiem suam tegendam per simulationem jactata ex pontificiis epistolis convincitur: Pontifici enim solemne fuit neminem nisi exorta nova causa, reque diligentissime cognita probataque, voti vinculo absolvere. Subiicit Fridericus:

IX. *Nos igitur tanti negotii zelo ducti prædicto Regi moram per literas nostras in partibus illis persuasimus longiorem, quem nihilominus per Apostolicas literas de mora in illis partibus facienda pro crucis negotio promovendo expedit animari. Nam recessus ejus, & præcipue si ad ultramarinas partes futura æstate, sicut habet in proposito, transfretaret, multum diffidentiæ, & incommoditatis afferret erga obsequia Crucifixi. Commisimus etiam ei per patentes literas nostras, ut omnes, quos inducere poterit ad Terræ sanctæ negotium opportunos, diligenter inducat, & tam crucesignatis quam & signandis ex parte nostra secure promittat passagium, victum, & quæcunque necessaria in regno nostro singulis largiflue ministranda.*

X. Porro refert Godefridus (*c*) Joannem Regem Hierosolymitanum in Galliam hoc anno (Jordanus (*d*) rem in annum superiorem confert) ad sacra B. Jacobi Apostoli limina venisse, redeuntemque Hispaniæ [I] Regis filiam in matrimonium duxisse: inde vero ad Henricum Germaniæ Regem cum se contulisset, Coloniam una cum illo profectum, ibique ab Engelberto archiepiscopo, lætaque urbe, magnificentissime ipso assumptionis Deiparæ pervigilio exceptum esse. At regiam puellam, cui Berengariæ nomen erat, ab Joanne ductam, Castellæ Regis sororem ac Blanchæ Francorum Reginæ neptem, anonymus Ludovici Regis actorum scriptor fuisse commemorat. Qui quamvis ea de Joannis in Hispaniam profectione, nuptiisque inter superioris anni res gestas congerit, in hunc tamen conjicienda ibi tradita demonstrant: ait namque Regem iter aggressurum prima quadragesimæ dominica baculum peregrinationis Turonis arripuisse, quo sane tempore Joannes non in Galliis sed in Italia agebat, ut ex Honorii epistola ad Philippum Regem eodem anno data, tumque a nobis reddita facile constat. Sed iterum ad Friderici literas.

(c) Godef. in annal.

(d) Jord. MS. Vat. bibl.

Joannes Rex Hier. lustrat limina S. Jacobi. Regis Castellæ sororem sibi thoro jungit.

XI. *Ecce quidem, ut oriens totus agnoscat, quod incommutabilem gerimus voluntatem promissum consummandi matrimonium & omnes illius terræ sicut recipimus efficaci-*

NOTÆ [I] Peregrinatio Hispanica seu Compostellana Joannis regis Hierosolymæ prima Dominica hujus anni cœpisse recte in Annalibus adnotatur. Quod vero addit Annalista de authorum hac in re dissidio cum alii exordium illud in præsentem, alii in superiorem annum confignent, vanum est. Omnis enim antilogia evanescit, si quis ad variam anni exordiendi rationem animum advertat. Qui enim authores annum a Natali domini seu a januario incipiunt, illi ad superiorem annum, qui vero principium anni in paschata, seu in die XXV. Martii statuunt, illi cum præsenti anno rem componunt. Mansi

Fallacia Friderici promissa.

ter procurandi, Jacobum venerabilem Pactensem episcopum, dilectum fidelemque & familiarem nostrum in passagio proximo futuri martii, apud Accon disposuimus destinare, qui consensum filiæ Regis futuræ, dante Domino consortis nostræ juxta ordinationem vestram coram delegatis vestris inquirat & audiat, prout solemnitas exigit conjugalis. Extant de iis Honorii literæ (a) hoc anno kal. martii datæ ad patriarcham Hierosolymitanum, atque ad archiepiscopos Tyrensem, ac Nazarensem, & Acconensem episcopum, quibus se accepisse ait, Fridericum Imperatorem oratores suos illuc missurum, qui procuratorio nomine significaret, ipsum in Elizabetham, quam Joannes Rex ipsius pater sibi uxorem spoponderat matrimonium consentire; [1] ac pariter ab Elizabetha mutuum consensum verbis expressum exciperent: quare eos præsules rei solemni ritu ac pompa celebrandæ interesse jubet; Acconitanumque episcopum ob Christi hostes crebris excursionibus fideles infestantes, fatigatum atque inde excedere meditantem, hortatur (b) ut generosos spiritus induat, & copias Christianorum quamprimum appulsuras, præstoque futuras pollicetur, ac Fridericum trajicere pariter decrevisse. Qui, ut ad cœptam orationem redeamus, epistolæ ad Pontificem scriptæ his verbis finem statuit.

(a) Hon. l. 8. ep. 337.

(b) Lib. 8. ep. 320.

XII. Rogat Honorium in Gall. & Angl. legatos mittat ad conciliandos Reg.

Erit itaque sanctitatis vestræ per Alemanniam, Ungariam & regna finitima, nec non in Franciam, Angliam, & cæteras partes orbis, tam sufficientes, & idoneas delegare personas, & illa præstanda remissionis, & indulgentiæ auctoritate munitas, quæ ad crucis negotium promovendum audiri debeant, & timeri. Legatum etiam specialem pro treuga inter Francorum & Anglorum Reges tractanda pariter, & firmanda dignemini destinare, quo licite possint & tuto strenui prædictorum viri regnorum ad Dei servitium se conferre, taliter super cæteris circumstantiis negotii providere dignantes, quod desidia, vel remissa negligentia qualibet, sicut hactenus non notetur, quia nos quo ad nostram spectat, & Imperii sollicitudinem, per affectum, & effectum ostendimus evidenter, qualiter tantum perficere negotium intendamus, cœli, & terræ super hoc testimonium habituri. Cæterum, quæ dictus magister ex parte nostra vestræ sanctitati proponet, firmiter credere debeatis, injungentes nihilominus ei, ut injunctam sibi tanti legationem negotii propensius exequatur. Dat. Cathanæ v. die martii duodecima indict.

XIII. Admissæ ab Hon. illius preces.

Hactenus ad Pontificem Fridericus. Cæterum non sprevit monita filii mitissimus parens, qui Conradum S. R. E. Cardinalem non modo legatum suum, uti vidimus, in Germaniam, verum in Gallias etiam, datis aliis ad Ludovicum Regem una cum scriptis sibi ab Imperatore literis, misit (c) quo ad inducias Anglo dandas adduceret. Rogatus quidem Philippus Rex ab Honorio anno superiore erat pollicitus se instaurandi belli sacri intuitu inducias producturum, divinamque gloriam suæ utilitati ante laturum; sed morte oppressus rem in exitum perducere non potuerat, quare Honorius Ludovicum ipsius filium, quem sceptrum Gallorum arripuisse diximus, iterum proposito parentis exemplo ad suas preces adducere est conatus: *Claræ recordationis Philippum Regem Franciæ patrem tuum, qui nos speciali charitate dilexit, intenta prece rogavimus, ut cum charissimo filio nostro Henrico Rege Anglorum illustri, iniret fœdera firma pacis, vel saltem treugas, quæ inter ipsos stabilitæ fuerant, prorogaret, qui secundum innatam sibi benignitatem, pietatemque promisit, quod prorogaret treguas ipsas precum nostrarum obtentu, & intuitu Terræ sanctæ; sed promissionem suam morte præventus adimplere nequivit. Preces igitur, quas super hoc eidem patri tuo porreximus, ecce in auribus celsitudinis tuæ cum magna fiducia replicamus, sperantes te illas tanto efficacius impleturum, quanto amplius tuam decet clementiam pia ipsius patris tui adimplere promissa, quatenus eorum salubris impletio, non solum tuæ, sed etiam ejusdem patris tuæ animæ proveniat ad salutem.*

(c) Ib. ep. 380.

Conrad. Card. leg. in Gall. mittitur.

Lud. Gall. Rex ad producendas cum Reg. Angl. inducias sollicitatus.

XIV. Respuit Pontificia monita.

At Ludovicus non modo Pontificis petitis de producendis induciis non annuit, verum bellum atrox in Anglum movit, ut Pontifex literis apud ipsum questus (d) est.

(d) Lib. 9. ep. 2.

Honorius, &c.

Divinæ procul dubio gratiæ donum fuit, quod

NOTÆ [1] Recte notat Spondanus ad A. 1223. uxorem hanc Friderici filiam Joannis regis Hierosolymæ, non Isabellam seu Elisabetham, sed Jolandam appellandam esse. Elisabetham vero non secundam hanc, sed tertiam uxorem ejusdem Imperatoris extitisse. Errori causam præbuit mos ætate illa familiaris scribendi nomina propria prima tantum litera notata, unde cum Literam I. in monumentis a se consultis nacti Scriptores fuerint, Isabellam reddiderunt, cum Jolandam legere debuissent. In hunc errorem Raynaldus hic incidit, emendandus ex omnibus coævis Scriptoribus, præsertim ex Alberico, qui Jolandam integre descripta nomine appellat. MANSI

Graves ea de re Honorii querelæ.

quod recolendæ memoriæ Philippus pater, ac alii progenitores tui Francorum Reges fuere fide, ac devotione præcipui, & hujus doni præmium, præter felicitatem æternam, quam illos divino munere credimus consecutos, fuit etiam temporalis prosperitas, qua sicut jam prænotavimus, antecesserunt omnes fere alios Reges mundi. Et quidem sæpe te, fili charissime, affectu paterno monuimus, ut in iis studeres eorum vestigia imitari, & quibus es dignus successor in regnum, studeres succedere etiam in decore virtutum, idque te facturum spe certa confidimus, & generoso stipitis, a quo ducis originem, futurum etiam fructibus similem credimus, & speramus. Cæterum si preces, immo quasi primitias precum, quas tibi porreximus, pro treugis inter te, ac Henricum illustrem Regem Angliæ prorogandis melius exaudisses, tribuisses huic nostræ spei certitudinem pleniorem, & ad porrigendum alias, cum res exposcere videretur, ampliorem nobis fiduciam præstitisses.

XV. Exponit quæ ex eo Terræ S. pericula ingruant.

Ad prorogandum autem treugas ipsas, etsi te nostra reverentia non induxit, induxisse saltem debuit consideratio negotii Terræ sanctæ, propter quod sicut & tunc tibi notificare curavimus, ordinavimus in colloquio inter nos & charissimum in Christo filium nostrum Fridericum illus. Romanorum Imperatorem semper Aug. & Regem Siciliæ celebrato, ut pax inter omnes Christianos, ac maxime inter excellentiores principes interim servaretur, quatenus sic ipsi terræ liberius veniret ab omni parte succursus. Sed esto quod de ipsis treugis prorogandis ob certas causas inter te, ac præfatum Angliæ Regem convenire non potuit, ad movendum arma continuo contra eum, spreto præfato statuto nostro, & cura Terræ sanctæ posthabita, quæ necessitas te coegit? Audivimus enim, quod ad invadendum terram, quam idem Rex adhuc citra mare obtinet, te accingis, & per vassallos, & confœderatos tuos fecisti jam illam invadi, & qui in treugarum prorogatione dictarum non curasti obsequium nobis impendere, jam prorumpis etiam ad offensam, dum statuto, quod de pace servanda edidimus, incipis contraire, &c. Dat. Lat. III. non. aug. anno IX.

XVI. Præbuit aversas aures pontificiis precibus Ludovicus, conflatoque exercitu in Henrici Regis terras Gallicæ aulæ stipendiarias, quarum jure ipsius parentem Joannem, antequam in lucem susceptus esset Henricus, ex Gallorum procerum sententia excidisse contendebat, incurrit, atque e castris Honorio in Pictaviam ad eas Gallico imperio restituendas subiiciendasque se contulisse rescripsit (a).

Reveren. in Christo patri Honorio Dei gratia sanctæ Rom. Ecclesiæ summo Pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum Rex salutem, & devotam in Domino reverentiam.

*Paternitati vestræ duximus declarandum, quod cum treugæ olim firmatæ inter piæ recordationis Philippum quondam Regem Francorum illustrem genitorem nostrum & nos ex una parte, & Henricum Regem Angliæ ex altera terminarentur, nos qui nullo modo consilium habuimus a baronibus nostris, ut treugas cum eodem Rege Angliæ firmaremus, personaliter accessimus ad feuda nostra Pictaviæ * saisienda, de quibus & aliis feudis de regno Francorum moventibus fuit abjudicatus Joannes quondam Rex Angliæ per judicium parium suorum Francorum baronum nostrorum, antequam iste Rex Henricus Angliæ genitus esset, sive natus; & ex tunc omnia feuda illa cesserunt in jus dicti genitoris nostri & regni Franciæ, & nostrorum, qui tanquam verus, ac rectus heres regnum Franciæ per Dei gratiam obtinemus. Iste vero Rex Angliæ Henricus huic facto nostro modis quibuscunque potest se opponens, de regno Angliæ, quod movet de feudo Rom. Ecclesiæ & vestro mittit contra nos, & regnum nostrum milites, & gentes cum armis, ad contratenenda nobis feuda nostra, de quibus Rex Joannes pater istius Regis Angliæ fuit abjudicatus per judicium parium suorum, antequam iste Rex Henricus Angliæ genitus esset, sive natus. Nos igitur, qui non credimus vos velle ut de feudis vestris mala proveniant nobis, vel regno nostro, paternitatem vestram duximus attentius rogandam, & requirendam, ut si dictus Rex Angliæ per vos hoc faciat, vos id ipsum taliter revocari faciatis, quod de regno Angliæ, quod est de feudo vestro, nullum malum proveniat nobis vel regno nostro. Quod si Rex Angliæ hoc faciat auctoritate sua, & consilio suo proprio, & non vestro; non miremini, si nos consilium in contrarium habeamus. Dilectum autem vestrum Stephanum clericum latorem præsentium ad vos duximus propter præmissa destinandum.* Sane Ludovicum hoc anno cum ingenti exercitu Rupellam Pictaviæ portum Alnensium urbem principem, quo Anglorum Reges eorumque copiæ ad regionem illam propugnandam appellere consueverant, obsidione cinxisse, ac postridie kal. augusti in deditionem accepisse, indeque Pictaviam nullo negotio in suam potestatem redegisse, tradunt ex antiquioribus, ut recentiores prætereamus, Matthæus Parisius, (b) atque anonymus ejusdem Regis gestorum scriptor: (c) qui præterea addit tulisse famam ea ratione ad deditionem compulsam, exorta nimirum inter præsidiarios milites seditione, qui cum stipendia ab Anglorum Rege expectarent, spe sua delusos fuisse indignati sunt, cum va-

* i. occupanda

Rupellam in suam redigit potestatem.

(a) Apud Hon. l. 19. ep. 18.

(b) Par. hist. Angl. hoc anno.

(c) Anonym. de gest. Ludov. Reg. eod. ann.

Plures alias urbes & provincias Anglo eripit.

vasa quæ submissa erant a Rege, non auro, ut credebatur, sed lapidibus & furfure plena essent; expugnata vero Rupella Petrachorios, Lemovicos aliasque urbes ac provincias, quæ in Garumnæ littus excurrunt antea Anglo obnoxias in Ludovici Regis obsequium procubuisse; refert vero idem auctor Parisiis, dum Rupella obsideretur, solemnem in festo B. Petri ad vincula supplicationem ab sacro Deiparæ templo ad ædem D. Antonii habitam, quo Deus incolumem Regem victoremque in patriam reduceret, eique supplicationi tres Reginas Isamburgem Philippi nuper defuncti uxorem, Blancham Ludovici conjugem, ac Blanchæ neptem Berengariam Hierusalem Reginam interfuisse. Hæc de Ludovico Rege, occasione literarum Friderici diximus, cætera prosecuturi, cum de Gallicis rebus agemus.

XVII. Reginæ Georg. ad Hon. officiosæ lit.

Interea accepit Honorius, ut ad res Terræ sanctæ regrediamur, a Georgianorum Regina legationem, literasque omni officio refertas, quibus ipsa pollicebatur se, Tartaris acie jam fusis, fugatis, cæsisque, victorem exercitum Hierosolymitanis Christi fidelibus subsidio missuram, qui juncta cum Friderico Imp. illuc profecturo armis, impiam Sarracenorum gentem bello peteret, ac sanctissimis locis procul depelleret [1]. At Reginam hæc pollicentem aliaque scitu digna enarrantem operæ pretium est audire.

(a) Apud Hon. l. 8. ep. 432. * Avognia

*Sanctissimo (a) Papæ patri, ac domino omnium Christianorum, tenenti sedem B. Petri; Rusudana humilis Regina de * Avegnia devota ancilla & filia sua & inclinato capite ad pedes salutem.*

Significat Regis mortem

*Spero in Domino, quod sicut estis magnus, & excelsus, ita Dominus adimplebit desiderium, & devotionem vestram, si propter literas tibi missas et dulcis nobis & queris de statu nostro. Significamus sanctitati tuæ, quod frater meus Rex * Urgianorum mortuus est, & regnum eius remansit mihi. Modo petimus benedictionem vestram super nos, & super Christianus nobis subjectos. Pervenit ad nos magnum consilium tuum, & mandatum per legatum, qui erat apud Damiatam, quod frater meus veniret in subsidium Christianorum, & ipse erat in proposito, & apparatu veniendi; & si vos audistis, illi mali homines Tartari intraverunt terram nostram, & multa damna intulerunt genti nostræ, & interfecerunt VI. millia de nostris, & nos non cavebamus ab ipsis, quia credebamus eos Christianos esse: sed postquam intelleximus eos non esse bonos Christianos collectis viribus insurreximus in eos & interfecimus XXV. millia de illis, & cepimus multos ex illis, & reliquos fugavimus de terra nostra, & propter hoc remansit, quod non venimus ad mandatum legati.*

* Georgianorum Parantibus auxilia Terræ S. Georgianis Tartaros irrupisse.

Vicisse initio. Postea ad 25 mil. Tartar. cæsa.

XVIII. Pollicetur auxilia contra Sarrac. missuram.

Quia vero modo intelleximus, quod Imperator de mandato tuo nunc debet in Syriam transfretare ad liberationem Terræ sanctæ, plurimum gaudemus. Unde faciatis nos scire, quando transire debuerit Imperator, & nos mittemus Joannem comestabulum nostrum cum toto exercitu nostro in auxilium Christianorum, & liberationem sancti sepulcri, ad locum, quem mandaveritis ei venire. Et facimus vos scire, quod dictus comestabulus noster, & quamplures alii nobiles de regno nostro acceperunt crucem, & expectant passagium. Unde supplicamus tibi, & petimus a sanctitate tua, quatenus tu mittas literas, & benedictionem tuam nobis Christianis, qui sumus in oriente. Latori præsentium dilecto nostro David episcopo de Hanis credas, tanquam ab ore nostro audires & habeas nos recommendatus in orationibus tuis sanctis. Joannes porro magister equitum, de quo Regina memorat, literas etiam suas, eandem sententiam complectantes, plenasque humanitatis officiique Pontifici misit, (b) in quibus præterea asserit, Tartaros sex illa Georgianorum millia primum interfecisse, quod per speciem religionis prælato crucis vexillo ipsos decepissent: cæterum fraude detecta, ad viginti quinque equitum millia ex illis internecione deleta; ac se qui crucesignatorum militiæ cum plurimis aliis principibus viris antea nomen dederat, quadragin-

(b) Lib. 8. ep. 433.

NOTÆ [1] Cum in Annalibus hic sermo de Tartaris Georgiam invadentibus fiat, pauca quædam de illis ad rei illustrationem ex historiis antiquis decerpenda sunt. Tartari illi, du quibus hic, non ante multos annos imperium suum formaruat. Hujus conditor ab Haitone historiæ Orientalis scriptore, qui sæculo XIV. ineunte scribebat, appellatur Chungius, seu Ginguis Can, idest Chungius seu Oingulis imperator. Ille subditus primum, dein rebellis, ac tandem invasor regni Ung Cha, qui Tarquustan seu Tartariæ Orientali imperabat, legitimo eius possessore depulso, regnavit. Tum armorum suorum terrorem undique spargens, longe, lateque imperium dilatavit. Salutatus fuisse imperator creditur anno 1205. teste Abulfarajo in hiltor. Dynasti, sed Haiton incertum id esse notat, sibique, sedulo licet perquirenti, de tempore rei gestæ nihil satis explorati occurrisse affirmat; & Marcus Polus Venetus, qui regiones illas anno 1272. excurrere cœpit, epocham imperii Tartarorum ab assumpta a Chungio (Cinchim appellat) corona, constituit anno 1187. Obiisse Chungius creditur anno Ægiræ 624. idest Christi 1226. Is ergo novus imperator ditionis suæ amplianda cupidus, arma in Georgianos tulit anno 1220. sed exitu infelici, ut ex literis regiæ Georgianorum in Annalibus recitatis discimus. MANSI

ginta bellatorum millia adducturum; quamvis vero illius literæ parum ab iis, quas modo attulimus, differant, eas tamen adducendas censuimus, ut agnoscant hæretici, quo honore remotissimæ nationes Romanum Pontificem, a cujus obsequio defecere, olim fuerint prosecutæ, illiusque imperiis parere consueverint.

XIX. *Sanctissimo patri, & domino totius Christianitatis, tenenti sedem B. Petri; Joannes vir obediens serviens comestabulus totius Bratiæ sive Armeniæ salutem, capite inclinato usque ad pedes.*

Si vos quæritis de statu meo, per vestram sanctam benedictionem bonus est status meus, & significo sanctitati vestræ, quod dominus meus Rex est mortuus, & cum sancta gratia, & benedictione vestra nos elegimus alium in Regem. Sanctum & justum mandatum vestrum, quod legatus vester de Damiata mandavit nobis, pervenit ad Regem, & ad me; sed cum præpararemus nos magnifice in armis & equis, victualibus & personis venire ad succursum Christianorum, & liberationem sepulcri, Tartari, cruce præcedente eos, intraverunt terram nostram, & sic sub specie Christianæ religionis deceperunt nos, & usque ad VI. millia interfecerunt de nostris. Hujus Tartarorum excursionis meminisse videtur Jordanus, qui eam ad annum Christi 1220. refert his verbis: *Eodem anno Tartari Georgiam vastare cœperunt; demum intraverunt majorem Armeniam, ubi est mons Ararat, ubi requievit arca Noe, in cujus radice est prima civitas, quam ædificavit Noe.* Pergunt literæ enarrare, ut profligati fuerint Tartari, ac dictis superius consentiunt.

XX. *Sed postquam intelleximus eos non esse veros Christianos, nos cum gratia vestra, & auxilio sanctæ crucis insurreximus in eos, & interfecimus de eis usque ad XXV. millia equitum, & quosdam ex ipsis cepimus, aliosque fugavimus de finibus nostris: & ista fuit causa, quare non potuimus adimplere mandatum vestrum, factum per legatum. Verum quia intelleximus, quod mandasti Imperatori, & cæteris Christianis de occidente, ut ad liberationem sancti sepulcri se debeant præparare, gavisi fuimus quamplurimum. Et scire vos volumus, quod cum super hoc recepimus vestrum mandatum, parati sumus, cum toto exfortio nostro ad Christianorum subsidium proficisci; & ego in propria persona paratus sum in succursum Terræ sanctæ venire cum XL. millibus bellatorum, ubi vobis placuerit: nam noveritis, quod ego & multi barones nobiles de terra nostra suscepimus crucem. De cætero rogamus sanctitatem vestram, quod mittatis benedictionem vestram super nos, & terram nostram, ut cum benedictione vestra & gratia divina secure possimus prælia Domini præliari. Latori præsentium David sancto patri, & episcopo nostro credatis tanquam nobis in iis, quæ ex parte nostra sanctitati vestræ duxerit proponenda. Nepos meus filius fratris mei Sanxa nomine dominus XV. magnarum civitatum inclinato capite ad pedes postulat benedictionem vestram.*

His acceptis literis Honorius Reginæ fidem ac studium erga Romanam Ecclesiam sacrosancta Hierosolymitana loca meritis laudibus extulit: magnum sibi dolorem ejus fratris obitum attulisse significat, regnumque pacatum ac tranquillum Reginæ gratulatur: ipsam de proxima Friderici Imp. profectione, deque amplissima delictorum indulgentia Terræ sanctæ opem ferentibus concessa certiorem facit (*a*). XXI. Rescribit Reginæ Georgiæ Honor.

(*a*) *Ib. ep.* 434.

Honorius &c.

Multam gavisi sumus in Domino super devotione, quam habes ad nos, & ad Romanam Ecclesiam, matrem Christianorum omnium, & magistram: & super pio desiderio, quod habes de liberatione Terræ sanctæ, in qua Dominus Jesus Christus dignatus est humani generis operari salutem, tradens morti crucis ineffabili pietate seipsum, ut genus humanum a morte perpetua liberaret. Super morte autem claræ memoriæ.. fratris tui Regis Georgianorum tibi paterno compassi sumus affectu, ac in eo subsequenter gavisi, quod pacifice obtines regnum ejus, sicut nobis per ipsas literas intimasti, optantes, ut Deus, in cujus manu sunt jura regnorum & regna, te ac tuum regnum in sua fide, ac devotione, atque in bonis omnibus amplificet, & conservet. Et si cum absentes simus corpore, præsentes tamen spiritu, te ac alios Christianos regni tui cordis oculis intuemur, & delectamur, in fide, quam habetis in domino Jesu Christo, cui eo ipso est acceptior fides vestra, quod eam servatis in medio infidelium nationum inter quas lucetis quasi lucernæ in tenebris, & redoletis quasi lilia inter spinas, reportaturi fidei vestræ desiderabilem finem, salutem vestrarum videlicet animarum. Propter quod tuam exhortamur in Domino celsitudinem, ut certa de promissione Christi dicentis: Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui est in cœlis; in confessione, ac laude sancti nominis ejus firmus stabilisque persistas, & ad persistendum in ea subditos tuos exemplo sanctæ conversationis inducas, ut post hujus transitoriæ vitæ inevitabilem exitum, una cum ipsis regnum merearis consequi sempiternum.

Faustam illi regni administrationem precatur.

Sane super eo quod de passagio charissimi in Christo filii nostri Friderici illustris Romanorum Imperatoris semper Augusti, & Regis Siciliæ certificari desideras, te ac exfortium tuum ad ipsius Terræ sanctæ suc- XXII. Pollicetur brevi in Syriam Frid. profecturum.

succursum magnifice offerendo; fidei tuæ zelum in Domino commendantes, tibi auctoritate præsentium declaramus, quod idem Imperator ad ipsius terræ liberationem magnanimiter, ac magnifice se accingit, a festo S. Joannis Baptistæ proximo ad annum unum, pro liberanda de manibus infidelium terra ipsa, cum innumera fidelium multitudine, & alio apparatu, imperiali magnificentia digno, Christo duce feliciter transiturus. Monemus igitur serenitatem tuam, & hortamur in domino, quatenus juxta laudabilem promissionem tuam, tuum studeas exfortium taliter præparare, quod tunc possis domino Jesu Christo dignum magnitudine tua servitium exhibere. Ut autem tu, & subditi tui ad tam sanctum opus vos tanto libentius, & devotius præparetis, quanto ex hoc majora vobis apud Deum præmia comparatis, notificamus devotioni tuæ, quod omnes, qui laborem istum in propriis personis subierint, & expensis; & illi etiam, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis expensis juxta facultates suas viros idoneos destinaverint; & illi similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam peccatorum suorum, de quibus vere contriti fuerint, & confessi, veniam dono apostolicæ indulgentiæ consequuntur. Et infra: *Tu ergo præsentes literas facias tuis subditis Christi fidelibus recitari, quibus juxta postulationem tuam, benedictionem apostolicam elargimur, promittentes tibi & eis in quibuscunque oportuerit, & decuerit, apostolicæ sedis gratiam, & favorem. Dat. Later. xv. id. maii pontif. nostri anno* VIII. Hactenus Honorius, qui eodem etiam argumento epistolam clarissimis amoris ac benevolentiæ notis aspersam Joanni magistro equitum misit (*a*) postulatamque ab ejus nepte benedictionem est impertitus.

Proponit indulgentiarum præmia arma in Sarrac. corripientis.

(*a*) Ep. 455.

XXIII. Laborat pro feren. Imperio Constantinop. auxiliis.

Ut vero in comparandis ad restituendum regnum Hierosolymitanum subsidiis adeo sollicitum Pontificem vidimus, non minus ille nervos industriamque ad propugnandas Imperii Constantinopolitani res contulit; eoque maxime conatus suos, operamque explicuit, cum maximi interesset ad restituendas res Syriacas, profligandosque Saracenos, Imperium illud a Latinis obtineri atque in primis Ludovicum Francorum Regem enixe est precatus, uti Roberto Imper. consobrino suo festina opportunaque auxilia submitteret. Indices sunt ad Reginam Biancham ejus uxorem literæ ea de re datæ (*b*): *Novit regia celsitudo, qualiter Dominus, in cujus manu sunt omnium potestates, & omnium jura regnorum, in Gallicorum manibus tradidit Imperium Romaniæ, quod per eosdem est, quasi principaliter hactenus gubernatum, ubique noviter quasi nova Francia est creata. Nec ignorat, ut credimus, qualiter nunc charissimo in Christo filio nostro ... illustri Constantinopolitano Imperatore consobrino charissimi in Christo filii nostri Ludovici illustris Regis Francorum viri tui eidem Imperio præsidente, diminuta est, & diminuitur potentia Gallicorum adversariis invalescentibus contra eos graviter, ita quod, nisi eidem Imperatori celeriter succurratur, timetur, ne irreparabile Latinis personarum, & rerum detrimentum immineat, & generaliter genti Gallicæ damnum inæstimabile, sicut plenius intelligi potest, quam deceat nos referre. Quia igitur nimis esset non solum impium, sed etiam inhumanum, si dictum Imperatorem, & gentem Gallicam ab inimicis Dei, & Latinorum omnium dictus Rex perire, dum ei potest succurrere, pateretur, &c.* Hortatur apud virum precibus insistat Constantinopolitano Imperio fulciendo non desit, non posse sine ipsius ac Gallorum dedecore amitti, quod patris temporibus tanta gloria partum extitisset. *Dat. Lat.* XIII. *Kal. jun. anno* VIII.

(*b*) Ep. 442.

Reginam Franc. excitat, ut virum ad ea submittenda urgeat.

XXIV. Marchio Montisfer. in Theod. Comnen. pro recuperando Thess. regno expeditionem urget.

Præterea cum Theodorus Comnenus, de quo priori anno memoravimus, dominandi cupidine exagitatus, Thessalonicense regnum occupasset, majoraque moliretur, Honorius ad atterendam tyranni audaciam evertendaque consilia, Guillelmum Montisferrati marchionem, Demetrii Thessalonicensis Regis fratrem, virum strenuum, jamque a se ad id, ut vidimus, delectum, amplioribus eum adhuc auxiliis stipari fulcirique operam dedit. Atque in primis plures ad varios de pecunia marchioni persolvenda epistolas exaravit (*c*): tum archiepiscopis, episcopis, clericis ac religiosis viris Constantinopolitani Imperii Græcis, ac Latinis citra Macram hasce literas misit (*d*).

(*c*) Lib. 8. ep. 388. &c.

(*d*) Lib. 9. ep. 83.

Honorius, &c.

Instruitur ab Hon. magnis auxiliis.

Dilectum filium nobilem virum Guillelmum marchionem Montisferrati ad succursum ipsius Imperii tuum generositate magnanimitatis innatæ, tum desiderio prosequendi suam, & charissimi in Christo filii nostri Demetrii illustris Regis Thessalonicensis fratris sui justitiam ferventissime aspirantem in hujusmodi proposito, & desiderio studiosissime corroborare curavimus, non solum sibi ministrando in multa quantitate pecuniam, sed & viros strenuos de provinciis circumstantibus ad eundem cum ipso apostolicis indulgentiis excitando. Idemque marchio tum per suam sollicitudinem, tum per nostram tantum ac talem ab æstate præterita congregavit exercitum, quod nisi eum repentina infirmitas, tempore, quo debebat iter arripere, invasisset, nunc sicut verisimile est, & firmiter creditur, esset in Romania cum tanto exfortio, quod ea, quæ nunc diffi-

Morbo a profectione retardatur.

cilia

Recuperata valetudine priora urget consilia.

cilia videntur & aspera, plana & facilia viderentur. Distulit autem hoc infirmitas ipsa, non abstulit, quia idem marchio sanitate recepta, collegit militum, & peditum magnam & strenuam multitudinem, & sicut magnanimiter, ita magnifice propositum iter arripiens, moram, quam acerbitas infirmitatis ingesserat, redimere celeritate sategit: quod quia non potuit tum propter instantem hyemem & tempus jam contrarium navigationi, quando pervenit Brundusium, tum propter defectum sumptuum necessariorum tanto negotio, delectam multitudinem ibi retinuit cum ea in instanti martio feliciter, divina favente gratia, transiturus, atque ad id sibi exercitum, & se invicem exercitui juramento constrinxit. Et infra:

XXV. Media pars bon. eccl. oriene pro sustentando exerc. illi attributa.

Attendentes satius esse ut bona vestra, & ecclesiarum vestrarum pro manutenendo Imperii statu communicetis ad tempus, quam ea omnia perpetuo amittatis; de fratrum nostrorum consilio propter urgentem necessitatem duximus statuendum, ut omnium vestrorum proventuum hujus anni, omniumque aliorum mobilium, quæ nunc habetis in ipso Imperio, exceptis dumtaxat ecclesiarum thesauris divino cultui dedicatis, de quibus aliter procuravimus providere, ac exceptis vestibus, & equis quotidiano usui necessariis, ac utensilibus, in quibus non est aurum, vel argentum aut lapides pretiosi, medietatem marchioni prædicto sub jurisjurandi religione integre conferatis; & infra: *Similique auxilium a consistentibus ultra Macram, tam in regia civitate, quam extra charissimo in Christo filio nostro Imperatori Constantinopolitano illustri statuimus conferendum, hoc solo adhibito moderamine, ut videlicet solvant eidem tantum decimam proventuum hujus anni, pro eo quod inter eos multi esse dicuntur, qui omnes redditus suos, utpote consistentes ultra brachium amiserunt, quorum necessitas necesse est per alios relevari, &c.* Hortatur, ut necessitate ita cogente æquo animo ferant: invitos atque obstinatos adigi jubet; cæterum pulcherrimam vel ea parte vel majora recuperandi spem afflari, si quæ in commune contulissent; extremaque epistola hæc adjicit: Volumus autem, ut idem marchio, & filius ejus, ac frater cum baronibus suis præstent in manibus dictorum executorum corporaliter juramentum, & obligent etiam terras suas, quod si Dominus restituerit eis regnum Thessalonicense totum vel majorem partem ipsius, restituent vobis, vel ecclesiis vestris ea quæ nunc marchioni conferetis eidem. *Dat. Later. IV. kal. decembr. anno IX.*

Idem subsidium ultra Macram Roberto collatum.

XXVI. Paucis vero post diebus de omnibus certiorem fecit (a) O... c Rocca Athenarum dominum, sibi Latinorum res ad Constantinopolitanum Imperium spectantes adeo cordi esse, ut præter collatam a se ingentem pecuniæ vim, ipsius opera Guillelmus Montisferrati marchio subsidio cum lecta ingentique militum manu venturus esset; atque idcirco pecuniam earum regionum ecclesiasticis viris se imperasse: cæterum principem collectoribus auxilium, si eo opus foret præstaret: signa cum schismaticis strenue conferre paratus sit, quo brevi labore diuturnam sibi ac reliquis Latinis pacem compararet: se iis qui in prælio adversus ipsos occubuissent, amplissimam culparum veniam attribuisse, modo peccatorum maculas per sacram confessionem expiassent. Adscripta est hujusmodi literis dies non. septemb. eodemque argumento plures aliæ, ut in regesto adjectum est, Achajæ principi ac Negroponti dominis scriptæ sunt. Alia vero epistola (b) Constantinopolitani Imperii principes, militumque animos ad pugnandum incendit. Decreta etiam in eas regiones legatio est, cujus obeundæ munus Nicolao episcopo Rheginensi injunxit viro clarissima familia sato, notæ probitatis, summo consilio prudentiaque prædito, qui memorato Guillelmo marchioni præsto esset; illustrant literæ (c) ad patriarcham Constantinopolitanum, atque Imperii & Thessalonicensis regni episcopos datæ. At de legato deque Guillelmo rursus anno insequenti nobis sermo recurret: nune nonnulla de Ciliciæ rebus addemus.

(a) lib. ep. 85.

Athenar. princeps ad jungenda cum Guill. march. arma excitatur.

(b) Ep. 84.

(c) Ep. 69.

XXVII. Expulerant Armeni Tarsensem & Mamistanum archiepiscopos, cæterosque earum regionum Latinos clericos, ad quos restituendos Honorius pontificium zelum explicuit. Conficiebat Honorium gravissimo dolore inusta iis præsulibus injuria, cum illius dedecus in omnes Latinos redundaret: cumque de ea re ad Armenorum Catholicum scripsisset, ut suam auctoritatem in iis ad suas ecclesias revocandis adhiberet, pontificis monitis aversas aures præbuerat, quare Honorius hæc Hierosolym. patriarchæ suffraganeis, ut vim precibus conjungeret, imperavit: *Cum adhuc Catholico præfato scribamus, ut cum non sit sustinendum, nec ullo modo ulterius dissimulare possimus, quod prædictorum justitia pereat, & ea quæ debetur nobis obedientia, subtrahatur, hac saltem vice sic faciat, sicut suum, & Armenorum vult periculum evitare, ut eisdem archiepiscopis & capitulis restituantur in integrum ecclesiæ supradictæ, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus tam eundem Catholicon, quam cæteros, qui dominium tenent Armeniæ ad hoc moneatis solicite, ac pro posse vestro efficaciter inducatis, quod si monitis vestris acquiescere forte contem-*

Restituen. suis sedibus præsulibus incumbit Hon.

pserint, vos eisdem archiepiscopis, & capitulis studeatis, qualiter suas possint recuperare ecclesias, utile consilium, & opportunum auxilium exhibere, ut ubi non prodest monitio, auxilia suffragentur. Dat. Later. XVI. kal. januar. pontif. nostri anno nono.

XXVIII. Et vindicando in libertatem Waldemaro Regi Dan. Quæ leges pro liberando Rege ab Hermann. propositæ.

Neque hic laborum finis, quos Honorius in reducendis exulibus, pristinæque asserendis dignitati, cæterisque tuendis impendit, verum Conradi Cardinalis episcopi Portuensis legati sui, atque Hermanni magistri Hospitalis Theutonicorum Friderici Imp. oratoris opera e vinculis eximere conatus est Waldemarum Danorum Regem, in quibus ab Henrico comite ipsius vectigali per summum scelus habebatur, cum id sæpius gravissimis literis tentasset. In Germaniam igitur tum Pontificis legatus, tum Imperatoris orator profecti una cum Henrico Rege, quod tradit Godefridus, (a) atque Engilberto archiepiscopo Coloniensi, nonnullisque principibus aliis in Saxoniam contenderunt, & Hermannum ad captivum Regem comitemque misere; cujus studio hæc pacis formula confecta, ut Rex quæ ad imperii jus pertinebant, redderet, a Friderico regni insignia acciperet, & centum marcharum millia ut solveretur vinculis se daturum polliceretur. Verum Albertus comes Verlemundensis Regis ipsius sororis filius, aliique Daniæ optimates efferatis ira animis recessere, atque ingentem pecuniæ vim ad redimendum Regem allatam secum retulerunt; postridieque Albertus rem acie decernere statuit, prælioque post diem Christi natalem inito, ab hora diei prima ad vesperam magna utrinque cæde certatum: denique Albertus una cum pluribus aliis nobilibus comprehensus, cum Rege avunculo in custodiam traditus fuit; quæ omnia Godefridus complectitur, Crantzius (b) vero breviter perstringit, additque Waldemarum auro se redemisse. [1]

(a) God. in annal. ann. 1224.

Albertus Regis nepos illas respuit.

Bello avunculum liberare parat. Capitur in prælio eodemque carcere cum avunculo includitur.

(b) Crantzius Dan. l. 7. c. 18. & 29.

XXIX. Antea vero Romanus Pontifex archiepiscopum Bremensem graviter perstrinxit, (c) quod cum vetuisset, ne liberando Regi obstaret, neve ipsius regnum infestare auderet, spretis apostolicis imperiis vectigales suos suæque diœcesis milites Waldemaro cuidam nefando apostatæ conjunxisset, qui in regnum excursione facta, ac quadam arce diruta nonnullos occiderat, aliosque in carcerem conjecerat. At quoniam comes Albertus, cujus tutelæ regnum traditum erat, exemplum in arcis proditores ediderat, illum archiepiscopus vexabat atque e commercio fidelium a se ejectum iri minitabatur, monuit illum pontifex, ac pro apostolica auctoritate præcepit, tum ab infestando regno, atque ab negotio Alberto facessendo sibi temperaret, nec per eam speciem regem ipsum persequeretur: si quid ipsi adversus eos quæstionis & controversiæ intercederet, non vi sed judicio experiretur; paratum se, ut alias literis suis significarat, jus suum ipsi tribuere: alioqui judices ab se constitutos sententiam ex canonicarum sanctionum præscripto dicturos certo sciat.

(c) Ib. ep. 7.

Bremensis arch. a Pont. ob Daniam infestatam increpitus.

XXX. Maximis ea tempestate calamitatibus Dania attrita jacebat, ac Rege capto ingentibus se undique malis cinctam lugebat: illa vero populis spes supererat, B. Guillelmum Roschildensem abbatem in ultimo discrimine positis opem cœlitus laturum, omniaque mala discussurum, cum innumera illius miracula certissimum fidei ac spei pignus viderentur. Quorum pia studia, consiliaque fovens Romanus Pontifex, illi hoc anno SS. honorem cultumque, datis ad universos fideles apostolicis literis, (d) decrevit. Igitur de more nonnulla præfatus hæc subjicit:

Guil. Roschild. abb SS. catalog. ascribitur.

(d) Lib. 8. ep. 208.

Honorius, &c.

De prædicti famuli Dei vita, fama & miraculis per prædictum quondam Lunden. archiepiscopum approbatæ vitæ virum, timoratum & justum, cui merito erat super hoc adhibenda fides, ac per venerabilem fratrem nostrum P.. Roschildensem episcopum, & dilectum filium abbatem de Ervado Cistereiensis ordinis, inquiri mandavimus diligenter. Qui de vita & fama certi, de ipsis tam per se, quam per alios, & de miraculis tam per eos, in quibus facta fuerant, quam per testes fide dignos juratos, veritate cognita, certos nos reddere curaverunt, eis inter alia exponentibus, quod tanta in Christo gratia divinæ benedictionis effulsit, ut ejus suffragiis leprosi mundentur, sanentur ægroti, liberentur dæmoniaci, aperiatur lingua mutorum, & quod est mirabilius, jam idem sit plurium mortuorum almificus suscitator.

Edita ab eo miracula.

XXXI. *Gaudeat itaque mater Ecclesia, quod cœlestis ædificatur Hierusalem, superni ædificii structura consurgit, nova in templo Dei columna erigitur, novumque produxit misericordia Dei florem, quem cœlesti rore ubertius irrigatum mira, & suavi ubertate fructuum fœcundavit. Lætari quoque patria vestra debet, & cum jucunditate in laudes assurgere creatori, quod tanto*

to

NOTÆ [1] Valdemaro captivo libertas tandem data est, ut in Annalibus adnotatur, sed non anno isto, immo post biennium. Id enim discimus ex brevi Chronico Danico a Ludewig. Reliquiar. tom. IX. sub num. XII. vulgato, & anno MCCLXXXVII. desinente. Ibi ergo ad A. MCCXXVI. legimus: *Rex rediit de captivitate.* MANSI

to est exaltata patrono, talemque apud Deum meruit intercessorem habere, per quem nominis sui fama sit celebris, latiusque diffunditur, & per cujus suffragium quasi vicinius habitatores sui possunt facilius veniam promereri. Cantet praeterea novum Domino canticum ecclesia S. Thomæ de Paraclito, quæ splendore novi luminis confessoris ipsius requiescentis ibidem pulchra facta est, & apparuit speciosa. Decet etiam matrem Ecclesiam ab illius laudibus, quem vitæ beatitudinem, signisque ac miraculis beatificatum a Deo esse constat, in gloria non vacare, sed ei potius debitum honorem exolvere, ac votis impendere sacramenta.

XXXII. *Quare nos, quibus, licet immeritis, a Domino est Ecclesia gubernanda commissa, super vita, fama, & miraculis præfati viri Dei, per dilectum filium nostrum G.. sancti Theodori diaconum Cardinalem, qui legationis officium in partibus illis exercuit, certiores effecti, ne velle videremur, quod lateret lucerna sub modio, quæ supra candelabrum esse debet, sicque inutiliter Christi essemus vicarii, si non faceremus, ut venerarentur fideles illum, quem sanctorum splendor, Dominus tot, & tantis fulgentem miraculis ineffabili disposuit providentia venerandum; ipsum de nostrorum fratrum, & multorum prælatorum apud sedem Apostolicam consistentium canonizavimus consilio, & sanctorum statuimus catalogo adscribendum &c. Hortatur fideles, ut sanctorum confessorum Christi cultu ac laudibus Guillelmum prosequantur, ejusque preces apud numen implorent. Dat. Lat. duodecimo kalen. februarii pontificatus nostri anno VIII.*

XXX. Ungaricæ res. Bela a parente ob receptam uxorem exagitatus in Austriam fugit. Sed ad Honorii susceptos labores, ac navatam in principibus aliisque tuendis operam revertamur. Exagitabatur ea tempestate Bela Rex Andreæ Pannoniæ Regis primogenitus, ab ipsomet parente, quod dimissam, uti anno superiori vidimus, uxorem ex voluntate Pontificis recepisset. Quare injuria oppressum filium Pontifex confestim in suam clientelam accipere, Germaniæ principibus ipsique patri commendare, ac ut in pristinam gratiam dignitatemque restitueretur, operam conferre. Confirmant plures hoc anno datæ ea de re pontificiæ literæ, in quibus sibi primum locum hæ vendicant in ejusdem Belæ causa ad Pannoniæ episcopos exaratæ (*a*). (a) Ib. ep. 294.

Archiepiscopo Colocen. & suffraganeis ejus.

Ungar. præsules illi præsidio esse jussi. *Cum charissimus in Christo filius noster Rex Bela primogenitus charissimi in Christo filii nostri Andreæ Regis Ungariæ illustris gravem pro eo, quod.. uxorem suam ad mandatum nostrum recepit, persecutionem sustineat, coactus ex hoc in terram nobilis viri ducis Austriæ se transferre, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus prædicto nato Regis ejusdem, cui merito tenemur adesse, vestrum ei exhibendo favorem plenius assistatis, monitis apud patrem ipsius, & exhortationibus insistentes, ac consulentes eidem, ut sibi malitiosum se non exhibeat, vel infestum, nec ad se redire compellat eumdem, sed in regno suo, ubi eum ejus uxore, ac suis, sicut regium decet heredem, honeste valeat commorari; redditus ei certos assignet, ipsos etiam, qui cum ipso morantur, nequaquam in personis, vel rebus offendat, mandatum nostrum taliter impleturi, quod vestra cognoscatur diligentia per effectum, & a nobis possitis de circumspecta solicitudine commendari. Dat. Lat. VIII. kal. martii pontif. nostri anno VIII.*

XXXIV. Benigne ab Austriæ duce excipitur. Cæterum Austriæ dux, ad quem Bela confugit, blande ipsum benigneque excepit: quem idcirco Honorius meritis laudibus ornavit (*b*). Erat is Luipoldus, cujus filiam Agnetem Henricus Rex Friderici Imp. filius, quod Urspergensis (*c*) aliique tradunt, uxorem duxerat. [1] Deinde ab Rege patre omni studio Pontifex per literas contendit (*d*) ut eumdem Belam in Austriæ ducis ditionem concedere compulsum, quod uxorem apostolico mandato coactus reduxisset, omnibus paternæ charitatis significationibus prosequi vellet: ut dignum erat liberaliter tractaret, quo honorifice sibi suisque consuleret, ne cui suspicionem injiceret, moleste ipsum ferre filium suum Apostolicæ sedis imperio paruisse: Præterea Bohemiæ Regem, (*e*) Charinthiæque ducem Honorius hortari (*f*) precarique, uti Belam, si ad ipsos se recepisset, omnibus benevolentiæ argumentis complectantur, aliosque principes viros laudibus efferre, (*g*) qui ipsius rebus faverent.

(b) Ep. 298. (c) Ursp. chr. ann. 1223. (d) Chr. Austr. ann. praed. aliiq. Austriaco & aliis princ. commendatur ab Hon. (e) Lib. 8. ep. 297. (f) Ib. ep. 296. (g) Ib. 290.

NOTÆ [1] Henrici regis cum Agnete nuptiæ, quo potissimum anno celebratæ sint scriptores dissident. Urspergensis refert illas in annum 1223. Author Chronici Australis annum 1222. notat. A reliquis omnibus dissidet Anonymus author Chronici Erfordiensis, qui ad annum 1226. hæc notat. *Hoc etiam anno Novembre in nuptiis Henrici regis rupta crepta* (idest sepulchro, ut Cangius interpretatur) *XXX. milites, & XX. servi cadentes interierunt.* Huic autem inhærendum esse ideo censeo, quod Godefridus in chronico testetur novam illam Reginam nonnisi ineunte anno 1227. *regali benedictione consecratam, & coronatam fuisse.* Hæc autem gesta fuisse notat Author Dominica V. Quadragesimæ. Quis autem credat reginam si anno 1222. seu 1223. nupta fuisset coronationem suam tandiu dilataram? MANSI

XXXV. Ungari in Andream filium infectantem commoti.

Interea ingens timor Andream incessit, ne per occasionem discessus filii novi in regno motus excitarentur, populique ab se deficerent: quocirca ut rebus suis caveret, legationem literasque ad Rom. Pontificem, ipsius consilia operamque petitum misit, a quo benignum hujusmodi responsum retulit (a): *Firmissime teneas, & nullatenus dubites, quod sic nos tui honoris, & exaltationis augmentum, & regni tui tranquillitatem affectamus, & pacem, ut neminem contra hoc supportare velimus, quin potius quibuscunque contra te, aut regnum tuum machinantibus, parati sumus tanquam de nostro agerent dispendio, efficaciter obviare. Unde charissimo in Christo filio nostro Belæ Regi nato tuo scripta nostra dirigimus, ut se tibi devotum filium exhibeat, & in nullo a filiali se reverentia, & devotione subducat, provisurus attente, ne occasione sua, vel eorum qui cum ipse morantur, regnum contingat Ungariæ perturbari. Scribimus etiam morantibus cum eodem, ut ad devotionem tuam prædicti filii tui animum accendentes, nihil sibi suadeant, nihilque facere ipsi præsumant, unde moveri debeas, & regni tui tranquillitas perturbetur. Quocirca excellentiam regiam monemus, & hortamur attente, quatenus eundem natum tuum, qui ad tempus, non tamen tua dicitur culpa cessisse, sicut tanti Regis decet filium & heredem, benigne, ac honeste studeas pertractare, cum si secus fieret, nonnulli putarent displicuisse tibi, quod idem filius tuus circa uxoris suæ receptionem mandatis apostolicis obedivit. Datum Later. VI. id martii anno VIII.* Hactenus Honorius, qui ut Regem ad officium parentis optimi, a quo descivisse videbatur, commodius revocaret, culpam ab eo magna prudentia amovere conatus est. Cæterum extant ejus epistolæ (b) quas se ad Belam aliosque dedisse testatur.

(a) Ep. 344.

Nec ipsi nec filio unquam defuturum respondet Honorius.

Imminens bellum discutere nititur.

(b) Ep. 345. 346. 347. 348.

XXXVI. Boza ab Ung. equitibus relig. Theut. data in attent. Ap. accepta ab Hon.

Inter hæc cum Religiosi S. Mariæ Theutonicorum milites regionem quandam Bozæ ipsis ab Andrea Rege dono datam jam excolere cœpissent, Rom. Pontificem rogavere, illam in Apostolicæ sedis tutelam jusque accipere dignaretur; quorum piis votis precibusque respondit Pontifex, atque in hæc verba rescripsit: *Petistis, ut terram Bozæ, & ultra montes nivium, quam propter paganorum insultus vastam usque ad proxima tempora, & desertam, largitione charissimi in Christo filii nostri Andreæ Ungarorum Regis illustris adepti esse noscimini, & noviter inhabitare cupistis, ipsorum paganorum impetu non sine multo personarum vestrarum discrimine refrænato, in jus, & proprietatem Apostolicæ sedis recipere dignaremur; asserentes, quod fideles libentius transibunt in ejus coloniam, si eam viderint Apostolicæ sedis esse speciali ditione subjectam, sicque fiet ut terra, quæ lata & spatiosa cultoribus indiget, facile populetur, & numerus habitantium in eadem ad ipsorum paganorum terrorem & securitatem fidelium, atque ad utilitatem non modicam Terræ sanctæ feliciter augeatur. Vestris ergo piis precibus benignius annuentes, præfatam terram in jus, & proprietatem B. Petri suscipimus, & eam sub speciali Apostolicæ sedis protectione, ac defensione perpetuis temporibus permanere sancimus. Ad hæc cum eadem terra secundum indulgentias vobis ab Apostolica sede concessas nullum præter Rom. Pontificem habeat episcopum vel prælatum, præmissa auctoritate districtius inhibemus, ne quis archiepiscopus vel episcopus in terram ipsam, vel incolas ejus interdicti, vel excommunicationis sententiam sine speciali auctoritate Apostolicæ sedis promulgare præsumat, vel jurisdictionem quamlibet exercere, &c. Dat. Later. II. kal. maii pontif. nostri anno VIII.* His præterea de rebus scripsit Pontifex tum Pannoniæ (c) episcopis, tum Bozæ archipresbytero (d) (de quo in literis modo allatis memorat) cleroque, ac populo. Antea vero superiori anno extremo antistitem Transylvanum graviter arguerat, (e) sacrum in Bozam imperium affectare, presbyteros illos & clericos ad synodos suas evocare, decimas redditum partes ac jura alia episcopalia ab iisdem laicisque extorquere; denique in eos, qui voluntati suæ non assentirentur, iniquas anathematis, atque ecclesiastici interdicti sententias ferre. Quamobrem apostolica auctoritate ipsi imperat, ut ejusmodi sententias, si quas tulisset, revocaret; populum illum vexare desinat, illos injuriis affici non passurum.

(c) Ep. 412.

(d) Ep. 413. 414.

Transylv. ep. increpitus Bozam suæ auctoritati subjicere.

(e) Ib. ep. 137.

Sed ad gesta hoc anno ab Romano ipso Pontifice apud Germaniæ principes regrediamur; namque Bohemiæ Regem monuit precatusque est, uti (f) possessiones, in quibus sunt aurifodinæ, Uratislaviensi episcopo restitueret (g), utque rebus humanis erepto Andrea episcopo Pragensi, cum quo diu de libertate ecclesiastica certaverat, canonicorum collegio, cui de successore deligendo apostolica mandata dabat, præsto esset, ne quis electioni faciendæ moras nectere moliretur: cæterum sibi exploratum esse, ipsum Regem aliorum potius iniqua suggerentium malitia, quam culpa sua Andreæ episcopo negotium exhibuisse, cum a pluribus nunciis ac præsertim a Gregorio Crescentio S. Theodori diacono Cardinali in illo regno legationis munere perfuncto accepisset illum, uti Regem deceret, mansuetum ac benevolum erga ecclesiam animum gerere. Hujusmodi blanditiis Pontifex summa prudentia Christia-

XXXVII Bohem Rex erepias Vratisl. ep. aurifodinas restituere jussus.

(f) Ep. 220.

(g) Lib. 9. ep. 25.

ftianos principes intra æquitatis fines tenere consuevit.

Rex Sueciæ admonitus ne ecclesiasticos opprimat.
(a) Lib. 9. ep. 308. 309.

Præterea Honorius Sueciæ Regem etiam etque etiam rogat, hortaturque, ne ecclesiasticis viris molestiam creet (a): *Significantibus regni tui episcopis, presbyteris, & aliis clericis intelleximus, quod tu eosdem presbyteros, & clericos expeditionum tuarum angariis, & aliis sæcularibus exactionibus aggravas, & molestas, & contra divina, & humana statuta in sæculari compellis judicio respondere. Cum autem hæc salutis tibi pariant detrimentum, & nos quo sincerius te diligimus, eo libentius revocare te ab hujusmodi cupiamus, serenitatem regiam rogamus, monemus, & exhortamur attente, quatenus ne contra te iram ejus qui transfert regna, & spiritum aufert principum, provocari contingat, ab his taliter conquiescas, quod & divinam exinde evitare possis offensam, & nos contra personam tuam, tanquam velis in ecclesiasticarum personarum delectari gravamine, non possimus quod te gravare debeat, cogitare. Dat. Later. x. kal. mart. anno* VIII.

XXXVIII. Guill. ep. Mutin in septent. plagas pro evang. disseminando legatus mittitur.
(b) Lib. 9. ep. 329.

Hoc anno exeunte Honorius Guillelmum episcopum Mutinensem summæ probitatis virum in boreales plagas legati dignitate auctum misit, ut Livoniæ Prussiæque regiones evangelii jacto semine excoleret: *Ecce* (b) *ad evangelizandum in partibus illis*, Livoniæ scilicet ac Prussiæ, quarum paulo ante Pontifex meminerat, *eligimus venerabilem fratrem nostrum Guillelmum Mutinensem episcopum, vel potius nobis quasi dicentibus, quem mittemus, & quis ibit nobis, idem cum Isaia obtulit se mittendum, qui honestate vitæ, conversatione religionis, & eruditione scientiæ præditus, nec ignorans, quod nullum Deo sacrificium sit acceptius, quam lucrum quærere animarum, totum ad id se totaliter impendit, exemplum bonorum operum ponendo se ipsum, prout non tam argumentis probabilibus, quam experimentis evidentibus clarius luce patet. Quare commisso sibi plene legationis officio, tam in prædictis regionibus, quam in Holzeten. Hestonia, Semagallia, Samblandia, Curlandia, Vvirlandia, & in insulis Galandiæ, Burgundomlinæ, Rivæ, Gotblandiæ, ipsum ad partes illas providimus destinandum, firmam spem, fiduciamque tenentes, quod tanto quæ Christi sunt, ipso propitio aget felicius, quanto propria minus quæret; eove facilius diffusa in labiis suis gratia optatum consequetur effectum, quo solet quod prædicat perfectius opere adimplere, &c.* Monet earum regionum præsules ac populos legatum debitis officiis, honore, ac benevolentia prosequentur. *Dat. Later.* II. *kal. januar. pont. nostri anno* IX. Antea vero cum Livoniensis episcopus apud Apostolicam

Reprimit Honor. arch. Bremens. Livoniæ ep. sibi subiicere meditantem.

sedem questus esset injurias sibi ab archiepisc. Bremensi & canonicorum illius ecclesiæ collegio illatas, qui Livoniensem ecclesiam suæ metropolitano jure subiicere conabatur, Honorius cœptis eos absistere jussit (c).

(c) Lib. 8. ep. 139.

XXXIX. Cum porro apostolici sit muneris fidem non modo apud barbaras nationes nondum Christiana religione imbutas disseminare, verum etiam omni opera & studio incumbere, ne quæ olim evangelice luce collustratæ fuere, hæresibus inficiantur, non ad inferendum solum Curlandiæ, Gothlandiæ, aliisque septentrionalibus regionibus & insulis evangelium, sed ad Albigensem quoque impietatem extinguendam, quæ Narbonensem Galliam corruperat, desudavit Honorius, atque adeo Galliarum Regem Ludovicum adversus Raymundum Albigensis hæresis nota deformatum, reique catholicæ hostem infestissimum concitare, atque ad ipsum armorum terrore ad officium revocandum incendere studuit. In suis enim literis ad eum de Portuensi episcopo demandato legationis munere datis, quibus significabat mitti ad conciliandas ipsum inter & Henricum Angliæ Regem inducias, quas nos supra retulimus, de re Albigensi, ad quam delendam mitteretur etiam legatus, hæc adiecit (d):

Excitat Reg. Franc. ad Raymund. ecclesiæ subiiciendum.

(d) Lib. 8. ep. 380.

XL. *Prædictum legatum ad te cum festinantia dirigentes, tuæ serenitatis devotionem, & magnificentiam rogamus, monemus, & obsecramus per aspersionem sanguinis Jesu Christi, qui pro te morti crucis tradidit semetipsum, quatenus, cum pro certo credatur, quod nobilis vir R... filius quondam R... comitis Tolosani magnitudinis tuæ potentiam adeo reformidat, quod si cognoverit te contra eam ex animo velle totis viribus tuis uti, eas expectare aliquatenus non audebit; sed mandatis ecclesiæ, quibus & utinam vera devotione, se offert parebit juxta tuæ beneplacitum voluntatis, ipsum regiis commonitionibus, & comminationibus efficaciter inducere studeas ad pacem cum Deo, & ejus Ecclesia faciendam, ita quod & terra purgetur hæreticis, & ecclesiis ac viris ecclesiasticis congrue satisfiat de damnis & injuriis hactenus irrogatis; & provideatur libertati ecclesiasticæ in futurum, & honori dilecti filii nobilis viri Almarici comitis Tolosani, qui sicut & claræ memoriæ pater ejus pro servitio Dei, & Apostolicæ sedis exposuit semetipsum: propter quod sibi nos possumus aliqua ratione deesse in ipsa pace, quantum fieri poterit, deferatur, quod super hoc inveneris, nobis celeriter rescripturus. Si enim hoc feceris, ut rerum dispendia taceamus, multis eris causa salutis animarum, & corporum; ac removendo impedimentum hujusmodi discordiæ, quod multum potest officere negotio Terræ*

san-

sanctæ, quasi inæstimabiliter ejusdem terræ subsidio providebis: nec ex hoc majores potes assequi titulos laudis, & gloriæ, quam si præfatum nobilem ad viam ab invio, & ad Apostolicæ sedis mandatum solo potentiæ tuæ terrore feceris sine bellico strepitu, & sanguinis effusione redire. Dat. Lat. II. *non. apr. anno* VIII.

XLI. Raymundus eccl. gratiam flagitat. Concilium ob id apud montem Pessulan. celebratum.

Raymundum Ludovici Francorum Regis potentiæ terrore perculsum ad flagitandam pontificiam clementiam, atque Ecclesiæ gratiam ambiendam adductum fuisse, indicant literæ Magalonensi episcopo datæ, quibus vetuit ne consortio fidelium restitueret, nisi ecclesiæ Magalonensi jura occupata restituisset. Ut vero archiepiscopus Narbonensis ex Honorii præscripto coacta synodo Raymundum, atque Albigenses alios receperit, qui jurati Romano Pontifici se dicto audientes fore promiserant, tradit gestorum Ludovici Regis scriptor hisce verbis (*a*): *Infra octavas assumptionis B. Mariæ apud montem Pessulanum* (fuisse istius urbis cives in Ap. clientelam susceptos ac Regi Ludovico commendatos ostendunt literæ (*b*) Honorii) *auctoritate apostolica concilium celebratur. Nam Honorius Papa Narbonensi archiepiscopo dederat in mandatis, quod ibi modum pacis, quam Raymundus comes Tolosanus & alii Albigenses sanctæ matri Ecclesiæ offerebant, audiret, & quod inde faceret, remandaret. Qui convocatis totius provinciæ episcopis & abbatibus, ac clericis universis, a comite Tolosano aliisque baronibus Juramenta recipit, quod terram securam, & obedientem Rom. Ecclesiæ redderent, & clericis redditus suos in integrum restaurarent, eisque pro damnis quindecim millia marcharum infra tres annos persolverent, & de hæreticis confessis, vel convictis justitiam facerent indilatam, ac pro posse suo per universam provinciam pravitatem hæreticam extirparent.* Hæc auctor atque ex ipso alii.

(*a*) Gest. Lud. an. 1224.

(*b*) Hon. l. 8. ep. 425.

Quibus legibus Raymundus in gratiam admissus.

XLII. Pro restituendo libertati Flandr. c. m. laborat. Hon.

Ut vero Pontifex Ludovicum Regem exasperavit ad severitatem, ut Raymundum ad Ecclesiæ obsequium infringeret, ita ad clementiam erga Belgii comitem, quem tenebat in vinculis adducere est conatus; qua de re hæc ad ipsum scripsit (*c*): *Intellecto quondam, quod inter claræ memoriæ Philippum patrem tuum, & nobilem virum comitem Flandren. convenerat, ut idem comes pro certa se redimeret pecuniæ quantitate, præstanda sibi nihilominus de terra Flandriæ quæ ad Dominium Regis spectat, ea quam posset impendere cautione; nos alterius compassi miseriæ, ac miseratione alterius delectati, eundem Regem nostris literis rogavimus attente, & monuimus, ut eundem comitem divinæ pietatis intuitu liberaret.* Eas dederat anno superiori v. id april. ut ex regesto pontificio constat (*d*): *Volentes quoque indemnitati Regiæ præcavere, ad postulationem ipsius comitis venerabilibus fratribus nostris Rhemensi archiepiscopo, & episcopo Silvanectensi nostris dedimus literis in mandatis, ut si prænominatus comes in Regem, vel prolem, seu terram suam, quod absit, insurgeret, nisi infra quadraginta dies, postquam esset monitus in regia curia, satisfactionem super hoc juxta parium suorum judicium exhiberet, eundem comitem excommunicationi, ac terram suam interdicto supponerent, donec ipse modo satisfaceret supradicto.*

(*c*) ib. ep. 403.

(*d*) Lib. 7. ep. 134.

XLIII.

Verum nequitia diaboli bonis actibus invidente, patre tuo sublato de medio, conventio incompleta remansit, & dicti comitis liberatio est hactenus præpedita: quia vero nimis inhumanum videtur dictum comitem ulterius captivitatis squalloribus macerari, celsitudinem tuam rogamus, monemus, & hortatur attente, quatenus prudenter attendens, quod misericordibus misericordiam Dominus pollicetur, & agnoscens, quod optimum vindictæ genus est, nolle punire cum possis, eo quod magnanimitatis est magnifice parcere, ad liberationem ipsius comitis cor tuum clementer inflectas, & ipsum redimi patiaris, &c. Significat Rhemensi arch. & Silv. episc. datam provinciam, ut comitem, si pacta quæ regio, & comitis sigillis fuerint munita, infregerit, censuris devinciant. *Dat. Lat.* x. *kal. maii anno* VIII. Quæ vero adversus Anglos hoc anno gesta a Ludovico, utque omnes terræ vectigales, quæ ad Garumnam excurrunt, in ipsius potestatem redactæ fuerint, superius a nobis dictum est; jam Anglicas res percurramus.

XLIV. Henricum Angl. Regem ad sectandas virtutes hortatur.

Miserat suos Henricus Rex ad Pontificem oratores, ut nonnulla cum ipso arcana agitarent consilia, opemque apostolicam flagitarent, quibus reditum parantibus Honorius literas (*e*) Henrico deferendas dedit, in quibus primum summa se lætitia perfusum testatur, quod ipse, ut oratores iidem sibi ac S. R. E. Cardinalibus retulerant, magna cum virtutis laude vitam duceret, ac veluti in primo efflorescentis ætatis vere, optimi principis fructus virili maturitate conditos polliceretur: populos suos beneficiis prosequatur, corrigat, regatque. Tum subdit Pontifex: *Illud autem nominatim tuæ suggerimus celsitudini, & consulimus bona fide, ut cum vassallis tuis non ponas hoc tempore rationes, nec eos super restitutione tuorum redditium scandalizes; sed hæc & alia, quæ possunt scandalum generare, prudenter in tempus differas opportunum.* Verum Henricus parentis optimi dicto minime audiens fuit, qui post hæc arma, non sine graviore ingrati animi nota, in Fulchesium Breantem virum nobilem, de se regnoque suo optime meritum, arma ce-

(*e*) Lib. 8. ep. 316.

Monet ut tempori serviat.

Henricus consilia Pontificis respuit. Fulchesium comitem bello petit.

ceperat, ejusque castrum obsederat: quo nomine ipsum Pootifex gravissima oratione perstringit.

XLV. Belfordium obsidet.

Ecce, sicut dolentes audivimus, spretis monitionibus nostris contra nobilem virum Fulchesium de Breaute, qui pro patre tuo, ac pro te ipso se, ac sua tempore necessitatis exposuit, arma inconsulte movisti, castrum de Belford, quod ipse pater tuus eidem fidelitatis suæ constantia, & laboribus, ac expensis, quas subierat pro eodem inspectis, sibi sicut dicitur liberalitate regia, immo merita retributione donavit, hostiliter obsidendo, non advertens, neque considerans, quam indiscreta, ne insida dicamus, sunt eorum consilia, qui tibi suggerunt & suadent, ut hoc tempore, quo tibi arma inferuntur externa, tu inferas arma tuis, qui etiamsi te graviter offendissent, deberes tuas ad præsens dissimulare injurias, & ipsos regiis beneficiis reddere in tua, & regni tui defensione unanimes & concordes, & non incendere regnum ipsum intrinsecus, quod jam extrinsecus ardet. De Gallis loquitur, qui, ut diximus, plures ipsius cismarinas provincias subegerant. *Monemus igitur serenitatem tuam, & hortamur attente, &c.* inculcat ut fœdus cum illo ineat, ac pontificia consilia præferat. *Dat. Lat.*

Reprehenditur ab Hon. atque ad pacem sollicitatur.

XLVI. Objurgatur Cant. arch. in Fulchesium vibrasse anathema.

(a) Id. ib. ep. 14. 16.

Nec Regem modo, verum Stephanum etiam Cantuariensem archiepiscopum arguit (a) Honorius ab Regis causa stare, atque adeo una cum episcopis aliis Fulchesium ejusque partium studiosos cœtu fidelium abegisse & in aciem adversus ipsum descendentibus peccatorum indulgentias largiri tentasse, cum potius Regem ab inferendo suis bello avertere debuisset, dum exteri ejus fines invaderent: det itaque operam, uti Rex ab inceptis desistat, latamque in memoratum Fulchesium (quem Parisius in eum invectus, Fulchasium vocat) censuram ecclesiasticam, abjecta omni cunctatione, rescindat.

(b) Ib. ep. 853. S. Bruni reliquiæ in loco honorificentiore repositæ.

Antea vero Honorius eidem archiepiscopo atque archidiacono Cantuariensibus provinciam dedit, (b) ut abbati conventuique de Dorilchecestrie corporis S. Bruni episcopi in digniorem locum transferendi potestatem facerent, qui Brunus ab altero olim Honorio Romano Pontifice in Angliam missus, Regem ab idolorum cultu ad Christi fidem traduxerat, ac virtutibus miraculisque clarus ibi felicissime qoieverat.

XLVII. De Guilelmo SS. albo adscribendum agitatum.

Illustrabatur etiam Anglia B. Guillelmi miraculis, ob quorum famam de illis diligentissime inquiri jussum fuerat, perlatisque ad Apostolicam sedem publicis tabulis, in quas testium dicta de rebus admirandis B. Guillelmi jussu suo illata fuerant, cum nonnulla desiderarentur, novum examen, datis ad episcopum Elyensem, duosque diœcesis Eboracensis abbates literis (c), instituendum decrevit Honorius: *Præsentatam nobis per dilectos filios S... archidiaconum & E. Bernardi canonicum Eboracensem, & L. & L. procuratores venerabilis fratris nostri archiepiscopi, & capituli Eboracen. relationem inquisitionis facta a vobis de mandato nostro super miraculis B. Guillelmi, perspeximus diligenter. Sed licet apud vos multa, & magna miracula sint forte probata, nequaquam tamen apud nos super iis plene potuit ex vestra relatione constare, cum in ea nequaquam dicta testium sint expressa, per quæ nobis veritatis posset fieri certitudo, quamvis in relatione contineatur eadem, quod per tales, & tales, talia, & talia miracula sint probata. Ut igitur, quod in hoc negligenter omissum est, per subsequentem diligentiam emendetur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vel dicta testium receptorum sub vestris sigillis per fideles nuntios ad nostram præsentiam destinetis, vel inquisitionem solemnem iterum facientes, nobis plane, ac plenarie, quæ singuli testium disposuerint, rescribatis. Dat. Later. III. idus april. pont. nostri anno VIII.* Eademque sententia ad archiepiscopum Eboracensem & capitulum apostolicæ literæ exaratæ sunt (d). Hæc præterire noluimus, ut videat lector quantam in hujusmodi rebus maturitatem consilii Romani Pontifices adhibere consueverint. Utque similia adjungamus, Honorius ejusdem anni non. decembris archiepiscopum decanum atque ecclesiæ Rhotomagensis præfectum ærarii de factis moribusque viri Dei Laurentii archiepiscopi Dublinensis publica testimonia accipere jussit (e).

(c) Ep. 402.

Quanta prudentia de SS. miraculis inquirat ecclesia.

(d) Reg. post eand. ep.

De Laurentio arch. Dublin. sanctis annumerando quæstio instituta.

(e) Lib. 9. ep. 95.

XLVIII.

(f) Matt. Par. hist. Angl. an. 1224

Episcopi hoc anno ab Hon. sacris pont. initiati.

Eodem anno, inquit Parisius, (f) *consecrantur in episcopos magister Alexander de Stanenesby in Cestrensem Romæ a domino Papa Honorio die paschæ; Vuillelmus nepos Vuillelmi Bruere senioris in Oxoniensem; Radulphus de Neville in Cicestrensem a domino S.. Cantuariensi archiepiscopo.* Hæc ille; cum vero tradat de Cestrensi episcopo sacris pontificalibus in Urbe ab Rom. Pontifice initiato, illud quandoque animo obversatum est, num in pontificio regesto dum ad calcem octavi anni Honorii Papæ episcopi ab ipso consecrati recensentur, Cooventrensis loco Cestrensis legendus, ibi enim (nisi librarius erraverit) hæc inseruntur: *Istos dominus Papa consecravit hoc anno: Conventrensem episcopum, Viterbiensem episcopum, Esculanum episcopum, Pari-*

fien-

siensem episcopum, Mimatensem episcopum, Forosempronensem episcopum, Tridentinum episcopum, Firmanum episcopum, Lunensem episcopum. [1]

Per-

NOTÆ [1] IN fine anni hujus hanc periocham addunt annales contracti: *Hoc anno Benedicta Massa & Calaris toparchiam in Sardinia beneficentia Romana ecclesia acceptam solemni ritu retulit, qua de re edita sunt publica tabula III. nonas decemb. hujus anni consignata* (a). MANSI

(a) Ext. apud Hon. III. l.9. ep. 544.

I. Pervenimus ad annum Chisti millesimum ducentesimum vigesimum quintum tertia decima indictione, eum Honorius Papa in rei Hierosolymitanæ instaurandæ, depellendæ e tot Christianorum cervicibus Sarracenicæ servitutis, divinique cultus in Asia & Africa restituendi euris defixus suum in occidentales populos ac principes pium zelum transfundere, ac magis magisque accendere studuit: plures enim de ea te literas exarare, legationes decernere, crucesignatorum auxilia undique accersere, ac præsertim Fridericum Imperatorem Syriæ, subsidio iturum jurejurando, quod vidimus, interposito pollicitum, ad promissa perficienda hortari & impellere, atque adeo duos S. R. E. Cardinales, nimirum Pelagium Albanensem episcopum, & G.. S. Martini presbyterum Cardinalem ad ipsum mittere (a). Cujus legationis causas illustrat Richardus e S. Germano, Fridericum imminente die, qua in colloquio cum Pontifice Verulis habito in orientem expeditionem ducturum sacramento spoponderat, Joannem Regem Hierosolymitanum, qui in. Siciliam ex Syria trajecerat, misisse ad Honorium, ut ab eo profectionis tempus prorogandum efflagitaret, eorumque precibus Pontificem assensisse; ac duos misisse Cardinales, qui nonnullas leges proponerent Friderico, quas si violari contingeret, anathemate devinctum iri pronunciarent; eas vero a Friderico excogitatas oblatasque pontifici ostendunt apostolicæ literæ, quibus postquam suspensam ferendi ab ipso Terræ sanctæ auxilii omnium expectationem, delusas spes, jactatas in ipsum, atque Apostolicam sedem ob graviores moras voces improbas, exposuit subiicit:

(a) Hon. l. 9. ep. 370.

Joannes Rex Hier. in Sicil. traiicit. Mittitur a Frid. Imp. ad Hon.

II. Legati Card. ad Frid. missi ab Hon.

Ut ea, quæ in rescripto nobis exhibito continentur, efficaciter, si datum fuerit desuper, compleantur, prout ipse voluntarius obtulisti, & est a nobis, & nostris fratribus acceptatum, ecce venerabilem fratrem P.. Albanensem episcopum, & dilectum filium nostrum G.. tit. S. Martini presbyterum Card. viros utique probatæ virtutis, conspicuæ honestatis, & eminentis scientiæ, quos velut columnas erectas in domo Domini, & stellas in firmamento Ecclesiæ relucentes, nos & fratres nostri speciali prærogativa dilectionis, & gratiæ amplexamur, commisso eis plene legationis officio providimus ad tuam præsentiam destinandos, &c. Hortatur ut legatos humaniter excipiat, imperia iis commissa capessat, præteritæ negligentiæ notam ardenti conficiendæ tamdiu expectatæ expeditionis studio depellat; tum significat datam Cardinalibus provinciam, ut ipsum ad ea servanda, quæ in pontificio diplomate contenta erant, sacramento astringerent. *Datum Reate xv. kalen. aug. anno* ix.

III. Quod ad leges Friderico impositas attinet, afferuntur eæ a Richardo. Intra duorum annorum spatium mense augusto complendum copias in Terram sanctam ductaret: mille equites biennio in ejus subsidium sustineret: centum navium classem conflaret, quinquaginta triremes egregie instructas in ejus portubus teneret: interea duobus millibus equitum eorumque comitatui pro singulis equitibus tribus equis supputatis trajectum daret. Quas leges sibi impositas, atque adstante procerum corona perlectas servaturum se sacramento nuncupato spopondit, atque anathematis pœnas, ni faceret, incursurum admisit, Raynaldusque Spoleti dux jurejurando sese Friderici nomine devinxit; ac tunc Cardinales sacramento Verulis dato Imperatorem liberasse.

Quibus legibus prorogata profectionis dies Friderico.

IV. Adjectas alias leges fuisse ex Friderici literis ad Pontificem exaratis (b) constat, quas ad historiæ illustrandam veritatem afferendas censuimus, cum singula exactissime attingant.

Friderici de iis lit.

(b) Ext. apud Hon. l. 60. ep. 8. & in lib. cens. MS. Vat.

Fredericus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliæ.

Per præsens scriptum notum facimus universis, quod nos transibimus in subsidium Terræ sanctæ ab instanti augusto præsentis tertiædecimæ indictionis ad duos annos, & per biennium tenebimus ibi mille milites ad numerum; ita quod si aliquis de ipso numero statuto tempore deesse contigerit, in quinquaginta marchis argenti per annum defectum militis redimemus, pecuniam autem de hujusmodi redemptione collectam, nos, si ibi fuerimus, ad testimonium & consilium Regis & patriarchæ Hierosolymitanorum ac magistri domus Theutonicorum, & aliorum proborum hominum de terra ibidem ad servitium Jesu Christi expendemus in usus eosdem vel alios, ubi eis magis visum fuerit expedire. Quod si aliquo casu nos acciderit tunc abesse, memorata pecunia in prædictorum Regis, & patriarchæ, ac magistri domus S. Mariæ Theutonicorum manibus deponetur per ipsos in Terræ S. negotio expendenda. Passagium dabimus, si venerint in primo passagio, vel in duobus subsequentibus passagiis, duobus millibus militum, & familiis eorumdem, & pro milite tribus equis; ducemus nobiscum centum calandras, & tenebimus quinquaginta galeas similiter per totum biennium, si necesse fuerit, bona fide armatas. Quod si aliquo tempore illius biennii non esset necesse illas teneri,

vel si forsan non possent inveniri homines necessarii apparatus earundem, æstimabuntur fideliter sumptus illi, qui in eis tenendis necessarii haberentur, si tenerentur armatæ eo modo, quo debuissent armari, & tandem in pecunia numerata persolvemus in ipsius terræ negotio expendendam, eo modo per omnia, quo superius de quinquaginta marchis militum est expressum.

V. *Præterea deponemus in manibus prædictorum Regis, & patriarchæ, ac magistri, & fratrum domus Theutonicorum centum millia unciarum auri, vel æquivalentiam in argento iis terminis persolvenda: in instanti passagio augusti hujus tertiædecimæ indictionis viginti millia: sequenti passagio subsequentis augusti, ejusdem quartædecimæ indict. viginti millia: alia quadraginta millia in duobus subsequentibus passagiis martii, & augusti anni secundi; ita quod partes memoratæ pecuniæ persolutæ per terminos antedictos ultra mare in singulis passagiis deportentur. Si vero in aliquo termino plus solverimus, quam superius est expressum tantum minus persolvere tenebimur passagio subsequenti.*

VI. *Quando autem nos in fine biennii ad passagium assignatum transfretare continget, reddentur nobis dicta centum millia unciarum ad expendendum in servitio Dei, & Terræ sanctæ. Et si nos, quod Deus avertat, in terra illa vel citra ante passagium memoratum obire contigerit, vel alias quacunque de causa forsitan non transiverimus, Rex & patriarcha, & magister domus Theutonicorum prædicti ad laudem, & consilium magistrorum Hospitalis, & Templi, ac aliorum proborum hominum de terra expendent eandem pecuniam bona fide, sicut melius viderint expedire utilitati Terræ sanctæ, in servitio Jesu Christi, & terræ, pro salute animæ nostræ, & antecessorum nostrorum. Si vero, quod absit, infrascriptum terminum passagio assignatum quidquam humanitus de nobis acciderit, vel si aliquid, vel aliqua forte defecerint de iis, quæ superius expressa sunt & promissa, regnum nostrum Siciliæ remanebit ad omnia obligatum; ita quod quicumque illud tenebit, ea integre tenebitur adimplere.*

VII. *Nos autem personaliter juravimus, quod transibimus ultra mare in subsidium Terræ sanctæ in passagio suprascripto, & Raynaldum natum quondam ducis Spoleti jurare fecimus in anima nostra, nos firmiter, & fideliter servaturos reliqua omnia sicut superius sunt expressa, & prædicta omnia observabimus bona fide, lata ex nunc excommunicationis sententia, in quam incidemus, si non transfretaverimus in passagio suprascripto, vel non duxerimus, vel tenuerimus nobiscum mille milites, vel non miserimus præscriptam pecuniam, sicut superius est expressum. Si autem defecerimus in aliquibus, vel in aliquo cæterorum, Ecclesia Rom. sententiabit in nos, & in terram nostram de spontaneo, & jam præstito consensu nostro. Quod si in alicujus termini solutione defecerimus, lata sententia teneamur astricti; ita quod, si post terminum elapsum per testimoniales literas illorum, qui pro Rege ac patriarcha, & magistro Hospitalis Theutonicorum ad recipiendum statutis terminis ipsam pecuniam statuentur, Ecclesiæ Romanæ constiterit, nos de hujusmodi satisfecisse defectu, statim super illo articulo absolvemur, nec super aliis occasione illius sententiæ gravabimur ullo modo. Ad hujus autem rei majorem evidentiam præsens scriptum fieri fecimus & bulla aurea nostro typario impressa jussimus insigniri. Dat. apud S. Germanum anno dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo vigesimo quinto mense julii tertiædecimæ indictionis.* Hactenus Fridericus, qui hæc promissa insigni postea perfidia infregit, & quæ devoverat Christo arma non in Sarracenos, sed in Christi vicarium vertit; sed de his suo loco.

VIII. Interea Honorius omni opera ac studio contendit, ut occidentis populos ad sequenda Imperatoris signa excitaret. Atque in primis, ut e Gallia atque Anglia auxilia elici possent, nihil prætermisit, quo pacem vel inducias Henricum inter ac Ludovicum Reges conciliaret, de quibus iterum inferius. Conjunxit etiam suam industriam patriarcha Hierosolymitanus, quem Honorius pluribus commendavit (a) literis, ornavitque prærogativæ illius dignitate, ut in alienis provinciis pallio uteretur; profectusque in Gallias egregium zelum in concitandis ad induenda arma juventutis Gallicæ animis explicuit. Nec ille modo verum alii quoque summam diligentiam adhibuere, ut milites ad sacram expeditionem obeundam compararent, quod inter alios Conradus Card. episcopus Portuensis Apostolicæ sedis in Germania legatus egregie præstitit. De quo hæc apud Henricum Steronem (b): *Conradus Card. Portuensis episcopus Romanæ sedis legatus per se & per plures cooperatores verbum crucis per totum Alemanniam prædicavit, & quamplures cruce signati sunt.* Quibus adiicit Eluvangensis chronici auctor, sacrum bellum infidelibus inferendum Christianis omnibus pro concione propositum, ac denunciatum innumeraque hominum millia conscripta fuisse.

Patriarch. Hier. ad Gallos proficiscitur, ut ipsos ad sacrum bellum exci-tet.

(a) Hon. l. 9. ep. 319. 320. 321. 363.

Conradus Port. ep. Germanos ad illud inflammat.

(b) Stero in annal. an. 1225. apud Canis. ant. lect. to. 1.

IX. Non instaurandis modo Syriacis rebus verum etiam fulciendo Constantinopolitano Imperio desudatum ab Honorio est. Guillelmum enim Montisferrati comitem strenuum virum una cum Nicolao episcopo Reginensi A. S. L. cum magna ac de-

Marchio Montisf. auxilia Imp. Const. adducit.

lecta

lecta militum manu Latinis subsidio misit, eaque de re tum ad Robertum Imp. (*a*) tum ad ejus principes (*b*), quos ad signa cum Græcis schismaticis, ac nostrorum infestissimis hostibus, summa vi conferenda adhortatur; tum etiam ad archiepiscopos (*c*), cæterosque orientalis Imperii præsules, quos ob amissam Thessalonicam mœrentes atque afflictos bono animo jubet esse, literas dedit. Verum generosi illius principis consilia mors oppressit, quam Richardus (*d*) in hunc annum confert: *Mense*, inquit, *septembri marchio Montisferrati in Romania naturali morte defunctus est.*

(a) Ep. 218.
(b) Ep. 253.
(c) Ep. 295. 306.
(d) Rich. a S. Germ. hoc anno.

Morbo opprimitur.

Eodem anno Reginam ac nobiles Cyprios ad servanda pacis fœdera, inter eos & archiepiscopum Nicosiensem ejusque suffraganeos sancita, atque ab Apostolica sede firmata, Honorius (*e*) cohortatus est atque ad inquisitionem ipsius archiepiscopi rejecit (*f*) matrimonii causam inter Reginam, & Boemundum comitis Tripolitani filium quarto consanguinitatis gradu conjunctos ineundi.

(e) Hon. l. 9. ep. 212.
(f) Ib. ep 43.

X.
Frideric. comes in Engelb. arch. Colon. conjurat.

Dum hæc ad orientales regiones pertinentia decernit Pontifex, atrox horrendumque facinus patravit in Germania Fridericus comes Isembergensis, omnium mortalium flagitiosissimus, qui S. Engelbertum archiepiscopum Coloniensem cognatum suum, a quo paterna charitate peramanter corripiebatur, inaudito crudelitatis genere neci tradidit, ut Albertus Stadensis (*g*), & Godefridus (*h*) ejus temporis auctores scriptis commendarunt; cæteris vero fusius Cæsarius hæc est prosecutus, qui ea tempestate florebat, quique jussu Henrici archiepiscopi Coloniensis Engelberto suffecti præclaras illius res gestas (*i*) literis mandavit. Cæsarius igitur Fridericum ecclesiæ Coloniensis canonicum, ut fratri sine liberis demortuo succederet, canonicatu clericalique rejecto habitu militem factum ait: ecclesiæ Essendiensis advocationis, quod dicebant, munere suscepto, adeo ab religione officii discessisse, ut prædatoris, ac tyranni, quam defensoris nomine dignior haberetur: ecclesiæ bona diripuisse, subjectos eidem injustis oneribus oppressisse, sanctissimi denique episcopi monita inique ferentem, in necem ejus conspirasse. Engelbertum interea morti proximum, quam Deus compluribus piissimis viris diversis præsagiis significarat, totius anteactæ vitæ noxas per sacram confessionem expiasse. At præstat memoratu digna e Cæsario (*k*) decerpta in hunc locum referre.

(g) Stad. in chron. an. 1225.
(h) Godef. in annal. eod. ann. & alii.
(i) Ext. apud Sur. t. 5. die 7. nov.

Pluribus viris piis mors S. arch. divinitus ostensa.
(k) Cæs. l. 2. c. 3. & c.

XI.
Quam benigne cum inimicis se gesserit.

Dominus episcopus literas indices mortis suæ accepit, quas cum legisset, in ignem mittens pedibus conculcavit, ne discordiæ seminarium fierent inter ipsum & cognatum suum comitem Fridericum. Recitavit tamen eas episcopo Mindensi, qui præsens erat, cui cum diceret ille: Cave tibi domine propter Deum non solum tua causa, sed etiam pro utilitate ecclesiæ nostræ, & totius terræ salute; respondit ille: Angustiæ mihi sunt undique, & quid mihi faciendum Dominus novit, prorsus ignoro. Væ mihi si tacuero: si autem eis proposuero, dicent, immo amici, & cognatis de me conquerentur, quod parricidii crimen eis impingam. Non solum de Friderico, sed etiam de Godefrido, & VVillelmo fratribus ejus suspicio fuit, & adjecit: Ego ab hac hora corpus, & animam meam divinæ committo providentiæ. Subinde vero ad templum quoddam sacrandum cum procederet Engelbertus, amicitiam cum eo simulare Fridericus aliter, atque animo gerebat, parare insidias, itineris socium sese illi addere, postremo ut jam agendæ rei tempus appetere visum est, sociis parricidii, atque ministris admonitis, impetum facere in sanctum episcopum, qui adeo ab illis crudeliter est confossus atque laniatus, ut nulla in corpore pars ad excipiendum novum vulnus integra superesset. Hæc pluribus Cæsarius, qui de martyrii tempore subdit: *Passus est autem beatus martyr anno gratiæ millesimo ducentesimo vigesimo quinto, mensis novembris die septimo, anno pontificatus sui decimo, sub Honorio Papa III. imperante Friderico II.*

Martyrii illius genus.

XII.

Ipsum porro Engelbertum cœlesti gloria potiri, qui pro Ecclesia defendenda sævissime trucidatus fuerat, plura miracula declararunt, quæ ab eodem auctore enarrata, sed in primis præclarum visum, septimo a martyrii die sacerdoti nomine Ludovico canonico regulari, viro probo, rem divinam pro ejus anima facienti objectum, quod auctur memoratus hisce verbis monumentis commendavit (*l*): *Cum dictis secretis post Sanctus, canonem inchoaret, ecce sanctum episcopum pontificalibus indutum vultu hilari sacro altari adstare videt: & cum crucis signa exprimeret super panem, & calicem, beatus pontifex per totum canonem sacerdoti se conformans eodem modo, & iisdem vicibus sancta consignavit dexteram elevans. Cum autem ventum esset ad eum locum, ubi defuncti nominantur, & eum sacerdos nominasset, expleto sacramento ait illi episcopus: Frater non est necesse, ut inter mortuos me nomines, sum enim cum Deo, & choro martyrum gaudio fruor ineffabili, & adjecit: Noveris pro certo quod omnes illi, qui me occiderunt, vel quorum consilio occisus sum, male peribunt, idque citius quam credi possit. His dictis disparuit. Ludovicus vero missa completa, omnibus quæ viderat, indicavit, testem Deum adhibens ita se habere.*

(l) Cæs. l. 2. c. 10.
Cœleste de illius felicitate objectum visum.

XIII. (a) Caes. loc. cit. c. 21. Bonnensis praep. in arch. Colon. illi succedit.

Interea Henricus (a) Bonnensis præpositus post nonam diem, qua martyr occubuit, archiepiscopus Coloniensis creatur: quo in episcopali sede, uti mos erat, considente, Engelberti ministri ejus interulam tespersam sanguine in sinum novi episcopi conjecere, domini injurias, necemque crudelissimam flebilibus vocibus questi, Henricum ipsum oravere ne inultam tanti præsulis mortem pateretur: illum vero mox jurejurando interposito sese alligasse ferunt, innoxii sanguinis fusi ultorem se futurum: quid vero electus archiepiscopus sine mora gesserit, ut primum Henricum Regem, inde vero Conradum episcopum Portuensem Apostolicæ sedis legatum, in Fridericum cædis auctorem, aliosque interfectores incitaret, quo mortalium flagitiosissimi supplicium orbi exemplo esset, memoratus auctor enarrat.

XIV. (b) Caes. ib. c. 13. Allatum martyris corpus coram Henrico Rom. Rege ad vind. poscendam.

Ascendens inde, nimirum Colonien. Agrippina, ubi archiepiscopus renunciatus fuerat, (b) *Francofurtum ad colloquium Regis electus episcopus corpus martyris duobus abbatibus ordinis Cisterciensis deferendum commisit, puta Godefrido abbati Mnatensi & Henrico abbati vallis S. Petri: cumque præsentatum esset corpus Regi, atque principibus, & cum eo mortis ejus insignia interula, atploit, & pilens eis, qui corpus præcedebant, districtis gladiis, ut habent legum jura, contra Fridericum latronem vociferantibus, turbatus est Rex & omnes, qui cum illo erant, maxime autem Rex puer, qui perinde, ut lugere solet filius patrem, & puer tutorem suum, extinctum planxit episcopum: proscriptionem vero Friderici in celebri conventu Norembergensi factam renovavit, &c.* Addit auctor plures pœnas in parricidas statutas fuisse, & Conradum legatum magnam præsulum multitudinem ad concilium evocasse, Engelbertum ob defensa Ecclesiæ jura cæsum martyrem prædicasse; Fridericum vero anathemate defixisse: tum etiam Leodii aliud indixisse concilium, in quo cum Friderici fratres episcopi in gravissimam criminis consortii suspicionem adducti purgare se ex legibus canonicis non possent, ad Rom. Pontificem a legato missi fuere. [r]

Conradus leg. Ap. in cædis auctores concilium celebrat. Defigit ipsos anathemate.

XV. (c) Godef. in annal. hoc anno. (d) Cent. 13. c. 20. col. 1046. 1047. Aliæ in eosdem statutæ pœnæ.

Agunt etiam his de rebus Godefridus (c) ac recentiores, quos supervacaneum ducimus singulos recensere. In iis quoque sunt novatores, (d) qui etiam Engelbertum innumeris post obitum miraculis inclaruisse referunt, qui tamen in eo errant, dum tradunt Fridericum comitem cædis architectum, martyris fratris filium fuisse. Ut vero Fridericus meritas pœnas dederit, ejusque fratres episcopi Romam ad Pontificem, uti diximus, missi honorum gradu dejecti fuerint, insequenti anno dicetur. Illud interim non præterimus, Honorium, quod refert Cæsarius, tristi nuncio de cæde archiepiscopi accepto valde commotum, flentemque asseruisse, illum plures Germaniæ principes Apostolicam sedem incusso metu revereri coegisse, ac propter reverentiam summi Pontificis interfectum fuisse, quod Rom. Ecclesia profitetur, dum anniversariam martyris memoriam hisce verbis prosecuta est, ac veneratur (e): *Coloniæ S. Engelberti episcopi, qui pro defensione ecclesiasticæ libertatis, & Rom. Ecclesiæ obedientia martyrium subire non dubitavit.* Cum vero proposita sint omnibus in Romano martyrologio, mirum cuiquam videri posset, Surium martyris gesta ex Cæsario redditurum, eum necdum inter sanctos, quod ipse auctor sciat, relatum esse affirmare.

(e) Martyr. Rom. die 7. nov.

XVI. (f) Hon. l. 9. ep. 252. (g) Ib. ep. 249. (h) Ep. 250. (i) Ep. 293.

Cæterum hoc ipso anno aprilis initio Honorius Papa literas ad Engelbertum archiepiscopum (f) miserat ipsi cum prædicto Portuensi A. S. L. communes de electione magistri Oliverii Padeburnensis episcopi, quem etiam epistolia ad ipsum (g) aliosque (h) exaratis auctoritate sua munivit. Præterea ad legatum eundem scripsit, (i) de nonnullis idolorum cultoribus, qui in Magdeburgensi aliisque provinciis in castra fidei Christianæ se recepturi erant, ni avaritia quorumdam ecclesiasticorum

NOTÆ [r] CAusam necis S. Engelberto Coloniensi illatæ geminis in conciliis agitatam merito agnoscit hic Annalista, qui & conciliorum certa loca dasignans alterum Moguntiæ, aliud vero Leodii coactum definit. Addendum tamen fuerat Leodiensa illud concilium in anni sequentis exordium transferendum esse. Quod enim tunc in Germania scribebatur chronicon B. Emonis & Meconis abbatum Verumensium, qui locus est haud procul a Groninga ubi celebris Præmonstratensium abbatia, narrat Leodiense concilium indictum fuisse ad diem festam Purificationis B. M. V. anni, quantum ex ipso deducitur 1226. Plura vero ibi de rebus ibi gestis quoad causam accusationis in episcopos Osnaburgensem & Monasteriensem intentatam occurrunt alio frustra quærenda. Addidisse hæc juvabit historiæ conciliorum illorum ab iis qui forte novam conciliorum aditionem vel supplementum daturi sunt. Meminisse hic oportet utrumque episcopum mox a concilio Leodiensi damnatum appellationem ad Honorium pontificem interposuisse; a quo ambo ut *innotuit rumor* ait Chronista depositionis sententiam tulerunt. Verum non diu post *Monasteriensis defunctus est*, Osnaburgensis *gratiam domini papæ invenit*. Chronicon istud una cum aliis sacræ antiquitatis monumentis Strivagii in Lotharingia anno 1725. vulgavit P. Carolus Ludovicus Hugo ordinis Præmonstratensis Strivagii abbas. MANSI

clesiæ præsulum, de decimis cum Christi fidelibus certantium, obsisteret: eorum cupiditati frænum iniiceret modumque poneret, ac miseris fidei lumine adhuc destitutis opem explicaret.

Religio Christ. in Livonia efflorescit. (a) Lib. 10. ep. 125.

Verum longe felicius per id tempus in Livoniæ regionibus religio effloruit, in quibus Christianæ fidei cultus adeo auctus, & amplificatus est, ut Pontifex de nova ibi metropolitana sede instituenda cogitarit, perque literas egerit, (a) cum Guilelmo episc. Mutinensi A. S. L. quem id præstare jussit, quod in sacram rem utilius videretur, seque de tota re faceret certiorem. Adscripta est hujusmodi literis dies IIII. kal. decemb. ante vero III. non. febr. cunctos Livones, ac Prutenos ad fidem Christi traductos traducendosve in tutelam sedis Apostolicæ receperat.

A. S. L. in ea amplificanda studium. (b) Lib. 9. ep. 130.

(b) Cum porro de nova hac erigenda sede mentio inciderit, addendum videtur Eberardum archiepiscopum Salisburgensem postquam episcopatum Chunensem in diœcesi sua condi ab Innocentio III. Inde vero Segoviensem ab Honorio impetrasset, tertium adhuc in ecclesia S. Andreæ Laventensi adiici ab eodem Honorio iterum ac sæpius suppliciter postulasse, quod id gregi suo usui esse videretur, præsertim cum ipse vix toti suæ diœcesi obeundæ consulendæque sufficere posset; cujus precibus rationibusque permotus Pontifex ipsi morem gerere decrevit. Verum ne quid aliis ecclesiis detraheretur, rem ad episcopum Frisingensem ac duos abbates rejecit (c).

(c) Ib. ep. 380.

XVII. Lund. arch. de nonnullis dubiis sedem Ap. consulit. (d) Lib. 10. ep. 16.

Per id tempus archiepisc. Lundensis de sacris quibusdam cæremoniis, quarum major pars ad missæ augustum sacrificium spectabat, Rom. Pontificem consuluit, idque responsi ab eo retulit (d).

Archiep. Lundensi.

Tua nos duxit fraternitas consulendos, ut cum quidam presbyteri, celebrantes missarum solemnia, ponant hostiam ante calicem quidam in sinistro latere calicis, & quidam levent calicem corporali contectum, deponantque dum signant, & iterum levent tectum; quidam vero discoopertum levent, & una manu tenentes elevatum altera manu signent, quidamque de tribus partibus, quæ fiunt ex hostia, duas super patenam ponant, & quidam illas tenentes in manu communicent, super calicem illas nequaquam in patena ponentes, quid tibi sit in hujusmodi varietate tenendum. Ad quod potest non incongrue responderi verbis Nicolai *Papæ dicentis: Nihil obsint saluti credentium diversæ pro loco, & tempore consuetudines, dummodo illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua eis debeat obviari. Quid autem in iis Romana servet Ecclesia, & ipse forsitan recolis, qui eam aliquando adivisti, & latores præsentium, qui nuper ejus consuetudinem in hac parte viderunt, & notaverunt, ut credimus, diligenter tibi referre poterunt viva voce. Ad aliam vero consultationem tuam breviter respondemus, quod monachus aliquem sacrum ordinem in apostasia recipiens, quantumlibet suo fuerit reconciliatus abbati, & receperit pœnitentiam, absque tamen dispensatione Rom. Pontificis ministrare non potest in ordine sic suscepto. Inquisitioni quoque tertiæ respondemus, quod tam in tua, quam in aliena diœcesi potes absque pallio, & sandaliis celebrare, cum etiam in tua diœcesi non semper debeas celebrare cum pallio, sed diebus illis dumtaxat, qui in ecclesiæ tuæ privilegiis sunt expressi, sicque soluta est quarta etiam quæstio, qua quæsisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare. Datum Reate III. idus aug.*

Data illi ab Hon. responsa.

XVIII. Ericus Rex Sueciæ in client. ap. susceptus. (e) Lib. 10. ep. 23.

Duobus, antequam hæc scriberet, diebus Pontifex Ericum Sueciæ Regem ob eximium ipsius in sedem Apostolicam studium in clientelam acceperat, qua de re hæc ad Regem ab Honorio exarata (e): *Tuæ sublimitatis devotio promeretur, ut ad tuam, & regni tui tranquillitatem, & pacem paternæ sollicitudinis studio intendamus. Hinc est, quod personam tuam cum regno, & omnibus tuis honoribus, & justitiis sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti patrocinio communimus, districtius inhibentes, ne quis honores tuos, ac jura præsumat invadere, aut quomodolibet temere perturbare.* Hæc Pontifex. Qui ut benevolentiam in Sueco Rege suæ fidei committendo exhibuit, ita in defendendo finitimo Daniæ Rege in clientelam apostolicam accepto, atque e servitute in libertatem vindicando constantiam explicuit, quem hoc anno e vinculis emissum fuisse docent Stadensis (f), & Godefridus (g); tum sequenti anno scriptæ ab Honorio literæ indicant, quibus Pontifex obsides relaxari, ac pecunias pro eo redimendo datas restitui religiosissime Imperavit. Sed de his iterum anno sequenti.

Vvaldem. Rex Daniæ libertati restitutus.

(f) Stad. in chron. (g) Godef. in annal.

XIX. A cœptis Andr. abducere nititur. Honor.

Non minus vero operæ ab eodem collocatum est, ut equites Theutonicos sedis Apostolicæ tutelæ commendatos tueretur. Opprimebat ipsos Ungariæ Rex, atque Bozæ regione, quam antea ipsis tribuerat armorum potentia exturbare moliebatur: infestum itaque iis principem præteritam liberalitatem damnantem a cœptis hisce literis revocare est conatus: (h) *In tuis privilegiis perspeximus contineri, quod terram Bozæ, ac ultra montes nivium fratribus domus Theutonicorum regia liberalitate donasti, unde terram ipsam sub Apostolicæ sedis protectione suscepimus, & libertate donavimus speciali, adeo ut apostolico privilegio statuerimus eam nulli, nisi Pontifici subjacere, quatenus*

(h) Lib. 9. ep. 358.

tenus eadem colonis citius impleretur, tuumque meritum eo altius surgeret, quo donum tuum Terræ sanctæ uberius proveniret. Et infra, ubi exposuit, quam graves injurias, ac damna nefariis obtrectatorum vocibus subornatus inflixisset, religiosis equitibus Theutonicis, atque ab iis, quæ antea in eos divini amoris intuitu contulerat, extorquere minis ac terrore esset conatus; adiicit.

XX. *Profecto non deberes sic persequi dona tua, quinimo terram ipsam, quasi plantam tuam beneficiis rigare continuus, & non hujusmodi oppressionibus, & injuriis tuæ liberalitatis meritum apud Deum, & homines denigrare: quanquam hæc nequaquam clementiæ tuæ imputanda credamus, sed potius pravis suggestionibus malignorum, qui videntes præfatam terram per immensum fratrum dictorum studium profecisse, ad ejus cupidinem venenosis suasionibus te accendunt, non attendentes quod nihil veraciter retinetur, nisi quod pia liberalitate donatur. Magna quidem sunt, quæ dedisti fratribus antedictis, sed certe, si devota meditatione pensaveris quam multa & magna tibi contulit divinæ immensitas largitatis, non magna reputabis, quæ pie pro ejus honore, ac amore dedisti, sed potius cogitabis te nunquam posse digna Domino retribuere pro omnibus, quæ retribuit ipse tibi. Cogitabis etiam, quia cum scriptum sit, quod sua defunctos opera subsequuntur, ea sola quæ Domino dederis, tibi post vitæ præsentis exitum remanebunt, & sic non studebis, quæ Deo dedisti, minuere, sed augere, ac sequi doctrinam evangelicam suadentem, ut studeas in cœlo tibi thesaurizare thesauros, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. Rogamus igitur serenitatem tuam, monemus, & obsecramus in Domino Jesu Christo, quatenus hæc prudenter attendens, & præfatas literas nostras, secundum sanum intellectum superius expressum accipiens, dictos fratres super terra pie a te sibi donata de cætero non molestes; sed eam pacifice sibi dimittens, secundum limites in privilegio tuæ donationis expressos, prædicto castro eis libere restituto, & satisfaciens, ac satisfieri faciens de damnis, & injuriis per te, ac tuos eisdem hactenus irrogatis, sic eos cum in aliis justitiis suis, tum specialiter in prædicta terra regalis potentiæ brachio protegas, & defendas, quod in terra viventium gratam recipere debeas retributionem a Deo, qui nec bonum irremuneratum, nec malum aliquod deserit impunitum, &c.* Significat daturum se imperia, ut si quæ ipsi fuerint erepta, restituantur. *Dat. Tybure 11. id. jun.* Præbuit aversas aures pontificiis precibus Andreas, qui Theutonicos equites Boza, cujus partem armis ex infidelium manibus sibi armis pepererant, expulit: quem Honorius acrius aliis literis (a) urgere, ut ipsos restitueret. Quid vero actum, sequenti anno videbimus.

(a) Lib. 10. ep. 190.

Ut vero cætera ad Pannoniam spectantia prosequamur, taciti non prætermittimus, cum Rex idem archiepiscopo Colocensi largitus esset Bozne loca, quæ ab hæretica pravitate purgasset, rogatum Pontificem hujuscemodi regium beneficium in suo robore manere decrevisse (b): archiepiscopum vero ipsum laudibus extulisse, quod catholicæ fidei studio inflammatus ad hæreticos propulsandos sese accinxisset, rogavitque ipsum, & hortatus est, uti fortem animum gereret; denique auctoritate nova ad id in opus adducendum ornavit auxitque. At præstat hæc ab eodem Pontifice excipere: (c) *Gratum gerimus & acceptum, quod catholicæ fidei ductus amore, ad profligandos hæreticos de Bozna, Soy, & Vossora, ubi tanquam lamiæ nudatis mammis publice catulos suos lactant, ad exhortationem bonæ memoriæ magistri Aconcii subdiaconi, & capellani nostri A. S. L. & aliorum bonorum virorum te viriliter accinxisti. Super quo sinceritatis tuæ zelum dignis in Domino laudibus commendantes, & favore debito prosequentes, fraternitatem tuam rogamus, & monemus attentius, ac per apostolica scripta mandamus, quatenus de gratia nostra confisus, & auctoritate suffultus prosequaris ex animo causam Christi catholicæ puritatis, potenter persequens subversores, ita quod Deo ad gloriam, nobis ad gaudium, & tibi ad profectum proveniat salutarem. Ut autem injunctum tibi negotium perfectius exequi valeas in partibus illis, prædices verbum Crucis, fideles contra infideles efficaciter exhortando, &c. Dat. Tybure id. maii an. IX.*

XXI. Tradita Colocen. archiep. loca quæ in Bosnia hæreticis eriperet.

(b) Lib. 7. ep. 329. Excitatur ab Hon. arch. ad delendos hæret.

(c) Ep. 348.

Quæ porro causa Pontificem Tybur adduxerit, significat Richardus (d) e S. Germano, nimirum Parentium senatorem cæterosque Romanos proceres mota rebellione Honorium, ut ex urbe abscederet, compulisse: sed pacem urbi eodem anno restitutam postea addit, Parentio e magistratu discedente, atque in illius locum Angelo Benencasa subrogato. Tybure vero Honorium paulo post Reate se contulisse demonstrant literæ, (e) quas ad Belam Ungarici sceptri designatum successorem id. jul. exaravit, quibus ad vindicandum in suum splendorem Ungariæ regnum, bona regia ab Andrea ipsius parente jam ante abalienata apostolica auctoritate revocavit.

XXII. (d) Rich. e S. Germ. in chron.

(e) Hon. l. 9. ep. 385. Abalienata ab Andrea Rege revocantur.

Illustri viro Belæ juveni Regi.

Intellecto jam dudum, quod charissimus in Christo filius noster illustris Rex Ungariæ pater tuus alienationes quasdam fecerit in præjudicium regni sui, & contra Regis honorem, nos super hoc pater-

na

Sacramentum servandorum regn. jurium in regia inaugurationne datum cæteris derogat.

ex effectione consulere cupientes, eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes prædictas, non obstante juramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare; quia cum teneatur & in coronatione sua juraverit etiam jura regni sui, & honorem coronæ illibata servare, illicitum profecto fuit, si præstitit de non revocandis alienationibus hujusmodi juramentum, & propterea penitus non servandum. Quocirca serenitatem tuam monemus, & hortamur attente, quatenus in ea regni parte, quam ex ordinatione patris tui habes, alienationes easdem revocare procures, juramento de ipsis non revocandis a patre tuo, vel a te præstito non obstante: quin potius de juratione incauta condignam pœnitentiam agere non omittas. Datum Reate id. jul. pontif. nostri an. ix.

XXIII. S. Elis. Belæ sororis sævienie in German. fame liberalitas.

Explicabat ea tempestate egregia Christianæ in proximos charitatis exempla Belæ soror Elisabeth Lantgravii Thuringiæ uxor, quæ postea sanctorum albo adscripta est. Cum enim fames ingravesceret in Germania, illa præclaram cogendarum in cœlo divinarum opum occasionem aucupata, ac pauperis manum Christi gazophylacium arbitrata, terrenas quas possidebat opes in egenos effudit. Prosequitur fusius pia hujusmodi illius facinora vitæ auctor, e quo hæc tantum brevitatis studio decerpimus: (a) *Nongenti quotidie mendici sub oculis ejus alebantur, exceptis, quos per latissimam ditionis suæ provinciam pascebat absens, apud quos omnes tanta beneficia indefessæ humanitatis posuit, ut redditus frugesque locupletissimi principatus vehementer exantlaverit, distractis nonnunquam & corporis sui ornamentis, atque in pretia collectis, ne Christi membra fame tabescerent.* Nonnullisque interjectis, subdit idem auctor, Lantgravium sanctissimæ mulieris virum aliquot post menses ex Apulia reversum œconomorum querelas excepisse, causantium Elisabeth nimium in eleemosynas prodigere atque effundere; quibus ipse respondit, sinerent uxorem suam largitiones facere, modo arces sibi salvæ manerent: victum non defuturum, quandiu ipsa egenorum inopiam levasset. Porro dira fame annum hunc pressum luxisse, frugesque omnes corrupisse indicat Albertus Stadensis, (b) cum etiam a S. Engelberto archiepiscopo Coloniensi frumento in Maguntina provincia ingenti copia comparato, indeque navibus vecto indigentibus subventum, uti Cæsarius in ejus gestis prodit (c).

(a) Apud Sur. to. 6. die 19. nov. l. 1. 2.

Probantur a viro illius eleemosynæ.

(b) Stad. in chron. hoc ann.

(c) Apud Sur. to. 6. die 7. nov. l. 1. c. 8.

XXIV. Episc. Glanden. a sicario cæsus.

Cæterum quemadmodum Engelbertus proditorum impiissimorumque parricidarum gladiis in Germania occubuit, ita hoc eodem anno episcopus Glandentensis ab altero Juda per summam sævitiam ac scelus obtruncatus est; quod cum Honorius accepisset, tanti flagitii horrore perfusus, ad archiepiscopum Ebredunensem, latam ab ipso ejusque suffraganeis in auctorem & criminis conscios sententiam ratam ac firmam esse statuit (d). Quæ vero illa fuerit, ex literis pontificiis patebit.

(d) Hon. l. 9. ep. 245.

Honorius &c.

Accepimus, quod cum bonæ memoriæ Glandatensis episc. suffraganeus tuus suam diœcesim visitaret, quasi satan affuit inter alios quidam filius Belial Salvagnus nomine diœcesis memoratæ, qui eum in nullo culpabilem a diabolo concitatus, impio furore peremit. Hic quoque die, quo secum comederat invitatus ab ipso, ut qui edebat panes suos, ampliaret adversus eum supplantationem, in cœmeterio, & juxta ostium cujusdam ecclesiæ, ut ibi mortem reciperet, ubi requiri consueverat auctor vitæ, pastore suo & spirituali patre necato, crudelior Cayn fratricida, episcopalem maculavit fuso sanguine dignitatem.

XXV. Vibratæ in cædis auctores censuræ.

Ad vocem ergo cruoris effusi contra scelestum illum & flagitiosum de terra clamantis, tu, & prædicti suffraganei, & abbates in tam funesta pontificis pernicie obstupentes, & quasi parturientes inter angustias præ immensitate doloris, rectitudinis zelo succensi excommunicastis sceleratum illum cum omnibus, qui consilium & auxilium in hoc præbuerunt, sive præbebunt, nisi ad correctionem eidem, vel ipsum etiam receptabunt, ita quod tales non nisi per sedem Apostolicam absolutionis possint beneficium obtinere, hominibus & terra homicidæ prædicti districto suppositis interdicto; statuentes nihilominus quod ad quemcumque locorum ejusdem provinciæ idem malefactor advenerit, die quo applicuerit & sequenti in ecclesiis ipsius loci præter pœnitentiam, baptismum, & eucharistiam in extremis, omnia sacramenta ecclesiastica denegentur.

XXVI. Confirmatæ ab Honor. auctæque pœnæ.

Ab instanti præterea mense augusti in ultionem sanguinis innocentis effusi, nemo villam inhabitabit, in qua præfatus episcopus est occisus: quod ejus incolæ in detestationem sceleris approbarunt. In ecclesia insuper ipsius villæ cum pontificis sanguine maculatus sit locus, & factus quasi anathema, pro commissi horribilitate peccati, ne ipsum reædificare vel inhabitari contingeret: nulli erit licitum divina officia celebrare: quod si quisquam post prædictum mensem inhabitaverit locum eundem, vel destructum reædificare præsumpserit, a communione corporis & sanguinis Domini, & aliorum sacramentorum perceptione, ac ingressu ecclesiæ, donec reædificatum destruat, & locum ipsum derelinquat, omnino alienus existat. Nos autem tuum & eorumdem suffraganeorum ac abbatum rectitudinem, ardorem, & zelum in do-

Domino commendantes, processum hujusmodi duximus approbandum, fraternitati tuæ auctoritate præsentium injungentes, quatenus illum, sublato appellationis impedimento, per censuram ecclesiasticam facias inviolabiliter observari. Datum Later. XIII. Kal. april. Hæc Pontifex.

XXVII. S. Quintini reliquiæ ex humili loco in sublimem translatæ. Celebratum est a Rhemensi archiep. in Galliis provinciale concilium in prænobili Viromanduorum oppido, cui S. Quintini nomen est, ut de ejusdem martyris, cujus nomine ornabatur, sacris reliquiis in loco honorificentiore reponendis agitaretur; quæ decreverant probavit Honorius, atque ad translationis pompam magna pietate celebrandam fideles propositis quadraginta dierum indulgentiis excitavit (a): *Cum pro tam pretioso thesauro, quem in partibus vestris habetis, in multiplices laudes & gratias debeatis assurgere creatori, & prædictus martyr coronatus a Domino gloria & honore honorificandus sit, præsertim a vobis a quibus eligendo in regione illa passionis suæ locum voluit honorari; universitatem vestram monemus, & hortamur attente, quatenus ad elevationis, & translationis suæ diem studeatis in spiritu humiliato, & contrito animo convenire; ut & per devotionem vestram appareat quam celebris apud alios etiam esse debeat memoria martyris memorati, &c.* Utque similia adjungamus,

(a) Ib. ep. 300.

Idem de S. Radeg. reliquiis factum. rogatus Pontifex a priore & collegio canonicorum S. Radegundis Reginæ, ut sacrum ejus corpus e sepulcro quodam sub ara maxima principis ecclesiæ sita, erui atque in ara ipsa honorificentiore cultu asservari permitteret, Pontifex eorum petitis, dato de ea re diplomate, indulsit: (b) *Pium & laudabile vestrum propositum attendentes, præsentium vobis auctoritate concedimus, ut easdem reliquias de præfata tumba cum ea, qua convenit, devotione levantes, eas in eodem altari honorifice recondatis, ipsius functa patrocinium satageates pro salute fidelium, & universalis Ecclesiæ vestris piis orationibus implorare. Dat. Later. XI. kal. april.* Hæc ad fidelium excitandam alendamque pietatem: quæ vero ad impietatem excindendam gesta, nunc percurramus.

(b) Ep. 279.

XXVIII. Invalescit Albig. hæresis. Creverat audacia ac viribus principum virorum armis sustentata Albigensium hæresis, ad quam prosternendam Honorius Romanum S. Angeli diaconum Cardinal. A. S. L. misit, de qua ipsi imposita provincia hæ literæ ad Galliarum præsules exaratæ (c).

(c) Ep. 275.

Honorius, &c.

Infelix Narbon. Gall. status. *Miserabilis status, immo stabilis miseria Narbonen. provinciæ ac circumadjacentium regionum diu nos & anxietate torsit, & dubietate suspendit: anxiantes quidem viam invenire, ac modum, quibus possemus relevare negocium pacis & fidei, quod in partibus illis videtur quasi penitus corruisse; & e contrario dubitantes, ne terra illa sic ex toto esset in salsuginem versa, quod cassus & inanis existeret labor noster, & ne possemus quantacunque cultura adhibita diligentia optatos ex ea manipulos reportare, cum non videatur illi esse similis, de qua legitur: Terra sæpe venientem super se bibens imbrem, & herbam generans illis, a quibus colitur, opportunam, accipiet benedictionem a Deo; sed ei potius de qua continuo subinfertur: Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & proxima maledicto. Hæc enim vere est terra deserta, invia, & inaquosa, immo terra ferrea, terra cui cælum æneum dedisse videtur Deus, & ne super illam pluant, nubibus mandavisse; cum nullo imbre doctrinæ, nullo rore gratiæ sit ad ferendum fructus debitos emollita. Hæc est terra, quæ argentum reprobum videtur merito appellanda, quia etsi multo sudore laboratum sit, & multo labore sudatum ad purgationem ejusdem, frustra tamen conflavit conflator; nec est enim ejus consumpta malitia, & nimia rubigo ejus de ipsa non exiit; nec per ignem, Deo terram cordis incolarum ejus constrictam infidelitatis, & malitiæ gelu, occulto sed justo judicio permittente, adeo indurari, ut nec fomentis blandimentorum, nec flagellorum tormentis potuerit hactenus emolliri, eisdem sic suos animos obfirmantibus contra Deum, ut quamlibet multiplicibus attriti flagellis, renuerint accipere disciplinam: quia immo immemores, nihil esse infelicius felicitate peccantium, adversus Dei Ecclesiam glorientur, & in sui erroris argumentum, & confirmationem assumant, quod eis videtur contra catholicos successisse; non attendentes filios Israel peculiarem populum Domini gentibus, quas ipse Dominus oderat, succubuisse frequenter, ac demum gentes easdem ab ipsis omnino deletas, frustra de habitis victoriis exultasse, &c.*

XXIX. Romanus S. Ang. diac. Card. legatus contra Alb. mittitur. Subdit non abjiciendam tamen spem de redintegranda in iis infelicissimis regionibus re catholica, cum Ecclesia, quantumvis quassata, nunquam corruat. Ad excitandam igitur afflictam religionis causam comprimendamque hæresim legati Apostolici munus Romano Card. commisisse significat, cui ubi res postularit, præsidio ipsi esse jubet: *Ecce dilectum filium nostrum R.. sancti Angeli diaconum Card. virum generis & morum nobilitate præclarum, constantia, industriaque conspicuum, & nobis inter cæteros fratres nostros merito suæ probitatis charum specialiter, & acceptum illuc providimus destinandum, ut præeunte divinæ pietatis auxilio, errata corrigat, & deformata reformet, noxia evellat, plantetque salubria, ipsamque terram diu obsitam sentibus vitiorum, & fru-*

ctus

ctus iniquitatis, & amaritudinis proferentem fructus pietatis, & dulcedinis auctore Deo faciat germinare. Et quoniam auxilium charissimi in Christo filii nostri Ludovici Regis Francorum illustris, & regni ejus est ad haec facienda modis omnibus necessarium, aliaque negotia in regno ipso habet sedes Apostolica pertractare, eidem Cardinali, tam in eodem regno, quam in Provincia, ac non in Tarentasien. Bisuntina, Ebredunensi, Aquensi, Arelatensi, & Viennensi provinciis plenae legationis officium duximus committendum, data sibi libera potestate destruendi, & evellendi, aedificandi, atque plantandi, disponendi, ordinandi, statuendi, diffiniendi, & faciendi quaecumque secundum datam sibi a Deo prudentiam viderit facienda, &c. Datum Later. xv. kal. martii. Haec de legato ab se misso, quem non modo episcopis, (a) sed principibus etiam Galliae viris (b) ac Ludovico Regi (c) plurimum commendavit; tum ad gerendam legationem auctoritate multa instruxit; (d) Raymundum vero Ecclesiae gratiam affectantem moneri jussit, ab inferendis illi injuriis absisteret, alioqui exploratum haberet absolutionis beneficium, quod ab Apostolica sede saepe postularat, minime consecuturum: Almaricum vero legitimum Tolosae comitem de ecclesia benemeritum, officiis plurimis prosecutus, etiam peculiis ad redintegrandas illius res juvit (e).

(a) Ep. 176. (b) Ep. 177. (c) Ep. 178. (d) Ep. 179. 180. (e) Ep. 200.

XXX. Demandatum legato conciliandarum induciarum munus Anglos inter & gallos.

Studuit praecipue ad opprimendam haeresim districta in Anglos Francorum arma in Albigenses convertere, atque adeo gravissimum aliud munus legato Honorius imposuit, ut Ludovicum Francorum Regem, qui subactis anno superiore provinciis ad Garumnam excurrentibus Anglos tota Aquitania depellere meditabatur, ad inducias Henrico concedendas inflecteret: (f) eaque de re Ludovico binas literas scripsit, in quarum prioribus (g) gravissime queritur repudiatis pontificiis precibus Regis Angliae terras armis occupasse; tum ipsum monet, obtestaturque, ut Regi memorato pristinam ditionem restituat optatasque inducias tribuat, ne subsidio Hierosolymitano, quod progenitorum suorum opera, regnique sui potissimum viribus comparari consuevisset, impedimentum moramve afferret. His vero literis alias graviores adjecit, (h) quas hoc loco edere operae pretium duxi.

(f) Ep. 187. (g) Ep. 168. (h) Ep. 169.

Honorius, &c.

Pontif. ea de re ad Lud. Reg. lit.

Utinam fili charissime nostrum erga te animum plene recognosceres, & cogitationes perspiceres cordis nostri: scires enim, & aperte videres, quod personam tuam sincera charitate diligimus, & ad conservationem tui honoris, ac juris ex animo aspiramus, ac per hoc magis reverenter, & magis efficaciter monita nostra, consiliaque reciperes, teque nobis magis devotum, & magis obsequentem procul dubio exhiberes. Nunc autem tuum animum videris contra nos obfirmasse, & obturasse nostris precibus aures cordis, patientia nostrae longanimitatis abutens, quae cor tuum contra nos elevare non debet, sed ad nos potius humiliter inclinare. Jam siquidem abliti sumus numeri literarum, quas pro charissimo in Christo filio nostro Henrico illustri Rege Anglorum tibi direximus, rogantes & obsecrantes, ac petentes pro munere speciali, primum ut treugas olim inter clarae memoriae Philippum Regem Franciae patrem tuum, ac patrem ejusdem Regis Angliae initas prorogares; ac deinde illis, te preces nostras obaudiente, finitis, ut non invaderes terram ejus, neve quietem regnorum Franciae, ac Angliae pertarbando, Terrae sanctae subsidium impedires. Tu vero dicti Regis terram nihilominus invasisti, contemptis precibus, obsecrationibus, & petitionibus nostris, & contempto etiam statuto de pace, &c. Et infra:

XXXI. Monet ne felicibus armorum successibus efferatur.

Sicut autem ex nostrarum dulcedine literarum ad devotionem, & humilitatem profecisse debueras, ita videris in contemptus, & elevationis vitium corruisse; & quantum Rom. Ecclesia mater tua materna nunc affectione te rogat, sic tuus elatus videtur animus contra eam, quasi reputes impossibile, quod & tu necesse aliquando habeas eidem, mutato statu temporum, supplicare. Noli animis huic tranquillitati confidere, momenta mare turbatur, & mutatur tempus a mane ad vesperas, & quid futura dies pariet, ignoratur. Innumera sunt exempla populorum, & Regum, qui in rebus bellicis nunc superiores, nunc inferiores, dispositione divina vices alternante, fuerunt; sed ut de multis unum recens, & celebre proferamus, recolendae memoriae Otho Romanorum Imperator, & viribus corporis & industria militari praecellens Romanum pacifice obtinebat Imperium, & ab aquilone ad austrum erat, sicuti nosti, formidabile nomen ejus. Inflatus erga spiritu superbiae, ac super seipsum elevans, praedictum Imperatorem (nimirum Fridericum) tunc pupillum exterminare decrevit, jamque fere totam invaserat regnum ejus, jam ipsi pupillo nulla spes esse relicta, nisi dumtaxat in fugae praesidio videbatur, & eam ipsam praecludere feritas moliebatur hostilis. Cui tunc verisimile, immo cui possibile videbatur, quod adolescentulus virium, & virorum, ac opum auxilio destitutus, hosti tam valido, tam feroci esset non solum regnum, quod ut praemisimus occupaverat, verum etiam ipsum Imperium erepturus? Et tamen faciente illo, qui superbis resistit, & qui posuit mari terminum, ultra quem intumescere non audeant fluctus ejus, ille qui sic poteat, sicque terribilis in-

Othonis exemplum proponit.

Ut a Friderico quem regno exuere moliebatur fuerit imperio spoliatus.

injuste regnum invaserat sæpedictum, illud trepidante fuga deseruit, & eo, quem sic immaniter fuerat persecutus, ipsum justo Dei judio persequente, Imperium quoque, sicut est manifestum, amisit & Apostolicæ sedi, cujus preces, & commonitiones in invasione dicti regni contempserat, postea frequenter supplicationes, & preces supplex, humilisque porrexit.

XXXII. Anglorum potentia quæ in Rich. aucta postea defecit.

Denique, ut de domesticis tibi proponamus exemplum, inclytæ recordationis Richardus Rex Angliæ cujus nunc successorem persequeris, cœpit olim bello lacessere claræ memoriæ patrem tuum, multoque superior viribus, & opibus videbatur, adeo quod ejus prævalente, ac urgente potentia, ipse pater tuus contra eam Ecclesiæ Rom. præsidium imploravit, quæ semper indigne oppressis subvenire desiderans, auctoritatis suæ obstaculum interjecit ipsumque Regem Angliæ vellet nollet treugas cum ipso patre tuo inire canonica severitate coegit. Ecce regnum Angliæ, quod tunc persequebatur, tuam ab eo persecutionem versa vice nunc patitur, & ab eo quod tunc temporis infestabat, hoc tempore infestatur. Sic ludit in humanis divina potentia rebus. Sic victorem a victo superari sæpe videmus. Nec ista ideo dicimus, quod talia tibi esse timenda credamus, sed tamen quæ acciderunt, accidere adhuc possunt; quare debes taliter erga Rom. Ecclesiam in prosperitate te gerere, ut si quid adversi, quod Deus avertat, ingruerit, ejus fiducialiter, & sine rubore possis auxilium implorare.

XXXIII. Ne graventur idem Henrico præstitum officium quod antea Philippo exhibitum est.

Nec indignari debet tua sublimitas, vel moveri, si Apostolica sedes de concessa sibi a Deo plenitudine potestatis nunc studet te a prædicti Regis infestatione compescere, cum prædecessorem ipsius ab infestatione clarissimi genitoris tui, olim sicut prædiximus, studuerit coercere. Quæ enim pro sæpedicto patre tuo maturo, & potentissimo Rege canonicam censuram exercuit, cur non illam pro adolescentulo Rege Angliæ in casu omnino simili exercebit? Nemo potentiæ tuæ suadeat, quod non sit nostrum in hac parte obviare injuriæ dicti Regis, eo quod res, de quibus agitur, constat existere feudales; cum Hieremiæ prophetæ, qui fuit de sacerdotibus Anathot, fuerit dictum a Domino: Ecce constitui te super gentem, & regna, ut evellas & destruas, ædifices atque plantes, sicque pateat, quod ad Rom. Pontificem, qui sacerdotii obtinet principatum, spectat omne peccatum mortale evellere, quod interdum fieri sine coercitione non potest: restat ut & rebelles debeat coercere.

XXXIV. Ex eo bello Terræ S. noxiha averti.

Cum ergo credaris sæpedictum Regem Angliæ manifeste peccare, nos ad quos omnis censura peccati obtinere dignoscitur, qua conscientia possumus obturare aures clamoribus dicti Regis inculcantis nobis jugiter querimoniam de peccato, quod committis in ipsum; & officii nostri debitum assidue implorantis, ac obsecrantis, ut si nos sua non movet injuria, moveat saltem statuti sæpedicti contemptus, quod violas, & infringis in grave dispendium subsidii Terræ sanctæ? Vides quod coarctamur graviter e duobus, dum nec sine multa mentis amaritudine possumus in te dilectissimum, ac charissimum filium gladium canonicæ severitatis exercere, nec sæpe dicti Regis ulterius obaudire clamores, quos in aures Domini sabaoth credimus introire. Quare licet a te toties jam repulsi, adhuc tamen pulsamus ad ostium cordis tui, serenitatem tuam rogantes attentius, & obnixius obsecrantes, quatenus nos de hoc articulo quasi cujusdam perplexitatis eripias, restituendo prædicto Regi terram ejus, a te vel tuis contra tot preces nostras, & contra statutum sæpe dictum invasam, & ab ejus injuria quiescendo, jus quod te habere contra eum proponis, legitime prosecuturus tempore competenti, quo Terræ sanctæ succursum, qui per Reges, & regnum Franciæ consuevit promoveri potissimum non disturbes. Alioquin quantumcunque tuæ velimus sublimitati deferre, tumque evitare scandalum cupiamus, non poterimus tamen ulterius Regi deesse prædicto, cum nec deferendum sit homini contra Deum, nec justitia sit propter scandalum deserenda. Cum ergo dilectus filius noster R.... S. Angeli diaconus Card. A. S. L. ad regnum tuum propter hoc aliaque negotia destinemus, sic & iis quæ tibi scribimus, & iis quæ tibi viva voce proponet, aures tuas & animum reverenter inclines, quod nec nos, nec ipse contra te procedere, quod omnino vitare cupimus, tua faciente duritia compellamur.

XXXV. Fregere Ludovici animum mixtæ imperiis Honorii preces, felicius enim sumpta in Anglos arma adversus Albigenses hæreticos convertit, ut Richardus (a) testatur: [1] *Hoc anno Rex Franciæ monitus per dominum Romanum A. S. L. contra Albi-*

(a) Rich. a S. Germ. in chron. MS.

NOTÆ [1] EXpeditio Ludovici in Albigenses ad sequentem annum referenda est, ut perspicue docet author chronici Turonensis, qui narrat in duplici Gallicano concilio, altero quidem Meloduni, alio vero in Bituricis celebrato actum ea de re fuisse, sed infectum negocium dimissum. Denique tertia die post conversionem S. Pauli (anni succedentis 1226. quamvia ipse annum 1225. adhuc supputat, cum novum annum a die XXV. martii exordiatur) feria IV. concilium aliud Parisiis coivit, in quo Raymundo Tolosano & sociis dictum anathema, & Amorricus de Monteforti cum patruo suo Guidone jus suum totum in ditionem comitis

Lud. Rex in Albig. arma convertit.

Albigenses cum copioso Francorum exercitu in Provinciam vadit. Eam vero industria sua legatum pontificium expeditionem promovisse significat Ludovici Regis gestorum auctor anonymus: *Eodem anno in festo Apostolorum Petri, & Pauli Romanus S. Angeli diaconus Card. legationis officio fungens in Francia Turonos venit, & sequenti tertia die cum Rege Franciæ Ludovico Caynonem perrexit*; paucisque interjectis verbis: *Circa vero purificationem B. Mariæ Ludovicus Rex & magnates regni Franciæ plurimi, & archiepiscopi, & episcopi & barones Parisius adunati contra Albigenses hæreticos crucis signum per manum Romani Card. assumpserunt*. Eadem fere Bernardus, (*a*) & alii. Extant Honorii literæ (*b*) ad Romanum Card. A. S. L. pro Agennensi episcopo, qui egregiam operam ad profligandam hæresim contulerat, multaque ab Raymundo comite Tolosano pertulerat. Addit Bernardus (*c*) Arnaldum archiepiscopum Narbonensem Cisterciensis ordinis (de quo nos plura supra) sub id tempus e vita discessisse, Petrumque Amelium ejusdem ecclesiæ archidiaconum illi suffectum; habetur insequentis anni apostolicum diploma (*d*) in pontificio regesto XIV. Kalend. junii ad archiepiscopum Narbonensem, quo ecclesiæ ejus jura in suo robore manere decrevit.

(*a*) Bern. in chr. Rom. Pont. & Reg. Franc.
(*b*) Lib. 10. ep. 159.
(*c*) Chr. Rom. Pont.
(*d*) Hon. l. 10. ep. 332.

XXXVI. Impostor se pro Balduin. Imp. gerit. Supplicio afficitur.

Prodiit in Belgio insignis impostor, qui se Balduinum Constantinopolitanum Imp. simulavit pluresque in fraudem induxit, a quibus honorifice est susceptus; quem ad Ludovicum Francorum Regem adductum fuisse auctor est anonymus scriptor, cujus paulo ante meminimus: verum ipsum multis de rebus in Ludovici legatique Apostolicæ sedis conspectu interrogatum, petitisque respondere dedignatum, itato

NOTÆ tis Tolosani transtulit in Ludovicum Galliarum regem. Qui demum Ludovicus feria VI. sequenti (die nempe XXX. januarii) crucem assumpsit. Hæc author chronici Turonici, cujus narrationi ex epistola Romani cardinalis legati ad Theobaldum Rotomagensem, vulgata in Anecdotis Martenii tom. I. col. 931. addendum est, Ludovicum spopondisse legato post mensem a festo Resurrectionis affuturum se Bituris cum exercitu in Albigenses ducendo.

Ad duplex illud Gallicanum concilium quod attinet, nonnulla hic afferenda sunt ab aliis prætermissa. Ac de concilio quidem Meldunensi nihil addi potest supra illud, quod legitur in eodem Turonensi chronico, ex quo uno innotescit. Cœpit die octava omnium SS. & causa induciarum cum Anglis, sicut & res Albigenses aliquandiu ibi discussæ, sed non definitæ. Jus pariter sibi asseri postulabat Clerus Gallicanus in cognoscendis causis rerum mobilium, tunc scilicet cum ecclesiasticorum subditi in laicos non subditos litigarent, sed resistente Rege nihil decisum fuit.

Concilium vero aliud in Bituricis die festa S. Andreæ convenit, ibique causa Raymundi Tolosani discussa, sed non decisa. Insuper legatus literis apostolicis exhibitis postulavit reservari pontifici binas *præbendas* in singulis per Gallias cathedralibus ecclesiis; singulas pariter in singulis abbatiis, ac demum singulas in singulis monachorum conventibus. Sed Episcopis fere omnibus reluctantibus, nihil actum est. Literæ illæ apostolicæ, a Legato tunc exhibitæ prodierunt non ante multos annos in Anecdotis Martenii tom. I. col. 929. Ex his autem nonnulla ad rei hujus illustrationem eruimus. Primo igitur literæ illæ datæ sunt *Laterani V. Kal. Februarii*; ex quo mendacii arguitur Parisius, asserens, legatum in frequenti illo Patrum consessu affirmasse nunquam sibi postulata illa pontificia probata fuisse, quin & literas ea de re pontificis nonnisi cum in Gallias jam pervenisset accepisse. In provinciam non prius venisse credibile est, quam pontificiæ literæ in Annalibus num. 29. relatæ darentur. Signantur vero illæ XV. kal. martii; adeoque integro mense postquam literæ de præbendarum reservatione scriptæ fuerint. In quibus si Parisii fides nutet, quanti æstimandus est, cum patres de aula Romana, multa & indigna obloquentes inducit? Secundo, ita rem totam digeri pontifex mandat, ut e singulis cathedralibus, & collegiatis ecclesiis, præbendæ singulæ ad usum superius expressum destineantur. Ex redditibus autem episcopatuum, abbatum, & monasteriorum portio aliqua præbendas adæquans in opus idem segregaretur. Denique literas suas pontifex sic concludit. *Cæterum ut ad relevanda ecclesiarum onera, & gravamina prælatorum, prout possumus, intendamus, de præbendis clericis Romanis, vel aliis a sede apostolica concessa (lege concessis) duximus providendum, ut postquam fuerint supradicta completa, cum eas vacare contigerit, ad proprias ecclesias revertantur, ne si successive conferantur extraneis, sicut aliquando fieri consuevit, filii ecclesiarum, qui continuo resident, redderentur inutiles, & voluntate quodammodo fierent aliena*.

In eodem pariter Bituricensi concilio Legatus de Patrum assensu decimas omnium proventuum ecclesiasticorum in toto tractu legationis suæ, per quinquennium regi Gallorum spopondit, ut Legatus ipse in epistola indicata ad Theobaldum Rothomagensem testatur. Neque tamen fides detrahenda est anonymo scriptori chronici Turonensis, qui decimas regi concessas in Parisiensi Concilio asserit. Hæc forte res in Bituricensi proposita in Parisiensi tandem admissa fuit. Sed & huic rei lux alia accedit ex epistola Gallorum ad Gregorium IX. legenda in Annal. ad An. 1227. 57. Negante enim Ludovico arma in Albigenses movere, nisi decretarum sibi in concilio Bituricensi decimarum subsidio juvaretur, victas manus dederunt ecclesiastici, atque tunc demum in Parisiensi concilio decimæ illæ, vel sponte concessæ, vel de Synodi & Legati mandato solvi coeptæ sunt. Id a se præstitum profitetur clerus Gallicanus in literis ad Gregorium IX. datis, recitatisque in Annalibus ad A. 1227. 56. Quid deinde in ea controversia actum sit, cum post obitum Ludovici iterum exsuscitata est, ad annum 1227. 61. adnotabimus. MANSI

(a) Alb. Stad. in chr. ann. 1224. Godef. in annal. an. 1225. Matt. Par. Vvestmon. eod. ann. novatores cent. 13. col. 179. & alii.

eam ob causam Rege Galliis exactum, desertum a suis: rum ementito mercatoris habitu fugientem captum, in vincula conjectum extremoque affectum supplicio, quæ omnia ab auctore aliisque (a) fusius literis consignata. Sed missis hisce imposturis, ac fraudibus, nonnulla, quæ hoc anno contigere, divina prodigia ex Parisio afferamus.

XXXVII Saresberien. comes e naufragio ope Virginis ereptus.

Præclarum edidit beatissima Virgo suæ in eos, qui ipsius cultui addicti sunt, singularis clientelæ miraculum, cum Saresberiensem comitem e mediis maris fluctibus eripuit, quam historiam auctor his verbis prosequitur: *Per idem tempus Vvillelmus comes Saresberiensis, qui cum comite Ricardo militaverat in partibus transmarinis, ad Angliam transiturus naves intravit. Sed cum longo maris periculo, & ventorum turbinibus per dies plurimos, & noctes in partes diversas jactaretur, cum ipsis nautis, & aliis omnibus, qui in navi erant, de vita desperatus, annulos pretiosos, & quæcunque in auro, vel argento, aut pretiosis vestibus possidebat, fluctibus pelagi commisit, ut sicut ad vitam nudus intravit temporalem, ita ab omni honore terreno spoliatus, ad patriam transiret æternam. Et cum in suprema fuisset desperatione constitutus, visus est cereus ingens & magno splendore coruscans ab omnibus, qui in navi periclitabantur, in summitate mali & juxta cereum stantem viderunt puellam quandam nimia pulchritudine decoratam, quæ lumen cerei, quod nocturnas tenebras illustrabat, a ventorum pluviarumque irruentium robore conservaret præclarum. Ex hac quoque cœlestis visione claritatis, tam comes ipse quam nautæ omnes securitate concepta, divinum sibi adesse auxilium confidebant. Et cum universi, qui in navi erant, quid hæc visio portenderet, ignorarent, solus Vvillelmus comes præfatus hujus benignitatis gratiam B. Mariæ virgini assignavit. Siquidem comes sæpedictus die, qua primo donatus cingulo fuerat militari, cereum unum ante altare beatissimæ Matris Dei assignavit, ut ad missam, quæ diebus singulis in honorem ejusdem Dei genitricis cum horis canonicis devote solet decantari, jugiter arderet ut pro lumine temporali lucem commutaret æternam.*

Ut B. Virgo clientum suorum officia compenset.

XXXVIII. Religiosa fœmina sola euch. vescitur.

Ingenti etiam admiratione dignum videtur, quod auctor adjicit de virgine quadam religiosa per septennium nullo alio cibo, quam sacratissima vivificaque hostia sustentata: *Eodem anno in urbe Legrecastrensi obiit puella quadam inclusa religiosa, quæ per septennium ante obitum nullum omnino gustavit cibum, nisi quod diebus dominicis corporis & sanguinis Domini communionem accepit. Quod miraculum cum ad audientiam Hugonis Lincolniensis episcopi pervenisset, fidem non adhibuit veritati. Sed incredulus plane, fecit per dies quindecim presbyteris & clericis inclusam prædictam arcta nimis observari custodia, quousque compertum fuit illam in toto termino memorato nullo usam fuisse corporis nutrimento. Faciem quoque semper habuit ut lilium candidissimam roseoque rubore perfusam, ad inditium pudicitiæ & munditiæ virginalis;* hæc Parisius. At non incredulitati, sed prudentiæ adscribenda est cautela ab Hugone adhibita ad probandum, ut monet B. Joannes Apostolus (b) an spiritus ex Deo esset.

(b) 1. Jo. 4.

XXXIX. S. Lauren. Dubl. arch. SS. catalogo ascribitur.

Eodem anno Honorius Laurentio archiepiscopo Dublinensi sanctorum honorem cultumque decrevit (c) dato ad universos Rhotomagensis provinciæ Christi fideles diplomate, cujus exordium est: *Ineffabilis providentia Dei*, illius nos præcipuam partem hoc loco edemus: *Sanctæ memoriæ Laurentio Dublinen. archiepiscopo, apud ecclesiam sanctæ Mariæ de Augo Rothomagensis diœcesis, ubi corpus ejus feliciter requiescit, claris divino munere coruscante miraculis venerabilis frater noster archiepiscopus, & dilecti filii capitulum Rothomagense una cum abbate, & conventu ecclesiæ supradictæ, multisque aliis archiepiscopis & episcopis, abbatibus & religiosis viris ejus venerabilis vitæ insignia, & coruscantia miracula suis nobis literis intimantes humiliter supplicarunt, ut ipsum sanctorum catalogo adscribere curaremus.* Et infra, ubi subjecit Rhotomagen. archiep. decano, atque illius ecclesiæ ærarii præfecto, ac postea Darensi episcopo & priori Trinitariorum Dubliuensium inquirendæ miraculorum veritatis, sanctitatisque vitæ illius provinciam impositam, addit:

(c) Hon. l. 10. ep. 23. De his Sur. to. 6. die 14. nov. Baron. in not. ead. die & in annal. an. 1181. n. 24.

XL. E regio. Hibern. genere satus erat.

Collegimus autem ex ipsarum serie literarum, quod sæpe dictus vir Regis, & Reginæ Hiberniæ filius extitit, & ab infantia sacris literis eruditus, senilem gessit in juvene gravitatem, & mundanarum illecebras vanitatum a se, ultra quam ætas illa solebat abdicavit. Deinde in archiepiscopum Dublinensem assumptus, sic in virtutem de virtute profecit, ut in oratione assiduus, austerus in maceratione proprii corporis, ac in eleemosynarum largitione profusus, se totaliter Domino dedicarit. Per depositiones vero testium prædictorum constitit evidenter, sanctam vitam ejusdem esse tot sequentibus miraculis comprobatam, quod non parvam texet historiam, qui volet ea singula scribere seriatim. Sed ut prætereamus, quod claudi gressum, cæci visum, surdi auditum, muti loquelam, leprosi mundationem, & variis afflicti languoribus sanitatem ad invocationem ejus nominis receperunt, & ea sola, quæ inter cætera emicuerunt miracula, breviter perstringamus; idem sanctus

A pueritia cultui divino se totum addixerat.

Ingentia illius ope patrata miracula.

em-

immo Dominus, ob ipsius merita gloriosa, septem mortuos, quorum unus triduanus erat, mirifice suscitavit. De ipsius igitur sanctitate tantis certificati miraculis, divinumque secuti judicium, per quod ejus glorificatio nobis tam evidentibus innotuit argumentis, eumdem beatum virum catalogo sanctorum adscripsimus, & annumerandum decrevimus sanctorum collegio confessorum, ut inter eos a Christi fidelibus venerandum, statuentes, ut ejus veneranda festivitas de catero annis singulis octavo decimo kal. decembris solemniter celebretur, &c. Dat. Reate III. *id. decemb.* At de his hactenus; jam Hispanias adeamus.

XLI. Rex Cast. Segobiens. electum exagitat.

Exagitabat Ferdinandus Castellæ Rex B.. Segobiensem electum atque illius ecclesiæ administratione deturbare nitebatur, quod se inconsulto episcopus fuisset designatus; reque ab archiepiscopo Toletano nonnullisque suffraganeis ejus ad sedem Apostolicam delata, Honorius electum injuria a Rege divexari pronuntiavit, ac suscepta electi causa Regem ab illo insectando abducere studuit, monuitque non leve in ea re suscipere dedecus, ac divinam in se majestatem, cujus beneficio sceptris potiebatur, asperare. Quo argumento binas ad eum epistolas (a) dedit, ex quarum priori partem decerpimus: *Tu prout libuit asserens, quod cum tuo assensu debuerat celebrari, consentire noluisti electioni prædictæ, sed eumdem electum post electionem, & confirmationem ipsius coegisti episcopatum Segobien. exire, ac bona ejusdem episcopi, quasi voluntas pro ratione tibi fuerit, occupasti. Sane quantumcumque serenitati tuæ deferre velimus, palpare factum hujusmodi non debemus, quoniam cum anima nostra, & tuæ salutis periculo deferremus homini contra Deum. Et quidem licet merito dolere possimus, pro eo quod sic agitur cum electo prædicto, cujus promotionem, cum vir sit, ut intelleximus, vita honestus, ornatus moribus, & literatura præclarus, & suorum meritorum exigentia honorandus, plurimum affectare deberes; multo magis tamen ex hoc angimur, quod in eodem facto, quasi Ecclesia tota concutitur, cujus causam in sinu nostro colligere nos oportet. Porro dignitas Regis non exigit, ut cum fovere debeat libertatem ecclesiarum pariter, & augere, prælatorum electiones libere fieri non permittas, immo potissimum convenit Regis honori, quod facultatem providendi ecclesiis ministris reservet earum, & liberum dimittat electoribus judicium eligendi, &c. Dat. Reate* III. *non. apr.* Eadem de re ad Berengariam Castellæ Reginam scripsit. (b) Ferdinandum porro Pontifici dicto audientem fuisse inde conjicimus, eum nullas de ea querelas repetitas invenerimus.

(a) Lib. 9. ep. 253. 254.

Objurgatur ab Honor.

(b) Reg. post ep. 253.

XLII. Sarracenos invadit.

Cæterum præclara illum hoc anno adversus Sarracenos Hispaniæ facinora edidisse indicat Richardus (c) iis verbis: *Reges Hispaniæ terram Miramomelini occupant*; quos Ferdinandum Castellæ ac Jacobum Aragonum fuisse Mariana ait. Ferdinandum equidem ad prima veris signa in Bæticam irruisse, Sodarumque oppida Illiturgi & Taccis ea expeditione captis exercitum præcipiti ætate gravem spoliis hostium abduxisse: Aragonium vero tanto metu oppressisse Zeitum Valentiæ Regem, ut ad obtinendam pacem quintam vectigalium, quæ Valentiæ & Murciæ pendebantur, partem obtulerit, eoque fœdere inito Peninsulæ obsidionem solvisse. Cum vero lacessitos a Ferdinando Sarracenos accepisset Honorius ad augendos illius animos continendosque in ipsius fide subditos ipsum clientela apostolica communivit, (d) tum ut non excursionibus tantum, sed constanti bello hostem oppugnaret monuit, (e) tum ob rem feliciter cœptam summas Deo gratias egisse significavit.

(c) Ric. MS in chron.

(d) Marian. de reb. Hisp. l. 12. c. 12.

Zeitus Valentiæ Rex a Jacobo R. Aragon. stipendiarius factus.

Urget Honor. Ferdinandum ad profligandos Sarracenos ex Hispania.

(e) Lib. 10. ep. 6.

Honorius, &c.

XLIII. *Sane, sicut relatum est nobis, accensus zelo fidei per teipsum crucis inimicos viriliter expugnare cœpisti, & cooperante jam gratia Salvatoris, qui devotum obsequium tuum & pium super hoc propositum ex alto prospexit, in manibus tuis dirigi prospere causa cœpit; super quo in laudes, & gratias assurgimus creatori*; & infra, ubi arma sacra correpturis indulgentiarum præmia, & clientelam apostolicam est pollicitus, addit: *Quocirca excellentiam tuam monemus, & obsecramus in Domino, quatenus de divina confisus potentia in tam laudabili proposito firmiter perseverans, illud de bono in melius, sicut de tua speratur constantia, prosequaris, negotio Christi spiritualibus & materialibus armis munitus insistendo ex animo, & totis viribus, ut desideratum eventum habeat laborando, ne si, quod non credimus, ab incœpto desisteres, non solum Christo, vel Ecclesia Rom. sed & opinioni, quam de te concepimus, illudere videreris, cum credendum sit, quod is, qui per misericordiam suam bonum dedit principium felicem processum, & exitum largietur. Dat. Reat.* VI. *kal. octob pont. nost. an.* X. Legationis vero in Hispania munus adversus Sarracenos contulit Liddiensi electo, cujus etiam patrocinium admisit, (f) eique archiepiscopos Compostellanum, & Bracarensem socios adjunxit.

(f) Ep. 86.

XLIV. Cum vero involutæ superstitionum erroribus nationes non tam Regum ferro, quam evangelicorum præconum divino verbo Christo subiici consueverint, non suffecit Honorio Hispanos in Sarracenos ad evertendam eorum tyrannidem concitare, nisi viros pietate insignes ad ipsorum

rum

rum mentes evangelii luce collustrandas mitteret; atque adeo ex Prædicatorum, & Minoritarum viris lectissimis propa-
(a) Ib. ep. 90. 100. 101. gandæ religionis provincia demandata (a) est, ac Dominico & Martino Prædicatoribus auctoritas collata, ut in Miramomelini terris disseminando evangelio operam navarent: *Attendentes igitur, quod abnegantes vos ipsos, animas vestras pro Christo ponere cupitis, ut lucrifaciatis sibi animas aliorum, & quod nullum sacrificium Deo esse constat acceptius, quam lucrum quærere animarum, vos in terram Miramomelini juxta vestræ supplicationis instantiam duximus destinandos, ut evangelizantes ibi Dominum Jesum Christum, quantum ipse dederit, convertatis incredulos, erigatis lapsos, sustentetis debiles, pusillanimes consolemini, & fortes nihilominus confortetis.* Et infra, ubi ipsos auctoritate amplissima donavit: *Præcipimus autem vobis in virtute obedientiæ, ut iis nullatenus præsumatis abuti, sed tanquam inconfusibiles operarii Jesu Christi, ita irreprehensibiliter vos geratis, quod a summo patrefamilias retributionis denarium mereamini, & nos majora vobis possimus committere confidenter. Dat. Tybure IV. idus junii pont. nost. an. 10.*

XLV. Præficit episc. nonnullis ecclesiis in Sicilia Cæterum, qui novas apud barbaras nationes ecclesias condere ardentissime optabat, institutas inter fideles non neglexit, atque adeo cum lugerent diutius nonnullæ in Sicilia ecclesiæ pastoribus suis orbatæ, Pontifex ne qua inde labes, atque animarum pernicies, vel jurium ecclesiasticorum jactura nasceretur, illis episcopos apostolica auctoritate, sive, ut
(b) Rich. ubi sup. loquitur Richardus (b) e S.Germano, motu propriæ voluntatis, inscio & irrequisito Imperatore præfecit; datis hisce ea de
(c) Lib. 10. ep. 55. re ad Fridericum literis (c): *Videntes quod diutina Capuanæ, Salernitanæ, Brundusinæ, Consanæ, ac Aversanæ ecclesiarum vacatio in grave non solum rerum, sed etiam animarum periculum redundabat; & attendentes quod id nobis, & tibi imputabatur publice ab hominibus, ac ne imputaretur adeo anxie metuentes, ipsis ecclesiis, & famæ, ac saluti nostræ, itaque simul curavimus providere, ipsas ecclesias respectu ad solum Deum habito de personis tibi merito acceptandis, utpote scientia, vita, & fama conspicuis, oriundis de regno, & tuæ sublimitati devotis ac fidelibus, ordinando venerabilem fratrem nostrum I... Pactensem, & Salernitanensem venerabilem fratrem nostrum C... Famagustanum episcopos, Brundusinum vero dilectum filium abbatem S.Vincentii de Vulturno, Consanum venerabilem fratrem nostrum quondam priorem S. Mariæ novæ de Urbe, ac Aversanum venerabilem fratrem nostrum quondam Analphitanum archidiaconum, sine tuo præjudicio providentes de fratrum nostrorum consilio in pastores. Rogamus igitur serenitatem tuam attentius, & hortamur, quatenus ecclesias ipsas, sicut imperialem clementiam decet, habens pro reverentia Dei, & animæ tuæ salute propensius commendatas, eis honores suos, ac jura integra conservando, prænominatos earundem pastores, favore imperialis gratiæ prosequaris, &c. Datum Reate VII. kalend. octob. pontificatus nostri anno X.*

Tulisse gravissime, quæ gesserat Hono- XVI. Fridericus rem gravissime accipit.
rius, Fridericum, nec eos episcopos suarum ecclesiarum gubernacula capessere aliquanto tempore permisisse, refert Richardus. Ut vero ea de causa magna animorum exulceratio & discordia inter Fridericum ac Pontificem secuta sit, ac demum pervicaciam ab Honorio correptus Imperator fregerit, proximo anno dicetur. Nunc quid de Lucensi designato, cujus electio sortis periculo commissa fuerat, decreverit, adjungamus. Sors in electionibus episcoporum damnata.
Confirmavit sane electum ob præclaras virtutes, quæ in eo emicabant: sed electionis genus damnavit, de quo hæc ad Lucensium canonicorum collegium scripsit (d): *Sicut comperimus, convenientes vos ut de futuri tractaretis electione pontificis, & circa modum electionis diversos incipientes habere tractatus, unum tandem elegistis ex vobis per sortem, qui tres, auctoritate vestra elegit, per quos vice omnium Lucana provideatur ecclesia de pastore, quorum duo tertium, prædictum magistrum scilicet elegerunt, quod expresse licebat eisdem, secundum traditam a vobis omnibus potestatem. Procuratoribus igitur vestris super his in præsentia nostra constitutis, nos tali examinato processu, licet nota non careat, quinimo multa reprehensione sit dignum, quod sors in talibus intervenit, propter prærogativam tamen morum, & literaturæ memorati magistri, & affectionem, quam ad eandem habemus ecclesiam, electionem celebratam de ipso ad gratiam confirmationis admittimus, sortis usus in talibus perpetua prohibitione damnantes, &c.* Adjicit (d) Ep. 72.
imperia, ut tantis virtutibus prædictum virum debitis officiis, atque observantia complectantur: cui etiam, ut Pisanos in Ecclesiæ gratiam, a qua exclusi erant, (e) Ep. 114.
revocaret, auctoritatem contulit (e).

Per id tempus hæretici apud Insubres, XLVII. Hæretici in Insubria grassantur.
ac Brixienses maxime, adeo potentia, opibus, audaciaque creverant, ut orthodoxos gravissimis injuriis afficerent: quorum insolentiam Honorius per Brixiæ Mu-

tinæque episcopos comprimendam curavit. [1] Verum cum Mutinensis episcopus, cui Guillelmo nomen impositum erat, vir omni laude præstans, novumque vas electionis, ad nomen domini Jesu Christi coram ducibus genteque Prutenorum circumferendum, a Deo, atque ab sede Apostolica electus esset, Pontifex in ejus locum, ad defendendam fidei in Insubria causam, episcopum Ariminensem subrogavit, data ad ipsum, ac Brixiensem episcopum collegam suum epistola (a), cujus partem subjicio: *Quia in civitate Brixiæ, quasi quodam hæreticorum domicilio ipsi hæretici, & eorum fautores nuper in tantam vesaniam proruperunt, ut armatis turribus contra catholicos, non solum ecclesias quasdam destruxerint incendiis, & ruinis, verum etiam jactatis facibus ardentibus ex eisdem ore blasphemo latrare præsumpserint, quod excommunicabant Rom. Ecclesiam, & sequentes doctrinam ejusdem; volumus & mandamus, ut turris dominorum de Gambara, & turris Ugonium, turris quoque Orianorum, & turris filiorum quondam Botatii, de quibus specialius, & vehementius ad insaniam hujusmodi est processum, diruantur omnino, & usque ad terræ pulverem detrahantur, non reædificandæ de cætero absque sedis Apostolicæ licentia speciali, sed in acervos lapidum ad memoriam, & testimonium pœnæ tantæ vesaniæ, tantique criminis permansuræ, atque in eadem damnatione sint turres, quæ sunt ob causam hujusmodi jam destructæ. Aliæ vero turres, quarum domini etsi ad tanti furoris rabiem non processerint, eas tamen contra catholicos muniverunt, usque ad tertiam partem, vel usque ad mediam pensatis excessuum quantitatibus diruantur, nec eleventur de cætero, nisi id apostolica fuerit auctoritate permissum. Nullus autem eorum qui nominatim excommunicati sunt hac de causa, sive sint hæretici, sive ipsorum fautores, absolutionis beneficium assequatur, nisi personaliter ad Apostolicam sedem accesserit, illud humiliter petiturus, excepto dumtaxat mortis articulo, in quo nolumus absolutionem petentibus denegari, &c. Dat. Lat. v. idus jan.*

(a) Hon. l. 9. ep. 145.

Fulminata in Brixien. hæreticos sententia.

XLVIII. Dum hæc hæreticorum lues Italiam fœdaret, illam Raynerius Fuconensis episcopus non ita multo ante vita functus mi-

NOTÆ [1] POst verba illa: *comprimendam curavit*; addunt Annales contracti: *Permovit etiam Honorius Fridericum imperatorem, qui tum Patavii principum Italorum solemnes cœtus cogebat, ut sanctissimas leges (a) ad excindendam hæreticam impietatem ferret, quæ postea ab Innocentio IV. confirmatæ fuerunt; quorum præcipua pars hæc est:* Horum, *inquit imperator*, sectæ veteribus, vel ne in publicum prodeant non sunt notatæ nominibus, vel quod est forte nefandius, non contentæ, ut vel ab Arrio Arriani, aut a Nestorio Nestoriani, aut a similibus similes nuncupentur: sed in exemplum martyrum, qui pro fide catholica martyria subierunt, Pateranos se nominant, velut expositos passioni. Hujusmodi miseri Paterani, a quibus abest sancta credulitas divinitatis æternæ, sub uno contextu nequitiæ simul tres offendunt, Deum videlicet, proximos, & seipsos: Deum dum Dei fidem & Dei filium non agnoscunt; decipiunt proximos dum ipsis sub spe spiritualis alimoniæ hæreticæ pravitatis oblectamenta ministrant; crudeliter etiam sæviunt in se ipsos, dum post animarum dispendium, corpora denique severæ mortis illecebris, quam per agnitionem veram & veræ fidei possent evadere; vitæ prodigi, & necis improvidæ sectatores involvunt; & quod est ipso dictu durissimum superstites etiam non terrentur exemplo. Contra tales sibi, Deo, & hominibus sic infestos continere non possumus motus nostros. *Et infra:* Statuimus in primis, ut crimen hæreseos & damnatæ sectæ cujuslibet quocumque nomine censeantur sectatores, prout veteribus legibus est indictum, inter publica crimina numerentur, immo crimine lesæ majestatis nostræ debet horribilius judicari, quod in divinæ majestatis injuriam agitur attentatum; quamvis judicii potestate alterum alteri non excellat: nam sicuti perduellionis crimen personas adimit damnatorum & bona, & damnant post obitum memoriam defunctorum, sic & in prædicto crimine, quo Paterani notantur, per omnia volumus observari &c. Dat. Paduæ XXII. februarii duodecima indictione.

(a) Ext. apud Innoc. l. 11. ep. 47. c. ibid.

Hæc annalista, quem tamen oscitantiorem chronologum hic egisse non dubito, cum indictio XII. quæ legibus hisce subjungitur, superiorem annum 1224. signet. Eo proinde conventus iste Patavinus, legesque in eo sancitæ referendæ sunt. Porro Friderici de hæreticis leges in collectione epistolarum Petri de Vineis occurrunt omnino tres, quas resecta temporis quo datæ sunt, adscriptione ibidem legas. Eas vero ex codice, quantum conjectura assequor, correctiori iterum vulgavit Lunig in Spicileg. ecclesia. pag. 172. apud quem promulgatæ singulæ leguntur Paduæ die XXII. februarii indictione XII qui temporis characteres annum 1224. signant. Hæc igitur est legum a Friderico in hæreticos latarum epocha. Eodem forte anno ipse pariter Fridericus Cathaniæ agens non absimilem aliam constitutionem in hæreticos Longobardiæ promulgavit, quam habes apud Annalistam ad A. 1231. 18. signatam *anno 1224. mense martii indict. XI.* quæ temporum notæ cum inter se non cohæreant, ideo certus ejus constitutionis annus non facile definiretur. Facilius tamen probari criticis posset annus 1223. ab indictione XI. expressus, cum vix fieri potuerit ut Fridericus qui mense februario anni 1224. leges tulit pro addicendis extremo supplicio hæreticis omnibus, iis etiam expressis qui Longobardiam infestabant, dein altero succedente mense novam aliam constitutionem in hæreticos Longobardiæ ferret. Vero propius censeri posset, imperatorem Cathaniæ agentem mense martio anni 1223. in hæreticos Longobardos constitutione sua animadvertisse; quas dein leges ad omnes per totam imperii ditionem hæreticos sequenti anno 1224. februario mense extenderit. MANSI

Raynerius Fureonen episc. miraculis clarus.

(a) Ep. 68.

miraculis illustrabat; quæ ut in publica referri monumenta juberet, rogatus Honorius, provinciam illam episc. Pennensi, & priori S. Mariæ commisit (a); ad quos hæc inter cætera: *Gaudemus in Domino, & in ejus laudibus delectamur, quod sicut venerabilis frater noster Fureonen. episcopus coram nobis exposuit, felicis memoriæ Rayuerius prædecessor ipsius, tanta vivens fulsit gratia meritorum, quod Dominus ad ostendendam ejus gloriam sanctitatis ad sepulcrum ejus multa, & magna mirabilia operatur, ut quem virtus morum honestavit in via, miraculorum signa nobis ensinuent in patria honorari. Dat. Reate kal. octob. anno x.*

XLIX.

Agitatum de Mauritio abb. Cist. sanctis annumerando.

(b) Ep. 36.

Quantam vero Romani Pontifices maturitatem consilii in hujusmodi exercendis quæstionibus adhibere soliti fuerint, apostolicæ ostendunt literæ hoc eodem anno kal. septembr. ad episcopos Crisopitensem & Threcorensem atque abbatem Temperelensem S. Crucis de perquirendis per testes gestis miraculisque Mauritii Cisterciensis ordinis abbatis datæ: (b) *Licet humana devotio prompto affectu debeat honorare, quos dignatio divinæ benignitatis honorat, tutius tamen esse censuimus hoc differre negotium, quam in eo sententiam minus considerate proferre. Nolentes autem deesse supernæ gratiæ muneri, sed adesse, discretioni vestræ præsentium auctoritate mandamus, quatenus testes, quos abbas, & monachi dicti loci super vita, & miraculis dicti viri duxerint producendos, examinare prudenter, ac diligenter, ut moris est, interrogare curetis, & depositiones eorum nobis sub sigillis vestris inclusas fideliter transmittatis, ut in ipso negotio cum diligentia & maturitate debita procedamus. Quod si non omnes, &c. Dat. Reate kal. septemb. anno x.*

L.

Constitutio Honor edita in eos qui injuriis gravioribus Card. afficiunt.

Claudimus hujus anni periodum allata in medium constitutione, quam hoc anno edidit Honorius ad frænum injiciendum temeritati & audaciæ improborum, quæ eo proruperat, ut etiam S. R. E. Cardinales violare injutiis non vereretur, in quos gravissimæ pœnæ statutæ fuerunt.

Universis præsentes literas inspecturis.

Summi providentia Principis peculiarem populum, quem prætulerat aliis, gratia privilegio specialis fovebat manna misericordiæ, ac rigoris virga regebat, beneficiis affluens, ultionibus non remissus. Amicus etiam Domini Moyses pro eodem populo vitulum obtulit labiorum & manuum sacrificium non omisit, post supplicationis hostiam holocausto satisfactionis oblato, causam populi coram Domino precibus, & Dei causam in populo gladiis prosecutus. Sane in maligno positis mundi malitia, dum impunitis excessibus, per campum licentiæ discurrit effrænis, claustra juris infringit, aditum pandit injuriis, legem damnat honesti, privilegium promittit errori, & dum spem impunitatis ad alios prorogat, ad culpam nonnullos invitat, sicque fit pœnalis impunitas cum pœnis reservet majoribus puniendos, & per impunitæ transgressionis exemplar blandiatur aliis ad offensam. Unde interdum utcumque tyrannice parcitur, & misericorditer desævitur, cum publicæ utilitati interfit, ut excessum vindicta coerceat, & pœna sit limes offensæ.

LI.

Hinc est, quod propter præsumptam in quosdam de fratribus nostris temeritatis audaciam nec, ne cælestis Regis contumeliam, qui honoratur, & spernitur in ministris, dissimulationi relinquere, ac Christianæ religionis opprobrium dum Christi Domini, quos ad Christianorum omnium salubre servitium Apostolica sedes assumit, crudeliter impetuntur, dare negligentia videamur, non tanquam injuriarum ultores nostrarum, sed honoris sponsæ Christi & immunitatis domus Domini zelatores, de communi fratrum nostrorum consilio has in perpetuum valitura constitutione sancimus, at si quis in hoc sacrilegii genus irrepserit, quod S. R. E. Cardinalem fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut consilium dederit vel favorem aut postea receptaverit, vel defensaverit scienter eumdem, sicut reus læsæ criminis majestatis perpetuo sit infamis, diffidatus nihilominus, & banditus, sit intestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicujus bona ex testamento, vel ab intestato vocetur, quatenus ab omni successione repulsus, publicaque repulsa confusus minus inveniat suæ malitiæ successorem. Fiant habitationes ejus desertæ, & ut non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam, & ut perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur. Nullus ei debita reddere, nullus respondere in judicio teneatur. Quidquid etiam in bonis invenietur ipsius, fisci vel reipublicæ dominio applicetur, ut ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua. Si qua vero feuda, locationes, officium, vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus ecclesiis obtinet, sit eis ipso jure privatus; quæ sic liberæ ad ecclesias revertantur, quod ecclesiarum rectores de ipsis pro sua voluntate disponant. Quod si filium habet clericum, non prælatum, ecclesiasticum beneficium obtinentem, illo privetur spe collationis alterius omnino sublata.

Pœnæ fulminatæ in eosdem.

LII.

Desivata etiam in posteros.

Nulli præterea talium filiorum, atque nepotum, ex virili sexu descendentium ab eisdem, alicujus aperiatur janua dignitatis aut honoris ecclesiastici, vel munda-

ni-

ni. Ad alicujus loci regimen non accedat. Sit ei postulandi negata facultas: sit notariæ, judicatus, & quodlibet aliud officium, seu ministerium publicum interdictum. In judiciis ejus assertio contra quemque nihil fidei, nihil credulitatis inveniat, ut ad testimonium prorsus reddatur indignus. Sit ei ad ordines ascensus inhibitus: sit ad beneficium, vel officium ecclesiasticum negatus accessus; & ut magis famosa sit ejus infamia, ad actus legitimos nullus ei pateat aditus, nulla porta pandatur eidem super aliquo præmissorum, omni spe dispensationis adempta. Præsenti nihilominus adjicimus sanctioni, ut ex insecutione prædicta, sicut ex injectione manuum violenta ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor, quam alii supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua contumacia perduraverint, singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum fuerit facinus attentatum, nec non civitatum, & diœcesum vicinarum excommunicati publice nuntientur, nec ab alio, quam a Rom. Pontifice, cum fratrum suorum, & injuriam passi consensu possint absolutionis beneficium obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo constituti.

LIII. Qui pœnitentia cum resipuerint iis injungenda.

Cum autem fuerint absolvendi, primo sufficienter & idonee caveant, quod inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pœnitentiam peragent injungendam. Deinde per omnes illius loci ecclesias principales, vicinorumque locorum diebus dominicis, & solemnibus incedant nudi coram populo, fœmoralia tantum habentes, & virgas ferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur, ituri postmodum ultra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus; nec exinde postmodum reversuri absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Verum cum tales gratiam reconciliationis meruerint, beneficio absolutionis obtento indulgeatur eis licentia, ut suam, suorumque injuriam prosequantur; & debitorum illorum, quæ contracta fuerint, de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittendum, quod si quis fuerit in præmissis, nudo consilio, vel simplici favore culpabilis, judex in talem pœnam metiatur ex culpa, ut secundum quod excessus exegerit, vindicta procedat. Præmissis etiam dignum censuimus annectendum, ut si quisquam aliquo prædictorum excessuum quemquam de clericis vel religiosis nostræ familiæ, vel Cardinalium afficere forte, præsumpserit, proportionetur pœna delicto, ita quod vindicta ex æquo excessui respondente ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine ultionis, quos Dei vel nostra, seu fratrum nostrorum reverentia non coercet. Si quis vero vel per se, vel per alium, quod absit, occiderit Cardinalem, vel evidentem dederit causam mortis, ultra quam præmissa contineant, sic in eum potestas jurisdictionis insurgat, sic rigor ultionis insiliat, quod contra vitæ subsidium mortis solacium invocet, vivens pœnæ non culpæ, vindictæ speculum non offensæ.

Per hæc quoque sæcularibus potestatibus LIV
non adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quos adversus sacrilegos catholici principes ediderunt. Quis enim locus regiminis poterit esse tutus? Quis rector securitate gaudebit, si Rom. Ecclesia, quæ omnium ecclesiarum, disponente Domino, caput est & magistra, casibus istis subjicitur? si ejus filii speciales hujusmodi periculis exponuntur? Quem ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moveret? Porro qui filius est, dolebit, qui fidelis matre fidei læsa lædetur. Quapropter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus, seu rector, quocunque nomine censeatur, contra præsumptores prædictos, præsentis constitutionis tenorem non fecerit observari, tam ipse quam officiales ipsius infra mensem, postquam res ad notitiam eorum pervenerit, excommunicatione notetur. Quod si populus fuerit circa ista remissus, & ad satisfaciendum rectores, & officiales ejus non compulerit Rom. Pontifex cum suis fratribus omnibus infra mensem exeat, si eum ibidem contigerit tunc morari; & antequam plenarie satisfiat minime revertatur, nisi forsan inevitabilis ecclesiæ necessitas immineret, propter quam exitus ejus, & frattam periculosus procul dubio redderetur. Præterea si populus rectorem sic excommunicatum tertio monitus, sicut poterit commoneri, a regimine amovere contempserit, subjiciatur civitas interdicto usquequo congrue satisfaciat. Dat. Reate duodecimo kal. decemb. pont. nostri anno x. Exercuere postea constitutionis hujus severitatem successores Honorii Romani Pontifices in eos, qui Cardinalibus injurias graviores intulissent: ut Joannes (a) XXII. in nonnullos Anglos, qui Gaucelinum tit. SS. Marcellini & Petri presbyterum, & Lucam S. Mariæ in via Lata diaconum Cardinales Ap. S. legatos ad pacem inter Eduardum Angliæ Regem ac Robertum de Brus, qui sceptrum Scotiæ corripuerat, conciliandam Dunelmum profectos, Impedimentis ac sacra supellectili spoliarant; sed jam indicasse suffecerit, quæ fusius nostrorum annalium tomo tertio insinuavimus.

(a) Jo. XXII. l. 2. ep. secr. 422. 436. & 437.

Et paulo ante allatis his aliisque Ho- LV.
norii literis constat ipsum hoc anno pluribus mensibus Reate commoratum, ibique cathedralem ecclesiam ritu solemni sa-

Reatina ecclesia ab Hon. consecrata.

sacrasse vetustæ tabulæ exemplum a Baronio relictum his verbis declarat: *In nomine Domini amen. Anno ejusdem MCCXXV. Indictione* XIII. v. *id. septemb. tempore Honorii III. PP. pontificatus anno ejus decimo, consecrata est major ecclesia Reatina, ab ipso domino Honorio cum talibus episcopis, videlicet Ostiensi, Albanensi, Prænestino, Sabinensi & aliis Cardinalibus, & aliis episcopis partium diversarum ad honorem B. M. semper Virginis, &c.* Inde sacræ recensentur reliquiæ sub ara maxima reconditæ; denique peccatorum indulgentiæ eam ecclesiam adeuntibus a Pontifice tributæ.

Incun-

I. INeunte anno Christi millesimo ducentesimo vigesimo sexto indictione quartadecima Fridericus magno armorum terrore non ad defigenda apud Sarracenos crucis trophæa, sed ad subiiciendos sibi Insubres expeditionem comparavit, de quo hæc Richardus (a): *Imperator ipse, baronibus & militibus infeudatis, cæteris mandat, ut omnes se præparent ad eundum secum in Lombardiam & ut omnes apud Piscarum, ubi* VIII. *intrante martii esse Imperator ipse disponit, debeant convenire*. Et infra, ubi subjunxit Joannem Regem Hierosolymitanum ipsius socerum aversο ab eo animo discessisse, cujus discordiæ causam opportuniori loco afferemus; addit: *Imperator de Apulia venit in terram laboris & relicta apud Salernum in castello Terracinæ Imperatrice consorte sua, ipse in Apuliam redit, ubi Henricum de Morr, magistrum justitiarum capitaneum statuit regni sui, & ipse Piscarum se contulit, ac exinde in ducatum Spoleti perveniens, hominibus ducatus ipsius per suas præcepit literas, ut secum in Lombardiam debeant proficisci. Quod cum facere ipsi renuerent præter Papæ mandatum, cui tenebantur, Imperator ad eos literas iterat graviores, quas illi de ducatu ad Papam remittunt: quas ipse Papa moleste ferens, quod homines Ecclesiæ sub certa pœna vocabat Cæsar ad expeditionem, suas ad eum literas dirigit. Quas ipse Imperator graves reputans, rescribit ei quasi de pari: & quia in rescripto ipso suam voluntatem satis Imperator voluit declarare, duxit ipse Papa sibi asperius rescribendum*.

(a) Rich. de S. Germ. in chron.

Fridericus in Longobardos movet.

Clientes ecclesiæ incussis pœnis ad sua signa evocat. Corripitur ob id ab Honorio, ilisque vicissim literis repungit Honorium.

II. Extant eæ in regesto pontificio gravissimæ Honorii literæ, quibus Friderici clientes Ecclesiæ sibi subiicere meditantis suaque in Ecclesiam collata beneficia efferentis insolentiam fregit. Illud sane non admirationem modo, sed stuporem rem suis ponderibus libranti afferre potest, adeo secundarum rerum successus Imperatoris animum corrupisse perstrinxisseque mentis oculos, ut qui regnum Siciliæ clientelæ apostolicæ beneficio contra hostium potentiam atque improbitatem tenuerat, Imperium Romanorum Pontificum auctoritate fuerat assecutus, recenter Cardinalium studio dotali Hierosolymorum regno auctus esset, tantorum beneficiorum immemor ob restitutas Apostolicæ sedi nonnullas terras relata Ecclesiæ beneficia jactaret, suamque munificentiam cum veterum Imperatorum liberalitate non æquaret modo, verum pompaticis etiam verbis efferret; atque ob id jus Rom. Ecclesiæ invadere sibi impune licere putaret. Sed hanc Honorii apologiam ab ipso Pontifice audire præstat, quam si ipsi eam texeremus.

Objecta ab illo dissolvit Pontifex.

III. *Friderico Romanorum Imperatori semper Aug. & Regi Siciliæ.*

Miranda tuis sensibus nostra venit epistola, ut scripsisti, sed mirabilior tua nostris. Sane si nostræ paginæ verba justo librasses examine, si literam ad rivalem sensum, postposito coninge, non traxisses interpretis non suspecti judicio, invenisses in illis, unde spirituali patri teneretis & matri. Tuæ quidem tenor epistolæ continebat, quod præter omnium opinionem, & consilia principum, ut tuis verbis utamur, te invenimus ad beneplacita nostra paratum, ita ut nullus prædecessorum tuorum ullis retro temporibus recolatur adeo Ecclesiæ fuisse devotus. Sed de principibus non aliter ex his verbis informabimus animum, quam probabilis credulitas habeat facti experimento probata, de quibus Apostolicæ sedis constantia rectæ opinionis judicium sinistræ suggestionis instantia non mutabit, cum facta præferenda sint dictis, & certa præjudicent positivis. Ecce de archivio Ecclesiæ munimenta publica prodeunt, quæ sigillorum pene omnium principum munita signaculis opinionem repudiant, quam forte videris ingerere contra illos, eo quod verisimilitudo non recipit tantos & tales viros excellentiæ tuæ dedisse consilium contrarium scripto tuo, & ipsorum signato sigillis. De prædecessoribus autem tuis, si aliquid certius major dedisset expressio, metiremur in illis, quid in te sperare possemus, quoniam, si ad proximos sanguinis scribentis referatur intentio, modicum devotionis sufficiet, ut eos comparatione præcedas: si tamen comparatio gradum inveniat, ubi vix pervenit positivus. Quod si ad illos prædecessores intellectum pateris extendi, qui fide præclari, charitate ferventes, devotione sinceri, sibi & subditis proficientes, verbo pariter & exemplo Ecclesiam multis libertatum privilegiis munierunt, multarumque largitionum liberalitate ditarunt, illis si places in his se magnificentia tua non præferens, sed consideret potius, si affluentia talium illorum metas attingas. Discutiat quæsumus viri prudentis ingenium, si merito titulum tibi multæ devotionis assumis, dum beneficia matris Ecclesiæ revocare conaris in dubium, tanquam si unius possint inficiatione celari, quæ multorum notio publicat, & singularis assertio reddat ambigua, quæ universalis notitia manifestat. Porro illa ingratitudinis species, qua beneficia percepta negantur, aliquid turbationis consuevit afferre; sed illa majoris doloris habet aculeos, qua in bono malum præsumitur,

Inanis Friderici jactantia de collatis a se eccl. beneficiis.

Ut frangatur ab Honorio.

& odium in dilectione notatur.

IV. *Circa tutelam quoque tui, a claræ memoriæ Imperatrice Constantia Regina Siciliæ Apostolicæ sedi relictam, a beneficiorum gratia excipis, si tutelæ sit debito satisfactum, eoquod fas inducebat, ut fieret, & nefas si deficeret, notaretur. Verum cum nullus necessitatis articulus tunc urgeret Ecclesiam, ut in te, qui eras omni suffragio destitutus, onus non leve susciperet tutelæ, susceptio, quæ a gratia sumpsit exordium, habere te debuit de prosecutionis debitu non ingratum, saltem ut tutrici notam, non solum suspectæ, sed etiam fraudulentæ administrationis non niteveris impingere, dicens quod Ecclesia nomine defensorum hostes immiserat Apuliæ. Habebat præterea diffamationis adjectio, quod quem tutrix Ecclesia debuit promovere, dejecit, erigens in paterna sede hominem alienum, qui non contentus Imperio ad regnum nihilominus aspiravit. Et quidem non id hactenus habuit tua confessio, non id usque nunc continebat tuarum series literarum quibus post Deum totum ascribebas matris Ecclesiæ studio, totum attribuebas ejusdem nutricis laboribus quicquid eras, & etiam quod vivebas (plures hac de re ipsius Friderici literas supra retulimus). Unde igitur istis tam contraria, tam novella processit opinio? Unde præsumptio tam adversa, tam repentina prorupit? Si enim frequens missio literarum comitem conscientiam mittentis habebat, cum nulla subsecuta sit causa novæ scientiæ, neque scientia novæ causæ, cur calumniose impingitur, quod evidentia facti repudiat? cur sub quodam involucro duplicitatis infertur, quod veritatis simplicitas non admittit? Quod si scripta præmissa destituta erant credulitate scribentis, tua circumspectio colligat, quæ de istis illatio subsequatur. Sunt ne ista subsidia, quæ promittebas Ecclesiæ, si necessitas immineret? Est hic retributionis affectus, quem offerebas, si gravamen occurreret? Non id mater expectavit a filio, non id nutrix sperare debuit a pupillo. Ha Deus, quæ in tali filio aliis spei reliquiæ relinquuntur, si mater tam diligens desperare cogatur? Ha Deus, quæ de toli pupillu fragmenta favoris cæteri colligent, si nutrix tam utilis jaculis detractionis impetitur? Ha Deus, quot & quantos labores amisit Ecclesia, si palmes, quem multo sudore plantavit, & coluit, in amaritudinem vitis convertitur alienæ, cum sit minoris dispendii nullos fructus producere, quam nocivos. Oh, quam uberes lacrymas, quam amaras felicis recordationis prædecessor noster Innocentius pro te fudit! Oh, quanta sollicitudine laboravit, ut te a nocentium eriperet manibus, insidiantium laqueis liberaret, & quasi de mortis faucibus extorqueret! Ecce quid retributionis eidem imperialis liberalitas afferat; ecce quid regalis magnificentia recompenset, dum pupilli vitæ insidiator occultus dicitur, & bonorum tacitus spoliator. Recogita, recogita fili charissime, ac infra claustra pectoris frequenti meditatione revolve, quam parvum, quamque depressum te ille summus Pontifex post obitum matris accepit, & quam grandem, quamque promotum in sua morte reliquit.*

Aliæ Friderici querelæ adversus Innocentium III.

Refutantur cum exprobratione justa.

V. *Porro, ut credimus, tenellæ infantiæ nondum finem attigeras, cum impius Mercualdus tui nominis detractor, perfidus, avidusque tuorum invasor regni Siciliæ metas aggressus, utraque manus invasionis extendens, montem Casinum obsedit, & insultibus multis impetiit, exercens sui robur exercitus ad speratum exterminium captionis. Sed in hoc Ecclesiæ sollicitudo non defuit, quæ per duos Cardinales cum multis militibus, & expensis non modicis, efficacem manum auxilii porrexit obsessis, vires invasoris debilitans, & conatus obsidentis elidens. Cumque obsidionis exitus exultantis non responderet affectui, & prorogata spe defensionis ad altos resistendi animum resumerent convicini, se iniquus ille in Siciliam transtulit, ut ibi, si de persona Regis desiderii sui finem attingeret, ad regni fastigium sine difficultatis obstaculo perveniret. Sed nec ibi protectionis solitæ dexteram subtraxit Ecclesia, mittens illuc bonæ memoriæ C.... tit. S. Laurentii presbyterum Card. nobili viro comite Jacobo consobrino prædicti prædecessoris nostri multis associatu militibus, in tui subsidium nihilominus destinatu. Alius etiam Cardinalis tibi postmodum extitit deputatus, qui tuis utilitatibus non remissus, ibi diem clausit extremum, consequenter alio substituto, ut sollicitudinis debitæ plenitudo circa tuæ personæ custodiam non deesset.*

VI. *Interea Diopuldi malitia, longe lateque diffusa, sic se per partes Apuliæ, ac terræ laboris extenderat, tantumque receperat incrementi, quod obtenta de P.... quondam comite Celan. victoria, pro majori fere parte homines regionis suo applicabat arbitrio, suoque dominio addicebat in aliquos sicut poterant resistentes, eo crudelius debacchando, quo minus de paucorum, & humilium timebat repagulo, qui de multorum, & sublimium viribus triumpharat. Cumque in partibus illis non haberet Ecclesia quem erigeret contra illum, multosque sumptus amiserit in hominibus regionis, quæ pro te jam fecit expensas multorum millium unciarum, recepto ad opus tui a G.... comite quondam Brenensi fidelitatis publice juramentu, ipsum misit in regnum, ut per eum elati confringeret cornua inimici. Numquid hoc fuit commissum perdere puerum? Numquid hoc fuit creditum spoliare pupillum? De throno Dei sententia*

tia prodeat, & virtus altissimi rectum judicium operetur, si adversus Ecclesiam tuam excellentiam decuit talia credere, si debuit ex his concepta credulitas in partum prodire hujusmodi, ut verbis, & scriptis exposita in publico compareret. Sed forsan hoc divina providentia voluit, ut habeatur in posterum cautela securior ex proviso.

VII. Friderici querelis de evectio ad Imperium Othone respondetur.

Circa hominem siquidem alienum, quem in sede patris tui, si tamen patris sedes dici debeat, quæ non successionis, sed electionis jure defertur, erectum fuisse prædixeras, tua prudenter adversus Ecclesiam substitisset invectio, eo quod veritus negata de publicis minus relinquit fidei de occultis. Nullum enim angulum latet Imperii, quod Imperatore Henrico defuncto, quidam olim Philippo quondam duci Sueviæ, ac Othoni postmodum Imperatori divisis voluntatibus adhæserunt. Et licet idem Philippus nomen tuum primo prætenderit, ad se postea convertit negotium, sic illum succedentibus prosperis suis utilitatibus applicans, quod non jam de jure dubitabat Imperii, sed spem ad occupationem regni Siciliæ prorogabat L.... quondam Vvormaciensem episcopum ad hoc mittens. In his etiam tuo subsidio Apostolicæ sedis providentia non defecit, sic illi per memoratum C...., Cardinalem & nonnullos vassallos Ecclesiæ resistens in Marchia, quod conatus contrivit adversos, & interdictus est hostibus etiam ad primos regni fines accessus. Philippo tandem sublato de medio, Othoni, quem omnium principum roborata consensibus præsentabat electio, nec expedivit, nec licuit diadema Imperii denegari, qui procul dubio, ut scripsisti, subito factus ingratus, tergum non faciem vertit Ecclesiæ, immemor receptorum. Sed quamvis eam multis provocarit offensis, dissimulabat illas utcunque misericordis Ecclesiæ patientia consueta. Sed postquam ad tuam prorupit injuriam, in te quasi in pupilla oculi tactum contrarium ferre non potuit, multas vias excogitans, quibus pleno remedio suo posset subvenire minori. O quam proximus eras periculis! O quam paratus ad casum! Quapropter invocavit Ecclesia illius auxilium, qui superbis resistit, & dat humilibus gratiam; qui imperat mari & ventis, & cessat tempestas; qui deponit potentes de sede, ac ponit humiles in sublimi. Invocavit etiam principum corda fidelium, pusillos & magnos sollicitans, ut ei ad tui relevationem collapsi manum porrigerent adjutricem. Obstitit tandem divina potentia ingrati conatibus, faciens in te cum Ecclesia signum in bonum, ut elato cadente tu surgeres, & potente debilitato tu posses. Arguit enim illum sua malitia, suaque aversio increpavit, quoniam justo Dei judicio propria perdidit, qui avare cupiverat aliena: & tu, cui regni tui vix extrema remanserant, illius omnino Imperium obtineres. Hæc utique salutis remedia cum auxilio principum, divinæ providentiæ virtute præambula tibi providit mater Ecclesia, talia beneficio puero contulit & adulto. Quid ultra tibi facere potuit, & non fecit, de contingentibus nil omittens, & ea etiam, ad quæ non tenebatur, adiiciens? Miramur autem, quod in his tuos labores commemoras, dicens te dubii casus facta secutum, qui vocatus ad certa, laborantibus aliis, in labores alterius introisti, metens quæ non seminasti, & colligens procul dubio quæ non sparsisti.

Denique defuncti fatigata persona nostram tua non præteriit invectio, minus diligenter considerans, quod nos, qui prædecessori prædicto, quo ad utilitates tuas affectione plenaria succedentes, ad tui consummationem honoris patenter astitimus & potenter, nostro in multis detraximus, ut tuo adiiceremus honori, facti quodammodo famæ nostræ prodigi tuæ parci. Sed pro istis, & aliis hac nobis retributione respondes, quia dicis jus Regibus Siciliæ in electionibus prælatorum, sicut asseris, debitum ex antiquo nostris constitutionibus minorari. Verum si scripta tua, & genitricis tuæ manu solicitudinis revolvisses, si sanctorum etiam patrum constitutiones adverteres, non culpares Ecclesiam circa defensionem ecclesiasticæ libertatis, cum non debeat de prosecutione mordere justitiæ, qui contendere nititur de abusu. Asseris insuper nos, præter formam communiter requisitam, te inconsulto, quibusdam ecclesiis regni vacantibus præfecisse personas. Sed quæ sit illa forma nescimus, quæ pro certo nimis esset informis, per quam Apostolicæ sedis judicium ex tuæ voluntatis arbitrio dependeret. Non tamen intendimus promovere suspectos, dummodo non ultra notum suspicionis extendas, quam rationis tramites patiantur. Et infra, ubi objecit ab ipso Tarentinum aechiep. Catanensem & Cephalud. episcopos improbe pœnis variis affectos; addit: *Quia vero Dei causæ deesse non possumus, nec debemus, super omnibus istis, & aliis contingentibus ecclesiasticam libertatem sic, divina suffulti potentia, debitum nostri prosequemur officii, quod Deo pro posse satisfacientes, & homini, in hoc geremus utiliter negotium nostræ salutis & tuæ, cum deferre homini contra Deum, præsertim in talibus, sit nocere; ac parcere, sit sævire; manus enim mulierum misericordium filios decoxerunt, sed habeat vera dilectio plagas suas, quæ dulciores fiunt, cum amarius inferuntur.* VIII.

Adiecisti præterea, quod post reditum tuum in regnum Siciliæ, redintegratis viribus tuis pro temporum varietate dispersis, exclusis rebellibus, Ecclesia contra ma-

tris

tris officium suspectos filii receptavit. Et quidem de virium redintegratione gaudemus: & utinam redintegrantis affectio sic debitis fuisset contenta limitibus, quod a justitia recuperationis in suis, in alienis ad usurpationis injuriam non transisset, quia præter id quod in die novissimo districti Judicis ultione reddetur, consummari felicibus substantia non consuevit eventibus, augmentis non aggregata legitimis, quinimmo grandis acervus inficitur partis adjectione corruptæ. Super exclusis responso supersedere possemus, nisi alicujus judicio crederetur retardatum silentium repetitam justificare querelam. Sed ut videmus, quod hactenus respondentis dissimulatio distulit, nunc extorquet instantia conquerentis. A memoria quoque tua excidisse non credimus, quod comiti Thomasio, Raynaldo de Aversa, & fautoribus eorumdem, antequam castra, quæ viribus obtinere nequiveras, resignarent, inter alia, quæ publica & autentica sunt conventione notata, venit expressius personarum securitas in promissum; & ut id robur firmitatis haberet, nos & universos fratres nostros rogasti per nuncios, & literas speciales, in testimonium reservatas, ut Rom. Ecclesia supersecure ac confidenter reciperet, quod inviolabiliter promissa prædictis attenderes, & plenarie conservares: sed utrum verbis facta responderint, fidesque promissis plusquam deceat sedis Apostolicæ, ac excellentiæ Imperialis honorem; afflictionibus publicis, & pœnis manifestis exponunt nonnulli de fautoribus comitis memorati, quorum multos post speratum de securitate fiduciam dedisti exilio, & quosdam ignominiosa morte damnasti; proinde possumus non immerito formidare, ne nostra patientia, in prædictis veræ patientiæ nomen amiserit, & effectum. Quare non credas id oblivioni esse relictum, licet sit hactenus dissimulatione suspensum; sed quod in similibus superiores pro te promittere debeant, de specula poterunt eminenti recipere speculum & exemplar. In quo quantum auctoritati sedis Apostolicæ sit detractum, quæ ipsos ad precum tuarum instantiam sub sua securitate recepit, satis intelligunt qui rem sciunt.

X. De comite vero Matthæo, quem apud te in subtractione suorum Terræ sanctæ servitium, crucis & Crucifixi reverentia non defendit, comiteque Rogerio quondam capto, ut nosti, & postmodum liberato, ut scimus, nec non & quibusdam aliis, qui ad urbem, & loca confinia a persequentis facie confugerunt, conquiescat de cætero conquæstio principis excellentis, ne siccam stipulam persequi, & contra folium, quod a vento rapitur, suam monstrare potentiam videatur. Hæc quippe a Julii Cæsaris gestis non elicis, qui Domitium pœnæ avidum, & veniæ contemptorem vitæ servavit invitum, & Metellum se gladiis offerentem ira tanti principis reputavit indignum. Certe in Israelitico populo civitates erant refugii, & urbem ad refugium Christianus populus non habebit? David recursus erat oppressis, & summus Pontifex David magni vicarius avertet faciem ab afflictis? & utique non, cum nulla molestia tibi per illos inferatur, & tuis nisi velis id dumtaxat ferre moleste quod vivunt.

XI. Exprobratur Friderico Joannem regno exuisse.

Adhæc de viro egregio socero tuo, si ad nostram pervenisset notitiam, quod de iis, quæ tibi facere debuit, omisisset, nostram eum non præteriret monitio, quem tibi desideramus acceptum, & te illi potissime gratiosum. In quo movet multorum corda miratio, quod cum consueverint alii crescere ex affinitate majorum, iste non sine multorum scandalo, non sine Terræ sanctæ dispendio, non sine tui nominis læsione decrevisse videtur. [t] Discordiæ inter Joannem Regem Hierosolymitanum ac Fridericum exortæ meminit Richardus, (a) cujus causam Jordanus indicat his verbis: *Desponsata puella, Isabella scilicet, Imperator patrem requisivit, ut regna & regalia jura resignet, stupefactus ille obedit;* nec mirum, ut qui a genero eam injuriam non expectarat, ac reliqua vita dotali u-

(a) Rich. a S. Germ. in chr. Jord. MS. bibl. Vat.

NOTÆ [s] Quæ hic ab Annalista recitatur epistolam in regesto Vaticano Honorio tribui ex eo colligo quod Raynaldus, cui illud consulere pronum fuit, Honorio reipsa assignat. Insuper Thomas Capuanus sæculi hujus scriptor, cujus Dictatorem anno 1724. Cl. Hahnius in sua collectione edita Brunsvigæ vulgavit, eamdem epistolam integram cum fragmento a Raynaldo hic n. 8. omisso inter Honorianas collocavit. Quare in ejusdem epistolæ versione Itala, quam Cl. Lamyus e codice bibliothecæ Riccardianæ vulgavit in Deliciis eruditorum to. I. operum Lerinorum pag. 256. emendandus est titulus, nec Gregorio IX. quemadmodum ab authore ejus versionis præstitum est, sed Honorio III. tribuenda. De suo pariter author ille adjecit correctionem in texta, quam a mente pontificis alienam fuisse mihi exploratum est. Ubi enim epistola genuina apud Raynaldum & Thomam Capuanum fert: *Ad hæc de viro egregio socero tuo si ad nostram &c.* ita legit Interpres: *del Conte I . . . . . . di Brenna nobile socero tuo &c.* Quis interpolationem non agnoscat? Neque enim credibile est pontificem expoliatum regno Hierosolymitano a Friderico Joannem, quasi meritu id præstitum fuerit, agnovisse, & approbasse, ut non amplius illum regis titulo donandum censuerit. Cum præsertim in literis anno sequenti 1227. scriptis, a Raynaldo ibidem numer. 3. relatis, consucto regis titulo illum decoraverit. MANSI

xoris regno potiturum sperabat, nec fugæ locus erat, ut ex angustiis, in quas se conjecerat, explicaret: ajunt vero nonnulli vitæ discrimen una cum Gualterio nepote ex altero Gualterio & Tancredi filia prognato adiisse, cum Fridericus conflatam in se ab iis conjurationem suspicatus esset; addit Jordanus Joannem regno Hierosolymitano exutum in Gallias se contulisse. Indignum hujusmodi in Joannem facinus his verbis Friderico exprobrare pergit Honorius: [1] *Et quidem his similia magnificorum principum gesta non continent, sublimium mores ignorant, liberalium largitas non acceptat. Non sic illius Terræ procuratur utilitas, non sic ad ejus subsidium bellatores strenui advocantur. Super quo tibi onera gravia, & importabilia nos asseris alligare, quæ digito nostro movere nolumus; non attendens quod jam pluribus annis elapsis ultro te illis oneribus subjecisti, spontaneus in Theutonia signum crucis assumens; non attendens, quod Crucifixi gerendo negotium, onus non leve tulit Ecclesia in ecclesiasticorum decimatione proventuum; non attendens quod per fratres nostros & alios prædicatores multi potentes & nobiles, magni & parvi se crucis obsequio devoverunt.*

Pro mercatoribus autem Romanis excellentiæ tuæ frequenter scripsisse meminimus, sicut dicis: sed cum per hoc jus suum non as- XII.

NOTÆ [1] Dissidii hujus inter Fridericum & Joannem regem originem hanc suppeditat Bernardus thesaurarius, quem ex iis, quæ inferius expendemus, historiam suam de acquisitione Terræ S. usque ad annum 1274 circiter perduxisse suspicor. Historicus iste narrat Fridericum uxorem suam filiam Joannis fastidientem, amorem suum in ejus ancillam collocasse, adeo ut cum illa ne commisceri quidem sustinuerit. Hinc discordiæ inter Johannem & Fridericum. Joannem vero invisum sibi imperatorem fugisse in Galliam, Jordanus apud Raynaldum hic affirmat. Sed vereor ne author ille nunc tandem a latebris extrusus a Cl. Muratorio in dissert. de antiquit. Italiæ medii ævi to. IV. præpostere hic retrahat iter Johannis in Gallias, quod ante aliquot annos obiverat. Nam Thesaurarius asserit Joannem a Friderico pulsum Romam prius, dein Bononiam venisse, ibidemque substitisse tamdiu; donec Fridericus sibi ab illo metuens, pacem obtulit & obtinuit. Tum rex in Apuliam rediit, ubi ad usque obitum Jolandæ imperatricis filiæ suæ moram traxit. Huic Bernardi narrationi per omnia congruit author continuationis Gallicæ ad Historiam Guillelmi Tyrii, vulgatæ in collectione monument. a Martenio to. V. Verum duo hæc scripta unum idemque esse opus non suspicor tantummodo, sed & evidentibus his argumentis demonstro. Constat equidem Latinum Opus Bernardi Gallice primo ab authore suo scriptum fuisse, ac dein alio quopiam interprete in Latinum transiisse; nam in exordio codicis Estensis, unde historiam hanc Bernardi Muratorius deprompsit, legitur a *Incipit historia de Acquisitione Terræ sanctæ, quam author hujus operis transtulit ex Gallico in Latinum.* Hujus vero Gallici authoris nomen in operis decursu prodit Latinus interpres, sæpe Bernardum Thesaurarium illum appellans. Interpretem vero doctissimus Muratorius in præfatione ad illud opus indicat *F. Franciscum Pippinum de Bononia Ord. Fratrum Prædicatorum*, qui & anno MCCCXX. itinerarium M. Pauli seu Poli Veneti Latine vertit. Cujusmodi interpretis munus ita egit F. Pippinus, ut non verbum verbo reddiderit, sed latius excurrentem Gallicum authorem persæpe contraxerit, & sensum scriptoris, non verba, frequenter expresserit. Non raro etiam quædam interserit ex aliis authoribus decerpta, ad extremam libri oram adnotans ea quæ Bernardus de historia illa scripsit, & sensit. Hæc si demas, Latina hæc historia adeo cohæret Gallicæ in collectione Martenii vulgatæ, ut nullas rerum circumstantias, quæ in una leguntur altera omittat; quin & allocutiones ipsæ ducum, regumque iisdem phrasibus utrimque recitantur, ut ex collatione disceptationis habitæ coram rege Americo, cum de obsidione Tabariæ agerent, perspicue resultat. Insuper eadem interdum epitheta nova & insueta uni eidemque rei in utroque opere adduntur. Johannes rex Hierosolymæ a Friderico discedens *Bononiam pinguem* adiit, ut scribit Latinus author; eadem & in Gallico leguntur, in quo Johannes pergit a *Boloigne la Crasse*. Utrimque pariter animadvertitur urbem Hierosolymam cessisse Saracenis die festa S. Leodegarii anni 1187. quanquam in Gallico opere mendo forte vel codicis, vel typographi fit 1188. Denique idem utrimque ordo in rebus narrandis servatur, quanquam ex frequentibus Latini interpolationibus hæc minus sentiuntur. Sed age in gratiam eorum, qui alterutro ex his operibus carent, unicam ex utroque periodum afferamus eam, quam diximus, phrasium similitudinem ad oculum exhibentes. Thesaurarius cap. 174. scribit de regina Angliæ in Cyprum transfretantem. *Jactis anchoris apud urbem, quæ Limecon dicitur, Kirascus, qui ibi castrametatus erat pro tutela insulæ contra itinerantium incursionem &c.* Hæc verba ita recitat Gallicus author: *Cil tornerent vers terre, & getter encre devant une cite qui a nom Limecon. En ce point estoit li empereor de chipre a Limecon a tot son est, porce que il cil qui alvient, & venoient outre-mer vouffissent faire force en l'isle ne rober qu'il fust aparoille du defendre &c.* Ex his patere arbitror Gallicum Latinumque scriptum unum idemque esse opus Bernardo Thesaurario tribuendum, quod a doctissimis Gallici operis editoribus ignoratum fuit. Discimus pariter F. Pippinum mutilum codicem Gallicum nactum fuisse, cum Latinam historiam nonnisi ad annum 1230. circiter perduxerit. Quam mutilationem ipse pariter interpres subodoratus in calce historiæ suæ hæc adjecit. *Hæc de gestis regis Joannis sumpta sunt ex historia Bernardi Thesaurarii. Qualis enim fuerit exitus non inveni, vel quod historiam non compleverit, vel quod codex unde sumpsi fuit imperfectus.* Continuavit utique Thesaurarius historiam suam usque ad annum 1274. quo Lugdunense I. Concilium celebratum fuit; ejusdem enim in fine historiæ suæ meminit. Hinc etiam de ætate Bernardi Thesaurarii, quam Muratorius ex conjectura tantummodo subodoratur, argumentum capere licet. MANSI

Objurgatur Ecclesiæ jura invadere meditatum.

assequantur, ut asserunt, non debet illis in sua justitia ecclesiastica censura deesse. De vassallis quoque patrimonii, de quibus prout placuit rescripsisti, quod juris imperialis excellentiæ competat tuorum, & prædecessoris tui privilegiorum inspectio protestatur. Quod si præter debitum a nobis in illis aliud pro Terræ sanctæ subsidio petiisset, sicut decuerat, formata petitio ad exauditionis gratiam introisset. Provideas tamen, ut advocatiæ vocabulum, frequenter tuis literis repetitum, tua, si placet, non protrahat interpretatio in abusum, quoniam cum advocatus Ecclesiæ idem intelligi debeat, quod defensor, si defensoris omittis effectum, nomen improprie retines advocati. Quod satis in Arcuata, & castris aliis quorundam nostrorum fidelium ostendisse videris, quæ detines contra justitiam occupata, post illatam violentiam, post commodum possessionis adeptum, factus de petitore possessor, offers conquerentibus te jus in tua curia redditurum. Super quo siqua nova jura sint condita, in publicum prodeant, cum id non patiantur antiqua.

XIII. Incussæ illi minæ.

Quia vero non est abbreviata manus Domini, ut non possit sublimitatem incurvare hominum, & altitudinem humiliare virorum, nunc cum felicium tuis votis successuum splendor illuxerit, in sereno humilitatem non deseras, quam in nubilo prætendebas. Speramus itaque quod viri tam discreti memoriam, nunquam sic ad examinationem deducet oblivio, ut omnino in vitium ingratitudinis incidat, quod reprehendis in æmulo, & culpam, quam damnat in hoste, committat. Non ergo seducant te prospera, quem instruxisse debuerunt adversa, cum fuerit Pharaonis pincerna notatus, eo quod succedentibus prosperis sui est oblitus interpretis; & lex nobilitatis id habeat, ut nobilium mentes excelsa non elevent, & infima non demittant. Quapropter, fili charissime, probatis Apostolicæ sedis affectibus, nullius suggestio te subducat, quæ nisi obstaculum nimiæ indevotionis impediat, a te dexteram beneficiorum non subtrahet, & dulcedinis ubera non abscondet, cum non sit verisimile, quod animi ferventis affectum ab illo de facili velit avertere, quem multo labore fovit impuberem, multaque sollicitudine promovit adultum. Dat. Lat. [1]

XIV. Frangit arrogantiam Frider.

Puduit Fridericum Pontificem optimo de se meritum injuste lacessivisse, ac veritus ne, si justas in se Apostolicæ sedis iras concitaret, res suas labefactaret, tumida verba in demissi obsequii officiorumque significationem convertit. De allatis enim a nobis literis locutus Richardus, addit: *Propter quod Imperator, ut ipsius placaret animum, rescribit humiliter in omni subjectione.* At quamvis ab Spoletanis adjecto pœnarum terrore tamquam Imperii clientibus ad sua signa evocandis compellendisque destiterit, hæsit tamen in animo infixus justæ objurgationis dolor eoque non dissentiente ipsius satelles Tancredus de Campelio facinorosorum manu, quam a Bertoldo Friderici duce acceperat, stipatus publicas vias obsedit, plures ex familia Pontificis spoliavit: tum alios ad sedem Apostolicam venientes recedentesque, non sine gravissima Pontificiæ auctoritatis injuria, cepit, exuit, ac sauciavit; quibus permotus Honorius mox Imperatorem literis (*a*) monuit, facinorosos homines, qui ipsius jussu, ut omnium ferebat fama, latrocinia exercebant, coerceret; non enim levem inde imperiali celsitudini dedecoris labem aspergi.

Officiosis lit. mulcere studet Honorium.

Fovet innerum grassatores.

(a) Lib. 10. ep. 334.

Friderico Imperatori.

XV. Querela Honorii.

Cum omnibus injuriam patientibus paterno compatiamur affectu, & gravamina singulorum, prout ad nostrum spectat officium, sollicite persequamur, molestias & jacturas, quæ viatoribus, & præsertim venientibus ad sedem Apostolicam, & redeuntibus inferuntur, tanto accuratius prosequi nos oportet, & stratas publicas debita securitate tueri, quanto id ad majorem utilitatem totius populi Christiani dignoscitur redundare, ac a prædecessoribus nostris factum est hactenus, & a nobis solici-

NOTÆ [1] FRidericus Jerosolymitani regis titulum hoc anno ineunte sibi usurpavit, ut ex collatione plurium ejus diplomatum, in quibus epocham illam cum cæteris sup otet. Benvenutus de S. Georgio in historia Ferrariensi Rer. Italic. tom. XXIII. recitat ejusdem Friderici diploma datum Cremonæ *anno dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo quadragesimo octavo mense februarii septimæ indictionis, imperante domino nostro Friderico &c. imperii ejus anno vigesimo nono, regni Hierusalem vigesimo quarto.* Indictio & reliquæ temporis notæ indicant ann. 1240. ac demonstrant Fridericum annum a paschate, vel a martio incipere. Si vero anno 1249. regni Siciliæ annum 24. supputabat; regnum illud ab anno 1226. ante diem illam februarii, qua diploma signatur incipisse oportet: Rursum apud Ledewig in Reliquiis to. IV. pag. 254. occurrit ejusdem Friderici diploma signatum *anno dominicæ incarnationis* 1236. *mense januarii decimæ indictionis*, in quo regni Hierusalem *annus undecimus* numeratur. Cum igitur anno diplomatis hujus, qui nobis est annus 1237. Fridericus regni Hierosolymitani nondum annum duodecimum incepisset; profecto constat regni illius epocham inter januarium & februarium anni 1226. constituendam esse. MANSI

lecitius procuratum. Qui ter in anno [1] *videlicet in die cœnæ Domini, festo Ascensionis consecrationis basilicæ B. Petri solemniter præsente toto populo, qui de diversis mundi partibus tunc concurrit, omnes violatores stratarum cum suis complicibus excommunicationis vinculo innodemus.*

XVI. *Sane filius Belial Tancredus de Campello, hæc sicut convenit non attendens nuper militum Bertoldi multitudine sociatus, multos tam nostræ familiæ, quam alios venientes, & redeuntes ab Apostolica sede cepit, quos per devia ducens, & Campellum ire compellens, gravibus affectos injuriis ad Bertoldum media nocte transmisit, qui præsumptione damnabili omnes ipsorum literas impetratas a nobis inspici faciens, ex eis per officiales suos, non sine gravi sedis Apostolicæ injuria & contemptu, fieri fecit coram cunctis astantibus audientiam generalem. Quod vix est qui ambigat sine tua conniventia fieri potuisse, maxime cum idem Bertoldus, qui hæc ausu nefario attentare præsumpsit, sit tuus nuntius specialis, & coram astantibus proposuisse dicatur, prædictum Tancredum habere a te contra certas personas violandi stratam licentiam specialem.. In quo quantum imperiali celsitudini derogetur, cum inquietos corripere, non fovere, ac maleficos & oppressores innocentium persequi tenearis, nec tu ignoras, nec nos atrox injuria in hoc Ecclesia irrogata patitur ignorare. Cum igitur nihil sit, quo magis tangatur status Ecclesiæ, quam si viatoribus, & peregrinis securitas auferatur, & literarum ipsius violari auctoritas attentetur, serenitatem tuam rogandam duximus & monendam, quatenus tam enormem excessum celeri emendatione corrigere studeas, ut peregrini petendi orationum suffragia, & oppressi postulandi justitiam alicujus ausu temerario facultas debita non negetur. Alioquin, cum hæc incorrecta relinquere non possimus, cogitabimus qualiter sit ad correctionem tantorum excessuum procedendum.*

Ann. Eccl. Tom. XX.

Paruisse Honorio videtur Fridericus, suosque milites repressisse, ne in se pontificias iras asperaret, cum ad perducenda sua consilia ipsius opera egeret. Versabat ille animo Longobardos opprimere, quos minus sibi obsequentes experiebatur; cumque Ravennæ, (a) ubi dominicæ resurrectionis festum transegit, cum amicis colloquia habuisset, ut Longobardos blandissimis verbis ad suum obsequium pelliceret, nec res e sententia succederet, ad eos qua vi, qua artibus opprimendos se convertit. Celebranda erant publica comitia, ne in iis de cogendis ad Hierosolymitanam expeditionem, quam promovebat Pontifex viribus stipendiisque, agitaretur, pulcherrimaque visa est occasio evocandi ad ea e Germania cum exercitu filii, ut conjunctis viribus ad sua imperia Longobardos adigeret, armisque frangeret, si sponte non flecterentur: nec videbatur ipsos ob religionem Hierosolymitanæ rei, de qua instauranda deliberandum erat, filium aditu prohibituros. Compositis igitur ita rebus suis Ravenna movisse, quo venienti filio in Longobardia occurreret, Richardus (b) ait, ac Friderici iter ita describit:

XVII. Friderici artes.

(a) Monach. Pat. chr. l. 2.

Henr. filium e German. Cremonam evocat.

(b) Rich. ubi sup.

XVIII. *A Ravenna discedens exinde Faventiam, quæ sibi adversa erat, iter habens, apud castrum S. Joannis in territorio Bononiensi posuit castra sua, ipsum parte sui exercitus per civitatem Bononiæ præeunte. Exinde vero se Imolam contulit, ubi tandiu moram fecit, donec sicut prius fuerat, eam fecit aggeribus communiri, & procedens inde versus Parmam dirigit iter suum.* Sed conceptæ subiiciendæ Longobardiæ spes Fridericum fefellerunt, subdit enim auctor Henricum Regem numeroso succinctum exercitu Veronam usque progressum esse: sed Longobardos contractis validissimis copiis obviam factos, iter, ne penetraret Longobardiam, abrupisse. Ut elusas artes Fridericus, seque potiundæ Longobardiæ spe dejectum, vidit in gra-

Henricus a fœderatis Verona propulsatur.

NOTÆ [1] QUa hic ab annalista recitatur epistola Honorius morem tangit, qui dehinc ad nostra usque tempora perseveravit, anathema scilicet solemni ritu pronunciandi *ter quot annis* in grassatores publicarum viarum: *qui ter in anno*, (scribit) *videlicet in die cœna domini, festo ascensionis, & consecrationis basilica S. Petri omnes violatores stratarum cum suis complicibus excommunicationis vinculo innodamus.* Cum ritus hujus nullum vetustius testimonium mihi uspiam occurrerit, per hæc tempora cœpisse suspicor. Ejus autem instituendi caussam dedisse credo sacras cruciatorum militum expeditiones. Cum enim circa pascha, tum & circa pentecosten, ac denique octobri, vel novembri mense transfretatio subsidiariorum militum quotannis fieret, ut ex Oliverii historia Damiatina demonstrari potest, & militibus iis non semel viatorum grassatores insidiarentur, ut Honorii ea de re literæ docent; ad eorum defensionem pontifices ritum hunc instituerunt, ut ter quotannis publico & solemni anathemate sceleftos illos punirent. Ideo vero solemnia illa selecta, sunt quod tunc maxime concursus fieret exterorum, ut in eadem epistola Honorius prodit; *Præsente toto populo, qui de diversis mundi partibus tunc concurrit.* Sensim vero aliorum pariter scelerum rei eadem data occasione anathemati devoti sunt; ideoque cessantibus sacris expeditionibus ritus ille perseveravit. Quonquam e tribus per annum vicibus successu temporis ad unicam tantummodo, nempe in cœna Domini ritum illum redigere visum fuit. Quo potissimum tempore, vel anno trina hæc denunciatio *cessaverit*, perquirenti mihi nondum reperire obvenit. MANSI

vissimas adversus perduelles iras prorupit, atque in literis sæpius ut gravissimum crimen Longobardis objecit, venientem ad patris amplexus filium arcuisse.

XIX. *Discordia in bellum vertitur.* (a) *Chron. l. 1. an. 1225.* (b) *ib. hoc an.*

Propulsato itaque Henrico Verona, cujus tyrannidem, ejecto Richardo comite, arripuisse anno superiore Ecelinum Patavinus monachus scribit, (a) Fridericus Cremonam se contulit, ibique colloquium ad emolliendos blandis pollicitationibus fœderatorum animos habuisse ait idem auctor, (b) Mediolanenses ejus verba aspernatos esse; immo tunc magis exasperatos populos mutuo inter se fœdere ad tuendam libertatem coiisse addit Richardus e S. Germano, iisque Imperatorem bellum indixisse refert: *Imperator Cremonam vadit, ibique diebus paucis faciens moram, cum se civitas Veronensis cum Mediolano, & aliis subscriptis civitatibus ipsi Imperatori contrariis confœderasset, ad burgum S. Domnini se contulit; ibique sibi coadsistentibus quibusdam prælatis & principibus Alemanniæ, ac proceribus regni sui contra civitates istas sibi contrarias, videlicet Mediolanum, Veronam, Placentiam, Versellum, Laudam, Alexandriam, Tervisium, Paduam, Vicentiam, Tauriam, Novariam, Mantuam, Brixiam, Bononiam, & Faventiam diffidationis evulgavit edictum, quod cæteris sibi faventibus civitatibus præcipit observari.* Subjungit auctor ea discordia in bellum apertum versa, Henricum in Germaniam regredi coactum, Tridentinam urbem sibi obsistentem flammis delevisse: Fridericum vero ad comparandas majores copias rediisse.

Quæ urbes adversus Imp. coierint.

XX. *Honorii ad conciliandam inter eos pacem studia.*

Attulit ejus belli fama gravissimum dolorem Honorio, qui omni opera ac studio contendebat, ut Christianorum arma ad recuperandas Hierosolymas defendendamque religionem contra Machometis superstitionem verterentur: moxque legatorum opera ac literis Longobardos & Fridericum ad conciliandam pacem urgere cœpit, nec se difficilem illi admittendæ Fridericus præbuit: datis enim Fogiæ literis, quibus de accepta a Longobardis injuria, utque illi celebrandum de adornanda Asiatica expeditione conventum discussissent, gravissime conquestus, subjunxit se pro eo, quo teneri se ajebat, solvendi voti ac vindicandarum Christi injuriarum desiderio suas oblivioni tradere, remque totam Pontificis & Cardinalium arbitrio committere.

XXI. *Querulæ Frid. de accepta injuria ad Hon. lit.*

Sanctissimo in Christo patri domino Honorio Dei gratia sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ summo Pontifici, Fridericus eadem gratia Romanorum Imperator semper Aug. Hierusalem, & Sicilie Rex, salutem, & reverentiam, tam debitam, quam devotam.

Qualiter nobis pridem euntibus in Lombardiam pro curia celebranda Cremonæ specialiter pro negotio Terræ sanctæ quidam Lombardi conjurationis illicitæ, videlicet Mediolani, Placentiæ, Laudæ, Vercellis, Brixiæ, Mantuæ, Veronæ, Tervisii, Paduæ, Visentiæ, Bononiæ, & Faventiæ civitatum, & ii qui tempore illo, quo apud Mercariam per venerabilem patrem Portuen. & S. Rufinæ episcopum, tunc Apostolicæ sedis legatum, Verner. Tyren. &.. Mediolanen. archiepiscopos, & Brixien. & Mantuan. episcopos, & alios quamplures prælatos H.. venerabilem magistrum domus S. Mariæ Theutonicorum in Hierusalem, & Alatrinum capellanum vestrum, concordia inter nos, & ipsos fuerat ordinata, & per ipsos unanimiter acceptata, conjuraverint cum eisdem, tam salubri negotio se temere opponentes, nobis & Imperio graves intulerint injurias, & enormes, Regi filio nostro, & principibus aliis ad eandem curiam convocatis, nequiter interdicentes accessum beatitudinem vestram credimus bene scire. Scit etiam omnium cognitor secretorum, quod postpositis omnibus ad ejus servitium intendentes ad eam appropinquante termino celebrandam iveramus in spiritu dilectionis & gratiæ circa omnes, nec habebamus animum aliquem offendendi, nec conceperamus aliquod odium contra aliquos, propter quod oporteret de nobis merito dubitare, licet quidam de partibus illis nos, & Imperium graviter offendissent, quorum offensas nolebamus taliter vindicare, sicut Imperii nostri dignitas exigebat, & ostendebamus etiam in affectu; immo pro reverentia Salvatoris, cujus negotium intendebamus efficaciter procurare, volebamus inde benigne agere cum eisdem, & talia facere, quæ nullatenus fecissemus, nisi causa tam sancta, immo sanctissima nos urgeret. Sed statim quod ivimus, pro pace scandalum, & pro benignitate malitiam adeo in eis invenimus, quod nec quantum niteremur benigne circa ipsos agere, non potuimus eos ab iniquo proposito revocare. Sicque factum est, quod eorum nequitia perdurante, tam celebris curia pro re tam digna, immo dignissima constituta debitum non potuit habere processum. In quo quantum ipse Deus, cujus negotium agebatur, graviter sit offensus, quantum honori S. Romanæ Ecclesiæ, nec non & nostro, & Imperii fuerit derogatum, vestra sanctitas advertere poterit diligenter

Fallacia illius verba.

XXII. *Sane, beatissime pater, licet potuissemus hactenus, & possimus tantas, & tales injurias vindicare, quia tamen negotium redemptionis, quod nostris duximus humeris applicandum, postponere nolumus, nec debemus, & ad executionem ipsius ardenti desiderio aspiramus, ejusdem insu-*

Decidendæ controversiæ arbitrum Honorium constituit.

per

per sequentes exemplum, qui mortem pro nobis recipiens temporalem, suas sustinuit injurias patienter; quia etiam de benignitate vestra pleniorem fiduciam obtinemus, hujusmodi causam inter nos & Lombardos prædictos ordinationi, dispositioni, & voluntati vestræ ac fratrum vestrorum venerabilium Cardinalium duximus libere committendam, scientes nos ratum habituros, & firmum, quicquid providentia vestra decreverit exinde faciendum. Datum Asculi vigesimo nono augusti quartædecimæ indict.

XXIII. Recusantem illud munus Honorium urget admittere.

Hactenus Fridericus, qui Pontificis opera ac religionis metu ad ipsius obsequium Longobardos adductum iri sperabat, quos armorum terrore non perculisset. Verum Honorius, quanquam omnem operam ad concordiam adducendam collocabat, grave tamen onus suscepturum putavit, si arbitri partes ad dirimendam controversiam admitteret: atque etiam verebatur, ne postea Fridericus, quæ ab ipso statuerentur, infringeret temeraretve. Quam justam suspicionem Imperator repetitis literis (a) amovere studuit, precibusque impulit, ut relictam ipsius arbitrio causam decideret.

(a) Ext. in reg. Hon. l. 11. ep. 436. Ea de re posteriores lit.

Sanctissimo patri domino Honorio &c.

Placuit beatitudini vestræ super reconciliatione Lombardorum, mediante vestra providentia, facienda per venerabilem Tyren. archiepiscopum regni Hierosolymitani cancellarium, & fratrem Hermannum magistrum domus hospitalis Theutonicorum dilectos familiares, & fideles nostros noviter respondere nobis, videlicet quod visum erat apostolatui vestro, & vestris fratribus universis imposuisse nos importabile onus vobis, eo quod ita recipiebatis super vos, & sacrosanctam Rom. Ecclesiam specialiter factum istud. Et quoniam dubium videri posset aliquibus, ut quod modo promittimus processu temporis forsitan irritare vellemus, testimonium super hoc invocamus illius, qui rimatur secreta cordium, qui novit omnia, antequam fiant, quod in fidei puritate hoc facimus, & istud vobis commisimus in vera rectitudine cordis nostri. Et cum circa honorem nostrum sancta mater Ecclesia solicita semper fuerit, sicut novimus, tanto nobis debet esse nunc efficax in hoc facto, quanto specialius videmur id facere propter Deum.

XXIV. *Unde sicut jam fecimus, & literæ nostræ protestantur, quas misimus, iterato vobis cum omni fiducia commisimus factum istud; beatitudinem vestram, de qua fiduciam specialem habemus, attente rogantes, quatenus super facto ipso, quod jam utiliter assumpsistis, firmiter & securiter procedentes cum Deo, illud inde facere, statuere, ac ordinare velitis, quod ad honorem Dei, & sanctæ Rom. Ecclesiæ, Imperii, atque nostrum valeat redundare, & servitium Terræ sanctæ, quod teste Deo, ex nimia devotione, & affectione cordis diligenter præponimus omnibus factis nostris, & in injuriam Christi, & Christiani nominis ignominiam, propter hoc nequeat impediri; quoniam, quidquid statueritis de reconciliatione prædicta, ratum & gratum habebimus, & juxta providentiam & ordinationem vestram, confirmationis literas & scripta exinde faciemus; ita ut nunquam pia mater Ecclesia assumpsisse super se pœniteat onus istud, sed pro nobis potius, tanquam pro speciali filio, si necesse fuerit, majora facere teneatur. Si vero, ubi humiliando nos propter Deum, arbitrio, & voluntati, ac ordinationi vestræ commisimus factum istud, Lombardi forsitan, quod non credimus, ordinationi vestræ parere noluerint, suppliciter rogamus & petimus, ut Deum, & patientiam nostram habentes præ oculis, quod vestrum est ex inde facere debeatis. Cæterum quidquid super hoc, & aliis prædictus Tyrensis regni Hierosolymitani cancellarius, & L... Reginus archiepiscopus, ac memoratus magister, dilecti familiares, & fideles nostri exponent vobis oretenus ex parte nostra, illam fiduciam verbis, & dictis eorum adhibeatis, si places, ita eis firmiter & secure credatis, tanquam si prolata hæc ab ore nostro personaliter audiretis. Datum Fogiæ XVII. die nov. XV. indict.*

Permisere etiam Pontificis arbitrio sua Longobardi jura, atque ob id fœderaræ urbes procuratores instituere, ut componendæ cum Imperatore concordiæ auctoritatem summam illi conferrent, qua de re publicæ tabulæ editæ in regesto (b) pontificio inseruntur, demumque mitigatis ita animis conciliata ab Apostolica sede concordia est, dictis Longobardis iis legibus, quas Richardus affert, ut quadringentos egregie instructos milites Friderico in Terram sanctam profecturo propriis stipendiis sustentandos submitterent, Imperator vero omnem injuriam iis donaret. Quæ vero Richardus breviter perstrinxit, ea Pontifex illius concordiæ auctor, & arbiter exactius describit in suis literis, quas Longobardorum præfectis ineunte anno sequenti transmisit: tum etiam causas affert, quibus ad movendum in eos bellum fuisse concitatum Fridericus præ se ferebat, nimirum hæreticam labem apud eos ingravescere, quæ quidem quantum Brixiæ invaluisset, jam ante diximus; opprimi ecclesiasticos, Terræ sanctæ expeditioni adversatos, atque ob coitiones, quas inter se junxerant, pœnas a facinorosis repeti non posse. Verum hæc ad pompam a Friderico jacta-

XXV. Consentiunt Longob. rem ab Ap. sede definiri. (b) Ib. ep. 437. 438. 439. Concordia firmata ab Honorio.

ta, ac non pietatis, sed augendæ potentiæ studio ipsos subigere meditatum postea patuit. Ad ea porro tollenda mala, vertendamque in crucis hostem ferri, quod in mutuas cædes stringere cœperant, aciem, hæc Pontifex sanxit, (a) quæ in hunc annum conjicimus, ne eadem postea repetere cogeremur.

(a) Lib. 11. ep. 440.

XXVI. *Rectoribus societatis Lombardiæ, Marchiæ, ac Romaniolæ.*

Honorii in re decidenda sententia.

Ejus locum, licet immeriti, obtinentes in terris, qui pax nostra fecit utraque unum, duos parietes venientes e diverso conjungens in seipso lapide angulari, nascentibus debemus obviare discordiis, & intendere solicite, ac diligenter ad ea, quæ sunt concordiæ, unitatis, & pacis. Cum ergo nuper inter charissimum in Christo filium nostrum Fridericum Romanorum Imperatorem semper Augustum & Regem Siciliæ, atque vos discordia orta esset; nos attendentes, quod res, nisi obsisteretur principiis, videbatur altius progressura, & præter difficultates alias allatura impedimentum negotio Terræ sanctæ, pro quo est tanto tempore laboratum, dignum duximus interponere partes nostras, & igne hujusmodi, antequam vires assumpsisset, extincto, gravibus obviare periculis, quæ quidem ex hoc, nisi tempestive occurreretur poterant evenire. Ipso igitur Imperatore, ac vobis totum ipsum negotium in nostra, & fratrum nostrorum providentia & dispositione, libere ac absolute ponentibus, idque declarantibus per literas, & publica instrumenta, necnon per solemnes procuratores & nuncios, propter hoc ab utraque parte ad nostram præsentiam destinatos, cum inter cætera fuisset ex parte ipsius Imperatoris propositum, quod impediente societate vestra, nequiverat juxta propositum suum procedere contra pravitatem hæreticam, quæ partes illas dicitur graviter infecisse, ac relevare libertatem ecclesiasticam, quæ ibidem multipliciter asserebatur oppressa, nec procurare subsidium Terræ sanctæ, propter quod specialiter ad partes ipsas duxerat accedendum, quodque captivi sibi contra jus, & honorem Imperii fuerant denegati;

Quas causas sui in Longob. expedit. prætexerit Frid.

XXVII. Injuriam remittere jubetur.

Nos his, & aliis, quæ fuerunt hinc inde proposita, plenius intellectis, de providentia sic duximus statuendum, ut videlicet ipse Imperator pro reverentia Jesu Christi, & negotio Terræ sanctæ suo, & filii sui, ac Imperii nomine iis, qui sunt de societate jam dicta, universaliter singulis, & singulariter universis remittat omnem rancorem, malevolentiam, injurias & offensas; omnia quoque banna, constitutiones, sententias, & ordinamenta, quæ fecit, vel imposuit per se, vel per alium, aliosve pro eo societati vel alicui de societate prædicta, civitatibus, locis, & personis de ipsa societate, & quæcunque ex eis, vel ob ea secuta sunt, penitus revocet, & specialiter constitutionem factam de studio, & studentibus Bononiæ, universos, & singulos, qui occasione alicujus prædictorum læsi videntur, restituens in integrum in omnibus, & per omnia, suo statui, atque famæ remittendo infamiam omnem, & pœnam, quæ secutæ sunt ex aliquo prædictorum, ita quod ea quæ medio tempore per eos acta sunt, non obstantibus supradictis, robur obtineant, quod alias debuerant obtinere. Ad hæc civitates, loca, & personas de ipsa societate recipiat in suæ gratiæ plenitudinem, & eis faciat firmam pacem, specialiter marchioni Montisferrati, Mediolano, Placentiæ, Vercellis, Bononiæ, Faventiæ, Alexandriæ, Taurino, Laudæ, Bergamo, Brixiæ, Mantuæ, Veronæ, Paduæ, Vicentiæ, Tervisio, Cremæ, Ferrariæ, & comitibus de Blandrato, aliisque locis, & personis quibuslibet societatis ejusdem. Faciat etiam restitui captivos, qui sunt capti occasione hujus discordiæ, cum bonis eorum, ac alia, quæ occasione ipsius discordiæ capta sunt, vel detenta. Insuper quoque faciat fieri patentes literas ex parte filii sui, quod pacem, & concordiam istam ratam habebit, & firmam, & remittet illis de societate omnem rancorem, malevolentiam, injurias, & offensas.

Recipere in gratiam coitionis factæ participes.

XXVIII. Dictæ Longob. leges. Quadringens. milites bien. in bell. sacro sub signis Fride. alant.

Ii vero qui sunt de societate jam dicta, ad honorem Dei omnipotentis, & Ecclesiæ sanctæ suæ, ac ipsius Imperatoris dent eidem Imperatori pro subsidio Terræ sanctæ in expensis ejusdem societatis per biennium milites quadringentos, ac civitatibus, locis, & personis imperiali excellentiæ adhærentibus, tam ecclesiasticis, quam mundanis faciant pacem, & inviolabiliter servent, remittentes eis omnem rancorem, malevolentiam, injurias, & offensas, ac revocent omnia banna, constitutiones, sententias, & ordinamenta, quæ fecerunt, vel imposuerant civitatibus, locis, & personis imperiali celsitudini adhærentibus, & quæcunque ex eis secuta sunt vel ob ea. Captivos, qui occasione hujus discordiæ capti sunt cum bonis eorum, & alia quæ occasione ipsius discordiæ capta sunt, vel detenta restituant; ita quod adhærentes ipsi Imperatori similiter eis faciant, & observent. Alii autem captivi secundum jus Imperii restituantur, cum ipse Imperator legatum suum in Lombardiam pro pace reformanda inter discordes duxerit destinandum. Constitutiones vero, leges & statuta, ab Ecclesia Rom. & Romanis Imperatoribus, & specialiter ab ipso Imperatore contra hæreticos, receptatores, defensores, credentes, & fautores eorum hactenus promulgata, vel in posterum promulganda recipiant, & obser-

Restituant captivos.

Edicta Imp. contra hæret. observent.

vent

vent inviolabiliter, & efficaciter exequantur; constitutionibus municipalibus editis contra tales nihilominus in suis locis firmiter observandis. Potestates autem, consules, & rectores civitatum, aliorumque locorum, quocunque nomine censeantur, jurent, quod illas fideliter observabunt, idque suos jurare faciant successores, ponentes eas in statutis civitatum, aliorumque locorum, illas inde nequaquam in posterum deleturi. Statuta omnia communia, & particularia facta contra ecclesias, & ecclesiasticam libertatem penitus revocent, de suis constitutionibus deleant, & ea, vel eis similia de cætero non resumant. Lateranensis quoque statuta concilii, & constitutiones a nobis, & leges ab ipso Imperatore super his editas observent, & jurent in posterum observare, suosque jurare faciant successores.

Contra Ecclesiam statuta edita aboleant.

XXIX. Quæ sancita a Conc. Lat. recipiant.

Porro prædictos quadringentos milites, in eundo, morando, redeundo, sub nostra, & speciali sedis Apostolicæ protectione suscipimus cum omnibus bonis suis. Iidemque teneantur ire in ipsius Imperatoris passagio, quod ab eo statutum est, & a Romana Ecclesia approbatum. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus supradicta omnia pro parte vestra, inconcussa servetis, ac super hoc nobis, & Imperatori juxta tenorem, quem vobis transmittimus, vestras patentes literas, usque ad proximam dominicam instantis quadragesimæ transmittatis per manum publicam scriptas, & vestri, ac præfati marchionis, & quorumlibet civitatum de ipsa societate sigillorum appensione munitas. Dat. Later. non. januar. pontif. nostri ann. XI.

Adjectæ sunt in regesto pontificio literæ (a) certa verborum forma conceptæ, quas Longobardi ad Imperatorem, vicissimque ad ipsos Fridericus, tum illi ad Pontificem transmissuri essent, ut pax firmari nexuque valido devinciri posset, quas ne fatigemus lectorem, omittimus.

(a) Ib. ep. 443. 444. & post eand. ep.

XXX. Contendit ab Hon. Fri. ne Imperii jura in Provinc. invadantur a Lud. Reg.

Ut Imperatoris jura in Longobardia asserere studuit Pontif. ita ne in Provincia atque Arelatensi regno quovis pio prætextu invaderentur, animum adhibuit. Moverat adversus impios expeditionem Ludovicus Galliarum Rex, cumque eo bello Raymundus, qui plura in Provincia loca fiduciario jure ab Imperio Rom. obtinebat, peteretur, metus Fridericum incessit, ne Galliarum Rex excindendæ hæreseos specie eas urbes Albigensi labe infectas eriperet Imperio, Galliarumque regno adjungeret, literisque Honorium belli in Albigenses sacri auctorem interpellavit, ut urbes obnoxiæ Imperio, quæ armis crucesignatorum occupatæ essent, restituerentur sibi, vel legati apostolici fidei committerentur. Cui Pontifex rescripsit humanissime: se nunquam imminui passurum jura Imperii, cujus amplitudinem potius augeri cuperet: datum legato munus, ut quæ ad Imperium spectarent, præsidiario milite munita in fide & clientela Ecclesiæ prælatorum opera contineret, ut postea Imperatori, cum fidei causa confirmata esset, restituerentur.

Honorius, &c.

XXXI. (b) Li. 11. ep. 385. Hon. lit. ad Frid.

Tua sublimitatis solicitudo (b) non improbe postulavit, ut civitates, castra, & alia loca ad Imperium pertinentia in partibus Provinciæ, ac regni Arelaten. & nominatim ea, quæ quondam Raymundus comes Tolosanus tenuit ab Imperio, tibi, sive ad dilecti filii nostri R... sancti Angeli diaconi Card. A. S. L. sive ad cujuscunque alterius manus, occasione exercitus facti, ob extirpandam de partibus illis pravitatem hæreticam, devenerunt seu adhuc forte devenient, restitui faceremus. Noverit itaque tua serenitas, nos qui tua, & Imperii jura minui nolumus, sed augeri, viva voce dixisse Cardinali prædicto, dum esset in nostra præsentia constitutus, ac postmodum eidem literis apostolicis mandavisse, quod volebamus terram illam sic hæretica pravitate purgari, ut jura Imperii servarentur illæsa.

Pollicetur Rom. Imper. jura in Prov. & regno Arel. non amissum iri.

XXXII. Loca ad illud spectantia prælat. custodiæ committenda.

Licet igitur tua petitio a nostro proposito non discordet, restitutionem tamen hujusmodi providemus differendam, donec quæ terræ ad Imperium in partibus illis pertineant, ac totius negotii circumstantiæ nobis per relationem ipsius legati plenius innotescant. Ipsi autem Cardinali ad præsens per scripta nostra mandavimus, ut terras ad ipsum Imperium pertinentes, in sua, & Ecclesiæ potestate retineat, faciendo eas per episcopos, & alios ecclesiarum prælatos tam diligentia custodiri, qui terras easdem salvo jure tuo custodiant, tua in ipsis, & Imperii fidelitate servata, ut cum ex insinuatione legati jam dicti nobis de prædictis constiterit, jura tua nuntiis, vel ordinatis tuis sine periculo pacis, & fidei restitui faciamus. Imperialis igitur circumspectio dilationem hujusmodi sustineat patienter necessariam negotio pacis, & fidei, quæ cum in partibus illis nunc quasi de novo plantetur, eradicari posset levis turbationis impulsu, quod ne accidat, tua debet optare devotio, & nostræ solicitudinis instantia præcavere, &c. Dat. Later. x. kal. decemb.

XXXIII. Præcepit legato ne principum cath. terras iis eripi patiatur.

Extant aliæ eodem argumento literæ ad Romanum S. Angeli diaconum Card. exaratæ (c) quibus significavit Friderici petita; tum ipsi præcepit daret operam, ne Imperatoris jura excindendæ hæresis specie invaderentur; (d) aliisque literis præceperat Ludovicum hortaretur, ut pia consilia ab omni proprii commo-

(c) Ib. ep. 386. (d) Ep. 371.

di

di fæce fegregaret, nec regum Aragoniæ, & Angliæ, vel Imperatoris in eas, aut quæ ab iis penderent, affectaret: *Quia tunc Deo accepta sunt humana servitia, cum ad ejus honorem, & laudem principaliter referuntur, discretionem tuam sollicitandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus ipsum Regem, & prælatos, ac magnates alios dicti regni, secundum datam tibi a Deo prudentiam moneas diligenter, ut habentes simplicem oculum in hoc facto, quatenus arbor bona faciat fructus bonos, oblationem obsequii sui non contaminent alicujus admixtione fermenti, sed omni vitio cupiditatis excluso, sic pure intendant ad extirpationem hæreticæ pravitatis, quod ad occupandum terram catholicorum, ac specialiter ad terram Imperii, vel Regum Angliæ, ac Aragon. sitam in partibus illis manus extendere non præsumant, ne pietatem convertisse videantur in quæstum, & ad suum retorsisse compendium quod ob divinum noscuntur obsequium incepisse, &c.*

XXXIV. Ut Lud. Franc. Rex Hon. studio in Albigen. moverit.

Insederat altissime pontificio pectori, ut Albigensium hæresim, quæ Innocentii III. diligentia extincta videbatur, sub ipsius postea pontificatu ita recruduerat, ut liberiores furori, atque impietati habenas effudisse videretur, omnino elideret, ut ex dictis annis superioribus illustre, & conspicuum est. Quamvis vero extincto seniore Raymundo ipsius filius ejusdem nominis Francorum Regis potentiæ metu perfusus ad Ecclesiæ gremium supplex se contulisset, atque amantissime ea lege exceptus fuisset, ut hæreticos insectaretur, suaque ditione depelleret, hæresim tamen impune grassari patiebatur: quare Romani legati opera Ludovico Francorum Rege ad exuendum comitatu Raymundum excitato, Honorius hoc anno Anglorum Regem, quem non levis angebat cura fiduciarias terras, quas Raymundus ab ipso obtinebat, a Francorum Rege ob hæreseos labem occupatum iri, atque adeo ad ineundum cum hæreticis fœdus imminentemque hostem, a quo jam multis urbibus fuisset spoliatus, lacessendum propendebat, litteris gravissimis monuit, ne Francorum Regem in Albigensi bello occupatum lacesseret, Raymundove ulla auxilia submitteret.

Pont. Henrico vetat ne Lud. bello Albig. occupatum lacessat.

XXXV. Arguit inducias cum ipso non contraxisse.

Cum sit semper consultius ante occurrere, quam remedium post causam quærere vulneratam; si nobis hoc in tuo facto diligentius attendentibus efficacius intendissent nuncii tui, & nostris acquievissent consiliis super treugarum fœdere ineundo, a te his temporibus cum Ludovico Rege Francorum, & olim cum claræ memoriæ Philippo patre suo, in difficultatem, quæ tibi nunc imminet, minime devenisses. Denique diu expectanter expectavimus legatos, & nuncios ad eliminandam hæresim de terra Albigensium destinatos, ut nobilis vir R... filius quondam comitis Tolosani, si vir erat, sicut promittebat, catholicus terram prædictam, quæ spinas & tribulos, tanquam reproba germinabat, mundaret ab hæretica pravitate, cum non solum vicinas partes infecerit, verum etiam iniquitatis suæ virus effuderit ad remotas. Sed in aliquo non profecimus, licet non parvo tempore fuerit laboratum.

Significat Raymun. promissa de abolenda hæresi non tenuisse.

Quare cum statutum fuerit in generali concilio, ut si dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia terram suam ab hæresi purgare neglexerit, per metropolitanum & comprovinciales episcopos excommunicationis vinculo innodetur, & si satisfacere contempserit, infra annum ex tunc per summum Pontificem ejus vassalli a fidelitate absolvantur ipsius, & terra exponatur catholicis occupanda, qui eam exterminatis hæreticis absque ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent, nos coacti ex juris necessitate fuimus, ut Babylone, quam curavimus, non curata, demum propter hoc assumpto labore, dilectum filium nostrum R... sancti Angeli diaconum Cardin. de nostro latere mitteremus, cum ad Roman. Ecclesiam specialiter pertineat hoc negotium, pro eo quod magistra est ipsa fidei, cujus excidium, tanquam omni rerum dispendio gravius, & periculosius non est aliquatenus sustinendum.

Ex Lateranensi conc. eum sua ditione debere.

XXXVI. In eum Reg. Franc. crucem induisse.

Unde factum est, quod idem Rex zelo, sicut credimus, devotionis accensus, cum omnibus fere prælatis, & baronibus regni sui, signum crucis assumpsit, ad hæreticos de illis partibus profligandos. Quia vero utilitati tuæ libenter prospicimus, & tuis cupimus dispendiis obviare, serenitatem tuam monemus sollicite, ac hortamur attente, quatenus nostro acquiescens consilio, & fiducialiter credens nobis, qui te inter alios principes abundantiori affectione diligimus, nullo modo assistas Raymundo prædicto, quia cum ille cum fautoribus suis excommunicatus existat, præter id, quod poneres in puritate fidei tuæ maculam, excommunicationis sententia contingeret te involvi. Advertant hic politici tantam fidei prærogativam esse, ut cum de illius causa agitur, pati potius debeant principes sua jura infringi, quam ad ea tuenda auxilia ferre hæreticis, quibus illi suffulti hæresim alere contingat; nec mirum cum numinis causa cujusvis Regis ac principis causæ, quantumvis justa videri possit, anteferenda sit, sitque tutius terrenos principatus, quam religionem Christianam periclitari. Exutus sane a Ludovico fuerat Henricus Anglorum Rex multis provinciis, ac discrimen grave impendebat, ne si Raymundum comitem, atque Albi-

Intentat anathema si Raym. faverit.

gen-

gentes ab illo edomari permitteret, non terras modo vectigales, quas ab eo Raymundus acceperat, amitteret, verum ea ditione auctus Francorum Rex facile Anglos tota Gallia eiiceret: vicarius tamen Christi intentato anathemate Anglo vetuit, ne Francorum Regi ad Raymundum atque Albigenses opprimendos se accingenti adversaretur; subjuogit in suis literis Pontifex:

XXXVII *Per teipsum etiam supersedeas literis apostolicis, super facto baronum obtentis, quod ad fidelitatem tuam redeant, ut tenentur.* Extant hujusmodi literæ in regesto pontificio sexto idus janoarias hujus anni datæ (a) Aquensi & Vasatensi episcopis, nec non archidiacono Vasatensi, quibus dederat provinciam, ut Pictaviæ, Xantonum, Lemovicum, Marchiæ, aliarumque terrarum finitimarum proceres, qui antea ab Henrico ad Ludovicum desciverant, nisi evoluto a receptis literis mense ad officium reverterentur, pœnis ecclesiasticis percellerent. Verum postea Pontifex facta imperia suspendit, ne ea occasione Francorum Rex ab Albigensiom bello distraheretur; sanxitque, ut Anglorum Regis causa, quamvis justa, fidei causæ serviret; cavit tamen, quemadmodum ante in Imperatoris gratiam pro terris Romani Imperii in Provincia vectigalibus egisse vidimus, ne ipsius jura in eas terras stipendiarias, quæ hæresi contaminatæ erant, labefactarentur, qua de re hæc subiicit:

(a) Li. 10. ep. 157.

XXXVIII. Promittit ipsius jura integra futura.

Nec per te, vel fratrem tuum, aut alios guerram moveas dicto Regi, quandiu institerit negotio fidei, & servitio Jesu Christi, ne te, quod absit, impediente negotium hujusmodi Rex ipse eum prælatis & baronibus Franciæ secum accinctis ab hæreticorum exterminio ad aliud se convertat; & nos dum super hoc excusari non posses, & notam exinde indevotionis incurreres, paternum tibi favorem, qui alias devotioni tuæ tempore opportuno non deerit, impendere nequeamus. Cæterum nos, qui non solum parati sumus tuam conservare justitiam, sed gratiam tibi, quantum cum Deo possumus, exhibere, sic duximus providendum, ut quidquid contingat de hæreticis, & terra ipsorum fieri, salvum sit jus tuum, & aliorum catholicorum, secundum statuta concilii supradicti. Datum Laterani v. kalendas maii an. decimo.

XXXIX. Henricus Pontificiis jussis obsequitur.

Meminisse harum literarum videtur Parisius, dum ait Francorum Regem expeditionem in Albigenses suscipere recusasse, nisi incusso anathematis terrore Pontifex Henrico vetaret, ne bello Gallias appeteret, Regemque Anglorum, qui summa transfretandi ac recoperandi amissa cupiditate tenebatur, acceptis imperiis apostolicis ancipiti fluctuasse animo suisque in consilium excitis, reque agitata bello absistere reique difficillimæ exitum expectare decrevisse. Prosequitur auctor rei historiam, quam ex innato in Francos odio multis mendaciis inquinat, atque etiam Raymundum tanquam virum catholicum defendere, & in odium Pontificem ejusque legatum adducere non perhorrescit. Præstat ergo veritatem ex Bernardo (b) petere, qui hujus expeditionis historiam exactius describit: *Anno Domini MCCXXVI. tempore verno, quo solent Reges ad bella procedere, benedictus a Deo dominus Ludovicus Rex Franciæ egressus est cum exercitu innumerabili crucis signaculo insignito una cum domino Romano legato sibi assidue adhærente versus Lugdunum dirigit iter suum eligens terræ planitiem quadrigis accommodam, & flumen Rhodani navigio portandis copiis opportunum, quibus venientibus ex villis, & oppidis, quæ erant comitis Tolosani, consules occurrebant & Regi fortalitia tradebant, & ad suam dabant obsides voluntatem: quos etiam cives Avenionenses datis obsidibus prævenerunt.*

(b) Bern. in chron. Lud. Franc. Regis in Albig. expeditio.

Plures certatim in illius obsequium concurrunt.

XL. Obsidetur Avenio & qua de causa.

Subdit auctor pentecostes pervigilio cum trajecto Rhodano Rex ac legatus imminerent, Avenionenses subito terrore perfusos (augebat (c) metum ipsorum impietas, cum septem annis censuras apostolicas, quibus inusti fuerant, nefarie contempsissent) venientibus contra fidem datam portas occlusisse, nec Regi nisi cum paucis ingressum permittere voluisse: his vero Regem indignatum, Avenionem mox obsidione cingere ac muros quatere cœpisse, & vicissim obsessos pertinacissime se defendere. Pergit Bernardus: *Interim autem præmittitur a legato & a Rege dominus Petrus Amelii archiepiscopus Narbonensis versus partes Tolosanas, ut invitaret ad pacem Ecclesiæ; qui præveniens eos castra & bonas villas & dominos eorum, pacem Ecclesiæ & Regis promittens quoque eis, confœderavit Ecclesiæ atque Regi.* Et infra: *Claves etiam Carcassonæ Regi a civibus in exercitum deferuntur; comes etiam Fuxi Rogerius Bernardi pacem requisivit. Sed illa vice qualem voluerat, non invenit. Interea cives Avenionenses, quorum dominus superbiam humiliare decreverat, per hanc viam tribus mensibus expugnati, seque in viribus impares cognoscentes, sub certis conditionibus suam legato & Regi liberant civitatem pridie idus septembris, quique ruina murorum & pœnis aliis sunt mulctati.* Subiicit epidemiam in exercitu grassatam multos extinxisse ac divinæ fuisse providentiæ, ut deditionem tam cito urbs fecisset, cum elapsis diebus quindecim, Druentia fluvius ita intumuerit, ut effu-

(c) Anon. Lud. vit. auct.

Ad deditionem compellitur ac mœnia solo æquantur.

effusis entra ripas aquis planitiem, in qua defixa erant castra, inundarit; subdit auctor:

XLI. Peragrat plures orbes quæ ipsius jugum accipiunt.

Capta itaque Avenione, Rex versus Biterrim & Carcassonam dirigit iter suum, legato continue comitante: nec deerat venerabilis Fulco episcopus Tolosanus qui dam essent in exercitu, aut in itinere, nemo pro sua largitate nosse poterat exulasse. Et erat quippe pro sua bonitatis fama, & laboris, quem pro fide sustinuerat, omnibus reverendas. Cum autem pervenisset Apamiam Rex, ibi multa consilio Cardinalis legati ad honorem Dei, & libertatis Ecclesiæ ordinavit, & maxime contra contemptores clavium Ecclesiæ animadvertens, eo statuto necessario, & salubri, de quo fit mentio in concilio Narbonensi, insequenti mox quadragesima celebrato, quod incipit: Felicis recordationis.

Fert leges Apamiis in auctoritatis pont. contemptores.

Ubi auctor varia Regis itinera accuratissime describit, neque Regem, Galliæ Narbonensi aliisque terris, qua vi, qua deditione in suam fidem acceptis (omnia enim castra ad quatuor a Tolosa leucas subegit) Humbertum e Bellojoco cum magnis copiis præfecisse, contendisseque una cum legato in Alvernos enposuit; subdit ut ipsum post tot parta en hostibus fidei trophæa, majora meditantem mors oppresserit: *Præventus autem Rex ægritudinem apud montem Pausenriam præseatis vitæ cursum complevit Domino volente VII. id. novemb. anno Domini prætaxato MCCXXVI. regni vero sui anno tertio, cujus erat propositum reverti ad terras Albigenses, & Tolosanas in vere, si viveret, subsequenti.*

In Alverniam recedit.

Morte opprimitur.

XLII. (a) Rich. in chr. MS.

Memiolt ejusdem principis Richardus, (*a*) quem veneno, cum se ad Tolosam enpugnandam compararet, necatum increbuisse tradit, cui etiam in eo consentit Parisius, (*b*) sed errat, dum a Campaniæ comite illi propinatum fingit, ac Reginæ Blancæ piissimæ feminæ adulterii notam aspergit: [1] at vitæ Ludovici auctor anonymus asserit Campanum invito Rege e castris longe ante abscessisse; qui etiam egregium elogium tanto principi adscribit, quod præterire nullatenus possumus: *Vir utique catholicus, & miræ sanctitatis omnibus diebus vitæ se non maculavit, præterquam cum unica uxore sua sibi legitimo matrimonio copulata: ibi dicunt completam fuisse prophetiam Merlini, qua dicitur in ventres monte* (id enim Montpansier sonat) *morietur Leo pacificus, quo in loco non est auditum ante ipsum Regem aliquem decessisse. Corpus vero ejus sui ad Ecclesiam B. Dionysii in Francia transferentes, cum juxta patrem suum Philippum Regem augustum honorifice sepelierunt.* Quibus verbis auctor historiæ finem imponit. [2]

(b) Par. hist. Angl. Anonym. vit. Lud. auctor.

Ipsius egregium elogium.

XLIII. (c) Jord. MS. bibl. Vat.

Eandem etiam singularis continentiæ laudem attribuit Ludovico Jordanus (*c*). Adeo divini fuisse consilii videtur, ut ex sanctissimo conjugio filius sanctissimus ejusdem nominis, nimirum D. Ludovicus efflorescceret, quem Jordanus dominica prima Adventus hoc anno Rhemis regia inunctione delibutum memorat. Redemitum vero diademate a Jacobo Suessionensi episc. vacante Rhemensi sede refert (*d*) Nangius, de cujus egregiis auspiciis hæc auctoris verba delibare visum est: *Summæ integritatis, puer, velut surculus*

Ludovicus ex. major natu filius succedit regno.

(d) Nang. de gest. Lud. Franc. Reg.

NOTÆ [1] BAsnagius in opere Gallico *Histoire de la Religion des Eglises reformees* to. I. pag. 419. edit. Roterodam anni 1721. ex Parisii fide refert Ludovicum veneno sublatum fuisse proditione comitis Campaniæ, quem insanus in Blancam reginam amor in id scelus impulerit. In patrocinium opinionis hujus suæ conjecturas nonnullas vocat, quas inter expendit absentiam ejusdem comitis Campaniæ in solemni Regis consecratione. Neque enim, ait, permissus fuit solemni huic cæremoniæ adesse, adeo commissum ab eo scelus principes detestabantur ut Joinvillæus in vita Gallica S. Ludovici asserit. Sed nec Joinvillæo, nec Basnagio fidem in ea re præstandam esse satis constat, cum author chronici Turonensis, qui historiam suam cum sequenti anno claudit, ac res singulas annorum istorum diligenter persequitur, asserat: *Campania, & Britannia comites, comes Marchia, & alii Pictavienses ad coronamentum regium evocati, nec venerunt, nec nisi verborum contumeliis excusaverunt.* Ex his intelligat Basnagius quanta sit conjecturarum suarum authoritas, ad suspicionem in feminam sanctissimam Blancam urgendam. Neque insuper fides Parisii, qui de suspicione illa primus scripsit, pluris habenda est, quam chronistæ Turonensis, scribentis comitem Campaniæ ideo conjurasse in regem Ludovicum, quia rex divortio, quod Ferrandus Flandriæ comes ab uxore sua meditabatur, assensum non præbuerit, quin & Ferrandum ipsum judicia multa punierit. Hujus rei causa exasperatus Britanniæ comes, qui Joannæ Flandrensis comitissæ nuptias ambiebat, in regem conjurasse ferebatur, sociosque defectionis suæ comites Campaniæ, & Marchiæ adscivit. *Ea res suspectos illos Regi, & omnibus exhibebat.* Habes hic quæ suspicionis hujus vera causa fuerit, & origo. MANSI

(a) Guill. e Podio Laur. in chr. c. 46.

[2] POst illud: *Quibus verbis auctor historiæ suæ finem imponit;* adde ex annalibus contractis: *His addit (a) Guillelmus de Podio Laurentii tanta Ludovicum castitatis laude nituisse, ut ideo mortuus sit, quod fudari recusarit:* Præventus, *inquit*, rex ægritudine, quam, ut postea dictum fuit, gestabat occultam, apud montem Pancerium præsentis vitæ cursum complevit, domino sic volente, tempore autumnali, cujus erat propositum reverti ad terras illas

vere,

Egregia illius auspicia.

cubus ex dulcifluа abscissus arbore in primævo flore radicem figens, cœpit odoriferos gratissimæ pueritiæ flores emittere, & sub disciplina egregiæ, & venerabilis matris suæ Blanchæ, quæ cum sub protectione curatoria prudenter, & diligenter educabat, liberalem animum ad sapientiam informavo. Ab illicitis vero pectoris sui motus nobili reprimens continentia, spretis imbecillis ætatulæ discursibus, sapientium tractatibus corde ultroneo inhærebat: si quid vero probitatis, vel prudentiæ aure captabat, prout tempus dictabat, sagaci memoriæ protinus committebat. Unde ab initio regni sui sapientia sibi divinitus inspirata consiliarios, & assessores tam clericos quam laicos electissimos, tam fidelitate quam vita & sapientia habere voluit, & undecumque poterat, eligi faciebat. Hactenus Nangius, qui subjungit, ut gravissima in eum conjuratio sub ipsis regni initiis eruperit, quæ felicissime discussa est; de qua nos anno sequenti. Jam e Gallicis rebus ad Anglicanas traducenda est oratio.

XLIV. Angliæ res.

Studuerat Honorius Henrici rebus, ut ereptas a Francis terras recuperaret, antequam Ludovicus VIII. in Albigenses duceret. Non enim modo Hiberniæ præsules perpulerat, (a) ut archiepiscopo Dublinensi aliisque viris prudentia conspicuis adhibitis in consilium, de cogendis suppeditandisque Anglorum Regi, ut bellicos sumptus toleraret, pecuniarum subsidiis inter se conferrent, quo argumento Bathoniensi, & Saresberiensi episcopis datæ literæ (b) extant; verum etiam proceres (c), qui Henrici, ut Aquitaniæ ducis fiduciarii erant, atque ad Francos defecerant, urgebat, ut datam olim Anglo fidem servarent, nec posterioris sacramenti religione ad infringendum prius teneri posse inculcabat, arguebatque perjurii: denique Henrici imperia detrectantibus anathema intentabat; quo argumento exaratas Marchiæ comiti literas afferendas duximus: *Fidelitatis vinculum, quo vassallus tenetur domino, est adeo celebre apud omnes, ut etiam religione juramenti, qua vallari assolet, circumscripta, ipsum per se vinculum, quasi pro sacro ubique terrarum & gentium habeatur, nec æstimetur levem notam incurrere, quicunque illius extiterit violator. Unde qui veteres revolvere vult historias, inveniet multos pro illo servando inhumanis cibis urgente obsidionis angustia esse usos, & illis quoque deficientibus elegisse potius fame deficere, quam ipsum fidelitatis vinculum violare. Tu vero, sicut charissimo in Christo filio nostro Henrico illustri Regi Anglorum conquerente didicimus, hæc nequaquam, prout te decuisset, attendens, fidelitatem, qua ipsi Regi tenebaris astrictus, & adhuc quoque teneris, cum ab ea, ut creditur, te nequaquam absolverit, nulla famis, nullave obsidionis coactus angustia, violasti contra juramentum, quo te ad illam servandam astrinxeras, famæ ac salutis tuæ prodigus veniendo. Cum igitur toties pejeres, quoties facis contra fidelitatis juramentum præstitum dicto Regi, nos qui ex debito pastoralis officii tenemur Deo de anima tua reddere rationem, tam manifestum ipsius animæ tuæ periculum sine nostro dissimulare periculo non valentes, prudentiam tuam solicitandam duximus, & monendam, & per apostolica tibi scripta firmiter præcipiendo injungimus mandantes, quatenus famæ tuæ provideas, ac saluti; ad fidelitatem ipsius Regis, occasione ac excusatione cessantibus redeas, ut teneris; servesque inviolabiliter sibi præstitum juramentum, juramento contrario non obstante, si quod forsitan præstitisti, cum illicitum fuerit, & non servandum: salubres monitiones nostras taliter auditurus, quod reconciliatus terreno, cælesti quoque reconciliari Domino merearis, &c. Dat. Reate VI. id. januar. an. X.*

(a) Lib. 10. ep. 178.
(b) Ib. ep. 176.
(c) Ep. 157.
Studuit Honor. ante Alb. bellum proceres, qui ad Franc. desciverant ad Henr. traducere.
Ea de re ad Marchiæ comitem lit.
Arguitur perfidiæ.
Intentatur illi anathema ut ad Henr. redeat.

XLV. Burdegal. arch. causam defendit Pontifex.

Susceperat etiam adversus Francorum Regem Honorius causam Burdegalensis archiepiscopi, quem Ludovicus in suas terras ingressu interdixerat, tum etiam nonnullis possessionibus exuerat (d); quare Pontifex querelarum plenis literis pristinis bonis restitui læsoque fieri satis jusserat; tum rogavit ne ipsum aditu in suas terras prohiberet, cum moris esset, ut viris ecclesiasticis ardente inter Anglos & Francos bello liber in ipsius regnum accessus pateret: *Temporibus inclytæ recordationis progenitorum tuorum in regno Fran-*

(d) Ep. 337.

NOTÆ vere, si viveret, subsequenti: erat autem, quod relevari posset, at dicebatur usu feminæ ægritudo, quod sicut audivi a viro fide digno referri, sentiens vir nobilis Arcambaldus de Borbonia qui in ejus erat societate, posse juvari regem amplexu feminæ, quæsitam virginem speciosam ac generosam ac edoctam qualiter regi se offerret, & loqueretur, quod non libidinis desiderio, sed auditæ infirmitatis auxilio advenisset, dormiente rege a cubiculariis ejus de die fecit in thalamum introduci; quam rex evigilans cum audisset aspirantem, quæsivit quæ esset, & qualiter introisset, quæ, sicut edocta erat, ad quid advenerat reseravit: cui gratiatus rex, ait: non ita erit, puella, non enim peccarem mortaliter ullo modo; & convocato dicto viro domino Arcambaldo, mandavit eam honorifice maritari: rex autem iste, & re & nomine dignus alios regere, qui tanta virtute se regebat; qui si possibile esset mortem corporalem per peccatum noluit evitare. MANSI

Franciæ observatum quasi pro lege fuit ab antiquo, quod licet inter ipsos ex parte una, & Regee ac principes convicinos ex altera dissensionibus, atque guerris instigante humani generis inimico subortis, se se graviter adinvicem infestarent, prælatis tamen, & clericis terrarum ipsorum liberum esset ad regnum illud a Domino benedictum accedere, & in eo licite commorari, &c.

XLVI. Pro restituendo bonis Fulchesio laborat.

Defendit præterea Fulchesiom virum nobilem optime de Joanne Rege meritum, ab ejusque filio Henrico oppressum, & Archiepiscopum Cantuariensem S. R. E. Cardinalem, atque alios, qui Regi a consiliis erant, solicitavit, ut illi restituendo incumberet: ac vertit Regi gravissimo vitio illius viri nobilis uxorem detinere, ne ad virum regno exolantem se conferret, atque ob id justissimas minas incuti jussit (a): *Nisi nobis acquieveris in hac parte, nos non tantummodo apostolicum favorem sibi subtrahere, quod solum sibi esset præsertim hoc tempore gravis pœna, verum etiam contra ipsum procedere compellemur, cum idem nobilis inter cætera etiam bono matrimonii defraudetur, quod primo ab ipso Deo in paradiso extitit institutum, & magnum, teste Apostolo, continet sacramentum. Unde etsi dicto Regi hactenus forte plus quam oportuerit deferentes dissimulaverimus illud per apertam injuriam impediri, id tamen dissimulare de cætero non valemus.* Fuisse illum Honorii opera restitutum bonis ac patriæ scribit Parisius, sed brevi ab inimicis veneno extinctum, mortemque illi impendentem præsagisse Pandulphum episcopum Norwiceosem, cum ipsum præmonuisset vidisse in somnis ingentem lapidem e templi D. Albano martyri sacri fornice in ipsius caput magno impetu collapsum, ipsom obruisse, allisisseque, proinde caveret, ut si qua in re martyrem læsisset, crimen quanto citius capiaret, Fulchesium vero qui maxima damna ac injutias monasterio S. Albani intulerat, veniam quidem ab abbate flagirasse, illata vero damna nullatenus sarcivisse, atque adeo vindice numine, nullis munirom sacramentis eo genere mortis, quod diximus, brevi occubuisse.

(a) Ep. 317.

Veneno interimitur Fulchesius.

Ut imminens illi calamitas prælagita fuerit. Quam periculosum sit in SS. iras incurrere.

XLVII. Divinæ ultionis exemp. in episc. viros religiosos infectantem.

Adiicit idem auctor singulare in Richardo Dunelmensi episcopo divinæ vindictæ eaemplum, qui cum viros religiosos gravissimo odio exagitaret atque insectaretur, repentina morte extinctus est, cœlestesque iras antea ipsi, ni commissorum criminum pœniteret, ab Joanne Rege olim defoncto viro cuidam religioso se obiiciente intentatas his verbis refert: *Circa biennium ante mortem ejus Rex quondam Anglorum Joannes apparuit in visione nocturna cuidam monacho de sancto Albano, apud Thinemuam tunc commoranti, qui familiaris fuerat Regibus Anglorum, tam Rege Richardo, quam huic Joanni.* Et infra: *Astitit ei Rex præfatus in vestibus regalibus, de panno videlicet, qui imperialis vulgariter appellatur, quem monachus recognoscens, ac memoriter recolens quod mortuus fuisset, sciscitabatur ab eo qualiter se haberet. Cui Rex: Ita me habeo, quod nemo pejus: nam hæc mea, quæ vides indumenta, adeo ardentia sunt & ponderosa, ut nullus, qui in sæculo vivit, illa tangere sufficeret præ ardore, vel propter ponderositatem portare, quin protinus moreretur. Sed tamen per Dei clementiam spero & gratiam ineffabilem, & filii mei Henrici largam eleemosynarum distributionem, nec non servitii divini honorem, quem Domino devotus impendit, me quandoque misericordiam adepturum. Quæso igitur obnoxius fraternitatem tuam, ut dicas Richardo de Marisco, nunc Dunelmensi episcopo, quod nisi ante mortem suam vitam correxerit flagitiosam, & eam per pœnitentiam & satisfactionem condignam emendaverit, sedes ejus, quæ in inferno est, eum expectat præparata.*

Jo præmonitus non resipuerat.

Objectum viso pio visum de Jo. Regis Ang. anima, quæ ignibus purg. torquebatur.

XLVIII. Insignis comitis Saresb. pœnitentia.

Feliciori longe eaitu, quam Fulchesium Richardumque vitam clausisse Saresberiensem comitem scribit idem auctor, qoem singulare pœnitentiæ Christianæ exemplum in eatremo mortis discrimine explicuisse, atque omnes spectantes sua pietate ad lactymas coegisse narrat: *Invalescente demum ægritudine, cum certissima suæ necis indicia cognovisset, fecit episcopum civitatis ad se venire, ut ea quæ Christiani sunt, in confessione & viatico susciperet, & legitimum de rebus habitis conficeret testamentum. Intrante autem episcopo thalamum, in quo jacebat, comes nudus omnino præter femoralia contra eum corpus Domini ferentem, ex lecto prosiliens, asperrimumque laqueum circa collum connectens, cum jugi lacrymarum effusione se prostravit in pavimentum, summi Regis se esse proditorem contestans; nec de loco moveri voluit, nisi facta confessione, & vivifici sacramenti percepta communione, ut se sui servum ostenderet creatoris; & sic per dies aliquot in suprema perseverans pœnitentia, spiritum suo tradidit Redemptori. Contigit autem quod dum de castello ad novam ecclesiam per unum miliare corpus ejus ad tumulandum portaretur, cerei, qui cum cruce & thuribulo de more portabantur accensi, inter pluviarum effusiones, & ventorum turbines lumen continuum in itinere ministrabant, ut aperte ostenderent comitem tam ardue pœnitentem ad lucis filios pertinere.*

XLIX. Guill. arch. Eborac. in SS. numerum refertur.

Conjungimus piissimo pœnitenti sanctissimum præsulem, quem hoc anno Honorius Papa in sanctorom numero collocavit, nimirum Guillelmum archiepiscopum Eboracensem, de quo Baronios,

no-

nosque ex eo suo loco memoravimus; (a) extat de ea re apostolicum diploma (b) ad Anglicanum clerum exaratum, in quo ubi institutam de illius vita ac miraculis quæstionem exposuit, adiicit: *Pluries per viros electos tam super vita, quam super miraculis sancti prædicti inquisitionem fieri fecimus diligentem, cum etsi ad sanctitatis existentiam sufficiat perfectio charitatis, ad ostensionem tamen ipsius miraculorum exhibitio exigatur, eo quod & nonnulli justitiam suam faciunt coram hominibus, ut videantur ab eis, & nonnunquam diabolus se in lucis Angelum transfigurans, illudit hominibus fraudulenter. Unde cum inquisitores prædicti, receptis super his quampluribus testibus fide dignis, & examinatis, sicut oportuit diligenter, nobis ipsius sancti sanctissimæ vitæ ordinem, & multa, & magna miracula, quibus post decessum ejus ipsum Dominus magnifice illustravit, plene, ac plane fideliter retulissent; nos provide attendentes, quod non erat tanta lucerna ponenda sub modio, sed super candelabrum statuenda, cum præter alia miracula, quæ longum esset per singula enarrari, sepulcrum ejus olei ubertate pinguescat, quo ægri quamplures inuncti a suis infirmitatibus sunt sanati; & quod non est prætereundum silentio, tres mortuos mirifice suscitarit, & quinque cæcos illuminarit, uni ex eis, qui in duello devictus & undique damnificatus, cum ad sepulcrum ipsius sancti clamaret instanter & peteret confidenter, ut ei oculos restitueret, quibus injuste ipsum sciebat orbatum, alios novos oculos reddiderit mirabili novitate; ipsum de communi fratrum nostrorum & aliorum prælatorum, qui præsentes erant, consilio, adscripsimus, vel potius adscriptum denunciamus sanctorum catalogo confessorum, statuentes, ut in anniversario ejus annuatim festum solemniter celebretur. Dat. Later. xv. kal. april. pont. nostri anno x.*

(a) Ann. 1140. n. 15. 16.
(b) Hon. l. 10. ep. 237.
Quantis miraculis effulserit.

L. Hoc anno S. Franciscus, cujus virtutes admirationi orbi universo fuere, ex hac vita in cœlum feliciter migravit; [1] de quo hæc Parisius (c): *Quarto non. octob. die dominico B. Franciscus in civitate Assisii, de qua ortus est, apud S. Mariam de Portiunculæ, ubi fratrum Minorum ipse ordinem initiavit, expletis xx. annis, ex quo perfectissime adhæsit Christo, Apostolorum vitam & vestigia sequens, ad contemplationem cælestium avolavit: qui posteaquam promeruit gloriam Dei, & remunerationem bonorum operum pro mercede recipiens in dicta civitate sepultus est*; hæc ipse. Eodem anno sancti viri obitum recenset, (ut alios omittamus d) S. Bonaventura in ejus vita (e) hujuscemodi verbis: *Transiit autem venerabilis frater ex hujus mundi naufragio anno dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo vigesimo sexto quarto non. octob. die sabbati in sero sepultus in die dominico*. Ex quibus corrigas eos, qui mortem sancti viri in aliud tempus reiiciunt. Ex pluribus vero quæ S. Bonaventura de ipso enarrat, hæc nobis pro instituto in medio ponere suffecerit, quibus extremum vitæ ipsius sanctissimæ finem describit: *Ad sanctam Mariam de Portiuncula se portari poposcit, quatenus ubi acceperat spiritum gratiæ, ibi redderet spiritum vitæ. Quo cum fuisset perductus, ut veritatis exemplo monstraret, quod nihil erat illi commune cum mundo, in illa infirmitate tam gravi, quæ omnem languorem conclusit, super nudam humum se totum nudatum in spiritus fervore prostravit, quatenus hora illa extrema, in qua poterat adhuc hostis irasci, nudus luctaretur cum nudo. Decubans sic in terra, saccina veste deposita, faciem solito more levavit in cælum & intendens illi gloriæ totus, manu sinistra dextri lateris vulnus, ne videretur, obtexit, & ait ad fratres: Ego quod meum est feci, quod vestrum est Christus edoceat. Illacrymantibus autem sociis sancti, qui miro fuerant compassionis telo percussi, unus ex eis, quem vir Dei guardianum suum esse dicebat, votum ipsius divina inspiratione cognoscens, festinus surrexit; & acceptam cum chordula & femoralibus tunicam pauperculo Christi obtulit, dicens: Hæc tibi tanquam pauperi commodo, & tu accipias illa obedientiæ sanctæ mandato. Gaudet ex hoc vir sanctus & jubilat præ lætitia cordis, quoniam fidem tenuisse dominæ paupertati usque in finem se vidit: palmasque levans ad cælum Christum suum magnificat, pro eo quod exoneratus ab omnibus liber vadit ad ipsum*. Et infra:

Pia & felix S. Franc. mors.
(c) Par. hist. Angl. an. 1226.
(d) Bern. chr. Rom. Pont. Paul. Lang. chr. Citiz. Trith. chr. Hirsaug. Luc. Vvading. cum aliis.
(e) Cap. 15. Raphael Volaterr. l. 12. Antrop. Mart. Pol. in chr. & alii.
Quantum in eo sub extremo vitæ actu paupertatis studium fuerit.

LI. *Circumsedentibus vero omnibus fratribus, extendit super eos manus in modum crucis brachiis cancellatis, pro eo quod*

NOTÆ [1] S. FRancisci annum emortualem cum præsenti 1226. conjungit Parisius, S. Bonaventura, Trivettus, aliique post illos, nec sane alium in annum obitus ille referendus; quanquam enim S. Bonaventura obiisse virum sanctum affirmat die sabbati IV. non. octobris, & dies illa anno 1225. non vero sequenti 1226. in sabbatum inciderit; adhuc tamen animadvertendum est, obitum illum contigisse, teste S. Bonaventura, *in sero sabbati*, idest nocte, qua hora jam dominica dies incœperat; ideoque nox quidem Sabbati, sed dies dominica jam agebatur. Dies vero dominica in IV. non. octobris anno 1226. incidit. Immerito ergo Pagius in Breviario communem chronologiam ex hac una ratione convellere nititur in vita Gregorii IX. pag. 249. to. III. Luc. edit. MANSI

Sacra ab eo data sodalibus monita.

hoc signum semper amabat; & omnibus fratribus tam præsentibus, quam absentibus in crucifixi virtute ac nomine benedixit. Insuper & adjecit: Valete filii omnes in timore Domini, & permanete in eo semper, & quoniam futura tentatio & tribulatio appropinquat, felices qui perseverabunt in his, quæ cœperunt. Ego vero ad Deum propero, cujus gratiæ vos omnes commendo. Suavi hujusmodi admonitione completa, jussit Deo vir charissimus evangeliorum sibi codicem apportari, & evangelium secundum Joannem, quod incipit ab eo loco: Ante diem festum paschæ, sibi legi poposcit. Ipse vero prout potuit in hujus psalmi vocem erupit: Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum; & ad finem usque complevit: Me, inquit, expectant justi, donec retribuas mihi. Tandem cunctis completis in eum mysteriis anima illa sanctissima carne soluta & in abyssum divinæ charitatis absorpta, beatus vir obdormivit in Domino. Hactenus S. Bonaventura (cujus verba exscripsit Jordanus) post hæc vero de ipso agit inter sanctos relato (qua de re infra) ac multa egregia miracula subiicit, ex quibus nonnulla novatores, (*a*) quæ more suo in ludibrium trahunt, centuriis suis intexuere. Qui plura de S. Francisco, ejusque familia cupiat, Lucam Wadingum, ea latius prosecutum consulat.

Spiritum sanctissime Deo reddit.

(*a*) *Cent. 13. col. 1173.*

LII. S. Engelbertus in Germania miraculis corusc.

Dum sanctissimi illius confessoris miraculis fulgeret Italia, pluribus etiam Germania sacris Engelberti pro libertate ecclesiastica anno superiore cæsi, prodigiis, quæ Cæsarius (*b*) percenset, illustrabatur. Illud vero inter cætera non silendum, ipsius viscera quatuordecim ab ejus cæde evolutis hebdomadibus e terra refossa, corruptionis expertia, ac nullo fœdo odore imbuta reperta fuisse, adeo ut e corpore recens occiso extracta viderentur; eaque sacra instructa pompa ante aram templi principem condita fuisse prosequitur susius idem auctor; tum quam gravi supplicio affectus fuerit Fridericus comes Isemburgensis, qui sanctum archiepiscopum trucidarat, cæterique flagitii illius participes crudeles pœnas dederint, in eos enim plus etiam quam humanitas, ne dicam pietas Christiana ferat, sævitum est; meminere expetitæ de Friderico comite ultionis Godefridus (*c*) ac Stadensis (*d*) qui in rotam actum comitem Coloniæ maximum patrati sceleris dolorem præsetulisse refert. Frederici vero fratres Theodoricum episcopum Monasteriensem atque Engelbertum electum Osnaburgensem a Pontifice, cui probare non poterant conspirationis in sanctum crimine se non polluisse, honoribus ecclesiasticis deturbatos narrat Cæsarius.

(*b*) *Cæs. in ejus vita apud Sur. to. 6. die 7. novemb.*

Ejus viscera corruptionis immunia inventa.

Necis auctor in rotam agitur.

(*c*) *Godef. in annal.*

(*d*) *Stad. in chron.*

LIII. Cum in Germaniam defluxerit oratio, nonnulla ad Vvaldemarum Regem Danorum spectantia afferenda videntur. Emissus ille e carcere fuerat a comite Henrico Zuverino, a quo magna auri vi se redimere coactus, atque ad iniquiores leges, sacramento etiam interposito confirmatas compulsus fuerat. Verum Honorius iniquissima Waldemarum jurisjurandi per vim & metum extorti religione liberavit (*e*), Werdensemque episcopum monitis comitem urgere jussit, (*f*) ut Regi sacramentum remitteret, atque imperia apostolica detrectantem provocationis abjecta mora censuris ecclesiasticis perculleret: tum Zuverinum comitem incusso gravissimarum pœnarum terrore acceptos a Rege, cujus stipendiarius erat, obsides ac pecuniam reddere imperavit: *Olim credidimus, quod grandem, & gravem maculam, quam in tua fama improvide posuisti, charissimum in Christo filium nostrum illustrem Regem Daciæ dominum tuum rupto fidelitatis fœdere captivando excitatus increpationibus apostolicis recognosceret, & ipsum Regem juxta exhortationes nostras libere dimittendo, eandem maculam per citæ satisfactionis remedium aboleres: tu vero cura famæ tuæ postbabita, & inculcatione precum, ac præceptorum nostrorum penitus obaudita, ab ipso Rege extorsisti per violentiam juramentum, quod filios suos obsides tibi daret, & quandam tibi solveret pecuniæ quantitatem,* (quadraginta quinque millia marcharum argenti ab eo extorsisse scribit Crantzius *g*) *ipsum in his, & aliis intolerabiliter aggravando in grave præjudicium subsidii Terræ sanctæ, ad quod magnifice impendendum ante captionem suam solemnis promissionis vinculo se astrinxit, nec non in gravem Apostolicæ sedis injuriam, & contemptum, cum regnum ejus esse dignoscitur ad specialis ditionis indicium censuale; & quam eidem Regi astringit ejus devotio specialis. Quoniam igitur tantum subsidii Terræ sanctæ dispendium, tantumque nostrum, & Ecclesiæ Romanæ contemptum sub dissimulatione transire nec volumus, nec debemus, nobilitatem tuam monemus, rogamus, & sub obtestatione divini judicii obsecramus, per apostolica tibi scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus obsides, ut pecuniam, quam a Rege recepisti prædicto, ei sine difficultate restituas. Datum Laterani v. id. junii pontificatus nostri anno decimo.*

Vvaldem. Rex Dan. ad iniquas redemptionis leges compellitur.

Extorti sacramenti religione liberatur ab Hon.

(*e*) *Hon. l. 10. ep. 316.*

(*f*) *Reg. post eand. ep. ib. ep. 33.*

Zuver. comes obsides ac pecuniam illi restituere jussus.

Recusanti intentatæ censuræ.

(*g*) *Crantzius Dan. l. 7. c. 18.*

LIV. Dux Norwegiæ cruce signatus in client. ap. adscitus.

Consueverant hæc & alia studia Rom. Pontifices iis omnibus impendere, quos ob susceptum Hierosolymitanæ expeditionis votum in clientelam apostolicam admiserant, quam propterea principes, ut ab hostibus tuti essent, plus enim sæpius in iis coercendis religio quam potentia valebat, expetebant. Inter quos Norwegiæ dux, qui hoc anno sacræ pro-

fectioni se accingebat, eo beneficio ornatus est, ut ostendunt literæ ea de re ad Nidrosiensem archiep. datæ, in quibus hæc addit (a): *Cum sicut ex literis tuis accepimus, & utique acceptamus, dilectus filius nobilis vir .... dux Norvegiæ crucesignatus ad Terræ sanctæ subsidium cum numerosa crucesignatorum multitudine magnifice se accingat, offerens omnibus secum transfretare volentibus gratis navigium sine naulo, ut tuæ prædicationis tuba excitatus populus Christianus ad dictæ terræ subsidium fortius animetur, fraternitatem tuam monemus attente per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus in provincia tua evangelizes, & evangelizari facias solemniter verbum crucis, commonefaciendo universos & singulos, ut in hoc necessitatis articulo succurrant Christo modis omnibus, quibus possunt. Dat. Later. 11. non. novemb. pontific. nostri anno decimo.* Accepit etiam in fidem ac tutelam Pontificis fuere Lubecenses & Colonienses, qui bello sacro se devovissent, virisque ecclesiasticis ad eam expeditionem profecturis id collatum beneficium est, ut redditus ecclesiarum, ac si præsentes essent, perciperent: (b) tum illos pro acceptis pecuniis obligare creditoribus aut locatoribus possent. Nil denique prætermisit Honorius ad sancta loca ab impiorum servitute vindicanda, populosque, ac Germanos maxime, ad triumphalia crucis signa alliciendos, quæ etiam superius a nobis allata, dum de Friderico ac Longobardis conciliandis ageremus, illustrant.

(a) Lib. 10. ep. 362.

Lubecen. & Colon. eodem beneficio decorati.

(b) Ib. ep. 379. 380. 381. 382.

LV. Quo porro statu Syriacæ res fuerint, significat Jordanus: (c) exuto a Friderico Joanne Rege Brennensi sceptro Hierosolymitano Hugonem e monte Beliart administrandis Terræ sanctæ rebus præfectum fuisse: missum etiam Thomam, qui magnam existimationem nominis suo adventu collegit; actum a Germanis arcem munitissimam, cui Montisfortis nomen erat, expugnatam fuisse. Meminit etiam Richardus (d) nonnulla auxilia a Friderico submissa. Ceterum Terræ sanctæ damnum attulit Christianorum principum orientalium dissensio, inter quos Tripolitanus comes ob immensa flagitia, bellumque in Antiochenos ac Templarios gestum anathemate defixus est. Quem cum Fridericus fidelium communioni restitui posceret, Honorius Papa quamvis Imperatori annuere atque inter se Christianos conjungere perCuperet; cum oratores comitis nonnulla, quæ ab æquitate penitus abhorrebant, postularent, legesque justissimas ab Apostolica sede propositas admittere recusarent, Fridericum a fundendis in Tripolitani gratiam precibus absistere literis monuit (e).

(c) Jord. MS. bibl. Vat.

Rerum Hierosol. status. Fridericus regni sacri possessionem init. Germani arcem munitam Sarracenis eripiunt.

(d) Rich. MS. in chron.

Tripol. comes anathemate defixus. Renuit Hon. justis de causis absolvere.

(e) Lib. 10. ep. 168.

LVI. *Super absolutione vero præfati comitis, nimirum Tripolitani,* de quo mentionem ediderat, *tua noverit celsitudo, quod ipsius comitis nuntii petierunt quædam juri, & Ecclesiæ Rom. consuetudini contraria manifeste. Unde licet preces tuas velimus semper, in quibus secundum Deum possumus, exaudire, nequivimus tamen ipsorum petitionem admittere nuntiorum, idque circumspectio tua ægre ferre non debet cum non velis, ut credimus, quod juris scripti & approbatæ consuetudinis ordinem confundamus. Licet autem idem comes etiam ipsa exhibitione justitiæ, propter multa, quæ nunc narrari non expedit, reddiderit se indignum, tuarum tamen precum intuitu volumus totum ipsum negotium bonis viris committere sub hac forma, ut videlicet idem comes præstaret in eorum manibus juramentum de stando mandatis Ecclesiæ super iis, pro quibus in eum excommunicationis sententia lata fuit, ac deinde præstaret de manifestis emendam, ac de parendo juri super dubiis exhiberet idoneam cautionem: quo facto absolutionis beneficium impenderetur eidem, & consequenter de dubiis cognitio haberetur, & statueretur, quod posceret ordo juris & hæc omnia dictis nuntiis benigne obtulimus per venerabilem fratrem nostrum H.. episcopum Ostiensem, ac dilectum filium nostrum G... tituli sancti Martini presbyterum, & Gregorium S. Theodori diaconum Cardinales, a quibus eosdem nuntios audiri fecimus diligenter, cum non sit consuetudinis, quod Rom. Pontifex, nisi per interpositam personam, ad colloquium excommunicatos admittat: ipsi autem nuntii prædicta recipere renuerunt, asserentes se ad hoc non habere mandatum, nec nos, ut prædiximus, potuimus facere quod petebant, cum ubi agitur de justitia, gratiæ in alterius injuriam non sit locus, &c. Dat. Reate 1x. kalend. februar. an. 2.*

Et de re ad Frid. lit.

LVII. Cum igitur comes Apostolicæ sedis decreto perdifficilem se præberet, Honorius anathematis sententia contumacem iterum perculit, ejusque terras interdicto subjecit, datis ad archiepiscopos Nicosiensem, & Cæsariensem, atque ad abbatem montis Oliveti hujuscemodi literis (f).

Renovatæ in contumacem censuræ.

(f) Ep. 169.

Honorius, &c.

Comes Tripolitanus, qui pro diversis & variis excessibus suis ad illum deberet intuitum erigere, quo respiciente Petrus legitur in amaras lacrymas effluxisse, gravi demersus oblivionis somno, & totus per voraginem desperationis absorptus, nullam recipit, cum percussus non doleat, disciplinam. Idem enim, inter alios ejus divulgatos excessus, Antiochiam & castrum Antiochenum, quod fratribus Hospitalis Hierosolymitani custodiendum dimisit venerabilis frater noster Albanensis episcopus, tunc A. S. L. & domum quandam,

Antiochia ab eo scelere occupata.

quam

Ejusdem sæva crudelitas.

quam ipsi habent apud Tripolim, capiens violenter, rabie concitatus diabolica, unum ex ipsis excoriari, & alium ut dicitur, occidi fecit; præter id quod quibusdam eorum crudeliter & inhoneste tractatis, damna eis gravia & injurias irrogavit. Unde dictus episcopus bis, aliisque de causis pluribus manifestis in eum, fautores, complices, & participantes eidem, protulit excommunicationis sententiam, quæ auctoritate apostolica extitit postmodum approbata. Sed ipse tanquam peccator, qui contemnit postquam in profundum labitur vitiorum, eandem sententiam penitus vilipendens, de redeundo ad mandatum Ecclesiæ, cum ablata detineat, & de damnis & injuriis nullam satisfactionem impenderit, non videtur etiam cogitare. Ut autem de salute sua idem excitatus a nobis recogitet, qui per septennium despexit sententiam supradictam; discretioni vestræ &c. Præcipit, ut ipsum diebus festis solemni ritu fidelium communione depellant, ac principatum sacris interdicant. *Datum Reate III. kalend. febr. anno* x. Hactenus Honorius, qui etiam magistro fratribusque Hierosolymitani hospitalis permisit, (*a*) ut sibi a comite per vim injuriamque ablata armis repetere possent.

Contumeliæ in clerum.

(*a*) Ep. 224.

LVIII. Regina Cypri ad incestas nuptias cum Trip. com. filio convolat.

(*b*) Ep. 208.

Ejusdem præterea comitis Tripolitani meminit Honorius literis suis ad nobiles Cypri regni viros, ac milites & populum exaratis, (*b*) ubi Rege vita functo, Reginam in Syriam nuper trajecisse, cumque Bo. comitis Tripolitani filio incestas nuptias contraxisse ait, seque ab Rege puero (cui Henrico nomen erat) suppliciter rogatum, ut eos ad imperia Ph.. Ymbelm ab illo de eorundem assensu in regni moderatorem electi præsto esse præciperet, id se facere Regemque & ipsos in suam clientelam suscepisse: *Rex ipse nobis humiliter supplicavit, ut cum curam teneamur gerere pupillorum, personam ipsius qui pupillus existit, & regnum eidem bajulo committentes, vobis nostris literis mandaremus, ut sicut hactenus fideliter, si donec idem Rex ad ætatem pervenerit legitimam, bajulo intendatis eidem. Quare cum de exaltatione, & commodo vestro debeatis esse soliciti per vos ipsos, & nos Regis, & regni vestri cupientes augmentum, parati sumus, quantum cum Deo possumus, eidem Regi, quem sub nostra, & Apostolicæ sedis protectione recepimus, consilium & auxilium, cum necesse fuerit, impartiri. Universitatem vestram monemus, & hortamur attente per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus sic indefesse, sic fideliter intendatis, & assistatis Regi, donec idem ad ætatem legitimam veniat, bajulo supradicto, &c. Dat. Lat. XIV. kal. martii pont. nostri anno* x. Extat etiam pontificium diploma (*c*) Henrico Regi datum, quo Honorius patrocinium apostolicum ipsi pollicetur: quem insuper commendavit tum Friderico (*d*) Imp. tum etiam Templariis (*e*) Hospitalariisque religiosis equitibus, tum denique archiepiscopo Nicosiensi, (*f*) ac reliquis illius regni præsulibus atque etiam Phil. moderandis regni gubernaculis admotum adhortatur, (*g*) susceptum munus summa fide diligentiaque administret.

Ymbelm regno Cypri administrando præficitur. Honorius Cyprios illi obtemperare præcipit.

(*c*) Ep. 222.

(*d*) Ep. 209.

(*e*) Ep. 208.

(*f*) Ep. 223.

(*g*) Ep. 207.

LIX. Bisuntinus arch. ad sed. Constant. traducitur.

(*h*) Ep. 356.

(*i*) Ep. 428.

Postremo, ut orientalibus rebus finem imponamus, quas in præficiendis earum regionum præcipuis ecclesiis pastoribus curas impenderit Romanus Pontifex, perstringamus. Cum Antiochenam ecclesiam patriarcha orbatam accepisset, canonicis Antiochenis præcepit, (*h*) ut evolventis se ab acceptis literis mensis spatio patriarcham designarent. Ne pariter Constantinopolitana sedes justo antistite careret, exeunte anno episcopum Bisuntinum ad illam traduxit, ut testantur literæ ad ipsum exaratæ (*i*): [1] *Cum nuper nobilis ecclesia Constantinopolitana pastore vacante capitulum, & alii, ad quos electio pertinet, in substitutione patriarchæ futuri concordare nequivissent, aliis postulantibus venerabilem fratrem nostrum episcopum Belvacensem, aliis appellantibus contra eos, tandem utriusque partis procuratoribus in nostra præsentia constitutis, & nolentibus, vel non valentibus in unam consentire personam, postulationem non duximus admittendam. Sed nos solicite cogitantes, qualiter tam celebri, tam insigni * possemus de persona idonea providere, demum post tractatus multiplices, deliberato fratrum nostrorum consilio, te ad Constantinopolitanam ecclesiam de Bisun-*

* ecclesia

NOTÆ [1] Bisuntinus episcopus accitus quidem fuit ad infulas Constantinopolitanas, sed nunquam illas obtinuit. Ita enim de illo scribit Albericus in chronico ad annum 1227. *Patriarcha CP. erat hoc anno Matthias, tertius illorum, qui de latinitate in eadem sede assumpti fuut ...... Matthius Venetianus, quo sedente* (lege decedente) *& lectoribus*, (lege electoribus) *per consilium vota sua transferentibus* (forte ferentibus) *& in magistrum Joannem archiepiscopum Bisuntinensem consentientibus, de voluntate domini papa dictus archiepiscopus Romam adiit; postulatus onus illud subire, non consensit attentare, unde dominus papa cardinalem eum instituit, dans ei Sabinensem episcopatum. In Constantinopoli vero factus est patriarcha Simon archiepiscopus de Tyro.* Ex his Alberici scriptoris synchroni verbis colligitur Matthias anno 1227. decessisse; sed hac in re falsi arguitur, cum ex literis Honorii, hoc anno 1226. exeunte datis patriarcham illum jam decessisse constet. MANSI

funtius providimus transferendum, non tam persona in ecclesia, quam ecclesia in persona utiliter nos consulere arbitrantes, &c. Datum Laterani x. kalend. januar. anno XI.

LX. Submisit etiam in meridionales regiones episcopos, ac religiosos sacerdotes ad infidelium terras excolendas; Toletanique archiepiscopi zelum commendavit, qui nonnullos Minoritas ad inferendum Miramomelini terris evangelium proficisci jusserat, atqoe ex ipsis unum sacris pontificalibus insignierat; Injunxitque, cum e re Christiana fore putaret, aliquos viros pietate, & doctrina conspicuos episcopos crearet, ut amplificandæ fidei operam navarent. Cumque Prædicatorum, ac Minorum religiosi viri sedi Apostolicæ significassent, temeranda sæpius ipsorum instituta esse inter infideles nationes, quo animarum saluti promovendæ incumberent, induendum scilicet alienum ab ipsorum religiosa disciplina cultum, alendam comam ac barbam, recipiendas pecunias, ut commodius ingredi carceres, quibus mancipati erant Christiani, sacramenta administrare, atque inter barbaros agere possent, ad justas eorum preces descendit (a): *Cum ex causa David coram Abimelech legatur habitum commutasse, ac Dominum se junxisse in speciem peregrini discipulis euntibus in Emmaus, in fractione panis postmodum eis revelatum, qui etiam tam David pueros super eo, quod in necessitate comederant panes sanctos, quos eos contingere non licebat, quam Apostolos excusavit, dum ipsos Pharisæi arguerent, quod esurientes alienas non lotis fricantes spicas manibus comedebant, nos laudabile opus vestrum, piumque propositum attendentes, vestris supplicationibus inclinati, super prædictis vobiscum in illis regionibus, quamdiu præscripta vos arctat necessitas, & invitat utilitas, misericorditer dispensamus: dum tamen fraus non interveniat sive dolus, vel sinceritatem vestram cupiditas non seducat. Dat. Lat.* XVI. *kal. apr. an.* X.

(a) Ep. 246.

I. Honorius Joann. Regem priori dignitati restituere nititur.

OCcubuit anno redempti humani generis millesimo ducentesimo vigesimo septimo indictione xv. Honorius III. summus Pontifex, relicto apud cunctos viros probos sui desiderio, ac magno Terræ sanctæ damno, cum florentissimam ad instaurandas in Syria Christianas res expeditionem summo studio urgeret, eoque sublato pia illius consilia, quamvis Gregorius iis perducendis summa contentione incubuerit, Friderici perfidia penitus conciderint. Sed ne immaturum luctum præripiamus, prius ea præclara gesta sunt afferenda, quibus extremum vitæ actum decoravit. Angebat illius animum non levis dolor, Joannem Regem, quem ad collocandam Imperatori in matrimonium filiam impulerat, ut Rom. Imperio Sicilia regnoque Hierosolymitano conjunctis sultani Babylonici potentia paribus Christiani principis viribus frangeretur, contra omnium spes atque expectationem regni Hierosolymitani administratione, qua ad vitam potiri debuerat, a genero improbe fuisse exutum. Quare Fridericum gravissimis literis hortatus est (a) socerum in priorem gratiam admitteret, regnique Hierosolymitani gubernaculis admoveret; a nemine præclarius rem Christianam geri posse: cui tutius fideret non occurrere: exploratam illius peritiam; atque ex illius depressione susceptam maculam detersurum.

(a) Hon. l. 11. ep. 496.

II. Gravissimas ea de re ad Frid. lit. scribit.

Frederico illustri Romanorum Imperatori semper Augusto, & Regi Siciliæ.

Non dubitat, sicut credimus, tua serenitas, quin te sincero diligamus affectu, & quin ad incrementum tui honoris, ac nominis aspiremus: unde cum ea tuæ celsitudini suademus, quæ ad honorem tuum novimus pertinere, debes suasiones nostras gratanter accipere, ac eis acquiescere reverenter. Sane charissimo in Christo filio nostro Joanne illustri Rege Hierosolymitano tuæ sublimitati affinitate conjuncto, communis fuit omnium vox, & opinio, quod quasi in immensum successisset eidem, & quod Deus ipsam sublimitatem ejus per affinitatem tanti principis magnifice sublimasset. Nec mirum si hoc homines crediderunt, considerantes hinc excellentiæ tuæ potentiam, cui esse facile cognoscebant non solum in sua sublimitate conservare sublimes, sed etiam humiles novis honoribus sublimare; illinc vero strenuitatem, & industriam dicti Regis, non solum dignum, ut ei suum conservares honorem, sed ut illum etiam ampliares. Et ecce res videtur in contrarium versa esse, cum Rex ipse inde, nisi alio modo provideris, contra spem nostram, & suum, ac aliorum graviter sit depressus, unde sperabatur magnifice sublimandus. Omnes qui hoc audiunt, vehementer admirantur, & dicunt: Quæ hæc est imperialis industria providentia, alienasse a se tantæ prudentiæ, tantæ strenuitatis, tantæ industriæ, tanti consilii virum, & tanto sibi vinculo copulatum, de quo poterat, tanquam de semetipso confidere; cujus honorem, & statum deberet proprium reputare? Cui fiducialius poterit regnum Hierosolymitanum committere? Quis fidelibus ibi existentibus gratiosior? Quis terribilior infidelibus? Quis utilior toti negotio Terræ sanctæ? Ecce si nulla sibi esset affinitate conjunctus, deberet tamen propter strenuitatem, & industriam ejus, & propter eam, quam habet gratiam hominum, notitiamque locorum sibi regnum committere supradictum. Sed etsi simplicem militem in socerum assumpsisset, deberet eum decorare regia dignitate. An pulchrius sibi est militis generum esse, quam Regis? an pulchrius erit filiis, quos ex filia dicti Regis suscipiet, avum militem habere, quam Regem? Hæc, & similia parvi loquuntur & magni, admirantes super hujusmodi facto, & illud, ut loquamur verius, detestantes.

Exponit quæ voces in ipsum ob exutum socerum jactentur.

Commendat Joannis fidem virtutesque.

III. Significat necessariam ad Terræ S. res soceri reconciliationem.

Nobis quoque, ac fratribus nostris insultatur a multis, eo quod hujus affinitatis mediatores extitimus, ipsiusque Regis depressio nobis quodammodo imputatur. Denique per factum inter te, & ipsum Regem dissidium multorum devotio circa Terræ sanctæ subsidium, ut dicitur, refrigescit, quam facies recalescere, si ad ipsum Regem tuum, ut decet, vultum, & animum curaveris serenare. Desiderantes ergo hanc, quasi quandam nebulam, a tui serenitate nominis removere, ac simul pro ipsius Terræ sanctæ subsidio, cui tua, & ejusdem Regis reconciliatio est plurimum necessaria, satagentes; serenitatem tuam monemus, rogamus, & obsecramus in domino Jesu Christo, postulantes pro munere speciali, quatenus tecum ipse recogitans, quam absurdum sit, tantum & talem virum occasione affinitatis tuæ magnificentiæ deprimi, cum solam familiaritatem tuæ sublimitatis adeptos, per eam deceat exaltari, ac sæpedictæ Terræ sanctæ utilitatem attendens, dictum Regem in imperialis gratiæ plenitudinem resumas, eumque tibi sic efficaciter reconcilies, quod tui serenitatem animi erga eum, ipsa exhibitione operis manifestes: cum si diligenter attendas illud, quo tibi junctus est, vinculum, facile possis advertere neminem esse, persona filii tui dumtaxat excepta,

qui

qui te sincerius ipso Rege diligere debeat, vel de quo tua sublimitas fiduciam possit gerere certiorem. Ut autem intelligas plenius, quam intime reconciliationem hujusmodi affectemus, ecce propter hoc specialius mittimus ad te dilectum filium abbatem S. Martini Viterbien. Cisterciensis ordinis latorem præsentium, virum utique prudentem, religiosum & fidum, serenitatem tuam deposcentes attente, quatenus ipsum, immo verius nos in ipso, cures in iis, quæ ad hoc negotium pertineat, & audire clementer, & efficaciter exaudire. Datum Later. VI. kal. febr. pontif. nostri an. undecimo.

IV. Fundebat Honorius cassas apud infidum principem voces, qui nulla Christianæ rei cura movebatur; sed omnia ad sua commoda referebat. Cumque duriorem illius animum emollire non posset, ne Joannem Regem, qui ab ipso excitus in Italiam venerat, perlustrarat Hispanias, Angliam peragrarat, percurrerat Gallias, Germaniam obierat, ut occidentales principes ad promovenda Honorii consilia incitaret, ac nulla laborum præmia quam regni jacturam retulerat, destitueret, pontificii principatus partem administrandam ei contulit, ut regium in calamitate decus sustentaret: qua de re ad commissos illius curæ populos has literas exaravit (a). [1]

Frid. preces Honorii respuit.

Joannes Rex ab Honor. ditionis pontificiæ parti præficitur.

(a) Eod. l. 11. ep. 497.

V. *Charissimi in Christo filii nostri Joannis Hierosolymitani Regis illustris strenuitatem, industriamque pensantes, simulque firmam spem, fiduciamque tenentes, quod per ejusdem Regis prudentiam, inter vos poterunt sedari discordiæ, custodiri strata, servari justitia, & alia, quæ ad vestram utilitatem, & tranquillitatem pertinent utiliter provideri; totum patrimonium, quod habet Romana Ecclesia a Radicofano usque Romam, excepta marchia Anconitana, ducatu Spoleti, Reate, ac Sabinia, curæ, regimini, & custodiæ ipsius Regis duximus committendum, tenendum, custodiendum, & servandum, quamdiu de nostra, & Ecclesiæ Rom. fuerit voluntate, nominatim Radicofanum, Preceniam, Aquapendentem, Montemflasconem, Martam, Valentan. Insulam, Martan. cum aliis locis, quæ ab olim consueverunt jurisdictioni castellani Montisflasconis subesse; Verall. Petronian. salvis proventibus dilecto filio nostro R.... sanctæ Mariæ in Cosmedin diacono Card. concessis, Orde, Montaltum, Centumcellas, Cornetum, Perusium, Urbemvet. Tudertum, Balneoregium, Viterbium, Narniam, sanctum Geminum, Strunton salvis proventibus dilecto filio nobili viro Petro Capucio consanguineo & ostiario nostro concessis: Tuscan. Ortam, Ameliam, Nepe civitatem Castellanam, Gallesium, salvis proventibus concessis dilecto filio nostro Ægidio SS. Cosmæ & Damiani diacono Card. Sutrium, & alia, quæ ipsa Ecclesia Rom. habet, vel tenet infra terminos prænotatos, cum pertinentiis suis, & juribus universis. Ideoque universitatem vestram monemus & exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta sub obtentu gratiæ nostræ, & debito fidelitatis, quo nobis tenemini, firmiter præcipiendo mandamus, quatenus ipsum Regem recipientes hilariter, & dignam ei honorificentiam exhibentes, eidem tanquam vicario & procuratori nostro, & Ecclesiæ Rom. humiliter, & efficaciter intendatis, sibi de juribus curiæ quamdiu Ecclesiæ Rom. placuerit, quod hujusmodi curam gerat, integre respondendo, &c. Dat. Later. VI. kal. febr. an. 11.*

VI. Quamvis ea Regis Joannis calamitas res Hierosolymitanas admodum labefactaret, promovendæ indictæ sacræ expeditioni institit Honor. ac Longobardis ineunte anno pacis cum Friderico ineundæ leges dixit, quas anno superiore attulimus. Cumque ii fœderatarum civitatum literas de servandis, quæ sibi injuncta fuerant, mittere distulissent, acriter ipsos perstrinxit, utque officio diligentissime facerent satis, admonuit (b): *Nobis & Ipsi Imperatori, omni occasione & excusatione cessantibus, ita celeriter transmittatis, quod non possit ad ipsius Imperatoris venire notitiam, vel vos ipsarum literarum missionem distulisse tamdiu, vel nos vobis super hoc iterato scripsisse: ac interim nihilominus, cum ea sollicitudine, quam angustia temporis exigit, ea quæ pro ipsius Terræ sanctæ succursu facere tenemini, præparetis, ne ipsi Imperatori differendi ejusdem Terræ sanctæ succursum, occasionem videamini dare, ac per hoc contra vos Deum, & homines provocetis: scientes, quod si vos in tanto facto Dei, & vestri contemptores, illusoresque senserimus, nil aliud videmus restare, nisi ut cœlum, & terram contra vestram insolentiam invocemus.*

Instat Pont. confirmandæ inter Long. & Frid. concordiæ.

(b) Ib. ep. 582.

Percellit Longobardos negligentius in ea re egisse.

VII. Ne vero ob Longobardicos rumores in adornanda Syriaca profectione Germani teperent, Hermannum Theutonici eque-

NOTÆ [1] PAcem compositam fuisse Fridericum inter & Joannem regem, antequam Joannes a pontifice accitus pontificiæ ditionis terras administrandas susciperet, affirmat Bernardi thesaurarii utraque historia Gallica, & Latina. Nec sane id abludit a vero, cum alioqui pontifex rebus suis male consuluisset, si pontificiæ ditioni præfecisset virum imperatori, cujus ille gratiam promereri studebat, aversantem. MANSI

Urget Germanos crucesignatos parent se Hier. itineri.
(a) Ep. 482.
(b) Reg. post sand. ep.
Ex de re ad Lantgrav. Thur. lit.

stris ordinis magistrum misit, literisque significavit sopitos esse Longobardiæ tumultus, atque adeo omnes, qui voto Hierosolymitano se astrinxerant, itineri se accingere imperavit (*a*). Quo argumento ad Andream Ungariæ Regem, ac Lantgravium Thuringiæ scripsit (*b*) quos eodem literarum exemplo ad conscendendas mense augusto naves expeditos, etque in procinctu esse monuit: *Te, qui ab olim suscepto crucis signaculo illi militare vovisti, qui pro te in crucis patibulo militavit, rogamus, monemus, & hortamur attente, ac per aspersionem sanguinis Jesu Christi nihilominus exhortantes, quatenus taliter præparare te studeas, quod in instanti augusto, quo generale passagium est indictum, valeas, Deo duce, feliciter transfretare, recepturus ex hoc gratiam in præsenti, & gloriam in futuro.*

Mensis august. ad trajectionem indictus.

Paruit Honorio Lantgravius, de quo, ut vitam in apparatus bellici laboribus pie profuderit, plura dicenda erunt; jam reliqua ad Honorium spectantia prosequamur.

VIII.
Christiana fides in septentris amplificata.
Russiæ Reges illi se aggregari postulant.
(c) Ep. 483.
Hortatoriæ ad ipsos Pont. lit.

Efflorescebat adeo in septentrionalibus regionibus Chri[illegible]eligio, ut Russiæ Reges ed Murin[illegible]a episcopum A. S. L. oratores miserint, quo ipsum ad afferendam regionibus suis evangelii lucem pellicerent; paratos se ad Christi castra transvolare, atque hactenus erroribus involutos ob præconum evangelicorum inopiam jacuisse. Quo felici nuntio accepto Pontifex Russiæ Regibus sacrum consilium gratulatus (*c*) sollicitavit, ut si in eo perstarent constantes, legatum ab Apostolica sede poscerent; ipsam eorum precibus non defuturam.

Universis Regibus Russiæ.

Gaudemus in Domino, quod sicut audivimus nuntii vestri ad venerabilem fratrem nostrum Mutinensem episcopum A. S. L. a latere nostro transmissi, cum humiliter rogaverunt, ut partes vestras personaliter visitaret, quia cupientes sana doctrina salubriter instrui, parati estis omnes errores penitus abnegare, quos propter defectum prædicatorum, sicut dicitur, incurristis; & pro quibus iratus contra vos Dominus permisit vos hactenus multipliciter tribulari, tribulandos acrius, nisi de invio erroris ad viam properaveritis veritatis, cum quanto diutius duraveritis in errore, tanto timere possitis angustias duriores; quia etsi non irascitur per singulos dies Dominus, in eos tamen, qui converti contemnunt, suæ tandem vibrat gladium ultionis.

IX.
Monet a sede Ap. legatum flagitent.

Per vos itaque certificari volentes, an velitis habere ab Ecclesia Rom. legatum, ut ejus salutaribus monitis informati, catholica fidei sine qua nemo salvatur, amplectamini veritatem, universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attente, quatenus super hoc voluntatem vestram nobis per literas & fideles nuntios intimetis. Interim autem pacem cum Christianis de Livonia, & Estonia firmam habentes, non impediatis profectum fidei Christianæ, ne divinam, & Apostolicæ sedis incurratis offensam, quæ facile de vobis potest, quando vult, sumere ultionem, sed potius Domino largiente per veram obedientiam, & grata devotionis obsequia utriusque mereamini gratiam, & favorem. Dat. Later. XVI. kal. febr. pont. nostri anno XI.

X.
Regem Lusit. ob invasa eccles. jura corripit.

Ut paternum sinum iis Regibus amantissime Ecclesiæ aggregari flagitantibus explicuit, ita recedentem eb officio Lusitaniæ Regem corripuit. Invadebat is princeps ecclesiæ Portugalensis jura, quem ut e cœptis revocaret, episcopo decano & cantori Zamorensibus provinciam imposuit, ut hæc monita Regi insinuarent, (*d*) quæ ipsi aliis litteris præscripsit (*e*): *Charissimus in Christo filius noster illustris Rex Portugaliæ scire debet, quod quanto Rex regum, & Dominus dominantium Deus majora sibi contulisse dignoscitur, tanto majorem ab eo devotionem exposcit, & tanto contra eum, quando ipsum offendit, amplius indignatur. Hoc autem dignum, & justum esse Rex ipse fatebitur, si æqua lance librare voluerit veritatem, & in semetipsum curaverit reflectere oculos suæ mentis. Si enim ab aliquo per ipsum amplis honoribus sublimato se contemni, atque offendi conspiceret, non indignaretur eo vehementius contra eum, quo ei ampliora beneficia contulisset? O quanta contra eum indignatione fervesceret! o quomodo totus esset in imagine pœnæ, quam anxie quam ardenter de vindicanda sua injuria cogitaret! Quare ergo non veretur illum offendere Dominum, a quo sublimatus est regia dignitate, a quo habet non solum omnia bona sua, sed etiam semetipsum? Quare non metuit illius contra se provocare potentiam, qui habet in suis manibus, non solum regnum, sed etiam statum suum, qui potest & animam suam, & corpus mittere in gehennam? Profecto si eum digne metueret, non offenderet ecclesias & ecclesiasticos viros, sed ejus intuitu ab eorum offensa semetipsum & suos cautius cohiberet.* Et infra:

(d) Ep. 492.
(e) Reg. post sand. ep.
Monita illi proposita.

XI.
Gravia ab eo Rege commissa scelera.

Ad hæc cum disponendi de rebus ecclesiasticis laicis nulla sit attributa potestas, ipse de ecclesiis ad dispositionem ipsius episcopi pertinentibus pro sua voluntate disponit; & cum prædecessorum suorum temporibus archipresbyteri ad vacantes ecclesias accedere consueverint, & facto inventario illas, donec de rectoribus esset provisum, eisdem viris ecclesiasticis commendare, Rex ipse id fieri non permittit; sed statim illis vacantibus irrequisito ipso episcopo, ejusque vicariis per nuntios suos res

occu-

occupat earumdem, & eas facit per laicos custodiri, & jus patronatus in aliquibus earum sibi contra justitiam vendicare contendens, ad eas, cum vacant, personas inutiles, interdum extraneas, & ignotas, interdum de sua familia ipsi episc. repræsentat, quæ nec volunt in eisdem residentiam facere, nec ad presbyteratus curant ordinem promoveri, &c. Recenset alia graviora Regis facinora, quibus ecclesiasticam libertatem labefactabat, atque episcopo partes demandat, ut Regem censuris, si emendare commissa detrectarit, devinciat. *Dat. Lat. xv. kal. febr.*

XII. Honorii III. mors.

Inter hæc dum reipublicæ Christianæ gerendæ, contra impios fidei defendendæ, gloriæ Christi Ecclesiæque late amplificandæ vigilantissimus Pontifex incumberet, majora cogitantem ingentibus fidelium lacrymis, ab universo orbe Christiano complorata mors illum abstulit; ipsam enim hoc anno contigisse, non modo qui ejus ævi historiam literis tradidere, ut Conradus abbas Urspergensis, (a) Albertus Stadensis, (b) Matthæus Parisius, (c) cæterique (d) affirmarunt, verum Gregorius quoque Honorii successor testatur, diemque illius, nimirum xv. kal. april. notat, ut ejus docet epistola ad Galliarum episcopos annalibus nostris paulo post ex parte inserenda, idemque Richardus affirmat; (e) quibus nullo labore refelluntur recentiores illi, qui Honorii obitum in superiorem annum rejecerunt. Cum ergo Honorius creatus fuerit Pontifex xv. kalend. aug. uti suo loco ostendimus, diem vero extremum clauserit xv. kalend. apr. ipsum Petri cathedram annos decem, ac menses octo tenuisse dicere necesse est. Ex quibus corrigendus error, qui in epitomen, quæ apud nos est (f) gestorum Honorii irrepsit, ipsum supra annos decem menses octo, & viginti duos dies sedisse. De eodem Pontifice subdunt acta: *Hic ecclesiam S. Laurentii extra muros, & basilicam, quæ dicitur sancta sanctorum, renovavit, decretales compilavit.* [1] Eas S. Antoninus (g) breviter recenset, quæ plures juris canonici libros exornant. De hoc etiam Pontifice, præter ea quæ supra in medium attuli indicem Romanorum Pontificum ab ipso collectum asserit Card. Baronius, (h) quem in pervetusto Vaticano codice ego similiter inspe-xi. De monasterio S. Pauli jam ante constructo ab Honorio Papa, postea vero, cum dirutum fuisset, a Ludovico Camerario instauratum, traditur in commentariis (i) Pii Secundi. Postremo Honorium in basilica S. Mariæ Majoris fuisse tumulo conditum docent acta, quæ paulo ante memoravi.

(a) *Ursp. in chron.* (b) *Stad. in chron.* (c) *Par. hist. Angl.* (d) *Godef. in annal. monach. Patav. in chr. aliique.* (e) *Rich. de S. Germ. in chron. hoc ann.*

Quo die contigerit.

(f) *Extat in bibl. Vallicellana ex Vatic.* (g) *Anton. part. 3. hist. tit. 18. c. 9. §. 6.*

Nonnulla Honorii gesta.

(h) *Bar. an. 121. n. 1.*

In Ecclesia S. Mariæ Majoris sepelitur.

(i) *Comment. Pii II. Pap. l. 11.*

XIII. Honorio succedit in pontificatu Gregorius IX.

Vita itaque functo Honorio III. Gregorius ejus nominis nonus Cardinalium omnium voluntate, quamvis invitus, sufficitur; cujus electionem exposituri, illa primum percensenda existimamus, quæ de ejus primordiis gestisque ante pontificatum in vitæ actis enarrantur. Extant hæc ad calcem perantiqui codicis Vaticani, qui liber censuum inscribitur; cujus auctoris verba, prout occasio seriesque temporum dabit, annalibus inseremus; ille vero ita historiæ suæ narrationis exordium duxit: *Hic natione Campanus de Anagnia, nobiliori ejusdem provinciæ civitate, patre de comitibus Signiæ felicis memoriæ dominum Innocentium Papam III. consanguinitatis tertio gradu attingens, matre vero de potentioribus Anagninis exortus, formæ decorus & pervenustus aspectu, perspicacis ingenii, & fidelis memoriæ prærogativa dotatus, liberalium * atque utriusque juris peritia eminenter instructus, fluvius eloquentiæ Tullianæ, sacræ paginæ diligens observator & doctor, zelator fidei, disciplinæ virtutis, rectitudo justitiæ, solatium miserorum, religionis plantator & cultor, castitatis amator, & totius sanctitatis exemplar; de capellania domini Innocentii Papæ III. in honoranda collegio, in Cardinalem S. Eustachii modica interjectione promotus, non multo post in Ostiensem episcopum ordinatur.* Et sane ipsum ex episcopo Ostiensi creatum Pontificem in comperto est apud omnes tum veteres tum recentiores auctores. *Cujus officii tempore pœnitentium fratrum, & inclusarum dominarum novos institutos ordines ad summum usque provexit.* Extant in Gregorii regestis nonnullæ apostolicæ literæ ad fratres, quos de pœnitentia appellat, pertinentes, quarum nos suis locis mentionem faciemus.

Illius genus ac patria.

* artium

Ejusdem virtutes ac munera.

XIV. *Minorum etiam ordinem intra initia sub limite incerta vagantem nova regula traditione direxit, & informavit informem, B. Franciscum eis ministrum præficiens,*

NOTÆ [1] IN actis Honorii III. legimus pontificem hunc *decretales compilasse*, quæ verba annalista explicat de publicatis ab illo constitutionibus, quarum partem maximam in collectione decretalium suorum Gregorius IX. complexus fuit. Sed anonymi scriptoris alia est mens, cum Honorii constitutiones reipsa in unum corpus collectæ prodierint. Hanc Honorii collectionem Innocentius Cironius Tolosanus publicavit anno 1645. fol. Illam vero Gregorius IX. postquam decretalium libros V. vulgavit una cum cæteris aliis abrogandam censuit, ratus tot decretalium collectiones juris canonici studio minus profuturas. Vide, quæ conferemus in nota ad annum 1234. 26. MANSI

Optime de B. Francisco, & ejus familia erat meritus.

& rectorem, quorum debilia initia eodem regente ad ea incrementa venerunt, ut per singulos orbis terrarum terminos, eorum venerando consortio, vix viculus reperiatur immunis. Praeter illa mira quidem aestimatione notanda, quae fratrum necessitatibus pia liberalitate concessit, donavit eisdem in urbe monasterium unum, scilicet monasterium S. Cosmae, in Lombardia ..... in Tuscia ..... expensis innumeris etiam sui ministerii subventione construxit, providendo postmodum necessitatibus singulorum. In protectorem etiam ordinis adscitus est, qua de re Wadingus (*a*) plura: *Eas etiam quae suae praedicationis studio divinitus inspiratae parentibus dimissis & patria, nec lacrymis emollitae eatorum, mundi superbiam, & divitias temporales commutaverant in paupertatem extremam, & in asperae lanae mordentes aculeos vestes pretiose contextas, post summi Pontificis soleam colligebat ut filias, venerabatur ut matres, ipsarum indigentiam uberioribus auxiliis prosecutus. Apud Anagniam vero, ad gloriosae Virginis gloriam, in paterno praedio Florensis ordinis dictum de Gloria nobile monasterium struxit, stipe magnifica decoratum, & pingui possessione dotatam, ibidem aliud constituens in B. Martini confessoris honorem. In Velitrensi dioecesi venerandum monasterium de myrteto: in porta civitatis Anagniae ad usum pauperum hospitale multarum possessionum largitione dotatum erexit. Graves Romanorum discordias, per quas multorum excidia timebantur, ad insperatae pacis concordiam futurus pius pater solicitudine reducebat, civitatem Ostiam turribus munivit, & muris, sumptibus & laboribus magnis, de manibus occupantium potenter ereptam.*

(a) Wading. an. 1217. n. 6.

Quo studio viros religiosos fuerit prosecutus.

Ug. ante pontificatum dicebatur.

Insuper dum ipse de beneficiario quodam fundo Manfredorum familiae ab ipso postea tributo agit, legationis se in Longobardia munus obiisse affirmat (*b*). Eum porro antequam summus Pontifex salutaretur, Ugonem fuisse nuncupatum Albertus Stadensis, (*c*) & Godefridus (*d*) monachus affirmant: at Conradus Urspergensis, (*e*) Richardus notarius, (*f*) & plerique alii Ugolinum appellant. Pergit vitae scriptor de ipso dicere:

(b) Greg. l. c. ep. 257.
(c) Stad. in chron.
(d) Godef. in annal.
(e) Ursperg. in chron.
(f) Rich. de S. Ger. in chron.

XV. Ut electus fuerit Rom. Pontifex.

Qui tandem defuncto piae memoriae Honorio III. sexta feria, hebdomada vero majoris quadragesimae quinta de communi, & impraemeditata fratrum concordia, non minus electione canonica, quam divina inspiratione, lacrymabili, & clamosa contradictione recusans, inter votivas eligentium manus, pia vestium laceratione grassatas, in domo B. Gregorii Gregorius ejus imitator assumitur apud septem solia. Locus ille septem solia appellatus, uti Baronius (*g*) docet, erat ex adverso templi S. Gregorii inter montem Palatinum, & clivum Scauri longo, ac multiplici columnarum ordine exornatus, septem desuper impositis soliis, quibus celsae turris species exhibebatur. In cujus vertice eminebat ecclesia, quemadmodum in mole Adriana S. Angeli templum olim situm erat, eademque nuncupata S. Luciae ad septem solia inter urbis diaconias numerabatur: *Summi Pontificii * solium fratrum instantia devictus ascendens, demum vero Romanis exultantibus populis ac clero jubilante prae gaudio, irruentibus etiam catervatim utriusque sexus hominibus, pontificali decoratus infula, in Lateranensi palatio magnifice cathedratur. Tum lugubres vestes mutavit ecclesia, & urbis semidiruta moenia pristinum receperunt fulgorem.* Iis de Gregorii electione consensu omnium, nec sine interno aurae coelestis afflatu perfecta, ipso summa vi resistente, respondent illa, quae Pontifex idem in commemoratis literis infra adducendis enarrat. Caeterum S. Franciscum, dum in humanis ageret, ipsi sacrae Minorum familiae dilatandae studiosissimo praedixisse, ad summam pontificatus dignitatem evocatum iri, S. Antoninus (*b*) aliique tradunt.

(g) Bar. tom. 11. an 1084. n. 5.

* pontificis.

Ea dignitas ei ob D. Franc. illi praesagita.

(b) Anton. 3. par. tit. 19. c. 3.

XVI. De ejus consecratione.

Sequenti autem dominica die sanctissimi Benedicti, pater benedictus praelatorum comitatus obsequiis, assistente innumerabili multitudine Romanorum in principis Apostolorum basilica venerandus princeps magnifico susceptus tripudio, ex Apostolicae sedis more, suscepit pallium plenae potestatis insigne, itaque missarum peractis solemnibus summus Pontifex gemmis circumtectus & auro, ad palatium Lateranense processit. Die vero resurrectionis dominicae subsequentis missarum mysteriis in Virginis gloriosae basilica solemniter celebratis revertitur, cum tripudio coronatus. Feria quidem secunda in albis in praedicta Petri basilica, divinis missarum officiis reverenter expletis duplici diademate coronatus, sub fulgoris specie in Cherubini transfiguratus aspectum, inter purpuratam venerabilium Cardinalium, clericorum, & praelatorum comitivam innumerum, insignibus papalibus praecedentibus, equo in phaleris pretiosis evectus, per alma urbis miranda moenia, pater urbis & orbis deducitur admirandus. Hinc cantica concrepant, inde praeconia populi jubilantis exurgunt, & per vicos singulos clamosum resonat: Kyrie eleyson. Aureis argenteisque platea distinguitur tapetis, pictis in Aegypto constrata, & tinctis Indiae coloribus ordinate composita, diversorum aromatum suavitate fragrabat. Tubarum clangore turba concutitur, se certatim mutuis clamoribus exhortando judices & tabelliones cappis fulgebant sericis, aureis vestibus legione procerum decorata. Graecorum atque Hebraeorum caterva non mo-

Ut duplici diademate fuerit redimitus.

Qua pompa Lateranum deductus.

di-

* idiomatibus

*dica, Christi vicario suis * linguis & vatibus laudis munia persolvebant, & puerilis linguæ garrulitas procaci festivitate cantabat; sicque incredibili multitudine populi cum palmis & floribus præcedente, senatore ac præfecto urbis almifica non equis evectis, sed pedibus pontificalis equi lora trahentibus, sub arcuatis platearum ordinibus micantium syderum imitantibus speciem, sanctissimus Pontifex perducitur ad patriarchium Lateranense*. Solemnis hæc pompa, qua Romani novum Pontificem a basilica Principis Apostolorum Lateranum sunt prosecuti, celebratæ præteritis temporibus in pari casu magnificentiæ a Cardinale Baronio descriptæ simillima extitit, ut perspicere facile potest, qui ejus annales evolverit.

XVII. De sua promotione encyclicas literas mittit.

Cæterum Gregorius, ubi primum pontificatum auspicatus est, Christiani orbis præsules, uti mos erat, de sua electione certiores fecit, & eorum se precibus enixe commendavit; cunctosque monuit atque hortatus est, munus pastorale summa vigilantia obirent.

Gregorius, &c.

Qua die obierit Honorius

Sane bonæ memoriæ Honorius Papa prædecessore nostro XV. kal. aprilis soluto debito carnis de præsenti sæculo nequam erepto, & in crastinum juxta morem celebratis exequiis, & ipsius corpore ad tumulum deportato, una cum fratribus nostris ad eligendum convenimus successorem; & missa, ut moris est, in honorem sancti Spiritus devote, ac solemniter celebrata, post aliquantulum tractatum de substitutione

Ut electus fuerit Gregorius.

Pontificis omnes pariter ad imbecillitatem nostram, quasi divinitus inspirati, oculos direxerunt, & nobis renitentibus, & invitis cum multa instantia, & etiam violentia conati sunt humeris nostris imponere onus istud; cujus gravitatem pertimescendo non modicum non posse portare, licet suscipere fuerimus plurimum reluctati; metuentes tamen ne videremur inspirationi divinæ resistere, tandem submisimus humeros ad portandum, sperantes in eo, qui jugum suum suave misericordia sua facit, & onus leve præ dulci charitate, quod ipse, qui vota fratrum aspirando prævenit, adjuvando etiam prosequetur. Fiduciam enim talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis sed nostra sufficientia est ex Deo, qui nos suos voluit esse ministros. Solicitudine igitur ecclesiasticæ provisionis suscepta, & de vobis plena concepta fiducia, quos nobis providentia conditoris ad tanti oneris gravitatem facilius perferendam, ad participium nostræ solicitudinis evocavit, universitatem vestram rogandam duximus, & monendam, exhortantes in Domino, quatenus insufficientiam nostram, apud Deum, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, orationibus adjuvetis, &c. hortatur ipsos, ut gerendis ecclesiis ac saluti animarum procurandæ strenuam operam navent; tum præcipit, ut intentata censurarum religione omnes crucesignatos ad capessendum iter Hierosolymitanum perpellant. *Dat. Later. x. kalend. april. pontif. nostri anno* 1. Atque ejusdem exempli, quod in regesto subditur, omnibus archiepiscopis, episcopis, & aliis ecclesiarum præsulibus; præterea religiosis viris atque inter cæteros Camaldulensibus, apud quos autographum extat, epistolas misit.

XVIII. Mittendæ expeditionis ad recuperandam Terram S. incumbit.

Ex his constat plane nil altius Gregorii menti impressum, quam bellica undique contracta auxilia, ad loca sancta adversus Mahumeticæ sævitiæ, impietatisque sectatores submittere. Quod magis etiam aliæ aperiunt literæ (a), eodem die ad Fridericum iisdem verbis majori ex parte exaratæ; post quæ alia ad ipsum spectantia subjungit, quibus ad operam suam in tuenda ecclesia, amplificanda religione, expeditioneque ingenti ad fidei hostes contundendos instruenda collocandam inducere conatur: *De honore tuo, ac salute soliciti, qui te dum essemus in minori officio constituti, habuimus in visceribus charitatis, ac tuis profectibus aspiravimus, sublimitati tuæ primitias literarum nostrarum duximus destinandas, celsitudinem tuam rogantes attentius, & monentes, & exhortantes in Domino, in remissionem tibi peccaminum injungendo, quatenus in devotione sedis Apostolicæ firmiter perseverans, & nobis disponente Domino, ad regimen ejus assumptis, prout decet principem Christianum, assistens humiliter, & devote, sic solicito, ac efficaci studio peragere satagas negotium Terræ sanctæ, ac te viriliter & potenter in instanti passagio ad ejus succursum accingas, in manu forti, & brachio extento, ad præliandum de corde puro, & fide non ficta prælia Domini, transfretando, quod ab eo consequi merearis immarcessibilis gloriæ diadema, & nos qui te sinceritatis brachiis amplexamur, ad ea quæ tuum respiciunt commodum, & honorem, ex hoc fortius accendamur. Alioquin quantumcunque te sincera diligamus in Domino charitate, & tibi quantum cum Deo possumus deferre velimus, id dissimulare nulla poterimus ratione.* Et infra: *Tu ergo, fili charissime, ad illum qui dominatur in regno hominum, qui te sua gratia sublimavit, debitum habens cum devotione respectum, sic precibus & monitis nostris obtempera, quod nequaquam nos & teipsum in illam necessitatem inducas, de qua forsan te de facili non poterimus, etiamsi voluerimus, expedire. Datum Laterani x. kalend. april. pontific. nostri anno* 1.

(a) lib. ep. 2.

Urget Fridericum itineri se comparet.

Nectenti moras incussæ minæ.

Ad-

XIX. Adhortatus etiam est cæteros principes ac maxime Francorum, Anglorumque Reges, ut auxiliares copias submitterent (a), atque eam ob causam, nimirum uti omnia sacræ expeditionis adornandæ impedimenta amoveret, operam industriamque in stabilienda, ac firmanda pace defixit, ad quam Fridericus Imp. Longobardique, Honorii prædecessoris sui studio diligentiaque adducti fuerant, quemadmodum anni hujus exordio vidimus, literæque tum a Friderico (b) Messanæ kal. feb. datæ, tum ad (c) fœderatarum Longobardiæ civitatum rectores exaratæ docent. Quæ literæ etsi ab Honorio scriptæ fuerint, in Gregorii tamen regesto continentur. Quamvis porro, ut superius attigimus, ab Honorio, in quem ut summum controversiæ arbitrum compromissum fuerat, concordiæ leges dictæ essent; non levis tamen metus aberat, ne malum recrudesceret. Quare illi confirmandæ summo studio Gregorius incumbebat, atque ita cum Longobardi fœderati de admissis concordiæ legibus mancas literas (d) transmisissent, in quibus nimirum marchio Montisferrati & aliquæ civitates sigilla sua non apposuissent, illas penes se retinuit Pontifex, monuitque Longobardos alias, in quibus cunctarum urbium sigilla essent affixa, mitterent, ne subesse aliquid fraudis putaret Fridericus, neque ab susceptæ expeditionis consilio retardaretur: se vero ab Imperatore literas omnibus numeris absolutas accepisse, quarum seriem diplomati inseruisset, quasque ad eos sit transmissurus, cum novas ab ipsis exceperit; hortatur etiam, ut quamprimum copias instructas, dignasque Imperatore apparent: si qui vero id præstare detrectarint, archiepiscopo Mediolanensi se provinciam demandasse, ut ad officium vibratis in eos censuris ecclesiasticis compellat. Apostolicis acceptis literis Longobardi, maturato consilio, pacis leges omnium sigillis appositis munitas corroboratasque misere, ut eorum epistola declarat (e).

(a) Ib. ep. 3.

Submovendis iis quæ disturbare sacram expeditionem possent incumbit.

(b) Greg. l. 1. ep. 11.

(c) Ib. ep. 12.

Et componendæ Longob. discordiæ.

(d) Ep. 28.

(e) Reg. Greg. ep. 125.

XX. His urgebat Longobardos Pontifex, ne qua sacræ expeditioni impedimenta obiicerent, ac vicissim Fridericum, qui non apparando in hostes Christiani nominis bello incumbebat, sed in delitias se effundebat, excitare conabatur. Ad quem Gualonem Prædicatorum familiæ religiosum virum misit, ut pontificia consilia exponeret, elegantibusque ac gravissimis literis a voluptatum corporearum vinculis se expedire, & amorem ad mentis delicias traducere; tum ad Christiani Imperatoris partes egregie obeundas hortabatur, (f) ac monebat Imperii dignitatem, majestatem sceptri aliorumque insignium augusta mysteria altissimo pectore imprimeret, quo se eorum cogitatione ad tuendos populos exercitandam justitiam, virtutesque sectandas accenderet, ut cum terrenam coronam esset depositurus, æterna atque immortali redimiri mereretur.

Hortatur Frid. ad gerendum pie imperium.

(f) Lib. 1. ep. 141.

Friderico Imperatori.

XXI. *Ad ostendendam viam ligni vitæ errantibus in invio mundi hujus posuit te Dominus quasi Cherubin, & versatilem gladium. Cum enim diligenti meditatione pensatur ratio in te illuminata dono intelligentiæ naturalis, & imaginatio defæcata in rei comprehensione sensibilis, quæ quasi versatilis una facie respicit rationem, alteram naturam sensibilium intuetur, in te virtus motiva manifeste conspicitur, quæ possis inconveniens a convenienti distinguere, & comprehensiva, qua facile valeas conveniens & licitum obtinere donum. Sane tibi scientiæ desuper attributa, & virtus perfectæ imaginationis in manu opificis resultantis, quasi duo luminaria magna, duo dona cœlestia viam ligni, in quo vita nostra pependit, & terram promissionis ostendunt. Ista duo vexilla, quæ Dominus erexit in anima tuæ corporis instrumentis, tota sequitur militia Christiana; quin potius sequitur totus mundus a paradiso puræ conscientiæ merito suæ prævaricationis exclusus. Quod habes commune cum Angelis, intellectus videlicet & affectus inclines ad id, quod habet homo commune cum brutis scilicet & arbustis, sensum & nutrimentum, quia & amor sensibilium minuit intellectum, & affectum deformat delicati corporis nutrimentum. Ac per hoc luminaribus, quod absit, cognitionis & delectionis extinctis, & in terram victricibus aquilis sic prostratis, & voluptatibus terrenis implicitis, quomodo poteris te sequentibus viam demonstrare salutis? Absit a te hoc, fili charissime, a quo videtur modo vita mundi hujus sensibilis dependere. Illius itaque recorderis historiæ, quod in columna ignis & nubibus de jugo Pharaonis populus Hebræorum eductus in terram promissionis inducitur, quam in zelo justitiæ, & in nube, quæ refrigerat, misericordiæ conversis, virtute divina superatis interioribus hostibus, obtinere.*

Ut mentis aciem acuere debeat.

Ut animum ad cœlestia attollere

Ut se voluptatibus expedire.

XXII. *Ut hæc in archivio memoriæ valeas jugiter intueri, quinque insignia imperialis celsitudinis culmini deputata, cum ipsorum mysteriis cupimus stylo ferreo in cordis tui ungue adamantino depingere, quod nulla possit oblivione deleri. Crux ubi est lignum Domini, & lancea ubi clavus ejus consistit, ante te in processionibus solemnibus deportantur; coronam aureum cum lapidibus pretiosis gestas in capite, sceptrum in dextera, pomum tenes aureum in sinistra: ut crux Dominica passionis, & memoria acerbissimi cruciatus sint semper ante oculos*

Imperialium insignium mysteria explicat.

Quid significet crux.

Quid lancea. *los mentis tuæ in contumeliis verborum, injuriarum opprobriis, flagellis, & plagis, laceratione spinarum, transfixione clavorum; prudenter attendens in quantis te oporteat Domino respondere. Lanceam considera diligenter, cujus acumen latus ejus aperuit, de quo Christus largiter Sacramenta tuæ salutis effudit. Ista est porta angusta, quæ te ducit ad vitam, de qua non substantia solida, sed liquor tantum exivit, ut dolor acutus sit in te, & veræ contritionis acumen, quod est clavis, quæ portam tibi aperit paradisi, quam non potest intrare solidum aliquid, nec anima indurata, sed liquefacta in fornace amoris, & camino fervida charitatis.*

XXIII. De triplici corona qua exemplo Christi fuit redimitus. *Corona autem triplici coronaris, sicut & Christus extitit triplici diademate coronatus, a matre, noverca, & a patre: a matre corona gratiæ, per quam infirmitatem nostræ mortalitatis assumpsit: a noverca corona justitiæ, per quam genus humanum sanguinis pretio sui redemit: a patre corona gloriæ, ad dexteram enim suam ipsum in regno gloriæ collocavit. Tu autem similiter in Germania coronatus a matre, cujus lacte nutritus es, & feliciter educatus corona gratiæ, quam non ex debito justitiæ, sed ex libera electione principum nosceris assecutus: a noverca coronatus es in Liguria, quæ solet aliquando in Imperio novercare, corona justitiæ quæ debetur juris necessitate. Tertia coronaris a patre, scilicet summo Pontifice, quæ est gloriæ, quæ te omnibus mundi potestatibus anteponit, ut gloria, & honore super omnes mundi principes sublimeris. Coronam igitur gratiæ portes in hoc exilio, ut corona justitiæ tibi in judicio reponatur, & examinandus a judice sermones tuos in præsenti disponas, quibus ad arguentem te valeas respondere; & tandem corona immarcessibilis gloriæ coroneris in regno, quod nunquam ullo tempore corrumpetur.* Sceptrum justitiam denotat. *Sceptrum justitiæ portas in dextera, quæ gravit est ad puniendum iniquos: in sinistra pomum aureum initio carens & fine, quod est misericordiæ, cui regnum promittitur sempiternum; quæ extenta debet esse ad liberandum oppressos, & miseros consolandos;* Pomum aureum misericordiam designat. *quia judicium sine misericordia multum destituitur, si unum sine altero teneatur. Ad hæc de anima tua, quam sincera & ardenti diligimus charitate, salute solliciti, universis mundi hujus transitoriis præferenda, ex prærogativa dilectionis, qua in minori officio sumus imperialem celsitudinem amplexati, ut nihil de contingentibus omittamus, quæ ad mortis æternæ periculum evitandum, & recuperandam gratiam Crucifixi fuerint opportuna; latorem præsentium fratrem Gualonem de ordine Prædicatorum duximus destinandum, cui tanquam nobis fidem indubitatam super iis, quæ ex parte nostra duxerit proponenda, velis habere.*

Non consignati sunt in his literis dies nec locus: verum Anagniæ scriptas fuisse conjectura est, cum superiores posterioresque in regesto pontificio exaratæ in ea urbe legantur; eo enim ad colligendam salubriorem auram Gregorium se contulisse ipsius vitæ auctor his verbis testatur: *Decurso vero ibidem*, videlicet Laterani, *temporis spatio, quia Romani aeris suspecta conditio languores minabatur æstivos primo sui præsulatus anno æstate media venit Anagniam fratrum venerando collegio comitatus.* His Richardus in chronico consentit additque Gregorium a Siculis debita sedi Apostolicæ stipendia exegisse: *Mense junio Papa urbem exiens venit Anagniam & suos tunc ad Imperatorem nuntios dirigit, ut sibi fodrum faciat ab hominibus regni deferri; qui Henrico de Morra magistro justitiario hoc faciendum delegat.* Et infra: *Tunc in Anagnia ducentæ ferme domus, Papa ibidem præsente, combustæ sunt. Fodrum portatur ibidem jussu imperiali, ad quod recipiendum & assignandum quidam de S. Germano Guilhelmus Falloco nomine per Imperatorem constitutus est ibi.* XXIV. Gregorius Anagniam proficiscitur. Stipendia sibi debita exigit a Siculis. Pars Anagniæ incendio conflagrat.

Addit auctor nefarium impostorem Romæ pontificias vices sibi arrogasse, pluresque crucesignatos ad emungendas pecunias profectionis Hierosolymitano voto ficte absolvisse: *Eodem*, inquit, *mense*, nimirum augusti, *quidam in Urbe vicarium Papæ se faciens, Papa inscio & absente, dum favore fretus Romanorum quorumdam, qui hoc fieri tolerabant, gratia quæstus, stans apud porticum S. Petri & potestate utens apostolica crucesignatis omnibus absolutionis beneficium impendebat, & per Romanos fautores tanti criminis crucem ab eis, quam assumpserant, deponebat. Qui a senatore Urbis, post denunciationem sibi a Papa factam, tunc apud Anagniam existente, captus est & debita personæ pœna mulctatur.* At longe graviori scelere, quam hic flagitiosus impostor, se devinxit Fridericus, qui florentissimum cruce insignitorum exercitum dissolvit, ne perditissimas delitias, in quas pudori frænum laxaverat, ad suscipiendos pro Christo labores bellicos, abjicere cogeretur. XXV. Impostor pontificis vicarium Romæ agit. Crucesignatos voto ficte liberat. Merita pœna afficitur.

Pervenerat in Apuliam mense junio, ut Richardus narrat, Lantgravius Thuringiæ præpotenti succinctus exercitu, quem e Germania eduxerat, ut Terræ sanctæ subsidio proficisceretur; confluxerat etiam ex aliis regnis ac provinciis magna militum multitudo; adeo ut ex sola Anglia ad sexaginta millia profectos dicat Parisius: agebantur enim divino ardore, visis cœlestibus prodigiis, de quibus auctor (a): *In nocte nativitatis B. Jo. Baptistæ ostendit se Dominus in firmamento crucifixum, quod perspicue apparuit in cruce lucidissima corpus domini-* XXVI. Lantgravius Thur. cruce indutas copias in Apuliam ducit. Innumeri fideles accingunt se itineri.

(a) Par. hist. Angl.

cum

Objecta in cœlo Christi e cruce pendentis imagine excitatur.
(a) Ursperg. in chr.
(b) Stero & Godef. in annal.

cum clavis & lancea perforatum, nec non cruore respersum, ut fidelibus suis patenter ostenderet Salvator mundi ex hac populorum devotione se fuisse propitiatum. Cœlestia hujusmodi visa pluribus aliis objecta narrat auctor idem, & consimilia etiam Urspergensis (*a*) Stero, & Godefridus (*b*) recensent; ut vero susceptæ de recuperanda Terra sancta spes omnium expectationem fefellerint, prosequamur.

XXVII. Versæ in contrarium fidelium spes. Epidemia in exercitu grassatur.

Afflixit admodum Christianam rem Ludovici Lantgravii eximii ducis mors improvisa, & epidemia, quæ exercitum crucesignatorum ex parte depasta est. [1] De qua hæc Richardus: *Pars crucesignatorum non modica in Apulia, superveniente infirmitate, cecidit per mortis occasum. Imperator tamen cum Lantgravio & reliquis crucesignatis se parat ad transitum, ita quod in die nativitatis B. Virginis a Brundusio transfretans venit Hydruntum, & spem faciens iis, quos præmiserat, de transitu suo, morari apud Hydruntum ex causa necessaria voluit.*

Fridericus profectionem procrastinat.

Fuisse has nefarii principia artes constat: qui inani spe suspensa Christiani orbis vota eludebat, atque inferius illustrabitur moras illas funestas duxisse, ut occasionem abrumpendæ expeditionis aucuparetur, uti contigit.

Fingit morbum votumque infringit. Lantgravii mors

Quam sceleris maculam idem auctor, innato erga suum principem studio detergere, & facinus colorare nititur; subdit enim: *Ubi*, Hydrunti nimirum, *casu accidente dictus Lantgravius obiit, & ipse tunc Imperator, sicut disposuerat, superveniente ægritudine non transivit.*

XXVIII. Veneno sublatus creditur.

Non fuit vera hæc sed simulata Friderici ægritudo; immo tulit fama Fridericum immani flagitio Lantgravium veneno interemisse, atque exercitum crucesignatum, in locis, in quibus insignis erat aeris corruptio, detinuisse eo consilio, ut grassantibus ex intemperie morbis dissolveretur, ipseque perfidiam suam in casum inopinatum derivaret, ut gestorum Gregorii scriptor tradit his verbis:

Nefaria Frid. consilia pro perdendo exercitu.

Imperator dicta sententia, & juramenti religione contemptis, Christianum exercitum, quem per longa temporis spatia remissionibus, & sumptibus variis Ecclesia Romana convocaverat, in civitate Brundusii regione pestifera, cujus ardoribus ipsa fere solida metalla liquescunt, simulata proprii corporis ægritudine illo detinuit tempore, ut major exercitus pars aeris, & aquæ intemperie periret. Inter quos dignæ memoriæ Lantgravius procurata morte opinione publica creditur interiisse. Hæc ille; cui etiam compilationis Chronologicæ auctos consentit, Ludovicum Lantgravium veneno sublatum percrebuisse. Ut vero viri mortem B. Elisabeth magno animo tulerit, seque divinæ voluntati accommodarit, dicetur inferius, ne series historiæ abrumpatur.

XXIX. Gregorii in perfidum principem zelus.

Cognita Friderici consuetis artibus, simulatoque morbo Ecclesiæ severitatem eludere meditantis perfidia Gregorius perjurum principem anathemate se devinxisse pronuntiavit, non iræ ardore, ut subjicit Richardus, sed justitiæ zelo accensus: *Quamobrem Papa motus contra eum apud Anagniam penultimo mensis septembris die in festo dedicationis archangeli sine causæ cognitione pronuntiavit Imperatorem in latam dudum apud S. Germanum excommunicationis sententiam incidisse.* At falsas, ac fraudulentas Friderici querelas pro veris accepisse, hallucinatumque auctorem dicenda inferius demonstrabunt. De die quo fulmen pontificium vibratum est, consentit Richardo Gregorii vitæ auctor, qui rem gestam his verbis describit.

Solemni ritu devinctum anathemate pronuntiat.

*Festo S. Michaelis archangeli in majori ecclesia, pontificalibus de more indutus, assistentibus venerabilibus fratribus Cardinalibus, archiepiscopis, episcopis, & aliarum ecclesiarum prælatis, sermonem exorsus est hujusmodi: Necesse est, ut veniant scandala. Cum archangelus de dracone triumphans, &c. Fridericum Imperatorem frequenti monitione præmissa votum exequi recusantem excommunicatum publice nunciavit. Qui sententiam excommunicationis a felicis memoriæ Honorio Papa III. latam cui * publice se subjecit, incurrerat pro eo quod voluntarie signo crucis assumpto in Terræ sanctæ subsidium termino, quem sibi præfixerat * ante S. Germanum in venerabilium patrum P.... Albanensis episcopi, & Gualtituli S. Marci presbyteri Cardinalium manibus proprio juramento firmato, juxta imperialem, prout tenebatur, magnificentiam non transivit.*

* sponte
* apud
Scribit lit. ad episc. cur censuris ipsum devinxerit.

XXX.

De Friderico anathemate ob perjurium insigne irretito agunt hoc anno Conradus Urspergensis, (*c*) Richardus, (*d*) Henricus Stero, (*e*) Godefridus (*f*) monachus, Bernardus, (*g*) & alii. Suntque de his apostolicæ Gregorii literæ ad Marsicanum, Theatinum, Pennensem, Aprutinum, aliosque regionum illarum episcopos exaratæ (*h*) quæ rerum ordinem ab sede Apostolica hactenus cum Fri-

(c) Ursp. in chron.
(d) Rich. de S. Ger. in chr.
(e) Ster. in ann. apud Can. antiq. lect. to. 1. p. 291.
(f) Godef. in annal.
(g) Bern. chr. Rom. Pont.
(h) Lib. 1. ep. 177.

NOTÆ [1] Certam diem qua Lantgravius decessit signat nobis vetus Author Chronici Erfordiensis, vulgatus a Schannat Vindemiæ liter. to. 1. pag. 92. scribens ad hunc annum. *Ludovicus Landgravius in eadem expeditione VI. Idus Septembris decessit in Apulia civitate Ortant.* MANSI

Friderico gestarum exponunt, principisque perfidiam omnibus ostendunt, & patefaciunt. Ubi enim nonnulla de gravissimis Ecclesiæ persecutionibus lugubri stylo est præfatus, lacrymis plenas de Friderico querelas adiicit:

Gregorius, &c.

Christi Ecclesia tot angustiis perturbata, dum alere credit filios, nutrit in sinu ignem, serpentes, & regulos, qui flatu, morsu, incendio cuncta vastare nituntur. Hinc est quod ad monstra hujusmodi perimenda, expugnandas acies inimicas, ac tempestatum inquietudines mitigandas Apostolica sedes his temporibus cum multa diligentia quemdam nutrivit alumnum, Imperatorem videlicet Fridericum, quem quasi a matris utero excepit genibus, lactavit uberibus, humeris bajulavit, de manibus quærentium animam ejus frequenter eripuit, educare studuit multis laboribus & expensis, usque ad virum perfectum deduxit, ad regiæ dignitatis decorem, & tandem ad fastigium culminis imperialis provexit, credens ipsum fore defensionis virgam, & suæ baculum senectutis.

Ingratum erga Ecclesiam Friderici animum exponit.

XXXI. Ut crucem suam sponte induerit.

Ipse autem, dum in Theutoniam se transtulit ad habenas Imperii obtinendas, jucunda quædam, ut credebatur, auspicia, sed verius spicula matris obtutibus inferebat. Nam sponte, non monitus, sede Apostolica ignorante, crucem suis humeris affixit, vovens solemniter se in Terræ sanctæ subsidium profecturum. Deinde se ac alios crucesignatos excommunicari obtinuit, nisi certo proficiscerentur tempore: sed incidenter absolutionem petiit, & accepit, de parendo super hoc mandatis Ecclesiæ prius præstito juramento. Exuberantem autem gratiam super ipsum Apostolica sedes effundens, ut festinantius ad Terræ sanctæ transiret subsidium, ipsum contra morem ad coronam vocavit, quæ ad hoc non invitare sed invitari multiplicatis intercessionibus per magnificos nuntios consuevit. Sicque idem sub crucis vexillo usque ad hæc tempora negotia propria plenius, & perfectius consummavit.

Ut illius prætextu sibi imperium firmarit.

XXXII. Ut accepto diademate cruce iterum se consignasit.

Tandem cum de manibus felicis recordationis Honorii Papæ prædecessoris nostri in B. Petri basilica recepisset Imperii diadema, de manibus nostris tunc in minori officio constituti crucem resumpsit, votum publice innovavit, plures de spe sui subsidii ad crucem suscipiendam induxit, certum recepit terminum transfretandi. Habito quoque postmodum apud Verulas cum Ecclesia Rom. colloquio, juravit publice se in certo termino a Romana sibi Ecclesia præfigendo, tanquam Imperatorem honorifice profecturum. Exinde apud Ferentinum in colloquio simili duorum annorum transfretandi elegit sibi terminum, & præfixit, seque tunc transiturum, & nobilem mulierem, natam charissimi in Christo filii nostri Joannis Regis Hierosolymitani illustris ipsius regni heredem in conjugem recepturum solemniter præstito juramento spopondit, adjungens, quod per hoc ad obsequium Terræ sanctæ non ut cæteri peregrini, sed ut Hospitalarius, vel Templarius se in perpetuum obligabat.

Novo iterum jurejurando se astrinxerit. Tempus postea profectionis prorogarit.

Nova illius vota nuncuparit.

Appropinquante itaque termino prælibato, cœpit multiplices excusationes prætendere, se ad transitum asserens imparatum & ut denuo duorum annorum sibi daretur terminus, grandia obtulit obsequia Terræ sanctæ, cum obligationibus satis magnis. Apostolica vero sedes, ne tantis laboribus exustis fatiis, & inutiliter sic exaustis, totum dissolveretur negotium, quod humeris hujus principis post Rom. Ecclesiam principalius incumbebat, habito plurium episcoporum, & aliorum presbyterorum virorum consilio, de contingentibus nil omittens, venerabilem fratrem nostrum Petrum Albanensem episcopum, & bonæ memoriæ I.... tituli S. Martini presbyterum Card. ad firmanda ea, quæ Imperator pro crucis obsequio spontaneus promittebat, transmisit. Cumque apud S. Germanum cum pluribus Alemanniæ principibus pariter convenissent, Imperator propria manu juravit, quod inde ad biennium, idest in passagio augusti proximo nunc transacti, omni excusatione ac dilatione cessantibus transfretaret, mille milites ibidem per biennium teneret ad suum in obsequiis Terræ sanctæ, centum millia unciarum auri in quinque passagiis proximo tunc futuris illuc destinaret, certis assignanda personis: & tunc Cardinales prædicti de Imperatoris assensu in ejus conspectu, principum, ac populi circumstantis, sententiam excommunicationis publice, auctoritate sedis Apostolicæ, protulerunt, in quam incideret Imperator, si forsan in aliquo deficeret prædictorum. Obligavit se insuper Imperator ad centum calendras, & quinquaginta galeas, ducendas & tenendas biennio ultra mare, ac quod insuper duobus millibus militum passagium certis terminis largiretur, in animam suam jurari faciens, se ista quæ prædiximus impleturum, & sponte consentiens in ipsum & regnum suum ferri sententiam, si hæc non fuerint observata.

XXXIII. Distulerit iterum expeditionem.

Quibus legibus ob id se adstrinxerit.

Qualiter autem hoc impleverit, advertatis. Nam cum ad ejus frequentem instantiam multa crucesignatorum millia, per excommunicationis sententiam coarctata, in termino destinato ad portum Brundusii properassent, quia gratiam suam Imperator subtraxerat civitatibus fere omnibus in portubus constitutis, & idem a prædecessore nostro, ac nobis frequentius monitus ut diligenter pararet omnia, & fideliter, quæ spoponderat, adimpleret, ipse omnium promissorum, quæ Apostolicæ sedi, & crucesignatis per literas suas fecerat de spon-

XXXIV. Ut omnia sacramenta ac promissa infregerit.

Exercitum crucesignatorum exitium exposuerit.

*stione passagii, necessariorum & victus, & suæ salutis immemor, tandiu in æstivi fervoris incendio in regione mortis, & aeris corruptela detinuit exercitum Christianum, quod non solum magna pars plebis, verum etiam non modica multitudo nobilium, & magnatum pestilentia, sitis ariditate, ardoris incendio, ac multis incommoditatibus expiravit. Inter quos defecerunt nobilis vir * Antegravius, & episcopus Augustensis. Pars vero non minima infirmitate gravata regrediens in viis, & silvis, montibus, planitiis, & speluncis occubuit jam ex parte.* De Siffridi Augustensis episc. atque Ludovici Lantgravii pluriumque crucesignatorum lugubri morte agunt abbas Usspergensis, (a) atque inter cæteros Theodoricus (b) in vita beatæ Elisabeth, qui omnibus sacramentis a patriarcha Hierosolymitano communitum pie animam efflasse ait, atque ad cœlestis Hierusalem portum cum terrenam contenderet, pervenisse. Pergit Pontifex:

* Lantgravius

(a) Ursperg. in chr.

(b) Theod. l. 4. apud Sur. to. 5. die 19. nov.

XXXV. Qui superfuerant male instructi proficiscuntur.

Sane reliqui vix Imperatoris obtenta licentia, licet galeæ, calendræ, ac naves sufficientes ad transitum victualium, hominum, & equorum, ut promiserat, non adessent, in festo tamen nativitatis B. Virginis, cum jam temporis instantia immineret, ut naves a transmarinis partibus inciperent remeare, sulcare maria inchoarunt, se pro nomine Jesu Christi discrimini committentes, ac credentes Imperatorem comitus eorum vestigium secuturum. Idem vero evacuatis promissionibus, ruptis vinculis, quibus tenebatur astrictus, calcato timore divino, contempta reverentia Jesu Christi, censura ecclesiastica vilipensa, derelicto exercitu Christiano, exposita infidelibus Terra sancta, devotione populi Christiani abjecta, in suum & totius Christianitatis opprobrium, retrorsum abiit attractus, & illectus ad consuetas delicias regni sui, abjectionem corporis sui frivolis excusationibus, ut dicitur, gestiens palliare.

Frid. abjecta Christi causa delitiis se dedit.

XXXVI. Pontificiæ querelæ de Christianæ rei exitio.

Attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor Apostolicæ sedis matris vestræ, sic crudeliter, & toties deceptæ a filio, in quo locaverat in hoc facto fiduciam spei suæ, in quem tot beneficiorum abundantiam cumularat, dissimulans interim, ne occasione inventa se averteret a Terræ sanctæ subsidio, exilia præsulum, spoliationes, captivitates, & injurias multiplices, quas ecclesiis, & religiosis, & clericis irrogavit, & obaudiens querelas multiplices pauperum popularium, & nobilium patrimonii Ecclesiæ clamantium contra ipsum, quas in aures Domini Sabaoth credimus introisse. Et quamvis Rom. Ecclesia dolens filium tanta educatum diligentia, & magnificentia exaltatum, nunc sic viliter sine marte victum, absque hoste prostratum, in tantæ confusionis opprobrium, tam ignominiose dejectum, nonminus gemit exterminium exercitus Christiani, qui non inimicorum gladiis, vel virtute defecit, sed calamitate tam miserabili est consumptus. Gemit etiam, quod pars residua bellatorum expositu maris periculis, & fluctibus tempestatum, absque duce, præceptore, vel principe ducitur quo ignorat, modicum profectura militatibus Terræ sanctæ, quibus debitæ consolationis solatium, & opportunæ subventionis auxilium, impedientibus jam maris frementis procellis, temporisque angustia, juxta votum non possumus ministrare.

XXXVII. Deplorat Greg. occasione Frid. non receptas antea Hierosolymas.

Plangit insuper excidium Terræ sanctæ, quam nunc eripi de paganorum manibus sperabamus, quam olim, ut asseritur, recuperasset exercitus Christianus per concambium Damiatæ; nisi ei semel & iterum imperialibus fuisset literis interdictum. Qui etiam non fuisset conclusus in manibus paganorum, si galearum Imperatoris subsidium tunc fuisset ut ex parte sua promissum extiterat & fieri potuit, subsecutum; nec Damiata perdita, quæ, ut asseritur, sub tradita nuntio, & aquilis imperialibus insignita, eadem die crudeliter expolita per suos deserta viliter ac ignominiose per ipsos fuit infidelibus restituta. Recurrit etiam ad rediviva suspiria, & amissionem præscriptam, recolens Damiatæ tot laborum angustias, tot expensarum dispendia & tot mortes fidelium, tot excursus temporum, quæ inutiliter effluxerunt, sub mortis lacrymis deflere non cessat, necdum est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus, & abstergat lacrymas a maxillis.

XXXVIII.

Cum ergo vox ejus jam in Rama insonuerit, & Rachel non solum filios, sed hac omnia irremediabili lamentatione deploret, quis fidelium se a gemitibus, & suspiriis continebit? Quis filiorum cernens aquarum profluvia matris oculis prodeuntia, lacrymas non effundat? Quis matris non compatietur angustiis, nec immensis ejus doloribus condolebit? Quis fidelium propter hoc non ardentius inflammabitur ad subsidium Terræ sanctæ, ne Christiana juventus ex insperato casu prostrata penitus videatur, & ignominiose animo consternata? Nonne viri cordati, & filii Jesu Christi debent ad subsidium Terræ sanctæ tanto fortius animari, quanto ignominiam geminatam amplius resultare conspiciunt, ex insperata ruina in patrem, & filios, in Redemptorem atque redemptos; in Christum & populum Christianum? Nos enim istud negotium tanto ardentius assumere affectamus, & profundiori consilio alta intendimus remedia impendere, quanto major incumbit necessitas, & ex multis conflata doloribus nostram grandis angustia mentem premit. Etsi enim Dominus populo suo modicum ostenderit se iratum, de illius manu hoc tempore sacrificium non acceptans, qui

qui prudentiam non est imitatus illorum, per quos salus in Israel fieri consuevit; nondum tamen misericordiæ Domini sunt consumptæ, nec ejus miserationes penitus defecerunt. Speramus namque in misericordia Dei nostri, quod viam nobis ostendet, per quam in hoc negotio prospere gradiamur, & viros secundum cor suum Ecclesiæ designabit, qui præcedant in cordis puritate, ac manuum munditia exercitum Christianum.

XXXIX. Præcipit episcopis Fridericum e externo fidelium pulsum, ut pejurum promulgent.

Quapropter fraternitatem vestram obsecramus in Domino per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus hæc clero & populis vobis commissis fideliter exponentes, ac inducentes eosdem, ut ad hæc exequenda studeant suos animos præparare, ipsos ad vindicandam injuriam Jesu Christi sedulis exhortationibus invitetis, ut cum ipsos Apostolica sedes, habito maturiori tractatu, solicitudo providerit, promptos inveniat, & paratos. Porro ne tanquam canes muti non valentes latrare videamur deferre homini contra Deum, non sumentes ultionem de illo, qui tantam ruinam in Dei populo procuravit, Imperatorem Fridericum, qui nec transfretavit in termino, nec illuc in taxatis passagiis præscriptam pecuniam destinavit, nec duxit mille milites per biennium tenendos ibidem ad suum pro subsidio Terræ sanctæ, sed in his tribus articulis manifeste deficiens, in excommunicationis descripta laqueum ultroneus se ingessit, excommunicatum, quanquam inviti, publice nuntiavimus, mandamus ab omnibus arctius evitari, per vos & alios ecclesiarum prælatos ipsum excommunicatum præcipientes publice nuntiare, contra ipsum, si contumacia ejus exegerit, gravius processuri. Confidimus tamen adhuc in clementia pii Patris, qui neminem vult perire, quod ejus mentis oculi caligantes, hoc ecclesiastico delibuti collyrio, si non fuerit omnino rebellis, lumine poterunt illustrari, ut suam aspiciant nuditatem, & ignominiam, quam incurrit, advertant; sicque recurrat ad medicum, & ad matrem Ecclesiam revertatur per humilitatem debitam, satisfactionem congruam salutis remedia recepturus. Nos enim ejus salutem in Domino non interitum affectamus, quem ab olim sincere dileximus in minori etiam officio constituti. Datum Anagniæ sexto idus octobris pontificatus nostri anno primo. Hactenus Gregorius, ex cujus oratione constat quam juste Fridericum, rem Christianam fœdissime prosternentem, anathemate devinctum promulgarit. Fuere vero eæ encyclicæ literæ (a) quas etiam

(a) Ib. ep. 178.

Parisius historiæ suæ anno sequenti insinuat, ac probant aliæ a Pontifice ad Germaniæ principes Anagniæ exaratæ.

XL. His ita gestis summus Pontifex Anagnia movens, ut Romam remigraret, Velitris ad Austriæ ducem literas (b) dedit, quibus ipsum ob ardentem sacræ expeditionis obeundæ zelum collaudat atque in fidem suam & clientelam admittit: de ejus vero in urbem ingressu hæc gesta: *Sub mitiori cœlo grata redeunte temperie urbem regreditur venerandus antistes*, (in eandem sententiam Pontificem Anagnia per Velitres in urbem regressum scribit Richardus c) *a clero & populo magnifica veneratione susceptus, religiosis, viduis, atque egenis * subventionis largam manum extendens, nec devotione nobilium dimissa irremunerata*. Regresso Romam Gregorio Fridericus, ut pontificiam severitatem eluderet ad solitas artes confugit, misitque oratores ad Gregorium, qui factum excusarent: sed illorum fucos despexit Pontifex, nulloque Imperialis indignationis ac potentiæ terrore ad dissimulandam Christi Ecclesiæ, ac fidelium injuriam, frangi se passus est. Nec minus studii diligentiæque adhibuit, ut ipsum paternis monitis ad officium revocaret: extant enim apostolicæ literæ (d) quibus ipsum adhortatur citissime ad Ecclesiæ sinum provolet, tandemque funesta illa vincula abrumpat, quibus non sine incredibili suo dolore teneretur.

Revertitur Romam Gregor.

(b) Greg. l. 1. ep. 152.

(c) Rich. de S. Ger. in chr. MS.

* aliis

Ipsius liberalitas. Sollicitatur ad pœnitentiam facti.

(d) Ib. ep. 165.

XLI. ...a de ...lit.

Frederico Romanorum Imperatori illustri semper Augusto & Regi Siciliæ spiritum consilii sanioris,

Utinam Imperialem celsitudinem ita assuefecisses timori divino, ut illi te tota devotione subiiciens, qui tibi subjecit varias nationes, non solum ipsum contra te provocare metueres, ne argueveris ingratitudinis manifestæ, sed pro perceptis beneficiis ad serviendum sibi totis desideriis aspirares, qui cum non nisi pro te indigeat bonis tuis, nequaquam affectum nedum effectum irremuneratum relinqueret servientis. Utinam quoque benignitatem, & patientiam Ecclesiæ Rom. humiliter recognoscas, quam cum exasperaveris multipliciter, ultra quam expediat recensiri, ne celsitudinem tuam conviciis velle lacessere videamur, ipsa erga te semper affluens pietatis maternæ visceribus, tecum nunquam processit, nisi in spiritu lenitatis. Quare arguimur, & forsitan non indigne, quod quasi coquentes hædum in lacte matris te in tuis noxiis voluntatibus fovere videamur in multorum præjudicium, & scandalum Ecclesiæ generalis. Licet enim ex eo quod Christi causam, quam videbaris magnanimiter assumpsisse, sperantibus fere omnibus te illam ad finem deducere gloriosam, ita inerter, ita periculose, ita misere dejecisti, dolor immoderatus, stupor immensus, & enormis horror corpus, & animam nostram undique circumdederunt, ita quod fere in extasi positi, de recuperatione Terræ sanctæ pene penitus cœpimus desperare, flentes amarissime ai-

Proponit illi ob oculos commissum flagitium.

bilominus tot, & tantos occasione tui mortuos Christianos, & gementes illorum exilium, utinam non excidium, qui pro tua fiducia iter arripuerunt in ejusdem terræ subsidium transfretandi; omne tamen, quod potuimus, erga te servavimus mansuetudinis moderamen, illam tantum sententiam publicando, quam ipse in te voluntarius feceras promulgari, & retardando illas, quas consensisti ferendas, nisi conditiones alias, quas promiseras, adimpleres.

XLII. *Ne autem possit quispiam suspicari, quod sinceritatis affectus, quem erga te gerimus, ex hoc vel in aliquo diminutus, cum dicatur potius quod pater filium, quem diligit, corripit, & e contrario qui parcit virgæ, odit filium; ea quæ ad salutem animæ tuæ, quam totis visceribus affectamus, pertinere cognoscimus; nec non ea quæ ad honoris tui augumentum proveniunt, quem libenter, in quibus convenit, promovemus; serenitati tuæ non desinimus suadere. Ideoque Imperialem mansuetudinem rogamus, monemus & hortamur attente, obsecrantes per aspersionem sanguinis Jesu Christi, quatenus ne, quod absit, de numero sis illorum, de quibus Dominus conqueritur per prophetam dicens: Percussi eos, & non doluerunt, & attriti renuerunt accipere disciplinam, sed potius correptus in misericordia correptionem recipias & medelam, ad solvenda veris vincula, quibus teneris astrictus, instanter intendas, & ad gremium matris Ecclesiæ te desiderabiliter expectantis, cum omni celeritate festines satisfaciendo Deo, qui tibi utique satisfecit, & hominibus justitiam exhibendo. Sicut enim scire te credimus, contra nos murmuratur, immo clamatur, quod prælatorum exilium, ecclesiarum, hospitalium, orphanorum & viduarum, necnon aliorum religiosorum spoliationes, & alias atroces injurias visi sumus hactenus sub dissimulatione transire.*

XLIII. Exprobrat datam nonnullis proceribus fidem non servasse. *Illud nobis quoque sæpius exprobratur, quod cum Ecclesia Rom. se ad precum tuarum instantiam, prout ex literis tuis apparet, fidejussorie obligarit super servanda compositione inter te, ac comites Celanen. & Raynaldum de Aversa solemniter celebrata, ita tuæ sublimitati detulimus, quod illorum videmur justitiam sustulisse, qui nunquam disponimus cuiquam in suo jure deesse. Nec illorum vociferationes possumus obaudire, qui clamantes, quod ad preces piæ recordationis Honorii Pap. prædecessoris nostri dilectum filium nobilem virum comitem Rogerium in tuam recipiens gratiam & favorem, promiseras quod ipsum in nullo minueres, sed potius augmentares, convitiando concludunt, quod ipsius exilium, quem ipse cruce signari fecisti, & captivitatem filii, quasi conniventibus oculis transimus, qui afflictis, & captivis specialiter tenemur adesse. Ad hæc cum universi crucesignati sub speciali sedis Apostolicæ protectione consistant, multi subsannant, convitiantes ironice, ac dicentes: Eccine qualiter sunt protecti, qui cum crucem assumerent potentes & divites, nunc a te ejecti exulant, & mendicant.*

Præterea cum regnum Siciliæ pleno proprietatis jure ad Rom. spectet Ecclesiam, non solum calamitatibus oppressorum compassionis affectu confodimur gementium, quod illos in eis sustinemus impiæ servitutis abusus; quos vix debemus in regnis aliis comportare; sed confundimur a vocibus exprobrantium, & loquentium, quod tales afflictiones in iis, quæ ad sedem Apostolicam te mediante pertinent, toleramus, quales ipse in iis, qui ad te spectant, aliquo modio nullatenus tolerares; cum intersit nostra potissime beneficio consolationis adesse quibuslibet tribulatis. Quare nec illorum pœnas nec tuas culpas possumus ulterius salva conscientia comportare: præsertim cum super iis jam monitus fueris diligenter. Ut igitur conscientiæ ac famæ tam tuæ, quam nostræ propitiari proberis, monemus, rogamus, & hortamur, & pro dono speciali deposcimus, ut memor quod nihil valet homini, si universum mundum lucretur, animæ vero suæ sustineat detrimentum, taliter super his provideas, quod solo virtutis amore, quæ debita sunt, videaris cupere adimplere; nosque facias de tua conversione, immo profectu lætari, securus quod parati sumus ad gratiam, ubi tamen scimus justitiam non perire. Alioquin quantumcunque tibi deferre velimus, supradicta nequaquam dissimulare poterimus, quin secundum Deum, & justitiam procedamus. Dat. Lat. XLIV. Siciliæ ecclesias oppressisse.

Repulit paterna monita Fridericus (ut verebatur Gregorius) & in deteriora prolapsus veteribusque flagitiis novis cumulatis, iras in Pontificem effundere, ardentesque contra eum & aculeatas literas calumniis contumeliisque refertas spargere ac disseminare cœpit, quarum plures extant apud Petrum de Vineis, qui Friderico a secretis fuit, ac nonnullæ a Parisio afferuntur, de quibus etiam Richardus meminit: eæ vero apertæ falsitatis coarguuntur, non tantummodo ob illa, quæ Pontifex certissimis conspicuisque argumentis inferius afferendis demonstrat, verum etiam ob auctorum, qui illis floruere temporibus, fide dignissima testimonia, qui pene omnes Fridericum vitiis inquinatissimum fuisse literis prodiderunt. Jam vero superius a nobis dictis Parisii cæteroquin Rom. Pontificibus iniquissimi, testimonium adducere visum, qui de expeditione sacra a Friderico turpiter deserta hæc ait: *Quod factum Imperatoris damnose nimis redundavit in dedecus, & præjudicium totius negotii crucifixi. Ob hanc ergo causam juxta multorum* XLV. Despicit pontificia monita Frid. Literas in Pontif. mendacíis, & calumniis refertas spargit. Grave Parisii adversus Frid. testimonium.

Urspergensis Friderici fautor confutatur.

(a) Ursperg. in chr. hoc ann.

rum opinionem offeadit fit, ut prædictum est, mundi Salvator in cruce clavis confixum & cruore conspersum populo Christiano; quasi singulis & universis super injuria sibi ab Imperatore illata quereretur. Ex his ac superioribus Conradus abbas Urspergensis (*a*) Friderici fautor confutatur, qui eo insolentiæ prorupit, ut Gregorium Papam elatum arrogantia, levissimis de caussis, nullo judiciorum servato ordine, Imperatorem sacris movisse, monumentis tradere ausus sit. Nec aliud vir ineptissimus ad rem gravissimam confirmandam argumentum, quam Friderici adversus Pontificem furore exæstuantis flagitiaque sua omnibus modis colorantis literas adducit.

XLVI. Depictæ Syriæ res.

Maxima crucesignatorum pars in occidentem revertitur.

Alii de invadendis Sarrac. deliberant.

(b) Eod. l.1.ep.56.

(c) Extant apud Par. hist. Angl.

Prodita itaque a Friderico Christi caussa dissolutaque expeditione, orientales Christiani animis consternati perhorruerunt; atque ex iis, qui ex diversis partibus concurrerant, adventus Imperatoris spe defraudati, ultra quadraginta millia lectissimorum militum in iisdem navibus, in quibus venerant, recesserunt. Cumque cæteri ad reditum se compararent, nisi induciæ cum Sarracenis abrumperentur; habito militari consilio, cum hinc non leve periculum, si lacesseretur hostis, immineret, inde metus non abesset, ne redeuntibus crucesignatis barbari in Christianos incurrerent; tum etiam rei bene gerendæ occasionem Sarracenorum discordia præberet Corradino ab Alapia Hamani & Camele sultanis bello appetito, demum re mature discussa deliberatum est Hierosolymas tentare: prius vero Cæsaream, deinde Joppem magnis operibus muniendas, ut iis arcibus firmatis, instructisque omnibus necessariis, ac sequenti æstate novis ex occidente viribus collectis in barbaros, ad recuperandas Hierosolymas, crucis signa attollerentur. De quibus omnibus Hierosolymitanus patriarcha, qui ad eam sedem e Valentina ecclesia traductus (*b*) hoc ipso anno fuerat, idemque sedis Apostolicæ legatus creatus, Cæsariensis, Nazarensis & Narbonensis archiepiscopi, Wintoniensis & Exoniensis episcopi, ac religiosorum equitum magistri literas ad Gregorium misere, (*c*) quas ipse in aliis ad fideles missis inseruit, omnesque ad induendam crucem suscipiendumque iter his verbis excitavit:

XLVII. Pontifex fideles excitat ad redintegrandum sacrum bellum.

Clamat ad singulos Christi sanguis de terra, supplicat parvus & humilis exercitus, sed devotus sibi celeriter subveniri sperans in Domino, & confidens, quod negotium humiliter inchoatum debeat ipso concedente feliciter terminari. Universi igitur & singuli, qui Christum induistis, per fidem viriliter accingimini ad Terræ Sanctæ succursum, cum hic caussa communis agatur, vestræ scilicet fidei ac totius fidei Christianæ. Dat. Lat. x. kal. januar. pontif. anno 1. Miserat etiam antea alias ad redintegrandam sacram expeditionem Germanis principibus literas, quibus pari zelo ipsos hortatus est, ut eo majoribus animis ad arma ad fidem defendendam prosilirent, quo magis illius caussa a Friderico, in quo Ecclesia spem suam collocarat, deserta afflictaque videatur, & crucis hostis petulantius insolescat: æquitati ac rationi consentaneum esse, ut quam a numine vitam accepere, pro ipsius amore, amplificandaque ejus gloria generose profundant; Terramque sanctam Christi sanguine imbutam olim, & consecratam, in pristinam restituant libertatem.

XLVIII. De B. Elisabeth.

Cum in Germaniam defluxerit oratio, nonnulla nobis de beata Elisabeth, quæ in iis oris ut pulcherrima sanctitatis gemma emicabat, atque in viri morte maxima virtutis exempla explicuit, dicenda sunt. Cum nuntii in Thuringiam Ludovici Lantgravii Thuringiæ ejusdemque, Hassiæ & Saxoniæ principis ac Palatini comitis mortem attulissent, prudentissime consultum est, ne temere tam acerbus casus uxoris aures feriret, quare satius visum, ad tam grave nuntium opportuno solatio deliniendum, ut Lantgravii mater Sophia, quæ filium extinctum lugebat, nurui nuntium afferret. Quæ variis illam verbis permulcere cœpit, bonoque animo jussit esse, si quid adversi viro contigisset. Quæ verba Elisabeth de viri captivitate interpretata forti animo subjecit (*d*): *Si captivus detinetur frater meus* (his enim verbis mollioribus eum compellabat) *spero divina ac nostra, & amicorum opera liberatum iri. Cui Sophia: Extinctus est. Tunc illa ingenti dolore percita exclamat: Mortuus, mortuus ergo mihi pariter mundus, ac periit quidquid in mundo mihi adblandiri possit;* ac mox præ dolore, emota mente, ingenti ululatu lacrymisque effusis, palatium in quantam excurrebat longitudinem celerrime emensa, parieti adhæsit, e quo secutæ eam matronæ madentem lacrymis, ac singultibus abscissis tristissimas voces abrumpentem avulserunt. Nec multo post Henricus defuncti Lantgravii frater, per summum nefas, non modo principatum nepotibus debitum invasit, verum & Reginam ejectam palatio ad summam inopiam redegit.

(d) Theod. l.4. c.1. apud Henr. Canis. antiq. lect. to. 5. pag. 176.

Ut viri mortem luxerit.

A leviro una cum filiis turpiter ejicitur.

XLIX. Mira illius patientia.

Deturbata ex illo rerum florentissimo statu in abjectissimum Elisabeth, non excidit animo: sed prima ipsa nocte, qua pulsa fuerat, se se ad Minorum ecclesiam contulit, exoravitque, ut illi, *Te Deum laudamus*, decantarent, quasi in tam atroci rerum conversione triumpharet. Quæ vero postea acerbissima incommoda, ac mala perpessa fuerit, utque reversi viri prænobiles, qui cum Lantgravio sacram

Seculi pompam despicit.

eram expeditionem susceperant, acriter in Henricum invecti, compulerint, Elisabethem palatio excipere, quæ tandem spretis mundi opibus sponte iis sese exuit, ac in pristinam egestatem collapsa mundanorum hominum ludibriis fuerit apperita, ejus vitæ auctor Theodoricus est pluribus prosecutus, qui subdit: *Dominus Papa Gregorius nonus apostolicis eam scriptis consolans, sanctorum quoque exempla ei proponens, & vitam æternam pollicens, ipsam ad castitatis perseverantiam, & patientiæ constantiam benigne ac paterne hortabatur, personam ipsius, & bona sub protectione sedis Apostolicæ recipiens speciali, qui etiam magistro Conrado sacerdoti devoto, & viro coram Deo & hominibus comprobato, eam suis literis diligentius recommendans, eundem sibi instituit defensorem*; ut vero sanctissima Regina iis adversis rebus non dejecta, sed ad celsissimum pietatis Christianæ apicem fuerit excitata, atque ob vitæ merita, & insignia miracula sanctorum catalogo adscripta fuerit, suo loco dicetur.

In clientelam Ap. sedis suscipitur.

L. Cumani ad fidem Christianam conversi.

Cæterum spectat ad Ungariæ gloriam non modo Beatam Elisabeth tulisse, verum etiam Cumanos Strigoniensis archiepiscopi opera ad Christum pellectos esse, ac luce evangelii collustratos. Ex quo felici nuntio ingenti gaudio delibutus Pontifex, gratulatorias Strigoniensi archiepiscopo literas dedit (*a*): *Nuper per literas tuas nobis transmissas accepimus, quod Jesus Christus Deus, ac dominus noster, super gentem Cumanorum clementer respiciens, eis salvationis ostium aperuit his diebus: aliqui enim nobiles gentis illius per te ad baptismi gratiam pervenerunt, & quidam princeps Boriz nomine de terra illorum cum omnibus sibi subditis per ministerium tuum fidem desiderat suscipere Christianam; propter quod unicum filium suum una cum fratribus prædicatoribus, messis dominicæ operariis in terra prædicta, ad te specialiter destinavit, attentius obsecrans, ut personaliter accedens ad ipsum & suos, viam vitæ ostenderes ipsis, per quam ad veri Dei notitiam valeant pervenire. Unde quamvis pro executione voti tui, quod emiseras pro Terræ sanctæ succursu, in peregrinationis esses itinere constitutus, considerans tamen tam magnum animarum fructum, & augmentum Christianæ fidei exinde provenire posse, si piis eorum desideriis condescendas, intermisso dictæ peregrinationis itinere, dilectum filium archidiaconum de Zala ad nos destinare curasti, devote ac humiliter supplicans, ut tibi hoc faciendi, non obstante voto prædicto, licentiam præberemus. Et quia magis fructificare poteris, si Apostolicæ sedis legatione fungaris, cum auctoritas semper consueverit multum favoris habere in Cumania, & Brodinia terra illi vicina, de cujus gentis conversione speratur, legationis officium tibi committere dignaremur, per quod habeas potestatem in eisdem terris vice nostra prædicandi, baptizandi, ædificandi ecclesias, ordinandi clericos, nec non & creandi episcopos, & generaliter omnia, quæ ad cultum, & ampliationem fidei pertinent, exercendi. Cum igitur majus bonum minori sit merito præferendum, & de tuæ charitatis ardore geramus fiduciam pleniorem, accedendi ad dictas provincias licentiam tibi concedimus postulatam, devotioni tuæ super prædictis plenæ legationis officium in eisdem provinciis committentes. Dat. Anagniæ 11. kal. aug. pont. nostri anno 1.* Hæc Pontifex. Qui pari studio adducendorum ad Christum septentrionalium infidelium in literis ad Wratislaviensem episc. datis Swantopelkum laudibus commendavit (*b*) ob extructas Prædicatorum familiæ religiosis viris ædes in urbe, cui Gdank nomen est, ut in finitimos barbaros ad subiiciendos illos Christi imperio velut ex arce quadam excurrere possent. Laudatur etiam Swantopelkus ob pium illud facinus a Longino (*c*): sed pariter ob cruentam ab eo in suum principem conflatam conjurationem, ac scelere partam sibi Pomeraniam in crimen vocatur.

(*a*) Lib. 1. ep. 39. Ex de re lit. ad Strig. arch.

Legati Ap. munus illi commissum in Cumam & Brodin.

(*b*) Lib. 1. ep. 75.

(*c*) Longin l. 6. hist. Pol.

LI. Polonicæ res.

Luxit sane hoc anno Polonia tristem, ac funestam Lesconis Albi Cracoviensis, ac Sandomiriensis ducis necem, quam Longinus imbuto lacrymis stylo prosequitur. Cum enim præfectura Pomeraniæ, ac rerum gestarum gloria superbiens Swantopelkus, a Lescone Albo, ut eam illi provinciam fiduciario jure, supremo sibi retento, usumque purpuræ concederet, expetiisset, repulsam passus, militibus in suum nomen jurejurando adactis, deficere cœpit, ac tributa Lesconi persolvenda invadere. Quibus auditis Lesco, indicto Zanzanæ conventu, in speciem consulendi rebus Polonicis, re ipsa vero, ut eo rebellem blande alliceret, ac Pomerania incruente potiretur. At Swantopelkus artes illius cruentis aliis artibus alusit: cumque se proxime venturum per internuntios suos ad explorandum consiliis immanibus opportunum tempus significaret, conjuratione conflata cum Uladisloo Othone duce, dum Lesco, ac Henricus cum barba appellatus Slesiæ & Wratislaviæ dux ipsi Lesconi familiaritate amicitiaque conjunctissimus, balneo corpus abluerent, Pomeranorum ingenti succinctus manu irruit, resistentes trucidat, fugientemque Lesconem Album immaniter obtruncat. Tum Henricum in balneo plurimis vulneribus cædit, in quo casu militis unius Peregrini nomine, virtus posterorum æterna memoria celebranda enituit: qui objecto corpore, vibratos in Henricum lethales ictus excepit, ac

Conflata a Swantopelko in Lesconem Album conjuratio.

Lesconis cædes.

Henricus cum barba sauciatur. Insigne pro eo liberando militis facinus.

de-

demum moriturus sese illi injecit: ita enim Henricus cum mortuum finxisset sub militis occisi cadavere delitescens, e præsenti mortis periculo evasit. Addemus Polonicis rebus extare in regesto pontificias literas (a) de controversia Cracoviensem inter & Wratislaviensem archiepiscopos mota, de qua Dlugoscus memoratus hæc superiori anno scriptis consignavit: *Celebravit & hoc anno Vincentius archiepiscopus Gnesnensis synodum in ecclesia S. Blasii, ubi contentione de prima sessione inter Ivonem episcopum Cracoviensem & Laurentium episcopum Vratislaviensem exorta, Ivone episcopo Cracoviensi jus suum per privilegia apostolica probante, Laurentio episcopo Vratislaviensi nihil opponente, aut producente, de loco tamen cedere nolente, Ivo ex synodo recessit*. Atque hactenus de Polonicis rebus.

(a) Greg. l. 1. ep. 45.

Exorta inter Wratisl. & Crac. ep. de sedis dignit. controversia.

LII. In Galliis (b) erupit hoc anno fœderatorum principum, Hugonis nimirum Marchiæ, Theobaldi Campaniæ, ac Petri Britanniæ comitum adversus Ludovicum Regem conjuratio. Ferebant illi iniquo animo Regi puero subesse, cujus etiam consecrationis regiæ pompam cohonestare, fideique sacramento se illi addicere recusarant: tum indignabantur Blancham Reginam, Hispanam genere, regni administrationem gerere. Sed brevi illa principum audacia concidit, generoso enim ardore accensus regius adolescens Romano legato Apostolico, ac Boloniæ comite patruo stipatus, antequam factio coalesceret, in rebelles movit, Campaniæ comitem illius adventu territum ad officium adegit; dein Marchiæ ac Britanniæ comitibus, ut juris ordinem servaret, diem indixit; qui cum initio non paruissent, tertio repetito eodem imperio, sibi metuentes in illius obsequium procubuerunt.

(b) Nang. in gestis S. Lud.

Mota a nonnullis proceribus in D. Lud. rebellio.

Illius virtute ac felicitate comprimuntur.

LIII. Cum felicibus Initiis Regiis Ludovici potentia se efferret, Anglorum Regem, qui fœdus cum iis proceribus coierat, metus incessit, ne reliquam Aquitaniam ipsi Gallus eriperet; cum præcipue eo plurium vergerent consilia, bellum in Anglos ad ipsos e tota Gallia deturbandos vertendum videri. Quod cum præsensisset Gregorius, qui Anglorum Regem Ecclesiæ stipendiarium tuebatur, ut amissa recuperaret, Ludovicum ab eo consilio abducere suis literis est conatus, atque ad restituendas Anglis provincias, quæ a patre comparatæ fuerant, sollicitavit (c).

Anglis terrori est.

Abducere eum nititur a bello Angl.

(c) Lib. 1. ep. 86.

Illustri Regi Franciæ.

LIV. *Pro prærogativa devotionis, & fidei inclytæ recordationis Regum, & regni Francorum ad Reges ipsos & regnum semper exuberavit Apostolicæ sedis affectus, & nos qui eidem sedi, licet immeriti, præsidemus, firmiter proponimus, in hujusmodi dilectione imitari prædecessores nostros Romanos Pontifices, quantum cum nostra possumus honestate, de conscientia bona, & corde sincero ad incrementum tuum, & regni ejusdem efficaciter aspirantes. Nimirum ex abundantia, & fervore dilectionis prædictæ, frequentes, & diversas molestias ab avo, & patre tuo Regibus, & regno Angliæ irrogatas, Rom. Ecclesia non sine derogatione sustinuit famæ suæ, cum regnum Anglicanum specialiter ad ipsam pertineat, & immo in ejus injuriis honor sedis Apostolicæ læsus fuit. Ex eadem quoque affectione processit, quod cum avus tuus non mediocriter interdum offenderit claræ memoriæ Regem Angliæ crucesignatum sub protectione sedis Apostolicæ consistentem, licet fuisset in ejus injuriam id præsumptum, non solum conniventibus oculis pertransivit, sed eum tunc ex hoc in magnæ necessitatis articulo constitutum, injuriis dissimulatis adjuvit. Contra ipsius etiam inhibitionem inclytæ recordationis pater tuus regnum Anglicanum invadens, totam pene terram, quam citra mare Reges Angliæ tenuerant, occupavit: & tamen ab hoc Romana Ecclesia retrahi a dilectione regni Francorum non potuit; sed ejus amorem honori suo præferens, super hoc non processit, sicut forte procedere debuisset.*

Insinuat Greg. sed. Apostolicæ in Gallos studium.

Ut suas ob id injurias in Anglorum oppressione dissimularit.

LV. *Insuper cum contra barones Regis Angliæ quædam apostolicæ literæ, quæ de jure negari non poterant, emanassent, eadem Ecclesia pro illo, quem ad regnum ipsum habet affectu, effectum suspendit earum (quæ ea fuerint supra indicavimus, nimirum Vasatensi episcopo datam provinciam, ut eos qui ad Ludovic. VIII. defecerant, censurarum terrore ad Henrici obsequium revocarent) in quo non modicam notam incurrit, dicentibus aliquibus, quod contra Deum homini deferebat. Novissime vero sicut accepimus, aliqui suadere nituntur, turbandum charissimo in Christo filio nostro... illustri Regi Anglorum illud modicum, quod ei citra mare remansit. Quia igitur merito de nobis posses diffidere, quod deberemus in tuis necessitatibus tibi favere, si aliis propriam justitiam sedes Apostolica denegaret; & tunc tuæ utilitati consulimus, cum animæ tuæ soliciti providemus, ad quod ex Apostolicæ servitutis officio, tibi sumus specialiter obligati, serenitatem tuam rogamus, & hortamur attente, ac tibi etiam consulimus bona fide, quatenus, cum inter Reges alios locum obtineas celsiorem, dispendium salutis, & famæ devitare procurans, occupata maxime contra Ecclesiæ interdictum restituas, & ad aliena jura manus tuae cum injuria non extendas. Quia cum Rex a regendo dicatur, non debet suadentibus talia credere, sed prudenter regere semetipsum: quod quidem omnino non fieret,*

Solicitat ad restituendas ereptas Anglis terras.

vet, si non abstineres ab injuriis aliorum, & non restitueres, si qua juris alicui nosceris detinere. Preces itaque ac exhortationes, & consilium nostrum, sic ob reverentiam nostram, & Apostolicæ sedis admittas, quod conscientiam tuam in hujusmodi non offendas, detrimentum enim tuæ salutis eo minus tolerare possemus, quo illam ardentius affectamus. Dat. Later. VIII. kal. jan. pont. nostri an. I. Hæc Pontifex in Henrici gratiam. Qui licet Galliæ Regem in clientelam suam accepisset, Henrico tamen rescripsit non esse pontificii consilii adversus Anglicanam rem ipsius partes sustinere.

LVI. Ad sustinendos ingruentium sub primis regni auspiciis bellorum sumptus firmandumque solium magno ærario opus erat Regi Ludovico: atque adeo a clero exactæ sunt decimæ, quæ Ludovico VIII. Albigensis belli caussa decretæ fuerant; cum maxime Narbonensis Gallia hæreticis vires animosque ex præterita clade colligentibus tumultuaretur. Qua in re Cardinalis legatus demandata sibi auctoritate ad tuendam regni dignitatem, in

Gallicanus clerus se opprimi queritur. compellendis ad solutionem decimarum viris ecclesiasticis est usus. Tulere gravissime ex iis nonnulli onus sibi impositum, atque literas ad Gregorium querelis acerbioribus refertas misere: indignum videri residuam promissæ in Bituricensi synodo decimæ partem exigi, cum ea lege concessa esset, si Ludovicus VIII. expeditionem in Albigenses persequeretur: nunc vero, eo extincto, mutatas rerum vices, injusteque se a Regina Blancha ac Romano legato opprimi.

Flebiles ea de re ad Greg. lit. *Sanctissimo in Christo patri ac domino Gregorio, miseratione divina summo, & universali Pontifice, devoti & humiles ejus famuli P.. . decanus, totumque capitulum ecclesiæ Parisiensis subjectionis, devotionis, & totius obedientiæ plenitudinem.*

Si populo suo reservasset Dominus alterum Jeremiam sanctificatum ab utero, qui sicut ille planxisse legitur, sciret plangere captivitatem populi sui, non tantum quadruplici, sed multiplici, si posset, plangeret alphabeto, & merito juxta novitatem flagitii, novum excogitaret genus lamenti. Ille planxit transmigrationem populi sui ab hostibus factam, meritis peccatorum inflictam: iste plangeret calamitatem non veteris populi, sed inclytæ Sion, de qua dictum est: Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob; calamitatem plangeret, non ab extraneis, & inimicis immissam, sed ab eis, quorum esset protegere, non opprimere, procuratam. Calamitatem plangeret, quæ non meritis redditur, sed potius ex insolentia dominationis infertur eorum quibus dicitur: Providentes non coacte, sed spontanee, neque, ut dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.

Veritas quidem ita se habet, quod a domino legato totius legationis suæ concilio Bituricen. convocato, capitulorum ibidem nuntii pro Albigensi negotio convenerunt, ut ea quæ in eodem concilio tractarentur, seu statuerentur, capitulis suis referrent, ut super eis deliberarent, nulla quidem penitus eis potestate consentiendi concessa. Cum igitur de modo subventionis negotii Albigensis eos consuleret, & ipsos ad hoc inducere niteretur, quod decima bonorum ecclesiæ per quinquennium solveretur; si Rex Ludovicus bonæ memoriæ negotium assumeret, & ad idem personaliter laboraret; responderunt nuntii, quod nullam habebant super hoc consentiendi potestatem, nec quæ sibi limitata fuerant, poterant excedere; unde pro se ipsis, non pro capitulis responderunt. Et bene videbatur eis, quod utile erat consilium decimam prætaxatum persolvi, si Rex aliter non vellet dictum negotium assumere, & personaliter laborare, sine cujus præsentia nullatenus, secundum quod videbatur eis, poterat negotium utiliter expediri. Postmodum autem quidquid fecerit, quidquid constituerit super hæc capitula, non convenit: sed tractatu cum quibusdam episcopis habito ad Regem accessit, & quod Rex negotium personaliter susciperet, procuravit. Cum igitur viderent capitula, quod Dominus Rex Ludovicus felicis memoriæ pro negotio fidei tantum onus susciperet, fidei ejus fervori devotionem suam junxerunt, non quod attenderent aliquam promissionem, quæ nulla in veritate præcesserat; sed cum gaudio animi de pura liberalitate, ne tanto deesse negotio viderentur, dimidiam partem decimæ non quidem nomine decimæ, sed obtentu subsidii persolverunt, ultam partem, & etiam majorem, si expediret, si Deus eundem Regem reservasset incolumem, & in eodem negotio persistentem, libenter & liberaliter soluturi. Rege autem defuncto, quidquid dominus legatus cum Regina fecerit, quidquid constituerit, quidquid promiserit requisita capitulorum voluntate, non est factum: unde considerantes, quod non erat, in cujus manu negotium posset proficere sicut prius, nullam visam est eis subesse caussam, quare quinque annorum decima solveretur: maxime cum jam legatus vellet eos, sicut dicebatur, ad solutionem, ut Regina promiserat, compellere, eo dicente, quod etiam cappas nostras daret ei, nec Regina se vellet ad certum tempus, vel certum numerum militum aliquatenus obligare: attendentes, quod hoc ipsum, quod de liberalitate processerat, convertebatur in obligationem, & servitutem sibi timentes in posterum capitula quatuor provinciarum, Rhemense, Senonense, Turonense, & Rotho- LVII.

tho-

thomagense habita deliberatione & tractatu pro libertate sua servanda potius, quam pro subventione vitanda, ne ad onus hujusmodi compellerentur, sub hac forma sedem Apostolicam appellarunt, &c. Sequuntur cleri earum ecclesiarum literæ, quibus ad sedem Apostolicam provocarunt. Adscripta est feria quarta ante pentecosten hujus anni. Subjiciunt mox quæ sibi injuriæ post eam provocationem factam a legato censuras ecclesiasticas incutiente, regiisque administris ad decimam illam extorquendam ipsorum bona occupantibus fuerint illatæ, quas ad concitandum ad misericordiam Pontificem hac oratione exaggerant:

LVIII. Intempestivi ob exactas decimas ecclesiasticorum luctus. *Quis ista oculis siccis vobis valeat enarrare? deficit in scribendo manus, & plus fluit oculus, quam calamus: quidquid calamus pingit incausto, delet oculus lacrymarum profluvio, ac per talem pingentis & plangentis mixturam litera convertitur in lituram. Utinam vos Dominus pater sanctissime nobis alterum suscitet Hieremiam, qui nobis compatiatur, & plangat, & oret pro nobis, sicut dicitur in ultimo Machabæorum: Hic est fratrum amator, & populi Israel, hic est, qui multum orat pro populo, & universa sancta civitate Hieremias Propheta Dei. Ad quem autem recurrere possumus, nisi ad vos? ad quem pulsare debemus, nisi ad vos? quem prius Ostiensem Dominus in ostium feliciter commutavit, per quod ingrediamur & egrediamur, & pascua vitæ invenire possimus: quem Dominus providit hostiam sibi, hostem diabolo, ostium gregi suo, qui estis ostiarius simul & ostium; secundum quod ostium vicarius Jesu Christi, qui dixit: Ego sum ostium; secundum quod ostiarius successor Gregorii, cujus est super gregis dominici custodiam vigilare. Recte enim Ostiensi, & officium ostiarii, & nomen Gregorii mutatione facta divinitus debebatur, ad quod ostium pulsamus, & ostiarium imploramus, ac vigilem respicimus, qui est virga vigilarum, ut juxta verbum Domini nobis fiat: Petite, & accipietis, quærite, & invenietis, pulsate, & aperietur vobis. Petimus igitur ab ostiario, quærimus a vigili, pulsamus ad ostium, & aperiatur nobis.*

LIX. Iis perturbatus Gregorius. Acerbissimo eo luctu emollitus Gregorius, mox Romanum S. Angeli diaconum Card. A. S. L. gravibus verbis perstrinxit, decreto duriori Gallicanum clerum oppressisse, præcepitque literis (*a*) ut imposito onere illum levaret, ac facta revocaret. Tum aliis literis ad Rhemense, Parisiense aliaque canonicorum collegia datis ipsorum dolorem permulsit (*b*). Mulcet illorum dolorem. *Præsentata pagina Senonensis & Parisiensis capitulorum tenor exhibitus amarissimæ myrrhæ fasciculum nobis de novo in cruce cornis, & patibulo spiritus immolatis exhibuit, qui ita paginam cordis nostri inaudita turbationis calamo, & novæ amaritudinis atramento conscripsit, quod scripturam nec lugubres mentis gemitus, nec lacrymarum fluvius oblitterare valeat, quam nostro animo, quasi ungue adamantino novo cudendi genere stylus exarati doloris impressit. Quomodo lugens valeat consolari mœrentem, dolensve delinire dolores, cum contraria suis curentur oppositis, non est facile reperire. Nemo quærat ab amaricato quod sapiat, ab exasperato quod mulceat, quia exterminantur in * verba, mella dulcedinis, ubi totum pectus occupat vis doloris.*

* amara

LX. Deflet immaturam Lud. VIII. mortem. *Principium principis inclyti quondam Regis Ludovici claræ memoriæ negotium pacis, & fidei fideliter promoventis Ecclesiæ matri suæ attulit risum, & gaudium: sed æmulæ mortis fato miserando subtractus risum in luctum convertit, gaudium in lamentum, totumque negotium, quod felicibus Deo auctore promovebatur auspiciis, mortis suæ gladio graviter vulneravit. Sed successione prolis obducta vulneris cicatrice quasi revixit, & spem futuri fructus præteritis laboribus penitus non ademit. Verum quod dolentes referimus, dolendum est, ne novum infortunium negotio pacis & fidei sic infortunate succedat, ut scintillam spei, quæ in cleri devotione remanserat, flatus exortæ malignitatis extinguat. Sed absit quod hoc negotium unius culpa perimat, pro quo tot martyrum sanguis sub altare Dei voce indefessa clamat: præsertim cum potius pro ecclesiastica libertate tuenda, quam pro negotii subventione vitanda duxeritis appellandum. Recognoscimus siquidem, & fatemur quod ecclesia Gallicana post Apostolicam sedem quoddam totius Christianitatis est speculum, & immotum fidei firmamentum, utpote quæ in fervore fidei Christianæ, ac devotione Apostolicæ sedis non sequitur alias, sed, ut cum earum pace dixerimus, antecedit. Cujus devotionem verbis extollere superfluum reputamus, cum sit claris operibus manifesta.* Jubet in clerum tentata revocari. *Intellectis igitur gravaminibus vobis a dilecto filio nostro Romano S. Angeli diacono Card. A. S. L. per ordinationem quamdam Senonis editam irrogatis, tacti dolore cordis intrinsecus, & gravi admiratione commoti, eundem legatum literarum asperitate nostrarum, ut decuit, redarguimus, & ei continuo dedimus in virtute obedientiæ firmiter in præceptis, ut ordinationem ipsam, sive quocumque alio nomine factum hujusmodi censeatur, omnino revocet sine mora, &c.*

LXI. Rem maturius discutit. Dabat hæc imperia Gregorius tristibus Gallicani cleri præter modum sua incommoda lamentantis querelis ad misericordiam flexus. Qui postea, cum rem suis ponderibus librasset, fidemque catholicam in Tolosana provincia periclitari conspi-

(*a*) Ib. ep. 130.

(*b*) Ep. 133.

ſpiceret (receperant enim hæretici ex morte Ludovici VIII. ſtrenuiſſimi illorum domitoris morte animos, atque hujus anni menſe februario Guidonem comitem Montisfortis, Simonis illius præclariſſimi fidei defenſoris, cujus tot egregia prælia narravimus ſuis locis, fratrem illiſo in caput malleo prope Apamias, ut deplorat Bernardus, interfecerant) cum ſatius foret eccleſiaſticas opes imminui, quam religionem labefactari, Ludovico Regi piam expeditionem a patre ſuſceptam, ejuſque immatura morte diſcuſſam, redintegrare meditanti decimas eccleſiaſticorum proventuum in concilio Bituricenſi decretas conceſſit: prætermiſſiſque cleri Gallicani lamentis, eas Regi perſolvi imperavit. Qua de re ad ſanctum adoleſcentem hæ literæ datæ (*a*). [1]

Guido a monte forti ab Albig. interimitur.

Lud. Regi bellum in Albig. redintegranti eaſdem decimas perſolvi jubet.

(*a*) Ep. 554.

Eo argumento tranſmiſſæ ipſi literæ.

Illuſtri Regi Franciæ.

Cum dilectus filius noſter Romanus S. Angeli diaconus Card. tunc A. S. L. in concilio Bituris pro negotio pacis & fidei convocato, conſilium accepiſſet, quod ſi claræ memoriæ Rex Franciæ pater tuus negotium ipſum ſibi aſſumeret, decimam omnium eccleſiaſticorum proventuum ſuæ legationis uſque ad quinquennium, ſi tantum duraret negotium, offerret eidem; & Rex ipſe divinitus inſpiratus aſſumpſiſſet negotium ſupradictum, idem legatus et obtulit & promiſit uſque ad prædictum tempus, ſi negotium tantum duraret, decimam memoratam expendendam pro voluntate ſua, quamdiu per ſe, vel per ſuos, ſicut negotium exigeret, illud curaret proſequi bona fide. Cum autem hujuſmodi facto legati quædam capitula trium provinciarum, Rhemenſe videlicet, Turonenſe & Rothomagenſe oppoſuerint, & ne compellerentur dictam decimam ſolvere, ad ſedem Apoſtolicam pro ſe, & ſibi adhærentibus duxerint appellandum; nos auditis ſuper hoc quibuſdam capitulorum procuratoribus, & Cardinale prædicto; conſiderato etenim quod pro tam evidenti neceſſitate, & tam utili negotio Eccleſiæ Dei, dictus legatus tum jure legationis ſtatuere vel ordinare potuit, quod expedire videbat; tum etiam ex eo quod ſpecialem poteſtatem ab Eccleſia Rom. receperat ordinandi, & ſtatuendi, quæcunque ſecundum datam ſibi a Deo prudentiam videret negotio expedire, ordinationem ipſius ex ordine legitimam, & ſanctam ex cauſa, nec non & promiſſionem factam Regi de conſilio pene totius Bituricenſis concilii, de fratrum noſtrorum conſilio duximus approbandam, & non ſolum firmam, ſed ratam & gratam habemus eandem; volentes, & ſtatuentes auctoritate præſentium, ut tibi ſecundum dictam promiſſionem a memorato legato eidem patri tuo factam, decima integre perſolvatur. Datum Later. id novembr. an. I.

LXII. Quæ geſta in Albig.

Reſervarat numen ſancto Regi excindendæ Albigenſis impietatis gloriam, quæ deinum ab ipſo eliſa eſt, ut ſuo loco dicetur. Suſceptam porro a parente ſacræ in hæreticos expeditionis provinciam perſecutus, multis ſecundis præliis Albigenſes Hymberti e Bellojoco ducis opera, cui plures prælati ſe conjunxere, fatigavit. Cum vero Hymbertus munitam a Raymundo arcem obſidione cingeret, faceta hæc hiſtoria contigit, quam Bernardus narrat his verbis: *Erant in exercitu ex parte Regis & Eccleſiæ cum domino Hymberto dominus Petrus Amelii archiepiſcopus Narbonenſis, & dominus Fulco epiſcopus Toloſanus, quem quodam die tran-*

Hæreticorum in præſules inſolentiæ.

NOTÆ [1] ANimadverſione dignum judico in literis Gregorii ad regem Galliæ, hic ab Annaliſta recitatis, nonniſi metropolitanos tres, Senonenſi omiſſo, inter appellantes recenſeri, cum ſuperius num. 57 in literis Cleri Gallicani ad pontificem Metropolitæ quatuor Remenſis, Senonenſis, Turonenſis, Rothomagenſis reclamaverint. Nodum hunc ſolvit Joannes Iperius in Chronico S. Bertini, vulgato a Martenio in Anecdotis, ubi hæc in rem præſentem leguntur. *Legatus in Bituricenſi concilio bona eccleſiarum decimari præceperat, invitis & reclamantibus, immo etiam appellantibus fere omnibus Gallicorum prælatis, & ſpecialiter quatuor provinciarum, Rhemenſe, Senonenſis, Bituricenſis, & Turonenſe; ſed Senonenſis, cito ab appellatione ſua ſe recepit; & mortuo rege rediens (Legatus) ad curiam ſecum ducens Senonenſem archiepiſcopum qui ab appellatione ſua receſſerat, ac abbates Ciſtercienſem, Claravallenſem, quos ipſe crea verat, & quoſdam alios, omnibus eccleſiæ Gallicanæ ſibi contrariis minas fortes inferens, ſed ab hoc nihil deſiſtunt.* Vera in his prodidiſſe Iperium, qui labente hoc ſæculo ſcribebat, ex his, quæ ſuperius animadvertimus, compertum eſt. Sed errat, dum ſtatuere videtur Senonenſem ante regis obitum appellationem dimiſiſſe; nam ſcriptæ de obitu Ludovici literæ, in Annalibus hic n. 57. recitatæ, Senonenſem inter cæteros appellantes referunt. Extant in collectione Martenii literæ, quibus Senonenſis archiepiſcopus, & Carnotenſis epiſcopus fidem ſuam obſtringentes, ſolutionem decimarum illarum in quadriennium *ſingulis annis uſque ad quadriennium* ſpondent. Datæ ſunt Pariſiis anno MCCXXVII. menſe auguſto. Ex his vero literis intelligimus, regem non reſiduum tantummodo decimarum uſque ad integrum quadriennium exegiſſe, nam quædam earum portio ſoluta jam fuerat Ludovico adhuc ſuperſtite, ut ex literis ſæpe jam laudatis Gallicanarum Eccleſiarum ad pontificem conſtat; ſed integras, ac ſi tunc primo quadriennium inciperet popoſciſſe. Quin & in Anecdotis ejuſdem Martenii tom. I. col. 942. leguntur literæ Willelmi Abrincenſis epiſcopi datæ V. Kal. auguſti hoc anno, quibus cenſuris animadverti mandat in eos, qui de *patrimonio Jeſu Chriſti partem vel modicam erogare in proſequutionem negotii ipſius Chriſti*, & ipſi quidem recuſaverint, & cum aliis ad reſiſtendum exactioni conſpiraverint. MANSI

Reforta facete in ipsos verborum contumelia.

transeuntem cum pluribus circa villam illi de intus clamantes diabolorum episcopum infideliter vocitabant. Dicunt enim haeretici infideles catholicos & ministros Rom. Ecclesiae esse diabolos, & ipsam Ecclesiam sathanae synagogam. Et tunc qui cum ipso erant: Auditis, inquiunt, quia vos appellant diabolorum episcopum? utique respondit episcopus, & verum dicunt, quoniam ipsi sunt diaboli & ego sum episcopus illorum. Addit auctor, (a) ut catholicorum virtute edomita fuerit obsessorum impudentia, arceque expugnata haereticorum diaconus ac socii flammis injecti fuerint; deinde instructis agminibus catholici ad Tolosanum agrum vastandum vineasque evertendas fuerint progressi. Quae clades Tolosanorum animos ac superbiam admodum fregit. Non silenda vero nostrorum pietas, qui singulis diebus summo mane, antequam tractarent arma, pie divinis mysteriis intererant; ac merito, cum saepius edocuisset experientia precibus magis, quam armis haereticos debellari.

(a) Bern. in chron.

Tolosanus ager vastatur a catholicis.

LXIII. Disciplinam eccles. restituere nititur Greg.

Superest, ut quemadmodum pontificium zelum in urgendo adversus Albigenses haereticos bello vidimus, ita quae ad collapsos Christianorum mores emendandos, atque ad pietatem antiquam traducendos gesserit, afferamus. Insignes sunt eo argumento literae ad Insubriae praesules exaratae, quibus ipsos hortatus, ut extirpandis populorum vitiis vacarent, paterne admonet, (b) ut, quo ea praestarent ad dignitatem, primum visiorum omnium labem a seipsis depellerent: *Ad confusionem perpetuam evitandam, & declinandos sempiternos ardores ac cruciatus aeternos, oportet omnes, qui assumpti sunt ad agrum dominicum excolendum, granum a palea flagello debitae correctionis excutere, & a fruge dominica zizania separare, ne electos contagium tantae corruptionis inficiat, & filios Dei cum filiis mundi hujus hora repentinae calamitatis involvat. Quocirca fraternitati vestrae in virtute obedientiae per Apostolica scripta districte praecipiendo mandamus, quatenus omni mora, & occasione postpositis, primo incipientes a vobis ipsis torporem desidiae, & negligentiae teporem omnimode deponentes, ne bovis stercore lapidatos incipiat vos Dominus vomere de ore suo, arma spiritualia, gladium & ignem viriliter assumentes, incipiatis parietem fodere, ut appareant genimina viperarum, & radius lucis vibretur interius, & ad vindictam exigat umbram mortis, moniales, & monachos, & clericos saeculares efficaciter corrigentes, tam in capite, quam in membris, &c. Datum Anagniae 11. id. jul. pontif. nostri anno 1.*

(b) Lib. 1. ep. 119.

Dats in ea causa praesulibus imperia.

LXIV. Parem quoque diligentiam ad solutiorum monasteriorum disciplinam constringendam restituendamque abhibuit, quod munus in nonnullis Italiae provinciis Joachimo S. Mariae, Jordano ac Pandulpho ordinis Praedicatorum religiosis viris demandavit (c). Caeterum ut severum se in eos religiosos viros, in quibus antiquae pietatis flos emarcuerat, exhibuit, ita alios apud quos vigebat disciplina, singulari benevolentia est prosecutus. Ut enim de Minoritis ac Praedicatoribus mittamus dicere, ipsius literas ad rem illustrandam abbatissae ac monialibus S. Mariae Senensis exaratas (d) afferemus, cum praecipue ostendant, quantum rerum coelestium contemplatione delectaretur. Ac sane mirum est tantum Pontificem in summae dignitatis fastigio collocatum, quique Reges ac principes adeo generose percelleret, Christi ancillas humillimis verborum officiis, quae sequentes continent, fuisse prosecutum.

Religiosorum mores solutiores astringit.

(c) Ib. ep. 152.

Pietatis cultores singulari studio prosequitur.

(d) Ep. 341.

Ancillis mulieribus Benedictae abbatissae monasterii S. Mariae Senen. totique conventui.

Magna, sicut dicitur, vobis nata est in mea promotione jucunditas, quae si non reciperet a contrariis accedentibus metum perpetuum, vobis dare poterat de audita exaltatione tripudium. Sed inter tot varios mores & animos diversorum, quorum servituti addicitur quod praesertar, inter tot fluctus turbinesque causarum, quibus mens occupata colliditur, non potestis, quae nos pietatis intuitu diligitis, non gustare formidinem, quantumcunque hauseritis de injuncto mihi a Domino apostolatus officio voluptatem. Placere vobis debuerat proventus honoris, si obnoxia non esset altitudo periculis: & valde jucundum esset supra undarum vertices cum Petro adventui Redemptoris occurrere, si ventus a latere veniens non terreret. Verumtamen quia prope est Dominus omnibus invocantibus nomen ejus, & maxime vobis in Christo filiabus, quae ad pedes ejus jugiter lacrymamini & orationis instantia ungitis divinae viscera pietatis, & pungitis gemitibus inexhaustis, rogamus & obsecramus in Domino Jesu, ut sit ad Dominum clamor jugiter vestrae mentis, ut servum servorum Christi & specialiter servum vestrum, & ancillarum Christi omnium non absorbeat pelagus tempestatis, udiciatque gratia, quod negligentia subripit, & divina misericordia dulcedinem tranquillitatis amissae redimat, quam subito rapuit repentini casus angustia.

Elegantes ejus lit. ad moniales Senenses.

LXV. *Dum itaque ad amoena solitudinis, beatae vitae praeludia, eremitarum coetum ad donativa curreatiam coelestium thesaurorum, dum ad B. Benedicti vestigia praeruptis silicibus, & rupibus inaccessis impressa, fratrumque nostrorum pauperum (Minoritarum scilicet quibus addictissimum vidimus) collegia agnum Dei beata aemulatione sequentium, inter quos anima mea* spi-

Ut contemplationi rerum coelestium vacare soleret.

spiritali sæpius videbatur languore deficere, oculos mentis erigo, dum singultus & gemitus, & copiam lacrymarum ancillarum virginis gloriosæ, quibus cor meum medullitus revirebat, quodam cælesti rore considero, quasi de gravi somno consurgens, gaudia consolationis internæ me perdidisse gemo, & lucris præsentibus damna præterita non evito. (Non fuisse hanc inanem verborum pompam ad jactantiam *subornatam ex Honorii III. testimonio vidimus, qui ipsum ob altissimam contemplationem divinarum rerum cedrum Libani in literis ad Longobardos datis appellabat.*) *Positus igitur in patibulo crucis frementibus Judæorum turmis, & crucifixoribus undique circumfusis, ad vos venire nequeo: sed fellis, & myrrhæ proculo inebriatus anxior, & vos juxta Matrem Domini lamentanter, a longe videre compellor: quas filio meo fratri Pacifico commendatas in cruce reliaquo, & inclinato capite spiritum patri, qui dedit illum, reddere concupisco. Rogate at servi victimam dominus non contemnat. Rogate pro servo, pro patre, pro filio. Rogate pro servis Christi, & ancillis obnoxio, qui pro vobis, & aliis ovibus quotidie totus immolor, & extensis in cruce manibus, quod reliquum est in manus Patris mei, & Domini animam recommendo. Dat. Anagniæ II. idus august. pontif. nostri anno I.*

Dela.

I. Celebrata a Greg. synodus.

DElapsi sumus ad Christi annum millesimum ducentesimum vigesimum octavum indictione prima, cum summus Pontifex animadversa Friderici pertinacia, episcoporum concilio Romæ coacto, quo maturius in re tanti momenti deliberaret, adversus ipsum in cœna Domini anathema fulminavit. Ut vero certius enarrandæ veritati insistamus, Gregorii acta in medium producenda censui. *Tum prælatorum Lombardiæ, Tusciæ, totius patrimonii, ac Apuliæ & aliorum, qui pro suarum persecutione causarum ad curiam venerant, convocata ad concilium multitudine, post hujus profundi sermonis decursum: Quis mihi tribuet auditorem, &c. respondentibus singulis vota sua, qualiter contra dictum Imperatorem procederet, ordinavit.*

Frid. anathem. percellitur.

At quomodo summus Pontifex Fridericum anathematis sententia in cœna Domini perculerit, docent ejus literæ ad Apulos præsules missæ, quibus inseruit quantam operam diligentiamque sedes Apostolica adhibuisset, ut Fridericum ad officium adduceret, atque impelleret, uti continentibus totius orbis Christiani votis, tamdiu expectatam orientisque afflictis rebus restituendis adeo pernecessariam expeditionem conflaret; utque ille juramento, quo se ad eam suscipiendam alligarat, violato, aliisque gravissimis flagitiis cumulatis, ex Ecclesiæ pientissimis manibus, in suum caput excommunicationis fulmen extorserit, quarum exemplum (*a*) infra scriptum est.

(*a*) Greg. l. 2. ep. 180.

Universis archiepiscopis, episcopis, &c. per Apuliam constitutis.

II. Eo argumento Ap. lit. promulgatæ.

Quanto nobilius membrum in Ecclesiæ corpore læditur, tanto acrioribus doloribus cruciamur; qui Cephæ locum, licet insufficientibus meritis, obtinemus. Verum quia tectum vulnus, si dimittatur intactum, solet in scandalum corporis latius evagari, nos olim viso, quod Fredericus Romanorum Imperator salutem propriam negligebat, dum salubre votum, quod Deo voverat additis juramentis, detrectabat exsolvere, non sine detrimento fidei, & gravi scandalo totius populi Christiani, quia juxta sapientis edictum: Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris; medicinalem Petri gladium in eum exeruimus, in spiritu lenitatis, excommunicationis sententiam publicando, quam ipse in se voluntarius fecerat promulgari, nisi statuto termino transfretaret in Terræ sanctæ subsidium, & alia promissa fideliter adimpleret: sperantes, ut percussus dolens ad percutientem se in humilitate rediret, Dominum exercituum requirendo. Sed quod dolentes referimus, inclinato corde medicinam exhorrens, & increpationem abominans disciplinæ, immo malleum velut stipulam reputans, non solum nulla pœnitudine se correxit, verum etiam adjiciens peccata peccatis, contra se Dominum audacior irritat, ultra quam recensere nos deceat, ne videamur in ejus convitiis delectari, qui conversionem ejus desiderabiliter expectamus. Inter alia namque claves Ecclesiæ contemnens, quibus Dominus B. Petro & successoribus ejus ligandi & solvendi contulit potestatem, sibi facit celebrari, vel potius quantum in ipso est, prophanari divina, in enormius animæ suæ periculum, & enervationem totius ecclesiasticæ disciplinæ. Unde timentes, ne plaga ejus fieret penitus desperabilis, si male permitteremus obduci neglecti vulneris cicatricem, & eo insanabile, quo insensibile redderetur, malagma studuimus apponere sanativum.

Quæ fuerit illius pervicacia.

III. Quo studio ad pœnitendum fuerit sollicitatus.

Utinam studium nostrum optatum habuisset effectum. Cum enim piæ recordationis Honorius Papa prædecessor noster, per bonæ memoriæ Tusculanum, & Sabinensem episcopos, & dilectum filium magistrum G... notarium nostrum, & Roffridum clericum cameræ nostræ, & abbatem S. Martini Viterbien. Cistorciensis ordinis eundem Imperatorem diversis temporibus, super diversis articulis, in quibus Deum, & Ecclesiam graviter offendebat, diligenter commoneri fecisset; nos adhuc humiliantes vim auctoritatis Ecclesiæ, ad præsentiam ejus dilectos filios... tituli S. Sabinæ presbyterum, & O.. S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum Cardinales curavimus destinare, ut eum super præmissis & subsequentibus vice nostra salubriter commonerent. Qui licet de contingentibus nil omiserint, nequaquam tamen eum potuerunt ad pœnitentium revocare. Utinam ad nequiora nequaquam manus illicitas extendisset. Quare ne videremur deferre homini contra Deum, ecce justitiam in judicium convertentes, in proximo præterito festo cœnæ Dominicæ, in prædictum Imperatorem excommunicationis sententiam solemniter duximus promulgandam, tum pro eo quod, ut præmissum est, non transfretavit in subsidium Terræ sanctæ, nec promissum numerum militum in expensis suis tenuit, vel transmisit, nec pecuniam quam promiserat destinavit; tum quia venerabilem fratrem nostrum Tarentinum archiepiscopum ad sedem propriam accedere non permittens, eum populum suum non patitur visitare; tum etiam quia Templarios, Hospitalarios bonis mobilibus & immobilibus, quæ habebant in regno, temere spoliavit; & quia compositionem factam inter ipsum, & comitem Celanensem, & Raynaldum de Aversa,

Quas ob causas censuris fuerit defixus.

Ob non servatum transfretandi sacramentum

Violata promissa quibus in eo casu se adstrinxerat.

Tarentinum arch. sua sede ejectum.

Spoliatos bonis Templarius. Fractas concordiæ leges cum Raym. & Cel. comitatas.

sit, pro cujus observatione Rom. Ecclesia
ad precum ejus instantiam fidejussit, servare contemnit; & quia comitem Rogerium
crucesignatum sub Apostolicæ sedis protectione receptum, comitatu, & aliis terris
indebite spoliavit, & filium ejus in captivitate detentum ad mandatum apostolicum
sæpius iteratum reddere denegavit.

IV.

Rogerium contra fidem oppressum. Interdicto supposita loca in quibus versetur Frid.

Adjecimus quoque, ut loca qualibet, ad
quæ ipse pervenerit, ecclesiastico subjaceant interdicto, ut quamdiu præsens fuerit, ibidem nulla divina officia celebrentur; officio beneficioque privatos omnes
cujusque professionis vel ordinis, qui ei,
postquam denuntiatus fuit excommunicatus a nobis, divina sibi ausu temerario
celebrarunt; & antequam ad mandatum
Ecclesiæ redeat, de cætero celebrabunt.

Intentatæ hæreticorum pœnæ si sacrorum interdictum violarit.

Illud etiam non duximus omittendum,
quod si de cætero se officiis divinis ingesserit, contra eum tanquam contra hæreticum, & clavium Ecclesiæ contemptorem, severitate debita procedemus. Et si
ab ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum oppressionibus non destiterit, aut non
cessaverit a conculcatione ecclesiasticæ libertatis, vel excommunicatione contempta,
redire non curaverit ad mandatum Ecclesiæ, omnes qui sunt ei fidelitatis juramento astricti, & specialiter homines regni,
a juramento, quo sibi tenentur, absolvemus & denuntiabimus absolutos, quia juxta decretum felicis recordationis Urbani
Papæ II. prædecessoris nostri, fidelitatem,
quam homines Christiano principi juraverint, Deo ejusque sanctis adversanti, &
eorum præcepta calcanti, nulla auctoritate persolvere cohibentur. Et si non cessaverit ab oppressione pupillorum, orphanorum, & viduarum seu nobilium & aliorum

Juribus regni Sicil. eccl. vectigalis exutum iri.

hominum regni vel ejus destructione, quod
ad Rom. Ecclesiam specialiter noscitur pertinere, pro quo etiam prædecessoribus nostris & Ecclesiæ Rom. juramentum fidelitatis exhibuit, & homagium præstitit;
merito poterit formidare, se jure feudi
privandum. Ideoque universitatem vestram
monemus attente, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes, quatenus singuli prædictam sententiam solemniter publicantes denuntietis eam singulis
diebus dominicis, & festivis.

V.

(a) Isa. 9. Hæret in pertinacia obfirmatus Frid.

At Fridericus anathemate a summo
Pontifice percussus, non est reversus, ut
in Isaia (a) legitur, ad percutientem
se: immo e contrario in pristino scelere obfirmatus, in majorem pertinaciam
obriguit. Cumque piissimi patris dictis
legibus subiicere se, ac sacra consilia
capessere deberet, adversus eum in iras
efferatus conflare nova ac moliri in ejus
perniciem cœpit. Quin etiam in sceleris
communionem nonnullos Romanos traxit, qui exuta omni verecundia Christi
Domini vicarium, dum in basilica D. Petri sacrum faceret, sibilis appetiere, ac
verba insana in eum effuderunt, uti pontificia acta lugent: Imperator ad astutiæ
solita commenta recurrens, quosdam Romanos precio & mentita * possessione corrupit. Qui Dei timore contempto patris *
bonorum immemores, inter ejusdem Pontificis jam anni secundi primordia feria secunda resurrectionis dominicæ ad B. Petri
basilicam effrenata rabie properantes, dictum patrem & præsulem super corpus Apostoli devotione solita missarum solemnia
celebrantem clamore, vel latratu potius,
adjectis comminationibus, impetebant. Et
dum per manus innoxias sanctissimi præsulis in altaris ara verus Dei Filius mactaretur, inter sacratissima verba canonis

* promissione
* beneficiorum

In Greg. Romanos concitat.

crucifixoribus Christi non dispares sermones dabant mugitibus ad cælum clamantes
ore & manibus: Crucifige; demum iidem
satbanæ ministri, perditionis heredes, terrenam in eo potius quam divinam potentiam formidantes, ad mandatum sedis Apostolicæ satisfactione solemni, non absque
illius injuria, de cujus mandato venerant,
redierunt. Quamvis hujuscemodi tumultus paulo post sopitus extinctusque videretur, crescente tamen & ardente Friderici persecutione, novis seditionibus
inflammatis, Pontifex ex urbe discedere compulsus est quæ ejus temporis scriptor Richardus (b) paucis est complexus. Conradus vero abbas Urspergensis,
(c) qui similiter iis temporibus viguit,
licet in superiorem annum contulerit, fusius historiæ commendavit.

(b) Rich. de S. Ger. in chron.
(c) Ursperg. in chr.

VI.

Imperator convocavit ad se de civibus
Romanis potentissimos, & nobilissimos de
familia eorum, qui dicuntur Frangentes
panem, & de aliis, ad quos præcipue respectum habebat populus Romanus: habuitque cum illis tractatum, qualiter eos faceret vassallos Imperii, & ut sibi faciant
hominium, & fideliter assistant in omnibus
causis. Jussit itaque eosdem sub certa æstimatione pretii & census computare, quantum valeant omnes res ipsorum immobiles,
quas habebant in civitate, tam in ædificiis, quam in agris & vineis, & mancipiis, & aliis rebus. Quo facto, omnes
res illas dato pretio comparavit ab eis,
& easdem res ipsis in feudum concessit, ratione fidelitatis, quam deberent sibi, & Imperio. Quocirca iidem reversi, cum Papa
rursus excommunicaret Imperatorem, fecerunt, ut a populo pelleretur turpiter extra
civitatem; unde apud Perusium eo anno
& sequenti ibi permansit. Quibus similia
de Pontifice urbe pulso ac Perusium se
recipiente scribunt Albertus Stadensis,
(d) Matthæus Parisius (e) aliique post
eos. Nec reticendum videtur postremas
Gregorii epistolas (f) hoc anno in Urbe conscriptas regestoque insertas, apud
S. Petrum datas, quo ipsum post tertium

Qua arte ipsorum præcipuos corrupit.

Ejicitur ea urbe Pontif.

(d) Stad. in chr. an. 1229.
(e) Par. hist. Angl. an. 1228.
(f) Greg. l. 2. ep. 6. &c.

Pa-

Paschatis diem se contulisse affirmat Richardus (*a*); quarum altera Sabaudiæ comiti missa, (*b*) ipsius fidem laudibus effert, Aviblanum castrum Romanæ Ecclesiæ tradere in animum induxisse.

(a) *Rich. de S. Germ. in chr.*
(b) *lib. ep. 7.*

VII. Perusium se confert.

Qua vero ratione adductus Pontifex, Perusium potius, quam ad ditionis Ecclesiæ locum alium sese contulerit, illustrat ipsius vitæ auctor, dum ait crudelissimas discordias in ea civitate emersisse, eamque funeste attrivisse: quas ut compesceret Gregorius, primum eam provinciam Joanni de Columna tit. S. Praxedis presbytero Card. imposuit, ac postea eo ipse profectus, qua solebat charitate divisos cives amplexus, paternoque gremio exceptos conciliavit, cui rei fidem auctor his verbis affert: *Perusinos chariores Ecclesiæ filios crudeli seditione commovit*, nimirum hostis antiquus, *ut divisis alterutrum populis & nobilibus ex civitate proscriptis, patris manus sæviret in filios, & filius in parentem, furebat vicinus in proximum, & muri sanguine fraterno madebant, ac funditus eversis domibus, & arbustis excisis, premebat intus famis inedia, & foris gladius indefessus; sicque civitas ruinis exposita, ferrum convertens in viscera, sibi parabat exitium absque remedio laxius ruitura. Occurrit in hoc mater Ecclesia filiæ desolatæ miserata, & Joanni de Columna tituli S. Praxedis venerabili presbytero Card. pro ipsorum subventione præmisso, tandem circa æstatis initium*, * *quarto* (secundo, non quarto reponendum est; cum ex literis pontificiis non Perusii, sed Romæ & Anagniæ egisse constet) *sui pontificatus anno Perusinos personaliter adiit pius pater, qui miserorum misertus angustias, & pia gestans viscera, reduxit exules, confovit egentes, tristes & mœrore confectos, consolationis remedio delinivit, omnibus omnia factus, medela & refectio singulorum, quibus ad pacis & concordiæ fœdera cautione intercedente reductis pro temperandis ruinis & subventione damnorum novem millia librarum paterna liberalitate concessit, tribus millibus mutuatis eisdem, & quod citius deserti filii perdita repararent, causam uberioris auxilii clementer adjecit, viginti duarum mensium moram percurrens ibidem, quæ solent regionibus beneficia desiderata conferre*. Ceterum hæc de diuturniori mora ab Rom. Pontifice Perusii ducta, ex regesto epistolarum, quas ibi dedit, satis comprobantur.

Illius cives inter se dissentientes conciliat.

* *secundo*

VIII. Missi ad Frid. viri religiosi ut paternis monitis ad officium adducant.

Roma egressus Gregorius, ubi Reate pervenit, Fridericum persecutorem suum paternis literis (*c*) monere hortarique, a susceptis improbis consiliis discederet, duos se ex religiosa Minorum familia ad eum mittere, qui ipsum sanioribus præceptis imbuerent atque ad mentem Christiano dignam principe induendam incitarent: *Ascendit ad nos clamor, ululatus & stridor miserabilis, validus, & horrendus ecclesiarum & clericorum regni Siciliæ & Apuliæ, quod in eos quam de facili exprimi valeat, inique desæviens, ipsos ultra affligis cruciatibus infinitis, bona eorum diripiens, & extorquens in manifestam contumeliam Redemptoris, & atrocem injuriam Ecclesiæ generalis, ut taceamus Apostolicæ sedis contemptum, in quam cadunt ex hoc opprobria exprobrantium. Cum igitur hæc nequeamus sine periculo sustinere, qui Christi vicarii, licet immeriti, constituti pro tuenda justitia, & defendenda ecclesiastica libertate tenemur & volumus impendere nosmetipsos, ab eo nobis digna vicissitudine rependenda, qui beatificat tribulationem propter justitiam patientes, imperialem celsitudinem monemus, & hortamur attente, quatenus ecclesiis & personis ecclesiasticis ablata restituens integre universa ab ipsorum molestatione penitus conquiescas, famæ tuæ consulens & saluti. Alioquin ne contra Deum homini deferamus, super hoc procedemus, dante Domino, sicut fuerit procedendum. Ad hoc autem dilectos filios B. & R. fratres Minores ad te mittimus, si forsan saltem sero salubriter monitionibus nostris aures aperias, quas hactenus nimium inconsulte clausisti. Dat. Reate non. maii pontif. nostri anno* 2. Reate Pontifex Assisium se contulit, uti apostolicæ ejus literæ nonis junii exaratæ patefaciunt (*d*). Aliæ vero ostendunt (*e*) Perusii idibus junii ipsum versatum; verum ad acta regredior.

(c) *ib. ep. 20.*

Datæ ad eum lit. querelis refertæ.

(d) *lib. ep. 13.*
(e) *ib. ep. 12.*

IX.

Non multo post paucorum comitatus vestigio, voti nihilominus & juramenti transgressor, non Imperator, sed verus pirata transivit; de ejus transmarina profectione fit mentio in literis tum ab eodem Friderico (*f*) tum a magistro (*g*) Hierosolymitanæ domus Theutonicorum ad Gregorium missis atque a nobis suo loco citandis, aguntque Conradus abbas Urspergensis (*h*), Albertus Stadensis, (*i*) Godefridus (*k*), Matthæus Parisius (*l*) & Henricus Stero (*m*), qui præterea tradit Augustam e partus doloribus decessisse e vivis quod Australis chronici auctor etiam atque ante eos Richardus (*n*) affirmant.

(f) *In reg. Greg. 12. ep. 21.*
(g) *Ib. ep. 23. Anno sequenti.*
(h) *Ursp. in chron.*
(i) *Stad. in chron.*
(k) *God. in ann.*
(l) *Par. hist. Angl.*
(m) *Stero in annal. & alii.*
(n) *Rich. de S. German. in chron.*

Scribit Richardus Fridericum sese ad expeditionem sacram comparantem apud Barolum sub nudo apertoque cœlo ob circumfusi populi immensam multitudinem proceribus convocatis in parato solio considentem testamenti editi tabulas legi jussisse, quibus si in expeditione mortem oppetere contingeret, de Imperio regnoque in Henricum natu maximum filium transfundendis sanxit: quod si nullis relictis liberis abiret, succederet Conra-

Comparat se ad transfretand. in orientem. Testamentum condit.

ra-

radus: istoque sine prole mascula moriente, filii alii, quos ex legitima uxore susceperat, succederent. Promulgatum pariter ad componendum probeque instituendum regnum, ac testamento insinuatum est, ut omnes eam pacem eaque jura servarent, quæ tempore Guillelmi secundi Regis tenuissent; relictisque iis tabulis Raynaldo Spoleti duci, ac regni administratori, ipsum atque Henricum de Marro summum justitiæ præfectum, aliosque proceres ad ea servanda sacramento adegit, nisi aliud testamentum ab ipso exaratum produceretur. Vetuit etiam ne ullæ pecuniæ colligerentur, nisi ita regni utilitatibus rationibusque conduxisset. Pergunt acta: *Ubi quibusdam treguis, immo collusionibus initis cum soldano, civitas sancta, quæ longius ipsius suspirabat adventum, servit ignominiosius Agarenis, quam prius violentia palliabat consensu crevit & auctoritate Imperatoris, & templo Domini sponte tradito cultoribus Mahometi, pactum iniit cum Assyriis, sancta prostituens cuilibet transeunti.* De his anno insequenti ex literis ejusdem anni regesto insertis erit agendum.

Infame cum Saracenis fœdus init.

X.

Pontifici ducum opera bellum infert.

Ut autem domum Domini, & ejus vicarium pari conditione subigeret, ad suæ infidelitatis indicium, Raynaldum * *Ludum ducis Conradi filium regni Siciliæ reliquit vicarium, quin potius executorem nequitiæ præconceptæ, cujus obstetricante audaci manu eductus est coluber ille tortuosus. Nam ipse a suo sic catholico principe acceptis epistolis & mandato, ut si quos inveniret catholicæ Ecclesiæ filios & devotos crudeli morte damnaret, sæva manu nec impunita, postmodum se extendit ad sancta, sacerdotes, diaconos, & subdiaconos privatione luminum dehonestans. Cujus frater Bertoldus apostata undique spoliatis ecclesiis, & sanctorum extumulatis corporibus, eorumdem ordinum clericos in summi sacerdotii injuriam, cujus sunt filii & heredes, effossis luminibus, demum turpissima suspendii morte damnavit, crudelis, blasphemus, alludens se totam missam pariter suspendisse minister impius, in Christi ministros crudeli animadversione succensus, eo nihilominus susceptæ crudelitatis exitia exequente, & demum Cæsaris urgente nequitia, quam dira concitabat barbaries, & marchiam Anconitanam jure dominii per Rom. Ecclesiam antiqua traditione possessam, non minus nequiter quam potenter ingressus, montem Ulmi, Maceratam, & quasdam alias ipsius provinciæ terras incolarum sic violente perfidia occupavit, patrimonii reliqui & ducatus fideles precio corrumpere molitus & fraude,* * *ut patris præsentia cautela existeret filiorum. Idem Raynaldus etiam Perusinis, inter quos tunc Romana degebat Ecclesia, grandem obtulit nummorum quantitatem.* Et infra:

* Laudum

Immaniter ab eo sævitum in sacerdotes.

Marchia a Bertoldo vastata.

* ne

XI.

Eodem tempore Conradus Gaismardi ejusdem Imperatoris nuncius in manu valida vallem Spoletanam ingressus, intravit sine marte Fulginium, civitatem apostatricem, primordium schismatis, proditionis plantarium, totius infidelitatis detestandam sentinam. Quo tandem per vassallos Ecclesiæ, invitis proditoribus, ignominiose dejecto, corruptibilis populus ad fidelitatem matris Ecclesiæ, si fides titulo sunt digni recidivi, juramento præstito redierant. Sævientem utique Raynaldi, & præconceptam nequitiam gestis durioribus prosequentem, ac iterata comminatione præmissa, marchiam exire nolentem, Ecclesiæ princeps, anathematis gladio de Petri auctoritate percussit. Verum quia nec spiritualis animadversio gladii corripuit delinquentem, necessitate devictus temporalem curavit Petri successor gladium exerere, qui a Domino passuro quærente de gladiis recepit utriusque gladii potestatem. Idem autem copiosum exercitum per honorabiles legatos Joannis Hierosolymitani Regis illustris, quem per Imperatoris dicti versutiam contra justitiam publicæ honestatis, de regno dejectum Apostolica sedes susceperat in sinum gratiæ confovendum, & Joannis S. Praxedis presbyteri Card. fidele obsequium in marchiam destinavit. Et ut impetitus a pluribus, ad singula debilior redderetur, Pandulphum capellanum ejus ex parte, providum virum, cum militum, & peditum bellatorum subsidio transmisit in regnum, qui causam Ecclesiæ favente justitia fideliter prosequeretur.

In hostes ecclesiæ ferro & censura ecclesiastici certatur.

Ad distrahendum hostem bellum in Siciliam translatum.

XII.

Primo sui ingressus limine, ipsum per Ceperanum in regnum anno proximo ineunte transisse testatur Richardus e S. Germano, (a) *castrum insulæ conjunctum, in Campaniæ finibus expugnavit, quo capto prærupta montana munitissimi monasterii Cassinensis ascendens majorem justitiarium, & regni nobiliores in Arabum multitudine grandi, qui potenti manu ad defensionem loci concurrerant, paucis associatus judicibus Dei judicio evidente devicit, castro nihilominus sub eodem manente justitiario designato. Et quia non est in conspectu Domini differentia in multis pugnare, vel in paucis, paucorum vestigiis inaccessas munitiones expugnans, infra breve tempus usque ad Capuam obtinuit civitates, & castra, propter quod prædictus vicarius de Marchia fugitivus abscessit, aliena relinquens, ut propria custodiret.* Hæc bellica facinora tanta felicitate explicita confectaque a pontificio exercitu, amplissima oratione ad annum sequentem collata, quo gesta fuere, prosequitur, captaque loca, atque ad deditionem coacta pellectave enumerat. Additque Pelagium Albanensem episcopum Apostolicæ sedis legatum operam in eo

suam

(a) Rich. in chr. an 1229.

Fridericiani a Pandulpho victi.

suam contulisse, ac Franciscanæ familiæ religiosos viros a Raynaldo regno pulsos, quod literas pontificias ad solicitandos ad defectionem præsules ipsis attulissent.

XIII. Galli in auxilium Pontificis advolant.

Advenerunt etiam de remotis Galliæ partibus ad matris Ecclesiæ repellendam injuriam devoti filii venerabiles Belvacensis, & Claramontensis episcopi cum electa militia bellatorum, quos Papa remisit ad propria, quasi alienis victoriis non egeat, victoriosus cum suis. Idem autem omnium laudum præconio recolendus antistes, patrum metas liberaliter progressus, pro turbationis hujusmodi tempestate sollenda, & libertatis ecclesiasticæ prosequenda tutela, præter illa, quæ memoriam æstimantis effugiunt, centum viginti millia aureorum per fidele administratorum obsequium tunc expendit, quarum restitutionem prædictus Imperator promiserat stipulatione solemni, fidem tamen, sicut & cæteris, non servaturus.

(a) Rich. de S. German. hoc anno.

His consentanea refert Richardus; (*a*) Raynaldum Spoleti ducem, imperiali stipatum exercitu, Popliti dominos Capitinnani obsessos ad deditionem compulisse; mox dum illius frater Bertoldus, qui in Nursia remansit, Brusam arcem everteret, ac Sarracenorum opera quos ad omne facinus paratissimos ex Apulia duxerat, suppliciis immanissimis discruciaret, in marchiam irruisse, partemque illius imperiali jugo obtrivisse. Quo viso Pontificem prius admonitum, & contumacem, anathemate defixisse; dein Joannem Hierosolymitanum Regem, & Cardinalem Columnam, ut ex Gregorii actis audivimus, ad eum marchia exturbandum equitatu, ac peditatu numeroso succinctos immisisse. Sed cum ex iis, quas insederat, terris avellere nondum posset, in regnum impetus suos comitibus Thoma Celanensi, ac Rogerio Aquilano cum exercitu, ac Pandulpho legato missis convertisse, ut ad tuenda propria, aliena deserere cogeretur. Quæ res e sententia Pontifici successit, Raynaldo (ut postremis verbis a nobis allatis acta indicant) in regnum relicta marchia, uti auctor sequenti anno asserit, ire coacto, quo fluctuantes populos præsentia sua contineret, atque hostiles progressus abrumperet. Ac de pontificio exercitu locutus claves in signis pictas prætulisse ait: *Papalis exercitus, qui clavium signa gerebat*. E quibus colligitur claves olim in vexillis adumbratas gestari solitas, qui mos ad hæc tempora defluxit: qui vero sub signis erant, clavium pariter imagine insigniti fuisse videntur; cum passim Richardus clavesignatos appellet. Quod in eam me opinionem adducit, fideles cum adversus hæreticos, vel infideles bellum gerebant, crucesignatos extitisse, ita cum ad tuendam Romanam Ecclesiam, ejusque ditionem defendendam capesserentur arma, clavis formam vestibus assuisse.

Raynaldus e pontificia ditione abscedere cogitur.

Claves insignis ecclesiæ etiam olim præferri solitæ.

Assutæ etiam pro ea pugnantium vestibus.

XIV.

Ex iis atque infra dicendis confutatur Thomas comes Atteranensis, cujus literas ad Fridericum in oriente agentem datas Matthæus Parisius (*b*) in historiam suam contulit, qui comes tum malevolentia erga Pontificem suffusus, tum ut Friderici gratiam colligeret, scripsit Gregorium magnificentiæ ipsius (ut ille ait) hostem publicum, comparato ingenti exercitu, cui Joannem Brennensem Hierosolymorum olim Regem præfecerat, ipsius ditionem iniquissime invasisse. Quis enim mirari possit, Pontificem ditione ecclesiastica a Raynaldo, Bertoldo, aliisque perfidis Friderici ministris vastata, vim vi propulsare aggressum, ut quem spiritualis gladii acies non terruerat, alterius gladii fulgore perstrictus ab improbitate submoveretur? Cæterum quam inepte Thomas Pontific. carpserit, adjectis his Christi Domini verbis, olim Petro percutere meditanti dictis: *Mitte gladium tuum in vaginam: omnis enim qui percusserit in gladio, gladio peribit*; perspicue patet, quasi ea male intellecta auctoritate Romanos Pontifices cogere velit, ut tyrannidi impiorum sese subiiciant, nec unquam iis liceat vim inferentem hostem, vi contraria a pernicie Ecclesiæ arcere atque amovere. Debuerat ipse potius attendere, Petro utriusque gladii concessam potestatem, qua summos Pontifices sanctitate clarissimos præteritis ætatibus justissime usos monumentis fuit propagatum, ut Baronius in annalibus pluribus adductis exemplis egregie demonstrat. Iisdem etiam Parisii impudentia reprimitur, qui captata omni occasione Romanos Pontifices traducere consuevit.

(b) Par. hist. Angl. ann. seq.

Quam juste Pontifici ad sua defendenda arma corripere liceat.

XV.

De Thoma comite Atteratum fit etiam mentio apud Parisium (*c*) in epistola, quam Gregorius Papa ad Romanum Card. quem supra memoravimus in Galliis legatum, illata a principe Ecclesiæ damna lugens scripsit; inter quæ deplorat, Sarracenos, ruptis induciis, ingentes prædas a Christianis avexisse. Cumque Templarii lacessiti alias similiter ab hostibus abduxissent, Thomam eas ab illis extortas, parte sibi, ut erat fama, servata, Sarracenis restituisse; ex quo factum, ut barbari insolentius efferati, plures clades Christianis impresserint, animique fidelium dejecti depressique fuerint, cum ab eorum vi propulsanda deterrerentur. Eumdem etiam Thomam, Templarios persecutum, multis eos possessionibus bonisque exuisse, privilegiaque a Pontificibus illis indulta conculcasse: centum etiam Sarracena mancipia ad Hospitalariorum, Templariorumque domos in Sicilia Apuliaque pertinentia eripuisse, ac nulla ad illa-

(c) Par. hist. Angl. hoc anno.

Sarraceni Siculi in Christianos grassantur.

Foventur a Frid.

Præcipui sunt illius administri in eragitanda Ecclesia.

tum damnum resarciendum refusa pecunia, in libertatem vindicasse; tum etiam Fridericum quamvis exiguis soccinctus copiis mare conscendisset, ingentem tamen Christiannrum & Mahometanorum exercitum ad Ecclesiæ ditionem invadendam adornasse. Dein subdit Gregorius, quantumcunque superbiat impietas & Ecclesiam concutere atque evertere nitatur, triumphaturam nihilominus religionem, ac victoriam gloriosissimam relaturam. Postremo adiicit: *Cum igitur ex officio licet indignis nobis injuncto, providere cogimur, ne minister Mahometi in Christi ministros diutius valeat desævire, sed sævieus potius confundatur, & gloria Christiani nominis exultetur, dilectioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus per terram legationis tuæ hæc solemniter prædicent Christi fidelibus, ut pro statu fidei & religionis observantia, sicut ex animo, tanquam prosequentes singuli proprium interesse, ac salutaribus monitis effectibus eos & exhortationibus inducere non postponat. Datum Later. non. aug. pontif. nostri an. 2.* At vice Laterani legendum Perusii, ibi enim summum Pontificem tom temporis versatum, ex ejus vitæ actis atque regesto compertom est.

Pontifex adversus illorum impetus fideles excitat.

XVI. Conqueritur Gregorius literis (a) ad Januenses datis de Raynaldo filio Conradi olim ducis Spoletani, iniquissimi principis voluntati obsecutum, S. Petri patrimonio excursionibus factis, Sarracenorum impia succinctum manu, ingentia damna intulisse: Christi sacerdotes aliosque ecclesiasticos viros passim crudelissimis injuriis affectos mutilasse, partim in crucem egisse, partim exquisitis aliis supplicii s enecasse; quibus tamen flagitiis ut abstineret, paternis antea literis monuerat, Apostolicæ sedis monita aspernantem atque in atrociora ruentem flagitia, ejusque fautores omnes ab fidelium cœtu ritu solemni jam amovisse: in posterum Rom. Ecclesiæ injurias armis quoque propulsaturum.

(a) Id. ib. ep. 66.

Queritur apud Januen. de injuriis sibi illatis.

Gregorius, &c.

Fridericus Imp. cor suum elevans contra Deum, spiritu ad superbiam obfirmato, ut taceamus alia fere innumera, quibus Deum provocavit audacter, non contentus, quod negotium Terræ sanctæ dolosa perversitate irreparabiliter, quasi confudit, in atrocissimam contumelium Jesu Christi, & inextricabile opprobrium populi Christiani, & pro nihilo reputanr, quod ecclesias, & personas ecclesiasticas spolians violenter subvertit ecclesiasticum libertatem, nunc faciem euntis in Hierusalem inique prætendens, ubi Christianis potius quum Sarracenis studeat officere; viros sceleratos loco sui dimisit in partibus cismarinis, qui ut ejus iniquis jussionibus obsecundent, & timorem divinum & humanum pudorem penitus abjecerunt. Raynaldus enim natus quondam Conradi ducis Spoleti ejus vicarius & minister, ex fortio congregato, patrimonium B. Petri, quod idem Fridericus multiplici juramento tenetur defendere, violenter invadens, presbyteros & alios clericos, sicut nobis est pro certo relatum, per manus Sarracenorum fecit ausu sacrilego mutilari, quibusdam in cruce suspensis, aliis diversis suppliciis cruciatis.

Vesania Friderici arma potius in Christi vicarium quam Sarr. vertentis.

XVII. *Et quia primos virium suarum conatus non repressimus, cum facile potuerimus, ille de patientia nostra insolentiorem assumens audaciam, marchiam Anconitanam, & ducatum Spoleti aggredi attentavit, quibusdam venalibus ibi corruptis pretio, & quibusdam minis, & terroribus, a fidelitate Apostolicæ sedis aversis. Ubi Sarraceni, qui Christianorum sanguinem insatiabiliter sitiunt, non parcentes sexui vel ætati, impietates abominabiles perpetrarunt, quas horror esset intolerabilis recenseri. Et licet eum super iis per dilectum filium Cintbium subdiaconum, & capellanum nostrum, & literas nostras monuerimus diligenter, idem tamen monitis acquiescere aspernatus, quantum potuit ad graviora prorupit. Quare in eundem Raynaldum & complices, ac fautores suos, & in omnes & singulos, cujus vel quorum mandato, auctoritate, consilio, & auxilio talia perpetrantur, excommunicationis sententiam solemniter publicantes, quia ipsam pertinaciter vilipendit, ad defendendum terram Ecclesiæ, & injuriam, auctore Domino propulsandum, exercere proponimus potentiam temporalem, ne inimici Dei, & Ecclesiæ in sua prævaleant vanitate, sed in pravitate potius evanescant: quia quantumcunque facinora prænotata nos moveant, potissime tamen, nec immerito, exhorremus quam idem Fridericus semper minatur & indesinenter exequitur depressionem ecclesiasticæ libertatis. Cum antea etiam, ubicunque habuit potestatem, ecclesias, & ecclesiasticas personas, nec non viduas, orphanos, & pupillos ex industria conculcavit; quare potestas hujusmodi non dilatari sed decurtari meretur.*

Raynaldus anathemate defixus.

XVIII. *Ad hæc ne falsis rumoribus vos circumveniri contingat, noveritis quod dictus Fridericus, non sine fraudis excogitatæ commento, venerabilem fratrem nostrum Barensem archiepiscopum, & Henricum comitem Maltensem ad nostram præsentiam destinavit, scribens nobis, ut eis benignam audientiam præberemus, sciens quod ad tractandam concordiam cum Ecclesia præfatum Raynaldum procuratorem reliquerat, & adhuc volebat per eum haberi tractatum. Et licet certissime crederetur, quod ad deludendam Ecclesiæ Rom. patientiam venerunt, nihilominus tamen benigne audivi-*

Missi a Frid. ad Pont. oratores ad ipsum tractandæ concordiæ specie deludendum.

devimus, quæcunque proponere voluerunt. Et quia mandatum aliud non habebant, respondimus, quod dictus Raynaldus non tractator pacis, sed factus erat Ecclesiæ persecutor; unde tractatus reconciliationis cum eo haberi nec poterat, nec debebat; & his ita dictis protinus abierunt, variis nocendi modis interim ab eodem Raynaldo continuatis. Hæc autem vobis scribimus, ne falsa pro veris vobis a malíloquis suggerantur. Ut igitur tanquam veri filii matri vestræ fideliter obsequentes, incomparabile vobis meritum apud Deum, & homines comparetis, universitatem vestram affectuose rogamus, & monemus attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus nullis suggestionibus patiamini vos seduci, quo minus in Ecclesiæ Romanæ devotione, in qua radicati, & fundati estis, inflexibiles persistatis, ut qui libenter in vestris laudibus delectamur, in vestræ magnanimitatis constantia gloriantes sinceritatem vestram dignis debeamus prosequi actionibus gratiarum. Dat. Perusii 2. kal. decembris pont. nostri an. 2. Tertio vero non. ejusdem mensis universos Tusciæ episcopos certiores fecit, (*a*) uti Fridericum sacris ejecisset, Imperioque exuisset, omnibus fidei sacramento olim ipsi præstito absolutis, ac Raynaldum & Bertoldum præcipuos Friderici ministros ac satellites, aliosque ejusdem sceleris participes, a fidelium communione removisset, omnibusque eos dignitatibus tam politicis quam sacris ac magistratibus sive præfecturis dejectos, aliis pœnis ecclesiasticis affecisset.

(*a*) *Ib. ep. 67.*

XIX. Archiepiscopum etiam Mediolanensem, ejusque suffraganeos monuit, se armis tyrannidem vimque Friderici arcere & comprimere decrevisse, ac sibi opem ferre poposcit. At quoniam de Mediolanensibus mentio incidit, prætermittendum non videtur Gregorium Cremonensem ecclesiam Mediolanensi obnoxiam, ut olim extiterat, esse jussisse, (*b*) a qua Innocentius ad multandos Mediolanenses, qui Othonis ab Ecclesia ejecti partes essent consectati, distraxerat. Cumque laici eo audaciæ prorupissent, ut publice concionarentur, ne debitum sacerdotibus munus invaderent, eos ab eodem archiepiscopo coerceri præcepit (*c*). Tum etiam auxilium a Rege Sueciæ infra subjectis literis flagitavit, (*d*) ut aliquas pecunias ab eo ad sumptus bellicos tolerandos obtineret, cum adversus Fridericum humana ac divina jura pervertentem tres exercitus conflasset, ad quos omnibus rebus instruendos ecclesiasticæ opes sufficere non possent: *Regi regum reges terræ gratissimum exhibent famulatum, qui compatiuntur, & dolent, cum persecutionem patitur sponsa Christi, & tempore persecutionis evidenter ostendunt, quod nullus Deo, sed Deus est omnibus præferendus. Sane si dictus Imperator Deo & hominibus gratis ingratus, Apostolicæ sedi malum pro bono, pro honore injuriam, & odium pro dilectione inique retribuens, non contentus, quod negotium Terræ sanctæ studiosa malignitate pervertit, nunc inhianter aspirat ad conculcandam universalem ecclesiam modis omnibus, quibus potest, & libertatem ecclesiasticam subvertendam, totum sibi quasi reputans deperire quidquid libertatis vel honoris obtinet sponsa Christi; & nequiter cogitans, quod si Rom. Ecclesiam posset opprimere, Reges, alios, & regna sit ei facillimum expugnare, processit ad B. Petri patrimonium hostiliter occupandum, ubi per Raynaldum natum Conradi quondam ducis Spoletani suum vicarium, & ministrum, quasdam terras Apostolicæ sedis, corruptis earum habitatoribus, fecit invadi, presbyteris, & aliis clericis a Sarracenis impie mutilatis. Unde nos videntes, & dolentes, quod ipsius Friderici iniqua superbia semper ascendens non sistitur, donec eam justitia superveniat, & conveniat, illius malitiæ cum auxilio divino providemus Apostolicæ sedis dexteram opponendam, tribus ad hoc exercitibus congregatis. Verum quia hæc non possunt sine gravibus sumptibus fieri; ad quos Apostolicæ sedis nequaquam sufficiunt facultates, tuæ subventionis auxilium, tanquam specialis Ecclesiæ Romanæ filii super his duximus fiducialiter requirendum, &c. Datum Perusii.* Quo vero promptius laboranti Marchiæ succurreret, A.... marchionem Estensem ad illam defendendam tuendamque contra irruentem Raynaldum, aliosque Ecclesiæ grassatores provolare jussit (*e*).

(*b*) *Ib. ep. 78.*

(*c*) *Ib. ep. 35.*

(*d*) *Ep. 75.* Implorata a Rege Sueciæ auxilia.

Tres exercitus a Pont. adversus Frid. duces comparati.

(*e*) *Ib. ep. 33.*

XX. Atqui summus Pontifex non ita in tuendis politicis Romanæ Ecclesiæ juribus studium impendit, quin multo magis ad grassantem in Galliis Albigensis hæreseos lnem extinguendam incumberet. Quo argumento ad Ludovicum Francorum Regem, in cujus adolescentia jam tum futuræ virtutis illustria signa emicabant, scripsit, ipsum hortatus, ut cum Galliarum regno proprium fuisset fidem tueri, ipsiusque majores ejus defendendæ causa opes sanguinemque profudissent, victricibus illorum ac sanctissimis vestigiis insisteret, cœptamque ab ejus parente expeditionem, & jam ab ipso adornatam, promotamque ad exitum perduceret: cum maxime tantæ rei a majoribus cœptæ, sed ab ipso perficiendæ gloriam ac decus altissimo consilio Deus illi reservasse videretur; ac propterea quem postulasset in legatum S Angeli diaconum Card. ipsi ac regno addictissimum cum amplissima potestate ejus negotii ad finem optatum adducendi, provincia imposita transmisisse. Exemplum apostolicarum lite-

Incumbit Greg. Albig. opprimendæ hæresi.

D. Lud. ad tam egregium facinus excitat.

(a) Ep. 45.

terarum infra scriptum est (a).

Gregorius, &c.

Negotium, quod agitur adversus Albigenses hæreticos, negotium est pacis, & fidei orthodoxæ, pro qua semper stetit regnum Francorum tanquam in ipsius soliditate fundatum; & progenitores tui personas posuerunt & bona, causam ad honorem Dei, ac regni prædicti gloriam prosequentes, ita quod eius devotio universo mundo specialiter existere nunciatur. Hujusmodi autem devotionis fervore succensus, recordationis inclytæ pater tuus tanquam verus Israelita prosecutus est negotium memoratum, & illud feliciter prosequendo, de terrenis ad superna migravit.

XXI. Paternum exemplum proponit.

*Tu quoque imitator devotionis ejusdem, primitias tuas eidem negotio dicare cœpisti charitatis zelo submittens viriliter humeros, ut posses perficere, quod a patre tuo laudabiliter extitit inchoatum. Super quo omnipotentem Dominum collaudamus, qui tibi tam pium inspiravit affectum, & suppliciter deprecamur, ut felicem exitum per suam misericordiam largiatur. Et quidem cum principes terrarum purgare debeant malis omnibus terras suas, magnificentiam * decuit, ut cor, & manum apponeres ad profligandam de partibus Albigensium hæreticam pravitatem, quæ cum sint intra terminos regni tui, famæ tuæ, ac honori expedit, ut tam potenter, quam celeriter pestem extirpes eandem, ne si diutius differas, fides ibi omnino depereat, & terra quam tenent catholici, amittatur, ac pestis hujusmodi ad loca magis proxima se transfundat. Denique Nabuchodonosor Rex legitur decrevisse, ut periret, quicumque blasphemaret Deum Sidrac, Misac, & Abdenago & domus ejus etiam interiret. Si ergo Rex alienigena, ne Deus Israel blasphemaretur, desævit, tu princeps Christiane, & Christianissimorum progenitorum successor, & heres, cui forte Dominus alto & secreto suo judicio consummationem negotii reservavit, contra blasphemos ipsius devoti principis officium non implebis?*

* regiam

XXII. Legationis munus Romano Card. demandat.

Licet autem dilectus filius noster R..... sancti Angeli diaconus Card. utpote consilio ac discretione conspicuus, in negotio ipso fervens nobis esset apud sedem Apostolicam pernecessarius, & ejus præsentia plurimum opportuna, quia tamen cum instantia postulasti eum ad hoc mitti denuo a latere nostro legatum, te in hac parte, quantumcunque in ejus absentia nobis depereat, curavimus exaudire, ne forte te opinari contingeret, quod non esset cordi nostro jam dictum negotium, si non mitteremus Cardinalem eundem, de quo certum est, quod te, ac domum tuam ac totum regnum Francorum speciali affectu diligit & honoris ac exaltationis tuæ desiderat incrementum, ac ejusdem negotii naturam, & circumstantias plene novit, &c. Commendat Regi Romanum Cardinalem; nec in Franciæ solum regno, verum in Provincia etiam ac Lugdunensi, Tarantasiensi, Ebredunensi, Viennensi, Aquensi & Arelaten. diœcesibus, quo majori polleat auctoritate, legati apostolici munus demandat. Eodem etiam argumento, quo ad Regem scripserat, Blanchæ Francorum Reginæ literas misit; (b) nec non Ludovico commendavit (c) comitem Montfortium, qui operam suam ad hæresim illam profligandam magna cum pietatis laude conferebat.

(b) Reg. Greg. post eand. ep.
(c) Greg. l. 2. ep. 51.

XXIII.

Extant etiam apostolicæ literæ, quibus Pontifex Roman. tit. S. Angeli diacono Cardinali legationis provinciam cum summa auctoritate iterato contulit (d). Eidem præterea legato potestatem fecit (e) matrimonii impedimentum in quarto consanguinitatis grado sacris canonibus vetiti removeret, quo nonnulli nobiles viri adversus Albigenses crucesignati implicti tenebantur. Tum episcopo Acconensi mandavit, (f) uti promulgandæ contra Albigenses sacræ expeditionis provinciam susciperet, quotiescumque ab Romano Card. fuisset rogatus. Ad quem etiam legatum scripsit (g) Pontifex, ut clerici, qui sese illi ad Albigensium insanos errores confutandos, animasque e vitiis eripiendas conjunxissent, sacerdotiorum suorum redditibus quamvis absentes potirentur. Præcepit (h) insuper, ut jurisjurandi religione Ludovicum Regem ac Reginam Blancham, quo illi se obstrinxerant, nunquam pacem vel inducias cum Anglo (cujus nuncium hoc anno alacri animo vultuque excepit i) nisi consentiente Marchiæ comite inituros, liberaret; utque ad concordiam inter dictum Regem & archiepiscopum Rhotomagensem enata ex occasione jurisdictionis contentione dissidentes conciliandam operam navaret. Neque silentio involvendum, Gregorium, cum Romanum Cardin. in Gallias legatum suum, uti dictum est, mitteret, datis ad abbatem & comitia Cisterciensis ordinis, apostolicis litteris, commendasse, ut tam ipsi, quam alii ejusdem familiæ in universo orbe sparsi precibus a Deo promereri niterentur, quo legatus res contra Albigenses ex sententia conficeret: *Cum igitur (k) dilectum filium nostrum R.... sancti Angeli diaconum Cardinalem denuo mittamus pro eodem negotio de latere nostro legatum, qui de orationibus vestris valde confidit, pro eo quod alis sanctæ contemplationis assumptis, ut Deum in Sion videre possitis, in regionem solitudinis avolastis; charitatem vestram monemus per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus supplices preces effundatis ad Dominum, & per totum ordinem speciales orationes fieri faciatis,*

(d) Ib. ep. 48.
(e) Ib. ep. 50.
Acconensi episc. promulganda in Albig. crucis munus datum.
(f) Ib. ep. 52.
(g) Ib. ep. 53.
(h) Ib. ep. 54.
(i) Ib. ep. 39.
(k) Ib. ep. 49.

tis, ut ipse pius, & misericors per gratiam suam in manu legati prædicti salubriter dirigat negotium memoratum, ita quod optatum, & laudabilem finem ad honorem Dei, & Ecclesiæ sortiatur.

XXIV. Ut Albigensis hæresis a S. Lud. fuerit deleta.

XXIV. Profligata denum est Albigensium hæresis, quæ toties crucesignatorum ferro succisa multiplici sobole fœcundior pullularat. Nec vacat res miraculo, Regis pueri terrore sublatam, quæ strenuissimorum ducum bellicam virtutem debilitarat, ut jure inter cæteros clarissimos Reges deleta Albigensis hæresis ac divino cultui restituta Narbonensis Gallia, D. Ludovicum efferat: ut vero felicissime res confecta fuerit, ea Bernardo accipiamus. Miserat Romanus S. A. L. ad Tolosanos Eliam abbatem Grandis Silvæ, ut ipsos ad ineundam cum Ecclesia pacem invitaret: at illi præteritis acceptis cladibus fracti, atque florentissimæ crucesignatorum expeditionis, quæ in eos comparabatur, nisi Ecclesiæ ejurata hæresi imperia acciperent, metu percuisi ad paciscendas inducias, ut colloquium de tractanda pace haberetur, descenderunt. Indicto igitur Meldis conventu, quo Raymundus ac Tolosanorum oratores se contulere, ac forma pacis cum legato & episcopis agitata conceptaque, ad Ludovicum Regem Parisios itum est & coram ipso confirmata. [1] Qua re feliciter confecta Raymundus fidelium cœtui solenni ritu est aggregatus; de quo hæc memoratus auctor: (a)

Oblata a legato pax Tolosanis.

Pro ea tractanda conventus Meldis habitus. Confirmata coram Rege Lud.

(a) Bern. in chr. Rom Pont.

XXV. Raymun. in ecclesiam admissus.

XXV. *Reconciliatus fuit Raymundus ultimus comes & qui cum eo erant excommunicationis sententia innodati, in die parasceves sancta in fine præcedentis anni Domini prætaxati* MCCXXVII. *inchoante vero anno Domini* MCCXXVIII. ab incarnati enim Verbi divini die annos auspicatur auctor, *eratque pietas videre tantum virum, qui tanto tempore tot & tantis nationibus potuerat restitisse, duci nudum in camisia & braccis & nudis pedibus ad altare. Erant autem præsentes ad hoc duo Rom. Ecclesiæ Cardinales, unus legatus in regno Franciæ, & alius in regno Angliæ episcopus Portuensis.* Persequitur auctor, quibus conditionibus pax Raymundo a Rege concessa fuerit, quæ rei Christianæ maxime utiles ac Regi honorificentissimæ extitere, cum amplissima provincia Francorum regno postea ea ratione conjuncta fuerit, institutisque sacræ fidei censoribus, pœnis gravissimis coercita hæresis sensim fuerit præfocata. [2]

Quis ritus servatus.

XXVI. Initæ cum Raymundo concordiæ leges.

XXVI. *In primis* (inquit auctor) *juvenis Ludovici Regis auspiciis de tam prolixa guerra comitis Tolosani sic Deus ejus pueritiam honoravit, quod de pluribus conditionibus in prædicta pace obtentis & contentis unaquaque sola per se sufficeret quasi re-*

NOTÆ

[1] Post illud; *& coram ipso confirmata*; adde ex annalibus contractis; *ac tum ab eodem sancto Rege ad hæreticos ad Christi, & ecclesiæ obsequium ab impietate revocandos edita sanctio (a) in Narbonensi, Arelatensi, Ruthenensi, Albiensi, Caturcensi, Agennensique provinciis postea promulgata, qua assertum est jus ecclesiasticum, ac proscripti qui hæreticis credere, vel eos tecto excipere, vel defendere auderent; atque hæc pœna iis qui contra tenderent inflicta:* Si quis contra prædicta facere præsumpserit, nec ad testimonium, nec ad honorem aliquem de cætero admittatur, nec possit facere testamentum, nec successionem alicujus hæreditatis habere; omnia bona ipsius mobilia & immobilia quæ sunt ipso facto publicata, decernimus ad ipsum vel ad posteriorem ipsius nullatenus reversura. Statuimus etiam & mandamus, ut barones terræ & ballivi nostri & alii subditi nostri præsentes & futuri solliciti sint & intenti terram purgare hæreticis & hæretica fœditate, præcipientes quod prædicti diligenter ipsos investigare studeant & fideliter invenire, & cum eos invenerint præsentent sine moræ dispendio personis ecclesiasticis superius memoratis, ut eis præsentibus de errore, & hæresi condemnatis, omni odio, prece, pretio, timore, gratia & amore postpositis, de ipsis festinanter faciant quæ debebunt. *In grassatores etiam, qui ruptarii dicebantur, tum in censurarum ecclesiasticarum & anathematis contemptores, & in eos, qui decimas Sacerdotibus pendere abnuerent, pœna constituta; qua sanctio hac temporis nota consignata est:* actum Parisiis anno gratiæ MCCXXVIII. mense aprili. *Utinam pius ille S. Ludovici in delenda hæresi ardor in ejus posteris ad expurgandas peste hæretica Gallias revivisceat, par certe eos manebit gloria, qui sanctissima ejus exempla imitabuntur. Qua re feliciter confecta Raymundus fidelium cœtui solemni ritu est aggregatus.* MANSI

(a) Extat apud Gregor. IX. l. 12. pag. 90. Extat etiam simil. apud Franc. Duchesne tom. 5. histor. Franc.

[2] Tota hæc de pace cum Raymundo Tolosano comite tractatio ad annum sequentem revocanda est; neque a vetustis Gallicanarum rerum Scriptoribus in annum præsentem 1228. alia de causa refertur, nisi quod annum a paschate exorsi, quidquid ante pascha anni 1229. gestum est, anno 1228. assignarunt. Cæterum nostram hanc sententiam docent literæ S. Ludovici de reconciliatione Raymundi scriptæ, quæ datæ sunt Parisiis an. MCCXXVIII. mense aprili (ante pascha, quæ anno illo in diem XV. Aprilis incidit) *regni vero* S. Ludovici *anno III.* qui anno 1229. non vero anno 1228. mense aprili currebat. Confirmat id pariter authoritate sua Albericus, qui admissum in communionem ecclesiæ Raymundum anno 1229. notat. Quia & apud eumdem Scriptorem coævum nonnulla legas frustra alibi quærenda: ait enim anno 1229. die Natali Domini (unde annum exorditur) Romanum Cardinalem *concilium* tenuisse *Senonis pro facto Albigensium*. De hoc concilio nihil in collectionibus *similiter apud Silvanectam in Purificatione*. Hoc pariter concilium omissum est a collectoribus. Inter hæc Elias abbas Grandis-Silvæ cum Raymundo colloquium habuit, propositisque pacis conditionibus obtinuit tandem, ut illam suo nomine, & tanquam constitutus ab eo procurator componeret; com-

redemptionis pretium, si Rex eumdem comitem invenisset adversum se in campestri prælio, & cepisset, ut est quod Tolosam & episcopatum Tolosanum, sibi in vita concessum tantum, nulli posset heredi suo relinquere, nullusque ejus heres, vel filiæ ullum posset sibi jus reclamare, nisi sola ex ipsa filia unica nomine Joanna, & fratre ejusdem Ludovici Regis domini Alfonsi tantummodo descendentes. Item sufficeret ad pœnitentiam eum esse quinquennio ultra mare. Item quod se ad solvendum XXVII. marcharum argenti millia obligavit. Item quod totam aliam terram ultra episcopatum Tolosanum versus orientem infra Rhodanum & ultra Regi acquiectavit, & Ecclesiæ, ac dimisit; tacendo de cæteris, quarum se supposuit gravitatibus. quibus si captus esset, mulctatus plurimum videretur, ut quod factum fuit, factum credatur non per homines, sed per Deum. [1.]

XXVII. Tolosani Ecclesiæ conciliati. Addit auctor, ut Tolosa Romanæ Ecclesiæ julio mense conciliata fuerit, templaque in ea aperiri jussa a Petro e Collemedio, qui legati apostolici vices gerebat, atque interim in Regis potestate & custodia Raymundus hæserit, dum propugnacula Tolosæ diruerentur, cæteræque arces præfectis regiis dederentur; tum Joanna comitis filia Alphonso Pictaviæ comiti nupsisset: qua re perfecta e custodia dimissum Raymundum, ac secutum legatum cum exercitu crucesignato, ut armis pertinaces edomaret, si quis concordiæ initæ leges temerare auderet. Celebratum postea est a legato Tolosæ concilium, cui Narbonensis, Bituricensis, Burdegalensis, Auxitanus archiepiscopi, ac magnus præsulum numerus; tum Tolosanus comes una cum proceribus urbisque illius consulibus interfuerunt, pacisque confectæ leges iterum a comite ac suis solemni sacramento confirmatæ. [2] Synodus Tolosæ a legato celebrata.

XXVIII. Insignis hæreticus ad fidem conversus. Ut vero ad excindendam hæresim instituta fuerit in eos, qui fœda illa labe aspersi erant, quæstio, deque legati diligentia admodum commendanda addit auctor: *Mandavit inquisitionem fieri contra suspectos de heretica pravitate, fuitque in ipso concilio Guillelmus de Solario (fuerat hereticus vestitus, & sponte sua recesserat ab hereticis) restitutus ad famam, ut ejus testimonium valeret contra illos, de quibus noverat veritatem. Quæ inquisitio sic fuit ordinata, ut singuli episcopi, qui aderant, testes, quos producebat Tolosanus episcopus examinarent, & eorum dicta in scriptis redacta eidem episcopo redderent conservanda.* Et infra: *Transivitque legatus inde Rhodanum & apud Aurasiam cum Cisalpinis archiepiscopis,* Instituta in suspectos de heresi quæstio.

NOTÆ

compofuitque reipsa in eas leges, quas ipse editis literis expressit. Extant illæ in Anecdotis Martenii, consignanturque januario mense anni 1228. juxta veterem Gallorum stilum, juxta novum vero anni 1229. Ad eas dein leges pacem cum eodem Raymundo Ludovicum Galliarum regem composuisse D. Fleury ad hunc annum opinatur. Nec sane illas penitus respuit Ludovicus; sed nonnihil tamen variandum, quædam etiam adiicienda censuit. Ruthenensis episcopatus in literis abbatis cessit in partes Raymundi. qui tamen in literis Ludovici, ubi loca Raymundo concessa percensentur non legitur. Dejectio mœnium Tolosæ sicut & mulcta pecuniaria Comiti indicta ex iis sunt, quæ Ludovicus adiecit. Reliqua fere omnia utrimque cohærent. Has literas abbatis Grandis-silvæ e conventu Meldensi datas fuisse vix ambigo; ex quo de mense conventus hujus certo documento, constat. MANSI

[1] Illis verbis: *sed per Deum*, hæc necte ex annalibus contractis: *Fusius expressa singula leges continentur in publicis literis a Raymundo comite Tolosano promulgatis, quæ ad Gregorium (a) transmissa fuerunt, in quibus obsequium Romanæ ecclesiæ sanctissime spopondit, seque ad excindendam heresim, colendam publicam pacem, usurarum & anathematum contemptores coercendos, dandam operam, ut decuma ecclesiis penderentur, damna clero & monachis illata resarcienda, triginta urbium munitarum æquanda solo mœnia, atque ad plura alia superius a Bernardo commemorata obstrinxit; in quarum literarum calce hæc adjecta sunt:* omnia vero supradicta promisimus, & juravimus solenniter ante fores ecclesiæ Parisiensis domino Romano Dei gratia S. Angeli diacono cardinale apostolicæ sedis legato prædicto nomine ecclesiæ Romanæ, & rege præfato adstantibus, & venerabilibus patribus domino Ottone S. Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinale apostolicæ sedis legato tunc eunte in Daciam, Senonensi, & Narbonensi archiepiscopis, Parisiensi, Æduensi, Nemausensi, Magalonensi, & Tolosano episcopis. *Adscripta est demum dies XII. aprilis hujus anni.* MANSI

(a) Ext. apud Greg. IX. l. 11. pag. 84. ext. etiam alia similes apud Franc. Duchesne tom. 5. hist. Franc.

[2] Post illud: *Solemni sacramento confirmatæ*, adde ex iisdem annalibus: *Porro acta ejusdem concilii Tolosani mihi communicata fuere a Francisco Bosquetto dignissimo episcopo Montispessulani, in quibus acerbissima inquisitio decreta est in hereticos, omniaque eorum latibula lustrari jussa, domus in quibus invenirentur dirui imperata, ac fideles ad mutuam opem pro capiendis hereticis ferendam obstricti; si qui vero resipiscerent heretici, ii duabus crucibus consignari jussi, atque ab eorum filiis damnanda heresis præscripta forma. Præterea sacra exomologesis ter in anno, ut proprio sacerdoti fieret imperata, libri novi, ac veteris testamenti ob frequentes corruptelas laicis prohibiti: decuma sacerdotibus, atque ecclesiis pendi jussa, libertas ecclesiastica asserta, divinorum officiorum commendata celebritas, ac leges de coercendis seditiosis, & conjurationibus rusticorum comprimendis promulgatæ, quas mox ad exitum perductas narrat Bernardus hisce verbis.* MANSI

Habitum Aurasiæ a legato aliud concilium.

pis, & episcopis, & prælatis suum concilium celebravit, & literas pœnitentiarum, quas ordinaverat contra reos de hæresi, quos tollere de inquisitione invenerat, transmisit episcopo Tolosano de castro Mouarcii, ubi erat IV. kal. jan. quas episcopus Tolosanus reversus vocatis eis in ecclesia S. Jacobi publicavit.

XXIX. Corripit Pontifex doctores Parisienses nimium Philosoph. nimium se addicere. (a) Greg. l. 2. ep. an.

Refloruit itaque religio, ac ne errores ob doctorum virorum inopiam facile gliscerent, de excitanda Tolosæ academia actum est, jussusque uti convenerat, Raymundus stipendia magistris attribuere. Quo anno Gregorius ad doctrinæ puritatem servandam literis scriptis ad theologiæ professores, qui publice Parisiis docebant, in eos acriter invectus est, (a) qui elatiori spiritu ostentandæ Philosophiæ causa, scripturarum difficultates ea sententiis philosophorum inepte enucleare atque illustrare aggressi erant; præcepitque, ut in explicandis aperiendisque scripturarum oraculis, sanctissimorum patrum doctrinam, non illos philosophorum fucos ac lenocinia adhiberent.

Gregorius, &c.

Eo argumento datæ lit.

Tacti dolore cordis intrinsecus amaritudine repleti sumus absynthii, quod sicut nostris est auribus intimatum, quidam apud vos spiritu vanitatis, ut uter distenti, positos a patribus terminos prophana transferre satagunt novitate, cœlestis paginæ intellectum sanctorum patrum studiis certis expositionum terminis limitatæ, quos transgredi non solum est temerarium, sed prophanum, ad doctrinam philosophicam naturalium inclinando, ad ostentationem scientiæ, non profectum aliquem auditorum, ut sic videantur non theodacti, seu theologi, sed potius theophanti. Cum enim theologiam, secundum approbatas traditiones sanctorum, exponere debeant, & non carnalibus carnis, sed Deo potentibus destruere omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & captivum in obsequium Christi omnem reducere intellectum, ipsi doctrinis variis, & peregrinis abducti redigunt caput in caudam, & ancillæ cogunt famulari Reginam, videlicet documentis terrenis cœleste, quod est gratiæ tribuendo naturæ. Profecto scientiæ naturalium plus debito insistentes, ad infirma, & egena elementa mundi, quibus, dum essent parvuli, servierunt reversi, & eis denuo servientes tanquam imbecilles in Christo lacte, non solido cibo vescuntur, & videntur cor nequaquam gratia stabilisse; propter quod spoliati gratuitis, & in suis naturalibus vulnerati, ad memoriam non reducunt illud Apostoli, quod ipsos legisse credimus jam frequenter: Prophanas vocum novitates, & falsi nominis scientiæ oppositiones devita, quam quidam appetentes exciderunt a fide.

XXX. Acris in Philos. oſtentatores invectio.

O improvidi, & tardi corde in omnibus, quæ divinæ gratiæ assertores prophetæ, videlicet Evangelistæ, ac Apostoli sunt locuti! cum natura per se quicquam ad salutem non possit, nisi gratia sit adjuta. Dicant præsumptores hujusmodi, qui doctrinam naturalem amplexantes verborum folia & non fructus auditoribus suis apponunt, quorum mentes quasi siliquis pastæ vacuæ remanent & inanes, & eorum anima non potest in crassitudine delectari, eo quod sitibunda, & arida aquis Syloe currentibus cum silentio non potatur: sed eis potius, quæ de torrentibus philosophicis hauriuntur, de quibus dicitur: Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ; quia satietatem non afferunt, sed anxietatem potius & laborem. Nunc dum ad sensum doctrinæ philosophorum ignorantium Deum sacra eloquia divinitus inspirata extortis expositionibus, immo distortis inflectunt, juxta Dagon arcam fœderis collocant & adorandam in templo Domini statuunt imaginem Antiochi? & dum fidem conantur plus debito ratione astruere naturali, non ne illam reddunt quodammodo inutilem, & inanem? quoniam fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Credis denique intellecta natura, sed fides ex sui virtute gratuita intelligentia credita comprehendit, quæ audax, & improba penetrat, quo naturalis nequit attingere intellectus. Dicant hujusmodi naturalium sectatores, ante quorum oculos gratia videtur proscripta, quod verbum, quod erat in principio apud Deum, factum est caro & habitavit in nobis, est ne gratiæ an naturæ? Absit de cætero, quod pulcherrima mulierum a præsumptoribus stibio peruncta oculos coloribus adulterinis fucetur, & quæ a suo sponso circumamicta varietatibus & ornata monilibus procedit splendida, ut Regina, consutis philosophorum semicinctiis veste sordida induatur. Absit ut boves fœdæ, ac confectæ macie, quæ nullum dant saturitatis vestigium, speciosas devorent crassasque consumant.

XXXI. Jubet eos Theologiæ puritatem sectari.

Ne igitur hujusmodi dogma temerarium, & perversum ut cancer serpat, & inficiat plurimos, oporteatque filios perditos plorare Rachelem præsentium vobis auctoritate mandamus, & districte præcipimus, quatenus prædicta vesania penitus abdicata sine fermento mundanæ scientiæ doceatis theologicam puritatem; non adulterantes verbum Dei philosophorum figmentis, ne circa altare Dei videamini lucum velle contra præceptum divinum plantare, & mellis commixtione sacrificium fermentare doctrinæ, in sinceritatis & veritatis azymis exhibendum: sed contenti terminis a patribus institutis, mentes auditorum vestrorum fructu cœlestis eloquii saginetis, ut foliis verborum semotis, limpidas aquas,

& pu-

& puros tendentes ad hoc principaliter, ut vel fidem astruant, vel mores informent, hauriant de fontibus Salvatoris, quibus refecti interna crassitudine delectentur. Datum Perusii nonas julii pontificatus nostri anno secundo.

XXXII. Terribile objectum visum Parisiensi ep. — Lubet hic attexere, quæ in annalibus Flandriæ, historiæ prodita sunt, Philippum academiæ Parisiensis cancellarium vita functum, media nocte tetra ac fœdissima specie, eunti ad ecclesiam Willelmo urbis illius episcopo sese objecisse, lugubrique voce exclamasse, æternis se inferorum incendiis damnatum, quod ex sacerdotii sui redditibus egentes non levasset; diuque in cœno libidinis gravi omnium scandalo immersus jacuisset. Adjecitque aliam causam, cujus & dictorum supra fides penes auctorem sit, nimirum aliquibus theologis opinantibns duo sacerdotia, quorum alterum in annos singulos XV. libras parisiacas valeret, salva conscientia retineri non posse, calculum non adjecisse, tulisseque famam ait auctor moribundum monenti, ut eam sententiam revocaret, respondisse, velle se suo periculo experiri, an ejus simoniæ reus damnandus foret. Hæc etiam novatores, (a) qui ad traducendas religiosorum familias, nullius probati auctoris allato testimonio historiæ injecere, monachos, quos ille vivus insectatus esset, in ipsius odium hæc confinxisse sparsisseque. Philippi lucubrationum super Psalmos, aliarumque meminit Trithemius (b) atque ex eo novatores (c) at ex funesta perditissimi hominis historia ad decretos viro sanctissimo sacros honores, quem beatarum mentium numero exceptum maxima divinitus patrata miracula illustrarunt, orationem traducamus.

(a) Cent. 13. col. 1188.

(b) Trith. de script. eccles.

(c) Centur. ubi supr.

XXXIII. B. Franc. a Greg. SS. catalogo adscriptus. — Tribuit maximæ laudi Gregorio vitæ ipsius auctor hoc anno B. Franciscum vitæ sanctitate toti orbi Christiano illustrem, in numerum sanctorum adscripsisse his verbis: *Tunc autem B. Franciscus in civitate Assisii quasi novum sydus in Ecclesiæ firmamento miraculorum claritate fulgebat, quibus per diligentem inquisitionis indaginem ex juridica testium narratione probatis, sanctissimus Papa Gregorius de fratrum consilio perrexit Assisium, ubi quarto kal.* * *octobris anno sui pontificatus secundo cum venerabilium Cardinalium & prælatorum diverso collegio, pretiosis ornatus vestibus cum palmis & cereis de mundi partibus multitudine populi congregata, post sermonis profundi decursum, cujus tale sumpsit exordium: Quasi stella in medio nebulæ, & quasi sol lucens in diebus suis, sic iste fulsit in domo Domini; post miracula recitata & diligenter exposita, beatissimus præsul profusis lacrymis B. Franciscum crucifixi ministrum, cujus corde & corpore stigmata portabat, decrevit in catalogo sanctorum annotandum, ac post triduum Perusiam est reversus.*

* nonas

At notatu digna arbitror, quæ ab Stadenfi ejus ævi Germano scriptore de B. Francisco in SS. ordinem redacto historiæ suæ tradidit: *Papa Gregorius veniens Assisium, canonizavit ibi in conspectu maximæ multitudinis, quæ de diversis regionibus confluxerat, B. Franciscum, sic dicens alta voce: Ad laudem & ad gloriam omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti; & gloriosæ Virginis Mariæ & beatorum Apostolorum Petri & Pauli; ad honorem Ecclesiæ Rom. beatissimum patrem Franciscum, quem Dominus glorificavit in cœlis, venerantes in terris, de consilio fratrum nostrorum & aliorum prælatorum in catalogo decrevimus sanctorum adnotandum, & festum in die obitus sui celebrari. Statim Cardinales, Te Deum laudamus incipiant, & populi in laudes voces depromunt. Papa de solio descendit & cum cardinalibus sanctum corpus levavit de tumba.* [1] Hæc Stadensis; conveniunt quæ compilationis chronologicæ scriptor (d) in historiam conjecit, Franciscum Assisii a Gregorio Papa in sanctorum catalogo repositum. De B. Francisci solemni consecratione extat in pontificio regesto apostolicum diploma, (e) quod Gregorius ad universos Christi fideles dedit, cujus exordium: *Mira circa nos* ubi nonnulla præfatus subdit: — XXXIV. Quis ritus servatus.

(d) Compil. chr. hoc anno.

(e) Greg. l. 2. ep. 31. extat. etiam in Bullar.

XXXV. Fuerat Gregorio familiaritate conjunctissimus. — *Cum gloriosæ vitæ ipsius insignia, ex multa familiaritate, quam nobiscum habuit in minori officio constitutis, plene cognita nobis essent, & de miraculorum coruscatione multiplici per testes idoneos nobis facta fuerit plena fides, confidentes per Dei misericordiam nos, & gregem nobis commissum, ejus suffragiis adjuvari, & quem familiarem habuimus in terris, habere patronum in cœlis, habito fratrum nostrorum consilio, & assensu ipsum adscribi decrevimus sanctorum catalogo venerandum,*

sta-

NOTÆ [1] POst hæc verba: *Levavit de tumba*, addunt annales contracti: *Inter alia miracula, quæ Deus implorata servi sui S. Francisci ope edidit, reticendum hoc non est, nimirum civem Alesiensem ob hæreseos crimen Romæ jussu Gregorii IX. captum, ac traditum episcopo Tyburtino custodiendum, cum in carcere a flagitiis conversus B. Francisci opem implorarei, die quo illius festum annuum agebatur ante crepusculum a S. Francisco disruptis vinculis, & aperto carceri egredi jussus est: sed cum rei novitate stupens clamaret, a custodibus excitatis tentus; reque nuntiata pontifici, & coram eo, & cardinalibus vinculis uti fracta erant allatis, liber demissus est laudesque Deo persoluta.* MANSI

statuentes ut IV. non. octobris, die videlicet, quo a carnis ergastulo absolutus, ad ætherea regna pervenit, ad universali Ecclesia natalitia ejus devote, ac solemniter celebrentur. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus & exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus die prædicto in commemoratione ipsius divinis laudibus alacriter insistentes, ejusdem patrocinia humiliter imploretis, ut ipsius intercedentibus meritis, ad ejus mereamini consortium pervenire, illo præstante, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen. Dat. Perusii XIV. kal. aug. pontif. nostri an. secundo.

Cum Pontifex de adjecto sanctorum catalogo Francisco diploma XIV. kalend. aug. ediderit, ac Richardus, (a) qui
(a) Rich. de S. Ger. in chr.
eo tempore historiam conscribebat, asserat Pontificem mense julio Perusio Assisium se contulit, & cœlitum numero solemni ritu Franciscum ob publice edita miracula apposuisse, dicendum videtur in acta celebrata mendum irrepsisse: Richardi enim hæc verba sunt: *Gregorius Papa mense julio de Perusio vadit*
Miracula D. Franc. opera patrata.
Assisium, ubi fratrem Franciscum Minorum fratrum ordinis inventorem propter duo, quæ fecerat, miracula in aperto, in cæco videlicet uno & clauda, quibus visum & gressum reddiderat, canonizavit, & Perusium rediens, ibi anniversarium magnifice celebrat Innocentii Papæ prædecessoris sui. Idemque indicare videntur postrema auctoris verba, Innocentii enim anniversarius dies in decimam sextam julii diem incidit. Postquam D. Franciscum in sanctorum numerum retulit, ad Gallicanam ecclesiam scriptis literis, ut eum cœlitum honoribus prosequerentur, imperavit (b).
(b) Ib. ep. 61.

Gregorius, &c.

XXXVI. De cultu SS. D. Francisco decreto lit. ad Gall. præsules.
Cum de conversatione, vita & meritis B. Francisci institutoris & rectoris ordinis fratrum Minorum, qui juxta consilium Salvatoris, contemptis transitoriis & terrenis, juxta promissionem ejusdem ad cœlestia præmia feliciter, & æterna pervenit; cujus vita, & fama præclara, peccatorum depulsa caligine, ambulantes in regione umbræ mortis, de peccatorum tenebris ad pœnitentiæ viam vocans, quorum tam virorum quam mulierum, ad fidem Ecclesiæ roborandam, & confutandam hæreticam pravitatem, vivit adhuc, & viget non modica multitudo, tum per nos, quam per multos alios fide dignos, qui miracula, quæ Deus per illius sancti viri merita operatur; plenius cognoverunt, certiores effecti: auditis etiam ejus virtutibus, & miraculorum insigniis, & quod inter carnales spiritualiter, & inter homines etiam conversationem angelicam habuisset, ipsum, qui corporaliter dissolutus cum Christo esse meruit in cœlestibus, ne ipsius honori debito, & gloriæ detrahere quodammodo videremur, si glorificatum a Domino permitteremus ulterius humana devotione privari; de fratrum nostrorum consilio, & prælatorum omnium, qui tunc temporis apud sedem Apostolicam consistebant, sanctorum catalogo duximus adscribendum. Cum igitur ejus lucerna sic arserit hactenus in hoc mundo, quod per Dei gratiam jam non sub modio, sed super candelabrum meruerit collocari, universitatem vestram rogamus, & monemus attentius, & hortamur per apostolica scripta mandantes, quatenus devotionem fidelium ad venerationem ipsius salubriter excitantes, festivitatem ejus V. non. octobris annis singulis excolatis, & pronuntietis constituto die specialiter excolendam, ut ejus precibus Dominus excitatus, suam vobis gratiam tribuat in præsenti, & gloriam in futuro. Dat. Perusii VII. id. jul. pontif. nostri anno 2.

XXXVII. SS. Marii & Marthæ invent. sacra lipsana.
Hoc anno corpora SS. Marii & Marthæ martyrum in diaconia S. Adriani inventa sunt, eamque ecclesiam Romanus Pontifex ritu solemni consecravit, ad cujus rei memoriam ad posteros transfundendam, inscriptio in apside marmorea incisa est. Neque illud hoc loco reticendum videtur, insertum pontificio hujus anni regesto Gregorii diploma (c) de translatione corporis S. Augustini episcopi & doctoris, quod Ticini in ecclesia S. Petri de cœlo aureo nuncupata jacebat, in sacrum Mortariense templum solemni pompa celebrata. Hæc silentio noluimus obruere, quo veterem ritum illum de sacrarum veneratione reliquiarum præteritis sæculis semper propagatum, hoc etiam viguisse ad amplius novatorum deliria confutanda ostendamus. [1]
(c) Greg. l. 2. ep. 40.
Reliquiarum S. Aug. translatio.

NOTÆ [1] Toto cœlo hic aberrat Raynaldus, cujus sphalma, quanquam omni tempore corrigere pronum fuit, nunc autem perquam commodum est; cum de translationibus corporis S. Augustini nostro hoc sæculo tam multo a viris doctissimis discussa sint, occasione inventionis corporis, ut vulgo saltem creditum est, S. Augustini factæ Papiæ anno 17. Igitur in bulla Gregorii, quam Raynaldus hic laudat, nihil minus agitur, quam de translatione corporis S. Augustini ad Mortariense cœnobium. Id mandat pontifex, ut caput seu abbas Mortariensis e cœnobio illo sedem suam ad monasterium S. Petri in Cœlo Aureo Papiæ transferat, id honoris deberi ratus corpori S. Augustini, quod ibidem requiescit. *Ut caput Domus vestræ ad prædictum monasterium (S. Petri) ubi corpus B. Augustini noscitur quiescere, transferatur.* Bullam hanc integram recitat Pennotas in Hist. Cong. Lateran. l. 2. cap. 62. num. 3. signaturque anno 1228. die 11. Kal. novemb. Quorsum hæc pro translatione corporis S. Augustini Papia Mortariam asserenda? MANSI

XXXVIII. Per id tempus Gregorius IX. varia privilegia in plures liberaliter effudit, (a) atque archiepiscopo Auxitano permisit, (b) ut ipsi incedenti crucem præferri liceret; exemplum apostolicarum literarum subiicimus: *Cum crux in Christi corpore dedicata, facta sit mysterium fidei, salus viventium, & redemptio peccatorum, merito vexillum ipsius habetur a Christi fidelibus in reverentia & honore, quod est non solum contra potestates aereas ad munimen, sed etiam Ecclesiæ ad ornatum. Quare summus Pontifex, & alii quibus a Sede Apostolica est indultum, in memoriam Jesu Christi crucifixi crucem coram se faciunt bajulari; ut in illum proiicientes fiduciam spei suæ, qui de morte moriens triumphavit, securitati fidelibus, & infidelibus sit terrori. Ea propter venerabilis in Christo frater. A.. tuis humilibus supplicationibus annuentes, coram te crucis deferendi vexillum per provinciam Auxitanam tibi & successoribus tuis auctoritate præsentium concedimus facultatem. Dat. Laterani XII. kal. februarii pontificatus nostri anno primo.* [1]

(a) Greg. l. 1. ep. 267. 268. 270. 276. & l. 2. ep. 18. 19. 26. 52.
(b) Greg. l. 2. ep. 272.

Præferendæ crucis Auxitano ep. potestas datur.
Cur archiepiscopis præerat Vexillum crucis.

XXXIX. Pontificiis privilegiis Bohemorum Regum Othocari & Wencelsai filii ejus regium hoc privilegium (c) conjungamus, quo illi ecclesiæ Maguntinæ archiepiscopum exornaverunt, ut illi soli consentientibus Pragensi & Olmucensi episcopis, Bohemos Reges inungere & corona redimire liceret: *In nomine Domini amen. Odocharus & VVenzlaus Reges inclyti universis Christi fidelibus præsens scriptum intuentibus, salutem perpetuam. Confitemur & publice protestamur, quod tam nos quam omnes successores nostri consecrationem regalem & diadematis impositionem de sacrosanctæ sedis Moguntinæ archiepiscopo terræ nostræ metropolitano, in perpetuum tenemur recipere. Si vero idem archiepiscopus requisitus, se pro motu animi sui subtraxerit, alteri episcopo, quem nos vel successores nostri postulaverint, vicem suam ad id exequendum committat. Ut autem hoc ratum & inconvulsum permaneat, hanc paginam de consensu venerabilium Pragensis & Olmucensis episcoporum, sigillorum nostrorum appensione firmavimus. Dat. Pragæ anno Dominicæ incarnationis MCCXXVIII. indictione 1.* Hoc anno Imperatorem Robertum Constantinopolitanum e vivis sublatum esse, filiumque parvulum, videlicet Balduinum juniorem nondum ferendo oneri parem, heredem reliquisse scribit Matthæus Parisius (d).

(c) Extat apud Joan. Trith. in chron. Sponheim an. 1228.

Maguntino arch. est Bohemos Reges inungere.

Ejus rei ab Othocaro & Wencesl. datum privilegium.

Roberti Imper. mors.

(d) Par. hist. Angl.

NOTÆ [1] HUnc annum hac periocha addita claudunt annales contracti: *Cæterum pro sustinendo imperio Joannem Brennensem olim Jerosolymorum regem, desponsa Balduino filia creatum imperatorem fuisse pontificia litera testantur.* MANSI

INDEX
IN TOMUM VIGESIMUM
ANNALIUM ECCLESIASTICORUM.

A

Objur-

in

lius

Ann. Eccl. Tom. XX.

C

Com.

D

Di-

E

Fun-

rum

F

no-

G

Pon-

H

Hen-

Ho-

jus

Illis

I

Im-

Pro

ju-

in

K

L

M

Con-

N

O

P

Pe-

ab

O

R

1204.

T

Tar-

Thes.

tinis

Z

INDEX
ANIMADVERSIONUM
In quo paginarum numerus indicatur.

A

B

C

D

E

F

G

H

ta.

I

L

M

O

Pate-

P

R

S

T

V

FINIS.